הלכה · שולחן ערוך · מפרשים

חידושי מהראל על שחיטה וטריפות

רבי אריה לייב צינץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי מהראל על שחיטה וטריפות

רבי אריה לייב צינץ

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-מהראל-על-שחיטה-וטריפות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

הלכות שחיטה 4
סימן א 4
סימן ב 32
סימן ג 52
סימן ד 55
סימן ה 74
סימן ו 79
סימן ח 88
סימן ט 90
סימן י 92
סימן יא 112
סימן יב 122
סימן יג 123
סימן יח 135
הלכות טריפות 160
סימן כט 160
סימן ל 162
סימן לא 170
סימן לב 177
סימן לג 181
סימן לד 205
סימן לה 214
סימן לו 217
סימן לז 236
סימן לח 241
סימן לט 246
סימן מ 252
סימן מא 260
סימן מב 277
סימן מג 284
סימן מד 294
סימן מה 308
סימן מו 310
סימן מז 316
סימן מח 324
סימן מט 340
סימן נ 342
סימן נא 352
סימן נב 353
סימן נג 367
סימן נד 370
סימן נה 377
סימן נו 400
סימן נז 407
לסימן נח 457
סימן נח 460
סימן נט 470
סימן סד 472
הלכות בשר בחלב 474
סימן פז 474
סימן צ 489
סימן צא 492
סימן צב 503
סימן צג 510
סימן ק 514
סימן קב 523
סימן קג 540
סימן קד 556
סימן קה 560
סימן קח 570
סימן קי 581

הלכות שחיטה

סימן א

(א)
הכל שוחטין. בט"ז הביא דברי הטור שהעתיק הברייתא דתני ר' וזבחת מבקרך כאשר צויתך מלמד שנצטוה משה א' בעוף ושנים בבהמה וכו' והקשה בט"ז דבכיבוד אב ואם דרשינן כאשר ציוך במרה א"כ גם בשחיטה נדרש כאשר צויתך במרה. ותירץ בפלתי דודאי מצוה שחל עליהם תיכף שייך שנצטוה במרה אבל מצוה שלא חל תיכף למה להקדים הציוה במרה. וכיון דלר' עקיבא הי' מותר להם בשר נחירה א"כ ל"ל להקדים במרה ע"ש. ויש לפקפק בזה דהא בקדשים גם רבי עקיבא מודה דבעי דהוה שחיטה כדאיתא בש"ס דף י"ז וא"כ י"ל כאשר צויתך בקדשים. וכ"ש דקשה לפי הפי' שכתבו התוס' זבחים דף י"ד ע"ב דשחיטה לאו עבודה היא שגם חולין צריכין שחיטה וא"כ הוצרך הדבר להודיע שבקדשים אינה עבודה מחמת שתנהוג בחולין ג"כ. ובזה ניחא לי לשון הש"ס ריש חולין דבעי למימר אאוקימתא דהכל שוחטין אפילו טמא בחולין ופריך והא מהכא נפקא מהתם נפקא כל הפסולין ששחטו ומשני הכא עיקר, וקשה מה ענין הכא דאיירי בשחיטת חולין לאשמועינן טמא במוקדשין, ולפ"ז ניחא דאתי לן לאורי' עיקר טעמא דטמא כשר בשחיטת קדשים היינו משום דשחיטה לאו עבודה היא והיינו משום דנהוג בחולין ג"כ א"כ הך דטמא במוקדשין עיקרה בשחיטת חולין שייכא. ואפשר לומר ליישב דודאי יש להבין מאי נפקא מינה שתלתה התורה מצוה דכיבוד במה שנצטוה במרה דמה דהוה הוה ולזה י"ל דהא בריש יבמות דף ה' ע"ב משמע דעשה דקודם הדיבור חמיר' טפי וא"כ י"ל דכאן שבא להזהירם על המצוה אמר כאשר ציוך למען ידעו הדורות שהוא מ"ע דקודם הדיבור אבל שחיטה שהוא לאכשורי אוכלין ליכא נפק' מינה בזה אבל בכיבוד י"ל דקמ"ל שהיא קדמה לעשה שלאחר הדיבור אם מזדמנין לי' מצוה אחרת כגון שלוח הקן וכדומה אבל בשחיטה לא שייך. ועוד י"ל דודאי באלה לא שייך לתלות במה שנצטוה במרה אלא דהכא קמ"ל בכיבוד שלא יטעו כיון דמשמע ביבמות דף מ"ו דבשלשה דברים נכנסו אבותינו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים אם כן ס"ד דבשעת מתן תורה הי' להם דין גרים וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואם כן לא הי' אותן הדור שנולדו קודם מתן תורה בכלל מצות כיבוד וכן לענין עריות אבל האמת אינו כן שאותו הדור ודאי הי' להם כל היחס לבית אבותם ושייך בהם מצות כיבוד וקרבות משפחות וא"כ י"ל דהיינו דקמ"ל שלא יטעו שמשעת מתן תורה נתחייבו בכיבוד ויש להם דין גרים ולא שייכי בכיבוד בא הכתוב להזהירם שמחויבים בכיבוד

ממרה שאז עדיין לא נכנסו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים אבל שחיטה ל"ל לתלות במה שנצטוה במרה, ועי' פלתי שהביא דברי הרמב"ם בפ"א מהלכות שחיטה שכתב לימוד על שחיטת עוף שהרי בעוף נאמר אשר יצוד ציד חיה או עוף ושפך את דמו לימדך ששפיכת דם עוף כשפיכת דם חי', ותמה הכ"מ הא בגמרא יליף מזה הפסוק דאין שחיטה לעוף מן התורה ואפשר ליישב בפשיטות דהך מ"ד יליף מושפך דאין שחיטה לעוף מן התורה ע"כ כר' ישמעאל ס"ל דבשר נחירה אסור א"כ הי' צריך שחיטה שפיר שייך למילף דאין שחיטה לעוף מן התורה כיון דכתיב ושפך וא"כ הרמב"ם לשיטתו שפסק דבשר נחירה מותר א"כ לא שייך לדרוש מושפך דהא במדבר לא הי' שחיטה וע"כ קמ"ל קרא דגם שפיכתו זו שחיטתו וחייב בכיסוי כדאמרי' בפ"ק ד' י"ז לר' עקיבא על נוחר, וא"כ קשה למה תלי' רחמנא בציד חי' או עוף הא הי' להם השליו במדבר והי' להם לצוות על השליו שהי' מזומן בידם ולמה שיתף עוף עם חי' וע"כ עוף לאקשוי' לחי' אתי לומר דצריך שחיטה וכדברי הרמב"ם:

ועוד נ"ל דרבי דדריש מכאשר צויתך וקשה הא עוף לא נזכר כלל בפסוק דהא כתיב וזבחת מבקרך וצאנך ועוף לא נזכר כלל לכן צ"ל דרבי ה"ק וזבחת כאשר צויתך בבהמה וחי' איתקש לבהמה וכמו שפרש"י בדף כ"ט ד"ה מה דגרסינן מקיש צבי ואיל לבהמה מה בהמה בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה וכיון דבהמה בשחיטה ממילא חי' נמי בשחיטה ועוף איתקש לחי' וא"כ קאי נמי על עוף ומוכרח כדברי הרמב"ם. והא דכתיב ושפך היינו משום דסגי בסימן אחד ומקרי שפיכה וא"כ רבי נמי אהך קרא סמך אלא דקשה כיון דהלמ"מ ל"ל קרא דושפך וי"ל דקמ"ל דסגי בשפיכה בעלמא והיינו בחצי קנה פגום והוסיף עליו משהו דזה מיקרי שפיכה בעלמא וא"כ י"ל דקרא קמ"ל דסימן אחד שהוא הלמ"מ סגי בקנה דלא כמ"ד דס"ל ושט דוקא ולא קנה וא"כ י"ל ודאי הך מ"ד דסגי בשפיכה בעלמא היינו משום דלית לי' הלמ"מ כתיב ושפך דלא נקיש עוף לבהמה וסגי בשפיכה בעלמא אבל רבי דס"ל דגם בעוף איכא הלמ"מ דבעי שחיטה והוא בכלל מבקרך וצאנך וכל מה דאיתקש ליה והיינו חיה ועוף א"כ ע"כ ושפך אתי לומר דסגי בקנה ומשכחת שפיכה בעלמא בחצי קנה פגום למאי דקימ"ל דסגי בקנה לחוד:

(ב)

אפילו נשים לאפוקי הלכות א"י שסוברין דנשים לא ישחטו והתוס' הקשו ריש חולין מהא דכל הפסולים ששחטו ופריך דיעבד אין לכתחלה לא ומשני משום טמאים נקט דיעבד דקתני שהשחיטה כשירה בזרים בנשים בעבדים וטמאים ואמאי לא קאמר משום נשים ואפשר ליישב דטעמן של הלכות א"י משום דנשים דעתן קלות והיינו למאי

דקימ"ל רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם והיינו דמסתמא אין אדם מזדקק לשחוט אם לא שהוא מומחה וא"כ י"ל בנשים שדעתן קלות אין לומר בהם רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם ולחדש דין אחר בנשים דנבעי שיהי' מומחין לא שייך לחלק לכן אין שוחטות. וא"כ י"ל כיון דסתם מתני' ר' מאיר הוא ור' מאיר חייש למעוט' א"כ ודאי בעי מומחין בכולה, וכיון דכולה צריכין להיות מומחין א"כ גם נשים שוחטות לכתחילה, וא"ש דברי הלכות א"י לדידן דקימ"ל רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם שפיר נשים אין שוחטות. עוד אפשר לומר דנשים דעתן קלות היינו כמ"ש התוס' בפסחים דף ד' דנשים עצלניות הם ואין טורחות וא"כ י"ל כיון דבדיקת סכין טרחא חיישינן שמא לא יבדקו היטב וא"כ י"ל דבמקדש שהי' להם כל הסכינין בדוקים דסכין שנפגם אין מתקנין אותו וא"כ אין חשש בנשים. עוד אפשר ליישב דטעמא של הלכות א"י דנשים שדעתן קלות כיון דשחיטת חולין א"צ כונה לא רמיא עלייהו להזהר ממכשול ואם כן בקדשים שצריך כונה רמיא עלייהו גם נשים יכולין לשחוט, וזהו לדעת התוס' דגם נשים שוחטות ומשמע דגם רמא"ש מומחין הם איתא נמי בנשים. דאל"כ לוקמה הכל שוחטין אפילו נשים בד"א שיודעין בהם שהן מומחין והיינו כאוקימתא דרבינא וא"כ א"ש וכולן אאין מומחין אלא ודאי גם מומחין הם. ומה שהקשו התוס' למה לא תנן בחולין הכל שוחטין אחד אנשים וא' נשים אפשר לומר דאין חידוש בזה והא דקתני בקדשים י"ל דקמ"ל דהא בחולין בעינן שיהי' בר זביחה כמ"ש התוס' דף ג' ע"ב ד"ה קסבר דלאו בר זביחה וא"כ בקדשים דבעינן הזביחה ביום א"כ ה"ל מצות עשה שהזמן גרמא ולא שייכא בנשים מצות זביחת קדשים קמ"ל מתני' דנשים נמי שייכא וכשרים לשחיטת קדשים ועיין תוס' קדושין ד' ל"ו ד"ה הקבלות ועיין עוד בסמוך:

(ג)

ועבדים בטור כתב משוחררים. וכתב הש"ך הטעם דסתם עבדים אינם בחזקת כשרות והמחבר מיירי במוחזק בכשרות וקשה לי אם אינו בחזקת כשרות א"כ מה מועיל לו השיחרור הא באמת אינו יוצא מדעת עצמו רק מרצון רבו משחררו וא"כ איך יועיל לו השיחרור שיהי' בחזקת כשרות ע"י מה ששיחררו רבו שלא מרצונו בשלמא בדבר שצריך עדות י"ל דגזירת הכתוב הוא דמעיקר' הי' לו דין אשה והי' פסול לעדות ואח"כ הי' לו דין ישראל אבל במידי דאמרי' מטעם חשוד מה שמשתחרר שלא מדעתו לא נפקא אכתי מחשדא דמעיקרא וצ"ל דמ"מ כשמשתחרר ונעשה לו דין ישראל גמור נזהר ביותר ממה שהי' נזהר מעיקרא ובזה ניחא קושית הב"י דהקשה במשוחרר פשיטא שיש לו

דין גר ולפמ"ש ניחא דמ"מ רבות' הוא כיון דטעמ' משום חזקת כשרות א"כ לא דמי לגר שנתגייר מרצונו:

אלא דקשה לי דמשנה שלימה שנינו בפסחים ד' פ"ח ע"ב האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח ואפילו תימא דשם מניח לאחר לשחוט מ"מ אם אין לו נאמנות גם על זה אין לו נאמנות דהחשוד בדבר לא דנו ולא מעידו ולפמ"ש הש"ך א"ש די"ל דשם איירי במוחזק בכשרות ועיין בתוס' פסחים ד' ד' ע"ב ד"ה הימנוה דמעשים בכל יום שאנו מאמינין לעבד ואשה על השחיטה משום דבידם. ולכאורה נראה לדעת הטור דאפילו בדיעבד פסול שחיטת עבד דאי לכתחילה דוקא א"כ תיקשי קושיות התוס' והרא"ש מה שהקשו על הלכות א"י דנימא משום עבדים נקט בפרק כל הפסולין לישנא דדיעבד, והתוס' בקדושין דף ע"ו ע"ב כתבו דאין בודקין מן המזבח ולמעלה אפילו בשחיטה דכשירה בנשים ועבדים מ"מ לכתחילה לא עבדי כי אם כשרים מיוחסים והקשה בט"ז לפ"ז תקשי מאי פריך ר"פ כל הפסולים דנקט דיעבד נימא דתני דיעבד משום עבדים דלא עבדי לכתחילה ונראה דבלא"ה קשה למה אין בודקין מן המזבח בדבר שכשר בעבדים מאין אנו יודעין זה שאין עבדים שוחטין עד שנחזיקו למיוחס ע"פ מה ששחט ואי משום שלא ראינו עבדים שוחטים הא לא ראינו אינו ראיה ולכאורה צ"ל כמ"ש הש"ך דבמנהג לא ראינו הוה ראיה וא"כ הא דאין בודקין מן המזבח אינו מצד האיסור רק מצד המנהג וא"כ ה"ל למיתני כל הפסולין שוחטין לכתחילה, ועוד נראה דאי משום עבדים תיקשי ליתני לכתחילה ולא ליתני עבדים כלל דמהיכא תיתי נימא שלא ישחטו אפילו לכתחילה דבאמת מותר רק מצד המנהג אסור וזה א"צ לתנא לאשמועינן שאין זה מצד איסור ובהכי יש ליישב הלכות א"י שהקשו התוס' לימא דלכך לא תני לכתחילה משום נשים שלא ישחטו לכתחילה, ולפ"ז ניחא דא"כ קשה לא ליתני נשים כלל דכיון דזרים כשרים גם נשים כשרים ואי משום דדעתן קלות וה"א דאפילו בדיעבד פסולין א"כ ה"ל לאשמועינן נשים בחולין ושם ליתני דפסולין שוחטין לכתחילה דהא אין זה תולה בקדשים ולהכי משני משום טמאים והא דוקא בקדשים:

ועוד י"ל דהא בלא"ה יש להבין בהך דכל הפסולים ששחטו דנקט תורת דיעבד כל הפסולים ששחטו שחיטתן כשירה שהשחיטה כשירה וקשה א"כ ה"ל למימר כל הפסולין שוחטין שהשחיטה כשירה והיינו מדייקין דנקט לשון דיעבד משום דאיכא בינייהו דאין שוחטין לכתחילה לכן נראה אדרבה דפשיטא להש"ס דאין מניחין עבדים לשחוט כמ"ש התוס' בקדושין אלא דהא גופי' קשיא להש"ס ליתני כל הפסולין שוחטין שהשחיטה כשירה וממילא נדע אף שמצד הדין שוחטין לכתחילה לא שייך בהו

לכתחילה מפני שאין מניחין אותן לכן מהדר הש"ס לומר דקמ"ל דמצד השחיטה עצמה איכא איסורא לכתחילה אבל משום עבדים לא הוי ליה לאתנוי' לשון ששחטו דמשמע מצד השחיטה אית בי' איסורא, ובאמת נראה שכן הוא דלא שייך לכתחילה לא בטמאים בלא"ה דהא לקמן הקשו התוס' איך אפשר שיהי' לו סכין ארוכה וצ"ל שנטמא בפנים וכדומה ופשיטא דלא שייך בזה ששוחטין לכתחילה מאחר שאין באין לעזרה ולא משכחת לה אלא במציאות רחוק וכן נשים אמרינן בקדושין אשה בעזרה מנין ועבדים א מניחין אותן כמ"ש התוס' וע"כ משום הא הוי מצי למיתני כל הפסולים שוחטין שהשחיטה כשירה אלא מדנקט ששחטו משום שיש בו איסור מצד השחיטה. ועפ"ז אפשר ליישב הלכות א"י מה שהקשו התוס' לימא משום נשים ולפ"ז א"ש דמ"מ קשיא ליה ליתני כל הפסולים שוחטין שהשחיטה כשירה כיון דבאמת לא שייך בפסולים רק דיעבד א"כ שוחטין לכתחילה לא אתי אלא להורות שמצד שהן קדשים אין איסור בהני לשחיטה ונקט שהשחיטה כשירה להורות שיש טעם למנען מצד אחר דהיינו בעבדים יש למנען שמא יעלו אותן ליוחסין וא"כ משום נשים לא ה"ל למיתני ששחטו ואי משום דקמ"ל שיש בנשים איסור מצד השחיטה זה כבר מוכח מכאן מדלא נקט הכל שוחטין א' אנשים ואחד נשים משמע ודאי דנשים לכתחילה אין שוחטין אפילו בחולין ולק"מ:

(ד)

אבל אם הוא לפנינו כן הוא דעת הגאונים לאפוקי מדעת התוס' שסוברין דשוחטין אפילו לכתחילה ורש"י פירש רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם הלכך לא בעי למבדקי' וכתב מהרש"א דשוחט אפילו לכתחילה ודלא כב"י שסובר דהיינו דיעבד ובאמת גם בדעת בעל המאור יש לפרש כן ששוחטין אפילו לכתחילה ונ"ל ראיה לזה דרש"י פירש אאוקימתא דרבינא דמוקי ה"ש וכו' מומחין אע"פ שאין מוחזקין בד"א שיודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה ופרש"י בד"א דחשיבי מומחין כו' והלשון מגומגם איך תלי בהא דחשיבי מומחין במה שהמוסרין יודעין הא אפילו אין המוסרין יודעין אפשר שיהי' מומחה, לכן נראה דבלא"ה הקשו התוס' ד"ה ואם דתקשי לרבינא ברייתא גבי מצא תרנגולת שחוטה דס"ל רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם ונדחקו בזה לכן נראה דבלא"ה יש להבין הא דקאמר אבל אם אין יודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה והלשון קשה דאיך שייך האזהרה על השוחט שהרי השוחט בעצמו יודע שיודע לומר הלכות שחיטה ולא חלה האזהרה עליו שלא ישחוט לכן נראה דודאי אם השוחט יודע שאין יודעין המוסרין לו לשחוט שיודע הלכות שחיטה אין לו לשחוט בטרם שיאמר להם שישמעו ממנו אם יודע לומר הלכות שחיטה מאחר דרבינא אסר למסור למי שאין

יודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה וא"כ כשרואה שהמוסרין אין יודעין דין זה צריך הוא לגלות להם שצריכין לידע בשוחט שיודע לומר הלכות שחיטה דאל"כ פעם אחרת ימסרו באמת למי שאין יודע וזה אינו מן הדין. והשתא י"ל דרבינא ס"ל דזה מעיקרי הלכות שחיטה שכל שוחט יודע שאין למסור למי שאין יודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה וא"כ י"ל דבסתמא נמי ס"ל לרבינא דבדיעבד רוב מצוין אצל שחיטה מומחין רק לכתחילה אין למסור למי שאין יודעין בו שיודע ה"ש ולכן כאן חיישינן כיון שהדין הוא שלא ישחוט כשאין יודעין בו שיודע ה"ש א"כ זה ששחט אף שלא ידע שהמוסרין יודעין בו שיודע א"כ. אתרע חזקתו ואמרינן מדהא לא ידע שלא ישחוט אם אין יודעין אפשר שגם עיקר הלכות שחיטה ג"כ א"י דרוב מצוין אצל שחיטה שהן מומחין יודעין אף זה הדין, וא"כ במצא תרנגולת שחוטה דליכא ריעותא שפיר סמכינן דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם ובזה מדויק לשון רש"י בד"א דחשיבי מומחין דייקא שע"י ששחטו מבלי שידע נגרע חזקת המחאתן וא"כ רבינא נמי ס"ל דרוב מצוין מומחין רק מפני שלכתחילה אין לסמוך וזה קיבל לשחוט אתרע חזקת המחאתו והשתא למאי דקאמר רוב מצוין אצל שחיטה מומחין היינו שמוסרין אפילו לכתחילה לשחוט וא"כ נראה כדברי מהרש"א:

מיהו אפשר לפרש דברי רש"י בפשיטות דודאי מ"ש לא ישחוט לא שייך לגבי נפשי' שהרי הוא יודע בעצמו אם יודע לומר ה"ש ולא שייך אזהרה על השוחט אלא על המוסר כלומר לא יניח לשחוט לכן פרש"י בד"א דחשיבי מומחין היינו כשיודעין בו כו' משא"כ כשאין יודעין בו לא חשיבי מומחין אצלינו:

עוד אפשר לומר ליישב קושיות התוס' ממצא תרנגולת די"ל דכיון דפליגי עליה דרבינא וס"ל דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם י"ל דרבינא ס"ל דפלגא ופלגא הוי ויש שמצוין אצל שחיטה אף שאין מומחין וה"ל פלגא ופלגא מיהו יש שנזהרין שלא למסור לשחוט רק למומחה וא"כ לגבי נשחטין אמרינן סמוך מיעוטא דאין מוסרין רק למי שיודעין בו שהוא מומחה לפלגא ופלגא דמומחין וה"ל רובא להכשיר', משא"כ כשבאין למסור לו לשחוט צריכין לידע שהוא מומחה, ולפ"ז אפשר ליישב מה שהקשו התוס' ד"ה דליתה והקשו תימא הא איתא ולא ידע אין שחיטתו כשירה ולקמן פשיטא לן דכשר בראה ששחט ולפ"ז ניחא די"ל דרבינא אינו מחמיר יותר רק דאין מומחין חשיב כמו פלגא ופלגא וא"כ י"ל ודאי אם רואין ששחט יפה פשיטא דכשירה רק דקמ"ל ביש אחרים רואים אע"פ שלא נבדקו הרואים מ"מ שחיטתו כשירה דאין להחמיר יותר מפלגא ופלגא וא"כ כשיש רואה דשניהם אין מומחין וזה לא אמרינן שאם תימצי לומר שהשוחט אינו

מומחה אמרינן הרואה מהרוב דאפושי פלוגתא לא מפשינן, וי"ל דרבינא מודה בכה"ג אלא דכיון דרבינא ס"ל דבסתמא לא אמרינן רמאשע"ה א"כ באיתי' קמן צריך לבדקו לכתחילה ואין תולין שאם השוחט לא הי' מומחה הרי הרואה מומחה דכיון דלא אלים הרוב שניהם צריכין בדיקה, ובפרט לדעת הגאונים שלכתחילה צריך בדיקה באיתי' קמן, מיהו בליתא קמן למבדקי' קמ"ל דגם הרואים א"צ בדיקה דממנ"פ אם הרואה אינו מומחה, הרי נסתלק מפלגא ופלגא, א"כ השוחט הי' מן הרוב, א"כ ממה נפשך השחיטה כשירה בליתי' קמן לבודקו ממה נפשך כשירה השחיטה, וא"צ לבדוק גם הרואים, דגם ברואין שייך כיון שמצויין אצל שחיטה להשגיח אם שחט יפה, י"ל מסתמא הם בכלל אותן המצויין אצל שחיטה, וא"כ טוב' קמ"ל דבליתי' קמן למבדקי' גם הרואים א"צ בדיקה והכל ניחא:

ודעת בעל העיטור דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין היינו בדיעבד דוקא, ועי' ט"ז, ולדידי קשי' על דיעה זו, הא ללישנא דאמר רבינא הכל שוחטין מוחזקין אע"פ שאין מומחין אמר בהדיא דאין מומחין שוחטין לכתחילה, וא"כ להך לישנא דפליגי ארבינא וס"ל רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם, משמע דלענין מומחין ס"ל כהך לישנא דלא בעי רבינא מומחין ושוחטין לכתחילה שאין מומחין, וזה קשה גם לפירוש הרא"ש שפירש כיון דצריך בדיקה לא שייך לכתחילה, א"כ רבינא דמוקי דאין מומחין שוחטין לכתחילה, א"כ משמע שא"צ לשואלו כלל, דאל"כ לאו לכתחילה הוא, וא"כ איך נימא לדידן דלא קיי"ל כרבינא ואפי' מוחזקין לא בעינן דלעלופי לא חיישינן כ"ש דלא בעינן מומחין, מיהו לדעת הגאונים י"ל כמ"ש בט"ז דמתני' ע"י תיקון איירי, וא"כ י"ל דגם מה שנותנין לשחוט על סמך שיבדקנו אח"כ נמי מקרי לכתחילה ושפיר י"ל דגם רבינא בלישנא דמוחזקין אע"פ שאין מומחין אינו מתיר רק על סמך שיבדקנו אח"כ אלא דלפירוש הרא"ש צ"ע:

ונראה ליישב דבלא"ה יש להבין בלישנא דרבינא דקאמר הכל שוחטין מוחזקין אע"פ שאין מומחין בד"א ששחט לפנינו שנים ושלשה פעמים ולא נתעלף, וקשה ל"ל שחט לפנינו, הא כיון שיודע ה"ש אפי' אומר בעצמו שמוחזק, למה לא יהי' נאמן, ואין לומר דאין נאמן על זה. דהא באמת סגי בברי לי, ואין סברא לחלק לענין ברי בין לכתחילה לדיעבד:

לכן נראה דבלא"ה קצת דחוק שיהיו לשונות של רבינא מוחלקים בסברות הפוכות, דלליישנא קמא באין מומחין אפילו דיעבד אסור, ולליישנא בתרא אין מומחין שוחטין אפי' לכתחילה. לכן נראה דגם בלישנא בתרא דרבינא אינו מיפה כל כך אותן שאינן

מומחין לענין לשחוט לכתחילה. אלא מיהת בהך לישנא ס"ל דבעינן ששחט לפנינו שנים ושלשה פעמים ושחט כהוגן וכיון דקיי"ל דטבח שא"י הלכות שחיטה שחיטתו אסורה, אפילו אומר ברי לי ששחטתי יפה, אמרינן דהוה מילתא דלא רמיא עליה, כיון שאינו נזהר לשחוט כהוגן, א"כ י"ל דכיון דבלישנא בתרא ס"ל דמוחזקין בעינן ונמצא דאינו שוחט לכתחילה רק כששוחט לפנינו, א"כ כיון שראינו שוחט כהוגן ניכרין הדברים שהוא מומחה, לכן שוחט אפילו לכתחילה כיון דעכ"פ שחט לפנינו ונתחזקה חזקת המחאתו טפי, וזהו דוקא לרבינא דלא סגי שלא ישחוט לפנינו, אבל בודאי בלא אתחזק בפנינו, גם לרבינא לא הי' שוחט לכתחילה, דלא סמכינן ארוב לכתחילה, והשתא לדידן דא"צ להתחזק בפנינו כלל, א"כ ממילא לעולם אין ליתן לו לכתחילה לשחוט, דלא סמכינן לכתחילה ארובא, ואפילו שחט לפנינו, כיון דבאמת א"צ מוחזקין, א"כ לא פלוג רבנן בין שחט לפנינו או לא, דלא שייך למיתלי באתחזק בפנינו כיון דלא בעינן מוחזקין, ובאינו מוחזק גם לאידך לישנא דרבינא לא הוה אמרי' רמא"ש מומחין הם, אלא דלרבינא קם ליה בדרבה מיני'. שאפילו דיעבד אסור משום שאינו מוחזק, וכיון דבעי' מוחזקין מעיקר הדין אהני ליה שפיר לשחוט לכתחילה, אע"פ שאין יודעין בו שהוא מומחה, משא"כ לדידן דלא בעינן מוחזקין כלל, אין לחלק בין נודע שהוא מוחזק או לא, ולעולם צריך לכתחילה שיהי' מומחה, ובעיקר קושית מהרש"א על העיטור נראה דודאי יש לחלק בין אם נתן לו לשחוט ושחט שייך לומר יותר דמסתמא מומחה הוא, דהא אפילו חשוד נאמן בשל אחרים דאין אדם חוטא ולא לו, ועוד דכיון דטבח שקלקל חייב לשלם כ"ש כשאינו מומחה ושחט ואם נודע שאינו בקי בהלכות שחיטה ושחט פשיטא שחייב לשלם, א"כ י"ל דודאי מסתמא מכיר ה"ש מדשחט, ובמצא תרנגולת שחוטה שלא נודע מי שחטו ואפ"ה מכשרינן כדאיתא בברייתא. א"כ כיון דס"ל רמא"ש מ"ה אפילו בנמצא שחוט ולא נודע ממי א"כ אין זו רבותא כלל להכשיר בדיעבד דפשיטא כיון דאפילו בנמצא אמרינן מומחין הם כ"ש כשקיבל לשחוט ודוקא לרבינא דלא ס"ל כלל רמא"ש מ"ה לא מצי לאשמועינן בענין אחר דשחיטתן כשירה רק ע"י בדיקה, משא"כ לאינך דס"ל דאפילו אם נמצא אמרינן רמא"ש מ"ה א"כ ליכא רבותא בנתן לו לשחוט:

ומדברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות שחיטה מבואר דלא ישחוט לכתחילה אא"כ הוא מומחה ומוחזק ג"כ ומשמע אפילו על סמך שיבדקנו לא ישחוט לכתחילה, ולדידי קשיא טפי דהא אפילו רבינא דמחמיר בין ללישנא קמא ובין ללישנא דמוחזקין סגי במומחין או מוחזקין אף לשחוט לכתחילה ואיך הצריך שניהם ואפשר לומר דהרמב"ם ס"ל ג"כ כדעת העיטור דרמא"ש מ"ה אינו רק בדיעבד אלא דס"ל דתליא באוקמתא דרבינא דאי

אוקי רבינא מתניתין דמומחין אע"פ שאין מוחזקין א"כ אפושי פלוגתא לא מפשינן ואמרי' דלא פליגי עליה דרבינא רק בדיעבד אבל לכתחילה מודי לרבינא וא"כ לכתחילה בעינן מומחין, ולאידך לישנא דרבינא מודה באין מומחין דשוחטין לכתחילה ומוחזקין פסל אפילו בדיעבד ממילא י"ל דלא פליגי רק אדיעבד ולכתחילה מודו, וא"כ י"ל דפסק לחומרא כתרי לישני, לכן בעי שניהם לכתחילה:

ובאמת קשה בש"ס מנ"ל דפליגי ארבינא לקולא דילמא ס"ל דבעינן מומחין ומוחזקין וא"כ ליכא לפרושי הכל שוחטין מומחין ומוחזקין, וא"כ ליכא רבותא כלל דפשיטא דמומחין ומוחזקין שוחטין לכתחילה, ונראה דמוכרח לומר דס"ל רמא"ש מ"ה דל"ל דבעי תרוייהו מומחין ומוחזקין לענין לכתחילה וליכא רבותא דמ"מ קשיא לוקמה במומר הכל שוחטין אפילו מומר, ואי לא ס"ל רמא"ש מ"ה, א"כ יש לאוקמה הכל שוחטין אפילו מומר בד"א שיודעין בו שהוא מומחה, אבל אין יודעין בו שהוא (צ"ל מומחה) בודקין אותו אחר שחיטה ומרויחין בזה דשייך וכולן בליתי' קמן אלא ודאי ס"ל רמא"ש מ"ה אפי' במומר וא"כ מכאן ראיה דאפילו במומר אמרי' רמא"ש מ"ה, ואף דד"ז הגאון בפלתי הקשה בפשיטות על דיעה זו דלא אמרי' במומר רמא"ש מ"ה עמ"ש שם ליישב, מיהו מכאן מוכח כמ"ש:

ומה שלא חילק הרמב"ם לענין עלופי שצריך לשאלו ואי ס"ל דיוקא דאמרי' לעלופי לא חיישינן משמע דליכא חששא כלל כמ"ש ב"י, א"כ גם מוחזקין לא הי' לו להצריך אפילו לכתחילה, ובב"י כתב הטעם דס"ל לעלופי לא חיישינן, היינו משום דמסתמא אם הי' מתעלף לא הי' מאכילה לנו, וקשה א"כ גם לרבינא נימא כן, ונראה דודאי גם לרבינא יש להבין, למה בליתי' קמן אסור הא כיון שהוא מומחה א"כ הי' מודיע שנתעלף לכן נראה דודאי רבינא ס"ל שעל המוסרין לו לשחוט לחקור אם נתעלף, א"כ ממילא יודע כל שלא יאמר שלא (צ"ל נתעלף) לא יאכלו משחיטתו, ואין כאן מכשול, אבל למאי דקיי"ל דלא כרבינא ובליתי' קמן שרי א"כ על השוחט רמיא להודיע דשמא ילך בטרם ישאלוהו ואכלי איסורא, לכן קאמר בש"ס לעלופי לא חיישינן:

(ה)

אבל אם הוא לפנינו בש"ך הביא בשם הב"ח בשם ראב"ן דגם רבינא מודה בליתי' לגמרי ולא קאמר רבינא רק במצינן למרדף בתרי', ולפ"ז לדידן דלא קיי"ל כרבינא, אפילו מצינן למרדף בתריה אין צריך, ובאמת נראה דהראב"ן דחיקא ליה קושית התוס' דמשמע דרבינא לא פליג אברייתא דמצא תרנגולת שחוטה לכן ס"ל דרבינא מודה בזה, וכבר

כתבנו ליישב בכמה אנפי, גם י"ל דרבינא מוקי הך ברייתא במקום שידוע רוב טבחי ישראל מומחין, וא"כ אפשר דבמצינן למרדף בתרי' לשיטת הגאונים צריך לרדוף בתרי' **ודאמרינן** השתא דאיתרע דין זה מאגודה שלמד כן מהא דס"ל לרב חסדא בשוחט בסכין ונמצא פגומה, דאמרי' השתא דאיפגום, והט"ז האריך לחלוק על רמ"א דהתוס' הקשו מ"ש ממקוה שנמדד ונמצא חסר דהוה ודאי טומאה משום דאיכא תרתי לריעותא, העמד טמא על חזקתו וחסר לפניך, ותירצו כמה תירוצים, חדא דמקוה י"ל חסר ואתא, ועוד תירצו דעצם פוגם יותר תולין בעצם, ועוד תירצו דאיכא ספיקי טובי, שמא לא שחט נגד הפגימה, וכולן לא שייכין כאן די"ל שכח ואתא, וגם אין לתלות בדבר שודאי גרם השכחה כמו בעצם, וגם תירוץ השלישי שמא לא שחט כנגד הפגימה, זה אינו רק לרב חסדא, אבל אנן קיי"ל כר"ה א"כ כיון דאיתא ריעותא בשוחט ובהמה בחזקת איסור עומדת, הוה תרתי לריעותא ודמי למקוה, ובפלתי דחק להמליץ בעד האגודה, ובחידושי ריש נדה הארכתי למאוד וכתבנו דברים נכונים ליישב דברי האגודה ורמ"א שנמשך אחריו, וכאן אני מקצר ועולה במה שהכרח לדינא, דהנה בריש נדה דפריך אהא דאמרינן התם דשמאי ס"ל אשה בחזקת טהורה עומדת, ופריך מ"ש מחבית דתנן הי' בודק את החבית להיות מפריש עליה והולך, כל שלשה ימים ודאי, מכאן ואילך ספק, ומשני שאני התם דאיכא למימר העמד טבל על חזקתו, ופריך אדרבה העמד יין על חזקתו, והקשה מהרש"א על הלשון אדרבה, דבשלמא לעיל במקוה דפריך אדרבה העמד מקוה על חזקתו, היינו משום דאיכא למימר העמד מקוה על חזקתו לא יהי' ודאי, אבל כאן דבאמת הוא ספק, מהיכא תיתי להקל, וגם בתוס' ישינים בקדושין דף פ' נדחקו בקושיא זו ולפענ"ד לא קשיא ולא מידי דהא באמת הן במקוה הן ביין אם לא נמצא בו ריעותא דהיינו אם לא נבדקה המקוה וכן היין, הוה במקוה כל הטובלין טהורין, וגם התרומה הוא כהוגן והטבל מתוקן נמצא שבהכרח חזקת מקוה ויין מפיק מחזקת טבל, הרי דחזקת מקוה ויין עדיפא מחזקת טבל ומפיק מינה, וא"כ א"ש בפשיטות דהיינו דפריך אדרב' העמד יין על חזקתו, כיון דע"כ חזקת יין עדיפא מחזקת טבל, ומשני כיון דאיכא ריעותא דחומץ לפניך אתרע חזקת יין ואזלינן בתר חזקת טבל:

ועפ"ז נ"ל ליישב קושית הד"מ שהקשה גם בלא נטל קבלה למה נטריף למפרע, הא קיי"ל בבהמה שנמצאת טריפה דהחלב מותר, דאמרינן השתא סמוך לשחיטה נטרפה, דהוה חזקה דאתיא מכח רובא דרוב בהמות כשרות, וכאן נמי נימא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם, ולפ"ז נראה דלאו כולהו בחדא מחתא מחתינהו דרוב מצויין לא אלים כ"כ, כיון דעכ"פ לכתחילה צריך לשאלו ולברורי לשיטת הגאונים, משא"כ בטריפות

דבסתמא נמי בחזקת כשרות ואף דהריאה בעי בדיקה, י"ל דהיינו תקנתא דרבנן בעלמא, אבל ברמא"ש אפשר מדינא דאורייתא נמי צריך לברורי לפי שיטת הגאונים, דהא רבינא אפילו בדיעבד אוסר, ואינו דומה לחזקת היתר דטריפות עמ"ש לקמן:

ועפ"ז יש ליתן טוב טעם לדברי האגודה ורמ"א, דהא הכא חזינן בלא נמצא ריעותא במקוה לא מהני חזקת טמא לשווי' אפילו ספיקא ואפילו ברשות יחיד טהורים כל הטמאים שטבלו במקוה שהי' לה חזקת כשרות, א"כ הרי חזקת מקוה עדיפא מחזקת טמא, אלא דבחסר פניך דאיתרע חזקת מקוה, עדיפא חזקת טמא דלא איתרע מחזקת מקוה דאיתרע וה"ל כרובא לגבי מיעוטא, משא"כ בלא איתרע חזקת מקוה עדיף חזקת מקוה ומפיק מחזקת טומאה, ומעתה אי הוה רעותא נמי בחזקת טומאה שפיר הוה חזקת מקוה עדיפא, דמה לי היכא דליכא ריעותא לא בטומאה ולא במקוה או דאיכא ריעותא בין בטומאה בין במקוה:

ובזו דברי רמ"א מבוררים דבנטל קבלה חזינן דחזקת ידיעה מפיק מחזקת איסור אלא דהשתא דאיכא ריעותא שאינו יודע איתרע חזקת ידיעה, מ"מ לא דמי למקוה, דבמקוה לפי ריעותא דמקו' דחסר לפניך אמרינן דחזקת טומאה בתקפו, משא"כ אפילו לפי ריעותא דשוחט לא שייך לאוקמה בהמה בחיי' בחזקת אימור בתוקפו דלא מבעי' בדעת הש"ך בכללי ס"ס דשלשה ספיקות אהני באתחזק איסורא דספק הראשון מרע חזקת איסור, א"כ גם כאן לפי הריעותא שנמצא אכתי אין האיסור בודאי דשמא מ"מ שחט יפה כפי ההרגל, ואפילו לא נימא כדברי הש"ך לענין ספק ספיקא, מ"מ לא דמי, דמקוה אילו ידענא שהיתה הריעותא בשעה (צ"ל שטבל) הוא טמא בודאי וכאן אפילו היתה הריעותא בשעה ששחט אין כאן אלא ספק, נמצא שהשחיטה עושה ריעותא בחזקת איסור א"כ אפילו תימא דאיתרע חזקת ידיעה, הרי לעומת זה איתרע חזקת איסור דבהמה וכהדדי נינהו ואוקי ריעותא להדי ריעותא, ודינו כאילו לא נמצא שום ריעותא ובלא נמצא שום ריעותא עדיף חזקת גברא מחזקת איסור דבהמה. לכן אין מטריפין למפרע:

ומעתה תו לא קשיא מהא דקיי"ל כרב הונא בלא שיבר בה עצמות, דלא מבעי לשני תירוצים ראשונים י"ל דרב הונא לא חשיב להא לריעותא כלל דבעצם המפרקת נפגם, וא"כ לפי שהסכין פגום לפנינו ונאמר שכמו שנמצא פגום לפנינו כך הי' מעיקרא ואין שום ריעותא בחזקת איסור ודמי ממש למקוה, וגם הך ספיקא שלא שחט נגד הפגימה רב הונא לא מחשיב ליה כלל לריעותא בחזקת איסור ועוד דע"כ חזקת גברא עדיף מחזקת סכין לדעת הפוסקים דלכתחילה (צריך) הסכין בדיקה לאחר שחיטה, א"כ חזינן דחזקת

גברא עדיף מחזקת סכין, וא"כ כלל בידינו אפושי פלוגתא לא מפשינן, וי"ל דרב הונא מודה בחזקת גברא דעדיפא מחזקת סכין לרב חסדא, ואפילו להפוסקים שאין הסכין צריך בדיקה אפילו לכתחילה לאחר שחיטה, י"ל דבשוחט מודה רב הונא לרב חסדא דלא דמיא חזקה דסכין לחזקה דמקוה ווין [צ"ל דשוחט], דהא בלא"ה צריך להבין סברת רב הונא דס"ל אף בשיבר בה עצמות פסולה, וקשה לפמ"ש הרשב"א דגם לרב הונא בנאבד הסכין כשירה, א"כ כיון שנפגם בעצם, הרי ידענו שפגמו בידים, ומה לי נאבד או ששיברו בידים, לכן ע"כ לומר דרב הונא ס"ל שאפשר שגם בעצם לא יפגם אם הוא טוב, לכן הפגם עושה ריעותא, והשתא כיון שכבר איתרע הסכין, לא שייך כ"כ החזקה שהרי אפשר שבעיר נפגמה ג"כ וכמ"ש הרשב"א דעצם ודאי פוגם אינו מכחיש הספק. ובש"ס נ"ל לפרש עצם ודאי פוגם היינו כשתמצי לומר שסכין זו אינה טובה עד שתפגם בעור, וכל סכין שיפגם בעור ודאי דכ"ש שנפגם בעצם, וא"כ ע"כ כשתמצי לומר שנפגם בעור אתה צריך לומר מכ"ש שנפגם בעצם, ע"כ תתפוס הודאי ותאמר שרק בעצם נפגמה, ורב הונא לא ס"ל סברא זו ולא שייך חזקה, כיון דהסכין נפגם ע"י מעשה אין החזקה גורם שלא יופגם ע"י מעשה שחתך בעור, ואין ספק רק באיזו מעשה נפגם וכ"ש לדידן דקיי"ל כרב חסדא בשיבר ובלא שיבר הוא דקיי"ל כרב הונא, דא"כ י"ל דכיון דהעור יכול לפגום לא מבעיא להפוסקים לקמן סי' י"ח דבחתך עצם המפרקת הוה כשיבר דא"כ אינו טריפה רק בלא חתך דודאי איכא למיתלי טפי בעור משיפגם ע"י נגיעה בעלמא, ואפי' להפוסקים דלא מהני חתך עצם המפרקת היינו משום שהוא רך ודומה לעור, ואחר שראינו סכין זה נפגם בדבר רך, א"כ מאי חזית שתתלה בעצם מפרקת ולא נתלה בעור, כיון דאיכא חזקת איסור בהמה כנגדו ונעשה בה מעיקרא מעשה שראוי' להתפגם לפי מהות הסכין אבל השוחט דמוקמינן ליה בחזקת כשרות ועכשיו הוא דא תרע, אמרי' שלא נעשה בו שום מעשה שגרם השכחה עד עכשיו שהמשך הזמן גרם לו לשכוח, ולא מחזקינן ריעותא למפרע כלל ולא מקרי תרתי לריעותא דריעותא דשכחה אינו עושה ודאי לחזקת איסור, כיון די"ל דמ"מ שחט יפה כדפרישית. וע"פ הסברא שכתבנו דהמשך הזמן הוה חזקה טפי מאחר שהדבר מתקלקל בהמשך זמן שייך ביה טפי חזקת דהשתא איתרע, אפשר ליישב דברי הרמב"ם שתמהו עליו דבגמרא איתא ורמי חבית אמקוה ומשני מאן תנא חבית ר"ש דגם גבי מקוה ספיקא מחשיב ליה, והרמב"ם פסק בחבית ספק ובמקוה ודאי, ולפ"ז י"ל דודאי דבר שהריעותא היא מכח המשך הזמן, שייך בי' טפי חזקה שלא נתקלקל עד עכשיו, משא"כ בדבר שבא ע"י סיבה פועלת כשלא נודעה הסיבה, לא שייך כ"כ החזקה לומר שעדיין לא קרה הסיבה דמה יום מיומיים, ולפ"ז י"ל

דודאי הא דרמי חבית אמקוה, יש לחלק ביניהם דבמקוה אין הקלקול כל כך מהמשך הזמן אף דדרכה להתיבש, מ"מ אינה סיבה הכרחית כ"כ, דלפעמים אדרבה נמשכין לתוכה תמצית מים או גשמים וכדומה, משא"כ ביין טבע החימוץ בא מהמשך הזמן, ואין הזמן פועל לחיסור המקוה, כמו שהזמן פועל לחימוץ, וא"כ י"ל דלכך בחבית הוה ספק דדבר המתקלקל בהמשך זמן שייך ביה חזקה טפי, אלא די"ל דודאי לרב חסדא דס"ל אפילו בסכין דהריעותא תליא במעשה, מ"מ אלים ליה חזקה ולא שני ליה בין היכא שיש לתלות הקלקול בהמשך זמן, וא"כ הרמב"ם דפסק כרב הונא שפיר יש לחלק בסברא זו דהיכא דתלי' הריעותא בהמשך הזמן הוה חזקה טפי לומר השתא איתרע:

ויש ראיה לדברי הרמב"ם מן הש"ס גיטין דף ל"א דתנן המניח פירות להיות מפריש עליהם מפריש עליהם בחזקת שהם קיימים, ואם נאבדו חושש עליהם מעת לעת, ובגמרא חולקין עליו חביריו על ר"א דתנן מקוה שנמדד כו' כל טהרות טמאות ופריך פשיטא ומשני מהו דתימה מהו למפרע מעת לעת, וקשה אפילו אם נימא למפרע מע"ל מ"מ חולקין עליו דהא במשנה חושש מע"ל משמע דספקא הוה וכמו שפרש"י בהדיא ובמקוה טמא ודאי, אלא ודאי כיון דהאבידה יש לתלות יותר בהמשך הזמן לא הוה טפי מספיקא, וכן פסק הרמב"ם באמת, לכן אי במקוה הוה ודאי מ"מ לענין אבידה שנמשך יותר ע"י המשך הזמן הוה החזקה אלימא טפי ואמרי' השתא איתרע, וא"כ בהך דהשוחט שנבדק ואינו יודע דחזקה אלימא שהמשך הזמן הוא המשכחו, וכיון דאפילו אי היתה הריעותא ג"כ לאו ודאי הוא, שפיר אהני החזקה, וכדברי האגודה והרמ"א:

ועדיין צריך אני למודעי מ"ש בחדושי נדה שהארכתי מאד וכתבתי בזה הלשון ודע דכולה סוגין מוכחת דהיכא דאיכא ספיקא ואתחזק איסורא אסור מטעם ודאי, דהא חזינן בחבית דס"ל לרבנן היה ודאי טבל ואפילו לקולא לענין להפריש מחבית זה על חומץ חשבינן לו לטבל ודאי ומותר ולהפריש ממנו על טבל ודאי ל"ל דטעמא משום דתרתי לריעותא העמד טבל על חזקתו וחומץ לפניך דהא ע"כ אע"ג דאיכא ריעותא בחזקת יין מ"מ חזקת יין חשיבא חזקה דהא בחדא ריעותא מוקמינן אחזקה לגמרי כמו באשה במשנתינו לשמאי אע"ג דאיכא ריעותא דדם לפניך, ואפילו ר"ש לא פליג אלא משום דאיכא חזקה דמקוה כנגדו, אבל בעלמא בספק שהה ודרס דהוה חזקה דאיסורא לחוד לכ"ע חשוב נבילה ודאי, וצ"ע על הרמב"ם בפ"ג מהלכות שחיטה דין י"ד וי"ז י"ח שפוסק בספק בשחיטה שהוא ספק נבילה, וקשה הא בספיקא חדא באתחזק ה"ל להיות נבילה ודאית, ודוחק לומר כיון דבחיי' לא הוה בחזקת נבילה רק באיסור שאינה זבוחה, לא שייך בה חזקת נבילה עי' חולין דף ט', ועוד דהרמב"ם בפ"א מהלכות שחיטה דין י"ב

כתב בלא בדק בסימנין הוה נבילה משמע דהוה נבילה ודאי דהא כתב בפ"ג דין י"ח כל מקום שאמרנו בשחיטה פסולה ה"ז נבילה ואם אכל ממנה כזית הי' לוקה משום נבילה ע"כ א"כ לשון ה"ז נבילה משמע ודאי ובנמצא סי' שמוט וא"י אם קודם שחיטה כתב הרי זו ספק נבילה, מיהו לזה י"ל דספק שמוטה לא הוה נבילה ודאית דאוקמה הסימן בחזקת שאינו שמוט, אבל באיכא ספיקא אם שחט רובן, ס"ל להרמב"ם דהוה נבילה ודאית:

אלא שיש לדקדק על דברי הרמב"ם דבפ"ד דין א' בישראל שא"י חמשה דברים המפסידין השחיטה וכו' ושחט בינו לבין עצמו אסור לאכול משחיטתו, והרי זו קרובה לספק נבילה, הרי דבא"י הלכות שחיטה, אפי' ספק נבילה לא רצה לומר בה, ובלא בדק בסימנין יסבור שהוא נבילה ודאית:

ובכ"מ כתב שם שלכך כתב ה"ז קרובה לספק נבילה, משום ששחט לפנינו פעמים ושלש שפיר ולא נראה כן מלשון הרמב"ם, שהרי בדין שאח"ז כתב ואפילו שחט לפנינו ד' וה' פעמים, משמע דמעיקרא לא איירי בהכי, ואין סברא לחלק בין שנים ושלש פעמים או ד' וה' פעמים, וא"כ תימא על דברי הרמב"ם דבא"י ה"ש לא כתב רק קרוב לספק נבילה, ובלא בדק בסימנין הי' נבילה ודאית, ואולי י"ל דשם איירי שבדק בסימנין שיודע שצריך לשחוט רוב, ושהי' דרסה חלדה הגרמה ועיקר לא שכיח כ"כ ומיירי שיודע שצריך לבדוק בסימנין, וצ"ע גם בחולין דף י"א איכא מ"ד דס"ל דאינו מטמא במשא, וניהו דאידך מ"ד פליג אכתי מנ"ל לומר ודאי נבילה, ודעת התוס' שבדיקת סימנין אינו אלא דרבנן, וא"כ צ"ע ודאי מ"ש הרמב"ם שהוא נבילה משמע נבילה ודאית וצ"ע:

עכ"פ גם מכאן נסתייעו דברי רמ"א דלא דמי למקוה כלל, דהא במקוה הך דהעמד טמא על חזקתו חשוב ודאי, ובשוחט שא"י הלכות שחיטה אפילו ספק נבילה לא רצה הרמב"ם לומר בו, גם קיל טפי משוחט בסכין ונמצא פגומה, דבזה כתב הרמב"ם בפ"א דין כ"ד דהוה ספק נבילה, ובא"י הלכות שחיטה, כתב שהוא קרוב לספק נבילה, וא"כ הרי יש לנו עמוד גדול לתלות שהרי הרמב"ם ס"ל בא"י ה"ש דקיל ממצא סכין פגום, וא"כ דברי רמ"א ברורים, משה שפיר קאמר, דאם אפילו כשברור לנו שאינו יודע אינו אפילו ספק נבילה להרמב"ם וקיל משוחט בסכין ונמצא פגומה, וכיון דרב חסדא מקיל אפילו בחמירתא, י"ל דמודה רב הונא בקילתא, והיינו בשוחט שנבדק ואינו בקי בה"ש וכ"ש בהוחזק ונטל קבלה דה"ל חזקה גמורה דלא מחמירינן למפרע:

ועיין בפ' כסוי הדם דף פ"ו גמרא מחייב הי' ר' מאיר על שחיטתן משום נבילה מ"ט הואיל ורוב מעשיהן מקולקלין, משמע בפלגא ופלגא לא הוה נבילה ודאי, מיהו נראה

דדוקא לר' מאיר דחייש למיעוטא וצ"ל דוקא רוב מעשיהן מקולקלין כדי שיהיו מעוטא דמעוטא, ועיין במהרש"א ומ"ש בש"ך לקמן סימן כ"ח ס"ק כ"ז דבעינן דוקא רוב אינו לפמ"ש מהרש"א, וכן נראה באמת מדברי התוס' שם דלדידן אפילו בפלגא ופלגא הוה נבילה, ואין להאריך כאן בזה הנה ת"ל עלה בידינו לחזק דברי רמ"א לכן יש לסמוך להתיר הכלים לאחר מע"ל:

ועוד נלענ"ד דלא דמי שוחט שנבדק וא"י ה"ש למקוה דבמקוה שנמדד ונמצא חסר צריך להבין בלא"ה איך יועיל לו הטבילה במקוה כשלא נמדד בשעה שטבל, הא נגד חזקת מקוה שנעשה בכשרות איכא חזקת טומאה דגברא וצ"ל דחזקת מקוה עדיפא שאין לנו לחוש שיתחסר ועדיף מחזקת טומאה, לכן נטהר בו הטמא, מיהו השתא שנמצא חסר נמצא שפועלת הריעותא בעיקר המקוה מתחילה, שאילו ידענו שדרכה להתחסר לא הי' רשאי לטבול במקוה זו מתחילה שאין במקוה זו כדאי להוציא גברא מחזקת טומאה אע"פ שלא נודע עדיין אם נחסר בשעה שטבל, משא"כ בגברא שהי' לו חזקה שידע פעם א' נמצא שלעולם הי' יכול לשחוט, ולא שייך לומר אילו ידענו שזה שוכח לא הי' רשאי לשחוט, שהרי אנו דנין עליו שידע אז ה"ש ואילו הי' שוכח אז לא הי' שוחט כלל, ואף שראינו שעדיין נזקק לשחוט והשתא דאיתרע, ואין לומר שאילו ידענו שזה ישחוט אע"פ שישכח לא היו נותנין לו לשחוט מעיקרא, דהא אנן אמרינן שאילו לא ידע ה"ש לא הי' שוחט כלל דהיינו רמא"ש מ"ה, אף שאין רובא דעלמא מומחין, וא"כ שפיר י"ל השתא איתרע:

ומעתה י"ל אפילו לר"ה דחייש בשוחט בסכין שמא נפגם בעור, היינו משום דגם הסכין אינו ראוי להוציא מחזקת איסור, כיון שאפשר שיפגם קודם שיגע בעור, רק בליכא ריעותא לא חיישינן (צ"ל ואילו ידענו) שיהי' הסכין עלול לפגום לא הי' כדאי להוציא מחזקת איסור אמ"ה דבהמה, וכל זה לא שייך בשוחט דריעותא דשכחה אינה עושה ריעותא שנאמר שאגלאי מילתא הריעותא מעיקרא שלא הי' לו לשחוט, ושפיר י"ל השתא איתרע. כל זה רובו ממ"ש בחדושי נדה ועוד הארכתי שם:

(ז)

אבל אם לא נטל קבלה, הקשה בד"מ מאי שנא בבהמה שנמצאת טריפה שאין אוסרין החלב למפרע, דאמרי' השתא נטרפה, דהוה חזקה דאתי מכח רובא, וכאן נמי רמא"ש מ"ה, ותירץ דיש לחלק בין רוב בהמות כשירות דהרוב לכל עולם, משא"כ רמא"ש מ"ה שאין הרוב לכל עולם, ואינו מובן החילוק דסוף סוף איכא חזקה דרוב מומחין ואמרי' השתא הוא דאיתרע ונזקק אצל שחיטה כמו בטריפות דאף שעכשיו טריפה לפנינו

ויצאה מן הרוב, אמרי' השתא היא דיצאה מן הרוב, ואפשר לומר דנגד רוב מצוין איכא רובא דעלמא שאינם מומחין, לכן כשנבדק ואינו יודע, אמרי' דהוא מרובא דעלמא, מיהו עיקר הקושי' אין לה טעם, דמה ענין ספק בשחיטה לספק טריפות דבחזקת היתר עומדת:

ועפ"ז נ"ל ליישב האגודה ג"כ דס"ל בנטל קבלה והי' לו חזקת ידיעה, לא דמיא למקוה כלל, דבמקוה אין לנו ראיה שלא קרה לה המקרה והאיסור מזמן רב, רק מצד החזקה דהיתה שלימה אהני הרי חסר לפניך לשווי' תרתי לריעותא ונאמר דכבר יצאה מחזקתה זמן רב, אבל לענין שחיטה דאמרי' רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם, ע"כ לומר שאין זה מצוי כלל שיזדקק לשחוט אדם שאין דיני שחיטה ברורים לו כאחותו אפי' לא הי' לו חזקת ידיעה כלל, וכל שהשינוי יותר רחוק מן המציאות לא נתלה שכבר נשתנה המציאות, כל זמן שאין אנו רואין בעין ובחוש שינוי המציאות וא"כ כשתימצי לומר ששכח, כבר תצטרך לומר ששכח וגם שיצא מכלל סתם בני אדם שאין נזקקין לשחוט רק בידיעה ברורה וזה אין מחזיקין למפרע, כיון דהריעותא אינה מצוי כלל כלל, הוה חזקה אלימתא טפי, ומעתה לא דמיא לא למקוה ולא לסכין, הנה עלה בידנו ת"ל הרבה פנים מסבירות לדברי הרמ"א:

ובש"ך כתב הטעם דהוה ספק ספקא דשמא עכשיו איתרע, ואת"ל דמעיקרא שכח שמא מ"מ שחט יפה, וכבר הקשתי עליו בילדותי דתקשי מן הש"ס לרבינא דס"ל באין מומחין אין שוחטין, ומסיק וכולן ששחטו מיירי בליתי' קמן דלבדקי, וקשה א"כ אפילו אין אחרים רואין נמי דהא איכא ספק ספיקא שמא הוא מומחה, ואת"ל שאינו מומחה, שמא שחט יפה כמ"ש הש"ך, וכיון דלרבינא באינו ידוע שהוא מומחה לא אהני הס"ס, אף דרמא"ש מ"ה לדידן כ"ש באינו יודע כלל:

ולכאורה תימא על הש"ך, מיהו יש ליישב דהש"ך לא קאמר רק בנטל קבלה, דמסתמא הורגל לשחוט יפה קודם ששכח, אבל בגמרא מיירי באין מומחין, וחיישינן שלא למד מעולם, לא חשיב ספק ספקא דשמא שחט יפה במקרה:

ועוד נ"ל ליישב דברי הש"ך דבלא"ה תמהו התוס' איך משני דליתי' קמן הא אפילו איתא ולא ידע נמי כשר והניחו בקושיא ונראה ליישב דזה רבותא טפי דודאי לרבינא דס"ל דלא אמרי' רמא"ש מ"ה, א"כ כל שוחט כששחט בכשרות צריך להודיע שבקי בהלכות שחיטה שהרי לולי זאת לא יאכלו משחיטתו, וכשהולך ואינו מודיע, ודאי לא יאכלו, וא"כ י"ל דקמ"ל באחרים רואין אע"פ שהשוחט אינו יודע שהאחרים ראו, ואחרים ודאי חד קאמר דסגי בחד, וא"כ הוה ס"ד דזה שהלך לו ולא הודיע, הוה כאילו אמר שטריפה הוא בודאי וה"ל ע"א נגד עד ובהמה בחזקת איסור, קמ"ל דאין זו הכחשה, וא"כ באיתא

ולא גמר לא שייך חדוש זה דכיון דלא גמיר, מה לו להמתין הא באמת א"י הלכות שחיטה אבל באינו מומחה ס"ד לחוש איפכא שמא באמת הוא מומחה ויודע שצריך להודיע, ומדלא הודיע מסתמא חפץ שלא יאכלו שחיטה זו, כי קרה בו פסול, קמ"ל דלא חיישינן להכי, וא"כ מיושב מה שהקשתי על הש"ך דבאין אחרים רואין אין להתיר מספק ספקא כיון דרבינא ס"ל דלא אמרי' רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם, ואם מומחה הוא צריך להודיע ע"כ כדי שיאכלו משחיטתו, וא"כ מדלא הודיע, יש לומר אחת משתים, או שאינו מומחה, ואפילו תאמר שהוא מומחה, כיון דאנן לא ידעינן הי' צריך להודיע, ומדלא הודיע י"ל שקרה לו פסול, וליכא ס"ס כלל שאפילו הוא מומחה, איכא ריעותא מה שלא הודיע, משא"כ לדידן דא"צ להודיע שפיר שייך לומר ספק ספיקא וכמ"ש הש"ך:

ובהכי ניחא מה שהקשה בפלתי לקמן סימן ב' לדעת הפוסקים דבמומר לא אמרי' רמא"ש מ"ה, קשה אמאי לא מוקי הכל שוחטין אפי' מומר, ודוקא מומחה אבל אינו מומחה בודקין אותו לאחר שחיטה, ונרויח בזה וכולן, ולפ"ז ניחא דלא נרויח בזה מידי דאי במומר קשה מאי קמ"ל פשיטא דמהני אחרים רואין, ואין לומר דהוה כמו הכחשה ממה שלא הודיע, דכיון דס"ל רוב מצויין א"ש מ"ה, א"כ א"צ להודיע כלל ואף שהוא מומר מ"מ הוא מחזיק עצמו לישראל, ועוד דאפילו אומר בפנינו שלא שחט שפיר וכשר מכחישו, כיון שהוא פסול דאורייתא הכשר נאמן טפי לפמ"ש הש"ך לקמן סימן קכ"ז דפסול אינו נאמן לאיסור ועמ"ש בסמוך:

(**ח**)

מי שיודעין כו' יכולין רבינו ברוך הוכיח מן הגמרא דרבינא מוקי באין מומחין וסיפא באין מומחין נקט וכולן ששחטו ואחרים רואין משמע דלכתחילה לא יתנו לו לשחוט דהא בדיעבד דוקא קתני וצריך ישוב להך דיעה, והפלתי כתב דנקט לשון דיעבד משום חש"ו ואינו מספיק דהא גם הדיעבד אינו רבותא כלל וא"כ לא ליתני כלל וכולן רק ואם שחטו דבאינו מומחין נדע שכשר בדיעבד דלא גריעי מחש"ו, מיהו לפמ"ש בסמוך לתרץ קושית התוס' דעיקר רבותא דליתי' קמן שאינו נדין כהכחשה וא"כ לק"מ דעיקר רבותא הוא בלישנא דדיעבד ולכתחילה לא שייך רבותא כלל די"ל דפשיטא לן דמותר למסור לו לשחוט כשרואין אותו, אבל בדיעבד קמ"ל אפילו הלך ולא אמר לן שכשירה היא מ"מ שרי וכמו כן למ"ש דבאחרים רואין א"צ לבדוק הרואין דלא שייך רק לענין דיעבד, אבל לכתחילה צריך לבדוק כמ"ש לעיל:

ובהכי ניחא נמי דקשה גם רבינא ל"ל למינקט וכולן ליתני ואם שחטו דליכא למטעי דבאין מומחין יהי' שחיטתן פסולה, דהא אפילו בחש"ו כשירה ומי גרע אין מומחין מחש"ו ולמ"ש א"ש ולק"מ עי' ס"ק הסמוך:

(ט)

ויש מחמירין, כבר כתבתי בסמוך שזה דעת ר"ב והפר"ח טען מדברי רש"י שפירש שאין מוסרין לחש"ו משום שמועדין לקלקל משמע לבן דעת מוסרין ולענ"ד לא מן השם הוא זה, שאין טעמו של רבינו ברוך משום שיקלקל רק דדייק מן הש"ס דלרבינא באין מומחין נקט דיעבד משמע לכתחילה לא וי"ל דטעמו מפני הרואין דכיון שרואין שמוסרין לו לשחוט לכתחילה יטעו בו לומר שהוא מומחה וימסרו לו גם בינו לבין עצמו שיסברו שהוא מומחה, משא"כ בחש"ו שלא יטעו בזה ואיכא טעמא אחרינא:

ואמת שבזה יש לדחות עיקר ראית ר"ב דודאי לרבינא י"ל דאין מוסרין לו לכתחילה שלא יטעו בו שהוא מומחה וימסרו לו לכתחילה בלא רואין ג"כ משא"כ לדידן דקימ"ל רמא"ש מ"ה ולעולם מוסרין לו לכתחילה אף שאין מכירין בו עכ"פ ע"ס שיבדקנו א"כ אין מרויחין בזה שלא נמסור לו דמ"מ מי שאינו יודע בו ימסור לו אלא, דמ"מ י"ל בשלמא אם אינו בקי בו שהוא מומחה אף שבאמת מותר למסור לו לכתחילה ע"ס שיבדקנו מ"מ מי פתי יסר הנה למסור לו לכתחילה שמא יבדקנו ולא יהי' בקי ויטרוף שחיטתו, אבל אם רואה שמוסרין לו יטעה בו שהוא מומחה בודאי ולא יבדקנו, לכן אין למסור לו לכתחילה וכמ"ש רמ"א:

(י)

לעיל ברמ"א ומי שדרכו להתעלף כו', וכתב הש"ך אפילו הלך ולא אמר כלום אמרי' מסתמא הי' מודיע לנו ולכאורה קולא גדולה היא דדי להקל כשאומר ברי לי בפנינו, ואפשר לומר דהא קשה אמאי לא מוקי הכל שוחטין אפילו אין מומחין ואין מוחזקין בד"א באין יודעין בו שדרכו להתעלף, אבל אם יודעין שדרכו להתעלף לא ישחוט, ואם שחט ואמר ברי לי שחיטתו כשירה וכולן היינו ביודעין שדרכו להתעלף וליתי' קמן אלא ודאי כדברי הש"ך שאפילו לא אמר ברי לי נמי כשר מסתמא וא"כ א"צ אחרים רואין דבלא"ה כשר בדיעבד ודברי הש"ך מוכרחים כמעט מיהו האחרונים החמירו בזה:

(יא)

במקום שרוב ישראל כו' בחדושי שכתבתי בילדותי הקשתי דהרא"ה בב"ה ד' ז' הקשה איך אמרינן רמא"ש מ"ה נימא סמוך מיעוטא להדי חזקה דחזקת איסור דבהמה ותירץ דרוב לאו דוקא רק כל, והרשב"א השיג עליו בארוכה דלא אמרינן סמוך בכה"ג הגם שאין מומחין אפשר שישחטו יפה בהזדמן והתוס' בבכורות כתבו דמומחין הוא (רובא)

מעוטא דשכיח טובי (וכ"כ הרא"ש) ולא אמרינן בי' סמוך, וא"כ קשה למה מועיל רוב ישראל נימא סמוך מיעוטא להדי חזקה ומיעוט א"י הוא ולא יצאה מחזקת איסור דבאינו ישראל לא שייך לומר ששחט יפה דשחיטת א"י נבילה וכעת י"ל דלא אמרינן סמוך מיעוטא להדי חזקה רק ברובא דליתה קמן כמו תינוק שנמצא בצד העיסה, אבל בתשע חניות קימ"ל בנמצא הלך אחר הרוב ולא אמרינן סמוך מיעוטא דא"י להדי חזקת איסור והיינו כדפרישית דברובא דאיתא קמן לא אמרינן אלא דרוב מצויין מומחין חשיב רובא דליתה קמן דהא הספק על כל אחד ובאמת לענ"ד י"ל דרוב מצויין נמי חשיב רובא דאיתא קמן, דהא בהא גופה דמיעוט טריפות חשיב בגמרא רובא דליתה קמן, וצריך להבין למה לא יחשב רובא דאיתא קמן שהרי מצד הידיעה אנו יודעין שכשרות מרובות על הטריפות בכל בהמות שהם בעולם וא"כ מה לי שראינו בפנינו הרוב או שידענו שכן הוא, וצריך לומר כיון שאי אפשר לברר והספק הוא על כל בהמה מקרי רובא דליתה קמן ואף שיוכל להתברר אם ישחטו כל בהמות שבעולם ויהיו רובן כשירות אחר שחיטה כבר נסתלק הספק שנפרש המיעוט מן הרוב משא"כ ברוב מצויין הוה כאילו בדקו כל המצויין אצל השחיטה ורובן מומחין, וא"כ כשאנו דנין על השוחט י"ל כל דפריש מרובא פריש כמו ברוב גנבי ישראל אף שאין מכירין הגנב, ובהכי ניחא דקאמר כולהו כרבינא לא אמרו רמא"ש מ"ה, וקשה לוקמה כר' מאיר דחייש למיעוטא, דהא אביי ורבא דמוקי בכותי ג"כ לא מתוקמא רק כרשב"ג דכותים גרי אמת הם, א"כ טפי ה"ל לאוקמה כר' מאיר ונרויח וכולן אאין מומחין ולפמ"ש ניחא דס"ל דהא מיקרי רובא דאיתא קמן, ועפ"ז יש ליישב מה שהקשו לרבינ' מהא דמצא תרנגולת שחוטה דבאמת י"ל לרבנן מודה רבינא דאזלינן בתר רוב מא"ש מ"ה, רק לסתמא דמתני' מוקי לה כר"מ (ואף שלא אמר בהדיא דר"מ היא הרי גם אביי ורבא לא אמרו דאתיא כרשב"ג) דסתם משנה ר"מ, אבל לרבנן ס"ל מיעוטא כמאן דליתה ושפיר שרי במצא תרנגולת שחוטה לרבנן וא"ש הכל:

(יב)

רוב ישראל כתב הש"ך אפילו רוב א"י ורוב טבחי ישראל נמי שרי, וכבר השיג על זה ד"ז הגאון בפלתי דבשלמא במצא גדי שחוט מסתמא מטבח בא, אבל אם אבד לו ומצאו שחוט דיש לחוש שמא מצאה א"י ושחטה בסכין ודברים ברורים הם ולפ"ז נראה דגם במצא בהמה שחוטה וראה שנפל מא"י יש להחמיר ג"כ, דבשלמא במצא בשר י"ל דלא חיישינן שהא"י שחט לעצמו שאין דרך, אבל במצא בהמה שלימה י"ל דלמה יקח הא"י הבהמה מן טבח הא יכול לשחוט בעצמו בהמה שלו, ואף די"ל דבהמות שלו אינו שוחט

ומחזיקין לגדל, נלענ"ד החמיר דאין ראיה מן הגמרא די"ל דלא התירו רק כשנוכל לתלות שמטבח נפל ורוב טבחי ישראל משא"כ כשתמצי לומר שא"י קנה בהמה שלימה מן הטבח, יותר יש לומר ששחט משלו, ויש לעיין לפ"ז אם אבדו גדייו ותרנגולי' ומצא גדי שחוט ואינו מכירו ואיכא רוב טבחי ישראל ואם היינו אומרים שזה הוא שאבד הוא שנמצא א"כ יש לחוש שמצאו א"י ושחטו, ואם נאמר שזה אחר א"כ תולין ברוב טבחי ישראל וכשר, ועיין פ"ק דפסחים דף יוד ונראה להחמיר בזה:

(יג)

רוב גנבי כו', כתב בפלתי לא הבנתי כו' וכוונתו שאפי' רוב גנבי אינם ישראלים כיון דאזלינן בתר רוב שוק ובשוק רוב ישראל ומישראל נפל א"כ ממילא מישראל נפל וישראל גנבו כמו באבידה אם נאבד בעור שרובה א"י ונמצא בשוק שרובה ישראל דתלינן בישראל שאבדו ע"ש והדברים ראוין למי שאמרם אלא דלענ"ד הא גופא צ"ע אם נאבד ממנו במקום שרובו א"י ונמצא בשוק שרובו ישראל דכיון שע"כ נמצא במקום שרובו א"י א"כ כי תיזל בתר המוצאים הרי רוב א"י וא"כ יש לנו לומר שא"י מצאו ונאבד ממנו בשוק שרוב ישראל שהרי עכ"פ איכא מיעוט א"י שם שהרי כשתמצי לומר שנפל מישראל אתה צריך לומר שהמוצא הי' מן המיעוט ומאי חזית לתלות טפי באובד שהי' מן הרוב מן המוצא דאם המוצא מן הרוב לא נאבד מן המיעוט וכשתמצי לומר שהאובד מן הרוב צריך אתה לומר שהמוצא מן המיעוט ומאי אולמי דהאי מהאי. ומ"ש הב"י בשם הרשב"א והר"ן דתליא ברוב שוק אפשר דלא כתבו כן רק במצא בשוק ולא נאבד לו כלום דתלינן דמרוב עוברי שוק נפל שאין דבר מכחיש לרוב אובדים אבל בנאבד לו משלו ונמצא שאתה צריך לומר שהי' מוצא ואובד א"כ אם רוב מוצאים מכחישים לרוב אובדים ספיקא הוא לחומרא, אמור מעתה ברוב גנבים א"י אע"פ שנמצא במקום שרוב ישראל אובדים י"ל ג"כ מאי חזית שתאמר שנפל מישראל והגנב הי' מן המיעוט אמור שהגנב הי' מן הרוב גנבי נכרים והאובד הי' מן המיעוט, וזה נלע"ד דעת רמ"א. ותמה אני על רבותינו האחרונים שלא הרגישו בזה ופשיטא להו להקל ברוב שוק ישראל ולא הבדילו בנושאים דכשנאבד או נגנב לו תליא ברוב גנבי או במקום אבידה:

(יד)

בין בשוק והרמב"ם אוסר בנמצא בשוק, ותמהו עליו דהא אמרינן בפ' אלו מציאות ר' חנינא מצא גדי שחוט בין טברי' לציפורי והתירו לו משום שחיטה כר' חנינא וקימ"ל מעשה רב, והפר"ח כתב דאסור משום בשר שנתעלם מן העין, וכבר תמה עליו בפלתי דהא אפילו במכירו מיירי, ונ"ל ליישב דבלא"ה יש להבין היכא קאמר כמאן כר"ח ב"ג דילמא אפילו כר"י אתיא אלא דלא אסר ר"י רק במצא תרנגוליו וגדייו שהם שלו והוא

משום דנפילה לא שכיח ויש לחוש לאיבוד מדעת שהיתה נבילה והשליכו דאיבוד (שלא) מדעת לא שכיח וכמ"ש התוס' ב"ב דף כ"ד ע"ב דעוברי דרכים נזהרים שלא יפלו היונים וצ"ל דמ"מ תלינן טפי בנפילה דגם נבילה לא שכיח כ"כ, וא"כ קשה נימא דר"י מודה בגדי שנמצא שתולין בנפילה רק בגדיים שלו חיישינן טפי והיינו למאי דמפליג אביי ב"ב דף קע"ב ע"ב בין נפילה דיחיד לנפילה דרבים, ופרשב"ם שיאבדנו יוסף בן שמעון וימצאנו יוסף בן שמעון, א"כ הכא נמי נפילה לא שכיח, שהרי כשתמצי לומר שנפל מזה שמצאו וחזר ומצא זה שנאבד לו, י"ל ג"כ איך איתרמי מילתא שנפל מאחר ומצאו זה שנאבד ממנו, משא"כ בגדי שחוט דמיא לנפילה דרבים, וי"ל דגם ר"י מודה בזה דשרי וצ"ל דמשמע ליה להש"ס דמיירי בכל גווני אפילו אין מכירין בעל הגדיים, ובזה י"ל שמא אין אילו גדיים שלו כלל, רק כיון דרוב ישראל בס"ד מ"מ אסור לר"י, וכאן לא דמיא לנפילה דחד דשמא באמת אחרים הם ואינם אילו שנאבדו לו, ולהכי מוקי לה כרחב"ג דמיירי בכה"ג בגדי שחוט דדמיא ג"כ לנפילה דרבים, וא"כ ממילא הרמב"ם לשיטתי' אזיל דפסק בשר שנתעלם מן העין אסור, א"כ לא משכחת לה האי דינא רק במכירין, א"כ י"ל בכה"ג לא קיי"ל כוותיה כלל דדמי לנפילה דחד ולא התירו בבית המדרש רק היכא דדמי' לנפילה דרבים ולק"מ:

ויותר נ"ל דודאי כיון דמצינו דר' יהודה אוסר וס"ל דאדם עשוי להטיל נבלתו לשוק דע"כ בהא פליגי א"כ י"ל אפושי פלוגתא לא מפשינן, והוא דודאי קשה למה נתלה בנפילה נימא טפי שהשליכו מדעת לאשפה שבבית או לשוק דהא נפילה לא שכיחא ולזה י"ל כיון דרוב ישראל ותולין בישראל שמצאו א"כ ישראל המוצא ונתנבל בידו נזהר שלא להשליכו שמא ימצאנו ישראל ויתלה ברוב ישראל ויאכלנו, א"כ מוזהר בי' שלא ישליכו רק במקום שלא יטעה המוצא לתלות בנפילה ושנשחטה בכשרות אלא דתלי' אי בשר שנתעלם מן העין שרי י"ל שגם להשליך מדעת נזהר כדי שלא יבא לידי מכשול ונזהר להשליכו לאשפה שבשוק שלא יהי' מכשול להמוצא, משא"כ אי בשר שנתעלם מן העין אסור, הרי יודע שכל מי שימצאנה יהי' אסור לו וכי תעלה על דעתו שימצאנה זה שאבדה שיכירנה זה אינו מסיק אדעתיה כלל, וא"כ ליכא מכשול א"כ עשוי להטיל נבלתו לשוק או לאשפה שבבית שאין לו לחוש שימצאנה האובד ויבא לידי מכשול, ועפ"ז דברי הרמב"ם ברורים, דודאי ר"ח דס"ל בשר שנתעלם מן העין מותר שפיר מותר משום מציאה משום דהמשליך נזהר שלא ישליכנו במקום שיהי' מקום למוצא לטעות שאינה נבילה, משא"כ הרמב"ם לשיטתיה דס"ל בשר שנתעלם מן העין אסור חיישינן

טפי לאבידה מדעת ולא מוכח לפסוק כר"ח בכה"ג וצדקו דברי הפר"ח וטעמיה טעמא רבא, רק ניבא ואינו יודע מה ניבא:

(טו)
אע"פ שיודע ה"ש ובטור מכשיר בדיעבד אם שחט בינו לבין עצמו, וכתב הפר"ח שטעות הוא בידו דקטן לאו בר עדות, והכי מוכח בפ"ק דפסחים דדוקא בבדיקת חמץ דרבנן קטנים מהימנא ושרי' ליה מרי' שהטיח דברים נגד רבינו הטור, והראי' בפסחים אין בה ממש דהא נקט נמי עבדים ועבדים מהימנא לשחיטה ושוחטין אפילו לכתחילה אפי' בקדשים כמ"ש ר"ס זה, ואדרבא יש לתמוה על הא"ז שהביא ראיה זו עיין בב"ה להב"י וכן משמע דהא בחרש שוטה וקטן פטר ר' מאיר מכסוי מפני שרוב מעשיהם מקולקלים, א"כ משמע דסתם קטנים הם שמעשיהם מקולקלים ובודאי בקטן שיודע לאמן ידיו ומומחה לא הוה אמר שחייב משום נבילה כדאיתא בגמרא דף פ"ו וצ"ל אע"ג דבדבר של טורח אין עבדים נאמנים בשל תורה בדיקת סכין אינו טורח כ"כ ומ"מ לדינא אין להקל:

(טז)
שחיטתו פסולה צ"ע אם הקטן אומר ששחט יפה ונמצא בבית דאפשר לומר דמהימן במיגו דאי בעי שתיק ובמקום שרוב ישראל א"כ יש להאמינו במיגו דאי בעי שתיק, וכה"ג כתבו התוס' פסחים דף ד' ע"ב ד"ה לאו דמ"מ בדאורייתא לא מהימנא אע"ג דאית ליה מיגו וצ"ע ונראה דנאמן דממנ"פ אם אין לו נאמנות גם לאיסור אינו נאמן עיין לקמן ס"ס מ"ח:

(יז)
לא ישחוט מפני שאינו שומע כו' דין זה ממשנה ערוכה בפ"א דתרומות שלא יתרום בשביל הברכה, וא"כ יש לתמוה על מה שכתבו התוס' בריש חולין פרש"י שפירש שאין מוסרין להם חולין לשחוט לאכילה, והקשו דכבר מוכח מסיפא וכולן ששחטו דיעבד ול"ל משום אין מומחין נקט דיעבד דהא לרבא ואביי לא קאי וכולן רק אחש"ו ומאי קשיא להו הא בחרש גופי' לא שרי רק בדיעבד אפילו מדבר ואינו שומע כ"ש חרש שאינו מדבר ואינו שומע דלכתחילה לא ישחוט משום הברכה וא"כ לא מוכח מסיפא מידי ואין כאן קשי' על פירש"י, ובחידושי כתבתי עוד ישובי' על פרש"י (א"ה נ"ל תוכן כוונתו הוי משום דמסיפא לא מוכח שאפשר אף לכתחילה שרי והא דנקט לשון דיעבד מחמת חרש בשביל שאינו שומע הברכה אבל בשוטה וקטן אף לכתחילה שרי אבל צ"ע על התוס'):

(יח)
אם הוא מומחה דעת הב"ח דבאינו מדבר לא אמרינן ביה רמא"ש מ"ה, והש"ך חלק עליו, ולכאורה נראה ראיה לדבריו דקשה לוקמה מתני' הכל שוחטין אפילו אילם בד"א ביודעין בו שהוא מומחה ואם לא לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו ע"פ כתב וא"ש וכולן בליתי' קמן כמו לרבינא אלא ודאי גם הוא בכלל רמא"ש מ"ה וכדברי הש"ך:

(יט)
אם אחר מברך האחרונים הקשו הא בברכת הנהנין אם יצא אינו מוציא לכן פירשו אם האחר שוחט ג"כ ולענ"ד נראה דלא דמיא כלל לברכת הנהנין, דבברכת הנהנין לא אמרינן שזה יברך על הנאתו של זה שאינו שותף באותה הנאה, דמאי איכפת ליה בהנאת הזולת לא ליתהני ולא לברך, אבל בשחיטה אדרבה רוב פעמים השוחט אינו נהנה מדבר הנשחט כלל ושוחט לאחרים, וע"כ במה שמותר באכילה ע"י שחיטתו כולם שייכים בהנאה זו, נמצא ששחיטה זו מתרת וראוי לאכילה לכל בר ישראל ולא דמי לתרומה שעיקר המצוה על בעל הכרי, ושום אדם אינו מתיר הכרי בלא רשות בעלים, אבל השחיטה היתר השחיטה לכל א', ובאמת נראה דגם בתרומה י"ל שאחר יכול לברך כיון דכל אחד שייך בהיתר האיסור אף שאינו בעליו כמו בשחיטה, ובזה יש לישב קושית התוי"ט במשנה ו' פ"א דתרומה דחשיב חמשה לא יתרומו האלם והשכור כו', והקשה בתוי"ט אמאי לא חשיב נמי חרש שאינו שומע ונדחק ליישב ולפמ"ש דהני חמשה כולהו אית להו תקנתא דאלם וערום ובעל קרי איכא תקנתא שאחר יברך דיכול לשמוע דבעל קרי מהרהר בלבו וסומא ושכור שאין יכולין לברור מן היפה, אם אחר בירר להם יכולין להפריש אפילו לכתחילה, וכן באלם וערום וב"ק אם יש אחר שיברך להם תורמין אפי' לכתחילה משא"כ באינו שומע לית ליה שום תקנתא, וא"כ מזה ראיה דאילם נמי יש תקנתא לתרום כנ"ל עיקר ולפ"ז גם בערום יוכל אחר לברך ויכוין בברכתו, ואף דמדברי האחרונים משמע דערום אין יכול לשחוט אפילו ע"י ברכת חבירו כדמוכח מן המשנה דמשוה ערום לאילם, ועיין במ"א סימן פ"ה סק"ב, מיהו נראה דבערום יש להחמיר שהרי יכול ללבוש עצמו, אבל באילם שאפשר שהאחר אין יכול לשחוט וכשצריך לבשר א"כ נראה דיכול לסמוך על ברכת האחר, וכדעת הט"ז ולא מטעמי':

(כ)
סומא עיין בש"ך הביא בשם א"ז בלא ראה מאורות מימיו שחיטתו פסולה, והב"י תמה על זה, ונראה דסבירא לי' להא"ז כמו שנראה ג"כ בהגי"א ממהרי"ח בפ' החובל שכתב לפרש אליבא דר"י דסומא פטור מן המצות מ"מ מדרבנן חייב, א"כ משמע דס"ל הלכה כר"י, והיינו משום דרב יוסף מספקא ליה כדאיתא בפ' החובל דף פ"ז דאמר רב יוסף

מאן דאמר לי הלכה כר' יהודה כו' וא"כ ספקא אי חייב מן התורה במצות ושמא אינו חייב במצות ולא מקרי בר זביחה ולא דמי לקטן דאתי לכלל זביחה, אלא מיהת בהי' פקח מתחילה תו לא פקע מיני' חיוב המצות, משא"כ בלא ראה מאורות מעולם שמא אינו בר חיובא מן התורה א"כ שחיטתו פסולה דלאו בר זביחה הוא מן התורה, כדלקמן סימן ב', ונראה דיש לחוש לדבריו לכתחילה, ואף דחרש שאינו שומע ואינו מדבר ג"כ לאו בר עונשין הוא מן התורה, ואפ"ה מקרי בר זביחה, דהא באחרים רואין אותו שחיטתו כשירה אפשר דלהא"ז יש לומר דמיירי בפקח ונתחרש, או דיש לחלק דשם אינו פטור מן המצות, רק פומא כאיב ליה ואינו בר דעת, אבל סומא שהוא בר דעת, והתורה פטרתו, לא מקרי בר זביח', ומ"מ מ"ש שחיטתו כשיר' עכ"פ צרי' בדיק' סימנין כדלקמן סימן כ"ה ולזה צריך מי שרואה מיהו בתוס' משמע דאפי' נסתמא אח"כ פטור מן המצות:

(כא)

י"א ששחיטתו אסורה, כ"כ הרא"ש בתשובה דדמי לחשוד לאותו דבר, ויש לתמוה דאפילו חשוד לאותו דבר נמי שחיטתו כשירה דאוכל נבלות לתיאבון נקרא בגמרא חשוד לאותו דבר, וצ"ל דגם בזה חיישינן לבדיקת סכין דלא טרח לבדוק הסכין כמו לקמן סימן ב', וא"כ בנמצא סכינו יפה ודאי יש להתיר שחיטתו, דלא גרע מא"י לתיאבון ובאמת יש לתמוה אם נחשב חשוד לאותו דבר, א"כ אסור לאכול אצלו ולהתארח אצלו, וזה מן התימא והרא"ש גופי' כתב ואע"פ שאינו חשוד לאכול לאיסור מ"מ מכוער הדבר ויש לקנסו, ונראה דכוונת הרא"ש לפמ"ש שביד הקהל לאסור המותר למיגדר מילתא, וא"כ שחיטה שלו אסורה באכילה, וזה ששחט לאכילה א"כ מקרי חשוד לאכול איסור, ודמי שפיר לחשוד על נבילה אלא שיש לחלק דזה לא משמע לי' איסורא משום גזירת הקהל, לכן כתב שראוי לקונסו, מ"מ גם בזה תמה הפר"ח שהרי לא גזרו לאסור הבשר, וא"כ נראה דאינו רק חומרא וקנס בעלמא, וא"כ אם שחט לאחר למה יקנסו האחר אם לא ידע מגזירת הקהל:

ונראה דדוקא אם אסרו שחיטת אחר בשביל שלא יקפוץ לשחוט אדם שאינו הגון וכמ"ש הרא"ש ז"ל נראה שאסור לאכול משחיטתו שהרי הקהל פסלו שחיטת הכל חוץ משחיטת הטבח בשביל שלא יקפוץ כל אדם וישחוט אע"פ שאינו מומחה ורשאין הציבור לאסור המותר משום מיגדר מלתא וכ"ש זה כו' ע"כ, א"כ משמע בשביל דרא דאיסורא ומיגדר מילתא, אבל אם עשאו כן בשביל עסק ממון שלא תפסיד הכנסת הקהל מן הנשחטים, י"ל דמודה הרא"ש שאין השחיטה אסורה בדיעבד. מיהו לפי דעת הרמב"ם בסימן שאח"ז דגם בשחשוד לאחד משאר עבירות צריך בדיקת סכין, א"כ אם

רגיל לעבור, כיון דפסול לעדות כמ"ש בח"מ סימן ל"ד א"כ יש לאסור שחיטתו מדינא דמקרי חשוד לעבירה עכ"פ וצריך בדיקת סכין עכ"פ, אלא דתלי' אי מפסל בשבועה דלהבא, כדאיתא בסימן ל"ד ס"ה, ומ"ש בש"ך דהה"ד בלא חרם נראה דהיינו לאסור הבשר, אבל לא לפסול השוחט:

(כב)

אינו נאמן, היינו כשעומד בדבורו ואומר שלא שחטה, דהוה מיגו במקום עדים, אבל אם לא אמר אלא לא שחטתי' נאמן בענין שיכול לתקן דבריו שלא שחטה רק שהה או דרס, דזה אינו שחיטה כלל כ"כ הרשב"א. ולענ"ד הגם שאיני כדאי לחלוק מ"מ צ"ע דהא ר' מאיר ורבנן פליגי באומר לא אכלתי נגד עדים, דר' מאיר מחייב חטאת ורבנן פוטרין שיכול לומר מזיד הייתי, והתוס' הקשו דמיגו במקום עדים הוא, והתוס' כתבו שם דמתרץ דיבוריו, ובתוספת ישינים תירצו שלא גמרו עדותן שלא ידעו אם שוגג הי' או מזיד ובאמת אנן אשינוי' ניקום ונסמוך באיסורא דאורייתא דשערי תירוצים לא ננעלו, דלתירוץ תוספת ישינים שלא גמרו עדותן, א"כ גם הם שראו ששחט כיון שלא ידעו שלא שהה ודרס, א"כ אין כאן עדות על שחיטה, דשמא שהה ודרס ולא גמרו עדותן, ועוד דאחר שאנו רואין הכחשה בפנינו א"כ כשתמצי לומר ששחט יפה, א"כ הרי מכחיש העדים לגמרי ולמה לא נחזיק הרע במיעוטו ולומר דאין זו הכחשה גמורה, רק שבאמת שהה ודרס, נמצא שאינו משקר בעיקר הדברים רק בזה שאמר שלא שחט כלל, וגם שם מתרצא קושית התוס' דמינו במקום עדים לא שייך רק היכא שהעדים מחייבין אותו בודאי, אבל כאן שאתה דן על ההכחשה, למה תאמר שמשקר לגמרי ואכל בשוגג נמצא שאתה אומר שמכחיש העדים לגמרי נימא שאכל במזיד ואינו משקר רק במה שאומר שלא אכל כלל לא שוגג ולא מזיד, והתוס' יבמות דף פ"ח מספקא לר"י אם אמר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד אם נאמן דהא לא מכחיש לעדים רק במה שאמר לא אכלתי שוגג, ובמה שאמר לא מזיד, לא איכפת לן ע"ש, גם הרמב"ם בפ"ד משגגות לא חילק כלל לרבנן משמע דס"ל דבכל גווני פטרי רבנן, ועוד איך נתיר השחיטה שמא למחר יתרץ דבריו ויתן אמתלא לדבריו שאמר לא שחטתי' היתה כוונתו ששהה ודרס ויתן אמתלא על מה שאמר לא שחטתי' כלל, א"כ הרי אכלו נבילה למפרע, ואיך נתיר עכשיו, והתוס' גופי' בכריתות הביאו התוספתא אמר רבי מאיר אם בתחילה אמר מזיד שומעין לו, אבל אם הי' דן עמהם כל היום שאומר לא אכלתי, אפילו אמר לא אכלתי שוגג אלא מזיד חייב ע"כ, א"כ משמע שכל זמן שלא דן עמהם כל היום מקרי בתחילה, וא"כ מאן מפיס לדעת השיעור, ותו קשיא לי כיון דבאמר לא שחטתי' נוכל להעמיד בדבריו שלא שחטה היינו

ששהה ודרס, וכן באמר לא אכלתי אמרינן שבמזיד אכל, א"כ אפילו אמר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד, נימא פלגינן דיבורי' כמו באומר פלוני רבעני לרצוני כין שאינו נאמן על עצמו, מ"מ מחזיקין המעשה לאמת, רק מה שאמר לרצוני כיון שאינו נאמן לשווי' נפשי' רשע, זה אין מאמינן לו, וא"כ כאן נמי נימא דזה שאומר לא שחטתי' ר"ל ששהה ודרס, ולזה שאומר לא שחט כלל, אין לו נאמנות מאחר שעדים מכחישין אותו, ועוד הרי כמה כרכורים כרכרו למה שע"א נאמן על השחיטה, כיון דאתחזק איסורא דבחי' בחזקת איסו' עומדת, א"כ די להתיר בסתם, אבל כשהמתיר בפנינו ואומר שלא התירה אין לנו להתיר, ולא דמי למצא גדייו ותרנגוליו שחוטים, שאין ריעותא בפנינו, ותו קשיא לי איך סתם המחבר שאינו נאמן, דהא קיי"ל הבודק צריך שיבדוק בסימנין כדלקמן סימן כ"ה, הרי שאין הסימנין בחזקת שחוטין מן הסתם, וא"כ אם העדים אין יודעין ששחט רובן ודאי הבהמה אסורה אם לא שהבהמה בפנינו ורואין שרוב הסימנין שחוטין, וזה הי' לו לבאר, כללא דמלתא שלענ"ד דין זה צ"ע, ויש להחמיר בו, שהרי כמה חומרות אנו מחמירין בבדיקת הריאה כ"ש זה שאין להקל בשל תורה וספק בשחיטה, מיהו אם השוחט עצמו חוזר בו אף בלא אתמלא מ"מ כיון שעדים בפנינו ששחטה, יש להתיר לאחרים עכ"פ עיין ס"ק הסמוך:

(כג)

מיהו לדידי' אסורה כו', עיין בספר גט מקושר דף מ"ח שכתבתי שדין זה צ"ע אם רוצה לאכול וחוזר בו מי גרע עדים מאמתלא ע"ש שהארכתי:

(כד)

כיון שנתן אמתלא לדבריו נאמן והקשו האחרונים מהא דלקמן סימן קפ"ה בלבשה בגדי נדות לא מהני אמתלא כיון דעבדה מעשה, ונדחקו האחרונים בזה, ובתשובה כתבתי ליישב דודאי בלבשה בגדי נדות מצד המעשה בלא האמירה מחשבין לחזקה גמורה שבודאי היא נדה אף אם לא תאמר כלום מחזיקין אותה לנדה, נמצא שהחזקה באה ע"י המעשה, אבל בהך דעשה סימן בראש הכבש אפילו לא אמר אמתלא זו, כבר אפשר לנו לדון סברא זו מעצמינו, דהכי אשכחן ביבמות דף קט"ו ע"ב בכלי שכתוב עליו תרומה דאמרינן לפנחי' שבקי' ואף דשם נעשה מקודם אין סברא לחלק בכך, וכיון דיש מקום לסברא לפנחי' שבקי' ופרש"י שיבדילו ממנו בני אדם, נמצא אף שאנו רואין הסימן אין זו חזקה גמורה שהיא טריפה די"ל שרצה שיבדלו בני אדם ממנו כי צריך לו ואין האיסור מוחלט רק ע"י אמירתו, לכן שפיר מהימן כשיתן אמתלא לדבריו דהמעשה עצמו אינו נחשב לודאי גמור, ואין האיסור מוחלט בלא האמירה, משא"כ חזקת נדה, וכן תינוק ותינוקת החזקה מצד עצמה:

ועוד נ"ל דבנדה י"ל דיש לנו לדון מכח המעשה דבודאי היתה נדה ועכשיו לבשה רוח אחרת ומשקרא ורוצה לעבור, אבל אם נדון עליו שלא הי' עושה דבר זה רק אם הי' מוחלט בידו להטריף א"כ מה לו לתרץ דבריו שע"י נחשד בעיני הרואים, הלא נקל זאת בידו להסיר הסימן או הראש ולהכניסו לביתו ולמכור הבשר אחר שהוחזק נאמן, משא"כ בנדה ביומי תלי רחמנא ושפיר י"ל דהדרא בה שע"י המעשה הוחלט שהיא נדה דאי לאו שהוחלטה בעצמה לנדה לא היתה עושה מעשה זו, ואי אפשר לה עכשיו לחזור בענין אחר שתטהר לבעלה אם לא שתאמר שמשקרת, לכן אין לה נאמנות עוד על זה, אבל בטבח אם איתא דהדר ביה, כבר הי' אפשר לו ליקח הסימן וימכרנו בחזקת כשירה, אלא ודאי בתם לבבו עושה זאת, וגם התירוץ שכתבו דשם אין לה לעשות מעשה, דאי משום מקרי או אונס הי' לה לומר שטמאה היא אבל כאן הוצרך לעשות מעשה. והקשה הפר"ח הא גם כאן הי' לו לומר שטריפה היא ואין זו קשיא כלל דאם הי' אומר שטריפה ולא סימנה, הי' נחשב לקלות בעיני הרואים, מאחר שדרך לעשות סימן בטריפה שלא יתחלף, אבל כאן כשיש לה איזה אונס, הלא יכולה לומר טמאה, ולפי דברי הפר"ח שמחמיר ומחשיב לחזקה גמורה, א"כ תמה על עצמך הרי הטבח חשוד להאכיל טריפות, ואיך יהיו לו נאמנות גם מכאן ולהבא, דהא בנדה חשיב חזקה גמורה ללקות עליו אלא ודאי ליתה, ועוד הארכתי בתשובה ועיין מ"ש בסמוך:

(כה)

ע"א בהכחשה לאו כלום הוא, והש"ך הביא בשם הב"ח ומהרש"ל, דבשאר איסורין אוקי חד להדי חד, ובהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת, ולענ"ד קשה לפ"ז אם ע"א מעיד ששחט שלא כהוגן, א"כ לפי דברי העד הרי הוא חשוד לאותו דבר וכל שחיטות שלו אסורות, א"כ בכל בהמות ששוחט אח"כ לדברי עד זה הם אסורות, וא"כ תתפשט הכחשת העד הלזה על כל הבהמות וכמו שהשיג הפר"ח על מהרי"ק שכתב דלא שייך שוי' חד"א על עד, והשיג הפר"ח מאחר שכל שחיטות שלו אסורות מקרי שוי' אנפשי' חד"א לכל השחיטות, וא"כ יופסל ע"פ עד אחד לשחיטה לגמרי, וזה תימא שלא מצינו שיופסל אדם ע"פ ע"א. לכן נלענ"ד דבאמת מה"ט ע"א בהכחשה לאו כלום הוא, שהרי זה בא להוציאו מחזקת כשרות, שרוצה להאכיל טריפות, ואין אדם נפסל ע"פ ע"א, ולפ"ז דברי הריטב"א לא שייכין רק בע"א א"ל נטמאה תרומתך וא' אומר לא נטמאה דאף שהי' אומר שקר, מ"מ לדברי האומר נטמאה נפסל האומר שלא נטמאה שהרי העיד בשקר אבל בטבת שעושהו חשוד על השחיטה אין מקבלין עדותו לעשותו חשוד ע"פ

עדותו לפוסלו לשחיטה לגמרי, וצ"ע דלעולם יש לומר על השני חזקה דכשרות שלא יעיד בשקר דעבר על לא תענה:

(כו)

והעד עצמו מותר לאכול בשחיטתו כ"כ מהרי"ק דלא מקרי שוי' חד"א רק בא"ל נטמאה תרומתך שהאיסור מוחלט, אבל כאן אף שלא שחט כהוגן מ"מ אפשר דאח"כ כשישוב תהא שחיטתו כשירה, לכן גם העד מותר לאכול משחיטתו, והפר"ח השיג דכיון דלפי דבריו רשע הוא, אסור לאכול מכל שחיטות שלו ובודאי שע"פ פשוטו כן היא הסברא, מ"מ אפשר ליתן טעם קצת לדברי מהרי"ק, דהא בלא"ה צריך ביאור ענין שוי' נפשיה חד"א במה שאומר שלא שחט כהוגן, כיון שלאחרים מותר אף שיודע העד שהיא נבילה אחרים אוכלין משחיטתו, א"כ למה יגרע הוא מאחרים ולמה יאסור לו חתיכה שמותרת לכל ישראל, וצ"ל דכל ישראל שאין מחוייבין להאמינו, יכולין לאכול אף שזה יודע כי קמי שמיא גליא שהיא נבילה, מ"מ הוא שיודע אסור לו נאכול, וא"כ אין זר כ"כ במה שמותר לאכול משחיטות אחרות, מאחר שכל ישראל אוכלין ממנו והוא א"י שיתר השחיטות הם שלא כהוגן, אפשר שאין שייך בו איסור חד"א שאין האיסור גלוי לפניו וצ"ע:

ובאמת י"ל דהא אפילו בחשוד מותר לאכול משחיטתו ע"י בדיקת סכין, דאמרינן לא שביק התירא ואכיל איסורא, ומסתמא שוחט בכשרות, רק בדיקת סכין דמטרח לא טרח, וא"כ זה שלא נולד בו ריעותא רק בשביל שראה ששחט שלא כהוגן והכשיר לפסידא דממון, או שחושש שלא ירע חזקתו, שלא ביקש להפסיד ממון, מ"מ לא נחשד שלא יטרח בסכין לבודקו, דבשביל טרחא לא ימנע לשחוט בכשרות, ודברים אלו יש להם פנים בהלכה, ואף שאם נפסל בעדים ודאי פסול לגמרי, ולא סמכינן אהך סברא בחשוד לאותו דבר, ולפ"ז אם העיד שלא שחט כלל יש לאסור על העד גם יתר השחיטות:

שייך לעיל ס"ס קטן כ"ה ולכאורה יש לדמותו לשתי כיתי עדים המכחישות זו את זו דאותו עדות פסולה ומ"מ בשאר עדות זו באה בפ"ע ומעידה כדאיתא בח"מ סימן ל"א וא"כ בהמה זו יש לאסור דמקרי לאותה עדות ששנים אומרים לוה ושנים אומרים לא לוה דמוקמינן ממונא בחזקת מרי', ולשאר עדות כשרים כ"א כיון שאין מוכחשים, והכא נמי יש לאסור אותה בהמה שמכחישים עצמן עליה, אבל שאר בהמות שאין הכחשה עליהם מוקמינן לעד בחזקת כשרות, אבל כד דייקת לא דמיא כלל, דבשלמא בענין ממון אין יכול להוציא מן הלוה, שהרי הלוה יש לו סיוע מן המכחישים שפוטרים אותו, אבל לענין איסור והיתר שאין הדבר רק לצאת ידי שמים, אם ניחוש לדברי העד שאומר שלא שחט,

והרי כל שחיטותיו אסורות וכמ"ש בס"ק שאח"ז בשם הפר"ח ואין טעם שלא לסמוך עליו בשחיטה זו להחזיקו בחזקת שלא שחט כהוגן ולהתיר שאר בהמות, אלא ע"כ אין אדם יוצא מחזקת כשרות ע"פ ע"א, וא"כ לא שייך לאסור משום חזקת איסור דבהמה דודאי חזקת כשרות עדיף מחזקת איסור דהא קיי"ל כרב הונא בב' כיתות המכחישות שכשרים לעדות אחרת אפילו להוציא ממון שצריך עדות גמורה, כ"ש להוציא מחזקת איסור דסגי אפי' בא' ואשה וצ"ע:

סימן ב

(א)

שחיטת עובד כוכבים נבילה עיין ש"ך ופר"ח שהביאו דברי הרמב"ם דבפ"ד מהלכות שחיטה כתב עובד כוכבים ששחט כו' ואפילו הי' קטן שחיטתו נבילה והיו לוקין עליו מן התורה שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו אתה למד ששחיטתו אסורה וגדר גדול גדרו שאפי' שחיטת כותי שאינו עובד כוכבים שחיטתו נבלה. והנה הש"ך חוה דעתו דכונת הרמב"ם דאפי' כותי ר"ל שחיטת כותי שגזרו עליה ר"ג ובית דינו כמבואר בש"ס חולין דף ו' ולכאורה קשה דמסיק התם דאסור מטעם שדמות יונה מצאו להם בהר גריזים ור' מאיר לטעמי' דחייש למיעוטא ור"ג ובית דינו כר"מ ס"ל וא"כ לדידן דקיי"ל כרבנן ק' למה גזרו עליהם אלא דיש להקשות בש"ס גופי' לפמ"ש התוס' בבכורות דף ך' שהקשו גבי רו"מ אצל שחיטה מומחין הם נימא סמוך מיעוטא דאין מומחין לחזקת אבר מן החי ותירצו דמיעוטא דלא שכיח הוא וא"כ קשה ממה נפשך אי הנך דהר גריזים מקרי מעוטא דלא שכיח גם ר' מאיר לא חייש כדאיתא בריש גיטין דסתם ספרי דדייני מגמר גמירי ואי מיעוטא דשכיח הוא אפי' לא ס"ל כר"מ נימא סמוך מיעוטא להדי חזקה, ואפשר לומר דרש"י פי' דמות יונה אותן היושבים בהר גריזים ונעשו מומרים לע"ג ואע"ג דרוב כותים לאו מהר גריזים וא"כ י"ל דבמקום רחוק מהר גריזים איכא רוב וקרוב שאינם מאותן של הר גריזים לכן לא אמרינן בי' סמוך ולכן דוקא לר' מאיר אסורה מיהו למסקנא מסיק אי לשחיטה ויי"נ מהתם גזרו רבנן וקשה הא לדידן דלא קיי"ל כר' מאיר לא שייכא הך גזירה ואפשר דבהא קיי"ל כר' מאיר כיון דגזר רובא אטו מיעוטא דקיי"ל הלכה כר' מאיר בגזירותיו, ומ"מ פי' הש"ך דחוק לפרשו על כותי כיון דבכותי טעמא דגזר רובא אטו מיעוטא שעובדים כוכבים א"כ לא שייך אפי' כותי שאינו ע"כ דמ"מ נאסר משום עובד כוכבים ועוד דלפי האמת שעשאום כעובדי כוכבים גמורים לכל דבר א"כ אין זה גדר לשחיטה דוקא שהרי עשאום כע' כוכבים גמורים לכל מילי ובפ"ב משאר אבות הטומאה כתב שחיטת עובד ככבים נבילה כו' אחד העובד ככבים ואחד הכותי

או גר תושב שחיטתן נבילה וקרוב בעיני שאף זה מד"ס שהרי טומאת עבודת ככבים ותקרובתה מדבריהם ובגלל עבודת ככבים נתרחקו הכותים ונאסרה שחיטתן וא"ת הלא היא אסורה מן התורה לא כל האסור באכילה מטמא שהרי הטריפה כו' עכ"ל בקצרה ומזה נראה שהבין הש"ך דעכ"פ באכילה אסורה מן התורה ממ"ש וא"ת והלא היא אסורה באכילה מן התורה והבין הש"ך דר"ל אפי' אינו עובד ככבים מיהו הפר"ח מפרש דקאי על נכרי העובד עבודת כוכבים ומזה משמע דבאינו עובד ככבים אינה אסורה אלא מדרבנן, ומה שהקשה הפר"ח הא כתב בהלכות שחיטה שהי' לוקה עליה משום נבילה א"כ משמע דמטמאה מן התורה נראה ליישב דהיינו לפום מה דמספקא ליה אי אית בה טומאת נבילה מן התורה וא"כ י"ל דבסנהדרין דף פ' פריך ש"מ מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר קל וא"כ משמע דמותרה לדבר קל לא הוי מותרה לחמור וא"כ אם התרו בו משום לאו דוקרא לך ואכלת מזבחו א"כ כיון דתקרובת עבודת כוכבים אין לו טומאה מן התורה א"כ לא מקרי התראה לדבר חמור דשמא לאו שחיטה היא כלל ומטמאה מן התורה ואי הוי מתרו ביה משום נבילה אפשר שהי' פירש אבל אם מתרין בו משום נבילה שפיר לקי דאפי' תימא שאינה מטמאה מן התורה מ"מ מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר קל ושייך בה נמי טומאת נבילה לכן דקדק דהיה לוקה משום נבילה היינו אם התרו בו משום נבילה, ועיין בתוס' ריש ב"ק:

ועיין בפלתי הביא בשם הרמב"ם בפי' המשנה בחולין משמע דדוקא בעובד ככבים שחיטתו אסורה מן התורה והא דלא אסירא בהנאה היינו משום דלאו עובדי ככבים ממש היו רק מעשה אבותיהם בידיהם וא"ת א"כ מנ"ל לאסור שחיטת עובד ככבים דלמא קרא דוקרא לך ואכלת מזבחו בעובדי ככבים ממש הוא י"ל דודאי פשטא דקרא משמע אפילו באותן עובדי ככבים דלא ידעי בטיב עבודת ככבים רק מה שלימדום אבותם וכמו שחילקם הרמב"ם בפירוש המשנה אלא דאיכא למידק לדעת הרמב"ם כל הפלפול בש"ס דבעי למימר דמומר לע"כ מותר לאכול משחיטתו ופריך הש"ס מקרא דמכם דאין מקבלין קרבן ממומר לעבודת ככבים אלמא דהוי מומר לכל התורה והשתא קשה מאי תליא בהך דהוי מומר לכל התורה הא גם שחיטת עובד ככבים לא נאסר רק בגלל עבודת ככבים וא"כ ממה נפשך אי שייך הך גם בישראל מאי נ"מ במה שהוא מומר לכל התורה ואי לא שייך בישראל דהא קרא קאמר וקרא לך ואכלת מזבחו ולקחת מבנותיו לבניך כו' ובמומר אין איסור לישא בתו א"כ מאי שאטי' דנקרא מומר לכל התורה הא מ"מ לא שייך הך טעמא ועוד דהא גם במומר לחלל שבתות שחיטתו אסורה אף שאין בו סרך עבודת ככבים ואפשר לומר דמשמע ליה להרמב"ם דהא רב ענן דייק מיהושפט

שנהנה מסעודת אחאב ולא דחי לה בש"ס כלל והדר מותיב לה בתיובתא מהך דמומר לנס"הי הוי מומר לכל התורה וא"כ תיקשי הך דיהושפט אלא ודאי לא מותיב רק כיון דהוה מומר לכל התורה א"כ דינו כא"י ושחיטתו אסורה עכ"פ מדרבנן כמו א"י שאינו עובד ככבים ותו לא קשיא מיהושפט כיון דליכא רק איסורא דרבנן ועדיין לא נאסר וצ"ע ומדברי כל הפוסקים משמע ששחיטת מומר אסורה מן התורה וכן דברי הרמב"ם גופי' בפ"ד שם:

ולכאורה אינו מבואר בש"ס דמומר לעבודת ככבים אסור לאכול משחיטתו באחרים עע"ג דהא רב ענן דמתיר לאכול משחיטתו היינו אפי' אין אחרים עע"ג דהא מייתי ראיה מיהושפט וכן מוקי ברייתא דהכל שוחטין אפי' ישראל מומר היינו דומיא דערל דמותר אפי' באין עע"ג וכן פרש"י ד"ה אלא מומר דקתני לעבודת ככבים כו' סמכינן עליה ע"ש:

ואין להביא ראיה מהא דפריך דלמא עובדי' זבח ומשני לא הוי ספיק ואכתי קשה דלמא עובדי' עע"ג לאו קושיא הוא די"ל גם לזה לא הוי ספיק וא"כ י"ל דלא איתותב רב ענן רק כיון דהוי מומר לכל התורה ואין לו נאמנות על שחיטה דחשוד לאותו דבר ג"כ. מיהו ברמב"ם גופי' מבואר בפ"ד מה"ש דין י"ד דמומר לעבודת ככבים הרי הוא כעובד ככבים ושחיטתו נבילה וצ"ל דממילא משמע כיון דהוי מומר לכל התורת ממילא דינו כעובד ככבים וכן משמע בגמרא דף ו' דגזרו על שחיטת כותים אפי' בעע"ג משום דגזר רובא אטו מיעוטא משמע דמיעוטא אסור מדינא אפי' עע"ג:

אלא דתמוה לכאורה כיון דמותר לעבודת כוכבים שחיטתו נבילה א"כ קשה הא דאמר רב יהודה והעורבים מביאים לו בשר ולחם מבי טבחא דאחאב ודייק מכאן דמומר לעבודת ככבים מותר לאכול משחיטתו ומשני ע"פ הדיבור שאני וקשה וכי לא סגי בלא"ה שיביאו לו דוקא משחיטת איסור אלא ודאי גם שחיטת מומר אינה אסורה רק בשביל שאין לו נאמנות ושפיר י"ל ע"פ הדיבור שאני שע"פ הדיבור מסתמא נשחט כהוגן מיהו רש"י לא פירש כן רק לפי שעה התירו לו ואפשר לומר דמישראל אחר יש בו חשש גזילה אבל לא מאחאב שהי' מומר לע"כ שהוא מן המורידין א"כ י"ל ממונו לא כ"ש, ובזה מיושב קושית מהרש"א דלמא עובדי' זבח וזה אינו קושיא דעובדי' לא הי' טבח רק גבי יהושפט פריך דלמא בשביל שלא רצה יהושפט לאכול אצלו הוצרך עובדי' לזבוח אבל בלא"ה לא הי' טבח אלא דקשה דלמא משחיטת עובדי' ששחט לעצמו ולפ"ז ניחא דאי מעובדי' הדר ה"ל גזילה ופשיטא ליה שאין להתיר של אדם אחר לגזול רק איסור שחיטת טבחי אחאב שפיר י"ל דע"פ הדיבור הותר והתוס' הקשו לס"ד דלא הוי ע"פ הדיבור הא בשר שנתעלם מן העין אסור ולכאורה תמוה שאין זה אלא איסורא דרבנן

וכן תמה בפלתי מיהו בחידושי אמרתי בפשיטות דהא דבשר שנתעלם מן העין אסור הוא משום שמא נתחלף בנבילה משמע בידעינן שאין זה שלו ודאי אסור דאזלינן בתר רובא דעלמא וא"כ ממילא מה שהוא בפי העורבים תלינן דהוא מרובא דעלמא (כונתו לחזק קושית התוס' כיון דתלינן ברובא א"כ מדאורייתא אסור) וזה פשוט:

ומה שהביא בפלתי ראי' לדעת התוס' ורא"ש דלדעת הרמב"ם קשה מאי ראיה מעורבים דלמא ידוע ע"פ הדיבור שאז לא הי' מחשבתם לעבודת כוכבים, הנה מלבד שאין ראיה אדרבא הוי ניחא להרמב"ם דהיינו דמשני ע"פ הדיבור שאני אלא דלענ"ד דגם הרמב"ם מודה בנכרי העובד ככבים אף דבשעת שחיטה אין מחשבתו לעבודת ככבים שחיטתו נבילה מן התורה דאל"כ איך הי' לקי עלה דלמא לא הי' אז מחשבתו לעבודת ככבים אלא דס"ל דנפיק מקרא דוקרא לך ואכלת מזבחו וגו' והזנו את בניך וגו' הרי שנאסר בגלל עבודת ככבים היינו שההתחברות שיהי' לו עם עובדי ככבים יגרום לו שיעבוד עבודת ככבים לכן כל שהנכרי עובד ככבים ודאי שחיטתו נבילה ולא כתב הרמב"ם רק שאין אסור בהנאה כיון שמעשה אבותיהם בידיהם אבל בישראל משום שלא ימשך אחר מעשה העובד ככבים מה בכך שמעשה אבותיהם בידיהם מ"מ לישראל איכא איסור עבודת ככבים ואדרבא מדברי הרמב"ם גופיה מוכח שאף שאין כונתו לעבודת ככבים מ"מ שחיטתו אסורה דאי משום כונת עבודת ככבים מה בכך שמעשה אבותיהם בידיהם מ"מ השוחט לעבודת ככבים שחיטתו אסורה בהנאה אלא ברור שדעת הרמב"ם שכל שעובד ככבים אף שאין כונתו לככבים שחיטתו נבילה וזהו ברור רק באינו עובד ככבים כלל בזו אפשר שאין אסור מן התורה דלא שייך לאסור בגלל עבודת ככבים וכמו שנראה מדבריו בהלכות שאר א"ה. ולכאורה הי' נלע"ד ראיה דשחיטת נכרי שאינו עובד ככבים אין שחיטתו נבילה מן התורה דהא מבואר בזבחים דף קי"ו ע"ב ואין הנכרים מצווים על שחוטי חוץ לפיכך כל אחד בונה לו במה לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה וכן מבואר שם מעשה שעשו כן בזמן ההוא ואי נימא דשחיטת נכרי נבילה משום דלאו בר זביחה הוא א"כ תמה על עצמך איך הקריבו נבילות לשמים שהרי שחיטתו נבילה ולא מצינו היתר נבילה לגבוה אפי' בבמה ונכרי אלא ודאי כדברי הרמב"ם שלא נאסרה שחיטת נכרי רק בגלל עבודת ככבים וא"כ בקרבן שכונתו לשמים לית ביה דררא דאיסורא מן התורה כלל לכן מבואר שם דלאורינהו שרי מ"מ דלית ביה איסורא כלל ואינה בגדר נבילה כלל ואי הוי ביה דררא דאיסורא איך יסייע ידי עוברי עבירה ועיין ברמב"ם ספי"ט ממעה"ק שכתב המש"ל הך דאסור לסייען ולעשות שליחותן דכן הוא בירושלמי ותימא שהוא תלמוד ערוך במקומו, עכ"פ מוכח מכאן דהיכא דלא שייך לתא דעבודת ככבים

אין איסור בשחיטת הנכרי מן התורה רק בנכרי עובד ככבים, ולפענ"ד שזהו ראי' ברורה וצ"ע, ואין לומר דגזירת הכתוב הוא שנכרים נודרים נדרים ונדבות כישראל דהא לא מוכח כלל שישחוט הנכרי ואי משום דקודם מתן תורה הקריבו בני נח אז הי' היתר גמור אבל אחר שנתחדשה מצות שחיטה אם שחיטתן נבילה ומטמאה במשא איך ירצה לגבוה. ועיין סק"ב:

(ב)

נבילה אבל לא אסורה בהנאה אבל אם הוא מין דהיינו שנעשה כומר לעבודת ככבים שחיטתו אסורה אפי' בהנאה כדאיתא בגמרא חולין דף י"ג, ואי קשיא הא איתא בהוריות דף י"ב דעובד כוכבים מין הוי וא"כ איך כתב המחבר לקמן ס"ה דדינו כנכרי משמע דשחיטתו מותרת בהנאה, י"ל דכבר כתבו התוס' בחולין דף ד' ע"ב ד"ה מומר דהך מין ששחיטתו לכוכבים הוא באדוק ביותר אלא דתמוה דבגמרא יליף דמומר לעבודת ככבים מותר לאכול משחיטתו שכן מצינו ביהושפט שנהנה מסעודת אחאב ואחאב ודאי הי' אדוק ביותר דאיתא בסנהדרין דף קי"ג שלא הניח תלם שלא העמיד כו' וא"כ לא תירצו התוס' כלום, ואפשר לומר דהתם פרכינן דלמא גברי דאחאב הוי מעלי ומשני מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו כו' א"כ י"ל אע"פ שהיו רשעים מ"מ לא היו אדוקים ביותר ושפיר י"ל דגברי דאחאב זבוח. מיהו קשה הא דאמר התם דלמא משתי שתי מיכל לא אכל ומשני מ"ש שתי' מומר לעבודת ככבים לא הוי מומר לכל התורה אכילה נמי וקשה א"כ איך אפשר ששתה עם אחאב עצמו הא ודאי כיון שהי' אדוק ביותר א"כ ודאי ייינו י"נ וצ"ע. והפר"ח כתב הטעם דשחיטת ע"ג כו' דכתיב וזבחת ולא שזבח כו' והכי איתא בתוספתא וזבחת ולא שזבח הע"ג ולא שזבח הקוף וקשה לדבריו א"כ אמאי פסל שחיטת מומר הא ודאי ישראל הוא דהא בקרבן ממעטינן ליה מכם ולא כולכם להוציא כו' משא"כ אי הוי כתיב כולכם לא הוי ממעטינן ליה דבכלל ישראל הוא וכן לענין פסח אי לאו דכתיב כל בן נכר לא יאכל בו לא הוי ממעטינן מומר לעבודת ככבים אע"ג דכתיב כל קהל עדת ישראל וכן ויעשו בני ישראל א"ו ליתא והתוספתא יש לפרש כמ"ש התוס', ועמ"ש בס"ק י"א:

(ג)

ישראל בודק סכין כו'. עיין פר"ח שהביא דברי הרשב"א בחדושיו דלכתחילה צריך לבדוק הסכין לאחר שחיטה שאין סומכין עליו וכן לבדוק בסימנין מיהו אי ליתא לסכין וכן אי לא אפשר לבדוק בסימנין אנו סומכין עליו שאינו מקלקל בשחיטה במתכוין ע"כ, ותמי' לי מילתא דבשלמא בליתא לסכין שפיר י"ל דמעמידין הסכין על חזקתה שכן אם נאבד הסכין לאחר שחיטה כשר כדלקמן סימן י"ח סי"ב אבל אם לא בדק בסימנין דאסור

אפילו בדיעבד כדלקמן סימן כ"ה אלמא שאע"פ שמתכוין לשחוט יפה אעפ"כ אם לא בדק אסור כדלקמן סימן כ"ה אלמא חיישינן שמא נזדמן לו שלא שחט רוב סימנין וא"כ איך נסמוך על המימר שמא באמת בדק ומצא שלא נשחטו רובן ואין בידו לתקן עוד ולתיאבון הוא אוכל, ויותר תמוה לשון הרשב"א בת"ה שהובא בב"י שכתב וחזקה על זה שבדק כראוי כשאר שוחטים שאינו מניח ההיתר ואוכל האיסור ע"כ, והוא תמוה דלמה יבדוק הרי אף אם לא ימצא רובן שחוטין יאכל ג"כ ואפי' שיבדוק שידע שכשרה היא כדי שיוכל לאכול אף אם משכח היתרא מ"מ מאן לימא דלא בדק ומצא שאין שחוטין רובן ורוצה לאכול נבילות לתיאבון כמנהגו, ובזה אמרתי ליישב קו' תו' חולין ד"ג ע"א בכותי לשתרי בבא ומצאו כמו בי"נ ולפי"ז ניחא דכיון דכל שוחט צריך לבדוק בסימנין אלא דמתרמי שאינו שוחט רובן וא"כ י"ל דדוקא לענין שהיי' ודרסה שייך מרתת אבל לענין שחיטת רובן לא שייך מרתת די"ל שקרה לו במקרה שלא שחט רובן דלאו בכוונתו תליא מילתא ולהכי בעי כזית בשר היכא דלא אפשר לבדוק בסימנין אבל במומר ליכא תקנתא א"כ איך נסמוך עליו לענין בדיקת סימנין שהוא דבר שאין בידו לתקן ועיין בסמוך סק"ד, וראיתי בתורת הבית דף ה' ע"ב כתב הטעם שאם בדק ולא מצא רוב שחוטין חוזר ושוחט קודם שיעור שהיי' וקשה לפ"ז לא נצטרך לבדוק לכתחילה בסימנין דשוחט לכתחילה:

(ד)

בודק סכין כו', דעת הרשב"א שגם לאחר שחיטה צריך שיבדקנו לכתחילה דלאחר שחיטה לא שייך לומר לא שבק היתרא דמה דהוה הוה אלא דהב"י כתב דבתה"א מבואר בהדיא שא"צ בדיקה לאחר שחיטה והיינו ממ"ש ז"ל וא"ת מדקאמר לא בדק כו' בודק סכינו אחריו משמע דכשבדק תחילה א"צ לבדוק סכינו אחריו ניחוש שמא נפגם הסכין בעור כו' ע"ש ולפ"ז יהיו דברי הרשב"א סותרים. מיהו נראה דעיקר כונת הרשב"א לפמ"ש התוס' שהקשו יתנו לו ע"ס שיבדקנו לבסוף ותירצו דלמא משתלי וא"כ י"ל שכוונת רשב"א דמשמע דבבדק סכין לכתחילה שחיטתו מותרת וא"צ בדיקת סכין עוד לעיכובא (ואפי') [נ"ל דצ"ל ואם] אין הסכין בפנינו שרי וע"ז קשיא ליה שמא בעור נפגמה אבל לכתחילה שפיר י"ל דהרשב"א מודה שצריכה בדיקה שאין טעם לסמוך על המומר במה שאין בידו לתקן אלא דקשיא לי איפכא דאם נימא דאין סומכין על בדיקת המומר לאחר שחיטה א"כ כ"א צריך לבדוק הסכין לאחר שחיטת המומר ואין סומכין על בדיקתו א"כ קשה למה לא יתן לו לכתחילה ע"ס שיבדוק הסכין אחריו ולא שייך לומר משתלי כיון דלעולם צריך לבדוק לאחר שחיטה וע"כ לומר דכיון דבדיקה דלאחר שחיטה אינה לעיכובא חיישינן דלמא אשתלי וא"כ גם בכשר צריך לבדוק לכתחילה

קודם שחיטה וא"כ מאי קשיא להו להתוס' והרא"ש שיתן לו ע"ס שיבדקנו אח"כ הא אפילו בכשר צריך לבדוק תחילה משום סברא דמשתלי לבדוק לאחר שחיטה ואפשר לומר דבמומר קשיא להו טפי מאחר שהמומר בודקו עכ"פ אלא דלא סמכינן עליה לכן קשיא להו טפי דנסמוך על בדיקת המומר לפי שעה ובאמת תמוה סברת הפוסקים שאין צריך לבדוק אחריו אחר שחיטה ועכשיו ראיתי גם בספר ת"ש שתמה על זה ונדחק ליישב, ונראה ליישב דבלא"ה הקשו התוס' דף ג' ריש ע"ב למה בכותי א"צ בדיקת סכין ובמומר צריך ותירצו דמומר אינו מירתח שחושב שיחשבוהו לישראל וקשה א"כ יאמר לו שיבדוק אחריו ויהי' מירתת ולא יצטרך לבדוק כמו בכותי, ונראה דלכאורה לא שייך מירתת שהרי יכול להשתמט ולומר שבעור או בעצם המפרקת נפגמה וצ"ל דבכותי מירתת ממילא שמא יטלנו הישראל מידו קודם שחיטה בעוד ידו נטוי' לשחוט ועדיין לא נגע בעור וזה לא שייך במומר דלא שייך לומר לו שרוצה לבודקו רק אחר שחיטה ואחר שחיטה יוכל להשתמט ולומר בעור או בעצם נפגמה וזה לא שייך שיאמר לו שיבדקנו קודם שחיטה דא"כ יבדקנו מיד, ולפ"ז נראה בבדיקה שלאחר שחיטה כשהמומר מחזיר לו הבהמה בחזקת כשירה שפיר י"ל דמירתת שמא יבדקנו הישראל אחריו מאחר שהדין שצריך לבודקו לכתחילה א"כ ליתי ליה לאשתמוטי לכן שייך שפיר מירתת אלא דקשה א"כ לא יבדקנו תחלה רק יאמר לו שיבדקנו לאחר שחיטה ויהי' מרתת אלא דהא לא מהני דשמא יאמר שנאבד לו הסכין ולא יתברר כלל משא"כ בבדיקה שלאחר שחיטה כל שאומר שבדקו כדין אין חשש דמירתת פן יבדקנו הישראל לכן סמכינן עליו ואין לומר שמא לא בדקו ויאמר אח"כ שנאבד דלענין בדיקה שלאחר שחיטה לא חיישינן כולי האי דאפי' אם נאבד בלא בדיקה כשרה ג"כ וא"כ א"ש דעת בעל העיטור שסומכין עליו לאחר שחיטה דשייך ביה מירתת. מיהו נראה ליישב עיקר קושית התוס' דמ"ש דבכותי סמכינן עליו גם בבדיקת סכין ובמומר צריך בדיקת סכין ויש ליישב דבבדיקה י"ל שפיר דלא שייך מירתת די"ל בעור נפגמה או בעצם המפרקת גם יכול להשמט ולומר שלא הרגיש בפגימה כי ההרגשה לפעמים משתנית ולא יתפס עלי' אלא דבכותי קשה בלא"ה כיון דהכותי אינו חשוד לעשות איסור רק אלפני עור חשוד וא"כ קשה ל"ל עע"ג הא בלא"ה משמע דלא חשידי אגזילה כדמשמע בגיטין דף י' וא"כ אם יקלקל השחיטה במכוון הרי חייב לשלם וא"כ אגזל לא חשיד דכשאינו משלם הוי גזל וא"כ לא יצטרך כלל עע"ג. ואין לומר דמיירי בבהמת הכותי דהא כבר כתב הרשב"א בחדושיו דבבהמה ששוחט לעצמו אין חשש כלל שלעצמו אינו מאכיל נבילות וצ"ל בבהמת הישראל וא"כ קשה הא הוי גזל וצ"ל דלפי כוונתו שיאכלנו הישראל א"כ אין הישראל מפסיד כלל שהרי

לא יפסיד ויאכלנו בחזקת כשרה וא"כ י"ל שפיר אף דודאי בבדיקת סכין לא מירתת בשביל שיתפס עליו דודאי יכול להתנצל ולומר שבעור נפגמה וכדומה רק דמירתת פן יבדקנו הישראל וימצאנו פגום אף שיוכל להתנצל מ"מ אחר שימנע הישראל מלאכלו הרי גזולה בידו כיון שבאמת שחט בסכין פגומה וא"ש וא"כ י"ל דבבדיקת סכין לא שייך מירתת כלל וצריך לבודקו לאחר שחיטה אם ישנו:

(ה)

ומותר לאכול משחיטתו הטעם דלא שבק היתרא ואכל איסורא אי הכי כי לא בדק נמי מטרח לא טרח גמרא דף ד' ופרש"י מטרח לא טרח אם לא ימצאנה יפה לא יחזור אחר אחרת עכ"ל ולכאורה טפי ה"ל לרש"י לפרושי בפשיטות דלא טרח לבודקו כלל משמע דרש"י ס"ל דודאי הבדיקה לא מיקרי טרחא כלל ובודקו רק אם לא ימצאנה יפה לא יחזור אחר אחרת אלא דקשה למה יבדקנו כיון שבין כך ובין כך ישחוט ודוחק לומר שאם יזדמן לו היתר ידע שזה נשחט בסכין פגום ולא יאכל מזה, ויותר נראה שאם ימצאנו פגום יזהר שלא ישחוט כנגד הפגימה אם אפשר לו לשחוט לכן הוא בודקו, ולפ"ז הי' נראה שאם בדקו לאחר שחיטה ומצא פגום ואפשר לשחוט שלא כנגד הפגימה דבמומר שרי דמסתמא בדקו ולא שביק היתרא ושחוט שלא כנגד הפגימה, מיהו מסתימת הפוסקים לא משמע כן וצ"ע:

(ו)

והוא שיודע בו שהוא מומחה, כן דעת הרשב"א והוא מבואר לפום, פשטא דמילתא דהא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם היינו שאין אדם נזקק לשחוט אא"כ הוא מומחה ובמומר לא שייך לומר כן אלא דקשה לוקמה מתני' במומר הכל שוחטין אפי' מומר ע"י בדיקת סכין בד"א שיודעין בו שהוא מומחה כו' ונרויח וכולן ששחטו דקאי אמומר ובליתי' קמן למבדקי', וכן הקשה בפלתי ונדחק מאד וכבר כתבנו לעיל סימן א' ס"ק (זיין) ליישב זה ונראה עוד דבלא"ה הקשו התוס' דמוקי בליתי' קמן למיבדקי' משמע הא איתא ולא ידע שחיטתו פסולה כו' וי"ל דקמ"ל לרבינא דמוקי באין מומחין דבאחרים רואים שחיטתן כשרה אע"פ שלא בדקו אחריו בסימנין דנהי דרבינא ס"ל דלא אמרינן רו"מ אצל שחיטה מומחין הם מ"מ בבדיקת סימנין הכל מומחין ואפי' לכתחילה א"צ לבדוק אחריו בסימנין וא"כ לא מצי לאוקמה במומר ובליתי' קמן דקשיא פשיטא אפילו ודאי לא ידע כשר, ואין לומר דקמ"ל שא"צ בדוק בסימנין דהכל מומחין א"צ לבדיקת סימנין דבמומר ודאז לא סמכינן עליה שיבדוק שאפילו לא נשחטו רובן ג"כ יאכל וכמ"ש לעיל סק"ד וכ"ש למ"ש לעיל דאפילו בדיעבד אסור בלא בדקו בסימנין אחריו ולדעת הפוסקים דגם במומר אמרינן רוב מאשמ"ה אפשר לומר הטעם דהא כבר,

הקשו התוס' נימא מירתת ותירצו שחושב שאין חושדין אותו ומחזיקין אותו לישראל וא"כ באינו מומחה שגם בישראל הדין שיבדקנו לכתחילה א"כ גם במומר שייך ביה מירתת וא"כ י"ל מכאן הוכחה לדעת הגאונים דלא אמרינן רומאשמ"ה רק בא"א לבדקו והיינו משום דקשיא להו לוקמא במומר דבמומר ודאי לא שייך רמאשמ"ה דהא אכיל נבילות אע"כ כדפרישית שגם בישראל כשר צריך לבודקו ושייך מירתת, מיהו הרמב"ם גופיה כתב במומר אם הי' מומחה שוחט לכתחילה ודייק הרשב"א בחידושיו דלא ס"ל רמאשמ"ה במומר אלא דדברי הרשב"א תמוהים דהא לדעת הרמב"ם גם בכשר כתב אם הוא מומחה כמ"ש לעיל סי' א' סק"ד וא"כ אין דיוק מדברי הרמב"ם כלל:

שם **עד** שיבדקנו. עיין בש"ך ואחרונים שהעתיקו דברי רשב"א דאם לא מצאוהו עוסק בשחיטה יש לחוש שמא נזדמן לו אח"כ ובתחלה בסכין פגום שחט ויש לעיין אם אוכל מזה ששחט י"ל לא שביק היתרא כיון שזה ששחט עכשיו שחט בסכין יפה א"כ מדאכיל משחיטות ראשונות ש"מ שגם הם כשרות דלא שביק היתרא וצ"ע, ואם יש בנמצא סכינים בדוקים בשאלה די"ל כמו בחמצן של עוברי עבירה דמותר מפני שהם מחליפין עם א"י הרי דטרח לילך ולהחליף א"כ זה אינו נקרא טרחא אצלו ויש לומר לא שביק היתרא וצ"ע:

(ז)

ואין ליתן לו כו' דחיישינן דלמא משתלי לבדוק אח"כ, והר"ן כתב דחיישינן שמא ימסרו לו הרואים ויסמכו על בדיקתו וקשה הא הר"ן גופי' מסיק כדעת הגאונים דרוב מצויין א"ש מומחין הן ומוסרין לו לשחוט ע"ס שיבדקנו וכיון דהר"ן לא חייש שמא ישכח מלבדקו א"כ תקשי גם לרבינא למה לא יתן לו לכתחילה ע"ס שיבדקנו וא"כ למה אמר רבינא הכל מומחין שוחטין הלא אפילו אינו מומחה נמי שחיט לכתחילה ע"ס שיבדקנו כיון דהר"ן לא חייש למשתלי רק מפני הרואים וכאן לא שייך שהרי אפילו אי רמא"ש מ"ה מ"מ צריך בדיקה בסוף וא"כ ליכא למיחש כלל אחר שיבדקו לאחר שחיטה ולמשתלי לא חיישינן לסברת הר"ן ואין לומר דחיישינן לרואין שיסברו שמכירין בו שהוא מומחה דא"כ אפילו לדידן (אין) [אין] מוסרין לשחוט ע"מ שיבדקנו ניחוש לרואים שיסברו שהוא מומחה ולא יבדקו אחריו כלל וצ"ל כיון דהדין דשרי בדיעבד אף אם יטעו הרואים בו שמכירין בו שהוא מומחה אין כאן מכשול דמ"מ שרי בדיעבד אבל לרבינא אם ימסרו על סמך שיבדקוהו יש לחוש שיטעו בו הרואים שהוא מומחה ואיכא איסורא אפילו בדיעבד:

ומ"מ קשה לי וכי פליג הר"ן אכל הפוסקים דהיכא דאיכא איסורא אי משתלי אין לסמוך על התקנה דא"כ אמאי נקט השוחט בסכין של א"י בדיעבד הא אפילו לכתחילה ישחוט על סמך שיקלוף אלא ודאי חיישינן דמשתלי וכ"ש בזה דאיכא איסורא דאורייתא לכן נראה דהר"ן לא קאמר רק בבדיקת סכין וס"ל כמ"ש הרשב"א שצריך לבדוק אחריו לאחר שחיטה ולא שייך משתלי רק בדבר שאינו בא רק במקרה אבל בדיקת סכין לאחר שחיטה שחיוב תמיד עליו עכ"פ לכתחילה לא שייך משתלי לכן הוצרך הר"ן לטעמא דמפני הרואים אלא דאכתי קשה להר"ן לא יצטרך הסכין בדיקה לפני שחיטה ויסמוך על בדיקה שלאחר שחיטה ובגמרא מבואר דרב כהנא מצריך בדיקותא בין כל חדא, מיהו זה י"ל דאינו אלא עצה טובה כמ"ש רמ"א לקמן סימן י"ח סי"א אלא דמ"מ קשה לומר שיסבור הר"ן שיוכל לשחוט בלא בדיקה ע"ס שיבדוק אח"כ דא"כ קשה דבחולין י"ח בטבח שלא הראה סכין לחכם אם נמצא סכינו יפה מנדינן לי' משמע דאחר שחיטה לא מהני להראות לחכם ואי לא צריך בדיקה לכתחילה אמאי לא סגי שיראהו לחכם אחר שחיטה שהרי א"ל לבדקו קודם שחיטה כלל ואף דיש לדחות מ"מ דחוק הוא ואפשר לומר דהר"ן לשיטתי' אזיל דמסיק הא דבעי בדיקה אבישרא וטופרא ותלת רוחתא היינו לכתחילה דקי"ל כר' זירא בליבן סכין דבית השחיטה מרויח רווח וא"כ ממילא ע"כ צריך לבדוק תחלה דאם ימתין עד לבסוף ע"כ יסמוך על ביה"ש מרווח רווח וזה אינו מן הדין לעשות באופן שיסמוך לכתחילה על זה לכן צריך בדיקה לכתחילה ומ"מ אחר שסברא זו מוכרחת דחיישינן דמשתלי לפע"ד אין דברי הר"ן מוכרחים והעיקר כדברי הרשב"א והתוס' ורא"ש דסתמא קאמר בודק סכין ונותן לו משמע אפילו בינו לבין עצמו נמי (מהני) [צ"ל צריך] וסברת התוס' ורא"ש ורשב"א מוכרחת דחיישינן דמשתלי ותו קשה לדברי הר"ן מאי מהני בדיקת הסכין הא מ"מ יש לחוש לרואין שיסמכו על המומר ואי משום שרואין שבודקין לו סכין אולי אינו בקי בבדיקת סכין ובקי לשחוט וא"כ אכתי יש לחוש שיסמכו עליו שיסברו שיש לו נאמנות ואפי' בינו לבין עצמו אם שחט מסתמא בדק לו הבקי בבדיקת סכין וא"כ אין בדיקת סכין מציל אותנו מחשש שישמכו עליו אלא ודאי לא חיישינן כלל להכי וא"כ אין להחמיר נגד פשט הש"ס וכ"ש במה שהחמיר הפר"ח דלא סגי שיאמר בפני העומדים בדקתי סכין זה דליתה שאין להחמיר בזה כלל, עוד קשה לדברי הר"ן דלכתחילה אסור דחיישינן לרואים שיסמכו עליו א"כ קשה לאביי דמוקי מתני' הכל שוחטין אפי' כותי בד"א שישראל עע"ג וכן לרבא ביוצא ונכנס וק' ניחוש לרואין שיסמכו עליו ואי בכותי לא חיישינן לרואין א"כ תקשי ל"ל כלל יוצא ונכנס יתן לו על סמך שיאכילנו כזית בשר אי לא אמרינן משתלי וצ"ל דהר"ן ס"ל דבעע"ג או

יו"נ לא חיישינן לרואים רק כששוחט בינו לבין עצמו וא"כ לדעת הר"ן נמי בעע"ג או יו"נ גם במומר סגי אפי' בדק בינו לבין עצמו ודלא כנראה מסתימת האחרונים דגם בעע"ג לא מהני בדיקה [בינו] לבין עצמו וליתה ועוד נ"ל ראיה שלא כדברי הר"ן מן הש"ס חולין דף י"ז דאמר ר"ח מנין לבדיקת סכין מן התורה שנאמר ושחטתם בזה ואכלתם ופריך פשיטא כיון דכי ניקב טריפה בדיקה בעי ומשני לחכם קאמרינן ולדברי הר"ן דלא ס"ל דמשתלי תקשי מאי פריך פשיטא כו' הא י"ל דקמ"ל שלא יסמוך שיבדקנו לאחר שחיטה כתיב ושחטתם בזה שצריך לבדקו קודם ואי ס"ל דבאמת סגי שישחוט ע"ס שיבדקנו לאחר שחיטה א"כ ה"ל לאקשוי' אדרבה למה קאמר בזה הסכין משמע שנבדק קודם שחיטה וזה אין לנו אלא ודאי פשיטא לן שאין יכו לסמוך על בדיקה שלאחר שחיטה דחיישינן דמשתלי וא"כ העיקר כדברי התוס' ורא"ש ורשב"א דיש לחוש למשתלי אבל לרואים לא חיישינן, ולענ"ד דגם להר"ן א"צ לבדוק הסכין ברבים דלא יחלוק על פשטא דש"ס דסגי בבדיקת סכין ולא נזכר להכריז ברבים אלא דכוונת הר"ן דודאי לאו בשופטני עסקינן שלא יבדוק הסכין ויפסיד בהמתו בכדי וגם איך ישחוט המומר בלא בדיקה דיש לחוש לברכה לבטלה אלא כוונת הר"ן לפי שנראה לבעל הבהמה להעמיד בהמתו באחריות שדעתו סומכות על בדיקת המומר אף שאין מועיל מן הדין דעתו לבדוק אחר שחיטה שיצא כפי הדין, ולזה כתב הר"ן דשייך לחוש לרואים שיראו שהמומר בודק הסכין לעצמו חיישינן שיסמכו עליו שהרי זה שמסר לו סומך ג"כ עליו להעמיד בהמתו באחריות הפסד ויסברו שסומך לגמרי עליו אבל אם בדק הסכין מסתמא אין המומר בודקו כלל וליכא למיחש לרואין שבודאי לא יסמכו עליו ומיושב מה שהקשתי לעיל דמ"מ יסמכו עליו בשאר דברים וא"כ גם להר"ן סגי בבודקו בינו לבין עצמו אלא שיזהיר להמומר שלא יבדקנו אחריו דלא ליתי למיטעי ואפשר דאפי' בודק אחריו לא חיישינן כולי האי שיהי' רואה בדיקת המומר ולא יראה בדיקת מי שמסר לו דמלתא דלא שכיחא וא"כ גם להר"ן סגי בבדיקה בינו לבין עצמו וכן עיקר דלא כהב"ח ואחרונים שנמשכו אחריו:

(ח)

מומר לעבודת כוכבים כו' אפילו נשבע. כ"כ הרשב"א בתשובה סימן ס"ד שהרי הוא חשוד על השבועה לאותו דבר שהוא מושבע ועומד מהר סיני ואיכא למידק מהא דאיתא ביומא דף י"ח ע"ב שהשביעוהו שלא יתקן בחוץ ויכניס וקשה ג"כ מה מועיל השבועה ממנ"פ אם הוא חשוד לאותו דבר לשנות חשוד גם על השבועה וצ"ל דלא כתב הרשב"א כן רק כשיודע שהדבר אסור ומקיל בו אבל אם אצלו אינו נחשב לאיסור שפיר יש

להאמינו בשבועה דשבועה בודאי אסורה אצלו וכ"ש שם שלפי דעתו הנפסדת מצותה בכך שפיר לא חשוד על השבועה, ק להקשות דלפי דעתו ה"ל שבועה לבטל את המצוה ולא חלה השבועה כלל, וי"ל שלכך דקדקו להשביעו שלא תשנה דבר מכל אשר אמרנו לך וי"ל שהיו אומרים לו ג"כ שאר דברים שאינו חשוד עליהם וא"כ חלה השבועה בכולל שלא יתקן בחוץ דבכולל חיילא אפי' על דבר מצוה כדלקמן סימן רל"ח ורל"ט סעיף ד' ובלא"ה נמי אם נשבע לבטל המצוה ה"ל שבועת שוא כשיצאה מפיו ואהא לא חשדוהו, ואין להקשות אהא דמייתי ביומא דף י"ט ע"ב מעשה בצדוקי שהתקין בחוץ ושמח כו' וקשה לשמחה מה זו עושה הרי נשבע לשקר י"ל אנן טעמא דפרושי ניקו ונפרוש ופוק חזי מאי עלתה ביה ואדרבא ניחא בזה דקשה אחר שראו הצדוקים בעין ובחוש שזה שקלי' למטרפסי' הי' להם לחזור מדעתם הנפסדת ובזה ניחא די"ל שתלו אותו בעון שבועה:

ובזה יש ליישב מה שהקשה הש"ך לקמן ס"ק כ"ב על דעת הרמב"ן והרשב"א שפסקו כת"ק דרשב"א דאחזיק ולא כתיבא לא מהני בכותים והקשה הש"ך א"כ אמאי בריש חולין דף ג' ע"ב רב אשי לא אמר כאביי ורבא קסבר כותים גרי אריות הם ואמאי לא אמר דס"ל כת"ק דאחזיק לא מהני, ולפ"ז ניחא דכיון דהא דאחזוק לא מהני היינו משום דלא משמע להו איסורא מידי דלא כתיבא וא"כ מהני שפיר שישבעו וא"כ הוי מצי לאוקמה שפיר ואם שחט משביעין אותו ושבועה הוה כתיבא ויש להאמינם שפיר על השבועה כיון דשבועה כתיבא ואפילו לא אחזוק מהני לת"ק אלא דאביי מוקי בכזית בשר דס"ל אחזוק מהני וא"צ לישבע אבל אכתי משום הא ה"מ לאוקמה ע"פ שבועה לכן קאמר דס"ל גרי אריות הם וא"ש ולק"מ:

(ט)

מומר להכעיס אפילו לדבר אחד. המחבר פסק כדעת הר"ן דלהכעיס דינו כעובד ככבים, מיהו דעת התוס' והרא"ש והרשב"א ורוב פוסקים דלהכעיס אינו מין ומותר לאכול משחיטתו באחרים עע"ג רק באוכל נבלות להכעיס לאו בר זביחה הוא, ובאמת קשה הא בסנהדרין פרק ז"ב דף כ"ז מכשיר רבא במומר אוכל נבלות להכעיס לעדות אלמא אין דינו כעובד כוכבים ואע"ג דאמר בע"ג דף דו ע"ב דאוכל נבילות להכעיס מין הוא אפשר דוקא לענין מורידין דלא עדיף ממלשין ואעפ"כ אין דינו כעובד כוכבים לענין שחיטה דבסנהדרין משמע שאין דינו כעובד כוכבים רק דרשע הוא לכן פסול לאביי ולרבא לא מקרי רשע דחמס א"כ משמע דלא הוי מומר לכל התורה והתוס' והרא"ש לא כתבו רק באוכל נבילות להכעיס לסברתם דלאו בר זביחה הוא משמע דבמומר לעבירה

אחרת להכעיס שחיטתו כשרה וצ"ע על הש"ך שהשוה דעת התו' והרא"ש להר"ן ובאמת חלוקים בעיסתן והיינו בשאר עבירות ולקמן בריש הלכות ריבית הארכתי בזה טובא ע"ש:

(יו)

או שהוא מומר לכל התורה חוץ משנים אלו כו' עכ"ל. לכאורה לא משכחת שיהי' אדם אחד מומר לכל התורה שאם הוא זר אינו יכול לעבור על מצות התלויות בכהונה כמו אשה זונה וחללה וכו' ואם הוא כהן אינו יכול לעבור על אזהרות שתלויות בזרים כמו כל זר לא יאכל קודש והזר הקרב יומת וכה"ג טובי וצ"ל דלא קפדינן על כל עבירות כי החשוד על החמור חשוד על הקל כדלקמן סימן קי"ט ס"ה וא"כ אפילו מומר לעבירה אחת חמורה סתמא הוי כמומר לקל וא"כ לכל התורה לאו דוקא הוא וא"כ קשה אמאי קאמר מומר לכל התורה הא אפילו בעבירה אחת שהיא החמורה נמי הוי חשוד לכל התורה כולה ולינקוט עבירה חמורה ואיך קאמר בש"ס רישא מומר לכל התורה הא לא משכחת לה מומר לכל התורה רק לעבירה חמורה א"כ אמאי נקט דוקא מומר לנסך היין לע"ג ולחלל שבת הא אפי' בשאר עבירות נמי סגי בחמורה שבחמורות, ומזה נראה ראיה לדברי פר"ח דמומר לכל התורה היינו נמי בהדי עבודת כוכבים וקמ"ל דמומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה וכמ"ש בס"ק א' ושלא כדברי רבינו ירוחם ובאמת עבודת כוכבים ושבת הם מחמורות שבכל התורה אבל לדברי רבינו ירוחם קשה דא"כ גם בשאר עבירות תסגי בחמורה שבהם כיון דחשוד על החמור חשוד על הקל אלא ודאי כל שאינו מומר לעבודת כוכבים או לחלל שבתות לא מקרי מומר לכל התורה וא"כ הכל תליא בעבודת כוכבים ושבת ודברי רבינו ירוחם צ"ע:

(יא)

ומי שאינו חושש כו', כ"כ התוס' והרא"ש דכתיב וזבחת היינו שהוא בר זביחה וצ"ע דאכתי מומר למה אינו בר זביחה הא עכ"פ ישראל הוא והוא בתורת זביחה דהא מעשים בכל יום שהמומר עושה שליח לגרש ובגיטין דף ך"ג ע"ב אמרינן דעבד אינו נעשה שליח לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין אבל המומר מגרש וקדושיו קדושין אלמא נקרא בתורת גיטין וקדושין וא"כ גם בתורת זביחה ישנו וע"כ כיון שאינו חושש לכך והיתר גמור אצלו לאכול בלא זביחה לא מיקרי בר זביחה וא"כ למה כשרה שחיטת חרש שוטה וקטן הא גם הם אינם בני זביחה ואי משום דמצי לאתויי לכלל זביחה א"כ כ"ש במומר דמקרי אתי לכלל זביחה שהרי גם עכשיו מצווה בזביחה כי אעפ"י שחטא ישראל הוא (ועיין מ"ש בספר גט מקושר ובק"א שם) ובידו לשוב והוי טפי אתי לכלל זביחה מחרש ושוטה.

ובאמת קשה הא מבואר בגיטין דף מ"ה ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן עובד כוכבים עבד אשה וקטן פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה כו' אלמא דחשיב קטן אינו בקשירה וא"כ גם בשחיטה נימא דאינו בר זביחה ובש"ס נראה לחלק דלענין כתיבת ס"ת ותפילין י"ל דלזה שהוא מומר ואינו מקיים המצוה י"ל שכל זמן שהוא בקלקולו לא שייך מצות כתיבה עליו כלל כיון שאינו מקיים המצוה וכתיבתו אינו אלא מעשה קוף בעלמא שהתורה נטלה ממנו זכות של מצוה זו מאחר שאינו משגיח בתכלית הכתיבה שהוא קיום הכתוב בה אבל הזביחה שהיא לאפרושי מאיסור נבילות לא שייך לומר שבשביל שאוכל נבילות שלא לתיאבון יהי' לו היתר לאכול בלא זביחה דהא חייב על כל כזית לכן שפיר מקרי בר זביחה ואפילו קטן שאינו בר עונשין מ"מ זכות הוא לו שלא יאכל איסורא מיהו לפ"ז גם במומר קשה למה אינו בר זביחה וי"ל במומר לעבודת כוכבים כיון דמקרי מומר לכל התורה א"כ אפילו אוכל כשרות הוי כאוכל נבילות מאחר שעבודת כוכבים חמורה כעובר על כל התורה וגם נבלה בכלל לכן לא מקרי בר זביחה שאין הזביחה מקילה לו מעונש אף דבדין של מטה ודאי נענש וחייב על כל כזית בהתראה מ"מ לענין שחיטה לא מקרי בר זביחה מאחר שנקרא מומר גם לזביחה אף ששוחט בהכשר אבל אם הוא רק מומר לזה שאינו חושש בזביחה כיון שאינו מומר לכל התורה א"כ מ"מ אהני ליה הזביחה שלא יעבור על איסור נבילה וא"כ לא גרע מקטן דחשבינן ליה בר זביחה אף דחשיב ליתי' בקשירה וצ"ע:

עיין פר"ח שהכריע כדעת רוב פוסקים שכל שאינו עושה להכעיס דינו כמו לתיאבון ומהני עע"ג ולא איש דברים אנכי להכריע נגד דעת התוס' והרא"ש רק מ"ש וכ"כ הר"ן אמת שכ"כ הר"ן אלא שקשה דבע"ז כתב הר"ן דבמניח ההיתר ואוכל האיסור מקרי להכעיס וא"כ שחיטתו פסולה דדינו כעובד כוכבים וכמ"ש הר"ן בריש חולין והוא דעת המחבר וגם בענין מומר להכעיס יש קצת סתירה בר"ן שבתחלה כתב דוקא לתיאבון אבל להכעיס מועד הוא לקלקל ולנבל בידים משמע דבעומדים על גביו וראו ששחט כהוגן שחיטתו כשרה ואח"כ מסיק דלהכעיס הוי מין אפילו לדבר אחד ולאו בר זביחה הוא ונראה דיש חילוק בדבר שאם אוכל האיסור אע"פ שיש לו היתר לא מקרי להכעיס די"ל כיון דדש ביה כהיתרא דמיא ליה ומ"ש הר"ן בע"ז היינו במניח ההיתר במכוון היינו אף על פי שההיתר טוב כמו האיסור אינו רוצה לאכול ההיתר ומניחו ואוכל האיסור דוקא זהו מיקרי להכעיס שעדיף לו האיסור מן ההיתר לכן דייק הר"ן לכתוב בע"ז שיש איסור והיתר לפניו ומניח ההיתר ואוכל האיסור ר"ל שעושה כן במכוון לאכול דוקא

האיסור, ובהכי א"ש מה שתמה במג"א סי' ל"ט על הר"ן דבפרק השולח נמי מיירי בגווני שכתב בריש חולין שאוכל האיסור שלא לתיאבון והיינו שאינו מכוין לאכול דוקא איסור רק ששוה אצלו האיסור וההיתר אלא דקשה כיון דפסול לס"ת מדרבנן שאינו בקשירה מדרבנן א"כ גם לשחיטה יופסל מדרבנן וצ"ל דוקא לקדושת ס"ת חששו טפי לפסלו אבל לשחיטה לא החמירו:

גם מה שנראה מדברי המ"א דלהכעיס הוי מין ואם כתב ס"ת ישרף, לפענ"ד אינו דהא עובד עבודת כוכבים ודאי הוי מין ואפ"ה אינו אלא פסול כדאיתא בברייתא פ' השולח דף מ"ו ובטוש"ע שם אע"כ צריך לחלק כמ"ש התוס' חולין דף ד' ע"ב לענין שחיטה דהא דשחיטת מין לעבודת כוכבים היינו באדוק ביותר וכן הך דס"ת שכתבו מין היינו באדוק ביותר וכמו דאפילו במומר לע"ג לא ישרף רק פסול כ"ש באוכל נבילות להכעיס דלא ישרף דאין מחשבתו לע"ג רק פסול הוא דהוי וכן לענין שחיטה אף דשחיטת מין לעבודת ככבים מ"מ להכעיס אינה אלא פסולה וכן בעובד ע"ג כמבואר בש"ע שם וביי"ד סימן רפ"א ס"ג דמומר לא הוי אלא פסול כמ"ש לקמן סי' קי"ט:

איתא שם בש"ע גר שחזר לסורו מחמת יראה כשר לכתוב תפילין, וא"כ נראה דשחיטתו כשרה ואפילו בינו לבין עצמו כיון דכשר לכתוב תפילין אינו חשוד לעבור שלא באונס ונראה שאפילו בדיקת סכין אין צריך ועפ"ז נ"ל לפרש הש"ס בחולין דף ד' ע"ב דמעיקרא פריך דלמא שבעת אלפים זבוח ומשני אטמורי מטמרי מאזבל והדר פריך דלמא גברי דאחאב הוי מעלי וקשה א"כ איטמורי מטמרי מאזבל וכבר הרגיש רש"י בזה ונדחק דאנשי ביתו לא היו יראים דהא עובדי' צדיק גמור הוי, וזה דחוק, לכן נראה דודאי השבעת אלפים שלא כרעו לבעל הוו מיטמרי מאיזבל אלא דהכי פריך דלמא גברי דאחאב הוי מעלי והיינו מאחר שהיו בביתה של אותה רשעה עבדו ע"ג מיראה וקי"ל כרבא דעע"ג מיראה לאו עע"ג הוא וא"כ היו נאמנים על השחיטה ומה שהקשה רש"י מעובדי' איך הי' בביתה יש ליישב דבסנהדרין ס"פ אד"מ דף ל"ט ע"ב איתא ויקרא אחאב אל עובדי' ועובדי' הי' ירא את ה' מאד כו' א"ר יצחק א"ל ביעקב כתיב נחשתי ויברכני ה' בגללך כו' ביתא דהאי גברא לא מיברך שמא לא ירא אלהים אתה יצתה ב"ק ועובדי' ירא את ה' מאד אבל ביתו של אחאב אינו מזומן לברכה ע"כ הרי שכוונת אחאב שיתברך הבית בשבילו א"כ לא קשי' איך עמד בפני אזבל דהי' סבור שתבא הברכה על ידו ומשני מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים א"כ ודאי עבדו ע"ג מרצון. מיהו במג"א שם ס"ק ז' כתב דהרי"ף והרמב"ם השמיטו הך דחזר לסורו מחמת יראה לכן ס"ל דגם זה אינו בקשירה שיכול להניחם בצינעה ולא נהירא דמי גרע ממומר לתיאבון דכשר לכתוב

וכ"ש זה שיש לו מורא שלא יהרגוהו ועוד דכיון דהך ברייתא דס"ת שכתבו נכרי קורין בו משמע ודאי אפילו נכרי ממש א"כ מנ"ל דאיכא מאן דפליג ארשב"ג בגר שחזר לסורו וי"ל דבודאי בהא כ"ע מודו בחזר מחמת יראה דמקרי איתא בקשירה אלא נראה דהרי"ף והרמב"ם סמכו עצמם על מ"ש ישראל מומר פסול משמע באונס אינו פסול דבאונס לא מיקרי מומר מיהו נראה דתליא לפי הענין שאם יש לו מורא לבדוק הסכין ולשחוט כראוי שלא יעלילו עליו אפשר א סומכין עליו מיהו אכתי יש להאמינו ששחט כהוגן ובסכין בדוק דהא לא חשיד להכשיל מרצון רק מיראה פן יהרגוהו וכן הוא בש"ע לקמן סימן קי"ט ס"ט דשחיטתו מותרת משמע אפילו בינו לבין עצמו, ועיין לקמן סימן קכ"ד סעיף ט' מדין האנוסים:

(יב)

ולהרמב"ם צריך. לכאורה הי' נ"ל ראיה להרמב"ם מן הברייתא דהכל שוחטין אפילו ערל אפילו ישראל מומר ומוקמינן לרבא באוכל נבילות לתיאבון וא"כ משמע דערל דומיא דמומר כי היכי דמומר בעי בדיקת סכין הה"ד נמי ערל שהי' מומר לערלות מיהו אין זה מוכרח דהא נקט אפילו כותי ובכותי הוא אפי' בלא בדיקת סכין כמ"ש התוס' גם בכותי צריך עע"ג או יו"נ וא"כ אין כולן שווין, ואדרבא נראה להוכיח מן הש"ס דמומר לשאר עבירות א"צ בדיקת סכין דהא למאי דמוקי במומר לע"ג לא צריך בדיקת סכין כלל דהא רב ענן אמר שמואל דייק מיהושפט שנהנה מסעודת אחאב א"כ אפילו בדיקת סכין לא הוה, ודוחק לומר דעובדי' הוי ספיק לבדיקת סכין דלא נזכר כלל בש"ס ועוד דלמאי דמסיק דלא הוי מפליג נפשי' מיני' פירש"י שלא הי' נבדל ממנו משום חשד כלל (והא דלא פרש"י כפשוטו שמסתמא אכלו יחד י"ל דקשי' אכתי דלמא גברי דיהושפט זבוח וקצת קשה בקושית הש"ס ה"ל לאקשויי דלמא גברי דיהושפט לחוד זבוח) א"כ בודאי לרב ענן מותר לאכול משחיטתו אפילו בלא בדיקת סכין ונהי דאיתותב רב ענן היינו משום דמומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה כולה ודינו כעובד כוכבים ששחיטתו נבילה אבל בהא לא איתותב דבמומר שלא לאותו דבר א"צ בדיקת סכין כלל כיון דלא הוי מומר לכל התורה כולה, אחר שכתבתי זה ראיתי בכ"מ בפ"ד מה"ש שנמשך אחר ראי' שכתבתי לדעת הרמב"ם וכבר נדחית בטוב ואדרבא מה שכתבתי נ"ל שהיא ראי' שאין עלי' תשובה דבמומר לשאר עבירות א"צ בדיקת סכין, הגם שאיני כדאי לחלוק על הרמב"ם והנמשכים אחריו לא נמנעתי לכתוב מה שנראה ע"פ ההלכה ונ"מ לצדדין אחרים ועיין מ"ש בס"ק הסמוך ועוד ראיה ברורה כתבתי בילדותי דקאמר בחולין דף ג' ע"ב אביי לא אמר כרבא לא ס"ל הא דרבא ולדעת הרמב"ם לוקמה במומר

שלא לאותו דבר דודאי לא יחלוק על הברייתא אלא ודאי שאר מומר אין צריך בדיקת סכין גם כן:

(יג)

ולהרמב"ם צריך, והקשו עליו דלעיל סימן א' ס"כ איתא בנגנבו גדייו ותרנגוליו ומצאן שחוטין מותרין הא חשוד על הגניבה, ומ"ש בפרישה כבר דחאו הש"ך והש"ך בשם אביו תירץ דשם י"ל שמא נתן לאחר לשחוט ודבריו צריכין תיקון דאטו משום שמא נכשיר הא להרמב"ם אין חילוק בין מומר לאותו דבר או לדבר אחר וא"כ ה"ל ספק בשחיטה וכן מבואר לעיל סעיף ד' דהא דנאמן שביפה שחט היינו כשידעינן שהיו בידו אותן הסכינין ואפי' הרשב"א דמקיל שם היינו משום כאן נמצא וכאן הי' אבל כאן כיון שחשוד שמא שחט בלא בדיקת סכין דלא טרח [אין להקל], ונ"ל לקיים דבריו דמיירי שנמצאין מומחין לשחוט וא"כ י"ל כיון דמצינן בחמצן של עוברי עבירה שמחליפין אלמא דגם להחליף טרח רק בבדיקת סכין לא טרח א"כ י"ל דאי לא רצה לטרוח בבדיקת סכין הי' נותן לאחר לשחוט דטורח כזה עביד כמו בחמצן של עוברי עבירה ולפ"ז בכה"ג אם נמצא בשר ביד מומר לתיאבון כשמצוי כשרות כמו טרפות ואינו ביוקר יותר מחזיקין דמכשירה הוא:

(יד)

אבל מי שהוא פסול, לכאורה קשה לפ"ז מאי פריך בחולין דף ה' אברייתא דמכם ולא כולכם להוציא את המומר והדר תני מן הבהמה להביא בני אדם שדומין לבהמה ומאי קושיא דלמא מן הבהמה איירי בלא עבר רק פעם אחד אח"כ מצאתי בחדושי מהדורא בתרא דף ט"ו הרגיש בזה מיהו נראה דלאו קושי' היא דהא כתבו התוס' דגם במחלל שבת לא נעשה מומר בשחיטה זאת וא"כ תקשי איך נקט חוץ מן מומר לנסך יין לעבודת כוכבים [הא] אפי' עובד כוכבים בפעם א' לא נעשה מומר לשיטת התוס' מיהו נראה דלשיטת התוס' אינו מוכרח שסוברין שלא נעשה מומר בפעם א' רק שבאותה שחיטה לא נעשה מומר אבל אם כבר קדם לו חילול שבת י"ל שאפי' בפעם א' הוי מומר וא"כ לענין קרבן הרי כבר עבר ואין מקום לקושי' על מה"ב רק על הרמב"ם קשה דלמא מן הבהמה על פסול שהוא רשע ומ"מ לא הוה ליה דין מומר מיהו גם זה לא קשיא דא"כ אכתי תקשי למה נקט בסיפא חוץ מן המומר לנסך ק ולחלל שבת הא אפי' בשאר עבירות נמי כשהוא מומר אין מקבלין אע"כ דאפי' מומר לשאר עבירות מקבלין, לכן לא הבנתי מ"ש מ"א סימן ל"ט סק"ג דהסוגיא מוכחת דמומר להכעיס לא הוי מומר לכל התורה מדלא מוקי במומר להכעיס, ולא ידעתי מאי קשיא ליה דהיינו הך דמומר לכל התורה דבין כך ובין כך מוכח דמומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה ועיין בסמוך ס"ק ט"ו:

(טו)
מיהו אם הוא פסול כו', כ"כ הב"י לדעת הרמב"ם ובאמת הדברים דחוקים דכיון דהרמב"ם בפ"ד מה"ש כתב סתם מי שהי' מומר לעבירה מן העבירות הרי שלא חילק כלל בין מומר לאותו דבר לשאר עבירה ומשמע דבפסול אפילו באותו דבר א"צ בדיקת סכין דנראה שהרמב"ם הוציא כן מהא דאיתא בחולין דף ד' ע"ב לעולם אימא לך מומר לאותו דבר לא מ"ט כיון דדש בי' כהתירא דמי ליה משמע בהדיא דאפי' למאי דדחי וליתה לרבא היינו דוקא בדש ביה דאמרינן דכהתירא דמי לי' אבל בפעם א' משמע דלא נפסל כלל לשחיטה ומ"ש הפר"ח דלאותו דבר אין טעם לחלק בין מומר או פעם א' איברא ודאי איכא טעמא רבה דהא בגמרא אי הכי כי לא בדק נמי ומשני מיטרח לא טרח וי"ל דהיינו דוקא בדש ביה דכהתירא דמי ליה ולא טרח אבל משום שאכל פעם א' נבילה י"ל דכשיש כשרה לפניו שפיר טרח בבדיקת סכין מיהו אם אכל נבילה במקום שהי' מוצא כשירה בטורח קצת הא חזינן דחשוד שלא לטרוח ולבדוק הסכין:
ומ"ש בש"ך לחלק דבשל אחרים נאמן כדלקמן סימן קי"ט דבריו תמוהים דטעמא דבשל אחרים נאמן דאין אדם חוטא ולא לו כיון שאינו מרויח בדבר וא"כ כיון דאפי' במומר ומוחזק לכך אמרינן לא שביק התירא ואכיל איסורא א"כ נימא שא"צ בדיקת סכין כלל דלמה ישחוט לאחרים להאכילם איסור וע"כ כיון שרוצה לשחוט אמרינן דישחוט בלא בדיקה ועושה כן למלאות רצון חבירו וכה"ג ואמרינן דלא טרח וכיון שרוצה להרויח הטירחא א"כ מה חילוק בין לעצמו או לאחרים לענין בדיקת הסכין ואין טעם לחלק בבדיקת הסכין בין מומר או חשוד משום פעם אחת לענין אחרים (או מומר):

(טז)
שחיטתן אסורה ואפי' חותך כזית בשר לא מהני משום דהלכות שחיטה לא כתיבי ואחזוק בלא כתיבא לא מהני כ"כ הרשב"א ורמב"ם והקשה הש"ך לפ"ז ל"ל להש"ס לומר דלא מוקי בכותי משום דס"ל כותים גרי אריות הם לימא דס"ל אחזוק לא מהני כיון דלא כתיבא, ונראה דהתוס' בחולין דף ג' הקשו אהא דאמר רבא אבל בא ומצאו ששחט חותך כזית בשר ונותן והקשו הא ביו"נ שרי בבא ומצאו בע"ג שנמצא עומד בצד הבור ותירצו כיון דאיכא לברורי ע"י כזית בשר מבררין לכתחלה וא"כ י"ל דבכותי כיון דבבא ומצאו נמי שרי בדיעבד א"כ אין הכזית בשר רק לחומרא שאם לא יאכלנו אסור לאכול משחיטתו א"כ לחומרא ודאי מהני לברורי ע"י כזית בשר וא"כ ל"ל דלהכי רב אשי לא אמר כתרוויי' משום דס"ל כת"ק דאחזוק לא מהני דאכתי הו"מ לאוקמה כרבא הכל שוחטין ביוצא ונכנס ובבא ומצאו צריך לברר ע"י כזית בשר וביוצא ונכנס ההיתר

הוא משום מירתת ולהכי מוקי דס"ל גרי אריות הם א"כ אפילו עע"ג שחיטתו פסולה הוא דלאו בר זביחה הוא וזה ברור עיין ס"ק שאח"ז:

אלא דלכאורה נראה דזהו דוקא לשיטת הרשב"א דס"ל דגם ישראל שאינו חושש בזביחה מקרי בר זביחה וא"כ דלא סמכינן על אחזוק ומחזיקין אותו שאין מחזיקין בהלכות שחיטה בשהיי' דרסה כו' מ"מ כיון דגרי אמת הם ישראל הם אבל לשיטת התו' דאם אינו חושש בזביחה לאו בר זביחה הוא א"כ הם שחשודין שאינן נזהרים בשהיי' דרסה א"כ שחיטתן נבילה ולאו בני זביחה נינהו כלל וה"ל לפסול אפי' בעע"ג ואפשר לחלק דכשאינו חושש בזביחה מפני שפוקר במצוה לא מקרי בר זביחה אבל כותים שהם מוטעים וחושבין שמקיימין מצות זביחה במה ששוחטין כפי דעתם המוטעה מקרי בני זביחה:

(יז)

וגם בדקו להם סכין. כבר תמהו האחרונים למה צריך בדיקת סכין הא דינם ככותים קודם גזירה ובכותים קודם גזירה לא הוה צריך בדיקת סכין דכותי מירתת כמ"ש התוס' דף ג' ע"ב ד"ה בודק, ונראה דמיושב שפיר לפמ"ש לעיל בסק"ד דלבדיקת הסכין לא שייך מירתת דמצי לאשתמוטי רק המירתת פן ימצאנו הישראל פגומה וימנע מלאכלה ה"ל גזילה ביד כותי שהרי חייב לשלם מה שקלקל א"כ י"ל דודאי מתני' דס"ל דסמכינן אאחזוק וכיון דסמכינן אאחזוק א"כ חשיב אצלו לאיסור בשוחט בסכין פגימה א"כ אם ימצאנו הישראל פגום שבדין אסור לאכלו מחשיב ליה הכותי לגזל אבל שיטת המחבר דאחזוק לא מהני לכן לא מהני כזית בשר א"כ י"ל שאצל הצדוקי אף כששוחט בסכין פגומה מותר לאכלו ובעיניו נמנע הישראל שלא כדין וא"כ ליכא איסור גזל אצלו בזה כלל לכן צריך בדיקת סכין. ובזה יש ליישב קושית הש"ך שכתבתי בס"ק שלפי"ז למה לא אמר רב אשי לא אמר כאביי ורבא משום דס"ל כת"ק דאחזוק לא מהני ולפמ"ש א"ש דאי ס"ל גרי אמת הם רק אחזוק לא מהני וא"כ צריך בדיקת סכין א"כ מצי לאוקמא הכל שוחטין בכותי וישראל עע"ג בד"א כשבדק לו סכין ואם לא בדק לא ישחוט ואם שחט בודק סכינו אחריו דכיון דלא מהני אחזוק לא מירתת בבדיקת סכין כדפרישית ולק"מ ונכון:

(יח)

וגמר הפסול. עיין ש"ך שהקשה הדרישה למה כשר הא דמי לשהיי' במיעוט בתרא, ומה שתירץ בש"ך כיון שהעו"ג אינו פוסל רק בעשה בו מעשה טריפה ואחר ששחט רוב תו ליכא מעשה טריפה לא ידעתי לדברים אלו דגם בשהיי' מה לנו לקריאת השם הרי כבר נכשר ברוב ואפי"ה אסור כיון דמקרי שחיטה במיעוט סימן א"כ גם בעו"ג הוא כן אלא

נלע"ד דבשהיי' שעושה השוחט בעצמו גזרו בי' רבנן דאם נתיר א"כ שכיח הוא שאם לא שחט כל הסימנים וכיון דלכתחילה בעינן שני הסימנים כדלקמן סימן כ"א וא"כ בודאי מדינא כל ששחט וראה שלא שחט רק רובן יש לו לחזור מיד קודם שיעור שהיי' לשחוט גם המיעוט ואם נתיר שהיי' במיעוט סימנין א"כ לעולם דרכו לגמור המיעוט ואינו מדקדק אם שהה שיעור שהיי' דממנ"פ אם לא שהה שיעור שהיי' הרי מצוה לגמור השחיטה ואם שהה שיעור שהיי' אינו מזיק עכ"פ אחר שנשחטו רוב סימן וא"כ אתי למימר דאין שהיי' פוסלת בשחיטה מאחר שיהי' שכיח שישחוט מיעוט אחרון בשהיי' אבל בשביל שגומר הפסול המיעוט ליכא למיגזר שיאמרו שהוא כשר לשחיטה דאדרבא כיון שבתחלה לא שחט ש"מ שאינו כשר לשחיטה וגם מילתא דלא שכיחא היא כלל ואין לדמות גזירת חכמים וכן משמע ביומא דף ל"ב ובחולין כ"ט בתמיד קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו אף דעבודות היום אינן כשרות רק בכה"ג ולפי"ז אפשר דאפילו שחט העו"ג אחר שיעור שהיי' נמי כשרה דשחיטת העו"ג לאו שחיטה הוא כלל:

(יט)

הי' ישראל ופסול כו', כ"כ הרשב"א בת"ה והרשב"א דימה זה לשנים אוחזין בסכין ושוחטין א' לשם דבר כשר וא' לשם א' מכל אלו שחיטתן פסולה והש"ך והפר"ח הביאו בשם רש"ל שהשיג דדוקא בפסול מחשבה הדין כן אבל בשחיטת עו"ג דפסול משום וזבחת אם ישראל שחט עמו שפיר קרינן ביה וזבחת ולכאורה הי' נ"ל ראיה מן הש"ס חולין דף י"ג דפריך אמתני' דשחיטת עו"ג נבילה ניחוש שמא מין הוא ומזה הקשיתי בימי חרפי על מ"ש בפלתי סימן ד' סק"ב שתירץ לדברי רי"ו שכתב בשחט סתם ואח"כ חישב דהוה ספיקא שאסור באכילה ומותר בהנאה ותמהו עליו מאן פליג ליה ותירץ בפלתי דמספיקא מוקמינן לבהמה בחזקת היתר הנאה משא"כ לענין אכילה איכא חזקת איסור וקשה לפי"ז מאי פריך ניחוש שמא מין הוא הא מספיקא לא תאסר בהנאה ונראה ליישב לפי דברי הפר"ח והאחרונים שסוברין דדוקא בפסול מחשבה פוסל האחד שכיוון לשם דבר שהוא פסול מחשבה וא"כ י"ל דפריך שפיר אמתני' דתנן שמיטת עו"ג נבילה והיינו משום שאינו בר זביחה א"כ משמס בהדי ישראל כשרה כמ"ש מהרש"ל ופר"ח וא"כ פריך שפיר ניחוש שמא מין הוא ומחשבתו לע"ג ונהי דמספיקא יש להתיר בהנאה מ"מ תקשי דאינו בגדר שחיטת עו"ג שמותר בצירוף ישראל וקשיא שפיר שמא מין הוא וא"כ אם שחט עמו ישראל עכ"פ אינה בגדר שחיטת עו"ג שמותרת אפילו באכילה דניחוש שמא מין הוא ולענין איסור אכילה בחזקת איסור עומדת וא"כ הקושיא על איסור אכילה פריך שפיר וא"ש ומזה ראיה להפר"ח מ"מ לדינא ודאי יש להחמיר דמסברא

ודאי אי אפשר לעשות שחיטת הישראל לעיקר טפי משחיטת העו"ג, ומצינו במנחות דף מ"ז ומייתי לה בפסחים דף י"ג ובפ' מצות חליצה דשני דברים המתירין מעלין זה בלא זה מ"מ לא מהני לגמרי לכן בעינן בשתי הלחם שחיטה וזריקה ורבי ס"ל דשחיטה לחודה מהני שיהי' הלחם קדוש ואינו קדוש וא"כ כאן שהמתיר בא על ידי שניהם א"כ איך אפשר להתיר ולסלק מעשה העו"ג לגמרי דלא אלים הישראל מיני' במעשה זו ויש עוד לדמות לאיזה ענינים ולפי שאין מוכרח לא ראיתי להאריך ועמ"ש בסימן שאח"ז בע"ה:

(כ)

היו ישראל ופסול. בת"ה להרשב"א כתב מין ותמהו עליו דשחיטת מין אפילו בהנאה אסורה ונדחקו, ולע"ד פשוט שכוונת הרשב"א לפי מ"ש התוס' דשחיטת מין שאמרו היינו אדוק בעבודת כוכבים ביותר אבל סתם עובד כוכבים נמי (אינו) [קרוי] מין כמ"ש התוס' חולין דף ד' ע"ב וכמ"ש לעיל סק"ב וגם בתוס' חולין דף י"ג ע"ב ד"ה שחיטת מין כו' שכתבו התוס' שם אבל נכרים אע"פ שרובן עובדי כוכבים לא אמרינן שחיטתן לעבודת כוכבים והבין מהרש"א שר"ל דכל מומר לעבוד כוכבים שחיטתו לכוכבים ולא נהירא לי דבע"ז כתבו בהדי' דבאינו אדוק ביותר אין שחיטתו לכוכבים רק יש שם קיצור בלשון התוס' ועיקר הקושיא דישראל מומר נקרא מין לענין מורידין אלא דמשמע ליה כל שהישראל אדוק בעבודת כוכבים כמו שדרך עובדי כוכבים לעשות מקרי אדוק ביותר, וכוונתם בנכרים שרובן עובדי כוכבים ר"ל שעובדין הרבה פעמים ביום ואם הישראל עושה ככה אפשר דמקרי אדוק ביותר ועכ"פ במומר לעבודת כוכבים ליכא למ"ד לאסור שחיטתו בהנאה כדאי' בגיטין דף מ"ה בס"ת שכתבו מומר דיגנז אבל לא ישרף והיינו כמ"ש התוס' דמין לא מקרי אלא אדוק ביותר שכל מחשבותיו לע"ג וזה לא שכיח בזמן הרשב"א שלא הי' דרך לשחוט לע"ג כלל וא"כ לא שייך לומר שמחשבת שחיטתו לע"ג כמו שגם בזמן הזה אין דרך לשחוט לע"ג:

סימן ג

(א)

א"צ כונה בגמרא פ' השוחט דף ל"ב אמר רבא שחט פרה ושחט בהמה אחרת עמה לדברי הכל פסולה נשחטה בהמה אחרת עמה, לרבי נתן פרה פסולה בהמה כשירה, לרבנן פרה כשירה בהמה פסולה, ופרש"י לר' נתן דמכשיר שחיטה דבהמה פרה פסולה אע"ג דשלא במתכוין לא מקרי מלאכה מ"מ פסולה משום דכתיב ושחט אותה ולא אותה וחברתה. והרמב"ם ספ"ד מפרה פסק בנשחטה בהמה אחרת דפרה כשירה ותמה בכ"מ שהוא נגד הש"ס, ובפלתי כתב ליישב ע"ש, והנלענ"ד בזה דהתוס' הקשו בד"ה נשחטה לרבנן

ל"ל אותה ולא את חברתה אי לשוחט בהמה אחרת בכונה א"כ לא עדיף מדלעת דפסול כיון שנתכוין למלאכה ונדחקו ליישב דבשחט שתי פרות לא מקרי מלאכה, ונלענ"ד דגם לרבנן י"ל עפמ"ש לעיל סס"ב דבישראל ופסול ששחטו השחיטה פסולה, והאחרונים השיגו דמ"מ שחט הכשר אזלינן בתר שחיטת הכשר, וכן הוא בתוספתא שהובא בהג"א פ"ק דחולין, ועפ"ז נראה כיון דאזלינן בתר הכשר לשחיטה, א"כ י"ל דגם לרבנן משכחת לה אם שנים אוחזין בסכין ושחטו פרה ובהמה אחרת ואחד נתכוין לפרה לשחיטה והשני לא נתכוין לפרה כי אם לבהמה אחרת של חולין, וא"כ י"ל כי היכא דאם אחד פסול לשחיטה וא' כשר אזלינן בתר הכשר, וא"כ גם באם שנים שחטו בפרה ובהמה אחרת, וא' לא נתכוין לבהמה אחרת רק להפרה, א"כ השחיטה של זה שנתכוין לפרה ולא נתכוין לבהמה אחרת יש להכשירה ולא אמרינן שהרי נעשה מלאכה בשחיטה זו שהרי זה לא נתכוין למלאכה ואזלינן בתר ההכשר והשני אעפ"י שנתכוין למלאכה יש להכשיר הפרה ע"י זה שלא נתכוין לשחיטת בהמה אחרת ולגבי בהמת חולין אמרינן דמתכשרא ע"י מה שנתכוין לשחוט, וכ"ש אם זה לא נתכוין לשחיטת הפרה כלל דלא מתכשרא רק ע"י זה שכיון לפרה ולא כיון לבהמה אחרת, וקמ"ל קרא דאותה ולא אותה וחברתה דכיון דמ"מ שניהם נשחטו בהכשר הרי שניהם נשחטו בשחיטה אחת והפרה פסולה כמו דאמרינן לרבי נתן בנשחטה בהמה אחרת עמה, כיון דמתכשרא בשחיטה דאידך, ועפ"ז יש ליישב אידך קושית התוס' שהקשו בד"ה אבל פרה דחולין דנדרוש אותה דומיא דידה והיינו בשתי פרות, ולפ"ז ניחא דאי כיון לשניהם א"כ פסולה משום מלאכה דלפמ"ש א"צ לסברת התוס' דבשתי פרות לא שייך מלאכה אחרת, ואם לא נתכוין רק לאחת אכתי לא הוה דומי' דידה דהא השני הי' בלא כונה ולאו שחיטה היא לגבי פרה, מיהו אכתי קשה לוקמה בשנים שוחטין ואחד נתכוין לזו והשני לאחרת, דאי לא אותה הוה מתכשרי תרווייהו וצ"ל תירץ התוס' דוכפר עליו משמע שחבירו מחוייב כזה, וכאן גבי פרה לא קאי אלא אשחיטה שתהא שחוטה כזו, ולפ"ז י"ל שפיר דודאי הא דאמרינן לרבנן כשירה אע"ג דשחיטתו אהני גם לבהמה דחולין כדאמרי' בפסחים דף ע"ג שתיקן להוציא מידי אמ"ה לבני נח, צ"ל דמ"מ לאו שחיטה הוא, וא"כ י"ל בלא"ה צריך להבין למה לר' נתן פסולה הא באמת חולין א"צ כונה ואנן קיימ"ל מצות צריכות כונה, וא"כ תקשי איך מקיים מצוה דוזבחת ע"י ששוחט בלי כונה, וצ"ל דוזבחת לא הוה מצוה ממש רק הכשר מצוה בעלמא ואינה בגדר מצוה שתצטרך כונה רק הכשר בעלמ' דלא מתכשר בלאו הכי, וא"כ יש להבין לפ"ז איך אמר רבא לרבי נתן פסולה הא לא דמי' לשחיטה דפרה דהא פרה דקדשים היא ודאי השחיטה למצוה, דהא בעי כונה, וא"כ לא

דמיא כלל לשחיטה דפרה שהיא משום מצוה, וצ"ל רבא לשיטתי' אזיל דס"ל מצוה א"צ כונה, דבפ' ראוהו ב"ד אמר התוקע לשיר יצא אלמא שמצות א"צ כונה, א"כ י"ל ודאי גם שחיטה דחולין, (נ"ל שצ"ל מצוה היא) נהי דדייקינן מדגלי קרא מתעסק בקדשים ש"מ בחולין כשר מ"מ י"ל דהשחיטה מצוה היא אף דלא בעי כונה, דהא מצות א"צ כונה, וא"כ שוה שחיטה דפרה לשחיטה דבהמה אחרת, ושפיר יש לפסול מכח אותה ולא אותה וחברתה, וא"כ הרמב"ם דפסק דתוקע לשיר לא יצא ומצות צריכות כונה, וא"כ שחיטה דחולין שהיא בלא כונה אינו רק להכשיר' בעלמא, ולא דמיא לשחיטה דפרה שהיא מצוה ולא נתמעט כלל מאותה, וצ"ל דאותה אתי לשתי פרות וכדפרישית או כמ"ש התוס' וצדקו דברי הרמב"ם:

(ב)

אפילו מתעסק בעלמא הייני מדגלי רחמנא דמתעסק פסול בקדשים ש"מ בחולין כשר, והביא בט"ז קושית הפרישה דבריש השוחט אמרינן דושחט אתי דלא לשוי' גיסטרא, וא"כ נימא דחולין יעשה גיסטרא ובט"ז תירץ דהיינו קולא שא"צ לחתוך כל המפרקת וא"כ הוא קולא, ולא ידעתי צדיק מה פעל, דהא ללישנא אחרינא פרש"י דגיסטרא אתי לדרסה, וגם מה שכתב לחלק בגוף השחיטה ממילא לא הוה שחיטה כלל, וגם דברים אלו אינם נוחין ומקובלים דהא בגמרא דייק מדכתיב ושחט וא"כ אין מוכח מלשון וזבחת דכתיב בחולין להך לישנא, וא"כ אין כתיב בחולין שחיטה כלל וי"ל דדרסה שרי ואין ספר הפרישה בידי, ויש ליישב בפשיטות דלא שייך לדייק כן רק בכונה שזה גורם קדושת הקדשים לכוון בהם, אבל לענין הכשר גוף השחיטה לא מסתבר לחלק מאחר ששוין להלכותיהן בשהי' וכו' לא מסתבר שיהי' שינוי בזה, בפרט אי מפרשינן שחיטה לאו עבודה הוא שנוהגות גם בחולין כמ"ש התוס' זבחים דף י"ד ע"ב. וא"כ מסתבר כיון דכשירה בזר ש"מ ששוה השחיטה בחולין לקדשים. מיהו אכתי קשה מהא דאמרינן בחולין דף כ"ט תזבחהו שלא יהי' א' שוחט שני זבחים, וכן שלא יהי' שנים שוחטין זבח אחד, ובחולין שרי אפילו לכתחילה ויש ליישב, מיהו נראה דלק"מ דהא בגמרא דף ל"א ע"ב אמרי מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים פסול מכלל דבחולין כשר, וא"כ משמע דאי לא גלי רחמנא מתעסק הוה פסלינן מסברא גם בחולין, וא"כ ש"מ דלא ילפינן מקדשים דאל"כ ל"ל קרא דמתעסק אקדשים דמסברא נמי נפסול וגם משנים שוחטין זבח אחד נמי לא קשיא דהא בקדשים נמי אינו רק לכתחילה, ובדיעבד כשר וא"כ ממילא לא שייך ללמוד לחולין כיון דבקדשים אינו רק לכתחילה למצוה בעלמא פשיטא א דקדשים מרובה מצותן טפי מחולין, אבל דלא לשוי' גיסטרא דמוכחין מלשון ושחט לא בעי קרא

לעכב כלל אלא גלוי מילתא בעלמא שאין הזבח ניתר בגיסטרא, וזה שפיר ילפינן גם בחולין ולק"מ:

סימן ד

(א)

השוחט לשם ע"ג כתב הפר"ח דע כי בע"ג אינו פוסלת רק ג' עבודות שחיטה זריקה הקטרה, ואם חישב עליהם פסול, אבל אם חישב על שאר עבודות אינו פסול, אבל לדעת רש"י פ' השוחט דף ל"ט אם חישב לאחר שחיטה לזרוק דמה לע"ג אוסר הבשר, ולפ"ז הי' אפשר להחמיר לכתחילה כפרש"י בבהמת עובד כוכבים מיהו נלענ"ד דגם לפרש"י י"ל דמודה דשרי לפי האמת דודאי התוס' דייקו מהא דאמר בישרא לדידכו דמא וחרבא לדידן אע"פ שהע"כ זרק לע"ג לא מתסר בשר, וזה יש לדחות די"ל דודאי גם בזריקה אינו אוסר רק בהמה דידי' אבל דחברי' אינו אוסר בלי מעשה, וא"כ כיון דכבר קנאו הבשר אין יכול שוב ליאסור במה שזורק כיון דלא עשה מעשה בגופו של בהמה, מיהו מן התוספתא מבואר דזריקה אינה אוסרת הבהמה למפרע, ובאמת י"ל דגם רש"י מודה לפי האמת דזריקה לחוד אינה אוסרת דודאי בגמרא יש לפרש דה"ק בתולין פוסלת מחשבה בשתי עבודות היינו ששחט ע"מ לזרוק ולהקטיר, וכן פירש הרשב"א אלא דרש"י לא ניחא ליה לפרש כן, דא"כ אכתי תקשי לר"ל דס"ל אין מחשבין מעבודה לעבודה א"כ אפי' בפנים בכה"ג לא מהני, לכן פי' דזריקה פוסלת בע"ג ג"כ דהא משמע דבעי לשנוי' נמי לריש לקיש דלמסקנא ודאי דחוק הוא לומר דבתר דשמעה מר' יוחנן סברה כמו שתמהו התוס' ע"ז, וא"כ לריש לקיש מוכרח לפרש דזריקה פוסלת. לכן פרש"י כן ליישב גם אליב' דריש לקיש ולמאי דמסיק כר' יוחנן והיינו הך תוספתא גופה דמייתי התוס' מוכח באמת דזריקה אינה אוסרת כלום וא"כ לא קשיא מידי דלמסקנא גם רש"י מודה דקיי"ל כר' יוחנן אין זריקה אוסרת כלל ולא קשיא לריש לקיש מן התוספתא דבלא"ה צ"ל דלא ידע התוספתא כן אמרתי לפום רהיטא, מיהו נראה דבלא"ה לא תקשי מתניתן לריש לקיש דיש לפרש הק"ו במשנה מה במקום שמחשבה פוסלת בארבע עבודות בקדשים חולין שאין מחשבה פוסלת רק בעבודה אחת והיינו בשחיטה לחוד דאמר ששחט בהכשר אין פוסל עוד בשום עבודה, ומזה קשה ג"כ על הרשב"א דל"ל להש"ס למינקט בשתי עבודות ומעבודה לעבודה דלא א"ש לריש לקיש דס"ל גם בפנים אין מחשבין מעבודה לעבודה, טפי ה"ל למימר שאין מחשבה פוסלת רק בעבודה אחת ובאותה עבודה היינו בשחיטה לחוד, דאם לא חישב בשחיטה לע"ג, שוב אינו מזיק הזריקה אח"כ דא"ש אפילו לריש לקיש, ונראה דבודאי לא שייך למיעבד ק"ו מזה שאין פוסלת בע"ג רק שחיטה דזה אינו

מצד קולא דע"ג, אלא משום דלא שייך בה פסול אחר, וגם בקדשים פשיטא לן דאחר שהוכשר שוב אינו חוזר ונפסל כדאי' בזבחים דף כ"ט, ואפילו לר' עקיבא דאמר דמצינו בזב וזבה כו' כיון שראו סתרו, היינו משום דאמרינן דעדיין הטהרה מתלי תלי וקאי, אבל בשחיטת חולין אם כבר שחט בהכשר איך יחזור ויופסל ע"י מעשה שעושה אח"כ. לכן ע"כ מוכרח לפרש בשתי עבודות והיינו מעבודה לעבודה בשעת שחיטה כדפירש הרשב"א דחישב בשעת שחיטה על הזריקה, ולפי"ז הדרא קושי' לדוכתה, דמאי מתרץ לריש לקיש דס"ל אפי' בקדשים אין מחשבין לעבודה אחרת וצ"ל דס"ל דנשאר התירוץ במסקנא דלבתר דשמעה מר' יוחנן, והוא דחוק דכבר תמהו התוס' על זה:

ובחדושינו אמרנו לתרץ קושית התוס' ע"פ מה שהקשו התוס' שם ד"ה פנים שהקשו דלוקמה דבמשנה קאמר במחשבת פגול ותירצו דא"כ איכא למטעי וא"כ י"ל הי' פשוט לו דלא ילפינן ממחשבת פיגול ולא אסיק אדעתיה שיהי' חולק בדבר, וא"כ שפיר יש לפרש המשנה במחשבת פיגול, אבל אחר ששמע שר' יוחנן נתעצם בסברתו וסבור דאיכא למילף ממחשבת פיגול, וא"כ ע"כ לאו סברא פשוטה הוא, וא"כ איכא למיטעי, וא"כ שפיר מוכח ממתנית' דמחשבין מעבודה לעבודה כיון דנקט סתמא מתנית' ולא חש לטעות, אלא ודאי ש"מ בכל עבודות הוא כן וא"ש. ובזה יש ליישב מה שהקשה מהרש"א על לשון הש"ס הא בתר דשמעה מר' יוחנן, הא בתר דשמעה לא אמר כלום, ולפ"ז ניחא די"ל דכלפי שאמר מעיקרא דצריכי תרווייהו מימרא דר' יוחנן וריש לקיש בחוץ ובפנים פליגי בתרווייהו ופנים הוא לרבותא דריש לקיש דאפילו פנים מפנים לא יליף, והשתא למאי דמסיק דריש לקיש הודה לר' יוחנן בפנים מפנים א"כ י"ל דמעיקרא הוו פליגי בפנים מפנים ובתר דשמעה דר"י ס"ל לסברא למילף פנים מפנים, א"כ ממילא מוכח ממתנית' דתנן סתמא דמחשבה פוסלת מעבודה לעבודה, משמע אפילו בשאר פסולין שאין פיגול, לכן הוכרח להודות לסברת ר' יוחנן ואז נחלקו בחוץ מפנים, וזהו הכונה הא דהוה פליגי בפנים מפנים הוא קודם דשמעה מר' יוחנן שיש סברא עכ"פ ללמוד פנים מפנים, ואחר שבטלה מחלוקת פנים מפנים נחלקו בחוץ מפנים, וזהו הרצון הא דנחלקו בחוץ מפנים, הוא בתר דשמעה מר' יוחנן כו' וא"כ שפיר י"ל שנשאר תירוץ זה:

עוד אפשר לפרש מקמי דשמעה מר' יוחנן, היינו דמעיקרא הי' סבור דבקדשים א"צ דיבור, וא"כ יש לפרש שאין מחשבה פוסלת כלל בע"ג וכקושית התוס' שם ד"ה אלא, אבל בתר דשמעה מר' יוחנן דמחשבה בקדשים נמי דיבור א"כ ע"כ לפרש דמעבודה לעבודה קאמר, וכה"ג יש לפרש לפי מה שהקשו התוס' ד"ה פנים לפרש בשינוי בעלים, ובתר דשמע הפירכא שאינו באותה עבודה ע"ש ועמ"ש בסמוך סק"ב:

(ב)
ואח"כ חישב עליה דעת רבינו ירוחם דדוקא כשזרק אח"כ, אבל אם לא זרק אפי' חישב עליה אינה אסורה, והב"י תמה עליו, ובעניותי לא הבנתי דניהו דמצינו בגמרא בעובד ע"ג ממש ששחיטתו אסורה מ"מ אם אומר שיזרוק לע"ג כל זמן שלא זרק עדיין אינו בגדר ע"ג אם לא זרק אח"כ א"כ עדיין אפשר שלא יעבור ולא אתרע חזקתי' שנאמר הוכיח סופו על תחילתו, ועיין בסנהדרין דף ס"א דפריך עובד אין אינו עובד לא, ורמי מהא דאומר אלך אעבוד כו' ואיכ' כמה אוקמתי בגמרא ולרב אשי דוקא בישראל מומר אם אמר אלך ואעבוד רק לרבינא ס"ל דבאומר אלך ואעבוד מקרי עובד ע"ג וצ"ע ברמב"ם שלא זכר תירוצי הש"ס עכ"פ אם נימא דבאומר אלך ואעבוד לא מקרי עע"ג, א"כ כשאומר אלך אזרוק אכתי לאו בכלל עע"ג, וא"כ אין לומר בו הוכיח סופו על תחילתו בפרט די"ל דאפילו מ"ד דמקרי עע"ג היינו בהתרו בו, דשם מיירי לענין חיוב וצריך התראה, וגם במסית שם דף ס"ז אמרו אם חוזר בו מוטב, משמע דבחוזר בו אינו בגדר עע"ג, וא"כ י"ל כ"ש כאן כיון שחוזר אח"כ ואינו זורק י"ל דלא שייך בי' הוכיח סופו, דע"כ הא דאמרינן הוכיח סופו הוא משום דלא תלינן בשינוי דעתא וא"כ בלא זרק בסוף י"ל שגם בתחילה לא שחט לע"ג ואח"כ נמלך לע"ג ושוב חזר בו כאשר הוכיח סופו שלא זרק וצ"ע ועיין בסמוך:

(ג)
שחטה סתם כו' דעת האחרונים דדוקא בשחטה סתם אמרינן הוכיח סופו אבל אם שחט בפירוש לשם מצות שחיטה

אף ע"פ שלבסוף חישב לא אמרינן הוכיח סופו, ובפלתי תמה דמה בכך ששחט לשם מצות שחיטה שמא מ"מ כונתו לע"ג, ולפענ"ד בלא"ה צריך ביאור הא דמדמי ליה הש"ס בשחטה ואח"כ חישב עליו, מדמי ליה בש"ס לנותן מתנה על ידי אחר ושתק ולבסוף צווח וקאמר, דרבנן סברי מדשתק קנינהו, ורשב"ג סבר דאמר כי לא אתי' לידי' אמאי אצווח, וקשה ממה נפשך אם דרך כששוחט לע"ג לומר מפורש ששוחט לע"ג, א"כ גם לרשב"ג לא נימא דמתחילה שחט לע"ג שהרי לא פירש וסברא דכי לא אתי לידי' מאי אצווח לא שייך, ואם אין דרך לפרש ששוחט לע"ג א"כ גם לרבנן נימא דמסתמא שחט לע"ג דלא שייך לומר מדשתק מסתמא לא שחט לע"ג שהרי אין דרך לפרש ואינו דומה למתנה דאמרינן מדשתק קנינהו, אלא נראה דהא דמדמי להו הש"ס היינו דס"ל דרבנן ורשב"ג פליגי דבדבר שאדם רוצה לעשות בכוונת מכיון היפך המובן מכוונתו דרכו לפרש אף שאינו מן ההכרח לו לפרש, שכן דרך לפרש מעצמו שכוונתו אינה כפי מה שמובן מסתימיות מעשיו, לכן רבנן דס"ל במתנה מדשתק קנינהו אף שאין הכרח לו

לפרש, מ"מ כיון שכל אדם ניחא ליה בקבלה וזה האיש הוא היפך הנהוג הטבעיי דרך הוא לפרש ומדלא פירש מסתמא כוונתו כפשוטה כדרך כל אדם, וא"כ שפיר מדמי ליה כיון שלא פירש ששוחט לע"ג ס"ל לרבנן מסתמא שחט כפי הנהוג, ורשב"ג ס"ל דאף שהוא נגד הפשוט, היכא דלא איכפת ליה לפרש אינו חש לפרש, לכן אמרינן שאף שלא פירש מעיקרא הוכיח סופו על תחילתו דיש לומר שלא חשש לפרש מעיקרא, מעתה צדקו דברי הטור דאם פירש להדיא לשם מצות שחיט', י"ל שגם רשב"ג (מודה) דהא לרבנן ע"כ לומר שדרכו לפרש אף שאינו מחויב לפרש דרך לפרש מעצמו דבר שעושה ורשב"ג פליג הוא משום שאינו חש לפרש. אבל כשמפרש דבר שאין דרכו לפרש שפיר י"ל דמודה לרבנן אחר שכבר פירש הי' לו לפרש כונתו, ומסתמא שחט כפי פירושו:

וגם על מ"ש רבינו ירוחם שאסור באכילה ומותר בהנאה תמהו ג"כ מאן פליג ליה דאיכא חשש ע"ג גם בהנאה אסור, ונראה דקשי' ליה לרבינו ירוחם איך מדמי הש"ס שחטה ואח"כ חישב למתנה הא לא דמי כלל דשם שפיר י"ל הוכיח סופו שאין דרך להמליך בשעה מועטת מרוצה לאין רוצה, אבל בשחיטת ע"ג הא קיי"ל כל זמן דלא אתרע חזקתי' הוא בחזקת כשרות כדלקמן סימן קי"ט, וכמ"ש הש"ך לעיל סימן א' ס"ק ח' שאם שחט והמיר אח"כ אין שחיטתו אסורה אלמא דלא מחזקינן ביה ריעותא למפרע, וא"כ י"ל דרשב"ג מודה בזה דאמרינן השתא איתרע, לכן ס"ל לרי"ו דודאי מדינא לא איתרע עד דזריק ושחיטתו כשירה רק כיון שראינו שזורק דם לע"ג ולרשב"ג דס"ל שאין אדם עשוי להשתנות מרצון אל רצון, יש לחוש למראית עין, שהרואה אותו זורק לע"ג מסתמא סובר ששחט לע"ג ג"כ דסובר ששחט תחילה ע"מ לזרוק לע"ג אף די"ל השתא איתרע מ"מ כיון שדרך הזריקה להיות תכופה לשחיטה סובר שכונתו לע"ג ולא יתלו שעכשיו נמלך לע"ג, לכן אסור לרשב"ג מפני מראית עין, וראי' לזה מדלא מצינו שיעור הך לשחטה ואח"כ חישב ואטו אם יום או יומים יעמוד ואז יחשוב לע"ג וכי תאסור הבהמה למפרע, ולא מצינו בזה שיעור, אלא ודאי כל עיקר האיסור אינו אלא מפני מראית עין, לכן לעולם אסור שסובר הרואה ששחט ע"מ כן, וס"ל לרי"ו כפרש"י בחולין דף כ"ו בשחט להר כיון דאינו אסור רק משום דמיחלפא בע"ג אינו אסור בהנאה וצדקו דברי רבינו ירוחם ובזה מוכח ג"כ כפירושו שפירש חישב היינו שזרק, (והב"י) והפר"ח השיגו עליו דחשב משמע מחשבה לבדו, ולפמ"ש דברי רי"ו מוכרחים דא"כ הי' לו ליתן שיעור כמה זמן שאנו אומרין שהוכיח סופו על תחילתו, אלא ודאי עיקר האיסור מפני מראית עין. לכן כל שרואין שזורק לע"ג תולין ששחט ג"כ לע"ג, לכן לעולם אסור, והיינו כשזורק דבהא שייך מראית עין, ולדינא נ"ל ודאי הגם שאין דעתי מכרעת להקל להתיר בהנאה. מ"מ

בזה נ"ל להחמיר כל שזרק מדם הבהמה לע"ג דיש לחוש לאסור הבשר מן הבהמה שאצל התועב הלזה, דלעולם יש לחוש למראית העין, מיהו לאותן שקנו קודם שזרק אין להחמיר, שאינו ניכר שהוא בהמה זו:

ועפ"ז אפשר ליישב מה דקשה אם נימא דלא פסלה מחשבה בלב רק דיבור בפירוש א"כ קשה איך שייך הוכיח סופו על תחילתו, דאכתי לא מוכח שדיבר מעיקרא וכן הקשה בפלתי, ולפ"ז ניחא דכיון דאינו אסור רק מפני מראית עין, ואחר שראינו הי' זורק י"ל שמעיקרא דיבר בפה מלא ששוחט לע"ג:

מיהו לענ"ד בלא"ה לא קשיא דבלא"ה צריך להבין לפי מ"ש התוס' דמחשבה היינו דיבור איך קרא ליה מחשבה, אלא נראה דודאי עיקר הפסול הוא המחשבה, אבל כיון דדברים שבלב אינם כלום לא אהני המחשבה שבלב, אבל אם דיבר בפה מלא והוציא מחשבתו מן השפה לחוץ, וכיון שפיו ולבו שוין אהני מחשבתו לאסור, ועיקר האיסור מצד המחשבה, שהדיבור מבלי מחשבה לא הי' פועל האיסור, אבל העיקר הוא המחשבה אלא דבעינן מחשבה מוכחת והדיבור מוכיח על המחשבה, וא"כ ממילא אי אמרינן הוכיח סופו על תחילתו, א"כ שפיר מוכיח ממחשבה שהוציא בזריקה על השחיטה שהיתה ג"כ במחשבה זו והוה דברים שבלב דמוכחי דהויין דברים ועמ"ש ס"ק שאח"ז:

(ד)

ואח"כ חישב. התוס' נסתפקו בכמה מקומות בקדשים אי מחשבה היינו דיבור או סגי במחשבה ועיין תוס' ס"פ המפקיד ובחולין דף לט ד"ה אלא משמע שנסתפקו בזה ואי סגי בקדשים מחשבה בלב גם בע"ג נאסרה הבהמה במחשבה בלב, ומה שהקשו התוס' שם מאי פריך זביחה דע"ג דמתסרא איך משכחת לה נימא דהיינו בדיבור והניחו בתימא ונראה ליישב דבלא"ה קשה איך מפרש שם בש"ס ק"ו דר' יוסי מה במקום שמחשבה פוסלת בקדשים מעבודה לעבודה אין הכל הולך אלא אחר העובד חולין שאין מחשבה פוסלת א"ד שיהא הכל הולך אחר העובד וקשה הא אפי' לר' יוחנן לא ס"ל בע"ג דמחשבין מעבודה לעבודה רק משום דילפינן חוץ מפנים א"כ אי ס"ל לר' יוסי גם בפנים לא אמרינן זה מחשב וזה עובד א"כ אפי' בלא ק"ו מהיכא תיתי לומר בע"ג זה מחשב וזה עובד לכן נראה דבלא"ה קשה להך אוקימתא דבשמעיני' דחשיב פליג וס"ל לרבנן זה מחשב וזה עובד לא אמרינן א"כ איך יהיב ר"א טעמא לפסול דסתם מחשבת כותי לע"ג הא אין זה טעם לחלוק על הת"ק כיון דאפי' בשמעיני' דחשיב פליג מטעמא דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן וא"כ לא אהני מחשבה דכותי כלום וה"ל לתנא להעמיד הפלוגתא אמתני' דף יד דת"ק ס"ל שחיטת כותי נבילה ה"ל לר"א לפלוגי דאסורה גם בהנאה, לכן

נראה דהא בהא תליא דאי סתם מחשבתו דכותי לע"ג י"ל מכח סברא זה מחשב וזה עובד דסתמא להכי קאי ולא דמי לפיגול שסתמא אינה עומדת לפיגול משא"כ היכא שסתם מחשבתו דכותי לע"ג א"כ זה ששוחטו לכותי הוי לי' כשוחט לע"ג דהא סתמא עומדת לחשב אבל שחיטת קדשים אינם סתם מחשבתן של בעלים לפגל לכן אפי' חשבו לא מהני וא"כ א"ש דתלי הטעם דסתם מחשבת כותי לע"ג לכן מהני מחשבתו דכותי ע"ז וא"כ א"ש דר' יוסי צריך לק"ו דמסברא בכותי סתם מחשבתו לע"ג ה"ל למימר זה מחשב וזה עובד לכן הוכרח לק"ו דמ"מ אין להחמיר בחוץ מפנים וא"כ י"ל דלא שייך לומר סתם מחשבת כותי לע"ג רק אי מחשבה נמי פסלא אבל לא אמרינן שהכותי מסתמא מוציא מחשבתו מפיו לע"ג דאל"כ לא הוה שייך פלוגתא דר"א ורבנן דמסתמא הדיבור הי' נודע שבכל פעם מפרש לע"ג וא"כ ל"ל דמחשבת ע"ג דפסלא היינו בדיבור דא"כ קשיא ל"ל הק"ו הא בלא"ה פשיטא אי בפנים לא אמרינן זה מחשב מהיכא תיתי ללמוד בחוץ וע"כ לומר דבחוץ סברא טפי משום דסתם מחשבת כותי לע"ג א"כ מוכת דגם מחשבה דפסלה בע"ג נמי אפי' בלא דיבור ולק"מ תמיהת התוס' מיהו לדעת הפוסקים דבעי דיבור ממש קשה איך אמרינן סתם מחשבת כותי לע"ג וצ"ל דאדיבור קאי או כפי הסברא שכתבתי דהיכא דסתם מחשבתו לכך הוי כמו דיבור ואינו דומה למחשבה דקדשים שאין סתמן עומד לחשב מחשבת פיגול ולדינא יש להחמיר בע"ג במחשבה אפילו בלא דיבור:

(ה)

ואם ישראל חשב שיזרוק כו', כ"כ הרשב"א ודייק כן משום דקשיא ליה איך אמר ריש לקיש מותרת הא הוה שחיטת מומר לכן תירץ דמיירי ששחט הישראל ע"מ שיזרוק הע"ג לע"ג ומ"ש בת"ח שמבואר פ' ד' מיתות דמודה ריש לקיש שהי' חייב מיתה מידי דהוה אעובד להר ודאי לא נעלם זה מהרשב"א שמבואר גם בתוס' רק כוונתו דודאי אי הישראל עביד הכי הי' חייב מיתה ומ"מ עיקר הקושיא אינה מוכרחת למ"ש התוס' דבאותה שחיטה לא נקרא מומר כמ"ש תוס' דף מ"ד, ועוד נראה דיש לתרץ לדעת הפוסקים שהבאתי לעיל ס"ס ב' דבנכרי וישראל שאוחזין בסכין דהשחיטה כשרה אבל לענין ע"ג אם אחד שחט לע"ג פסול כמפורש במשנה וא"כ י"ל דמיירי ששחט כשר עמו דבשביל שחיטת מומר אזלינן בתר הכשר אבל אם הוה מחשבת ע"ג הוה זבחי מתים ולק"מ, אלא דהרשב"א לשיטתי' אזיל דס"ל כמ"ש המחבר לעיל דבכשר ופסול אוחזין השחיטה פסולה גם כן, גם י"ל בפשיטות דמיירי בשוגג:

ומ"מ י"ל כסברת הרשב"א דהא משמע בגמרא דר' יוסי קאמר דלא אמרינן זה מחשב וזה עובד משום דילפינן ק"ו מפנים דלא אמרינן ביה זה מחשב וזה עובד ואי בעלים

מפגלין הי' מועיל מחשבת הכותי אף שהישראל לא עשה שום דבר לע"ג וא"כ אם חישב שיזרוק הכותי דמה לע"ג או להקטיר חלבו דבכה"ג בפנים הוה פיגול אפילו חישב על אכילת אחר או שיקטיר אחר חלבו חוץ לזמנו א"כ ילפינן חוץ מפנים דבכה"ג מקרי תקרובת ע"ג. ועוד דהא מבואר בגמרא דף ל"ח ע"ב דקאמר הני תנאי אית להו דר"י שהבעלים מפגלין ומשמע אי בעלים מפגלין וילפינן חוץ מפנים לכ"ע הוי אמרינן זה מחשב וזה עובד אף שהישראל אינו חייב כלום בזה א"כ ממילא דכיון דבפנים מהני מחשבה בפיגול ע"מ שיאכל אחר חוץ לזמנו א"כ כיון דילפינן חוץ מפנים גם בחוץ מהני כה"ג, ועוד דאי לא תימא הכי נילף ק"ו לר' יוסי מה בפנים שמועיל מחשבה על אחר לא אמרינן זה מחשב וזה עובד כו' כדקאמר ר' יוסי אלא דהעיקר כרשב"א לאסור אפי' בהנאה והאחרונים לא ירדו לסוף דעתו:

(ו)

ישראל ששחט בהמת חבירו כו', המחבר לא חילק בין הגבי' או לא הגבי' לאפוקי מפירש"י דרש"י פי' אמימרא דלא מבעיא הגביהה וברבוצה דקני לה בהגבהה א"כ משמע אם היא שלו יכול לאסרה היכא דקני ליה בהגבהה מיהו התוס' הק' על פירוש רש"י דהגבהה לא קני רק לאונסין ועור הקשו א"כ מאי פריך ממנסך הא במנסך ה"ל הגבהה, ותו קשיא לי על פרש"י א"כ מאי מייתי מכלים דאחז הא י"ל דהוה הגבהה, תו קשי' לי דבע"ז דף נ"ד דמוקי בניסך לה יין בין קרני' ולמה לא מוקי בהגביה דמקרי שלו, ובאמת קושית התוס' ממנסך אפשר ליישב דודאי רש"י ס"ל כיון דהגביהה וה"ל ברשותו לענין אונסין חשוב כשלו, מיהו זהו רוקא בהגביה הבהמה לשחטה דנעשה גזלן בהגבהה כיון שנתכוין לשחטה ולשלוח יד בה משא"כ במנסך כיון שלא הגביה רק לנסך ואי אין אדם אוסר א"כ לא גזל כלום דלא מפסיד ליה בהגבהתו א"כ ליכא קנין כלל ולק"מ קושיא התו', מיהו מ"ש קשה, ובחדושי הארכתי בישוב דברי רש"י דגם רש"י מודה דבהגבהה לא נקרא שלו רק לאונסין אלא דרש"י כתב דקמ"ל רבותא והיינו דודאי סברת התו' דחוקה לכן ס"ל לרש"י די"ל רב הונא לשיטתי' תלמידי' דרב כרב ס"ל ואיתא בסנהדרין דף ע"ג דרב ס"ל הבא במחתרת ונטל את הכלים פטור מ"ט בדמים קנינהו ומסיק רבא שם דאפי' בנטל ס"ל לרב דקנינהו א"כ י"ל ודאי רש"י כתב שפיר דהא שלו אדם אוסר ואפי' אם אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ הי' חייב מיתה דמפלח פלחה כמו שפרש"י בהדי' וא"כ כיון דחייב מיתה קנינהו בדמים א"כ הוי שלו לאוסרה ג"כ מיהו בלא הגביה לא שייך שקנינהו בדמים שהרי לא עשה קנין להגביה ולא עדיף מהקנה לו ברצון דצריך קנין עכ"פ א"כ שפיר צדקו דברי רש"י דבהגביה שפיר קני להו אף דהגבהה

לא קני רק לענין אונסין מ"מ כששחט לע"ז הרי נעשית שלו לגמרי דאפי' בנטל ס"ל לרב שא"צ להחזיר ושפיר יכול לאוסרה, והשתא תו לא קשי' מה שהקשו התוס' דמאי פריך ממנסך די"ל בלא"ה ויתיישבו דברי הרמב"ם שפסק כרב דילפינן מקנסא, ובש"ך סימן שפ"ה דחק ליתן טעם לדברי הרמב"ם שפסק בכל היזק שאינו ניכר חייב והיינו משום שפסק כרב דילפינן קנסא מקנסא דלשמואל אינו חייב רק בהני דמתני' ונדחק הש"ך ליתן טעם למה כתב כרב וכתב משום דבחולין דף מ' פריך ממנסך הא אין אד אוסר דבר שאינו שלו ולשמואל דמנסך היינו מערב לא קשיא מידי וע"כ הסוגיא לרב ובאמת אין מזה הכרח דדרך הש"ס לאקשויי מרב לאמוראי כדאיתא בכמה דוכתי, אכן לפמ"ש ניחא דודאי קשיא קושית התוס' דמנסך קני ליה בהגבהה וא"כ הוי דידי' וצ"ל דהגבהה לא קני רק לאונסין ואכתי קשי' הא רב דס"ל מנסך ממש ס"ל דבדמים קנינהו א"כ הוי שלו וכמו שפירשתי לפרש"י ונ"ל דהקושיא הוא למאי דקיי"ל כרבא דבנטל לא קני בדמים וא"כ הגבהה לא קני' כיון דצריך להחזיר וא"כ הוי אינו שלו כיון דהגבהה לא קני' רק לאונסין וא"כ שפיר מוכח דהלכה כרב דאם הקושיא מרב גופי' הא ודאי רב לשיטתו ס"ל דבדמים קנינהו והוי שלו וע"כ הקושיא לדידן ומוכח דקיי"ל כהלכתא כרב דהא לרב לשיטתיה לא קשיא כלל דקנאו בדמים וע"כ הקושיא היא דבהא לא פסקינן כרב ובהא דאדם אוסר דשא"ש קיי"ל כרב הונא ושפיר מוכרחים דברי הרמב"ם דקי"ל כרב לדידן דמתני' מנסך ממש וילפינן מקנסא וא"ש ולפ"ז לדידן שפיר י"ל דמודה רש"י דבהגבהה לא מקרי שלו:

ועוד נ"ל לפרש פרש"י והוא דודאי בגמרא מסיק דרב נחמן ואינך ס"ל בישראל אין א"א דבר שאינו שלו דאמרינן לצעורי קמכוין והנה רב הונא ע"כ לא ס"ל סברא דלצעורי ועפ"ז י"ל כוונת רש"י דודאי לכאורה קשה איך אמרינן לצעורי קמכוין הא הוא צווח ואומר בפה מלא שנסכו וא"כ לגבי נפשי' ה"ל הודאת בע"ד כמאה עדים וצריך לשלם לו מה שהפסיד לחבירו ואסרו בהנאה א"כ יאמר שכנגדו אני מאמינך והיין אסור עלי א"כ אתה מחויב לשלם וכיון שמחוייב לשלם איך שייך שיעשה כן לצעורי ויפסיד משלו וצ"ל דס"ל דחזקה אלימתא הוא עד שאין לזה טענה עליו כלל ואמרינן דלצעורי כיון ולא הפסיד לו כלום ואין צריך לשלם לו כלום ולפי"ז נראה בבהמה ששחטה לע"ג שלא מדעת חבירו אפילו נימא דעביד לנעורי מ"מ אף שאין איסור ע"ג מ"מ הפסיד לו הבהמה שבחיי' שוה יותר דהא נקרא מקלקל וא"כ צריך לשלם לו מה שהפחית הבהמה מדמי' בשחיטה זו, מיהו אי שחטה לע"ג הרי אין לו עליו טענת תשלומין דהא קם לי' בדרבה מיני' וא"כ י"ל דלעולם לצעורי עביד ואף שעומד בדבריו ששחטה לע"ג י"ל דרוצה שלא יתבע ממנו

תשלומין לכך אומר ששחטה באמת לע"ג שלא יתבענו תשלומין ובאמת לא הי' לבו לע"ג כלל וע"כ רב הונא לא ס"ל סברא לצעורי כלל, והשתא י"ל דרש"י פירש שפיר דלא מבעי' הגביה' והרביצה דקני בהגבהה וא"כ י"ל דודאי לא אמרינן לצעורי דהא עומד בדבריו שעשה באמת לע"ג, ואין לומר שמוכרח לטעון שנתכוין לע"ג כדי שלא יתחייב הפחת שפיחתו שחיטה דאפי' שחט לע"ג נמי חייב בפחת שהרי מדאגבהה קני' ולא מיפטר מטעם קים ליה בדרבה מיני' וא"כ י"ל דדווקא בזה פליג רב הונא אסברת רב נחמן וס"ל דלא אמרינן לצעורי כיון שעומד בדבריו, ואין ליתן טעם שלכך עומד בדבריו כדי שלא יתבענו פחת שפחתו שחיטה דהא אפי' שחט לע"ג וחייב מיתה חייב בפחת שפחתו שחיטה מדאגבהי' אלא אפי' היתה רבוצה דס"ד דמודה רב הונא דלצעורי' עביד ואין להוכיח ממה שעומד בדבריו די"ל שאם יודה דלצעורי נתכוון הרי יתחייב בפחת שפיחתה שחיטה לכך טוען שכוונתו לע"ג באמת ומיפטר מטעם קלב"ם וא"כ רב נחמן דקאי אניסוך דבישראל אמרינן לצעורי מכוין אף שעומד בדבריו שנתכוין לע"ג א"כ אין לומר שלכך עומד בדברי שיפטר מתשלומין דהא אם יודה שלצעורי עביד ג"כ לא ישלם כלום ואפי"ה ס"ל דאמרינן לצעורי עביד ודאי משום הגבהה לא מקרי שלו לאסור וא"כ שפיר לדינא גם לפרש"י אינו אסור:

ואמת שי"ל דרש"י מודה דאי אמרינן לצעורי קעביד לא מהני הגבהה מ"מ נ"מ במ"ש לפמ"ש בפלתי דאי אמרינן דאוסר מדינא לא סמכינן אסברא דלצעורי ועיין מ"ש לקמן:

(ז)

לא אסרה עיין רמב"ם פ"ח מע"ג דין ב' שהשיג הראב"ד על הרמב"ם שכתב כדברי' האלה, והשיג הראב"ד ז"ל א"א אינו כן אלא אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה כדרב הונא ובהכי קיי"ל שמעתא בע"ג, מיהו דוקא בע"ג או במומר לע"ג אבל בישראל אחר אמרינן לצעורא קמכוין, וכ"מ ולח"מ הקשו עליו דלרב הונא לא אמרינן כלל לצעורי ודוקא לרב נחמן אמרינן הכי:

ונראה דקשיא ליה להראב"ד דקשה מאי פריך רב נחמן לר"ה מהא דשחט חטאת עוף בשבת חייב שלש חטאות, ואם איתא כיון דשחט בה פורתא אסרה, ואידך מחתך בעפר הוא, וקשה ללישנא דלצעורי תקשי לי' לנפשי' הא בחטאת ששחט בשלו לא שייך לצעורי, וכן הקשה בפלתי, מיהו זה יש לדחות די"ל לרב נחמן מוקי בחטאת חבירו, ובהכי ניחא מה שהקשה התוס' שם דף מ' דלמאי דמשני כיון דקני לי' לכפרה כדידי' דמיא, א"כ מאי פריך בזבחים נעבד איך משכחת לה, הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, הא י"ל דקני' ליה לכפרה, והתוס' דחקו דלא קאי לרב נחמן ור"ע ור"י ודוחק הוא

לומר דהסוגיא דלא כהילכתא, אלא נראה דהא דצריך לומר דקני לכפרה כדידי' דמיא היינו בס"ד דלא אסיק אדעתיה דטעמא דרב נחמן משום לצעורי, אבל למסקנא דטעמא משום לצעורי י"ל דבשוחט חטאת עוף לא שייך לצעורי ובס"ד דרב נחמן ע"כ הוה צריך לאוקמה בחטאת חבירו דשייך לצעורי אבל למסקנא דמוקי בחטאת העוף ובחצי קנה פגום, א"כ י"ל דמיירי בחטאת שלו דלא שייך לצעורי וא"צ לסברא דקני' ליה לכפרה כדידי' דמיא כלל:

מיהו אכתי קשה מאי מקשי רב נחמן לרב הונא תקשי לנפשי' דבחטאת לא שייך לצעורי, ואין לומר דמיירי בשל אחר, דהא בחטאת אפילו בשל אחר לא שייך לומר דלצעורי עביד דא"כ למה שחט לע"ג אע"פ שלא ישחוט לע"ג יאסור ג"כ משום שחוטי חוץ, וא"כ לא שייך ביה לצעורי, לכן ס"ל להראב"ד דרב נחמן ס"ל דמעשה זוטא אינו אוסר אבל מעשה רבה אוסר לרב נחמן, וא"כ גם להך לישנא דרב נחמן ס"ל משום לצעורי מ"מ ודאי רב נחמן דמותיב לעיל מחטאת לא זה ממקומה, וא"כ ע"כ רב נחמן ס"ל דהיכא דלא שייך לצעורי נמי מעשה זוטא אינו אומר רק מעשה רבה וניסוך מעשה רבה מקרי, כמו שפירש"י, וא"כ י"ל דבמעשה זוטא אפילו היכא דלא שייך לצעורי אינו אוסר וא"כ א"ש קושית רב נחמן לרב הונא דלדידי' ניחא די"ל דמעשה זוטא אינו אוסר אבל מעשה רבה אוסר:

ובהכי ניחא דקשה לרב נחמן למה לא תני יה"כ דל"ל דקמ"ל חידוש בשבת אע"ג דלא תיקן רק להוציא מידי אבר מן החי, כיון אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, א"כ תיקן טובי להוציא מידי טומאת בילות ולפ"ז ניחא דגם רב נחמן מודה דמעשה רבה אוסר וא"כ ליכא תיקון טפי', אלא דקשה לפ"ז מאי פריך ממנסך הא מנסך ה"ל מעשה רבה כמו שפרש"י, מיהו נראה דלאו קושיא הוא דודאי אין זה מוכרח כיון דסתמא קאמרי אין אדם אוסר שאינו שלו משמע ודאי אפילו במעשה רבה אינו אוסר, ופריך בגמרא מהך ברייתא דהשוחט חטאת עוף מאי ארי' חטאת עוף אפילו בהמה נמי, ונדחקו רש"י ותוס' דהא מעיקרא ניחא ליה לרב נחמן אע"ג דלא אסיק אדעתיה דמיירי בחטאת העוף ולא קשיא לי' לתני זבח משום דזבח מקרי דידי' וכמו שפרש"י באידך לישנא, וא"כ קשה מאי פריך לרב נחמן ונדחקו רש"י ותוס' דליתני עולה, גם מהרש"א הקשה למ"ש התוס' דחטאת לרבותא נקט אע"ג דקני ליה לכפרה מ"מ לא הוה דידיה לאוסרה א"כ מאי פריך לרב נחמן ור"ע ור"י לימא דלרבותא נקט חטאת ולפ"ז יש ליישב דודאי על המקשה דמקשה מהך ברייתא דשוחט חטאת לא קשיא כלל דלא אסיק הך סברא דקני לכפרה כדידי' דמי, ועיקר קושיא על התרצן למה אינו מתרץ באמת לאו דידי' הוא רק לרבותא נקט

חטאת, ולפ"ז ניחא כיון דמשמע יה דאינו אוסר אפילו במעשה רבה א"כ ל"ל דבאמת חטאת אינו שלו א"כ קשה ליתני יה"כ כיון דאינו רבותא כמ"ש לעיל. ולפום הך ס"ד דרב נחמן בס"ד דמותיב לרב הונא ע"כ הוה סבר דמעשה רבה אוסר ומקשי לרב הונא דאסר אפילו במעשה זוטא, וקשה כי שחיט בה פורתא אסרה כו' ומעשה רבה מוכח דאוסר מדלא נקט יה"כ כמ"ש התוס':

והשתא נראה דהשתא דקאמר רב נחמן דאין אדם אוסר אפילו במעשה רבה פריך ליה מברייתא דשוחט חטאת דליתני חטאת בהמה דניהו דלא קשיא דליתני זבח דשלמים הם שלו מ"מ קשה ליתני חטאת בהמה ונרויח בזה שיהי' מוכח דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, משא"כ השתא דאיכא לאוקמה בעוף י"ל דאפילו מעשה זוטא אוסר, והשתא א"צ לדחוק כמו שנדחקו רש"י ותוס' דהסוגיא תמוה כיון דמעיקרא ניחא ליה דלא תני זבח אפילו בלא אוקמתא דחטאת עוף וחצי קנה פגום, ובסוף מקשי לרב נחמן דליתני בהמה, ונדחקו רש"י ותוס' דהקושיא ליתני עולה ואינו מיושב, מ"מ מעיקרא מאי קסבר ולפ"ז י"ל דודאי בס"ד דלא אסיק אדעתיה מחצי קנה פגום לא קשיא כלל דליתני זבח דשלמים דידי' נינהו כמו שפרש"י ותוס', ואין שייך להקשות דליתני חטאת בהמה דמאי חילוק בין חטאת בהמה לעוף, וי"ל דבאמת איירי בחטאת בהמה אבל לבתר דאסיק אדעתיה דמשכחת לה בעוף וחצי קנה פגום, וא"כ לא מוכח כלל, דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו א"כ ה"ל לאתנוי' חטאת בהמה בהדיא ונדע דאין אדם אוסר דשא"ש, וכן גירסי' דידן בגמרא אפילו חטאת בהמה נמי, ולפרש"י צ"ל דהקושיא ליתני עולה, אבל לפמ"ש ניחא טובי דקשיא ליתני בהדיא חטאת בהמה, וא"כ תקשי לרב נחמן ור"ע לפי האמת דאיתה לאוקמתא דעוף וחצי קנה פגום, וא"כ ממילא לא קשי' קושית מהרש"א דנימא דקמ"ל רבותא אע"ג דקני לכפרה לאו דידיה הוא, דאכתי לא מתרץ דלתני חטאת בהמה ומשני דקני ליה לכפרה כדידי' דמיא:

והשתא לפ"ז לרב נחמן אי אמרינן קני לכפרה כדידי' דמי ניחא שפיר דלא תני יה"כ וא"כ שפיר י"ל דאפילו מעשה רבה נמי אינו אוסר, מיהו לאידך לישנא דס"ל משום לצעורי א"כ ע"כ ס"ל לרב נחמן דהיכא דשייך לצעורי, אפילו מעשה רבה אינו אוסר, דלטעם לצעורי אין לחלק בין מעשה רבה למעשה זוטא, מיהו לפי אמת ללישנא דלצעורי ודאי איתה לקושית רב נחמן שהקשה לרב הונא מן הברייתא, וא"כ קשי' תקשי לנפשי' הא בחטאת לא שייך לצעורי, אלא ודאי במעשה זוטא אינו אוסר אפילו היכא דלא שייך לצעורי והכל ניחא, וא"כ ממילא צדקו דברי הראב"ד דקיי"ל כרב הונא בהא דאסר במעשה זוטא ולא קיי"ל כרב נחמן דס"ל דמעשה זוטא אינו אוסר כדמוכח ממאי דמקשי

לרב הונא, וא"כ לא הוצרכו לסברא דלצעורי דקאי אי"נ ושם הוה מעשה רבה, אבל במ"ז בלא"ה אין אוסר אפילו לא שייך לצעורי לסברת רב נחמן ודברי ראב"ד ברורים:

ובזה ניחא דקשה מאי פריך לרב הונא הא רב הונא ודאי כתנאי, וא"כ י"ל דאתיא כריב"ב דס"ל בע"ג שניסך דאין אדם אוסר דשא"ש, ולפ"ז ניחא דרב נחמן ס"ל דדוקא בניסך פליגי דהוה מעשה רבה, אבל מעשה זוטא לכ"ע אינו אוסר, דכן הסוגיא בכל מקום אפושי פלוגתא לא מפשינן, ורב הונא דס"ל דאפילו מעשה זוטא היינו משום דכן מוכח מן הברייתא לפי האמת דמיתוקמא בחטאת העוף ובחצי קנה פגום ולא ס"ל סברא דכיון דקני לכפרה כדידי' דמיא אבל בס"ד לא מצי לשנוי' דאתי כריב"ב ועפ"י הנ"ל ניחא נמי דפריך ממנסך וקשה מנ"ל להקשות דילמא מ"ר ס"ל דאוסר ומ"ר הוא כפרש"י, ולפ"ז ניחא דאי אמרינן דס"ל דמ"ר אוסר, א"כ תקשי למה נקטא הברייתא בענין שהוא שלו דקני לכפרה ולא שמעינן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו טפי ה"ל למינקט זבח של חבירו דהוה נשמע דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ול"ל למינקט בענין דמצי דמיירי דוקא בעוף ויש לטעות דאדם אוסר דבר שאינו שלו טפי ה"ל למיתני זבח חבירו דהוה מוכח דאין אדם אוסר דשא"ש כדפרישת שזהו קושית הש"ס דלתני חטאת בהמה, אלא ודאי ס"ל אפילו מעשה רבה נמי אינו אוסר א"כ בזבח אין חידוש דתיקן להוציא מידי טומאה, וא"כ מוכח דאפי' מעשה רבה אינו אוסר א"כ פריך שפיר:

אלא דקשיא לפ"ז אי ס"ל דמ"ר אוסר תקשי ליתני חטאת חבירו ונשמע דאין אדם אוסר דבר ש"של ואין לומר דשייך לצעורי ואינו אסור כלל דהא משום לצעורי לא הי' צריך לשחוט לע"ג שהרי בשביל שחוטי חוץ ג"כ נאסר כדפרישת לעיל. לכן נ"ל ליישב די"ל בחטאת חבירו ג"כ שייך לצעורי לחברי' עביד, והיינו למאי דקי"ל דקדשים ישנן בשאלה כמ"ש, וא"כ גם לאחר שחיטה מצי לשאול עליו, עיין ט"ז סימן שכ"ג באורך, וא"כ שפיר י"ל דלצעורי שלא ישאל עליו ולא יהי' נאסר משום שחוטי חוץ לכן שחט לע"ג וא"כ לא מצי למיתני חטאת חבירו ללישנא דלצעורי דא"כ ליתני יה"כ שהרי לא נאסר משום ע"ג א"ו איירי בשלו, ורב נחמן ס"ל משום דהקדש הוא הוה בכלל דבר שאינו שלו, לכן צריך ביה מעשה רבה, ולהכי מקשה לרב הונא עכ"פ נ"ל עיקר דרב נחמן ס"ל גם לפי לישנא דלצעורי דבמ"ז אינו אוסר אפילו היכא דלא שייך לצעורי, וזהו השגת הראב"ד דקיי"ל כרב הונא בהא דמ"ז אוסר וא"צ לדחוק שוב בקושית ר"נ לר"ה בלישנא דלצעורי דשפיר י"ל דמ"ר אוסר לרב נחמן, אבל לא מעשה זוטא גם ללישנא דלצעורי:

(ח)
שלא כיון אלא לצערו, באמת קשה להבין הסברא, כיון שאמר בפה מלא ששחט לע"ג. ומ"ש בפלתי דמן התורה אינו אוסר ובדרבנן סמכינן אסברא דלצעורי הוא דחוק, וגם התוס' והרא"ש שהקשו על פרש"י דבשותפות נמי שייך לצעורי לא משמע כן, ועוד קשי' לי איך יועיל פיגול ע"פ הכהן שאמר שפיגל, ובפ' הנזקין דף נ"ד ע"ב דייק דעד אחד נאמן מכהן גדול ביה"כ ופריך דלמא דשמעינין דפיגל, אלמא דכי אמר דפיגל מחזקינן ליה בחזקת פיגול ולא אמרינן דלצעורי קמכוין, וצ"ל דדוקא בע"ג דאיכא חזקה אלימתא דאין אדם מישראל שוחט לע"ג כל שאינו מימר לע"ג בהא אמרינן לצעורי, משא"כ בשאר עבירי אף דמחשב בקדשים הי' לוקה למ"ד לאו שאין בו מעשה הי' לוקין עליו כדאי' בזבחים מ"מ אי פירש דפיגל שפיר הוה פיגול דליכא חזקה אלימתא לשאר עבירה כ"כ שנאמר שהדיבור אינו פיו ולבו שוין ובזה ניחא מה שנתחבטו לקמן סימן ה' בשוחט לשם קדשים דאיתא נמי בשנים שוחטין אחד כיון לשם א' מדברים אלו פסול והקשו דנימא לצעורי מכוין, ולפ"ז ניחא דדוקא בשחטה לע"ג דהוא איסור חמור אמרינן הך חזקה, משא"כ לענין שחוטי חוץ לא עדיף מפיגול דהא בשנים ששחטו אינו חייב על שחוטי חוץ כדאי' בזבחים דף ק"ח, וא"כ לא שייך לומר דמסתמא לא הי' שוחט לשם קדשים, ואפילו שחט לבדו בהמת חבירו לא דמי לאיסורא דע"ג דחזקה אלימתא היא:
אלא דמ"מ קשה להבין למה נימא שעשה לצעורי, כיון שאמר בפה מלא ששחט לע"ג איך נסמוך על סברא דלצעורי להתיר זבחי ע"ג, ולענ"ד דודאי בשביל דברים שבלב לא מתסרא הבהמה עד שיפרש מחשבתו לע"ג, וגם בפי' מחשבתו לע"ג לא אסור, כיון דאם אין פיו ולבו שוין אין איסור זבחי ע"ג, והשתא אמרינן כיון דאינו מוכח מן הדיבור שפיו ולבו שוין ואינו מועיל מחשבה שבלבו לאסור דדברים שבלב אין דברים ואין דיבורו מוכיח על מחשבתו לא נאסר מכח מחשבה שבלב וא"ש:
אלא דקשה לפ"ז מ"ש התוס' חולין דף ל"ט דבהרביצה לפני ע"ג וישראל מומר לע"ג מסתמא שחט לשם ע"ג וקשה הא הוי דברים שבלב וצ"ל דכיון דהוא מומר לע"ג ושחט לפני ע"ג מקרי דברים שבלב דמוכחי, ובזה אפשר ליישב מה שהקשה מהרש"א על התוס' דאי בישראל מומר אמאי פליג רב נחמן דלצעורי קמכוין הא בישראל מומר לא אמרינן לצעורי, ולפי"ז ניחא דדוקא לר"ה דלא ס"ל סברא דלצעורי כלל שפיר מקרי דברים שבלב דמוכחי כיון שהוא מומר אבל רב נחמן דס"ל סברא דלצעורי אפי' פירש בהדיא לע"ג א"כ אפי' במומר ששחט סתם אינן דברים שבלב דמוכחי דמ"מ י"ל לצעורי עביד אע"ג דמומר הוא כיון דאפי' במומר אין סתם מחשבתו לע"ג ל כאן דברים שבלב

דמוכחי כיון שלא פי' שהוא לע"ג הוי טפי דברים שבלב ממי שאינו מומר שפירש לע"ג ואמרינן לצעורי עביד כיון שלא פירש ובזה ניחא שלא הביאו הפוסקים הדין העולה ממ"ש התו' שאם שחט לפני ע"ג אפי' לא פירש אוסר, ולפ"ז ניחא דקיי"ל דאמרינן לצעורי א"כ אפי' שחט לפני ע"ג אמרינן לצעורי קמכוין מיהו אכתי נ"מ בשחט בהמה שלו לפני ע"ג והוא ישראל מומר לע"ג דלסברת התוס' אסורה אפי' בסתם כיון שהוא לפני ע"ג:

(ט)

שבודאי לא כיון אלא לצערו כו', עיין ט"ז ס"ק ד' שתמה על המחבר ורמ"א, למה לא הביאו דעת הר"ן דאע"ג דבהנאה אינה אסורה דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, מ"מ לא התירה ואסורה באכילה, ואשתומם על המראה דמאין הרגלים לאסור באכילה כיון דאמרינן שלא נתכוין רק לצעורי ובלבו אין רע, ונראה דהר"ן לא קאמר רק למ"ד בגמרא דאינו אוסר דבר שאינו שלו אפילו בלא סברא דלצעורי, ע"ז כתב הר"ן די"ל שבאכילה אסורה, אבל היכא דתליא התירא משום לצעורי קמכוין פשיטא דאפילו באכילה שרי, ואח"כ ראיתי להרשב"א במ"ה דף י"א ע"ב שתפס על הרא"ה שזהו דבר שתינוקת של בית רבן לא יטעו בו ובאמת למעיין היטב בדברי הרא"ה בב"ה דף י"א כונתו מבוארת לפסוק דאין אדם (אוסר) דבר שאינו שלו אפילו היכא דלא שייך לצעורי דהא איתי ראיה מהא דרב אשי ס"ל בפ' ר' ישמעאל דשרי למשקל דמי מע"ג דנסכיה דס"ל כריב"ב הרי דאפילו בע"ג דלא שייך לצעורי מ"מ אינו אוסר, לכן מוקי כולהו באית ליה שותפות, והיכא דלית ליה בה שותפות אינו אוסר בהנאה, אבל באכילה אסורה, ובגמרא נמי אמרינן דדוקא בישראל הא לאו הכי אמרינן לצעורי חברי' קמכוין ולא מתסרא בהנאה אבל באכילה אסורה ע"ש. ויש לפרש דבריו דכונתו על ישראל מומר לע"ג דלא שייך ביה לצעורי מ"מ ס"ל דאין אוסר דבר שאינו שלו כפי שיטתו, וע"ז כתב דבאכילה אסורה דמ"מ לא התירה אבל היכא דשייך לצעורי פשיטא שאין מקום לאסור באכילה, נמצא שהרא"ה וכן הר"ן לא הביא כלל הך דלצעורי, משמע שפוסק ג"כ דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו היכא דלא שייך לצעורי, נמצא שהרא"ה והר"ן יצאו להקל ולא להחמיר ולשיטתיהו אפילו מומר אינו אוסר דבר שאינו שלו ולא קיימ"ל כוותיהו:

מיהו כבר הקשה הרשב"א במשמרת הבית על סברא זו דא"כ מאי פריך רב נחמן לרב הונא משוחט חטאת תקשי לנפשיה כיון דשחט בה פורתא שוב אינה ראוי לפנים דהא לא התירה וקושיא עצומה היא וע"ז הי' אפשר לומר דבלא"ה נדחקו רש"י ותוס' בלשון אי הכי ליתני זבח דתקשי ג"כ לרב נחמן, ומזה י"ל לרב נחמן ניחא ליה דלא תני זבח דס"ל

דמיירי בחטאת העוף ואתיי' הך ברייתא כמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה וא"כ א"צ היתר שחיטה ומ"מ אשחוטי חוץ חייב כיון דריבתה התורה עוף מאשר ישחט כדאי' בזבחים דף ק"ו וא"כ א"ש דלא תני זבח כיון דלא משכחת רק בעוף, אבל השתא דמוקי באומר בגמר זביחה הוא עובדה פריך שפיר ליתני זבח וא"ש, מיהו הך דפריך לקמן איפכא לא א"ש די"ל דרב נחמן מוקי בחצי קנה פגום וכמ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה ולא משכחת באופן אחר, ואין להאריך כאן מאחר דלפמ"ש לא נ"מ לדינא בדברי הר"ן: **וליישב** הסוגיא שתמוה מאד דבתחילה ניחא לי' לרב נחמן הברייתא אם אין אדם אוסר דש"של ובסוף פריך ארב נחמן מהך ברייתא גופה דמתוקמא בחטאת עוף ובחצי קנה פגום ונדחקו רש"י ותוס' למאד, וגם תקשי לרב נחמן לנפשיה ליתני זבח, והנלענ"ד ליישב הכל דהתוס' דף מ' ד"ה חייב הקשו אמאי חייב הא אינו מתקבל בפנים, וי"ל קרוב לסברת התוס' דהא דקרבן יחיד אינו דוחה שבת, היינו משום דהשחיטה יש בה חילול שבת, ואם כבר שחט שוב אין חילול שבת בזריקה ושפיר ראוי לבא בפנים, אלא די"ל דכיון דאין ראוי להקריב אימורין בשבת אינו ראוי לבא בפנים אף דאימורין ופדרים יכולין להקריב בלילה, י"ל דדוקא כשראויין להקריב ביום, אבל כשאינו ראוי להקריב ביום י"ל דגם הדם לא יזרק, ועפ"ז י"ל בודאי גם לרב נחמן י"ל דמוקי לברייתא בחטאת עוף ובחטאת עוף שפיר י"ל דראוי לבא בפנים דבחטאת עוף אין למזבח אלא דמה לבד, וא"כ שפיר ראוי לבא בפנים, וא"כ תו לא קשיא דליתני זבח די"ל דזבח היינו בהמה לא מחייב משום שחוטי חוץ שאינו ראוי לבא בפנים דאף דזריקת הדם אין בו איסור מ"מ אין ראוי להקריב אימורין בפנים, אלא דצריך ביאור א"כ מאי פריך לקמן לשמעינן זבח הא זבח אינו ראוי בפנים, וי"ל דקשי' ליה לשמעינן זבח בקרבן ציבור דראוי לבא בפנים, אבל לרב נחמן גופי' לא קשיא לשמעינן זבח, די"ל דרב נחמן ודאי ס"ל כיון דקני לכפרה כדידי' דמיא וא"כ הוה שלו, אלא דמוקי ברייתא דהשוחט חטאת בחטאת דחברי' דלא נאסר משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, וא"כ לא מצי למיתני זבח דממנ"פ קרבן יחיד אינו ראוי לבא בפנים וקרבן ציבור מקרי אית ליה שותפות בגווי' וא"כ גם לרב נחמן מכי שחט ביה פורתא אסרה ולהכי נקט חטאת דראוי לבא בפנים דמצוי דמה אינו אסור מן התורה, משא"כ בהמה שאין ראוי להקטרת אימורין בו ביום י"ל דלא מקרי ראוי לבא בפנים, וזהו דוקא אי אמרינן סברא דקני לכפרה כדידי' דמי משא"כ אי לא אמרינן דקני ליה לכפרה כדידי' דמיא ודאי הקושי' קיימא דאי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ליתני בהמה דהא לעולם אינו אוסר ואין לומר דאינו ראוי לבא בפנים דמ"מ ה"ל למתני בהמה ובקרבן ציבור ואף דהוה אית ליה שותפות בגווה מ"מ מקרי דבר שאינו שלו מצד

שהוא הקדש כיון דלא אסיק אדעתיה דקני לכפרה כדידי' דמיא והכל ניחא בס"ד, ואע"ג דהתוס' הוכיחו שפיר דגם בכבשי עצרת אם זרק הורצה מ"מ א"ש בס"ד י"ל דסברת רב נחמן דלהכי לא תני זבח משום דס"ל לברייתא דאינו ראוי לבא בפנים ולמסקנא דאיירי בחצי קנה פגום בלא"ה א"ש אפילו נימא דחשיב ראוי לבא בפנים וא"ש הכל:

עוד כתבתי בחדושי ליישב די"ל לרב נחמן גופי' לא קשיא ליה ליתני זבח די"ל בחטאת דוקא קאמר דחייב שלש והיינו עם החטאת שנתחייב כבר שאם עבר עבירה שחייב עליה חטאת והפריש חטאתו ושחטו בשבת בחוץ לע"ג, הנה בט"ז לקמן סימן שכ"ג האריך איך חייב משום שחוטי חוץ הא יש שאלה להקדש ויכול לשאל עליו והדר ה"ל חולין א"כ י"ל בודאי בהך ס"ד ס"ל היכא דאינו אוסר דבר שאינו שלו גם חיוב ע"ג ליכא וא"כ י"ל דה"ק דחייב שלש חטאת משום מה שקלקל חטאת שהפריש וצריך להפריש אחר על חטא הראשון ומשום שחוטי חוץ ומשום ע"ג אינו חייב רק א' ממה נפשך כי אף שיכול לישאל על שחוטי חוץ מ"מ אם שואל עליו הדר לחולין והוה שלו וחייב משום ע"ג כיון דאסרה ואם לא ישאל עליו הרי כאן שחוטי חוץ וא"כ חוץ לע"ג אינו רק חטאת אחד ממה נפשך דאם לא ישאל הוה דבר שאינו שלו וחיוב ע"ג ליכא שחוטי חוץ איכא ואם ישאל עליו הרי הוא שלו ואיכא חיוב ע"ג, משא"כ אי אדם אוסר דבר שא"ש לעולם ליכא חיוב שחוטי חוץ דעפרא בעלמא הוא, וא"כ תו לא קשיא ליה לרב נחמן ליתני זבח דבזבח לא פסיקא ליה כיון שהוא דבר שאינו שלו לית כאן חיוב ע"ג, וגם שחוטי חוץ לא פסיקא ליה [שעל] שחוטי חוץ יכול לישאל, נמצא שאין כאן אלא שנים בהחלט או שחוטי חוץ ושבת, ואם ישאל אין רק ע"ג ושבת וחטאת שנתחייב ליכא בזבח, ונראה דרשי' לא ניחא ליה בהכי היינו לפי מסקנא דאיתא בסנהדרין דף ס"א דאפילו היכא דבהמה מותרת מ"מ חייב משום עע"ג דקאמר התם אפילו לריש לקיש דס"ל בשוחט הבהמה לזרוק דמה לע"ג דגברא בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף, וא"כ גם הכא אע"ג דאינו אוסר מ"מ חייב משום ע"ג וכמו שפרש"י בדף מ"א, וארווח לן בזה תמיהת התוס' דף מ' ע"ב ד"ה לא שכתבו תימא לפירש ראשון שבקונ' דבלא דר"ה נמי קשה לאשמועינן זבח א"כ איך קאמר לא הוה חטאת תיובתי' הא אדרבה הוה סייעתי' דר"ה למאי דקאמר עכשיו ולפמ"ש ניחא דודאי אי הוה אמרינן היכא דאינו אוסר גם חיוב ע"ג ליכא, א"כ ע"כ צריך לאוקמה שחייב ג' חטאות בצירוף החטאת שחייב להשלים עבור זה ששחט, אלא דרש"י ס"ל דלדידן דקי"ל אפילו אין אדם אוסר נמי חייב משום ע"ג, א"כ תקשי ליתני זבח כדפרישית, מיהו ר"ה לשיטתיה דס"ל בפ' ד' מיתות דף ס"א בשוחט בהמה לזרוק דמה דאינו בר קטלא, א"כ כ"ש כשלא אסרה

שאינו חייב משום ע"ג א"כ שפיר י"ל דדוקא בחטאת חייב בצירוף חטאת שנתחייב מכבר וכמ"ש לעיל וא"כ קאמר שפיר לא הוה חטאת תיובתי' וכנ"ל:

ובהכי ניחא דלמסקנא פריך לרב נחמן מהך ברייתא דמוקי בחצי קנה פגום דוקא ולמ"ש א"ל דלפי האמת דמשמע לן דלעולם בר קטלא הי' א"כ קשיא שפיר ליתני בהמה דל"ל דזבח לא שייך בי' חטאת ששחט, ובלא"ה ליכא חטאת על ע"ג אם אינו אוסר דהא אנן קיי"ל דאע"ג דאינו אוסר מ"מ חייב משום ע"ג וא"ש הכל:

עוד אמרתי בחדושי ליישב הא דבלא"ה לא קשיא לי' ליתני זבח די"ל ודאי אסיק אדעתי' דבחטאת עוף מיירי וקמ"ל דגם בעוף אע"ג דבפנים הכשירו במליקה, ולהכי צריך ריבוי דקרא אעוף כדאיתא בזבחים דף ק"ח קמ"ל דמ"מ חייב משום שחוטי חוץ, ואי קשיא דליתני עולה י"ל כיון דעולה בעי שני סימנין כדפרש"י ולענין ע"ג פשיטא דסימן אחד נמי הוה מעשה רבה בעוף ומ"ר י"ל דס"ל דאוסר, וא"כ לא קשיא ליתני זבח, אבל למסקנא דרב נחמן ס"ל אין אדם אוסר אפילו במ"ר א"כ ל"ל דבעי לאשמועינן דש"ת שייך נמי בעוף דקשה ליתני עולה כדפרש"י ותוס' וא"ש:

אמנם כן נ"ל ליישב בפשיטות שא"צ לדחוק כלל כדפרש"י ותוס' דודאי רב נחמן מעיקרא מקשי' לי' שפיר כיון דשחט בה פורתא אסרה מחתך בעפר הוא ולא קשי' לרב נחמן ליתני זבח די"ל דודאי רב נחמן קים ליה שיטתי' דמסיק בגמרא כיון דקני' ליה לכפרה כדידיה דמי, וא"כ כיון ששחט בה פורתא אסרה והא דברייתא מחייבא שלש היינו בחטאת נזיר ומצורע שאינן באים לכפרה ולאו דידי' נינהו כיון דלא שייך קני לכפרה דהני אין מכפרין וכמ"ש התוס' זבחים דף ז' ע"ב וא"כ לא מצינו זבח דשלמים ממון בעלים ועולה קני' לכפרה, לכן דוקא חטאת נקט, דמשכח' לה בנזיר ומצורע ובתר הכי לרב נחמן ור' יצחק כל כמה דלא קמה ליה סברא דקני' לכפרה, א"כ קשיא ליה שפיר ליתני שאר קרבנות כגון עולה ואשם ומסיק באמת כיון דקני' לכפרה כו' ולא קשיא מידי:

(**יו**)

וי"א דגם בזה כו', עיין בש"ך שהביא קושית הסמ"ע דבח"מ סימן שפ"ה סתם דביש לו שותפים אוסר ותירץ בסמ"ע דשם לא שייך לצעורי דהי' לו ליטול חלקו והש"ך הקשה שהוא נגד הש"ס ור"ל דבחולין דף מ"א הקשה בגמרא למ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מהך דשנים שוחטין וגם ממטמא ומדמע ומנסך ומשני ביש לו שותפות ושוב פריך דלישנא דלצעורי ומכאן הוכיחו התוס' דגם בשותפות שייך לצעורי וא"כ מוכח נמי מדפריך ממנסך דבניסוך נמי שייך לצעורי כקושית התוספות ונראה דהתוס' הקשו איך מוקי בשותפות הא היינו מדמע ולכאור' י"ל דבמדמע לא הוי רק הפסד מועט ובמנסך

איכא הפסד מרובה כדפירש בפ' הנזקין וצ"ל דהקושי' מכח כ"ש דכ"ש דבהפסד מרובה חייב, מיהו התם אמרינן דבראשונה אמרי המטמע והמנסך חזרו לומר אף המדמע ומפרש ואי אשמועינן מנסך משם דהוי הפסד מרובה קמ"ל מדמע דהוי הפסד מועט וקשה אי באית ליה שותפות היינו מדמע והתוס' תירצו דקמ"ל דלא אמרינן קים ליה בדרבה מיני' מ"מ קשה אברייתא דמאי קמ"ל במדמע, ואין לומר דמנסך הפסד מרובה דהא גם במנסך לא הוי רק הפסד מועט למאי דקיי"ל כרשב"ג דביין שנתערב ימכר לע"ג חוץ מדמי איסור שבו א"כ לא הוי רק הפסד מועט עיין בפרש"י פ"ק דב"ק שכתבו להדיא דלא מקרי הפסד וטפי מהפסד מועט לא הוי ורב נחמן גופי' אמר בע"ז דף ע"ד דהלכה כרשב"ג אפי' יין ביין רק הלכה למעשה הי' מחמיר בודאי יינם לכן י"ל דבלא"ה כתבו התוס' דבב"ק הגירסא איפכא דחזרו לומר המנסך וא"כ י"ל דקמ"ל דלא אמרינן קים ליה בדרבה מיני' וכמו שכתבו התוס' אבל לא הוי טפי מהפסד מועט שהדין דימכר לעו"ג חוץ מדמי איסור שבו וכבר כתבו דסוגיות הפוכות הם כמו איכא דאמרי וא"כ י"ל דלא קשי' לאידך לישנא הא כבר שני בשותפות די"ל דאידך לישנא ס"ל כהך לישנא דבראשונה אמרו המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע א"כ תקשי אי איירי בשותפות היינו מדמע ואין לומר תירץ דקמ"ל דלא אמרינן קלב"מ דמ"מ קשה אברייתא למה חזרו לומר אף המדמע ואי משום דהפסד מועט הא גם מנסך הפסד מועט אע"כ צ"ל במומר לע"ג וכדמוקי הש"ס אבל על שותפות אינו מוכרח כלל שאמרינן לצעורי ביין וי"ל כסברת הסמ"ע:

ובחידושי אמרתי ראי' לזה דודאי בישראל מומר לע"ג ליכא לאוקמא דהא כל הרבותא מפרש דלא נימא דפטור משום קלב"מ ובמומר אסרו במגע לחוד ולא שייך קלב"מ דאמגע לא הי' חייב מיתה וע"כ לאוקמא בהתרו בו וקיבל עליו ההתראה כדאמרינן בגמרא כיון שהתיר עצמו כו' אין לך מומר גדול מזה וא"כ קשה אי אמרינן שאין יכול לאסור של חבירו בלא קיבל עליו התראה א"כ תקשי הא איתא בסנהדרין דף מ"א עדי נערה המאורסה שהוזמו אין נהרגין שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו ומסיק דגם היא לא מיקטלא דה"ל עדות שאי אתה יכול להזימה וא"כ קשה איך התיר עצמו כו' הא העדים יכולין לומר שגם שהתרו בו ובגמרא אמרינן באתרו בה לא שייך לאסרה על בעלה היינו דוקא שם דבלא התראה נמי אסורה על בעלה אבל הכא דבלא התראה לא הי' היין נאסר דנימא לצעורי' מכוין א"כ י"ל דגם בהתראה לא התיר עצמו דיכולין לומר לאסור היין באנו וא"כ לא התיר עצמו כלל אלא ודאי אי משום לאסור היין הי' להם לומר שניסך

יין חבירו והי' לו בו שותפות ולא הי' צריכין לומר שהתרו בו וא"כ מוכח מן הש"ס דשותפות אוסר ביין וצדקו דברי הש"ע והטור:

(יא)

אע"פ שלא נתכוין לעובדם כן הוא לשון הרמב"ם ג"כ והלשון מגומגם דהא בנתכוין לעובדם לשיטת הרמב"ם אסורה אפילו בהנאה וע"כ מיירי שנתכוין לרפואה וא"כ לא שייך אפילו כיון דאינן שוין במשקל אחד, וגם בגמרא קשה ל"ל לאוקמה הא דאמר להר הא לגדא ולא מוקי בפשיטות הא דלא שחט רק לרפואה והא דשחט לשם ע"ג ממש וגם מ"ט לחלק אם שחט לרפואה בין ששחט להר או לגדא כיון דגם בשחט להר בשביל ע"ג מקרי זבחי ע"ג ואסור בהנאה מן התורה ובשחט לרפואה אינו אסור בהנאה א"כ מה ענין מה שההר עצמו מותר לענין שלא נגזור כשהוא לרפואה שיאסר בהנאה כיון דלעולם בשחט לע"ג מקרי זבחי ע"ג סוף דבר לא נהלמה לי שיטת הרמב"ם בסוגיא זו וצ"ע, ופשטא דמילתא משמע דבשחט למחובר לא נאסר בהנאה, ועיין פלתי שהקשה מהא דפריך משוחט חטאת כיון דשחט בה פורתא אסרה נימא דמיירא בשוחט להר דהתקרובת מותר לשיטת התוס' ומ"מ חייב הי' חטאת דעובדו הי' בסייף ולכן חייב חטאת אע"פ שלא נאסר ולשיטת הרמב"ם דדוקא בשחט לרפואה מותר אין מקום להקשות דא"כ ליכא חיוב חטאת דלא עע"ג כלל רק לשיטת רש"י ותוס' שסוברין דאף דהוה עע"ג מ"מ התקרבו' מותר, שפיר יש להקשות כן, ומ"ש בפלתי דקשי' ליתני יה"כ כיון דאין חידוש לענין שבת דתיקן להוציא מידי טומאה אינו מספיק, דאכתי קשה לפי שיטת רש"י שסובר דרב נחמן ס"ל דאפילו מ"ר אינו אוסר א"כ תקשי לנפשי' למה לא נקט יה"כ. מיהו נ"ל בלא"ה דלהך פירושא דלרב נחמן לא קשיא לי' ליתני זבח דהוה דידיה א"כ ליכא למימר דמיירי בשוחט להר, דא"כ ליתני זבח ולא קשיא רק להך לישנא דרב נחמן לא משגח בקושי' דליתני זבח יש מקום להקשות דילמא מיירי בשוחט להר. מיהו נראה דגם זו לא קשיא דהא איתא בע"ג פ' כ"ה דף מ"ו דבעי' רמב"ח המשתחוה להר אבניו מהו למזבח יש נעבד במחובר לגבוה או אין נעבד ומסיק דמה אתנן שמותר בתלוש להדיוט אסור במחובר לגבוה שנאמר לא תביא אתנן ל"ש תלוש ל"ש במחובר נעבד שאסור בתלוש להדיוט אינו דין שאסור במחובר לגבוה, וכן פסק הרמב"ם פ"ד מאיסורי מזבח דיש נעבד במחובר לגבוה, א"כ נראה דה"ה בתקרובת מחובר לגבוה דאסור וא"כ אפילו שחט להר מ"מ כיון דנאסר לגבוה א"כ תו אין ראוי לבא בפנים, א"כ אינו חייב אשחוטי חוץ דעפרא בעלמא הוא ולק"מ:

אלא דאכתי קשה בפסחים דף ע"ג דפריך משוחט חטאת בשבת מה תיקן ושם קשה נימא בשחט להר דמותר משום ע"ג וא"כ תיקן להוציא מידי טומאה כיון דלית בי' זבחי מתים, מיהו זה לא קשיא דלפי האמת בלא"ה ליכא לאוקמה בשוחט להר דא"כ תקשי ליתני זבח וע"כ תיתוקמא בחטאת העוף ובחצי קנה פגום והיכא דאסור בהנאה ולק"מ, כ"ז כתבתי בילדותי בקונטרס:

סימן ה

(א)

השוחט לשם עולה, לכאורה נראה דבשוחט לשם עולה כיון דנידר ונידב הוא מקרי בשחיטה זו התפסה לשם עולה, וכן משמע לכאורה מפרש"י שכתב הרואה אומר עכשיו מקדישה, מיהו נראה דאם זה מקרי התפסה, הוה אסור מדינא ולא משום מראית עין, לכן נראה דודאי לפי האמת לאו התפסה הוא ואין לומר דחיישינן שמא כבר הפרישה לעולה ועכשיו שוחטה לשם עולה משא"כ בחטאת לא חיישינן שנתחייב מכבר דקלא אית לי' דגם זה אינו, דהא בגמרא אמרינן אבל מחוייב חטאת אימור לשם חטאתו ופריך הא לא אמר לשם חטאתי, ומשני באמר לשם חטאתי אבל אמר לשם חטאת סתם, אפילו מחוייב חטאת כשירה וקשה ניחוש שמא כבר הפרישו לחטאת בהתפסה מעלי' כגון שאמר ה"ז לחטאתי ועכשיו שוחטה לשם חטאת וע"כ לומר דלא חיישינן רק להתפסה שבשעת שחיטה וכששחט לשם עולה מיתחזי כהתפסה עכשיו במה ששוחטו לשם זה: **אלא** דקשה לפ"ז סיום לשון הרמב"ם שסיימו אבל אם נודע שחייב חטאת או אשם ואומר זו לחטאתי או לאשמי פסולה. והשתא קשה דילמא ע"כ לא מקלינן בלא נודע שחייב חטאת רק בלשם חטאת שמבואר במשנה שאינה התפסה אפילו אם חייב חטאת לכן בלא נודע שחייב חטאת סמכינן דקלא אית ליה כיון דליכא חשש התפסה רק מראית עין בעלמא שפיר סמכינן אסברא זו אבל באומר זו לחטאתי דמקרי התפסה והקדש גמור מנ"ל דלא חיישינן שמא חייב חטאת אף על פי שלא נודע כיון דאיכא חשש דאורייתא: **שוב** עיינתי בספר תבואת שור וראיתי שהאריך, ומה שתמה על לשון הרשב"א בתה"ק שכתב השוחט לשם עולה שחיטתו פסולה דברים אילו באים דרך נדבה, ולפיכך חוששין שמא עכשיו נדר אותן ונראין כשוחט קדשים בחוץ וכתב שדבריו תמוהים שהתחיל בחשש דאורייתא וסיים מפני מראית עין ולא הבנתי תמיהתו דודאי בלשון הרשב"א יש לפרש שאין זו התפסה גמורה אף שבלשון זה נדר אותם רק לפי שנראה כנדר וכאמור וכמ"ש גם הפר"ח:

ועיין תב"ש דמסיק אפי' אמר ממש ה"ז עולה ולא הזכיר שם שחיטה כלל כיון דבשעת שחיטה אמרה או כשמכין עצמו לשחוט והכל יודעין שדעתו לשחיטה תיכף ה"ל כאומר ה"ז בחוץ להקריבה לעולה ולאו מידי היא מדאורייתא וכו' עכ"ל ולא נהירא לפענ"ד להקל בכך ובכה"ג יש לאסור בהנאה דגרע טפי מאומר הרי עלי עולה ע"מ שאקריבנה בבית חוניו שהרי אמר סתם והרי לדעת התוס' מנחות דף פ"א והרמב"ם פט"ו ממעה"ק הובא בש"ך סימן רנ"ה דאפילו תוך כדי דיבור לא מהני בקדשים כ"ש שלא נאמר משום שהוכיח סופו ששחטה בחוץ שאומר הרי זה בחוץ להקריבה עולה דמ"מ הקדיש סתם ואינו ניתר רק ע"י פתח אלא נלענ"ד דדברי המשנה כפשטן דמיירי ששוחט לשם עולה וגם דברי הרמב"ם בפ"ב דין י"ט שכתב הי' מחוייב חטאת ושחט ואמר זו לחטאתי שחיטתו פסולה כו' האשה ששחטה לשם עולת יולדת ואמרה זו לעולתי שחיטת' כשירה עכ"ל. נ"ל לענ"ד דברי הרב בדיוק כנודע לשונו לשון הזהב, ומיירי שאמר זו אני שוחט לשם חטאתי וכן כולם שאומר אני שוחט זה לשם הקרבן שאמר ובזו ודאי אינו הקדש מן התורה שהרי אינו מקדישה רק שבשחיטה יחול ההקדש א"כ ניהו ודאי דבשחט בפנים כדין ואמר אני שוחט זה לשם עולה דהוה קרבן כשר ואמרינן הקדשו ושחיטתו באים כא' היינו משום שהקרבן נעשה בהכשר אבל זה שבא להוריד הקדושה ע"י שחוטי חוץ ואינו חייב על שחוטי חוץ כי אם בראוי לבא בפני' א"כ ודאי בהקדישו קודם שחיט' הרי קודם ששחטה ראוי לבא בפנים ושפיר שייך שחוטי חוץ אבל זה שאינו מקדישו אלא בשחיטה ושחיטתו שחיטת חוץ לא נחתא לי' קדושה כלל דלא דמיא להרי זו עולה ע"מ שאקריבנה בבית חוניו היינו משום דכי אמר הרי זו עולה נחתא ליה קדושה וראוי לקרב בפנים ותנאו שיקריבנה בחוץ אינו כלום אבל אם אמר שתהי' עולה בשחיטת חוץ לא הוה עולה כלל שע"י שחיטת חוץ לא נחתא לי' קדושה. וגם כונת הטור שכתב זו לחטאתי ולאשמי ג"כ ר"ל זו אינו שוחט לחטאתי ולאשמי ולא הזכיר הקדש בענין אחר רק על השחיטה שאמר זו אני שוחט לחטאתי ולאשמי בזו אינו הקדש גמור רק מפני מראית עין והיינו לפי שבפנים בכה"ג הוה קרבן מעלי' ובזה יבואו כל דברי הפוסקים על מקומן בשלום:

ובהכי ניחא לשון הש"ס דף מ"א ע"ב דקאמר אם מחוייב חטאת אימא לשם חטאתו הוא עושה, ופריך הא לא אמר לשם חטאתי, וקשה מה דיוק הוא זה כיון דלא אסור רק מפני מראית עין היכא פריך בפשיטות דלמא גם בכה"ג שייך מראית עין דלאו כ"ע דינא גמירי, אלא נראה דפשיטא ליה דבהא תלי' מילתא דהיכא דאי עביד הכי בפנים חשב

קרבן גמור והתפסה גם בחוץ איכא מראית עין, והיכא דגם בפנים לאו התפסה היא לא שייך לאסור בחוץ:

כללא דמלתא דבמשנה ופוסקים לא מיירי רק היכא דלא הקדישה רק בשחיטה זו ששחט בזו כיון ששחט בחוץ ליכא רק מראית עין שאין קדושה חלה ע"י שחיטת חוץ אפילו לרבנן דר"ש והה"ד בשחט בבית חוניו ואמר הריני שוחט זה לשם קרבן לא נחתא ליה קדושה רק מפני מראית עין אסרו רבנן, אבל אם אמר ה"ז עולה או אם חייב חטאת ואמר הרי זו לחטאתי הקדש גמור הוא אף ששחטה מיד בחוץ דברי' שבלב אינן דברים ויש לאסור אפילו בהנאה, ותדע לך דהא המשנה ודאי אפילו בזמן המקדש מדברת ובזמן המקדש פשיטא דלא שייך להקל באמר ה"ז עולה אף ששחטה מיד בחוץ ולא מצינו חילוק בזמן הזה לענין זה כלל, והרי לדעת הרמב"ם בפט"ז ממעה"ק אין חזרה בהקדש, א"כ בזמן המקדש פשיטא דלא מהני מה ששחטה מיד בחוץ לבטל דיבורו שאמר בסתם, לכן גם בזמן הזה אסור בהנאה, אלא דקשי' לכאורה לפמ"ש בתב"ש בפשיטות דאם שוחטה לשם קרבן שחיטתו והקדשה באים כאחד, א"כ קשה הא דאית' בנדרים דף ט' אמרו עליו על הלל שמעולם לא מעל אדם בעולתו מביאה כשהיא חולין לעזרה ומקדישה וסומך עליו ושוחטה, והשתא למה לא הקדיש' עם שחיטתו שיאמר הריני שוחטה לעולה דהוה עדיף טפי דליכא שום חשש מעילה, מיהו י"ל דמשום סמיכה בעינן, א"כ צריך להקדישה קודם, ובזה יש ליישב מה שהקשו התוס' חולין דף ב' ע"ב איך אכלו שלמים במדבר אי אמרינן טוב שלא תדור, ולפ"ז ניחא דודאי היכא דמקדישה עם שחיטתו ליכא תו חשש תקלה רק שלא יכול לעשות סמיכה, א"כ י"ל שהקנו הקרבן לנשים דלא בעי סמיכה:

(ב)

לשם עולה כתב בט"ז אע"ג דלא אמר לעולתי כמו דבעינן בחטאת שיאמר לחטאתי, ואין לשון זה מדוקדק דודאי לשם עולה סתם פשיט טפי די"ל דעכשיו מפרישה ומקדישה, אבל באמר לעולתי משמע עולה שנתחייב כבר והוא לא נתחייב בעולה מעיקרא, מיהו מ"מ הדין דין אמת דגם באומר לעולתי ג"כ שחיטתו פסולה דהא מוקמינן מתניתן דלשם חטאת באינו מחויב חטאת, אבל במחוייב חטאת שחיטתו פסולה ומפרש באומר לשם חטאתי. ואם איתא דבעולה כה"ג כשרה באינו מחוייב עולה מעיקרא ה"ל לאוקמה מתניתין אפילו מחויב חטאת רק שלא אמר לשם חטאתי רק לשם חטאת סתם, אלא פשיטא לן דמתניתין מיירי אפילו אמר לעולתי, ובתב"ש כתב הטעם די"ל שבצנעה נדר עולה ובאמת בעולה י"ל בפשיטות שאין לך אדם בישראל שאינו מחויב עולה, כדאי'

בזבחים וא"כ ה"ל כמו מחויב חטאת מעיקרא אלא דבשאר זבחים י"ל כמ"ש בתב"ש שבצנעה נדר, מיהו נ"ל שא"צ לומר שנתחייב מעיקרא רק כיון דנידר ונידב הוא י"ל לעולתי שאני נודר עכשיו עכ"פ הדין דין אמת עמ"ש בסמוך:

(ג)
לשם חטאת אפילו אמר לשם חטאתי אם לא נודע שנתחייב חטאת שחיטתו כשירה כדמוכח בגמרא ובסמוך דבנודע שחייב חטאת דוקא מהני כשאומר לחטאתי ופרש"י דבסתמא לא חיישינן שנתחייב חטאת דמי שעבר עבירה בשוגג אינו מחפה עלי' כדי שיתבייש ויתכפר לו, וקשי' לי דאכתי אמאי כשר לשם חטאת בלא נודע שנתחייב חטאת, הא אמרינן בגמרא בשוחט לשם עולת נזיר שחיטתו פסולה, דחיישינן שבצינעה נזר, וא"כ קשה ניחוש ששחט לשם חטאת נזיר דנזר בצנעה ולא שייך לומר קלא אית ליה, ובאמת נלענ"ד בזה דבלא"ה הקשה המ"א בהלכות יה"כ סימן תר"ז סק"ב על פרש"י דהא כתיב כסוי חטאה, וע"ק דבסוטה אמרינן שלא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה שלא לביישו, ולולי פרש"י הי' נלענ"ד לפרש בפשיטות דבשוחט לשם חטאת דכשר ע"כ אמרינן דלא נתכוין כלל לקדשים רק לשחוק בעלמא והיינו מה"ט גופי' דחציף עלי' מאן דמפרש חטאים ואין דרך לפרסם חטא דכסוי חטאה כתיב, אלא ודאי לא חטא כלל ושחט לשם חטאת נדבה או לשחוק בעלמא, לכן כשר באינו מחויב חטאת וא"צ לדחוק כפרש"י, וא"כ מיושב מה שהקשתי דלמא לשם חטאת נזיר שחט די"ל דאי לשם חטאת נזיר לא הי' אומר סתם לשם חטאתי שלא יחשדוהו שחטא באמת וה"ל לפרש לשם חטאת נזיר, אלא ודאי לא נתכוין לחטאת נזיר כלל רק לנדבה או לשחוק וא"ש, ומ"מ גם לפרש"י אי נימא כמ"ש המ"א דכיון דקאמר לשם חטאתי חזינן שאינו מתבייש, א"כ י"ל דודאי אי לשם חטאת נזיר שחט ה"ל לפרושי שלא יחשדוהו בחטא, ולפ"ז נ"ל דאם הי' נזיר ושחט חטאת ואמר לשם חטאתי ודאי מקרי מחוייב חטאת אף שאמר סתמא לשם חטאתי כיון דידעינן שהוא נזיר:

(ד)
ואם נודע כו' שחייב עלי' חטאת עכ"ל, לכאורה נראה אם נתחייב חטאת על ששחט קדשים בחוץ, א"כ אין לומר שעכשיו ששוחט בחוץ מתכוין לחטאת שנתחייב בשביל שחוטי חוץ דמי שאכל שום כו' וע"כ לא נתכוין לשם חטאת זה רק לנדבה בעלמא וה"ל כמו אינו מחויב חטאת וצ"ע:

(ה)
שחייב עלי' חטאת או אשם כו' עכ"ל עי' ט"ז ס"ק ג' שכתב אם לא נודע שחייב חטאת רק הוא עצמו אמר שחייב חטאת דעת הרש"ל דאסור, והב"ח חולק עליו דודאי משקר,

ובט"ז חילק אם הוא אומר שעבר מזמן רב אמרינן קלא איתי לי' ועיין פר"ח, ולפענ"ד ודאי אם הוא אומר שהקדיש הבהמה ושחטה בחוץ אדם נאמן על שלו לאוסרה כיון שנתכוין להקדישה אסורה אפילו בהנאה משום ש"ח דאדם נאמן על שלו דאין לומר כיון דאיכא איסורא מסתמא לא עביד ואפילו בשל אחרים מהימן לומר שפיגל כיון שבידו כדאית' בגיטין דף נ"ד ע"ב וכ"ש בשלו, אלא כל הסוגיא והסימן מיירי שלא נתכוין להקדישה מעולם רק מה שיסבול אמירתו ששוחט ואומר לשם קרבן ואין אנו דנין רק על מה שסובלת אמירתו ופסלוהו מדרבנן דאם לא יפסלו מקרי דקאמר הכי דחשיב דמצוה קעביד וכעין שאמרו בתודוס שהנהיג בגדיים מקולסים שסבור שהוא זכר לפסח עמ"ש בספרי מגן האלף סימן תס"ט וכבר כתבתי דבאמירה זו לא נחתא לה הקדש רק מפני מראית עין אסור, וגם הוא אומר שלא נתכוין רק לאמירה זו א"כ כיון דבחטאת לא נודע שחייב לא גזרו מפני מראית עין ממילא אין איסור כשלא דע שחייב חטאת אף שהוא עצמו מודה הפה שאסר הוא הפה שהתיר, שהרי מעולם לא נתכוין להקדש למראית עין לאחרים ליכא כיון דלא נודע שחייב חטאת אדרב' אומרים לו הוי פיקח ושתוק, מיהו בשוחט לשם עולה אף ששחט בינו לבין עצמו נראה לאסור דלא פלוג רבנן:

(1)
ונתכוין אחד לשם דבר הפסול וכו' והקשה ב"י לשיטת הרא"ש דס"ל דגם באית ליה שותפות בגווי' אמרינן לצעורי קמכוין, תקשי משנה זו דליכא לאוקמי בישראל מומר כדמוקי מתני' דאחד שוחט לשם דבר פסול דהיינו לע"ג, אבל בקדשים לא שייך, ותירץ הב"י דמשום מראית עין ס"ל להרא"ש לחוש אפילו בבהמה שאינה שלו וכבר תמה בט"ז איך יהי' איסור מראית עין חמור מגוף האיסור, ולענ"ד נראה דאדרבה איפכא קשי' דבשלמא בע"ג י"ל ביש לו בו שותפות אוסר, אבל בשוחט לשם קדשים הא איכא מ"ד בגמר' דבבעל מום לא חיישינן כיון דאינו ראוי לקדושת הגוף, וא"כ קשה אפילו אית לי' שותפות, הא אין יכול להקדיש חלק חבירו ובהמה של שני שותפין והקדיש חצי אינה קדושה רק קדושת דמים כדאיתא בזבחים דף י"ב ובכמה דוכתי, וא"כ אפילו אית ליה בה שותפות, הא מ"מ אין בידו להקדישה לקרבן, ואי אמרינן משום מראית עין תקשי אפילו בלא שותפות נמי תיאסר מפני מראית עין, לכן נראה ליישב הסוגיא בענין אחר דבלא"ה קשה מאי פריך משנים אוחזין נימא דמיירי דנתן להם א' שישחטו שניהם לע"ג ולבסוף לא שחט רק אחד מהם לע"ג ואחד לשם דבר כשר, א"כ לא שייך לצעורי דהא ברשות שחט, והמשלח שהוא בעל הבהמה ציוה לו לשחוט לע"ג וצ"ל דבכה"ג פשיטא לי' שאוסר דהא אפילו זה מחשב וזה עובד איכא למ"ד דאמרינן או י"ל דגם בזה כיון דאין

שליח לדבר עבירה, א"כ אף שציוה לשחוט לע"ג אינו בחזקת שיעשו כן, וא"כ שייך נמי לצעורי', ויהי' איך שיהי' עכ"פ הך דשנים שוחטין לשם קדשים שפיר י"ל דמיירי שבעל הבהמה ציוה להם לשחוט לשם קדשים, א"כ לא שייך לצעורי וגם הוא נתכוין למצוה ולא שייך לצעורי כלל:

ובלא"ה כבר כתבתי לעיל סימן ד' סק"ח דדוקא בע"ג אמרינן לצעורי, אבל בשאר עבירה כגון פיגול אף על גב דאיכא איסור לאו ולמ"ד לאו שאין בו מעשה הי' לוקין עליו הוה לקי כדאי' בזבחים דף כ"ג ע"ב אפ"ה מהימן ולא אמרינן לצעורי קעביד, א"כ כ"ש דנאמן ששחט לשם קדשים, א"כ ממילא לא שייך לצעורי כלל וצ"ע לשון המחבר שהוא לשון הרמב"ם שאין אדם אוסר כו' דבלא"ה כיון שאין בידו להקדיש בהמת חברו א"כ איך יועילו מעשיו לשחטה לשם קרבן, ואי משום מראית עין אפי' בלא שותפות יאסר:

סימן ו

(א)

ואסור לשחוט בשאר קנים מלשון רמ"א משמע דבדיעבד כשר וכמ"ש הש"ך סק"ג דאף שקסמיו נבדלין מ"מ אם בדק ולא מצא פגימה אין איסור בדיעבד, ובט"ז דייק מפרש"י שפי' הטעם משום נקיבת סימנין ולא פירש הטעם משום פגימה, משמע דמה"ט אפילו דיעבד אסור והסכים עמו הפר"ח ופלתי, ואין תלמיד כמוני מכריע, אבל לפענ"ד מדכתבו התוס' בפשיטות דמצי לשנויי' דמתני' בשאר קנים וס"ל דבדיעבד כשר אין לעשות מחלוקת בחנם, ופרש"י אין ראי' דעד שאתה מדייק מרש"י להחמיר דייק להקל דס"ל לרש"י דמשום פגומה לא הי' חשש כ"כ שהרי בודק הסכין אחר שחיטה, ואי משום דאין לסמוך על מה שיבדוק בסוף דילמא מישתלי כדלקמן סימן י"ח י"ל דהכא ליכא רק חששא בעלמא שמא יתז קיסם, ובדיעבד לא חיישינן לכך, וא"כ יכול לכתחילה לשחוט ע"ס בדיקה של אח"כ, לכן פירש משום נקיבה ואין ראיה כלל מדברי רש"י ואדרבה מן המשנה דקאמר השוחט בקנה כו' חוץ ממגל קציר והמגירה ולא מפליג בקנה גופי' אי אסור בדיעבד משמע ודאי דליכא קנה שאסור בדיעבד, ועוד דבגמרא אמרינן רבה בר רב הונא מחתך בה עופא דרכיך אלמא דבעופא לא שייך שקיסמין נבדלין וא"כ הה"ד לענין שחיטה בעוף שעכ"פ הי' לנו להתיר בדיעבד עכ"פ. ודוחק לחלק בין חתיכה לשחיטה שסימנין קשים יותר וא"כ כיון שלא חילק שום פוסק בכך דבעוף דרכיך יכשר בדיעבד, ומה שדייק הפר"ח מדברי הרמב"ם פ"א משחיטה לפענ"ד אין כאן משמעות שהרי כתב וכל כיוצא בזה ואדרבה אם ס"ל דאיכא מידי דהשחיטה פסולה אע"כ שבדקו ומצאו יפה ה"ל לפרושי הך חדושא אלא ודאי לא פרט רק מה ששוחטין בו לכתחילה וממילא

משמע דבשאר קנים יש למנוע לכתחילה וכיון דהש"ס לא פרט רק קנה האגם משמע שאר קנים יש בהם איזה טעם שיהי' שלא לשחוט בהם לכתחילה, ואי הוה ס"ל דבשאר קנים אפילו בדיעבד שחיטתו אסורה כל כי האי מלתא ה"ל לפרושי, וגם דעת העיטור יש לפרש כמ"ש הש"ך דבדיעבד פסול אם לא בדקו לאחר שחיטה דיש לחוש שניתז קיסם ונפגם, וא"כ באיתא קמן ובדק ומצאו יפה אפשר להקל וגם ר"יו נתיב ט"ו חלק ג' כתב בפשיטות ובשאר קנים לא ישחוט לכתחילה והובא בש"ך ג"כ ואפושי פלוגתא לא מפשינן, ובהכי ניחא דבפ"ב ממילה כתב הרמב"ם סתם אין מלין בקרומית ולא חילק בין קנה האגם דבהא ה"ל לפסוק שמלין אפילו לכתחילה, דהא בש"ס דף ט"ו ע"ב אמרינן חמשה דברים נאמרו בקרומית אין שוחטין בה ואין מלין בה ומוקי לה בשאר קנים אין שוחטין, א"כ י"ל דקנה האגם אפילו לענין מילה שרי דמהיכא (תיתי) לאסרו, גם לקמן סימן רס"ד סתם וכתב דאין מלין בה ולא חילק, ולפ"ז ניחא דהרמב"ם ס"ל כשיטת התוס' דבדיעבד שרי בשאר קנים, א"כ י"ל דזה אינו אלא חששא בעלמא שמא יפגם ע"י שיתז קנה ממנו וא"כ י"ל דוקא לענין שחיטה מותר לכתחילה בסימוניא דאגמא ולא גזרינן אטו שאר קנה כיון דבדיעבד אפילו בשאר קנה בדיעבד אם מצאו יפה כשר, ובלא"ה דרך לבדוק אחר שחיטה לכן אין לגזור אטו שאר קנים, משא"כ מילה דחמיר' סכנתא אין להתירה בשום קנה דאתי לאחלופי בשאר קנים שיש בהם סכנה, ואף דהך דאין שוחטין בה מוקמינן דוקא בשאר קנים, מ"מ לענין מילה מסתבר להחמיר בכולהו מטעמא דפרישית דחמירא סכנתא ומשום דבעי למיתני חמשה דברים בקנה נקט ליה בקנה שאינו של אגם:

(ב)

בדבר המחובר לקרקע בגמרא יליף מויקח את המאכלת והכי איתא בגמרא יתיב רב אחורי דר' חייא ור' חייא אחורי דרבי ויתיב וקאמר מנין לשחיטה שהיא בתלוש שנאמר ויקח את המאכלת לשחוט א"ל רב לר' חייא מאי קאמר א"ל ו' דכתיב אאופתא קאמר ופרש"י כמו שכותב וי"ו על הבקעת וכולה מנותחת לפרקים, ואפשר רמזו חז"ל בחכמת לשונם דהא בתוס' הקשו דבקדשים יליף כלי מזה הפסוק וא"כ נבעי ג"כ כלי והתוס' נדחקו בזה למאד, וזהו אפשר שרמז שאתה דורש הדרש לחצאין לענין כלי דרשית ליה אקדשים דוקא ולענין תלוש ס"ל דקאי נמי אחולין לכן לא הוטב בעיני ר' חייא טעם זה, והתוס' נדחקו מאד בקושיא זה, ונ"ל ליישב דבלא"ה יש לדייק למה מייתי קרא דויקח את המאכלת לשחוט דהוא מאוחר, וה"ל לאתוי' קרא דויקח בידו את האש ואת המאכלת, לכן נראה דבלא"ה יש לדייק לפי פשטא דלישנא דקדשים טעונין כלי אף

לעיכוב כמו שנראה מדברי התוס' ריש חולין דף ג', ובזבחים דף מ"ז דכלי בעי לעיכובא (ושלא כדעת הרמב"ם בפ"ד ממעה"ק דין ז' דא"צ כלי רק לכתחילה) וא"כ קשה מנ"ל דיעבד הא בקדשים בעינן שנה עלי' הכתוב לעכב, לכן נראה דודאי הא דדייק כלי בחולין היינו מדקרי ליה מאכלת משמע שהיא מאכלת הבשר, וא"כ משמע דקרי ליה על שם שמכשרת לאכילה אלמא שרגיל לשחוט בזה דבר לאכילה והתם עולה הוה ובפרט למ"ד במדרש שבני נח לא הקריבו רק עולות קודם מתן תורה א"כ ע"כ בשביל שמכשרת החולין קרי ליה מאכלת, א"כ מוכח כלי בחולין ג"כ לפ"ז אלא דמדשנה עליו הכ' שהרי כבר כתיב ויקח וגו' ואת המאכלת ע"כ הוא לעכב בקדשים והיינו תלוש הוא לעיכובא אבל ל"ל דגם כלי הוא לעיכובא א"כ תקשי לא ה"ל למיכתב רק מאכלת חד זימנא והוה דייקינן מדקרי ליה מאכלת ש"מ בחולין בעי תלוש וגם כלי, אע"כ גילה הכתוב דבעינן שנה עליו הכתוב לעכב א"כ ע"כ בקדשים קאי וכלי שמעינן מדקרי ליה מאכלת היינו שמאכלת דברים נאכלים והיינו חולין ולק"מ וא"צ לדחוק כלל:

והא דקאמר בש"ס דלמא קרא זריזותי' דאברהם קמ"ל ופרש"י דירא שמא לא ימצא אפילו מחובר, קשה לפמ"ש דמ"מ מוכח מדקרי ליה מאכלת, מיהו לענ"ד פרש"י דחוק דמה זריזות שייך בזה דכי יעלה על הדעת שיבקש במקום ההוא צור או קנה. לכן נראה לפרש עפמ"ש דודאי מאכלת משמע שגם לחולין הי' משתמש בה שע"ז נקראת מאכלת אלא דקיי"ל דתלוש ולבסוף חיברו נמי אין שוחטין בו, ור' חייא ס"ל דאפילו לכתחילה שוחטין בו והיינו משום דאע"ג דאיכא חששא שמא ידרוס לא אסרו בשביל זה, אבל זריזות' דאברהם היתה לקדש עצמו במותר לו שאפילו בחולין נזהר שלא לשחוט במחובר מטעם שמא ידרוס, ולהכי קרי ליה מאכלת, אבל לא מוכח מכאן איסורא לשחוט במחובר והכל ניחא עמ"ש לקמן:

(ג)

המחוברין בבהמה זה מלשון הרמב"ם בפי"א משחיטה ומשמע אפילו מתה הבהמה מקרי מחובר, וכן מוכח מס"ג דדוקא בחתך לחי כשר וכן לשון הרמב"ם ג"כ, ולפענ"ד מפרש"י בחולין דף י"ח ד"ה שן תלושה פרש"י לאפוקי מחוברת דבעלי חיים וכן בד"ה מחוברת פרש"י לבעלי חיים כרבי דאמר אין שוחטין במחובר ע"כ משמע דוקא בשחט בה במחוברת לבעל חי, והיינו משום דאז יש לו דין מחובר לכל דבר, שהתולש מן החי הוה כתולש מן המחובר, אבל אם מתה הבהמה שאין לה אז דין מחובר, ומשנה מפורשת בשלהי שבת מחתכין את הנבילה לפני הכלבים, א"כ קשה למה תפסל השחיטה, ואם נאמר דמ"מ מקרי מחובר מטעם שכתב הרמב"ם בפ"ט משבת דין ז' ז"ל הגוזז צמר או

שער בין מן החי בין מן המת או מן השלח חייב ע"כ ונאמר שמטעם זה יוחשב השן והצפורן מחובר שדומה לצמר דאם גזזו הוה גוזז מן המחובר, א"כ קשה למה יכשר בשן קבועה בלחי תלושה דמה לי הבהמה בשלמות או קצת ממנה דמ"מ מקרי תולש, ועיין ט"ז א"ח ס"ס של"ו דפשיטא לי' דגוזז מן העור חייב, וא"כ אין טעם לחלק בין שהבהמה בשלימות או שחתך ממנה לחי, ואין לדייק על פרש"י למה לא מוקי כאן בבהמה חי' כאן במתה לאו קושי' הוא דאורחא דמלתא נקט בתלושה אפילו מבעלי חיים, ונלפענ"ד שזהו טעמו של הטור שכתב, והרמב"ם מתיר בקבועה בלחי אפי' לכתחילה, ולא נהירא, והב"י תמה עליו דס"ל להטור דכשקבוע בלחי אע"פ שנתלש הלחי הוה מחובר ואינו מוכרח, ולא היה לדחות הרמב"ם, ולפענ"ד ברור שדעת הטור כיון דאחר שמתה הבהמה מקרי תלושה, אם כן ע"כ הרמב"ם פוסל מטעם דמ"מ נקרא מחובר אין טעם לחלק בין לחי לכולה בהמה אלא דצ"ע שבתחילה העתיק לשון רש"י שן מחוברת בבעלי חיים, ועפי"ז אפשר ליישב תמיהת התוס' חולין דף י"ו ריש ע"ב סד"ה תלוש שכתבו אבל קשה איך מצי לאוקמה מתני' כר' חייא הא פסול צפורן בדיעבד במחובר והניחו בקושי', ולפ"ז י"ל כיון דמיירי בצפורן דבעל חי, ואיתא בתוספתא בזבח הקוף פסול, א"כ י"ל דהבעל חי בתנועתו מסייעא ג"כ לשחוט ובאה השחיטה מכח כשר ופסול דהשחיטה פסולה כדלעיל ס"ס ג' עמ"ש שם ואפילו מיירי בענין שלא סייע הב"ח בזביחה י"ל דלא פליג רבנן וצ"ע, והגם שאין דעתי מכרעת להקל, והרמב"ם נראה דס"ל בלחי לחוד מקרי בית יד ובטל לגבי השן והצפורן, מיהו ודאי כבר הוכיח הפר"ח מן הש"ס דשן מחובר בלחי כשר לשחיטה מדאמרינן הא בחדא הא בתרתי אפילו קבועים בלחי:

שוב ראיתי בפר"ח תפס על הטור שהרי בגמ' מבוא' בדף י"ח שן אשן לא קשי' הא בחדא הא בתרתי ובאמת נראה כי צדקו דברי הב"ח שכן מדוייק בלשון הטור שהרמב"ם התיר לכתחילה בשן קבוע בלחי ולא נהירא והיינו משום דע"כ לשיטת הרמב"ם כל שהוא מחובר במקום גידולו מקרי מחובר ומאחר שבאמת גם שן קבוע בלחי מקרי מחובר וא"כ מסברא היינו אומרין דגם קבוע בלחי לחוד מקרי מחובר שהרי מ"מ כשעוקרו ממקום גדולו מקרי עוקר מן המחובר אלא משום דמבואר בגמרא דאפי' קבוע בלחי שרי וכהוכחת הפר"ח עצמו דבתרתי מסתמא מחוברין הם שלא יעלה על הדעת לפרש בגמרא דמיירי בענין שחיברן ע"י חבורי אדם שזה רחוק ומוכח להכשיר וע"כ לומר הטעם דמקרי בית יד וא"כ כיון דלא מוכח בש"ס רק להכשיר בדיעבד מדהוצרך לטעמא בשנים שהם חונקין אבל כל שהשן מחובר ואי אפשר שיהי' כעין בית יד י"ל דמקרי מחובר וכ"כ בת"ש וא"כ פשיטא דשייך בהא למגזר טפי אטו מחובר גמור היינו שישחוט ברגל

בהמה עם הצפורן או שן בחלק גדול מן הבהמה די"ל דבכה"ג לא מקרי בית יד וזהו גזירה קרובה יותר מבתלוש ולבסוף חיברו שמעולם לא הי' מחובר מעיקרא כ"ש לחלק בין החלקים בין חלק גדול לקטן זהו ודאי מסברא יש לגזור בו טפי שהרי עדיין הוא מחובר כמו שהי' ודברי הטור ברורים ומ"ש הפר"ח אם כונתו דמחובר הוה כמחובר לגוף זה ודאי טעות דלא איקרי מחובר אלא כשמחובר כמו שהי' מעיקרו אבל דבר שנתלש אע"פ שהוא מחובר לדבר אחר כגון שן בלחי מקרי תלוש וכן פרש"י עכ"ל מדויל ידי' משתלם כי טעות היא בידו של הפר"ח ולא הבחן בנושאים שבודאי כן הוא אם נתלוש שבלת או ענף עם העלין גם העלין נקראו תלושים אבל בהא דודאי בהמה מתה כולה מקרי' תלוש רק מה שעוקר ממקום גידולו נקרא תלוש וכמ"ש ובהא אין לחלק כלל שקבוע בלחי או שעדיין כל הבהמה מחובר' שלא תוסיף שלימו' הבהמה תת כח לקרו' לשן מחובר ממה שקבוע בלחי לחוד ולהרמב"ם ע"כ דחיק ומוקי נפשי' דיש לו דין בית יד וכ"כ שרש"י סוב' דווקא בב"ח עכ"פ יפה השיג הטור שאין סברא להתיר לכתחילה כפי שיטת הרמב"ם דכותה ג"כ מחובר אקרי:

וכן משמע קצת בחולין ד' כ' דקאמר שן וצפורן בהדיא קתני להו, וקשה דלמא מרישא לא שמעינן רק צפורן מחובר דומיא דמליקה דהיינו בב"ח וקמ"ל בסיפא אפילו מחוברת בבהמה שמתה, משא"כ אי לא תני הוה מוקמינן סיפא בב"ח אלא ודאי באמת לא מקרי מחובר רק בב"ח, גם מזה קשה למ"ש דילמא שם איירי בצפורן דב"ח דאסור משום מסייעא בזביחה מידי שאינו בר זביחה וצ"ע:

(ד)

ואפילו ביטלו האחרונים מביאים דעת הרא"ש שמחמיר בביטלו וטעמו דמפרש בעי' דרבא דבעי בתלוש ולבסוף חיברו היינו בביטלו והיינו משום דקשי' להו קושית התוס' הא כבר מוכח מן המשנה דבציר וקנה שחיטתו כשרה דיעבד דוקא ומוקמינן לה בדף ט"ו בתלוש ולבסוף חיברו והתוס' לא מצאו ישוב לקושי' זו אלא דמ"מ תמי' לי איך אפשר לפרש מתניתן דצור וקנה דוקא בלא בטלו דא"כ תקשי אמאי תני תנא חוץ ממגל קציר וכו' והצפורן וצפורן הוה מחובר מעיקרו ואי ס"ל לתנא דגם תלוש ולבסוף חיברו פסול (בביטלו) א"כ מאי ארי' צפורן לפלוג בקנה עצמו חוץ מקנה שביטלו דסתם צור וקנה מבטל לי' כמ"ש הרמב"ן ומאי איכפל לאשמועינן מחובר מעיקרא דבשלמא אי קנה לא מיפסל רק מחובר מעיקרא לא קשי' ליתני' חוץ מקנה עומד מאליו די"ל דקמ"ל רבותא בצפורן טפי אע"ג דמידי דמטלטל וס"ד דלא נפיק מויקח המאכלת קמ"ל דאפילו (הכי) כיון שנקרא מחובר פסול אבל אי מיירי דוקא בלא ביטלו טפי ה"ל לפלוגי בקנה

גופא ולמיתני חוץ מקנה שביטלו וכ"ש שמחובר מעיקרא או ליתני קנה וצפורן. והנלע"ד בישוב הסוגיא דבלא"ה תמה הרשב"א איך פשיט מן הברייתא מסורסת דמעיקרא מביא סיפא דברייתא וצור יוצא מן הכותל ומסיק הכא במאי עסקינן בכותל מערה ומסיק דייקא נמי והדר פשיט מסכין דכשר ודחי שאני סכין דלא מבטל לי' והדר פשיט מרישא ועוד תמוה אחר שכבר מסיק דיקא נמי הרי כבר נפשט האבעי' ומה לעשות עוד. לכן לפענ"ד ברור דודאי כבר תמה הרמב"ן איך אפשר לפרש מתניתין בלא ביטלו הא סתם קנה מבטל לי' לכן נלענ"ד עפמ"ש בספרי גט מקושר אות ס"ג דף מ"ה ע"ד בחטין שזרען בקרקע משמע דלא מקרי מחובר לענין שבת אפילו ביטלן והבאתי דברי מ"א סימן שי"א סקכ"ב דבשבת אפילו נתכוין לזריעה שרי כ"ז שלא אשרוש ונראה דבמידי דהשרשה לא חשיב מחובר כי אם ע"י השרשה וא"כ ממילא לא קשי' קושית הרמב"ן היכי נקט קנה סתמא הא סתם קנה מבטל לי' ולפ"ז לק"מ דמידי דהשריש לא מיבטל לגבי קרקע אלא בהשרשה ולא קמבעי לי' רק דומי' דבית די"ל דמקרי מחובר מצד שיבטלו לגבי קרקע ולעולם אינו מתבטל לקרקע ע"י השרשה דלא שייך בי' ודבר הלמד מענינו הוא, ועפ"ז נראה דכל הפשיטות דמייתי הוא לאוקמי בעי' דרבא ומייתי מן הברייתא דצור יוצא מן הכותל ומוקי בכותל מערה והדר מייתי מנעץ סכין ומשני דלא מבטל לי' והשתא נראה דבעי' דרבא כיון דמסיפא מוכיח דדוקא במחובר מעיקרא פסול ובריש נקט סכין דלא מבטל לי' ומזה מבעי' לי' דשמא בתלוש ולבסוף חיברו שביטלו דהיינו בכותל בנין י"ל דפסול מדרבנן ומכללא דברייתא דנקט מידי דלא מבטל להכשירא ומחובר מעיקרא לפסולא מספקא לי' שפיר דשמא כותל בנין מיפסל משום אחלופי בכותל מערה ובריית לא מיירי אלא בהכשירא לגמרי ופסולא לגמרי אפילו מן התורה, וא"כ מעיקרא מייתי למפשט עכ"פ דל"ל דמפסל תלוש ולבסוף חיברו מ"ה והדר שקיל וטרי למיפשט פסולה דרבנן ולא איפשט במידי דמבטל לי' וא"כ לא קשי' כלל קושית התוס' מקנה דבקנה לא שייך ביטל כלל בלא אשרוש כדמוכח מהך דפ' כירה דף מ"ה דבחיטין שזרען בקרקע לית בי' משום מחובר לענין שבת והכל ניחא:

ויצא לנו מזה דבקנה לכ"ע כשר כ"ז שלא השריש רק בכותל בית הבעי' וכיון דמידי דרבנן הוא נקטינן לקולא. וגם מתוך הסברא מקרא דויקח המאכלת לא שמעינן תלוש ולבסוף חיברו, וכיון דר' חייא אפילו במחובר מעיקרא מכשיר מהיכא תיתי לאפושי פלוגתא ותלמודא מיהדר אי מיפשט מברייתא דאיכא מ"ד הכי וכיון שלא מצינו ממילא אפושי פלוגתא לא מפשינן ויש לסמוך על פסק המחבר עכ"פ במקום הפסד מרובה.

(ה)
או בתלוש, כתב הש"ך איכא למידק מאי קמ"ל ותירץ הש"ך דקמ"ל בצוואר בהמה למעלה גם בדבר התלוש חיישינן עוד תירץ דקמ"ל דלכתחילה לא ישחוט אפילו אם נעץ הסכין בדבר התלוש לכתחילה לא ישחוט ולפענ"ד צ"ע דהא בגמרא דף ט"ו ע"ב מבואר דלר' חייא אפילו לכתחילה מותר לשחוט במחובר אלא דלא חיישינן שמא ידרוס א"כ הא דמוקמינן דר' ס"ל תלוש ולבסוף חיברו לכתחילה לא, לא מסתבר לומר דרבי ס"ל משום שמא ידרוס דהיכא רמיזא שנחלקו ר' ור' חייא בזה אלא נראה דחד בחברי שייך לר' דמחובר פסול בדיעבד תלוש ולבסוף חיברו אסור לכתחילה משום גזירה אטו מחובר ולר"ח אפילו מחובר גמור כשר לכן אין לאסור לכתחילה א"כ אפילו תימא דבנעץ סכין בכותל לא שרי לכתחילה אפילו בכותל בנין היינו משום דעכ"פ דמי למחובר, אבל בנעץ בתלוש גמור י"ל לכ"ע שוחט אפילו לכתחילה בצוואר בהמה למעלה. וניחא בזה מה שתמהו התוס' וכל מפרשים אהא דקאמר בש"ס דף י"ו ע"ב אהא דנעץ סכין בכותל ושחט בו שחיטתו כשרה אמר רב ענן אמר שמואל לא שנו אלא שצוואר בהמה למעלה (צ"ל למטה) אבל בהמה למטה (צ"ל למעלה) חיישינן שמא ידרוס ותמהו התוס' הא לכתחילה בלא"ה אסור דשחיטתו כשרה קתני ואי אתי לאסור דיעבד ה"ל למימר שמא דרס ונדחקו בזה. ולפמ"ש א"צ לידחק אלא דה"ק לא שנו אלא בצוואר בהמה למעלה (צ"ל למטה) אין חשש דרסה רק משום גזירה דמחובר, א"כ ממילא בנעץ סכין בתלוש גמור אפילו לכתחילה שרי, וע"ז קאמר שפיר דבצוואר בהמה למטה (צ"ל למעלה) אפילו היכא דלא שייך לגזור אטו מחובר איכא למיגזר שמא ידרוס. אבל אם שחט ולא דרס באמת כשר בכל גווני וא"צ לדחוק כמ"ש התוס' שוב ראיתי שגם הפר"ח השיג על הש"ך ובספר תבואת שור האריך למשכן נפשו על הש"ך והביא דברי רבינו ירוחם לסייע לש"ך שכתב ז"ל דוקא כשהסכין מחוברת שאז יש לחוש לדרסה דאפילו יכביד הבהמה על הסכין לא יפול הסכין, אבל אם הסכין תלושה בענין שאם ידרוס ויכביד עלי' יפול שחיטתו כשירה אפילו צוואר בהמה למעלה, ואם הוא עוף הקל אפילו סכין מחוברת ואפילו סכין למטה וצוואר למעלה כשירה כי בשביל קלות לא ידרוס וכולן דיעבד דאי לכתחילה אסור לעשות שום א' מאילו פשוט בחולין עכ"ל ודבריו תמוהים דבסכין תלוש מוכח בגמרא דאפילו לכתחילה כשר ובעל ת"ש כתב שסובר כפרש"י דדוקא בבהמה תלוי' שרי שאי אפשר שתכביד שהיא קשורה ותלוי' ולא נהירא לפענ"ד דא"כ איך השמיט רבינו ירוחם עיקר דינא דש"ס וה"ל לפרושי גווני דשרי לכתחילה וכדפרש"י ואיך כתב ע"ז פשיט בחולין שאין זכר לזה שכתב אלא נ"ל

איפכא דפשיטא לרבינו ירוחם שאם מעביר הסכין תחת צוואר הבהמה שאין לחוש לשום דבר אפילו לכתחילה וכמו כן אם אחז סכין בידו ומוליך צוואר הבהמה עליו ס"ל נמי דשרי אפילו לכתחילה דבשלמא אם הסכין מחובר שאין לנטות הסכין יש לחוש שיכביד ראש הבהמה על הסכין אבל באם הסכין בידו מה לו להכביד הבהמה מה שבקל יוכל לנטות הסכין למעלה אלא מפרש הך בתלושה דמוקי היינו משום דברייתא תני בכלם שוחטין בין בתלוש בין במחובר דהברייתא כרבי חייא אבל לר' תלוש ולבסוף חיברו אסור מדרבנן וכל שהוא מחובר לשום דבר איכא למיגזר אטו מחובר גמור דפסול מן התורה ומפרש הא דאמר רב זביד לצדדין קתני סכין למעלה במחובר היינו חיבור גמור ומוליך צוואר הבהמה מלמטה למעלה ואין לחוש בזה לדרסה וסכין למטה היינו בתלושה והיינו שנעצה בכותל אבל לא חיברו חיבור גמור דמסתמא דרך הוא כך אם הי' הסכין נעוץ בכותל ורוצה להעביר הנשחט עליו ועושה כן מחמת שלא יוכל להחזיק הבהמה ביד אחת ולשחוט בידו השני', לכן נועץ הסכין בכותל ומחזיק הנשחט בשתי ידיו להעבירו על הסכין וזהו הכונה בתלושה שנועצה בכותל כדי להעביר הנשחט עליו לפי שעה, אבל אינו חבור גמור שאם יכביד עליו יפול ואין יכול לשחוט רק ע"י חריפות הסכין שממהר לחתוך בקלות ובזה ס"ל לרבינו ירוחם דהך ברייתא דאתי כרבי דאיתמר בה נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשירה משמע דוקא דיעבד דלרבי גם בכה"ג כיון שמחובר לכותל איכא למיגזר אטו מחובר ולכתחילה לא שרי בכל גווני אפילו יפול הסכין דלענין גזירה אטו מחובר מעיקרו לא שייך לחלק בכך ובברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר, היינו משום דאתי' כר' חייא, לכן אם הוא נעוץ בענין שאם יכביד יפול שרי אפילו לכתחילה דאין לחוש לשום דבר משא"כ לדידן דתלוש ולבסוף חיברו לכתחילה אסור, ודברי רבינו ירוחם ברורים וא"צ לדחוק בדברים רחוקים וכל כונת ר"ו היינו משום דרא דמחובר, ותדע לך דהא גם בעוף אוסר לכתחילה והרי הוא מפורש בש"ס בעופא דקליל, ומה שדחק בת"ש לומר שאינו פוסק כרבי לא נהירא, שאין דרך ר"ו להיות נגד דברי הרא"ש רבו, ואיך יכתוב פשוט בחולין במה שהיא נגד דעת כל הפוסקים אלא פשוט דמשום מחובר אסור בעוף לכתחילה ויגיד עליו ריעו נמצא לפי דברינו ר"ו בא להקל ולא להחמיר מיהו לכתחילה ודאי יש למנוע בזמן הזה שנעדר הבקיאות והאימון יד ואיני תוקע עצמי לדבר הלכה להתיר לכתחילה ואפילו בעוף:

מיהו מה שהאריך בת"ש לאסור אפילו בדיעבד במוליך הצוואר על הסכין והסכין בידו דכך לי בידו כמו בנעוץ בכותל הא ודאי ליתא לפענ"ד דאינו דומה לנעוץ בכותל שאין דרך לנטות הסכין משא"כ כשהוא בידו עד שיכביד הבהמה על הסכין נקל לו

יותר להטות הסכין למעלה ומדאיכפל הרשב"א לאשמעינן בנועצה בתלוש מוכח ודאי דבסכין בידו לא נאסר ומה שפירש"י דאדם אוחז בסכין למטה ושוחט ובהמה תלוי' באויר וזה מוליך ומביא הסכין נראה דאורחא דמלתא נקט דלמה לו לשחוט מלמטה למעלה דבשלמא במחובר ממש י"ל שאין יכול להכניס צוואר הבהמה תחת המחובר ונקל לו יותר לשחוט מלמעלה למטה ותדע לך דא"כ למה העמיד רב ענן דבריו אברייתא דנעץ סכין וגם חילק בין סכין למעלה וה"ל לפלוגי בפשיטות לא שנו אלא שהעביר סכין בצוואר אבל העביר צוואר על סכין חיישינן שמא ידרוס אם הסכין למטה דהוה משמע בין בתלוש בין במחובר ולמה העמיד דבריו על מחובר טפי ה"ל להעמיד דבריו אהך ברייתא דבין בתלוש בין במחובר דשם מפרש בהדיא בין שהסכין למעלה וה"ל לומר בפשיטות סכין למטה וצוואר למעלה והעביר צוואר על סכין חיישינן שמא ידרוס אלא ודאי ליתה וכ"ש מ"ש לאסור בדיעבד בכל ענין ששחט מלמטה למעלה אפילו הוליך והביא הסכין דלא נהירא כלל ולא אשתמיט שום א' מהפוסקים לומר כן ואפילו יהי' איזו דיוק מדברי רש"י דבעינן דוקא תלוש י"ל דדוקא לענין לכתחילה אבל לפסול בדיעבד לא ידעתי למה החמיר כ"כ הא בש"ס אינו מבואר כלל לפסול בדיעבד אלא התוס' הוכיחו כן מכח קושי' דל"ל לטעמא שמא ידרוס ואם נתפוס לחומרות של בעל תבואת שור שלעולם אסור בצוואר בהמה על הסכין אפילו בתלוש אין מקום לקושית התוס' די"ל דקמ"ל אפילו בתלוש אסור בכה"ג ואין הוכחה לדברי התוס' לפסול בדיעבד ואפילו נתפס גם תירוץ התו' דחיישינן שמא ידרוס פעם אחרת ומדמי לה לשוחט במגל קציר י"ל דלא גזרו רק על מחובר ממש שיש לחוש שיהי' לו סכין נעוצה מזומנת לשחיטה באופן שנצרך להעביר הבהמה על הסכין אבל דבר זה שאירע בתלוש במקרה ולאו בשופטני עסקינן שיעביר הבהמה על הסכין מנ"ל לגזור בזה ולא ידעתי למה נחמיר להפסיד ממונ' של ישראל בדבר שאין בו דררא דאורייתא כלל רק משום שמא ידרוס פעם אחרת ואין להוסיף לגזור גזירה מדעתינו כללא דמלתא דאין להחמיר בדיעבד אפי' העביר צוואר על סכין תלוש' כיון דקים לי' שלא דרס ועמ"ש ס"ק הסמוך:

(1)

ואפילו ברי לי כו' כן דייקו התוס' מהא דאמר אבל צוואר בהמה למעלה חיישינן שמא ידרוס דהא לכתחילה בלא"ה אסור וכבר כתבתי לעיל ס"ק הסמוך ליישב קושית התו' על נכון דמה שתרצו התו' דחיישינן שמא ידרוס פעם אחרת ומדמי להו למגל קציר בהליכתה דגזרינן שמא ישחוט גם בהבאה לפענ"ד דחוק הוא דבשלמא התם יש לחוש שעשה המגל סכין של שחיטה וברוב שחיטות יש לחוש שיקרה לו מכשול אבל כאן לא

שכיח כלל שיקרה לו לשחוט בצוואר בהמה למעלה ואפשר לומר עוד ליישב קושית התו' דנ"מ בראה א' ששחט דקיי"ל רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם ולא חיישינן שאינו בקי בהלכות שחיטה אבל אם ראו ששחט וצוואר בהמה למעלה דאז אנן חיישינן שמא ידרוס וכיון דאין יודעין שבקי חישינן שאינו בקי בדרסה ואסו' כשאינו לפנינו לבודקו אבל אם הוא לפנינו ובקי בדרס' אפשר דכשר גם יש לפרש בפשיטות לפי מה שפרש"י בדף י"ו ע"א דהא דנעץ בסכין קמ"ל אע"ג דלא מבטל לי' דוקא בדיעבד שחיטתו כשירה וא"כ כל הבבא לא נשנית אלא להורות דאין להכשיר לכתחילה וע"ז קאמר ל"ש ר"ל שלא נשנית הברייתי' לאשמועינן שלא ישחוט לכתחילה רק משום הא דמחובר אלא בצוואר בהמה למטה בהא צריך לאשמועינן דמ"מ לכתחילה אסור כיון דהוא מחובר אבל בצוואר בהמה למעלה פשיטא לן דאסור לכתחילה משום שמא ידרוס ואפילו לר' חייא דמכשר במחובר לכתחילה בצוואר בהמה למעלה אסור לכתחילה וגם בא להצילינו מן הטעות שלא נאמר דברייתא לא נקטא לשון דיעבד רק משום דדרך שחיטה כשסכין נעוצה להיות צוואר בהמה למעלה ומשום דרסה אבל משום מחובר בסכין דלא מבטיל לי' אפילו לכתחילה שרי קמ"ל דליתא אלא דכל רבותא דברייתא בתלוש ולסוף חיברו דאסור לכתחילה אפילו בסכין דלא מבטל לי':

גם י"ל דנ"מ היכא דהכרח לו לשחוט כגון לחולה וכדומה ואין לו רק סכין הנעוצה בכותל ואין יכול להוציאה קמ"ל דלכתחילה צריך להיות סכין למעלה דבצוואר למעלה חישינן שמא ידרוס הארכתי קצת אף דפשיטא שאין להקל נגד דעת הפוסקים מ"מ אין להוסיף חומרות יותר במלתא דרבנן והיינו כמ"ש בס"ק הקודם במעביר הצוואר על הסכין והסכין בידו עמ"ש סימן שאח"ז:

סימן ח

(א)

יכול אדם לקבוע סכין בגלגל זהו דעת הרשב"א שסובר דללישנא דמוקי בסרנא דמיא ממילא דפחרא שרי אפילו לכתחילה ודוקא במיא גזרינן כח ראשון אטו כח שני ומהרש"ל הקשה עליו מנ"ל דפליגי לישני כלל דילמא תרווייהו קושטא נינהו דלישנא קמא קמ"ל דאפילו בשל חרס לכתחילה לא ולישנא בתרא קמ"ל דאפי' דמיא בכח ראשון שרי בדיעבד ולפענ"ד דברי רשב"א ברורים דבלא"ה הקשה בפלתי דילמא אף ללישנא בתרא איירי נמי בדפחרא דמוכני כולל כל מוכני שבא מכח אדם והיינו דפחרא ודמיא כשבא מכח אדם והיינו כח ראשון ונ"ל דאדרבה כ"ש דחיילי' דרשב"א מהכא דהא התוס' חולין דף ט"ו ע"ב ד"ה אלא הקשו דילמא נקט דיעבד משום מגל יד ותירצו

שאין לכלול כשרים לכתחילה עם דיעבד משא"כ בפ' כל הפסולין ניחא ליה למינקט כל הפסולין וא"כ כ"ש דאי מוכני דברייתא כולל אפילו דמיא די"ל דודאי בפחרא שרי אפילו לכתחילה ונקט לשון דיעבד משום דמיא בכח ראשון וכיון דלפי האמת גם דמיא כשר בכח ראשון א"כ מסתמא מיירי נמי בדמיא ומהיכא תיתי לאסור תחילה דפחרא ודברי הרשב"א נכונים וגם הפר"ח כתב ג"כ לתרץ דכיון דמיא נמי שרי בכח ראשון מהיכא לאסור דפחרא דהוי גזירה אטו דמיא ובכח שני ובתב"ש כ' עליו מה רב גוברי' נגד בעלי הש"ס דבלישנא קמא מודו דאסור לכתחילה גם בדפחרא וכן דחה דבריו בפלתי ואנא שותא דמרנן לא ידענא דבשלמא ללישנא קמא דבדמיא בכל גווני אסור ליכא רק חדא גזירה משא"כ ללישנא בתרא דגם בדמיא שרי הוה כמו גזירה לגזירה אלא דיש לדחות עיקר דברי הפר"ח דכיון דבדפחרא אין לחלק בין סבוב ראשון לשני א"כ אי גזרינן דפחרא אטו דמיא בכח שני כולה חדא גזירה הוא מ"מ פשיטא שאין להקל לכתחילה נגד משמעות הרמב"ם והרא"ש דשערי סברות לא ננעלו די"ל כל שעשה ע"י כח אחר יש לחוש שמא לא ישחוט ואינו דומה למה שעושה בידים משא"כ ע"י גלגל בקל מתנתקת הבהמה בטרם יושחט רובו וכדומה:

(ב)

ומסבב הגלגל כו'. כתב הפר"ח אפי' בכמה סבובים שרי מאחר דאתא מכח גברא ובתב"ש כתב דדוקא בעומד בבית שאין לחוש שמא כבר פסק כחו והרוח גומר הסבובים כדאשכחן ביבמות דף ק"כ שמא הרוח בלבלתו ע"ש ואין דעתי מכרעת אבל כפי הנראה לאו בהא תליא ולא איכפת לן בכח אחר מעורב בו דהא גם בסרנא דמיא ובכח ראשון הרי בלא המים לא פעל כחו כלום שלא עשה רק להעביר המונע ואפ"ה כשר כ"ש בזה שלא הי' הרוח יכול לסבב מבלעדי כח הראשון ששם בו שהרי הרוח מעצמו לא סיבב רק ע"י כחו וסיוע הרוח אין בו ממש ועיקרו בא מכח גברא ותדע לך ממקום שהביא בעל תב"ש דחיישינן שהרוח בלבלתו ופטור מגלות מ"מ במזיד חייב עליו דאפילו לא מת רק לאחר זמן חייב וכמ"ש התוס' שם וא"ת דשחיטה מדמינן לגלות א"כ היכא מייתי בש"ס חולין דף י"ו ראיה דבסרנא דמיא בכח ראשון שחיטתו כשירה מדר"פ דאמר מאן דאשקיל אחברי' בדקא דמיא בכח ראשון חייב ומאי ראיה הא חייב אפילו בכח אחר מעורב בו משא"כ לענין שחיטה אלא ודאי גם לענין שחיטה כשר בכה"ג וכן בש"ס דף ל"א זרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה שחיטתו כשירה משמע אפי' סייע הרוח בהליכה וכן פעמים הסכין כשהוא בידו משתמטת לירד לרוחב הסימן אטו מש"ה תפסל השחיטה הכל הוא מכחו ועיקרא דמלתא לפענ"ד הוא כשהרוח לבד גלגל המוכני

ולא עשה האדם רק להסיר המונע כמו בריחיים של רוח היינו סרנא דמיא ממש אבל אם עמד בחוץ ולא הי' כח ברוח לגלגלו רק ע"י שגלגל האדם בכח וע"י הרוח נתוספו הסבובים עדיין לא פסק כח האדם מאחר שהרוח לחוד לא הי' יכול לגלגל אם עמד מעיקרא הכל מכח האדם הוא וגם בפלתי ראיתי שכ' כדברי התב"ש והנלענ"ד כתבתי להלכה ולא למעשה:

(ג)

בסביבה ראשונה מכאן ראיה ג"כ למ"ש לעיל בסימן הקדום דלא שייך לגזור שמא ידרוס פעם אחרת לענין דיעבד דא"כ כפי הנראה דכאן יש לגזור טפי כח ראשון אטו כח שני ואפ"ה לא אסרינן בדיעבד אלא ודאי כדפרישת לעיל דדוקא במגל שיש לחוש שיעשנה לסכין של שחיטה קבוע אבל לא במידי דבאה במקרה לכן גם הכא לא חיישינן שמא יעשה כן בכח שני:

סימן ט

(א)

פסולה אע"ג דבגמרא אמר ר' זירא אמר שמואל בליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשירה כתבו הפוסקי' דהרי"ף השמיט מימרא דר' זירא והיינו משום דס"ל דלדידן דקיי"ל דצריכה בדיקה אתלת רוחתא לא קיי"ל בי"הש מרווח רווח וא"כ י"ל דחיישינן לצדדין שנשרפין בטרם חתך שיעור שחיטה לכן דעת הפר"ח דבעוף באמת כשר אם שחט הקנה לבד דלא מיטריף רק ברובו וחדודו קודם לליבונו ובאמת קשה לפ"ז הדרא קושיא לדוכתה אמאי השמיטה הרי"ף ונראה ודאי דעת הרי"ף שגם בעוף טריפה ומ"מ טעמא בעי למה יטריף הרי"ף ואפשר לומר דקשיא לי' להרי"ף דמאי פריך בש"ס הא איכא צדדין נימא דשמואל מיירי בעוף ושחט הקנה לבדו ומהיכא תיתי לומר ביה"ש מרווח רווח דלא קיי"ל כן ובאמת לדעת הפוסקים שפסקו דצריך בדיקה אתלת רוחתא והקשו משמואל דס"ל בי"הש מרווח רווח וי"ל באמת דודאי אמוראי בתראי לא פליגי אשמואל אלא דס"ל דשמואל בעוף קאמר ובקנה ולא קמ"ל רק דחדודו קודם לליבונו והא דפשיט רב יימר דשמואל ס"ל ביה"ש מרווח רווח י"ל דס"ל כמ"ד בפ' השוחט דף כ"ח דגם בעוף בעינן דוקא ושט ולא קנה א"כ ע"כ ס"ל לשמואל בי"הש מרווח רווח וא"כ למאי דקיי"ל דסגי בקנה לחוד י"ל דגם שמואל לא אמר דבריו רק בקנה לבד וליכא נ"מ ולעולם גם שמואל ס"ל דצריכה בדיקה אתלת רוחתא מיהו לדעת הרי"ף ודאי אי הוה סבר בעוף כשר לא הי' משמיט דשמואל לכן נ"ל דהרי"ף קשי' לי' דה"ל לפרושי דשמואל בעוף ושחט הקנה לכן ס"ל להרי"ף דבעוף קיי"ל דנחמרו בני מעי' טריפה וא"כ י"ל מחמת

חום הסכין לא גרע מנחמרו בני מעי' ואף דלא מצינו בסימנין שיהי' טריפה מטעם נחמרו מ"מ כיון שחום סמוך גם הסימנין נחמרים וא"כ ניהו דחדודו קודם מ"מ י"ל מכח החום נחמרו הסימנין וע"כ בבהמה איירי דלא פסל נחמרו בני מעים כדלקמן סימן נ"ב ס"ז וא"כ אי לא קיי"ל ביה"ש מרווח רווח ליתה דשמואל אפילו בעוף וא"ש:

עוד י"ל דבלא"ה קשה איך אמר שחיטתו כשירה הא קיימ"ל בסימן כ"ה דצריך שיבדוק בסימנין וא"כ בשחט בסכין מלובנת מאי בדיקה שייכא הא לא סמכינן דמסתמא שחט רובן א"כ כאן מאי בדיקה היא זו דדילמא מה שמוצא רובן שחוטין היינו שפסק לשחוט במחצית הסימן והמשהו המשלים נשרף לכן נדמה לו ששחט רובן וצ"ל ששחט כל הסימן וי"ל דשמואל לשיטתי' משמע דס"ל דלא בעי בדיקת סימנין רק לכתחילה דהא שמואל אמר בדף ט' הבודק צריך שיבדוק בסימנין ומבעיא לן לא בדק מאי פליגי שם או טריפה או נבילה וא"כ קשה אמאי לא קמ"ל רבותא טפי הבודק שלא בדק שחיטתו אסורה וע"כ שמואל ס"ל דדוקא לכתחילה צריך בדיקה אבל בדיעבד אמרינן מסתמא שחט רובן כמנהגו וא"כ ממילא ס"ל לשמואל שפיר בליבן סכין דכשר בדיעבד לשיטתיה דס"ל דבדיעבד לא אסר בלא בדק בסימנין וא"כ אנן דקיי"ל בלא בדק בחזקת איסור עומדת א"כ אין להכשיר בליבן סכין כיון דאי אפשר לבדוק בסימנין ואף דאפשר לפעמים כשרואה ששחט רובן לא פלוג רבנן כיון דאי אפשר בבדיקה אין להכשיר כנ"ל ונ"מ במ"ש שאם לא ראה הסימנין שחוטין אין לסמוך אבדיקה דשמא נשרף קצת ואפילו להפוסקים כרבי זירא שהוא היש מכשירין אסור אבל אם ראה ששחט רוב הסימנין בזו כמה פוסקים מכשירין כ"ש בעוף שהסברא נוטה להכשיר ונ"מ לצדד במקום תערובת:

ובפלתי כתב שדעת הרמב"ם דבחדוד ג"כ יש ספק אם חדודו קודם לכן כתב בהלכות טומאת צרעת בפ"ה אם הי' ראשו חד ה"ז ספק ע"ש ותמיה לי דהא הרמב"ם כתב בהדיא אם הי' ראשו מבורז ה"ז מכוה והיינו משום דחבטא קדים כמפורש בש"ס ליבן שפוד והכה בו נידון משום מכוה מוכח בהדיא דחבטא קדים ואתי הבלא ומבטל לי' וע"ש בהגהת הרמב"ם שיש ספר שגרס ראשו כדור ולפענ"ד ט"ס ברמב"ם במ"ש אם הי' ראשו חד צ"ל ראשו כד והיינו עגול כדאי' בפ' אילו טריפות ובלשון הרמב"ם פ"ג ממאכלות אסורות שני ראשי' כדין ע"ש וכן כונת הרמב"ם כאן אם הי' ראשו כד נמצא שהוא מסכים ממש עם הש"ס דחדודו קודם דוק ותשכח כי האמת יורה דרכו. ולפ"ז נראה עיקר דגרסת הרמב"ם ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשירה דאין לומר דס"ל להרמב"ם דלא אמרינן חידודה קודם דהא הוכחתי מדבריו דס"ל חדוד קודם מיהו י"ל דכיון דמצריך בדיקותא אתלת רוחתא כמ"ש בפ"א דין כ"ג ואח"כ כתב שאם מצאה פגומה הרי הכל ספק נבילות

משמע אפילו פגומה מן הצד משמע דס"ל דלא אמרינן ביה"ש מרווח רווח מיהו אפשר דס"ל כרבינו יונה דמורשא ובצדדין קורע מיהו יותר נראה להכריע הגירסא שחיטתו כשירה דל"ל הגירסא ברמב"ם שחיטתו טריפה דלא מצינו בשום מקום ברמב"ם שיאמר על ספק בשחיטה לשון טריפה רק פסולה גם אין לגרום שחיטתו פסולה דלא מסתבר שיפסוק הרמב"ם בהחלט דלא כשמואל דאין ראיה מן הש"ס לדחות דשמואל לגמרי דאי משום דבעי בדיקה אתלת רוחתא עכ"פ ה"ל לחלק דבעוף ושחט הקנה לבדו אינה פסולה ואפילו למה שצדדנו להרי"ף שאוסר גם בעוף מ"מ הרי כתב בפ"ג דין י"ח כל מקום שאמרנו שחיטתו פסולה הרי זו נבילה וזה ודאי לא מסתבר שיפסוק שהוא נבלה ודאית אלא העיקר כגרסת הר"ן דגרס שחיטתו כשירה בשגם נודע דרכו של רבינו שלא לדחות המפורש בסוגיות:

ומ"ש בספר תבואת שור טעם להשמטתו של הרי"ף שיש חילוק בין חדוד הסכין כיצד הוא לא משמע כן בש"ס מהא דאמרינן בשפוד דברזיי' מבריז דהיינו חדוד לפרש"י שלא הכהו בכח אלא דקרו משמע שאין חילוק בין השפוד עצמו אע"פ שאינו חדוד כמו סכין זהו ודאי אם שהה קצת ולא חתך ודאי י"ל שנכוה הסימן לכן ודאי לדינא יש להחמיר בכל אופן:

סימן י

(א)

מותר לשחוט בו כו' מקלקל כו' כן הוא בש"ס אך הרי"ף השמיט מימרא זו ובחדושי' שכתבתי בימי חורפי בילדותי כתבתי לישב וכתבתי ואפשר דקשיא ליה להרי"ף קושית התוס' שהקשו היאך חשיב ליה מקלקל ובשוחט חטאת העוף אמרינן דהוה מתקן להוציא מידי אבר מן החי לבני נח, ולכאורה קשה למה הוצרכו התוס' לבקש מזו שהוא ברייתא ולא הקשו בפשיטות ממתני' דשוחט אב מלאכה הוא וכתבתי דבשאר שוחט לא קשי' להו כלל די"ל דשוחט חייב על הגמר דכיון ששחט בה פורתא הרי שוב אינה ראוי' לשלשה דברים והוה כמו מסוכנת א"כ חייב בשבת על הגמר לכן הקשו משוחט חטאת עוף דמוקי ר"פ בחולין דף מ' בחצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וחצי קנה עדיין ראוי להתקיים א"כ קשיא להו שפיר דהוה מקלקל דהא מעיקרא ראוי להתקיים ובמשהו הוא דחייב שפיר קשיא להו הא הוה מקלקל וא"ש דברי התוס' ועפ"ז י"ל דהרי"ף לא ס"ל תירוץ התוס' וס"ל באמת דמרא דהאי מימרא הוא רב נחמן ורב נחמן לשיטתיה אזיל דמשמע שם בחולין דף מ' דמוקי להך ברייתא בחטאת בהמה א"כ שפיר י"ל דלכך חייב משום דבסוף שחיטה הוא מתקן וא"כ אנן דקיי"ל כר"פ דמוקי התם בחטאת עוף ובחצי

קנה פגום מוכח דשוחט מקרי מתקן ולא ס"ל לחלק כסברת התוס' וא"כ לית הלכתא כרב נחמן בהא:

ולפ"ז יש לפקפק במ"ש רמ"א לקמן סימן רכ"א במודר הנאה מחבירו שמותר לשחוט לו בהמה בריאה דלמ"ש לדעת הרי"ף אינו כן מיהו לענ"ד לכ"ע אסור דודאי צריך להסביר הסברא איך יהי' מותר לשחוט בסכין ע"ז הא כיון דשחט בה מקצת ושט כבר נעשה בה מעשה טריפה וא"כ נהנה בגמר השחיטה ומ"ל מה שקלקל קודם ועוד גוף הסברא תמוה איך לא יחשב זה הנאה מע"ג והוא חפץ בכך שתהי' ראוי לאכילה ונותן שכר שחיטה וכדומה ואיך נאמר שחשוב מקלקל במה שרצון וחפץ כל אדם בכך ובחדושינו אמרנו דודאי גוף השחיטה אינו נהנה בה שהרי ל ע"י שחיטה אינה ראוי' לאכלה חי בלא בישול רק אחר התיקון והבישול א"כ אין הנאת הסכין פועלת בלא שאר דברים שצריך להכשיר אכילה א"כ לא גרע מתנור שהסיקו בעצי אשירה דהפת מותרת דה"ל זה וזה גורם וכאן עיקר ההנאה על שני תיקונים השחיטה והבישול א"כ ה"ל זו"ג דשרי מטעם הנאת אכילה אבל במסוכנת שהבהמה מתעלה בדמים לאחר השחיטה אסור שהרי הנאה זו מיד וכמו מחתך שההנאה הוא מיד ועפ"ז אפשר ליישב השמטת הרי"ף די"ל דע"כ רב נחמן ס"ל זה וזה גורם שרי אפילו לכתחילה וא"כ אנן דקיי"ל דלכתחילה אסור ממילא אסור לשחוט דעכ"פ לכתחילה אסור זו"ג כמ"ש התוס' פסחים דף כ"ז מיהו להפוסקים שפסקו כרב נחמן אפשר לחלק דהכא בשעת שחיטה אין כאן שום הנאה ואדרבה מקלקל הוא לכן אפילו לכתחילה שרי:

ובזה אפשר ליישב מה שהקשו התוס' מחטאת עוף לפמ"ש דהקושיא דוקא מחטאת עוף ולפ"ז ניחא די"ל בעוף דחזי לאומצא כדאי' בשבת פ' מפנין א"כ התיקון מיד ואסור וא"כ י"ל ג"כ בהך דבתחילת שחיטת הושט אינה ראוי' עוד לג' דברים ואיך יגמור השחיטה דגם על זה י"ל בודאי כיון דבתחילת שחיטה נקרא מקלקל ומותר א"כ ההיתר בא משני דברים תחילת שחיטה בהיתר וסוף השחיטה אע"ג דמקרי נהנה ה"ל זה וזה גורם ושרי ולא נחשוב רק הנאת עילוי בדמים כגון במסוכנת ששוה יותר ע"י השחיטה ואף דזוז"ג אסור לכתחילה י"ל כיון דאינו מעולה בדמים אינו בגדר מבטל איסור וכמו שכתב הר"ן פ' כל הצלמים גבי זורעין תחתי', מיהו לענ"ד בפשיטות א"צ לדחוק כדברי התוס' דודאי השחיטה עצמה אין בה הנאה של כלום ועיקר ההנאה כשיאכלנה וע"ז נותן דמים בשביל שהנאת האכילה שוה לו, וא"כ י"ל לפי מה שכתבו התוס' בע"ג ולקמן סימן קל"ב אם לקח העו"ג היין ואח"כ נתן המעות לא הוי דמי י"נ אע"פ שהיין הי' בעין ולכ"ע אם היין לא הי' בעין לאו דמי י"נ מקרי כמו שכתבו התוס' בע"ג ר"פ השוכר דף ס"ב ע"ב א"כ

אעפ"י שבודאי לא הי' נותן לו דמים אילו לא נתן לו יין מ"מ כיון שהיין אינו בעולם או שכבר משכו לא מקרי דמי יי"נ הרי בע"ג לא נחשב הנאה רק מה שנהנה מע"ג בעינה, לכן מותר ללות פירות שביעית לפרוע בשמינית א"כ גם כאן כיון שעכשיו אין הנאה של כלום שהרי הבהמה נפחתה בדמים רק אח"כ כשאוכל הנאת אכילה שוה לו יותר ואז חלף והלך הנאת הסכין ואינה בעולם שאין בבשר עוד ענין ע"ג משא"כ לענין שבת כל המלאכות הם בשביל סוף הדבר שצריך לכך כמו לישה ואפי' וכדומה הכל נדון על שם סופו שפיר חשיב התקון שלבסוף לכן חייב לענין שבת אבל בע"ג אינו אסור רק הנאה שנחשב לשעתה שנעשה בה ההנאה מיד והיינו העילוי בדמים שאומרין שאחר התיקון שוה יותר מלפני התיקון וכשאינו מתעלה בדמים ואינה שוה יותר עכשיו לאו הנאה הוא כלל ואינו אסור:

וכל זה לא שייך במודר הנאה דמ"מ חפצו ורצונו בכך ואסור ללות דברים הצריכים לו אף שהנאתן לאחר שעה מ"מ כיון שזה עושה לו חפצו ורצונו בכך במה שלכל אדם נחשב לתיקון בשביל סוף הדבר שצריך לאכילה א"כ פשיטא שאסור לו לשחוט וכמ"ש בט"ז לקמן סימן רכ"א וכן עיקר ועיין בסמוך סק"ב:

(ב)

ואסור לשחוט מסוכנת ואם שחט מבואר בטור בשם הרא"ש דהבהמה מותרת בדיעבד וראיית הרא"ש מדפריך ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא ומאי קושיא הא קמ"ל דהבשר מותר וכחא דהתירא עדיף לאשמועינן ע"ש, ותמה מהרש"א דמ"מ קשיא ליה שפיר איך קאמר מותר לשחוט בה לכתחילה הא אסור משום שמנונית דאיסורא ואי קשיא שישחוט ע"מ לקלוף או להדיח הא לכתחילה אסור וא"כ שפיר פריך אמאי מותר לכתחילה וצריך פירוש לפירושו דאם הי' מותר לשחוט ע"ס שיקלוף כ"ש דלא א"ש לפי האמת דהרא"ש מתיר הבשר בדיעבד תקשי מאי פריך ת"ל משום שמנונית הא י"ל שמותר על סמך שיקלוף וצ"ל אם עיקר הכונה על ההיתר בדיעבד א"כ לא קשי' ליה רק לישנא דמותר על זה י"ל דעיקר רבותא על הבשר ולשון שריותא לכתחילה היינו משום דלפעמים במציאות לכתחילה ג"כ נקט לישנא דמותר אבל אם עיקר הרבותא לכתחילה דבדיעבד בכל גווני שרי לא הל"ל סתם מותר לשחוט וה"ל לפרושי באיזו אופן שלכתחילה מותר כיון דזה עיקר הרבותא וצריך שיהי' הלכתחילה כפשוטו לא במציאות מה וכן נראה מדברי הפלתי לכן תירץ די"ל באינו ב"י ושוחט ע"ס שיקלוף דהיכא דמותר בדיעבד לא חיישינן דמשתלי ולענ"ד זה צ"ע דבפוסקים לא כתבו כן רק כשלא בדקוהו אם הוא מומחה דיכולין ליתן לו ע"ס שיבדקוהו אח"כ דאי משתלי ליכא

איסורא והבדיקה ישנה במציאות אם הוא בפנינו משא"כ באינו בן יומא אם כבר שחט ואין ב"י אינו אוסר קליפה זו למה:

ונראה לפרש בסגנון זה דהרשב"א הקשה לקמן בשוחט בסכין של איסור אמאי קולף נימא בית השחיטה מרווח רווח ותירץ הרשב"א דבסתמא אינו נזהר שלא יטה, וקשה לפ"ז מאי פריך ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא נימא דמיירי בנזהר שלא יטה וצ"ל דלכתחילה מיהו אסור שמא יטה הסכין וא"כ קשה לוקמה באינו בן יומא ובנזהר שלא יטה, ואין לומר שמא לא יזהר דאף אם יטה אין איסור דהוה נט"ל, (ובדרוש אמרתי לחדד התלמידים דמשני בליבנה באור והתוס' דייקא דסכין א"צ ליבון וי"ל דאין הכונה לליבון המכשיר רק בודאי י"ל בי"הש מרווח רווח, וצ"ל דאינו נזהר שלא יטה, והרא"ש הביא לתרץ הא דבעי בדיקה אתלת רוחתא ולא אמרינן בי"הש מרווח רווח ובליבן סכין אמרינן מרווח, ותירץ דכשיודע שהסכין מלובן נזהר שלא יטה, וא"כ כונת הש"ס שליבנה באור א"כ נזהר מלהטות וי"ל דשרי משום מרווח רווח ולא איירי בליבון המכשיר כלל) אלא כל עיקר הרבותא הוא להתיר לכתחילה ואם כן לא שייך לאוקמה דרב נחמן, אשמועינן דוקא באינו מטה הסכין דה"ל לפרושי כיון דכל הרבותא אינו רק לענין לכתחילה אבל אי הבשר אסור א"כ עיקר הרבותא על הבשר רק הלשון מותר דנקט יש לפרש דמשכחת לה שריותא באינו ב"י ושחט ע"מ שלא להטות ימין ושמאל וכנ"ל לדברי מהרש"א:

ואפשר דלכך כונת רש"י שפירש הקושיא אמחתך ולא פירש אשוחט דבשוחט י"ל באינו בן יומא ובנזהר שלא להטות דאמרינן מרווח רווח אלא ודאי הקושי' אמחתך דלא שייך מרווח רווח ואפילו אינו בן יומא אסור לכתחילה עכ"פ וכמ"ש בש"ך סק"א כל זה כתבתי בימי חורפי מ"מ זה דחוק דפריך דלא ה"ל לומר סתם מותר לשחוט בה דמ"מ קשה גם השתא נוקמה באינו ב"י, וע"כ לא נחית הש"ס להכי, ואפשר דהרא"ש ס"ל דיש להתיר לשחוט ע"מ לקלוף וכמ"ש בפלתי, וס"ל דהקושיא היא על מסוכנת, דודאי לפי מאי דמסיק הרא"ש שלא נאסר הבשר י"ל דאין כאן רק הנאה מועטת מה שצריך ליתן בעד סכין לשחוט וכמ"ש הרשב"א שאם שחט א"צ להשליך לים המלח רק הנאת סכין, וא"כ הקושיא תיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא, א"כ כשמצריך קליפה אין כאן הנאת סכין דהקליפה שוה יותר ואתי שפיר מיהו בהרא"ש לא משמע כן:

ואפשר לומר עוד דקשיא ליה להרא"ש נימא דקמ"ל משום איסור ע"ג מותר לשחוט, ואין לומר דלא משכחת היתר לכתחילה י"ל דודאי הוצרך לאשמועינן דהבשר מותר וע"י שהבשר מותר יתכן כי מציאות היתר לשחוט לכתחילה והוא ע"פ מ"ש הפוסקים בחולה שצריך בשר בשבת ויש נבילה מוכנת ואם נשחוט הרי איסור סקילה ונבילה

ליכא רק לאו ופסקו שמותר לשחוט דאם יתן לו נבילה הרי כל חתיכה באיסור משא"כ כששוחטין אין עושין איסור רק פעם א' והשתא שפיר קשיא להרא"ש נימא דקמ"ל דמותר לכתחילה ואין הבשר נאסר דאם הי' הבשר נאסר א"כ אם הי' צריך בשר בשביל חולה ולא הי' רק סכין של ע"ג א"כ יותר טוב שלא לשחוט כלל ויתנו לו נבילה דאם ישחוט בסכין זה והבשר נאסר הרי עביד תרתי נהנה מע"ג וגם כל זית אסור וכיון דמותר לשחוט בו משום ע"ג א"כ ודאי שוחטין לו אפי' לכתחילה כיון דמשום סכנה עביד וא"כ יותר טוב לשחוט ע"מ לקלוף ושרי אפילו לכתחלה אלא ודאי לעולם אין הבשר נאסר וא"כ פשיטא לן שאין מאכילין אותו נבילה שהרי אם ישחוט בסכין של ע"ג הבשר מותר לגמרי א"כ פשיטא דגם משום חשש שמנונית דאיסור שוחטין לכתחלה ופריך שפיר תיפוק ליה דאסור משום שמנונית, ואין לומר דמיירי בצריך לחולה שיש בו סכנה דא"כ פשיטא דשרי אפי' במסוכנת, ואין לומר שיאכילנו נבילה דהא אם ישחוט בסכין של ע"ג הבשר מותר לגמרי וא"כ א"צ הטעם משום מקלקל והוכחת הרא"ש שפיר:

עוד אפשר לומר דקשיא מאי פריך ת"ל משום שמנונית הא קמ"ל דמשום ע"ג מותר לשחוט ונ"מ היכא דנתבטל הסכין חד בתרי דאיסור שמנונית בטיל דקיי"ל דכלי בטל חד בתרי אבל איסור ע"ג לא בטיל כדאי' בי"ד סימן ק"מ, א"כ נ"מ טובי במה שמותר לכתחילה משום איסור ע"ג אף דלא פריש רב נחמן דאיירי בכה"ג היינו משום דעיקר רבותא שהבשר מותר וזה שייך בכל בהמות אלא ודאי לענין הבשר לא צריך לאשמועינן כלל רק דלכתחילה שרי וזה לא משכחת רק במציאות רחוק ואינו במשמע דברי רב נחמן, וכה"ג יש ליישב דנוכל לאוקמא שלא נשתמש לע"ג רק מקצת סכין ושחט שלא כנגד מה שנשתמש דקיי"ל חם מקצתו אינו מבליע בכולו וי"ל כנ"ל ואין להאריך בזה:

אמנם בתר עיון נראה כוונת הרא"ש שבא להוכיח הא גופא דמשום איסור שאסור לשחוט בו לא נאסר הבשר דאם איתא דבלא טעמא דמקלקל הוה הבשר אסור בדיעבד א"כ הוצרך רב נחמן לומר שמצד איסור ע"ג מותר לשחוט בו לכתחלה דלאו הנאה היא דאי הוה מחשב הנאה הי' הבשר נאסר אפי' בדיעבד וא"כ אפי' תימא שמשום שמנונית אסור לכתחילה הוצרך רב נחמן לומר שמשום איסור ע"ג שרי אפי' לכתחילה דאם הי' אומר סכין של ע"ג ששחט בה מותר א"כ הי' נראה שאף מה שבתחלה נחשב הנאה מותר בדיעבד וזה אינו אי אמרינן שכל הבשר נאסר היכא דמקרי הנאה וא"כ מאי פריך ת"ל משום שמנונית אפי' תימא שבאמת אסור משום שמנונית לא הי' יכול לומר בלשון אחר רק שמותר לשחוט בה ומשום איסור ע"ג אין איסור דאל"כ גם בדיעבד הוה אסור

אלא ודאי פשיטא לן דבדיעבד ודאי מותר ועיקר רבותא על לכתחלה פריך שפיר דמשום שמנונית אסור ועל דיעבד ל"צ לאשמועינן כלל ודברי הרא"ש ברורים:

ועפ"ז אפשר ליישב פרש"י שפי' הקושיא על מחתך והקשה מהרש"א אמאי לא פי' הקושי' על שוחט, ולפ"ז ניחא די"ל בודאי רש"י ס"ל בשוחט בדיעבד נמי אסור והוא ע"פ שהקשו המפרשים אי אמרינן כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני השוחט בשבת אמאי שחיטתו כשרה נימא דלא מהני והוי נבילה ותירצו דלא אמרינן רק לבטל האיסור ובשבת אף אם תהי' השחיטה פסולה מ"מ האיסור נטילת נשמה יש, וא"כ י"ל בסכין של ע"ג אי הוי הנאה י"ל אי עביד לא מהני שהרי אסור לו ליהנות מע"ג ואם נתירה באכילה הוה נהנה, ואם אוסרין אותה דלא מהני השחיטה הרי לא נהנה כלום, וא"כ ל"ל דהקושיא על שוחט דשוחט צריך לאשמועינן דמותר לשחוט לכתחילה ולא שייך אי עביד לא מהני א"כ קמ"ל דהבהמה מותרת וכקו' הרא"ש, לכן פירש הקו' על מחתך ובמחתך לא שייך לא מהני א"כ אינו אסור רק לכתחילה פריך שפיר:

איברא דתמוה לי טובא על הפוסקים שמתירין אפי' לכתחילה ואיך יהי' מותר לכתחילה הא כתוב בא"ח סימן ת"ן שאסור להשאיל כלי חמץ מפני שרוצה בקיומו שלא יבקע הכלי עמ"ש במגן אלף שבע"ג ודאי רוצה בקיומו אסור כדאי' לקמן סימן קל"ג ס"ו ובתשמישי ע"ג ודאי רוצה בקיומו אסור וכמו שפירש"י בע"ג דף ס"ו דישראל מצווה לבטל ע"ג ותשמישי' א"כ תימא איך ישחוט בו לכתחילה והרי רוצה בקיומו שלא יאבד ולא יתקלקל ואין לך רוצה בקיומו יותר מזה ורב נחמן גופיה ס"ל בע"ג דף ס"ג ע"ב דרוצה בקיומו אסור, והי' נראה להכריע מזה דרב נחמן לא קאמר רק משום איסור ע"ג מותר לשחוט ונ"מ שהבשר מותר וכן מורה לשון הרמב"ם שהובא לקמן סימן קמ"ב ס"ב ודלא כמ"ש רמ"א שם דמיירי בישן אלא דלפי"ז אין מנוס מקושית הרא"ש מאי פריך תיפוק ליה הא נ"מ שהבשר מותר בדיעבד בקליפה אם לא שנאמר כקושית הש"ס דפריך גם במסוכנת לא שייך איסור בדיעבד שהרי מקלקל ואוסר כדי קליפה כדפרישית לעיל, ולפ"ז מוכח דבמסוכנת אסור אפי' בדיעבד היכא דאינו אוסר כגון בחדשה אסור אפי' דיעבד בשביל הנאת הסכין:

ועפ"ז אפשר לבאר דעת הרמב"ם שכתב לשון דיעבד די"ל לכתחילה ודאי אסור משום רוצה בקיומו ולא קאמר רק בשביל הנאת ע"ג מותר לשחוט בהמה בריאה לכן במסוכנת משמע מלשון הרמב"ם דאסור בדיעבד, וא"ש אמאי לא ביאר הרמב"ם דבישינה מותר בדיעבד גם במסוכנת כיון דאוסר כדי קליפה מקרי מקלקל די"ל הרמב"ם לשיטתיה דס"ל דסגי בהדחה א"כ אפי' בישינה מקרי נהנה דאין לו הפסד כלל ועיין בסמוך סק"ג

וצע"ג אם לא שנאמר דכיון דחשיב מקלקל בגוף הבהמה לא קפדינן על רוצה בקיומו בשביל זה וצ"ע:

(ג)

ואסור לשחוט, לקמן סימן קמ"ב העתיק המחבר לשון הרמב"ם דמשמע מדבריו דאפילו אם שחט אסורה, אלא דהש"ך כתב דדוקא במסוכנת שההנאה מרובה היא אסורה אבל אם חתך בשר אינו אסור בדיעבד, וקשה לפ"ז אמאי אמר בגמ' פעמים שהשוחט אסור במסוכנת ומחתך מותר באטמא דקיימי לקורבנא וה"ל למימר בפשיטות שהשוחט אסור אפי' בדיעבד ומחתך מותר בדיעבד אפי' היכא דהוי מתקן דבאטמא דקיימא לקורבנא אינו רבותא כ"כ, גם מלשון הרמב"ם שכתב ואם חתך דרך הפסד והשחתה מותר משמע דהיכא דהוי מתקן אפי' דיעבד אסור, עמ"ש בסמוך סק"ד:

(ד)

במסוכנת לשון הטור ואם שחט בה כתב הרשב"א יוליך הנאה לים המלח וכמה היא כדי שכר סכין לשחוט בה וא"א הרא"ש (כתב) שאין צריך, ובש"ך כתב דהרא"ש מודה דהנאת סכין בעי ואין פלפולו של הרא"ש רק שלא לאסור כל הבהמה, והפר"ח השיג דלהרא"ש לא מהני הולכת הנאה רק בתערובת, ובפלתי השיג עליו דהיינו דמחלק הרא"ש בין בהמה לפת, ואין זו השגה דעיקר כוונת הפר"ח היא מאחר שלא מצינו כן רק בתערובת א"כ בבעינא לא מצינו, ובפלתי הביא ראיה דאל"כ תקשי עדיין קושית הרא"ש מאי פריך ותיפוק ליה משום שמנונית הא נ"מ דמשום שמנונית סגי בקליפה ומשום הנאה צריך הולכת שכר סכין, ולענ"ד אין זו ראיה דהא בלא"ה צריך לעמוד ע"ד הרא"ש אחר שהכריע מקושית הש"ס דשרי בדיעבד מדפריך ותיפוק ליה דלמא קמ"ל דבהמה מותרת א"כ מה הוא שחזר ונסתפק במסוכנת אחר שמוכרע כן מן הש"ס, אלא נראה הצעת לשון הרא"ש דודאי בבהמה בריאה פשיטא ליה דמותר בדיעבד רק במסוכנת מספקא ליה שהנאה מרובה היא לכן נסתפק הרא"ש במסוכנת שהנאה מרובה היא ולא יכול להכריע מקושית הש"ס די"ל אהיתרא דלשחוט פריך דבבריאה פשיטא לן שאין לאסור רק לכתחילה וא"כ משמע דלמסוכנת אין ראיה כלל מקושית הש"ס, מיהו נלע"ד עיקר כהפר"ח דהא ראיית הרא"ש מהשוכר את הפועל שאין הנאת ע"ג נאסרת בדיעבד, וכן מהא דלא נקט אם זרע אסור ושם אפי' הולכת הנאה לים המלח לא בעינן דאל"כ ה"ל לתנא לאתנויי פלוגתא דר"א ורבנן התם אלא ודאי בדיעבד שרי בלא הולכת הנאה ולכאורה משמע כהרא"ש בפרק כל הצלמים אבן שחצבה מתחילה לדימוס ולא נקט אבן שחצבה בכלי שנחצבו בו ע"ג משמע כהרא"ש:

(ה)
סכין של אינו ישראל כתב הש"ך סק"י מדסתם המחבר משמע דאפילו בסתם סכין אע"ג דסתם כלים אין ב"י מ"מ סתם סכין שמנונית טוח על פניו ובקונטרס שכתבתי בילדותי כתב בס' אשל אברהם להגאון בהר"א ברודא תמה עליו דהמחבר פסק מדיח ואין תמי' כלל דאם אינו ב"י אפילו הדחה לא צריך כמ"ש הרא"ש בהדיא, וגם למה אם קלף ה"ז משובח, ומה שלא דייק כן מלשון הרמב"ם י"ל לשיטתי' אזיל דס"ל סתם כלים בן יומן וכמ"ש הב"י לקמן סימן קכ"ב:
ובאמת יש לעיין לפמ"ש התו' והרא"ש דמיירי ביודעין בסכין שהוא בן יומו א"כ ע"כ ס"ל דלא אמרינן דסתם סכין שמנונית טוח על פניו, דאל"כ אפילו באינו ב"י נמי אוסר דבעין אינו נפגם, וכיון דליכא בעין א"כ קשה בשלמא למ"ד קולף דס"ל ביה"ש רותח שפיר י"ל דפליט סכין הבלוע אלא למ"ד מדיח כיון דס"ל ביה"ש צונן א"כ לא פליט וא"כ קשה הדחה זו למה ויתבאר לקמן:

(ו)
מדיח זהו דעת הרי"ף והרמב"ם שפסקו כרבב"ח דאמר מדיח ותמהו עליהם למה לא פסקו כרב כמו שפרש"י וכבר כתבתי בקונטרס הנ"ל כמה ישובים הא' די"ל דהרשב"א הקשה למה קולף למה מדיח הא בית השחיטה מרווח רווח אלא די"ל דעל מדיח לא חלה קושית הרשב"א דכיון דבהדחה ליכא פסידא י"ל דלא סמכינן אי רווח רווח דהא ר' זירא לא מכשיר רק בדיעבד אבל לא לכתחילה וכמ"ש הרא"ש בשם הראב"ד דלכתחילה לא שרי ר' זירא וא"כ לרבב"ח דמדיח היינו לכתחילה רק לרב דאוסר אפילו דיעבד ובעי קליפה קשה הא מרווח רווח וע"כ רב לא ס"ל מרווח רווח אלא דקשיא לוקמה טעמא דרבב"ח משום מרווח רווח אלא ודאי הש"ס בעי לאסוקי רבב"ח שיהי' כהלכתא ואנן לא קיי"ל כר' זירא בהא וכשיטת הרי"ף שפסק דלא כר' זירא וא"כ שפיר פסק הרי"ף כרבב"ח אלא דקשה על רשב"א מאי קשי' לי' ממרווח רווח דילמא משום חוד הסכין שמבליע במקום ששוחט ואפשר דהרשב"א לשיטתיה ס"ל דטעמא דסתם סכין שמנונית טוח על גבו וא"כ חוד הסכין שצריך בדיקה מתקנח השמנונית שהוא בעין ואי משום פליטת הסכין י"ל סתם כלים אינן ב"י ומשו' בעין שבצדדין י"ל מרווח רווח מיהו לפ"ז י"ל דלהכי לא מוקי רבב"ח ס"ל מרווח רווח דא"כ אכתי לא א"ש בידוע שהוא בן יומו שאסור משום חוד הסכין שפולט אלא דאכתי ה"ל לאוקמה בסתם סכין וטעמא דרבב"ח משום מרווח רווח אלא ודאי קיי"ל כרבב"ח ולא קיי"ל כר' זירא דס"ל מרווח רווח וצדקו דברי הרי"ף, עוד נראה דודאי אפי' יהי' חשש במה שפולט חוד הסכין אין כאן פליטה רק לכי חיימא בגמר שחיטה ואין כאן רק משהו בעלמא וא"כ י"ל דלא קשיא קושית רשב"א

נימא מרווח רווח די"ל חוד הסכין אוסר אלא דליכא רק משהו וי"ל רב לשיטתי' אזיל דס"ל מין במינו לא בטיל והסכין בלע בשר וה"ל מין במינו וא"כ קשה נוקמא רבב"ח לשיטתי' דס"ל בחולין דף צ"ט מין במינו בטל וא"כ שפיר י"ל טעמא משוא מרווח רווח ואין לאסור בשביל חוד הסכין דליכא רק משהו ובטיל אלא ודאי הסוגיא לא ס"ל מרווח רווח ובעי לאסוקי רבב"ח כהלכתא לכן פסק כמותו:

אלא דקשה על עיקר קושית הרשב"א נימא מרווח רווח וקשה הא אי אמרינן ביה"ש רותח א"כ הסכין מתחמם והשמנונית זב על בית השחיטה ואף דרשב"א ס"ל שאין כח בחום ביה"ש להפליט מ"מ כיון דס"ל דהסכין יש בעין עליו א"כ מ"מ יש לומר שזב על בית השחיטה ולא שייך מרווח רווח ואפשר דקושית הרשב"א ללישנא דדוחקא דסכינא בלע, וכבר הוכיחו התו' דדוחקו דסכינא בלא חום ביה"ש אינו מבליע וכיון דס"ל ביה"ש צונן ואין כאן חשש רק בגמר שחיטה דחיימא קצת וללישנא דדוחקא סכינא ביה"ש צונן רק בצירף דוחקא מבליע לכן קשיא ליה שפיר הא מרווח רווח וליכא דוחקא ולא צריך רק קליפה במקום חוד הסכין בגמר שחיטה:

ועוד נראה ליישב דברי הרי"ף והרמב"ם דהרשב"א הקשה אי אמרינן ביה"ש רותח ליתסר לגמרי ותירץ הרשב"א שבטל בס' ואפ"ה צריך קליפה וזהו דחוק דהא רב ס"ל מין במינו לא בטיל, לכן י"ל דרב לשיטתי' ס"ל עילאה גבר, וכיון דהסכין צונן א"צ רק קליפה משום דאדמוקיר ליה בלט כדאיתא בפ' כיצד צולין דף ע"ו וא"כ קשה נוקמה טעמא דרבב"ח לשיטתי' אזיל דס"ל מין במינו בטל, גם י"ל כדקיי"ל תתאה גבר וצ"ל דא"כ הדחה נמי לא לבעי דאיסור שמתבטל א"צ אפילו הדחה לכן צ"ל דס"ל בית השחיטה צונן ולא בלע ונשאר טוח על בית השחיטה, לכן צריך הדחה, והשתא לפ"ז דרי"ף והרמב"ם לשיטתייהו דקיי"ל תתאה גבר, א"כ ממנ"פ אי ביה"ש רותח בטל לגמרי וא"צ אפילו הדחה רק דיש לחוש שמא ביה"ש (צ"ל צונן) לכן צריך הדחה דהא אנן קיי"ל מין במינו בטל בששים:

ובאמת י"ל בפשיטות דס"ל דמ"ד בסכין טריפה בצונן ס"ל ביה"ש צונן כפרש"י, ומה שהקשה בפלתי דא"כ מ"ד בחמין לימא הלכה כרב ומ"ד בצונן לימא הלכה כרבב"ח י"ל דגם מ"ד בחמין ס"ל הלכה כרבב"ח אלא דאיידי דטריד למיפלט לא בלע, ומ"מ צריך הגעלה דכיון דבה"ש רותח א"כ צריך הדחה ואסור לשחוט לכתחילה בלא הגעלה דילמא משתלי וכמ"ש הרא"ש, והא דלא פליגי רב אחא ורבינא בסכין של א"י אי בעי בחמין או בצונן די"ל דסכין של א"י צריך נעיצה עכ"פ כמ"ש התו' ועוד י"ל דאפילו מ"ד

בחמין ס"ל דאין הלכה כרב די"ל דבטל בס' כקושית הרשב"א רק רב ס"ל עילאה גבר כדפרישית לעיל:

ומה שהקשה עוד בפלתי אמאי לא פריך לרב דהתירא נמי נבעי הגעלה י"ל ג"כ לרב אין הכי נמי רק עיקר הקושיא להך מ"ד בסכין טריפה בחמין משמע דכשירה לכ"ע בצונן, אלא דמ"מ קשה מאי פריך למ"ד בחמין דהתירא נמי בלעה אמ"ה ופרש"י דהתירא נמי נבעי הגעלה דבלע אמ"ה, וקשה לפום ס"ד דביה"ש רותח אפילו בתחלת שחיטה ובלע אמ"ה, וא"כ קשה אפילו הגעלה נמי לא תועיל דהא מיד ששוחט בה בלעה אמ"ה בתחילת שחיטה וא"כ מ"ל שבלע כבר או שבולע ברגע של שחיטה ובגמר שחיטה י"ל דפליט ולא משכחת שחיטה כלל ולעולם נצטרך קליפה. ובש"ס הי' אפשר לפרש כן באמת דהכי פריך דהתירא נמי איך שוחט הא בלע אמ"ה, ולפ"ז הדרא קושית הפלתי לדוכתה דתקשי לרב איך שחט דהתירא בלא קליפה, מיהו פשט לשון משמע כפרש"י, לכן י"ל ע"פ מ"ש בפ' כל הבשר דף ק"ח ע"ב דאמר רב כזית בשר שנפל לתוך יורה רותחת דהחלב מותר משום דמיבלע בלע מיפלט לא פליט, וא"כ י"ל כל שחיטה י"ל באותו פעם שמבליע כיון דבי"ה רותח י"ל דהסכין מיבלע בלע ולא פליט שכן טבע חום בה"ש, אלא דבט"ז י"ד סימן צ"ד בעי למימר בכלי חרס ישן דאמרינן פ' המפקיד כיון דטעין טעין היינו כששבע מלבלוע אינו מוציא לו חסרונות, וכתב הט"ז דודאי המדה אינה נחסר כיון ששבע מלבלוע רק שפולט בליעתו ובולע מה שבתוך הכלי וא"כ שפיר י"ל דהגעלה שפיר מהני שהרי ע"י הגעלה פליט הסכין כמ"ש הפוסקים דהגעלה מפלטת, וא"כ כששוחט בה י"ל דחום ביה"ש פועל להבליעה וי"ל שאינו פולט רק מבלע בלע כמו ביורה רותחת, אבל בלא הגעלה י"ל איך ישחוט בלא הגעלה הא י"ל שכבר שבע מלבלוע, וא"כ כיון דבלע מכל שחיטה אמ"ה וא"כ כבר שבע מלבלוע ואם ישחוט בה בלא הגעלה פליט בשעת שחיטה הבלוע שמקדם, וא"ש דברי רש"י דבהגעלה הוה סגי בכל גווני, וא"כ י"ל דלרב אין קושיא כל כך די"ל דאה"נ דבעי הגעלה אם הוא ב"י, ובלא"ה אין קושיא זו מיוחס לסברא זו דוקא דודאי לרב דס"ל קולף וביה"ש רותח ודאי אין טעם שלא יצטרך הגעלה שהרי בלע ע"י רותח, ואיך ישחוט שנית כיון דבלע אמ"ה והא דתניא בסכין טריפה שהוא באקראי והיינו לפי האמת דבהתירא ליכא בלוע, אבל אם נימא דבי"ה רותח נמי בתחילה א"כ קשה בכל אופן אמאי דהתירא א"צ הגעלה שהרי בולע תמיד אמ"ה, וא"כ לרב דינא הכי אפילו בסכין דהתירא וצ"ל דרב ס"ל דדוקא בסכין של א"י שבלע שמנונית הרבה בעי קליפה, ולא אמרינן איידי דטריד למיפלט לא בלע, משא"כ משום בליעת אמ"ה מבי"ה כיון שבי"ה רובו דם בטיל מיעוט

דשמנונית וכיון דרובו דם ושמנונית מעט י"ל דס"ל לרב איידי דטריד רק בסכין של א"י שרוב שמנונית לא אמרינן איידי דטריד וכעין מ"ש מהרש"א, ולפ"ז אין ראיה לפסוק דלא כרב די"ל גם הך חילוק בין סכין טריפה לסכין של א"י וכמ"ש מהרש"א, מיהו נראה דאדרבה חיילי' דהרי"ף מהא דקשי' ליה למה לא מקשינן לרב דהתירא נמי בלע אמ"ה, והך סברא דטרידי סימנין דחוק דמשמע דלא ס"ל לרב הך סברא דטרידי, לכן י"ל דודאי לרב לא קשיא לן די"ל דודאי י"ל דאין חום בי"הש חום גמור שיפליט הרבה רק משהו הוא דפליט ורב ס"ל מב"מ לא בטיל לכן חייש למבעי קליפה דספיקא דאורייתא הוא לרב וא"כ דהתירא שמיעוט שמנונית של בי"הש מתבטל בדם שעיקרו בבה"ש ואף שאין ששים כנגדו כבר כתב הר"ן בפכ"ה דהיכא דכח היתר מעורב בו לא אמרינן מין במינו לא בטיל רק חתיכה נעשה נבילה, והר"ן ס"ל דלא אמרינן חנ"נ במה שאינו דרך בישול דומיא דבב"ח וא"כ ליכא חשש דאורייתא לכן לא חייש רב רק לדאורייתא, גם י"ל דחום בי"הש אינו ודאי מבליע רק ספיקא ורב לשיטתיה ס"ל מב"מ לא בטיל הוה ספיקא דאורייתא לכן לא קשי' ליה מהתירא דהתירא מעורב בדם הרבה ואין כאן מין במינו דאורייתא, וא"כ צדקו דברי הרי"ף והרמב"ם לדידן דקיי"ל מין במינו בטיל סגי בהדחה דליכא פסידא מחמירין שמא בי"הש מבליע, לכן כתב הרמב"ם שאם קילף ה"ז משובח משום דליכא כ"כ פסידא בקליפה, אבל מלשון הש"ס דלא מקשי לרב מוכח דדוקא רב לשיטתיה מחמיר דס"ל מב"מ לא בטיל מן התורה וא"כ י"ל דדוקא לרב דאיכא חשש דאורייתא ובדאוריית' מחזקינן ליה לרותח מספיקא, ורבב"ח לשיטתיה ס"ל מב"מ בטל מן התורה ובדרבנן נקיטינן לקולא ומחזקינן ליה בצונן:

(ז)

ובדיעבד יש לסמוך על זה פירשו דהיינו בנועצה והיינו משום דאין הסכין פולט רק הטעם משום בעין לכן (נ"ל וכן) דעת הרשב"א דאין חום ביה"ש מפליט מסכין, ובפלתי הביא דעת המרדכי שסובר דבעי הגעלה, וכתב בפלתי דגם מתוס' מוכח דאף דקיי"ל כרב דאמר קולף מ"מ מהני נעיצה מדכתבו התוס' דף ח' ד"ה שליבנה דהא דמוקי לה בליבנה היינו ליישב אפילו יהי' ביה"ש רותח ע"כ, וקשה אמאי כתבו בפשיטות דהא קיי"ל קולף וא"כ לא סגי בנעוצה דפולט ג"כ אלא ודאי אפילו לרב י"ל ביה"ש צונן, ולפענ"ד אפשר לפרש דקשה בלא"ה איך כתב אפילו למ"ד (כו') הא שם מרא דשמעתא רב נחמן ורב נחמן גופי אמר בפכ"ה סכין ששחט בה אסור לאכול בה רותח, ודייקו התוס' שם ע"ב ד"ה והלכתא דס"ל ביה"ש רותח מדאסר לאכול בה רותח אפילו ע"י הדחה ש"מ דס"ל בי"הש רותח, לכן י"ל דודאי עיקר הוכחת התוס' מהך דאמרי לה בעי הדחה בצונן א"כ

משמע דלרותח לא סגי בהדחה ש"מ דס"ל בי"הש רותח דאל"כ גם לרותח סגי בהדחה אבל אמרי לה דצונן לא בעי הדחה אפשר לפרש דדוקא בלא הדחה אסור לאכול בה רותח אבל ע"י הדחה מותר לאכול בה אפילו רותח ובאמת ס"ל בי"הש צונן וא"כ י"ל כונת התוס' לרב נחמן גופי' למ"ד צונן בעי הדחה ע"כ ס"ל לרב נחמן דלרותח לא סגי בהדחה א"כ ס"ל לרב נחמן גופי' בי"הש רותח והא ודאי עדיף לאסוקי לרב נחמן גופי' ובאמת ממ"ש התוס' ע"ב ד"ה והלכתא בשם ר"ת דלהכי לא בעי נעיצה משום דבי"הש צונן, והקשו מהא דס"ל דאסור לאכול בה רותח ע"כ ס"ל ביה"ש רותח ואפ"ה לצונן לא בעי נעיצה ולכאורה תמוה דהא התוס' משמע דס"ל בפשיטות דהלכה כרב כמו שנראה מדבריהם בד"ה קולף וא"כ תקשי להו איך כתב ר"ת דבי"הש צונן וא"כ אמאי קולף לרב, ע"כ לומר אע"ג דביה"ש צונן מ"מ בעי קליפה כהך לישנא דאגב דוחקא בלע הבהמה מן הסכין של א"י אבל הסכין אינו בולע מן הבהמה בחום בית השחיטה, ובאמת זהו אינו סברא כלל דכללא הוא כבולעו כך פולטו וכמ"ש בפלתי וא"כ איך סגי בצונן הא ע"כ הסכין בלע והדר פליט כשישחוט עמו, וע"כ ס"ל לר"ת בסכין של א"י הטעם משום בעין כפרש"י, וא"כ לפי' ר"ת גם בסכין של א"י סגי בנעיצה דאינו פולט בצונן כלל, מיהו לענ"ד אפשר באמת כן כוונת ר"ת דודאי גם מ"ד בצונן ס"ל כרב דקולף אלא דטעמא משום דאגב דוחקא דסכינא בלע סכין מעט ומפליט מעט מאחר שבי"הש צונן אין מבליע ומפליט רק מעט, לכן בסכין של א"י שבלע הרבה צריך בי"הש קליפה שפולט מעט משא"כ בסכין טריפה אף שנבלע מעט ע"י דוחקא אין ביה"ש פועל להפליט אותו המעט שיהי' כדאי לאסור בו כשישחוט אח"כ כשירה, די"ל דהמעט הוא דבר מועט ואין לו כח לצאת ע"י חום בי"הש כיון דבי"הש צונן, אבל לאכול בה רותח באמת אסור מפני המעט שבולע שנפלט ע"י רותח ולק"מ קושית התוס', ועיין בפלתי סק"ה שתמה על הרא"ש וכונתו דהרא"ש כתב חילוקו של רש"י דבהמה בולע מסכין אבל הסכין קשה ואינו בולע, והיינו לפי מה שנראה מפרש"י דקולף משום שמנונית בעין וא"כ ס"ל דסכין שמנונית טוח על פניו, וא"כ תמה למה הוצרך לאוקמה ביודעין שהוא ב"י אפילו א"י בו שב"י הא בעין אינו נפגם ואין סברא לחלק בין פליטה לבליעה ע"ש, ובאמת שאין סברא לחלק, ואדרבה דעת הרשב"א דהסכין בולע אבל אינו פולט ע"י חום בי"הש ע"ש מ"ש בזה, גם על התוס' קשה כן דהתוס' כ' ג"כ ביודעין שהוא ב"י בד"ה והלכתא כתבו הא דלא בעי נעיצה, וסכין של א"י בעי נעיצה היינו דנדבק בו שמנונית וא"כ ע"כ איכא בעינא דאי ליכא בעין למה צריך נעיצה הא אינו פולט בצונן, וא"כ למה צריך לאוקמה ביודעין שב"י, אלא דהתוס' י"ל דס"ל שגם הבעין נפגם, לכן הקשה בפלתי דוקא להרא"ש

דהתוס' י"ל דס"ל דגם מה שעליו בעין נפגם ג"כ, מיהו גם שיטת התוס' דבעין אינו נפגם כמ"ש הרשב"א בתה"א והובא ב"י סימן קכ"א, ובאמת יש לתמוה אי אמרינן דהסכין מקונח רק בשביל הבלוע שבסכין אסור, א"כ תקשי איך אמרינן בגמרא מ"ד מדיח ס"ל בה"ש צונן א"כ קשה הדחה זו מה טיבה הא הצונן אינו מפליט מה שבקליפת הסכין כיון שאין בעין עליו, ובגמרא הי' אפשר לומר דגם מאן דס"ל בי"הש צונן היינו שאינו עושה שתי פעולות כיון שאין בו חמימות גמור, א"כ כשפולט ע"י חום מצטנן מיד ואין בו כח להבליע עוד, גם י"ל שאחר שפעל להפליט שוב אין כת להבליע וכעין שכתב רמ"א בי"ד סימן צ"א שפסק כח המלח:

אמנם הא גופיא קשי' הא בהדיא איתא בשלהי ע"ג הסכין שפה והיא טהורה, ובגמרא שם דצריך נעיצה לחתוך בה צונן עשרה פעמים ובקרקע קשה, וקשה ל"ל כולה האי כל שמקנחו שוב לא יפלוט בצונן וכ"ש אי אמרינן סתם סכין מקונח א"כ תימא נעיצה ל"ל לצונן, ואם מפליט בצונן ע"י דוחקא והנעיצה הוא ג"כ שיפליט ע"י דוחקא א"כ תקשי קושית התוס' דהתירא יצטרך הדחה או קליפה דבלע ע"י דוחקא כמו שהקשה התוס' על ריב"ם:

ואמת שקשה על מה שהקשה התוס' על הריב"ם שמצריך לקלוף לאחר שניקרו החלב, והקשו דא"כ דהתירא נמי יצטרך קליפה ללישנא דדוחקא, וקשה ג"כ לפי שיטת התוס' דסתם סכין אינו ב"י, א"כ בע"כ הוא מקונח וא"כ מאי קושיא על ריב"ם שמצריך לקלוף די"ל שם חותכין בו חלב ואין מקנחין אותו לכן צריך קליפה דדוחקא אינו מפליט מה שבפנימית הסכין והכא בגמרא בסכין של א"י אמרינן דבלע אגב דוחקא משום בעין שיש על הסכין, וא"כ לא קשה דהתירא נמי דהתירא אין בעין עליו ולא פליט אגב דוחקא:

ובחידושי אמרתי דגם באידך ראיה שכתבו מצנון שחתכו בסכין של בשר דוקא משום אגב חורפא בלע, אבל בלא"ה לא צריך קליפה, וקשה מאי ראיה דילמא בצנון אפי' במקונח אסור כיון שהוא דבר חריף, אבל באינו מקונח לעולם צריך קליפה, אלא משום דשם אייר בסתם סכין שהוא מקונח, לכן י"ל דבאמת כן כונת התו' ממה נפשך אי אמרינן סתם סכין מקונח א"כ ראי' ראשונה נכונה דא"כ ע"כ דוחקא פועל להפליט גם הבלוע, וא"כ תקשי דהתירא נמי אלא דזה יש לדחות דריב"ם ס"ל סתם סכין אינו מקונח ודוחקא אינו פועל להפליט וא"כ לא קשיא דהתירא נמי דאסכין דהתירא אין כאן בעין, וע"ז כתבו התו' ועוד אמר בפכ"ה צנון שחתכו ואי אמרינן סתם סכין אינו מקונח א"כ מוכח דבדבר שאינו חריף כמו צנון אפילו אינו מקונח א"צ קליפה, ואין לדייק על דברי התו' דילמא בצנון בעי כדי נטילה משא"כ בדבר שאינו חריף סגי בקליפה ובצנון בעי

נטילה די"ל דמ"מ דייקו התו' שפיר מדלא נקט איסורא רק בצנון ש"מ דבדבר שאינו חריף ליכא איסורא וא"צ אפילו קליפה דאל"כ ה"ל לאשמועינן בדבר שאינו חריף לכן לא כתבו ועוד ראיה רק ועוד אומר בפ' כ"ה ולא כתבו ועוד ראיה כי מתרווייהו תסתיים הראיה, מיהו קשה איך אפשר לומר דסתם סכין מקונח א"כ למה בעי נעיצה לחתוך בה צונן, וגם למה צריך הדחה למ"ד בי"הש צונן, לכן נלענ"ד דבר ברור ומוכרח דגם לשיטת התו' והרא"ש אף דס"ל דסכין מקונח וגם כתבו דבעין אינו נפגם מ"מ צ"ל דודאי אין השומן מתקנח מן הסכין כיון שחותכין בה תדיר אין מתקנח לגמרי ע"י קינוח לכן בעי שיפה ונעיצה, אלא דאף ע"ג דשיטת התו' והרא"ש כמ"ש הטור סימן קכ"ב דבעין שנדבק על הכלי אינו נפגם מ"מ בסכין שקינחה מה שנשאר ממנו הוא דק מן הדק וזה נפגם כמו הבלוע, לכן צריך שיפה לכתחילה להסיר הנדבק ונעיצה בקרקע קשה עשרה פעמים ולא למראה עיניו ישפוט אם הוא נקי רק שלעולם אינו נקי לגמרי בלא נעיצה, ומ"מ אחר שנתקנח הבעין שנשאר עליו הוא דק מן הדק ובאב"י גם זה נפגם, והוכחת התו' והרא"ש מחילתית דדוקא משום דאגב חורפא מחלי' לשבח, אבל בלא"ה הוה לפגם אף על פי שלא נעצה, וכן מצינו לקמן סימן קכ"ב דבכלים סגי בהדחה היטב להשתמש בהם צונן ובסכין צריך נעיצה וכמ"ש בש"ך שם סק"ט הרי מבואר דבסכין לא סגי בהדחה היטב, וע"כ שנשאר בה דבק קצת, אלא דמה שדבוק כיון שהוא בהכלית הדקות נפגם גם הוא כשאינו ב"י, וכן מוכרח מהא דלקמן בסכין ששחט דקאמר צונן אמרי לה בעי הדחה ופרש"י האי צונן ואי באינו מקונח איך אפשר שלא יצטרך הצונן הדחה מפני בעין שעל הסכין, אלא ודאי אפילו קינחו נמי לא סגי בלא הדחה, ואידך מ"ד לא פליג רק משום דדם אינו נדבק כ"כ אבל בשמנונית ודאי הצונן צריך הדחה, דאם לא נשאר בו דבוק למה סכין יהי' צריך נעיצה, וא"כ כיון דהרא"ש ס"ל דבסכין כל שלא נעצו נשאר עליו מעט דבוק, א"כ ממילא בבן יומא שצריך הדחה לרבב"ח משום הדבוק מעט, ובזה דברי התו' והרא"ש על מקומן יבואו בשלום:

אלא דלכאורה קשה מדברי הרשב"א בחדושיו סוף ד"ה אתמר שדייק דשאני סכין דשמנוניתו טוח ואפילו אינו בן יומו אסור והוקשה לו מחילתית ל"ל הטעם משום חורפא הא בלא"ה סכין אינו מקונח, ותירץ דסתם חנונין מקנחין כליהם ודייק מכאן דדיעבד א"צ נעיצה שהרי חנונין אין נועצין כליהם, וקשה כיון דנשאר עליו הדרא קושית הרשב"א לדוכתה, ל"ל טעמא דחורפא, מיהו י"ל דכבר נתישב זה מתוך מ"ש דהמעט בעין נפגם באינו בן יומו, וא"כ צריך הטעם משום חורפי', וכן משמע מדברי הרשב"א גופי' שם בחדושיו ד"ה אבע"א שהקשה ואע"ג דסכין צריך נעיצה אלמא משמע לכאורה

דאגב דוחקא דסכינא בלע מה דחתיך בה אי לאו דשפי' ל"ק דלכתחילה ודאי צריך שיפה דאגב דוחקא דסכינא פריש איסור הנדבק בה ומתדבק בדפני מה שחתך בה, אבל ודאי אגב דוחקא דסכינא אינו מבליע כלל ע"כ ואכתי קשה תסגי לסכין בהדחה משום הנדבק, ולמה צריך נעיצה עשרה פעמים בקרקע קשה אלא ע"כ הסכין אינו מתנקה לגמרי עד שינעצנה כדין:

וכן מוכח מדברי הרשב"א בתה"א בית ראשון שער כ' דף י"ז ע"ב ז"ל וסכין של א"י צריך שיפה או נעיצה מפני שבלעה מן הרותח הגמור, ואי נמי מתו' שתשמישו תדי' לא תסור שמנוניתו בהדח' בעלמ' ע"כ הרי בהדיא דטעמא דנעיצה בשביל הדבוק בו וכן מבואר עוד בתה"א דף קכ"ה ז"ל כבר תירץ ר"ת דשאני התם שבלעה השמנונית מרותח לפיכך נדבק בה השמנונית היטב ואינו סר ממנו אלא בשיפה או נעיצה ובסכין שאין בה גומות ע"כ הרי בהדיא דלכל הטעמים צריך נעיצה בשביל שנדבק השמנונית:

נמצא אתה למד דמ"ש המחבר סכין של גוים שהשחיזה דוקא נקט, אבל לא סגי בקינוח והדחה ואם שחט בה בלא נעיצה אם הוא ב"י צריך קליפה מיהו באינו ב"י שרי בדיעבד אחר קינוח כמו שהוכחנו מדברי התוס' ורא"ש ופירשנו דעת הרשב"א דלא כהפר"ח שהשיג על המחבר ולא דק היטב:

ובהכי ניחא מ"ש המחבר לקמן סימן צ"ו גבי צנון שחתכו בסכין בשר בן יומו או שאינו מקונח משמע דבאינו בן יומו ומקונח סגי, וקשה הא סכין צריך נעיצה, ואם כן בקנוח לחוד לא סגי להסיר הנדבק, ולפירש זה ניחא דהנשאר ודאי נפגם כדפרישית:

ועפ"ז יש לישב מה שהקשה הפר"ח על המחבר כיון דהמחבר מתיר אפילו בנצלו, א"כ מי עדיף חורפא דצנון מנצלו ולפ"ז ניחא דבהוא ב"י לא מהני קנוח דעדיין נשאר דבוק כיון דלא נעצה בקרקע וע"י נעיצה ודאי שרי אפילו לחתוך בו דבר חריף, וא"כ כיון דלא נעצה והוא בן יומו ממילא אסור משום בעין שיש עליו דאינו נפרד ממנו בלא נעיצה וא"ש מיהו מה שמבואר בסעיף ג' בתבלין דמחמיר ג"כ לא א"ש:

וכן נראה להוכיח ממה שמבואר בחולין דף קי"ב ונתבאר לקמן סימן צ"ו בחתך בה קישות בעי גרירה, ואי סתם סכין הוא מקונח לגמרי למה צריך גרירה, הא אינו מפליט בצונן, אע"כ דסכין כל זמן שלא נעצו בקרקע יש בעין עליו, ואגב דוחקא נדבק בו לכן צריך גרירה וא"כ להפוסקים שמפרשים בצונן דאסור אפילו במקונח א"כ משמע דבקישות בעי גרירה נמי בכה"ג אפילו במקונח והא לא פליט, וע"כ מוכרח כמ"ש דאף במקונח מ"מ איכא קצת בעין כל זמן שלא נעצה כדין רק שבאינו ב"י נפגם זה הנדבק הדק:

(ז)
מותר לשחוט בו בהמה הב"ח הביא בשם הגהת אגודה דגם בשחט בה כשירה צריך הדחה וראיתו דפריך למ"ד בחמין דהתירא נמי בלע אמ"ה ויצטרך הדחה בצונן עכ"פ א"ו באמת צריך הדחה בצונן. ובפלתי דחה די"ל דמתקנח בבית השחיטה כששוחט רוב ויש לגמגם בזה שהרי כששוחט רובו וחוד הסכין ברובו הרי הסכין חוץ לרובו וזה לא נתקנח ואפשר דאח"כ נשטף בדם ומדיח האמ"ה או כיון דלכתחילה שוחטין שני הסימנין א"כ מתקנח בכמות ביה"ש. מיהו בשחט בהולכה לחוד לא א"ש, וצ"ל דכולה האי לא חששו, ובט"ז תירץ דאין כאן אסור משום אמ"ה, שהרי אין כאן ממשות של אמ"ה, וקושית הגמרא אם יש לחוש שהנבלע בסכין יחזור ויבליע בסימנין פריך שפיר, ואין דבריו מובנים שהרי גם בליעת הסכין [בעי קליפה] שגם הבלוע שבסכין רובו דם, ודוחק לומר דכיון דלהך מ"ד בעי קליפה וביה"ש רותח בלע אמ"ה טרם בא קלוח הדם גם מ"ש דשמנונית הטריפה נבלע אינו מובן ג"כ שהרי שמנונית הטריפה ג"כ מבית השחיטה רובו דם לכן אפשר לומר דמכח איסור אמ"ה לא קשיא ליה י"ל כיון שרובו דם ובדם אמרינן איידי דטריד למיפלט לא בלע ואמ"ה מיעוטא הוא אלא דבסכין טריפה שהדם ג"כ אסור מן התורה לא סמכינן אסברא דטריד למיפלט דלא סמכינן על זה רק בדם, כיון דדם שמלחו ובישלו לא הוה אלא דרבנן, ואף שהדם הוא דם מן החי, י"ל שמתבטל ברוב דם שאחר גמר שחיטה משא"כ בטריפה כולו אסור מן התורה לא סמכינן אסברא דאיידי דטריד למיפלט לא בלע אבל למ"ד בחמין דס"ל בי"הש רותח א"כ בלע הסכין קודם גמר שחיטה ושוב פולט ע"י חום בי"הש וצריך קליפה כששוחט שנית פריך שפיר:

ועוד נלענ"ד דודאי י"ל משום אקראי דשחט בה לא הוה צריך הדחה אפילו בצונן אבל אם הי' שוחט לעולם בלא הדחה שהי' מודבק בו הרבה הי' חשש שנדבק אח"כ מבית השחיטה לכן הצריכו הדחה בסכין טריפה וכיון דצריך הדחה, א"כ כששוחט בלא הדחה הי' צריך ביה"ש קליפה א"כ כיון דכבר כתבו דטריפות הריאה הוא מעוטא דשכיחא א"כ כששוחט הרבה פעמים בלא הדחה לא ימלט שימצא טריפה אחת, אבל אם כשמסלק ידיו משחיטה מדיחו שוב אין חשש, וא"כ י"ל ודאי אם רוצה לשחוט והסכין מלוכלך אין חשש ולא חיישינן לטריפות אבל אם לא מקנחו בשום פעם ודאי לא ימלט שתמצא טריפה ברוב בהמות וא"כ לק"מ להך מ"ד דודאי דרך להדיח משום טריפה וכיון דלפעמים מדיח תו ליכא חשש אם אינו מדיח בכל פעם משום אמ"ה, רק דמשום אמ"ה לא שייך ליתן גבול אימת מדיח לכן נתנו גבול שידיח כשתהי' טריפה ותו

ליכא למיחש למידי ובפסקי תוס' כתבו סכין ששחט בה כשירה ובא לשחוט בה כשירה סגי בצונן תמוה דהתוס' כתבו בהדיא אף על פי שמלוכלך בדם:

(ח)
אסור לחתוך בה רותח, ואם חתך אינו מבואר מה דינו, והנה התוס' בד"ה סכין כתבו דמשמע בשחט בה כשירה לכ"ע סגי בהדחה והיינו לשחוט בה ואע"פ שמלוכלך בדם הרבה, אבל לאכול בה רותח אפילו שחט בה כשירה אסור, ודייק בפלתי סק"ז כפמ"ש מהרש"א שכונתם אפילו מ"ד בצונן ס"ל ביה"ש רותח אלא משום דטרידי סימנין לפלוט לא בלעי וא"כ לא הי' להם לפרש רק לרבינא דקיי"ל כוותי' וע"ש מ"ש, ולי נראה ליישב בפשיטות דודאי עיקר הוכחת התו' דמותר לשחוט בה אע"פ שמלוכלך הוא דווקא ממ"ד בחמין דודאי י"ל דלעולם צריך הדחה וכמ"ש האגודה וכמ"ש ס"ק הקוד' מיהו ודאי למ"ד בחמין ע"כ ס"ל דבלע הסכין כיון דביה"ש רותח וא"כ קשה איך ישחוט בו כשירה דהא מבואר בש"ם דבהתיר' א"צ הגעלה וא"כ קשה איך ישחוט בו דהתירא הא בלע דם עכ"פ בגמר שחיטה וע"כ לומר דס"ל איידי דטריד למיפלט לא בלע א"כ ממילא דוק מינה דבשחט כשירה אע"פ שמלוכלך בדם שפיר דע"כ אמרינן איידי דטריד למיפלט לא בלע וזה לא מוכח למ"ד בצונן די"ל דאה"נ דבעי הדחה בצונן ולא אמרינן כלל סברא דטריד למיפלט כיון דהוא דם בעין וכמ"ש לקמן אבל למ"ד בחמין מוכרח הסברא דטריד למיפלט וא"ש:

והנה מהרש"א עמד בלשון התוס' דזה אינו רק למ"ד ביה"ש רותח ולא בעי הכא נעיצה משום דאקראי בעלמא הוא (א"כ א"ש דאסור לאכול בה רותח כיון דביה"ש רותח) אבל למ"ש בשם ר"ת דלהכי לא בעי הכא נעיצה משום דביה"ש צונן ע"כ לחתוך בה רותח נמי סגי בהדחה ע"כ, וכוונתו להקשות לר"ת אמאי אסור לחתוך בה רותח, כיון דביה"ש צונן א"כ אמאי אסור לחתוך בה רותח, וליישב נראה דבלא"ה יש להבין מאי הוכיחו הפוס' מהא דאמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח דס"ל ביה"ש רותח הא ע"כ לר"ת נמי הלכתא כרב דאמר קולף דע"ז אין חולק וא"כ אי ביה"ש צונן תקשי למה קולף לרב, וע"כ צ"ל דאגב דוחקא דסכינא בלע וא"כ צ"ל דמה שכתב ר"ת דס"ל ביה"ש צונן, ולהכי לא צריך נעיצה אף על גב דמכל מקום אגב דוחקא דסכינא בלע מיהת צריך לומר דמכל מקום כיון דצונן הוא לא צריך נעיצה דאין לומר דס"ל לר"ת דהבשר בולע מן הסכין דהא לפמ"ש התוס' ע"כ ליכא בעין, דאי ס"ל דאיכא בעין לא הוה התוס' צריך לאוקמה בבן יומו, וכיון דליכא בעין ומ"מ בלע בשר אגב דוחקא מן הסכין, א"כ כ"ש דהסכין בולע וכמ"ש הרשב"א דבליעה נוח יותר מלפלו' אלא ודאי דעת ר"ת אף

על גב דבלע אגב דוחקא מ"מ כיון דביה"ש צונן אין צריך נעיצה, וא"כ קשה מאי קשיא להתוס' על ר"ת מהא דאסור לחתוך בה רותח, הא ודאי י"ל דס"ל ביה"ש צונן ומ"מ בלע אגב דוחקא וכרב דקיי"ל כוותי', לכן אסור לחתוך בה רותח דהסכין בולע ומ"מ מותר לשחוט בו משום דאינו פולט ע"י דוחקא וכמ"ש הרשב"א (והרשב"א גופי' הביא סברת ר"ת בדף י"ו ובדף קכ"ה ע"ש), וא"כ לק"מ קושית התוס' דגם שמואל מצי סבר ביה"ש צונן ולהכי לא בעי נעיצה לצונן, ונראה דהתוס' הוקשה להם שפיר משמואל לשיטתי' דס"ל בית השחיטה מרווח רווח ולא שייך דוחקא דסכינא וא"כ ע"כ הא דאסור לאכול בה רותח היינו משום דביה"ש רותח:

ולפ"ז ממילא מיושב קושית מהרש"א דודאי צריך להבין בראית התוס' דאפילו שחט בה כשירה אסור לאכול בה רותח וקשה דילמא שמואל ס"ל כמ"ד בחמין ולא קיי"ל כוותי' וא"כ עיקר ראית התוס' כיון דסתמא דהש"ס מייתי לה למימרא דשמואל מסתמא היא כהלכתא או כיון דלא פליגי רב אחא ורבינא בכשירה ולחתוך בה רותח משמע דלכ"ע אסור לחתוך בה רותח, וא"כ שפיר י"ל דגם לר"ת הדין דין אמת דבשחט כשירה נמי אסור לחתוך בה רותח לדידן אע"ג דביה"ש צונן מ"מ בלע אגב דוחקא דסכינא והא דסגי בצונן היינו לשחוט בה שאינו מפליט בצונן אגב דוחקא דסכינא כמו שחולק הרשב"א ג"כ אלא דקושית התוס' לשמואל לשיטתי' דס"ל ביה"ש מרווח רווח ע"כ ס"ל ביה"ש רותח, אכ"ו אפי' למ"ד בצונן אסור לאכול בה רותח אפי' שחט בה כשירה ולא ק"מ קושית מהרש"א:

אמנם זה לא יספיק בראש"ש שכתב בהדיא בפ' כ"ה דלמ"ד ביה"ש צונן סגי בהדחה לאכול בה רותח, א"כ משמע דאפילו משום דוחקא לא חיישינן ובפלתי כתב דהרא"ש [ס"ל] ביה"ש רותח דלא כרבינא דסגי בצונן משום איידי דטריד למיפלט כמו שכתב מהרש"א:

ולי נראה דמ"ש הרא"ש בפכ"ה למ"ד ביה"ש רותח בעי הגעלה ולמ"ד ביה"ש צונן סגי בהדחה, אן כונתו לרב אחי ורבינא דאינהו י"ל דתרווייהו ס"ל ביה"ש רותח רק לשחוט בה שרי מטעם איידי דטרידי סימנין כמ"ש מהרש"א רק כונת הרא"ש לשתי לשונות שנאמרו בפלוגתא דרב ורבב"ח וללישנא דכ"ע ס"ל ביה"ש צונן רק אגב דוחקא דסכינא בלע י"ל דדוקא הבשר שהוא רך בולע מן הסכין אבל הסכין שהוא קשה אינו בולע וא"כ סגי בהדחה לאכול בה רותח שהסכין אינו בולע ואפשר דנ"מ לפסק רב אלפס שפוסק כרבב"ח:

מיהו קשה על עיקר סברת מהרש"א שכתב הא דשרי לשחוט משום איידי דטריד לפלוט וקשה לפי"ז למה פסקינן כרב דאמר קולף דאי אמרינן איידי דטריד למיפלט לא בלע

אפילו אי ביה"ש רותח סגי בהדחה כדאמר בש"ס לטעמי' דרבב"ח והתוס' נמי פסקו כרב כמ"ש לדחות ראית ריב"ם ועוד קשה כיון דביה"ש רותח והסכין בולע א"כ אפילו נימא איידי דטריד מ"מ הדחה בעי דהא רבב"ח דאמר הך סברא נמי ס"ל מדיח וא"כ איך יהי' מותר לשחוט בה אח"כ הא כל היכא דבעי הדחה משום שמנונית אסור לשחוט לכתחילה דילמא משתלי ונראה דס"ל למהרש"א דדוקא בסכין א"י שיש רוב שמנונית אמרינן דשמנונית בולע ולא שייך בי' איידי דטריד אבל זה הסכין ששחט בו טריפה רוב בליעה הוא דם ומעט שמנונית וסגי בהדחת הסכין ואף שנשאר בו בליע שפיר סמכינן אאיידי דטריד למיפלט לא בלע ולא צריך אפילו הדחה בשביל הבלוע כיון דעיקר הבליעה מבית השחיטה הוא דם והשמנונית בטל במיעוטו:

ובזה ניחא מה שתמהו כל האחרונים על הטור שכתב בשחט בסכין טריפה שלא קינחו מדיח ביה"ש ותמהו עליו כל האחרונים כיון דביה"ש רותח א"כ הוה כשוחט בסכין של א"י דבעי קליפה, דע"כ כיון שיש בעין על הסכין נבלע כדי קליפה, ולפמ"ש דברי הטור מוכרחים דלשיטת הרא"ש דפסק ביה"ש רותח א"כ הא דשרי לשחוט בו ע"י קנוח אע"פ שנבלע בפנים צ"ל דאיידי דטריד למיפלט לא בלע כמ"ש מהרש"א וע"כ צריך לחלק דבסכין של א"י פסקינן כרב דצריך קליפה וצ"ל דשם יש שמנונית הרבה ולא אמרינן איידי דטריד למיפלט, א"כ דברי הטור ברורים דסגי בהדחה כיון דאמרינן ביה איידי דטריד למיפלט לא בלע דהא ע"כ גם הסכין בולע שהרי אסור לאכול בה רותח אפי' ע"י הדחה ואם כן מוכרח לומר כמ"ש מהרש"א א"כ דברי הטור ברורים:

אלא דמ"מ י"ל דמהרש"א לא כ"כ אלא להתיר לשחוט בסכין טריפה אחר שקנחו דאז לא נשאר רק הבלוע בפנים לכן אהא סמכינן אאיידי דטריד למיפלט לא בלע משא"כ בסכין של א"י שיש רוב שמנונית אמרינן דבלע אע"ג דטריד למיפלט וכמ"ש לעיל דבסכין א"י יש חשש בעין וא"כ אם לא קינח הסכין ושחט בו טריפה אפשר דצריך קליפה כיון דהרבה בעין עליו:

ובזה ניחא דקשה מ"ש התוס' והרא"ש דמותר לשחוט בו פעם אחרת, ולפי דברי מהרש"א דהטעם משום איידי דטריד למיפלט לא בלע וקשי' טובי הא האי טעמא לא אהני רק לענין שא"צ קליפה אבל הדחה בעי וכיון שצריך הדחה אסור לשחוט לכתחילה דילמא משתלי ולפמ"ש ניחא דכיון שהוא דבר מועט סגי בהדחה שמדיחין למליחה והטור לא ס"ל לחלק בכך לכן ס"ל דשמנונית מעט דמעורב לכ"ע אמרינן ביה איידי דטריד למיפלט לא בלע:

ולפ"ז נראה דאפילו חתך בה רותח בדיעבד אסור כיון דבלע ודוקא לשחוט שייך איידי דטריד אבל לחתוך בה רותח אפילו דיעבד אסור:

ודעת הרמב"ם ספ"ו ממ"א פסק בסכין ששחט אסור לחתוך בה רותח ואם חתך בה מותר א"כ ס"ל דלא בלע מבית השחיטה ובפי"ז ממ"א דין ז' פסק בסכין של א"י אם רוצה לשחוט בה צריך הגעלה, ואפשר לומר דהרמב"ם פסק שם בפ"ו דלחתוך בה רותח נמי סגי בנעיצה גבי סכין של שחיטה וא"כ כשישחוט בסכין של א"י אין היכר בין סכין של שחיטה זה לאחר ויש לחוש שיחתוך בה רותח ע"י נעיצה לכן צריך הגעלה לכתחילה אבל כשאין מתירין לו להשתמש רק בצונן אית ליה הכירא וידע שנמנע תמיד להשתמש בו בחמין אבל אם ייחד סכין של א"י לשחיטה אין הפרש בינו לשאר סכין של שחיטה ועיין בסמוך:

(ט)

מדיח ביה"ש זהו דעת הטור ותמהו עליו וכבר כתבתי לעיל ס"ק הקודם ישוב נכון ואפשר לומר עוד דבלא"ה הקשה הרשב"א דליתסר לגמרי ותירץ דצריך קליפה והיינו משום שהאיסור במקום ידוע כדלקמן סימן ק"ה, וא"כ י"ל דזהו דוקא בסכין של א"י שיש בו שמנונית משא"כ סכין ששחט בה טריפה שהשמנונית מעורב בדם שחיטה א"כ אע"ג דביה"ש רותח אמרינן ממנ"פ אם נבלע בטל בס' ואם לא נבלע סגי בהדחה ולפמ"ש הרשב"א דאפי' חלב מפעפ' כל שידענו מקום בליעתו צריך קליפה ע"כ א"כ משמע דמיירי שיש ששים כנגדו ומ"מ צריך קליפה וא"כ לעולם צריך ששים כנגד האיסור וא"כ כיון דלא ידעינן כמה בלע צריך ששים כנגד כל הסכין מיהו נראה דאין הסכין בולע ע"י חום ביה"ש יותר מכדי קליפה דהא הרשב"א גופי' כתב דביה"ש אינו רותח גמור רק קליפה בעי וא"כ ממילא גם הסכין לא בלע טפי ועוד דהרשב"א בתה"א דף צ"ג כתב דאין חום ביה"ש יותר מכלי שני וא"כ נראה דסגי בס' נגד קליפת הסכין וכן משמע מדברי רמ"א דסגי ליה בהגעלה ע"י עירוי ותדע לך דהא הרשב"א מסיק דאין בביה"ש כח להפליט סכין לכן בסכין טריפה סגי בצונן וא"כ ע"כ חום ביה"ש גרוע אפילו מכלי שני וא"כ פשיטא דסגי בששים נגד קליפת הסכין דלא כהפר"ח שכתב שהסכין בלע הרבה ונאסר כולו וליתא:

(י)

ואם רגיל לשחוט בה כ"כ התוס' דלכך לא בעי נעיצה בסכין טריפה משום דבאקראי הוא וקשה הא התו' הקשו על פיר"ת שאמר הטעם משום דביה"ש צונן והקשו הא אמר בפכ"ה סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח ע"כ ס"ל ביה"ש רותח ואפ"ה לצונן סגי בהדחה ותירצו דמשרק שריק ואמאי לא הקשו לפי שיטתם דאקראי הא סכין ששוחט

בה לאו אקראי וצ"ל דגם שם מיירי באקראי וא"כ קשה בכשירות נמי יצטרך נעיצה וכן הקשה בפלתי מיהו מלשחוט ודאי לא קשיא דהא אפילו מלוכלך שרי לשחוט ביה כמ"ש לעיל אלא דקשי' דה"ל לחלק דלחתוך צונן נמי בעי נעיצה בסכין ששוחט תמיד. ולענ"ד נראה פירוש מהר"ם לובלין דחוק שפירש לשיטת התו' הך דבכ"ה בסכין ששחט בה איירי באקראי הוא דחוק דאמאי לא אשמעינן עיקר ן הסכין שרגיל לשחוט בו ודוחק לומר דנשמע ממילא אם שחט בו פעם א' צריך הדחה ממילא ברגיל צריך נעיצה. לכן נראה דודאי כבר נחתו התו' לסברא דמשרק שריק אלא דמשמע להו דאי אמרינן סברא דשריק אפילו בחמין הי' ראוי להיות מותר כמו שנראה מתירוצם שהוצרכו ליתן טעם לר"ת למה אסור לאכול בו רותח א"כ י"ל לשיטת התו' ודאי ל דלאו מילתא דפסיקא שיהי' נדבק שרו' פעמים משרוק שרוק רק לפעמים נדבק כי אין כל טבעים של הדמים שוים לכן אסור לאכול בו. רותח דברוב שחיטות לא ימנע לפעמים שיהי' נדבק וא"כ תו לא קשיא דיצטרך נעיצה דלא מקרי רגיל רק בשביל לפעמים שנדבק אבל לר"ת כל שנבלע בו ע"י חמין אמרינן דצריך נעיצה קשיא להו שפיר ולק"מ וא"כ ממילא לעולם מותר לחתוך בו צונן אפי' רגיל לשחוט ולא בעי נעיצה:

ובזה אפשר להבין סברת הרמב"ם שפוסק דסכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח ואם חתך בה מותר, וקשה ממה נפשך אי ס"ל בי"הש רותח אפילו דיעבד אסור, ואי ס"ל ביה"ש צונן למה אסור לכתחילה, ולפ"ז ניחא דודאי פעמים יש כח בחום להבליע רק דלא שכיח רק ברבוי הנשחטים יתכן לפעמים שיהי' טבע החום להבליע, וא"כ ליכא חששא באותו יום שנבלע, ואפילו בלע מכבר אינו בן יומא ושרי בדיעבד, אבל לכתחילה גם באינו בן יומא אסור וברבוי הנשחטין יתכן שימצא בהם בי"הש שהוא רותח לכן אסור לכתחילה, ובזה ניחא מ"ש הרמב"ם אם קלף הרי זה משובח דפעמים יש לו כח להבליע והוכיח כן מדאסר לחתוך בו רותח:

סימן יא

(א)

במקום אפל לא ישחוט כו' שחיטתו כשירה במשנה חולין דף י"ג ע"ב השוחט בלילה וכן הסומא ששחט שחיטתו כשירה ופרש"י דלא ישחוט לכתחילה שמא לא ישחוט רובה וצ"ל אע"ג דקיי"ל השוחט צריך שיבדוק בסימנין כדלקמן סימן כ"ה י"ל כיון שאין יכול לבדוק מיד לא ישחוט לכתחילה, אלא דקשה מאי קמ"ל במשנה דבדיעבד שחיטתו כשירה דהא כל שוחט צריך לבדוק בסימנין ואם בודק סימנין ונשחטו רובן פשיטא דכשירה, ואפשר דקמ"ל אף על פי שלא בדק מיד לא חיישינן שמא מתוך פרכוס נתרחב

החתך כדלקמן סימן כ"ה אלא דרבותא זו לא שייך ללילה וה"ל לאשמועינן השוחט צריך לבדוק מיד ואם לא בדק מיד שחיטתו כשירה ג"כ, ומזה אפשר די"ל לרש"י דניהו דבלילה אין רואה היטב מ"מ גם בלילה יכול לראות אם הסימנין שחוטים עכ"פ רק שיכול לטעות, וא"כ בדיעבד י"ל אפילו ראה בלילה שנשחטו רוב הסימנין מ"מ כשר בדיעבד שהרי מ"מ יכול לראות ולהבחין בסימנין אם רובן שחוטים רק שעלול לטעות, וא"כ אפשר דבדיעבד שראה בלילה שאין אפל לגמרי ששחט רובן אפשר דכשר בדיעבד אם נראה לו שעכ"פ מבחין בראות שרוב סימנין שחוטין ובכה"ג נקט שחיטתו כשירה וצ"ע ובהכי ניחא לי דבעי דוקא אבוקה כנגדו, וכי לא סגי בנר לראות, אלא נראה דלפעמים שיש רוב בצמצום וצריך הבחנה היטב לכן צריך אור טובי לראות היטב ובאמת יש לדקדק אמאי דקאמר לעולם שוחטין בין ביום בין בלילה ומוקי באבוקה כנגדו, וקשה מאי קמ"ל למה לא ישחוט באבוקה כנגדו, ואי לאו דמסתפינא הייתי מפרש לפי פרש"י דטעמא דאין שוחטין משום שמא לא ישחוט רובן, אף על גב דצריך לבדוק הסימנין, יש לחוש שלא יבדוק מיד, כיון שאין מזומן לפניו לבדוק מיד, וא"כ האבוקה כנגדו אין ר"ל במקום ששוחט, אלא אפילו האבוקה אינה במקום ששוחט, מ"מ כיון שיכול תיכף להביא האבוקה אל הבהמה או העוף יכול לשחוט אפילו במקום שאין אור האבוקה נראית לו מ"מ יכול לשחוט, מיהו אין דעת הפוסקים כן:

(ב)

וב' נרות כו' ראיתי בס' ת"ש שהביא בשם הא"ז שלאור הנר נמי מותר וצ"ל דאבוקה לאו דוקא ואורחא דמילתא בימים קדמונים אצל מדורות עצים ועץ אינו דולק ביחידי, ומצאתי סעד לדבריו ביומא דף פ"ה פ"ב דפריך האמר אביי מאן דאית ליה סעודתא לא ליכלה אלא ביממא ומשני כעין יממא ופרש"י לאור האבוקה אלמא גם בפרש"י לאו דוקא דשם ודאי סגי לאור הנר, ומ"מ אין להקל:

ועיין בט"ז שהקשה על הרשב"א שכתב שלכך אין שוחט באפילה משום חשש חלדה, והקשה בט"ז נימא דיכול לראות בגדפי' אי מפרמי כדאמרינן בגמ' דבדק גידי ושחט בה, ונראה דדוקא התם כיון שידוע לו שלא יכול לכוון בגירי שלא יחליד מסתמא בודק אחר חלדה, אבל זה אם נתיר לו לשחוט בלילה יסמוך על מה שמכוון באומד הדעת שלא יחליד וזה לא מהני:

ועיין בכרתי שצידד דבנר חוטין הקלועין לפתילה הוה כמו אבוקה ולא משמע כן דהא נהיגן לבדוק חמץ לאור הנר של שעוה שיש בו גם כן כמה חוטין:

(ג)
אע"פ שאילו הי' מזיד, מתחייב בנפשו כן הוא במשנה, ולכאורה קשה מאי רבותא היא זו דלמה תפסל השחיטה הא עכשיו שוגג הוא ולית ביה שחיטת מומר ואפשר דקמ"ל דכבר דייקו נימא כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, והקשו משחיטת שבת ותירצו דאף אם נפסול השחיטה אין האיסור מתבטל בכך דמ"מ חייב משום נטילת נשמה, ובזה אפשר ליישב דקשה הא דפריך שם דף ט"ו ונוקמה במזיד ור"מ ומשני שבת דומיא דיה"כ קתני, וקשה כיון דבס"ד לא ידע דשבת כיה"כ קתני א"כ טפי ה"ל לאקשויי נוקמה בשוגג ור"י ומותר באכילה אפילו ביומא, ולפ"ז ניחא די"ל דרב לשיטתי' מוכרח לאוקמה דאסורה באכילה ליומא דקשיא ליה אמאי שחיטתו כשירה נימא אי עביד לא מהני וצ"ל שאין האיסור מתבטל בכך, ואכתי קשה לרב לשיטתיה דס"ל בשבת דף ע"ה השוחט נמי חייב משום צובע ואמרינן בגמרא צובע במאי ניחא ליה כי היכא דליתווס בית השחיטה דמא ויקנו ממנו, וא"כ קשה נימא אי עביד לא מהני, ואין לומר דאין מרויחין בזה דאפילו לא תועיל השחיטה מכל מקום אסור משום נטילת נשמה דמ"מ מרויחין איסור צובע, שאם אין השחיטה כלום אין לחייבו על צובע כיון שאסור באכילה לא שייך טעמא שיקנו ממנו הבשר, משא"כ אי מותר שייך טעמא שיקנו ממנו וחייב נמי משום צובע, ולהכי ס"ל דאסורה באכילה ליומא ופרש"י דניחא ליה דלתווס בי"הש שיראו שנשחטה היום וכיון דביומא אסורה לא שייך האי טעמא וא"כ מוכרח לומר דמיירי בענין דאיסורא ליומא, לכן פריך לוקמה במזיד ור"מ דכיון דאסורא ביומא אע"ג דאסורה מדרבנן מ"מ לא שייך לחייבי' משום צובע כיון דליכא טעמא דניחא ליה וא"ש, מיהו קשה ע"ז א"כ הי' שוגג חמור ממזיד דבשוגג לר"מ נימא אי עביד לא מהני ובמזיד יהי' שחיטה כשירה:

ובאמת כבר כתבתי בספרי גט מקושר דבכה"ג לא שייך אי עביד לא מהני והא דקאמר אע"פ שמתחייב בנפשו אפשר דקמ"ל כיון דר' יוחנן הסנדלר ס"ל מעשה שבת אסור ואמרינן במזיד אמרתי לך ולא בשוגג דכתיב מחללי' מות יומת, והשתא קמ"ל אע"פ שמתחייב בנפשו ושייך ביה מחלליה מות יומת מ"מ שחיטתו כשירה, מיהו לדידן דלא קיי"ל כר' יוחנן הסנדלר ואפילו במזיד שחיטתו כשירה מן התורה:

(ד)
שאם הי' מזיד כו' עיין רמב"ם בפי' המשנה שכתב דמשנה מיירי בשוגג, דאילו במזיד הוה עבריין לחלל שבת שמשיתחיל לעשות חבורה נקרא מחלל שבת, ואם תרצה לבאר יותר תאמר משיתחיל לשחוט מקצת סימנין נקרא מחלל שבת, ובשעה שיגמור השחיטה פסול והקשו עליו דהא פריך בגמ' ולוקמה במזיד ור"מ, הרי במזיד נמי מצי

לאוקמה, ומה שנראה ליישב הוא דבגמ' מסיק דר' מאיר לא פליג אלא במבשל דראוי לכוס, אבל בשוחט מודה, ופריך מהא דנסבין חבריא לומר ר' יהודה הוא הא לר"מ שרי, ומשני כי שרי ר' מאיר בהי' לו חולה והבריא, והקשו התו' הא ה"ל מוקצה לחצי שבת, ותירצו דרגילות שחוזר לחליו, א"כ י"ל דודאי בכה"ג לא מקרי עבריין לחלל שבתות דהא בשעה שחילל ה"ל התראת ספק דשמא יחזור לחליו ונמצאת השחיטה בהיתר אלא כשלא חזר לחליו אז נתברר החילול שלו למפרע, ובחלל שבת לא מפסל רק בפרהסיא, א"כ כ"ש בלא נתברר החילול כלל דלא מקרי עבריין לחלל שבת, וא"כ שפיר משכחת לה במזיד, אלא די"ל דהתו' פסחים דף מ"ו ע"ב הקשו דבמלאכת שבת לשתרי הואיל וחזי לחולה שיש בו סכנה ותירצו דחולה שיש בו סכנה לא שכיח, וא"כ קשה איך מוקי בחולה שיש בו סכנה והבריא הא הוה מוקצה לחצי שבת וצ"ל דרגיל לחזור, וא"כ קשה איך קתני אע"פ שמתחייב בנפשו הא ליכא חיוב דאיכא למימר הואיל וחזי לחולה שיש בו סכנה, וא"כ ע"כ מיירי בענין שהבריא לגמרי שאין לחוש בו שיחזור לחליו, ובאמת לא אמרינן מוקצה לחצי שבת, וכיון דמיירי בהבריא לגמרי ליכא לאוקמה במזיד דא"כ הוה עבריין לחלל שבת כמ"ש הרמב"ם בפי' המשנה, והא דפריך לאוקמה במזיד ור' מאיר, היינו משום דהסוגיא לאביי ואביי משמע דס"ל שם בפסחים דלא אמרינן הואיל, א"כ שפיר י"ל דמיירי בענין שלא הבריא לגמרי ויש לחוש שיחזור לחליו ולא מקרי מחלל שבת כיון שאין החילול ברור כדפרישת וא"כ שפיר י"ל דהרמב"ם לשיטתיה דקיי"ל הואיל וגם אין מוקצה לחצי שבת, וא"כ במשנה דתנן אע"פ שמתחייב בנפשו ליכא לאוקמה בענין שרגיל לחזור לחליו דא"כ שייך בו הואיל ואינו מתחייב בנפשו, וע"כ מיירי שהבריא לגמרי, וא"כ שפיר כתב הרמב"ם דבמזיד נקרא עבריין:

ועוד נ"ל ליישב דברי הרמב"ם בפירוש המשנה דבלאו הכא יש להבין בש"ס דמעיקרא פריך ונוקמה במזיד ור' מאיר ומשני לא ס"ד דקתני שבת דומיא דיה"כ, מה יה"כ ל"ש שוגג ל"ש מזיד כו' והדר פריך ומי מצית מוקמת לה כר' יהודא הא אע"פ שמתחייב בנפשו קתני, וקשה דמעיקרא ה"ל לאקשוי' הך דלא מצי אתי' כלל כר' יהודה דזהו קושיא אלימתא טפי מהך דמוקמה כר' מאיר דגם לר' יהודה ניחא, וצ"ל דמעיקרא לא מיחשב ליה לקושיא כל כך רק חוזר לקושיא ראשונה דכיון דמשום דקדוק הלשון לא בעית לאוקמה כר' מאיר משום דשבת דומיא דיה"כ א"כ איך מוקמית כר' יהודה דלא א"ש אע"פ שמתחייב בנפשו והנה כבר כתבתי דיש לדקדק בל' המשנה איך נתן טעם אע"פ שמתחייב בנפשו שאם הי' מזיד מתחייב בנפשו ומה נתינת טעם הוא זה הא במזיד גופי' נמי שחיטתו כשירה רק שאסור באכילה מקנס אלא ודאי במזיד אסור

מדינא משום שחיטת מומר לע"ג, וא"כ כ"ש דקשה איך אמר נוקמה במזיד ור' מאיר הא במזיד פסול משום שחיטת מומר לע"ג, אלא נראה דמשכחת לה כשיתחיל לשחוט סמוך לכניסת שבת וגמר השחיטה בחילול שבת א"כ שחיטתו והעבירה באים כאחד, ובזה מודה הרמב"ם דכשר, מיהו זהו דוקא אי בין השמשות כהרף עין משא"כ לר' יהודה דס"ל בין השמשות ג' רביעי מיל א"כ לא משכחת לה מזיד דאם שחט בין השמשות הוה ספק חילול שבת ושחיטתו פסולה מספק, ואם התחיל השחיטה קודם ביה"ש וגמרה בי"הש אין להעמיד בלשון המשנה דתנן שוחט בשבת משמע בשבת ממש ולא בספקו, וא"כ לר' יהודה לא משכחת לה שחיטת שבת, והשתא א"ש דבלא"ה הקשה בפלתי איך איתא בכתובות דף ל"ד וב"ק דף ע' דס"ל לר' מאיר שחיטת שבת מקרי שחיטה ראוי', וקשה הא הוה שחיטת עבריין ולמ"ש ניחא די"ל דהתחיל לשחוט סמוך לכניסת שבת וס"ל לר' מאיר בין השמשות כהרף עין, וא"כ לדידן דקיי"ל כר' יהודה דבין השמשות ג' רבעי מיל ממילא לא משכחת במזיד, ובזה מדוייקים דברי הרמב"ם בפירוש המשנה שכתב ושמא תאמר ולמה לא תהא שחיטת שבת במזיד כשירה והוא תמוה שנראה שבשביל הטעם שכתב שהוא עבריין לכך פסולה ומי הכריחו לזה דילמא באמת אפילו במזיד כשירה, אלא נראה שהוא הדבר שדברתי דמפשט לשון המשנה דתלי אף ע"פ שאם הי' מזיד מתחייב בנפשו וקשי' ליה ז"ל למה תלי במה שאם הי' מזיד הא אפילו מזיד באמת שחיטתו כשירה וע"כ במזיד שחיטתו פסולה ולזה שאל ושמא תאמר ותירץ ע"ז מ"ש וא"ש דברי הרמב"ם:

עוד אפשר לומר דהא דפריך לוקמה במזיד ור"מ היינו שאין עדים רק ע"פ עצמו שאומר ששחט בשבת במזיד ולענין איסור אכילה י"ל דודאי מודה ר' מאיר שאסור בו ביום דהא ר"י אפילו בשוגג אסר ושחיטת עבריין לא הוה לפסול לאחרים דאין אדם משים עצמו רשע, מיהו לגבי נפשי' י"ל דשוי' חד"א וא"כ אסיר לו לעולם, וא"כ י"ל הא דפריך לוקמה במזיד ור' מאיר היינו לאוקמה דשחיטתו כשירה רק לאחרים בזו יתכן לאוקמה כר' מאיר דאכתי לא אסיק אדעתי' דשחיטתו כשירה משמע בין לדידי' בין לאחרים שפיר מצי לאוקמה כר' מאיר והיינו כדפרישת שהוא ע"פ עצמו, אבל למאי דמסיק דשחיטתו כשירה משמע בין לדידיה בין לאחריני, א"כ ממילא לא מצי לאוקמה במזיד דע"פ עדים ה"ל עבריין וע"פ עצמו מ"מ לגבי נפשיה שוי' חתיכה דאיסורא ולא משכחת לה כלל מזיד וא"ש ולק"מ:

אמנם בתר עיון עדיין לא הונח לי דהא לא מצינו רק מחלל שבת בפרהסיא, וא"כ משכחת לה בצנעה, ומ"ש בפלתי דמזיד היינו בעדים והתראה שהפקיר עצמו לכך דחוק בלשון

הרמב"ם שיתכוין לשלול מזיד שהתרו בו דודאי בסתמא נמי מחזקינן ליה במזיד אף שלא הי' חייב מיתה ויה"כ יוכיח דליכא חיוב מיתה רק כרת וקרי ליה מתחייב בנפשו, והרי בשבת נמי איכא כרת, ועוד דלקמן סימן קנ"ז מבואר דפרהסיא היינו בפני עשרה מישראל, לכן לענ"ד נראה כי הוא הדבר אשר כתבתי בישוב האמצעי ואמצעי משובח שהרמב"ם לא בא אלא לבאר המשנה למאי דמוקי בשוגג ור' יהודה א"כ הפירוש במשנה אע"פ שמתחייב בנפשו היינו אע"פ שאילו הי' מזיד הי' מתחייב בנפשו וקשיא ליה אמאי תלי' במזיד הא במזיד גופי' שחיטתו כשירה אם לא מקנסא, לכן אסברא לה הרמב"ם דקמ"ל דבשוגג שחיטתו כשירה אפילו בענין שבמזיד היתה פסולה וא"כ ע"כ בפרהסיא איירי דהא ע"כ התנא נחית לאשמועינן הך רבותא שאף שבמזיד הי' מתחייב בנפשו משמע דאיירי בגווני דבמזיד היתה שחיטתו פסולה באמת וזהו דוקא לפי האמת דאתי' בשוגג ור' יהודה וע"כ הפירוש אף ע"פ שאילו הי' מזיד הי' מתחייב בנפשו א"כ ע"כ בפרהסיא איירי וא"כ ממילא לא קשיא כלל מהא דפריך ולוקמה במזיד ור' מאיר די"ל דהיינו בצנעה ולק"מ על הרמב"ם, וא"כ בצנעה י"ל גם להרמב"ם לא נפסל לשחיטה וכן נראה מדברי הב"ש באה"ע ס"ס קכ"ג דדוקא בפרהסיא מקרי עבריין:

ודע שלבי מגמגם במה שנראה מדברי הפוסקים שגם במחלל יה"כ דינו כמחלל שבת דבגמ' חולין דף ה' איתא עבריין לחלל שבתות כו' ופרש"י משום דמחלל שבת כופר במעשה בראשית שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית, וזה לא שייך רק בשבת, אבל ביה"כ לא שייך האי טעמא י"ל דאין דינו כע"ג וגם יה"כ קיל משבת, דשבת זדונו הי' בסקילה, ואפשר לומר דדייקו הכי דהא בגמרא דייק דשבת דומיא דיה"כ קתני, ואכתי לפמ"ש התוס' דמתני' בצנעא הא לא הוה דומיא דיה"כ דביה"כ אפילו במזיד בפרהסיא שחיטתו כשירה, ובשבת בפרהסיא ה"ל עבריין א"ו יה"כ דינו כשבת ובפרהסיא יש לו דין עבריין מיהו אי אמרינן דבאותה שחיטה לא נעשה עבריין א"כ גם בשבת שחיטתו כשירה מיהו אכתי לא הוה דומיא דיה"כ דהא ביה"כ אפילו שחט כמה פעמים לא נעשה עבריין משא"כ בשבת, ומשמע דיה"כ דומיא דשבת והוה נמי עבריין מיהו אפשר דלא דייקינן רק ממשנה יתירה דל"ל יה"כ הא שבת חמור מיה"כ ואפ"ה שחיטתו כשירה, אלא בעי לאורוי' דאסורא באכילה ליומא דומיא דיה"כ שאסורה באכילה לאותו יום, אבל לא בכל גווני:

ובזה אפשר ליישב דקשה לפמ"ש הר"ן בחולה שמאכילין אותו בשביל סכנה ואם צריך בשר ויש בשר נבילה ויש בהמה לשחוט די"א שמאכילין אותו נבילה שהוא איסור לאו ולא ישחטו לו בשבת שאיסור כרת, וי"א דמ"מ שוחטין כיון דבנבילה איכא לאו על כל

כזית, ובשחיטה אינו עובר רק פעם אחת, א"כ לפי טעם זה באתרמי חולה שיש בו סכנה ביה"כ ויש לו נבילה טוב ליתן נבילה מלשחוט ביה"כ דאיכא כרת, ואין באכילה נבילה איסור נוסף על אכילת יה"כ שהוא בכרת וא"כ אכתי לא הוה שבת דומיא דיה"כ דהא ביה"כ אפילו עדיין יש לו החולה ולא הבריא מ"מ ביש לו נבילה בתוך ביתו א"כ אין הבהמה עומדת לשחוט ובאכילה בלא"ה אסור מפני עצומו של יום, ובשבת בלא הבריא מותר לבריא כיון שעדיין הוא חולה, ואפילו יש לו נבילה בתוך ביתו דבשבת אין נותנין לו נבילה, והתו' דף ט"ו הקשו ג"כ דלא הוה שבת דומיא דיה"כ דבלא הבריא מותר בשבת, ותירצו דדוקא היכא דחייב בנפשו קאמר, ועל מ"ש ליכא לתרץ כן דאם נימא דביה"כ מאכילין אותו נבילה א"כ יש חיוב ביה"כ וי"ל דמ"מ בשבת שהדין לשחוט אין כאן חיוב בנפשו ולא קאי הדמיון על זה:

ולדינא חדתי הוא לי סברא זו דביה"כ נאכל אותו נבילה כיון דבאכילה יש ג"כ איסור לסברת הר"ן אף דיה"כ חיובו בככותבת אין סברא לחלק בזה וצ"ע עיין ס"ק שאח"ז:

ולוקה ביה"כ זהו מלשון הרמב"ם ספ"א מהלכות שחיטה, וכ' הכ"מ דס"ל להרמב"ם דמתחייב בנפשו לא קאי איה"כ רק אשבת וצ"ע לפי לשון הרמב"ם דמשמע מדבריו במזיד שחיטתו פסולה באמת והא ודאי משום חיוב מלקות לא נפסלה שחיטתו דהא בי"ט נמי הי' חייב מלקות ואפ"ה לא מקרי עבריין כדאי' באה"ע סימן קכ"ג וע"כ לומר דיה"כ חמור טפי שהוא בהכרת וא"כ טפי ה"ל למימר שהי' חייב כרת, וכן נראה מפרש"י חולין דף י"ד דמתחייב בנפשו קאי על חיוב כרת, ובהדיא איתא פ' אילו נערות דף ל' ר' נחוניא עושה יה"כ כשבת לתשלומין מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין אף יה"כ מתחייב בנפשו, הרי בהדיא דיה"כ חיוב כרת מקרי חייב בנפשו, ודוחק לומר דדוקא לר' נחוניא מקרי חייב בנפשו:

הי' בספינה כו' עיין ט"ז ופר"ח הביאו פרש"י בגמרא חולין דף ט"ו ע"ב שפירש על הא דאי' בברייתא שם לעולם שוחטין בין ביום כו' בין בראש הספינה ופרש"י ז"ל ובספינה הכל יודעין כיון דבספינה הוא ע"כ שוחט לתוך הים, והתו' הקשו עליו דבהדיא איתא בדף מ"א אלא מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט כו', והתעוררו האחרונים ליישב פרש"י, ולענ"ד פרש"י מוכרח דבדף י"ז איתא לעולם שוחטין בין בראש הגג בין בראש הספינה, ובברייתא דמוציא ידו חוץ לספינה לא נזכר בראש הספינה וא"כ קשי' לי' לרש"י אי סמיך רבא אהך תקנה דבברייתי' שם ה"ל לומר בספינה ולמה נקט בראש הספינה כיון דע"כ בהך תקנתא איירי, לכן משמע ליה דהש"ס מחלק דודאי בהי' בספינה איכא למיחש טפי דשחיט לשרא דימא, אבל אם הוא בראש הספינה אין דרך לשחוט לשרא דימא

כי אם בתחתית הספינה שסמוך יותר לים, לכן בראש הספינה ליכא חשדא, ואי משום דמה לי לשחוט לתוך הים כ"ע יודעין שאין רוצה לטנף הספינה וכולה האי לא חשדי ליה, ומה שהקשה הפר"ח דא"כ לעולם ישחוט בראש הספינה ול"ל להוציא ידו שיהי' דם שותת לאו קושי' הוא כלל וכי יעלה שור הגדול לראש הספינה, ועוד נראה הכרח לזה דהא רבא מוקי לעולם שוחטין בין ביום כו' בין בראש הספינה, והשתא קשה מה ענין ראש (צ"ל הספינה) לענין שלעולם שוחטין שאין זה חילוק זמן רק מקומות מחולקין אע"כ ה"ק בראש הספינה וא"צ לירד וא"כ הוה חילוק זמני שא"צ להמתין עד שירד, והשתא מוכח כפרש"י דאם גם בראש הספינה צריך לשחוט ע"ג חבלים או על דופני הספינה א"כ אין זה חילוק זמן רק חילוק מקום, ולא שייך להעמיד זה בלשון לעולם, א"ו ה"ק שא"צ לירד ולשחוט בספינה עצמו כשיש לו מקום בספינה, והשתא אי גם בראש הספינה צריך לשחוט על דופני הספינה מאי קמ"ל שא"צ לירד, הא פשיטא דאפילו יש לו מקום בספינה יכול לשחוט על דופני הספינה אע"כ כפרש"י דבראש הספינה קיל טפי:

(ה)

ע"ג כלים עיין ש"ך דמסיק דמותר לשחוט על אחורי הכלי אפילו יש לו תוך, והפר"ח מסיק כוותי' מדתנן אין שוחטין לתוך הכלים, וכבר כתב בפלתי דברא"ש פ"ק דביצה משמע שלא ישחוט גם על גבי כלים, דהא כתב דליכא תקנתא לשחוט ולקבל הדם בכלי משום דאין שוחטין לתוך הכלים וישחוט ע"ג כלי, לכן י"ל דודאי כלי שיש לו תוך בגבו נמי בכלל תוך הכלי הוא, והרשב"א והטור דמתירין ע"ג הכלים, היינו דוקא בספינה דהא במתני' תני ובספינה ע"ג כלים משמע בלא ספינה אסור, והיינו באית תוך לאחורי כלי, דאל"כ ה"ל למיתני אבל שוחט לתוך אחורי כלים, מיהו בכלי שאין לו תוך י"ל דשרי אפילו בלא ספינה, והא דלא נקט בלא ספינה אבל שוחט ע"ג כלים, היינו משום דמסתמא שוחט לתוך כלי בשביל ניקור חצירו, ואם ישחוט על אחורי כלי שאין לו תוך, הרי הדם נגר לארץ, ולמה לו לשחוט ע"ג, אבל בספינה אורחא דמילתא לשחוט על כלי משופע כפרש"י שיהי' הדם מקלח למים ובלא ספינה פשיטא שאין היתר לשחוט לתוך אחורי כלים שיש להם תוך אפילו לרשב"א והטור דהא ע"כ הרשב"א וטור מיירי שיוכל לשחוט באחורי כלי אפילו יש תוך שיקבל הדם בתוכו, א"כ קשה למה נקט בספינה, הא אפילו לנקר חצירו נמי יוכל לשחוט, אלא ודאי דוקא בספינה, והפר"ח שמתיר לשחוט לתוך אחורי כלי אפילו בלא ספינה, הוא כמזכה שטרא לבי תרי, וגם הש"ך שמביא ראיה מסמ"ג שכ' וכן מותר לשחוט ע"ג אחורי הכלי מייתי חובתא לנפשי', דלדברי הש"ך ה"ל

לתוך אחורי הכלים דבשלמא במשנה אין זה דקדוק כל כך כיון דתני אבל שוחט ע"ג הכלי יש לפרש אפילו יש לו תוך, אבל הסמ"ג שפירש ע"ג אחורי הכלי משמע דבאין תוך באחוריו מיירי והיינו כדפרישת דבכה"ג שרי אפילו לפרש"י ולא קשי' למה נקט בספינה היינו משום דבלא טעם לא ישחוט אחורי כלי שאין לו תוך אם לא לנקר ספינתו, ושיהי' דם שותת לתוך המים, ולא חייש הסמ"ג לפרש זה דלאו בשופטני עסקינן, וא"כ אין להתיר כלל לשחוט באחורי הכלי שיש לו תוך בלא ספינה לשום מ"ד ודלא כפר"ח:

(ו)

עיין פר"ח הביא בב"ה בק"א שקרא תגר על אותן שמקבלין הדם אחר שחיטה ומוכרין לא"י, והפר"ח השיג עליו דבמשנה תניא א"ש לתוך הכלי משמע דוקא בתחילת שחיטה אבל אם מביא כלי אח"כ לקבל אין איסור, גם בפלתי הסכים לדקדוק זה, ואני תמה דלענ"ד בקדשים פשיטא שלא שחט לתוך הכלי שהרי דם היוצא בתחילת שחיטה דם מן החי הוא ולא ירצה לקרבן ה' רק אחר גמר שחיטה ובזבחים דף כ"ה השוחט צריך שיגביה סכין למעלה שלא יפול דם הסכין למזרק וא"כ משמע שאחר הגבהת סכין קובל הדם בכלי וא"כ דרך פנים לקבל הדם אח"כ וא"כ איכא למימר דרבותא קמ"ל דאפילו תחילת שחיטה אין שוחטין לתוך הכלים וכ"ש להביא כלי אחר כך שהוא דרך פנים ומ"מ אפשר לדון בזה דמדאמרו אין שוחטין לתוך הכלים משמע דווקא לתוך הכלים אף שיהי' דרך עבודה לקבל הדם אח"כ מ"מ י"ל שלא חששו בשביל חשד האדם שלא חששו לזה רק בשביל חשד ששחט לע"ג ונאסרה הבהמה ולזה הוא שחששו, וא"כ י"ל דדוקא בשחט לתוך כלים י"ל שהבשר נאסר מכח החשד ששחט לע"ג אבל אם הוא שחט ואחר מקבל הדם אחר שחיטה בשביל מה שקיבל לא נאסר הבשר דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן, ובשביל חשד האדם לא חיישו כולה האי במה שאין איסור לאחר דחשד האדם עביד לאגלוי', אבל מחמת חשד איסור הבשר חששו טפי, דאי משום שזה מניחו לקבל אפילו בעובד עצמו בשוחט ואח"כ חישב מספקא לן אי אמרינן הוכיח סופו על תחילתו, ובקיבל אחר ודאי לא שייך שיוכיח על השוחט ואין איסור מראית עין רק בבהמה גופה שיראה כשוחט לע"ג ונאסרה הבהמה, ובאחר מקבל לא שייך זה, וכן משמע בחולין דף ל"ט דטייעי אמרי' דמא ותרבא לדידן, א"כ מסתמא קיבלו הני טייעי הדם אלמא דאין איסור לשוחט בשביל שאחר מקבל, אין השוחט נחשד, ובהכי מיסתייעא שפיר לשון המשנה דדוקא לשחוט לתוך הכלים אסור דבשוחט עצמו איירי כדפרישית:

ועוד נ"ל ללמוד בזה דכיון דידוע שהדם נמכר לא חשדינן לי' שעושה כן לע"ג וכן בכה"ג איתא בע"ג דף ט"ו רב הונא זבין האי פרה לע"ג א"ל רב חסדא מ"ט עביד מר הכי א"ל

אימור לשחיטה זבנה, ומסיק שם היכא דאיכא למתלי תלינן ואכתי ליתסר מפני מראית עין, אלא ודאי גם הרואין תולין בהתירא א"כ הכי נמי כיון שידוע שנמכר הדם אין חשש חשד שמקבל לע"ג מאחר שידוע שהוא נמכר, ובזמן הש"ס לא הי' דרך למכור, כי הע"ג בימיהם קנהו לע"ג, וא"כ הי' אסור לישראל למכרו, אבל בזמן הזה שאינו נקנה לצורך ע"ג י"ל דאין חשש:

ומה שכתב לחוש דמקרי עושה סחורה בדבר איסור, נראה דזה דומה לנזדמנו לו דודאי בנוחר בהמות כיון דמצי דמיעבד בהתירא ועבד באיסורא מקרי מכוון מלאכתו באיסור שע"כ עושה להרויח מזה שעושה אותה לבילה, אבל כאן אי אפשר לו למיעבד בענין אחר שהרי הדם אסרתה התורה אפילו בשחיטה א"כ ממילא הוה כנזדמנו לו, וכן נראה מפרשים בפסחים דף כ"ג ד"ה שנזדמנו דוקא שנזדמנו דלא מצריכנן לי' להפקירן ע"ש, אלמא שאינו מחוייב לאבד מה שכבר זכה בו בהיתר, וכאן ודאי לא סגי בלאו הכי ואין איסור, וכה"ג כתב הפר"ח, ונראה ראי' לזה דהתוספות י"ט בפ"ז דשביעית מ"ג הקשה לדעת הפוסקים דאיסור סחורה מן התורה קשה דבבכורות דף ו' אחריצי חלב דדוד אמר דילמא לסחורה וכלומר אבל חלב אסור באכילה משום אבר מן החי משמע דמ"מ לסחורה שריא ולא תירץ כלום, ולפ"ז לק"מ דאיסור סחורה אינו רק במכוין מלאכתו לכך ויכול לעשות בה בהיתר א"כ החלב דממילא קאתי מן הבהמה שמגדלה לשחיטה הוה כנזדמנו לו שאינו מחוייב להפסידו אחר שהבהמה בידו בהיתר לכן מותר לסחורה א"כ הה"ד בדם דאית ליה בהתירא ע"י שחיטה ולא כיון מלאכתו לאיסור:

וראיתי בת"ש ביקש לחלק שאם נוטל דבר חשוב בעד הדם דעתו גם על הדם בשעת קנין ומקרי סחורה בדבר אסור והיה נראה לי קצת ראיה לדברו ממ"ש הרמב"ם בפ"ח ממ"א דין י"ו ומותר לעשות סחורה בחלב שנאמר בו יעשה לכל מלאכה וקשה מנ"ל דילמא מיירי בחלב שלו ששוחט בהמה לעצמו דבכה"ג הוה נזדמנו לו ואין ראי' להתיר אע"כ אי אסור בסחורה כיון שדעתו עליו לא מקרי נזדמנו לו שהרי החלב הוא דבר חשוב:

מ"מ אינו נראה לפענ"ד לחלק בכך דהא במתני' סתמא קאמר בנזדמנו לו מותר ומי לא עסקינן דידע ששם נמצאו מינים טמאים ג"כ ובודאי דעתו אם ימצאו שימכרם, ומ"מ לא אסור משום הכי, ועוד דהא ר' יהודה מתיר אף בנתמנה לו לפי דרכו מינים טמאים לחוד והרב והרמב"ם בפירוש המשנה פסקו כוותי', ואף לדידן דלא קיי"ל כר' יהודה מ"מ כיון שפירש המצודה במקום טהורים ונזדמנו לו טמאים בהא לכ"ע מקרי נזדמנו לו לכן לענ"ד העיקר כמ"ש:

סימן יב

(א)
י"א שאם שחט בגומא בשוק מלשון זה משמע דאם עשה מקום מדרון בשוק אף שאינו חושש לנקר השוק מ"מ לא חמיר כולה האי להצריך בדיקה אחריו מיהו בגמרא משמע דאפילו במקום מדרון בשוק נמי צריך בדיקה וכן נראה מלשון הרמב"ם א"כ לשון המחבר אינו מדוקדק

(ב)
בשוק כן הוא ג"כ לשון הרמב"ם ומבוא' ברמב"ם פ"ב דין ה' דאם שחט לתוך הכלים או לתוך הגומא שחיטתו כשירה בדיעבד ונראה הטעם דבבית מאחר שיש לתלות דלנקר ביתו עביד, אף שיהיה יכול לעשות מקום מדרון ולא עשה לא מיפסלא שחיטתו משום הכי. ותימא על הש"ך סק"ג שכתב שנראה מדברי הרשב"א דלסברא זו אם שחט לתוך כלים או לים שאסור לאכול משחיטתו ותימא שהרי בהרמב"ם מבואר בהדיא דשחיטתו כשירה. ואפשר כונת הש"ך בשחט לתוך כלים בשוק ה"ל כגומא דבשלמא בתוך הבית שיש לתלות דלנקר חצרו עביד לא חיישינן בדיעבד משא"כ בשוק או בשדה אסור גם בשחט לתוך כלים מיהו אינו נראה שיהא כן דעת הרמב"ם שכתב דלתוך ימים וכולהו דחשיב שם דשחיטתו כשירה בדיעבד ולא הצריך כלל בדיקה משמע ודאי דאין חילוק כלל. לכן נלענ"ד דבלא"ה צריך ביאור מה שאמרו צריך בדיקה אחריו ואיך ניתן לברר ע"י בדיקה כי האדם יראה לעינים. וגם הא גופא קשיא למה לא אמרו זה אלא בשוחט לתוך גומא בשוק לכן אפשר לומר עפמ"ש הש"ך שדרכן של ע"ג הי' להתאסף אל הבור ולאכול שם על הדם א"כ י"ל דזהו עצמה היא הבדיקה אם באמת התאסף שם לאכול על הדם הוכיח סופו על תחילתו שעשה כן לע"ג משא"כ אם לא התאסף לאכול שמה אין להחזיקו בכך באפקורס וא"כ לפ"ז גם להרמב"ם אם ידוע שלא עשה כן לאכול על הדם אין איסור, ובשאר מילי לתוך ימים וכלים א"צ בדיקה כלל דאי אפשר בבדיקה דעשה כן במטמונים לזרוק הדם באיזה מקום יבחר לו לתועבה לכן לא אסרו בדיעבד, אבל בזה שקל לבדוק אם אוכל על הדם אסרוה עד שיבדוק:
ובזה ניחא מה שתמה בפלתי למה התירו בזמן הזה שדבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו ולפ"ז לק"מ דמעולם לא נאסר רק עד שיבדקו אחריו אם אוכל על הדם ועכשיו שידענו בודאי שאינו אוכל על הדם אם כן בדיקה זו מה טיבה והרי הוא כבדוק:

סימן יג

(א)

וחגבים א"צ שחיטה הרמב"ם כתב הטעם דכתיב אוסף החסיל (ישעיה ל"ג) ותמה עליו הרשב"א דהא בגמרא ר"פ השוחט דחו זה דבעו למימר על דגים שא"צ שחיטה מדכתיב אם את כל דגי הים יאסף באסיפה בעלמא סגי ופריך אלא מעתה ויאספו את השלו ה"נ דלא בעי שחיטה ומשני התם לא כתיב אסיפה במקום שחיטה וא"כ איך למד הרמב"ם מאסיפה זו דלא כתיב במקום שחיטה ונראה דודאי לשון אסיפה מורה שא"צ שחיטה מדלא כתב וישחטו אלא דסברת הש"ס הכי דבלא"ה יש לפרש על מה שטען רועינו הנאמן הצאן ובקר ישחט ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם ויאמר ה' היד ה' תקצר וכו', וכבר כתבו מדרשים ומפרשים להתנצל כי ח"ו שיהי' משה מסתפק ביכולתו ית' אמנם יראה שכונת משה כי הם זכרו שני מינים מי יאכילנו בשר זכרנו את הדגה וא"כ טענת משה כי הוא ית' יעד לו באמרו בשר אתן להם מורה על מין אחד וע"ז טען בהיות שזכרו שני מינים בשר ודגים, ולזה אמר מאין לי בשר כו' כי הצאן ובקר ישחט ומצא להם כי מין א' לא יספיק להם שהרי בקשו בשר ודגים וכמו כן דגים לחוד לא יספיק להם אחר שביקשו גם שניהם, והשיב לו ית' היד ה' תקצר למלאות שאלתם ינתן להם השליו שמורכב מבשר ודגים כמו שאמרו בגמרא שיש להם קשקשים כדגים ומה גם כי לא קצרה ידו ית' להטעם טעם בשר וגם דגים ומעתה שפיר נקט ויאספו את השליו להורות חלק דגים שמורכב מהם השליו שלזה החלק א"צ שחיטה כדאמרינן בגמרא שעוף שנברא מן הרקק מורכב ממים ועפר וחלק דגים א"צ שחיטה וע"ז קאי אסיפה וא"כ א"ש ויאספו את השליו להורות שיש בו חלק דסגי בחלק אסיפה שהוא חלק דגים דסגי באסיפ' וא"כ בשלמ' בשלו שמורכב מדגי' ובהמ' יצדק בו לשון אסיפה בשביל חלק דגים, משא"כ בחגבים שנאמר אוסף החסיל ואין בו חלק מובדל מחלק א"כ ודאי לא צריך שחיטה דל"ל דחלק דגים סגי באסיפה שאינו מורכב מדגים כלל וא"ש והא דפריך מעיקרא מויאספו את השליו היינו משום דמסברא לא נאמר דאסיפה לאו היינו שחיטה כיון דבאמת בעי שחיטה אבל למאי דמסיק דלשון אסיפה בדגים אינה שחיטה בע"כ מפרשינן ויאספו על חלק דגים ועוד נ"ל דלעולם לשון אסיפה אינו זז ממשמעו דסגי באסיפה אלא דיש לפרש לשון אסיפה הוא על אסיפת רבים יחדיו ולעולם צריכין שחיטה והיינו לאספן חיים ולשוחטן אח"כ מיהו במידי דלא מיאסף ע"כ אסיפה ע"י שיטול חיותן ואז יאסוף רבים יחדיו כמ"ש הממעיט אסף עשרה חמרים וא"כ שפיר י"ל במידי שאינו נאסף חי ע"כ אסיפה ע"י מיתה שימיתם א"כ כיון דלא כתיב שחיטה

משמע שפיר שא"צ שחיטה לכן בדגים אע"ג דכתיב אסיפה פריך שפיר אלא מעתה ויאספו את השליו הכי נמי דלא בעי שחיטה ובאמת בעי שחיטה וע"כ צריך אתה לפרש דאסיפה דכתיב היינו שאספום חיים ואין לומר דבעופות שפורחים לא שייך אסיפה די"ל דקרא קמ"ל לפי שהי' עוף שמן מאוד כדמפורש בפ' יה"כ ובב"מ פ' הפועלים דף פ"ו תרנגולת דלא מציא פסיא קניא ופרש"י שאינה יכולה לפסוע קנה מרוב שומן א"כ כ"ש השליו שהי' שמן הרבה מאד שאם אספום שלא יוכלו לפרוח, לכן לא באו אלא ברוח כמ"ש ורוח נסע כו' ויגז שלוים מן הים א"כ בשליו כיון שלפי האמת טעון שחיטה ע"כ תפרש אסיפה על רבוי עצום שאספום חיים אם כן גבי דגים יש לומר שיאספום חיים ליבשה ואחר כך ישחטום שגם הדגים לא יוכלו לברוח ביבשה וזהו דוקא בשליו שיצדק אסיפתן חיים, דכיון שאין יכול לפרוח אסיפתן חיים משא"כ בחגבים שפורחין אי אפשר לאספן חיין רק ע"י מיתה וא"כ כיון דכתיב בהו אסיפה ש"מ דלא בעי שחיטה ולק"מ על הרמב"ם ובעלי הלכות שנתנו טעם זה שלא מצינו טעם אחר על חגבים שלא יטענו שחיטה אלא דקשי' לי איפכא ל"ל קרא לחגבים דאין טעון שחיטה דהא בעוף אמרי' לפוטרו בלא כלום אי אפשר שנכתב בין בהמה לדגים וא"כ בחגבים שלא נאמר שחיטה מהיכא תיתי להצריך שחיטה ובאמת דעת הרשב"א כן מה"ט. אלא דרש"י פ' א"ט דף ס"ז הביא דברי בה"ג דמייתי לה מקרא דלכל נפש השורצת אילו חגבים ואתקש לדגי' ואפשר דס"ל דרשא דעובר גלילאה דעוף שנברא מן הרקק תדע שיש להם קשקשים א"כ חגבים הי' ראוי להצריך שחיטה עיין חדושים:

עוד נ"ל ליישב דברי הרמב"ם די"ל ע"פ הא דאיתא ביומא פ' יה"כ דף ע"ה וישטחו להם שטוח, אמר ריש לקיש א"ת וישטחו אלא וישחטו מלמד שירד להם עם המן דבר שטעון שחיטה שטוח תנא משמי' דר"י ב"ק מלמד שנתחייבו כו' שחיטה, ופירש הרי"ף באגדות שם דלכך נתחייבו לפי שהשליו הי' טעון שחיטה והם אכלוהו בלא שחיטה ע"ש באורך וא"כ קשה לפ"ז מאי קשיא ליה מויאספו את השליו דאדרבה על דא תברתהו ונתחייבו שחיטה בשביל שאכלוהו בלא שחיטה א"כ אדרבה לשון אסיפה הוא בלא שחיטה דבשלמא בדברי משה שפיר דייק דקאמר בדגים אסיפה היינו משים דדינא הכי אבל ממה שכתוב ויאספו את השליו לא קשיא דאף שטעון שחיטה הרי הם באמת עשו שלא כדין ונתחייבו על זה וצ"ל דהקושיא להך מ"ד דהא איתא שם א"ל ר' יוסי וכי מכאן אתה למד והלא כבר נאמר וימטר עליהם כעפר שאר וכחול ימים עוף כנף ותניא ר' אומר וזבחת כו', א"כ משמע דר' יהושע ב"ק לומד מכאן דעוף טעון שחיטה וא"כ הך תנא ע"כ לא ס"ל דרשא וישטחו א"ת כו' א"כ לפי מה דס"ל לריש לקיש דדרשינן וישטחו כו'

וישחטו והיינו ע"כ משום שלא שחטוהו כדברי הרי"ף. א"כ גם ויאספו כמשמעו בלא שחיטה א"כ אדרבה חזינן דאפילו אסיפה שלא במקום שחיטה משמעה בלא שחיטה ושפיר מוכח לחגבים מאוסף החסיל וכדברי הרמב"ם:

(ב)

מותר באכילה ואינו טעון שחיטה בט"ז דייק על יתורא דלישנא ואפשר דקמ"ל מותר באכילה כשהוא מת ואינו טעון שחיטה בחי אפילו הפרים ע"ג קרקע לאפוקי מבן ט' דבהפריס צריך שחיטה מפני מראית עין, וע' ט"ז שהביא דברי הרא"ש שכתבו הטעם ודמו אסור שהוא נבלע בכל הגוף וחשיב כדם אברים של בהמה עצמה. וכ' בט"ז למה לא נימא דהחלב ג"כ כבהמה עצמה ותירץ דדם יונק העובר ממנו ומתערב עם דם הבהמה עצמה ולא נהירא סברא זו שהרי כל האברים ניזונים ומתגדלים ע"י הדם וא"כ אם חתך מן העובר בחיי הבהמה למה יותר בשחיטת אמו, לא יהי' עדיף מאבר האם עצמה שאסור כדלקמן ס"ס י"ד ובראש גופי' פ' בהמה המקשה משמע דמותר מקרא דכל בבהמה תאכלו, ומה שדמו אסור, לפי שהוא נבלע בכל הגוף וחשיב כדם אברים שפירש של בהמה עצמה אלא נראה ברור כונת הרא"ש דמכל בבהמה תאכלו מרבינן שאין בבהמה מה שאינו מותר באכילה אבל בשביל שדמו אסור לא שייך לומר שאין בבהמה מה שאינו מותר באכילה מאחר שעיקר האבר מותר באכילה, והרי על הבהמה עצמה נאמר זאת החי' אשר תאכלו ואפ"ה צריך להוציא דמה ממנה דמ"מ שייך אכילה על כל הבהמה מאחר שעיקר האבר מותר ולא ימנע מלקרות עליה כל הבהמה תאכלו, שהרי מה שמובלע באברים אפילו אם יאסור מ"מ שייך כל בבהמה על עיקר אבר לכן אפילו הדם שהוא מלוכלך ושטוף מגוף אסור ג"כ דלא עדיף מהנבלע:

וארווח לן בזה דקשה לפום מאי דמשמע מדברי הרא"ש דאינו אסור רק משום דמי האברים א"כ משמע שאינו בכרת א"כ קשה הא הרא"ש הביא פלוגתא דר' יוחנן ור"ל דר"ל אמר לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו ור"י אמר אפילו מאן דמתיר בחלבו אוסר בדמו וכתב וקיי"ל כר' יוחנן ובגמרא מבואר דריש לקיש מודה שהוא כדם האברים א"כ ע"כ לענין כרת פליגי וא"כ י"ל דאפילו כרת חייבין עליו וא"כ קשה איך יהיב טעמא דהוה כדם אברים הא בדם אברים קיי"ל כרבנן דאין בו כרת אלא ברור שכונתו מאחר שאין הדם מתיחס לאבר מיוחד רק שמתמצה ונפרש מן האברים מזכות המזון כנודע עד ששב ללב כמ"ש הרמב"ם שחייבין כרת על דם הלב ולפי שהדם מתפרש מן האברים יש בו אפילו כרת בדם הנפש שאין הדם חלק מן הבהמה רק התמצות מלחלוחית המזון דנבלע בגוף המתהפך לדם הנפש וא"כ שפיר חייבין עליו כרת לכן דקדק הרא"ש דחשיב כדם

אברים שפירש של בהמה עצמה וכונתו כמ"ש שכל דם היא הנפרש מן הבהמה, וזהו שאסרה התורה ובשביל זה לא ימנע לומר שכל הבהמה מותרת באכילה ולפי שבט"ז לא דייק בסברת הרא"ש נמשך אחר העתק הב"י שהשמיט תיבת הנפרש אבל הדבר ברור כמ"ש כיון דבאברים עצמן שמותרין באכילה אף אם נאסור הדם יצדק לומר שמותר באכילה א"כ לא נתרבה הדם מכל בבהמה תאכלו דשפיר מותר הכל באכילה שהרי דם אברים שלא פירש באמת מותר וא"כ אף אם תאסור אחר שנפרש כמו בבהמה עצמה אינו זז ממשמעות כל בבהמה תאכלו וכיון דדם אברים שפירש באיסורו קאי ממילא לר' יוחנן יש לו כל הדין של דם להתחייב כרת עליו ג"כ כדם הנפש דכפרוש דמי כן נ"ל ברור בדברי הרמב"ם:

ובפרש"י במתני' דף ע"ד בד"ה ומוציא את דמו פירש דחלבו הוא דמותר כדאמרי' בגמרא מה חלב וב' כליות האמורים באשם מוציא מכלל שליל כו', אבל דמו לא גרע מדם אברים כו' עכ"ל, ויש לתמוה על זה דהא בגמרא שם דף ע"ה דייק ר' יוחנן מזה מדמיעטי' קרא מהקרבה ש"מ שחייב כרת ור"ל ס"ל טעמא דידי מהכא א"כ ריש לקיש הוא שלומד מזה היתר החלב, ולר' יוחנן אדרבה איפכא דמוכח מזה שחייב על החלב, ואפי' כריש לקיש נמי לא אתיא דהא ריש לקיש לומד מהא דנתמעט מהקרבה שאינו בכלל חלב ומהקרבה נתמעט אפילו בן ט', אבל לבן ח' לא צריך קרא כלל למעוטי, וא"כ ר' מאיר דאירי בבן ח' לאו מהאי טעמא הוא, דאי ס"ל הך טעמא אפילו בבן ט' יהי' חלבו מותר, דאע"פ שטעון שחיטה לר' מאיר, מ"מ לא מצינו לשום מ"ד שסובר להקריב חלב שליל, וע"כ גם ר' מאיר ס"ל הך דרשא דמוצא מכלל שליל, אע"ג דס"ל חלבו אסור, ובגמרא שם דף ע"ה לאידך לישנא דמותיב ר' יוחנן לר"ל לדידך לקרבי' אין להקשות דתקשי לריש לקיש לר' מאיר דחלבו אסור ליקרבי' די"ל דר"מ לא ס"ל כלל הך דרשא רק הקושיא מספרא שהוא ת"כ וסתם ספרא ר' יהודה ור"י ס"ל דחלבו מותר, לכן ס"ל לר"ל לכך הוא מותר כיון דמיעטי' מהקרבה אבל לר' מאיר י"ל דלא ס"ל הך דרשא כלל:

ותו קשיא כיון דרשי' בעי קרא להתיר חלב מהך דאשם א"כ למה הוצרך רש"י לפרש טעם דדמו אסור שהוא כדם אברים, תיפוק ליה דבדם ליכא קרא כלל ונפלאתי על בעל מעדני יו"ט שכתב להוכיח דהרא"ש לא ס"ל טעמו של רש"י מדהוצרך ליתן טעם על איסור הדם, ואיך לא ראה דרש"י בעצמו נקט טעמא לאיסור הדם כמ"ש הרא"ש:

והנראה לענ"ד בישוב דברי רש"י דקשיא ליה ודאי איך מוכח מכל בבהמה תאכלו להתיר החלב, נימא שלא גילתה התורה אלא דהוה כגוף הבהמה, אבל מה שבגוף הבהמה אסור גם בשליל אסור, וא"כ מהיכי תיתי להתיר החלב, לכן ניחא ליה דילפינן

מקרא דמוצא מכלל שליל, וכיון דאינו בר הקרבה ע"כ אינו כגוף הבהמה, וממילא הוה בכלל כל הבהמה תאכלו, ומזה ילפינן דכל מה שבבהמה מותר, ומיושב קושית הרא"ש למה מותר בחתך, מן העובר טפי מחותך מגוף הבהמה ולפ"ז ניחא כיון דחזינן דהשליל אינו כגוף הבהמה לענין החלב, ממילא לכל מילי אינו כגוף הבהמה, ועיקר כונת רש"י ליישב איך ס"ד להתיר החלב, הא כללא הוא דכל חלב לה' וממילא הוא בכלל אסור כרת, כי התורה תלה איסור כרת בחלב אשר יקריבו לה', ולזה פרש"י כיון דאינו קרב ממילא יש להתירו, ועפ"ז י"ל דס"ל לרש"י דהא דצריך קרא למעט חלב שליל, ודייק מיני' ר' יוחנן דחייבין עליו מדאיצטריך קרא למעוטי, ולפמ"ש קשה איך דייק ר' יוחנן אדרבה אי לא כתיב קרא שאינו ראוי להקרבה לא הוה ממעטינן חלב שליל כלל, דכל חלב הראוי לגבוה אסור, י"ל דלא מסתבר שיכתוב קרא בקרבנות לאורוי' היתרא בשליל, דכל בבהמה קאי נמי אדבר שאסור בבהמה, לכן משמע ליה דלהכי כתבי' רחמנא לקרא בקרבנות, היינו כשהוא בענין שחייבין עליו כרת, והיינו בהוציא החלב מחיים ממעי בהמה דהי' חייבין עליו כרת אם אכלו ואח"כ החזירו למעי בהמה, דבכה"ג בעובר גלי קרא דאבר היוצא אסיר ולא ניתר עוד בחזרה מבשר בשדה טריפה לא תאכלו, שאין לו היתר בחזרה, אלא דמהתם לא מוכח רק שהוא בכלל טריפה, אבל לא שיהי' בחיוב כרת, אבל השתא דגלי קרא למעט מהקרבה, ממילא אמרינן דכרת נמי איכא עלה:

ועפ"ז יש ליישב לשון הת"כ שהביא יכול לא יהי' בעונש ואזהרה אבל יהא בעמוד והקרב והקשו התו' איך ס"ד שלא למעט הקרבה דקרא בהקרבה כתיב ונדחקו, ועפ"ז י"ל דה"ק יכול לא יהי' בעונש ואזהרה, היינו כיון דחזינן דמעטי' מהקרבה ואינו כגוף הבהמה, א"כ ממילא כיון שאינו כגוף הבהמה ניתר בשחיטת אמו, א"כ לא מוכח רק שאינו בעונש ואזהרה, כיון שאי אפשר שיוכשר בהקרבה דכיון דשרי להדיוט לאו בכלל הקרבה, אבל יהי' בעמוד והקרב, והיינו אם ימצא לו תקנה כגון שתלשו מחיים מן העובר א"כ ניהו דמה שניתר באכילה להדיוט לאו להקרבה קאי, אבל אם יעשה לו פעולה שיאסור מחיים והיינו שיתלשנו ויחזירנו, דמ"מ א שבשעת שחיטה נמצא במעי הבהמה ואיכא איסור חלב עליו כיון שנתלש מחיים, ואע"ג דקרא דבשר בשדה מוכח שאין היתר לאיסורו י"ל דהיינו משום טריפה, אבל לענין החלב אין חילוק דמ"מ יהי' ראוי להקרבה דעל החלב לחוד לא שייך ממשקה ישראל שהרי כל חלב אסור להדיוט ושרי לגבוה, לכן מיעטי' קרא מהקרבה, אבל כרת חייב עליו, שאילו לא הי' חייב עליו כרת, טפי ה"ל לכתוב ההיתר בשליל להדיוט, וא"כ יוכל להיות שיהי' בעמוד והקרב ע"י חזרה קמ"ל דאפילו ע"י חזרה אינו ראוי וא"ש דברי רש"י, והשתא ניחא שנתן רש"י טעם לאיסור הדם דהדם

ודאי כיון דאינו נזרק לא הי' לנו לאסרו כיון דאינו כשר לזריקה, ולזה פרש"י דלא גרע מדם אברים שאף שאינו נזרק מ"מ אסור באכילה, א"כ ממילא אין להתירו בשליל שיהי' עדיף מגוף הבהמה, כיון שאין טעם להתירו בשביל שאינו נזרק כן נ"ל ליישב פרש"י:

אלא דלכאורה לא יתכן לפי שיטת רש"י גופיה שפירש בדף ס"ח ע"ב דר' יוחנן דס"ל אין לידה לאברים ס"ל דמהני חזרה, ועפ"ז פירשתי לשון הש"ס דבלישנא קמא נקט סתמא הטילה נפל ר' יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה, ובלישנא בתרא אמר הושיט ידו למעי בהמה ותלש ואכל, למה נקט כאן ואכל טפי מבלישנא קמא, ואמרתי לפי שיטת רש"י דלר' יוחנן מהני חזרה, וא"כ בהטילה נפל שנולד כבר ממילא משמע דחלבו כחלב בהמה לענין כרת, אבל כאן ס"ל לר' יוחנן לשיטתיה דמהני חזרה, וא"כ אם החזירו ושוב שחט הבהמה הרי מותר, לכן נקט ואכל כלומר שאכלו ולא החזירו וא"ש:

ועפ"ז אי אפשר לומר כמ"ש בפרש"י ומ"מ י"ל דר' יוחנן אע"ג דהאבר מותר בחזרה מ"מ החלב דחידוש הוא להתירו אפילו בפנים די להתיר כשלא ירד עליו תורת חלב כלל:

והר"ן כתב הטעם דדם אסור דכתיב כל בבהמה תאכלו כיון דמשקה הוא לא מוקמינן ליה אדם כיון דאפשר לאוקמה אמידי דאכילה, וקשיא לי אכתי דם האברים אמאי אסור, ולמה צריך מליחה הא נאכל הוא שמובלע בבשר, ואי משום שאפשר להפרידו ע"י מליחה, א"כ גם צירו יהי' אסור דכשנפרש שוב אינו בכלל אכילה, ויש ליישב דלענין אותו איסור אין לחלק דכיון דבשרו מותר ואין בו משום אמ"ה לא מסתבר שיהי' צירו אסור דכיון שאין בו איסור אמ"ה אין טעם לאסור צירו, משא"כ לענין דם דהוא איסור אחר אפילו בשחוט שפיר י"ל שלא חידשה בו התורה היתר שאינו יוצא מהיתר אכילת הבשר:

ולענ"ד אפשר לומר דמכל הבהמה תאכלו לא נפקא לן רק דבר שאם נאסרו לא יוכל לאכלו, משא"כ דם יש בו שייכות אכילה אפילו אם יהי' בו איסור דם ע"י מליחה או בישול, דדם שמלחו אינו עובר עליו, א"כ לא מוכח מיני' היתר אכילת הדם טפי מבהמה דעלמא:

ובזה יש ליישב קושית התו' פסחים דף כ"ב ד"ה והרי שהקשו דשם משמע דדם לאו בכלל בהמה, והקשו מהא דבפ' המוציא יין דדם חשוב כבשר ולפמ"ש ניחא דשפיר י"ל שהוא בכלל בהמה, ומ"מ לא מוכח ביה איסור ממה שנותנו עם דמו דודאי י"ל דראוי ע"י מליחה ובישול דבכה"ג שפיר יכול לאכלו מן התורה ולק"מ:

(ג)
ואם הפריס ע"ג קרקע כו' רש"י פ' בהמה המקשה דף ע"ו פירש עמד על פרסותיו, לת"ק כיון שהלך טעין שחיטה מדרבנן והוא מגומגם, דהפריס ע"ג קרקע משמע עמידה כמו שפירש"י פ' א"ט דף נ"ב עיין תב"ש, וגם התחיל בעמידה וסיים בהילוך, ונראה כונת רש"י על זה הבן פקועה שנמצא בבטן אמו, והיינו שקרעו לאם ויצא הולד מעצמו ועמד על הקרקע א"כ יש בכלל עמידה זו הילוך דלא סגי בלא"ה אבל אם הוציאוהו בידים ועמד לאו עמידה הוא להצריכו שחיטה:

(ד)
שחיטה כו' אבל שאר טריפות כו' עיין פלתי שצידד אפילו ניקב הושט או נפסק הגרגרת אינו מזיק ועשה סמוכין לזה מההוא בן פקועה דנפל עליו דובא אף שגם הסימנין נדרסו ולענ"ד ודאי לדעת הפוסקים דשהי' דרסה אסרת בו, א"כ בפסקות הגרגרת לא שייך בו עוד שחיטה כיון שגם הכשר שחיטה ברוב גרגרת, א"כ מה טיבי שחיטה אחר שחיטה וגם בשהה נימא שישחוט במקום אחר או (נ"ל בשחט) בסכין פגומה ישחוט במקום אחר, וא"כ אם נפסק הגרגרת אין לו תקנה בשחיטה ודרוסה (נ"ל שמביא הפלתי ראיה) טריפות בעלמא הוא ואין בו שיעור שחיטה, מיהו בנקיבת הושט דלאו שחיטה הוא י"ל דדמי לשאר טריפות ומועיל ביה שחיטה:

(ה)
שחיטה דעת הרשב"א שטעון ברכה כשאר מצות דרבנן, וכתבו דפליג על הר"ן בפ' ב"מ ובא"ח הלכות חנוכה ס"ס תרע"א דחצר שיש לה שני פתחים שמדליק בשניהם מפני החשד שאינו מברך רק בא' מהם, ונדחקו לחלק, ולי נראה דשם אי קיי"ל מצות צריכות כונה א"כ בשני אינו מתכוין למצוה רק להוציא מידי הבריות א"כ לא שייך ברכה, ועוד נראה דשם אם דלק בפתח שני מבעוד יום דבשביל חיוב הדלקה צריך לחזור ולכבותה כדאי' בסימן תרע"ה וא"כ סגי שידליק בפתח א', וכן אם הדליק חרש שוטה וקטן בפתח שני תו לא שייך חשדא, אבל כאן אינו פטור בלא שחיטה לכן צריך לברך:
אלא דתמי' לי לפי שיטת הרשב"א שסובר שאין שהי' וחלדה פוסלת בו, איך יברך על השחיטה הא לאו שחיטה היא בכה"ג, ואם נימא כיון דמוכשר בכך זו שחיטתו כדאמרינן בחולין דף י"ז נחירתן זו שחיטתן, א"כ אדגים וחגבים שאסור לאוכלן חיין משום בל תשקצו יברך ג"כ על השחיטה ונימא מיתתן זו שחיטתן, אלא ודאי ברכת השחיטה נתקנה על שחיטה כהוגן, אבל שהי' דרסה לאו שחיטה היא כלל, וא"כ לשיטת רשב"א שאין דרסה וחלדה פוסלת לאו שחיטה היא כלל, ולשיטת הרשב"א צריך לחלק דבחגבים יוכל להמתין עד שימותו מעצמן ואין זה עיקר, אלא העיקר דלשיטת הרשב"א

אין לברך, וא"כ מספיקא קיי"ל ספק ברכות להקל וטוב לשוחטו עם בהמה אחרת או עוף לכוון ברכתו על שניהם:

(ו)

דחיישינן שמא אינו בן ט' לכאורה למאי שסתם רמ"א לקמן ס"ס ט"ו דבכלו חדשיו מותר, וכן סתם בא"ח סימן תצ"ח א"כ משמע דבקיאין בכלו חדשיו, גם כאן יהי' מותר, וי"ל לזה דדוקא לקמן דנולד כדרך הנולדין ורוב נולדין בני קיימא סמכינן אידיעותינו משא"כ כאן יש לחוש שהוא נפל, וכן מצאתי בפרמ"ג בשם תב"ש, אלא דקשה לי לפ"ז מ"ש הש"ך דאם שהה שמנה ימים ניתר בשחיטת עצמו, וקשה מנ"ל דשמנה ימים מוציאין מספק נפל בלא נולד כדרך הנולדין דרשב"ג יליף לה בפ' ר"א דמילה דף קל"ה ע"ב מהא דמיום השמיני והלאה ירצה, ודלמא דוקא כיון דבלא"ה רוב נולדין בני קיימא א"כ אף שיהי' איזו חששא סגי בח' ימים שזה רחוק שיהי' מן המיעוט וגם שיתקיים ח' ימים, משא"כ בלא נולד מנ"ל דסמכינן אח' ימים דלמא חיישינן לנפל דפעמים נמי מתקיים ח' ימים דקרא דמיום השמיני איירי בקרבן ולא איירי בשליל שאינו בר הקרבה וי"ל דקרא משמע ליה אפילו בודאי בן ח' וכמ"ש התוס' שם דף קל"ו א"כ חזינן דח' ימים מוציאין אפילו בבן ח' שהוא בחזקת נפל אם לא שהה, ולפ"ז אפילו קים ליה שהוא בן ח' ואשתהי ח' ימים יש להתירו בשחיטת עצמו, מיהו בפ' הערל דף פ' משמע דטעמא דרשב"ג דאמרינן בר זיין הוא ואשתהי א"כ אפשר דתלי' אי קיי"ל כרבה תוספאה, ולפי מ"ש התו' בנדה דף ל"ה דלא קיי"ל כרבה א"כ ודאי בן ח' אין להתיר אפילו שהה שמנה ימים עיין אע"ה סימן ד' סי"ד וצ"ע:

אחר שכתבתי עיינתי בספר תבואת שור שתמה על הפרישה דבנדה דף כ"ד ע"ב מבעי' לן אי גסה יולדת לשבעה, וכיון דאינה יולדת לשבעה לא מהני שהי', ולענ"ד אין ראיה דשם מבעי לן אי בשבעה מקרי כלו חדשיו ויוכל לחיות או שאינה יוכל לחיות לשבעה, ולא משכחת לה שהה כלל בבן שבעה, ואם יהי' במציאות בן שבעה ששהה שמונה ימים, נוכל לומר שהבעי' בסתם אי מקרי כלו חדשיו לשבעה כמו באשה שבשבעה כבר הוא בכלל ולד קיימא לכל מילי ואפילו תוך שבעה מותר כמו באדם דמחזיקין בר שבעה לולד לענין חליצה לרבנן אפילו לא שהה או דסתם בר שבעה אינו יוצא מחזקת נפל, מיהו אי חזינן דשהה אמרינן ודאי בן קיימא הוא, ותדע לך דהא פשוט שם מהא דפחות מכאן אסור, ואי מבעי לן אי מהני בבהמה שהי' שמנה ימים בבן שבעה מה פשוט משם דלמא פחות מכאן אסור תוך שמנה ימים, אלא ודאי בשהה שמנה לא מספקא לן דכל ששהה שמנה ימים ודאי בן קיימא הוא, וראי' לזה דהא רשב"ג יליף מקרא דמיום השמיני

והלאה, היינו שיוצא מספק נפל, וקשה דלמא מיירי קרא בכלו חדשיו ומ"מ להקרבה פסול בפחות משמנה, וע"כ משמע ליה קרא בכל גווני, ומדתלי קרא בשמנה משמע דשמנה מוציאין מספק נפל, א"כ קשה אמאי לא יליף דאזלינן בתר רובא מדהכשיר קרא מיום השמיני והלאה להקרבה דלמא נפל הוא אלא ודאי שהי' שמנה מפיק מכל ספק נפל, דהא אי לא אזלינן בתר רובא חיישינן אפילו דבר שאינו מצוי כדאמרינן התם במקום נקב שחט, וכן פרש"י בשבת דף קל"ו סוף ע"א דמהך קרא יליף דסגי בשבעה ימים ולילה לקדושה ע"ש:

עכ"פ בספיקא אי כלו חדשיו יש לסמוך על ששהה שמנה ימים דלא שכיח אינו בן קיימא שישהה ואפשר שאינו בנמצא כלל, וכן משמע בר"פ כל הזבחים דחשיב תערובת כל הפסולים, ולא חשיב שנתערב בנפל, אלא ודאי אינו חי' בבהמה כל שהוא נפל אין יכול לשהות שמנה ימים:

(ז)

במעי שחוטה כשרה כ' הש"ך דוקא כשרה אבל בטריפה כיון דצריך שחיטת עצמו ממילא תולדותיו כיוצא בו ניתרין בשחיטה ופשוט, אלא דצ"ע לפי פירש התו' בדף ע"ה ע"ב שהטעם שאינו מועיל שחיטה בבן פקועה שבא על בהמה מעלייתא הוא משום דהסימן הוא כמו חצי שחוט ואין סימן שלם דמצד אביו כשחוט הוא, וקשה לפ"ז הא לפי מאי דקיי"ל כרבנן דשחיטת אמו מטהרתו מלטמא במשא אם מת א"כ איך יועיל לו שחיטת עצמו, הא ע"כ אהני ביה שחיטה דאמו וא"כ ג"כ הוה כשחוט קצת ואין סימן שלם, וזה נראה טעמו של רש"י שסובר דהך מ"ד דס"ל הולד אין לו תקנה לא ס"ל כלל ד' סימנין אכשיר ביה רחמנא אבל לפירש התו' קשה הא הוה מקצת שחוט ולמה יותר בשחיטת עצמו כיון דהוא כאחד מאברי' לענין שטהור מלטמא במשא, ואפשר כיון דכל זמן שהוא חי עדיין אין בו פעולת שחיטת האם שהרי לא אהני ליה כלום דמחיים בלא"ה אינו מטמא לכן צריך שחיטת עצמו וכשיכשר אין בו פעולה שחיטת אם רק שחיטת עצמו לכן שפיר אהני ליה שחיטת עצמו לכן אם בא על הבהמה גם הולד ניתר בשחיטת עצמו ולא פעלה שחיטת הפקועה כלום, משא"כ אם נכשר לגמרי הרי כבר היתה בו פעולת השחיטה לכן חשוב כשחוט מצד אביו:

ולפ"ז אפשר לדון אותו הולד שנולד מבן פקועה ובהמה דעלמא, אם בא אח"כ על בהמה דעלמא אפשר דיש להולד תקנה בשחיטה ולא אמרינן מצד אביו מקצת סימנין כשחוטים דהא לא אהני ליה מה שהוא כשחוטה, שהרי מ"מ אסור מכח מקצת סימנין שאין שחוטין, אף שמקצת שחוטין, הא לא הועילה לו השחיטה להיות ניתר לא מקרי

כשחוטין כמו בנולד מן הטריפה אף דאהני ליה שחיטת אמו במקצת לטהר מידי נבילה, מ"מ אמרינן שאין תועלת עכשיו ממה שהוא כשחוט, א"כ גם כאן כיון שמקצתן בלתי שחוטין א"כ גם אביו לא פעלה בו השחיטה להתיר, ולא דמי לנולד מבן פקועה דכבר אהני ליה שהוא כשחוט שמותר ע"י זה בלא שחיטה, משא"כ לזה הולד הנולד מב"פ ובהמה מעלי' לא אהני ליה השחיטה שיהי' מותר ע"י זה ודמי לטריפה וצ"ע עיין תב"ש ופלתי ועמ"ש בסמוך:

(ח)

והוליד דעת הב"ח וט"ז אם האב בהמה דעלמא והאם בת פקועה ושחט לאם ונמצא במעי אמו דמותר מכל בבהמה תאכלו, והביא ראיה מהא דאמר אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה שמותר דאיכא תרי תמיהי שאמו בת פקועה וגם הוא בן פקועה אפ"ה מותר, ובש"ך תפס עליו דשם לא מיירי שאמו היתה בת פקועה רק בהמה מעלי' והתמי' שהיתה קלוטה, ולא ידעתי צדיק מה פעל בדחי' זו, הא מבואר בגמר' דהה"ד לבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות וכמ"ש בש"ע ג"כ וע"כ יפרש דאיירי שבא מפקוע משני צדדין מצד אב ומצד אם, וא"כ גם קלוט בן קלוטה יכול לפרש כן אפילו נפרש שאמו היתה בת פקועה י"ל שבא משני פקועין, ובאמת יש להליץ בעד הב"ח דודאי אף דמצינן לפרש קלוט בן קלוטה שא"צ שחיטה שאמו לא היתה בת פקועה רק בהמה מעלי' מ"מ ודאי פשיטא שהדין כן אף אם גם אמו היתה בת פקועה, ועל זה קשי' איך נתירה אפילו בשחיטה הא פקיעת אמו הכל יודעין דדכירו ואם אביו צריך להיות דוקא בן פקועה זהו ודאי מציאת רחוק ששמר הבהמה וידוע לו שלא נתעברה רק מן הבן פקועה א"כ איך נתיר אפילו בשחיטה הא יטעו לומר דמהני שחיטה לנולד מבהמה מעלי' ובת פקועה, וכן קשה באמת למה מותרין דורי דורות בשחיטה הא איכא מראית עין דזה ודאי מצוי שזוכרין שהוא בן פקועה, אבל על אביו אין איש שם על לב שהי' בן פקועה, וצ"ל לדעת הש"ך דדוקא היכא דאית ליה תיקון בשחיטה אסרינן לכתחילה מפני מראית עין, משא"כ שלא להתירו כלל לא אמרינן, ואפילו למאי דמסיק הש"ך לעיל בנפל דהפריס גם בדיעבד אסור בלא נשחט היינו משום דהי' יכול לתקן בשחיטה ולא תיקן משא"כ כאן לא ראו לאסור הבהמה לגמרי משום חששא שיסברו דבהמה מעלי' הבא על בת פקועה שהולד מותר מ"מ אין זה ברור ממש:

ועוד דלדברי הש"ך צ"ל מ"ש כל בבהמה תאכלו היינו שהולד יש לו דין כאילו נשחט כמו אמו וא"כ איך מתירין בן ח' הא הוא נפל ולא שייך בי' שחיטת עצמו מיהו י"ל דסברת הש"ך כיון דאמו א"צ שחיטה ה"ל כילוד כבר משא"כ בבן ח' דנמצא בבהמה

שצריך שחיטה כיון דאמו צריכה שחיטה לאו כילוד הוא משא"כ היכא דאמו א"צ שחיטה גם מחיים ה"ל כילוד דאמו חשוב כבשרא בדקולא כדאמרינן פ' המקשה דף ע"ד ע"ב ומ"מ הולד שבתוכה אין להוכח להתיר וצ"ע ומ"ש הש"ך דאמו הוה כלא נשחטה לא הבנתי דפשיטא לסבר' הב"ח דבמעי אמו שרי אפילו לא נשחטה האם כלל, דהא שחיטת האם אינה צריכה כלל רק משום מראית עין ולדברי הש"ך אין טעם לומר מאחר דאמו חשיבה כבשרא בדקולא א"כ איך יאסר העובר שהוא נפל במעי אמו הא ירך אמו הוא ואי משום שיש לו סימן א' מצד אביו הא כל נפל אין לו סימן כלל וניתר אגב אמו, אבל סברת הב"ח ניחא דהתורה רבתה כל מה שבבהמה נטפל לבהמה כפי מה שהוא אם להתירו בשחיטה או אפילו בלא שחיטה, וכיון דהבן פקועה חשיב כאילו הי' במעי אמו, גם עבורו חשיב כאילו הי' הבן פקועה עם העובר במעי אמו השחוטה והכל ניתר בשחיטת אם הפקועה, ולא מצינו בשום מקום שיהי' הבהמה עצמה מותרת והנמצא בה אסור, דאדרבא מסתברא שכל הגידול שבפנים הוה כאילו גדל לאחר שחיטה, ואין בו איסור מצד הסברא שהכל ניתר בשחיטת אמו הראשונה, לכן אין לדחות דברי הב"ח וט"ז בגילה דחיטתא, מיהו למעשה אין דעתי מכרעת בשל תורה:

ועוד ראי' דהא אפילו קלוט שאסור לר"ש בנולד מ"מ במעי אמו שרי א"כ חזינן אפילו כבר נשחטה האם לא הוה כילוד דאנן קיי"ל כרבנן לא תקשי נימא דלרבנן מצריך קרא דפרסות לנולד מבהמה דבעלמא ובת פקועה אף דביצא לאויר העולם אין לו סימן מ"מ במעי אמו שרי, דלזה י"ל דמילתא דפשיטא הוא דבפנים א"צ סימנים, אבל אי הוה סברת הש"ך דאף שהאם בת פקועה כיון דאביו אינו בן פקועה אסור במעי אמו (צ"ל דה"ל כילוד) א"כ הוה ליה לאוקמא כרבנן, דקרא קמ"ל בכה"ג דשרי כמו דחדית לר' שמעון להתיר קלוט אף שבנולד אסור אלא ודאי א"צ קרא להכי כלל:

ותו לדברי הש"ך נימא דלר"ש קלוט הנולד מן בת פקועה שגם אביו ב"פ יהי' אסור דהוה כילוד, וא"כ נימא דקלוט הנמצא בבהמה שטעונה שחיטה מותר וקלוט הנמצא בבהמה שאינה טעונה שחיטה אסור אתמהה אלא ודאי כל הנמצא כשחוט דיינין לי':

(ט)

אלא מה שיש לו פרסה כן הוא לשון הרמב"ם וכתב הש"ך ולדבריו אפילו דמות עוף שיש לו פרסה נמי מותר, וקשה דהא בש"ס מפרש בהמה בבהמה לרבות הולד, ופריך אלא מעתה ימירו בו אלא אמר קרא וכל בהמה אלא מעתה דמות יונה תשתרי, א"כ משמע מלשון הש"ס דאי טעמא משום בהמה בבהמה אינו מותר רק דמות בהמה, וצ"ל דלמאי דמשני בעינן פרסות לא צריך דמות בהמה כלל מ"מ רב אשי מסיק לעולם כדאמר

מעיקרא והא דאין ממירין בו ר' שמעון הוא דמקיש תמורה למעשר ואף דדחי המנא תימרא מ"מ אפשר דלר"ש שפיר דריש בהמה בבהמה ואין ממירין בו משום דמקיש תמורה למעשר והנה הרמב"ם בפ"א מתמורה דין י"ב העתיק דברי ר"ש וא"כ שפיר יש לדרוש הדרוש בהמה בבהמה ואינו מותר רק דמות בהמה אבל לא דמות עוף אף שיש לו פרסה ואע"ג דהש"ס דחי המנא תימרא דר"ש הוא מ"מ לא נדחו דברי רב אשי דבעינן בהמה בבהמה וצ"ע:

(ו)

ומצא בה ברי' שיש לה ב' גבין כו' עיין פר"ח שהביא לשון הרמב"ם שכתב בהמה טהורה שילדה או שנמצא בה ודייק הכ"מ דלמאי דפסקינן כרב א"כ ברי' ליתה ואיך כתב שילדה וכ' הפר"ח שכונתו ללשון שילדה משמע שיש לה קיום וה"ל למימר שהפילה כיון דלא חיי ח' ימים ולפענ"ד אין זו מוכרח דאפילו תימא שמתקיימת יותר מח' ימים מ"מ כיון דברי' בעלמא ליתה ממילא אסורה מטעם טריפה דיתר כנטול דמי וגם לענין לידה היכא דאינו מטמא לידה אלא דשמואל ס"ל דברי' איתה והיינו רבותי' לכן אינו טריפה וכן משמע מהא דמוקי לשמואל הברייתא בד"א שלא כלו חדשיו כו' יצא מי שיש לו שני גבין אע"ג דכלו לו חדשיו אם יצא לאויר העולם אסור הא במעי אמו שרי והא דבמעי אמו שרי ע"כ אמו אינה שסועה וא"כ גם לשמואל אסור דהא אינו מן המין שככה רביתיהו וא"כ מאי קאמר ביצא לאויר עולם אסור הא לא חיי ופשיטא דאסור אלא ודאי אפשר שיחי' להכי צריך לומר דמ"מ אסור מטעם דלא חיי אבל מ"מ חי קצת ול"ל דשמואל לשיטתי' דס"ל דאיכא ברי' בפני עצמה משכחת לה שתתקיים אפילו במין בהמה שאינה שסועה משא"כ לדידן ליכא ברי' שתתקיים בזה כלל דא"כ קשה לשמואל מה תאסר הך שסועה דמותרת במעי אמה אם נולדה מי גרע מטמא הנולד מן הטהור אלא ע"כ לשמואל גם אסור משום שאינו מתקיים ולא מטעם שסועה דקרא וכן לפיר"ת ס"ל לשמואל דשסועה מתקיימת לגמרי, א"כ ע"כ אפילו טריפה אינה א"כ י"ל גם לרב לא הוה טפי מטריפה שאינה חי' אע"ג דקאמר התם אינו ראוי' לברית שמונה אפשר דגם טריפה אינה ראוי' לברית שמונה דהא מבואר שם בגמרא דלמ"ד טריפה אינה חי' אין אמו טמאה לידה א"כ י"ל גם מצות מילה לא שייך בי' דלא קרינן בי' וביום השמיני ימול כיון דאינה טמאה לידה ולא חשיב ולד כלל ועוד דהתו' הביא גרסא שאינה ראוי' לבריית נשמה. א"כ י"ל דלא הוה רק טריפה לכן כתב הרמב"ם שילדה דאין מוכרח שלא יחי' יותר מח' ימים דאף שלא יהי' נפל מ"מ טריפה מיהת הוה:

סימן יח

אמר הכותב בענין הפגימות ראיתי שערורי' גדולה בין ראשונים ואחרונים זה אומר בכה וזה בכה ודרך האמת נבוכה גם אני הגבר ראה ראיתי בעני עמנו אשר חוש ההרגשה כמעט משתנה באנשים יש שאין מרגישין ויש מרגישין למאד אשר כמעט רוב השוחטים לא יוכלו לעמוד בחוש שלו וכבר מוסכם משוחטים שאין סוף להרגשה וא"כ ח"ו המכשלה הזאת ברורא דרובא מעם בני ישראל חלילה להרהר ח"ו אשר אבות יאכלו בשר נבילה ח"ו כי בכל ודור מתחכמים בכלים מכלים שונים שיותר יהי' נרגש בהם ההרגש ואף עם כל זה אפשר שמה שלא ירגיש המרגיש גדול ובא רעהו וחקרו מי שיש לו חוש יותר, ואמרתי אלקט באמרים וארא אולי אמצע דבר מתישב על לב להסיר מכשול ח"ו ועוד יפלא למאד איך נאבד חוש ההרגש אבישרא שידוע שאף שכל מה שלא ירגיש הבשר בכמה פעמים ירגיש הציפורן במושכל ראשון. וכבר העיד על עצמו הרב בעל פרי תואר שהוא מרגיש בפגימה דקה מן הדקה ואבישרא אין לו הרגשה ומה שביקש לומר שדורות הקדמונים היה להם חוש ברור, אין דעתי נוחה בכך שהרי כבר אמרו רוב מצוין אצל שחיטה מומחין ואפילו חשוד לעבירה שלא לאותו דבר לרוב פוסקים לא היה צריך בדיקת סכין וגם בכותים שהם קלי הדעת א"צ בדיקת סכין וכמ"ש התוס' ריש חולין והנני יוסיף להפליא אחר שהעידו לנו רש"י והרשב"א והר"ן דאבישרא נרגש יותר וכמו שאנו עתידין לבאר בע"ה א"כ איך נשתנה החוש ויהי להפך שאבישרא אין נרגש ואטופרא נרגש ולזה אמרתי אולי מקום הניחו לי מן השמים ללמד זכות על עם ב"י בדבר שאין שום א' מנוקה מזה זולת מי שלא טעם טעם בשר מימיו ומי יאכילנו בשר והנני מבאר מה שהעלתי במצודתי והוא ית' יכונן דעתי אשר לא אתי תלין משוגתי ואדברה ולא אשכבה בבשתי וזכות לימוד זכות על ישראל יוחשב לזכותי לכפר שגגתי והוא ית' יהי' בעזרתי ואל תצל מפי דבר אמת כי לך יחלתי

: וזה

החלי בעזר אלי וצור ישועתי: **גרסינן** בגמרא חולין דף י"ז ע"ב במערבא בדקה לה בשימשא בנהרדעא במיא רב ששת בדיק לה בלישני' ראב"י בדוק לה בחוט השערה בסוריא אמרי בישרא אכלה בישרא ליבדקה ופרש"י היא באה לחתוך בשר לפיכך עיקר בדיקתה ע"י בשר בריש לישני' או בבשר אצבעו אבל בדבר אחר לא הוה בדיקה שמא דבר קשה עובר על פגם קטן ואינו חוגר או דבר שהוא רך יותר נכנס לתוך פגם קטן אע"פ שאינו פגם לקלקל הסימן אמר ר"פ צריכה בדיקה אבישרא ואטופרא ע"כ תו גרסינן בגמרא אמר ר"ל ג' פגימות הן פגימת עצם בפסח פגימת אוזן בבכור פגימת מום בקדשים

ורב חסדא אמר אף פגימת סכין ואידך בחולין לא קמיירי וכולן פגימתן כדי פגימת המזבח וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בו ציפורן והנה הרי"ף לא הביא דרב חסדא וכתבו הרשב"א בשם הרמב"ן והר"ן טעמו דס"ל דאמוראי נינהו דהני דבדקי בשימשא וחוט השערה וכן אבישרא ואטופרא ס"ל כל פגימה אסור אפילו קטנה שבקטנות והוא שתחגור בה כל דהו טופרא או בישרא או אפילו חוט השערה הא בלא חגירה כל דהוא הוא כשירה דהיינו דומיא לסאסאה:

ועוד י"ל ראי' מדתני אוגרת אלמא שאינה פסולה אלא כשאוגרת איזה דבר שיהי' כ"ז דברי הרשב"א בחידושיו ובת"ה דף י"ג ע"ב כתב דאוגרת צריך שיהי' אוגרת שום דבר אפילו חוט השערה ע"כ וכ"כ הר"ן לדעת הרי"ף, וכתב הפר"ח שבחגירות ציפורן יש בו שני פירושים הא' שהציפורן חגור בפגימה מלשון אגרה בקציר שנאספת ואוגרת הציפורן או לשון חגורה ואיזור והפי' השני הוא יותר לחומרא שר"ל הרגשת הציפורן וכל פגימה שמרגיש בה הציפורן מקרי חגירות ציפורן ופירש הראשון הבינו רש"י והרמב"ן והרשב"א לכן כתבו דמאן דמצריך בדיקה אבישרא ואטופרא אינו משום דבעינן חגירת ציפורן רק שהציפורן מרגיש אפילו בכל דהו והרא"ש שכתב דהרי"ף סמך על מ"ש בדיקה אטופרא היינו משום דאפילו כל דהו שהציפורן מרגיש אסור והיינו דרב חסדא עכ"ד הפר"ח והנה אבאר דבריו כי מ"ש דהרשב"א ורש"י ורמב"ן הבינו פירש הלזה דחגירה הוא דבר שיש בו ממשות ואוספת הציפורן כונתו שאילו היו סבורין דהרגשת צפורן הוא א"כ מאי קשי' להו על הרי"ן הא ע"כ בליכא הרגשת צפורן לא מטריף דהא סגי בבדיקה אבישרא ואטופרא ובליכא הרגשה באמת כשר והיינו דרב חסדא אלא ודאי חגירת צפורן הוא טפי מהרגשה וכן דעת רש"י הוא ממה שהביא ב"י בשם א"ח בשם רש"י בא' שמצא פגימה קטנה בא לפני רש"י ולא רצה לאוסרה מפני שאין ציפורן חוגרת בה משמע דפגימה קטנה לא פסלה והב"ח פסק כן וכתב שכן המנהג והש"ך בסק"ד השיג עליו וכתב לפי שראה שמנהגנו לבדוק בצפורן הבין דפגימה כל דהו אינה פוסלת ולא היא דהמנהג פשוט לפסול אפילו פגימה כל שהוא אלא דלכתחילה לא חישינן לפגימה כל שהוא וסגי לן בבדיקת צפורן. ובעניותי לא הבנתי דברים הללו כלל דממה נפשך אם ס"ל להש"ך דהציפורן מרגיש אפילו כל דהו א"כ מאי קשי' להו איך סומכין על בדיקת צפורן ואי ס"ל דהצפורן אינו מרגיש כל דהו רק בשימשא ומיא וכדומה איך שייך בזה מנהג פשוט שאינו דבר מצוי כלל שמוסיף לבדוק אחר בדיקת ציפורן בשימשא וכדומה:

גוזה החלי בעזר אלי וצור ישועתי:ם עיקר תירוץ מהרש"ל והש"ך דמסתמא לא חישינן לפגימה כל דהו, תמוה למה לא ניחוש וכבר תמה הפר"ח על זה ומה שביקש בתב"ש ליישב דס"ל למהרש"ל והש"ך דהצפורן מרגיש כל דבר מסתמא רק אי מתרמי שרואה פגימה בשומשא אף שאינו מרגיש ביד מ"מ טרפה לפענ"ד דבר שאינו הוא כי כל מי שיש לו יד בהרגשה אם יראה הפגימה וידע מקומה אין ספק שירגיש ביד אם ידים לו בהרגשה כל דהו ואדרבה ידוע לנו שנרגש ביד מה שאין העין רואה בשוחטי זמננו, אבל מי שרואה הפגימה ואינו מוצאה ביד לאו מבני הרגשה הוא כלל וכלל:

ובעיקר פירוש חגירת צפורן נאמנים עלינו דברי רש"י והרמב"ן ורשב"א שאין הכונה הרגש צפורן רק אסיפת צפורן ולא מצינו חולק על זה רק דברי רא"ה בבד"ה ונדבר בו להלן בס"ד חדא דמשנה שלימה הוא בבכורות דף ל"ז דחשיב במומי בכור נפגמה אזנו מן הסחוס נסדקה אע"פ שלא חסרה ופרש"י פגימה אינה בלא חסרון אבל סדק משמע נמי בלא חסרון ע"כ:

ולפענ"ד מן הנמנע שלא יהי' בסדק הרגש צפורן אף שיהי' בלא חסרון א"כ משמע דפגם דהוה חיסרון הוה טפי הרגשת צפורן רק חגירת צפורן היינו אסיפת צפורן וכפירוש הרמ"ן:

ועוד ראי' אחר שהושוו פגימת אוזן בכור ומום בקדשים לפגימת סכין משמע דשוין הם, ובודאי משמע דמה שירגיש הצפורן על הסכין לא יורגש באוזן בהמה אם לא יהי' דבר ממשיי עכ"פ שניכר במשמוש לחיסרון כי הסכין לפי דקותו ובהירותו נרגש בצפורן מה שלא יורגש בדל אוזן, גם לקמן סימן ש"ט מבואר כשהוא יותר מחגירת צפור מינכר שפיר, ואם הוא באופן הרגש בעלמא איך נתיר בזמן הזה הא לא מינכר כלל כל דהו:

ועוד דקשה השתא נסדק הוה מום שהוא בלא חיסרון כ"ש נפגם וצ"ל דנסדק היינו כל עובי חוד הסחוס ונפגם אפילו קצת עובי מצד אחד ובודאי קשה לומר בזה שיורגש במקום משעיר מה שנרגיש בסכין להוט ושחוז. וכן שנינו בריס של עין שנפגם או נסדק, ואיך אפשר לבדוק בריס של עין מקום שער הרגש דק שנרגש בסכין ובש"ס משמע דכולהו שוין אלא ודאי פגימה יש בה חסרון קצת ואין ספק שיש בו הרגש גמור וחגירה צפורן ממש לא הרגש העובר במשמוש היד שצריך לעבור עליו כמה פעמים עד ימצאו מקומו:

ועוד דבגמרא חשיב פגימת עצם בפסח שיש בו משום עצם לא תשברו בו ואיך אפשר שיקרא שבירה מה שירגיש בו הצפורן הלא אף בשחיטה קלה יהי' בו הרגש צפורן מבלי חסרון עצם כלל וכבר למדונו רש"י ז"ל שפגם היינו חיסרון ואיך יקרא חיסרון מה

שצפורן ירגיש בו הרי כמה פוסקים פירשו באתרוג נקב ולא חסר צריך להיות כאיסור דכל שאין בו חיסרון לקיחה תמה מקרי ואין יתכן שיקרא שבירה בלי חיסרון קצת עצם ודבר ממשיי שחוגר הוא אלא העיקר בזה כדברי הרשב"א והר"ן דחגירה היינו אסיפת צפורן

והרא"ה בבדק הבית דף י"ג ע"ב ס"ל הך פירוש דחגירת צפורן היינו הרגשה וסגי בהכי והני דבדקי במיא היינו לחזור אחר סכין יפה וטופרא הוא לעכב והוא חגירת צפורן וכבר כתבתי שזה נגד החוש שלא יורגש בצפורן מה שהעין רואה ואפשר דהרא"ה מפרש דכל שלא הרגיש בצפורן קודם שראה בשמש אחר שלא ידע מקומה אף שנראה אח"כ בשמש ואחר ראייתו שפיר ירגיש בה לאו פגימה הוא ובאמת כבר השיב עליו הרשב"א במ"ה ודבריו בטילין נגד דעת הרמב"ן והרשב"א והר"ן ורש"י וכלהו ס"ל אפילו לפי שיטתם שצריך שתאסף עכ"פ כחוט השערה והרשב"א הביא לשון הרמב"ן בדף י"ד במ"ה ז"ל והרמב"ן ז"ל כתב דאמוראי נינהו דלמאן דאמר אבישרא ואטופרא ובמיא וו' אפילו פגימה קטנה שבקטנות שאין הצפורן חגיר בה פוסלת בשחיטה ובלבד שתחגור בה צפורן או בשר או חוט השערה אבל אם אינה חוגרת כלום ה"ז דומה לסאסאה פ"כ ודבריו צריכים ביאור שבתחילה כתב שפגימה שאין הצפורן חגיר בה נמי פוסלת ומה זה שכתב ובלבד שתחגור בה צפורן הא אפילו למאן דפסק כרב חסדא פסל בחגירת צפורן וצריך לפרש שדייק בלשון שהצפורן חגיר בה היינו ממש כמות הפגימה קצת בעומק יותר ממה שהי' שערה חוגרת ומ"ש שתחגור בה צפורן היינו חגירה כל דהו, אף שאין הצפורן עומד שם מ"מ חוט השערה עכ"פ תאגור ואין לפרש דתחגור היינו הרגש הצפורן דהא סיים אבל אם אינה חוגרת כלום ה"ז דמיא לסאסאה דהא הרא"ה בב"ה ס"ל דסאסאה יש בה הרגש צפורן והרשב"א לא השיג עליו בזה ועוד שהרשב"א כתב במשמרת הבית שם ז"ל ומיהו לא שתהא כל פגימה כל דהו הנראית בשמש פוסלת דהא אוגרת אמרינן (נ"ל שכן צ"ל) אלא שאילו היה נראית שם הי' בודקין אותה לאחר מכאן אם תחגור שום דבר אפילו חוט השערה ובכך הי' פוסלין אילו נמצאת פגימה אפילו לאחר שחיטה ע"כ הרי מפורש בדברי רשב"א שפגימה הנראית בשמש אינה פוסלת:

וכבר כתבתי דנראית בשמש יש בה הרגש כל דהו, ויותר נראה שצ"ל ברשב"א שתאגור בה צפורן ואגירת צפורן הוי פחות מחגירות צפורן וטפי מחוט השערה מיהו הוה שהרי כתב ואפילו חוט השערה וא"כ לפי מה שהעיד הגאון בפלתי שאין שום פגימה אפילו כל דהו שלא ירגיש בה צפורן ועדותו נאמנה מאד לפענ"ד כי מי שיש לו חוש ההרגשה ביתר שאת ירגיש כל דהו בצפורן אפילו פחות מחוט השערה נמי נרגשת א"כ גם לרשב"א אין

כל הרגש פגימה. שוב ראיתי בחידושי רשב"א בשם רמב"ן כ' ג"כ בלבד שתחגו' כל דהו טופרא וכו' ועוד שהרי גם הרשב"א והר"ן כתבו כדברי רש"י שפירש דבישרא אכלה דדבר קשה יש לחוש שעובר על הפגימה ופרש"י שדבר רך ביותר נכנס לתוך פגם קטן אע"פ שאינו פגם לקלקל הסימן (ואף שהרשב"א השמיט קצת מדברי רש"י אין ספק שאינו חולק על פירושו שהרי לא קיהה בו כלל רק לקצר בא) הרי דאיכא פגם קטן שאינו אוסר ויש לעיין בלשון הרשב"א בחדושיו שכתב בד"ה וכמה פגימת מזבח ז"ל ואיכא למידק כיון דפגימת סכין כחגורת צפורן אמאי בדיק לה בבישרא אפילו יחגור בה בשר ולא תחגור בה צפורן כשירה ועוד מאי קמבעי' ליה דמיא לסאסאה ולפיכך פי' הרמב"ן ז"ל דאמוראי נינהו דלמאן דאמר אבישרא ואטופרא וחוט השערה ושימשא בכל פגימה אסור ואפילו קטנה שבקטנות והוא שתחגור כל דהו טופרא או בישרא או אפילו חוט השערה הא בלא חגירה כל דהו כשירה דאין זו אלא דומיא לסאסאה ע"כ ואיכא למידק בדבריו דכיון דבקושי' פשיטא ליה דבשר חוגר טפי מה שאין צפורן חוגר א"כ גם לפי תירוצו תקשי לפי האמת בדיקת טופרא ל"ל ממה נפשך אם חוגר בה בשר הרי היא פגימה ואם אין חוגר בה בשר כ"ש שטופרא לא יחגור וא"כ ל"ל אבישרא וטופרא וצ"ל דס"ל להרמב"ן דחגירת צפורן הוא שעורא רבא ואין מי שלא ירגיש בו ולהכי קשי' ליה לרב ששת למה טרח לבדוק אבישרא הא חגירת בשר אינה פוסלת אבל למאי דמסיק דחגירה כל דהו פוסלת תו לא קשי' למה מצריכינן בדיקה בישרא וטופרא כיון דצריך לזה חוש הרגשה י"ל דפעמים בישרא מרגיש טפי ופעמים טופרא מרגיש טפי, ויותר נ"ל בכונת הרמב"ן דודאי הרגשה דבישרא עדיפא מהרגשה דטופרא אלא דרב ששת סמך עצמו אבדיקה דבישרא לחוד ואנן מחמירין לפי ששיעור הפגם הוא קטן לא סגי בבדיקה פעם א' דשמא לא הרגיש בפעם אחד, אלא משום דחששא רחוקה הוא ורב ששת לא חייש לה ואנן מחמירינן טפי וכל היד המרבה לבדוק הוא משובח ושמא לא נתן אל לבו בפעם הראשון ועבר פגימה כל דהו ולפי שגם טופרא מרגיש הוא לא חששו להחמיר כולה האי לאטרוחי ב"פ בבדיקת בישרא דבדיקת בישר' קשה ביותר והרי ר"ש הספיק לו בדיקת בישרא לחוד לכן לא חיישינן כולה האי גם י"ל כמ"ש התוס' והרא"ש דבישרא כנגד הושט וטופרא כנגד הקנה, ואין הטעם שלא תועיל בדיקת בישרא לקנה דכ"ש שאם אינו נרגש אבישרא שלא ירגיש אטופרא ואם הושט שהוא רך לא ירגיש כ"ש שהקנה לא ירגיש אלא נראה שגם הם סבורים שאבישרא נרגש יותר ולשופרא דמילתא שמא לא דקדק היטב החמירו שישנה בבדיקה אלא שלא רצו חכמים להטריחו שני פעמים אבישרא ע"כ לא חששו יותר רק שיבדוק נמי אטופרא ובתרי זימני לא חיישינן

שיהי' בו פגם נרגש אבישרא דוקא ובפעם הראשון לא הרגיש בו לפי שלא הכין לבו היטב ואמרינן אחר שאטופרא לא מצא מסתמא בדיקת בישרא כהוגן הואי וגם הרא"ה בב"ה דף י"ד כתב ז"ל ובודאי אבישרא בדיקה יפה מטופרא אלא דבישרא הוא לחזור אחר בדיקה יפה וטופרא לעכב:

ואחר שכמעט מוסכם מכל רבותינו הקדמונים שהרגשת בישרא מרגשת יותר יש מקום לומר שלא נצטרך להמציא דבר זר שאינו מקובל בשכל הנקנה בענין ההרגשה שהרגשת בשרא שהוא חוש המרגיש יותר נשתכח והרגשת טופרא נשאר ודור אחרון דור תהפוכות הוא שדבר זה אין הדעת סובלתו ואין ראיה ברורה יותר מן המציאות כי עולם כמנהגו נוהג ועיילי פילא בקופא דמחטא ביגיעת בשר והרבה לוהג והי' נראה לומר כפי שטחיות לשון הש"ס שלא נמצא שיהי' איזה אימון יד בהרגשה ואדרבה אפילו קלי הדעת וחשודים הי' להם נאמנות על שחיטה ובאמת ההרגשה דבר שצריך אימון וקלות התנועה. לכן נראה לומר שמדין הש"ס לא נתנו חכמים דבריהם לשער ההרגשה ע"פ אומן וריפרוף יד להיות בודק הסכין בקלות התנועה ומעט נגיעה כמעט כלא פגע ולא נגע היטב רק שבטופרא הי' הולכין בסכין כפשוטה כפגישת גשם בגשם בלי שום שימור וקלות תנועה ולזה אבישרא הי' הרגש עדיף לפי שאבישרא ממילא בחזקת שימור וזהיר הוא בקלות התנועה מפחד שלא יחתוך אצבעו וכן מבואר בלשון הרמב"ם בפ"א משחיטה דין כ"ג וז"ל וכיצד בודקה מוליכה ומביאה על בשר אצבעו ומוליכה ומביאה על צפרנו ע"כ ולא זכר אזהרה כלל רק כפשוטו וכיצד שיוליך ויביא בדיקה והשתא ממילא בדיקה דבישרא עדיפא שע"כ הוא בקלות התנועה ומעט פגישה ובדיקת טופרא היא בתנועה כבידה ופגישה גמורה אבל הרגשה דידן למעט בקיאותינו ולחומר הנושא אנו מחמירין, ואין כל חי מרגיש מבלי שיהי' לו תנועה קלה ואימון יד והרגיל בהרגשה ודאי טופרא מרגיש יותר מצד השכל לפי שבטופרא נזהר שלא לנגוע כי אם בקצה חודו מה שאין בנמצא באצבעו בשר חדוד ודק כי אם רוחב שטח האצבע כללא דמילתא הולכת בשרא עדיפא מהולכת טופרא היינו כפשוטו בלי אימון יד וכמדת כל אדם אבל ע"י אימון יד ורגילת ההרגש טופרא עדיף טפי וכל דברי חכמים קיימים:

וכן הני דבדקי בשימשא ושערא ומיא אינו ע"י אימון וזהירות רק כפשוטו כפי בקיאתו באמיתות הפגם הפוסל ולפי שהרמב"ן סבור שחגירת צפורן הוא פגימה גדולה לכן ס"ל דשמשא היינו פגימה קטנה וכן חגירת חוט השערה אין כונת להרגש שבחוט השערה שהרי בשערא יכול להרגיש אפילו כל דהו שפוגע בו קצת חלק מן השערה ולא בזו דברו כלל רק חגירת שערה הוא אסיפת שערה וסמנא דמלתא כל פגימה שאינה נרגשת

אבישרא אם דקדק ובדק היטב אבישרא לא הגיע למדת פגימה הפוסלת אף שנרגשת אטופרא שהוא מצד אימון יד והרגל ההרגש זה נ"ל לקיים דברי חכמים אשר כל דבריהם בהשכל אבל למעשה לא תסמוך להקל כל דהו מדברי אחרונים ודי שיהי' בזה התנצלות למה שנעלם ה' הטוב יכפר בעד כי ת"ל הדברים שכתבתי עכ"פ יש בהם התנצלות למי שיעמוד על בוריין:

ואחרי הודיע ה' אתנו את כל זאת הנני חוזר לדין לפני רבותינו הקדמונים בקרקע הרמב"ן והרשב"א שממה שלא הביא הרי"ף דכרי רב חסדא עילה מצאו לומר דהני דבדקי במיא ושמשא ושערא לא ס"ל כרב חסדא ואני בעניי תמהני מה ראו לחלק השוין אחר שאין בש"ס זכר שיהיו דברי הני אמוראי דלא כרב חסדא ועל החלוקין אנו מצטערין ומהיכא תיתי לחלק השוין לכן הייתי אומר מה שנראה בעיני אחר שכבר כתבתי התמי' איך יהי' אבישרא בדיקה המעולה מה שאצלינו הוא ההיפוך לכן בעניותי אגלה דעתי ההדיוטית כי אדרבה דרב חסדא הלכה פסוקה הוא כי לפי שטחיות הלשון משמע אדרבה כמו דשלש פגימות דנראה דהרבותא הוא שא"צ פגם יותר מחגירת צפורן כמו כן רב חסדא השמיענו כזאת דלא תימא דפגימה הוה טפי קמ"ל דסגי בחגירת צפורן ולעיקר קושית הרמב"ן דה"ל לבדוק בחגירת צפורן כבר פרש"י דצפורן שהוא דבר קשה אפשר שיעבור על מקום הפגם ולעולם שיכול לעבור גם על מקום חגירת צפורן לכן בדק ר' ששת בבישרא ובשרא מרגיש עכ"פ כשיש מקום חגירת צפורן אלא לפי בקיאות שלהם לא היו צריכין לסכין חלק כי ידעו מה שאינו פגם ודומה לסאסאה וכדומה ואין כל הרגש פגם, וכל סכינין שלהם לא היו מושחזין וחלקים כי לא היו צריכים כי לרחב לבם הי' להם ידיעת מה שהוא פגם וחגירת צפורן הפוסלת, והשתא תרווייהו צריכי כי אבישרא ודאי ירגיש, ורב ששת דבדק אבישרא לא שהרגש הבשר יפסול הסכין אלא שהי' מבין בבשרא כמה תהי' החגירה עד שתחגור בה צפורן וכן במיא ושמשא לא כל הרגש לחוש הראות הוא פגימה רק שידעו להבחין עד כמה יראה הפגם בשימשא שיהי' בה חגירות צפורן, ואמר ר"פ צריכה בדיקה אבישרא ולא דברו בסכין שאין עליו הרגש אבישרא שלא הי' מצוי בזמניהם שלא הי' צריכים לו, ורבא בדק גירא וזהו שחידש ר"פ שאין לסמוך אבישרא מאחר שהרגש ישנו בודאי אבישרא לא יסמוך על דעתו שאין בו חגירת צפורן רק אח"כ צריך בדיקה אטופרא כי אחר שידע מקום ההרגשה אבישרא יבחין חגירת צפורן אבל טופרא אף שאפשר להרגיש בו אפשר לעבור בו מקום פגימה וכמו שפרש"י. ולפי שמדינא אין חיוב לחזור על הסכין רק פעם א' אבישרא ופעם א' אטופרא אפשר שיעבור הרגש אפילו יהי' צפורן חוגר לכן תיקנו נמי אבישרא:

ובאמת בזמן הזה שמדקדקין הרבה בהולכה אטופרא בכל מקום שיש בו איזה נדנוד והסתבכות עוברין כמה פעמים למיעוט בקיאותינו ודאי החוש לא יכזב שמה שאינו נרגש אטופרא גם אבישרא לא יורגש אבל הקדמונים שהי' לבם שלם מה שאינו נראה להם חגירה לא חשו ליה, והספיק להם הולכה פעם אחד לכן צריכין גם שניהם בישרא וטופרא:

באופן שאין לנו שום הכרח לומר שהני אמוראי דבדקי בשימשא ושערה וכדומה חולקים על רב חסדא דכל אילו הבדיקות הי' להם לשער בו חגירות צפורן ונוח להם לבדוק בהני בדיקות מפני שהציפורן יכול לעבור על דבר קשה כפרש"י. ועוד דהא בלא"ה יש לתמוה שהמשנה פרטה בכל שוחטין חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים מפני שהם חונקין והוא תמוה גדולה אחר שאנו רואין הדקדוקים לבדוק בשימשא וכדומה א"כ צריכה למימר שלא לשחוט בדברים כאלה ולא ידענא ליה פתר וצ"ל דהתנא לא חשש רק לכתוב חדא מיניהו שאין בו יותר משיעור פגימה ושינים אין בהם יותר משיעור פגימה והשתא לרב חסדא דס"ל פגימת סכין כחגירת צפורן ע"כ שינים דמתני' היינו מה שהוא שיעור חגירת צפורן ואי אמוראי פליגי ארב חסדא וס"ל דבפחות מחגירת צפורן נמי הוה פגימה, א"כ אמאי לא פרט התנא אפילו פגימה דפחיתא מיני' נמי אין שוחטין וכ"ש דתמוה למאן דאמר פגימה כל דהו פוסלת כל האי פרטא ל"ל וה"ל לתני' חוץ מסכין פגומה וכדתנן גבי מומין נפגמה אזנו אע"כ התנא להורות נתן שאין כל פגימה פוסלת ובפחות משיעור שני שינים לאו פגימה הוא א"כ רב חסדא ע"כ ס"ל דזהו שיעורא דחגירת צפורן שיש שינים שלא יהי' בהם הפרש יותר מחגירת צפורן וא"כ תקשי לאמוראי דפליגי ארב חסדא וס"ל פגימה כל דהו נמי פוסלת אמאי נקט התנא שינים אלא ודאי ליכא דפליג ארב חסדא וכולהו בדיקות אחגירות צפורן הוו:

ובהכי ניחא השאלה בש"ס דמיא לסאסאה מהו והוא תמוה וכי לא ידע שיעור פגימה ואי מספקא על שיעור פגימה ל"ל למינקט סאסאה ופרש"י סכין שפיו חלק וכן פירש הרמב"ם ז"ל בפ"א דין י"ח סכין חדה שהושחזה והרי אינה חלקה אלא מגעתה כמגע ראש השיבולת שהוא מסתבך באצבע הואיל ואין בה פגם שוחטין בה, והשתא קשה מאי מבעי' ליה כיון שאין בה פגם ואי מספקא ליה אי בכה"ג הוה פגם למה בעי אסכין כולה ולא בעי אלא אחדא דמ"ל חדא מ"ל טובי וה"ל למיבעי כסאסאה פגם הוה אי לא, אלא נראה דהוא הדבר שכתבתי שלכך לא סגי בטופרא לחוד שמתוך שהוא קשה יכול לעבור על מקום הפגימה שאין חיוב עליו לחזור בטופרא רק פעם א' לכן מבעיא בכולה סכין דמיא לסאסאה ואין בה פגם לפי בדיקתו מי אמרינן שאין יכול לשחוט

בה מתוך שיש בה רבוי הסתבכות יש לחוש שעבר הצפורן מקום חגירה ג"כ לכן דייק ואמר מאן יהיב לן מבשרא ואכלינן ר"ל כיון שכבר בדק אבשרא ואין בה שיעור חגירת צפורן ובודק נמי אטופרא תו לא חיישינן כיון דבדיקה דאבישרא עיקר כי בישרא אכלא בישרא ליבדקה לכן לא חיישינן טפי, ומ"ש הרשב"א בת"ה דף י"ג דסאסאה אפילו חוט השערה אין חוגרת לא ידענא מנ"ל, ובחידושי הרשב"א עצמו נראה דלא פשיטא ליה רק שכתב פרש"י שאין בה פגימה והיינו פגימה כדאיתא, וכבר פרש"י גופי' שיש פגם קטן שנכנס בדבר רך יותר מבישרא ואינו פגם לקלקל הסימן, הרי דברי רש"י ברור מללו, שיש בנמצא פגם קטן עכ"פ שחוגר דבר רך יותר מבישרא, לכן רש"י לשיטתו אזיל כמ"ש הב"י בשם א"ח בשם רש"י שהכשיר פגימה קטנה שאין הצפורן חגור בה, ומ"ש בתב"ש שבדק בשימשא לא נהירא כלל ואינו במשמעות הלשון כלל רק שבדק לאחר שחיטה כדינא ובלא"ה כבר כתבתי כל פגימה שנראית בשמש תורגש בצפורן:

ועוד נ"ל ראי' דבחולין דף י"ח אמר רב הונא שן תלושה צפורן תלושה מותר לשחוט בה לכתחילה ופריך והא אנן תנן חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן מפני שהם חונקין, ומשני שן אשן לא קשי' הא בחדא הא בתרתי וצפורן אצפורן לא קשיא הא בתלושה הא במחוברת ואיכא לתמוה טובי איך ס"ד לומר דמשנה אוסרת שן וצפורן מפני שהם חונקין דהא רב הונא ע"כ בלית בהו פגם איירי א"כ מי גרע שן וצפורן מצור וזכוכית וקרומית ששוחטין ומאי שנא שן וצפורן דיהא אסור, וצ"ל דמשמע ליה שן וצפורן אין חלקים כ"כ ונראה בהם כחגירת צפורן וקמ"ל רב הונא דלאו חגירה בכה"ג אף דאינם חלקים ונראה שיש בהם חגירת צפורן וא"כ זהו עיקר רבותא דרב הונא, ובהכי ניחא מה שהקשו התוס' לוקמה נמי שן במחוברת כמו צפורן, ולפ"ז ניחא דמתני' חשיב מגל קציר ומגירה א"כ ל"ל דשן נמי מטעם מחוברת א"כ משמע כל שפחות ממגל קציר לאו פגם הוא, והא ליתא דאפילו פחות טובא נמי פגימה הוה וע"כ שהתנא סמך אשן דמיירי בתרתי וזהו הפגימה שפוסלת, משא"כ אי שן מטעם מחוברת א"כ נימא דפחות ממגל קציר ומגירה לאו פגם הוא והא ודאי ליתה אע"כ לפחות צ"ל דשן אתי לאוריי' אפגימה קטנה להכי מוקי בתרתי וזהו גדר הפגימה כשיעור הפרש בתרתי שינים שמהודקים ומצורפים ביותר וע"כ שיעורא איכא:

וגם הרמב"ם בפ"א מבית הבחירה דין י"ד כתב כל אבן שנפגמה כדי שיחגור בה צפורן כסכין של שחיטה ה"ז פסולה, הרי מפורש שיעור חגירת צפורן בסכין של שחיטה ומ"ש הפ"ח דשיעור חגירה היינו נמי כל דהו כבר השיב עליו בתב"ש דברמב"ם וגמ' בכורות ל"ז משמע דפגם לאו היינו כל שהוא והכי איתא בבכורות ל"ז ע"ב ת"ר הסדק כל שהוא

הפגימה וכו' אלא סדק ופגימה בין בידי שמים בין בידי אדם, וכמה שיעור פגימה כדי שיחגור בה צפורן, וא"כ ע"כ להרמב"ם חגירת צפורן שיעורא ולא כל דהו, וא"כ לפי מה שהעידו דהצפורן מרגיש בכל דהו ע"כ חגירת צפורן הוה טפי והוא עיכוב הצפורן שהוא יותר שהצפורן מתעכב ועומד כשעומדין על מקומו לא שיעבור בהעברת ידו עד שידקדק היטב לעמוד על מקומו דהא לאו חגירת הצפורן, וא"כ מ"ש הרמב"ם בהלכות שחיטה שאם הי' תלם קטן אפילו קטן ביותר שחיטתו פסולה, ותלם היינו הר קטן לא נימא דמה שנדמה לרמב"ם כהר שאינו אפיל כחוט השערה או כחוט השערה, וי"ל דסתם תלם קטן הוא עכ"פ חגירת צפורן וסמך הרמב"ם עצמו על עיקר הבדיקה שכתב בדין כ"ג ומוליכה ומביאה על צפורנו והולכה והובאה כפשוטה בלי זריזות ואימון ידים להיות כמו נוגע ולא נוגע, י"ל זהו שפיר נקרא חגירת צפורן שמוליך האצבע וינהגהו בכבידות ודאי לא ירגיש בדקה, ויותר טוב ללמוד מדברי הרמב"ם המפורש על הסתום משילמוד הסתום על המפורש, ואחר שבפ"א מבית הבחירה מפורש דסכין של שחיטה בעי חגירת צפורן, נימא דגם בהל' שחיטה כונתו כן אלא דחגירה לאו הרגשה אלא עיכוב והעמדת צפורן שם וכן נראה לכאורה שעיקר הבדיקה הוא בענין זה לא ברפרוף וידים רפות שהרי כתבו דכמו שמרגיש בצפורן כמו כן מרגישו הסימן לכן פרש"י שדבר רך ביותר יכנס בה הפגם אע"פ שאינו פגם לקלקל הסימן, א"כ גם הרגש הסימן לא יהי' כי אם נרגש הפגימה במשמוש הצפורן היטב, וראיתי בתב"ש כתב לחלק בין תלם לפגם שתלם הוא פגם ארוך, ובעניותי לא ידעתי לחרוש תלם בתוך תלם ופשוט שעיקר הרגשה בא הרב ללמדנו לפי שעכ"פ שעור הפגם קטן הוא ואינו נבדק למראה עין רק במשמוש היד וכל פגם נראה כמו תלם וכן מרגלא בפומא דשוחטין בזמן הזה שהרגש הפגם כמו תלם, אלא אם הוא חגירת צפורן צריך שיהי' נרגש היטב שהתלם יעכב הצפורן וכמו שפרש"י בבכורות:

גם מ"ש אילו יש סדק קטן והעוקצין תכופין אין חשש דסדק לאו היינו פגם רק שחשש שעם דחיקת הסימן יתרחקו המוקצין ויש לאסור אפילו דיעבד, במח"כ דברים אילו אין להם, שהסכין מסתמא חדוד הוא ואיך נחוש שיגרום פתיחת סדקים בברזל המחודד, והרי הוא בודק לאחר שחיטה והסדק כשהי' ואם נתרחב מי חיברו עד שיהי' לאחדים דבר שאינו הוא זה וכבר כתבתי שלא יתכן סדק בלי הרגש ופשיטא דאנן טרפינן בהרגש כמו סדק, ושמעתי משוחט מומחה שהעיד שכל שיש בו סדק לא יצלח עוד לתקנו אם לא להשחיז כל החוד שיפחית כל חלק הסדק והוא עבידא לאיגלוי' לכל השוחטים:

וראיתי עוד בתב"ש אות י"ח שהשיג על תשובת בית יעקב שהקיל במי שהוא ירא שמים אף שמרגישין פגימה דקה אחר בדיקתו כיון שבדק כפי כוחו מהרגשתו וכתב עליו וחלילה לומר כן כי מ"ל בו שהוא ירא שמים אם יש לו מעשה ואין לו מחשבה והרגשה טובה הוא מאכיל נבילות אלא אם שאר בני אדם שעמו אומרים שאין מרגישין והם חכמים וראויים לכך אף שנמצא א' אומר שמרגיש אין כולם זקוקים לשמוע לזה ואין היחיד מכריע את כולם אבל בדאיכא קצת מרגישים פשיטא דיש לאסור עכ"ל, ולפענ"ד אין לדון כאן הכחשה כלל והדבר ידוע כי בחוש תלי' מילתא וזה יש לו הרגש יותר ויהי לאות כי יעמוד על מקומו פעמים ושלוש וכמה פעמים באופן שחוש שלו לא יכזב רק חילוקי הרגשות יש וזה דבר ברור יעידו כן כל השוחטים, אמנם הוא הדבר שכתבתי שאין כל הרגש נחשב לפגימה א"כ העיקר תלוי אם הוא פגם הפוסל, וגם בפרש"י אוגרת לשון אסיפה שאוגרת הצפורן לתוכה משני עוקצין, כללא דנקטינן מהני מילי מעליותא שי"ל שאם אינו נרגש אבישרא י"ל דלא פגימה הפוסלת הוא מדינא לכ"ע לכן יש להזהיר על הרגל הבדיקה שיהי' תמיד אבישרא לפי שעכשיו אין משגיחין כ"כ אבדיקה דבישרא שנראה להם כיתר כנטול לכן אפשר שאין בקיאין בה, וכבר הזהיר הפרי תואר עליו כ"ש לפי מה שדברנו שהיא הבדיקה המעולה, ומה שאינו נרגש אבישרא אף שנרגש אטופרא אין שיעור פגם, הגם שחלילה להקל ע"י זה נגד כל האחרונים ויש לפסול אפילו פגימה במשהו כמו שהחמירו כל האחרונים ואין אריכות שלי רק להתנצלות על דברים שכמעט אין נמלט מהם עכ"פ החומרא העולה יש לפסוק שאין לזלזל בבדיקת בישרא כי אולי המורגלים בה מרגיש ג"כ, ויהי' עכ"פ דברי אלה לחזק עכ"פ לצאת יותר כפי האפשרי לצאת ידי שמים שיצא ספק מלב המפקפק במה שנראה שאי אפשר לתקן הדבר כאשר נראה לפי דעת האחרונים שכל הרגש פוסל, א"כ אין נקי ח"ו, ולא ניחא להו למרייהו לומר כן על כללות ישראל וכל חיך אשר יטעם אוכל בשר, ח"ו בשר פיגול הוא וחלילה לומר כן רק בודאי כל היד המרבה לבדוק הוא משובח לחזור אחר סכין יפה ומה שהוא נעלם מסתמא אין בו כדאי לפסול ואין בו שיעור חגירת צפורן ולא הרגש הפוסל לפי האמת בפרט שצדדנו הרבה דחגירת צפורן ממש בעינן וגם צדדנו שההרגש הוא כפשוטו שיוליך אצבעו כפשוטה לא בקלות ורפרוף ידים רפות כי אם בפגישה ממש, ועל זה לא מצינו כמעט חולק בפירוש וגם כונת הרא"ש כך הוא מ"ש שהרי"ף סמך עצמו דבדיקת צפורן הוא חגירת צפורן והוא שבודק כפשוטו כמו שחותך הסימן ע"י פגישה גמורה וזה ת"ל בקיאים בו כל שוחטי זמננו והרווחנו ת"ל כי טוב יהי' ליראי אלקים למען לא יפג לבם על אכילת בשר שמשותף לענינים של מצוה ואולי יקבל שכר

על הדרישה יותר מעל הפרישה ומה גם ללמד זכות על עם ב"י למען לא תהי' המכשלה ח"ו תחת ידם והמקום ידין אותנו לזכות:

(א)

אפילו מן הצד דע דאע"ג דיש להחמיר גם מן הצד מ"מ לאו כולהו בחדא מחתא מחתינן והוא דלפי דעת היש מכשירין לעיל סימן ט' בסכין מלובנת דס"ל בית השחיטה מרווח רווח, ובגמ' דף י"ז ע"ב אמר ר' יימר דאתלת רוחתא לא צריך משום דביה"ש מרווח רווח ובפוסקים חילקו דמורשא שיוצא מן הצד גרע טפי, אלא דהרא"ש חילק עוד בשם הראב"ד דבפגימה שצדדין כיון שאין יודע אינו נזהר מלהטות א"כ בכה"ג אפשר דהוה ספק ספיקא שמא בעצם המפרקת נפגם ושמא לא הטה ומרווח רווח אף דבודאי פשיטא דיש להחמיר בשל תורה מ"מ נ"מ לצדדין אחרים וצ"ע דמבואר בש"ס דבשיבר בה עצמות דתלי' להקל וכן הוא לקמן סט"ו דאמרינן עצם ודאי פוגם, וקשה אם נמצאת הפגימה מן הצד נימא דאם איתא שעצמות גרמו לו הפגם הי' לו להיות במקום שבירה כחודה כיון דמיירי דוקא דרך שבירה, דבשלמא במפרקת י"ל דשמא נתעקם הסכין ונעשה פגם בצדו, אבל דרך שבירה ה"ל להיות בחודה וצ"ל דמ"מ אפשר שנפגם בצדו, ואי אמרינן דפגימה שבצדדין ספיקא הוה ניחא ממה נפשך דבפגם בצדדין י"ל שמא לא הטה ומרווח רווח ובעצם המפרקת נפגם ובאמצע תלינן בעצם מיהא הא ליתא דבשיבר משמע דמקילין בכל גווני אפילו ידוע שהטה וכן צ"ל שגם בצדדין יתכן שיפגום ע"י שבירת עצמות אף שלא יהי' באמצע:

(ב)

שתאגור כל שהו אפילו חוט השערה כבר כתבתי בהקדמת הסימן דשתאגור אין ר"ל הרגשה בעלמא שמרגיש ע"י חוט השערה מי שבקי לבדוק בה דאף שמרגיש יכול להיות שאינה אוגרת רק שקצת מחוט השער שמסתבך בו שהרי גם בצפורן נרגש כל דהו לפי קלות התנועה אלא שתאגור ר"ל שהעוקץ של פגימה עכ"פ גדול כחוט השערה, ולפי הסכמת הפר"ח אין שיעור לפגימה אפילו פחות מחוט השערה נמי פוסל, ובתב"ש השיג עליו, ובאמת כן מבואר בהדיא ברשב"א בחדושיו ובמ"ה דף י"ד בשם הרמב"ן וכ"כ הר"ן דלאו דוקא כל שהוא דהא אוגרת משמע שאוגרת שום דבר ואפילו חוט השערה אבל פחות מחוט השערה דמיא לסאסאה מקרי משמע אפילו נרגש ועמ"ל בארוכה ללמד זכות על ענין הרגשה שאין לה סוף:

(ג)

צריך לבדוק כו' אפילו ירצה לסמוך שיבדקנו אח"כ אין לסמוך על זה דילמא מישתלי ובש"ך הביא בשם דרישה משום דכתיב ושחטתם בזה ואכלתם וכתב הש"ך וקשה

דבגמרא דף י"ז אמרינן מנין לבדיקת סכין שנאמר ושחטתם בזה, ופריך פשיטא דכי ינקוב טריפה בעי בדיקה לחכם קאמרינן ע"כ, ונראה להליץ בעד הדרישה דקשי' לי' מאי פריך פשיטא דכי נקיב טריפה בעי בדיקה נימא דקמ"ל שצריך לבדוק תחילה ולא יסמוך שיבדקנו לאחר שחיטה והא לאו מילתא דפשיט' היא, לכן י"ל דהקושיא לרב חסדא לשיטתי' אזיל דס"ל דשחט בסכין ונמצאת פגומה תלינן בעצם המפרקת נפגמה, א"כ אין ראיה מושחטתם בזה דלעולם י"ל שיכול לסמוך על בדיקה שלאח"כ, ומה שאמר ושחטתם בזה י"ל עצה טובה קמ"ל שאם יסמכו על מה שיבדקנו אחר שחיטה אם ימצא פגם אח"כ יהי' טריפה לכן נתן להם סכין בדוק שאז אף אם תהי' פגומה לא תזיק ולא מוכח כלל דחיובא הוא וי"ל אם רוצה ליכנס לספק שפיר יכול לסמוך על בדיקה שלאחר שחיטה, א"כ כל הקושיא לרב חסדא מרי' דהאי מימרא לשיטתיה א"כ אנן דלא קיי"ל כרב חסדא ניהו דמפרשינן בדיקה לחכם שפיר שמעינן שלא יסמוך ג"כ מדנתן להם סכין (בלא) בדיקה, והי' יכול לראותו לאחר שחיטה אלא משום דעיקר החיוב היא קודם שחיטה צריך להראותו לחכם ג"כ קודם שחיטה:

וראיתי בתב"ש שהקשה לפמ"ש רמ"א לקמן סי"ד שכל טבח יהיה לו סכין מיוחד לשחיטה ומ"מ צריך לבודקו קודם שחיטה ואמאי לא יסמוך בזו על שעתיד לבודקו אחר שחיטה דאף אי משתלי ג"כ לאו איסורא אכיל, ולענ"ד נראה דכיון דמצריך רמ"א בדיקה קודם שחיטה אלמא שיש חשש מ"מ שיפגום בדבר קל וכמ"ש התב"ש בעצמו וא"כ יש לחוש דמשתלי ויאכל הבהמה ואח"כ שירצה לשחוט ימצא בו פגם ויתברר שאכל איסורא למפרע וכיון שיתברר האיסור חישינן טפי עיין ספרי יעלת חן סימן ט"ו, והא דשרינן לעיל סימן א' ליתן לו ע"ס שיבדקנו אח"כ ולא חישינן שיבדקנו אחר שכבר אכל נראה דשם אין חיוב כלל בליתא קמן לאחר שחיטה לבודקו כיון דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין אין חיוב רק באיתא קמן ואם לא בדקוהו מיד שוב אין חיוב לבדקו כלל אבל זה הסכין שחיוב לבודקו י"ל שיזכור אחר שכבר אכל ויתברר לו שאכל איסורא, ומ"ש בתב"ש שאסור משום בל תשחית לא נהירא דא"כ איך יתן לו לשחוט ע"ס שיבדקנו ניחוש לבל תשחית ואם רצה לחלק דחזקת סכין גרייעא טפי א"כ לא היו צריכים הפוסקים לחילוק בין היכא דשרי בדיעבד, אלא ודאי ליתא, ואין סברא לחוש לבל תשחית כיון דהסכין חזקתו בדוק, ובאמת אין חילוק מעיקר הדין אימת ששוחט כיון שבודקו קודם שחיטה אפילו שהה זמן רב חזקתו בדוק, וכן מקוה שהיה לו בחזקת כשרות פעם א' אין חיוב למדדו בכל יום, רק לשופרא דמילתא חישינן להחמיר שלא יבא לידי ספק, גם הטעם משום ברכה ג"כ לא נהירא, דכיון דהסכין חזקתו בדוק אין

לחוש בכה"ג לברכה, ותמה על עצמך איך מברכין על השחיטה קודם בדיקת הריאה שהוא מיעוטא דשכיח אע"כ כיון דרוב בהמות כשירות אין כאן חשש ברכה לבטלה וכ"ש בסכין שחזקתו בדוק ואין לומר דשאני בדיקת סכין דהוה נבילה אם הסכין פגום דהא לקמן ברמ"א בסימן י"ט מוכח דאפילו אם הוה טריפה אין לברך על השחיטה ועוד דא"כ איך מברך על השחיטה כיון שצריך בדיקת סכין שמא בעור נפגמה והוה ברכה לבטלה אע"כ בכה"ג לא חישינן:

ומעיקר הדין ודאי כל שחזקתו בדוק היינו בדוק ועומד קודם שחיטה ודוקא אחר שחיטה צריך בדיקה לכתחילה שמא איפגם בעור, אבל לענין ברכה והשחתה לא חישינן כולה האי ראינו עשוי ליפגם מעצמו רק חומרא הוא לבדוק קודם שחיטה שלא לחלוק בין סכין לסכין ולכתחילה בכל גווני צריך לבדוק:

ובאמת בחידושי הרשב"א בחולין דף ח' ע"ב כ' ושמא נאמר שאם בדק לאחר שחיטה והצניעו שא"צ בדיקה דסומך על בדיקתו שלאחר שחיטה ובת"ה דף ט"ז ע"ב כ"כ בלשון דמסתברא לי והדברים מבוארים ולא ידעתי למה לא זכרו בתב"ש, ובאמת נוהגין בי"ט להעמיד הסכין מע"ט ופעמים חל בשבת ועולה לג' ימים, אבל ודאי לכתחילה פשיטא שיש לבדוק קודם שחיטה ממש:

(ד)

סכין שתבדק כן הוא לשון הרמב"ם וקילס הרא"ש פירושי שמפרש דקיימא אריאשא דסכינא היינו שעוקץ הפגימה לצד הראש, ונראה דר"ל עוקץ הוא שורש הפגימה מקום שהסכין מתחיל להשתנות מגדרו כמו באתרוג שניטל עוקצו היינו שורשו שתלוי בו ועיין ב"י ולדינא הכל א' שאם שחט בצד שאינו נרגש היינו דברי הרמב"ם והמחבר והרא"ש כתב עליו ודעת רחוקה כיון שזקופה היא מצד א' איך לא ירגיש בה באצבעו כשיורד לתוכה ע"ש:

ולפענ"ד לא הבנתי דמשנה שלימה היא שוחט במגל קציר בדרך הליכתה ב"ה מכשירין ופרש"י דרך הליכתה אינה קורעה מפני שראשי' כפופים מאד, וא"כ י"ל דבפגימה נמי כה"ג מיירי רק לפי שהוא פגם קטן ובליטה קטנה בדרך הליכה מחליק הסכין ועובר על הפגימה לפי שמתעקמת עד שהצפורן עובר בדרך הילוכו, וצ"ל דהרא"ש ס"ל דמגל קציר ג"כ נרגש בדרך הליכה ג"כ רק לפי שפגימותי' כפופות למאד אין בשר הסימן נכנס בו לכן קשיא לי' להרא"ש לישנא דהרמב"ם שכתב שאין הפגימה נרגשת בדרך הליכה אלא דצריך ביאור איך מפרש בש"ס מ"ש משתי רוחות דמורשא קמא מחליש ומורשא בתרא בזע מרוח אחת נמי חורפא דסכינא מחליש מורשא בזע, וכיון דהרמב"ם מפרש דקאי

ארישא דסכינא כתירוץ הש"ס היינו ששורש הפגימה הוא ברישא דסכינא והעוקץ לצד הקתא וא"כ צריך ביאור בס"ד איך קרי לי' מרוח א' כיון שנרגש בין בירידה בין בעלי' וצ"ל דהרמב"ם מפרש דאם נרגש הפגימה בהולכה אף שאין לה רק עוקץ א' מ"מ בזע כיון דחורפא דסכינא מחליש וזהו קושית הש"ס ומשני דקאים ארישא דסכינא היינו שאינו נרגש בהולכה, אלא דקשה א"כ אפילו הרבה מסוכסכות נמי יהי' כשרים כיון שאינו נרגש רק בהולכה, ותירץ הרשב"א והר"ן דמתוך שהפגימות מרובות חישינן שמא השיב ידו מעט וכמו שפרש"י לפי שיטתו, והפר"ח דחה דבריו דלשיטת הרשב"א אין טעם לחלק בכך ובאמת בחידושי רשב"א מבואר בהדיא דבמגל קציר אפילו משיב ידו מעט מתוך שהפגימות כפופות למאד אינו ברור שינקוב הסימן ע"ש:

אלא דקשי' לי אמאי לא חילק הרמב"ם בין א' להרבה, לכן נלענ"ד דבלא"ה הקשה מהרש"א על פרש"י שמפרש שהפגימה עומדת בראש הסכין והקשה מהרש"א א"כ ל"ל פגימות הרבה אפילו פגימה א' כשאינה ארישא דסכינא נמי פוסלת, ונראה דלא קשי' כלל דרישא דסכינא לא נקרא רק במקום שמתחיל לשחוט וכפרש"י שמתוך כך עובר הפגם ע"י חתיכת עור ובשר טרם שיפגע בסימן, וא"כ י"ל דלהכי נקט פגימות הרבה דאילו באחת אפשר שיתחיל לשחוט באמצע הסכין וא"כ גם אמצע הסכין נחשב לרישא דסכינא ויוכל לשחוט ממקום הפגימה אבל ביש בו פגימות הרבה א"כ מסתמא לא נשאר שיעור סכין מלא צואר חוץ לצואר וא"כ יצטרך לשחוט ע"י הולכה והובאה א תדון כמגירה ולק"מ, ועפ"ז נ"ל לפרש גם להרמב"ם דס"ל דאין חילוק כלל בין א' להרבה אלא דה"ק סכין שיש בו פגימות הרבה אפילו כולם מסוכסכות תדין כמגירה והיינו שיש מהם שהעוקץ נוטה לראש ויש מהם נוטה לקתא ובאין בה הרבה יוכל לשחוט עכ"פ עד המסוכסכת שנוטה לקתא אם שוחט בהליכה או שישחוט בהבאה עד הפגימה שהעוקץ נוטה לרישא אבל בהרבה מילתא דפסיקא שלא יוכל לשחוט שאין נשאר שיעור סכין שיוכל לשחוט בהולכה לחוד שלא יפגע בזה שנוטה המורשא לראש הסכין או לקתא ולפ"ז ס"ל לרמב"ם דאין חילוק בין חדא מסוכסכות להרבה מסוכסכות, ומה שהקשה מהרש"א למה במגל קציר גזרינן הולכה אטו הבאה, ומה שתירצו בזה מתוך שפגימות מרובות חיישינן שמא השיב ידו מעט, זה לא שייך לשיטת הרמב"ם כפמ"ש דמכשיר אפילו פגימות מרובות מסוכסכות כשהם לצד א' לכן נלענ"ד לחלק דדוקא במגל קציר שקשה לתקנה והוא כלי מיוחד יש לחוש לתקלה שאין דרכו לקלקל המגל וישתמש בו לעולם לשחיטה שיחוס לקלקל הכלי משא"כ פגימות מסוכסכות מ"ל להשאירו מקולקל שיצטרך זהירות תמיד ודאי לא משהי ליה מקולקל ולא גזרו ביה. ואמת שהרמב"ם

השמיט הך דמגל קציר בדרך הליכה לר' יוחנן דס"ל דאינו כשר רק לטהרה מידי נבילה ובלח"מ דחק בזה:

ונראה ליישב דס"ל דר' יוחנן אמר לא הכשירו רק לטהרה מידי נבילה ופרש"י דבאכילה אסורה משום דגזרינן הולכה אטו הובאה וזה ס"ל להרמב"ם לדוחק דא"כ מסוכסכות נמי נגזור, לכן ס"ל להרמב"ם הטעם דס"ל מ"מ יש לחוש לפגימה דראב"ש נמי משום פגימה פסלו ולא משום גזירה ואפשר דמשמע ליה לרש"י דמשום גזירה לא היו פוסלין דמשמע שמטמאה טומאת נבילה, וא"כ גם לב"ה הטעם משום חשש פגימה דמתוך שפגימותי' מרובות יש חשש פגימה אלא דר' יוחנן ס"ל דדוקא לענין טומאה דלא קיימא בחזקת טומאה הוא דמכשרי ב"ה דבחזקת טומאה לא קיימא אבל לענין אכילה כיון דבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת יש לחוש לפגם ג"כ וזהו תלי' בפלוגתא שבדף ט' דפליגי בלא בדק בסימנין אי מטמא במשא, ומסיק דפליגי אי בחזקת טומאה נמי קאי, והרמב"ם לשיטתי' שפסק כמתניתא דלא בדק מטמאה במשא אלמא דבחזקת טומאה נמי קיימא, וא"כ אין לחלק ולומר דב"ה מכשירין דוקא לטהר מידי נבילה דמ"ש וע"כ סבירא ליה דכשירה לגמרי ור"י ע"כ סבירא ליה דבחזקת טומאה לא קיימא ולא קיי"ל כוותיה, ולפ"ז לר' יוחנן ההיא דמסוכסכת לר' יוחנן י"ל דמוקי לה באחת או שתים, משא"כ במגל קציר שפגימותי' מרובות חיישינן טפי ולא קיי"ל כוותי' דאנן קיי"ל דלא מפלגינן בין חזקת איסור לטומאה לכן לא חילק הרמב"ם כלל במסוכסכת ודברי הרמב"ם ברורים:

ועיין ב"י שהקשה על העיטור שהביא הטור שמפרש הך דסכין שיש בה פגימות הרבה איירי באוגרות והקשה ב"י א"כ אפילו אחת נמי פסולה, ונראה ליישב דודאי אם אין בה רק אחת לא פסיקא ליה דפסולה דיש מקום לשחוט בה שלא כנגד הפגימה וכמ"ש בט"ז אלא דקמ"ל ביש בה פגימות הרבה אף שיש חלק בנתים א"כ אם מכוין לשחוט במקום שחלק אף שאין בו שיעור סכין קיי"ל בהוליך והביא אפילו כל שהוא כשירה קמ"ל דדוקא באין הסכין רק כל שהוא שפיר מהני הולכה והובאה, אבל כאן אי אפשר לו לזהר בהולכה והובאה שלא ישחוט כנגד הפגימה לכן פסול אף אם מוליך ומביא בקצת חלק שאין בו פגם דאי אפשר לו ליזהר ולק"מ:

מיהו יותר י"ל שא"צ לדחוק כלל רק שדברי בעה"ע סובבים אהא דאיתא אבוה דשמואל פגם ושדר פגם ושדר שלחו לו כמגירה שנינו ופרש"י עשה בסכין פגימות הרבה שאין דומות זו לזו ושלח לארץ ישראל לידע איזו אסורה ואיזה כשירה שלחו לו כמגירה שנינו ופרש"י שיש לפגם שני עוקצין, הרי שיש כמה פגימות שונות זו מזו:

וע"ז נראה דקאמר סכין שיש בה פגימות הרבה היינו שכולם אוגרות רק שהם פגימות שונות כדמספקא ליה לאבוה דשמואל וע"ז שלחו לו כמגירה שנינו, והיינו דקאמר תדון כמגירה מאחר שיש להם שני עוקצין כל הפגימות שהם אוגרות פסולות, ושאין בה אלא פגימה אחת שכל הפגימות ממין אחד ולאו אחת ממש קאמר דמ"ל אחת מ"ל טובי לכן אמר אוגרת פסולה הפגימה רק מסוכסכת כשירה אם אין בה מין פגימה אחרת רק מסוכסכת כשירה, ועיקר רבותא קמ"ל הברייתא שלא תמצא שום פגימה שכשירה רק מסוכסכת שהוא מרוח אחת, ואף ע"ג דאנן לא ידעינן ספיקא דאבוה דשמואל בפגימות ע"כ יש בהם מקום ספיקא ולזה קמ"ל הברייתא שתדון כמגירה, ומפרש הטעם לפי שעיקר הכלל הוא אפילו אין בה רק פגימה אחת אוגרת פסולה, וא"כ כל מיני פגימות שהם אוגרות פסולות רק פגימה מסוכסכת הוא שכשירה וכדפרישית, ואי קשיא לבעל העיטור ממגל קציר שלא הכשירוה באכילה י"ל דמגל קציר גרוע טפי דהא ע"כ לב"ש יש בה חשש פסול ופגם כמו שפרש"י גופי' לב"ש א"כ י"ל דמה"ט גם לב"ה אסור באכילה משא"כ במסוכסכת:

(ה)

סכין שיש לו פגימה כו' עיין פר"ח שהקשה על מ"ש רמ"א לעיל דאי שחט שלא כנגד הפגימה ואמר ברי לי כשר, והקשה מ"ש ממגל קציר דגזרינן הולכה אטו הבאה וכ"ש כאן דיש לחוש מצד אחד שמא ישחוט כנגד הפגימה, ולא ידעתי מאי קשי' לי' דהא במסוכסכת ג"כ כשר וע"כ לחלק מתוך שפגימותי' מרובות חיישינן שמא השיב ידו מעט כמ"ש לעיל ס"ה וא"כ כאן שאינו שוחט במקום הפגימה כלל שפיר יכול הוא ליזהר שהרי נזהר מסתמא שלא יבא לבית הספק, משא"כ במגל קציר ששוחט במקום הפגימות עצמן:

(ו)

צריך לבדוק כו' ומי שרוצה כו' האחרונים הסכימו דמעיקר הדין נמי אסור לכתחילה שיסמוך על הבדיקה שלבסוף שלא יבא לידי בל תשחית והשיגו על רמ"א ולכאורה נראה ראיה לדברי רמ"א דבפ' השוחט דף ך"ט אמר רב אשי סיפא בקדשים מהכא דתנן השוחט שני ראשים כאחד שחיטתו כשירה אי אמרת בקדשים כו' אלא אי אמרת בחולין אפילו לכתחילה נמי וקשה איך ישחוט בתחילה שני ראשים שמא יפגם בעור דקמייתא או בעצם המפרקת, (וא"כ אי בדק בין חדא לחדא יכול לתקן) או שיפגם בשני' ומספק יטרוף שניהם וא"כ י"ל לעולם בחולין ומשום בל תשחית אינו יכול לשחוט כאחד לכתחילה אלא ודאי לא חיישינן להכי דהא בדיעבד אם נאבד הסכין מוקמינן ליה בחזקת כשרות, א"כ לא חיישינן כלל שיבא לידי בל תשחית, ולהליץ בעד האחרונים אפשר דהש"ס דייק

דקשה למה נקט במשנה ב' ראשין ולא קאמר ב' בהמות כאחד שחיטתו כשירה, ואין לומר דקמ"ל דאפילו בעופות אין לשחוט ב' כא' דלענין חשש בל תשחית שמא ימצא סכין פגום אין לחלק כיון דגם אחר שחיטת עוף נמי בעי בדיקה, אע"כ אייר בקדשים וקמ"ל אע"ג דהא' הוא עוף וס"ד למימר דתזבחוהו לא קאי רק אשני בהמות משא"כ עוף שאינו בכלל זבח שא"צ שחיטה רק מליקה בקדשים קמ"ל דמ"מ לכתחילה אם העוף הוא חולין והבהמה קדשים נמי אין רשאי לכתחילה דתזבחוהו ממעט כל השחיטות אפילו עוף חולין בהדיא לזה קמ"ל בשני ראשין אע"פ שהראש הא' הוא עוף שאינו זבח בקדשים וא"כ ע"כ אייר בגוונא דליכא בל תשחית והיינו בשוחט בשני סכינין דאי איכא משום בל תשחית לא ה"ל למינקט שני ראשים דבכל שני בהמות שייך הך סברא שלא יבא לידי בל תשחית וא"ש, מ"מ פשטא דמילתא משמע דלא חיישינן שמא יארע שיפסיד:

גם יש להביא ראיה לדברי רמ"א מהא דדעת הגאונים דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם ויכול למסור לשחוט ע"ס שיבדקנו, ואי בדיק ולא ידע שחיטתו אסורה ולא חיישינן לבל תשחית דמסתמא כיון דאיכא רובא לא חיישינן שלא ידע, וגם כאן איכא חזקת סכין, ויש פוסקים שאין מצריכין לבדוק כלל, לא שייך כלל בל תשחית:

(ז)

להכניס עצמו ואם שחט ולא בדק בנתים ואח"כ נמצא פגימה דעת העט"ז דהשוחט חייב לשלם, והט"ז חולק עליו וראייתו מהך מוגרמת דאתאי לקמי' דרב ופטרו מתשלומין אף שאסרו משום שמא הלכה כמאן דפסול והשתא אם התם דעשה בידים פטור כ"ש כאן דלא אסיק אדעתיה שיהי' פגימה ועיין פלתי שהביא ראיה לדברי הט"ז מלשון הטור ח"מ סי' ש"ו שכתב דבשוחט בסכין ונמצא פגומה אע"ג דאיכא למימר דבעור נפגמה אפ"ה פטור דשמא בעצם מפרקת נפגם, וקשה אפילו בעור נפגם מאי ה"ל למיעבד, ובסמ"ע תירץ דסכין טוב אינו עשוי ליפגם בעור, והקשה בפלתי א"כ אם שחט בסכין טוב לא נתלה בעור ונתלה בעצם מפרקת, ועוד מאי פריך מטבל ועלה על רב חסדא נימא שאני סכין דסכין טוב אינו נפגם בעור, לכן פירש דברי הטור דכונתו אם שחט בנתים א"כ אם הי' בודק הסכין אחר שנפגם בעור דקמייתא הי' מתקנו והי' נכשרים האחרים קמ"ל דמ"מ פטור וכדברי הט"ז דכיון די"ל בעצם המפרקת נפגם וכדברי הט"ז מיהו זה דחוק בלשון הטור שלא נזכר ששחט אחרים בנתים, ובאמת י"ל כדברי הסמ"ע באופן הלזה דסכין טוב גם בעצם מפרקת אין דרכו ליפגם דהא קיי"ל באמת אפילו יש חתך בעצם המפרקת אין תולין בו הפגימה ואפילו בשיבר מחמיר המחבר לקמן וא"כ א"ש דברי

הסמ"ע דאם נפגם בעור הי' השוחט חייב שהי' לו להבחין ולשחוט בסכין יפה, ומ"מ ס"ל להטור דפטור די"ל דבאמת כשירה היא רק בעצם המפרקת נפגמה, ומ"מ גם לפ"ז מוכח כדעת הט"ז דהא ע"כ לומר דזהו נקרא פשיעה ששחט בסכין שעשוי לפגם ואפ"ה פטור כיון דאפשר שבאמת כשירה היא:

מיהו לענ"ד בלא"ה ודאי קשה בהך מוגרמת למה יפטור מלשלם הא ודאי כיון שנאסר מספק אין לך מזיק גדול מזה ובת"הד סימן קפ"ו דחק שלא עלה על דעתו שיחמירו עליו חומרא גדולה כזו, וזה יתכן לתירוץ ראשון של התוס' שם שהי' חומרא בעלמא, אבל לתירוץ שני שתירצו שם ב"ק דף צ"ט ע"ב שבאמת הי' ספיקא א"כ אין לך מזיק גדול מזה:

לכן לענ"ד הדבר ברור דודאי אם ידוע שיהי' טריפה מספיקא ודאי אין לך מזיק גדול מזה: רק בההיא מוגרמתא דאתא לקמי' דרב דרב עצמו הי' מסופק איך לפסוק דשמא כשר הוא ואם הי' נ"ל משיקול דעתו להכריע להכשיר הי' מכשיר, אלא דרפי' בידי' ומחמיר מספיקא א"כ אין יכול לחייב השוחט דבשעה ששחט לא הי' מזיק שאפשר שיכשירנה המורה אף שלבסוף הטריפה הא קיי"ל בדאורייתא אין ברירה, ושמא יכריע דעת המורה להכשיר, ואף דרב ס"ל ברירה בדאורייתא ג"כ מ"מ בכה"ג דרפי' בידי' אין כחו להוציא ממון מן השוחט, אבל בדבר שכבר פסוק ועומד להטריף ואין תוחלת להכשירו כפי ההוראה המפורסמת, ודאי אין לך מזיק גדול מזה, משא"כ בזמן רב שהיתה ההוראה מסורה למורה לשיקול דעתו, לכן צדקו דברי הש"ך שכל ההוראות שפסוקות ביד השוחטים להטריף כגון שהי' במיעוט בתרא ודאי מזיק איקרי, אבל בזמן הגמרא אם נסתפק למורה ודאי לא יוכל לחייב הטבח מספיקא דידיה מאחר דאינו מטריפו רק מטעם חומרא, וכן נמי לדידן אם הוא דבר שיש עליו שאלת חכם וצדדין להכשיר רק שלא ימלא המורה לבו להקל איך יחייב הטבח בשביל זה שלבו נוקפו להכשיר לכן אין מוציא מן הטבח, אבל במה שהוראה ברורה להטריף ודאי אין חילוק בין טריפה מטעם ודאי לטריפה מטעם ספק דסוף סוף הפסידו ממנו:

ומ"מ בנ"ד שנמצא פגומה צ"ע דאם נימא שאין חיוב על הטבח לבדוק והיינו דמסתמא מוקמינן סכין אחזקתי' א"כ לא פשע מידי, אי אמרינן דלית בי' חיובא לבדוק, ועוד דהא אם נימא שבעצם מפרקת דבתרייתא איפגם א"כ לא הזיק בשחיטתו כלום, ולא דמי לקלקול בשחיטה שנקרא מזיק והפסיד בידים כגון שהי' במיעוט בתרא שאינו מטעם ספק רק דאנן מחמירין והרי הפסיד של חבירו בידים שהוא הטריפה במה שגמר השחיטה, אבל בנגע בעצם המפרקת שאילו ידעינן באמת שנפגם הי' כשר רק מספיקא

אנו חוששין שמא בעור נפגמה א"כ בשעה ששחט לא נתחייב כלל שהרי בהכשר שחט רק על הנגיעה בעצם המפרקת שפגם בזה הסכין לא עדיף מגרמא בסימן שפ"ז היינו שזרק כלים וסילק הכרים והכסתות שתחתיהם דמ"מ פטור דאין לחייבו לא על הזריקה ולא על הסילוק כדאיתא בח"מ סימן שפ"ז ס"ג, כ"ש כאן שבאמת לא עשה כלום אם נפגם בעצם המפרקת רק שאנו אוסרין מספק מ"מ הוא לא הזיק שהרי כששחט בהכשר שחט ובפגימתו בעצם המפרקת לא אסרו רק שגרם הספק חיסרון ידיעה שנפגם בעצם המפרקת א"כ אין לחייב השוחט וכדברי הט"ז:

וראיתי בת"ש שכתב לחייב השוחט מטעם שומר דמבעי' לי' לעיוני בתקנת הבעלים והביא כמה דמיונות לזה מבקרא פ' המפקיד דה"ל לעיוני וכה"ג וכמו כן בשקול שטרא והב זוזי ולענ"ד אין מכל זה ענין לכאן דשם הפסיד המעות שנתן לו והוציא המעות על המכר ונאבד אבל כאן אין אנו יודעין שהפסיד כלום דשמא באמת כשרה היא ואנן אסרינן מספק וכיון דקיי"ל דגם שומר יכול לומר הרי שלך לפניך וכיון דמספקא לן שמא כשרה היא ולא הפסידה אף שגרם לו היזק אפי' נדון אותו מדין שומר הרי יכול לומר הרי שלך לפניך אם לא הטריפה וכאן דמספקא לן אם היא טריפה ושמא בעצם המפרקת הרי נותן לו את שלו ולא הפסיד כלום אלא שאין יכול לאכלו מספק מ"מ הוא לא עשה כלום בזה וכ"ש דמה שהביא משליח שקנה שלא באחריות דאין ראיה כלל דגם שם אם רוצה להחזיר לו מעותיו אין מחויב לקבל אחריות וכמ"ש שם בארוכה וא"כ אין חייב רק על מה שהוציא מעות חבירו שלא מדעתו משא"כ כאן מיד שגמר לשחוט חזר לרשות בעלים ואומר לו הרי שלך לפניך דבשלמא בהטריפה בודאי י"ל דהוי מזיק בידים והיזק ניכר הוא שהרי לא שחט כדת א"כ הפסיד והזיק משא"כ כששחט כדין אלא שהספק נולד לנו והוא אין ידוע לנו שעשה כלום שאפשר ששחט כהוגן ובהכשר ומצד שנפגם בעצם מפרקת אין כאן שינוי והפסד בבהמה רק אנן מחמירין מספיקא ואין לחייב השוחט בשביל זה:

(**ח**)

שחט בסכין בדוק ונאבד כו' אימור שיב' בה עצמות כו' האחרונים הקשו דלקמן סט"ו פסק דמספיקא אין תולין וכן בסט"ז דדוקא בבדק והצניעו כו' ובט"ז ובש"ך חילקו כיון שהסכין אינו בפנינו ויצא בהיתר מהני טפי, ובתב"ש האריך להחזיק בסברא זו דמקרי חזקה כיון שהי' יכיל לאכול אחר שנאבד הסכין שפיר מקרי חזקת היתר ולא הבנתי דברים אילי דהא גם במקוה שנמדד ונמצא חסר אף שהמקוה בפנינו אין חיוב למודדה בכל פעם כלל ואפ"ה חשיב לי' בש"ם תרתי לריעותא אע"פ שכבר נשתמש בטהרות

לא מקרי טהרות בחזקתן אלא דאדרבה חשיב תרתי לריעותא, וכמו כן בחבית שתרם ממנה ונמצאת חומץ אף שתרם כבר, והותר לשתות מן היין שאינו נבדק רק בג' פרקים כדאיתא בגיטין דף כ"ט, אלמא דמ"מ לא מקרי חזקת היתר אף שכבר יצא בהיתר, וגם תמוה בעיני לתלות דשיבר בה עצמות ולאו אדעתי' דהא אפילו לענין כתמים דרבנן איתא בנדה דף נ"ח ע"ב בספק עברה בשוק של טבחים אין תולין ולא אמרינן עברה ולאו אדעתא:

ובאמת מבואר בתשובת הרא"ש הביאוהו האחרונים שטעמן דחומרה יתירה היא לתלות בעור יותר מבמפרקת הילכך היכא דידע בודאי שלא שיבר הוא דמחמרינן כו' ע"כ, ובודאי מאן חכים למימר הכי וע"כ סברתו כיון דחזינן דרב חסדא מקיל אפילו בלא שיבר אין להחמיר עכ"פ ביש ספק שמא שיבר וא"כ לפי סברא זו שסובר דיותר יש לתלות במפרקת מבעור א"כ כ"ש דבשיבר עצם מפרקת יש לתלות במפרקת דהא אפילו בלא שיבר ה"ל למיתלי טפי בעצם המפרקת רק חומרא בעלמא הוא, א"כ בשיבר ה"ל למיתלי להקל, וא"כ כ"ש דקשה הא המחבר מחמיר לקמן, גם בשיבר עצם מפרקת א"כ ע"כ אין תולין בפגם במפרקת טפי, וגם תמוה מנ"ל להרא"ש דחומרא בעלמא הוא לתלות בעור, ואי משום דרב חסדא מקיל הא איכא רב הונא דמחמיר אפילו בשיבר א"כ די להקל בודאי שיבר, ועוד אי נימא דמסברא יש לתלות טפי במפרקת, א"כ למה מסיק הש"ס הלכתא כרב חסדא בשיבר אפילו נגע בעצם מפרקת ה"ל להקל כיון דרב חסדא מקיל אפילו אינו יודע שנגע בעצם מפרקת וכ"ש ביש חתך בעצם מפרקת דה"ל להקל והרי הרשב"א והר"ן ס"ל דבחתך עצם מפרקת לא תלינן לקולא ואי חומרא בעלמא הוא ורב חסדא מקיל אפילו בלא חתך ומנ"ל להחמיר בחתך אע"כ ס"ל דלאו חומרא בעלמא הוא רק דינא, והרמב"ם והמחבר קרי לה ספק נבילה א"כ אין להקל בלא ראיה ברורה, וכן נראה מלשון הטור גופי' דקמ"ל בנאבד הסכין שחיטתו כשירה ואמאי לא איכפל לאשמועינן שאפילו נמצא פגומה שחיטתו כשירה וכל כה"ג ה"ל לאשמועינן א"ו לא מקלינן בהכי, לכן לענ"ד עיקר כדברי הב"ח שאין להקל בזה כלל, אם לא שהי' במקום אבוד ונמצא עליו חלודה שנפגם מעצמו:

(**ט**)

דרך שבירה כ"כ הרשב"א ושאר פוסקים ואינו כדאי לחלוק בפרט להקל, ולענ"ד צ"ע דשיבר עצמות משמע להו דוקא בהכאה ושבירה, ובגמרא אמרינן פגימת עצם בפסח והיינו שעובר בעצם לא תשברו בו, אלמא כל פגם נקרא שבירה מ"ל דרך הולכה והבאה כל שנפגם העצם שבירה קרי לה ומנא ליה לומר בזה לשון תורה לחוד ולשון חכמים

לחוד, ועוד דאמרינן עצם ודאי פוגם, עור ספק פוגם ספק אינו פוגם משמע דעצם דומיא דעור דלא מיירי רק בדרך שחיטה נמי עצם ודאי פוגם מצד שהוא קשה מן העור, וכן איתא בפסחים דף פ"ז ע"ב, אבל המחתך בגידין והשורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם, אבל מחתך בעצמות פשיטא דאית בי' משום שבירת עצם:

ועוד שכבר כתבתי בחדושי דאמרינן בגמרא עצם ודאי פוגם, וקשה א"כ מ"ט דרב הונא הא רב הונא נמי מכשיר בנאבד בלא בדיקה כמו שהעלה הרשב"א גופי' בחידושיו, וכיון דעצם פוגם בודאי ה"ל כנאבד בלא בדיקה שהרי ידוע דפגם בעצם, אלא נראה דודאי לא איירי בענין שיודע מודאי שפגמו בעצם אלא דה"ק ע"ז הסכין שאנו דנין עליו שאם תמצא לומר שנפגם בעור א"כ שמה שעלול ליפגם בעור עלול יותר שיפגום בעצם ויש שיפגום בעצם ולא יפגום בעור א"כ ה"ק עצם ר"ל סכין שיפגם בעור ודאי שיפגום בעצם, אבל אם נודע לו שודאי נפגם מן העצם לא גרע מנאבד, וא"כ גם בהולכה והובאה עכ"פ נשארה סברא שכל שתפגם בהולכה והובאה בעור עלול ליפגם בעצם שקשה מן העור וא"כ נוטין הדברים שאפילו בדרך הולכה והובאה כל שעלול לפגום בו יותר מן העור היינו שיבר דודאי פוגם נגד העור וצ"ע ליישב דעת רבותינו עכ"פ נראה דבשיבר עצם המפרקת דרך שבירה יש להקל גם ברמב"ם פ"א דין כ"ה כתב בהדיא שיבר בה עצמות או עץ וכיוצא בו ע"כ, ובט"ז כתב דעצם המפרקת קשה טפי מעץ א"כ גם מדברי הרמב"ם מוכח דבדרך שבירה עכ"פ תולין:

ועוד נ"ל שאם הכה דרך הכאה אפילו על העור ושחט בה אח"כ בלי בדיקה ונאבד הסכין דיש להחמיר דבדרך הכאה גם על העור יש לחוש שנפגם:

ומ"מ מה שהביא בט"ז ראיה מדברי מרדכי שריב"ק הי' רגיל להכות בסכין בעץ קודם שהצניעו ומזה הביא ראי' דעצם מפרקת קשה יותר מן העץ, ובאמת אין מזה ראיה די"ל ריב"ק ודאי בדק מסתמא אחר שחיטה רק לרווחא דמלתא אם ימצא פגום לבו נוקפו שמא לא בדק יפה, אבל כשהכה בעץ אחר הבדיקה פשיטא דתלינן בעץ, אבל אם נמצא פגום קודם שבדקו אף שהכה בעץ י"ל שאינו פוגם, אבל מדברי הרמב"ם מוכח שפיר, גם מפרשי' חולין דף י' ע"ב ד"ה מיכדי כתב דודאי נגיעה דמפרקת לא פגמה טפי מעור שהרי אינו מכה עליו בכח, משמע במכה בכח גם במפרקת תלינן. גם ממ"ש רש"י ולא ס"ל כוות' דודאי נגיעה דעצם המפרקת לא פגמה לסכין טפי מעור, אבל שבירת עצמות בההיא ודאי תלינן ע"כ משמע דוקא נגיעה דעצם מפרקת אבל חתך בעצם המפרקת ס"ל שפיר דהיינו שבירה וכדפרישית דכל פגם מקרי שיבר:

ומ"ש בספר תבואות שור שאם תחב הסכין לתוך נדן שלו הוה כנגע בעצם המפרקת אינו נלע"ד דא"כ איך נוהגין בי"ט לבדוק הסכין מעי"ט ותוחבין אותו לנדן שלו ושוחטין בו בי"ט, אלא י"ל דבלא"ה נגיעה דעצם נמי חומרא בעלמא הוא שחששו דאף דרב חסדא תולה בעצם מפרקת היינו משום דטפי יש לתלות בעצם המפרקת מבעור והיא פגום לפנינו אבל נגיעה אפשר דלא פגמה כלל וא"כ די להחמיר במה שאסרו ראשונים דחששו מ"מ כיון דע"כ חתך בכח עד שחתך יותר ממה שצריך דחתך גם במפרקת אבל בתחיבת לנדן לא עדיף טפי מעור בהמה שחותך בה ואפ"ה לא נפיק סכין מחזקתי' וכשר בנאבד:

(ט)

גוערין בו בגמרא חולין דף י"ח אמר ר"ה האי טבחא דלא סר סכינא קמי חכם כו' ורבא אמר מעברינן ליה ומכריזין אבשרי' דטריפה הוא ולא פליגי כאן שנמצאת סכינו יפה, כאן שלא נמצאת סכינו יפה, רבינא אמר היכא דלא נמצאת סכינו יפה ממסמס ליה בפרתא דאפילו לא"י לא מזדבן, ותמה הרא"ש על הרי"ף למה לא הביא הך דרבינא דבתראה הוא, ונראה ליישב דלכאורה הפליג רבינא בענשו יותר מדאי וכי לא סגי במאי דמכריזין אבישרי' דטריפה הוא וכדי בזיון, לכן נראה דמן השמתא לחוד אין היכר שהוא לכבודו של חכם דאפילו בלא כבוד חכם נראה אי לא אמרינן רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם שאין יכול לשחוט בטרם שיבדק אם יכול לומר הלכות שחיטה ואין בו היכר לכבודו של חכם, די"ל שכך הוא מעיקר הדין כל שלא נבדק שחיטתו אסורה, א"כ ממילא בר גערה הוא כששחט בטרם נודע שהוא מומחה מאחר שאין יכול לשחוט לכתחילה קודם שיבדק, לכן צריך היכר להכריז אבישרי' דטריפה הוא אף שנמצא סכינו יפה, וממילא באינו יפה קנסינן טפי, וזהו דוקא לרבינא לשיטתיה שאין יכול לשחוט טרם נודע המחאתו דרבינא לא ס"ל רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם, וא"כ לדידן דלא קי"ל כרבינא בהא ושחיט שפיר לכתחילה אף שאין יודעין בו שמומחה הוא א"כ מסתמא בחזקת מומחה הוא ומובן הקנס דשמתינן ליה בשביל כבוד החכם ובלא נמצא סכינו יפה סגי להכריז דטריפה הוא עמ"ש סקי"א:

(י)

ומעבירין אותו צ"ע למה לא העתיק רמ"א דמכריזין אבישרי' דטריפה הוא וצ"ל שלא חש להאריך כיון דהאידנא ממנין אנשים ידועים מ"מ נראה גם בזמן הזה אם שוחט לעצמו בלי הרמנא מחכם שיש לדון כך אם שחט בלא הרמנא ולא נמצא סכינו יפה שיש להכריז על כל בשר שיוצא מת"י שהוא טריפה וכמ"ש הטור דודאי בשר זה פשיטא דטריפה כיון שלא נמצא סכינו יפה:

(יא)
יכול החכם למחול קשה למה אמר רב חיננא לעיינו רבנן במלתי' דתלו בי' טפלי וה"ל למחול בעצמו וצ"ל דרבה בר חיננא מספקא ליה אם יכול למחול וציוה לעיין, מיהו מפרשי' נראה דמספקא לי' אם הדין דמעברינן לי' אפילו נמצא סכינו יפה אין יכולין למחול לו אלא שעלה להם הדין שאם נמצא סכינו יפה אין מעבירין אותו, ובזה מיושב מה שתמה הרא"ש על הרי"ף למה לא פסק כרבינא, ולפ"ז נראה דלק"מ דרבינא דס"ל דממסמס לי' בפרתא ולא סגי בקנס העברה י"ל דס"ל כרבא בר חיננא דגם בנמצא סכינו יפה מעברינן לי' ומכריזין אבישרי' דטריפה, לכן באינו יפה צריך חומרא טפי, אבל למאי דמסיק מר זוטרא ורב אשי דביפה אין מעבירין אותו כלל א"כ די באינו יפה העברה ולק"מ וברור וא"כ היכא דמעברינן לי' באמת לא יכול החכם למחול עמ"ש בסמוך סקי"ב:

(יב)
למחול וא"צ לנדותו. הקשה הש"ך דזה יתכן לדעת רש"י והר"ן דמנדין אותו בשביל כבודו של חכם אבל להרמב"ם שכתב בפ"א מהלכות שחיטה דמנדין אותו לפי שיסמוך על שחיטתו פעם אחרת ותהי' פגומה וישחוט בה א"כ אפשר שאין החכם יכול למחול על כבודו, ונראה ליישב דבלא"ה קשה איך יהי' הרמב"ם נגד הש"ס דף י' ע"ב וכן דף י"ד דא"צ להראות סכין לחכם רק משום כבודו של חכם אלא נראה דודאי לא מקרי זלזול לחכם בשביל שאינו מראה לו סכינו דהא ביש כמה חכמים בעיר סגי להראות לא' ואין כאן זלזול שיהי' כדאי לנדות עליו ועוד דאי חשיב זלזול מאי קמ"ל רב הונא דמשמתינן ליה פשיטא מנדין על כבוד הרב אלא ודאי דבר הלמד מענינו הוא דהא איכא מ"ד דאפי' נמצא סכין יפה מעברינן לי' ומכריזין אבישרא דטרפה ואין זו לכבוד הרב רק בשביל דרא דאיסורא א"כ נראה דבודאי אי לא תקנו להראות בשביל כבוד החכם מהיכי תיתי לחוש שישחוט בסכין פגום הא קיי"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם אלא השתא אחר שתקנו להראות סכין לחכם בשביל כבודו וזה נמנע איתרע חזקתי' וי"ל אשתמוטי קמשתמיט שאינו בקי להעמיד סכינו יפה לכן משמתינן ליה אף שאין זה זלזול בכבוד החכם מעיקרא הכי תקינו לנדותו אם לא יראה הסכין לחכם ועשאוהו כאלו זלזל מטעם שיש בו דרא דאיסורא שמא ימצאנה פגומה פעם אחרת אבל עכשיו שהחכם מנדהו יזהר פעם אחרת ולא יעבור עוד וא"כ שפיר י"ל דגם הרמב"ם וסיעתו מודים שיכול למחול שאחר שנתקן לחייבו נדוי כאילו פגם בכבוד החכם שפיר יכול למחול לו ומ"מ אין לחוש שישחוט עוד הפעם דירא פן לא ימחול לו פעם שנית א"כ

נזהר הוא היטב בשביל מורא הנידוי ותליא שפיר ברצון החכם וצדקו דברי הרמב"ם, והאחרונים דחקו מאד ומ"ש נכון וברור:

(יג)

הטבח צריך כו' עיין ש"ך הביא דברי הריב"ש שערער על הכרכשאות שלוקחין הטבחים מן הכשירות ובט"ז התנצל שהכרכשאות דבר מועט ולא דמי להיתר בכורות דאילא ביבנה שדבר מרובה הוא והוא דחוק חדא דכרכשא ודאי שוה טפי מד' איסרות, ועוד דהא במתני' בכורות דף כ"ט איתא הנוטל שכר להיות רואה בכורות אין שוחטין על פיו אא"כ הי' מומחה כאילא ביבנה שהי' נטל ד' איסרות משמע דאחר אפילו נוטל פחות ג"כ יש חשד, ונדחקו האחרונים ליישב המנהג, ובעניותי לא מצאתי מקום לערער דאדרבה יש לתמוה על הרי"בש אם בא לדמות טריפות לבכורות, א"כ כיון דאיתא במתני' הנוטל שכרו להיות רואה בכורות אין שוחטין על פיו אא"כ הי' מומחה כאילא ביבנה שהי' נוטל כו' בין תם בין בעל מום, משמע בהדיא דאחר אסור אפילו אם ירצה ליטול בין תם בין בעל מום, ואע"ג דפרש"י דחשדי לי' דמשום אגרא שרי ליה צ"ל דמ"מ יש חשד על אותו שהתיר כדי שיתנו לו שכרו בעין יפה או להרואין כאילו נוטל שכר להתיר, א"כ תמה על עצמך אפילו נוטל בשוה בין מכשרה בין מטריפה נמי יהא אסור דומיא דבכור דאסור ליטול שכר לראות אא"כ הי' מומחה כאילא ביבנה, ובאמת פשוט שמותר ליטול שכר על השחיטה ובדיקה, עיין ב"ק דף צ"ט ע"ב כאן בחנם כאן בשכר:

ועוד תמיה אם ניחוש לשוחט שמכשיר בשביל הטבחיא איך יוכל אדם לשחוט לעצמו מדינא ניחוש שמכשיר להנאתו, וע"כ לא דמי לבכור שאין אדם רואה בכורות עצמו, משא"כ שחיטה ששוחט לעצמו ולא חיישינן שיכשיר להנאתו, ומי גרע מה שלוקח הטבחיא מאלו כל הבהמה שלו, ועוד דא"כ במקום שנוהגין במתנות כהן לא ישחוט לאחר דאולי יכשיר משום הנאתו כדי שיתן לו מתנות הזרוע ולחיים וקיבה, שאם טריפה אין מתנות לכהן, ואף דיש לדחות שיוכל לתנם לאחר מ"מ פעמים במכירי כהונה ויודע שיתנם לו א"ו לא חיישינן בכה"ג, והרי אפילו בכותי מצינו בגמרא חולין דף ד' במצא בידו דקורי' של צפורים חותך ונותן לו, הרי אפילו כותי יש לו נאמנות על שחיטה אפילו במה ששוחט לעצמו, ולא מצינו ישראל שיהי' חשוד על לפני עור, אלא ע"כ צריך לחלק כמו שחלק רבינו שמשון ספ"ב דנגעים דדוקא באתחזיק איסורא יש חשש שיראה בכורות עצמו, והובא בט"ז לכן צורבא מרבנן חזי לנפשי' אם אירע לו דבר הוראה, וא"כ בשחיטה ובדיקה אין חשש דרוב בהמות כשרות הם ואין כאן חשד שבלא"ה היא בחזקת כשירה מצד הרוב דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם, ותמהני על הט"ז שכתב אם

אירע לו הוראה אל יורה, דהא הר"ש מייתי הך דצורבא מרבנן חזי לנפשי', הרי שמותר לו להורות אע"פ שנולד לו ספק טריפות, דמאחר שהדבר בעצמו אינו בחזקת איסור וא"צ להתיר מה שנאסר כבר רק לגלוי' שלא נאסר מעולם ואין כאן חשד, שהרי הצורבא מרבנן בעצמו ראה הריעותא והפה שאסר הפה שהתיר, אבל דבר שכבר נתחזק באיסור יש חשד דשרי לי' משום הנאה:

ובהכי ניחא לי דבפ' א"ט דף מ"ד ע"ב פריך אהא דרבא שרי טריפה וזבין מיני' בשרא אמרה ליה דביתהו אבא שרי בוכרא ולא זבין מיני', ומשני הנ"מ בוכרא דבשומא מזדבן, אבל בטריפה מתקלא מוכח ע"כ, וקשה איך מדמה בכור שאין אדם רואה לעצמו לטריפה דחזי לנפשי' ולא חשדינן שיכשיר שלא כדין אף שמפסיד הרבה, משא"כ בכור שאינו רואה לעצמו, אלא נראה כדפרישית דלהתיר טריפה לאחר אם נוטל שכר איכא חשדא שכבר הוחזק באיסור וע"י פי החכם בא ההיתר חיישינין טפי לכן מדמי ליה לבכור אבל השוחט שבודק לעצמו דבר שלא הוחזק באיסור אצל שום אדם ליכא חשדא, שבלא"ה הדבר בחזקת היתר עומד והוא שראה הריעותא הוא המתיר לכן שוחט אדם לעצמו ג"כ שמה שמתירין הוא בשביל הסתם דמסתמא מותר הוא וא"כ מה שפוסקין לו הכרכשאות מן הכשירות אין שכר הוראה רק שמקבל שכר יותר לפי שיש לקצב רוח יותר וחשדא לא שייך בהך כדפרישית וכן מתנה עמו בתחילה שזה יהי' שכרו ואין כאן בית מיחוש, אך על המורים יש להתלונן, שהמנהג שהרבנים נוטלים שכר מן הוראת השאלה ולזה לא ידעתי טעם דאפילו למיזבן ממנה הוה אסור אי לאו דמתקלא מוכח:

הלכות טריפות

סימן כט

(א)

שמונה מיני טריפות וכו'. וכ"כ הרמב"ם, והקשה הכ"מ וב"י שהרי מבואר בגמרא דף מ"ג שעולא אמר כן ועל זה אמרו לאפוקא לקותא דרכיש ב"פ וא"כ הרמב"ם שפסק כרכיש הוה תשעה ותירץ דוד"ז הגאון מהו' יהונתן ז"ל בספרו כרתי ופלתי דהאגור נתן טעם ללקותא משום שסוף המעים שיפסק לכן בעינן מקום חריץ שמכוון נגד מעיים. וא"כ קשה איך חשיב תנא דבי ר"י הא כתבו התוספות דלא חשיב חסרון גלגולת משום שסוף הקרום שיפסק והוה בכלל ניקב הקרום וצ"ל דרכיש ס"ל דלא בעי' מקום חריץ וא"כ לדידן דס"ל דבעינן מקום חריץ הוה בכלל ניקב המעיים ע"ש:

ויש ראיה לזה שבזה כ"ע מודים מהא דפליגי ר' יוסי בר"י ורבנן בנקיבת המרה והביאו רבנן מאיוב דאמ' ישפוך לארץ מרירתי ועדיין איוב קיים ואמר להם ניסא שאני, דאלת"ה יפלח כליותי מי קא חיי ופי' רש"י דהאי לקותא היא והתוס' הקשה עליו כמבואר שם בגמרא עיין שם והקשה מהרש"א לפי מ"ש התוס' בדיבור שלפני זה דלמאן דס"ל דאלו טריפות תנן לאפוקי דרכיש ומרא דשמעתא דהתם הוה רבי יוחנן ור"י ע"כ לא סבירא ליה הכי ולפ"ז ניחא דודאי לקותא לא ס"ל דלא דמי' לא לנטולי ולא לפסוקי כמבואר בש"ס וזה דוקא לדרכיש דלא בעי לקותא עד החריץ ובשיטא דלא דמי' משא"כ אי בעינן עד מקום חריץ ועיקר הטעם הוא משום נקיבות המעיים ופשיטא דהא ממש נקיבה ולא שייך לא דמי' וכ"ע מודה בהא לקמן סי' מ"ד פסקו האחרונים דביקוע הכולי' טריפה מהא דאיוב דאמר יפלח כליותי, והאי לישנא דביקוע הוא. ואפילו לדידן דבעינן עד מקום חריץ כיון שנבקע כולה, ולפ"ז צ"ל דיפלח נשמע כל הכולי' וא"כ לא היו יכולין להקשות על רש"י מזה דבזה הטעם משום נקיבת המעיים וגם ר"י מודה בזה לכן הקשה קושיא אחרת וכן מוכרח בלא"ה מרש"י שלכל הדיעות וקשה עפ"ז לעולא מהך דאיוב שהרי עולא אמר לאפוקי לקותא, אלא ודאי דעולא לא מפיק רק שלא במקום חריץ אבל במקום חריץ ודאי מודה ודוק:

ומה שי"ל בזה הוא ע"פ מ"ש בש"ע לקמן סימן מ"ד בשם יש מי שאומר שבהנטל הכולי' מחמת חולי היא טריפה ואע"ג דניטל כשרה מ"מ ע"י חולי טריפה דאל"כ תחזור להכשירה. ומהרש"ל חולק ע"ז דמה בכך וא"כ לפ"ז י"ל דלכך לא נמסר בזה הלכה דלא נאמר למשה מסיני זולת הטריפות בהחלט אשר נמנע היותם חוזר להכשירן משא"כ לקותא שאפשר שתחזור להכשירה ואין הטריפה בהחלט ולא שייך בזה הלכה כי אפשר שאחר הימים בהחסר כל הכולי' תחזור להכשירה ולכך לא נאמר בזה הלכה אבל באמת היא טריפה אלא דלפ"ז קשה הא ר' ישמעאל אמר שמונה מיני טריפות ולקותא ביניהם, ואע"פ שאפשר שתחזור להכשירה, ולכן נראה דודאי למ"ד אינה חי' ודאי צדקו דברי מהרש"ל שכיון שעתה שניטלה הכוליא תוכל לחיות וא"כ אף שקודם לכן היתה טריפה כיון שלא נטרפה רק מטעם שאינה יכולה לחיות, וא"כ עתה שיכולה לחיות פשיטא שכשירה שהרי התורה אמרה חי' אכול ומהתם דרשינן לטריפה שאינה חי' וכ"ז שנקראת חי' הרי בכלל היתר אכילה וקודם שלא היתה בכלל חי' הדין נותן שתהא אסורה משא"כ למ"ד טריפה חי' וא"כ אין טעם דטריפות למה תהי' חתוכת רגל למטה מצ"ה כשירה ולמעלה מצ"ה או במקומו טריפה בהיות ששניהם יכולים לחיות וע"כ הי' מקובל אצלם מה שהוא בכלל טריפות וא"כ כיון שלקותא הכוליא הי' מקובל אצלם

לטריפות מאי סברא יש שתחזור לכשירה הלא גם קודם לכן כמו כן היתה חי' כמ"ש ר' ישמעאל אילו ח"י טריפות וכללם בכלל ח"י כולם נאכלת וכיון שפעם א' היתה טריפה שוב אינה חוזרת לכשרות שאין הדבר תלוי בחיות וא"כ אפילו דר' ישמעאל סבר טריפה חי' אינה חוזרת להכשירה, משא"כ לדידן דקיי"ל אינה חי' וחי' אכול משא"כ ר"י לא סבירא ליה האי דרשא כמבואר בש"ס וא"כ עולא שאמר שמונה מינים הם ולא מנה לקותא וזה לא ימלט מאמת ושני טעמים בהכרח או משום דסובר דלית הלכתא כרכיש או שטעמו מטעם שתוכל לחזור להכשירה ולכן אמר שפיר לאפוקי לקותא דרכיש שלא נאמרה מסיני וממ"נ אם סובר טריפה חי' ע"כ כשרה כיון שלא נאמרה בסיני מהיכא תיתי להטריף ואם הוא טריפה למה לא נאמרה למשה מסיני אחר שאינה חוזרת לכשרה וע"כ שהי' כשרה וכן למאי דקיי"ל טריפה אינה חי' לא נאמרה מטעם שחוזרת להכשרה ולא אמר עולא רק שלא נאמרה בסיני ולכן למ"ד טריפה חי' ע"כ שכשירה כמ"ש, וא"כ לדידן דקיי"ל טא"ח אף שלא נאמרה בסיני מ"מ טריפה אע"פ שחוזרת להכשרה, וצדקו דברי הרמב"ם ודו"ק:

סימן ל

(ב)

נפחתה וחסר ממנו כסלע טריפה וכו' כן הוא דעת רוב הפוסקים, אבל יש פוסקים והובאו בטור שאינה טריפה, וכן הביא הרשב"א ז"ל בחידושיו בשם הר"ר יונה ופי' דמה שאמר ב"ה כדי שינטל מן החי וימות, הוא דלא ברור סממנים, אבל בבירור סממנים חי כי הרבה בני אדם שחיים, והרשב"א הקשה עליו מדאמר ר"י בן משולם מעשה בא' שנפחתה גולגלתו ועשאו לו חידוק של קרומים וחי', ואמר ר"א בר"ש משם ראי' ימות החמה הי' וכיון שעברו ימות החמה נכנסה בו צינה ומת, וקשה מאי ראי' מבי' משם, שהרי שם ע"י בירור סממנים, ונראה ליישב דבלא"ה יש לדקדק למה הזכיר הרפואה שעשו לו, יהי' מה שיהי', ולכן צ"ל דודאי הי' ידוע להם טעם הטריפות בזה כנראה מתוך תשובתו של ר"א בר"ש שטעמו משום צינה, אבל ר"י לא סבירא כן, וסובר דאפילו בימות החמה אינו יכול לחיות בלי סממנים כמ"ש הר"ר יונה, וע"כ שגם הוא ידע שבימות הצינה מת, אלא דס"ל כיון שיכול לחיות בימות החמה אינה בכלל שינטל מן החי וימות, וכיון שעינינו רואות שע"י בירור סימנים יש בני אדם שחיים כמה שנים וזה לא הועיל רק לימות החמה וע"כ שאומר ימות החמה אינו מזיקו, רק הצינה שמזיקו באמת מת, וכיון שאין מועיל שלא יכנוס בו האויר רק שלא הזיקו אויר ימות החמה, ודאי גם זולת החידוק הי' יכול להחיות, כי ממה ימות, כיון שבאמת נכנסה בו צינה ולא הועיל

החידוק כלום, והם לא עשאו החידוק רק להגן מפני הצינה, אבל בימות החמה אף זולת החידוק הי' אפשר לחיות שהרי לא הזיקו אויר ימות החמה, וי"ל שכך הי' ידוע להם שלא עשאו רק מפני הצינה שלא תכנ' בו וכיון שאעפ"כ הי' חי גם בלי חידו' היה חי שהרי לא הועיל לבל יכנס בו האויר ואינה מפלה ואינה מורידו, ור"א בר"ש השיב לו לשיטתו דסבר דטריפה חי' יב"ח וזה באמת מת בצינה מפני שלא ביררו לו סממנים ואין ראי' משם כלל אדרבה משם מוכרח להיפוך שהרי באמת מת, ואם בירר לו סממנים באמת הי' יכול לחיות ודו"ק, ולכן הוא דעת רבינו תם בתוס' פא"ט שהקשו למה לא פריך מגולגולת, ותי' ר"ת דס"ד דחסרון הגולגולת היא עם הקרום ובבהמה טריפה זולת הקרום ע"ש, אלא שקשה מילת ס"ד שכתבו שהרי מוכרח גם במסקנא ג"כ דא"כ י"ט הוין, וכבר העיר הכרתי ופלתי ע"ז, ונראה ע"פ מ"ש התוס' בדיבור שאח"ז דלמ"ד חסרון מבפנים לאו שמי' חסרון חסר להו חד מי"ח טריפות, ולכן כתבו שסובר כר"ש דנקובת הריאה אינה טריפה עד הסימפונות ובחיסרון מודה כמבואר בש"ס, ולכאורה קשה לפ"ז מאי פריך הש"ס הא איכא בהמה שנחתכו רגלי' מן הארכובה, ומשני ס"ל כר' שמעון בר"א, ולמה לא משני דלא ס"ל כר' שמעון דמתני', וא"כ חסר לן חסרון דריאה, ועיין שם ר"ש סימן ל"ג מ"ש וצריך לומר דבעי לאסוקא לכולה אמוראי, וא"כ עדיין קשה למאי דס"ד דאמוראי למימר חסרון בפנים שמי' חסרון הא מוכרח מדתני ר' ישמעאל שאינו חסרון, וכיון דבלא"ה קשה מאחריני לא חש לתרוצי לחד מ"ד כיון דעדיין קשה להך מ"ד דסבר חסרון מבפנים לא שמי' חסרון, ובזה אזלו כל השקלא וטרי' דהתם דלא חש לתרוצי הכי, ועל זה הקשו התוס' קושיתם מגולגולת, ותירצו שהוא בצירוף הקרום אף שהוא דחוק קצת שהרי לא אמר וקרום מאן דכר שמי', רק שהמקשן לא רצה להקשות משם כיון שהי' אפשר לדחות בדוחק, והשתא לדידן דקיי"ל חסרון מבפנים לאו שמי' חסרון וחסר חד מי"ח, וזה באמת דחוק שיסבור כר"ש שאין הלכה כמותו, ועדיף לן למימר דסבר דחסרון גלגולת הוא זולת הקרום כפשטא דמתני' וגלגולת הוא מכלל הי"ח טריפות, ולזה כיונו התוס' בשם ר"ת שזאת היתה כוונת ר"ת באמרו דס"ד פי' באמת דמסקנא דחוקא לי' למימר הכי, רק שהמקשן דאזיל להך מ"ד חסרון מבפנים שמי' חסרון פריך שפיר טפי, אבל למסקנא בלא"ה לא קשה מידי, ובזה יש לישב ג"כ קושי' התוס' מהא דעירובין דחשיב תרי חומרי דסתרי אהדדי שדרה וגולגולת, ולר"ת קשה הא קרום לחוד טריפה ולפ"ז ניחא דהתם אזיל למסקנא דל"ש חסרון הוי שפיר תרי חומרי ודו"ק. ובזה מיושב קושי' מהרש"א שהקשה על מה שהקשה התוס' ד"ה והא איכא, למה לא פריך מצ"ה ג"כ טריפה, והקשה מהרש"א דילמא על צ"ה י"ל שאינו סובר כר"ש וחסר

חד, ולפ"ז ניחא דוודאי קושי' התוס' היא למסקנה לדידן דקיי"ל דבגולגלת לחוד טריפה והוא נגד חסרון הריאה ופש לן ניטל צ"ה וכל תירוצי התוס' אינם אלא כפי שעלה על דעת המקשה, אבל למסקנא בלא"ה ניחא, ואף שנראה מדבריהם שהקשו מתרי חומרי דשדרה וגולגולת ולפי מ"ש אין צריך לתרוצם מ"מ אפשר שלא כתבו רק דאפילו בס"ד לא קשי' משם ודו"ק, אך לדעת הר"ר יונה אין צורך לכל זה ובלא"ה לק"מ דשם הוא דוקא בלי סממנים וא"כ לק"מ משם דבאמת אינו טריפה, מיושב קושי' התוס' שהקשו דמאי קמ"ל שמואל דטריפה פשיטא כיון שאינו יכול לחיות היא טריפה:

מיהו לפ"ז קשה למה לא חשיב דרב יהודא בהדיא שמעתא דאמוראי, ולמה חשיב לה במשניות והתוס' פירשו כיון דהוא בכלל שינטל מהחי וימות ופשיטא דטריפה ממתני' ולהר"י ממתני' לא מוכרח מידי די"ל ג"כ כמו שי"ל בגולגולת שזה דוקא בלי סממנים ולא מוכח רק מר"י והוי לי' לחשבו בהדי שמעתתא, ויש לישב דמ"מ כיון שחוליא הא' היא כדי מיתה וא"כ פשיטא דטריפה רק שר"י לא חידש אלא שכאן אינו מועיל ברירת סממנים והוי שפיר במשניות ואדרבה ולפ"ז ניחא דקשה לשיטת התוס' למה הביא דר"י כלל הא מסיפא דמתני' מוכח כיון דהאי שיעור מיתה, ולפ"ז ניחא במתני' י"ל שזה דוקא בלי בירור סממנים ושדרה נמי אינה טריפה כגולגולת אבל מר' יהודא דאמר להדיא הכי פריך שפיר ודו"ק:

איברא הא ודאי קשיא לדעת הר"י בהא בעירובין אמרינן דשדרה וגולגולת הוי תרי חומרי דסתרי אהדדי ולהר"י מה ענין גולגולת לזה שהרי גולגולת לכ"ע כשר, וגם תי' התוס' לא שייך דנ"מ באדם דאפשר באדם כשר לדידי' ודוחק לומר דאגב שדרה נקט גולגולת וצ"ע, ובאמת דברי האוסרין נראין עיקר בגמרא ובסברא אלא שהקשה להרר"י עליהם מדנקט מתני' דנפחתה גולגולת כשרה סתם ולא נקט עד כמה תפחת כמו בגרגרת, והרשב"א נדחק בזה, ונראה דהנה בפ' א"ט דף נ"ד ע"ב אמרינן התם אמימרא דר"ה דאמר סימן לטריפה יב"ח ומותבינן לי' מברייתא דתניא סימן לטריפה כו' רבי אומר שלשים יום ופריך אר"ה ושני תנאי הוא דתניא ובגולגולת שיש בו נקב א' ארוך כו' ומצטרפה למלא מקדח אמר ר"י מעשה בא' שנפחתה גולגולת ועשו לו חידוק של קרומים וחי' אמר ר"א בר"ש משם ראי' ימות החמה הי' וכיון שעברו ימות הצינה מת, ופי' רש"י דהיינו תנאי דלר"א בעינן ימות החמה וימות הצינה דיש מכה שצינה קשה לה ויש שחמה קשה לה, והנה משם נתבאר דלמ"ד אינה חי' שלושים יום וחסרון גולגולת יוכל לחיות כל ימות החמה, וא"כ ודאי דכשירה, וצ"ל דפליג אב"ה או דס"ל דהאי כדי שינטל לאו משום טריפות הוא דבאמת כשירה כיון שיכולה לחיות עכ"פ ימות החמה, אלא דהאי בכדי

שינטל הוא שימות בשנה או יותר, יהי' איך שיהי', מבואר בש"ס שיוכל לחיות ימות החמה, וא"כ להאי תנא דס"ל בלמ"ד יום פשיטא דכשירה יהי' הפי' במשנה האיך עכ"פ הרי זה מבואר שיכול לחיות ימות החמה ופשיטא דכשירה, וא"כ ס"ל דמתני' סתמא אתי' כרבי יוסי בן משולם שיכולה לחיות ימות החמה ואינה טריפה כלל וכן רבי סובר וסתם אליבא דנפשי' ולכן נקט סתמא דאף בנפחתה כסלע כשרה לדידי' וכיון שיכול לחיות, ולפ"ז לדידן דקיי"ל כרב הונא דבעינן יב"ח וליכא משם ראי' ואדרבה משם יבואר דטריפה היא דבימות הצינה מיד מית ופשיטא דטריפה ודו"ק, ויצא לנו מזה שדבר זה במחלוקת שנוי' ובהא הוא פלוגתא דתנאי וא"כ מיושב ג"כ קושי' התוס' דאמאי לא פריך מגולגולת דהא מעיקרא פריך ולחשב הא והא ושני דסבר כמאן דמכשיר בהמה שנחתכה רגלי' מפני שיכולה לכוות ולחי', ופריך הא ר' ישמעאל טריפה חי' סברא לי' ומשני סבר לה כמאן דמכשיר, הנה מבואר שאע"פ שטעם דמכשיר מפני שיכולה לחיות וטעם זה ליתא לדידי' דס"ל דט"ח מ"מ י"ל דס"ל כוותי' ולא מטעמי' וא"כ לפ"ז י"ל ג"כ דס"ל כר' יוסי בן משולם ורבי וכשירה, אבל בשדרה ליכא מאן דפליג ופריך שפיר ודו"ק, ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה התוס' מתרי חומרי דשדרה וגולגולת דודאי ר"י אמר למילתא לדידן דקיי"ל טריפה אינה חי' יב"ח ופשיטא דחסרון גולגולת דטריפה לב"ש בשיעורי' ולב"ה בשיעורי' והוי שפיר תרי חומרי דמאן דפסיק לענין טומאה לחומרא כב"ש דבעינן שיעורא טפי יש קולא בטריפות דלא מטרפי עד דאיכא שיעורא רבה ואף שיכולה לחיות ימות החמה מ"מ אינה חי' יב"ח וטריפה לדידן ודו"ק:

והנה הטור כתב בשם הרא"ש דס"ל ג"כ כדעת המכשירין מדסתם במתני' דנפחתה גלגולתה כשרה, והקשה הב"י מדסתם בהא דרב נחמן משמע דפירש כרש"י דקאי אגולגולת, ובאמת מדברי הרא"ש פא"ט סימן י"א שהביא פי' רבינו שמשון וז"ל הרא"ש שם דס"ל גבי החסרון גולגולת שאם נקב העליון בלא התחתון טריפה דהתחתון דק ועתיד לנקוב עכ"ל, הרי שהביא פי' התוס' וברור שכיון למ"ש התוס' שחסרון הגלגולת הוא עם הקרום, משמע דס"ל כוותי', ובזה מיושב קושי' הב"י שגם הרא"ש יוכל לסבור פירש רש"י, דהרא"ש פסק כמאן דבעי שני קרומים, וא"כ יש לפרש מילתא כר' נחמן בגלגולת בצירוף קרום העליון, וכן מיושב קושי' מורי ד"ז הגאון רשב"ה מהרר"י ממה שטען הרא"ש על הרי"ף דגם בחסרון גולגולת הוי לי' לשאול בעופא מאי, ולפ"ז ניחא דקושי' הרא"ש דהוי לי' לשאול בעופא מאי אם ניקב ג"כ קרום העליון דבעי ג"כ קרום העליון דבעי חסרון נמי כסלע בגולגולת ודו"ק, אלא שלפ"ז צ"ע קצת שהי' לי' להטור להביא דעת הרא"ש לקמן ס"ס ל"א באם ניקב גם קרום העליון דטריפה לדעת הרא"ש,

והנה הב"י הביא בשם ר' ירוחם דס"ל לר"ת כפירש התוס' וכתב הב"י דלא דק דר"ת מטריף בקרו' העליון לבד כמבואר בסימן ל"ב, ונראה שלא כתב ר' ירוחם רק על דין חסרון הגולגולת שרבינו תם פירש שם דהוא בצירוף הקרום כמ"ש התוס' אלא שר"ת מחלק בין אדם אית לי' מזלא ובין בהמה דלית לה מזלא, ובזה מתרץ ר"ת קושי' התוס' דלהכי לא פריך מגולגולת, ועכ"פ שמעינן מהא דרבינו תם לא מטריף בחסרון הגולגולת לבד ובאמת אין נפקותא בצירוף הקרום דקרו' לבד נמי ניטרף בנקב דק שרי"ו לא הביאו רק ללמד ממנו דגולגולת לבד אף בבהמה כשרה וזה ברור:

שהוא שליש טפח כו', הש"ך הקשה על המחבר דבסימן מ"ח כתב גבי קדירת בשר החופה את רוב הכרם ז"ל אם נקדר הבשר בעיגולי' אם הי' יתר מכסלע טריפה כל שאם ימתח הקרע הקרע יעמוד על טפח משמע דרוחב יתר מסלע אינו רק שליש טפח שכל ברחבו טפח יש בהקיפו ג' טפחים וסלע אינו רחב שליש טפח, וכן כתב דרוחב סלע שליש טפח, ולכן נראה דודאי הדבר פשוט שלא יתכן כלל לומר דגניבא ורב נחמן יחלוקו במציאות שזה סובר דסלע הוי שליש טפח וגניבא יחלק דסלע לא הוי אם ימתח ויעמוד על טפח, דבר בי' רב דחד יומא מצי לברורי הך מילתא שאם יתן חוט סביבת הקדירה כמ"ש התוס' וברור דלא נחלקו בזה כלל, ונראה דכ"ע מודה דרוחב סלע שליש טפח, ועיקר מחלוקת הוא אם ניטרף בזה דהא בלא"ה לא הוזכר טריפות זה במשנה והם לא באו להוסיף, רק שסוברים שגם זה נכלל בכלל נקרע טפח שכיון שאם ימתח יעמוד על טפח גם עתה כשלא נמתח דייניין לי' כאילו כבר נימתח שסופו להמתח והוא מכלל טריפות קריעת החיצונה כמ"ש התוס' גבי חסרון גרגרת דף ל"ג דחסרון כאיסר הוא משום שסופו להפסיק וכן הדברים מוכרחים מדלא קא חשיב תני דבי ר"י קדירת כרס החיצונה וכאשר כ' התוס' אחיסרון דקנה אלא ודאי הה"ד והוא הטעם גם כאן מפני שסופו לפסק וכבר בא בכלל בקריעת טפח מהחיצונה וזה ברור, וא"כ הך מ"ד כסלע ס"ל כפשטו שאחר היות רוחב הסלע שליש טפח והלא עתיד להמתח כולו והוי כמו גרגרת דחיסרון כאיסר מפני שסופו לפסוק ה"ה כאן ואולם הך מ"ד דלא סגי להטריף כסלע שהוא שליש טפח לא יחלוק על הוית הסלע שליש טפח מה שאפשר לראות אחר המדידה בחוט אלא שסובר שכיון שעדיין אינו מתוח רק משום סופא העתיד למתח ואז יכלל בכלל קריעת טפח בזה הוא חולק וסובר שאין אנו רואין הקדירה כאילו היתה מתוחה שאפשר לבהמה שתתקיים ואין סופו למתח כולו ולא שייך שלא ישאר משהו בלתי מתוח, אבל ביתר מסלע אף שלא ממתח לגמרי מ"מ הוא טפח ולכן הוא טריפה, אבל בטפח מצומצם סובר שאינו עתיד להמתח כולו ולא נחלקו במציאות כלל

ואין חולק על רוחב הסלע שהוא שליש טפח להיותו מתבאר ע"י המדידה וזה ברור ונכון כפשט הגמרא, ועפ"ז יתפרשו גם דברי המחבר כאן דרוחב סלע שליש טפח שזה ודאי מוסכם ואין בו מחלוקת במציאות ואף ר"נ מודה בזה כמ"ש ומ"ש לקמן סימן מ"ח כיתר מסלע שאם ימתח יעמוד על טפח, יש לפרש ג"כ כמ"ש אם דקדקו הלשון שאם ימתח ולא כתב כמ"ש הרא"ש שאם תמתח כמ"ש בש"ס, לכן משמע שכוונת המחבר כמ"ש שרוצה לפרש טעם הטריפות בנקדרה ופי' שטעם הוא שסופו הקדירה להמתח ואם ימתח הקדירה יעמוד עכ"פ על טפח אף שלא ימתח לגמרי כמ"ש וכוונתו שימתח מעצמו משמע, אבל באמת רוחב הסלע שליש טפח כמבואר בש"ס ודו"ק, כן י"ל בדעת המחבר, אבל בהרא"ש אי אפשר לומר כן שהרי הוא ז"ל כתב ז"ל יתר מכסלע טריפה שאם תמתח תעמוד על טפח פי' חוט המקיף הקדירה כשימתח יהי' טפח נמצא רוחב הסלע שליש טפח, הנה פתח ביתר מכסלע וסיים שרוחב סלע שליש טפח, ובש"ך נראה מדבריו שהרא"ש קאי איתר מכסלע שהוא שליש טפח וזה דוחק, ומלבד זה כבר כתבתי שלא יתכן כלל דאמוראי פליגי במציאות דבר שאפשר לברר, ואפשר לומר שזה אינו נתינת טעם למה נטרף כיתר מכסלע שאם ימתח כו' רק שהרא"ש כתב דבריו בסתם דביתר מסלע טריפה ומ"ש שאם אינו מוסב אדלעיל רק שזה דרך פי' על הש"ס שמה שאמר בגמרא שאם תמתח יעמוד על הטפח היינו חוט המקיף, וכן משמע שכתב לשון פירוש והל"ל שאם ימתח החוט המקיף יהי' טפח, ומה איכפל למימר פירש אלא ודאי שזה אינו נתינת טעם למה שקדם רק פי' על הש"ס להכריח מדת סלע שהוא שליש טפח וזה נראה לי יותר נכון מכל ישובים שראיתי בזה:

אפילו לא ניקב העצם רק משהו טריפה בגמרא אמרו כל טריפות כו' יתר עליהם עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב הקרום טריפה ואוקמי' בעוף המים, ולכאורה משמע דוקא נשבר אבל ניקב לא, וי"ל דאף בניקב טריפה, וגם הרמב"ם כתב כמ"ש הש"ע וכ"כ הטור והב"י כתב דמשמע מדאמר סתם משמע אפילו כ"ש, ול"נ דאדרבה איפכא מסתברא שלא מצינו בשום מקום שיקרא לנקיבה נשבר, ועוד כתב טעם כיון שהטעם משום שסוף הקרום לפסוק ומשמע שדין כקרום וגם גזירה זו אינה שוה שהרי התוס' בחולין ועירובין כתבו טעם חסרון גולגולת שסוף הקרום ליפסק ואעפ"כ צריך סלע, ונראה שיצא להם מהא דאמר רב נחמן לרב אהא דהכתה חולדה על ראשה האמר ר"נ שמואל בדיק בידא והא דתנא לוי יתר עליהם עוף נשבר העצם כו' ושמא אינו רק נקיבה כדאמרינן דס"ד אין לה בדיקא מפני ששני' דקות אלא דשמואל לא ס"ל הכי כמבואר בש"ס פא"ט דף נ' וע"כ מיטרפא אף בלא נקובת הקרום, ועכ"פ משמע דאפילו בנקובה לחודא מטריף ששיני'

דקות ולכן אין לה בדיקה להך מ"ד כי אין הנקב מכוון כך כפירש רש"י שם ואם ניקב כולו לא שייך למימר הכי רק בניקב במקום אחד שהגולגולת סותמה ומזה יצא להם דלאו דוקא נשבר כולו וכן פירש רש"י שם ד"ה מדאמר ראי' ששמואל בודק לנשיכת חולדה ביד וע"ש ועוד י"ל שיצא להם דנשבר העצם לאו דוקא כולו או רובו דאי בעינן דוקא רוב א"כ מאי יתר עליהם עוף שהרי אף בהמה טריפה מטעם גולגולת שנחבסה שנתרוצץ ונשבר ואפילו בבהמה טריפה, אלא ודאי רק משהו טריפה וכ"ש ניקב ולכן חשבו ליתרון בעוף אחר שאינו כן בבהמה, ובזה יש לישב קושי' התוס' שם שהקשו למה לא פריך דלוי גופא אהדדי דגם לוי אמר מכניס ידו לפנים ובודק כמבואר, ולפ"ז י"ל בודאי אלוי גופה לא מצי לרמוי' די"ל דהא דקתני לוי נשבר היינו כולו מאי קשיא הא אפילו בבהמה טריפה מטעם חביסת גולגולת, י"ל דגברא אגברא רמי ולוי לא ס"ל טריפת חביסת גולגולת אבל באמת צריך רוב או כולו, ולוי לא אמר רק אמתני' דשם הוא נשיכה ונקובה בעלמא ובזה לא אמר לוי דטריפה, אבל כיון דשמואל בדיק בידא ואיהו מרא דהאי מימרא דגולגולת שנחבסה ולוי תנא יתר עליהם עוף נשבר וע"כ אפילו משהו, דאל"כ אין יתרון עוף מן הבהמה שהרי אף בבהמה טריפה וכמ"ש ובודאי שמואל לא פליגי אלוי דאיהו תנא מתניתא ושמואל אמורא הוי ובפרט לפמ"ש לקמן סוף סימן נ"ב שדינו של לוי מוכרח ממתני' ממה ששנה קצת טריפות בעוף וקצתם לא נתפרשו כן ולמדו ופשיטא דקשה אדשמואל ממתני' אחרי שדבריו של לוי מוכרחין ע"כ, ולכן פריך שפיר שמואל דמיטרף בנחבס וא"ש ודו"ק:

ואם נקבה בנקבי' שיש בהם חסרון ואם אין בין נקב לנקב כמלא נקב השלם מצטרף כ"כ ב"י וכן משמע בש"ם דפריך ארב יהודא דאמר נקבה כנפה מצטרף לרובא מגולגולת דמצטרפין למלא מקדח ומשני דהאי בנקבים שאין בהם חסרון, אבל נקבים שיש בהם חסרון מצטרפין לכאיסור, ומשמע דשמעינן לה באמת מהך דגולגולת ותרוויהו דמי להדדי דאל"כ קשי איפכא מקנה דמצטרפין השלם לגולגולת, גם כי הוזכרו בלשון אחד שע"ז איתמר מצטרפין למלא מקדח וע"ז איתמר מצטרפין לכאיסר ומסתמא פירושם שוה, ומה שהכריח בפלתי מדברי הרא"ש עיין לקמן סימן ל"ד ממ"ש, ומ"מ נלענ"ד עיקר כזה להחמיר כפשט הש"ס, ובנקבים אין בהם חסרון אם מצטרפין לרוב ודינו כמו נחבס רובו כדלקמן סימן ל"ד דעת הב"י להקל דלא מיטרפא בהכי והש"ך חולק, ובפלתי הכריע דודאי פיסוק בעלמא לא מטריף דלא מצינו פסיקת גלגולת ואם יש נקבים שאין בהם חסרון זה הוא ממש נחבס ע"ש, ובאמת אם בא ע"י שבירה נראה ודאי דטריפה כגון ע"י הכאה דגם זה הוי גלגולת שנחבס כמו נתרוצץ, אבל אם הנקבים באו מעצמן ע"י

חולי צ"ע אם הוא כנחבס דהרשב"א בחידושיו ובתה"א נסתפק לדעת המכשירין חיסרון מגלגולת אם נחסר רוב אם טריפה ומכ"ש בנחבס וע"כ לא ניסתפק רק בניפחת שלפי הנראה הוא כ"ש שראוי להיות טריפה אחר שנחסר כולו וכזה יש קצת ראי' להטריף דאם נימא דכשירה א"כ תוכל לחזור להכשרה אם ינטל ברוב גלגולת הנחבס ולא מצינו טריפה חוזרת לכשרה ועיין מ"ש סימן קי"ו ומ"מ נסתפקו הרשב"א דאפשר דנחבסה כאיב לה טפי, ומשמע ודאי דבהא מודה דכשירה שהוא שלם לגמרי ואין להוסיף על הטריפות, וכן משמע לי גם מדברי הטור שכתב כדעת הרא"ש שנראה מדבריו שמכשיר חסרון גלגולת ממה שהביא משנה דגלגולת שנפחתה בסתם ולא חילק עד כמה תפחת, ואם איתא דברובא עכ"פ טריפה עדיין הי' לו לחלק שצריך שלא יפחת רוב, אלא ודאי אף בנפחתה כשרה לדעת המכשירין ולא הוי כנחבסה וכאיב לה טפי, ואע"ג דלא קיי"ל כוותיהו מ"מ שמעינן מיהא במכ"ש בנקבים שאין בהם חסרון דכשרה, שלא באו רק מעצמן ואפשר לדחות דהטור סובר ג"כ דנפחתה כ"ש מנחבסה, ולכן לא מחלק הרא"ש שסמך על מה שהביא הש"ך דגלגולת שנחבס וזה בא מק"ו, ומ"מ הדעת נוטה להכשיר דאין להוסיף על הטריפות, ודוקא נחבסה איתמר וצ"ע:

ובזה נראה כדעת הב"י להכשיר, ובש"ך כתב שלפי מ"ש התוס' בעירובין שטעם חיסרון דגלגולת שסוף הקרום ליפסק, ובנקבים שאין בהם חסרון לא שייך כן ע"כ, ולא דק דהתוס' לא כ"כ רק אחסרון גלגולת כסלע שטעם משום שסופו לפסוק, ובאמת זה מבואר להדיא בש"ס ובפוסקים דנקבים שאין בהם חסרון אין מצטרפין לכסלע ואיסר בגרגרת וזה פשוט ואין צריך לפנים רק הב"י לא כתב אלא שנטרוף משום דהוי כחסר הרוב הגולגולת והוי כמו נחבס וכמ"ש בנחבס אפילו אין בו חסרון כלל טריפה כמו שפירש"י וכל הפוסקים להדיא שנתרוצץ, ושם אין הטעם משום שסוף הקרום לפסק וזה ברור:

הרי"ף בתשובה סימן קכ"ה כתב בתרנגולת שנשבר עצם קדירת המוח ואח"כ עלה עצם בנקב ונתרפא הנקב ונסתם כבראשונה באופן שאינו ניכר שום שבר וסדק כלל שיש להקל ולהכשיר שודאי לא ניקב הקרום והפר"ח השיגו דמ"מ יש לחוש שניקב הקרום ומדבריהם משמע שלא באו לדין זולת לענין הטריפות הקרום ומיירי באופן שאין כאן זולת ניקב במשהו ולכאורה נראה דאם יש חסרון שיש בו להטריף מצד חסרון הגלגולת זולת הקרום שבזה אין להקל דהרי הוא ודאי טריפה והוא פשוט ולכאורה גם הרי"ף מודה שהרי הוא טריפה ודאית אלא שצריך לי עיון בעוף המים שנטרף בנקיבת העצם לבד שסוף הקרום לפסוק והרי כתב הרב בב"י לקמן סימן מ"א והסכימו עמו האחרונים גבי ניקב טרפש הכבד שכתב בה"ג שהוא טריפה שסוף הכבד להנטל שאם עלה בה

קרום שחוזר להכשרה והה"ד כאן כיון שלן טריפות רק מטעם שסוף הקרום לפסוק וכיון שהקרום הוא שלם והגולגולת העלה קרום מחמת מכה כיון שנסתם חוזר להכשירן כדלקמן גבי טרפש ואפילו יש שיעור שיש בו כפי להטריף מפני חסרון הגלגולת שיש בו כסלע הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ג"כ צ"ע שהתוס' בעירובין כתבו שחסרון גלגולת הוא מטעם שסוף הקרום לפסוק וא"כ אפשר דמהני קרום מחמת מכה אם הקרום של מוח שלם עדיין, מיהו מדברי הרמב"ן והרשב"א והר"ן שכתבו תירוץ אחר על קושית התוס' כיון דלא איתפרש שיעורא ע"ש משמע דלא ס"ל כמ"ש התוס' שהטעם מפני שסוף הקרום לפסק וכיון דהוי טריפות מצד עצמה ודאי לא מהני קרום מחמת מכה. ובזה יש ללמד זכות באווזות שיש גובה בעצם גלגולת ונוצות גבוהים נכרים שם די"ל דסתימה כל דהו מהני והרי עור ובשר למעלה. וגם כתבתי בחדושי חולין ראי' שאין המוח מבצבץ דרך הנקב:

סימן לא

(א)
ניקב התחתון טריפה הרבה גדולים מכשירים עד שינקבו שניהם, ולשיטה זו כתב בא"ח שאם נקב זה שלא כנגד זה שכשרה, ומטעמא דאמרינן גבי קורקבן לקמן סימן מ"ט דמינח נייח כדקאי קאי ובפלתי הביא ראיה לזה מדברי הראב"ן שהביא ראיה דלא מיטרפא בנקיבת התחתון לבד מהכתה חולדה על ראשה דבדיק ביד אם מבצבץ כדלעיל ס"ס למ"ד ואכתי ניחוש דילמא תתאה לחוד אינקב ודחה הרא"ש דהכתה על ראשה הנקיבה מלמעלה למטה, ופירש בפלתי דעיקר ראיה מדאמרינן דשיני' עקומות ולכן אין בדיקה לחולדה ואנן קיי"ל דיש בדיקה וקשה הא שיני' עקומות וצ"ל שפותח הגלגולת, ועדיין קשה שמא ניקב הקרומים זה שלא כנגד זה א"ו דכשרה עכ"ד ולפ"ז קשה איפכא מ"ט דמ"ד אין בדיקה, וצ"ל דפליגי בהא דמר סבר ניקב זה שלא כנגד זה כשרה ואידך מטריף וזה דוחק ועוד שהרי מר זוטרא הי' סובר דבקורקבן אע"ג דניקב זה שלא כנגד זה טריפה, וכי לא ידע מימרא דשמואל דבדיק בידא וכולי אמוראי אלמא כיון דמינח נייחי לא מיטרפא ולכן נ"ל בהיפך שזה לכ"ע טריפה והתם בהא פליגי דלמ"ד יש בדיקה אע"פ ששיני' עקומות ויתכן היות הנקבים בלתי מכוונים, מ"מ סובר דאם איתא דאינקב עילאה תתאה אגב רובכ"ח מפקע פקע כדמפרשינן התם דלמ"ד אנקב עילאה אע"ג דלא אינקב תתאה היינו טעמא דבדקינן דאם איתא דאינקוב עילאה כו' והה"ד להך מ"ד והא דפריך הש"ס למ"ד דאינקב עילאה, ולפ"ז אף להך מ"ד קשה דילמא אין הנקבים מכוונים י"ל דלהך מ"ד י"ל דכשר גם אכתי לא ידעינן הך דשיני' עקומות, ולכן תפס קושיא מבוררת

אבל למסקנא י"ל דכ"ע מודה ורב אושעיא דהוי סבר מעיקרא דאין זה בדיקה לא הוי ס"ל הך סברא דתתאה מיפקע פקע ואח"כ חזר בו. ומיהו לפ"ז מוכח דקיי"ל כמ"ד קרמא תתאה שהרי לפי מ"ש רב אושעיא לא הוי סבר הך סברא וא"כ קשה ל"ל טעמא שיני' מקומות י"ל דחיישינן דילמא עילאה לחודא אינקב אלא ודאי דהוי סבר קרמא תתאה ועיקר כהך לישנא, ולפ"ז נראה דנקב זה שלא כנגד זה טריפה לכולה עלמא ודו"ק:

(ב)

ויש מטריפים גם בניקב העליון זהו דעת בה"ג והב"י תמה עליו שאין זה כאחד מהלשונות ופירש דה"ג מפרש דללישנא קמא דוקא דאינקב עילאה אבל אי לא אינקב אלא תתאה כשרה ואמרי לה קרמא תתאה כלומר אפילו לא אינקב אלא תתאה טריפה, נמצא שלפ"ז לכ"ע טריפה בעליון ולא נהירא כלל, שהרי מבואר להדיא בש"ס פא"ט דף נ"ו להיפך דפריך הניחא למ"ד קרמא תתאה, אלא למ"ד קרמא עילאה אע"ג דלא אינקב תתאה ניחוש דלמא עילאה אינקב תתאה לא אינקב, הרי משמע להדיא דאיכא מ"ד דאינה נטרפת בקרום העליון לבד ותמהני מהב"י דאשמוטתי' תלמוד ערוך ומה שמקשה על ה"ג לק"מ דמספקא ליה כמאן הילכתא כיון דלא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר, ומספיקא בין בעליון ובין בתחתון הוא טריפה, וכן דעת ר"ת שפוסק לחומרא מספיקא מיהו בטור כתב דר"ת אוסר בעליון ומתיר בתחתון, ובאמת מבואר ברא"ש שלא פסק רק מטעם חומרא וז"ל הרא"ש ור"ת פסק כל"ק ולחומרא משמע לחומרא אבל לא לקולא להכשיר בתחתון ונראה דהטור סובר גם ר"ת גריס כגירסת רש"י עד דאינקב דלפ"ז ללישנא בתרא בעינן תרוויהו ולא מטרפי בחד מיני', לכן פסק כלישנא קמא לחומרא, אבל בתחתון אין מי שאוסר, וה"ג לא גרס עד, ולכן פסק בתרווייהו ולחומרא וזה ברור, ונשמע מזה שאף המחמירים לא החמירו מספק וא"כ כיון שהרי"ף והרמב"ם ורשב"א ורא"ש וטור וכן דעת ר"ח ור"ן ועוד הרבה פוסקים אינם אוסרים בניקב אחת משתיהן, ופשיטא דפשיטא בהפסד מרובה יש להקל כמ"ש רמ"א ודלא כאחרונים גם הרשב"א הביא ראי' מכרעת מרב יימר דבדיק במים ופירש רש"י שממלא הקרום מים אם המים יוצאים דרך הנקב ולא חיישינן דילמא עילאה לחוד אינקב אלא ודאי לא מיטרפי' עד דאינקב תתאה:

(ג)

המוח עצמו שניר' מעט ממנו בגמרא פא"ט אמרינן גבי חוט השד' נתמסמס פסול נתמזמז כשר ופי' רש"י נתמזמז נתרוקן מהמוח מקצת מאיליו וכך הוא לשון המחבר שנרקב מעט, ולכן כתב הש"ך דאתי לאפוקי הרבה ונתן שיעור שאם נתרוקן כ"כ עד שכיוצא בו בחוט השדרה אינו יכול לעמוד גם במוח הראש טריפה שהרי בגמר' הושוו

יחד כמ"ש הפוסקים ומורי ד"ז הגאון ז"ל הקשה עליו דלפ"ז לא פריך הש"ס מרשב"א דאמר בהמה שנתמזמז מוחה טריפה שאפשר שהוא מדבר בנתמזמז הרבה ובאמת קושיא זו יש לישב לפי סברת הש"ך כפי מה שנראה מדבריו בסק"ב שנתמזמז גרע מנתמסמס ונסתיע ממ"ש הרי"ו שכתב ז"ל נתמזמז כלומר נתרוקן ולא כ"כ כמו נתמסמס כשרה עכ"ל, משמע מזה שנתמזמז ג"כ טריפה באם נחסר הרבה ואפשר דגרע מנתמסמס שלא נשאר כלום וא"כ קשה ממ"נ אי מיירי שנחסר הרבה אפילו נתמסמס שנשאר המוח עכ"פ טריפה, וכ"ש נתרוקן לגמרי, ול"ל לאשמועינן בנתרוקן דלאו אורחא שיחסר הרבה הל"ל בנתמסמס וע"כ מיירי במעט כדרך נתמזמז כמ"ש הש"ך ואין דרך להחסר הרבה אלא מעט שכיוצא בו בחוט השדרה יוכל לעמוד ואעפ"כ טריפה ופריך שפיר ומשני דבאמת נתמסמס איתמר ובאמת מיירי שנתמסמס הרבה כדרך מיסמוס כמ"ש הש"ך ומיושב ג"כ קושי' הפלתי מהאי גברא דטרף לרישא ואמר נתמזמז מוחא דידן דילמא שם הי' הרבה, ולפ"ז ניחא דכיון דאין דרך להתמזמז הרבה ולהכי לא מפלגינן בין נתמזמז שיכול לעמוד דלאו אורחא להתמזמז הרבה כן הוא ברור כוונת הש"ך ודו"ק:

אמנם קשה לסברת הש"ך דמשוה נתמזמז לנתמסמס שהרי משמע להדיא דבמיסמוס אפילו במעט טריפה שכתבו גבי המיסמוס המוח שאם המים מגולין לקרום טריפה, ולא חיללו בין מעט וגם ממ"ש הפוסקים וכ"כ המחבר כאן שאם הי' המום בשלחופית קטנה אם הי' מגולה לקרום טרפה, ולפ"ז גם בנתרוקן קצת ג"כ ראוי' שיהי' טריפה כמ"ש הב"ח, וכבר הודה הרב הש"ך דבנתרוקן מעט כשרה כמ"ש רש"י והמפרשים ובאמת לכאורה כמו זר נחשב מה שהקפידו הראשונים וכ"כ המחבר דבעינן שלא יהי' המים מגולין לקרום ואי' ואיפה הוזכר סברא זו בש"ס הלא אמרו סתם נתמסמס ועלה בדעתי לומר שהם מפרשים ג"כ נתמזמז שהוא מלשון שנתחולל ר"ל שנעשה חלל כמ"ש בפלתי וכך הם מפרשים על המוח במאמר רשב"א נתמזמז המות ר"ל שהמוח עצמו נתחולל בפנים ונעשה חלל ואולם הוא מוקף מכל צד כראוי ולכן אין מזיק כלום להקרום כיון שלא הגיע אליו החסרון וכמו כן נתפרש מאמרו כי רב נתמסמס פסול היינו נתמסמס לגמרי כדרך מיסמוס שנתמסמס אף הקרום ובכיוצא בזה בנתרוקן טריפה מק"ו אבל אם נתחולל כיון שהוא מועף במוח כשר, ולפ"ז כ"ש נתמסמס באופן שלא הגיע לקרום שכשרה מק"ו דודאי הכי מסתבר שעדיף אם נשאר המוח אע"פ שנמס והי' למים משיחסר לגמרי, וכן הדין בחוט השדרה אם נתחולל בפנים ומוח מקיפו שרי וכה"ג בנתמסמס נמי כשרה, ולעולם נתמזמז גרוע ממיסמוס, ובזה הי' אפשר לישב קושי' התוס' שהקשו איך דנין לשדרה שפסיקתו ברוב ממוח שנקובתו במשהו, ולפ"ז

י"ל דודאי כן הוא אבל מ"מ לא גרע פסיקת הרוב דשדרה מנקיבת המוח, ואילו הי' סוף החוט לנקב הי' אפשר להכשיר בחוט אע"פ שטריפה במוח הי' מטעם היות נקיבתו במשהו, אבל אם אין הטעם שכשר מחמת נתמסמס רק משום שהמוח מקיף המים או מקום הריקן הדרא ובריא ואפילו לנקוב אינו גורם שינקוב רק בחוזר לבריאתו מאי סברא איכא לחלק ביניהם, ולכן דימה הש"ס שניהם יחד כיון שאין הבדל ביניהם זולת אם הי' גורם עכ"פ לנקב, אבל כיון דאפילו נקב אינו גורם פשיטא דגם במוח כשרה ודו"ק, כן הי' נראה לכאורה אלא דמדברי הטור והמחבר ושאר פוסקים שלא חילקו בחוט השדרה כמו במוח לא משמע הכי וצ"ע, ואפשר דמש"ה לא כתב כן גבי חוט דכיון דבחוט תלי' הטריפות במה שאינו יכול לעמוד ובנתמסמס גופי' אם יכול לעמוד כשר, ולכן ס"ל דבחוט אין חילוק אם הגיע לעור החוט או לא ופי' שנתרוקן מעט בסתם אע"פ שבגמרא משמע שנעשה חלול וחסר בפנים סוברים דבאמת היינו טעמא דכיון דנתחולל מסתמא יכול לעמוד דכיון שהוא מוקף במוח מסתמא יכול לעמוד וכך הוא הפי' בש"ס נתמסמס פסול דהיינו שנתמסמס כולו באופן שא"א לעמוד אבל נתמזמז מסתמא יכול לעמוד, ולזה פי' נתרוקן מעט ובמעט ודאי יכול לעמוד וכך הוא כוונת רי"ו הנ"ל ואע"פ שיש לפקפק קצת בזה שהרי הרא"ש כתב גבי נתמסמס שאינו יכול לעמוד טריפה, אבל נתמזמז כו' וכן הטור לקמן סימן ל"ב כ"כ ומשמע דאפילו אינו יכול לעמוד כשרה ומ"מ יש לפרש דבריהם ג"כ דנתרוקן מעט מסתמא יכול לעמוד ולכן כתבו אבל דכיון שיכול לעמוד שכשרה ואע"פ שהוא קצת דחוק מ"מ לענ"ד עיקר בזה להחמיר כדעת הש"ך שהרי הרי"ף פי' נתנדנד ולדידי' ודאי מסתבר דלא גרע נחסר מנתמסמס וגם הרמב"ם פי' שנרקב ואפשר דמיירי בלי חסרון, וגם כיון דמבעי בש"ס באינו יכול לעמוד מפני כבדו אלמא דהטריפות תלוי' בא"א לו לעמוד אע"פ שהוא בריא, ולא נראה בו שום ריעותא כ"ש בנחסר, גם יש קצת ראי' בנחסר ג"כ טריפה כנתמסמס דא"כ אפשר שהטרפה שתחזור להכשרה כגון בניקב החוט וע"י כן יוצא הנימוס ותשאר ריקן וחוזרת להכשירה, ובפרט למ"ש המחברים דהטעם היא מפני שסוף החוט לפסק וכיון שנתרוקן קודם ונשאר ריקן אינו מזיק לו כלום א"ו דכל שאינו יכול לעמוד טריפה ודו"ק:

גם מדברי רש"י שפי' בד"ה מפני כבודו כו' אין לך פיסק גדול מזה, ואע"ג דאמרינן מוח זה לא מעלה ולא מוריד הני מילי בהפרדה אבל בהומרכה לא ע"כ משמע מדבריו דגם הך מ"ד מודה במוח שתלוי' בזה טריפות רק שסובר כיון שאינו חסר כלום רק שנפרד והמוח נשאר בשלימות בזה הוא מכשיר אבל בחסר ממנו בודאי אינו פוסק גדול מזה כיון שחסר מעצמות המוח, גם משמע מדבריו אלו דמסמוס הטעם מפני פסיקת המוח

עצמו וא"כ ע"כ בעינן רובו, ונראה שסובר דהך שיעורא דאינו יכול לעמוד אינו אלא סימן לדעת אם נפסק רובו וכן מסתבר באמת דכל שרוב החוט קיים ודאי אין מה שחוץ לידו שוחה שהרוב מחזיקו זולת זה שנפסק רוב ודאי אינו יכול לעמוד, ובזה יש ליישב קושי' התוס' שתמהו האיך דנו החוט השדרה ממוח שנקיבתו במשהו, ולפ"ז ניחא דכיון דאין המסמוס גורם אפילו נקיבה רק שהוא מטעם פסיקת המוח, אבל באמת אין סוף החוט לינקב וא"כ מאין הרגלים לאסור בקרום המוח טפי ומה בכך שנקיבתו במשהו ודו"ק:

ולפ"ז נראה דעכ"פ רובו בעינן דבכה"ג אינו יכול לעמוד ובזה גם הפלתי מודה דטריפה וכ"ש במוח שבשדרה ובמוח שבחוט הגביל הש"ך שצריך שיחסר עד שכיוצא בחוט א"א לו לעמוד וכבר השיג בפלתי שאילו דברים אין להם שיעור שאין ערך למוח שבראש עם מה שבחוט, כי רב הוא המוח שבראש ובחוט אינו רק מעט ולא קרב זה אל זה כלל ולפמ"ש דגם בשדרה השיעור שאינו יכול לעמוד הוא רוב, אפשר דגם הש"ך מודה דבעינן שיחסור רובו ואין כאן מחלוקת בין הש"ך ובין הפלתי ולכ"ע בעינן רובא:

יכול להשליך המוח זה פשוט דכל הטריפות לא בעי בדיקה זולת הריאה מטעם שנתפרש בסימן ל"ו ע"ש, מיהו כתבו האחרונים שאם היא מסבבת ראשה ומשתגעת אם לא בדק ראש הבהמה אסורה ונראה לע"ד שזה דוקא בנשחטה טרם שפסק לה הסיבוב בראשה, אבל אם היתה משתגעת ושוב חוזרה לבריאותה כבראשונה דאינה אסורה בדיעבד וראי' מפרק התערובות דף ע"ד דדחיק הש"ס לאשכוחי מציאות שתתערב טריפה בכשרות, ואם איתא לוקי בכה"ג שמסבבת ראשה ושוב חזרה לבריאותה טרם שנתערבה ונתערבה בשאר בהמות והרי בהמה שלמה ואין ניכר בה כלום, אלא ודאי אם פסק לה הסיבוב ואינה מסבבת בראשה לא חיישינן שיש לה מים בקרום כנ"ל:

(ד)

והכי נהוג. הקשה הש"ך דהא בהג"א מבואר דזה דוקא למ"ד קרמא תתאה וא"כ לא מטרפא בעילאה ואע"פ שהעליון ודאי ניקב, אבל לפמ"ש הרב דקיי"ל כמ"ד קרמא עילאה וא"כ בזולת חסרון הבקיאות ג"כ אסור, ובפלתי כתב דהטעם הוא דדרך חטמו נכנס כדאשכחן בטיטוס שנכנס והוא בחוטמו ובאמת י"ל דגם הג"א מיירי בכה"ג שנכנס דרך חוטמו, והרי כל ראיה של המקילין מטיטוס ושם נכנס דרך חוטמו, ומלשון הג"א אין הכרעה והילך לשון הג"א ור"ח כתב אם נמצא תולעת בקרום של מוח והמוח קיים ובקרום התחתון אין בו רושם ולא קורט דם כשרה, משמע שסובר כמ"ד קרמא תתאה עכ"ל:

הנה הבין הש"ך מזה דלמ"ד קרמא עילאה ודאי טרפה ובאמת י"ל כוונתו מדכתב בקרום התחתון אין בו רושם משמע אילו הי' בו רושם הוי טרפה ומזה דייק הג"א דסובר קרמא תתאה דא"כ אפילו יש בו קורט דם וניקב אלא שבעליון אין ק"ד ג"כ ראוי' שיוכשר א"ו דסובר דקרמא תתאה טריפה ולכן תלי' הכל בתחתון וזה ברור, וכתב בפלתי שלדעת ר"ת דמחלק בין טריפות אדם לבהמה אין ראי' מהנ"ל, ובאמת לענ"ד דדברי המתירין עיקר זולת הראיה שהביאו דפשיטא דאין להוסיף על הטריפות ואי' ואיפוא מוציא המקום הדין דתולעת במוח יהי' טריפה ומהיכא תיתי להוסיף על הטריפות, ולכן נראה דדברי המתירין טעמן ונימוקן עמם:

והנה הפר"ח הרבה להשיב על דעת ר"ת, גם כבר השיגו התוס' על רבינו תם מההיא דמייתי ראי' לענין נקיבת המרה מאיוב דאמר ישפוך לארץ מרירתי ומאי ראי' דאדם אית לי' מזלא, והי' נראה ליישב דהא בלא"ה קשה על רבינו תם מהא דאמרינן בריש פ"ק דילפינן דאזלינן בתר רובא מרוצח דאמר רחמנא דקטלינן לי' ודלמא טריפה הוי וניחוש דלמא במקום סייף נקב הוי אלמא דאפי' באדם טרפה נקיבת הוושט, לכן נראה ודאי דאף שהמזל גורם שיחי' מ"מ נתנדנד והולך וסופו למות אלא שהמזל גורם לו שיחי' ומכל מקום הוא בתכלית החולשא ולא עדיף מאי דאית לי' מזלא יותר מלמ"ד טרפה חי', ועיין במהרש"א פא"ט דף מ"ב ע"ב שפי' בכוונת התוס' דלמ"ד טרפה חי' נמי זולת המזל אינו יכול לחיות ע"ש אם שאין דבריו מוכרחין מ"מ י"ל כן לר"ת והתוס' כתבו דאפי' למ"ד טרפה חי' מ"מ ההורגו היה פטור והטעם מפני חולשת חייו ובחייו קרוי מת עד שחושבין אותו גברא קטילא וחייו אינו חיים עד שההורגו הי' פטור, והנה ודאי גם רבנן יודעין הפסוק שהוכרח השטן לשמור נפשו כמפורש במקרא רק את נפשו שמור, ודאי ר"י בר יהודה ידע מזה אלא שנחלקו דלר"י השמירה היתה טבעית וכוונתו שלא יגרום לו מכה הגורמת מיתה ורבנן סוברין שהיתה בדרך נס וא"כ שפיר הביא ר"י ראי' שהרי הוכרח השטן לשמור את נפשו וכי זו הוא שמירת הנפש בהיותו טריפה ונפשו אינה חשובה כלום שההורגו לא הי' עליו חיוב מיתה ובודאי הש"י כיון שישמרהו שמירה מעולה אשר יהיה כשאר בני אדם ולא שמירה פחותה כזה דהוי כהורגו ולכן שפיר הביא ראי' שאינו נטרף בזה וזה ברור ונכון:

גם מה שהקשו מלוי דאמר נתמזמז מוחי' דידין וקשה הא כל ריעותא של מוח הוא משום הקרום ונקיבת הקרום גופי' כשר לר"ת גם זו אינה קושי' כי נראה דלאו בכל הטריפות אמר ר"ת שטריפות חיי אדם ודוקא בנקובת הקרום שהוכרח לזה ממ"ש התוס' אבל לא בטריפות זולתם ובודאי אם ינטל כל הקרום גם ר"ת מודה דאפי' באדם טריפה שהרי

יש הרבה מכות שגורמים אפילו באדם מיתה וא"כ לפי ס"ד דש"ס שאמר נתמזמז מוחי' שאינה חי' ר"ל דכל הקרום סופו להנטל וכן מה שהקשו מעגונה למעלה מארכובה שתנשא מפני שהוא טריפה אף לר"ת לק"מ, דקים להו לחז"ל דאף באדם אינו חי, ושוב מצאתי כן בב"ש, אמנם קושית התוס' הוא בהיפך שהרי רבי יוסי בר"י סובר שזה טריפה מוחלטת והם רצו להוכיח היפך סברתו ומאי הוכחה שהרי אפשר לו לר"י לחלק בין טריפות אדם לבהמה וא"כ לק"מ על רבינו תם, ומ"מ בזה נראה עיקר כהמתירין זולת הראי' שהביא שהרי אין להוסיף על הטריפות ואיה ואיפוא הוזכר בש"ס תולעת במוח אלא שהיינו חוששים שמא ניקב הקרום וכיון שהקרום שלם מבלי ריעותא מאין הרגלים להטריף ולכן נראה דברי המתירין עיקר וטעמן ונימוקן עמן:

(ה)

ואין בקרום התחתון רושם ולא ק"ד כל האחרונים מתמיהין דאפילו יש בו נקב נימא דלאחר שחיטה פרש כדלקמן סימן ל"ו בריאה ועיין פר"ח שהביא תירוצים רבים ודחה כולם, והעלה במסקנתו כתירץ הדרישה דקורקבן שאני שקרומים קשים וריאה מרחפת, ולא נהירא שהרי גם בכרס ודקין דינא הכי והפר"ח חילק בעובי מעט ול"נ גם שסברא בהיפך שהרי בקורקבן הדין כן אפילו בזמן מיעט אחר השחיטה ועבר כל עובי העור וכ"ש שאפשר לו לנקב אחר שחיטה קרום דק, וגם אילו היינו אומרים שאף בחיי הבהמה עושה נקב דק כמו קרום וכיון שהתחיל מעט לנקב א"כ ברבות הימים והזמן מרחיב הנקב ויוגדל יותר יותר וא"כ גם בקורקבן יש להטריף. ובפרט שיש סברא שניקב קודם שחיטה דהאיך יעבור קרום עב כזה בקט זמן אח"ז, ובפלתי פי' דנמצא בין קרום לקרום ובודאי ניקב האחד אף על פי שאין רושם עלה בו קרום מחמת מכה וזה אי אפשר אחר מיתה, ולפ"ז אם הנקב פתוח לרוחה תלינן שאחר שחיטה וא"כ למה כתב שאין בו רושם אפילו יש בו נקב גמור כשר, גם ממ"ש הפוסקים והמחבר באם נמצא חוץ לקדירת המוח כגון בחוטם כשרה דתלינן שלא הגיע למוח מעולם משמע אילו היינו תלינן שהגיע למוח הי' טריפה אע"פ שלא יש שם קורט דם דבק"ד אפילו בחוטם דלא שייך ס"ס שהדברים מוכרחים שהגיע לשם ומ"מ הוא טריפה אם הי' מגיע לשם אע"פ שאין בו רושם, ולכן לא עלתה תרופה לקושי' זו, ובאמת בפוסקים ראשונים שהביאו דין זה אינו מוכרח כלל דבנקב לבד יהי' טריפה, וקצת משמע להיפך מדכתבו ואין בו רושם ולא כתבו שיהי' הקרום שלם א"ו הם לא הקפידו רק על רושם של דם שנראה שהי' בו קורט דם אלא שכבר נתחלחל שלא נשאר בו רק רושם של דם, מיהו מדברי ת"ה לא משמע כן ואפשר לומר דמי ימר שנמצא כנגד הנקב ולא באמצע המוח ואילו

נקבה נקיבה מטעם שביקש חמימות ורצה לצאת הי' לנו להמצא נגד הנקב דמסתמא היא נוקבת והולכת עד אשר תוכל לצאת, ומהיכא תיתא נימא שביקש חמימות ושוב חזר ע"כ ודאי לא הי' הנקב מפני שביקש חמימות, רק שניקב המות עד שיעשה הנקב, וא"כ יש לחוש שנקב מחיים, כיון שכל הסברא הוא מטעם שביקש חמימות ונקיבה זו ודאי לא היתה מטעם זה, אבל אם נמצא פיו נגד הנקב באופן שנראה הדברים שהי' נקב והולך ואין רושם של דם נראה באמת דכשר, עוד י"ל כיון דאשכחינן בטיטוס שהתולעת ניקב במוחו אע"פ שהוא היה עודנו בחיים אלמא דטבעו לנקב וכיון שמנשך אפשר שיגרום גם נקיבה ואע"פ שאינה העיקר מ"מ יש להחמיר בנמצא בו נקב כמ"ש (נראה שמחמיר רק בנמצא התולעת שלא כנגד הנקב):

סימן לב

(ו)
רוב הקיפו בטור כתב כולו או רובו, ומזה דייק הב"ח שכוונת הטור ברובו צ"ל בכולו והיינו שלא יצטרפו הנקבים שאין בהם חסרון לרוב כמו בגרגרת לקמן סימן ל"ד, והפר"ח השיג דלית לן לאקולי טפי מגרגרת בלי ראי' ובאמת יש לתמוה על הב"ח שסמך להתיר איסור על דקדוק חלוש כזה, ואם באנו לדון לשון זה י"ל כוונתו משום סיפא דאע"פ שנפסק כולו וכל המוח קיים עדיין וס"ד כיון שעדיין הוא חזק כ"כ הדר ברי' קמ"ל דגם כולו טריפה, ואפילו הטור עצמו לא הי' כתב כן בפשיטות בלי ראיה ויש קצת ראי' לדברי פרי חדש מהא דריש פא"ט דפריך תני דבי ר"י י"ח טריפות ומסיק דכל מה שנכלל בסוג אחד לא חשיב אלא לחדא ופריך פסוקי נמי תרין והיינו פסוקת החוט וגרגרת, ואי כדברי הב"ח מאי קשי' הא י"ל שמנה נקבי' שאין בהם חסרון בגרגרת דטריפה ברובו משא"כ בחוט ויש לדחות דכיון דטעמא דנקבים מצטרפין לרובא הוא מפני שסופו לפסק, וזה כבר ניכלל בפסיקת החוט, אלא דלפי דעת הב"ח כאן אין סופו לפסק:
והנה בגמרא אמרו חוט השדרה שנפסק ברובו וכמה רובו, רב אמר רוב עורו ואמרי לה רב מוחו, מ"ד רוב מוחו כ"ש רוב עורו מ"ד רוב עורו רוב מוחו מאי, וכתבו התוס' רוב מוחו מאי דילמא הוא הדין ברוב מוחו ונקט עורו לאשמועינן דאפילו עורו בעי רוב, והקשה מהרש"א דלפ"ז מאי קאמר מ"ד רוב מוחו כ"ש רוב עורו דילמא להך מ"ד לא בעי רוב עורו ותבעי נמי להך מ"ד אי בעי רוב. ונראה ליישב דלכאורה יש להבין להך מ"ד שפי' רובו הוא רוב מוחו דהא להדיא תנן במתניתין ובריייתא נפסק חוט השדרה ולשונות אילו מורין על פסיקת החוט עצמו ואין לשון זה צודק על המוח שבחוט שיקרא חוט ובפרט במשנה ששנו נפסק החוט שזה ודאי מורה על פסיקת החוט, וסתם פסיקה

הוא ברובו, ובריייתא אפשר לפרש דרובו קאי אמוחו שבתוכו, אבל במשנה ודאי לא אפשר לומר כן. ל"נ דגם מ"ד רוב מוחו מודה דמתניתין מיירי שנפסק רוב החוט אלא דבהא פליגי דהך מ"ד סבר דלהכי בעינן שיפסק רוב החוט מפני שאז ודאי אין המוח שבו מתקיים וכיון שגרם שנפסק רוב המוח לזה הוא סיבת טריפתו ומפני כך ניטרף ברוב המוח אפילו לא נפסק רוב החוט אחר שהוא סובר שפסיקת העור אינה רק עילה לפסיקת המוח, ואולם מ"ד רוב עורו פליג ע"ז וס"ל הדברים כפשטן שהטעם הוא באמת מפני פסיקת עור החוט זולת המוח, אבל פסיקת המוח אינה כלום, ובזה ניחא מאי דאמרו מ"ד רוב מוחו כ"ש רוב עורו, ולכאורה קשה מנ"ל הא שהרי לפי דעתו לא הוזכר כלל פסיקת החוט ובפרט לפי' ר"ת שסובר למ"ד רוב עורו מבעי אי בעינן נמי רוב המוח, וא"כ קשה מנ"ל דלהך מ"ד רוב עורו נמי טריפה א"ו דגם הוא מודה שהפירוש בבריייתא ברוב החוט אלא שהטריפות זה מפני רוב המוח וכמ"ש ולפ"ז הפי' באיבעי דש"ס רוב מוחו מאי הוא ג"כ כדרך שכתבנו אם גם הוא מודה שטריפות פסיקות החוט מפני פסיקת המוח כמ"ד רוב מוחו וכמ"ש, וע"ז פירשו התוס' יען כי הוקשה להם אם יטריף ברוב מוחו למה לא אשמועינן הפי' כהך מ"ד רוב מוחו לכן פי' דהך מ"ד י"ל שבא לאשמועינן פי' הבריייתא שהוא רוב עורו כפשטי' דאפילו עורו בעי רוב, ולכן תפס פירש הבריייתא ברוב עורו לאשמועינן שגם עורו צריך רוב אע"פ שאי אפשר לטעות בבריייתא דפחות מרוב מ"מ פירש הבריייתא כפשטי' לאשמועינן שאף עורו בעי רוב, וא"כ לא קשה קושי' מהרש"א דוודאי באמת א"א לומר בעורו שניטרף בפחות מרוב שהרי שנינו במשנה נפסק החוט משמע דוקא רוב, ורב לא אתי לאשמועינן רק פשטא דבריייתא ומתני' ואע"פ שא"א לטעות בריייתא מ"מ רב אמר דין פסיקת החוט הוא ברוב שלא יטעו השומעין לומר דעורו לא בעי רוב, אבל באמת א"א לומר כן וא"ש ודו"ק:

ונשמע מזה דלהך מ"ד טריפת עור מפני פירוד המוח שבתוכו שסופו לצאת, ולהך מ"ד ודאי אין סברא להטריף בנקבים שאין בהם חסרון ושם לא שייך שסוף המוח לצאת וכן פירש"י כ"ש דכיון שהעור מחזיקו וכיון שהעור נפסק אינו מתקיים כלל, ומזה נראה ברור דנקבים שאין בהם חסרון כשר, וכיון דלמ"ד רוב מוחו כשר נראה דה"ה למ"ד רוב עורו דא"כ מאי קאמר כ"ש תבעי ליה בנקבים שאין בהם חסרון אלא ודאי דהאי לכ"ע כשר, איברא למ"ד דנקבים שאין בהם חסרון דגרגרת השלם מצטרף אזלא כל ראיה הנ"ל דכיון דשם ע"כ הטעם מפני שסופו ליפסק, וא"כ גם כאן אפשר שסופו לפסק ולכ"ע טריפה שגם המוח יוצא, מיהו לפי מה שיתבאר לקמן דקי"ל כמ"ד שהשלם אינו מצטרף בנקבים שאין בהם חסרון, וע"כ שמו עצמו הוא פסיקת הגרגרת ומוכרח שאין

סוף הנקבים לפסק עם השלם דא"כ לצטרף נמי השלם, אלא ודאי דבפסיקת הגרגרת הוא עצמה הפסקה ששם אין חילוק אם הרוב במקום אחד או שהוא במקומות נפרדים, וא"כ נראה ברור דלמ"ד רוב מוחו שאין נקבים שאין בהם חסרון מצטרפין, וע"כ הה"ד למ"ד רוב עורו כמ"ש גם מה"ת לאפושי פלוגתא כיון שלא נתבאר נפקותא ודאי ל"ד לגרגרת ובאמת מדברי רש"י נראה ג"כ דאפילו למ"ד רוב עורו הטעם הוא ג"כ מפני שסוף המוח לצאת שפי' אניתמרך שזו היא פסוקה, ואע"פ שמוח אינו מעלה ומוריד הנ"מ בהפרדה, משא"כ בהמרכה, ולכאורה קשה שהרי לא הוזכר במתני' ובברייתא זו רק רוב עורו להך מ"ד א"ו שסובר דלהך מ"ד ג"כ הטעם משום המוח דכיון שסופו לצאת מודה דטריפה ולא פליג אלא בהפרדה, ואפילו לטעם הראשון של רש"י שסוף החוט ליפסוק מ"מ י"ל דכאן אינו טריפה דקיל מגרגרת שהחיות תלוי' בו כמו שהוכחנו. כללו של דבר דברי הב"ח יש להם פנים בהלכה, וגם הש"ך הביאו בסתם אלא שעדיין צ"ע למעשה:

(ס"ב)

או שנסדק לאורכו דעת רוב האחרונים וממש כולם, דכאן לא בעינן שיור למעלה ולמטה כדלקמן בגרגרת סימן ל"ד, זולת הפ"ח שדעתו להחמיר דלית לן להקל טפי מגרגרת, ובפלתי כתב דתלי' במחלוקת אם השיור צריך שיהי' במקום שחיטה כתבו דהשיור למטה צריך שיהי' קודם החזה דלמטה מהחזה דינו במשהו ואי לא בעי מקום שחיטה כאן נמי הקרום מחזיקו, ולעד"נ דלסברת הפר"ח לא מהני החזקת הקרום, שהרי לקמן כתבו דהמשהו צריך שיהי' במקום שחיטה דלמטה דינו כריאה וא"כ נמי נימא מה בכך שנקובתו במשהו, מ"מ הוא מחזיקו, אלא ודאי בזה אינו נחשב כלל לגרגרת ולא מהני, כבגרגרת עצמו שהיא אותו האבר, והה"ד הכא צ"ל להיות בגוף האבר ולא מהני החזקת הקרום מיהו מסתימת הרמב"ם וטור ורשב"א שלא כ"כ משמע דלא בעינן שיור כלל ונראה ליה ראי' לדבריהם מהא דאמרינן בגמרא מ"ד רוב מוחו כ"ש רוב עורו ופרש"י שסוף המוח לצאת כמ"ש למעלה וא"כ עדיין תבעי לי' דלמ"ד רוב עור בנסדק ואין שיור טריפה אע"פ שכל המוח קיים כמו בגרגרת, והך מ"ד י"ל שסובר בנסדק מבלי חסרון במוח שכשר שעיקר הטריפות תלוי במוח שכאן לא שייך סברא שסוף המוח לצאת, גם לפמ"ש לעיל לרש"י שטעם הטריפות להך מ"ד ג"כ מפני המוח, וא"כ נראה בנסדק כשר בכל גווני אפילו בלי שיור, ודוחק לומר דהטעם נסדק בגרגרת הוא מפני שסוף הגרגרת להנטל דמ"ל הא, ונראה דהטעם נסדק בגרגרת משום דהוי כמאן דליתי' כיון שאינו מחובר וגרע מפסיקה אבל זו לא שמענו שיהי' סוף הגרגרת להנטל, וא"כ כאן כיון שהוא מחובר למעלה בקרום גם החוליות מקיפין אותה כמ"ש רש"י בנסדק הגרגרת

ועוד דלרב דבעי חוליא בגרגרת ולא נדע השיור בחוט דלא שייך כן וא"כ ה"ל לפרושי בש"ס הדין בחוט לפי סברתו א"ו דבחוט כ"ע מודה דכשרה בלי שיור מטעמי דכתיבנא, גם י"ל דודאי בגרגרת צריך שיעור באותו אבר עצמו וזה אינו מן האבר, משא"כ בחוט שעיקרו מהמוח אלא שאינו ניטרף במשהו ומ"מ הוא מעין המוח ול"ד לגרגרת והתוס' הקשו האיך מדמה מוח שהוא במשהו לחוט, וי"ל בפשוט דרשי' פי' אדלוי דאמר נתמזמז מוחו דדין ומסיק דאין מוליד משום שהחוט יורד מהמוח, וא"כ י"ל דודאי קים להו שאין סוף הקרום ליפסק אלא שזה גורם קילקול כי אם המוח מקולקל, גם כאשר ירד לשדרה מקולקל הוא מזיק גם לחוט ובמוח עצמו שמשם כח החוט, ואם המוח הוא מקולקל הא בהא תלי' וגם החוט מקולקל, לכן הם דומים ממש, ולפ"ז ודאי מהני שיעור כיון שהם ממש אבר אחד, הנה יש הרבה צדדים להתיר וכך הדעת נוטה, והוא הדבר שסתמו הפוסקים מיהו לכתחילה יש לחוש לדברי פר"ח, אבל בהפסד מרובה ודאי יש לסמוך על הראשונים ועל ב"י וד"מ ופרישה וב"ח וש"ך וט"ז, ומ"מ נ"ל שאף לדעת המחמיר ודאי למטה מבין הפרשות מהני השיור שהרי רש"י פי' הטעם ששם יריכים מעמידין שדרתו וא"כ פשיטא שהוא מאבר מעצמו וכי בשביל זה יגרע מפני שירכים מעמידין אותו ופשיטא דמהני שיור לכ"ע וזה ברור:

(ג)

ומחמת כבידו אינו יכול לעמוד טריפה מיבעיא דלא איפשטי' בש"ס ופסקו לחומרא, אמנם הרי"ף השמיטה וצריך טעם למה, ונראה דס"ל להריף דודאי לא מסתבר לומר כיון שלא נראה שום ריעותא בחוט אלא שאינו יכול לעמוד וזה אפשר שהוא רב המוח ולפי רבות המוח יתקשה עד אשר יוכבד מאד ומזה הוא מניעת העמידה ואדרבה לפי רוב המוח יחזק החוט ע"כ מפרש דהך בעיא לא קאי אלא אמאי דסליק שנתמסמס המוח והיינו שאינו יכול לעמוד וזה סימן טריפתו, ואם יוכל לעמוד כשרה ואפשר שהוא מטעם שנתבאר לעיל דכשיכול לעמוד ודאי נשאר רובו, וע"ז הוא בעי דרב ירמי' דאינו יכול לעמוד מפני כבידו דהיינו שהחוט כבד מאוד וזולת המיסמוס אי אפשר לו לעמוד, (ובזה ניחא דקאמר רב נתמזמז כשר ונתמסמס היינו בא"י לעמוד, וא"כ משמע דנתמזמז אע"פ שאי"כ לעמוד אלא ודאי לאו ריעותא היא כלל מה שא"י לעמוד וכ"ש א"י לעמוד מחמת כבדו), וא"כ אי אפשר לנסותו שזולת המיסמוס ג"כ אינו יכול לעמוד, אלא שאינו מסיבת המיסמוס או דנימא שגם בזה סוף החוט לפסק אע"פ שמקדם הי' בריא אף שלא הי' יכול לעמוד, מ"מ כיון שבא מחמת מסמוס ובזה עלה בתיקו והרי"ף סמך עצמו על מה שסתם כל שא"י לעמוד שטריפה בנתמסמס משמע שאין בנו אם א"י לעמוד מחמת

כבדו, מ"מ י"ל שגם המיסמוס גורם מניעת העמידה וטריפה אבל כשהחוט בריא לא מסתבר להטריף אף שלא יוכל לעמוד, ועיין סימן ל"א דלכאורה משמע דבמסמוס כשר אע"פ שאינו יכול לעמוד, אלמא מניעת העמידה אינה סיבה לטריפה, ולכן פי' כמ"ש ודו"ק, ומ"מ העיקר כפסק המחבר:

(ה)

עד בין אגפים בגמרא אמר ובעופא ר' ינאי אמר עד בין אגפים ר"ל למטה מן אגפים, ונסתפקו התוס' למטה ממקום חיבורו בגוף או במקום ששוכבת על הגוף, והרא"ש כתב דלמ"ד בין אגפים נמי איכא לאספוקי הכי ומסברא דמקום חיבורן הוא דכי נחלקו במשהו, ובאמת יש לומר דגם התוספת ורשב"א מודים למ"ד בין אגפים שהיא מקום התחלתן דודאי כיון שהעליון נמי נקרא גף והוא אמר עד בין אגפים, ומשמע ודאי שעד בין מקום התחלתן שגם שם נקראים אגפים, ולא נסתפקו רק למ"ד למטה מן אגפים דמשמע לכאורה איפכא דכיון שכל מקום השכיבה ודאי נקרא גף והוא אמר למטה מהם מהיכא תיתי נימא דממקום שמחוברת שהרי זה הוא גף כמו זה, ומ"מ נסתפקו בדבר שמא לא אמר רב במקום חיבורן וקאי אמאי דסיים ר' ינאי בין אגפים שאמר שהוא מקום חיבורן, ולפ"ז הוא מוסכם למ"ד בין אגפים שהוא מקום התחלת חבורן וכן משמע בתוס' ורשב"א שלא כתבו הספק רק למ"ד למטה כו' אלא שהרשב"א החמיר דמספקא לי' כמאן הילכתא וגם רש"י וסמ"ק החמירו מחילוף הגירסא שיש להם ולפ"ז הרי"ף והרמב"ם והרא"ש שפסקו בין אגפים לכ"ע במקום מחוברת בגוף, ויפה כתב רמ"א להכשיר בהפסד מרובה כדיעה ראשונה ודלא כט"ז, וכן סתם בנה"כ דיש לסמוך על הדיעה הא' בה"מ:

סימן לג

(א)

ניטל לחי העליון להרמב"ם טריפה זו היא טריפות מחודשת להרמב"ם ולא נמצא כן בקדמון זולתו וכבר שאלו חכמי לוניל על מה שהוסי' על הטריפות כי לא הוזכרה בש"ס והוא ז"ל השיב שנשמע מכלל אמרם דלחי התחתון כשר משמע ולא העליון, וגם הוא ניכלל בכל שאין כמהו חי' עיין בכ"מ ובב"י לשון התשוב', ובפלתי כתב דלא הוי רק ספק טריפה ונ"מ לס"ס, ולא נהירא שהרי הרמב"ם כתב שבהעדרו יתקררו האיברים ותמות מיד אלא דנראה דנשמע מהדיוק דוקא התחתון כמ"ש הרמב"ם להדיא, איברא דאיכא למידק מריש פא"ט דתני ר' ישמעאל י"ח טרפות וזה לא נימנה ביניהם, ואפשר שהרמב"ם סובר שלפי המסקנא שלא מנה זולת סוגי הטריפו' וי"ל שזה הוא בכלל

נטולה, וכבר מנה נטולת הכבד, ואיברא שזה אינו רק אי אמרינן דאינו ניטרפת בנטולת הכבד עד שתנטל כולה, וא"כ שפיר י"ל כמ"ש אבל אם נאמר דכבד צריך שיור כזית ואף אם לא ניטלה כולה ונשאר פחות מכזית היא טריפה א"כ ל"ל כמ"ש שלא מצינו לר"י נטולה זולת הכבד וכיון דכבד אין צריך להנטל לגמרי ואין השיעורין שוין כמ"ש התוס' שם וע"ש הקושיא במקומה, נמצא לפי כלל הדברים שאם סובר כמ"ד כזית אז יותר חדא ולמ"ד כולה בעינן הם י"ח מצומצם ובזה יש ליישב קושי' התוס' שהקשה למ"ד חסרון בפנים ל"ש חסרון אז בצר לן חסרון דריאה, ולפ"ז ניחא די"ל שסובר כמ"ד דבעינן שיור כזית וא"כ פש לן נטילת לחי ומעייל בדוכתא דחסרון דריאה, ובזה נמי ניחא דלפמ"ש לעיל דלפיכ' לא חשבי מפני שסובר כמ"ד דבעינן נטילה כולה, ועדיין הי' קשה למ"ד דש"ס דמנה כל הטריפות עם היותם מין אחד וקשה למה לא פריך מניטל לחי העליון שהרי הוא טריפות מוסכמת לדעת הרמב"ם, ולפ"ז א"ש דודאי הוי יודע מזה שנטילת הלחי טריפה כמ"ש הרמב"ם שא"א זה לחיות מבלעדו וכ"ש למ"ד ט"ח, אלא שסבר המקשה שסובר דחסרון בפנים ל"ש חסרון, וגם אינו סובר כר' שמעון והכניס נטילת הלחי תחת חסרון דריאה וא"ש ודו"ק:

ובזה נוכל ליישב גם מה שהקשו התוס' לעולא דפליג אדרכיש ואינו סובר טריפות לקות הכוליא ותקשי' לי' מדתני דר"י דמנה י"ח, וכן קשה למ"ד דפליג אדרב מתנא ואינו סובר הך דבוקא דאטמא דשף מדוכתי' דבציר להו מי"ח ולפ"ז ניחא די"ל שסובר דבכבד בעינן כזית לר' ישמעאל וגם סובר כר"ש דנקיבה בריאה אינה טריפה רק עד שתנקב לבית הסמפונות זולת חסרון דלא צריך לנקיבת סמפונות ובהעדר לקות הכוליא או דרב מתנא גם כן יש י"ח וא"ש ודו"ק והתוס' נדחקו מאד בפירוק קושיות הללו ולדברי הרמב"ם א"ש ודבריו מוכרחים:

(ג)

או תורבץ הושט שניקב נבילה, הנה הש"ך האריך לתמוה על המחבר על אשר פסק בתורבץ דהוי נבילה שלא מצאנו כן בשום מקום, ובש"ס ובפוסקים משמע דטריפה לחומרא הוי וכוונתו דמסיק בש"ס דלא מקום שחיטה הוא ונראה דהנה בפלתי הקשה אהא דפריך הש"ס בפרק השוחט אמתני' דנפסלה בשחיטה היא נבילה ממתני' דפא"ט דחשיב נקיבת הושט בטריפות ומאי קשיא דילמא הא דחשיב נקובת הושט ר"ל תורבץ הושט דנמי במשהו ומ"מ אינו רק טריפה ותירץ בדוחק דפריך לשמואל דס"ל דתורבץ ברובו וזה דוחק דהא רבא סבר דבמשהו ואף על פי כן תירץ תירוץ אחר מדוחק ול"ל לדחוקי במאי דלק"מ לדידי' והל"ל לדשמואל מפרש הכי גם לא יתכן שיסברו כולהו

אמוראי כר' יוחנן ור"ל שתירצו בענין אחר דסבר כשמואל והוי לי' לתלמודא לאדכורי להו בפלוגתא דרב ושמואל בתורבץ, ולכן נראה דלא ברור לן דבתורבץ אינו מקום שחיטה מטעם שיתבאר בש"ס, דהנה בש"ס פא"ט דמ"ג גרסינן תורבץ הושט אמר רב במשהו ושמואל אמר ברובו ומפרש רב יהודא דרב סובר מקום שחיטה הוא ושמואל סבר לאו מקום שחיטה הוא ואמרינן תו התם דהאי תורא דאתחיל בתורבץ הושט וגמר בושט וטרפי' רבא אמר רמינא עליה חומרא דרב וחומרא דשמואל חומרא דרב דסבר במשהו והא מקום שחיטה הוא כשמואל דאמר לאו מקום שחיטה ומסקינן דכי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתו להני כללי דכייל יהודא אחי משמי' דרב הכי אמר רב ושט נתנו חכמים שיעור מכלל דתורבץ ושט לאו מקום שחיטה הוא ולכן כולה כרב עביד דאע"פ שאינו מקום שחיטה מ"מ הוא במשהו, ויש להבין בש"ס דלפי מאי דאידחי מילתא דרב יהודא דלאו מקום שחיטה, וכבר החליט רב יהודא הסברא שאם אינו מקום שחיטה אינו במשהו א"כ למסקנא דלרב לאו מקום שחיטה הוא דילמא באמת נדחו דברי רב יהודא גם במה שאמר דבתורבץ במשהו י"ל בפשוט דודאי אינו צודק שנאמר דרב יהודא שאמר במשהו עינה מלבו לאמרו בשם רב אף שלא אמרו, ונראה דודאי רב יהודא שמע מרב דבתורבץ הוא במשהו לא יותר והוא בא מסברתו לתת טעם לדברי רב וסובר שזה תלוי' אם הוא מקום שחיטה. וע"ז בא רמי בר יחזקאל לומר שכלל זה אינו והביא ראי' מדברי רב שסובר שאינו מקום שחיטה ואעפ"כ אמר דבמשהו וכ"מ הלשון דרמי ב"י לא אמר רק שהכלל אינו אבל הדין אמת דהוא במשהו כמו שאמר ר"י משמו, ועדיין יש להבין האיך נעלם מרב יהודא הך דושט נתנו חכמים שיעור שאמרו רב ודוחק לומר שהוא לא שמע זה ויתכן יותר שגם רב יהודא ידע זה אלא שהמה מחולקים בפי' דברי רב, דהנה התוס' כתבו מדקא' ולא נתנו לא בעי למימר דנתנו בו שיעור למטה דמדלא פירש דבריו משמע בין למעלה ובין למטה עכ"ל והכרח זה אינו מוכרח כל כך, ובודאי אם נאמר כסברת ר"י דתליא אם הוא מקום שחיטה בשביל הכרח קל כזה אין לדחות סברא ברורה, ואפשר שגם רב יהודה הי' יודע מאמר רב, ומ"מ לא דחו סברתו הנראית בעין שהיא ברורה מפני דקדוק זה, אך לרמב"י שחולק על רב יהודא הביא סעד לדבריו ולא נראה לו לדחות דקדוק זה מסברת ר"י ולכן חולק עליו, וא"כ אין הכרח כלל דברי מי אמרו ודו"ק, והנה התוס' הקשו שם למסקנא דכולי כרב עביד היאך אמר רמינא עלי' חומרי דרב וחומרי דשמואל ותירצו דזה לפי מה דס"ד וזה דוחק בפשט דברי התלמוד שרבא גופי' אמר כן כדגרסינן התם אמר רבא רמינא כו' ויותר נכון לומר כפי מ"ש שיש כאן שני סברות במאמר רב שאמר במשהו האחת היא סברת רב יהודא שמקום שחיטה

הוא והאחת הוא סברת רמי בר"י שאין הדברים תלוי' בזה שבמשהו טריפה, ומ"מ לאו מקום שחיטה הוא וכך הוא הפירוש בש"ס דזה ודאי אי אמרינן דשיעורו ברוב ודאי אינו מקום שחיטה שבזה לא כדת הי' דברי רב יהודה, ולכן תפס רבא חומרא ברורה מכל א' שרב אמר בבירו' שנקיבתו במשהו כמ"ש ושמואל אמר בבירור שאינו מקום שחיטה מדאמר ברובו ולכן אמר רמינא עלי' חומרא דרב דהוא במשהו דהלכה כרב באיסורי נגד שמואל, וא"ת הרי אומר רב יהודא במקום שחיטה והלכתא כרב בזה אני תופס חומרא דשמואל שלדידי' ודאי אינו מקום שחיטה, ומ"מ י"ל דהלכה כרב שגם רבי יהודא סובר בזה כסברת רמי בר"י ולכן לא מפרש בש"ס גם ההיפוך ושמואל אמר ברובו דהלכה ודאי כרב דבמשהו אלא שמסופק לו טעמו של רב ובצירוף דעת שמואל שאמר כן בפירש ודאי יש להחמיר ומה שאמר רב טבות כולה כרב עביד ר"ל ג"כ אל הדרך שכתבנו שאין זה כתופסת בחומרי שניהם כי לפי דעת רמי בר יחזקאל עביד לגמרי כרב אלא שמסופק לו אי הלכה כרמי ב"י או כרב יהודא, לכן תפס חומרא ברורה מכל אחד כמ"ש ואין זה תופס בחומרי שניהם ולזה גם לא אמרו בגמרא גם ההיפך כשמואל שאמר לאו מקום שחיט' הוא והוא אמר מקום שחיטה הוא והיינו רב א"ו דרבא עצמו אמר הדברים אילו, ולכן כוונתו אף אם אינו מקום שחיטה אפשר שיהי' במשהו ודברי הגמרא מזוקקים וברורים לפמ"ש ודו"ק, ועל דרך זה תתישב גם כן קושי' התוס' שהקשה למה לא משני רבא כשמואל עביד בהיגריס שליש ע"ש, ולפ"ז ניחא דכיון דרבא גופי' אמר רמינא עלי' תרי חומרי דמקום שחיטה הוא וזה לא שייך בהיגריס, והתוס' נמשכו לשיטתם שאין זה ממאמר רבא כמ"ש לעיל ודו"ק, ולפ"ז מיושב גם כן קושי' הפלתי למה לא משני דקאי על תורבץ הושט. די"ל דהקושיא הוא על רב יהודא דאמר מקום שחיטה הוא ג"כ נבילה, ורבא הוכרח לתרץ לפי שיטתו שהוא מסופק אם מקום שחיטה הוא ולפשוט ממתני' ור"י ור"ל צ"ל דס"ל חדא מתרתי או דס"ל דההוא ברובו או דס"ל דמקום שחיטה ואין ההכרח מדבריהם. ומעתה גם דברי המחבר ברורים, דכיון דמוכרח בגמרא דמספקי' לי' לרבא אם מקום שחיטה או לאו מקום שחיטה הוא ומספיקא פסק לחומרא דהוי נבילה דהוא איסור חמור מטריפה ונפ"מ למי שאחזו בולמס שמאכילין אותו הקל תחילה, וכן למי שאנסוהו לאכול או נבילה או טריפה והוא סכנות נפשות שאין ספק שיאכל הקל תחילה וכה"ג ודברי המחבר יש להם פנים בהלכה ולחומרא יש לחוש לדבריו, אמנם האחרונים כתבו נ"מ בהיפוך שהנבילה קלה מן הטריפה ואחת הוא בביצת נבילה שאין רק מדרבנן כדלקמן ס' פ"ו וביצת טריפה הוא מן התורה, עוד כתבו דיש נפקותא לענין אותו ואת בנו כדלקמן ס' ט"ו וזהו לנפקותא מכוונת אך הנפקותא הראשונה בביצת

נבילה שהתירו בו הספק ונמשכו אחר הטורי זהב אני תמה עליהם דהא הטעם של ביצת טריפה דהיא אסורה כמבואר פא"ט דף נ"ח דאגודא כגופי' דמיא והיא וביצתה נטרפה אלא שיש הבדל בין ביצת נבילה שכיון שכמוה נמכרת בשוק לאו כגופי' הוא, ולכן אינו אסור רק מדרבנן גזירה אטו ביצת טריפה כמ"ש התוס' אבל בטריפה אע"פ שגמרה אח"כ מ"מ כיון שכבר נטרפה בהיותו אגוד בגופו ונגמרה אח"כ באיסור ונתגדלה אח"כ באיסור כמבואר בש"ס להדיא ושוין בביצת טריפה שאסורה מוכח שנגמרה באיסור והשתא מאי חילוק יש בין ביצת נבילה לטריפה דמהיכא תיתי יגרע מה שהוא נבילה, וא"כ אף בנקובת הושט שייך האי טעמא דכיון שיכולה לחיות יב"ח נגמרה ג"כ באיסור וזה ברור, וגם נקיבת הושט אינה נבילה מחיים רק לאחר שחיטה, ופשיטא שתוכל לגמר באיסור כמו שאר טריפות כמ"ש הש"ך סק"ד ומה בכך שאחר שתשחט היא נבילה והגע בעצמך בשאר טריפות אם ימות העוף וכי יותר הביצה הרי מ"מ נגמרה באיסור, ולכן ברור דאסור מן התורה ואין בו ספק, והט"ז נראה שלא כ"כ רק אנשברה מפרקת ורוב בשר עמו שאינו יכולה לחיות כלל והיא נבילה מחיים, ובודאי אי אפשר לו לגדלה הביצה, ולכן כיון שנתנבלה והביצה כבר נגמרה מותר, מיהו גם זה יש לדחות ואין להאריך יותר כי אין כאן מקומו, אבל בזה נראה ברור דאסור מן התורה וכן עיקר:

(ד)

אבל אם יש לחוש שע"י קוץ ניקב כו' משמע אפילו אין ידוע בבירור שניקב ע"י קוץ מ"מ חישינן שמא ניקב ע"י קוץ כל שאין אנו יודעין שנעשה ע"י חולי ולקמן סימן מ"ט ונ"א פסקו המחבר ורמ"א באם אינו ניכר מאין בא הנקב אם ע"י חולי או ע"י קוץ דבקוץ חישינן שמא ניקב אחד מאיברים הפנימים ובסתמא תלינן שנעשה ע"י חולי ונתנו טעם דהוי ס"ס ספק ע"י חולי ספק ע"י קוץ ואת"ל ע"י קוץ שמא לא ניקב, וכאן נמי הוי ס"ס כזה ספק ע"י חולי ס' ע"י קוץ ואת"ל ע"י קוץ שמא לא ניקב וכן הקשה הט"ז. ובפלתי תירץ דשם הוא דאמרינן נשחטה הותרה אע"פ שאינו ס"ס גמור כדאיתא בט"ז, משא"כ הכא דהוי ספק שחיטה, ולכאורה קשה לדבריו שהרי גם שם הושט בכלל דיש לחוש גם לנקיבת הושט וצ"ל דכיון דלא איתלדא ריעותא בושט לא חשבינן לספק בשחיטה, משא"כ הכא דאיתילדא ריעותא בושט עצמו, לכן מחמירינן טפי, ומ"מ יש לפקפק על חילוק זה כמו שיתבאר לקמן אי"ה, ואין להקשות לדבריו למה ניחוש במחט שנמצא בחלל הגוף ולא נעמידנה בחזקת היתר די"ל דשם קרוב הדבר שניקב שכיון שנכנס דרך הושט, מיהו הרמ"א והמחבר נתנו טעם משום ס"ס, ולדבריו דין זה גם בספק אחד דאמרינן נשחטה הותרה, ועוד דהרמ"א פסק לקמן סימן נ' דכל שנולדה הריעותא מחיים

לא אמרינן נשחטה הותרה והקושי' הנ"ל במקומה, והנלע"ד בזה דהנה התוס' בפרק השוחט הקשו לרש"י דס"ל דנקב הושט אין לו בדיקה מבחוץ, היכא משכחת ניקב זה בלא זה, ותירצו דמשכחת ע"י חולי והחולי אינו ניכר בחיצון עכ"ל וכ"כ הרא"ש פא"ט משמע להדיא דבניכר בחיצון שום חולי שלרש"י אין לו בדיקה, ונראה פשוט הטעם דאע"פ שרש"י פי' בפרק השוחט שהטעם שאין לו בדיקה מפני שנכנסה טיפת דם בנקב הה"ד ע"י חולי י"ל כן שנכנס בו דם מחמת חוליו, ובאמת פא"ט אהך דעולא פי' רש"י גופי' שאין בו טיפת דם ואעפ"כ כתב דאין לו בדיקה מבחוץ, גם מדברי הרשב"א ור"ן שחלקו בין מקום ידוע דיש לו בדיקה, משמע שעיקר הטעם הוא מפני שצ"ל עינו משוטט בכל מקום ונקב משהו אינו ניכר בו וכן משמע בתה"א שכתב נקב משהו בעור אדום אינו נבדק, ובמקום ידוע י"ל בדיקה ע"ש בדף ל"א ויותר משמע כן בחידושי, ועכ"פ י"ל שדעת התוס' והרא"ש הוא כן שנקב משהו אינו ניכר בחיצון יהי' מאיזה טעם שיהי', ולכן הצריכו שלא תהי' חולי ניכר בחיצון ובפנימו נראה שהנקב מחמת חולי, וא"כ מאין אתה בא לדון על נקיבתו ומאין בא הנקב, וע"כ ע"י החולי גרמה הנקב כאשר נראה בפנימי, א"כ למה ניחש שניקב גם החיצון, וע"כ שגם החיצון נלקה בחולי זו, והרי אין לקותא נכרת בו וע"כ הצריך שיהי' ניכר שהחולי לא שלטה בחיצון, נמצא אנו למדין שדעת התוס' והרא"ש שצריך שיהא ניכר בהכרח שלא שלטה החולי בחיצון, וזולת זה אף בחולי אין נקב ניכר בחוץ, אפשר שיהי' שגם בחולי נצרר הדם יהי' מחמת מה שיהי' זה י"ל ברור בכוונת התוס', ומעתה דברי רמ"א נכונים וברורים, דבשלמא אם הוא ע"י חולי פשיטא דכשירה ולמה נטריף, משא"כ כאן דאינו ניכר חולי ויש לחוש לקוץ אין לו בדיקה ממ"נ אם הוא ע"י קוץ אין לו בדיקה, וא"ת שהוא ע"י חולי ג"כ אין לו בדיקה, כמו שנתבאר מדברי התוס' ורא"ש שאף נקב שע"י חולי אין לו בדיקה בחוץ, אלא שאם ניכר בפנים שבא ע"י חולי ובחיצון לא ניכר שום לקותא די"ל כמ"ש ממ"נ מותר דמאין בא נקיבתו מחמת חולי, והרי עינינו רואות שאינו ניכר בו שום חולי, משא"כ אם גם בפנים אינו ניכר שום חולי, פשיטא דצריך בדיקה בחיצון, וא"ת הא אינו ניכר בו חולי, הרי גם בפנימי אינו ניכר, ואף אילו היינו יודעין דבא מחמת חולי, מ"מ כיון שאין כאן לקותא יש לחוש, ולכן אמרינן בפשוט שבא מחולי, ואף אם תאמר שבא מקוץ ג"כ כה"ג טריפה, שבקוץ לקותא לא מעלה ולא מוריד, דמ"מ יש לחוש שניקב החיצון בקוץ, והדברים ברורים, ועוד י"ל דכיון דקרומו של ושט לבן וזך מאד אילו הי' מחמת חולי לא שייך שלא יוכר במקצת חולי דנקב שע"י חולי ודאי אינו בא רק מחמת לקותא משא"כ בקורבן דאינו ניכר בו כ"כ כמו בושט:

(ה)
ואם נתחלפו טריפה, הר"ן כתב בשם רש"י שאם הוחלף הפנימי לאודם דטריפה דאמרינן דרוסה הוא, ומזה למד הב"ח להטריף במעט אודם בושט, והט"ז השיגו דלית מאן דחש להא כלל, ורש"י מיירי בספק דרוסה, והביא ראי' דאל"כ הוי דברי רש"י סותרים אהדדי, דרשב"א הביא בשמו דבעינן שיתחלפו שניהם, א"ו דמיירי באופן שיש לחוש לדרוסה, כגון דעייל ארי' ביניהן. ובפלתי כתב דהקשה לו לרש"י ממ"נ אם לקותא הוא מטבע קר וגורמת לובן, איך אפשר שיחלף לאודם, ואם להיפך שהלקותא היא מטבע אש והחום גבר אי אפשר שיחליף האודם ללובן, והאיך יתכן חילוף שניהם, לכן אמרינן דדרוסה הוא והדרוסה אדום, ואחד הוא מצד הקרות הלקותא, והשני הוא מדרוסה, עכ"פ נתיישב הסתירה ברש"י ואם כי דבריו ברורים בסברא וראוי' אליו מ"מ נמנע לומר כן בכוונת רש"י, שזה שהוציא הרשב"א כן מדברי רש"י, הוא ממה שפרש"י על הא דעולא שמנה סוגי הטריפות וכתב ז"ל וחלוף דשני קרומים דושט שניהם נטולים ממקום שהם ראוים להיות, ואין לך נקיבה גדולה מזה, הנה שהכניסם בסוג נקוב, ומזה דייק הרשב"א דבעינן שיתחלפו שניהם, ולדברי הפלתי ראוי' שיכניסם בסוג דרוסה, ולכן קשה לדעת הרשב"א שרצה להשוות דברי רש"י באופן שלא יחלקו וזה אינו כמ"ש, ולדעת הט"ז קשה יותר מאי ענין אי חליף לזה, ומ"ש לקמן בגמ' דאמרי מאי נ"מ לספק דרוסה וגם כאן הי' להם לומר כלשון הזה, וברור שאי אפשר לסבב כוונת רש"י, ואפשר שחזר בו בפירושו, וכ"כ הפר"ח אבל בפירושא קמא נראה ברור כמ"ש אף בלי ספק דרוסה כגון על אריא בנייהו נמי חישינן לדרוסה, מיהו מסתברא שלא אמר רש"י רק בהוחלף הפנימי לאודם דיש ריעותא גדולה כזו ודאי יש לחלק, לכן תלינן בדרוסה, נמצא שלפ"ז הדין הוא מוסכם שאין להטריף במעט אודם כמ"ש הטורי זהב וכן עיקר, והנה בגמרא אמר כלשון הזה שני עורות יש לושט חיצון אדום ופנימי לבן ניקב זה בלא זה כשר, ופריך למה לי' למימר חיצון אדום ופנימי לבן דאי חילף טריפה ע"כ. ויש להבין למה לא משני באמת דנ"מ לספק דרוסה שאין לו בדיקה מבחוץ, וכבר עמד בזה מהר"ם שיף ונדחק בזה. ונראה ליישב עם מ"ש הרא"ש דיש אומרים דבעינן דליחלפו תרווייהו, דזולת זה הוי ניקב זה בלא זה דכשר, והוא ז"ל דחה דבריהם דאמרינן דכיון שכולו לקוי' אינו מתקיים ע"י הב' ול"ד לנקב קטן דחברי' מגין עליו עכ"ד:
והנה עוד יש להבין על רבא שהרכיב שנים יחד וכייל להו בחדא שני עורות יש לו ניקב זה בלא זה, ומה שייכות יש להם זה לזה, והי' להם להזכירו דין בפ"ע, ולפי הנ"ל ניחא דהכי פירושו שני עורות יש לושט, ומזה משמע דחילוף טריפה כדמשני הש"ס, ודוקא

כשיש לו שני עורות אז ניקב זה בלא זה כשר משא"כ אי חילוף אע"פ שהוא כניקב זה בלא זה מ"מ טריפה, דל"ד לנקב קטן דחבירו מגין כמ"ש הרא"ש אבל אי מיירי לענין דרוסה קשה האיך כללן יחד, ומאי ענין דרוסה לנקובה אלא ודאי דאתי לאשמועינן חילוף והוא ממש אחד עם נקובה כמ"ש רש"י וא"ש המשך הלשון, ויש לפרש לדעת המצריכים שיחלפו שניהם משום דבלא"ה הם כניקב זה בלא זה דכשר וא"ש בפשיטות דחיצון אדום ופנימי לבן אי חילף טריפה, ומ"מ ניקב בלא זה כשר, ולכן צריך לחילוף שניהם, וחד בחברו מישך שייך, משא"כ לענין דרוסה דל"ל הכי ודו"ק:

(ה)

שניהם אדומים טריפה, הטעם כתבו הרא"ש והטור דאע"ג דניקב זה בלא זה כשר, זה לא דמי לנקב קטן דחברי' מגין עליו, אבל כיון שכולו לקותי' אינו מתקיים ע"י השני ע"כ, והטורי זהב הקשה לסברא זו דהא לקמן סימן ל"ו בריאה קיי"ל אפילו ניקב כל הקרום העליון כשרה כיון דבעינן נקיבת שניהם, ותירץ שגרע לקותא יותר בעור אחד ועדיין דבוק כ"כ יגרום גם להשני לקותא ע"ש. והנה בדבריו יש קולא וחומרא, הקולא הוא באם ניטל העור לגמרי כמ"ש הטורי זהב עצמו, והחומרא הוא בריאה ביש לקותא בקרום העליון לבד טריפה לפי סברתו, אבל אין דבריו מחוורין מכמה טעמים, דלפ"ז אפשר לטריפה שתחזור להכשרה, כגון שלקה העור האחד כולו שאז היא טריפה, ואם ינטל אח"כ תחזור להכשרה, ועיקר שמדברי הרא"ש עצמו נראה להדיא דלא ס"ל כן מדכתב הרא"ש דלא דמי לנקב קטן דחברי' מגין עליו, ולדעת הט"ז הל"ל בפשיטות דנקב אין סוף השני לנקב שאין בו לקותא הגורמת נקיבה להשני משא"כ כאן שכולו לקוי' אין חבירו מגין עליו ואינו מתקיים ע"י השני, משמע להדיא שההבדל בין נקב ולקותא שבנקב חבירו מגין עליו, ואפשר שיתקיים עם היותו נקוב, משא"כ כאן שא"א לו להתקיים ע"י השני, ולסברת הט"ז אם הוא מתקיים, מסתבר טפי להטריף שגורם גם בשני לקותא, ועוד דלסברת הט"ז הי' לו לומר בפשיטות על מה שכתב דהוי ניקב זה בלא זה דכאן גם סוף השני לנקב, ולא הוי כלל ניקב זה בלא זה והוי כניקבו שניהם, ומסתברא שהרא"ש דייק מש"ס דאמר ניקב זה בלא זה כשר, ולא סיים במאי דפתח במראות הושט לומר שאם הוא נחלף הוא טריפה וסיים בניקב זה בלא זה משום דטעמא דחליף משום שהוא כנטול היה לו להשמיענו רבותא טפי בחילו זה בלא זה דכשר א"ו בניטל טריפה, דלא דמי נקב לנטול וכל זה שלא כדברי התוס' ודו"ק. והפרי חדש כתב שאין מדמין בטריפות להדדי ואינו נכון, דהא בנקב זה שלא כנגד זה שפיר למידין כל הנקובים בקורקבן היכא שאין טעם לחלק כמ"ש הרשב"א בריאה, וע"ש בטור לעיל

ריש סימן ל"א, ואף החולקין לא חלקו רק מפני טעם שיש לחלק, אבל אם אין טעם גם הם מודים ועוד קשה לדעת הפר"ח שהרי הרא"ש הביא ראיה מריאה דבעי נקיבת שני קרומים, מיהו בזה אפשר לומר שהרא"ש לא הביא ראי' אלא שלשון קרמא תתאה הוא בצירוף העליון דגם בריא' איתא האי לישנא ואף קרמא תתאה וע"כ הוא בצירוף העליון דע"כ למאי דפסקינן במסקנא דבעינן שניהם, ודאי ע"כ הוא עם העליון דא"כ הוא דלא כמאן, ומסתמא גם כאן כן הוא הפירוש, אך לקמן אכתוב טעם נכון להרשב"א והר"ן והמחבר שפסקו בחלוף אחד מהם טריפה דלא כהרא"ש ועיין לקמן סימן ל"ו בישוב קושי' הטורי זהב:

שניהם לבנים טריפה, הט"ז הביא בשם רש"ל דבשניהם לבנים אין להטריף דלקותא דשינוי מראה אינו פוסל רק בריאה ולא בזולתה, אבל בשניהם אדומים טריפה ואין דבריהם ברורים דמ"ש שינוי מראה באדום או לבן, ואדרבה לקמן ל"ח באדום כשר ולבן טריפה, ואם אין אנו חושבין השינוי בנקב מאי איכפת לן שאדום או לבן, דלדרוסה לא חיישינן, ואם הוא מחמת חולי לקיי' העור גם בלבן יש להטריף דהוי כמאן דליתא, ואין סברא לחלק כלל, ובאמת בהג"א כתב כן, ואפשר שסובר כדעת רש"י שאין טריפת החילוף רק מחשש דרוסה, ובלבן לא שייך לומר כן שהדרוסה מאדמת ולכן הכשיר בלבן, אבל למאי דלא קיי"ל כרש"י לא מסתבר לחלק, ואפילו לדעת הג"א אינו צודק ג"כ לשון אי חילוף דמשמע או דקאי אתרווייהו או אכל אחד דהא לא דייקינן דינא דחילוף רק מלישנא דרבא שהזכיר מראות הושט משמע שבהכרח צריך להיות במראיתן בלי התחלפות, והאיך נזכר בלשון רבא יותר חילוף הפנימי מחילוף החיצוני, ואיך יתכן שרבא בא להורות לנו טריפות החילוף שטריפות החילוף אינו מוזכר כלל בלשון רבא, דלהנך פוסקים דסברי דבעינן שיתחלפו שניהם הפירוש בחילוף ג"כ הפנימי והחיצון וזה ניכלל בניקב זה בלא זה ולדעת הרא"ש דוקא ניקב זה בלא זה אבל לא בחילוף, ולדעת האומרים דוקא חילוף הפנימי ודאי לא מסתבר לפרושי הכי, קן העיקר שלדעת המטריפים באדומים גם בלבנים יש להטריף ואין הבדל בניהם כלל וכן עיקר.

(ה)

וכ"ש אם יש לו שני ושטים כו', הפרי חדש הביא שם הגהות מהרי"ו בסופו שמעשה בא לידו באווזא שהי' לה שני ושטים מחוברין למעלה ולמטה גם כן היו מחוברין יחד ובאמצע נחלק לשנים, והראהו להרמ"א והטריף והפר"ח כתב להתיר אם היו מחוברין למעלה ולמטה עד כאצבע כדלקמן סימן מ"ז בבני מעים ע"ש. ובפלתי כתב עליו שהפריז על המדה להמרות פני רמ"א דאין מדמין בטריפות ע"ש, ואני תמה עליו האיך דחה

דברי הפר"ח ברורים בדברים אשר לא כדת, דהא לקמן סימן ל"ה עינוניתא דוורדא אם הם שניהם למטה מחוברין כאצבע כשרה והלא נלמד גם כן לדין בני מעים, וכן לקמן ס"ס מ"ב במרה בסעיף י' בשני מרות הדבוקים בכאצבע וכן הביא הפ"ח לקמן ס"ס מ"ז בשם הרוקח שהדין שיש בשני בני מעיים ישנו ג"כ בשני בית הכוסות או בשני המססים דבהדדי יערבו כשרה ולא שייך אין מדמין בטריפות כיון שעיקר הטעם שכיון שכולה כאצבע נחשב כאחד, והוא כמו שלמדו ניקב זה שלא כנגד זה מקורקבן והעיקר כדברי הפר"ח:

(ו)

ושט אין לו בדיקה מבחוץ אצל דרוסה כיצד יעשה כו' ואח"כ הופך הושט לבודקו, דעת המחבר דלא בעי בדיקה מבחוץ כלל רק מבפנים ובבדיקה זו די, אמנם הרא"ש בפרק אילו טריפות בשמעתא דישב לו קוץ בושט, הקשה דכיון דאין לושט בדיקה מבחוץ מפני אדמימותו כי יבדוק ליה נמי בפנים מאי הוי ניחוש שמא האדים העור בחוץ אלא שאינו ניכר וסופו לחלחל בפנים דזו הוא מקלי קלי ואזיל, ודוחק לומר דאפילו האדים בחוץ רק שלא האדים בפנים לא מיטרפי' בהכי כו' ועוד אי לא מיטרפי' בהאדמת החיצון מאי קאמר הכי אין לו בדיקה מבחוץ אפילו יש לו בדיקה למה יבדקנו הואיל ולא מיטרף בהכי, וצ"ל דבספק דרוסה הקילו, וגם י"ל דרוב פעמים אפשר שיהי' ניכר טיפת דם אף על הושט מבחוץ אלא להחמיר קאמר דאין לסמוך על בדיקת חיצון לפי שהחיצון אדום, ופעמים שאינו ניכר צריך לבודקו אף בפנים כי הארס נתחלחל ולא נשאר רק מעט אדמימות הארס ואותו אינו ניכר מחמת אדמימות הושט, אבל בעוד שלא נתחלחל ועבר לפנים ניכר טיפת דם הארס בעודה מונחת על הושט וספק דרוסה דאתי' לקמי' דרבה דבדק מבחוץ ועשה עצמו כאילו לא רצה לבדוק יותר מבפנים לחדודי לאביי כל אלה דברי הרא"ש ודבריו צריכים ביאור רחב כי נראין מראשון ועד סופן תמוהין, ואבארם אחת לאחת כיד ה' הטובה עלי:

דהנה מהך שהקשו מהך דושט אין לו בדיקה בחוץ דאי לא מטריף באדומת חיצון למה יבדקנו תמי' גדולה לקושיתו שהרי הדבר פשוט שאילו הי' ניכר הארס בחוץ במו בפנימי היתה בדיקה זו מוציאנו מידי ספק דרוסה ואם היינו רואים שאין שם רושם ארס לא הי' צריך לבדוק כלל בפנימי דכיון דדריסתו בא מבחוץ וכיון שאין ארס בחיצון מאין יבוא בפנימי, ובודאי לא הטיל ארס, אבל עתה שאין בדיקה מועלת בחיצון לא זו הדרך מוציאנו מידי בדיקה חשש ארס וי"ל שהטיל ארס אלא שאינו ניכר ובהכרח צריך לבדיקת פנימי, ואעפ"כ י"ל דלא מיטרפא בהאדומה בחיצון לבד, ומצאתי לבעל

פרי חדש שתירץ באמת לקושית הרא"ש בדרך שכתבתי, אבל לא מסתבר שיהי' דבר פשוט כזה נעלם מהרא"ש, ולכן נראה לי דברי הרא"ש ברורים ונכונים בטעמן, דהנה הא מלתא דפשיטא דאם נמצא בפנימי כמראה חיצון שאין ספק שהיא דרוסה גמורה וברור שטריפה, וכן רש"י פי' בפרק השוחט דטיפת דם אינו ניכר בחיצון, אלמא שגם החיצון מראיהו כדם, וכן לפי האמת למסקנא אין לו בדיקה מבחוץ מטעם שמראהו כמראה ארס, וכן הר"ן פי' שם בשם רש"י על חילוף דטריפה דאמרינן דרוסה היא כמ"ש לעיל, הרי שבנמצא על הפנימי מראה החיצון תלינן בדרוסה, וזה פשוט ואינו צריך לפנים לדעתי, וכיון שעורו אדום מן הנמנע שלא ימצא עליו כמראה ארס, כיון שטבעו להיות אדום, וגם זה פשוט. ומעתה דברי רא"ש ברורים וקושיתו ברורה שאין לנו שום נפקותא בזה שהחיצון אדום ואין לו בדיקה, ואפילו יש לו בדיקה למה יבדקנו אחר שאינו ניטרף בחיצון לבדו, וא"ת שלא אמר רק להחמיר שלא להכשיר אם לא ימצא הארס בחיצון הרי זה נמנע אחר שטבעו החיצון להיות אדום וראי' שיהי' טריפה כפי מראה החיצון, ומאין אתה בא להכשיר הלא הוא בהכרח מפאת שטבע החיצון להיות כך בטבעו א"כ לא עשה ולא כלום שזו אינה בדיקה כלל ואינה מעלה ואינה מוריד, ודוחק לומר דהא גופי' אתי לאשמועינן מראה הארס דזה דוחק וה"ל לאשמועינן אפילו בפחות ממראה החיצון באודם מעט ג"כ טריפה בספק דרוסה, ולכן תירץ דרבותא גדולה קמ"ל דבעוד שלא נתחלחל באמת נכר לרוב, אלא שלפעמים מתחלחל ואינו ניכר אלא אודם, וזה אינו ניכר בחיצון, ודברי הרא"ש ברורים ומזוקקים ודו"ק ובהכי נמי ניחא דגם הרא"ש בפרק השוחט הקשה ג"כ קושי' התוס' שהקשה לרש"י דאמר ושט אין לו בדיקה בחוץ דלמה לא קאמר נ"מ לספק נקובה וקשה לסברת הר"ש דהכא דכיון שאינו ניטרף בנקיבת החיצון למה יבדקנו כסברתו בכאן, ולפמ"ש ניחא דוודאי כאן י"ל דנ"מ אם בדק החיצון ולא מצא נקב שאין לסמוך על הבדיקה וטובא קמ"ל דחיישינן שנכנס טיפת דם בנקב או בנקב משהו עובר ההרגש ולא שייך כאן מש"ל שהרי אין הושט מנוקב, משא"כ הכא דלעולם יש מראה דרסה ודו"ק:

ומה שתירץ דהקילו בספק דרוסה הואיל ואי אפשר בענין אחר, גם בזה יש להפליא עליו, דהא ספק דאורייתא לחומרא ומה"ת להקל מפני מניעת אפשרות הבדיקה, ונראה דס"ל דכיון דכבר הקשה התוס' למה החמירו בספק דרוסה נימא נשחטה הותרה ותי' דשכיח והוא תירץ קושי' זאת שכיון שיש אפשרות לעמוד על בירור הדבר, לא הקילו לומר כאן נשחטה הותרה ולהעמידו על חזקתה, אבל אם אי אפשר בענין אחר אוקמי' אחזקתו, ואף שאינו נראה כן מדבריו בשאר מקומות י"ל שתפס עיקר כתירוץ הב' וא"ש. וגם

מה שתירץ דע"פ הרוב קודם שנתחלחל טיפת הארס ניכרת בחוץ אלא להחמיר קאמר דאין לו בדיקה, ולכאורה לא נראה כן מבר אווזא דבפרק השוחט לפי מה שפירשה הרא"ש עצמו דמיירי לענין דרוסה ואעפ"כ אמר נבדקי' והדר נשחטי' ושט אין לו בדיקה הלא באמת צריך בדיקה ועל הרוב יש לו בדיקה, וכבר עמדו בזה הפ"ח וזו אינה קושי' אצלי דכיון שנמנע בדיקתו בפנים, א"כ למה יבדקנו בחנם בחוץ ומאי נ"מ בבדיקה זו אף אם לא ימצא בו ארס, אין העוף מוכשר בכך, ומה לו לטורח הזה, גם יתכן שכבר בדקו בחוץ ולא נמצא בו ארס כמו שפירשו הרא"ש עובדא דאביי בדוחק יותר, כך הם הצעת דברי הרא"ש וביאורן, ונמצא למידן מדבריו שלעולם צריך בדיקה תחילה בחוץ, כי יתכן שאינו ניכר בפנימי עדיין טרם היותו מתחלחל לפנים. ויש להפליא על הטור שלא הזכיר כלל בדיקת החיצון, רק שרי בבדיקת הפנימי, והוא נגד דעת הרא"ש אביו ואין זה מדרכי הרב בעל הטורים, ואפשר לומר כיון שהוצרך לדחוק הרבה גם הוא נגד רוב המפרשים, לכן לא הוטבו דבריו בעיניו ולא הביאו כלל וצ"ע:

איברא שעל המחבר אינו קשה למה לא הצריך בדיקה לחיצון מקושי' הרא"ש די"ל שסובר כדעת הרשב"א ור"ן שסוברים כיון שסימנים קשים הם אצל דרוסה אף בהאדים מבחוץ אין סופו לחלחל בפנימי וכמו כן כתב הפרי חדש:

אמנם לע"ד נראה דברי הרא"ש מוכרחים לדעת הפוסק דבחלוף אחד מהם טריפה גבי ושט כמ"ש המחבר בסעיף ה' אע"ג דניקב זה בלא זה כשר לא מצאנו בין זה לניקב זה בלא זה זולת ההבדל שכתב הרא"ש ביניהם דנקב קטן דוקא הוא כשר שהשני מגיע עליו ומתקיים, משא"כ בכולו לקוי' כמש"ל ואינו מתקיים ע"י השני, וא"כ לו יהיו האמת כדברי הרשב"א שאין סופו לחלחל בפנימי, מ"מ כיון שהחיצון כולו לקוי' דיש לחוש שהטיל הארס בכולו, ואפילו לא הטיל רק בקצתו, מ"מ בזה ודאי מודים שסופו לחלחל עכ"פ בעור א', ואין ספק שדין הדרוסה כדין נקובה לכל דבר, ואדרבה הדרוסה לעולם חמורה מנקובה כמו שאמרו בקנה אף על פי שנקובתו בכאיסר, דרוסתו במשהו דזיהרו מקלי קלי ואזיל וכן פי' הר"ן שדינו ככולו נקוב כמ"ש להדיא כאן שדריסתו במשהו ואדרבה הוא גרוע מנקוב והארס שורף, וא"כ כיון שיש לחוש כאן שהחיצון כולי לקוי' א"כ אם לא ירד בפנימי לא גרע מחילוף אחד שמפני היותו כולי לקוי' ואינו מתקיים ע"י השני, וכ"ש בדרוסה כמ"ש, מיהו הר"ן אפשר לומר דאזיל לשיטתו שסובר כדעת המצריכים חילוף שניהם להטריף וחילוף א' דינו כנקב זה בלא זה, וא"כ גם בדרוסה י"ל כן, אך על דעת הרשב"א והטור והמחבר שדעתם להטריף בחילוף האחד כ"ש הכא:

איברא דאיכא למימר דהמחבר ורשב"א אע"פ שפסקו כרא"ש בחילוף אחד מהם. מ"מ י"ל שלא פסקו כן מטעם שכתב הרא"ש לחלק בין נקב קטן לנקב כולו שאין הסברא לחלק. גם קשה קושי' טורי זהב דבריאה דקיי"ל דנקב זה בלא זה כשר, הה"ד נגלד כולו, אלא היינו טעמא דכי היכא דקיי"ל ושט אין לו בדיקה בחוץ בין לדעת המפרשים אותו בדרוסה שמפני שהוא אדום אינו ניכר, ובין לדעת המפרשים לענין נקובה שנקב אינו ניכר בה ולכן אנו מטריפים אף בנקיבת הפנימי לבד, וא"כ גם כאן שבהכרח אנו דנים השנוי מראה בנקוב מטעם שסופו לנקוב, וע"כ בא לו מחמת איזה חולי הגורמת נקיבה אלא שהחום גובר עליו וע"י זה נתאדם, וכן בלבן שגברה הצינה, ומפני זה אנו חוששין אותו בנקוב ועמ"ש בשם רש"ל, וא"כ גם כאן הדין והסברא נותנת להטריף כגון דשניהם אדומים שאין להכשיר מפני שלא נתחלף, שהרי עיקר הטעם הוא שהוא חולי, וא"כ מי יגיד לנו שהחולי לא שלטה בחיצון ובפנימי ואם מפני היותו אדום כמראיתו, היינו משום שטבעו להיות כן, ואילו הי' אדום קודם לכן הוי איתגלי בההתי והחללה היתה נראית אלא שמפני זה אינה נראית מפני היותו אדום בטבעו, וכן להיפך שניהם לבנים, כיון שהלקותא גורמת לובן אפשר ששלטה גם בפנימי אלא שאינה נראית ובזה גם לפנימי אין בדיקה כדין החיצון, ולא יוקשה על אמרי זה ממה שלא פירשו כן מאמר רבה דושט אין לו בדיקה בחוץ ופריך מאי נ"מ ולא משני בענין שכתבתי, דזה אתי מדקאמר דוקא בחוץ משמע דבפנימי יש לו בדיקה, ולפ"ז אף בפנימי אין לו בדיקה וזה ברור ונכון ודו"ק, ומיושב ג"כ קושי' הט"ז שהקשה מריאה דלפ"ז אין הטעם מפני שכיון שניטל כולי רק זה באמת חיישינן לניקבו שניהם, ולפ"ז בניטל כולו יש להקל אלא שלא מלאני לבי להקל בזה נגד הרא"ש וטור, וא"כ י"ל שפיר דהמחבר ורשב"א סוברין שאין סופו לחלחל בפנימי ואפילו נתקלקל עור אחד כולו ג"כ כשר, מיהו על הטור שכתב הטעם בחילוף אחד כהרא"ש וקשה קושית הרא"ש וע"כ כתירוצו וצריך בדיקה בחיצון, והוא פסק שאינו צריך בדיקה בחיצון, ועיין לקמן סימן נ"ז ישוב אחר בקושית הרא"ש ודוק היטב בכל זה כי כ"ז ברור:

ולפ"ז מוכח בשניהם לבנים נמי טרפה דאלת"ה נימא ושט אין לו בדיקה נמי לחלוף, וצ"ל דגם הפנימי אין לו בדיקה לענין נמצא החצוני לבן, ומוכח גם בשניהם לבנים טרפה. ואיכא למימר דנ"מ לענין אם נמצא פנימי אדום אין לו בדיקה בחוץ דגם בפנימי דינא הכי ולמה אמר אין לו בדיקה בחוץ דמשמע בפנים יש לו בדיקה, ודוק:

(ז)
וכן נקב נמי. זו דעת רש"י וסיעתו וכ"נ דעת בעל העיטור שהובא בטור דדרוסה אפילו לאחר שחיטה מינכר, ואם כן ע"כ האי בר אווזא דפרק השוחט דלא מצי רבא לאשכוחי תקנתא לאכשורה ע"פ רובא בספק דרוסה ולמה לא שחטה תחילה ואח"כ הופכה ובודקה בפנים דדריסה ניכר אפי' במקום שחיטה, אבל ודאי סובר כרש"י דמפרש האם לענין נקב, אבל דרוסה יש לה בדיקה, וכן פירש"י. וקצת קשה על הטור שכתב על סברת בעל העיטור ודבר קשה להתיר בבהמה שמתלכלך בדם שחיטה, שהרי הרא"ש והטור סוברין דלענין נקב יש לו בדיקה, וע"כ האי אווזא מיירי בספק דרוסה ואעפ"כ חשש שמא במקום נקב קא שחיט, ולדעתם מתפרש ברורים. ואפשר שהטור סמך עצמו אלקמן סימן נ"ז וכאן אמר אפילו לדעת בה"ע ודוחק:
והתוס' הקשו על שיטת רש"י מדלא אמר אמימרא דרבה דושט אין לו בדיקה לספק נקובה, ולפי זה אפשר לומר דמדאמר שאין לו בדיקה בחוץ אלא בפנים ולמה אמר כלל דבפנים יש לו בדיקה, דמה מועיל בדיקת פנימי כיון שאי אפשר לשוחטו וצ"ל דמיירי בעוף וזה דוחק דלא מיירי רק בעוף דהא הך דושט אין לו בדיקה בחוץ מיירי אפי' בבהמה ומסתמא סיפא דומיא דרישא ע"כ פירשו בספק דרוסה דאפשר לשחוט תחלה וקמ"ל דעכ"פ בפנים יש לו בדיקה אפילו בבהמה וא"ש. ובאמת שקשה לי לדעת האומרים דהכא מיירי בדרוסה א"כ בפרק השוחט דטרח הש"ס אי הלכה כמ"ד או ושט או קנה, ולמה לא הוכיח ממימרא דרבה גופי' דהא לנקובים יש בדיקה מבחוץ, וע"כ רבה מיירי בדרוסה, והאיך אומר דפנים יש לו בדיקה הא א"א לשוחטו, וע"כ צ"ל או ושט או קנה, ואפשר לומר דבאמת הוי מצי למימר דדרוסה אף לאחר שחיטה יש לה בדיקה כדעת רש"י אע"פ שאין האמת כן לכן הביא מעשה דרבה דמבואר דאינו ניכר במקום שחיטה מדלא שחטו תחילה:
עוד י"ל קושית התוס' על רש"י לפי מ"ש התוספת עצמם דף נ"ג ע"ב דלהכי לא קאמר נ"מ בודאי דרוסה לאשמועינן דחוששין לספק דרוסה וזה שייך בספק דרוסה שיש בו מחלוקת, משא"כ בנקובה כיון דמסמס קועי' דמא ודאי חיישינן לנקובה ובעי בדיקה, והש"ס אתי לאשמועינן דחוששין לספק דרוסה ודוק:

(ח)
ברמ"א **כל** עוף או בהמה, לכאורה קשה מאי קמ"ל בזה דהא אין חולק בזה דאף להמחבר אסור כיון דאין לו בדיקה בחוץ ואי אפשר לשוחטו, וי"ל דקמ"ל אפילו באופן שאפשר לשוחטה כגון שנשאר מלא סכין כפי צורך הכשר שחיטה ואע"פ כן אין לבודקה אפי' בפנים כיון שצריך לבדוק כל אורך ורוחב הושט לדידן דלא בקיאין בבדיקה אסור, אבל

במקום ידוע י"ל בדיקה בפנים וכמ"ש הש"ך ודבריו נראין לי עיקר, ובפלתי הכריע מזה דאפי' במקום ידוע אין לו בדיקה אפילו בפנים להרמ"א ואינו מוכרח וכמ"ש:

והנה הטור הביא דעת רבוותא לחלק בהא דושט אין לו בדיקה בחוץ היינו דוקא במקום שאינו ידוע כגון במסמס קועי' דמא דצריך לבדוק כל הושט אבל במקום ידוע כגון שנתחב קוץ בפנים יש לו בדיקה אף בחוץ, והוא דעת הרמב"ן והרשב"א ור"ן, והקשה בפלתי לשיטתם קשה גבי בהמה דקיי"ל דאין לו תקנה מפני שצריך לשוחטו תחילה ושמא במקום נקב שחט כיון שהוא מקום שאינו ידוע כמו שאמר רבא נשחטי' והדר נבדקי' ושט אין לו בדיקה בחוץ וקשה יבדוק מקום אחד כמלא חוד הסכין וישחוט משם ואח"כ יהפכו ויבדקנו בפנים, ונכנס בישובים רחוקים, ולע"ד מעיקרא דקושיא ליתא ולק"מ, דלא אמר הרשב"א רק כשאין צריך לבדוק זולת מקום הנקב כגון בקוץ וכיוצא בו, אבל כאן כיון שצריך עכ"פ שיעור שחיטה רובו של ושט וצריך לבודקו ברחבו זה לא מיקרי כלל מקום ידוע, שצריך עכ"פ להיות עינו משוטט בשיעור מה, והגע עצמך לפעמים רוחב ושט בהמה הוא יותר מכל אורך ושט של עוף, וברור דהרשב"א לא אמר במקום ידוע אלא כמו בקוץ אבל כיון שצריך לבדוק עכ"פ שיעור מה אין לו בדיקה וזה ברור ופשוט, ותמהני על הפלתי שחשב זה לקושיא דלק"מ, מיהו שם י"ל דקאי על בר אווזא או שאר עוף:

(ט)

במחבר **לארכו** או לרחבו כ"כ הטור, והרמב"ם כתב בפ"ג מה"ש נמצא קוץ לארכו בושט, ודייק הכ"מ דלרחבו חיישינן דזה הוי ישב, ויש ראיה לדבריו מהא דאמר בש"ס דיתיב האי מרבנן ואמר נמצאת איתמר ואמר רב כהנא לא תצייתו ליה ישב איתמר, אבל נמצאת לא איצטריך לעולא לאשמועינן דכולהו חיוי ברייתא קוצי אכלי, ואם נימא דגם ברחבו קרוי' נמצא מאי קאמר דכל חיוי ברייתא קוציא אכלי ושכיח להמצא קוץ בושט כי בכל חיוי ברייתא נמצא להם ברחבו אדרבא ע"פ הרוב אין הקוץ נמצא רק באורך כדרך אכילתו אלא ודאי דברחבו מקרי ישב אלא שלא הבנתי הפירוש לרוחבו ממ"נ אם אינו תחוב בו לא שייך כלל לומר לרחבו שהרי הקוץ מתגלגל אילך אילך לפעמים יבוא באיבראי ברוחב ואם נתחב אפילו במקצת העור לכ"ע הוי ישב, ולכן כתב הרמב"ם לארכו. ונראה דלא פליגי דבלא תחב לכ"ע אין לחוש ובתחב לכ"ע חיישינן ואפילו אם יש לחוש שנתחב בפנימי ג"כ י"ל להקל דיש כאן ספק ספיקא שמא לא נתחב כלל ואת"ל שנתחב שמא לא הבריא וכל זמן שאינו נתחב בפנימי אין להחמיר:

שם **שמא** נקב הושט והבריא ונתרפא. בפליתי הקשה לפ"ז מאי מועיל שחיטה בעוף בצוארו מלוכלך בדם ובדיקה בפנים ניחוש שמא עלה בו קרום ונתרפא, ובראשית דבריו כתב לחלק בין פנימי לחיצון דבחיצון דלא מינכר קורט דם כ"ש קרום של מכה כיון שהוא אדום, אבל בפנימי שהוא זך ובהיר גם קרום מחמת מכה מינכר, אלא שדחה זה מפני קושית הש"ך שהקשה ל"ל טעמא דנתרפא ת"ל שמא ניקב ואין לו בדיקה בחוץ ותי' דלא מיירי בנקב מעבר לעבר ויש לו בדיקה ואעפ"כ חשש לקרום מחמת מכה, ולדידי מהא לא איריא די"ל דהמחבר סובר כדעת הסוברים דבמקום ידוע יש לושט בדיקה בחוץ כמש"ל, והא דכתב המחבר לעיל ס"ז דלענין נקב ג"כ אין לו בדיקה בחוץ אלא בפנים מיירי במקום שאינו ידוע דומיא דרישא שא"א לשחוט הושט וסיפא נמי מיירי בכה"ג ולק"מ קושית הש"ך, ומ"מ זה דחוק (היינו תירוץ הפלתי) שהרי דעת רש"י דאפי' בהמסס ובה"כ שיש להם בדיקה אצל נקב מ"מ חיישינן שמא הבריא, ויותר נראה דלא חיישינן שמא הבריא רק באתילד ריעותא בושט גופי' כיון שהוחל בה מעשה המטריף וניקב הפנימי חוששין שניקב גם החיצון דכיון דכבר נתחב הקוץ למה לא יותחב גם בחיצון, אבל אם לא נולדה ריעו' בגוף הושט אף שמסמס קועי' דמא מ"מ אין זה ריעותא להטריף דאם לא הגיע לושט אינו מזיק כלל, וכן פירש רש"י ז"ל אהא דעולא שישיבת קוץ בלא נקיבה אינו מזיק כלום, והה"ד נמי לדידן בלא נתחב שאינו ריעותא כלל, מיהו קשיא לי מה שכתבו התוס' והרא"ש דלרש"י משכחת לי' ניקב זה בלא זה כגון בנקב שע"י חולי וניכר שהחולי לא שלטה בחיצון ואמאי לא חיישינן שמא הבריא, ולא ידעתי לחלק בין חולי לקוץ ואדרבא בחולי שייך יותר שיתרפא כי אם יונח קצת מחוליו יוסף להתרפא. ולכן נראה דלא חששו שיתרפא רק בקוץ שנתחב בפנימי ויש לומר שהתחיל להתרפאות ועלה בו קרום מחמת מכה, ואף שאנו רואין שלא התחיל לירפא שהרי אילו היה מתרפא גם בפנימי היה מתרפא, יש לומר כמ"ש דוקא בחיצון יתרפא ולא בפנימי, אבל ע"י חולי ממ"נ אם כבר הוקל מעליו חוליו עד אשר יתחיל מעט להתרפאות גם בפנימי הי' מתרפא, ומאי שנא חיצון מפנימי, ואם אנו רואין שלא נתרפא הפנימי גם בחיצון לא יתרפא ואין סברא לחלק כלל ולכן באמת לא חיישינן להכי כלל, אבל כאן בקוץ שנתחב בפנימי דאנו אומרים שהחולי התחילה להתרפא ובאמת גם בפנימי היה מתרפא אלא שהקוץ הי' מעכב כיון שהוא תחוב בו וגלל כן אי אפשר לו להתרפא וזולת הקוץ באמת הי' מתרפא אלא שהקוץ חזר לאחוריו איידי דפעי' ביה ובחיצון שיצא הקוץ משם התחיל להתרפא רק בפנימי הקוץ מעכב בעדו ולא יוכל להרפא. ובזה אזלו כל הקושיות, דלכן כתבו הפוסקים דשחיטה מהני בעוף בצוארו מלוכלך כמבואר בש"ס

דכיון שאין הקוץ תחוב. רק שאנו חוששין שנגוף בקנה אבל באמת אין כאן קוץ ולכן א"א, ולק"מ ממה שכתבו התוס' בחולי שלא חששו שמא יתרפא דכיון דאנו רואין דהפנימי נקוב ואילו הי' החולי מתרפא גם הפנימי הי' מתרפא כיון שהוקל החולי, אלא ודאי מדאנו רואין שהפנימי עדיין נקוב ע"כ לא התרפא וכיון שאין בחיצון נקב ודאי לא היה מעולם שאילו שלטה החולי גם בפנימי בחיצון היה ניכר כמו בפנימי דמ"ש זה מזה ולא חיישינן להכי שדוקא בחיצון יתרפא ולא בפנימי דזה לא שכיח כלל. ומיושב נמי קושית הש"ך שהקשה בס"ק ך"א לפמ"ש שדעת הרמ"א כהמחבר בעיקר הדין שחוששין שהבריא למה כתב לעיל טעמא דביש לחוש שניקב ע"י הקוץ דטרפה מטעם דושט אין לו בדיקה משמע אילו היה לו בדיקה בחוץ הוי מכשירין ת"ל מטעמא דנתרפא, ולפמ"ש דלא חששו שנתרפא רק בחיצון דאין לו בדיקה א"ש, מיהו לפ"ז א"ש טפי דכיון שאם אין כאן קוץ כל רק שאנו חוששין שניקב ע"י ואיידי דפעי' נפל משם וא"כ ליכא למימר שהקוץ היה מעכב וא"א לו להתרפא שהרי כבר נפל הקוץ, ואילו התחילה להתרפאות גם בפנימי היה מתרפא א"ו לא התחיל להתרפאות כלל ואין לחוש שתחב הקוץ מעור החיצון לפנים ובזמן מה קודם שחיטה נפל גם מפנים דכולי האי לא מחזקינן ריעותא ואוקמא בהמה בחזקת כשרות וזה ברור ונכון ודוק. כן י"ל לדעת המפרשים היה הבריא שנתרפא ומכללם הרמב"ם והמחבר. ואולם יש מפרשים הבריא היינו נקב, ויש נ"מ לשיטתם אם לא נתחב רק בפנימי מעט ולא נקב בכולו באופן שנשאר משהו בלתי נקוב ויש ו בדיקה בצד השני כיון שהוא בעור הפנימי, אבל המפרשים וכן כתוב בש"ך שמא נתרפא אין בדיקה מועלת. ואפשר שטעמם דלא פירשו הבריא נתרפא דאי חיי' שנתרפא אף בשניה' אינן נקובים יש לחוש שהי' שם נקוב ונתרפא, א"ו דסמכינן ארובא ורוב בהמות כשרים הם והה"ד כאן אע"פ שנתחבה קוץ בעור אחד מ"מ כיון שאינה נטרפת בזה ובעור החיצון אנו רואין שאינו נקוב והנקב שבפנים כמו שאינו היא אחר שאינה נטרפת בה, וכמו שפירש"י אישיבת קוץ בלי נקובה לעולא, כן י"ל ג"כ לדידן בבדקו בחיצון אך כל זה אינו רק לדידן דאזלינן בתר רובא ורוב בהמות כשרות ומוקמינן ליה אחזקתי' (עיין לקמן סימן נו"ן) משא"כ למאן דחייש למיעוטא, א"כ אף אם הוא בלתי נקוב ג"כ יש לחוש שעלה קרום מחמת מכה. מיהו בפנימי י"ל שגם קרום של מכה ניכר, ולכן אי לאו דחיישינן שמא שחט במקום נקב י"ל שיש לו בדיקה בפנימי לפי הסברא שכתבתי למעלה דקרום מחמת מכה ניכר בפנים. ובזה מיושב קושית ה"ר אלחנן שהקשה על ריב"א שסובר דנקב יש לו בדיקה בחוץ מאי פריך לר"מ היכא אכל בשרא דלמא אכל ע"י בדיקה, ולפ"ז ניחא דודאי לדידן ליכא למיחש שהעלה קרום כיון

שאין כאן ריעותא להטריף ומוקמינן לבהמה אחזקתה דרוב בהמות כשרות הן משא"כ ר"מ דחייש למיעוטא אף שרוב בהמות כשרים וכל ימיה היתה בחשש נקובה, א"כ ודאי שכיח שיעלה קרום מחמת מכה בזמן רב ואין לה בדיקה בחוץ, וזו ראי' לסברא זו דבפנימי מינכר קרום של מכה ודוק:

שם **אפילו** אין שם קורט דם. העלה הרשב"א בחידושיו ובת"ה ול"ד למחט שנמצא בעובי בית הכוסות דבלי קורט דם בידוע שהוא לאחר שחיטה דשאני ושט כיון שאוכלין עוברין שם תמיד שוטפין הדם משא"כ בבית הכוסות דמינח נייחי. ולכאורה עדיין קשה שאחר שאינו מן ההכרח שהוא קודם שחיטה ואין שטיפת המשקין מוציא מידי ספק לפחות והדבר שקול אם הוא קודם שחיטה או אחר שחיטה א"כ למה נחוש שמא הבריא הא ה"ל ספק ספיקא ספק מחיים ספק לאחר שחיטה ואת"ל מחיים שמא לא הבריא, וצ"ל דודאי זה הוה מילתא דלא שכיחא שינקוב לאחר שחיטה, שכבר כלתה התנועה החיונית ואינו מתנועע ונד ממקומו רק במקום אשר יונח שמה ינוח וישקוט מאין תבוא הנקובה, אלא שההכרח לא יגונה שכיון שאין כאן קורט דם מן ההכרח הוא שניקב לאחר שחיטה עם היותו בלתי שכיח כיון שאין כאן קורט דם ודאי קרה הדבר שניקב לאחר שחיטה ויהי' מאיזה סיבה שיהיה, וזה בכלל אמרם בידוע שהוא לאחר שחיטה כמ"ש שאין כאן ספק כלל רק ודאי לאחר שחיטה, אבל בושט שאפשר שיהי' קודם שחיטה אלא שהמשקין שטפוה אין זה נכנס כלל בגדר ספק שמא היה אחר שחיטה דודאי זה רחוק המציאות, וכיון שאין כאן הכרח, אמרינן ודאי נקב מחיים ודוק. כן י"ל לדעת הרשב"א והר"ן דסברי סברא זו דחיישינן שמא שטפו דם:

שם ברמ"א **ויש** מכשירין. אמנם כבר דחוהו האחרונים והאמת אתם, אך הרשב"א בחידושיו הביא דעת התוס' שמקילין בישב לו קוץ בושט ואין בו קורט דם מטעם אחר דאמרינן לאחר שחיטה ניקב כדלקמן סימן מ"ח בהמסס ובה"כ דאם אין קורט דם אמרינן לאחר שחיטה נקב, אלא שדחה דבריהם מהא דאמרינן בש"ס יתיב האי מרבנן ואמר נמצאת איתמר ואמר רב כהנא לא תציתי' ליה ישב איתמר אבל נמצאת לא איצטריך לעולא לאשמועינן דכולי' חיוי ברייתא קוצי אכלי, ואי מיירי בקורט דם אטו כולי חיוי דברייתא אית להו קורט דם ומכח זה דחה דבריהם, והנה כבר הודה הרשב"א שדבריהם נראין אלא שדחה מכח ראיה זו, וכן בת"ה שהביאו הטור משמע שהעיקר כסברא הראשונה אלא שכתבו לבסוף ומקצת המורים אמרו בין כך וכו' ולזה דעתי נוטה והוא מראי' הנ"ל והנראה ונדחה חוזר ונראה דלק"מ דבלא"ה יש לדקדק קצת אמאי דאמר בנמצא לא איצטריך לעולא דכולי חיוי ברייתא כו', וממ"נ אם יש סברא להטריף בזה

מאי נפקא מני', וי"ל דיש להבין לפי שיטת התו' למה לא אשמועינן עולא רבותא טפי אפילו יש קורט דם שאין חוששין והל"ל כן בפירושיו ולמה סתם, וצ"ל דודאי לא בעי לאשמועינן רבותא בקורט דם דבזה ודאי אין לחוש (היינו שמצד ק"ד בעצמו יהי' טרפה דא"כ למה לי ישב כדלקמן) אלא דאשמועינן רבותא טפי שאפילו ישב לו קוץ ויש קורט דם באופן שנראה שהוא מחיים דאל"כ ודאי לאחר שחיטה הוי ופשיטא דשרי, ועיקר רבותא הוא דאע"פ שישב לו חיישינן שהבריא וזה פשוט, והנה זה דוקא בישב לו קוץ י"ל שעיקר רבותא הוא ישיבת קוץ משא"כ בלא ישב רק נמצא כיון דנמצא לבדו אין מזיק כלל ואם היינו חוששים בנמצא קורט דם, ודאי מסתבר שאף בלי מציאות הקוץ ג"כ הי' לנו לחוש שבא מחמת קוץ שכיון דכולי חיוי ברייתא קוצי אכלי וכיון שדרך הושט הולכים הקוצים ודאי אין ספק לנו שהיה הקוץ בושט ומה נפקא מיני' אם נראה לנו עתה אף שאינו נראה לגו מעתה רק שידענו בבירור שהיה בו קוץ ומה נ"מ בנשאר או נקח הקוץ, וא"כ אין זה רבותא במה שנמצא הקוץ דאילו היה סברא לחוש מפני שנשאר בושט, גם אם אין א נראה ג"כ יש לחוש כיון שיש כאן קורט דם, וא"כ אם בא להשמיענו שאין חוששין להקורט דם אף אם לא נמצא הי' יכול להשמיענו זה וממילא הוה ידעינן דאף אם נמצא כך והשתא א"ש ומדוקדק הלשון היטב דכולהו חיוי ברייתא הכי אית להו דלמה לי טעם זה, וממ"נ אם יש לחוש בכולן יש לחוש כמו באווזות הלעטה לדידן אבל לפמ"ש ניחא דה"ק כיון דכולהו אכלי קוצים ואין ספק שהיה להם קוצים בושט ואילו הוי חוששין בנמצא קוץ אף בלא נמצא ג"כ היה ראוי לחוש ואין שום צד מעליותא במה שנמצא בו הקוץ, וע"כ עיקר חידושא של עולא דלא חיישינן אף שיש בו קורט דם וזה ה"ל לאשמועינן בפשיטות דלא חיישינן לקורט דם, אע"פ דכל חיוי ברייתא אית להו קוצים בושט והל"ל עיקר חידושו, ומאי קמשמע לן בנמצא דלכולהו הוי נמצא א"ו ישב איתמר וקמ"ל שפיר אע"פ שהקוץ תחוב בו מ"מ לא חיישינן שהבריא וזה ודאי לא אשמועינן בכולהו חיוי ברייתא וטובא קמ"ל וזה ברור ונכון ודוק

ועוד י"ל (קושית הרשב"א על התוס') דודאי בלא"ה יש להבין היאך ס"ד דעולא מיירי ביש קורט דם הא סתמא קאמר ישב וקורט דם מאן דכר שמי', וצ"ל דזה ודאי פשוט בברייתא דלא נמצא קורט דם ודאי אחר שחיטה ניקב וא"צ לאשמועינן הכי דודאי עולא לא אשמועינן רק בניקב מחיים ופשיטא דלאחר שחיטה כשר בנקיבה וסתמא כפירושו דמיירי ביש קורט דם באופן שנקבה מחיים. והנה בגמרא דף נ"א פריך בש"ס אהך דלא נמצא קורט דם בידוע שלאחר שחיטה ומ"ש מכל נקובי דאפילו ליכא קורט דם טריף, ומשני התם ליכא מידי למיסרך משא"כ הכא דאיכא מידי למיסרך, הרי מבואר מזה

דבליכא מידי למיסרך לא אמרינן שכיון שאין כאן קורט דם הוא לאחר שחיטה, והשתא אתי שפיר ולק"מ, דודאי אי עולא מיירי בישב לו קוץ א"כ שפיר י"ל דודאי מיירי בקורט דם דאל"כ ודאי לאחר שחיטה היה משא"כ באם נמצא הקוץ בושט וע"כ אין נקב במקומו דאל"כ היינו ישב שנתחב הקוץ אלא בודאי אי עולא מיירי דישב לו קוץ א"כ שפיר י"ל דודאי מיירי בקורט דם דאל"כ ודאי היה לאחר שחיטה, משא"כ באם נמצא הקוץ בושט וע"כ אין נקב במקומו דאל"כ (היינו ישב) הייתי חושב שנתחב הקוץ אלא ודאי שאין שם נקב, אלא שיש לחוש שמא ניקב (הקוץ) איזה מקום בושט ואח"כ נפל הקוץ ולכן נמצא הוא בושט, א"כ ודאי אינו מוכח שיהיה קורט דם, דכיון שכבר נפל הקוץ וליכא מידי למיסרך ובזה ודאי אפשר שמשקין שטפוהו ועיין לקמן ס"ס מ"ח דאפילו בניטל המחט אין לה בדיקה א"כ ודאי בנמצא יתכן שנקב קודם שחיטה אף שאין קורט דם סביב הקוץ דודאי אין לומר שיש קורט דם על הקוץ, וזה ודאי הוי באמת ישב כיון שכל ההבדל שבין ישב לנמצא שכאן יודעין שנתחב בו ואי ג"כ יש קורט דם על הקוץ ע"כ שנתחב בו כבר א"ו שאין קורט דם על הקוץ ועיקר החששא היא שמא כבר ניקב הקוץ ונפל משם וכיון שנפל משם שוב אינו מוכרח שיהי' קורט דם ואפשר שניקב מחיים ונפל וכמ"ש וא"כ קשה על עולא האיך אמר סתם נמצא ולא פירש עיקר החידוש דבזה ליכא למימר שלא הוצרך לפרש כן דסמך אברייתא דזה אינו מוכרח כלל מן הברייתא וע"כ דמיירי בלי קורט דם ושפיר אמר דלא איצטריך לאשמועינן אבל למסקנא דבעינן ישב בודאי הקורט דם מודיענו שניקב קודם שחיטה ודברי התוס' ברורים ונכונים ודוק:

שם ברמ"א **ויש** מכשירין אם אין קורט דם בחוץ ונהגו להקל כו' סברא זו הוא סברת הרא"ש שהסכים לראב"ן לימוד ראייתו ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה ולא חיישינן שמא הבריא וחלק על הרי"ף שפסק דלא כעולא וכתב שאפשר שמחלק הרי"ף בין ושט לבה"כ שעורו עב ומסתברא דמשום עובי כל דהו אין לחלק, ובהגהות הרא"ש כתב חילוק אחר דשאני ושט דפעי' ביה יש לחוש שחזרה המחט לאחוריה משא"כ בבה"כ אדרבא אוכלין ומשקין דחקוהו. ומן התימה על הרא"ש שלא הזכיר הבדל זה והעלה כראב"ן. וגבי מחט בעובי בה"כ הביא הוא עצמו הפרש זה אמ"ש רש"י דהמסס אפילו מצד אחד טרפה דחיישינן שמא הבריא וכתב סברא זו לחלק בין המסס לושט וכבר תמה הפרי חדש, ונראה ליישב דלא יתכן לומר שנעלם מן הרא"ש חילוק זה אשר כתבו בעצמו, ולכן נראה דרש"י הביא שני פירושים בהבריא, הפי' האחד הוא פי' הרמב"ם והמחבר שהעלה קרום מחמת מכה, ועוד הביא פי' הבריא היינו שניקב, ונראה דלהך פירושו שלא חיישינן שמא ניקב ומדאמר עולא סתמא דאין

חוששין שמא הבריא והיינו שמא ניקב הושט, משמע דלא חוששין שניקב, והך אם נתחב הקוץ בושט אין חוששין שניקב הושט ואפילו לא בדקוהו אם ניקב גם העור השני ולא צריך בדיקה כלל בשני ולמה נחוש שניקב גם השני כיון שאין נקובתו נראית אף שאפשר שאחר הבדיקה יראה שנתחב גם בשני בנקב דק מ"מ מדאמר סתמא משמע דלא חיישינן שניקב כלל וכלל לא, ובאם ראינו קוץ שנתחב בושט ולא ידענו אם הגיע הקוץ מעבר לעבר או לא הגיע ודאי משמע דכשרה כדמשמע מלישנא דאין חוששין שמא ניקב, ומדברי הרא"ש נראה שתופס לשון זה עיקר, שעיקר טעמא הוא למעיין שם דדוקא בספק דרוסה דאיכא רגלים לדבר ודרוסה שכיחא. משא"כ הכא מוקמינן ליה בחזקת היתר, ועל זה הביא ראיה ממחט בבה"כ מצד אחד דכשרה ומשמע אפילו בלי בדיקה מדאמר מחט שנמצא בעובי בה"כ מצד אחד דכשרה, משמע דכל שנמצאת בצד אחד דכשרה אפילו לא בדקוהו אם הגיע גם לצד השני ולא חששו שניקב גט מצד השני, ועל זה ודאי אינו צורך ההבדל בושט דפעי' ביה וגמדא ליה, שאחר שאין חילוק הזה צורך רק על חזרת המחט מאחר דבושט אף שאינו יוצא לחוץ בבירור מ"מ יש לחוש שחזרה המחט לאחוריה, אבל אם נאמר שלא חששו כלל שניקב ומוקמי' ליה אחזקתי' ואע"פ שאפשר שיצא לחוץ ולא חששו כלל שיצא לחוץ, ודאי אין סברא לחלק בזה כלל, שהרי אף בבה"כ אפשר שהמחט עברה כל העובי ואעפ"כ אינה צריכה בדיקה אף שאפשר שהיתה נקובת' נראית בצד השני, מ"מ לא הצריכוה כלל בדיקה, ודאי משמע שגם בושט הדין כן, שאין סברא לחלק, משא"כ אי אמרינן כפירושא קמא שכתב רש"י שעלה בו קרום, איירי שיש בו נקב מדחיישינן להעלאת קרום, ולדידן דחוששין לספק דרוסה ולא שייך כלל כעולא ופי' איך שיהי' מ"מ כאן ודאי סברה נכונה דמהיכי תיתי נאמר שיצאה המחט ממקום נקובתו ועלה בו קרום דלמה תחזור לאחורי' ומאיזה סיבה יתכן לומר שחזרה מחט לאחורי', אלא שבושט אפשר שיחזור לאחורי' ומטעם דגמדא ליה וזה הבדל נכון לפירוש זה:

ומעתה דברי הרא"ש נכונים וברורים, דשם בריש א"ט גבי ישב לו קוץ בושט כתב כן אסברת הרי"ף דאין חוששין שניקב כמו שפי' הרי"ף, ולפירוש זה ודאי אין סברא לחלק מטעם דפעי' בי' וגמדא לי' דהא לא חיישינן כלל שניקב ומה סברא יש לחלק בזה, וע"כ שיש לחלק משום עובי מתוך שהוא עב אפשר שלא ינקב כמו בעור דק, וע"ז כתב דמשום עובי כל דהו אין לחלק, ושם גבי המסס כ"כ לשיטת רש"י דפסק (דלא) כעולא, וע"כ לא ס"ל ראי' הנ"ל מבית הכוסות, יהיה איך שיהיה מ"מ כיון שעיקר החששא למאן דחושש לספק דרוס' מחזרת המחט לאחורי' וזה דוקא בושט, משא"כ בהמסס ודאי אין סברא

לומר כן והשיג על רש"י לשיטתו שפוסק כעולא משא"כ הרא"ש לשיטתו דס"ל כעולא וכפירוש שמא ניקב לא יתכן הבדל זה וכמ"ש, ודברי הרא"ש ברורים:

אך מ"מ אין לסמוך על סברת ראב"ן והרא"ש להקל כמ"ש האחרונים, גם קשה לי לדעת הרא"ש שמדמה זה לבית הכוסות ואינו סובר שום הבדל ביניהם מההוא מרבנן מדאמר נמצא איתמר אבל ישב חוששין, וכי לא ידע הך מ"ד הך ברייתא דנמצא בעובי בה"כ דזה ודאי דבר שאינו עולה על דעת שלא ידע הך ברייתא, וגם רב כהנא דאמר לא תציתו לי' דנמצא לא איצטריך לאשמועינן, ומה נפקא לי' מני' כיון שעיקר הדין הוא ברייתא מפורשת והל"ל דאפי' ישב לא חיישינן כדמוכח מברייתא להדיא ומה לי בזה אם עולא אמרה או לא אמרה, ע"כ העיקר נראה כסברת החולקין וסוברין למאן דחייש לספק דרוסה חיישׁ נמי לזה ואין הכרח מברייתא כלל, ע"כ אמר לא תציתו לי' דלא איצטרך לאשמועינן בנמצא (אלא ישב אתמר) וע"כ לא חיישׁ לספק דרוסה משא"כ לדידן דחוששין לספק דרוסה גם בזה חיישינן שמא הבריא וכן עיקר אם באנו לסמוך ולהקל היה נראה יותר לסמוך על דעת התוס' ולא מטעם שכתב הרא"ש רק מטעם דבאין קורט דם בפנימי אמרינן לאחר שחיטה ניקב וכמו שבירתי לעיל דבריהם דלא קשה מידי עליהם:

שם ברמ"א **דלא** חיישינן שהבריא. הקשה הש"ך ס"ק ך"א דלעיל סמ"ד כתב דביש לחוש שניקב ע"י קוץ דטרפה דחיישינן שמא ניקב גם החיצון ואין לו בדיקה בחוץ ולמה לא נחוש גם כאן לנקובת החיצון, ותירץ בזה תירוצים, והנכון שבכולם דכיון שיש כאן קוץ עדיף טפי דאמרינן אילו היה נתחב בחיצון למה חוזר לאחוריו א"ו שמעולם לא נתחב בחיצון, משא"כ בסתם נקב י"ל שניקב הקוץ שניהם, ובפלתי השיג עליו דלפי"ז קשה למה דחקו התוס' והרא"ש עצמם לדעת רש"י במציאות נקב זה בל"ז דכשרה והל"ל לאשמועינן ע"י קוץ:

ואני תמה עליו דנראה דאישתלי (שיטתי') דברי הרא"ש שהרא"ש עצמו כתב הבדל זה, וז"ל הרא"ש קשה לפירש"י היאך משכחת לי' נקב זה בלא זה, דכשיש נקב בפנימי יש לחוש שניקב גם החיצון למאן דחייש לספק דרוסה, ואפילו מאן דלא חיישׁ היינו לפי שמוצאין אותו תחוב בעור הפנימי לבד משא"כ בסתם נקב ע"ש, הרי להדיא סברת הש"ך דאפילו מאן דלא חיישׁ היינו דוקא בקוץ תחוב וכן משמע מדבריו גם המסס שכתב על דעת רש"י דחיישינן שמא הבריא, והוא השיגו דדוקא גבי ושט דפעי' בי' וגמדא ליה, משא"כ בהמסס לא היה המחט חוזר, וחילוק זה נכון וברור, ומה שהקשה למה לא תירצו בכה"ג ניקב זה בלא זה י"ל שכיון שזה דוקא למאן דלא חיישׁ לספק דרוסה, משא"כ

למאן דחייש לספק דרוסה חיישינן נמי להבריא לפי שיטת רש"י גופי' כנראה מדבריו בהמסס וא"כ ליכא לאוקמי בקוץ תחוב דהא זה באמת טרפה לדידן דחיישינן שמא הבריא דרש"י לא סבירא ליה כראב"ן והקשה שפיר לשיטת רש"י, ובתוס' ודאי נכון ליישב כן. אמנם הרא"ש שכתב ואפילו למאן דלא חייש שהבריא לפי שמוצאין אותו תחוב, משמע מדבריו שקושיא היא גם לשיטה זו והלא לדעתם משכחת לה בכה"ג ע"י קוץ. ונראה ליישב דשם בש"ס מבעיא לי' נקב זה שלא כנגד זה מאי ואמרינן התם בושט כשר בקורקבן פסול, ומסיק איפכא דבקורקבן כשר ובושט פסול, ומשמע ודאי ושט דומיא דקורקבן ובקורקבן אי אפשר לומר דמיירי ע"י קוץ דבקוץ אפילו ניקב החיצון לבד טרפה כדלקמן סימן מ"ט דהוי מחט בחלל הגוף ומסתמא ודאי מיירי ע"י חולי ומשמע דבושט כה"ג כשר ולרש"י היאך משכחת לה, ולכן לא תירצו בניקב זה בלא זה בכה"ג שניקב ע"י קוץ שעדיין הי' קשה הך דניקב זה שלא כנגד זה האיך משכחת לה, ואם נאמר שנתחב גם בחיצון וגם בפנימי נתחב ג"כ קוץ לא הוי דומיא דקורקבן דאין לומר שנמצא קוץ בחיצון ולכן תירצו מציאות יותר נכון שהנקב בא ע"י חולי ואין חולי נכרת בחצון ומינה נמי ניקב זה שלא כנגד זה דמיירי ששלטה החולי גם בחיצון אך לא נגדו ומסיק דטרפה דמהנדזין בהדדי ודוק:

ועפ"ז דברי הש"ך ברורים בהבדל זה וכ"כ (דעת) דברי רמ"א ולדברי התוס' א"ש טפי כנ"ל. ומיושב ג"כ דלא תקשה מאי מקשו התוס' דלמא הך שאינו טרפה בנקובת האחד ונפקא מינה בישב לו קוץ בעור החיצון דלפנימי יש לו בדיקה, ולפ"ז ניחא דמדברי התוס' דף נ' ע"ב נראה שסוברין כהך פירושא שעלה בו קרום וא"כ ביש קוץ באמת טרפה דיש לחוש שמא הבריא וע"כ שאין כאן קוץ דלא חיישינן שהבריא דגם הפנימי היה מתרפא כמש"ל באריכות והקשו שפיר ודוק, וגם ברא"ש אפשר לומר שעיקר קושיתו למאן דחייש שהבריא אלא שכתב דגם למאן דלא חייש לא משכחת לה בסתם נקב:

שם ברמ"א **וכן** נהגו להקל בעירנו באווזות שמלעיטין. הטורי זהב רצה ללמוד היתר על הלעטה מדברי התוס' והרא"ש שכתבו לרש"י משכחת לה בניקב זה בלא זה שניקב ע"י חולי ובחיצון לא נכר שום חולי, אלא שנדחק במ"ש התוס' שאינו ניכר בחיצון שום חולי דאפילו שלטה בחיצון בקצתו ג"כ אינו מזיק דבמאי דשלטה שלטה ובמאי דלא שלטה לא שלטה והוא דחוק בכוונת התוס', ונראה לפענ"ד פירוש בדברי התוס', דהנה רש"י פירש הטעם דאין לנקב בדיקה בחיצון מפני שנכנס טיפת דם בנקב וגבי ישב לו קוץ בושט פירש"י אפילו אין בו קורט דם בפנים מ"מ למ"ד חיישינן לספק דרוסה חוששין שניקב העור השני ואין לו בדיקה כמו שפירש רש"י גופי' ולכאורה דבריו סותרים, ונראה

דלק"מ דבלא"ה פירש רשב"א טעמא דלא בעינן קורט דם ואפ"ה י"ל דקודם שחיטה ניקב והיינו משום שטיפת המשקין וזה שייך בפנימי משא"כ בחיצון משקין מאי בעי התם שהרי הם דרך פנימי ושפיר י"ל שנכנס טיפת דם בנקב מיהו מדברי רשב"א בחידושים נראה עיקר הטעם שההרגש עובר בו וצריך התבוננות הרבה ומשמע שם אפילו בלי קורט דם הנכנס בנקב ג"כ עובר ההרגש דמדמה לה לבדיקת החלל ומ"מ אף לדברי רש"י ודאי מסתבר לפי שיטתו דחיישינן שנכנס טיפת דם בנקב גם בחולי יש לחוש לזה וגם בחולי שכיח כן שבא מלקותא ושכיח ג"כ דם וי"ל ג"כ שנכנס בנקב ומכ"ש לשיטת הרשב"א שזכרתי שאין סברא לחלק רק הריב"א לא חייש להכי שנכנס טיפת דם בנקב, ואפשר דס"ל דאפ"ה ניכר והן הן דברי התו' שתירצו דמיירי דניקב ע"י חולי מיהו ודאי בסתם נקב אפילו ע"י חולי יש לחוש שניקב גם החיצון כמ"ש רק דמיירי שהנקב בא מחמת לקותא והלקותא נראית בפנימי ואינה נראית בחיצון ומאין באנו לדון על נקובתו הוא מפני החולי ששלטה בו וכיון שאינו ניכר בחיצון שום חולי למה נחוש לנקב כיון שלא בא הנקב רק מחמת החולי וכאן לא שלטה הגיע לשם משא"כ אם ניכר בחיצון שום חולי הדרינן לסברתו דאין לו בדיקה ואף אם אין אנו רואין הנקב מ"מ חיישינן דאין לה בדיקה וזה ברור בכוונתם. נמצינו למדין מזה שדברי הט"ז נכונים כמ"ש שאם אינו ניכר שום חולי בחיצון דלא חיישינן לנקב, ולכן אם אין לקותא בחיצון כשרה, ומיהו בזה שהוסיף היתר אף אם שלטה בקצת החיצון אין דבריו נראין דמוכח בהדיא מדברי התוס' ורא"ש דבניכר שום חולי דטרפה דאין לו בדיקה, רק עיקר הטעם כיון שאנו דנין על הנקב זולת הלקותא משא"כ אם שלטה גם בחיצון יש לחוש גם על החיצון ואין לו בדיקה, ותדע לך דהא עדיין קשה לדבריהם היאך משכחת נקב זה שלא כנגד זה וע"כ נמי בכה"ג בעינן חולי ובחיצון לא שלט באותו מקום חולי רק במקום אחר שלטה חולי, ובודאי פשיטא דבמקום ששלטה החולי יש לחוש לנקובה וכיון דמסקינן דזימנין דמהנדזין פשיטא דטרפה אם החולי שלטה גם בחיצון אפילו בקצתו ודינו ממש כניקב זה שלא כנגד זה, כנ"ל ברור ועיקר:

(יא)

ברמ"א **ניטל** הזפק טרפה. בתשובת הגאונים כתוב ראי' לזה דלא קי"ל כרבי דמכשיר אפילו בניטל מדאמר אפילו גגו של זפק נידן כושט משמע דלא קי"ל הכא כרבי דהא יש מקום אפי' נקב טרפה וכ"ש ניטל, ורשב"א דחה ראי' זו דילמא רבי לא מכשיר בניטל רק מה שהכשירו רבנן בניקב והיינו למטה ממקום זה, והב"י והט"ז נדחקו בזה שאין צורך להשיב על דבריהם ולי נראה דודאי כיון דמבואר במתני' דניקב הזפק כשר ורבי אמר

אפילו ניטל בשלמא לרבנן דאמרי ניקב הזפק יש לפרש דמיירי למטה ממקום שנמתח כיון שלא אמרו רק להשמיענו הכשרות בעוף כדתנן ואלו כשרות בעוף ואתי לאשמועינן הכשרה ולא אשמועינן רק שניקב הזפק כשר במקום שאין דינו כדין ושט מיהו למעלה ממקום שנמתח י"ל דטרפה אף שגם שם נקרא זפק לא אמרו בניקב במקום זה רק למטה הימנו וכן בגרגרת דתנן נקבה הגרגרת ואעפ"כ אם נקבה למטה ממקום שחיטה טרפה והוא ג"כ מטעם הנ"ל שלא אמרו רק נקב כשר בו ולא בכל מקומות, אבל לרבי שאמר ניטל הזפק כשרה דמשמע ודאי אפילו למעלה שהרי לשון ניטל משמע שניטל כולו ומנ"ל להוציא מה שלמעלה ממנו שהרי נקרא זפק ואין לו שם אחר וכיון דרבי סובר דניטל הזפק משמע כולו משא"כ בניקב שאינו רק במקום אחד אדרבא אנו אומרים שהנקיבה היא למטה כמו בגרגרת, ופירוש זה מחוור ונכון יותר מכל הפירושים, ונראה דלפי דעת הגאונים אם לא נשאר רק מקום הנמתח כשר דע"כ לא פליגי רבנן עלי' דרבי רק בניטל עם מקום הנמתח משא"כ בנשאר מקום הנמתח י"ל דמודו לרבי ומנ"ל לאפושי פלוגתא, אך הרשב"א [דחה] דבריהם וסובר דרבי לא אמר רק למטה ממקום הנמתח ואעפ"כ פסק הלכה כרבנן וא"כ אפי' לא ניטל רק עד מקום הנמתח פליגי רבנן עליה דרבי וקיי"ל כוותייהו וצ"ע למעשה, ומדברי הרמב"ם פ"ו מה"ש נראה דגם שאר הזפק טרפה בניטל שלא כתב ההכשר רק בניקב משמע [אבל] לא בניטל ולכן יש להחמיר:

סימן לד

סעיף ב

במחבר **ברוב** רוחב חלל הקנה. ולפי מה שיתבאר בסמוך כו'. כוונת רמ"א מבוארת דכיון שנקבים שיש בהם חסרון דחמירי טפי מצטרפי לכאיסר ונקבים שאין בהם חסרון דקילי מצטרפין לרובא ש"מ דרובא טפי מאיסר דאל"כ יהיו נקבים שאין בהם חסרון חמורין מנקבים שיש בהם חסרון, כ"כ ברמ"א וכ"כ בח"י להדיא. אבל האחרונים תירצו לקושיא זו והאריכו וכלל כוונתם הוא דודאי איסר טפי מרוב אלא שהחומרא הוא בנקבים שיש בהם חסרון אם עומדין לאורך הגרגרת דדינו כמו נטלה ממנו רצועה דמצטרפת לכאיסר מטעם חסרון משא"כ נקבים שאין בהם חסרון אף אם יעמדו בכל אורך כמות הגרגרת אם אינן מקיפים רוב היקף החלל לא גרע מנסדק וכשרה. ובפלתי הקשה עליהם מדפריך רב ירמי' אר"י דאמר דמצטרפין לרובא דס"ד דמיירי בנקבים שיש בהם חסרון כנקבי הנפה כמ"ש התוס' שם ומאי קושיא דלמא מיירי שעומדין בהיקף, ואני תמה עליו איך יחס הקושי' לדעתם דוקא שהרי דינם ברור דנקבים שיש בהם חסרון אם עומדין בהיקף ויש רוב דטרפה מכ"ש דנקבים א בהם חסרון וכבר נתקשתי בקושיא זו טרם ראיתי דברי

האחרונים. ונראה ליישב דכבר כתבו התוס' שגם ר"י ידע מדין זה רק שסובר דניקבה כנפה היינו נקבים שיש בהם חסרון אלא שכתבו דלשון אישתמיטתי' קשה, ויש ליישב לשון זה בפשיטות דבלא"ה יש לדקדק קצת למה אמר דאשתמיטתיה הא דאמר רב חלבו אמר רב ולא הביא ריב"ק מקודם מרב, לכן נראה באמת דודאי את"ל שרב ירמי' הוי סבר דניקבה כנפה נקבים שיש בהם חסרון הם אלא דהש"ס משני ממ"נ אי הוי סבר דאין בהם חסרון נמי מצטרפים לכאיסר פשיטא דאשתמיטתי' דנקבים שאין בהם חסרון מצטרפים לרובא דוקא וע"כ דהוי סבר דזה משמע נקבים שיש בהם חסרון א"כ ל"ל לאקשוי' מברייתא ולדמות מילתא למילתא שלא נאמר דין זה בברייתא לענין גרגרת רק לענין גלגולת ויש מקום לבע"ד לחלוק שאין אומרים בטרפות זה דומה לזה וה"ל לאקשוי' דרב אדרב לפי שיטתו דהך קושיא עדיפא א"ו דמיירי אפילו בנקבים שאין בהם חסרון ואפ"ה ס"ד שלא לחלק בין נקבים שאין בהם חסרון ליש בהם חסרון וע"כ אישתמיטתי', מיהו לפ"ז י"ל דבאמת ידע ההבדל בין נקבים שאין בהם חסרון ובין יש בהם חסרון אלא דהוי סבר דנפה נקבים שיש בהם חסרון וקיל מגלגולת ולא ידע שרב גופיה מחלק בזה אבל זה היה ברור בעיניו שנקבים שאין בהם חסרון לא גריעי עכ"פ מפסיקה ומצטרפין לרוב וא"כ פריך שפיר דהא לפ"ז קשה מאי איריא נקבים שיש בהם חסרון כנפה לישמעינן רבותא טפי אפי' אין בהם חסרון מצטרפין להטריף ברובו, וע"כ צ"ל דרב יהודא אתי לאשמועינן דאף בנקבים שיש בהם חסרון דחמירי לא מצטרפים אלא לרובו אפילו יש בארכו יותר מכאיסר ופריך שפיר מגלגולת דל"ל שאינו רק סביב ההיקף ואין בהם כאיסר דא"כ לישמעינן רבותא אפילו באין בהם חסרון וא"ש ודוק:

ויותר נראה לי דודאי דברי הרא"ש [התוס'] דחוקי' דס"ד דרב ירמי' בפי' נפה היינו שיש בהם חסרון, ולמסקנא מסקינן פירוש אחר דמלאה נקבים כנפה ולעולם באין בהם חסרון דע"כ עיקר חסר מן הספר שלא הזכיר כלל פירוש זה גם לשון אישתמיטתי' קשה כמ"ש, אלא ודאי כך הוא הפי' בש"ס דודאי ניקבה כנפה יש לה שני פירושים האחד להורות דמיירי בנקבי הנפה נקבים שיש בהם חסרון או להורות שמליאה נקבים כנפה. ואין ספק שרב יהודה שאמר לשון זה בא להורות אחד משני הפירושים בהכרח, ואם באנו לדון לשון כנפה להורות על נקבים שיש בהם חסרון ולזה כיון ר' יהודה שוב אין לנו הכרח שנאמר שרב יהודה מדבר במלאה נקבים וי"ל שעומדין בהיקף ואין כאן איסר וכמ"ש, וכן אם נדייק הלשון שמלאה נקבים כנפה וע"ז הורה רב יהודה באמרו כנפה שמורה בהכרח על מילוי הנקבים כנפה עם היות שאין בהם חסרון א לנו הכרח מלשון כנפה שיתפרש בשני פירושים, ועל זה סובב מאמר התלמוד באמרו אישתמיטתי' כי ממ"נ לא

מקשה מידי דאם סובר כפירוש האחד שמורה על החסרון נקבים לא קשה מידי די"ל שעומדין בהיקף אן א איסר ולחומרא מצטרפים לרוב וע"כ שסובר דניקבה כנפה מורה ע מילוי הנקבים ובודאי יש כאן איסר ויותר ובא להקל שאין מצטרפין זולת ברובו א"כ מי הכריח לפרש לשון נפה על נקבים שיש בהם חסרון איך אחז החבל בשני ראשים א"ו סבר דגם נקבים שאין בהם חסרון מצטרפין לכאיסר ושפיר אשתמיטתי' ודו"ק ב

ונמצאו דברי האחרונים סוברים שאע"פ ששיעור איסר יותר מרוב מ"מ יש הבדל רב בין נקבים שאין בהם חסרון ליש בהם חסרון באם עומדין לאורך הגרגרת, וראיתי בפלתי שהביא בשם בן הרב הש"ך שכוונת רמ"א ע"פ מ"ש הרא"ש דאם נשער בעוף לפי ערך בהמה זוטר ליה שיעורא מאוד וע"ז משני הש"ס מקפלי ש"מ דהך שיעורא טפי מרובא ולא הבנתי דבריו די"ל היותו קטון אבל לצרף כל האורך לפי הערך איסר זוטר לוה שיעורא לשער הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו כמו שיתברר לקמן כל דברי הרא"ש ולק"מ וברור:

ואמנם בזה שכתבו דשיעור איסר הוא יותר מרוב בזה אין דברי האחרונים לא שרירין ולא נכונים ואל האמת בלתי מכוונים כמו שיתבאר מכמה טעמים טעם הדא דזה ודאי לא מסתבר דהמשנה שאמר דנחסר באיסר כוונתו באורך ואי' מעגלת הוי כאיסר ומאי חידש ריב"ל דניטלה ממנו רצועה מצטרפת לכאיסר הלא הוא מתניתין מפורשת גם לא הבנתי לפי סברת הרשב"א שלמד מזה קל וחומר דלא נטרף רק ביותר מרוב בעוף דזוטר חיותי' וא"כ ודאי בראם הגדול אין שיעור איסר עכ"פ בפחות מרוב הקנה וצריך להיות באורך כשיעור איסר שהוא גדול יותר מרוב ברחבו ועביו וכמעט לא מצאנו בכל אורך גרגרת בהמה ורחבו כאיסר לפי ערך זה וראי' עוד ברורה מהך דנפחתה כדלת ששיעור כדי שיכנס איסר לרוחבו ופרש"י דשיעור גדול הוא מאיסור דהכי בעינן נכנס ויוצא כיון שהדלת סותם הנקב משמע ודאי דשיעורא הוא שנקח איסר ויניחהו שם אם נכנס ויוצא וכן פירשו התוס' להדיא שיושיבו שם על רוחבו ונכנס ולא שייך תירוץ האחרונים שהרי המדידה הוא כאיסר עצמו כדמשמע לשון כפי שיכנס כמו שפירש"י ותוס', ומן התימה שהמחבר גופי' לקמן סעי' ה' שצריך הפחת להיות כדי שיכנס ויוצא בו כאיסר ואם איסר יותר מרוב ואפילו כשיעור איסר שיכנס בדוחק היא טריפה זולת הפחת מטעם הפסיקה ולדברי המחבר צריך לדחוק שהשיעור כדי שיכנס דהיינו איסר מרווח ונפקא מינה אם הוא לאורך שנחשוב העיגול כמו בניטל רצועה מיהו ודאי לא משמע פשטא דש"ס הכי אין לסמוך על זה כלל כמ"ש רמ"א. ושוב עינתי בזה וראיתי דמעיקרא דדינא פרכא וקושית הרמ"א היא ברורה והאחרונים לא ירדו לסוף דעתו, דהא בלא"ה פירש

הרמ"א דברי הרשב"א דמיירי בחלל קנה של עוף אלא שהאחרונים השיגו ויפה כיוונו בזה, דהא הרשב"א למד דין בהמה מק"ו דעוף דזוטר חיותי' וא"כ משמע ודאי דבקנה דבהמה קאמר גם משאר ראיות והנה לסברת הרשב"א שמדמה דין בהמה לעוף ובעוף ודאי אם כל הקנה מלא נקבים נקבים ויש בו אפילו מחצית הקנה רק שאין בו שיעור אם חופה רובו אין ספק שהיא כשרה ופשוט וברור, וא"כ ודאי גם בבהמה דינו כן מכ"ש דעוף לא מיטרפא עד דאיכא רובא מטעם שאין אנו בקיאין ושיעור איסר ע"כ יותר מרוב אף בצריף כל האורך וכן אפילו בשור הגדול הדין כן וא"כ נקבים שאין בהם חסרון נמי מיטרפא ברובא ונקבים שיש בהם חסרון דחמירא לא בעינן רובא רק כאיסר ולדברי הרשב"א אפילו בכל אורך הקנה גם כן אין באיסר בפחות מרוב והא ליתי' דנקבים שיש בהם חסרון לא בעי רובא לסברתו, ול"ל שעומדין באורך שהרי ע"כ לסברת הרשב"א אפילו עומדין באורך אין בעור כאיסר שהרי דינו שוה לעוף בזה מכ"ש וז"ב בכוונת רמ"א מיהו זה ודאי נגד הש"ס שהרי מבואר דניטלה ממנו רצועה מצטרפי לכאיסר וכן במתני' דצריך חסרון ע"כ הוא פחות מרוב וכיון דנסתר הקושיא של הרשב"א כשל עוזר ונפל עזור ופשיטא שאין לסמוך על זה כלל וכלל, ודברים הללו ברורים כשמש בצהרים ותמה אני על רמ"א דלא הקשה עליו ממתני' האיך יצויר שיעור בכאיסר וכמדומה לי שלא יצאו דברים אלו מפה קדוש הרשב"א ז"ל ואולי תלמיד טועה כתבו:

שם ברמ"א **רוחב** רוב חלל הקנה דעוף כו' ומי שאינו בקי יטרוף בכל ענין, כבר כתבתי שהאחרונים השיגו על פירש זה ושיפה כיונו ונראה דאפילו החסרון כשיעור כל הגרגרת דעוף אינו נטרף דאין בזה כאיסר כמו שפירש רש"י ורא"ש ורשב"א אהא דבעופה מאי ומ"מ אין משערין בעוף גדול הרבה שהרי רבינו ירוחם כתב מחלוקת בעוף שיש בקנה שלו כאיסר אלמא שיש עוף שיש בגרגרת שלו כאיסר אלא משערין בעוף בינוני והנה בפלתי למד מדברי הרא"ש שפירש על נקבה כנפה בעוף דמבעי ליה כיון דמיטרף כשיעור קטן אי משערין השלם עם הנקבים ומסיק דטריפה בחפות ברוב הקנה והא כל החרדה הוא לענין צרוף השלם לסברת הרא"ש ואם נימא דהנקבים עצמן שהם יותר מחצי חפות רוב הקנה הם יותר מאיסר א"כ עדיין קשה מהיכא תיתי להקל בזה א"ו דחצי מרוב רוחב הקנה אין בו כאיסר וכל החרדה הוא על צירוף השלם ודוק, ולכאורה נראין דבריו אך אחר עיון נראה שאין להקל בזה כלל וכמ"ש לעיל על המחבר דלפ"ז אם ניתן גבול שלעולם יש לשער ברבוע הקנה א"כ בראם הגדול הוא רביע הקנה כמו כל קנה בהמה דקה ומיהו ודאי יותר מכאיסר גם כפי עיקר הדין הוא דבהמה גדולה נטרפת בכאיסר אף שלא העלה לחמישית הקנה, ובהמה קטנה ג"כ אינה נטרפת בפחות

מכאיסר אף שהוא יותר הרבה משלישית הקנה אלא ודאי דחז"ל נתנו שיעור אחד הן לבהמה גדולה והן לבהמה קטנה, וכך קיבלו שאפילו בהמה גדולה אינה יכולה לחיות אם חסרה כאיסר וכן בהמה קטנה יכולה לחיות בפחות מכאיסר וא"כ איך אפשר לשער רביעי' הקנה מבהמה גדו' לבהמה קטנה ואיפכא מסתברא דרביעת בהמה קטנה משערין גם לגדולה כמו באיסר וכיון שאין אנו יודעין שיעור איסור יש להחמיר בכל בהמה כיון שלא נתנו גבול בחלק הקנה ומה בכך שהוא עשירית או אפילו יותר רק שיש באיסר והרא"ש לא כתב רק בעוף דקים להו לחז"ל שרביעית קנה דידי' אינה כפי ערך כאיסר, ומי יודע האיך נשער הגדול לפי גדלו ולכן יש להחמיר בכל ענין וד"וק כי דברים הללו ברורים למבין, ומ"מ נלמד בזה בעוף לדעת האומר דמשערין בנחסר הקנה לפי גדלו וקטנו כמ"ש הרמ"א שני דיעות בזה דבעוף אין להחמיר בחצי רוב רוחב חלל הקנה:

(ג)

במחבר **ואם** יש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר, שאם יש בנקבים בין השלם כו'. והש"ך בסק"ו והפ"ח אחריו כתבו שדעת רש"י ורשב"א ורא"ש דדוקא בנקבים שיש בהם חסרון אז השלם ביניהם מצטרפין אבל בנקבים שאין בהם חסרון לא מצטרף השלם שביניהם, ואני תמה על זה היאך יתכן לומר כן שהרי בגמרא כך אמרו נקבים שאין בהם חסרון מצטרפין לרובא ושיש בהם חסרון מצטרפין לרובא דהנה שלשון אחד נאמר בשניהם מצטרפין וממ"נ אם נפרש הך מצטרפים קאי שמצטרפים עם השלם ואמרו בנקבים שיש בהם חסרון מצטרפים לכאיסר האיך אפשר לומר דבסיפא דנקט מצטרפים לרובא הוא זולת השלם כיון שנאמרו ממש תוך כדי דיבור בלשון אחד ואיך יסבלו שני פירושים ורישא לא סיפא, ואין לומר דשם מיירי שאין הנקבים סמוכים כניקבי הנפה שאז גם ביש בהם חסרון אינן מצטרפין לכאיסר דהא ליתא דהא רב יצחק בר נחמני בעי מריב"ל ניקבה כנפה מאי ואמר ליה הרי אמרו נקבים שיש בהם חסרון כרובא, הרי דמדמה הך דהתם דמשם נשמע לניקבה כנפה וע"כ דגם שם מיירי בנקבים סמוכים זה לזה כניקבי הנפה וגם ר' יהודה אמר ניקבה כנפה מצטרף לרובא ול נמצא לשון זולתו ואיך יתכן לחלק הפירושים, והנה אמת שהרא"ש כתב בדעת רש"י דמבעיא ליה ניקבה כנפה מאי ופירש לדעת רש"י דמבעיא ליה אי מחסרון כשיעור קטן כזה לצרף השלם עם החסרון, ונרא' מדבריו דבשאר נקבים שיש בהם חסרון בבהמה ודאי מצטרף השלם שביניהם ורש"י פי' במימרא דרב יהודה מצטרפים הנקבים לרובא וכן משמע עוד מדבריו בסוגיא שם דנקבים שאין בהם חסרון לא מצטרפי רק נקבים לחודייהו זולת השלם, וגם עליו אני תמה אם יסבור כן, וי"ל עיקר שהרא"ש שסובר גם בנקבים שאין בהם חסרון מצטרף

השלם שביניהם, וכן משמע מדברי הטור שכ"כ ז"ל ניקב נקבים דקים זה אצל זה כנקבי נפה כו' מצטרפים לכאיסר שאם יש בנקבים עם השלם שביניהם כאיסר טרפה ואם אין בהם חסרון שיעורו ברובא עכ"ל, ומשמע ודאי דהא דכתבו שיעורו ברובא היינו שיעור הנקבים כנפה שיהיו הנקבים עד רובה של גרגרת, ודוחק לומר בכוונת הטור דשיעורו קאי ששיעור הנקבים לבד זולת השלם צ"ל ברוב דה"ל לפירושו דאז צריכים הנקבים להיות ככל היקף הגרגרת באופן שהנקבים לבד יהיו רוב. ועיין ברמזים שכתב אנקבים שיש בהם חסרון לשון זה ע"ש, ועוד דאם נימא דסובר דבאין בהם חסרון אין השלם שביניהם מצטרף א"כ קשה כיון דמפליג בין נקבים שיש בהם חסרון לענין כאיסר ה"ל לאפלוגי נמי ביניהם ברובא גופיא כגון אם עומדין הנקבים שיש בהם חסרון סביב היקיפה ואין עומדין ברוחב הגרגרת באופן שאין בהם כאיסר דבאין בהם חסרון צריך להיות רוב זולת השלם, וביש בהם חסרון גם השלם מצטרף בבהמה, וכן משמע גם בש"ס דלא חילקו בין נקבים שיש בהם חסרון לאין בהם חסרון, רק לענין שאלו מצטרפין לרוב ואלו מצטרפים לכאיסר והל"ל גם בזה שבאלו השלם מצטרף ובאלו אינו מצטרף. לכן נלע"ד עיקר דמאן דסבר דבשיש בהם חסרון השלם מצטרף הה"ד לאין בהם חסרון, וכן בהיפך מאן דסבר באין בהם חסרון שאין השלם מצטרף הה"ד שיש בהם חסרון דאין לחלק ביניהם כלל מטעמא דכתיבנא כנלע"ד ברור:

ולולי דמסתפינא להרים ראשי נגד רבינו הרא"ש ז"ל הייתי אומר שלא נתכוון רש"י למ"ש הרא"ש דנקבים שיש בהם חסרון מצטרפים עם השלם כאשר כבר מוכח מדברי רש"י שסובר בנקבים שאין בהם חסרון אין השלם שביניהם מצטרף וכבר נתבאר שאין לחלק ביניהם, ועוד משמע כן מדבריו שפירש גבי הא דפריך הש"ס מגלגולת דמצטרפין ופירש"י שמצטרפין הנקבים כאלו הם נקב אחד, והכי נמי בגרגרת נימא הכי, ומסיק דאה"נ נקבים שיש בהם חסרון מצטרפין לאיסר ע"ש ברש"י, ונראה דרש"י סובר כרי"ף בהגהת סמ"ק דבין נקבים שיש בהם חסרון ובין נקבים שאין בהם חסרון לא מצטרף השלם בהדייהו רק בעוף ששיעורו באם חופה מחמירין לצרף השלם עם הנקבים ומיושב ג"כ קושית הרא"ש שהקשה למה לא מקשה בשאר טרפות איך הדין בעוף דפשיטא דמשערין לפי ערך ע"ש, ולכן פירש דפריך אם השלם מצטרף, ולדעת הרי"ף נ"ל בהיפך דכיון דעוף זוטר חיותו בעי אי גם כאן לא מחמירין לצרף השלם עם הנקבים או כיון דזוטר חיותי' נתנו שיעור אחד בצירוף השלם לשני דשיעור אחד נתנו באם חופה ובצירוף השלם, וע"ז מורים דברי רש"י בסוגיא שם כנלע"ד ברור כוונת רש"י שאין לחלק:

ובאמת ששיטה זו נראית עיקר בש"ס, דכיון דס"ד דרב ירמיה דרב יהודא מיירי אפילו בנקבים שיש בהם חסרון ופריך מגולגולת ובודאי מגלגולת עיקר הכוונה על הנקבים לבד ששם לא הוזכר שסמוכין כניקבי הנפה וגם משמע דומיא דנקב אחד שאין רק הנקב לבד מצטרף ובודאי לא היתה כונת רב ירמי' רק להקשות שמצטרף הנקבים לבד ולכי מסקינן דאישתמיטתי' משמע ודאי דגם כאן הדין כך כמו במשנה דגלגולת, וגם מדבעי ניקבה כנפה ואהדרי ליה ממה שאמר בנקבים שיש בהם חסרון מצטרפים לאיסר וקשה הא שם לא הוזכר דמיירי בניקבה כנפה וא"כ אין לפשוט משם רק שהנקבים לבד מצטרפין ומנ"ל יותר מהמבואר, והנה הפר"ח הכריע דאף דנקבים שאין בהם חסרון השלם מצטרף דאלת"ה למה נקט ניקבה כנפה שאין בין נקב לנקב כמלא נקב אפילו מרוחקים הרבה מצטרפים לרוב אלא ודאי אתי לאשמועינן שהשלם מצטרף ולא דין כדין פסוקה, ואם יש ביניהם כמלא נקב אין כאן רוב, וזה ברור ומבואר, וכן דעת הרמב"ם כמו שפירשתי:

(ד)

במחבר **ובעוף** כו' אם יש בו לחפות רוב כו'. וז"ל הרא"ש פא"ט סימן ט' הלכך נראה כפירש"י שמבעיא ליה על כנפה דמשערין השלם עם הנקבים לכאיסר כשהן מקורבין כניקבי הנפה כשהן מקורבין זה לזה כניקבי הנפה שסופו לחזור ומבעיא לי' בעוף דכי משערין שיעור איסורין שלו כנגד שיעור איסר בבהמה קטון מאוד שיעור חסרונו אי מחמירין בשיעור קטן זה לצרף השלם עם החסרון, ומשני דלא אלא שיעור אחד נתנו חכמים עכ"ל הצריך לענייננו והנה כבר תמה בפלתי ע"ז דמה בכך דקטון שיעור חסרונו וכי משערין בדין ושט נקיבתו במשהו ומה בכך שהוא קטן עיי"ש וזולת זה יש הרבה דקדוקים ויתירות בלשון הרא"ש ולא ראיתי להאריך בהם ומכלל התירוץ יובנו:

ונראה ליישב דהנה הר"ן כתב על הך דניקבה כנפה דמצטרף השלם היינו דוקא באין בין נקב לנקב כמלא נקב כמ"ש בש"ע בסעיף הקדום, ונראה פשוט הוא הדין כשהנקבים גדולים הרבה אע"פ שאין בין נקב לנקב כמלא נקב רק שהוא מרוחק ביותר מנקיבי נפה ודאי אין השלם מצטרף דהא הר"ן לא דייק רק דוקא בנקיבי נפה הוא מצטרף השלם ולא בריחוק יותר והה"ד בנקב גדול ועוד דאלת"ה אפשר שנטרף הבהמה בשני שלישי איסר ומעט כמלא נימא כגון שיש נקב גדול כשליש איסר ומצד השני ג"כ שליש איסר ומעט כחוט השערה ובודאי לא מסתבר שיהיה השליש איסור השלם שביניהם יהי' סופו לפסוק וכן משמע מדברי רש"י שכתב ששיעור סמיכות זה לזה כנפה וכ"כ הרא"ש וזה ברור וכבר כתב הרא"ש דהה"ד להקל משערין גדלו וקטנו כגון כזית הכבד

וכיוצא בו, ומעתה דברי הרא"ש נכונים וברורים דודאי אין ספק דמשערין חסרון לפי גדלו וקטנו אלא דבנקבים שהשלם מצטרף ודוקא כשהם מקורבים זה לזה כנקבי הנפה, אבל אם הם מרוחקים יותר אין מצטרפין השלם, וא"כ כיון שמשערין לפי ערך וקטן מאד שיעור חסרונו וע"כ צ"ל שהגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו אז גם השלם מצטרף, שכיון שאנו חוששין לפי ערך בהמה, וכיון דבהמה ברחוקים מנקבי הנפה אין מצטרפין ואם חושבין הערך בהמה שהיא גדולה הרבה מעוף שאין השלם מצטרף כיון שהם רחוקים, א"כ אם באת לשער בעוף כפי ערך להטריף בשיעור, צא וחשוב ערך השלם שבבהמה אינו מצטרף אם גדול השלם מנקבי הנפה, ובעוף אם אין השלם רק כמו בנפה לפי קוטן כמותו, הוא מרחק רב לערך בהמה בין נקב לנקב, ואם באמת לפי ערך, גם בשלם תשער כפי ערך, ומשני דבאמת לא נתנו חכמים השיעור לפי ערך בנקב קטן, דגם בשלם משערין כפי ערך, רק שיעור אחר אם חופה, ודברי הרא"ש ברורים ומזוקקים כראי מוצקים היטב מדוקדקים:

שם ברמ"א **י"א** דמשערין כמו בניקבה כנפה. הרי"ף פירש הך דבעופא מאי על חסרון כאיסר ומסיק דמשערין ברוב הקנה, ויש ראי' לדבריו ממה שהקשו התוס' בריש א"ט למה לא מנה רבי ישמעאל חסרון גרגרת שהוא כאיסר ופש לי' חד וי"ט טרפות הם, ולדברי הרי"ף ניחא דהא כבר כתבתי לעיל בסימן כ"ט בשם הפלתי דרבי ישמעאל לא מנה מה שנאמרו למשה מסיני רק טרפות מוחלטות בין בבהמה בין בעוף שאלו נמסרו למשה בסיני משא"כ טרפות בהמה לבד ולא בעוף לא מנאם רבי ישמעל ולהכי לא מנה חסרון גרגרת דבעוף שיעורו ברוב הקנה ובלא"ה מיטרף מטעם פסוקה כמ"ש אחרונים דשיעור רוב רוחב הוא כמו רוב היקף וכיון דלא שייך בעוף לא מנאו וא"ש, ואולם הרא"ש הקשה על הרי"ף דהא פשיטא דבכולהו טרפות משערין הגדול לפי גדלו וקטון לפי קטנו ומ"ש דבגרגרת דמבעיא לי' טפי מבשאר טרפות כגון כזית דכבד וגלגלת דהוא כסלע, ובפלתי מיישב דלהכי מבעיא לי' הכי בעוף כיון דהכשרות בסימן אחד א"כ אין החיות תלוי כ"כ בגרגרת ע"ש, ומדברי רש"י במשנה דאלו טרפות בעוף משמע בהיפוך ומ"מ י"ל במשנה כדבריו ולהכי נקט משום נקובת הושט ע"ש, ולי נראה ליישב דעת הרי"ף דודאי במאי שהוא טרפה מעצמותו כגון גלגולת שהיא כסלע ואם ניטל ממנו כסלע בזה ניטל חיותו מסתברא ודאי דכיון בהמה שטבעה חזקה נטרפת כסלע ומסתמא ודאי עוף דזוטר חיותי' וטבעו חלש ונטרף בשיעור זוטר ואע"פ שחסרון כסלע הוא בכל בהמה בין גדולה ובין קטנה השיעור בשוה לא פחות ולא יותר מ"מ כל מין בהמה טבעו חזק ואפשר שתחי' בפחות משא"כ בחסרון כאיסר שתירצו התוס' שהוא מפני שסוף הקנה ליפסק

וא"כ עדיין אינה בגדר טרפה מחמת חסרון רק מחמת טעם פסוקה ובראם הגדול אם הוא כאיסר היא נטרפת ואמרינן שאף שקנה שלה הוא כמה איסרין ובבהמה דקה ק הדקה שאין בקנה רק שני איסרין גם היא אינה נטרפת בפחות מכאיסר אפילו בחוט השערה ואין סופו לפסוק אע"פ שלא נשאר רק עוד איסר אחד ואם נאמר שאיסר אחד גורם פסיקת עשרה איסרין ודאי ראוי לומר כפי הסברא שמעט פחות מאיסר גורם פסיקה עכ"פ לאיסר אחד מכ"ש וכן בהיפך אם נאמר דמעט פחות מאיסר אינו גורם פסיקה לאיסר אחד ראוי שנאמר מקל וחומר שאיסר מצומצם אינו גורם פסיקה לעשרה איסרין ולמה נשוה קטן וגדול, ועכצ"ל דקים להו לחז"ל דפחות מכאיסר אינו גורם פסיקה כלל ואינו מזיק כלום אפילו דקה מן הדקה, ואיסר מצומצם גורם אפי' לגדולה שבגדולות פסיקה, וא"כ לא שייך לחלק בעוף שחיותו מועט כיון שאין טעם חסרון איסר רק מטעם שסופו לפסוק וקודם שנפסוק אינה טריפה כלל רק ע"ש סופו וא"כ אפילו בעוף שחיותו מעט, מ"מ י"ל שפחות מכאיסר אינו גורם פסיקה כיון שאין הטעם מחמת שניטל רצועה כאיסר לא שייך לחלק בין חיות מעט להרבה ואם נאמר כיון שקנה שלם קטון נטרף בשיעור קטן הוא נמי ליתא דהא אין חילוק בין בהמה גדולה לקטנה כמ"ש ודוק:

(ו)

במחבר **אע"פ** שאין בנקב וכו' כעובי איסר וכו'. משמע מזה שנטרף להחמיר כרי"ף ורמב"ם אף שאין הדין מוסכם לפרש"י ורא"ש ושאר פוסקים, והרב המחבר בכ"מ ביאר שזה שיעור גדול מאם חופה ע"ש, ויש לתמוה עליו שהרי לעיל בסעיף ד' שכתב ובעוף שיש בו נקבים כנפה משמע דוקא בניקבה כנפה הוא דמשערין ברובא אבל בנחסר משערין לפי ערך והוא סברת הרא"ש שסובר דלעולם משערין לפי ערך, רק כיון שבאו להצטרף השלם קטן מאד שיעור חסרונו, כמו שהבאתי לשונו למעלה וכ"כ בב"י על רבינו ירוחם שכתב בעוף משערין בנחסר הקנה באם חופה וכתב ב"י ואיני יודע מנין לו זה דלא מבעי' ליה בעוף מאי, אלא בניקבה כנפה אבל לא בשאר פסולים וכוונתו ג"כ לענין צירוף השלם כמבואר ברא"ש ורבינו ירוחם, וכיון שכל הקולא הוא בעוף לענין צירוף השלם אבל בלא"ה משערין לפי ערך. ולפי ערך איסר הוא ודאי פחות מרוב הקנה כמ"ש הרא"ש. דאם משערין לפי ערך קטון מאוד שיעור חסרונו ואיך יתכן לומר שאינו נטרוף רק ביותר מרוב הקנה:

וכן י"ל שאין לסמוך ע"ז כלל להקל ולהכשיר ביותר מאם חופה דפשיטא דשני החסרונות אם הם רוב דטרפה לכ"ע, ומה שהוכיח בכ"מ ממה שאומרים, ואין אומרים אם חופה אלא כדי שיכנס איסר לרחבו ואדרבא משמע שם שאין מקילין באם חופה רק

להחמיר צריך שיכנס איסר לרחבו ששני הצדדים מקולקלין ואפילו ליכא שיעורא דרובא גם כן טרפה ושיעור עובי איסר פחות מרובע הקנה כנ"ל ברור, ודברי הכ"מ תמוהין, ואפילו אם אינו רק נקב שאין בו חסרון והוא בהיקף הקנה כאן שבצד הראשון חצי רוב ובצד השני ג"כ חצי רוב והשאר שביניהם הוא שלם לגמרי נראה ברור דטרפה, דהא קיי"ל לעיל סימן כ"א דאפילו אין השחיטה במקום אחד מ"מ היא כשרה ש"מ דנפיק בי' חיותא:

שם **דהיינו** כעובי איסר אסורה. כבר נתבאר שזהו פחות מאם חופה רוב הקנה, ולכאורה משמע מדברי הרי"ף והרמב"ם שזה לא נאמר רק בעוף אבל לא בבהמה וכ"כ בכ"מ והשיג על הטור שכ"כ בשם הרי"ף ובבהמה, והש"ך בסימן קמ"א כתב שתופס לדין זה בעוף וה"ד בבהמה, ולרבותא כתבו כן בעוף דאפילו בעוף בעינן האי שיעורא, ולא נהירא דמנ"ל להטור הא, ואפשר לומר דכיון דהקשה הרא"ש על הרי"ף שפירש האי בעיא דבעופא מאי על חסרון גרגרת שלו והקשה למה לא בעיא בשאר שיעורין דפשיטא דמשערין הגדול לפי גדלו כו' ולפ"ז נ"ל דודאי ידע זה דניקבה נקב מפולש דמסתמא ידע דין זה מדלא מבעיא לי' וידע דבזה השיעור כדי שיכנס איסר לרחבו בין בעוף ובין בבהמה אע"פ שבעוף שנטרף בעובי איסר דוקא וא"כ ראוי לומר בהיפך שבבהמה צריך שיעור גדול לפי ערך עוף נגד בהמה ועכצ"ל דבזה שוים עוף ובהמה לענין חיסרון הגרגרת ולא תליא בחיותא ולהכי מיבעי לענין חיסרון קנה שלו בכמה הוא כיון שאין בו איסר, ואין לומר לפי גדלו וקטנו שהרי מצינו בענין חסרון גרגרת שלא שיערו לפי גדלו הה"ד בזה וי"ל כן ומסיק דאם חופה כו' וא"ש ודוק:

סימן לה

(ב)

ברמ"א **צורות** האונות כו', כבר תמהו כולם דמנ"ל האי חילוף, ולי נראה דדמי למ"ש בחילוף הורדא שאם שינתה תוארה טרפה דהוי כמו חסרה הורדא כמ"ש האגור והרב בהג"ה והוא הדין הכא נמי כיון ששינתה הוי כמאן דליתא והוי חסרה אונא, מיהו כבר כתב הפר"ח דמדברי כל הפוסקים מוכח ההיפך ע"ש, ואע"ג שהאונא העליונה היא כמו שראוי' התחתונה להיות, אבל מ"מ הא פירש"י גבי חילוף דקרומים דושט דשניהם נטולים ממקום שהם ראוים להיות ואין לך נקיבה גדולה מזה וה"ה כאן כיון שנטולים ממקום שהם ראוים להיות כמאן דליתנייהו דמי וטרפה, כנ"ל טעם האוסרים, מיהו כבר כתב הפר"ח שכל הפוסקים חלוקים על זה ואין לחוש למנהג זה, ע"ש:

שם **בין** נמצאו כו' ורדות או חסירה כו'. הקשה בט"ז דהא רש"י שהוא ראי' להמטריפים לא פירש הטעם רק לשיטתו דאוסר יתרת מקמא משא"כ לפי מה שהעיד הרמ"א שהמנהג להכשיר יתרת מקמא למה יהי' טרפה ותירץ הטעם דכל יתר כנטול דמי וה"ל חסרה הורדא, ובפלתי הקשה היאך יסברו המטריפים בפי' הש"ס דאמר אהא דסבר למיטרפי' דכל חיוי ברייתא הכי אית להו, ורש"י פירשה בורדא אחת שאצל בהמות שלהם לא היו שכיחין ורדות רק בחיוי ברייתא לפ"ז ודאי כשרה בחסירת הורד, אבל רבינו אפרים פירש בשני ורדות דאחת כולהו אית להו ולכן הטריף בחסירה ורדא, וקשה ממ"נ לרש"י לא שייך יתר דהא חסירה גופא כשרה ולרבינו אפרים הכשיר להדיא בשני ורדות ותירץ דטעם הוא כרמב"ן דיתר כנקוב דמי ע"ש, ולא נהירא דהא לקמן בסימן מ"ג ס"ה פסק הרב בהפסד מרובה להקל בשני טחולין שלא כדעת הרמב"ן וכאן סתם כאשר המנהג באמת אפילו בהפסד מרובה להחמיר, ויותר נראה לפמ"ש הט"ז דאם עומדת בשמאל כשרה, וא"כ י"ל ששם היתה עומדת בשמאל ולא שייך כל יתר אלא להטריף משום יתרת שלא בדרי דאוני, וע"ז אמר דכלהו חיוי ברייתא הכי אית להו משא"כ בעומדין במקום אחד טרפה מטעם כל יתר כנטול דמי כמ"ש הט"ז, מיהו דעת הש"ך להטריף אפילו בנמצאת היתירה בצד שמאל וצ"ל דהא בלא"ה כבר תמה בפלתי על רבינו אפרים שמפרש דמיירי בשני ורדות ומטריף בחסרה וקשה מנ"ל הא ומדלא הזכיר רבא הורדא בכלל האונות שנטרפת בחסרונם משמע ודאי דכשרה, וצ"ל שסובר הרב דודאי מסתבר להטריף כמו באונא דעיקר הטעם להטריף בחסרונם האונא כיון שהיא בכל ריאות וכאן חסרה והה"ד בורדא, ולכן לסיבת מה שלא הוזכר רבא הוא מפני שרבא בא לנו להורות כמה דינים בריאה (ור"ל) חסר ויתר וחילוף בחדא וכיון שעל הורדא אינו צודק הדין ביתר לפי שיטת ה"ר אפרים כאשר באמת כל חיוי ברייתא י"ל שנים גלל כן לא כלל עם אונות הריאה ששם שייכים כל הדינים, כנ"ל דברי רבינו אפרים ודו"ק:

ונמצינו למידין מדבריו שאע"פ שלא הזכיר הטרפות בש"ס מ"מ מסברא יש לדמות ורדא לאונא, וכבר כתבו התוס' שנשתנו טבעי הבהמות ובהמות שלנו בכולם יש להם ורדא, וא"כ י"ל דאנו סוברין כפירש"י דקאי על אחת ומ"מ כיון שנשתנו הטבעים ובכולם יש להם וא"כ כיון שישנה בכולם וי"ל כסברת ה"ר אפרים שיש לדמות ורדא לאונא, ובחסרה לדידן טרפה אע"פ שאז היתה כשרה ואע"פ שאין לנו להוסיף על הטרפות בשום פנים מ"מ כיון שהוזכר חסרון אונות הה"ד חסרון הורדא כסברת הר"א אלא שיש לחלק דיש שאין להם וכיון שאצלינו נעדר ההבדל זה הדרא לדינא וביתר טרפה שהוא כחסר אפילו מצד שמאל ודו"ק:

ואמת שאני תמה על דברי הר"א ממ"נ אם סובר שנשתנו הטבעים אין ראי' מבהמות שלנו כמ"ש התוס' באמת וע"כ לא ס"ל הכי וא"כ באמת שאמר כל חיוי ברייתא הכי אית להו והרי עינינו רואות שאין להם שני ורדות דזה לא שכיח באמת, והגע עצמך לפי מה שפירש"י שמינית א"כ לדידן שמטריפין בשני ורדות א"כ מי יאכילנו בשר שמן, וכן פירש שפוסל רועות באפר וכי לכולם יש שני ורדות, ואפשר דהיינו בהמות לא שכיחי אצלינו וצ"ע. אמנם באמת כבר תמה הפר"ח כיון דכל הכשר יתרת מקמא הוא משום דלמדו מדין ורדא הנזכר בש"ס דמעיקרא אמרינן אבל ביני וביני טרפה והדר ממעט ביני וביני ודוקא מגבה, וצ"ל כיון דאיכא יתרת מקמא דכשרה מה לי חדא או תרתי ולמסקנא אפילו טובא כשרה וכ"ש שיש להכשיר בדין ורדא, ובאמת אין שורש לטרפות זה מעיקר הדין להמכשירין יתרת מקמא:

(ד)

ברמ"א **בעינן** שלא יהיה יותר אונות כו' ודעת הפר"ח להתיר ונסתייע מדברי הרמב"ם וכ"כ הפלתי והביא ראי' מן הש"ך וכן נראה דעת רש"י שפירש חילוף דאוני בכלל חסורה מפני שחסורה ממקום הראוי להיות שם משמע דטעמא דחילוף לא הוי רק מטעם דחסורה וא"כ כשיש שלם כרמון מה בכך שהם יותר בשמאל ואי אפשר להכניסן בכלל חסורה כיון שאין צריך יותר רק שיהי' ג' ודאי לא נכנס בכלל חסר, ולא שייך לומר שחסורה ממקום שראוי להיות שהרי באמת אינה ראוי' להיות וס"ד להטריף משום יתר ונהי דלמסקנא אינה מיטרפת בכך מ"מ יש לו שם יתר, ולכן במקום הפסד יש לסמוך ע"ז כמ"ש בפלתי:

שם **אבל** מקמא הפיצול נופל למטה אע"ג דאנו קיי"ל יתרת מקמא כשר מ"מ כאן סופו לנקוב דכיון שנתפצל מגוף הריאה סופו להתפרק, והקשה בפלתי דמאי דחיק בש"ס לפרושי האי או שחסרה לוקמי בכה"ג שנתפצל מגוף הריאה, ולק"מ דא"כ אין הטעם רק שסופו לנקוב וניקבה כשר הה"ד פיצול נמי כשר, וכבר כתבו התוס' דלהכי לא חשיב דמיא לדיותא ולבשרא שטעם שינוי מראות מפני שסופו לנקוב, ולהכי לא חשיב לי' במתניתין דנכלל בכלל נקובה, והה"ד הכי נמי כיון שסופו לנקוב נכלל בכלל נקובה ובלא"ה נמי לק"מ דהא רש"י לא פליג אלא אנקובה משמע דבחסרה מודה, וכאן אין הטעם רק משום נקובה ודו"ק:

(ה)

ברמ"א **ויש** מכשירין. מהרש"ל הסכים לדעת המחבר וכתב שגם רש"י מודה לו, דבשלמא בדמיא לאופתא דלית לה חתוכי דאיני דלית לה כלל אם ניכר בהם הפרש אמרינן דהיינו רביתייהו אבל בחסרה אונא דאסרינן עלי' מטעם חסירה דאינא מה מועיל

ההפרש עט, וכן משמע לכאורה בש"ס דאמרינן דשיעא דלית לה אוני וקשה הא בלא"ה היא בכלל חסירה אונות אלא ודאי דבדמיא לאופתא אם ניכר בהם הפרש אמרינן דהיינו רביתיי' וקמ"ל דבאין בהם הפרש לא אמרינן הכי, ולפי"ז י"ל דגם הרמב"ם מודה לרש"י דבלית לה כלל שבהיכר מעט היא שרה, וכן משמע לכאו' ברמב"ם שכתב נמצאו שני אונות כאונא אחת אם יש הפרש ביניהם כעלה הדס כשרה, והדר כתב באם אין לה אונות כלל טרפה וקשה תרתי ל"ל הא בלא"ה טרפה מכ"ש דשני אונות, ולפי דעת הרש"ל ניחא דיש הבדל ביניהם, דכאן אמרינן היינו רביתייהו ובהפרש מעט כשרה ואמרינן דהיינו רביתייהו וקמ"ל דבאין לה חיתוך אזנים כלל טרפה, מיהו באמת אם הרמב"ם סובר שזו אינה דומה לחסירה אונות א"כ קושי' הנ"ל למה מנאה כטרפה ודאית ושאר הלשונות מנאה ספק טרפות וצ"ל דגם הוא בכלל חסירה האונות ואם נימא דיש סברא לחלק נ"ל דהיא ודאי טרפה יותר משאר פירושים שנאמרו בלשון אופתא א"ו דהוא סובר שזה הוא בכלל חסירה האונות וכיון שאף היא בכלל חסירה אונות אינה מוכשרת רק בהפרש עלה הדס שזה שיעור אונא:

סימן לו

(א)

במחבר **ניקבו** זה שלא כנגד זה כשרה כו'. כן הוא דעת הרשב"א שהעורו' דבוקין הרבה ואין הרוח עובר בין זה לזה, והר"א ושאר מפרשים חלקו עליו שהרוח נכנס בין אחד לחבירו, והג"א כתבו דכיון שמשמעת קול גמדא ליה והב"י השיגו על זה, והר"ן כתב דאי מפקא זיקא טרפה ואי לא כשרה, ובאמת ששיטה המחוורת היא בש"ס דודאי אי לא מפקא זיקא מסתברא דאינה טרפה שעיקר הטרפות הוא במפקא זיקא ואינה יכולה לקלוט הרוח, וגם הרשב"א מודה במפקא זיקא דטריפה, אבל אי לא מפקא זיקא יכולה גם כן לקלוט הרוח ואפשר המטריפים מודים, וכן משמע בש"ס גבי ריאה דאוושא דאי לא ידעינן היכא אוושא דמותבינן לה במיא דאי לא מבצבצא כשרה דתתאה אינקב עילאה לא אינקב, ואי אף דלא מפקא זיקא ואין הרוח עובר טרפה קשה אפילו לא מבצבצא למה תהי' כשרה ניחש שניקב זה שלא כנגד זה ומ"מ אינה מבצבץ שאם אין הרוח עובר ביניהם לא תבצבץ ג"כ אלא ודאי דאף אם ניקב זה שלא כנגד זה אם לא מפקא זיקא כשרה ועכ"פ יועיל לה בדיקת הפושרין וא"כ בטלה המחלוקת דאי מפקא זיקא אף להרשב"א טרפה ואי לא אף להחולקין כשרה מיהו לדעת הרשב"א לא בעי בדיקה כלל דמסתמא אין הרוח עובר ביניהם ולהחולקין צריכה בדיקה, ומ"מ לדברי כולם בנקובה משני רוחות נראה דכשרה כמו בושט וכ"כ הט"ז, ואף שכתבו הטעם בזה שלפ"ז טרפה

שהרוח עובר ביניהם דמן הצדדים היא דבוקה הרבה כנראה לעין ומסתמא אין הרוח עובר ביניהם, וכן משמע לקמן גבי מחט שנמצא בריאה דאם היא עולה בנפיחה כשרה ולא חיישינן שמא נכנסה בעיקום וניקב זה שלא כנגד זה, אלא ודאי דבניקב זה שלא כנגד זה אי לא מפקא זיקא כשרה ודוק ובזה יש ליישב מה שדייקו התוס' למה מייתי דרב יוסף, דלפ"ז ניחא דמייתי להורות דלא נימא תתאה מגין אפילו זה שלא כנגד זה קמ"ל דאין מגין:

(ב)

במחבר **אפילו** נגלד הקרום העליון כולו כשרה כו'. כבר כתבתי לעיל סימן ל"ג סעיף ה' קושית הט"ז על הרא"ש וטור שכתבו בושט דבנחלף אחד מהם טרפה וטעם דלא דמי לנקב קטן דחבירו מגין עליו משא"כ בכולי' לקיא, וכאן גבי ריאה דכשר ג"כ ניקב זה בלא זה אפילו נגלד כולו כשרה. ובט"ז סימן זה מתרץ דהכא אפשר בבדיקה אם עולה בנפיחה ולא נהירא דהא כתב הרשב"א ות"ה ושאר פוסקים דמדינא אין צריך בדיקה דכשרה בלא בדיקא משמע שחששו לדברי בה"ג ואפילו בעל הלכות גדולות גופי' לא אמר רק בנגלד לגמרי שיש לחוש לנקב קטן ולזה מועיל הנפיחה שאם עלה בנפיחה ודאי אין בו נקב, משא"כ בושט שאין מטריפין רק מטעם לקותא בודאי לא צריך בדיקה דהרי אם לקיא לא ניקב מאי מועיל בדיקה, ועוד דאפילו בשניהם לבנים שאפשר בבדיקה או בניטל (בתיבות או בניטל לדעתי כונתו לדחות גם תירוץ השני של הט"ז בסימן ל"ג עיי"ש ועיין גם בדבריו בסימן הנ"ל), כל העור ג"כ טרפה וכמ"ש לעיל סימן ל"ג, ויותר נראה דוקא בריאה שהקרום התחתון חזק יותר מן העליון, ותדע לך שהרי בניקב העליון זולת התחתון אין כאן מחלוקת ולד"ה כשרה כמו שמבואר בש"ס, פשיטא אי ניקב עילאה ולא אינקב תתאה תתאה מגין כדרבה כו' ובעילאה אי מגין או לא פליגי ואיכא מ"ד דעילאה אינו מגין הרי שתחתון יותר חזק מן העליון ולכן יש בו כח להגין על חבירו משא"כ שהעורות שוין ודי לו להציל א"ע אבל אינו מגין על חבירו ולכן כתב הרא"ש דלא דמי לנקב, ולפי"ז נראה דבריאה אם ניטל התחתון כולו שהיא טרפה לסברת הרא"ש, וכן יש לדקדק לשון המחבר שכתב אפילו נגלד הקרום העליון כולו ולא כתב סתמא אפי' ניטל אחד מהקרומים, ולפמ"ש ניחא שי"ל דוקא עליון, שתחתון חזק ומגין, משא"כ בניטל התחתון לפי שהמחבר לעיל בסימן ל"ג נמשך אחר הרא"ש להטריף בחילוף עור אחד של ושט ודוק:

שם ברמ"א **י"א** שאם נפחו הריאה ונקרע הקרום כו'. הש"ך כתב דמיירי שנפחוה כדרכה אבל ביותר מדאי כשרה דאמרינן בחייה לא היתה נפוחה עכ"ל, ולא הבנתי

דבריו דבנפיחה כדרכה ונשבר הקרום היאך נאמר דטרפה שהרי עינינו רואות שבחיי' לא נשבר הקרום שהרי הריאה היא שלמה לפנינו אלא שעתה נשבר הקרום והיאך מפני כך נטרוף ולומר שאילו היתה חי' הי' נקרע הקרום דהרי אפילו בחיי' לא נשבר, וכמו שהיתה מתקיימת עד עתה ולא נקרעת מהיכא תיתי להחזיק ריעותא ולומר שעתידה ליקרע, ובע"כ אין לדמות מה שהיא עתה למה שהית' בחי' וכמו שלא נקרע עד עכשיו ג"כ יתקיים לעולם וזה ברור ופשוט ונראה דרמ"א קאי על נגלד דצריכה בדיקה ואם נקרע הקרום הוא טריפה, דממ"נ אי מדמינן לי' כקודם נפיחה הרי לא נבדקה ואי כאחר נפיחה הוא טריפה לפנינו, וכמ"ש הש"ך ולכן הביא רמ"א כאן וכן הבדיקות ישינים ג"כ מיירי בכה"ג דכיון דריאה אינה צריכה נפיחה בסתם ומסתמא בנפחו ודאי אית לי' ריעותא וצריך נפיחה מדינא דזולת זה ודאי מהיכא תיתי לנפחה ובהכי מיירי הבדיקות ישינים ובלא"ה אין להטריף כלל:

ונראה כונת הש"ך היכא דלא נשבר הקרום ממש רק שמפקא זיקא, א"כ י"ל שמא גם בחי' היתה נקובה:

בסק"ו יש חיסרון הניכר וצ"ל דבמשנה לא קשי' למה לא חשיב דמיא לדיותא דהא במתני' איכא טובי דלא חשיב ומייתי לה בזה הכלל מיהו לתנא דבי ר' ישמעאל דלא שייר רק חשיב כלהו נקובי בחדא והתוס' כתבו דחיסרון איסר לא חשיב משים דסופו ליפסק, וא"כ מתני' ע"כ חשיב אפילו מה שסופו ליפסק דהא במתני' חשיב חיסרון איסר, וא"כ במשנה שפיר הוה מצינן למימר דחסרה היינו חיסרון אונות, אלא ניחא לי' לשנוייי הכי דאכתי תקשי תנא דבי ר"י דלא חשיב מה שסופו ליפסק וא"כ כיון דחיסרון אונא בכלל נקובה הוא א"כ חסר מן י"ח טרפות, לכן דייק דחיסרון בפנים שמי' חיסרון וא"כ לפי האמת דר"ש מודה בחסרה שפיר יש לחשוב חיסרון אונות ולא מטעם נקובה, אלא דתנא דבי ר"י ס"ל כר"ש ומשום נקב לא פסול רק משום דהוה כנקב שיש בו חיסרון וכמ"ש התוס' ר"פ א"ט:

ומה שנתחדש לי עכשיו בישוב דברי הרמב"ם ממה שהקשו עליו למה לא מוקי בחיסרון בגוף הריאה, נראה דודאי י"ל דחיסרון בגוף הריאה יש לחוש שנחסר מהקרום והוה כניקב ואף שעולה בנפיחה מ"מ כיון דאיכא ריעותא י"ל דעלה קרום מחמת מכה לכן ס"ל דטריפה. מיהו למ"ד אין חוששין לספק דרוסה ואין חוששין שמא הבריא א"כ גם בכאן יש לתלות החיסרון בבשר הריאה כיון שעולה בנפיחה, וא"כ הכא לעולא לשיטתי' פריך שפיר דלא מצי לאוקמה בחסרון דלדידי' יש לתלות החסרון בבשר הריאה ולא

מחמת הקרום, משא"כ לפי האמת דקיי"ל חיישינן שמא הבריא א"כ בחסר מגוף הריאה יש לחוש שהוא מחמת ריעותא דקרום, לכן ס"ל להרמב"ם דטריפה וא"ש:

מיהו מ"ש הרמב"ם בפי' המשנה לפרש במשנה ריאה שחסרה חסרון אונות וקשה ג"כ קושית הנ"ל לוקמא בהכי ריאה שחסרה אפשר לומר עוד בשני אופנים, הא' די"ל דלא ניחא להש"ס לאוקמא בהכי דאי מיירי ה"ל למיתני נמי חסרה או יתירה דהא יתר מטריף רבא ג"כ לעיל וה"ל או יתירה כדאמר רבא, אלא די"ל דפשיטא דכל יתר כנטול דמי דהא לא תני נמי בכבד ומרה יתר אף דיתר טרפה לכן צ"ל די"ל דפשיטא דיתר כנטול, מיהו בריאה ביתרת בדרי דאוני דקיי"ל להכשיר באמת ורבא ס"ל לעיל דטרפה א"כ לאו מילתא פשיטא וא"כ לרבא הקושיא שפיר דל"ל דחסר קאי על מנין האונות דא"כ ליתני נמי או יתר וכה"ג תנן בבכורות דף מ' בעלת שלש ובעלת חמש, מיהו לדידן דלא קיי"ל כרבא ומכשרינן יתרת בדרי דאוני א"כ שפיר י"ל חסרה היינו האונות והא דלא נקט יתר די"ל בדרי דאוני אינו מזיק ושלא בדרי דאוני פשיטא כל יתר כנטול דמי:

ועוד י"ל במ"ש בש"ע אם חסרה אונא מימין הורדא משלמת וי"א דאינה וכתב הש"ך בשם הב"ח דתליא אי אמרינן יתרת מקמא כשר וחשוב כאלו קיימא בדרי דאוני לכן משלים משא"כ אי יתרת מקמא טרפה אינו משלים ג"כ וא"כ י"ל דלהכי לא מצי לשנוי חסרה מנין האונות דאין לשום בגדר חסרון שהרי אפשר שיש מנין מספרם כמשפטם תלת מימינא ותרי משמאלא רק שהא' אינה עומדת בדרי דאוני הרי שאין כאן חסרון ומ"מ טרפה. והנה לדעת המכשירין יתרת מקמא צ"ל דלמסקנא לית הלכתא כהך דאמר לעיל אבל ביני וביני טרפה רק כדמסיק דמגבא דוקא טרפה א"כ באמת מקמא נמי משלים וא"כ שפיר י"ל דחסרה היינו האונות דמגבא פשיטא שאין לחשבה לאונא וא"כ י"ל הרמב"ם לשיטתיה דמכשיר יתרת מקמא שפיר י"ל שחסרה מנין האונות:

ונראה להביא ראי' לדברי הרמב"ם דפוסל חסרון בגוף הריאה מדרב נחמן לקמן דאמר ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים כשרה וקשה מאי בעי בהא דקאמר קרום שלה קיים פשיטא שאם אינו קיים אפילו לא נימוקה טרפה אע"כ ה"ק וקרום שלא קיים היינו שאינו חסרון ניכר בחוץ משא"כ אם ניכר חסרון בריאה שיש כמו גומא וקמט לא מיקרי קרום שלה קיים דכיון שנדחק לפנים ואינו בשוה עם קרום הריאה כבר איכא ריעותא וחיישינן לנקב וקרום מחמת מכה ולא מיקרי קרום שלה קיים כיון שהוא כמו גומא בקרום של הריאה שאינו בשוה עם שאר קרום הריאה:

(1)
במחבר **ניקב** א' מהסמפונות שבפנים לחבירו טרפה. וברמב"ם כתב אפילו לחבירו, והבין הטור דכ"ש לבשרו ותמה עליו וכבר תמה הרשב"א בת"ה דבגמרא משמע להדיא איפכא דלחבירו דוקא וכמ"ש המחבר כאן, ופירש הט"ז שכונת הרמב"ם דלא מיבעיא אם ניקב במקום שאין לו סתימה כלל כגון באותן סמפונות של צד חוץ שאין עליהם בשר כלל פשיטא דטרפה אלא אפי' אי ניקב במקום ההוא לחבירו שיש סתימה עכ"פ וקמ"ל דלא מהני סתימה זו וזהו נכון אלא שעדיין קשה לפ"ז למה ליה לשנויי בש"ס דלחבירו אתמר וקשה קושית הש"ס מהדורא דכנתא לימא בפשיטות דמיירי טרם בואו לבשר ונדחקו המפרשים בישוב זה, ומה שנ"ל ליישב דהנה המהרש"א הקשה היאך ס"ד למימר דאפי' בניקב לבשרו טרפה א"כ במתניתין דאמר ר' שמעון עד שתנקב לבית הסמפונות והיינו לסמפון גדול, ומשמע ודאי דבנקיבת הסמפון לבד אינה טרפה ורבנן לא פליגי עלה דהא ולפמ"ש הט"ז הקושי' היא אף במסקנא דהא ודאי ר"ש דאמר עד שתנקב לסמפון גדול משמע דבכל דוכתי בעינן שתנקב לסמפון גדול ואפילו במקום שאין בשר להגין גם משמע אפילו אם ניקב לחבירו מ"מ כשרה עד שתנקב לסמפון ורבנן לא פליגי עליה בהא ומשמע דמודו בהא, ונראה דהנה הרשב"א בת"ה כתב שדעת הרמב"ם דזה שאמרו קנה הריאה דינה כריאה וסובר הרמב"ם דהה"ד משנכנס לפנים ולכן הטריף גם בסמפונות הכבד ממה שאמרו דינו כריאה, ונראה ודאי אפילו החולקין בכבד היינו משום שכיון שנכנס לבשר הכבד נשתנה דינו לדין הכבד ודנין אותו כאשר הוא שם בכבד ומהיכי תיתי (לא) יהי' כמו שהי' דינו טרם הכנסו לבשר הכבד משא"כ בריאה נראה ודאי דממ"נ אם דיינינן ליה כמו שהי' בטרם שנכנס דינו כדין קנה ריאה ואם כלאחר שנכנס ודאי דינו כריאה, וכן משמע בש"ס דאפילו למ"ד דרב סבר בקנה הריאה שדינו ככבד מ"מ אמר רב גבי ריאה שנשפכה כקיתון דקיימא סימפנייהו ואי אית בי' שורייקא חיוורא טרפה וע"כ דאפילו למ"ד שקודם שנכנס בריאה דינו ככבד מ"מ לאחר שנכנס דינו חמור מכ"ש למאן דמטריף אפילו קודם שנכנס. והנה לעיל בגמרא אמר רב נחמן תלתי קני הוי דריאה כריאה, ומשמע ודאי שאף על פי שלא נזכר במשנה דין הקנה מ"מ צריך לומר דפסיקא להו שתורה אחת להקנים ולריאה ומשפט אחד להם והי' ידוע להם שהקנה עושה פעולת הריאה ומ"מ לא שמענו יותר רק שדין הקנה שוה לריאה אבל היותו חמור מריאה לא שמעינן ומדאמרו דריאה כריאה משמע שדינו שוה לריאה בהכרח ואף בזה יש חולק וסובר שדינו ככבד ומשמע ודאי דלר"ש דנקב כשר בריאה כ"ש בקנה שהרי בריאה אין מחלוקת ועל זה יש חולק דדינו ככבד וא"כ לר"ש

באמת בקנה כשר וי"ל שהה"ד לסמפונות שהרי דעת הרמב"ם שהם בכלל קנה הריאה וא"כ לק"מ קושית מהרש"א דהיינו רק באמת כמו שנחלקו בדין נקיבת הריאה שייך ג"כ מחלוקתן בקנה הריאה שמשפט אחד להם וא"כ לר"ש דמכשיר בנקב כ"ש בקנה וההה"ד בסמפונות שהם בכלל ולרבנן דמטרפי בריאה הה"ד בקנה הריאה דזהו בעצמו מחלוקת בקנה כמו בריאה וא"ש ודוק:

ונשמע מזה שלדעת המטריף בקנה הריאה כ"ש בסמפון, והנה לעיל אמר ר"נ תלתי קני הוי דריאה כריאה וקשה מאי קמ"ל ר"נ בסמפון הרי הוא כ"ש מדין הקנה שהוא חוץ לריאה וגם למה אמרו בסמפון הא כבר אמרו בקנה וסמפון בכלל וכ"ש הוא וכמ"ש, וצ"ל דהא קמש"ל דסתימה לא הוי ואע"פ שהיא בריאה ולזה חידש הדין בסמפון וא"כ לדעת המקשה דלא אסיק דר"נ אמר לחבירו א"כ פריך שפיר דהא רבנן לא פליגי בסמפון וצ"ל דהוא בכלל קנה הריאה כמ"ש וא"כ למה אמרו ר"נ הלא כבר אמרו לעיל כקנה הריאה וזה כ"ש דטרפה ומאי קמ"ל ולמה אמרו בלשון סמפונא שהרי סמפון יש ממש דין הקנה ואין סברא להקל בו יותר וה"ל לאשמועינן בקנה וגם כבר אמרו וצ"ל דלא מהני סתימה ופסיק שפיר דלא אתי לאשמועינן רק שדופן חבירו אינו מגין אבל בשר שרך ודאי מגין ופריך מהדורא דכנתא ודוק, ובזה יש ליישב קושית מהרש"א שהקשה למה לא פריך מר"נ לעיל ארבנן דמכשרי, ולפ"ז ניחא דכיון דדין סמפון אינו אלא בריאה ולר"ש כשר נקיבת הסמפון והי' אפשר לומר דסברי כר"ש כטובא אמוראי דסברי הכי אבל מכיון שאמר רב אמי אי הוי ריאה קמן הוי מינקבה משמע דסבר כרבנן וההה"ד נקיבת הסמפון דחד בחברי' מישך שייך ודוק. ובזה הסגנון כתב בפלתי ע"ש:

(ז)

מחבר **נימוק** אפילו סמפון כו' וה"ה בניקב סמפון אפילו שלא לחבירו ג"כ טרפה בזה דמוגלא לא סתמה, ומ"ש המחבר נימוק היינו מפני שאינו נראה בבדיקה רק אם נימוק הסמפון לגמרי דאית ביה שורייקא חיוורא אבל אי נראה שיש נקב בסמפון באמת היא טרפה, מיהו בסתמא לא חיישינן שמא ניקב הסמפון דאם איתא שניקב היה נימוח כ"כ הרשב"א והר"ן וש"ד, מיהו בגמרא דסוכה דף ל"ו משמע הטעם בריאה שנשפכה כקיתון משום דהדר בריא כיון דלא שלטא ביה אוירא ובאתרוג מבעי' לי', ולפי הטעם דהדר בריא מסתברא שאין הנקב פוסל בסמפון שלא לחבירו דלכי הדר בריא סתמא ג"כ והוא כמו בשר הריאה וצ"ע ויש להחמיר, ובפלתי הקשה דה"ל לשנויי בש"ס שחסרה סמפון ע"י שנימוס, ולק"מ דעיקר הקושיא הוא מקמ"ל חסרה הא אין חסרון בלי נקב וכ"ש הוא מנקבו וא"כ אם בא להשמיענו חסר סמפון לישמעינן רבותא טפי אפי' בניקב ומשני

דלר"ש בעינן חסרון דוקא דנקב כשר, וכן מה שהקשה לדעת הרי"ף ורמב"ם דמטרפי בעכורים וסרוחים לוקמי בכה"ג שנשפך כקיתון והמים עכורים, גם זה לא הבנתי דהאיך יוצדק ע"ז לשון חסרון מה שדינו זולת החסרון טרפה ג"כ והש"ס לא פריך על נשפכה כקיתון מפני שנימוח והוי כאלו אינו דבזה ג"כ אינו יוצדק לשון חסרון אלא דנשפך כקיתון הוא ע"י חסרון כמו שפירש"י שנשפך מראשה לסופה וחצי' ריקנית ובמים עכורים באמת אף בלי חסרון טרפה ולא שייך ללשון חסרה ודוק:

שם **אבל** אם הם עכורים וסרוחים טרפה. זהו שיטת הרי"ף והרמב"ם והקשה בפלתי לשיטתם מגמרא דסוכה דף ל"ו דמבעיא לי' רבא באתרוג שנשפך כקיתון דאמר רב והוא דקיימא סימפניה הכא מאי מי אמרינן בריאה דלא שליט ביה אוירא הדר בריא אבל אתרוג דשליט ביה אוירא מסרוחי סריח א"ד ל"ש ופשוט מדאמרינן אתרוג תפוח סרוח פסול מאי לאו תפוח בחוץ וסרוח בפנים וק' הא סרוח אפילו בריאה טרפה ופשיטא דפסול ע"ש, ומה שנ"ל בזה דהנה רש"י פי' באי לא קיימא סימפניה דטרפה אלמא מסימני טרפה () ובאתרוג פי' דמבעיא ליה אי קיימא סימפניהו וקשה לדבריו דהא בריאה מסקינן דצריך לבדקה בצעא דקוניא אם הסמפונות קיימים כמ"ש בסעיף זה וא"כ באתרוג א"א בבדיקה שא"א לנקבו לראות אם הסמפונות קיימים ופשיטא דטרפה בריאה וכ"ש באתרוג, וצ"ל דבשלמא בריאה א"א להכיר בחוץ אם הסמפונות הם קיימים ולכן צריך בדיקה משא"כ באתרוג אפשר להכיר בחוץ אם הסמפונות קיימים ומיירי בגמרא בכה"ג שאפשר להכיר מבחוץ אם הסמפונות קיימים ובכה"ג מיירי בש"ס שניכר שהסמפונות קיימים דבריאה כה"ג ודאי כשרה ומבעיא ליה באתרוג דשליט בי' אוירא וא"ש, ועדיין קשה מאי פריך מהך דאתרוג סרוח דמיירי בפנים ובעי למיפשט דפסול, ופירש"י סרוח נרקב, דלמא שם מיירי שגם הסמפונות אינן קיימין וצ"ל דס"ד דסרוח דומיא דתפוח ואין הבדל ביניהם זולת מה שזה בחוץ וזה בפנים וכי היכי דתפוח מיירי בלי סמפונות דבחוץ אין סמפונות הה"ד בסרוח הוא ג"כ זולת הסמפונות ופריך שפיר, ויותר נרא' ע"פ מ"ש הרא"ש שם דלהכי לא הביא הרי"ף ראי' זו משום דהנך פסולין אינן אלא דרבנן וספיקא לקולא ולכאורה קשה מנ"ל הא, ולפ"ז ניחא דהא בנשפכה כקיתון מבעיא וקשה הא אי אפשר לברר אם הסמפונות קיימים ובפרט דבריאה אפי' רק ניקבו הסמפונות ולא נימוקו טרפה בנשפכה כקיתון כמש"ל וזה ודאי א"א להכיר באתרוג בחוץ וע"כ צ"ל דהני פסולין לא הוי רק דרבנן ואי משום שא"א לברר כמו בריאה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ואפשר שהסמפונות קיימים ובריאה דהוי איסורא דאורייתא אזלינן לחומרא ובעי בדיקה משא"כ באתרוג דל"ה רק דרבנן ספיקא להקל

ומש"ה הוי מקילין בספיקא ומבעיא ליה בנשפך כקיתון אי פסול או לא ולא איפשטא ולכן נקטינן להקל דהוי ספיקא דרבנן, ובזה מיושב מה שנדחקו הב"ח והמע"מ בסימן תרמ"ח שכתב המחבר סברת הרי"ף וז"ל אתרוג שנימוח כל בשרו מבפנים וחדרי הזרע קיימים כשר והקשו מנא ידעינן ולפ"ז ניחא דודאי המחבר אתי לאשמועינן אמיתת דין זה שאם אין הסמפונות קיימים שאינו כשר ומיהו קושטא קאי דלסברת הרי"ף עם שא"א לברר כלל בחדרי הזרע בפנים אם הם קיימים או לא שהרי הם בפנים בעומק וא"כ פריך שפיר מאתרוג סרוח דפסול ואין לומר שפסול מפני הסמפונות הא א"א לברר אם נימוחו הוי ספיקא דרבנן ולמה יופסל א"ו דכיון דשליט ביה אוירא מיפסל בנשפך ודוק, ומ"מ יהי' איך שיהי' פ"כ צ"ל דמשמע להו דאתרוג מיירי בסמפונות קיימים דאל"כ אף בריאה פסול, והנה הרמב"ן נתן טעם דלהכי עכורין וסרוחין טרפה מפני שא"א לבדוק הסמפונות מפני עכירות הריאה וזה שייך בריאה משא"כ באתרוג דספיקא להקל וע"כ לא חיישינן לנימוק הסמפונות יהי' מאיזה טעם שיהי' וא"כ למה יופסל בסרוח דשם לא שייך טעם נימוק הסמפונות כמ"ש ואפילו בעכורין כשר כמ"ש ולק"מ על הרי"ף ודוק, ובפלתי תירץ קושית הנ"ל דהרמב"ן כתב דהנך רברבי דחזי להנך דקיימא כנדי כנדי ולא אמר להו ולא מידי ולמה לא בדקו בעכורין וסרוחין וכתב הרמב"ן דאינך אמוראי באמת מכשרי במים עכורין ומכל האמוראים אולי הוא רבא ושם כל השקלא וטריא לרבא דהוא מרא דהאי אבעיא ע"ש, וכן אמת שהרמב"ן כ"כ אלא שאני תמה על הרמב"ן דמפיק הא דרבא לבר מהלכתא והרי"ף עצמו הביא הא דרבא דקיימא כנדי כנדי ואי לא ס"ל הא דרבא איך הביאו ולכן דברי הרמב"ן צ"ע ויותר נכון לומר דהרי"ף ס"ל דבסתמא אין צריך לבדוק אם הם עכורים או סרוחים מיהו אי בעי בדיקה כגון ריאה שנשפך כקיתון אי מיתרמי דעכורין וסרוחין טרפה אבל אינו צריך בדיקה מפני כך וא"כ כ"ז לא שייך בדעת הרי"ף:

ואף שכתב הרמב"ן שביודע שאין הסימפונות קיימים ונימוחו וכן מוכרח להיות דבסרוחים אפילו אינו עכורים טריפה, מ"מ זה דוקא בריאה שנכנס הרוח בסימפונות ואין המים מסרחין כ"ז היותם קיימים, משא"כ באתרוג לא שייך לומר שמפני כך הסריחו מפני שאין הרוח ניכנס בהם, וא"כ אין להטריף בסרוחים מפני כך אלא דמ"מ יש לחוש שנימוקו הסימפונות ומידי ספיקא לא נפקא ולהקל. ויותר נראה לו דהרי"ף מפרשו בהיפך דהא בלא"ה יש לדקדק בש"ם דאמרינן התם בש"ס בסוכה הכא דשליט ביה אוירא סרוחא מיסרח, משמע דבסרוח אין ספק שפסול ומדקאמר דבהא דסרוח פסול מוכח דחסרון בפנים שמי' חסרון ובעי למיפשט בנשפך כקיתון, והרמב"ן במלחמות

נראה שהביא ראי' לרי"ף ממה שאמרו סרוחה מיסרחא משמע שפסול אף בריאה והוא תמו' לכאורה דבהא בש"ס פשוט מסרוח איפכא, לכן צ"ל דבאמת הך שיטות היא בהיפך דמבעיא לי' אי אתרוג חמור מריאה דשליט ביה אויר או אינו חמור, ורש"י פירש סרוח בפנים וקליפתו קיימת כמו ריאה שנשפך כקיתון, וא"כ קשה מאי איריא סרוח דאפילו בריאה פסול וכן באתרוג אין ספק שפסול כדאמרן סרוחו מוסרח לאשמועינן רבותא טפי אפילו באינו סרוח ונשפך כקיתון דבריאה כשר מ"מ באתרוג פסול, וע"כ אתרוג שוה לריאה ודוקא סרוח פסול אבל אינו סרוח אף שנשפך כקיתון מ"מ כשר, ואיפשטא האי בעי' אבל סרוח ודאי פסול דאפילו בריאה פסול ולכן מבעיא להו או סרוח מוסרח ופסול כמו ריאה ולכן פרש"י נרקב שאין זה במשמע בלשון מוסרח סרוחא וזה ברור ונכון ודוק:

(ח)

מחבר **ויש** מי שאוסר הוא דעת הרמב"ם והכ"מ תמה עליו למה לא מוקמינן מתניתין בחיסרון אונות דודאי טריפה וזה אפשר ליישב כיון שלא הוזכר במשנה כמה יהי' אונות, ובפרט שאין גבול מיוחד לאונות הריאה כמה יהי' דהא קיי"ל דיתרת כשר מטעם שכתבו המפרשים דאורחי' בהכא ויותרת שכיח ואפשר שימצאו יותר אונות יתירין וכיון שלא הוזכר במשנה כמה צריכין להיות בהכרח אינו צודק ע"ז לשון חסרון, מיהו על הרמב"ם קשה דסובר דחסרון בגוף הריאה טריפה קשה כנ"ל, ואם נאמר הטעם כמ"ש המפרשים שטעם טריפות חיסרון הריאה ואונות מפני שסופו לנקוב בלא"ה לק"מ דהא כתבו התוס' במשנה א"ט דלהכי לא תני במתניתן דמיא לדיותא ובשרא מפני שהטעם הוא מפני שסופו לנקוב, וכבר הוא כולל בכלל ניקבה א"כ לק"מ דהאי נמי בכלל נקובה הוא מיהו על הרמב"ם דמפרש פירש המשנה הך ריאה שחסרה על חיסרון האונות ולדידי' וודאי קשה למה לא מוקמינן הכי, ולכן נראה דודאי במתני' אפשר לומר שאעפ"י שסופו לנקוב מ"מ חשיב ליה דהא גופי' קמ"ל דחסרון בריאה פסול מפני שסופו לנקב, דכי היכי דחשיב כל נקובים הה"ד בריאה נמי אעפ"י שטעם החיסרון ע"ש שסופו לינקב מ"מ חשיב ליה, ומה שהקשה התוס' למה לא נקט דמיא לדיותא ושאר דברים שסופן לינקב, וצריך לומר כמו שכתבו התוספות בחסרון גלגולת ואיסר שסופו ליפסק ולא חשיב ליה והה"ד היכי שסופו לינקב, וא"כ י"ל דהא דפריך ממתניתין ולא מוקי בכה"ג משום דידע דר' ישמעאל דחשיב י"ח טרפות וחסרה הריאה בהדייהו ובזולת חסרון הריאה לא נמצא רק שבעה עשר כמ"ש התוס' פרק א"ט וע"כ צ"ל דחסרה היינו בפנים וחסרון בפנים שמי' חסרון ושפיר איתא שמונה עשר ושני לי דחסירה לר"ש נמי טרפה וא"כ

י"ל דסבר כר"ש כמ"ש התוס' ריש א"ט, ולפי זה למסקנא י"ל באמת במתניתין דחסרה היינו חסרון אונות או ריאה גופי' ור"ש מודה בנקב שיש בו חסרון ותנא דבי ר' ישמעאל קאי בשיטתי' ושפיר איתניהו י"ח ולק"מ ודוק. מיהו לדידן דמכשירין בכ"ף פשוטה ולא קיי"ל כהרמב"ם הה"ד בכפופה דמאי שנא כמו שכתבו האחרונים:

שם ברמ"א **יתר** מכן טרפה והט"ז חולק וכן דעת הרשב"א בת"ה ומן הש"ס אין ראי' (היינו מדלא מוקי מתניתין או שחסרה ביתר מרביעית כקושית הט"ז) די"ל כמ"ש לעיל (היינו דבכלל נקובה היא כמ"ש התוס') ומ"מ נראה עיקר כט"ז וכן דעת הרמב"ם בבירור שהרי בפרק י' מהלכות שחיטה כשמנה פרטי הטרפות לא מנה ביניהם חסרון יותר מרביעית, וכן רש"י פירש ריאה שנשפכה כקיתון מראשה לסופה וחצי' ריקנית וחצי הריאה ודאי יותר מרביעית וכן פירש הר"ן, ונראה שהוכרח לפרש כן מדפריך בש"ס שחסרה אלמא דגם זה מיירי בחסרה, ולפ"ז משמע באמת כיון שאמרו בסתם ריאה שנשפכה כקיתון והי' חסרון ולא נתנו גבול כמה יהי' משמע ודאי אפילו ביותר מרביעית כשרה ומכ"ש אם נפרש דנשפך כקיתון חשוב בשר חסרון דכמאן דליתא דמי ומ"מ בנשפך כולה נמי מכשירין וכן משמע בגמרא דסוכה דמבעיא באתרוג חסרון בפנים כמ"ש לעיל ופשיט ליה מסרוח דפסול ופרש"י נרקב וקשה דלמא שם מיירי שנרקב כולו ויש חסרון יותר מרביעית וגם לפי ערך ריאה באתרוג הקטן אפילו בפחות טרפה שמא נרקב כולו וכמאן דליתא דמי א"ו בכל גווני כשרה בריאה והה"ד באתרוג אנו מדמינן ליה לריאה ודברי ט"ז מוכרחים:

(יב)

מחבר **אוסרין** אותה מספק. הך הוא לשון הרמב"ם בפ"ח מהל' שחיטה וסובר הרמב"ם שאינה אסורה רק מספק כיון שלא אמר רפרם רק דמיא לאופתא ויש בו כמה פי' ואפשר שלא כיון רפרם רק לא' מהם ולא אסורה רק מספק ולפי זה קשה על המחבר שכתב גבי ריאה שקשה משמושה כעץ דטרפה והוא ג"כ פירש הנאמר בלשון רפרם ומשמע דהוי טרפה ודאית, ונראה דכאן גריר המחבר אחר לשין הרמב"ם אבל באמת לא נחית המחבר לבאר אם אסורה מספק או ודאי כדרך המחבר בכל ספיקות לפסוק בסתם לחומרא, והרמב"ם סיים בזה שהוא תוספת משונה בגופה ושמא התוספת בגוף כחיסרון כמו שאמר במנין, ונראה כוונתו כמו שאמר במנין ביתרת שנמצא על גבו שהיא טרפה דיתר אונא כחסר אונא, הה"ד כאן שיש תוספת בריאה הוא כמו חסרון, ואפשר דמזה דייק הרמב"ם בחסר גוף הריאה דטרפה דאי אמרינן דחסר גוף הריאה כשרה היאך ס"ד להטריף מפני תוספת שבגופו שאין לומר שהיתר כחסר דהא אפי' חסר גופא כשר, ולפ"ז

צ"ע על המחבר שסתם לעיל כסברת המכשירים ולא הביא דברי הרמב"ם רק ביש מי שאוסר וכאן כתב דנפוחה טרפה, והרמב"ם לא פירש הטעם גופני שהוא כחסרון ולמ"ד חיסרון כשר התיר זה ואפשר שכיון שהרמב"ם מפרש כן מילתא דרפרם חשש לאסור ואפשר דאף בלא טעם זה אסור וצ"ע:

ומדברי רש"י שפירש בנפיחה הנאמר בפירוש לשון רפרם שנעשית לבנה כבקעת עץ וכן נראה מדברי הטור שלא הזכיר רק ריאה שקשה כעץ במשמושה ולא הזכיר הך דנפוחה, ולקמן בסי' ל"ח כתב במראות הריאה שאם היא לבנה כבקעת טרפה, והוא עפ"י פירש"י שפירש דנפוחה וחזותא אחת הם, ולדבריהם ודאי שאין זה אסור דלא הוזכר כלל בש"ס, וא"כ הדבר שנוי במחלוקת דלהרמב"ם אסורה ולרש"י וטור ודאי שאין להטריף בזה וצ"ע לדינא:

(יג)

במחבר **ריאה** שיבשה אפילו מקצתה. ברמב"ם פ"ז פירש הטעם דיבש כחסר. והכ"מ תמה למה לא יהי' בכלל נקובה וכקושיית הש"ס אילימא חסרה בחוץ היינו נקובה, ונראה ודאי אילו הי' סופו ליחסר והי' נשאר נקב בריאה ודאי ה"ל בכלל נקובה שהרי היא נקובה באמת וכי יגרע מפני היות בו חסרון וזהו קושית הש"ס שחסרה היא נקובה וכ"ש, אבל בגמרא משמע הטעם דמדמינן לה לאוזן בכור שיבש דבנפרך בצפורן ודאי לא הדרא בריא וס"ל להרמב"ם דבאמת אין סופו של מקום היבש להחסר וכאשר הוא כעת כה יהי' וכה יקום לעולם אלא שעם היותו שלם מ"מ הוא כחסר וכמאן דליתי' דמיא כיון שהריאה צריכה להיות שלימה בהכרח וכיון שמקום היבש אינו עושה פעולת הריאה הוי כחסרה הריאה ואינו צודק ע"ז לשון ניקבה להיותו שלם אלא שהוא כחסר שדנין אותה כאלו היה מקום זה חסר ובנקב אין הטעם רק מפני הרוח שיוכל לבוא על ידי הנקב ואינו עולה בנפיחה וכאן היא עולה באמת אלא שאינה עושה פעולת הריאה ושייך בכאן חסר, וזה ברור ודוק, מיהו באטום פירש הרמב"ם דהוא בכלל נקובה ועמ"ש בפלתי ודוחק ויותר נ"ל כיון דשם אין המקום שבו האטום עולה בנפיחה ובחיי הבהמה הריאה נפוחה וס"ל הטעם שכיון שטבע הריאה להיות נפוחה ואם מקום האטום לא יתנפח בודאי סופו להתקרע הקרום כיון שהבהמה בכוחה נופחת הריאה ומקום זה לא יוכל ובודאי סופו להקרע וזה ברור ונוטה למרכז האמת ודוק:

(יד)

שם **צמקה** כולה. באינה נפרכת בצפורן בעינן כולה דלא מיטרפה מטעם יבשה מיהו בהגהות אשר"י בשם בה"ג כתב דגם באונא דריאה דיבשה ואינה נפרכת בצפורן אם אינה חוזרת ע"י נתינת מים לתוך הקנה טרפה עיין ש"ך וט"ז שהביאו לשונו, ופירש

מהרש"א דודאי במקצת הריאה אין טרפה דלא הוי רק חסרון בפנים אבל באונא הוי חסרה אונא שלמה, ובפלתי השיג עליו דפשיטא דגם באונא חסרון פנים לא שמי' חסרון וזה פשוט, ולא נעלם מדעת הש"ך אבל כוונתו הוא דנצמקה מקצתה דייניגן ליה כחסרון בריאה והוא כמו חסרון בגוף הריאה דלעיל סעיף ח' דפסק דכשר וכן פסק רש"ל והטעם הוא דחסרון בגוף הריאה הוא כמו חסרון בפנים אבל באונא שלימה דחסרון פוסל בה כיון שהיא אונא שלמה ונפחת מנין הה"ד צמוקה נמי כן הוא ברור כוונתו הנ"ל, אבל באמת אינו מחוור, דבשלמא לעיל הקרומים שלמים מבלי חסרון אלא שהריאה בטבעה היא חסרה משאר ריאות וכיון שעיקר טרפות הריאה תלוי בנקיבת קרומים וכשהקרומים שלמים אינו מזיק כלל שבשר הריאה הוא שחסר משא"כ אם נטרוף בצמקה אונא מטעם דהוי כחסר א"כ אף בקצת ממנו ג"כ אסור דהא חסר גם מן הקרומים והוי כאלו נחתך מקום הצימוק ופשיטא דטרפה ויש חסרון בחוץ וגרע מניקב, ואפשר לזה כיון גם בפלתי וזה ברור, אמנם הש"ך בספרו ובנה"כ שפירש הג"א הנ"ל דחושש משום אטום בריאה ומיירי שאינו עולה בנפיחה וזה נכון מאד, וכן משמע מדכתב וכשרה כשתחזו' לבריאותה והא אפילו אם לא תחזור ע"כ אינה טרפה ודאית וצריכה בדיקה דסעיף זה אלא ודאי דחושש משום אטום ובדיקה זו היינו ממש בדיקה דלעיל ס"ט בהג"ה בשם הרוקח לכן מסתברא כוותיה ובפרט שכתב הש"ך דבבה"ג משמע כדבריו ויש לסמוך ע"ז בפרט שטעמו של מהרש"ל אינו מחוור:

שם **צמקה** כולה ורובה ככולה. כ"כ רש"י, והש"ך כתב שהוא פשוט, וטעמו דבכל דוכתא קיי"ל רובא ככולה, ובאמת אינו פשוט דלא דמי לשאר טרפות כגון לקותא דקיי"ל רובו ככולו היינו משום כיון שרובה לקוי אין כח ביד הנשאר להגין והוי כמו לקוי בכולו אבל כאן שאינו טרפה רק מפני שאנו שופטין הצימוק מחמת הפחד שנפחדה וכיון שלא צמקה כולה אפשר שלא בא לה מסיבת הפחד כלל שאם בא הפחד אפשר שדרכה להצמק כולו ומהיכי תיתי יצמק במקום א' ולא בכל מקומות ואפשר שאין זה דרך הפחד לגרום צימוק ברוב הריאה וקצתה תשאר בבריאותה או אפשר שבודאי בא לה מן השמים והתחילה להתרפאות ונראה שזו דעת הראב"ד דהראב"ד סבר דכל שינוי מראה אינו מטריף רק ברוב והביאו ראי' מדאמר רבא ריאה שיבשה מקצתה ולמה לא אמר יבשה סתם אלא ודאי דסתם יבשה ברובא וקשה עליו הא א"א לומר דבעינן רובא דברובא קודם היובש טרפה דהיינו חרותא ובאמת מטעם זה דחו הרא"ש ורשב"א ראייתו ע"ש סימן ל"ח, ולפ"ז ניחא דהראב"ד סובר דחרותא בעינן דוקא כולה אבל ברובא ודאי לא בא מסיבת הפחד א"ו דבא ע"י שמים והתחילה להתרפאות וא"כ אי אמר דיבש סתם ה"א

דבעינן רובא כמו בכל לקותא, ומ"מ אינו בכלל חרותא דבעינן דוקא כולה, וא"כ מייתי שפיר ראי' דלינקט יבשה סתם וע"כ דביבשה סתם ה"א דבעינן רובא ומשמע דבכל דוכתא דנקט סתם צריך להיות רוב וא"ש ודוק, מיהו הרא"ש ורשב"א שדחו ראייתו משמע דס"ל דהה"ד ברובא טרפה מטעם חרותא ומ"מ אינו מוכרח כ"כ כמ"ש לעיל סימן ל"ח, ומ"מ בדעת הראב"ד נראה ברור כמ"ש, ולקמן אכתוב עוד טעם נכון שלא להטריף ברובא כי ודאי בידי שמים הוא כמ"ש, ולכן נראה דבזה יש לסמוך על בדיקתנו כיון שיש צד להתיר וכמ"ש על מחלוקת הרשב"א ור"ן ודוק, ועוד מצאתי ראי' לזה דהא קשה קושיית הש"ס מ"ש מקצתה דלא דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא וכמו שהקשו הרשב"א ורא"ש על הראב"ד כקושית הש"ס, ועכצ"ל דמקצתה אין הטעם דהדרא בריא דבאמת בצמקה בידי אדם לא הדרא בריא ועיקר הטעם דבמקצתה אינה בכלל חרותא אמרינן דודאי לא בא לה מפחד דאין דרך שיהי' מקצתה נצמק מחמת הפחד וא"כ ודאי לא מסתבר דבמעט פחות מרוב כחוט השערה לא יבא מחמת פחד ואם יש רוב יהי' מחמת פחד ודינה כצמקה וממ"נ אם נאמר שאין דרך להיותה צמוקה בפחות מרוב מחמת הפחד גם במשהו יותר נ"ל שאין בא מחמת הפחד דודאי לא מסתבר לחלק במשהו ולומר שהפחד גורם דוקא צימוק רוב ולא משהו פחות ובפרט דע"כ צ"ל שאם הריאה נצמקת מסיבת פחד ע"כ אינה נצמקת מעט מעט רק בפעם אחת שאם נאמר כן קשה למה מכשיר במקצתה שמא בא לה מחמת פחד והתחילה להצטמק וסופה להצמק כולה א"ו דלא חיישינן לזה ואם היא נצמקת כולה נצמקת וא"כ י"ל גם ברובא שאלו היתה חרותא הי' כולה נצמק דכן דרך הפחד לגרום צימוק בכולה דוקא ואין סברא לחלק בין רובא לפחות מעט ומ"מ אין להקל בלי בדיקה אבל נראה שיש לסמוך על בדיקתנו, ועיין ס"ק שאח"ז:

(טו)

ברמ"א **אם** הדבר ספק כו', זהו דעת הר"ן שסובר דאם שמעו קול רעם ואח"כ בזמן מועט צמקה הריאה שלה (דתיכף אחר הרעם לא יתכן הצימוק כ"כ הרשב"א בחידושיו) ובזה סובר הר"ן שאינו צריך בדיקה דתלינן שנעשה בידי שמים, מיהו הרשב"א בחידושיו חשש שמא נצמקה מקודם מפחד ב"א וצריכין בדיקה להוציאנו מן הספק הזה, ומהרש"ל וט"ז ופר"ח הסכימו לדעת הר"ן ורש"ל הביא ראי' מדתני לה בהדי כשרות ואם איתא דבעי בדיקה יש בה צד טרפות ג"כ וזה אינו כלום דודאי אילו הי' ברור שבא לה בידי שמים לא היתה צריכה בדיקה כלל דודאי הדרא בריא אלא שחשש שמא מקודם צמקה הריאה בידי אדם, ובמשנה דקאמר חרותא בידי שמים היינו אם חזרה לבריאותה

שנתברר לנו שהוא בי"ש, וכן משמע להדיא מדברי הרשב"א בחידושיו אך הט"ז ופר"ח הקשו לשיטת הרשב"א מהא דרבב"ח דאשכח הני דכרי דצמק ריאה דידהו ושאל בי' מדרשא ולמה לא סיפק לו מתניתין דתנן בי"ש כשרה ומנא ידעינן, ובפלתי תירץ דספק לו מפני שבמדבר לא שכיחי ב"א, ובאמת קושית הט"ז לא היתה וכי לא ידע דבעי בדיקה ממתניתין דודאי בש"ס משמע שלא שאל רבב"ח על גוף הבדיקה אם צריכין בדיקה ועיקר שאלת רבב"ח היתה על מהות הבדיקה כנראה מתוך התשובה שהשיב לו בקיטא כנ"ל והוא בדיקה דס"ז ואם לא היתה שאלתו רק על הצטרכות הבדיקה לא הל"ל רק בעי בדיקה א"ו לא שאל רק על מהות הבדיקה ועל זה קושית הט"ז למה לא הקשה על מתני' מנא ידעינן וזה ברור קושית הט"ז, ומ"מ יש להשיב דהא יש להבין אם אנו מטריפין בצמקה כולה אף שאינה נפרכת בצפורן וע"כ דהצימוק הוי כחסרה כמ"ש הרמב"ם א"כ אף במקצתה יש להטריף דהא חסר הריאה וגרע מניקב דכאן גם הקרומים חסרים כמש"ל וצ"ל כמש"ל דבצמקה כולה ודאי בא מחמת פחד מה שאין כן במקצתה לא בא כלל מחמת פחד שפחדה, מיהו מ"מ יש לפקפק דכיון שהצימוק הוא כנחסר מ"ש שבא מסיבת פחד או שאר סיבה זולתה ומסתבר לומר דבצמקה מקצתה אנו תולין שנצמקה בי"ש דהא הא דבי"ש כשר היינו משום דהדרא בריא כמבואר בש"ס ופוסקים, ובודאי עיקר הטעם דהדרא בריא היינו משום דאף בחיי הבהמה תחזור לבריאותה דודאי ליכא נ"מ מה שהוא אחר מיתת הבהמה אם לא תחזור לבריאותה בחייה, וברור דעיקר הטעם הוא שגם בחיי' תחזור להתרפאות ואין בזה ספק שתחזור לבריאותה בחיי הבהמה, ובודאי מסתברא שאינה חוזרת בפעם א' לבריאותה באם כולה נצמקה וישוב לבשרו כמקדם ברגע אחת דהא ודאי אין השכל מסכים לזה, ואם כי בצמוקה תצמק בפעם א' היינו מטעם שטבע החרדה יעשה כך וכאשר תאחזנה רעד וחלחלה תצמק ריאתה מחמת הפחד והפחד הוא בכל בהמה אבל לומר שנתרפאת בפעם א' (ובפעם א') אין סברא כלל וכדרך כל חולאים, ואשר השכל מסכים עמו הוא מ"ש דמעט מעט תשוב לבשרה כמקדם וזה ראיה על התחלת הרפואה בה וא"כ י"ל דהיינו טעמא דבצמקה מקצתה כשרה הוא מפני שכמו שהתחיל להתרפאות במקום הזה כך יתרפא במקום אחר עד שכל הריאה תשוב לאיתנה ובודאי בי"ש הוא דבידי אדם לא הדרא בריא, וא"כ לא קשה קושית הש"ס מ"ש כולה ממקצתה דמקצתה הוא ודאי בי"ש ובכולה יש ספק אבל באמת אילו היה ברור לנו שהצימוק שבריאה לא יחזור לבריאותה פשיטא דטרפה מבלי ספק שהרי הצימוק בחסר אלא שאנו אומרין דהוא בי"ש וכבר נצמקה כולה אלא שהתחילה להתרפאות ועדיין לא נגמר הריפוא בכל הריאה ומסתמא גם בבדיקה הנזכרת כאן גם

כן אינה חוזרת ברגע אחת שלסוף מע"ל ומסתמא הוא מעט מעט וכך הוא בחיי הבהמה וא"כ א"ל הא דבלי צימוק כולה כשרה ולא קשה מ"ש כולה דלא דהדרא בריא מקצתה נמי דבאמת דבכה"ג גם בכולה הדר בריא אלא שהמקום הבלתי צמוק מודיענו שהוא בי"ש, ודברים אלו נכונים וישרים למוצאי דעת ומיוסדים על אדני השכל והסברא, וזה דוקא אילו נאמר שבי"ש כשרה ויש לשפוט צימוק מעט מחמת שהיתה כולה צמוקה בי"ש, אבל אם נאמר דגם בי"ש טרפה ולא הדרא בריא א"כ קשה קושיות הנ"ל מ"ש מקצתה דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא ואם אנו מטריפין בכולהו גם בקצתה יש להטריף שהצימוק כחסר וא"כ לק"מ ממתניתין דמתניתין נקט חרותא בי"ש להורות דבזה אפילו כולה כשרה ומינה נשמע בקצתה ואפילו ברובה כמש"ל שאין להטריף כשהתחיל להתרפאות ולהכי ל"ק לי' אמתניתין דאף בכולה אין לה בדיקה מ"מ מתניתין אתי לאשמועינן להורות דבלא צמיקה כולה אינה טרפה מיהו בצמקה כולה בזה יש ספק ושאיל בי מדרשא על מהות הבדיקה, ואפשר שידע שצריך בדיקה ואפילו בידי שמים כדעת הרשב"א, וזה ברור ונכון, ודוק:

והא דלא פי' רש"י ורשב"א כן מתניתין היינו ר"ל לפי האמת דאפילו בכולי' אפשר להתברר ע"י בדיקה ומ"מ אינו קשה לס"ד דרבב"ח, ועוד יש ליישב קושיות הט"ז דהא עיקר ספיקא של רשב"א בחידושיו היינו משום שאיתיליד ריעותא מחיים לא תלינן להקל כמבואר למעיין שם וזה דוקא למאן דחייש לספק דרוסה, והיינו משום דיש ריעותא ולא אמרינן כבר הותרה כנראה מדברי רשב"א בחידושיו משא"כ למאן דלא חייש לספק דרוסה ואף שהוא שכיח כמ"ש התוס' ואעפ"י שנולדה ריעותא מחיים ויש רגלים לדבר אעפ"כ מוקמינין לה אחזקתה וכ"ש דפשיטא דבשמעה קול רעם שיש דבר לפנינו לתלות בו ודאי דלא בעי בדיקה וזה ברור ופשוט, וא"כ י"ל דרבב"ח סובר כהך מ"ד אין חוששין לספק דרוסה, ולא איכפת לן באתילד רעותא מחיים ופשיטא דביש מקום לתלות דתלינן ובשמעה קול רעם ודאי לא בעי בדיקה דכ"ש הוא מספק דרוסה, וא"כ לא קשיא ליה מתניתן דמיירי באמת בשמעה קול רעם ואינה צריכה בדיקה, מיהו הני דיכרי דלא ידעי מה טובם ואפשר שהי' רגלים לאיסר וצריכין בדיקה עכ"פ, אבל מ"מ לא הקשה לו מתניתן די"ל בשמעה קול רעם כמ"ש והרשב"א לא נסתפק רק לדידן דחיישינן לספק דרוסה משום שנולדה ריעותא מחיים ואפשר דלמסקנא גם רבב"ח סובר דחוששין לספק דרוסה, אלא דממתניתן דייק לה דאין חוששין, ולמסקנא דאיכא לאוקמי' ע"י בדיקה י"ל דמודה דחוששין וגם זה נכון ואמת ודוק, והנה נתבאר שאין בכל ראיות אלו הכרע היפך דעת הרשב"א:

והנה הר"ן ז"ל כתב דבי"ש לא בעי בדיקה וב"א אין בדיקה מועלת בו. ולכאורה משמע דאף אם חזרה לבריאותה טרפה וכן הבין הפר"ח בדבריו, ואני תמה ע"ז שאם אפשר דגם בידי אדם תחזור לבריאותה א"כ מה מועיל הבדיקה בסתם אם אינו ידוע מאין בא לה הצימוק ומספקא לן אי הוי בי"א או בי"ש דמבואר בש"ס דצריכין בדיקה ואם חזרה לבריאותה כשרה, ואמאי, ניחוש שמא הי' בי"א ואעפ"כ הדרא בריא, וצ"ל דודאי לא שכיח דבידי"א תחזור לבריאותה וע"פ הרוב אינה חוזרת לבריאותה, ולכן בסתם אם לא ידעינן מה טיבו וחזרה לבריאותה ודאי קרוב הדבר דבי"ש נעשה וכשרה ולא חיישינן שנעשה בי"א מיהו אי ידעינן בבירור שנעשה בידי אדם אז אע"פ שחזרה לבריאותה טרפה, ועפ"ז נראה ודאי דאף אם שחט בהמה לפניו ואח"כ בזמן נמצאת הריאה צמוקה וחזרה לבריאותה ודאי כשרה דמסתמא נעשה בי"ש ואף שיש דבר לתלות בו מ"מ כיון דלא שכיח דבי"א חזרה בריא ודאי יש לתלות שנעשית בי"ש, והר"ן לא קאמר רק שידוע בבירור שנעשה לה בי"א ומיד שנעשה הפחד מיד"א אחזתה רעד וחלחלה וחרדה ונבעת מחמת הפחד באופן שנראה הדברים שבא לה הצימוק מפחד זה דאז לא מהני לה בדיקה דאז ודאי נעשית בי"א אף שחזרה לבריאותה עם היותו בלתי שכיח ומ"מ מסתבר שעיקר הטעם בטרפות הצימוק ותועלת הבדיקה לדעת שאם תחזור לבריאותה ודאי בי"ש הוא ואף בחיי הבהמה יחזור להתרפא ואם היא בי"א מן הנמנע היות' חוזרת לבריאותה ולכן היא טרפה באמת ובי"א א"א כלל לחזור לבריאותה וכן פירש"י בי"א לא הדרא בריא, וגם הרמב"ם והמחבר שהעתיק דבריו כתבו הי' בי"ש או בידי בריות משמע שכל שחזרה לבריאותה אין ספק דהי' בי"ש כמו שאמרו להדיא בש"ס אי הדרא בריא בי"ש הוא ומשמע שזהו בלי ספק וכ"כ הרי"ף והרא"ש וכל הפוסקים, ומה שנחלקו רבי שמעון בן אלעזר ורבנן היינו דרבנן אמרי בי"א טרפה והוא מטעם שאין חוזרת לבריאתה וא"י בבירור שנעשה בי"א אין ספק שאינה חוזרת לבריאותה, ור"ש ב"א סובר דאף בשאר בריות ג"כ אינן חוזרות לבריאותן מיהו אם בדקה וחזרה לענינה הטבעי זה מודיענו בבירור שנעשה בי"ש ולא בא לה פחד זה מסיבת ב"א ולרשב"א בשאר בריות ג"כ לא. ולפ"ז ודאי משמע שלא כדעת רשב"א דאף בי"ש צריכה בדיקה דלדעת הרשב"א צ"ל חרותא בידי שמים כשרה היינו שחזרה לבריאותה ובי"א טרפה היינו בלא חוזרת לבריאתן וא"כ ר"ש ב"א שאמר אף בידי כל הבריות הוא ג"כ באינה חוזרת לענינה הטבעי ובזה ודאי אפילו ת"ק מודה דטרפה שזה מורה שנעשה בי"א א"ו לא מיירי כלל מבדיקה, ומה שנחלקו הוא בעיקר הדין שת"ק סובר דבי"א טרפה ואינה

חוזרת ורשב"א סובר דה"ה בשאר בריות ואינהו לא מיירי כלל מתקנתא דבדיקה רק עיקר הדין אתי לאשמועינן ודוק:

ובאמת נראה דהכל לפי הענין דאם יש רגלים לדבר שנעשה בי"ש כגון שראינו שחרדה מפחד הרעם ודאי כיון דאיכא מידי למתלי תלינן ולא גרע מבא זאב ונטל בני מעים ואינקבא ריאה היכי דמשמשא ידא דטבחא כיון דאיכא מידי למתלי תלינן דבחזקת היתר עומדת אע"פ שנולדה הריעותא מחיים ועיין לקמן סימן נ' וכאן לכ"ע תלינן שיש רגלים לדבר ומהיכא תיתי לומר שחרדה ביד"א שלא ראינו ולא שמענו, גם מרש"י ורמב"ם לא מוכח מידי דאינהו מיירי בסתם אלא שפירשו אין חרותא בי"ש, אבל אינו כוונתן שראינו שפחדו מקול רעם. וגם הרא"ש העתיק דברי הרי"ף מנא ידעינן אם בי"ש הוא ע"ש, ואין ספק שלדעת הרא"ש באם רדף ארי אחריה שאיננה צריכה בדיקה שהרי הוא סובר להקל אף בספק שקול וכ"ש הכא דנשחטה בחזקת היתר עומדת א"ו שהם לא דיברו אלא על מציאת הריאה כפי מה שאנו מוצאין אותה צמוקה ושופטין מאין בא הצימוק, אבל ביש רגלים לדבר שבא לה בידי שמים אינה צריכה בדיקה ואם נראה שבא לה בי"א אין לבדקה חנם שבודאי לא תחזור לבריאותה ואם חזרה ודאי לא הי' בי"א, וכן נראה לפרש לשון הר"ן שאמר אין בדיקה מועלת בו היינו שאין בדיקה מועלת להחזירה על ידי כך לבריאותה לפי שהוא מן הנמנע, משא"כ ביד"ש שיש תועלת גדול בבדיקה שמחזירה לענינה הטבעי ודלא כפר"ח:

ואם צמקה ע"י חולי דעת הרמב"ם בפי' המשנה דמיקרי בי"ש, והפר"ח כתב שנמשך לשיטתו שסובר כן גם בפצוע דכא דמיקרי בי"ש משא"כ מי שסובר ששם ג"כ ביד"ש דוקא ולא ביד"א והוא דעת הרא"ש הה"ד כאן, ובאמת לא דמי דהתם דייקינן מבי"ש דסובר הרא"ש דחולי לא מיקרי בי"ש וכן אם הוא פצוע משאר בריות גם הרמב"ם מודה דפסול משא"כ כאן דקיי"ל דוקא בי"א כמ"ש בש"ס בי"א ור"ש ב"א פליג ואמר אף בידי כל בריות ומבעיא לן בש"ס אי קאי אסיפא או אריאשא, ובודאי אי קאי אריאשא לת"ק אף בשאר בריות פסול ומבעי לן איזהו דיוק העיקר כמש"ל ובמסקנא קיי"ל דוקא בי"א וכיון שאין חולי הבהמה נכלל בי"א פשיטא דכשרה דע"כ דוקא בי"א אסור, גם כי שם סובר הרא"ש דכיון שהחולי בא לו מעצמיותו מהפסיד אבריו או שגרם לו הפסד באבריו וכיון שגם הוא אדם למה יגרע משאר אדם ונכלל בכלל ב"א והגע עצמך אם הוא בעצמו יגרום לפצוע וכי לא יפסול בשביל זה ופשוט שגם הרמב"ם מודה לזה וסובר הרא"ש שהה"ד ע"י עצמו משא"כ כאן א"ת שבלא"ה מעצמותה ובגרמותה מ"מ היאך אפשר

שיכולל בכלל ב"א ולא גרע משאר בריות ובהמה אחרת, וזה ברור ונכון וכאן לכולי עלמא כשרה, ודוק:

אמנם באמת לא ידעתי לאיזה צורך הפלפול ואיזה סיבה תודיענו שהוא מחמת חולי ובמה יובחן ויוכר היותו מחמת חולי המפסיד או ע"י פחד ואפשר שיש איזה דבר וסיבה המודיע לנו ע"י בדיקה שבא ע"י חולי ואם הי' כן אזיל ליה הכרעות הפר"ח עצמו שהכריח כדברי הר"ן (דבנתברר דבי"ש לא בעי בדיקה) מהוכחת הט"ז דלמה לא בעי רבב"ח אף אמתניתין, וא"כ הוא לא מוכח מידי די"ל דמתניתין מיירי ע"י חולי ודינה כמו בי"ש, בפרט למ"ש הפר"ח עצמו שדין זה תלוי במחלוקת הרמב"ם ורא"ש וכללו בכלל בי"ש ודוק:

שייך לעיל סעיף י"ד במחבר **כגון** מקול שאגת ארי. והפר"ח הביא מי שהטריף ביה ופוסק כרשב"א והוא נתן טעם לזה מפני שרבב"ח הוי אזיל במדברא ואשכח הני דיכרי דצמוק ריאה דידהו ואצריכינהו לבדוקי אף דבמדבר לא שכיח ב"א, ואין זה הכרע דאפשר שפחדו מרבב"ח גופי' דאזל התם וכיוצא בו, ויותר נראה שטעמן מדתניא במתניתין ובי"ש כשרה ובגמרא מהדרא לן אי רשב"א קאי אירישא דבי"ש כשרה או אסיפא דבי"א טרפה, ויש להבין ממ"נ אם שאר בריות נכללו בי"ש א"כ כבר אמר ת"ק דשאר בריות נמי כשרה והאיך אפשר לומר דרשב"א מכשיר ג"כ ובמאי פליגי, ואם נכללו בכלל בי"א האיך אפשר שמטריף ג"כ וע"כ אירישא קאי, ודוחק לומר דהא גופי' מספקא ליה דבאיזה דבר נכלל, והנכון דודאי מרישא דאמר בי"ש מן הנמנע שיוכללו שאר בריות שאין צודק לשון בי"ש על שאר בריות כמו שאינו נכלל ביד"א הה"ד שאר בריות דמ"ש, וכמו כן נמנע שיוכללו בי"א שגם לשון בי"א אינו צודק עליהם, ובאמת הדיוקים סותרים דאם באנו לדייק רישא בי"ש דוקא משמע ודאי דבשאר בריות טרפה ואם באנו לדייק סיפא משמע דבידי בריות כשרה ולא ידעינן אמאן נסמוך והדיוקים סותרין, וכה"ג מצינו בריש בהמה המקשה דף ע' ע"ש בראי"ש שנסתפק ופשטינן דקאי אסיפא והך דיוקא עיקר מיהו במתני' דלא הוזכר כלל בי"א ודייקינן מבי"ש דמשמע דוקא ולא נכללו שאר בריות בי"ש ולכן מתוקמא כרשב"א וכיון דסתמא מתניתין סבירא ליה כר"ש ב"א הכי נקטינן, כנ"ל טעמם, ואפשר שמפני זה פי' ה"ר עובדי' ברטנורא כן במתני', ועכ"ז פסק המחבר הוא עיקר שכן דעת הרי"ף ורמב"ם וטור וכן נראה מדברי רא"ש ורשב"א וש"פ שלא הביאו רק דברי ת"ק וכן עיקר ואין לחוש כלל לדברי המחמירין, ועיין בפרק אלו נגר ת ארי' וגנבי בידי שמים:

(טז)
במחבר יש עליה קורט דם בחוץ, כתבו הב"י והב"ח שזה נלמד מדין מחט שנמצא בעובי ביה"כ דלקמן סימן מ"ח, ולפ"ז כתב הב"ח שאפילו יש נקב בריאה אם אין קורט דם כשרה דלאחר שחיטה ניקב כדלקמן סי' מ"ח והאחרונים תמהו עליו דא"כ למה כתבו כל הפוסקים שנופחין אותה וממ"נ אם יש קורט דם מאי מהני נפיחה ואם אין קורט דם אף אם אינו עולה בנפיחה כשרה ובגמרא דפליגי אמוראי אם כשרה או טרפה ואי ליכא קורט דם מ"ט דמאן דמטריף דהא אחר שחיטה ניקבה, ועוד האריכו לתמוה, ובאמת דברי הב"ח ברורים שאין הבדל בין ריאה לנקיבים זולתה וכללא הוא בכל נקיבים במחט וקוץ וכל מה שחילקו האחרונים אינו מחוור כלל דמ"ש הפרישה כיון דקורט דם בפנים חשוב כמו בחוץ ובריאה המים משפשפים לא נהירא כלל דמה"ט לא יוכר מפני זה הקורט דם והרשב"א והר"ן הקשו בושט למה ליהוי טרפה בלי קורט דם בפנים ותירצו שהמים שעוברים שוטפים אף שקורט דם בחוץ ודאי מועיל ולא מינכר בושט שהוא אדום גם מה שחולק הש"ך נסתר מזה למ"ש. גם מ"ש הפר"ח אינו מחוור דלקמן סימן מ"ט אף שהוא אדום בחוץ מ"מ ניכר קורט דם ובאמת לא המצאו חילוקים זרים כהם זולת מפני קושית הב"ח למה יהי' טרפה בלי קורט דם, ובאמת לק"מ דמידי הא טעמא דכיון דאיכא מידי למיסרך מיסרך סריך כדאמרינן בש"ס ומ"ש מכל נקובי דעלמא אף בלי קורט דם טריף ומשני הכי, ועיין לקמן מ"ח בניטל המחט שאין לה בדיקה והוא ג"כ מטעם שאין נסרך רק סביב המחט ובניטל אין לה בדיקה וגם כי בהנטל המחט בקל יעבור הדם כיון שאין דבר המסתרך סביבו וא"כ כשנמצאת בתוך הריאה בפנים בבשר הריאה ואנו חוששין שמא ניקבו הקרומים של הריאה ויצאה לבשר הריאה ואין כאן דבר המסתרך ופשיטא דאף בלי קורט דם טרפה כמו כל נקובים שאין דבר להסתרך בו ובזה איירי בש"ס במחט בתוך הריאה ואינו בקרומות דלא שייך איכא מידי למיסרך אבל אם נמצא בקרומי הריאה ואין קורט דם פשיטא דאחר שחיטה ניקבה דאיכא מידי למיסרך ואי הוי מחיים הוי מיסריך ואין לחלק בין ריאה לשאר דברים ולזה כיון הב"ח, כנ"ל ברור כמש"ל, ומ"מ יש להטריף בזה מטעם אחר דהא לשיטת רש"ל אמרינן דרוב נקובים דרך ושט קאתי כדלקמן סימן מ"א, מיהו בנמצאת הריאה שלמה ע"כ באה דרך הקנה כיון שהריאה שלמה כמבואר בש"ס ופוסקים להדיא ובניקבה הריאה נהי שנקב זה נעשה אחר שחיטה מ"מ יש לחוש שבא דרך הוושט שרוב נבלעין דרך הושט וטרפה מטעם מחט בחלל הגוף וכדעת רש"י פסק המחבר לקמן סימן מ"א, ונראה דתליא בקופא לבר וקופא לגאו דאי רוב קופא לחלל הגוף ודאי בא מחלל הגוף שא"א לקופא לינקב

ואי קופא לגאו ודאי בא מריאה ואין אנו באין להטריף מטעם נקיבות הריאה לבר ובאין קורט דם ודאי נעשה אחר שחיטה, כנ"ל ברור בלי ספק כלל ובדיני קופא לבר עיין לקמן סי' מ"א ושם יתבאר בע"ה:

סימן לז

(א)

ברמ"א **וכן** המנהג. לעיל סימן סל"ו ל"ז כתב הרב בריאה שנשפכה כקיתון ויש בה עכורים וסרוחים שבהפסד מרובה דוקא יש להקל משא"כ בהפסד מועט וכאן סתם להקל בכל גווני, ותירץ ש"ך דשם יש חששא דסמפונות גם כן, ולא נהירא דהא כתב דבהפסד מרובה יכול לסמוך מי שבקי לבדוק הסמפונות הרי דאפילו דשבקי לבדוק בסמפונות מ"מ לא התיר רק בהפסד מרובה, ובאמת הרמב"ן כתב טעמו של הרי"ף דמטריף בסרוחים משום שיש לחוש למיחוי הסמפונות אע"פ שהרי"ף כתב כן בבועי ש"מ דגם בבועי יש חשש דסמפונות ואפשר דהרב סובר דבבועי ליכא חששא דסמפונות שהם גדילים בין עור לבשר כמ"ש הרשב"א, והנה עיקר טעמן של הרי"ף ורמב"ם דגרסי למים זכין דכשרין כאן וכאן ומשמע דגם בריאה בעינן מים זכין כמבואר ברא"ש ורשב"א ור"ן, ואכתי קשה מנא להו להטריף גם בבועי דלמא דוקא בריאה שנשפך כקיתון מטריפין סרוחים ועכורים אבל לא בבועי וצ"ל דס"ל שאין טעם לחלק בסרוחים ודלא כהש"ך ולכאורה משמע מדברי הרי"ף ורמב"ם איפכא דדוקא בבועי מטריפין בעכורים וסרוחים משא"כ בריאה שנשפך כקיתון דהרי"ף מביא מימרא דריאה שנשפך סתמא ולא חילק ובבועי כתב הנ"מ דלא אסרוחי ובריאה סתם עיין בהרי"ף ורמב"ם פ"ט מהלכות שחיטה כתב ג"כ ריאה שנשפך כקיתון כשרה כו' עד בשר הריאה בלבד הוא שנימוק וכשרה והדר כתב בבועי ריאה שנמצא בה אבעבועות אם היו מלאים רוח או מים זכין או ליחה הנמשכת כדבש כשרה ואם נמצא בהן ליחה סרוחה או מים עכורים וסרוחה טרפה עכ"ל, הנה ביאר הכל באר היטב ובבא שלפניו בריאה שנשפך סתם ולא חילק ומשמע בכל גווני משמע דשם אפילו בסרוחים כשרה מיהו בסימני טרפות בפרק עשירי כתב נמצא ליחה סרוחה בריאה ומשמע שאינו מחלק ויש לדחות דסימנא בעלמא נקט מ"מ נוטים הדברים כמ"ש, ואפשר שמחלקין דבריאה בשרה בלבד נימוס ועיקר טרפות הריאה בקרום תליא ואין הפסד בקרום כמו שמורה לשון הרמב"ם משא"כ בבועה שהיא בעור הריאה עצמה ויש הפסד בעו עצמה וצ"ע, אך כל המפרשים לא הבינו כן מדעתם ה"ה הרמב"ן ורא"ש ורשב"א והר"ן ושאר מפרשים זולתם כמו שנראה מבואר מדבריהם למעיין בהם, ולענ"ד צ"ע באמת שקשה לי מנ"ל להטריף בתרוייהו ומ"ש שאין סוברין

הבדל ביניהם הוא דחוק ויש ראי' לדבריהם מהא דאמרינן בש"ס דף נ"ה ע"ב אמאן דבעי למימר פסול בריאה כשר בכוליא ופריך הא מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא והרי מים זכין כשרין כאן וכאן ופירש הרמב"ן במלחמות דנחית אדיוקא דפסולין פסולין כאן וכאן ע"ש, ואי נימא דבריאה עצמה עכורין כשר עדיפא מיני' ה"ל לאקשוי' שאפילו מים עכורים הפוסלין בכוליא כשרין בריאה, ומזה דייקי הרי"ף והרמב"ם שסרוחין ועכורין דפסולין בכוליא הה"ד בריאה מה"ט דכתיבנא מדלא פריך מעכורין וסרוחין א"ו גם בריאה פסול וא"כ ע"כ צ"ל כי לדברי המתירין כבר נכלל בכלל מוגלא דכולהו אתניהו בי', מיהו הרי"ף ורמב"ם דלא סבירא להו הכי ע"כ מוכרח שגם בגוף הריאה פסולי ודברים מוכרחים ודו"ק:

(ג)

במחבר **סמוכות** זו לזו. דעת הש"ך סק"ז דתרי בועי דסמיכי לא מהני אם הן שופכות להדדי וכתב שכן משמע בש"ס מדלא סתמו תרי בועי דסמיכי אי שופכות להדדי כשרה, וזו אינה ראי' דהא אמרו בלא שפכי תרתי נינהו כמ"ש המחבר כאן הוא ממש הלשון בש"ס ומשמע דבאמת בהא תליא דמזה אנו רואין אם הם א' או ב' אלא דבתרתי בועי דסמיכי מסתמא לא שפכי אהדדי ואי שפכי באמת חדא הוא והא דאמר כן בחדא רבותא קמ"ל דאף שנראה כא' אי לא שפכי תרתי נינהו, והנה דעת הרשב"א והר"ן ושאר מפרשים דהטעם בשני בועות הסמוכות מפני שאחת שוכבת על חברתה ודוחקת זא"ז וסופו להנקב, ויש להבין בחדא דמתחזי כתרתי דבעינן דשפכי להדדי ואי שפכי כשרה אמאי הא הטעם שדוחקות זא"א ושוכבות זו על זו וסופו לינקב ומאי נ"מ בשפכי ואם נאמר מפני שהם באמת רק אחת ולא שייך שדוחקות ודינה כא' דא"כ אפילו בלא שפכי ליכשר שהרי לא שייך הטעם שוכבות, וצ"ל דודאי עיקר הטעם שדוחקות זא"ז מפני שאין מקום להמוגלא שבתוכו לעבור ואם תוסיף עוד מעט ולהתמלא ולהתפשט הבועא השני' מעכבת ע"י ולכן סופן לינקב משא"כ בשופכות להדדי שיש מקום לליחה לעבור משוליו ודינה כמו א' וזה ברור בכוונתם, וא"כ ודאי דבתרתי נמי אי שפיך להדדי דינו כמו א', ובאמת עיקר קריאת השם א' או ב' הוא מפני השפיכה ובשפיכה מתברר לן אם ב' הם וכיון דבשופכות לא שייך הטעם דדוחקות ופשיטא דכשרה, גם מדברי התוס' ורא"ש ושאר פוסקים שכתבו על דינו של בה"ג בבועא בשיפולי שאין לאסור מפני שנראית כשנים דהא מכשירין בשפכי להדדי, ולשיטת הש"ך דוקא בחדא מכשירין משא"כ בשנים לא מהני שפיכה, ובאמת הג"מ כתב טעם זה כמ"ש ש"ך אבל מדברי שאר מפרשים שדחאוהו לא נראה כן וצ"ע לדינא:

שם ברמ"א **אם** המים שבהם זכים צלולים עכ"ל. כן הוא דעת מקצת פוסקים וטעמן דמים זכים אין שם בועא עליהם שבועא הוא מלשון פורח אבעבעות, וברא"ש כתב דזה משמע מוגלא ומדברי הרמ"א נראה דהה"ד עכורים ולדעתו נראה דהה"ד נמי סרוחים וצ"ל דגם בזה שייך שם בועא, והנה הרא"ש טען עליהם מהא דאמרינן בגמרא דאמר רבב"ח העלתה צמחין כשרה אלא שהתלמידים מזדנזין בדבר מדרב מתנא דאמר מליא מוגלא טרפה מים זכים כשרה א"ל האי בכוליא אתמר, ולפ"ז הל"ל גם בבועי לענין תרי בועי דסמיכי ובפלתי כתב שלכאו' אין הבנה לדברים אלו דהא לא שייך בי' לישני דבועי ע"ש נכנס ביישוב ודבריו תמוהין ולא דק דהא בר"מ לא נזכר כלל שם בועי ולמסקנא מוקמינן לה בכוליא אלא שהקשה הרא"ש שלענין תרי בועי דטרפה הל"ל דאשר אמר ר"מ שמוגלא נראית בועא וזה פשוט בכוונת הרא"ש, והנלע"ד ליישב דהתם בפרק א"ט דף נ"ה מסקינן דהא במים זכין כשרין הנ"מ בלא עכורים וסרוחים אבל עכורים וסרוחים אפילו מים זכין טרפה כדלקמן סימן מ"ד, ויש להבין דמילתא דרב מתנא דאמר מים זכין כשרין ומוגלא טרפה ומוקמינן לה בכוליא, והרא"ש ורשב"א כתבו בהשיגם על הרי"ף דמטריף בעכורים וסרוחים בריאה דסתם מוגלא עכורה וסרוחה היא וא"כ מאי קמ"ל רב מתנא במוגלא דכולהו איתנוהו בי' דאינו זכה ועכורה וסרוחה ליפלוג וליתני בדידי' במים זכין גופא לא מכשיר רק בשפולי ולא סרוחה ובסרוחה אפילו מים זכין טרפה וכ"ש מוגלא דכולהו איתניהו בי', וצ"ל דר"מ סבר באמת דדוקא מוגלא טרפה אבל מים זכים בכל גווני כשרה כדמשמע מדבריו, מיהו אנן לא קיי"ל כוותי' דקיי"ל כמסקנא דגמרא דף נ"ה, וכעין זה כתב הרמב"ן במלחמות ליישב הרי"ף כמ"ש לעיל סימן ל"ו, מיהו בבועי דעיקר טעמא שמים זכים אינם בכלל בועי משא"כ בעכורים כמ"ש רמ"א כאן, וצ"ל דגם על זה שייך לישנא דבועי, גם לפי האמת שהטעם שנקב העלה בועות וזה שייך גם בעכורים וא"כ ל"ק לוקמי בבועי דלפ"ז קשיא דלפלוג וליתני במים זכים גופייהו דדוקא צלולי כשירי דהא באמת אף במים זכים עכורים טרפה כדקי"ל באמת, וע"כ גם בזה לא נסמכו רק מחמת נקב ופשיטא דטרפה ומוקי לה בכוליא ופליג אהא דסרוכים טרפה אבל כאן בבועי ודאי לא נסמכו רק מחמת נקב כמ"ש, ובודאי אינו חולק דנקב ודאי טרפה וא"ש ודוק. גם זולת זה נ"ל בפשיטות דלשון ר"מ שאמר מליא מוגלא אינו צודק על שני בועות שצריכין להיות בהכרח שנים ומליא אינו צודק רק על דבר יחידי, ולס"ד דרבב"ח דאפילו בא' טרפה במוגלא שפיר שייך לשון זה שאפילו בבועא יחידית הדין כן, אבל לדידן שצריכין להיות שנים בהכרח אינו צודק לשון זה כלל והל"ל מליין מוגלא וזה ברור ופשוט ואמת.

שם ברמ"א **בועא** על חריץ וקמט טרפה דהוי כשני כו'. דין זה הביא בד"מ בשם מ"כ ולא נהירא כלל ומטעם שכתבו התוספת והרא"ש והרשב"א ועוד פוסקים עפ"ז דאסר בועא בשפולי דסעיף שאח"ז וכתבו דאין לאסור מפני שנראה כב' בועות דהא מכשירינן בשפכי להדדי וכ"ש כאן שהיא באמת אחת ופשיטא דכשרה ואף הפוסקים שכתבו טעם זה הוא דוקא בשיפולו שאז נראה באמת כשנים ובהא כ"ע מודו גם כל הטורח שלהם הוא ליישב דברי ה"ג דדברי קבלה הם וחומרא הוא הבו דלא לוסיף, גם עיקר הטעם הוא כמ"ש הרשב"א והתוס' שסופו ליפסק והכא לא שייך טעם זה אמנם בספר מחזיק בדק הובא בש"ך טעם אחר מפני שחוכך בצלעות קטנות הוא באונא עליונה של ימין במקום חריץ. ולפ"ז נראה דאם יש חריץ וקמט על הריאה דקיי"ל לעיל סי' ל"ו ס"ח דכשר הה"ד ביש בועא עלי' דשם לא שייך טעם זה, ואין לאסור מפני שהוא תרתי לריעותא כדלעיל ס"ב דא"כ תיקשי קושית התוס' אהא דפריך אריאה שחסרה לוקמי ביש בועא על החריץ וריאה שיש בה בועא שחסרה ולהכי נקט חסרה ואע"פ שיש לדחות מ"מ נראה לפע"ד כמ"ש, ובמ"כ שהביא בד"מ משמע דגם זה מיקרי תרתי לריעותא ע"ש והרמ"א השמיטו לעיל ס"ב:

שם ברמ"א **בין** ב' אונות כשרה. דיש הפרש ביניהם ואפילו לטעם דאחת דוחקת את חברתה מכל מקום כיון דדרך האונות להיות פרודות בחיי הבהמה אין דוחקות זו את זו ש"ך, ולפ"ז יש לתמוה עמ"ש אח"כ אבל בועא נגד טינרא כה"ג טרפה דהטנרא קשה ומנקבת הבועא דהא עיקר הטעם שדרך האונות להיות פרודות ואינם דוחקות זא"ז ומ"ש בועא או טנרי דהא לשיטת הרשב"א גם בבועות יש לחוש שדוחקות אלא שכאן אינם דוחקות ומ"ש בועי או טנרי וצ"ע:

(ואפ"ל שאינם פרודות כ"כ כ"א בתרי בועי ששניהם נכפפין משא"כ בטנרי שאינה נכפפת ודוחקת הבועא שכנגדה ומנקבת):

שם ברמ"א **ובועי** וטינרא סמוכין כו' כשר. הפר"ח השיג דהא כ"ש הוא מבועי וטינרא דשני אונות גם לטעם הרשב"א פשיטא דדוחקת חברתה ויפה כיון וכן הוא באמת במ"כ שהביא בד"מ וז"ל בועא וטינרי סמוכים זא"ז טרפה דחדא מקלקל חברתה וטרפה אלא שרמ"א בד"מ כתב שר"ל בענין שמצאתי ב' בועות כו' אבל אם היה בצד אחד בועא ומצד הב' טינרי טרפה כמ"ש רמ"א כאן ונראה דזה מטריף מכ"ש בסמיכי אלא דרבותא קמ"ל וזה ברור, ומן התימה על רמ"א שפירש דבריו שלא כהוגן, ולכן ברור דמכ"ש טרפה כמ"ש הפר"ח, מ"מ נראה לי כיון שודאי לשיטת רש"י והעומדים בשיטתו שמפרשים טעמו של רבא מפני שנקב העלה הבועות וי"ל דוקא בבועא משא"כ בצמחים קשים שאינם

מחמת נקב ופשיטא דבכה"ג כשרה אלא שיש לחוש לסברת הרשב"א והר"ן שדוחקת חבירתה כמבואר במ"כ שממנו מקור דין זה א"כ ודאי עכ"פ אפילו בחוט שערה אחת כל שאינו דוחקת זא"ז כנ"ל ברור:

שם ברמ"א **אפילו** מים זכים כו', ומהרש"ל חולק במים זכים דבועא מע"ל חומרא בעלמא הוא והש"ך ס"ק כ"ח האריך דכיון שנימוק הבשר בפנים ה"ל כריאה שנשפך כקיתון וצריך בדיקה בסימפונות ואנן לא בקיאין. ובפלתי האריך לחלוק על הש"ך והסכים כדעת מהרש"ל, ובאמת מן הש"ס אין ראי' דלא דמי לנשפכה כקיתון דשם יש חיסרון וגם כל הריאה נשפך משא"כ כאן, מיהו מדברי הרשב"א שכתב דבועא לא בעי בדיקה בסימפונות שהן גדילות בין לבשר, משא"כ בריאה שנימוס בשרה בפנים משמע לכאורה כדעת הש"ך ואיברא דמה שהביא הש"ך שגם הר"ן סובר כן אינו מוכרח שהר"ן כתב בלשון אחר וז"ל דשם נימוס בשר מבפנים ונתקלקל כ"כ, אבל בצמוחים לא נתרעי ריאה כ"כ ואם יסבור הטעם שהן גדילות בין עור לבשר פשיטא שאן מקום לבדיקות הסימפונות שהרי הבשר הוא שלם וא"א לבדוק כל בבדיקה, א"ו שעיקר טעמן כמ"ש בפלתי דשם יש קלקול גדול וחסרון גם כל הריאה נשפך משא"כ הכא, גם הרמב"ם ודאי לא מצריך בדיקה אלא אם הליחה הוא במקום הסימפון א"כ ודאי משמע דהחולקין אפילו בליחה שבמקום הסימפון אינו צריך בדיקה:

וכן משמע מדברי הרמב"ן שכתב טעם הרי"ף שמטריף בבועי סרוחה ועכורה שיש לחוש לקלקול הסימפונות אלא דגם בבועי שייך בדיקות הסימפונות ועפ"ז כתב דהני דחזו לריאה דקיימי כנדי וטינרי ולא א"ל ולא מידי לא ס"ל ואנן דקיי"ל כוותייהו משמע שאין צריך בדיקה כלל, גם מדמכשירין בלא שפכי להדדי ומשמע ודאי אף אם נשאר ביניהם שלם כחוט השערה אעפ"כ מכשירין אף שנימוס בשר בפנים ולסברות הש"ך ל"ל טעמא דבועא כלל רק בנימוס בפנים לבד טריפה אף שבזה י"ל דלבועא אפילו בדיקא לא מהני כמ"ש בס"ק כ"ח, מ"מ די בא' ומה מהני שפיכה (ר"ל אף בלא שפכי יהי' טרפה) ונראה לחוש לדברי הש"ך אף במים זכים להצריך בדיקות הסימפונות אבל בבדיקה כשירה אף לדידן דהא בלא"ה הכשיר רמ"א לעיל סימן ל"ו בבדיקה בריאה שנשפך כקיתון, אלא שהש"ך בס"ק כ"ו חילק ביניהם בבועות דרכן להעלות רקבון בפנים, ויש לחוש לנימוק הסימפונות ולא בקיאין בבדיקה. וזה דוקא במוגלא וסרוחי ועכורי משא"כ במים זכין שאינם מכלים הסימפונות ולא אתינן עלה רק מטעם ריאה שנשפך ועכ"פ לא גרע מינה מהני בדיקה, וכן משמע מדברי מהרי"ו ומהרי"ל, דמהרי"ו כתב ומוגלא וכתב רמ"א בד"מ דמשמע דמים זכים כשרה והשיג עליו דבריאה שנשפך כקיתון אפילו במים זכים

בעי בדיקה, ולפ"ז ניחא דלכן כתב מוגלא דלמים זכים מהני בדיקה לדידן וכן הרמב"ן במלחמות נתן טעם דבעכורים וסרוכים יש לחוש לקלקול הסמפונות ומ"מ במים זכים מהני בדיקא כמ"ש הרמב"ן שם אף שלדבריו גם למוגלא מהני בדיקה מ"מ לדידן חמיר טפי מוגלא, וכן נכון לדינא להצריך בדיקה ודו"ק:

סימן לח

(א)

במחבר **אפילו** כל שהוא, כן הוא הסכמות הפוסקים לאפוקי מדעת הראב"ד שסובר דאין ריאה נפסלת בשינוי מראה רק ברובא וראיתו מדאשכחינן דרבא אמר ריאה שיבשה מקצתה טריפה, ואם נאמר שכל מקום שהוזכר שינוי מראה בסתם הוא בכל שהוא, לימא יבשה סתמא א"ו דכי היכי דאתמר סתמא כגון דמיא לדיותא ולבישרא וכה"ג הוא ברובא. אמנם התוס' והרא"ש הקשו עליו דכיון דשינוי מראה לקותא הוא מ"ש כולה ומ"ש מקצתה ואי מקצתה הדרא בריא' כולה נמי הדרא בריא כדפריך בש"ס, ונראה ליישב דאדרבה משם יש קצת ראיי' להראב"ד דהא יש להבין בש"ס דאמר מ"ש מקצתה דהדרא בריא, כולה נמי וכ"ת לשמונה שרצים מדמינין לה אי הכי מקצתה נמי, ולהרשב"א ורא"ש ה"ל לאקשויי' בפשיטות ממ"נ אי לקותא הוא אפילו קצתה ואי לאו לקותא הוא אפילו כולה נמי, ול"ל ברייתא דשמנה שרצים ול"נ דודאי זו אינה קושי' דהרבה פעמים מצינו דבמעט אינה לקותא אי שלט ברובו הוא לקותא כגון בושט לעיל סימן ל"ג דבמעט שינוי לכ"ע אין להטריף, ובכולה לקוי הוא טריפה ואף כי לדעת המצריך שניהם להטריף מ"מ ודאי אם לא שלט ברוב שניהם ואף אם שלט ברוב עור א' מ"מ היא כשירה ובכולו טריפה וצ"ל דודאי אם אין רובו לקוי לא הוי ריעותא כלל, ולא תלינן בלקותא ואף שהוא מחמת לקותא מ"מ ודאי לקותא דטריפה הוא מטעם נקובה, עם היותו כעת בלתי נקוב מפני סופו שעתיד לירקוב ולינקב, ובאין רובו לקוי אם כי שלטה הלקותא בקצתו מ"מ אפשר שיתקיים ויעשה פעולתו עם היותו לקוי, גם אפשר שיתרפא כאשר שכיח בלקותא ודרכה להתרפאות, ופשיטא שאין כל המכות שוין יש שיתרפא ויעלה ארוכה ויש שלא ימצא לו תרופה, ולכן במקצתה יחזור להבריא או שאין סופו לינקב, אבל ברובו לקוי סופו לינקב, וזו ממש טעמו של הראב"ד שמצריך היות הלקותא ברוב ולכן אמר בסתם שמשמע כולה, וזה שייך בשאר שינוי מראה שהוא מחמת לקותא. אמנם באדומה שהדם מהלך בין עור לבשר ולא נולדה ריעותא רק האדום שנתאדמה וזהו מטעם הדם שאדומה הוא מראית הדם, ועיקר הטעם שיש בזה להטריף הוא משום דמסתמא כיון שהאדים העור מסתמא נקרע בפנים דאל"כ לא הי' נראה הדם

להיות העור מפסיק כמו שפרש"י בשמנה שרצים שזהו הטעם לחייב בנצרר אף שלא יצא הדם ואין הטעם מחמת לקות העור רק זה באמת נקיבה, ואם נאמר שדרך שמראה הדם הוא שהדם הולך תחת העור א"כ אין כאן ריעותא להטריף כיון שלא נלקה העור ואין השינוי בעור מחמתו זולתו מחמת הדם שמהלך בין באדומה שהי' ידוע להם שהוא מחמת דם המהלך בין עור לבשר, וא"כ אין לומר שהוא לקותא שהרי באמת הוא מחמת הדם המהלך ואין שינוי בעור, והוא כשאר שרצים שעורן רך וממהר להאדים, וע"כ צ"ל הטעם מפני שעורה כשמונה שרצים ומסתמא ניקב אפילו קצתה נמי שהרי לא הי' הדם נראה אילו לא ניקב וא"ש ודוק:

אמנם הרא"ש והרשב"א דחו ראייתו וז"ל והא דאמר רבא ריאה שיבשה מקצתה משום דבצמקה כולה אפילו קודם היובש היא טרפה דהיינו חרותא עכ"ד. ודבריהם צריכין ביאור דעדיין לא נתיישבה קושית הראב"ד דאכתי לימא יבשה סתם ונדע אפילו בקצתה שאינה חרותא טרפה, וצ"ל דלהכי לא אמר רבא דנהי דיבשה סתם משמע אפי' קצתה מ"מ ודאי דמשמע אף כל הריאה אלא שמסתמא משמע גם בקצתה מ"מ לשון יבשה סובל הן כולו הן מקצתה ולא עדיף מאילו אמר בפירוש בין כולה ובין מקצתה, וכיון דלמסקנא מסקינן דבעינן שיופרך בצפורן וכן היתה כוונת רבא בלשון יבשה ובהכרח צ"ל כך שתפרך בצפורן וזולת זה כשרה, ומשמע דכולה ומקצתה שוין הן וזה אינו באמת, דבצמקה כולה אפילו קודם היובש טרפה ולכן אמרו בקצתה דבעינן דוקא שתפרך בצפורן ובלא"ה כשר ולא תלינן בחרותא כמש"ל סימן ל"ו ודוק:

(ד)

ברמ"א **וי"א** אם יש מכה בדופן כו' טרפה. והאחרונים הסכימו להכשיר ובפרט בהפסד מרובה כפי מה שנראה הסכמות רוב הפוסקים שפירשו הך ל"ש בש"ס דכשרה מדר"נ ולא חילקו בזה ובפלתי כתב להחמיר שגם המכשירין מודים במכה בדופן דאל"כ למה אמרו אדומה כשרה ודר"נ אף בלא דר"נ מה"ת להטריף כיון דמדמינן לי' לשאר שרצים וזהו אינה ראי' שאם תאמר כן גם בירוקה ביש מכה בדופן נטריף שהרי נראה שבא מחמת לקותא ובהא ליכא מאן דמטריף וצ"ל דכיון שיש לתלות בתולדה תלינן, וגדולה מזו כתב הרשב"א גבי נפלה לאור שהריעותא לפנינו וידענו בנפילה ואעפ"כ דאם היא ירוקה תלינן בתולדה ואדרבא משמע מזה מדכללו אדומה כשרה מדר"נ ירוקה כשרה מר"נ משמע דחד דינא אית להו בתרוייהו, וכן משמע מדכללו אדומה וככוחלא ומראות אחרות הכשרות זולתו משמע שמשפט אחד לכולם וכי היכי דבשאר מראות לא מטריפין במכה בדופן הה"ד נמי באדומה וירוקה וגם מדכתבו המפרשים בלא שנא דלעיל דכשרה

ע"כ דלשאר שרצים מדמינן לה כקושיות רבינא ובאמת שזה נראה לכאורה דבר זר מהשיגו שנאמר בשור הגדול אשר כל ימיו הי' כחמור למשא ולעבוד עבודה בשדה וכחו גדול מאד ונאמר שלא נבלע בו דמו שזה נראה כדבר תימה לומר כך שמפני שראה בתינוק שהי' אדום לא הי' בו כח לסבול צער המילה לחולשת כחו מפני הדם שלא נבלע בו ונאמר בשור הגדול שכחו רב שלא נבלע בו דמו, לכן נראה דמה שאמרו לעיל להכשיר באדומה ומה שהכשירו כאן מר"נ הכל הולך למקום אחד ומקרה אחד לשניהם דהנה רש"י פירש בהא דאמר רבינא מ"ש כולה דשאר שרצים שעורן ממהר להאדים ואינו לקותא ואין סופו לנקב ואם כי נראה הדם דרך העור הוא משום שעורו רך ממהר להאדים ובשמנה שרצים שעורן קשה וכיון שנראה הדם ודאי נקרע העור ע"ש, ומשמע מדבריו דבעור הקשה א"א שיאדים העור ואינו נראה דרך העור רק בנקרע בפנים וזולת קריעת העור בפנים א"א שיראה דמו בחוץ, והנה יש להבין מהא דגמרינן מהעור החיצון של אדם לעור הריאה שהוא אבר אחר וצ"ל דקים להו לחז"ל שאין עור הריאה חמור מעור האדם וזה פשוט ומוכרח והשתא כי דייק מדר"נ שלא נבלע בו דמו ופירש"י שהדם מהלך בין עור לבשר מ"ש מח' שרצים דנצרר הדם לבד אמרינן דניקב העור וצ"ל דעורו רך וממהר להאדים ודמו נראה דרך העור אף שלא ניקב העור והה"ד נמי בריאה נראה ג"כ דמה דרך העור אף שהוא מהלך בין עור לבשר וא"כ ע"כ לא דמי לשמונה שרצים שאין העור מאדים רק באם ניקב ואם הדם מהלך בין עור לבשר באמת אינו מאדים שעורן קשה וריאה דדמי לעור אדם שעורו רך ולפ"ז מדמינן לשאר שרצים וזה פשיט הש"ס באמת ולכן לא הוזכרו שם הא דרבא דמשם מוכח באמת דאפילו בלקותא מדמינן לה לשאר שרצים זהו נכון וברור והכל עולה לכוונה האחת, ונמצאו דברי האחרונים להלכה מכוונים באמת וביושר מובנים, ופשיטא שיש לסמוך עליהם בהפ"מ וגם בירוקה צ"ל דאף אם נחמרה ויש לקותא מ"מ כשר שלא נבלעה דמה וזה גרמה לקותא:

שם במחבר **הרבה** גוונים מאלו מראות הכשרות משמע מזה שאפילו היא אדומה וירוקה לא מטריפינן, ובפלתי כתב דאם נמצאת אדומה וירוקה יש להטריף ממ"נ אם לא נבלע בה דמה ירוק זה מה טיבו ואם לא נפל אדום מה טיבו, ודבריו דברי טעם וסברא אלא שלא נראה כן מדברי הפוסקים וכ"כ הרמב"ם פ"ז מהלכות שחיטה הלכה י"ט שמנה ד' מראות ובתוכם ירוקה ואדומה וכתב שאפילו אם היתה הריאה טלאים טלאים נקודות נקודות מד' מראות האלו ה"ז מותרת ומשמע להדי' שאפילו ד' מראות האלו נמצאין בו כשרה וכ"כ הרשב"א בת"ה דף ל"ג וז"ל ודוקא מאותן מראות שאינה נטרפת מהן כגון אדומה וירוקה ושאר מראות כשרות וכ"כ הרא"ש וגם הטור כתב שנמצאו בה הרבה מראות

מאלו מראות הכשרות וכן כל הפוסקים ולא אשתמיט שום א' מהפוסקים לאשמועינן האי חידושא ומשמע שאין חולק במראות כל שהם ממראות הכשרות, ובטעמו של דבר נראה דהיכי דמכשרינן בהאדמה קצתה מטעם דר"נ שלא נבלע בו דמו והלא אותו תינוק הי' כולו אדום ואם לא הי' הדם נבלע בה מהיכי תיתי יבלע בקצתה זולת הנשאר וצ"ל דגם זה שכיח שיבלע בקצתה ובקצתה לא יבלע והה"ד דשכיח שאינו נבלע בקצתה ובקצתו לא נפל כלל, וגם העיקר מ"ש למעלה להכשיר אפילו ביש מכה ונראה שבא מלקותא ולא הביא דר"נ רק לריאה שעור האודם והירוק אפשר שיתקיים ובלקותא הטעם מפני שסופו לינקב, ולפ"ז אפשר שגם לקותא יגרום שינטל הדם מהריאה לתחת העור אלא שהביא ראי' שאעפ"כ אינו טרפה מפני כך דהדרא בריא בתינוק ויפול בו הדם וא"כ י"ל שקצתו בא מחמת מכה אלא דדמי לשאר שרצים וכיון שכך הוא הסכמת כל הפוסקים הכי נקטינן ובכל שינוי מראות הללו דעת הט"ז דגרע מניקב ואפילו אם נשתנה עור החיצון למעלה אף שאין השינוי נראה בפנימי מ"מ סופו לרקוב ולנקוב גם עור השני, והפר"ח חולק דלא גרע מניקב, ויש קצת ראיה לדברי הט"ז מדאמרינן אדומה כשרה מדר"נ ומשמע דבלאו דר"נ הוי טרפה והא אדומה אינו שינוי רק בחיצון אבל הפנימי טבעו להיות אדום כדאמרינן ריאה דאגלודא כאהונא סומקא ובלאו דר"נ נמי כשרה כיון שאין שינוי רק בעור החיצון אלא ודאי דשינוי מראה פוסל אפי' בעור החיצון לבד ואי לאו דר"נ הוי טרפה משום עור החיצון לבד ודברי ט"ז מוכרחים מיהו יש לדחות לפי מ"ש לעיל סימן ל"ג ע"ש, וההה"ד כאן כיון שהוא אדום ואינו ניכר יש לחוש לקל שניהם אלא שאינו ניכר בפנימי אבל באמת שלטה הלקותא בשניהם וספיקא לחומרא, מיהו הפוסקים דבעי בושט שני עורות וע"כ לא ס"ל האי סברא וא"כ קשה באדומה אמאי טרפה הא לא נלקה עור השני וצ"ל כמו שכתב הט"ז, ודוק:.

וכן מוכח מדמטריפין באדומה באמת אף שאינו ניכר בפנימי, והפר"ח סובר דבעינן דוקא בשני העורות, ומדברי הרמב"ם שכתב טעם שינוי מראות שהבשר שנשתנה הוא כאלו אינו משמע כדבריו דלא גרע מנחסר הבשר, וכן משמע לכאו' מדברי הפוסקים שסוברין בושט דלא מיטרפי' עד שישתנה בשני עורות ואפילו בלקותא לא אמרינן דשדי תיכלא בכולה ואם כי הרא"ש חלק עליהם היינו מטעם שאין השני מגין, ומדברי כולם אם נתחלף קצת העור אין להטריף ולא אמרינן דסוף השני לינקב וההה"ד כאן נמי לקותא הוא ומה"ת נימא דבמקום שלא שלטה הלקותא יהי' סופו לינקב, ואפשר לומר דודאי אין שינוי מראה פוסל בושט כלל כמו בשאר אברים שנקובות במשהו ואעפ"כ אין שינוי מראה פוסל בהם אלא בשנתחלפו שניהם היינו טעמא דטרפה כמ"ש רש"י

שם ששניהם נטולים ממקום הראוי להיות ואין לך נקובה גדולה מזו, מיהו מדברי המטריפים בחילוף אחד מהם ע"כ הטעם משום לקותא ואעפ"כ לא הטריפו בחילוף אחד מהם ע"כ הטעם משום לקותא ואעפ"כ לא הטריפו בקצתה שאין סוף השני לינקוב אף ששלטה בקצתה ומשמע כדעת הפר"ח, ויש לדחות דבושט אינה טרפה בקצתה וע"כ אפילו בנתחלפו שניהם במקצת דהא לדעת האומרים דחילוף היינו תרווייהו ודאי בעינן ששניהם יתחלפו כולם כמו לדידן בא' ומ"מ לא נחלק הרא"ש עליהם בזה וע"כ הטעם דבקצתה דרך להיות כך ואינו נקרא שינוי כלל וא"כ י"ל שזה אינו לקותא כלל רק ברובא זה מגלה לנו שהוא לקותא, ובאמת מסתברא כדברי הפר"ח, ומ"מ יש להחמיר כדעת הט"ז כי מסתימת הפוסקים משמע כוותי', וכן מה שנדחקו הפוסקים בריאה דקיימא חזותא חזותא אוכמי אוכמי ואוכמי הוא שחורות ותמהו הפוסקים דהא כדיותא טרפה אפילו במראה אחת לבד ותירצו דה"ק אוכמי הוא ככוחלא ואתי לאשמועינן דאף שיש בה הרבה מראות הכשרות אינו לקותא להטריף וזה דחוק מאד דסתם אוכמי הוא שחור כמו בכל דוכתי ולא תירצו בפשיטות דשם אין השנוי רק בעור החיצון כדמשמע האי ריאה דקיימא גולדי גולדי אוכמי אוכמי ומשמע שאינו רק שמראה הריאה כך הוא בחוץ ולא הוזכר כלל שקלפו עור החיצון ואתי לאשמועינן דאף שיש בה הרבה מראות לא אמרינן ולקותא כזה סופו לנקוב גם השני קמ"ל דליתא א"ו דאף בחיצון טרפה, ואפשר לדחות דבחוץ לבד לא איצטריך לאשמועינן כלל לסברת פר"ח מ"מ משמע דקיימי היינו בחוץ גם רפרם אמר אריה דדמיא לאופתא ופירש"י כבקעת עץ שהיא לבנה ורפרם אמר דדמיא לאופתא ומשמע ודאי כל שהריאה נראית כך אף בחוץ אכתי דמיא לאופתא היא וכל דדמיא לאופתא טרפה, אלמא אפילו בעור החיצון לבד הוא טרפה וכן מהא דאמרינן ככבדא כשרה כבישרא טרפה ופי' הרי"ף ורש"י ושאר מפרשים שהוא במראה ובעל המאור פי' דהיינו בגישתא דאל"כ הל"ל כעין כבדא וכעין בישרא ולהמפרשים שלא פירשו כן צ"ל דהא דככבדא היינו דומה במראה לכבדא ומשמע דכ"ש דומה לבשרא טרפה וכיון שעור החיצון דומה לבד לבשר נמי שייך בי' לשון כבישרא דמשמע כל שהריאה היא כבשר היא טרפה ואף בחיצון לבד טרפה ואם נפשך לומר מאי טעמא י"ל דהא לא שלטא הלקותא בפנים י"ל דודאי אין קפידה שתהיה אדומה או שחורה או כמוריקה ושאר מראות זולתן אלא שאנו חושבין שבא השינוי מחמת שלקחה וכיון שנתברר לנו שלקתה סופו לנקוב גם בפנימי ואף שאינו ניכר מ"מ סופו לינקב דלא שהשינוי הוא שנרקב אלא שהשינוי מודיענו שלקתה וכיון שלקתה ודאי סופו לינקב ואין העור מתקיים כלל ואף שאינו נראה בשני קים להו לרבנן דכל לקותא סופו לינקב

שני העורות ואם כי יש פנים להתיר ולאסור העיקר להחמיר באיסור דאורייתא כדעת הט"ז ובפרט שאין הכרעה ברורה מדברי הראשונים ז"ל:

סימן לט

(א)
במחבר **חוץ** מן הריאה. הטעם דהוי כמו מיעוטא דשכיח לכן צריכין בדיקה לכתחילה אבל בנאבדה כשרה לדעת המחבר כמו שנתבאר בסעיף ב' והנה הרא"ש פרק אין צדין דייק מדאמר ר"ע מבית טביחתה דמותרת בלי הפשט וניתוח והקשה בפלתי דאכתי מנ"ל דאין הריאה צריכה בדיקה הא ודאי אפשר לבודקה אף בלי הפשט שמכניס ידו וחותך חצר הכבד ובודקה, ולק"מ דלא דייק רק מדאמר ר"ע מבית טביחתה, ומסקינן דמקום טביחתו ממש הוא ורש"י פי' הטעם ששם הוא מופשט ועומד ומשמע ודאי דאפי' אין שהות לשום בדיקה רק שיחתוך כזית מבית טביחה לאכלו חי אפ"ה שוחטין אותה בי"ט מפני הכזית הראוי לאכילה וש"מ דלא בעי בדיקה כלל במקום הפסד וזה ברור, ומה שהקשה דהא גופי' קשיא דהא ר"ע חייש למעוטי והתם אפש' למבדקי' ולמה לשתרי בלי בדיקה וצ"ע לכאורה, ואפשר לומר עפמ"ש [הפלתי, כן נ"ל דיש בפלתי] כללי ס"ס אהא דפרכינן ור"מ דחייש מיעוטי היכי אכיל בשרא ולא פריך מר"ע ור"ט, ותירץ לפי שיטת הרמב"ם שסובר דספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא רק דרבנן אחמירו וא"כ נהי דחיישינן למיעוטי מ"מ מידי ספיקא לא מפקא ולא אחמירו בספיקא כי האי כיון דלא הוי רק מיעוטא ואע"ג דסבר ר"ע דאין חלב פוטר ולא אזלינן בתר רובא מ"מ הכא דלא אפשר בענין אחר גם איכא לברורי אח"כ, גם לדעת הרמב"ם ספיקא דטרפות קולי דלא איתפרשו בתורה וי"ל שהקיל בענין הזה שלא להפסיד הבהמה ושם לא פריך רק לר"מ (דס"ל ספיקא דאורייתא מדאורייתא לחומרא עיין בפלתי) ואתי שפיר ודוק:
אך אין זה צודק לשיטת החולקים על הרמב"ם וס"ל דספיקא מן התורה לחומרא ובפרט להרשב"א שסובר דר"מ חייש מן התורה למיעוטא, איברא דאף לפ"ז לק"מ דכבר כתב הרשב"א בחידושיו שאפי' לר"מ ואפילו אפשר בבדיקה לא צריכה בדיקה כיון דכבר גלי קרא היכי דלא אפשר והכי מסתבר כיון דבהמה זו בחזקת כשרות היא ואם בא להקריבה עולה מחזיקין אותה לכשרה ונאמר כשבא לשוחטה שיצאה מחזקתה דלא מסתברא הכי כלל, א"ו כיון שכבר גילתה התורה דהיכי דלא אפשר קיימא בחזקת כשרות הה"ד נמי היכי דאפשר ולק"מ לכל הדיעות דהיינו טעמא גם לר"ע:

(ב)
שם **ה"ז** מותרת כן הוא דעת הרמב"ם והרבה פוסקים זולתו, ומכללם הרשב"א והר"ן שהחזיקו דברי המכשירין בראיות ברורות וסברות ישרות חזקות ובצורות. אמנם ראיתי להש"ך בספרו שדחה כל ראיותיהם ובקצתם והיטב אשר דיבר לדחותם והוא מ"ש שאין הבדיקה אף להמחמירין אלא מדרבנן ויפה דיבר, שבזה נידחו מ"ש מפרה אדומה ועגלה ערופה ע"ש. אך עם כ"ז יש לסמוך על הראיות הנשארות כי המה ביושר נאמרות, ואם כי הרב הש"ך דחאם דיחוי כזה חוזר ונראה דמה שהביאו ראיה מפרק אין צולין שהבאנו למעלה הוא ראיה ברורה והש"ך דחאה דכיון דבדיקת הריאה הוא דרבנן משום הפסד ממונו שמא תמות המסוכנת, התירו לו לאכול בלא בדיקה, דברים אלו אינם אלא מן המתמיהין שהרי דעת המחמירים בנאבדה הריאה אפילו בהפסד מרובה מחמירין וכל הבהמה נפסדת בלי ספק ואעפ"י כן החמירו אלא שרמ"א הכריע לסמוך על המתירין בפסידא, אבל לדעת האוסרין אפילו בהפסד מרובה אסור, גם מה שהביא בשם מהרש"ל כיון שאפשר לבודקה מותר לאכול על סמך הבדיקה גם זה ל"נ, דא"כ לעולם יאכל כל הבהמה ומנ"מ בבדיקה אם כבר אכלו וכיון דלדידהו בחזקת טרפה היא היאך נתיר לו לאכול על סמך הבדיקה והגע עצמך ספק דרוסה או נפולה וכי נתיר לאכול או לשחטה בי"ט על סמך הבדיקה אח"כ, ועוד הביא ראיה מהא דאמרינן אינקבא ריאה היכא דממשמשא ידא דטבחא דתלינן דהא תלינן בזאב, ואף גם את זו דוחה הרב הש"ך באמרו שהריאה עלולה הוא לסרכות ולא לנקבים, ונראה שזה לא הביא הרשב"א רק להוסיף אומץ למה שקדם בהבאתו ראיה מדאמרינן גם הא דר"ה באמר נשחטה בחזקת היתר עומדת ונ"מ לבא זאב ונטל בני מעים, ודעתו ז"ל דגם ריאה בכלל בני מעים הן ואעפ"כ פריך נטל הא ליתניהו אלמא דפשיטא ליה בליתניהו דכשרה ומשמע לפ"ז הא דאמר תלינן בזאב קאי אריאה גופא דבכלל בני מעים היא, ומ"מ זה יש לדחות ודוק:

ובאמת עיקר ראיות רשב"א הוא מדאמר נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה ש"מ דכל שלא נודע הטרפות היא בחזקת כשרה כדמשמע להדיא לישנא שהיא בחזקת (היתר) עד שנודע ענין הטורף ועדיפא מני' קמ"ל דאף שהטרפה ברור שנקבו המעים אעפ"כ תלינן וזו ראי' ברורה, ועוד הביא ראי' מירושלמי דגרסינן התם אם באו זאבים ונטלו בני מעים ואכלו כשרה וחש לומר שמא ניקבה הריאה חזקת בני מעים כושר והראיה מבואר דגם בריאה אפילו נטלום כשרה וכתב הש"ך דבירושלמי שלו הי' כתוב אכלו הזאבים מעי' כשרה וחש שמא ניקבו חזקת בני מעים כשרין, וי"ל דקאי אבני מעים, והנה מלבד שנוסחת הרשב"א והר"ן הם נאמנים יותר להיותם דומים

בזמן, ואפשר שנשתבשה הנוסחא בדפוס מ"מ אף לנוסחת הש"ך אדרבה מוכרח דגם ריאה בכלל בני מעים היא דאל"כ מה קמ"ל דחזקת בני מעים כושר הא אפילו איתניהו קמן לא בעי בדיקה וכדפרכינן בש"ס דילן אמאי דבעי למימר דר"ה אתי לאשמועינן דבא זאב ונטל בני מעים שהיא בחזקת היתר ופריך נטל הא ליתניהו ור"ל דפשיטא דכשרה והך קושיא קשה נמי על הירושלמי א"ו דגם ריאה בכלל היא ואתי לאשמועינן דאף שלכתחילה צריכה בדיקה מ"מ בדיעבד כשרה, אך העיקר נראה כנוסחת הרשב"א והר"ן וכמ"ש, ואף שגם לנסחאותיהם דחה הש"ך דהיינו שהיא נקובה וכנ"ל, ולא נהירא דהא הירושלמי קאמר אכלום וגם י"ל שעיקר הראי' שגם ריאה בכלל בני מעים שהרי פתח בבני מעים וסיים וחש לומר שמא ניקבה ריאה ומינה שמעינן לתלמודא דידן שהריאה היא בכלל בני מעים וזה ברור:

והנה נתבאר שיש להמתירין כמה ראיות ברורות ואשר אין צורך ברבות עוד ראיות עליהם ומכל מ"ש הש"ך לית מני' תברא, ובאמת נראה שסברת המחמירין הוא כיון שעינינו רואות רובי הטרפות השכיחות בריאה בענין הסרכות ובועות או שאר דברים שבריאה באמת כבר כתבו הרשב"א והר"ן שאין כל הסרכות מחמת נקב וכן י"ל בשאר טרפות אלא שאין אנו בקיאין איזה כשרה אבל הכלל הוא מסור אצלינו שרוב בהמות כשרות הן, ולכך דברי המתירין נראה עיקר:

שם ברמ"א **ויש** מחמירין, כבר נתבאר ראיות המתירין שנכונות המה, ומה שדחה הש"ך לאו דיחוי' הוא, והנה עיקר טעם המחמירין הוא כפי מה שהעלו האחרונים ז"ל דכיון דתקנו רבנן בדיקה אי שרינן ליה בלי בדיקה אתי לאשלוכי לריאה ולא יתקיימא תקנתא דרבנן, והפר"ח טען דכיון דבמזיד אסורא באמת וקנסינן ליה וליכא למיחש למידי, וי"ל דכי היכי דקיי"ל בנפלו ונתפצעו דאף בשוגג לא יעלו ומפרש טעמא דאפילו למאן דלא קניס שוגג אטו מזיד, מ"מ חיישינן דאתי לאערומי ופי' רש"י שיפצעו במזיד ויאמר שוגג הייתי הה"ד נמי הכא איכא למימר האי טעמא דאי שרינן לי' בשוגג אתי למירמי' לריאה במזיד מפני ההפסד אשר ירא ממנו מפני מציאות הסירכות והמטריפות בה ויאמר שוגג הייתי, ואע"ג דקיי"ל לקמן סימן ק"ו דאפילו למאן דקניס שוגג אטו מזיד בנפל מעצמו לא קנסינן י"ל דהתם שאני דכולה האי לא חיישינן שהוא בעצמו עשה שיפול מעצמו כיון שעינינו רואות שמעצמו נפל, וגם מילתא דלא שכיחא הוא שיתערבו דברים חשובים כאלה אבל כאן כיון דתקינו רבנן למיבדקי' לריאה, ואי שרינן לי' בשוגג לא יתקיימו תקנתא דרבנן כלל וכל אחד ישליך הריאה מפני הטריפות המצויות בה, לכן קנסו אף בשוגג ובזה י"ל מה שקשה עליהם מהך דפא"צ דמותר לאכול כזית חי מבית טביחתה

טרם הבדיקה, ולפ"ז ניחא כיון דלא הוי טעמא רק מקנסא דלא מיתקיימא תקנתא דרבנן וקנסו שוגג אטו מזיד וזה דוקא בנאכלה, משא"כ התם דהכל רואין שאנוס הוא, ובכה"ג לא גזרו רבנן אבל הכא מתעקרא תקנתא דבדיקה לגמרי וא"ש ודוק:

וגם הראי' שהביאו מדר"ה שאמר נשחטה בחזקת היתר עומדת, ונ"מ לבא זאב ונטל בני מעים ופריך נטל הא ליתניהו והמחמירין סוברין דאין ריאה בכלל בני מעים, וקצת יש לדייק כן בש"ס דפריך נטל הא ליתניהו וקשה דילמא קמ"ל דאף הריאה צריכה לכתחיל' בדיקה מ"מ בדיעבד בחזקת היתר עומדות וכן פי' הרשב"א גופי' הירושלמי דאמר בא זאב ונטל בני מעים ואכלם כשרה וחש לומר שמא ניקבי הריאה חזקת בני מעים כושר ופי' דקמ"ל שאם שהיא צריכה בדיקה לכתחילה, מ"מ בדיעבד כשרה ואמאי לא מפרש תלמודא דידן הכי ואם כי על מה שאמרו דנ"מ דבא זאב ונטל בני מעים יש לדחות שאם אין החידוש רק בריאה למה כלל כל בני מעים אלא שהחידוש כולל לכל בני מעים, מ"מ הא גופי' קשי' למה לא מפרשינן מימרא דר"ה הכי כדפירש הירושלמי וצ"ע לכאורה:

והנראה ליישב דהא באמת יש להבין אהא דפריך נטל הא ליתניהו, ודילמא הא קמ"ל דכל י"ח טריפות לא בעי בדיקה ואפילו היכי דאפשר כגון בחולין סמכינן ארובא בסתמא, ועיין רש"י דף י"ב, וכן למסקנא דמסקינן דאפילו ביש ריעותא לפנינו מכשירין ומנ"ל לדייק ממילתא דר"ה וצ"ל דודאי הא דאמר ר"ה עד שיודע לך במה נטרפה משמע שאע"פ שיש בה טרפות ברור כגון בני מעים שהריעותא לפנינו כיון שלא נודע אם נטרפה מחיים או לאחר מיתה תלינן להקל וצריך דוקא שיתברר טרפות ברורה ובלאו הכי היא בחזקת היתר, וזה מורה מאמר ר"ה עד שיודע לך במה נטרפה, שצריך שיודע הטרפות ברור מחיים ואי לא אשמועינן רק דלא בעי בדיקה לא הוי ליה למימר רק בחזקת היתר עומדת ותו ל"מ והי' שמעינן דלא בעי בדיקא ומאי בעי בזה שאמר עד שיודע לך במה נטרפה א"ו דאתי לאשמועינן בריעותא דאיירי בה משא"כ בירושלמי לא אמרינן בלשון הנ"ל שבחזקת כשרות הוא וא"ש ודוק:

ומה שנראה ליישב בעד המחמירין שכבר כתבתי לעיל דמדר"ה גופי' ודאי ראי' ברורה שאמר שהיא בחזקת היתר עד שנודע הטרפות, ויש להליץ ביד המחמירין, דודאי מילתא דפשיטא הוא דאי הוי מקילינן אפילו בספק שיש רגלים לאסור ואפ"ה הוי מקילינן בלי בדיקה נראה דכל שכן הוא דבריאה דל"ה רק מיעוטא ונהי דהוי מיעוטא דשכיחא מ"מ ודאי לא אלים כספק שקול ויש רגלים לאיסור וזה פשוט וא"צ לפנים, והנה מבואר בש"ס דרב לא חייש לספק דרוסה והתוס' פירשו דאף דאיכא רגלים לאיסור לא חייש, ובודאי שאין להחמיר יותר בריאה, ולמ"ד דלא חיישינן לספק דרוסה אפילו בדיקה לא בעי

ולפ"ז כ"ש בריאה דלא צריכה בדיקה, ועיין שבת פרק מפנין שהקשו דר"ה תלמידו דרב וכרב ס"ל, וא"כ פריך שפיר לר"ה דל"ל דאתי לאשמועינן דשרי בלי בדיקה דהא לדידי' לא בעי בדיקה כלל ומאי קמ"ל בהא ועדיפא מני' הל"ל דאף לכתחילה לא בעי ריאה בדיקה א"ו קמ"ל דאפילו נולדה ריעותא וא"ש ודוק, ולפ"ז גם הירושלמי יתכן שיסבור כן משא"כ לדידן דמחמירין בספק דרוסה לא מקילינן רק ביש מקום לתלות בהיתר, ובריאה שהטריפות שכיח וצריכה בדיקה לכתחילה והחמירו אפילו דיעבד שתתקיים תקנתא ודוק, זה מה שיש להליץ בעדם, ומ"מ העיקר כהמתירין ובפרט בהפסד מרובה כמ"ש רו "א:

(יח)

במחבר **ודופן** סותמתה, עיין פר"ח שהשיג על הטור שכ' חם רב שר שלום גאון דדוקא בסריך הוא דכשר אבל בלא סריך טרפה והפר"ח השיג עליו שהרי מבואר בתוס' ורא"ש דלרב נחמן לא מצי להקשות מפסול החוזר להכשירו י"ל דרב נחמן לא בעי לא סבוך ולא סריך ונדחקו ליישב דברי הטור ועיין בפלתי, והנה זה הקונטרס כתוב אצלי יותר משלשים שנה ועתה שחזרתי ללמוד פ' אלו טרפות אמרתי אעלה על ספר מה שאמרתי ביישוב דברי הטור, והוא דודאי פשט לשון התוס' והרא"ש שכתבו בשם רב שר שלום, וברא"ש מבואר יותר שכתב בין סבוך ובין סרוך, פשט הלשון מורה כדברי הטור דעכ"פ סרוך בעינן, וליישב לשון התוס' לדעת הטור נ"ל דעיקר קושית התוס' אמאי פריך רב יוסף הך קושיא דזו פסול החוזר להכשירו לרבינא ולא לרב נחמן, ונראה דבלא"ה יש לדקדק מאי קשיא ליה מפסול החוזר להכשירו דלמא ודאי לענין טרפות כללא בידנו כל שאין כמוהו חי' טרפה, ואיתא בגמרא בהך דמחו בכוליתא וקטלי' דלהכי אינה טרפה משום דאי בדרי ליה סמא חיי, אלא די"ל לפמ"ש הר"ן גבי תרתי אונא דסריכן כסדרן דכשרה וקשה הא הוי פסול החוזר להכשירו לפירש"י דאין סרכא בלא נקב, ותירץ הר"ן דודאי אי הוי ידעינן שהנקב יעלה סרכא לא היתה טרפה מעולם אלא דכיון דלא נסרכו בפנינו הוא טרפה דמאן לימא לן דנקב זה ראוי להעלות סרכא וא"כ כיון דחזינן דסריך אגלאי מילתא למפרע דלאו סרכא הוא מעולם וקשיא לדבריו מאי פריך הש"ס אהך דריאה שניקבה ודופן סותמתה דהוי פסול החוזר להכשירו הא י"ל דלא הוי טרפה מעולם אילו ידעינן שסופה להיות סבוך בבשרא, ולכאורה צ"ע לדעת הר"ן וצ"ל שזה נכלל בתירוץ הש"ס, מיהו נראה דהטור ס"ל ליישב קושיא זו דפשיטא ליה להש"ס אי נימא דס"ל לרבינא שאינו טרפה בנקב רק מכח ספק שמא לא יסתרך משמע ליה בפשיטות דאי כבר נסרך רק שלא סביך יש לתלות להיתרא דשמא יהי' אח"כ סביך

כיון שכבר התחילה הריאה להסתרך ובודאי אין דרך שידובק כאחד רק מתדבק לאט לאט א"כ קודם הסיבוך הוי סריך עכ"פ ויש לומר נשחטה הותרה ותלינן דנקב זה סופו להיות סבוך אע"כ ס"ל לרבינא דאפילו קים לן שיסתבך אח"כ מ"מ לפי שעתה היא טרפה וא"ש:

והשתא י"ל דודאי לישנא דרב נחמן דאמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה, ל"ל דמכשיר בלי שום סתימה דא"כ למה נקט דופן סותמתה ה"ל למימר ריאה שניקבה נגד דופן כשרה אע"כ רב נחמן לא מכשיר רק בשביל שהדופן סותם הנקב וא"כ ע"כ סריך מיהו בעינן אלא דמ"מ לא מצי לאקשויי לרב נחמן מפיסול החוזר להכשירו די"ל דרב נחמן אפילו בלא סרך נמי מכשיר ואין לומר למה נקט דופן סותמתה י"ל דודאי עיקר הכשירא משום סתימה דהיינו סריך מיהת וכיון דבסריך כשר עכ"פ א"כ אפילו עדיין לא סריך תלינן דסופה להסתרך דהא סרכות בריאה שכיחי א"כ לא נטרפה מעולם וזהו כוונת התוס' דלרב נחמן י"ל אפילו לא סריך כשרה מטעם דתלינן דיש לו רפואה להכי לא ל קשה לרב נחמן, מיהו בהא לא פסקינן כרב נחמן להכשיר מכח הך ספיקא משום די"ל דרב נחמן לשיטתו אזיל דמכשיר ריאה סרוכה לדופן ותולה הסרכא בדופן אף דיש לתלות יותר בריאה שעלולה לסרכות ס"ל דמחזקינן לבהמה בחזקת היתר ותלינן בדופן א"כ כ"ש שיש להכשיר בניקבה במקום דופן אף שעדיין אינה סרוכה דתלינן שיסתרך ולא יפסול הנקב וא"כ בהא לא פסקינן כרב נחמן דהא קיי"ל אחד זה ואחד זה חוששין גבי ריאה הסמוכה לדופן א"כ ממילא בהא נקטינן דלא כר' נחמן אי דמכשיר מספיקא שמא סופה להסתרך גם פסקינן כרבא בתרתי אוני דסריכן דקמכשירין דוקא באיכא סרכא אבל לא בלא סרכא כשיש נקב אלמא לא תלינן בהא להקל ואם כן דברי הטור ברורים:

ונראה להביא ראי' לדברי הטור דהתו' הקשו אמאי לא פסיק כרבינא דהוא בתרא והוכיחו דתרי רבינא הוו חד הוי בימי רב יוסף, לכן פסק כרב נחמן נגד רבינא וקשה מנ"ל דתרי רבינא הוו דלמא רבינא היינו הבתרא אלא דתרי רב יוסף הוו וא"כ יש להיות הלכה כרבינא דהוא בתרא, ולפי מ"ש ניחא דהא ע"כ פירוש הקושיא דע"כ ס"ל לרבינא דאפילו נודע שיהיה סבוך בסוף טרפה דאי אם יהי' סבוך גם עכשיו כשרה א"כ אפילו עכשיו סריך ה"ל להכשיר דבזה יש לתלות שסופו להיות סבוך וקשה הא י"ל דרבינא לשיטתיה אזיל דס"ל בדף נ"א דאע"ג דשיגרונא שכיח חיישינן לפסיקת החוט אלמא דאפילו היכא דאיכא למיתלי להיתרא לא תלינן וחיישינן א"כ לא הוו מקשו ליה מידי דלדידי י"ל אפי' בסריך דיש לתלות שמא סופו להיות סביך הא הוא מחמיר אפי' כשצד

ההיתר שכיח א"ו לאו היינו רבינא דבתרא רק רבינא הקדמון ולדידי' וגם לרב יוסף י"ל דבסריך אפשר להקל מטעם שסופו להיות סבוך משא"כ בלא סריך ולא סבוך ודאי לא תלינן שסופו להיות סריך כדמוכח מאוני דדוקא בסריכין כבר מקילינן, ודברי הטור ברורים ומוכרחים וכן יורה פשט לשון התוס' והרא"ש דסריך מיהת בעינן וכדברי הטור: **ומה** שהקשה מהרש"א על לשון התוס' דאיך יקשה על רב נחמן שלא נזכר בדבריו סביך וסריך רק רבינא אמר הפירוש כן בדברי רב נחמן י"ל בפשיטות דודאי אין סברא שרב נחמן יאמר סתם ריאה הסמוכה לדופן כשרה מבלי יפרש דאיירי בסבוך ואיך יתן מקום לטעות ויסמוך על מה שרבינא בדור אחרון יפרש דבריו אע"כ גם פשט לשון סמוכה הוא סבוך והי' לדעת ר"נ שאין מקום לטעות ולפרש דבריו בענין אחר דסתמא הכי משמע רק רבינא חשש לרווחא דמילתא לפרש וא"כ ע"כ לומר דפשט דברי רב נחמן מורין כן א"כ קשיא להו שפיר דליקשי לרב נחמן:

סימן מ

(א)

במחבר **ניקבו** א' מהן טרפה. בגמרא מבעיא ליה בהא דתנן במתניתין ניקב הלב לבית חללו טרפה ובעי ר"ז לחלל גדול או לחלל קטן ומשמע בגמרא דלא איפשטא האיבעיא והפוסקים סתמו טרפה ומשמע טרפה ודאית מיהו בטור וש"ע ושאר פוסקים זולתם לק"מ דגם לספק טרפה קרי ליה טרפה כמבואר בהרבה מקומות אך ברמב"ם שדרכו לפרט פרטות הוודאות והספיקות וכאן סתם ג"כ. ובפלתי כתב דדוקא לס"ד דר"ז הוי סבר דאיכא לדמוי' לבית הסמפונות וי"ל שכוונתו לחלל גדול משא"כ למסקנא דמ"ל חלל גדול ומ"ל חלל קטן והיאך סתמה מתניתין א"ו דלא בעינן חלל גדול, ועדיין קשה דהא בגמרא אמר אביי מאי תיבעי לך הא אמר ריב"א אמר רב עד שתנקוב לסמפון גדול הה"ד ה"נ ומסיק דל"ד דשם שפכי סמפונות וא"כ קשה מאי ס"ד דר"ז וממ"נ אי סבר דדמי לבית הסמפונות פשיטא דבעינן חלל גדול כדעת אביי ואי סבר דל"ד פשיטא דלא בעינן חלל גדול וע"כ צ"ל דספוקי מספקא לי' לר"ז א"כ אנן מנ"ל למיפשט, ופשט הגמרא למעיין שם מורה שהגמרא בא לדחות פשיטות שפשט אביי ומ"מ נשארה האבעיא במקומה, ואפ"ל דקשיא ליה לר"ז למה נקט לבית חללו פשיטא דבכל נקובים בעינן לחללו כמ"ש התוס' בריש פרקין והתוס' נדחקו דל"ב ע"ב וס"ד להטריף אפילו לא הגיע לחלל וזה דוחק, ולכן נסתפק ר"ז שמא בא המשנה להורות שצריכה להנקב עד חלל גדול, ול"ק האיך סתמה לה המשנה דשמעינן לה מיתורא דבית חללי וא"כ צ"ע על הרמב"ם שפסק שהיא טרפה ודאית, ואפשר לומר דהא באמת יש להבין למסקנא

דש"ס דבשלמא בית סמפונות היינו דשפכי סמפונות אבל הכא לבית חללו קתני מ"ל גדול ומ"ל קטן, ומשמע ודאי דליכא סברא רק שאין הכרח מבית הסמפונות לבית חללו משא"כ אילו הי' פירש בית חלל גדול ודאי אין סברא לחלק בבית הסמפונות ולומר שאין הכוונה לסמפון גדול:

ולפ"ז קשה למה לא אמר רב למילתא על חלל הלב וממילא נשמע סימפונות לר"ש ולמה פירש מילתא דר"ש הלכתא כוותי' ומנ"מ הא לדידן בלא"ה טריפה והל"ל אלב וממילא נשמע לסימפונות והאיך ס"ד דר"ז למימר דכוונתו לחלל גדול וצ"ל דר"ז לשיטתי' אזיל דסבירא לי' הלכה כר"ש וסובר דגם רב סובר כן ואתי לאשמועינן דבעינן סימפון גדול, ואף דגם בלב קיי"ל דניקב טריפה מ"מ ניחא לי' לאשמעינן רבותא דס"ד דלא בעי סמפון גדול כדי דלא נפיש פלוגתא בין ת"ק ובין ר"ש, ולכן אשמועינן דהיינו סימפון גדול משא"כ בלב ודאי הוא חלל גדול דלא ס"ל לחלק ועדיפא מיניה אשמעינן דגם בהא קיי"ל כר"ש משא"כ לדידן דלא קיי"ל כר"ש ומסתמא גם רב סובר כן גם רבינא תלמידו סובר אין הלכה כר"ש, וא"כ עדיפא מיני' הוי אשמועינן בלב ובדר"ש ליכא למטעי כולי האי ובלא"ה לית הלכתא כוותי', וליכא שסובר כר"ש ועל כרחך בחלל קטון טריפה וא"ש ודו"ק:

ויותר נראה בפשוט דהא ודאי קשי' דהא משמע בש"ס שאין סברא רק דמבית הסימפונות לא מוכח בית החלל משא"כ אי איתמר בלב לבית חלל גדול ודאי מוכח בריאה דבעי לבית הסימפון גדול מכ"ש, וא"כ קשה למה לא אמר רב למילתא אחרישא, וסיפא ממילא נשמע במכ"ש דכיון שיש מקום לטעות עדיפא מיני' הל"ל ברישא ולא נטעה בסתם גם הוא דלא כהילכתא וצ"ל דר"ז לא ידע מהך דרב ואביי רצה לפשוט לו ההיפך דלא ס"ד לחלק, וע"ז פריך הש"ס דל"ד וכיון דמסקינין דלא דמי ויש מקום לטעות עדיפה מיני' הל"ל ארישא וע"כ דבמסקנא באמת אין חילוק ולכן סתם הרמב"ם שהוא טריפה ודאית ודוק:

שם ברמ"א **וי"א** דלא מהני. מה שסמך רמ"א על ס"ס כבר השיגו אחרונים, אמנם הרמב"ם בפרק ו' כ"כ להדיא וכתב הכ"מ שהוא גורם דטרפשא ודליבא ובה"ג כתב ומן הכא טרפינן בתרבא דליבא, וקשה מאי קמ"ל ממ"נ אי מפורש הכי פשיטא ואי גורם כרש"י מנ"ל מהתם, ועיין פלתי שדחק ונראה שהרמב"ם מפרש הך דטרפשא קאי על יתרת הכבד ולכן הביא שם שגם טרפש הכבד אינו סותם, ולפ"ז אפשר לומר דהא דאמר דליבא קאי נמי אטרפשא דליבא והא דאמר טרפש היינו טרפש הכבד ודליבא היינו טרפש הלב, מיהו מדלא אמר טרפשא דליבא משמע דבכל תרבא דליבא טרפה ולזה

כתב ה"ג ומן הכא טרפינן בתרבא דליבא עם שאינו מבואר מ"מ הכי מסתבר כמ"ש, וכתב בפלתי דבעוף כ"ע מודי שסותם גם הוא חוכך להחמיר ע"ז שסמכו לסמוך על מקומות השומן כי לפעמים נשמן והשומן מתרבה ואפשר שבשעה שניקב לא הי' שומן ואח"כ נתרבה שומן, ואפ"ל דכיון שאמרו בש"ס טרפה משבחת ויולדות וכיילינהו בחד משמע דלדידן דקיי"ל אינה יולדת הה"ד דאינה משבחת וא"כ אילו הי' טרפה כבר לא הי' השומן מתרבה ואדרבא הוא הולך למות והלוך וחסר, גם ל"ק דנחוש שמא אח"כ יתמעט ויהי' הנקב פתוח לרוחה י"ל דלא חיישינן להכי דכיון שאפשר שתתקיים כך אינה בגדר טרפה וכעין שאמרו אי בדרי לי' סמא חיי והה"ד כאן כיון שיתכן למצוא מזור ותרופה למכתו וטרפה בעינן שלא יהא היתר בשום פנים כמ"ש המחברים, גם י"ל דודאי ל"ש שלא ישאר שום שומן במקום שטבעו להיות שמן ואם כי יוכחש מ"מ נשאר עכ"פ מעט ודי בזה כדי סתימה ואם ניקב גם השומן אך לא כולו ונשאר מעט בלתי נקב צ"ע אם יסתום גם השומן הנשאר כי בזה י"ל סברא זו אבל אם ניקב כל השומן אין ספק שהיא טרפה וכמו שאמרו בריאה שניקבה ודופן סותמתה דאי אינקב דופן להדה טרפה: שם ברמ"א **מיהו** אם לא נמצא כו'. לשון בה"ג מחטא דמשתכח בלבא אע"ג דלא ניקב טרפה והנ"מ כי משתכח בסמפוני דלבא לגוואי וכי רישא לתתא דכמה דאתא נקבא מינקבי אבל קופא לתתאי דלא עייל אלא בסמפונא רבה תלינן דלמא בהדי דשעלא פלטה לה ואחזוקי איסורא לאו מילתא הוא דנפקא מהתם וניקב דוכתי אחרינא עכ"ל. ועלו כל הרבה פרושים סתומים ומפורשים הר"מ הגיה והט"ז מתמיה, ודברי כולם דחוקים לא ברורים ולא ישרים ומזוקקים, ומה שנלע"ד בזה דמ"ש אע"ג דלא ניקב כוונתו אם לא הגיע לחלל ואינו בגדר נקיבות הלב והטעם הוא מפני שסופו לנקב ואין ספק שסופו לנקב כמ"ש האחרונים וכמו שאמר בסיפא דבהדי דשעלא פלטה הרי מבואר שטבע הלב למשוך מהסמפונות ולכן אם תשעיל תפליטו ומושכות המחט עם צאתה וה"ד בהיפך, ולכן ברישא לתתאי דודאי בא מחוץ וס"ל לה"ג שאין להטריף מפני מחט בחלל הגוף או דס"ל דסגי בבדיקה כרמב"ם או דס"ל דלא חיישינן שניקב מקום אחר ויצא וחזר ונתחב בלב אלא כאן נמצא וכאן הי' תחילת נקיבת המחט, ולכן אם ראשו למטה ונתחב מחוץ וכבר ניקב אלא שנמצא בסימפון ולא ניקב עד חללו מ"מ כיון שסגר עליו הפתח ואין לו מקום לצאת וודאי בשעת השיעול שטבע הלב למשכו ולהפליטו לחוץ סופו לינקב וכאמור בסוף דבריו משא"כ אם היה קופא לגאו ודאי קופא א"א להנקב וע"כ לא עייל רק בסמפון הגדול שבלב וא"כ לא ניקב בחוץ הלב ואם תשעל ותפליטו נשאר הלב בלתי נקוב ומה"ת נאמר שסופו לינקב, גם לומר שבצאתו בשעת השיעול דאז ניקב

דרך צאתו הושט ושאר דברים שנקובתם במשהו לא מחזיקינן ריעותא ולאו מילתא הוא, וזו שאמר ברישא דהנ"מ כי משתכחא בסמפון הלב בפנים וראשו למטה שבבואו כבר ניקב אלא שלא הגיע לחלל וסופו לינקב אבל בקופא למטה שלא נכנס רק בפנים ולא ניקב כלל בחוץ י"ל שאין סופו לינקב ונאמר שבשעת יציאתו סופו לינקב או י"ל שלא תפליטו ושינקב הלב ושאר נקובים הא לאו מילתא הוא, והשתא א"ש שהצריך שימצא בסמפון הלב בפנים ולדברי כולם ליכא נ"מ בהא, ולפמ"ש ניחא דכיון שעיקר הטעם הוא מפני טבע הלב למשכו ולהפליטו בחוץ, וזה דוקא בסמפון שמשם הוא כח המושך וסופו לינקב משא"כ בלא נמצא רק בעובי הלב בלי סמפון ודאי לא מסתבר שיהי' סופו לינקב ואפשר שיתקיים זמן רב עם היותו תחוב ואינה בגדר שאין כמוה חי', ודברי בה"ג הם ברורים ומזוקקים כראי מוצקים:

ולדינא נראה דלדידן בקופא לבר והיינו כלפי חלל הגוף כל גווני טרפה כדלקמן סימן מ"א סעיף ו' אבל בקופא לגאו והיינו כלפי פנים וחודה לחוץ ע"כ א"א לקופא לנקוב ובודאי סמפונא נקט ואתאי, גם לרשב"א דלקמן סימן מ"א דמפרש היפך מפירש"י מ"מ לב הוא כמו ריאה כמ"ש הט"ז שהם בשטח אחד ולא ידעתי מה לחוש ולפע"ד ברור דכשרה וכ"ז באם ראשו כגרעין תמרה כמ"ש רמ"א כאן וכדלקמן סימן מ"א, כל זה נראה ברור ודוק היטב:

והנה בעיקר הדין שכתב ה"ג להטריף אף טרם הנקבו ע"ש סופו לא הוטב בעיני הרב ב"י ע"כ נדחק בפירושם אמנם האחרונים החזיקו בסברת ה"ג והביאו ראיות מריאה לדעת האומרים בטעם טרפות סרכות הריא' שסופו להתפרק ויתר טרפות שהם ע"ש סופו כמו גלגולת וחסרון כאיסר ומסמוס המוח וחוט והפר"ח כתב דאין להוסיף, ול"נ דהא הוי ס"ד לאסור מסוכנת מטעם שאינה חיה ועיקר ההבדל בין הטרפה ומסוכנת הוא כמו שפירש"י בפרק השוחט דף ל"ז והיינו ששם היא חסורה ג"כ וא"כ כיון דניקב הלב היא טרפה והוא בגדר חסרון א"כ פשיטא כיון שסופו לינקב בהכרח והיא נכללת בכלל שאין כמוה חי' וגם היא חסורה ופשיטא דטרפה דמאיזה טעם נכשיר, ואין מקום לקושיות הב"י וז"ב ונכון:

והנה יש מקום עיון אם טרפה כזו ע"ש סופו אם הוא ראוי להוליד דקיי"ל אינה יולדת ונאמר שזו לא התחיל עדיין לינקב והרי היא בבריאותה ולמה לא תוכל להוליד, ואם נאמר שתוכל להוליד ונקשה על הש"ס דפרק א"ט דף נ"ח א' שלא מצאו בש"ס מציאות ולד טרפה זולת בשנטרפה אחר העיבור שהקשה למ"ד טרפה אינה יולדת היכי פליגי ר"א ור"י בולד טרפה למזבח. והוצרך לתרץ בטרפה אחר העיבור, ולפ"ז המציאות יהי'

פשוט בטרפות הנזכרים מיהו בטרפות פנימיות לא משכחת לה דמוקמינן לה אחזקה דהשתא נטרפה ואין לנו רק חסרון בגלגולת לדעת התוס' בעירובין וחסרון כאיסר לדעת התוס' פא"ט, ובפלתי נדחק בפי' קושיא זאת, ומה שנ"ל בזה דהנה התוס' הקשו בדף נ"ח ד"ה מאי קמיפלגי הקשו למה דחוק לי' לאוקמא פלוגתא דידהו בזו"ג שהרי מבואר בפסחים דר"א אוסר כן בכל איסורין שבתורה ודחקו עצמן בזה, ונראה ליישב דהא בלא"ה הקשו התוס' למסקנא דקיי"ל דעובר לאו ירך אמו הוא ע"ש ותי' די"ל וז"ל דודאי לענין טרפות שהכל תלוי בחיי הבהמה וכיון שאנו רואין שהולך חי ובריא אין לנו לומר שנטרף עם אמו ואין לפוסלו בשביל טרפות אבל גבי רביעה ונגיחה ודאי כירך אמו הוא וכעין זה חילקו בפא"ט ונתבאר מזה שאף שלכל דבר הוי הוא ממש כאמו מ"מ לענין טרפות שתלוי בחי' ל"א כן וביאור סברא זו נראה דמידי הוא טעמא לאסור טרפות היינו מזה שאמרה התורה שאינו חי' לא תאכל וא"כ אין קפידא בלקותא שקרה לה אילו היתה ראויה לחיות ובפירוש אמרו חי' אכול אלא שעיקר הטעם מפני המנע חיותא ואילו הי' אפשר שתחי' לא היתה טרפה כלל וא"כ בולד לו יהא שהוא ממש ירך האם מ"מ אמו גופא לא נאסרה רק מטעם העדר חיותא וא"כ מאיזה טעם יאסר הולד שהוא בריא וחזק, לו יהא אמו ממש כיון שאין טעם האיסור שייך בו, וז"ב ונכון מאוד בסברא:

ולפ"ז יש להבין באמת היאך ס"ד למימר דלמ"ד זוז"ג אסור שולד הטרפה אסור עם היותו ראוי לחיות ואינה בגדר שאינה חיה ושנאמר שכיון שבא מזרע אסור שאמו טרפה זה דוחק שלא גרע מולד אף שהוא ירך אמו ממש ובודאי נתגדל מחמתה משעת העיבור וניזון הוא מן האם ועיקר הגידול הוא מחמת הטרפה וראוי שיהא איסורו חמיר מזה שלא נאסר רק מחמת זרע הטרפה, גם י"ל דבעידנא דקא גביל עפרא בעלמא הוא ולא נאסר מטעם הזרע ואפי' אם זרע איסור אין ראוי שיאסור הולד משים כך ואינו בגדר זוז"ג שאסר ר"א בשאר מקומות ומה"ת להטריף הולד, וצ"ל דס"ד דכי היכי דאמרינן למ"ד טרפה אינו מוליד שאינו ראוי שזרע הטרפה יפעול להוציא זרע קיימא והזרע נפסדת ואינה ראוי' להוליד כלל הה"ד כאן י"ל שאף שזרעה ראוי' להוליד מ"מ הוא בתכלית החולשא ולא יפה כח הבן מכח האם ולא תפעול להוליד זרע קיימא ואין הולד יכול לחיות לסיבת שרשו שבא ממקום נפסד וחלוש מאד שהך זוז"ג אין לו ענין כלל לשאר זוז"ג שאמר ר"א בפסחים ששם הכוונה במקום שיש טעם איסור או שבא מסיבת איסור אבל הכא בחיותא תליא מילתא ועיקר הוא החיות כמ"ש התוס' הנ"ל, ולכן דחוק לי' לאוקמי הכי וא"ש ודוק:

ובזה מיושב נמי קושיא עצומה דקשה למ"ד חוששין לזרע אב ראוי שיהי' הולד טרפה אם הזכר טרפה והשתא אמאי דחיק ליה לאוקמי בזבחים מציאות תקרובות ולד טרפה והלא יתכן ויתכן שאין שום היכר והוא ולד כזה ולוקמי' בולד כזה, גם קשה לוקמי פלוגתא דר"א ור"י בחוששין לזרע האב וקושיא זו הקשה דודי זקני הגאון ז"ל בפלתי סימן נ"ז. אמנם לפי האמור יתיישב שאפשר שאין זה ענין לחוששין לזרע האב דהכא בחיותא תליא מילתא וולד כזה יתכן שיחיה ואינה טרפה אף אם הי' גוף אביו ודוק:

ומעתה גם קושיא הנ"ל מיושבת דהא דלמאי דבעי לאוקמי פלוגתייהו בזוז"ג משמע דכ"ע ס"ל עובר לאו ירך אמו הוא וטעמי' דר"א משום זוז"ג ואם מיירי בחסרון גלגולת מכיון שהבהמה עתה בתכלית הבריאות ואין לומר סברא הנ"ל שבא מזה הנפסד שהרי באמת זרע הטרפה לא יוכל להוליד רק זה עדיין הוא בריא ובודאי שיוכל הולד להתקיים זמן רב כשארי ולדות ומ"ט דר"א א"ו מיירי בכה"ג ודוק:

איברא דמ"מ קשה מביצת טרפות דפריך הש"ס בלישנא דרבינא בביצת טרפה שאסורה ומשני בשיחלא קמא ופריך גמרה מבעיא לי' ואמאי לא מוקי כהנ"ל וע"ז לא תירץ בפלתי כלום דהוא משנה בעדיות, ונראה עפמ"ש התוס' דהקשו למה קיי"ל ביצת נבילה אסור כב"ה ולענין בב"ח מותר, ותירצו דבנבילה גזרינן אטו טרפה, וידוע דמילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן ובודאי לא מסתברא דגזרו משום שיקרה טרפות בגלגולת ויולד קודם נקיבות הקרום וע"כ עיקר הטעם משום שאר טרפות ועדיפא מני' הל"ל מפני שגמרו באיסור בזה יספיק לאיסור ביצת נבילה וצ"ל דלאמימר משכחת לה ספנא מארעא מהאי טעמא כל חודא נמי יש לגזור דגם זה שכיח עיין גמרא דביצה דף ז' משא"כ לדידן דלא קיי"ל דטרפה אינו מוליד וע"כ טרפות ביצת נבילה משום גזרה דעיברה ולבסוף נטרפה והל"ל האי טעמא מפני שגמרה ומשני דבאמת תני הכא, גם לפמ"ש בפלתי סימן פ"ז ביישוב קושית התוס' דאמימר לא גזר דזוז"ג משום ספנא מארעא וסובר כתירוץ א' ור"י דקיי"ל כוותי' סובר כתירוץ הב' א"כ לאמימר אין הטעם משום כך וא"ש ודוק:

ובאמת שצ"ע במאי דאמרינן בש"ס דלשנויי לי' בשיחלא קמא דא"כ גמרה מבעי' לי', וק' דהא גם בספנא מארעא שייך טעם גמרה וא"כ הל"ל טעם שיספיק אפילו בשיחלא קמא וגם אף בלי גדולה כאיסר טרפה וצ"ע, וצ"ל דהא גופא קיי"ל דטרפה מוליד וללישנא בתרא ל"ל הכי וקשה עדיפא הל"ל וגם אין צורך שיהי' כל הגידול באיסור ודוק כי קצרתי:

והנה כ"ז להמטריף חסרון גלגולת לבד מטעם סופו לינקב הקרום משא"כ למי שמצריך שינקב הקרום עמו והתוס' מצריכין קרום העליון בלא"ה ל"ק דלישני בגלגולת דאכתי קשה למ"ד קרמא עילאה לבד כמ"ש התוס' ריש א"ט אך עדיין קשה מחסרון כאיסר וזה

י"ל שסוברין כדעת י"א שהביא רמ"א לעיל והוא דעת הרי"ף והרמב"ם דחסרון גרגרת דעוף לעולם משערין ברוב וכיון שיש רוב א"כ בלא"ה טרפה מצד עצמה ופשיטא שלא יוכל להוליד וז"ב ונכון:

איברא לא מסתבר כלל שימצא טריפה הראוי' להוליד, והרי אמרו גבי בועי דספק טריפה משהינן לה ולא חילקו בין טריפה לטריפה אלמא שבכל טריפות שיבא בהן הספק מותרת בלידה ולא חילקו בין טריפות שמעצמן לטריפות שע"ש סופה גם מקושי' הנ"ל נראה כן וכמש"ל ואף שנתישבה מ"מ אין פשט הלכה מורה כן ולמה נדחק להוציא ההלכה מפשטא, גם ודאי אם נאמר שתוליד צריך שנאמר בהכרח שעדיין לא נחלשא והוא בתכלית שלימות הבריאות, ולפ"ז ראוי שנאמר שלא יועילו בה י"ב חודש בהיות שהכלל מסור אצלינו שטריפה יכולה לחיות יב"ח, ואם נספיק בחסרון גלגולת לדעת האומר שטריפה על שם סופה כמו שנתבאר א"כ כיון שאם ניקב הקרום בבירור שתוכל לחיות י"ב חוד פחות יום א', עכ"פ עם היותה טריפה מוחלטת ונאמר ג"כ בחיסרון הגלגולת שסוף הקרום לינקוב שהזמן שהיא בין הנקיבה של קרום המוח לא יצורף לכלל יב"ח אחר שאז היתה בתכלית הבריאות, ואם יום או יומים יוקם בחסרונו טרם שינקב הקרום ראוי שיצורף הזמן שהוא מיום חסרונו עד גמר הנקיבה אל יב"ח ותחי' יותר וז"א ממ"נ דהא אנן קיי"ל טריפה אינו חיי' ממקרא שנאמר זאת החי' אשר תאכלו חי' אכול, שאינו חי' לא תיכול ויש להבין מה"ת נאמר שאם תוכל לחיות יב"ח תהי' בכלל חי', ובזמן מעט פחות רק שלא תוכל לחיות יב"ח תהי' בכלל אינו חי' והרי לא נתפרש בתורה כלל שום הפרש בין החי' יב"ח פחות יום א' ובין חי' יב"ח שלימים, ואם נאמר שכך קיבלו שיב"ח הוא בכלל חי' ולא בפחות א"כ הדבר פשוט שאין מקום לטריפות הגלגולת אחר שתוכל לחיות יב"ח לדעת האומר:

אמנם אמיתית פי' אמרם חי' אכול שאינו חי' לא תיכל הוא על הדרך המבואר בש"ס ופוסקים דאמר ר' סימן לטריפה ליום, ומסקינן בתנאי דפליגי מחסרון גלגולת ואמר ר"י שיש מי שחי' ע"י חידוק, ורשב"א השיב ימות החמה הי' ומיד כשנכנסה ימות הצינה מיד מת הרי מבואר גם שחסרון הגלגולת שלא תוכל לחיות ימות הצינה, ופי' רש"י הטעם שיש מכה שהצינה מכאיבה ויש שהחמה מכאיבה וא"כ אין טעם יב"ח רק לסיבות שינוי המכות, ויש שיוכל לחיות ימות החמה עכ"פ ואף שאינה ראוי' להוליד גם בימות החמה, דהכי קיי"ל דבנקובה עד שתלד כדלקמן ס"ס נ"ז וכדמוכח בש"ס צ"ל דמיד מתחיל החולשא באיברים ויומנע ממנה פעולת הלידה לסיבת חולשתה עם שהיא חי' ומתנועעת והולכת מ"מ חי' כאין נחשבו ובחי' קרוי' מת ולכן ההורג את הטריפה

פטור אף שיחי' יב"ח וקירוב מיתתו וצ"ל כמ"ש, ולפ"ז מה שאמר חי' אכול ודאי שכל שהיא מכה שתוכל לחיות בה אינה טריפה ושאינה חי' בה היא שלא תוכל לחיות כלל אף זמן מעט, אלא דמ"מ חי' יב"ח שעדיין לא הגיע זמן האויר המפסיד לחולי זה והיא צריכה להיות חי' בכ"ז שלא מזיק לה האויר החם או הצינה, ואין יב"ח רק גילוי שאין זו מכה הגורמות מיתה ואולי הי' חסרון גלגולת ביום שצינה מזקת לה היא בכלל שאינה חי' ואינה כשירה, ולכן צריך יב"ח בכל טריפות ואם נאמר שבטריפות שע"ש סופה היא עתה בתכלית הבריאות ודאי שאינו בכלל שאין כמוה חי' שלעולם היא יכולה לחיות קודם נקיבות הקרום, וכן שאר טריפות שע"ש סופן ועיקר הטעם שמיד מתחיל החולשא והיא טריפה גמורה כתכלית חולשתה ועם שהקרום עדיין קיים כלא יחשב וסופו לחסר ואף שעדיין לא חוסר כחסר דמי, והחולשא שיקרה לה בחסרון הקרום יקרה לה ג"כ בחיסור גלגולת לדעת התוס' וא"כ גם לענין לידה הוא כך שאינו ראוי להוליד כלל לסיבות חולשתה, ולכן גם בספק חסרון גלגולת מועיל סימן לידה וכ"כ ז"ל באווזות שחוסר מגלגולתם שמועיל הטלת ביצים ויב"ח ובלא"ה נמי בחסרון הגלגולת לא מצאנו רק בתוס' בעירובין סוברין כך, ובחולין הדרי' בי' ופירשו שצריך צירוף הקרום גם הרמב"ן ורשב"א הקשו קושיות התוס' ולא תירצו כך אף שברור דטריפות דלאו מינה איתני, מוכח להדיא דס"ל שהיא טריפות מצד עצמה ופשיטא שמועיל ספיקה לידה ויב"ח וגם בשאר ספק טריפות אף שהוא ע"ש סופה מ"מ מהני לידה ויב"ח וכמ"ש, וכן משמע ברמב"ם פרק י"א מה"ש שכל בהמה ועוף שנולד בה ספק טריפה מטריפות אילו כו' מהני יב"ח ולידה ואף שפרט מקצתן לא פרט רק מציאות טריפות חיצונות שיפול בהם הספק פירש קצתן, אבל באמת מהני בכל טריפות לידה ויב"ח וכן משמע ברשב"א בתה"א דף נ"ב וכן כתבו כל הפוסקים וברמב"ם להדיא בדרוסה שמועיל לידה ויב"ח אף שהאדים הבשר נגד בני מעים טריפה שסוף האדום להגיע לבני מעים, ואמרו סימן לטריפה יב"ח הרי שכל טריפות שוות לענין יב"ח והה"ד נמי מ"ש בסיפא בנקיבה עד שתוליד ולידה ויב"ח א' הם, כללא דמילתא דלכל טריפות מועיל יב"ח ולידה בספיקן וכבר הארכתי בבירור הדברים ותו לא מידי:

(ו)

במחבר **או** בעובי הלב וכו' דין זה הוא מראבי' ותמהו האחרונים, לא יהי' אלא ניקב ולא לחללו דכשר ובפלתי כתב דס"ל דאין סירכא בלא נקב ולכאורה קשה דא"כ אף בלי ק"ד טריפה דהא קיי"ל כמ"ד דבעינן מכה בדופן ובאין מכה בדופן טריפה וכן לעיל בסימן מן ל"ט ס"ז הביא רמ"א יש מקילין בנסרך לטרפש בשם ראבי' ודוקא מטעם דהיינו

רבותייהו, וכן כתבו כל הפוסקים גם לדבריו קשה על המחבר דמצריך מכה בדופן וא"כ אף בלי ק"ד טריפה וי"ל לדבריו דדוקא בריאה ששכיחין בה משקין אמרינן דסירכה מריאה הוא כמ"ש הפוסקים משא"כ בלב דלא שייך האי טעם תלינן בטרפש:

אך עדיין קשה דהמחבר פסק לעיל ס"ס ל"ז בשאר איברים דסרכא כשרה ולא היה להביא דברי ראבי' לכאן ולכן נ"ל עפ"י מ"ש הש"ך דהיאך אפשר להכיר קורט דם בפנים שמלא דם ולכן פי' הא דלא בחללו היינו ששם אינו מעלה ולא מוריד שאינו ניכר והפר"ח כתב דמ"מ נראה רושם דם, ומ"מ נראה כיון דבלא"ה בפנים מלא דם ואפשר שאינו ניכר ולא גרע מושט דאין לו בדיקה בחוץ מפני היותו אדום הה"ד כאן קשה להפריש בין דם הלב לרושם דם, וגדולה מזו כתב הטור לעיל סימן ל"ג דדרוסה אינה ניכרת מפני שמתלכלך בדם השחיטה וכ"ש כאן דאין לסמוך על הבדיקה בפנים כיון שאינו ידוע אם הדם הוא מהלב עצמו או שהוא מרושם אדמימות וכיון שנתלכלך בדם בפנים אין לה בדיקה, ולזה כתב ראבי' וראה בעובי הלב קורט דם ולא בחללו כיוון להנ"ל דבחללו לא ראה רושם הדם שהוא בעובי הלב מפני שהוא מלא דם כמו בכל לב וחיישינן שמא הגיע לחלל ולא גרע מושט ולכן לא כתב שבחללו לא הגיע הדם וזה נכון וברור בכוונת ראבי"ה, ולפ"ז אם לא נראה רק בקצת מעובי הלב קורט דם ואפילו ברובו ויותר רק שנראה שלא הגיע לחלל לכ"ע כשרה אבל בל"ז יש להחמיר:

סימן מא

(א)

במחבר **ניטל** הכבד טרפה. משמעות הש"ס ופוסקים שזהו טרפה מחמת עצמה ואינו תלוי במרה כלל ואפילו אם הי' נקיבות המרה כשר מ"מ בכבד טרפה, ואולם הרשב"א בת"ה ן מ"ג ע"ב בהשיגו על הרמב"ם שסובר שאבר שאמרו שניטל טרפה נברא חסר כשרה כתב וז"ל ועוד ק"ל שהכבד א' מן המנוים בנטולים ואם נבראת הבהמה בלי כבד גם היא חסירת המרה וכל עצמנו לא אסרנו בשניטל כל הכבד אלא מחמת חסרון המרה עכ"ד. יראה מדבריו שאין הכבד טרפה מחמת עצמה אלא מחמת המרה וזה תימא דהא מבואר בש"ס דטרפות דלא מינה מיטרפא לא קתני וכן תמה בפלתי ע"ז אני מוסיף לתמוה שלפ"ז במיני בע"ח שאין להם מרה ראוי שלא יפסול נטילת הכבד וזה תמוה מאד וכן נראה מדברי רשב"א גופא בדף ל"ז שכתב גבי נטולת המרה שאף שיש בע"ח שאין להם מרה אין למידין ממין על שא"מ ובכבד סתם דטרפה וכ"ד כל הפוסקים, ובפלתי תירץ דכיון דבעינן כזית במקום מרה וע"כ הוא משום הגנה דמרה, ולכאורה עדיין לא העלה ארוכה לקושיא זו דמ"מ טרפות דלאו מינה הוא, ונראה כוונתו דודאי כבד טרפה

מחמת עצמה אלא דבניטל כזית במקום מרה לבד הוא טרפה אף שנשארו כמה זיתים ובזה הוא הטעם מפני המרה, ומ"מ לא נהירא ומן הטעם שכתבתי שאין הבדל בין בע"ח שיש להם מרה לאותן שאין להם בשום אופן, ומה שנ"ל ליישב דרש"י פי' בפרק א"ט דף מ"ו אהא דרמינן סתמא אהדדי ומסקינן כתנאי ופירש"י דר"ח זריק לה דסובר שאין נשמה תלוי בה ושיורא פורתא במקום מרה בעינן ע"ש ברש"י, ורש"י מטביל לה דסובר נשמה תלוי בה וטרפה בהעדרה, ויש להבין ממ"נ אם אין חיות תלוי בה אפילו משהו לא בעי ובשר בעלמא הוא ואם נשמה תלוי בה למה זריק לה כי היכי דלמ"ד דמטביל לה מפני שתלוי בה חיותא אף שבנשתייר ממנה רק כזית כשרה, ודוחק לחלק בין משהו לכזית, גם ברש"י הנ"ל יש להבין שכ' דשיור במקום מרה בעינן מנ"ל הא דלמא ע"כ לא נחלקו אלא למ"ד כזית אבל משהו סגי בכל דוכתי וגם כיון דאתמר בפלוגתא למה פי' כחד, לכן נראה דודאי להך מ"ד אין חיות תלוי כלל בכבד ובשר בעלמא הוא ועיקר הטרפות הוא בכבד כיון שמרה דבוקה בה והכבד ניטל כולה אף שנשאר מעט מעורה בגידי הכבד וסמפונות מ"מ אין לו יסוד קיים ועם היות המרה דבוקה מ"מ אין ממש בדיבוק זה ובמעט הפסד שיקרה להמקום שמעורה שם תינקב המרה או תנטל ועיקר טרפות הכבד הוא מפני המרה, לכן פירש"י שפיר דבעינן שיורא במקום מרה וא"ש:

והנה כ"ז למ"ד דלא נשתייר הימנה כלום ואין חיות תלוי בה משא"כ לדידן ודאי דכיון שהחיות תלוי בכבד י"ל שהוא טרפות מחמת עצמה ובהנטל הכבד ניטל הימנה חיותא אך מ"מ עדיין נשאר הטעם בהנטל כל הכבד אף אם לא הי' ניטלת הכבד טרפה מ"מ הוא טרפה מפני המרה וא"כ שפיר טען הרשב"א על הרמב"ם דהא בנבראת בלי כבד הוא חסירת המרה ופשיטא דטרפה וגם בניטל כל הכבד ועיקר הטעם במשנה שמנאוהו בנטולין ואע"ג דבמתני' לא בעי שיור רק משהו ואין החיות תלוי בה לדעת תנא דמתניתין ועיקר הטעם מפני המרה וא"כ למה מנאוהו בנטולין שהרי א"א שיוכשר בחיסור מתחלת ברייתו שהרי הוא טרפה מפני המרה והרשב"א קאי אמתניתין דנקטה ניטל ומנאו בנטולים אף שגם בתחילת ברייתו הוא טרפה ג"כ מפני המרה והיאך אפשר להכשיר בחסרה המרה וא"ש ודוק:

ולפ"ז לדידן דחיות תלוי בכבד גם רשב"א מודה שאין טעם מפני המרה ומ"ש מקום מרה אינו רק מפני ששם תלוי החיות כמו למ"ד מקום חיותא, איברא אכתי קשה קושי' קמייתא דטריפות דלא מינה לא קתני ונראה שהרשב"א סובר דודאי תנא דמתניתין חשיב לכולהו טריפות ומה בכך שהוא ע"י סופה אלא דנקיבות הדופן לא חשיב, כיון דאינו בכל מקומות כן אם יקרה לריאה נקובה וגם לדופן נקט מכוון נגד נקב הריאה וזהו

ודאי לא חשיב משא"כ שארי טריפות יהי' מחמת מה שיהי', מ"מ הם בכלל הטריפות וכן מצאתי להדיא ברשב"א בת"ה דף ל"ו סוף ע"א שפירש כן:

ואין להקשות דהא לפ"ז תקשי קושיות התוס' למה לא נקט דמי לדיותא ולבישרא והתוס' תירצו דבכלל נקובה הוא שסופה לינקב, ולרשב"א לא שייך למימר כן וי"ל דגם הרשב"א מודה בזה דלא קחשיב כיון שבשר זה סופה לינקב והוא בכלל נקיבות הריאה ומאי נ"מ בהיות הבשר ובהעדרו ועם היותו כמי שאינו הוא משא"כ בזה שיש לו שם אחר והוא נטילת הכבד ומה בכך שהוא ע"ש סופה ודוק:

ובהכי נמי ניחא דהקשה לרשב"א למה נקט ר' ישמעאל י"ח טריפות ומכללן נטילות הכבד והא הוא בכלל ניקבה המרה, ובאמת בלא"ה יש להבין לרשב"א דסובר דבמתניתין תני כבד בנטולים אף שהיא מחמת מרה, ואם נאמר כן גם בתנא דבי ר"י קשה קושית התוס' למה לא נקט גלגולת, ואי משום דסופה ליפסק הקרום הרי כבד שמנאו במתניתין אף שהוא ע"ש סופו, וצ"ל בודאי במתניתין דקחשיב כולה טרפות ודינא קמ"ל שפיר י"ל דנקט נטילות הכבד נמי אף שהוא מטעם המרה מ"מ הא גופא קמ"ל שנטולת הכבד טרפה ומאי נ"מ באיזה טעם שיהי' אבל לתנא דבי ר"י דחשיב טרפות שנאמרו למשה מסיני ודאי ס"ל שלא פרט לו רק רמזי הטרפה באשר באמת למסקנא הוא דכל נקובי בחדא והיינו שלא נאמרו לו רק סוגי הטרפה, וכן לדידן לא נאמרו רק ח' ואף שהם שבעים כמו שפרטן הרמב"ם בפרק י' גם במשנה מנאו כמה נקובים, ולפ"ז י"ל שפיר כדעת התוס' שלא מנה מה שהוא ע"ש סופו, אף דבס"ד לא ידע דכל נקובי חשיב בחדא מ"מ הוא ודאי ידע דא' הוא כמ"ש תוס', ולפ"ז לא קשה מחסרון איסר די"ל כמ"ש התוס', ומגלגולת בלא"ה לק"מ דרשב"א תירץ תירוץ אחר כמ"ש סימן מ' ול"ק רק מחיסרון דאיסר דרשב"א סובר כרש"י לעיל סימן ל"ד, ולפ"ז ניחא דר"י ודאי לא חשיב טרפות כאלו, מיהו לפ"ז קשה למה מנה כבד, ולפמ"ש ניחא דלמ"ד כזית היא טרפה זולת המרה וי"ל דר' ישמעאל סבר כזית ודוק:

שם **כזית** כו'. זהו כסתמא בתרא דאילו טרפות דבגמ' פרכינן סתמא דא"ט אסתמא דא"כ ובאלו טרפות תני ולא נשתייר הימנה כלום ובסתמא בתרא בעינן כזית כך הוא גירסת רש"י ותוס' ושאר מפרשים אך הרשב"א בת"ה כתב דלא גרסינן הכי בסתמא בתרא משום דקשיא לי' מהא דפרכינן בא"ט דף מ"ג אר"י דאמר הלכה כדברי האומר בכזית ופריך ממתני' דתנן ולא נשתייר דימנה כלום, ואם איתא מאי פריך הא סתמא בתרא מסייע לר"י וכבר עמדו ע"ז רש"י ותוס' אלא שנדחקו בדבר, ונ"ל לתרץ דשם בא"ט דף נ"ד א' איפלגי ר"י ור"ל דר"י סבר אלו טרפות דוקא ומפיק לדרב מתנא וריש לקיש סבר

אלו כשרות דוקא ויתכן דפליגי בהא דודאי לא מסתבר לומר שאלו הנאמר ברישא הוא דוקא ואלו הנאמר בסיפא לא יהי' בהכרח, ויותר נראה דודאי אי סתמא קמא עיקר ותנא דמתני' דייק בי' טפי ובודאי אין להוסיף עליהם, משא"כ אי סתמא בתרא עיקר וצ"ל דדק טפי בסתמא בתרא ובודאי זהו עיקר ואין להוסיף על הכשרות כמו למ"ד א"ט וא"כ פריך שפיר אר"י דסבר א"ט דוקא וע"כ סתמא קמא עיקר ואין לסמוך אסתמא בתרא וקשה למה לא פסק כוותי' וא"ש ודוק:

שם **כל** אחד שלם במקומו, משמע שדי בכזית מצומצם, ובפלתי המציא מחלוקת בין רשב"א ותו' ואמר שהתוס' סוברים שאין גידין מצטרפין ואיני מבין דבריו דהא לא נשתייר הימנה כזית תנן ומשמע שכל שנשאר כזית בכמותה ואף שהוא כזית מצומצם כשר ולא מסתברא שנחשוב הסמפון שיורד בתוך הכבד שיבצר מכזית, ואע"ג שכתבו התוס' במשנה ולא נשתייר הימנה כלום שנשארה המרה דבוקה בגידי הכבד היינו דוקא למ"ד דבשיור משהו סגי וגיד אינו בכלל כבד משא"כ למ"ד כזית אף שאין הגיד בכלל כבד מ"מ כיון שיש שיור כזית בכמות הכבד כמות שהיא בהיותה ואיכותה ומה בכך שהסמפון יורד בפנים ואם כוונתו לענין שיצטרף הסמפון לבד אף אם ניטל בשר הכבד הא ודאי לא גרע ממתלקט ומרודד ונפצועה וטרופה גם זה לא מצאתי מבואר ברשב"א וטור ובזה ודאי טרפה:

(ב)

מחבר **ובעוף** הכל לפי גדלו וקטנו. משמע דוקא בעוף משא"כ בבהמה אף שהיא דקה כיון שיש בה כמה זיתים לא שיערו בערך השור הגדול, ובפלתי כתב שלדעת הטור והרא"ש לעולם משערין גם בבהמה קטנה אף שיש בכבד שלה כמה זיתים מ"מ משערין לפי ערך שור הגדול, ולא נהירא לפע"ד שהרי לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין ולא מסתבר כלל שנשער לפי ערך בריה גדולה, ולפי זה בבריה קטנה כמעט תוכשר בשיעור כ"ש אם נשער הערך לפי ראם הגדול וכן יש להוכיח מן הש"ס דפריך רישא דתנן ולא נשתייר הימנה כלום משמע הא נשתייר הימנה כ"ש כשרה וסיפא תנן ולא נשתייר הימנה כזית משמע דשיעור כזית בעינן ומאי קושיא דלמא רישא מילתא דפסיקא נקט דבלא נשתייר הוא טרפה בכל הבריות ואף אם הוא קטן מאד משא"כ בלא נשתייר הימנה כזית דזה דוקא בשור הגדול ובבריה הפחותה די בפחות ואי אפשר למינקט לא נשתייר כזית, ואף אם נאמר שאף בבריה קטנה שבבהמות מ"מ עולה ערך לפחות עשירית מזית מ"מ כיון שא"א למינקט מילתא דפסיקא ואין גבול לערך השיור לכן סתמה המשנה ונקט טרפות הברור ובסיפא נקט כשרות הבהמה בכזית שבכל בריות כשרה בשיור

כזית א"ו דבכל בהמות צריך כזית ולא אמרו רק בעוף שאין להם זיתים הללו והדברים מוכרחים ודוק, וכן משמע ברא"ש שכתב בפ' א"ט בהשגתו על הרי"ף דמאי מבעי' לי' האי שיעורא טפי משאר שיעורים כגון גלגלת כו' ושיורא דכבד בזיתים ובעוף שאין בכבד שלו שיעורים מאי א"ו מילתא דפשיטא הוא כמו שפי' ריב"ם בתפיסת יד דכל אלו השיעורין משערין אפילו בבהמה גדולה ובבריה קטנה משערין לפי גדלו וקטנו עכ"ל, משמע דוקא כיון שאין בכבד שני זיתים משמע דוקא בכה"ג שאין בו ב' זיתים במקום מרה וחיותא אבל אם יש בו איזה זיתים שיתכן לשער בו שיעור כזית דודאי לא מסתברא שאם יש שני זיתים מצומצמין שיטרוף בנטילת כ"ש מן הכבד ומ"מ אם יש בו איזה זיתים שיתכן לשער בו שיעור כזית ודאי משערין ועדיפא מינה קאמר הרא"ש להשיג על הרי"ף ומ"מ נראה שגם הרא"ש סובר שאין השיעור לפי ערך רק באין בו שני זיתים או אפילו יש בו מעט יותר לא מסתברא להטריף בכ"ש וזו שכתב בבריה קטנה היינו בכה"ג ודלא כמ"ש בפלתי:

ובאמת הדבר קשה מאד לשער לפי ערך ומאן מפיס לדעת היאך משערין כפי הערך ומ"מ נראה שאם נשאר מחצית ממקום מרה וחיותא דכשר בעוף דהא במתניתין קתני ולא נשתייר הימנה כזית משמע שרובו ניטל ואעפ"כ אפשר שישאר כזית והה"ד נמי בעוף לענין זה שאפי' קטן הרבה אינה טרפה בפחות מרוב שלענין זה יש לדמות עוף לבהמה שאינן נטרפות בפחות מרוב ואף אם בעוף מעט פחות ממחצה ודאי לפי ערך בבהמה הוא יותר מכזית אלא דלא צריך טפי מכזית:

שם מחבר **ואם** יבשו אלו הב' זיתים לבד. כן משמע בטור וכ"כ הרמב"ם, ומהרש"ל השיג על הטור מדאבעיא לן בש"ס דף נ"ה ע"ב בגלודה בניטלה ראשי פרקים וכולו קיים מאי ולא איבעיא לן הכא בכבד ש"מ דהכא ודאי כשרה, ויש לתמוה עליו ממ"נ מאי קסבר אי קסבר דמדלא אבעיא לי' משמע שלא סופק להם דבר זה מנ"ל יותר להכשיר מלהטריף כי היכי די"ל דהי' ברור להם דכשרה כן י"ל בהיפך ואיך סמך ע"ז להכשיר באיסור תורה, ויש להליץ בעדו דלכאורה יש להבין אי ניטל ראשי פרקים לבד טרפה קשה לא ליתני טפי רק אם ניטל כסלע מראשי פרקים טרפה. מיהו הא ודאי ליתא דהא גלודה בין הכשרות מתניא ואתי לאשמועינן הכשירא לר"מ דאפילו ניטל כולה ולא נשתייר רק כסלע בראשי פרקים כשרה ומ"מ בהך סלע י"ל תליא מילתא וזה פשוט, והנה הא ודאי לכאורה מילתא דפשיטא הוא דכי היכי דאיפלגי אמוראי בכזית במקום מרה ובמקום חיותא הה"ד נמי במשהו לסתמא דרישא דמאי אולמי' כ"ש מכזית דבסיפא, ואף דבסיפא אמרו ולא נשתייר ממנה כזית ופירשו דקאי הך כזית אמקום מרה ואף שאמרו שלא

נשתייר מן הכבד כזית מ"מ האי זית צריך להיות במקום מרה וההד"נ האי כ"ש צריך שיהי' במקום מרה דלא מסתבר לומר פי' אחר בהך כ"ש מכזית וע"כ לא פליגי אלא דהאי מ"ד בעי כזית ולאידך סגי בכ"ש וא"כ למה נקט בניטל כל הכבד, קשה לישמעינן רבותא טפי שאם ניטל מקום משהו לבד וכל הכבד קיימת מ"מ כיון שלא נשאר כ"ש במקום מרה דהאי כ"ש קאי אמקום מרה וכ"ש דרישא ככזית בסיפא וכי היכי דבסיפא טרפה אם ניטל מקום מרה ולא נשאר כזית הה"ד ברישא בלא נשאר כ"ש ואמאי לא אשמועינן רבותא טפי בנשאר כל הכבד רק שניטל מקום מרה א"ו כדברי מהרש"ל. ובכה"ג באמת כשרה ולהכי לא מבעיא להו רק בגלודה דמתניא בין הכשרות גם שם י"ל דאם ניטל ראשי פרקים בלבד באמת הוא בכלל גלודה, ודוחק לומר דאתי לאשמועינן דאם נשאר כ"ש במקום מרה אף שניטל לכולה כשרה דהא תנא דמתני' טרפות אתי לאשמועינן וליכא למיטעי כלל שאם ניטלו שאר מקומות שטרפה והכי ה"ל למימר ניטל מן הכבד מקום מרה ולא נשתייר הימנה כ"ש במקום מרה ומשתמע נמי דבשאר מקומות הוא כשרה ודברי מהרש"ל מוכרחים וברורים ודוק. ומ"מ לדינא יש להחמיר כדעת הרמב"ם וכן הוא דעת הרשב"א במ"ה דף מ"א ע"ש ודוק:

(ג)

ברמ"א **נימוק** הכבד כו' אפילו שנשארו כו'. האחרונים השיגו על זה וכ"כ רש"י להדיא דבעינן דוקא כל הכבד, ויש להליץ בעד רמ"א דודאי קשה לפירש"י שפירש וז"ל כיון דדמא דכבד שהיא תלויה למטה מן הריאה עולה למעלה ונפיק דרך הפה אימור איתמוחי איתמח כולי' כבדא עכ"ד, והובא בט"ז וקשה דהא התם קאי למ"ד ניטל ולא נשתייר ממנו כלום ואפי' נשתייר בו משהו מחוט השערה ג"כ כשרה והיאך נאמר כיון שהיא למטה לא נשאר ממנו כלום, והגע עצמך שהרי דין זה אמור אפילו בשור הגדול שהכבד שלו גדול מאד והיאך נאמר שמפני המשהו הנשאר יומנע לעלות דרך הפה והיאך אמר לית לי' תקנתא משמע שהוא טרפה גמור הלא אינו מוכרח שלא נשאר עכ"פ משהו א"ו דעיקר הטעם הוא מפני שכיון שהתחיל בה חולי הנימוק דודאי לא מסתבר שיימק כולו בפעם א' רק מעט מעט וכיון שכבר התחיל בה חולי זה סופו להיות נימוק כולה דקים להו שכך דרך חולי זה ובזמן מועט תימוק כולה, ובזה מיושב קושיותם מהוריקה כנגד בני מעים ע"ש, ולענין מה שהק' הט"ז דאכתי לא משני מידי דהא אכתי כבד חמור מריאה י"ל דודאי לס"ד סבר דהטרפות הוא מפני שחיות תלוי בכבד ולזה הקשה דהא בריאה תלוי חיות יותר מבכבד כדתנן ושני לי' דעיקר הטעם הוא מפני שנימוקה הכבד ובכבד שאין לו קרום מובדל כריאה ודאי לא שייך שימס בפנים ולא

ימס בחוץ וכיון שהתחיל בה חולי המסמוס ובשרה נהפך לדם ודאי כולה נמוקה שגם הקרום הוא בשר בפנימיות הכבד ועין ראתה ותעידה משא"כ בריאה שאין הטרפות תלוי בבשר הפנימי כלל זולת בקרום ובודאי הקרום אינו נהפך לדם גם הקרום הוא מובדל מן הבשר ודם זה דרך הקנה הדרא בריא ודוק:

מיהו לדעת רמ"א לעיל סימן ל"ו שסובר כדעת האומר דבמחזיק יתר מרביעית טרפה, ולפ"ז ודאי לא שייך לחלק בין כבד לריאה שאפילו אם סוף הבשר לבד להיות נימוק ג"כ היא טרפה וצ"ע, מיהו לדעת המכשיר בכל גווני יש פנים לדברים אלו ומ"מ נראה עיקר כדעת האחרונים להכשיר גם לדעת רמ"א קשה למה אמר כיון דמפומא קאתי הלא אפילו תימא כך איתמוחי איתמח היא ג"כ טרפה ע"ש סופה, בשלמא לרש"י היינו דקאמר דמפומא קאתי מפני שתלוי' למטה מן הריאה ורחוקה מן הפה משא"כ לרמ"א, והנה מש"ס הנ"ל נלמד לכל הדיעות דבהמה שהוא רוקקה דם יש לחוש לנטילת הכבד שלה ואפשר יש לה ג"כ בדיקה כדאמר התם דמא דאתיא מפומא דבדקינן לה בגילא דחיטתא אי סריך מריאה אתיא ואית לה תקנתא ואי לא סריך מכבדא קאתי ול"ל תקנה, ואפשר שגם בבהמה יש תקנה זו שהרי כבר העלו כל הפוסקים לעיקר שאין לחלק כלל בין אדם לבהמה וכדמשמע בש"ס התם דמדמי לה להדדי, ולפ"ז קשה לי אהא דדחקינן בפ' התערובות להמציא מציאות עירוב טרפה בין כשרות מבלי שיהי' בה היכר והרי יש מציאות פשוט בכה"ג שרקקה דם ונימוס הכבד כולה ופסק הרקיקה ונמצאה שהיא שלמה מכל מום וחסרון אין בה ובדקו בגילא דחיטה כנ"ל והיא טרפה גמורה, ואף אם נאמר שלא תצדק בדיקה הנ"ל בבהמה מ"מ מידי ספיקא לא נפיק ויש לחוש שהוא מן הכבד, גם דוחק לחלק בין אדם לבהמה ודוק וצ"ע:

(ד)

במחבר **התליע** הכבד כו' עיין ש"כ ובפר"ח מבואר יותר שאף אם השני זתים הנשארים התליע ג"כ כשירה, והנ"מ ביש לו שני זיתים לבד מחיסרון נקב התולעים אבל אם יש שני זיתים מצומצמין והם התליע שכשאתה מוציא חיסרון הנקבים שוב אין כאן כזית שלם וטריפה, אלו דבריהם ז"ל ולא הבנתי דהא הא מילתא דחזינן דאם ניטל הכבד ונשאר שני זיתים והזתים האילו הם מנוקבים בנקבים שיש בהם חיסרון בענין שחסר מהם אלא שיש מעט יותר שיוכל למלאות חיסרון הנקבים ובכה"ג ודאי דטריפה דלא גרע ממתלקט דף ס"א שפרש"י מתלקט שיש חצי זית מכאן וחצי זית מכאן, ואף שיש כזית שלם מ"מ צריך להיות במקום אחד וא"כ מה מועיל מה שמשלים במקום אחר חיסרון הנקבי' דפשיטא דגרע ממתלקט ופצוע ומרודד וע"כ צריך לומר דהתלע הדרא

בריא וסופו לירפא ומתמלא חיסרון הנקבים, א"כ מה"ט נמי אפילו לא נשארו רק שני זיתים מצומצמין כיון דהדרא ברי יתמלא חיסרון הנקבים פשיטא דכשירה וכן משמע מדברי הר"ן בפרק א"ט שכתב איכא מ"ד אפילו התליע כולה ולא נשתייר ממנה כזית כו' דאי נשתייר כו' פשיטא דכשירה ומי גרע מניטל עכ"ל, ואי מיירי דנשתייר כזית ג"כ קשה ממ"נ אי בניטל אפילו כה"ג כשירה פשיטא דכשירה ואי בכה"ג טריפה למה תהי' כשירה באמת ועכצ"ל דהדרא בריא וא"כ כזית מצומצם נמי כשירה, והדבר מוכרע דממ"נ לדעת מי שמכשיר אפילו בהתליע הזית הנשאר דאם נאמר כדעת הפר"ח קשה פשיטא דמי גרע מניטל ואם ניטל בכה"ג כשירה כ"ש התליע ואם תאמר דאתי לאשמועינן דלא תימא דסוף כולה לנקוב א"כ קשה מנ"ל כלל להכשיר בלא נשאר רק כזית מותלע, ובש"ס אתי לאשמועינן באם נשאר כזית שלם דכשירה ולא אמרינן דסופו לנקוב כולה עכצ"ל לדעת זה שאין שום סברא לומר דגרע מניטל וכמ"ש הר"ן בשם איכא מ"ד ואם בנשארו הב' זיתים כהלכתן עדיין קשה מאי קמ"ל וממ"נ אי נתלקט כשר פשיטא דכשר בכה"ג, ואם מתלקט טריפה א"כ למה יהי' באמת כשירה וע"כ דהדרא בריא ואינו מתלקט א"כ אפילו לא נשאר רק זית מצומצם ג"כ כשירה, וכן משמע בהדי' ברשב"א בת"ה ובמ"ה שהשיג על הרא"ה שכתב ז"ל ומסתברא דוקא בשכולו שלם אבל ניטל ולא נשתייר אלא כזית בעינן אותו כזית בריא והרשב"א במ"ה השיג וז"ל לא אמר כלום דהתליע לאו כלום היא דהדרא בריא, ותדע שהרי סתמא אמר התליע ואפילו השיעור המכשיר ע"כ, ומדהשיג על הרא"ה והלא הרא"ה לא אמר רק בניטל כולו ולא נשתייר רק כזית והתליע דטריפה ובכה"ג פשיטא דטרפה שכל שאתה מוצא חיסרון הנקבים של התלעים אין כאן כזית וגם הרשב"א מודה לזה לסברות פר"ח, גם מדאמר בסתמא ואפילו שיעור המכשיר משמע דבכל גווני כשירה דהדר בריא כמ"ש והדברים ברורים בלי ספק דלדעת הרשב"א והמכשיר בשני זיתים שהתליע ה"ה בלא נשאר רק כזית מצומצם ודוק כי זה ברור:

איברא דעת הר"ן הוא להחמיר ואתי לאשמועינן בנשארו ב' זיתים שלימים, דלא תימא שסוף כולה לינקוב ולפ"ז בעינן דוקא שישארו שלימים אבל אם התליע ואין כאן שני זיתים שלימים הוא טריפה והוא כדעת הרא"ה הנ"ל ולסברא זו נוטה מהרש"ל להחמיר והובא בש"ך, ויש לי ראי' לדבריהם דהא משמע ודאי דהאי דינא לכ"ע איתמר אפילו למאן דלא בעי שיורא כזית כסתמא דמתניתן ותדע דהא בגמרא חזר למצוא תנאים הסוברים דבעינן שיור כזית ואם איתא דמאן דמספק בהתליע הכבד סובר כמ"ד כזית הרי יש תנאים ראשונים כמבואר שעלו בג' רגלים ליבנה ולא התירוהו עד רגל שלישי

ולמ"ד כל שהוא קשה מאי ספקא להו דממ"נ אם התליע ולא נשאר ממנה כלום פשיטא דטריפה ולא שייך הדרא בריא ואם נשאר אפילו משהו שלם פשיטא דכשרה ומי גרע מניטל, בשלמא לדידן י"ל דחסרה הנקבים מב' זיתים משא"כ למ"ד משהו לא ימנע שלא ישאר משהו שלם ומה בכך ששלטו בו תולעים ולא נשאר שלם ולא גרע מניטל, וע"כ צ"ל מציאות דבניטל יהא טריפה ובפרט אם התליע במקום מרה במה תתקיים המרה והני תנאי קדמאי הוי כדמשמע בר"ה דף ל"א ע"ב דסנהדרין גלתה מירושלים ומשמע שם דיבנה בזמן ר"י בן זכאי הי' עיין פרש"י שם, א"ו דאתי לאשמועינן דלא אמרינן סוף כולה להנטל וכמ"ש הר"ן הה"ד לדידן דקיי"ל כמ"ד כזית י"ל כדעת הר"ן דבעינן ב' זיתים שלימים ומנ"ל להקל, ודבריהם מוכרחים ודוק:

(ו)

שם **אם** צד העב שלו כו' טריפה דברי המחבר הם ע"פ פירושו דסבירא לי' דרוב הנבלעין נבלעין דרך הושט ולכך אם הקופה לצד חלל הגוף ודאי מבחוץ והוי מחט בחלל הגוף דטריפה דקופא אינה יכולה לינקוב, ואם הקופא לצד פנים ודאי ליכא למימר דבא מבחוץ דקופא א"א לה לנקוב ולכך כשירה ועפ"ז הם דברי המחבר וכן דעת הרא"ש והר"ן ומרדכי וכל הפוסקים זולת הרשב"א שסובר בהיפך בפי' קופא לבר ולגאו, והיינו דלעולם לא חיישינן שבא המחט דרך הוושט אלא דרך הקנה נכנסה אלא דאם חודה למטה בדרך הילוכה יש לחוש שניקבו קני הכבד, ואם חודה למעלה הקופא אינה עשוי' לינקב וכשירה:

ובאמת שהרשב"א לא פי' כ"א לפירושו רק לפי מה שהבין הוא בדעת רש"י שסובר דגם בריאה יש הבדל בין קופא לבר ובין קופא לגאו אבל באמת ז"א מוכרח די"ל דכונת רש"י כמ"ש הר"ן דבריאה אפילו קופא לחלל הגוף נמי כשרה, ואף שקופא אינה יכולה לינקוב מ"מ בריאה שמתנועעת תמיד אמרינן דניקבה, וזהו מ"ש רש"י הם הכשירו שראו הריאה שלמה וע"כ דרך הקנה נכנסה שכיון שהיא שלמה ודאי דרך הקנה נכנסה ואין לחוש לקרום מחמת מכה דלא מחזקינן ריעותא, דכיון דאפשר דקופא נמי נקבה בריאה וכיון שהיא שלמה תלינן בהכי משא"כ בחתיכה שאינה שלמה לפנינו אזלינן בתר רוב הנבלעין דרך הוושט אבל בכבד שדין השלם כדין החתוך כמ"ש הר"ן אזלינן בתר קופא לבר ובקלישתא בכל גווני טרפה אפילו לדעת רש"י, וגם י"ל דרש"י לשיטתו אזיל דס"ל בפי' קופה לבר ולגאו וסובר דקופה לבר היינו שהיא מקצתה חוץ לכבד וכמ"ש התוס' בואין לפרש וא"כ י"ל דכולה בתוך הכבד ודאי סמפונא נקט ובריאה בלא"ה ע"כ מיירי שהוא בתוך הריאה דאי הוא חוץ לריאה בלא"ה טרפה מצד נקיבות הריאה וא"כ ל"ק

קושית הרשב"א דגם בריאה נחלק בקופה לגאו דבריאה לא מתוקמא באופן אחר זולת בכולה תוך הריאה דאל"כ בלא"ה טרפה מצד נקיבת הריאה וא"ש (דאין חילוק בין קופא לבר או לגאו) ודוק:

אלא דאינו נראה לי דרש"י יסבור הפי' כן בקופא לבר כאין לפרש שכתבו התוס' דא"כ תקשי לי' קושית התוס', ולכן נראה לי דגם כוונת רש"י כמ"ש התוס' ולכן לא הקשו התוס' קושיתם על רש"י כדרכן בכ"מ ואף שכתב רש"י וחודה יוצא לחלל הבהמה היינו משום דבכבד איירי, וגם לשון קופא לבר משמע דמיירי לצד חוץ אבל באמת אפילו כולה בתוכו הה"ד והוא הטעם דאם הקופא לצד חוץ ודאי בא מבחוץ ודלא כמ"ש הב"י והתוס' הקשו על פירש"י דגם רש"י מודה דהדין הוא כן כמ"ש התוס' מכח קושיתם, ולכן הקשה הרשב"א שפיר שגם בריאה נחלק, מיהו י"ל כמ"ש הר"ן וכמש"ל, ובזה אזלי כל קושיות הרשב"א לדעת הפוסקים דבריאה לעולם כשר וקלישתא בכבד טרפה, וכ"פ באמת הרא"ש והפוסקים הנ"ל וגם רש"י י"ל כן ודוק:

ופי' הרשב"א הוא דחוק מאד דלפ"ז כל דיני קופא לבר הם להך לישנא דסברא לי' דכבדא כריאה ולעיל דף מ"ה ע"ב איפלגי בי', ועוד דהא להרשב"א לעולם אמרינן דנכנס דרך הסמפון שכ"כ בת"ה כלל זה מסור אצלינו מרבנן דמכשירי וא"כ היכי אמרינן נקובי נקיב ואתאי סומפנא נקט ואתאי הא לעולם אמרינן סומפנא נקט ואתאי אלא דבקופא לבר חיישינן שניקב הסמפון ולא הל"ל רק דלא נקבה ומה ענין זה לסמפונא נקט כיון שאין הכשרות תלי' בזה וגם כיון דכתב הרשב"א דבריאה לא חיישינן שניקבה הקנה א"כ גם רבנן דמטרפי גם כן לא הטריפו מטעם דניקב קנה הריאה וע"כ הנהו רבנן ס"ל דנכנסה דרך הושט וע"ז אמר לשון נקובי נקוב ואתאי ומשמע דהך נקובי דקופא לבר הוא ג"כ על דרך זה, ועוד קשה להרשב"א דהיאך מכשיר בקופא לצד פנימי הא קופא אינה יכולה לינקב ואיך אפשר שנכנס דרך הקנה וצ"ל דכח פנימי מושך ודוחק כמ"ש הרשב"א בת"ה, ובאמת זה דוחק גדול דלפי"ז לא פריך כלל מבה"כ ואף שבזה גם הרשב"א הרגיש וכתב דהוי מצי לשנויי כן אלא דעדיפי משני זהו דוחק גדול דלמה לי' לאקשוי' מבה"כ מגופי' הל"ל דממ"נ האיך אפשר שיוכשר בקופא לגאו הא הוי מחק בחלל הגוף ול"ל מבה"כ דבה"כ י"ל דבאמת הוא בקופא לגאו וה"ל לאקשויי ממ"נ אי אפשר שיכשיר וגם מדלא משני הכא שכח הפנימי מושך ודוחק מכ"ז נראה כדעת רש"י, ואף שגם הרמב"ם פי' כרשב"א אין ראיה דלשיטתו אזיל דמטריף בנקבו סמפוני הכבד ולכך הוכרח לפרשו לאוקמי שנמצא בתוך סמפון דאל"כ בלא"ה טרפה משא"כ לכל הפוסקים החולקים על הרמב"ם והא ליתא הא נמי ליתא ובפרט שכל ראיות הרשב"א נדחו כמ"ש הרא"ש והר"ן

והתוס', ומ"ש הש"ך בשם הרשב"א שגם דעת הרי"ף כן, המעיין בדברי הרשב"א שכתב וז"ל בת"ה דף ל"ו ובחידושיו ונראין דברי האלפסי שמביא הך דריאה כצורתה ולא חילק בין קופא לבר ופסק בקשיותא דזיתא לאיסורא ע"כ, וזהו דוקא לשיטתו שסובר שדעת רש"י אינו כן, משא"כ לתוס' ורא"ש דאף דמפרשי כפי' רש"י מ"מ אין מחלקין בריאה וגם בקשיותא דזיתא פסקו לאיסור א"כ אין ראי' כלל מדברי הרי"ף, ואדרבא לע"ד מוכרח איפכא מדברי הרי"ף דפירשו כפי' רש"י דאי כהרשב"א א"כ אין צורך לתירוץ הש"ס דאוכלין ומשקין דחקוהו והרי"ף הביא קושית הש"ס ותירוצו ואדרבא הי' להביא סברת הרשב"א דבפנים בלא"ה כח הפנימי דוחק ואפילו קופא מנקבת ומדכתב הרי"ף סתמא לקושית הש"ס ותירוצו משמע דסובר כרש"י וכן משמע בריי"ף גבי קנה הכבד דכתב דקיי"ל בכולהו לחומרא ולא הביא הך דלקמן דמשמע דטרפה בניקב קנה הכבד א"ו דהרי"ף מפרש כפירש"י ולכן הר"ן כתב דבריו על הרי"ף עפ"י פירש"י וכן נראה לי ברור בדעת הרי"ף ודוק, ולפ"ז יפה עשה המחבר שלא הביא דברי הרשב"א דיחידאה הוא רק האחרונים החמירו כדברי רשב"א:

והנה הרמב"ם מפרש בבה"כ מצד א' היינו מצד החיצון והקשה הפר"ח איך יפרש במ"ש אוכלין ומשקין דחקוהו כיון דמיירי בצד החיצון ונדחק בזה, ועיין מ"ש דודי הגאון מהר"י ז"ל, ולע"ד נראה דודאי הרמב"ם מודה דמחט בחלל הגוף חוששין לנקובת איברים כמ"ש להדיא אלא דס"ל דמהני בדיקה כמ"ש הכ"מ והקשה היאך הכשיר הרמב"ם ותירץ דסמך על מ"ש לקמן דצריך בדיקה וכבר כתבו המפרשים דכל מקום דנקט כשרה משמע בלי בדיקה אלא דהרמב"ם לא ביאר שסמך עמ"ש לקמן משא"כ בברייתא דנקט כשרה ודאי משמע בלי בדיקה והקשו שפיר לבעי מיהו בדיקה, דליכא למימר דבאמת בעי בדיקה דברייתא על מה סמכה, בשלמא ברמב"ם י"ל דסמך עצמו על מ"ש לקמן משא"כ בברייתא ודאי לא שייך לומר כן וע"כ מיירי מצד הפנימי וקשה הא קופא אינה נוקבת וע"ז תירצו שפיר דאוכלין ומשקין דחקוהו, והרמב"ם הביא הדין כפשוטו מפני שסמך עצמו עמ"ש לקמן וא"ש ודוק:

שם מחבר **ואם** הצד הדק שלו כלפי חוץ כו'. כתב העט"ז דאפי' חודה יוצא לתוך חלל הגוף לא חיישינן שניקבו בה הדקים וכן הוא דעת הרשב"א שמיישב דעת רש"י במ"ש שחודה יוצא לחלל וכן נראה לפע"ד מדברי התוס' והרא"ש שכתבו אין לפרש שהמחט יוצאת מקצתה לחלל הגוף דאם כן מאי פריך כנ"ל, ואי סבירא להו דדין המחט כדין מחט בחלל הגוף וטרפה הו"ל להקשות בפשיטות אי נימא דבכולה בתוך החלל בכל גווני כשרה דסמפונא נקט, וא"כ הא דאמרינן קופא לגאו ע"כ בשחודה יוצא לחוץ דבכולה

בתוך הכבד כשרה בכל ענין אפילו אם חודה לצד פנים וא"כ קשה קושית הרשב"א וע"כ דגם הם סוברים כמו הרשב"א, ודוחק לומר דכונת התוס' דזהו פי' קופא לגאו כשכולה בתוך הכבד דא"כ הל"ל דכולה בפנים היינו קופא לגאו, אלא ודאי כוונת התוס' דקופא לגאו היינו אפי' בחודה לחוץ ואעפ"י כן לא הקשו על פי' זה וע"כ דסברי כרשב"א, וכן מלשונו קופא לגאו להך פירושא משמע אפי' קופא לבר בפנים:

(**ח**)
מחבר **ניקב** טרפש הכבד. כ"כ הטור בשם בה"ג, ומדברי הרמב"ם נראה דלא ס"ל הך דינא דמנה ע' טרפות וכתב שעליהם אין להוסיף ולא מנה זה ביניהם וכן נראה מהרשב"א שפירש כל הטרפות בנקובה ולא מנה זה ביניהם, וכן מדברי הר"ן ור' ירוחם נראה כן שכתבו על מ"ש בה"ג דהיכא דעבי' לי' כבדא חזינן לריאה דידה אי חיורה כו' עיין בב"י, וכתבו רי"ו ור"ן שאין לדברים אלו עיקר בגמרא ולא מנו אותו בכלל הטרפות והאי טעמא נמי שייך הכא דגם זה לא הוזכר בגמרא ואין לומר דשאני הכא דסוף הכבד לינטל והיא בכלל נטולת הכבד דא"כ למה לא נאמר כן בעבי' לי' כבדא א"ו דכיון שלא הוזכר אין להוסיפו והאי טעמא נמי שייך כאן ודוק, מיהו אנן קיימא לן להכשיר בעבי' לי' כבדא ובניקב הטרפש מטריפים, וכן פסקו כל האחרונים ז"ל:
שם מחבר **אבל** אם נסרכה בסרכא. כא. הטעם כתבו ז"ל דכיון דאין הטרפות מצד עצמו רק מטעם נטילת הכבד א"כ אפילו קרום מחמת מכה מועיל, ובזה נראה ליישב קושית דודי זקני הגאון ז"ל דבס"ד דלא ידע דמתניתין לא מנה רק טרפות מצד עצמן ולמה ל"ק לי' מניקבה הטרפש, ולפי זה ניחא די"ל דס"ד דלא מנה במתניתין רק טרפות מוחלטות שאי אפשר שיחזרו להכשירן משא"כ בטרפות שאפשר שיחזור להכשירו זה אינו בגדר טרפה מוחלטת ולכן לא חשבה המשנה אותן משא"כ בריאה שניקבה ודופן סותמתה דכיון מצד עצמה היא טרפה אלא שהדופן הגין בעדה ואם אין הדופן בתכלית הבריאות בודאי אין הגנתו כלום ובדופן ודאי לא מהני קרום מחמת מכה ודוק:
שם ברמ"א **בנסרך** טרפש הכבד. כתב רמ"א ודאי יש שם מחט, בדין זה נתחבטו האחרונים במחט תחוב ואינו מעבר לעבר ובצד השני יש סרכא, וראש המדברים בזה בעל צמח צדק דטרפה בכה"ג, ועיקר ראייתו דסירכא חמירא מקורט דם דיש ס"ל דסירכא שייך גם בשאר אברים שנקיבה פוסלת בהם, וראיתי מן האחרונים שמחמירין למאד אפילו בנמצא על הפרש מאחר שהעיד רמ"א שבודאי יש שם מחט שניקבה, וכבר פתח בהצלה תחילה בפלתי שם לצדד להיתרא, לזאת אענה חלקי בזה והוא דמעיקרא דדינא שסבור הצ"צ בפשיטות דביש קורט דם בצד השני טרפה בנקיבות מקצת בפנים,

ולענ"ד דבר זה צריך לפנים, דעיקר מקורו של דין זה הוא בגמרא חולין דף נ"א מעשה בא לפני רבי מחט שנמצא בעובי בית הכוסות והפכה רבי ומצא עליה קורט דם וטרפה אמר אם אין שם מכה קורט דם מנין א"ל טרח טריי' כו' מתני' היא המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ לכן ס"ל דלעולם הסירכא כקורט דם והוי ניקב משני צדדין, וע"ז היסוד בנו האחרונים כ"א מחמיר יותר, ובתשו' מהר"ם אייזנשטאט ראיתי שהחמיר טובא אפילו נמצא על הפרש, ואני אומר אפילו בתחוב יש לדון אם ראינו שהבשר שלם ויפה תחת התחיבה אין סברא לומר שכולו קרום מחמת מכה מאחר שאין רואין ריעותא בבשר מהיכא תיתי לומר שניקבה המחט וחזרה הא עיקר החילוק בהא דחיישינן בישב לה קוץ שמא הבריא ושם פסק הראב"ן ורא"ש כעולא דלא חיישינן שמא הבריא כמו דלא חיישינן בבית הכוסות שמא הבריא אלא דהפוסקים חלקו עליו דדוקא בושט חיישינן שחזרה המחט משום דפעיא בי' כמבואר זה בפוסקים משא"כ בבית הכוסות דמינח נייח עכ"פ בבית הכוסות כולן שוין דאין חוששין שניקב וחזר לאחוריו אם כן כשאנו רואין שהבשר שלם תחת המחט ויפה אפילו יהי' בצד השני קורט דם מ"מ הרי לא ניקב מעבר לעבר ואין סברא כלל להטריף וא"כ אי הוה עובדא דר' בכה"ג שהבשר שלם בצד השני תחת התחיבה שלם ויפה איך אמר בפשיטות מתני' היא המסס ובה"כ שניקבו לחוץ הא ודאי לא פשיטא הוא, גם קשה למה השמיטו חידוש זה הרי"ף והרמב"ם דאם יש קורט דם בחוץ אפילו נתחב במקצת מצד השני ובאמצע שלם ויפה מ"מ טרפה, לכן הדבר ברור לפענ"ד דאדרבא אם תחוב במקצת ואינו מעבר לעבר א"צ בדיקה כלל דהא לעולא אפילו בושט לא חיישינן שמא הבריא ובבית הכוסות כ"ע מודו כדפרישית, ואם כן רבי שהפכה הוי עובדא שראה שהמחט תחובה בעומק ולא יוכל להרגיש בצד הפנימי אם אינה עוברת מעבר לעבר דאפשר שחוד המחט עברה לצד השני כמעט בשוה עם עור החיצון מפולש רק שהנקב דק מחמת חוד המחט והפכה רבי לקולא שמא נשאר איזה חלק כקליפת השום מן העור החיצון שלא ניקב מעבר לעבר ובזה יוכשר מחמת שאינו מפולש ומצא רבי קורט דם היינו צרירת באותו הדק שנשאר שלא עברה המחט ולזה דן אותו כנקוב שהרי המחט קלקלה אותו החלק כקליפת השום שנשאר מן העור והא ודאי מילתא דפשיטא שצרירת דם אינו נדון כעור דכבר ניקב ונתקלקל רק מחמת צרירת הדם לא נראה פי המחט מעבר לעבר, ולזה אמר מתניתין היא המסס ובה"כ שנקבו לחוץ דהיינו לחוץ. ובזה ניחא קושית הב"י שהקשה בסימן מ"ח מה בין צד א' לשני צדדין כיון דיש קורט דם גם בצד השני אפילו מצד א' טרפה, ודחק הב"י והאחרונים למאד ועמ"ש בסימן מ"ח סק"ח בחידושי שחברתי בילדותי, א"כ הדבר ברור כדפרישית דכל

שידוע שפי המחט לא עברה ונשאר באמצע בשר שלם אינו מזיק קורט דם שבחוץ כלל דלו יהי' שניקב משני הצדדין אין כאן נקב מפולש, ובזה ניחא מה שדייקו התו' בפרק אלו טרפות דף נ"א ע"ב למה נקט המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ, ובזה ניחא דקמ"ל דבעינן מפולש מעבר לעבר ואפילו ניקב משני הצדדין ובאמצע נשאר שלם מ"מ אינו טרפה עד שינקוב לחוץ מעבר לעבר:

אמור מעתה בהתרועע היסוד יפול הבנין שאפי' נדמה סירכא לקורט דם א"כ נאמר אם מחט תחובה בצד א' והבשר שלם ויפה תחתיו כיון דהמחט בפנינו וחזינן דלא ניקבה אפילו יהי' קורט דם בצד שני אין כאן טרפות וכ"ש סרכא, ומזה אנו דנין כיון דרובא דרובה אין המחט רק בקצת מן העור והסירכא מעבר השני והבשר שלם באמצע וכן כמה פעמים שתחוב לרוחב בתוך החדרים הקטנים אשר רחוק למאד וכבר ניקבה המחט מעבר לעבר וחזרה לאחורי' ונתחבה לרוחב החדרים הקטנים וכיון דשכיח הסרכא ואם כי לרוב יש שם מחט ואפילו לא נמצאת אפשר שנאבדה בפירוש וגם תחת הסרכא הבשר שלם ויפה זה לאות שכל שיש שם תחיבת מחט כל דהו גורם הסרכא אף שלא נקב כלל רק מכח איזו קלקול של הבית הכוסות ובאב התחיבה ומתחמם האבר עד שע"י לכלוכית המתמצה בגוף בא הסירכא אף בלא נקב וכמו שמצינו בריאה הסמוכה לדופן ביש מכה בדופן גורם הדופן לקלוט הריאה אצלו כדאיתא בגמרא דף מ"ח ואף שאינו דומה לגמרי דשם מקום המכה קולט וכאן הסרכא בצד השני ותחת המחט הבשר שלם ויפה מ"מ עכ"פ גורם כאב וליקוי בבית הכוסות עד שקולט לטרפש הכבד בסירכא ומ"מ לא מיטרפא בהכי כיון דלא ניקב מפולש:

ועוד דעיקר יסודו של בעל צ"צ הוא משום דסירכא דמי לק"ד לא יצדק אלא לפי שיטת רש"י דאין סירכא בלא נקב י"ל דסירכא זו ג"כ ע"י נקב, אבל לשיטת התוס' וסייעתם דיש סירכא בלא נקב רק משום סופה להתפרק א"כ סירכא לא הוה כמו קורט דם דדוקא בקורט דם אמרינן אם אין שם מכה ק"ד מנין אבל בסירכא שהטעם משום סופה להתפרק א"כ אם אמרו סירכא בריאה שקרומה רך וכשמתפרקת מתנקבת הריאה לא יחוייב בבית הכוסות שעורו חזק שיהי' סופו להתפרק ולנקוב א"כ אין הסירכה ריעותא כלל. ולכאורה סוגיין דעלמא בדינה זו שנוהגין למעך בסירכות הוא כשיטת התוס' דטעם משום דסופה להתפרק ולעשות נקב בריאה דבזו י"ל כיון שעברה ע"י מיעוך אף אם תתפרק לא תנקב הריאה אבל לפרש"י דאין סירכא בלא נקב וסתימה דסירכא לא אהני שאין סופה להתקיים, א"כ מה בכך שעוברת הסירכא הא אנן מטרפינן משום היא גופה שאין סוף הקרום להתקיים ואם כשהסירכא חלושה, כ"ש שאין סופה להתקיים וא"כ

לשיטות התוס' לא שייך ריעותא דסירכא בשאר אברים מאחר שלא מצינו רק בריאה שקרומי' רכים ונוחים להקרע משא"כ בבית הכוסות וא"כ נראה דגם בסירכא אם הבשר שתחת המחט שלם ויפה חזינן דלא ניקב מפולש, וכבר כתבנו דכפי הנראה אף אם יש קורט דם בצד השני אם באמצע שלם אינו מזיק הק"ד כדפרישית וא"כ די להחמיר באם הסירכא מכוונת נגד המחט, באשר כל גדולי האחרונים החמירו בזה ואם אין הסירכא מכוונת נגד המחט עכ"פ נ"ל לבדוק אם הבשר תחת הסירכא שלם ואם הוא יפה יש להכשיר וכן במונח ותחוב בחדרים קטנים לרוחב כמו ששכיח לפעמים גם יש להכשיר אם הבשר שתחתיו שלם ויפה בלא ריעותא אין להחמיר:

וכ"ש אם המחט מונח על הפרש דאין להחמיר, הגם שראיתי בתשובת פנים מאירות שהחמיר אפילו נמצא על הפרש ועיקר טעמו דהש"ך בסימן מ"ח סעיף ח' בנמצא בתוך בית הכוסות א"צ שום בדיקה וכתב הש"ך דמשמע דאם נמצא קורט דם בחוץ טריפה ועל זה היסוד בנה מאחר שסירכא גרע מקורט דם, א"כ גם בנמצא יש להטריף ובאמת כבר השיג הצ"צ על הש"ך בזה ובתשובת פנים מאירות השיג על הצ"צ בזה ונ"ל עיקר כדברי הצ"צ כי מלבד מה שדחינו דסירכא אינו דומה לקורט דם אפילו בקורט דם עצמו אין דברי הש"ך נראין, דהא בש"ך גופי' סימן ל"ג ס"ק י"ג השיג על רמ"א במ"ש בושט אם לא נמצא קורט דם משמע בנמצא ק"ד אפילו נמצא טריפה והשיג בש"ך דלא נמצא כן בסה"ת ופירש דקאי אתחוב א"כ אפילו בושט גופי' אם יש קורט דם בחוץ אינו מוכרח שיהי' טריפה, וראיתי להפר"ח שהביא ראי' מהא דהפכה ר' ואמר אם אין שם מכה קורט דם מנין א"כ דהקורט דם עושה ריעותא כזו אע"פ שרחוק שאם שהמחט תחוב מ"מ אינו תחוב רק בקצת מן הבית הכוסות ע"כ הקורט דם מעיד על הריעותא שניקב מעבר לעבר א"כ בושט דפעיא בי' וי"ל שנפל הקוץ טריפה בקורט דם אפילו נמצא, ולפמ"ש לעיל בפירוש מילתא דרבי לא קרב זה אל זה כלל ואפילו לפי מה שהבינו הב"י ואחרונים דאפילו תחוב בקצת מן הבית הכוסות טרפה ביש קורט דם בחוץ, מ"מ י"ל דלא דמי נמצא לתחוב דתחוב וגם יש קורט דם מחזקינן טפי ריעותא כיון שהתחיל מעשה המטריף אבל נמצא לאו מידי הוא ועוד הדבר מוכרח לפמ"ש בסימן ל"ג ס"ק י"ד ליישב דעת התוס' שהביא הרשב"א דישב לה קוץ בושט מיירי שיש שם קורט דם והרשב"א הקשה עליהם איך אמר כולי חיוי ברייתא הכי אית הו אטו יש בכולן ק"ד, וכתבתי ליישב דנמצא אינו מעלה ואינו מוריד שהרי יודע שאוכלין קוצים ועוברין דרך הושט, אם כן אם מטרפת משום ק"ד בלא נמצא הוי כנמצא שהרי אנו יודעין שאוכלין קוצים ועוברין בושט, ודברים ברורים הם אף שהם מילי דקטנותא שחברתי בילדותי,

אם כן תמה על עצמך נטריף בושט קורט דם אפילו לא נמצא כלל דהא ידענו שאוכלין קוצים והא ליכא למ"ד, וכ"ש דמה שכתב הפר"ח בנמצא ק"ד בפנים בושט טרפה דליתה, דגם הרשב"א אינו חולק בזה על התוס' דאף שיש ק"ד מ"מ בעינן תחוב ובלא נתחב ק"ד בפנים אינו כלום, ונלע"ד עוד ראי' לדברי הנ"ל מדברי הרא"ש פא"ט גבי ישב לו קוץ בושט שהראב"ן פסק כעולא דלא חיישינן שמא הבריא והביא ראי' ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות דכשרה ולא חיישינן שמא הבריא, וקשה לפי מה שפירש הרא"ש גופי' דהבריא היינו נקב, אם כן מה ראי' מבית הכוסות דלמא התם כשרה כשרואין שלא ניקב בחוץ, וצ"ל דכשרה משמע אפילו בלא בדיקה, וקשה אם כי הא דהפכה רבי הא כשרה בלא בדיקה, ואי ס"ל דהי' במקרה קשה מנ"ל להביא ראי' דלמא הבדיקה היתה חיובית, וצ"ל כיון דאמר מתניתין הוא המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ, משמע דליכא שום רבותא ואי הבדיקה חיובית טובא קמשמע לן שצריך בדיקה, וקשה אכתי מאן יתיב בתווני דליבא של רבי לומר שלא הבדיקה על צד החיוב או על צד החומרא, וא"כ אכתי איכא לאשמועינן מעובדא דרבי שיצטרך בדיקה לכתחילה, ועוד מנ"ל לפרש כשרה בלא בדיקה דלמא כשרה בבדיקה קאמר וליכא ראי' לעולא. אלא נראה דהרא"ש אהא גופי' סמוך דקאמר מתניתין הוא וקשה הא קמ"ל שצריך בדיקה אלא ודאי מהא דרבי ליכא למשמע מני' מידי די"ל כדפרישית לעיל שהי' המחט עובר בכל העובי והי' צריך להתבונן אולי נשאר בו שלם כחוט השערה וכדפרישית לעיל, ובכה"ג ודאי לכ"ע גם בושט שעברה המחט גם לחוץ לפי עומק התחיבה והבדיקה להקל שמא מ"מ נשאר כחוט השערה שלם בחוץ, ואם כן גם מזה ראי' למאי דפרישית דאם ידוע שלא ניקב לחוץ ודאי א"צ בדיקה כלל על קורט דם, ואפילו יש ק"ד בחוץ כשרה דהקוץ אינו מעלה ולא מוריד, דכיון שלא ניקב לחוץ והקורט דם נמי אין בו כדי להטריף שהרי באצבע נשאר שלם, גם ראיית הצ"צ בזה נכונה במה שכתבו רוב הפוסקים לחלק בין מצד אחד כשרה אף בנמצא ק"ד בחוץ אם לא נמצא כנגד פי המחט ממש אבל אם נמצא סביבת המחט כשרה, והביאם בש"ך ס"ק י"ז, ואם כן איך תחמיר בנמצא טפי מבתחוב, וראי' נכונה היא, ובפנים מאירות ביקש לדחות דתחוב עדיף לענין זה, דבנמצא י"ל שניקב וחזר לפנים אבל אם נתחב והק"ד אינו כנגד המחט לא תלינן שניקבה וחזרה ושוב נתחבה, ולא נהירא כלל להחמיר בנמצא טפי מבתחוב דגם בתחוב כי היכא דחיישינן שחזר לפנים אף שאינו ניכר רושם בתחוב נמי ניחוש שחזרה המחט בעקום ונשאר תחוב קצת ממנה, ודוחק לומר דאיירי שהמחט נתחב בשוה מצומצם דה"ל לחלק בכך, ועוד דהם דייקו מן הברייתא דקשיא להו במחט שנמצא בבית הכוסות מצד א' כשרה משני צדדין

טרפה נמצא לי' קורט דם בידוע שלפני שחיטה, וקשיא להו מה בין צד א' לשני צדדין ביש ק"ד אפילו מצד א' טרפה ובאין ק"ד אפי' משני צדדין כשרה, וע"ז תירצו דמשני צדדין אפילו הק"ד סביבות המחט טרפה, משא"כ מצד א' בעינן כנגד פי המחט ממש, והשתא כיון דמצד א' כשרה אפילו יש ק"ד בחוץ ובמונח טרפה ביש ק"ד בחוץ, אם כן אדתני משני צדדין טרפה ליתני רבותא טפי אפילו נמצא אם יש ק"ד בחוץ טרפה דהא זו עיקר קושית ראשונים דבק"ד אפי' מצד א' טרפה, ואם כן אדתני משני צדדין טרפה הא בכה"ג אפילו מצד א' טרפה, ואם כן כ"ש דתיקשי אדתני משני צדדין ליתני נמצא טרפה, דבאיכא ק"ד גם בנמצא טרפה, אלא פשוט בנמצא אינה טרפה בשביל קורט דם:

והבא לומר כדברי השואל בצ"צ שהביאו שם אין מזיחין אותו, שכונת רמ"א שודאי יש מחט שניקבה ועי"ז באה סרכא זו שכוונת רמ"א שניקבה מעבר לעבר, והרב בעל פנים מאירות חרה אפו בו וכתב שטח עיניו מראות דלמה כתב רמ"א עי"ז באה סירכא זו ל"ל סרכא הא בלא"ה בניקב מעבר לעבר טרפה], ובמח"כ הגדול לא האירו דבריו בפנים מאירות בזה, דיש לפרש בפשיטות שזה טעם להצריך בדיקה, שמאחר שיש שם סירכא צריך אם לא ניקב מעל"ע לפי שיש לומר בודאי יש שם מחט ועי"ז באה סירכא זו וא"כ מוסב על טעם הבדיקה ואדרבא לשון רמ"א משמע שבדיקה מועלת להכשיר וכמ"ש בפלתי, דאל"כ בדיקה זו מה טיבה, ועוד נראה דודאי הסרכא גם כן היא קרום ואיל לא הי' סרכא והי' נשאר מעט שלם בחוץ היינו מכשירין כיון שלא ניקב מעבר לעבר וסגי בשיור כל דהו אבל הסרכא שהיא קרום דק אף שנראה סתום בצד השני כאשר עין ראתה ותעידה מ"מ זה הקרום בא מן הסרכא והוי ניקב מעבר לעבר דהסירכא עצמה היא קרום הנשאר ונקב מעבר לעבר היינו עד מקום הסירכא:

אח"כ עיינתי בפנים מאירות ח"א וכתב שם גם כן סברא זו דחיוי ברייתא דאכלי קוצי הוה כנמצא הקוץ בפנינו וא"כ הגע עצמך לדבריו גופי' נימא דאם יש קורט דם בחוץ בושט לבד יהי' טרפה דכיון דקים לן שבאו קוצים בושט ורמ"א גופא לא קאמר רק בנמצא א"כ דבריו סותרים את דבריו, דלפי דבריו אפילו בושט לא יזיק קורט דם בחוץ אפי' נמצא קוץ וכן בבית הכוסות מה לי נמצא או לא נמצא נטריף בק"ד לחוד והא ודאי ליתא:

וגם הלום ראיתי שם בח"א שאלה א' הקיל באווזות שמלעיטין אם נמצא ק"ד כשמפרידין הוושט כשגוררין הדם נחסר קצת מעור זה וקצת מעור זה דלדעת הפוסקים כעולא לא חיישינן שניקב, ואני אומר חלילה בזה דהא גופא קולא גדולה לפסוק כעולא שהוא נגד פשט הש"ס וכבר דחו כל הפוסקים הראיה מבית הכוסות לוושט אם כן הבו דלא

לוסיף עלה. ועוד אפי' לשיטת הרא"ש דמפרש דלא חיישינן שמא ניקב י"ל דמ"מ צריך לבדוק בחוץ כמו בבית הכוסות בסימן מ"ח דהופכין אותו, וא"כ י"ל לפירש"י דס"ל דלענין נקב א לושט בדיקה בחוץ א"כ בושט אי אפשר להכשיר כשניקב כל הפנימי ושלטה הלקותא גם בחיצון, ואין כאן סמיכה רק על סברת הט"ז דהוי ע"י חולי, וכבר השגתי על הט"ז דבשלטה הלקותא במקצת החיצון ודאי יש לחוש לנקיבת החיצון דושט אין לו בדיקה מבחוץ אף לענין נקב ואין לנו להכשיר רק אם חזינן דלא שלטה כלל בחיצון דאין דנין על הנקב רק מכח הלקותא לכן לא מחזקינן ריעותא בחיצון כלל ע"ש במ"ש בפנים וא"כ נראה שדי לנו להקל בלא שלט הלקותא בחיצון כלל, ומ"ש רמ"א אם אינו נקוב משני צדדין יש לפרש שני צדדין של פנימי באופן שאין ריעותא בחיצון וכ"כ בנה"כ אף דלשון שאין קורט דם בחוץ משמע לכאורה בחוץ בעבר השני אף שיש ק"ד בצד הפנימי של החיצון מ"מ כיון שכולם צווחו על המנהג לבטלו די לנו להקל בלא שלטה הלקותא בחיצון כלל, וכן ראיתי בימי חרפי נוהגין בארץ הגר שמלעיטין עם מין קטניות שקורין טירקשין ווייץ ונהגו לקלף הוושט ולראות אם אין ריעותא בעבר השני שנראה שלא שלטה הלקותא בחיצון ולמנהג זה יש מקום סמיכה כיון שאין שום ריעותא בעור החיצון משא"כ בנמצא ק"ד גם בצד השני ושלט בחיצון יש להטריף בפשיטות וכן עיקר, ובמח"כ של הרב בעל פנים מאירות החמיר במקום שהי' לו להקל והקיל במקום שיש להחמיר:

סימן מב

(ב)
מחבר **ניטלה** ביד כו' טרפה ורבים מכשירין. וכן כתב הפר"ח ודודי הגאון ז"ל בפלתי שעליהם אנו סומכין להכשיר בדין של בה"ג הנזכר בסעיף ג' שאח"ז, והנה ראיות המכשירין ממתניתין דתנן ניטל הכבד טרפה ומשמע שאינה טרפה זולת מטעם ניטל הכבד, ואף שאם ניטלה הכבד א"א שתתקיים המרה דבמה תתקיים ומ"מ לא מטריפינן רק נטולת הכבד ולא משום מרה, והתוס' בריש א"ט נדחקו בזה, ויש לדקדק לפי מה דקיי"ל דגם בנמצאו שני כבדים טרפה והטעם הוא דכל יתר כנטול דמי וכתבו הטעם דאף שאינו ניטל ואפשר שיתקיים מ"מ א"א שהבהמה תתקיים ביתר כמו בניטל א"כ י"ל דלהכי נקט במשנה ניטל הכבד להודיענו שהיא טרפה בניטל הכבד לבד ואף שבניטל גם המרה חסרה מ"מ אתי לאשמועינן שגם בכבד תלי' טרפות ונ"מ בשני כבדים ומרה א' דטרפה אף אם לא תנטל הכבד והמרה תתקיים ומ"מ הא טרפה משום נטולת הכבד, ואין לומר דס"ל להנך שהביאו ראי' זו כהרמב"ן שהוא כנטול עם המקום שהיתר דבוק וא"כ

בשני כבדים באמת כשרה או כהרשב"א דס"ל דאינו רק כניטל היתר לבד ובאמת בתרי כבדא כשרה דהא ראבי' כתב וכדאשכחן תרתי מרירותא כשרה אפילו ניטל כולה כשרה ואם איתא דס"ל כרמב"ן ורשב"א אף דניטל כשרה מ"מ ביתר טרפה דהא נקובת המרה טרפה ואם אינן דבוקים אפילו למאן דמטריף בניטל מ"מ כאן מכשיר לפי' הרשב"א הרמב"ן וצ"ל דסבירא לי' דלהכי יתר כנטול דמי שסופו להנטל וא"כ הרי הוי טרפה משום נטילת המרה, מיהו מ"מ אין קושיא לדידן דקיי"ל דדמי לנטול אבל מ"מ אינו נטול ואין סופו לינטל וא"כ י"ל דבאמת היא חסירת המרה וא"צ למה שדחקו בתוס' ודוק:

אך יש לדקדק לדעת המכשירין בניטל המרה נהי דניטלה המרה כשרה מ"מ נחוש שמא טרם שנטלה לגמרי היתה נקובה דודאי אין דרך שתנטל כאחת ומיד כשניטל ממנה מעט כבר נטרפה הבהמה ואיך תחזור להכשירה וכעין מ"ש המחבר לקמן סימן מ"ד סעיף ו' בכוליא דצריך להיות ניכר שניטלה מתחילתברייתה ואם כן גם כאן נצריך שתהיה ניכרת שניטלה מתחילת ברייתה וצ"ל דס"ל כדעת מהרש"ל דבאמת אם חזרה להכשרה כשרה בזה אף דמקודם היתה טרפה מ"מ כשחזרה להכשרה באמת היא כשרה, והשתא קשה מאי הקשו לר"י ב"י דס"ל ניקבה המרה טרפה מאיוב שהי' קיים אף ששפך לארץ מרירתו וקשה דילמא אחר ששפך לארץ מרירתו חתך המרה לגמרי ונטולת המרה כשרה ואף שנטרף בנקיבת המרה מ"מ חוזר להכשירו ואפשר שיחי' זמן רב, וצ"ל דס"ל דודאי אם נקבה שוב אינה חוזרת להכשרה מיהו בניטלה מסתמא אמרינן שניטלה מתחילת ברייתה ולא מחזקינן ריעותא בסתם () או דאפילו ניטלה מחמת חולי ניטלה בפעם אחת ודוק וצ"ע, ועמ"ש לקמן סימן מ"ד סעיף ו' בס"ד ובזה נמי מיושב קושית מהרש"א על פי' הר"י מאוריליינש הא אר"י הלכה כסתם משנה וע"כ סתמא ב' לאו סתמא הוא והקשה המהרש"א לפ"ז למה אמר הלכה כר"י, ולפ"ז ניחא דאתי לאשמועינן דאף אם ניטלה אח"כ אינו חוזר להכשרה:

(ג)

במחבר **אם** חסרה המרה כו' קורע הכבד כו' דין זה כתב בה"ג והאחרונים תמהו דכיון דעיקר טריפות המרה תליא בעור ומה יתן ומה יוסיף הטעם המר שבכבד, ודודי ז"ל בפתח דבריו דעתו דהי' קבלה ביד בה"ג שכאשר כל הליחה יוצאה אל הכבד גם הקרום מבלע בכבד, ולפ"ז נראה דאם ניקבה כבד להדה דטריפה וכמו שאמרו במרה שניקבה וכבד סותמתה דאי אינקוב כבד להדה טריפה הה"ד כאן דכיון דהמרה הוא בכבד וניקבה הוא כנקיבות המרה וכמו כשמרה שהכבד סותמתה ובסוף דבריו העלה דספוקי מספקא לי' לה"ג אם ניטלה המרה טרפה או כשירה, ולכן אם ניטלה המרה טריפה מספק דלית

לן להעמידה על חזקתה דלא הי' לה חזקת כשרות משא"כ אם יטעם מר בכבד ודאי שהי' לה מרה ואח"כ ניטלה וא"כ כבר הי' לה חזקת כשרות ומוקמינן אחזקתה וספיקא כשר, ודבריו צ"ע דהא אנן מטרפינן אפילו בשור הגדול נטילות המרה אף שהוא יותר מיב"ח וא"כ כאן ליכא למימר דלא הי' לו מרה מעולם דטא"ח יב"ח וע"כ דעתה הוטרף ונוקמי' אחזקתי' ונכשיר בניטל המרה ובזה מודה בה"ג דטריפה וע"כ צ"ל הטעם כמ"ש התוס' פרק קמא דחולין דף י"א דכל חזקה שלא נתבררה ונודעה שעה אחת אינה חזקה, ולכן אף אם חי' יב"ח אינה בחזקת כשירה כיון שלא נודע לנו שעה שנאמר עתה היא בחזקת כשירה וטעם זה שייך נמי הכא דהא לא נתברר אימת הי' לה מרה ועוד דהרמ"א פסק לקמן סימן נ' דכל היכי דהריעותא נולדה מחיים לא אזלינן בתר חזקה וכאן נמי ודאי מחיים ניטלה המרה ולכן ליכא למימר טעם זה ודוק:

ואפשר דס"ל להנך מ"ד דבאמת מטריפין בניטל המרה והיינו מטעם שכתבו המחברים דכל שניקב טריפה כ"ש ניטל וס"ל דדוקא בניטל המרה לגמרי טרפינן ואף דיש שאין להם מרה אין למידין ממינו על שא"מ משא"כ ביש בכבד טעם מר י"ל דבאמת לא הי' מרה כדרך כל הבהמות אלא שהוא בלוע בכבד ובשביל שאינה במקומה אין להטריף, וכ"נ קצת מדברי ראב"ן הובא ברא"ש אלא שמ"ש המרדכי בשם ראבי' הטעם מפני שאמרו דכבד כועס ומרה זורקת בו טיפה לא משמע קצת כן ודוק, ואם נאמר הטעם כמ"ש הפר"ח דבלא"ה רבים מכשירין בניטלה המרה צ"ע דמ"מ למה לא ניחוש שניקבה טרם שנבלעה בכבד כיון דלא ניטלה באמת רק שניבלעת בכבד ובזה אפילו למ"ד ליטלה כשירה יש להטריף וכמ"ש בכוליא לקמן סימן מ"ד סעיף ו' וכמו שהוכחתי לעיל מן הש"ס וצ"ע ומ"מ בניקבה גם הכבד ודאי יש להחמיר דהא נראה עיקר טעם המכשירין מפני שנבלעת בכבד ולא גרע מניקבה המרה והכבד סותמתה דמ"מ אם ניקבה הכבד להדה טריפה וכ"ש כאן ובלא"ה לא מצאו טעם מספיק לדינו של בה"ג ואם קבלה נקבל והבו דלא לוסיף עלה דזה לכ"ע טריפה וכמש"ל, ושוב עיינתי בראב"ן סימן רנ"ד שכתב ז"ל שכבד שאבה המים ועתידה לחזור וכמחז"ל כנ"ל:

שם **וטועמו** כתב הש"ך בסק"ד דאף דשאר ספק איסור אסור לטעמו מ"מ רוב יש לה מרה וירגוש הטעם מר, ודודי הגאון ז"ל בפלתי השיג עליו והעיד דליתא דאדרבה לא שכיח ולכן כתב הטעם לפמ"ש הריב"ש דטעימה אינה אלא דרבנן והוי ספיקא דרבנן ויש ראיי' לדברי הריב"ש ממ"ש התוס' בפרק יום הכפורים דלר"י דאמר טעמא דחצי שיעור אסור מה"ת דמוכח מקרא דכל חלב ול"ל טעמא דחזי לאצטרופי וכתבו דלהכי מוקמי' קרא לאסור חצי שיעור מכל חלב כיון דיש סברא דחזי לאצטרופי וא"כ בטעימה

דלא שייך טעמא דחזי לאצטרופי כיון שאינו אוכל כלום ודאי לכ"ע אינו רק מדרבנן דלא מתרבי כלל מקרא, ולא בבשר שאינו ידוע אם הוא מלוח דוקא קאסר מהרש"ל דאיתחזיק איסורא משא"כ הכא הוי ספיקא דרבנן וכמ"ש בפלתי אלא דקשה דא"כ למה נצריך קפילא בתבשיל שא"י אם הוא בנ"ט הא גם זהו ספיקא דרבנן דשמא לא יתן טעם כלל ואפשר דטעימה זו אינה טעימא בעלמא רק מצריך לאכול ממנה או י"ל דכיון דלרוב הפוסקים א"צ טעימא רק בפחות מששים וכיון דחז"ל שיערו נ"ט בס' ודאי יתן טעם וקרוב לודאי הוא ודוק:

ובנאבדה הכבד קודם טעימה כתב בפלתי לפמ"ש לעיל דטעם של ה"ג הוא משום דמספקא לי' בניטלה אם כשירה הוי לי' ס"ס שספק ירגיש או לא ירגיש טעם מר ואת"ל שלא ירגיש שמא ניטלה כשר, ותמהני דכיון דעיקר טעם שמחמת הרגשת טעם תהי' כשירה הוא משום דשמא ניטלה כשירה וא"כ ה"ל הכל ספק אחד דאף אם ירגיש י"ל דניטלה המרה כשירה ולא הוי ס"ס כלל וגם לפמ"ש שלא שכיח שימצא בו טעם מר ודאי ל"ה ס"ס דלא שכיח אינו ס"ס ולכן העיקר להחמיר:

(ד)

במחבר **נמצאו** ב' מרות טריפה. דעת הפר"ח דאם יש בכבד טעם מרה גם בזו כשירה, ודבריו תמוהין דלפ"ז נכשיר ג"כ גימל מרות והא ודאי ליתא דכל יתר כניטל דמי וככל המון ניטל וכ"כ דודי זקני בפלתי סימן נ"ד, ואולי לזה כיון במ"ש שקרה שגיאה לפר"ח בזה ועיי"ש וכן השיגו עליו כל האחרונים:

(ח)

שם **יש** מיני עופות שאין להם מרה עיין פר"ח שהביא בשם ס' ש"ה המינים שאין להם מרה כצבי וכאיל שאין להם מרה, רק באלי' שלהם יש להם ויש לדקדק לפ"ז מאי הקשו התוס' וכן המתירין ניטלה המרה הביאו ראי' ממתניתן דנקט ניטל הכבד, ואם כן גם המרה הוא חסירה ואעפ"כ לא מיטרפה רק משום נטילת הכבד ואי ניטל המרה טרפה למה לי' למיתני ניטל הכבד הא בלא"ה טרפה מחמת חסרון המרה וקשה מאי קושיא דדלמא להכי נקט ניטל הכבד משום בע"ח שאין להם מרה אצל הכבד רק במקום אחר, ואם כן שפיר משכחת לה נטילת הכבד באופן שאינו נוגע למרה כלל. ונראה דסבירא ליה דלא משכחת לה מין שאין להם מרה רק צבי ואיל ועופות כגון תורים וא"כ מתניתין דנקט א"ט דבהמה לא הי' לחשוב נטילת הכבד כיון שאין נפקותא בבהמה אלא ע"כ דניטלה המרה כשרה וא"ש:

ובזה נמי מיישב מה שהקשה בפלתי דמאי הביאו ראי' מהא דנקט כזית במקום מרה ולא אצל מרה דהא יש בע"ח שאין להם מרה, ולפ"ז ניחא דהא התם נקט כזית שאמרו

במקום מרה וקאי אמתני' ובמתני' נקט בהמה ובבהמה לא משכחת לה רק אצל מרה וא"ש ודוק:

ושוב ראיתי דבפלתי סימן מ"א הרגיש בקושיא רק שתירץ דעיקר הטעם למ"ד בעינן כזית במקום מרה הוא משום הגנה למרה ולאותן שאין להם מרה באמת אין צריך כזית במקום מרה ואם כן קשה מאי פריך סתמי אהדדי ולוקמי רישא במין שאין להם מרה וסיפא במין שיש להם מרה, מיהו הא גופא קשיא לוקמי באמת הכי וצ"ל כמ"ש, מיהו בדבריו יש ליישב גם כן מה שהקשה על ראבי' דהביא ראי' ממאי דנקט במקום ולא אצלו, ולפ"ז ניחא דס"ל דהא דצריך במקום מרה היינו משום הגנה דמרה ובבע"ח שאין להם מרה באמת א"צ כזית וע"כ דהא דאמר [במקום] (אצל) היינו בבע"ח שיש להם מרה והל"ל אצל וא"ש ודוק:

אלא דאכתי יש לדקדק להמתירין ניטלה המרה מסיפא דאלו כשרות דחשיב טחול בין הכשרות ולמה לא חשיב ניטלה המרה דהוי רבותא טפי מטחול דמרה בכ"מ שניקבה נטרפת משא"כ בטחול, וגם לר"ל דאמר אלו כשרות תנן וזהו העיקר שאין כשרות רק אלו ומשמע דניטל המרה דטרפה דאלו דוקא כשרות דאל"כ ה"ל למתני נמי מרה דהוי רבותא טפי וגם ר"י משמע דמודה מדלא אמר בש"ס דפליגי בהא ול"ל למימר דפליגי בדרב מתנא וצ"ל דכיון דנקט דניקב טרפה וכ"ש ניטל וכמ"ש התוס', וצ"ל להמתירין דבשלמא טחול שהוא אבר אתי לאשמועינן שאינה נטרפת באותו אבר משא"כ במרה שאינה אבר כמ"ש המרדכי לא הוצרך להשמיענו כלל או דכיון דאיכא בע"ח כגון חיות שאין להם מרה פשיטא להו דאף במין שיש להם אינה נטרפת וצ"ע:

ויש לעיין בצביים ואילים אם אין להם מרה ונמצא בכבד טעם מר אם יש להכשיר, ובספ' מ"מ נסתפק והניח בצ"ע, ומדברי רש"י ז"ל בפא"ט דף מ"ג שפי' גבי חליף דשני קרומים דושט דלהכי טרפה דשניהם נטולים ממקום שהם ראוים להיות ואין לך נקיבה גדולה מזו ע"כ, משמע שכונתו דלהכי חילוף טרפה משום דכיון דאינו במקומו הראוי לו הוי כניטל לגמרי וא"כ גם כאן כיון שאינו במקומו הראוי לו הוי כניטל לגמרי, והיינו טעמא נמי לעיל סימן ל"ה דמטריפין בורדא ששינתה מקומה דכמאן דליתא דמיא והה"ד כאן מיהו יש לדחות דדוקא התם דמפרש בש"ס דהחילוף הוא לריעותא משא"כ כאן כיון דלא הוזכר בש"ס באיזה מקום שצריכה להיות המרה בהכרח אין להטריף דשמא אין זו ריעותא כלל ובכ"מ שתהי' כשרה לכן יש ספק זה אם נמצא כך בבהמות שהמרה עומדת באלי' כמו בצביים ואינה במקום הכבד ואפשר שגם זה הוא טרפה לפי הסברא הנ"ל דשינוי מקומו הוי כניטל, ולכאורה יש ראי' מדברי התוס' והמפרשים דהקשו למה נקט

ניטלת הכבד תיפוק לי' דטרפה בשביל המרה ומאי קושיא דילמא להכי נקט ניטלת הכבד לענין שאם נמצאת המרה באלי' כמו בצביים וא"כ אינה טרפה רק משום נטולת הכבד שהמרה קיימת אלא שאינה במקומו ולכן נקט לנטילת הכבד אלא ע"כ דסבירא להו להמפרשים שהקשו קושיא זו דאם נמצאת כך באמת היא טרפה וע"כ עיקר הטעם הוא כיון שאינה במקומה הראוי לה טרפה ואם כן הה"ד איפכא בצביים ואילים שנמצאו המרה שלהם בכבד כיון דאילה במקומה הראוי לה טרפה ודוק, וצריך עיון ואולי יש להקל מטעם ס"ס כיון דרבים מתירין בניטל המרה וא"כ אם המרה אינה במקומה באם נכנס זה לספק וא"כ הוי ס"ס ספק ניטלה המרה כשרה ואת"ל טרפה שמא זו הוי כיש לה מרה ולכן צ"ע:

ובנידון שכתב הרב בעל פ"מ במעשה שבא לידו שהי' שינוי מראה במרה גם בדק בה ולא היתה מרורה כלל והטריף מספק, ולפ"ז נראה להקל דהוי ס"ס דשמא ניטלה המרה כשרה ואת"ל טרפה שמא זו אינה טרפה ובספר אוהל מועד הובא בפר"ח ס"ק י"ב במרה שנתרוקנה רק הכיס לבד תלוי במקומו שהיא כשרה דתלינן דדרך הסמפון נשפך אלמא דאף שאין בה כלום כשרה וכ"ש שלא יזיק מה שהמים אינם מרורים ואי משום שינוי מראה שינוי מראה אינה רק בריאה ואף אם יהי' ספק הוי ס"ס שמא ניטלה כשרה וזו ודאי לא גרע מניטלה ולכן אין להחמיר, וכן הפר"ח אף שדעתו בפשיטות להטריף בנמצא טעם מר בכבד מ"מ מחמת שרבים מכשירין בנטילות המרה פסק להקל כ"ש בנידון זה:

(ט)

שם **גרעין** שנמצא במרה. בפא"ט האי מקשייתא דמשתכח במררתא אמר ר"א הוא ודאי סימפונא נקט ואתאי והנ"מ דדיקלא אבל דזיתא מבזע בזע, ופרש"י דמאן דמטריף במחט טריף נמי בהא, והתוס' מיאנו בזה דא"כ הוי דלא כהלכה, ולכן פירש"י דשאני קשיותא דזיתא שהן גסים ואין יכולין לבא בריוח דרך הסמפונות, ולזה במחט ודאי דכשירה, והטור כתב וז"ל גרעין שנמצא בה אם הוא גדל כשל תמרה כשרה שאין יכולין לנקוב ואם הוא דק כשל זית טרפה שהרי הוא עשוי לנקוב ע"כ, ויש לתמוה על לשון זה ממה שנראה ממנו דטעם ההכשר בנמצא גרעין תמרה מפני שהוא גדול והטרפות בהוא כשל זית מפני דקותו, ונהפוך הוא לשיטת הרא"ש דאם הוא דק באמת הוא כשר, ועיקר טעם הטרפות בשל זית מפני שהוא גם וראשו חד ובקשייתא דתמרה אילו הי' דק פשיטא דהי' כשר אלא מפני היותו גס, צריך לומר עיקר הטעם מפני שאין ראשו חד, ומפני שהוא גדול אין טעם להכשיר, וכך הי' לו לכתוב דאע"פ שהוא גדול כיון שאין ראשו

חד מותר, ובדזייתא הטעם מפני שהוא גדול וראשו חד וכדברי התוס' והרא"ש ז"ל, וזהו היפך ממ"ש בב"י עיי"ש, גם ק' למה השמיטו הט"ז ואע"ג דלא נפיק מרביל הוא דרביל לי', ואפשר שלדעת התוס' הא דמטריף בדזיתא זה חוזר על הקדום, דאמר דאע"ג דלא נפיק מרביל הוא דרביל לי', וע"ז אמרו הנ"מ בדיקלא, ושייך שפיר הטעם מפני שהם גסים אינן יכולין לבא בריוח דרך הסמפונות, ודוק כי דברי הטור צ"ע:

והנה הפר"ח הקשה על רמ"א דכתב דכ"ש שנמצא בה מחט דטרפה וכתב דק"ו פריכא הוא דזה לדעת התוס' והרא"ש והמרדכי באמת כשרה דמרה היא כסימפונא רבה וכמ"ש הר"ן, ונראה דהא קשה על המחבר שכתב לשון הרמב"ם וכתב הפר"ח דהרמב"ם לשיטתו אזיל דס"ל דחוששין שניקבה דרך כניסתה קני הכבד וכ"כ הרשב"א, ולא נהירא דהא מרה היא כסימפונא רבא כמ"ש הפר"ח עצמו ובזו אף להרמב"ם כשר והפר"ח לא תירץ ע"ז כלום עי"ש, וגם אם כונת הרמב"ם שבדרך כניסתה נקבה קני הכבד היאך שייך לשון שהרי ניקבה אותה כשנכנסה ומשמע להדיא דקאי אמרה, ולכן נראה דלהרמב"ם והרשב"א נמי חוששין שניקבה המרה בכניסתה כי היכי דס"ל דחוששין שניקבה קני הכבד בכניסתה וה"ה נמי במרה דחוששין שניקבה אותה בכניסתה כיון שהוא יכול לנקב, וס"ל במרה כמ"ש הר"ן דכיון שעורה רך חיישינן שניקבה אותה כשנכנסה דמרה לא גרע מקני הכבד ובפרט המחבר דאזיל לשיטתו דסבירא לי' לקמן בסימן מ"ו ס"ד במחט שנמצא בדקין דטרפה וע"כ דס"ל כהר"ן דסבירא לי' דזהו הטעם במרה שחוששין שניקבה אותה כשנכנסה וגם הרמ"א לא הגיה שם ומשמע דמודה לי', ולפי זה יפה עשה רמ"א דכתב דכ"ש במחט דיש להטריף דס"ל דזהו כוונת הרמב"ם והמחבר דחוששין שניקבה המרה כנראה להדיא לשון זה ולכן כ"ש הוא במחט, כן נ"ל ברור ודוק. ואפשר לומר דהרמב"ם לא הטריף רק בקשיתא דזיתא שהיא גסה אז חוששין שפיר שניקבה בכניסתה וכהתוס' ולא מטעמי' משא"כ במחט שהיא דקה לא חוששין שניקבה בכניסתה וכן משמע דכין שהכשיר הרמב"ם בנמצא בסמפונא רבא אפילו בקלישתא אע"ג דהוא מטריף בסמפוני הכבד ולא חייש שניקב הסמפון וגם מרה היא כסמפונא רבא וכמש"ל, מיהו מדברי הרשב"א בתה"א דף ל"ו ע"ב שכתב וקשייתא דזיתא דאשתכח במרריתא הרי הוא כמחט קלישתא ואיכא למיחש נמי שמא עם כניסתה ניקבה ע"כ משמע דזה וקלישתא שוין, וגם בדברי הרשב"א מוכרחים אנו לפרש כמ"ש דאל"כ הא בסמפונא רבא אפילו בקלישתא כשר א"ו מ"ש עם כניסתה כוונתו למרה כמו דחוששין בסמפוני הכבד ודוק. וגם מדכתב וזה שלא יראה הנקב מפני שהוגלד פי המכה משמע דקאי על מרה דהא בקני הכבד לא כ"כ ודוק היטב:

סימן מג

(ב)
מחבר **נקב** מפולש טרפה. רש"י פי' אי אשתייר כעובי דינר זהב ולא יצא המחט לחוץ, ותמהו כולם דהא הוי מחט בחלל הגוף ובלא טחול נמי הוי טרפה והב"ח פי' דבא מן הכרס והטחול סותמה, והשיגו עליו דאין סתימת הטחול מועיל לכרס, ול"נ דרש"י מיירי באופן דניכר דבא מבחוץ כגון דראשו א' תחוב בדופן וס"ל לרש"י בזה לא חיישינן משום מחט בחלל הגוף דבא דרך הוושט דלא חיישינן להכי רק אם נמצא המחט בחלל משא"כ הכא דניכר שבא מן הדופן בזה סבירא לי' לרש"י דלא חיישינן דבא דרך הושט ותלינן דבא דרך הדופן כנראה ממה שעדיין תחוב בדופן וכעין זה פירשו האחרונים אלא דהם פירשו דתחבו בפנים ולפ"ז קשה ל"ל לרש"י לפרושי הכי ולא פי' כפשוטו דבא ע"י חולי ולפי זה ניחא דקשיא לי' לרש"י מה שהקשה דודי זקני הגאון ז"ל דאמרינן דלית הלכתא כר' עוירא והני מילי בקולשא אבל בסומכי טרפה ואי אשתייר כעובי די"ז כשרה וסתם נקב משמע מפולש ובאינו מפולש אינו טרפה והל"ל דאי לא נשתייר טריפה, ולפי זה ניחא דס"ל לרש"י דמיירי בניקב ע"י מחט רק ראשו א' תקוע בדופן, ועיין לקמן סימן נ"א דמשמע דבעינן דוקא ניקב בפנינו משא"כ בלא נוקב בפנינו אינו מועיל אף שצד א' תקוע בדופן יש סוברים להחמיר עיין ש"ך ס"ק ג' בשם ד"מ וא"כ ה"א דיהי' טרפה משום מחט בחלל הגוף ואשמועינן בנשתייר כעובי דינר מ"מ כשרה, וכעין זה כתב דודי זקני הגאון בפלתי ודוק:
שם ברמ"א **ואפילו** נחתך במקום הדק כשרה. כך הוא לשון הטור, ותמהו עליו דהא בעל העיטור סובר דנחתך כשר וניקב טרפה והש"ך תירץ דבמקום העב מסתברא יותר להטריף בניקב מנחתך ולכן סובר בעה"ע דנחתך כשר אף דניקב טרפה אבל במקום דק אם נחתך כשר כל שכן דניקב כשר, ולכאורה היא סברא בלא טעם, ונ"ל להסביר טעם הש"ך עפ"י מ"ש בדרישה בשם כנ"ש דטעמא דבסומכי טרפה היינו משום ששם הוא דבוק לכרס ואתי לקותא לכרס ולכן היא טרפה בסומכי ולא בקולשי דשם אינו דבוק וא"כ י"ל ודאי דאבר דטרפתו מצד עצמו שפיר אמרינן דכיון דניקב טרפה שנקב מחלש האבר כ"ש בנחתך ממנו דמחלש יותר, משא"כ אם מצד עצמו אין בו טרפות רק משום כרס שפיר יש לומר דדוקא בנקב דעדיין הטחול דבוקה לכרס ומקום הנקב עצמו דבוקה לכרס בהא הוא דטרפה משא"כ בנחתך ממנו ואינו דבוק לכרס בזה י"ל דכשרה כיון דאינו טרפות מצד עצמו, וזו דוקא אם אינה טרפה בקולשי ועיקר טעם הוא משום כרס משא"כ אם גם בקולשי א"כ הוא טרפה מצד עצמה ואם נחתך כשר כ"ש בניקב וא"כ

הטור דכ"כ בקולשי כיון דנחתך כשר ודאי ניקב פשיטא דכשר דאם הוי ניקב טרפה כ"ש בנחתך דבטרפות מצד עצמה אין לחלק ודוק וא"ש:

אלא דקשיא לי' דהא גם לר' עוירא דאינו מחלק בין קולשי לסומכי נמי משני דניקב לחוד ונחתך לחוד אף דלדידי' גם בקולשי טרפה וע"כ דהוא טרפות מצד עצמו, ואין לומר דגם ר' עוירא מודה דטעמא הוא משום לקותא דכרס דא"כ תיקשי במאי דפריך מני' בריש א"ט אתנא דר"י דלחשוב דר"ע והא כבר הוא בכלל נקיבת הכרס וע"כ לר"ע בלאו הכי טרפה ואפי' הכי מחלק בין ניקב לנחתך ובפלתי האריך ביישוב הלשון ובכולם לא מצאתי יישוב ללשון הטור דהטור גופי' הביא לשון הרשב"א דנחתך אסור מספק אף דניקב ודאי טרפה הרי דהטור גופא סובר שיש סברא להקל בנחתך מבניקב ובזה נסתר ג"כ מ"ש הב"י דהטור סובר כתירוץ הא' דהרי לא מטריף אלא מספק ואפשר דבאמת בזה מחולקים הב' תירוצים, דלתירוץ ראשון באמת ניקב גרע מנחתך ואם ניקב טרפה כ"ש נחתך כפי מה שנראה הסברא הפשוטה ולתירוץ השני הוא בהיפך ואפשר דניקב גרע וא"כ הטור דספוקי מספקי לי' אם עיקר כתירוץ הראשון דלתירוץ הא' בנחתך יותר מסתבר להטריף מבניקב וא"כ הטור דספוקי מספקא לי' אי ניקב עדיף או נחתך וכיון דיש פנים לומר לפי תירוץ הראשון דאף דניקב כשר מ"מ נחתך טרפה לזה כתב אפילו ודוק היטב:

והנה רש"י פירש בפרק בהמה המקשה אמשנה דחותך מן טחול וכליות דלהכי נקט מן טחול וכליות משום דלא מיטרפי בהו, ומזה הבין הרשב"א דס"ל דכעת בעה"ע דסובר דלישנא בתרא עיקר דסובר ניקב לחוד ונחתך לחוד, ותמה עליהם למה פסקו להקל באיסורא דאורייתא, ולפי הבנת הרשב"א בדברי רש"י קשה ללישנא בתרא (במה דנקט טחול ניחא) דניקב לחוד כלל אבל ללישנא דה"ה בהמה נמי א"כ קשה למה נקט טחול וכליות ועיין פלתי, ונראה דהא בלא"ה יש להבין דמשני בהמה נמי איסורא וא"כ דכיון דבהמה אסורה משום טרפה מנ"מ אם אסורה גם כן משום אמ"ה, ועיין מ"ש בפלתי נפקותא וזה דחוק, ובאמת י"ל נפקותא בפשיטות אי מותר ליתנו לבני נח דטרפה מותרת להם ואמ"ה אסור להם וא"כ אסור לישראל להושיט לו משום לפני עור ובזה נסתר מה שתירץ על בעל העיטור, אך מ"מ זה דוחק דבשביל כך לא הל"ל דהנחתך אסור וליתני כליות לחוד דבזה הבהמה מותרת, ולכן נראה על פי מ"ש הרשב"א לקמן סי' מ"ד בכוליא דקיי"ל דבניטלה הכוליא מחמת חולי דטרפה כיון דהקטינה וכבר נטרפה ואיך תחזור להכשרה וכ"פ בש"ע סע"ו ומהרש"ל השיג דמה בכך ובאמת חוזרת להכשירה, ואם כן ההד"נ בדין טחול דאי מינקבי בסומכי ואח"כ חותכה דחוזרת להכשירה כמ"ש וזה

פשוט וברור, דכי היכי דבכוליא מצי לחזור להכשירה הוא הדין בטחול ואם כן אם אח"כ מושיט ידו וחותך הנשאר באופן שלא ישאר כלום ממנה דכשרה, וכן נראה דעת הרמב"ן והביאו הרא"ש בפ' בהמה המקשה בנחתכו צומת הגידין וחתך ברגל למעלה מהם דכשרה ועיין ברא"ש, וא"כ בטחול אם חותך אח"כ הטחול כולה דחוזרת להכשירה וא"כ אתי שפיר הא דמשני דהוא הדין אפילו בהמה נמי אסורה אם לא חתך כל הטחול ונקט איידי, ואי קשיא מאי נ"מ י"ל דטובא נ"מ דחותך אח"כ הטחול והבהמה שריא ולהכי נקט דמ"מ הנחתך אסור משום אמ"ה, וזהו כונת רש"י דנקט טחול וכליות משום דלא מיטרפי בהו היינו לא מיטרפי כלל ללישנא בתרא וללישנא קמא לא מיטרפי בנטילתן וא"כ יש נפקותא אם ינטל אח"כ ואין הכרח כלל דרש"י פסק כלללישנא בתרא ודוק:

ובזה אפשר ליישב דעת בעה"ע דתמה הרשב"א עליו דאיך מיקל בספק, ויש לומר עפמ"ש לקמן סימן מ"ד על דברי רש"י דסובר דיכול לחזור להכשירה וקשה מאי דאמר בש"ס גבי מרה דר"י ב"י מטריף ואהדרי' לי' מאיוב דאמר נשפך לארץ מרירתי ואפ"ה איוב קיים ואהדרי לי' דאין מזכירין מעשה נסים דאלת"ה יפלח כליותי מי קאיי ופירש"י והאי לקותא היא וקשה דלמא אח"כ ניטלו כל הכליות של איוב וחזר להכשרו ויכול להתקיים זמן רב ע"ש, ומזה מוכרח דלא כמהרש"ל, מיהו לפ"ז י"ל דחכמים דלא ס"ל דמעשה נסים הוא וקשה מיפלח כליותי וצ"ל דבאמת רבנן דמכשרי במרה סוברים כמ"ש מהרש"ל ואין ראי' מכליות די"ל דאח"כ ניטלו לגמרי וכמ"ש שם, ועיין מ"ש לעיל סימן מ"ב ולקמן סימן מ"ד, וא"כ לדידן דקיי"ל להטריף בנקיבות המרה כר"י בר יהודה הה"נ בהא קיי"ל דאינו חוזר להכשירו וכמו שהוכחתי וא"כ הדרא קושיא לדוכתא למה נקט טחול וכליות, ואין לומר משום דאין מטריפין בהו הא באמת לתירוץ ראשון נטרפה וכנ"ל, וע"כ צריך לומר דס"ל כרבנן דמכשרי נקיבות המרה כדמוכח מאיוב ולא ס"ל דמעשה נסים הי' ומיפלח כליותי אין ראי' דתוכל לחזור להכשרה וההד"נ באיוב, ובזה אזיל תירוץ הא' וא"כ אנן דקיי"ל כריב"י דבכוליא אינה חוזרת להכשירה א"כ אין לומר כתירוץ הראשון דקשה למה נקט טחול וכליות ועכצ"ל כתירוץ הב' דבאמת הבהמה כשרה ותירוץ השני מוכרח, ולהכי ספק בעה"ע כוותי' לדידן דקיי"ל כריב"י בנחתך כשרה וא"ש ודו"ק:

ומה שהקשה עוד הפר"ח דלדידן לא איצטריך לתירוץ הש"ס לחלק בין ניקב לנחתך דלדידן א"ל דנחתך בקולשא ובש"ס לא פריך רק לר"ע דלא מפליג בין קולשא לסומכי י"ל גם כן דהא אף לר"ע איכא לאוקמי בנחלק הטחול לשנים דלדידי' בעינן נקב מפולש, ועכצ"ל דפריך מדלא נקט נמי כבד אלא ודאי דמיירי בכל מקום שיחתוך ובכבד בעי

שיור במקום מרה וא"כ אף לדידן צ"ל דמיירי בין בקולשא בין בסומכי ודוק, ועיין פלתי שהרגיש ג"כ בקושיא זו דחתך מחצית הטחול כו' פ"ש:

או י"ל בקצרה דהא באמת יש להבין דילמא מיירי בחתך בעובי הטחול וחלקה לשנים כנ"ל ושפיר י"ל דפריך מדנקט טחול וכליות משמע דטחול דומיא דכליות וכ"ה דבכליות בכ"מ שיחתוך אינה טרפה הוא הדין נמי בטחול כיון דבחדא קתני להו ואם כן קשה מאי משני הה"ד דבהמה נמי אסורה וקשה דהא אכתי לא דמי טחול לכליות דשם הבהמה כשרה באמת וכאן בהמה גופא אסורה, וצ"ל בהך תירוצא כמ"ש מהרש"ל לקמן סימן מ"ד דסובר דהה"ד בנחתכה הכוליא דטרפה בהגיע למקום חריץ וא"כ י"ל דבין בטחול ובין בכליות הוא הדין דבהמה גופא נמי אסורה ובאמת שניהם שוין, מיהו אנן לא קיי"ל כמהרש"ל כמו שדייק הרשב"א מדלא נקט פסול בזה ובזה נחתך עיין בתה"א דף נ' ע"ב ולקמן סימן מ"ד מש"ש, ואם כן א"ל כתירוץ הא' דא"כ לא הוי טחול דומיא דכליות דכאן בהמה אסורה ובכליות מותרת וצריך לומר כתירוץ שני ותירוץ הא' לא אתי כהלכתא, ולהכי פסק בעל העיטור כתירוץ השני דהוא מוכרח לדידן דקיי"ל בנחתכה כשרה בכוליא ואכתי לא הוי דומיא ודוק. ובזה נמי מיושב מה שטען הפר"ח דלדידן איכא לאוקמי בקולשא דע"כ עיקר הקושיא דמיירי דומיא דכליות ולק"מ:

שם **ואם** מים בטחול כו'. דעת כל האחרונים הוא דלא כב"ח אלא דאין חילוק בין מים זכים או עכורים בטחול ואם אין שיור כדינר זהב טריפה, אלא הט"ז בסוף סימן זה דעתו נוטה דחיסרון בפנים בטחול לא שמי' חיסרון כמו בריאה ומסיים דמסתפינא להקל והפר"ח הכשיר בפשיטות ודודי זקני הגאון בפלתי פי' כן מעשה דראב"י שהביאו לפניו טחול נפוח והי' הנפח מלא מים זכים והי' בפנים כמראה שעוה וציוה לגוררו בסכין, ואח"כ בדק בפנים ומצא שלם מכל צד והכשיר וכנ"ל והובא גם בט"ז ס"ק וי"ו ופי' בפלתי דלא הי' שיור כדינר זהב רק דהי' שלם מכל צד ואינו רק חיסרון בפנים ע"ש שהאריך ולפע"ד צ"ע דא"כ למה הי' מצוה לגררו, לו הי' לבדוק רק בחוץ אם הוא שלם בחוץ מכל צדדים חיסרון בפנים מיקרי והוא כשר ולמה הוצרך לבדוק בפנים וכמעט מוכרח בהיפך והוא צ"ע ובאמת מה שהביא הט"ז לראיי' מדלא אמר כן אטחול דכשר בריאה פסול בטחול כמ"ש בכוליא דכשר בריאה פסול בכוליא והיינו מוגלא, ז"א כלום דבשלמא התם אתי לאשמועינן דאע"ג דנקב כשר בכוליא ופסול בריאה מ"מ בשאר דברים אין מדמין זו לזו, ולאפוקי מבני מערבא דסוברים דהפסולים בריאה כשר בכוליא, אבל כאן יש לומר באמת דגרע מריאה, כי היכי דגרע מריאה לענין זה דפוסל בלי נקב מפולש בלא נשתייר כעובי דינר זהב. ולכאורה יש להביא ראי' מדפריך בריש א"ט ולחשוב נמי

דר"ע דניקב הטחול טרפה ומסיק דכולי ניקב חשיב בחדא, ואכתי קשה הא פש להו חדא דהא בטחול גם חסרון בפנים פוסל, ובשאר נקובים אין חסרון בפנים פוסל ובטחול פוסל אפילו חסרון בפנים וא"כ אייתר לן חדא, אלא ודאי גם בטחול אינה פוסל חסרון בפנים וכדעת הט"ז:

איברא די"ל דודאי לר"ע דבעי נקיבה כל הטחול ואפילו לא נשתייר כעובי דינר זהב, כל שאין הנקב מפולש הוא כשר כמו בכל ניקובים דעלמא שפיר י"ל דחיסרון בפנים ל"ש חיסרון בטחול כמו בכל ניקובים משא"כ לדידן דלא בעינן נקב מפולש צריך שיור כדינר זהב, א"כ גם בבשר שבטחול תלי' טריפות א"כ י"ל דגם חיסרון בפנים שמי' חיסרון וא"ל דתקשי לדידן דלא קיי"ל כר"ע וא"כ חיסרון בפנים שמי' חיסרון א"כ ק' אתנא דבי ר"י די"ט הם דלדידן י"ל כמ"ש הדרישה, דהטעם משום שיגיע לקותא לכרס וא"כ הוי בכלל כרס שניקב וכולה נקובי חשיב בחדא והגמ' לא פריך רק לר"ע דלא מחלק בין סומכי' לקולשא וכנ"ל אבל לדידן אין לחשבו כלל דהוי בכלל כרס שניקב ודוק:

ואמת כי בזה י"ל קושיות התוס' ברא"ט דהקשה למ"ד דלית לי' האי דר"מ חסר להו חד ולפ"ז ניחא די"ל דהך מ"ד סבר דלא כר"ע רק כהלכה דבעינן שיור בסומכי' כדינר זהב וא"כ גם חיסרון בפנים שמי' חיסרון ואייתר לן הך דטחול דהוא חיסרון בפנים ואינו בכלל כל הנקובים ודלא כסברת הדרישה מיהו בקושי' זו י"ל דהא מבואר בפא"ט דף נ"ד ע"ב דרבא הוא דפליג עם ר"ש דסבר דבוקי דאטמא דשף מדוכתי' כשירה, ור"ע משמי' דרבא אמר דניקב הטחול טריפה וא"כ לדידי' חיסרון בפנים לא שמי' חיסרון ול"ל דמעייל טחול דגם זה ככל נקובים הוא אך שאר קושיות התו' שהקשו לעולא דלא ס"ל דרכיש חסר מח"י טריפות, וכן הקשה למ"ד נקרע רוב חיצונה זהו בשר החופה רוב הכרס חסר להו חדא ולפ"ז ניחא די"ל דהם סוברים כהלכתא דלא מיטרף רק בסומכי' ובעינן שיור כדינר זהב א"ב גם חיסרון בפנים שמי' חיסרון ואייתר חדא, וא"כ י"ל דעולא דמפיק לקותא מעייל חיסרון בפנים והך מ"ד דנקרע רוב החיצונה זהו בשר החופה מעייל ג"כ לקותא וחיסרון בפנים לכל חד וחד כדאית להו ולק"מ קושיות התוס' ואפשר די"ל להתוס' כדעת הדרישה, דטעמא הוא משום חיסרון הכרס דיגיע לו לקותא וא"כ ליכא לעיולי להא דטחול דהוא בכלל נקובת הכרס מיהו אי לא אמרינן כדעת הדרישה א"ש ולק"מ ודו"ק:

(ג)

מחבר **שכל** מה שדבוק לכרס קרוי עב בלח"מ כתב דיש ג"כ עב לאחר דיבוקת הכרס אלא דאינו דבוק לכרס, ונחלקו הפוסקים בזה מה דינו אם הוא כבסומכי' וטריפה או

דבקולשי, ובאמת מדברי הגמרא משמע דדינו כבסומכי' שאמרו אבל בסומכיה טריפה והל"ל למקום הדבוק לכרס ובמקום שאינו דבוק כשירה ול"ל למימר בקולשי' וסומכי' וכן משמע מדברי הרמב"ם בפרק ו' מה"ש שלשונו כלשון המחבר סעיף א' שכתב הטחול ראשו א' עב והשני דק כבריית הלשון כו' ואם ניקב בראשו הדק כשירה, משמע דדוקא בראשו הדק כשר אבל בראשו העב אף שאינו דבוק מ"מ הוא טריפה וכ"כ רוב הפוסקים ולא הוזכרו דתלי' בדבוק לכרס ולכן יש להחמיר ומ"ש בפלתי דאם נאמר כדעת הדרישה דהטעם הוא משום דיגיע לקותא לכרס, מבואר הדבר דתלי' הכל בדביקות הכרס, יתבאר לקמן בישוב דעת הדרישה:

(ד)

מחבר **פחות** מחצי עבי'. והקשה הבית הלל לפ"ז נשער בבהמה גסה כחצי עובי' טחול של עגלים קטנים, והפר"ח בסק"א הסכים דבאמת משערין כך ואין להקשות כלל דהא הרשב"א הוא דדייק כן מדנקט נשתייר כעובי דינר זהב ונשתייר משמע בפחות מרוב, וא"כ כיון דבהמה שהטחול שלה עב כגון בהמה גסה דבזה ודאי עובי חצי הטחול הוא יותר מדינר זהב שייך שפיר לישנא דנשתייר כיון דשייך בגסה או בדקה שהטחול עב, ולאפוקי מעגלים קטנים, די"ל דבאמת עובי' דינר זהב הוא יותר ולק"מ. ולפ"ז צ"ע איך נשער בעגלים קטנים דבהני י"ל דהם יותר מרוב, אם לא שנאמר דמשערין לפי ערך וכיון דבגסה די בנשאר רוב ה"נ די ברוב דאף דאין בו כד"ז מ"מ לפי ערך יש בו ד"ז ולעיל סימן מ"א ס"ב דכתב המחבר גבי כבד לענין שיעור ב' זיתים דשיעור הוא אפי' בבהמה ובעוף הכל לפי גדלו וקטנו, משמע דבהמה אפילו בדקה צריך שני זיתים ולא משערין לפי ערך רק לענין עוף דליכא בשיעורי' ב' זיתים וכאן משמע דמ"מ די כחצי עבי' ואפילו בפחות וצ"ע:

ובאמת מה שדייק הרשב"א מדנקט אשתייר צ"ע דבכמה מקומות מצינו לשון אשתייר על רוב, וכן ביבמות בפ' הערל גבי מקוה דנתן סאה ונטל סאה דקאמר מאי לאו עד דנשתייר רובו וכן בחולין פרק השוחט דף כ"ט ע"ב הכי קאמר לי' למשה לא תשתייר רובא הרי דאף על רוב אמר לשון אשתייר וכמעט א"א לומר בלשון אחר אם בא לומר דנקב בטחול טרפה ואם נשאר רוב דכשירה ומ"ל אשתייר ואף שהוא רוב, ואולי יש לומר דקשיא לי' לרשב"א דנקט ודר"ע נמי לא אמרן אלא בקולשי' אבל בסומכי' טרפה ואי אשתייר בי' כעובי ד"ז כשרה, וקשה דאיפכא הל"ל דכיון דסתם נקב הוא מפולש והכי הוי לי' למימר אבל בסומכי אי לא נשאר כעובי ד"ז טרפה, ולכן נראה עפמ"ש התוס' בריש א"ט דלהכי נקט ניקב הלב לבית חללו ולא נקט הכי בשאר נקובים משום

דבשאר נקובים שהם דקים פשיטא דאין נקב חשוב בהן כלום משא"כ לב שהוא עב הוי ס"ד שאם ניקב בעומק דחשיב נקב ע"ש, ואם כן בטחול דהוא גם כן עב הוי שפיר מסתבר דבניטל בעומק דהיינו רובו דיהי' טרפה וכיון דניקב רוב הטחול ורובו ככולו ולהכי כיון דאמר אבל בסומכי' טרפה הוי ס"ד דגם בניטל רוב יהי' טרפה כיון דהוא עב, ולהכי קאמר דמ"מ אם נשתייר כד"ז כשרה וכן מורים דברי רמב"ם וש"ע ס"א דכתב פחות מכאן הרי הוא כמפולש וטרפה, משמע דהטעם הוא בפחות מפני שהוא כמפולש והוי ס"ד דבניקב בעומק דיהי' טרפה ואתי לאשמועינן דבנשתייר כשר מיהו הא ודאי לא הוי ס"ד שיהי' טרפה אפילו בפחות מרוב דהא ודאי לא מסתבר דסתם ניקב לא משמע בפחות מרוב אלא דברוב הוי אמרינן דרובו ככולו כמו בכל דוכתי דקיי"ל רובו ככולו וכן הוא ג"כ כוונת התוס' דכתבו דהוי מצינן למיטעי בניקב בעומק והיינו ברוב וא"כ מוכרח דפחות מרוב הוא שיעור ד"ז דאם נימא דשיעור ד"ז הוא רוב א"כ איפכא הל"ל ואי לא אשתייר א"ו דאתי לאשמועינן דאף אם לא נשאר חצי הטחול מ"מ כשר וש"מ דד"ז הוא פחות מחצי, והוא כוונת הרשב"א דהא אשתייר קאמר ולא שיש הכרח מלשון אשתייר דמיירי בפחות דז"א וכמ"ש אלא מדלא אמר ואי לא נשתייר טרפה ש"מ דהוי ס"ד אפילו לא ניקב נקב מפולש טרפה והיינו ע"כ ברוב דבפחות מרוב ודאי לא הוי בכלל נקב ואפ"ה קאמר דאי אשתייר כשרה ש"מ דהוי פחות מרוב וא"כ י"ל דגם בדקה אף דבאמת אין ברובו כד"ז מ"מ כיון דלא ניקב רובו אין זה נקרא נקב כלל וכשרה אפילו למ"ד דלא ס"ל דגם בבהמה משערין לפי ערך מ"מ הכא שאני דאין נקב בפחות מרוב, ודברי רשב"א וש"ע ברורים ונכונים ודוק:

ועוד נ"ל ליישב לשון זה דבסומכי' טרפה ואי אשתייר כד"ז כשרה דהא בלאו הכי יש לדקדק מאי קאמר ודר"ע נמי לא אמרן אלא בקולשי' וקשה דהא ר"ע גם בקולשי' מטריף והיאך שייך דר"ע לא אמרן וצ"ל דקאמר דהא דלית הלכתא כר"ע לא אמרן כו' וכ"מ מפירש"י אב זה דחוק והל"ל והא דלית הלכתא כר"ע נמי כו', ולכן נראה דהוא הדבר שכתבתי דסתם נקב הוא מפולש כמו בכל דוכתי ואם כן ר"ע דאמר דניקב טרפה משמע דבעי דוקא מפולש כמו בכל נקבים ובאינו מפולש אפילו בלי שיור כלל כשרה ובאמת זהו דחוק דאם כן אנו מחולקים עם ר"ע בסברות הפוכות דלר' עוירא ניקב נקב מפולש בקולשי' טרפה ולדידן כשר ובסומכי' בלא אשתייר כד"ז לדידן טרפה ולר"ע כשר וזהו דוחק דממ"נ אם חיות תלוי בטחול לדידן טפי מר"ע כ"ש בקולשי' דטרפה ואם אנן סוברים דאין חיות תלוי בטחול איך מחמירין טפי מר"ע, ולכן נראה דגם ר"ע מודה דבסומכי לא בעי נקב מפולש ובלא נשאר כעובי דינר זהב הרי הוא כמפולש והא דקאמר

ניקב היינו משום דמיירי בקולשי ושם בעי נקב מפולש אבל בסומכי ר"ע מודה לדידן וזהו כוונת הש"ס דלית הלכתא כר"ע והיינו דאין תלוי כל כך חיות בטחול להטריף בניקב בקולשי' מיהו ר' עוירא מטריף אפילו בקולשי' ולכן קאמר דניקב הטחול טרפה בין בקולשי בין בסומכי, ולכאורה י"ל דגם בזה שניהם שוין דצריך נקב מפולש כדאמר ר"ע ניקב דמשמע נקב מפולש, וא"כ לדידן דמכשירין בניקב בקולשי' כל שכן דסומכי צריך עכ"פ נקב מפולש, ולהכי קאמר דר"ע נמי לא אמרן דבעי נקב מפולש כדמשמע לשון ניקב הני מילי בקולשי דבהא בעינן נקב מפולש ולהכי קאמר ר' עוירא ניקב נקב מפולש היינו משום דמיירי בקולשי אבל בסומכי באמת טרפה אף באין נקב מפולש ומכל מקום אי אשתייר כעובי דינר זהב כשרה, ואפשר שגם רש"י כיון לזה דמעיקרא אמר דלית הלכתא כר"ע והדר מסיק דבסומכי' באמת טרפה ולכן אמרו דר"ע לא אמר רק בקולשי כיון דבעי נקב מפולש אבל בסומכי באמת אף בלי נקב מפולש טרפה ולא אמר ר"ע בהא כלל דבעי נקב מפולש ולכן אף דלא קיי"ל מכל מקום בסומכי' טרפה דלא בעינן נקב מפולש ואין בכלל דברי ר"ע שנאמר דאין הלכה כמותו דבהא באמת טרפה אף בלא נקב מפולש ואי אשתייר כשרה וזה ברור ונכון ודוק:

ואם כן אזדא לה ראיית הרשב"א, והרשב"א כתב עוד טעם דסתמא דמילתא עובי ד"ז הוא פחות מחצי עובי הטחול והוא בב"י ואפשר שזהו דוקא בבהמה גסה אבל לא בעגלים הדקים ולכן מסתבר להקל בנשאר חצי הטחול בין בדקה ובין בגסה אבל בהא ודאי אין להקל לשער בחצי עובי טחול בהמה דקה לגסה כדברי הפר"ח אלא כדמשמע מסתימת הרשב"א וש"ע דלעולם בעינן דלא יהי' פחות מחצי עביו אלא מעט וכן עיקר:

(ה)

ברמ"א **ויש** מחמירין. זהו כדעת הרמב"ן דסובר כל יתר כנטול דמי היינו הוא והמקום שדבוק בו, וג' שיטות יש בענין כל יתר, הא' הוא שיטת רש"י ורמב"ם והרא"ש ושאר פוסקים, דכל יתר הוא כנטול הוא ואבר שכנגדו, ולכך הטריף המחבר סוף סימן מ"א בשני כבדים, והרמב"ן סובר דהיתר הוא כנטול הוא והמקום הדבוק ולכן הטריף בנמצא כמין טחול דבוק בסומכי, וה"ג והרשב"א דסוברים דיתר הוא כנטול האבר לבד ולכן בשני טחולים אם ניטל היתר וישאר בו כד"ז טרפה, והנה הפר"ח הכריע לעיל כהרמב"ם וסיעתו מברייתא דבכורות דף ל"ט דתניא ואת שתי הכליות ולא בעל כוליא אחת ושלש כליות והקשה הפר"ח דאם נאמר דיתר אינו רק כניטל אותו אבר לבד למה יהי' טרפה בג' כליות כיון דאין חסרון בפנים, ודודי זקני הגאון בפלתי סימן מ"ד תירץ לקושיית הפר"ח דשם הוא הטעם משום גזירת הכתוב, ועדיין קשה לס"ד דבעי לאוקמי דפליגי הך ברייתא

עם ברייתא דסוברת לרבות בעל כוליא אחת ובריייתא דשתי כליות סוברת דחסרון בפנים שמי' חסרון ואכתי קשה התינח בעל א' בעל שלש מא"ל דבהא ליכא למימר דהוא מטעם חסר להרמב"ן והרשב"א ולמה יפסול וע"כ דפסול משום גזירת הכתוב וא"כ גם בא' י"ל באמת חסרון בפנים לא שמי' חסרון ומ"מ פסולה כמו בעל ג' מגזירת הכתוב אלא ודאי הטעם הוא משום חסרון בפנים וא"כ מוכרח דיתר כחסר, וכן מוכח ג"כ מתירוץ רחב"י כאן שנבראת בשתים וחסרה וכאן שנבראת בא' מעיקרא ואם כן לכולי עלמא נבראת בא' כשרה ואם כן למה תפס בעל שלש אלא ודאי דגם זו מטעם חסרון בפנים וכ"כ לתירוץ ר"י שתירץ דכ"ע אין ברי' באחת וכאן שחסרה קודם שחיטה וכאן שחסרה לאחר שחיטה כו' וקשה למה לא מוקי לכ"ע דיש ברי' באחת ובריייתא דב' כליות הוי משום גזירת הכתוב והוי שפיר א' דומיא דשלש אלא ודאי דלא בעי לאוקמי הכי משום דכיון דנבראת באחת וליכא חסרון אין סברא דתהי' פסולה וא"כ בבעל שלש מוכרח דהטעם הוא משום חסרון וראיית הפר"ח מוכרעת כדברי רש"י וסייעתו, והנה ברמב"ם בפ"ב מהלכות איסורי מזבח העתיק הדין דבעל א' וג' פסול משום דכתיב תמימים יהיו לכם ע"ש, ולכאורה קשה דהא בגמ' דייק לי' מקרא אחרינא משתי כליות, מיהו באמת לק"מ דהא בלא"ה יש להבין במאי דבעי התם בחיסרון בפנים אי אמרינן תמים אין חסרון לא א"ד מאי מום מאבראי אף חסרון מאבראי ובעי למיפשט מהך ברייתא דב' כליות ובאידך ברייתא מרבה בעל כולי' א' ובעי למימר דפליגי בחסרון בפנים וקשה אי ס"ל דחסרון בפני' שמי' חסרון א"כ ל"ל קרא הא כבר שמעינן לה מתמים, וצ"ל דודאי מתמים ליכא למידק די"ל מה מום מאבראי אף חסרון מאבראי ולכן כיון דגלי לן קרא דגם בחסרון בפנים פסול א"כ ליכא למימר מה מום מאבראי דהא גילתה התורה דאפי' בחסרון בפנים פסול וע"כ צ"ל דתמים אין חסרון לא אפילו בפנים, ולכן העתיק הרמב"ם שפיר דמוכח מתמים כיון דכבר קיי"ל לאפסולי ממלת כליות לאפוקי בעלת א' וחיסרון בפנים שמי' חיסרון גם בטחול הדין כן דכיון דשמי' חסרון בכוליא ותמים צריך שיהי' גם בפנים הה"ד בכל אברים ודוק:

(ו)

מחבר **טחול** העוף עגול כענבה לפיכך אין הנקב פוסל בו, זהו דעת הרמב"ם והרשב"א השיג עליו דהא כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדו בעוף ואי משום דעוף לית לי' סומכי אדרבא ל"ל קולשא, והנה הפר"ח כתב דלפמ"ש הדרישה דעיקר הטעם הוא משום דמגיע לקותא לכרס ואם כן בעוף דאינו דבוק לכרס ממילא אין בו טרפות אלא דיש לעיין בדברי הדרישה דהא מדברי הרמב"ם בפרק ו' מהלכות שחיטה כתב דכל

אבר שניקב טרפה הה"ד כו' ובטחול כתב הטעם משום דיש חילוק בניקבות בין קולשי' לסומכי' ולכן אינו דומה לשאר טרפות וכ"כ הרא"ש והרשב"א והר"ן בריש א"ט, דכיון דיש חילוק בין קולשי לסומכי לכך אינו דומה לשאר טרפות, ואם נאמר כדעת הדרישה לימא בפשיטות דשאני טחול דאינו טרפות מצד עצמו רק מפני הכרם וכיון דניטל לא ילקה הכרס אבל בניקב יגיע לקותא לכרס וע"כ דהרמב"ם לא ס"ל כדרישה ואיך אפשר לומר שזהו טעמו:

ונראה דבאמת טעם הדרישה דמגיע לקותא לכרס נראה דעיקר הראיי' לזה מדלא מטרפינן בקולשי רק בסומכי' דשם דבוק לכרס וגם אינו כשאר נקובים דבשאר נקובים בעינן נקב מפולש וכאן א"צ נקב מפולש ומ"ש מכל נקובים דעלמא א"ו דאינו טרפות מצד עצמו רק מטעם דיגיע לקותא לכרס וא"כ א"ש דבקולשא אינה טרפה משום דאינו מגיע לכרס ובסומכא בעינן גם כן הגנה כד"ז משום שיהי' הגנה לכרס ובלא"ה אין הגנה, ובזה י"ל ג"כ הלשון אבל בסומכי טרפה ואי אשתייר כד"ז כשרה, דלכאורה הלשון מהופך, ולפי זה ניחא דכיון דאמרינן דבקולשא לית הלכתא כר"ע וא"כ הא דבסומכי טרפה היינו משום דיגיע לקותא לכרס ואם כן הוי ס"ד דצריך הגנה יותר מעובי ד"ז ולהכי אשמועינן דדי בכדינר זהב וא"כ י"ל דזהו באמת כוונת הרמב"ם והמפרשים דכיון דיש חילוק בין קולשא לסומכא ולשיור ד"ז משא"כ בכל נקובים וע"כ דאינו טרפות מצד עצמו ולכך לא מנאוהו כיון דאינו טרפות מצד עצמו דאי טרפה מצד עצמה ל"ה משונה משאר נקובים ואדרבא להדרישה א"ש טפי דלפי הנראה מפשט דברי הרמב"ם דהטעם הוא כיון דאין נקיבות שוה מ"מ קשה מה בכך, והנה בריאה בעינן שני קרומים ובמוח די בקרום א' לחוד מ"ד דבגמרא אלא ודאי כוונתו כמ"ש דאינו טרפות מצד עצמו לכך לא מנאוהו כמו דלא מנאו דמי' לדיותא ולבישרא דטרפות דלאו מינה הוא ההד"נ כאן הוא בכלל כרס וזה נכון ודוק, ואין להקשות ע"ז מלעיל סימן כ"ט דכל דלא מנה בין הטרפות, טרפות דלא מצד עצמה לא מנה להו:

אלא דצ"ע דאם נאמר דמשהו ניטל אינו טרפה וניקב טרפה משום החילוקים שיש בנקיבותו א"כ אכתי קשה לר"ע דלא מחלק בין קולשא לסומכי למה לא נקט ניטל לב וריאה ודקין וע"כ דכ"ש הוא מניקב וקשה טחול מא"ל, ואין לומר כתירוץ הרמב"ם והרא"ש דלדידי' אין חילוק בין קולשא לסומכי' ואף דאנן לא קיי"ל כר"ע מ"מ בהא לא פליגי דאם בניקב טרפה כ"ש ניטל וגם לר"ע נראה דבעינן ג"כ נקב מפולש כמו בכל נקב דעלמא. ודוחק לומר דבאמת לר"ע י"ל דלא ס"ל האי כללא דכל היכא דניקב טרפה

כ"ש ניטל דטחול יוכיח ואנן הוא דלא קיי"ל כוותי' דאם כן קשה למה לא נקב ניטל לב וריאה ודקין, גם לא מסתבר להמציא פלוגתא חדתא וצ"ע:

גם אין לומר דס"ל דבאמת גם לר"ע אין הטעם רק משום דיגיע לקותא לכרס וכדעת הדרישה ולכך לא חשיב לי' במתניתין דהוי בכלל כרס אלא דאנן הוא דלא קיי"ל הכי ואמרינן דאינו בסומכא אינו מזיק לכרס ובהא הוא דפליגינן אר"ע דא"כ קשה מאי פריך לעיל ולחשוב נמי דר"ע הא הוי בכלל נקיבות הכרס:

סימן מד

(א)

מחבר **וכן** אם ניקב. כתב האו"ה דהיינו דוקא ע"י מחט אבל ע"י חולי הוי כנתמסמס, ואין להקשות עליו דלפ"ז מאי קאמר בגמ' על עולא דאמר ח' מיני טרפות נאמרו למשה מסיני לאפוקי לקותא דרכיש בר פפא ולא אמר דהוא בכלל נקיבה דגם נתמסמס דינו כנקוב די"ל דלא משמע בכלל ניקב אלא בין ע"י חילי ובין ע"י מחט משא"כ הכא דע"י מחט כשר באמת, ועדיין יש לדקדק עליו מדברי המפרשים שהקשו למה לא נקט ניטל ריאה ודקין ותירצו דכ"ש הוא מניקב וקשה כליות יוכיחו דנקובות טרפה ונטולים כשרה די"ל דזהו דוקא בנקבים שהם בין על ידי מחט ובין על ידי חולי משא"כ הכא דע"י מחט באמת כשר רק ע"י חולי, ועכצ"ל דע"י חולי יגדל הכאב יותר ממה שיש כאב על ידי מחט וא"כ ההד"נ בניטלו דאינו מכאיב לה ולכך כשרה וא"ש:

אלא דיש לדקדק מדברי הפוסקים שכתבו על הא דאמרינן בגמ' כוליא שהקטינה בגסה עד כענבה ובדקה כפול ופירשו דשם מיירי שהקטין ע"י חולי וקשה הא אם הקטינה גם מקום החריץ הקטין וכיון דמיירי ע"י חולי א"כ אפי' נשאר כפול טרפה דהוי לקותא למקום חריץ וכן משמע בש"ס דאמר הקטינה, ומזה דייקו הפוסקים דלא מיירי בהקטינה מברייתה וא"כ הה"ד נמי הקטינה לא משמע דהקטינה בי"א כגון שנחתכה דהקטינה מעצמה משמע ואי מיירי בנחתכה הל"ל נחתכו דהא ע"כ הטעם שניקבה ע"י חולי טרפה הוי משום דהוי בכלל לקותא וא"כ למה לי הקטינה כיון דכבר הוא בכלל לקותא והל"ל נחתכו דזהו עיקר החידוש וגם הפוסקים וכן המחבר לקמן סעיף ה' כתב בהקטינה ע"י חולי מיירי וגם א"ל דבהקטינה אפילו לא הגיע לחריץ טרפה כיון שהקטינה לרוחב הכוליא דא"כ תיקשי בעוף דקיי"ל דאין טרפות פוסל בו, וכ' הרשב"א ויתר מפרשים הטעם כיון דל"ל חריץ וקשה בהקטינה דא"צ חריץ מא"ל ואם כן אנן דקיימא לן כרמב"ם אין מקום לדברי או"ה ואפשר דס"ל כדעת האגור דפירש טעם אחר מ"מ אינה נראה כן דבהקטינה גם מקום החריץ ודאי הקטין, גם מדלא חילקו וכ' סתם דבהקטינה בנשאר

כפול כשר אף דמיירי על ידי חולי משמע אפילו הגיע לחריץ ולכן אין להחמיר וכן נראה מדברי רש"י בריש א"ט דכ' דנקב בכוליא ליכא למ"ד דטרפה ולא חילק בין על ידי חולי ובמקום חריץ א"ו דבכל גווני כשר:

שם **או** נחתכו. דעת ראבי' בהג"א ובאו"ה דנבקעה לשנים טרפה וכ"כ מהרש"ל, ולפי זה צ"ל דהך נחתכו היינו שלא עבר כל עובי הכוליא וכ"פ דודי הגאון ז"ל בפלתי, ואמת כי מדברי הרא"ש ורשב"א וש"פ דדייקו לה מדמחו לה בכוליותא וקטלי' ולא דקדק אם הגיע למקום חריץ משמע נמי כיון דלא דקדקו אם נחתכו לגמרי דאז הי' טרפה משמע דבכל גווני כשר וכ"כ הרשב"א בת"ה דנחתכו כשרה מדלא נקט פסול בזה ובזה נחתך, משמע אפילו נחתך לגמרי כשרה דאל"כ אכתי איכא פסול בזה ובזה וכ"נ מסתימות הט"ז, והנה עיקר ראיות מהרש"ל מדאיוב דאמר יפלח כליותי מי קחיי ופי' דפילוח היינו ביקוע ויש קצת ראי' לדבריו מרש"י דכ' והאי לקותא הוא והתוספת הקשו עליו דהא איכא לקותא דכשרה כגון מים זכים, ולפי זה ניחא דהא באמת יש להבין למה לא פריך אר"י ליתני נמי נבקעה הכוליא ופש לן חדא ועכצ"ל דהוא בכלל לקותא וכיון דלקותא טרפה ה"ה נמי נבקעה משא"כ אי הוי לקותא כשרה ביקוע נמי הוי כשר וזה מוכרח, וכן בגמ' על עולא ח' טרפות לאפוקי לקותא לא אמר לאפוקי נבקעה לשנים אלא ודאי פשוט דהוא בכלל לקותא, ובאמת יש שפירשו לקותא בבקוע ואף דרש"י לא פירש הכי מ"מ יש לומר דסבירא לי' דגם זה הוא בכלל לקותא כמו לדידן בעכורים וסרוחים דהוי בכלל לקותא וכמ"ש לקמן וא"כ י"ל כיון דשם מיירי בביקוע הא ודאי לקותא דטרפה הוא ולק"מ ודוק:

אלא דאכתי קשיא מאי דייקי מאיוב דהא ודאי בנבקעה שלא במקום חריץ דכשרה דלא גרע מלקותא ממש, וא"כ קשה מאי דייקי מאיוב דנהי דיפלח לישנא דביקוע הוא דילמא לא מיירי רק סמוך לחריץ וכעין קושית התוס', ואם נאמר כתירוצם דשם מיירי שלא על ידי רפואה א"כ אין ראיה דנבקעה הכוליא דיהי' טרפה דלמא שם הוא הטעם משום דלא עבידנא רפואה וצ"ע. ועכ"פ משמע דהתוספת לא סבירא להו הכי דכיון דאין ראי' מאיוב ממש יש להטריף. ובאמת בדברי הג"א הי' אפשר לפרש בהיפך דמ"ש נבקעה היינו שנבקעה לרוחב הכוליא בעובי' ואם כן אפשר לומר דיפלח כליותי משמע דנבקעו לגמרי וכיון דנבקעו בעוביין גם למקום החריץ יגיע בהכרח והוי אתיא שפיר. אלא דמדברי או"ה לא משמע כן:

שם **נחתכו** אפילו וכו'. ודעת רש"ל להטריף בנחתכו דלא מטריפין נתמסמסה אלא משום דחשיב כאילו אינו וא"כ כ"ש נחתכו והט"ז השיגו דהמסמסה גרע טפי. וד"ז

הגאון ז"ל בפלתי הביא ראיי' לדעת המחבר מהא דאמרינן בריש א"ט דעולא מנה ח' טריפות לאפוקי לקותא דרכיש בר פפא, וקשה הא הוא בכלל נחסרה והרי הוא בכלל חסורה וזהו ראיי' ברורה דהא באמת גם בריאה לקותא דמסמסה טריפה וכדלעיל סימן ל"ו סעיף י"א וכ"כ הרא"ש והרשב"א דשניהם הם ענין א' ולקותא בריאה לכ"ע טריפה ואעפ"כ לא אפקיהו א"ו דהוא בכלל חסורה אבל בכוליא א"א לומר כן כיון דחסורה כשר וכמעט אין להשיב ע"ז אם לא לדעת רש"י דסובר דלקותא דרכיש היינו מליא מוגלא, וזהו באמת בריאה כשר ואינו בכלל חיסרון אלא דדעת רש"ל כיון דמוגלא טריפה בהגיע למקום החריץ ובו תלי' חיותא כ"ש בנחסרה וא"כ לא קשה דנימא דהוא בכלל חסורה דמוגלא ל"ה חיסרון, אלא משום דבכוליא מקרו לקותא ובריאה כשר באמת ועיקר טעמי' משום לקותא וא"א למיכללי' בחסורה אבל להרי"ף והרמב"ם וש"פ הדבר ברור דנחתכה טריפה (נ"ל כשירה וכדעת הרא"ש והרשב"א וט"ו, ומ"ש הגאון בפלתי ראיי' לרש"ל ותוכן דבריו יראה דרכיש ואנן פליגינן בהא דלרכיש מוכרח דנחתכה כשירה ולדידן טריפה אין נ"ל דיהי' מחולקים בזה אלא דמ"ש לרכיש לא בעינן דיגיע לקותא למקום חריץ בזה יש לעיין וכמעט שדברי' מוכרחים לדעת רש"י דסובר דיפלח כליותי היינו לקותא תקשי למ"ד דלקותא כשירה ובפרט לדעת התוס' דר"י לא ס"ל לקותא דרכיש ור"י הוא מרא דהך מימרא וכבר הרגיש מהרש"א ז"ל בזה, וכמ"ש לעיל סימן מ"ד ותימה על הפלתי דאשתמיטתי' דברי מהרש"א בסוגי' זה אלא דלכאורה לא משמע כן בגמרא דף נ"ה ע"ב דאמרו הלכה כרכיש ואין הלכה כר"ע ודר"ע נמי לא אמרן אלא בקולשי' אבל בסומכא טריפה, וקשה ממ"נ האיך אמרו הלכה כרכיש הא רכיש מטריף אפילו לא הגיע לחריץ ואם נאמר כיון דהלכה כוותי' מיהו בהגיע לחריץ ואף דלית הלכתא כוותי' לגמרי מ"מ שפיר אמרו לית הילכתא כר"ע הא בקולשא (נ"ל בסומכתא) מיהו הלכה כוותי', וע"כ כיון דלית הלכתא כוותי' לגמרי שפיר אמרו אין הלכתא כוותי' וא"כ כיון דאמרו הלכה כרכיש מוכח דגם רכיש בעי דיגיע למקום חריץ וצ"ע לכאורה. וצ"ל דלהכי נקט בזה אין הלכה כיון דר"ע אמר ניקב סתם משמע בין בקולשי' ובין בסומכא גם משמע דצריך נקב מפולש וכמש"ל סימן מ"ג וא"כ ממ"נ לית הלכתא כוותי' דבקולשי' לגמרי כשירה אפילו בנקב מפולש ובסומכא אפילו באינו מפולש טריפה, ולר"ע בעי נקב מפולש משא"כ לרכיש בר פפא, מיהו הלכה כוותי' בהגיע לחריץ ודוק:

(ב)

במחבר **כבשר** המת שהבאיש. ט"ז בסק"ד הביא בשם רש"ל דחיסרון בפנים בכוליא ל"ש חיסרון וליתא דהא הקשו בגמרא והרי מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא ואם

הגיע לחוץ גם בריאה פשיטא דפסול, וריאה שנשפכה כקיתון אינו כשירה רק משום דחיסרון בפנים ל"ש חיסרון אבל בחוץ ודאי טריפה א"ו דמיירי שכל הכוליא שלימה רק בפנים היא מליאה מוגלא וכ"כ בפלתי ע"ש אלא דלא הבנתי דמה ענין חיסרון בפנים לכאן דהא ודאי קושטא דחיסרון בפנים ל"ש חיסרון בכוליא דלא מצינו שיהא חיסרון בפנים גרוע מחיסרון בחוץ וכיון דבכוליא אפילו חיסרון בחוץ כשר כ"ש חיסרון בפנים וגם מים זכים הם חיסרון בפנים כדלעיל סימן מ"ג ס"ב בהג"ה דבשר רע ונרקב הוא כניקב כ"ש מים זכים וכ"כ האחרונים שם דאפילו במים זכים אינה כשירה בלי שיור ד"ז, ואם נאמר דמים זכים לא הוי חיסרון והדר בריא למה לא יהי' כשר אף בלי שיור ד"ז א"ו הדבר פשוט דגם מ"ז הם כחיסרון אף בכוליא ומ"מ במוגלא טריפה דמ"ז אינם לקותא ואפילו חיסרון בחוץ כשר כ"ש מ"ז ומוגלא ועכורים וסרוחין הם לקותא ואפי' אם הקוליא בחוץ שלימה מ"מ טריפה וזה פשוט לע"ד:

שם ברמ"א **מכת** חרב דינה כלקתה. הרבה פירושים נאמרו בזה והפר"ח מפרש דכאן מיירי שנבקעה לשנים ומה שהקשה בט"ז על מה שלא הגיה רמ"א לעיל לאסור בנחתכה י"ל דשם יש לפרש שלא נחתכו לגמרי וכמ"ש בפלתי אלא דבאו"ה לא משמע הכי, ובפלתי פירש דמכת חרב היינו שנעשו פצעים הרבה ע"ש. ובאמת משבת אין ראיי' דמה שמחללין שבת היינו משום סכנה אבל מ"מ אינה טריפה וכן בא"ח סימן שכ"ח ס"ג קיי"ל דעל כל מכה של חלל מחללין השבת אף דאינו טריפה בכך דהטריפה בעינן שלא יהי' שום רפואה ולא כיון בפלתי רק להביא ראיי' מתוס' דה"ל גרע ע"ש, וסיים דיש להתלמד למהרש"ל וסייעתו דמפיק לי' דנבקעה הכוליא דטריפה מיפלח כליותי וקשה לאידך מ"ד דמפיק לקותא ובפרט דר"י לא ס"ל לקותא דרכיש לדעת התוס' ור"י היא מרא דהך מימרא דאהדרו לי' רבנן לר"י ע"ש, ותמיה לי למה תלה הקושי' במהרש"ל הא גם רש"י פי' דהוא בכלל לקותא ובאמת התוס' הקשו עליו וגם במ"ש דמרא דהך מימרא הוא ר"י כבר קדמו מהרש"א להקשות כן אתוס' ולמה לא הקשו כן על רש"י דסובר דיפלח היינו לקותי' ור"י ממעט לקותא ועיין בסוגיא שם וכבר כתבתי לעיל סימן כ"ט ליישב קושיות מהרש"א בדבריו גופא וע"ש:

גם י"ל על פי מ"ש סימן כ"ט דאף לעולא דמפיק לקותא היינו מהלכה למ"מ ומ"מ טרפה אם כן לא קשיא כלל לעולא כיון דמ"מ היא טרפה אלא דמ"מ קושיית מהרש"א קשיא דהא לר"י לא מרבינן רק אלו טרפות לאפוקי מה דלא הוי דומיא. ונראה עוד ליישב דהא באמת יש להבין בלישנא דאמר ריב"י לרבנן דהביאו ראיה מאיוב דנשפך לארץ מרירתו ועדיין איוב קיים ואהדר להו אין מזכירין מעשה נסים דאי לא תימא הכי יפלח כלותי

מי קחיי אלא ניסא שאני, ולמה לו לכל האריכות ולא אהדר לי' כפשטא דניסא הוי, ולכן נראה דודאי בלאו הכי לא מסתבר למימר דניסא הוי דמנ"ל לומר כן דהוי בדרך נס ומה שנאמר רק את נפשו שמור הי' בדרך טבעי ולא ניסא ומה"ת למימר דהי' בדרך נס ואין סומכין על הנס ולכך הביאו רבנן באמת ראי' מן איוב דלא מסתבר להו דיהי' בדרך נס, אלא נראה דעיקר מה שהכריח לריב"י לומר דהי' בדרך נס ולהטריף בנקובת המרה היינו משום ההכרח שהי' לו מיפלח כליותי שהוא טרפה בהכרח וממילא מוכרחין לומר שהי' בדרך נס ואם כן אין ראי' להכשיר בנקיבת המרה דגם זה הי' נס, ובזה מדוקדק לשון הגמרא למעיין שם היטב, ולפי זה אם נאמר דניקבה המרה טרפה וקשה מאיוב וצ"ל דהי' נס ומנא לי' זאת וצריך לומר מיפלח וכמ"ש, ואם ק במתניתין דנקט בין הטרפות נקיבת המרה כריב"י ממילא מוכרח דלקותא טרפה, דאם לקותא תהי' כשרה אם כן קשה מאיוב שנאמר דהי' מעשה נסים מנ"ל הא ואם כן ל"ה כלל דברי התוס' דלר"י דאמר א"ט אינו טרפות כלקותא כיון דלא אידכר במתניתין דפשוט הוא דהוי בכלל ניקבה המרה, דמוכרח המתניתין כריב"י ולהכי לא איתני בהדיא במתניתי' משום דמוכרח הוא מנקיבת המרה אבל באמת גם ר"י מודה דהוי טרפה ומוכרח הוא מדפסק כריב"י במרה, ואף דהתוס' כתבו דלר"י לא מטריף לקותא היינו משום דהתוס' לשיטתייהו אזלי דסברי דלא כמהרש"ל דיפלח היינו לקותא דטרפה אלא דאף דאינו טרפה מ"מ צריך רפואה וא"כ אינו מוכרח כלל דלקותא יהי' טרפה ולכך כיון דלא דמי לטרפות דמיתני במתניתין באמת צ"ל דהוא כשרה, אבל לרש"י דסובר דיפלח היינו לקותא י"ל שפיר דגם ר"י מודה בי' והוי מוכרח מניקבה המרה אבל לפירש"י לא הוי מצי לאקשויי הך קושיא כלל ואתי שפיר ודוק:

ובזה י"ל גם כן דעת הר"י מאוריינש דפי' במאי דאמר ר"י הלכה כריב"י וגם אמר הלכה כדברי האומר כזית בכבד ע"ש בסוגיא ופריך והא אמר ר"י הלכה כסתם משנה והקשו התוס' דילמא סתמא בתרא עיקר ונדחקו בזה, ותי' הר"י מאוריינש דהכי פריך דהא אמר ר"י הלכה כסתם משנה וע"כ סתמא דא"כ סתמא מעליא הוא דאל"כ למה לי' למימר דהלכה כמותו הא כבר אמר הלכה כסתם וכיון דסתמא קמא עיקר הלכה כסתמא קמא, ותמהו מהרש"א ומהר"ם שיף דהא גם במרה אמר דהלכה כריב"י ואם כן ל"ל למימר הכי כיון דסתם לן תנא דמתניתין כוותי' והוא תמוה באמת לכאורה:

אבל לפי האמת ניחא די"ל דר"י מאוריינש סובר גם כן כרש"י דיפלח היינו לקותא וזה תליא אי אמרינן לקותא טרפה א"ש הוכחת ריב"י דמעשה נסים הי' אבל אם נאמר דלקותא כשרה אין דברי ריב"י מוכרחין דמעשה נסים הי' ואם כן י"ל דלהכי אמר הלכה

כריב"י לאשמועינן דגם לקותא טרפה דהלכה כמותו לגמרי משמע דגם במה שהוכיח דהי' מעשה נסים ואי הוי סמך על מה שאמר הלכה כסתם משנה הוי מצינו למיטעי דאף דניקבה המרה טרפה מ"מ לקותא כשרה ואע"ג דאינו מוכרח דבאיוב מעשה נסים הי' ולהכי אמר הלכה כריב"י, ואף דתוספת לא סבירא לי' כרש"י מ"מ הביאו פי' הר"י דהוא פירש כן ובאמת יסבור כדעת רש"י וזה נמצא בכמה מקומות דהתוס' מקשין ע רש"י ואעפ"כ יביאו דבריו וא"ש ודו"ק:

ובאמת גם קושיות התוס' יש ליישב במה שהקשו על רש"י דמנ"ל דלקותא דאיוב הי' לקותא דטריפה דילמא הי' מים זכים י"ל דרש"י סובר דהא רכיש סתמא אמר דלקתה בכוליא טריפה ואמרו דהלכה כרכיש ואעפ"כ אנו מכשירין מים זכים, וגם למה נחלק בין לקותא ללקותא וכן אמרו פסול בזה ובזה לקותא ומשמע דסתם לקותא פסול ומ"מ מ"ז כשירה ואע"ג דרש"י אינו גורס כן מ"מ לא מסתבר לחלק בין לקותא, ולכן סובר רש"י דמים זכים דכשירין הטעם הוא דקים להו לרבנן דמ"ז אינם בכלל לקותא ואינו באין מלקותא כלל רק בלא לקותא מטבע הכוליא וכיוצא בזה ולכן כיון דיפלח כליותי פירושו הוא ע"י לקותא שעשה לו השטן כפרש"י וא"כ ודאי לא הי' מ"ז דאינו באים מלקותא ולק"מ קושיות התוס' ומיושבין דברי רש"י מכל צד ודוק:

שם במחבר **עד** הלובן. הט"ז סק"ז והש"ך סק"ח הביאו דעת פוסקים הסוברים דדוקא במ"ח בעינן דיגיע למקום חריץ אבל במוגלא ונתמסמסה טרפה אפילו לא הגיע לחריץ, וד"ז הגאון בפלתי הסכים לדברי המחבר שאינו מחלק בין מוגלא ללקותא, וראיתו דאם נאמר דרכיש מיירי במכת חרב אם כן תיקשי לי' מתניתין דחותך מן הטחול וכליות דרכיש לא בעי מקום חריץ, ולכאורה סותר דבריו שכתב בס"ק הקודם דמכת חרב לא מיירי בנחתך בנחת דזהו כשר יותר אלא שעשה פצעים פצעים ובחותך בנחת י"ל באמת דכשר אבל באמת כוונתו דהנך פוסקים דכתבו זאת גם הם כתבו דנבקעה טרפה או נחתכה במקום חריץ ואם כן ממילא לרכיש אפילו שלא במקום חריץ טרפה וקשיא לי' מתני' וזהו דלא כמ"ש בסק"ב דלרכיש באמת כשר ע"ש, מיהו כבר כתבתי שאין זה מוכרח דרכיש לא בעי שיגיע לקותא למקום חריץ ולכאורה מוכרח ההיפך וכמש"ל, והנה לכאורה יש ראי' מדברי רש"י ותוס' דפירשו דיפלח היינו לקותא והקשו התוס' דלמא מיירי במים זכין, וכבר כתבתי ליישב, ולא הקשו בפשוט דלמא לא הגיע לחריץ ואפילו במוגלא כשר אלא ודאי דס"ל דמוגלא לא בעי להיות במקום חרוץ ולכן הוצרכו להקשות דלמא הי' מ"ז, מיהו הא ודאי ליתא דהא רש"י פירש דלקותא דרכיש היינו מוגלא וא"כ עלי' אמרו במערבא דבעינן דיגיע למקום חריץ ואם כן הדבר מבואר

דגם במוגלא בעינן דיגיע למקום חריץ וגם התוס' לא חלקו על רש"י בזה, והפוסקים המטריפים במוגלא אפילו לא הגיע לחריץ היינו דס"ל כגירסת הרי"ף דגרסי' פסול בזה ובזה לקותא כשר בריאה פסול בכוליא מוגלא וא"כ מוגלא ולקותא תרי ענינים הם ולכך סוברים דבמוגלא לא בעינן דיגיע למקום חריץ ולקותא מילתא אחריתי היא וכמ"ש הט"ז ופר"ח אבל לרש"י ודאי א"א לומר כן ועכצ"ל דיפלח כליותי היינו כל הכליות ואף למקום חריץ יגיע וא"ש ומתורץ קושית התוס' במ"ז דוקא:

ואמת כי דברי או"ה צ"ע במ"ש דאפילו בנתמסמס לא בעינן דיגיע למקום חריץ דמנ"ל הא הא כל ראיית המחמירין הוא מדאמר כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא אלמא לקותא מילתא אחריתא הוא וא"כ לא נזכר כלל טרפות דנתמסמסה ומה"ת להטריף ולהחמיר אפילו לא הגיע למקום חריץ, ובאמת בהג"א לא הזכיר כלל נתמסמס דלא כתב רק בשם שערים דלקתה בכוליא אחת בלא מוגלא ולא הגיע למקום חריץ כשרה משמע דמוגלא אפילו לא הגיע למקום חריץ טרפה עכ"ל ולא הזכיר נתמסמס ואפשר דמפרש גם כן לקותא כהרשב"א וש"פ ואם כן מוכרח דבעינן דיגיע למקום חריץ ואפשר דס"ל לאו"ה מסברא דילי' דלא גרע ממוגלא וצ"ע:

אך הפר"ח הכריע דמוגלא לא גרע מלקתה מכמה ראיות ע"ש בסק"ו, וכן נראה עיקר, דהא קשה להרי"ף דס"ל דמוגלא ולקותא שני ענינים הם וא"כ ברישא דמנה י"ח טרפות א"כ קשה למה לא מנה ג"כ מוגלא בכוליא דהיא גם כן טרפה בשלמא לרש"י היינו הך דרכיש דלקתה הוי במוגלא ועכורים וסרוחים דגם זה בכלל מוגלא אבל להרי"ף דמילתא אחריתי הוא א"כ פש לן חדא וע"כ צ"ל כיון דבעינן דיגיע לחריץ גם זה הוא בכלל לקותא, ולמסקנא ודאי ניחא דכי היכי דחשיבי כל נקובי בחדא ההד"נ הכא כיון דבשניהם בעינן דיגיע למקום חריץ ואף לס"ד צ"ל דגם מוגלא בכלל לקותא וקים להו לרבנן דבכוליא בא מחמת לקותא ופסול ואף דבריאה כשר, ואם נאמר דמוגלא א"צ שיגיע לחריץ א"כ פש לן חדא ואף אם יהי' גם כן לקותא מ"מ אין השיעור שוה וזה ראי' ברורה דגם במוגלא בעינן דיגיע למקום חריץ, וכן משמע ג"כ כדעת רש"י מהא דפריך בגמרא אאמרו במערבא כל הפוסל בריאה כשר בכוליא ופריך והרי מוגלא דכשר בריאה ופוסל בכוליא, וקשה מנ"ל דהך מ"ד סובר דמוגלא פוסל בכוליא דלמא באמת כשר ולקותא היינו דנתמסמס, וה"ל להקשות בפשיטות והרי לקותא דפסול הכא והכא, לדעת הרי"ף, א"ו דלקותא מיירי במוגלא ואם כן פריך שפיר כיון דרכיש אמר לקותא בכוליא ושם הפי' במוגלא, וזהו כשר בריאה, והא דלא אקשי מלקותא דכשר בריאה ופסול בכוליא לדעת רש"י דמיירי במוגלא היינו משום דאיכא לקותא דגם בריאה פסול דהיינו לקותא דשינוי מראה, דגם

זה הוא לקותא מיהו בכוליא מיירי במוגלא כפירש"י וא"ש, ודברי רש"י מוכרחים, וגם להרי"ף מוכרח דבעינן דיגיע לחריץ, ולכך הנכון כדברי הפר"ח:

שם **כשרה** כך הוא הב"י דסובר דמאן דמכשיר בדם מכשיר נמי בכמראה הדבש, והד"מ השיג עליו וכתב דטעמא דדם הוא כמ"ש האו"ה דבכוליא בעצמותם דם הוא, ולכאורה צ"ע דהא הג"א הביא זה בשם ה"ג ודייק לה מדלא חשיב דם בהדי עכורים וסרוחים וה"ט שייך נמי בכמראה הדבש ויפה כתב ב"י דלה"ג דגם במראה הדבש כשר דשייך נמי האי טעמא, ונראה עפמ"ש מהרש"ל ע"ז דהוכיח ה"ג מדלא חשיב דם בהדי עכורים וסרוחים, ותמה רש"ל דנידק לאידך גיסא מדלא חשיב לי' בהדי מים זכים, ותירץ בט"ז דהיינו טעמא דכ"ש הוא ממ"ז, וכוונתו דכיון דיש סברא דעדיף ממ"ז אפילו אי ליתא להך סברא הוי ליה לאשמועינן בהדי עכורים וסרוחים דטרפה ולא אמרינן הך סברא דכוליא היא דם ואם כן בכמראה הדבש אין ראי' באמת מדלא חשיב לה, די"ל נידוק לאידך גיסא ולחומרא אלא ודאי דטרפה והוא כמו עכורים וא"ש. אלא דהקשה בפלתי דהא לדידן צריך שיגיע למקום חריץ והוא חיורא דתותי מתני' והלובן אינו דם בעצמותו וא"כ הוי לקותא, אפשר לומר דס"ל דלא כהמחבר בסעיף שאח"ז דבלקה בלובן לחוד יהי' טרפה ואפשר שסובר שאינו טרפה בלובן לחוד עד שתלקה הכוליא כולה, ואם כן כיון דבגוף הכוליא אין לקותא רק בלובן דכוליא בעצמותה דם ובלובן לחוד לא מיטרפא, מיהו לרמ"א דסתם לקמן בדעת המחבר דבלובן לחוד טרפה ואעפ"י כן סובר דבכמראה הדבש טרפה ובדם כשרה מטעם דכוליא בעצמה דם אם כן הדרא הקושיא הנ"ל לדוכתה, ואפשר לומר כיון דבלא"ה דברי המחבר צ"ע וכמ"ש לקמן, אפשר דכה"ג סמך על או"ה כדמוכח, ובפרט שהמחבר מכשיר אפילו במראה הדבש ונהי דאנן לא קיי"ל הכי מ"מ בזה סמכינן אהני צדדי להקל, ומ"ש בפלתי על רמ"א דמטריף לעיל סימן מ"א בכבד שנימוקה שדם יוצא בה אף דהכבד כולה דם בעצמותה נראה דלעיל מיירי רמ"א שדם יוצא מבשר הכבד ואינו שלם בחוץ רק הדם יוצא לחוץ דהא מקורו הוא מגיטין מדמא דאתי מפומא ושם מיירי שנימוק גם בחוץ כדמוכח ממאי דכתב אפילו נשתיירו הב' זיתים אבל כאן הכוליא בעצמותה שלימה רק שיש חיסרון בפנים וזהו אפילו בכבד ודאי דכשר ולכן אין שייך כאן הקטינה הכוליא כיון דהיא שלמה רק בפנים הוא דם כמו מוגלא שכתבתי לעיל דהוא חסרון בפנים וזהו ברור, וכן נראה באמת מדברי האו"ה כלל כ"ג דלא מיטרפא בלובן לחוד הביאו הפר"ח סעיף קטן ו', ומה שכתב בו ב"ח הוא דחוק, ומ"ש הוא גם כן כדעת הש"ע:

(ג)
מחבר **אם** לא הי' הלקות אלא בלובן כו', דין זה כתב ב"י, וטעמו כיון דעיקר חיותו תולה בלובן, והקשה בפלתי לפ"ז למה לי' למימר לקתה בכוליא נימא דלובן לחודא אם נלקה טרפה כיון דעיקר חיותו הוא שם דהא אף אם שאר הכוליא היא לקה צריך שיגיע לחריץ וא"כ מה נ"מ בלקת' הכוליא כולה זולת הלובן, ומ"ש לחלק בין רובו לקוי למיעוטו לא משמע כן דהא דייק הב"י מדבעינן דיגיע למ"ח ש"מ דבי' תליא חיותא ולא קפדינן בשאר הכוליא ואם כן אם שם הוא טרפה בהגיע לקצתו ההד"נ הכא, וכן נראה מדברי הט"ז ס"ק ו' שכתב דכל מה שאוסר בכוליא אוסר בלובן, ובגוף הקושיא כבר קדמו הראב"ד הובא בפר"ח ס"ק זיי"ן וז"ל לקותא בכוליא הא פירשו לה והוא דהגיע לקותא למ"ח ואם לא הי' בשאר הכוליא אינה טרפה דהא והוא דמטי אמרינן ולא שהוא לבדו גורם אלא או כולו או רובו עכ"ל, והפר"ח דחאה דאתי לאשמעינן דאף אם כל הכוליא לקויא רק שלא הגיע לחריץ כשר, ואינו מחוור דכיון דלא תליא חיותא כלל בשאר הכוליא לא הל"ל רק בנלקה החריץ לבד, ומה"ת נוסיף על הטרפות להטריף ביתר הכוליא אלא יש להכשיר עפמ"ש בפלתי דלרכיש לא בעינן דיגיע למקום חריץ כלל רק בני מערבא הוא דחידשו זה ואם כן הא דאמרינן הלכתא כרכיש היינו בהגיע למקום חריץ דוקא וא"כ שפיר אמרינן דהא דהלכה כרכיש היינו בהגיע למ"ח אבל בלא הגיע למ"ח אין הלכה כרכיש ולהכי אמרו דהא דהלכה כרכיש במטי למ"ח ושפיר אשמועינן דאפילו אם כל הכוליא לקוי אינה טרפה דבהא לית הלכתא כרכיש וא"ש ודוק, אלא דבאמת לא הבנתי ראיות הב"י דמדמי' לה להוריקה כבד נגד בני מעים דלקמן סימן נ"ב ולא דמי דשם כיון דהוריקה נגד מקום מרה דבי' תליא חיותא דשיור במ"א לא מהני רק במקום מרה ולכן קיי"ל לעיל סימן מ"א להטריף בניטל מקום מרה לחוד ושארא כמאן דליתא הוא משא"כ כאן י"ל באמת דגם בשאר הכוליא תליא טרפות כמו במ"ח והא דבעינן דיגיע למקום חריץ היינו להגביל שיעורו שאם הגיע לשם הוא טרפה ולא בלא הגיעו לשם ולסימנא בעלמא הוא אבל באמת בכל הכוליא תליא הטרפות ולא נאמר דיגיע למ"ח רק לאשמועינן דאם הגיע לשם ה"ה ככולו לקוי ומנ"ל דתליא בי' חיותא, ואין לדקדק מדברי הרשב"א בת"ה דף נ' ע"ב דפי' הטעם דאין טרפות פוסל בעוף משום דלית בהכוליא חריץ ולקותא דכוליא בחריץ תליא, די"ל דכך היא ראיית הרשב"א דאם דגם בעוף פוסל לקות הכוליא היכי תלוי בהגיע למ"ח ואם נאמר דלשיעורא נקטי' הל"ל שיעורא דשייך נמי בעוף אלא ודאי דאין בעוף טרפות בכוליא, ואפשר לומר דכוונת הב"י דכיון אף אם כל הכוליא לקוי רק אם מקום חריץ שלם היא כשרה אף שכל הכוליא לקוי הוא, אלמא

דלא תליא חיותא רק במ"ח ודמי לכבד, ומ"מ צ"ע די"ל דבתרווייהו תליא הטרפות וכן משמע מדברי הרבה פוסקים המטריפים במוגלא ומסמסה אף בלא הגיע לחריץ ואם איתא דלא תליא חיותא כלל בכוליא רק בחריץ לחוד מה"ת להטריף במוגלא בשאר הכוליא ועיקר ראייתם דמוגלא ולקותא תרתי נינהו, וש"מ מיהו דאף שלא במ"ח נמי תליא הטרפות ואם כן הוא הדין נמי בלקותא צריך שתהי' לקוי עד מקום החריץ דשניהם גורמים, ולכן צ"ע דהא בב"י לא הביא דברי הראב"ד כלל לכן נראה דברי האו"ה:

(ה)

מחבר **בדקה** עוד כפול. כך אמרו בפא"ט הכוליא שהקטינה בדקה עד כפול ובגסה עד כענבה בינונית, ויש לדקדק מכאן לדעת הריב"ם בתוס' א"ט דף מ"ד דסבירא לי' דכל שיעורים משערים כל חד לפי גדלו וקטנו וכן דעת הרא"ש לכן הקשה על הרי"ף דפירש אבעי' דש"ס דבעותא מאי על חסרון גרגרת, והקשה למה מבעיא לן הכא טפי מכל שיעורים דעלמא דפשיטא דמשערין לפי גדלו וקטנו אם כן קשה למה פירשו כאן יותר מכל שיעורים והל"ל בסתם שיעורו בכענבה, וממילא נדע דלכל אחד לפי גדלו וקטנו ועמ"ש על סימן מ"א, וא"ל דבאמת לפי ערך אינה עילה שיהי' השיעור כך רק דבכאן אין צריך שיהי' לפי ערך לכך הוצרכו לפרש דאם כן גם הרא"ש ל"ה כלום על הרי"ף דילמא ידע גם כן דאין צריך לפי ערך ולכך מבעיא לי' כמה צריך וצ"ל דהכא שאני כיון דבכוליות עצמן בניטלו אינן טרפות וע"כ דהקטינה גרע מניטלה אבל בכליות אין תלוי חיות כלל ובפרט לדעת האגור שסובר דיגיע לקותא לבני מעים ואם כן הוי ס"ד למימר דדקה וגסה שוין הם דמ"מ יגיע לקותא לבני מעים ולכך פירשו שאינו שוין ודוק:

שם מחבר **יש** מי שכתב כו' ואיך תחזור להכשרה ומהרש"ל חלק על זה וסובר דבאמת חוזרת להכשירה בניטלו, ומדברי רש"י בבכורות דף ל"ט נראה כדבריו דפי' על הא דאמרי התם אין ברי' באחת דהא מיחסר חסיר, ופי' שם ז"ל אין ברי' נבראת בכוליא אחת והא שאין בה אלא אחת מיחסר חסיר הא דפסולי בשנבראת בשתים וחסרו דחזינן דמקומו ניכר, ומדפירש"י דמקומו ניכר ש"מ דלא מיירי בניטל ביד, דאם ניטל ביד אין צריך לטעם דמקומו ניכר, ומדאסר רחמנא לגבוה ש"מ דלהדיוט שרי, וקשה הא אף להדיוט אסור דיש לחוש פן הקטינה בפעם שניטלו, ואין לומר דתלינן דניטל בפעם אחת ולא הקטינה כלל דא"כ קשה למה מטריפים כאן בניטל על יד חולי ולא תלינן דניטל כאחד א"ו כיון דניטל על ידי חולי לא שכיח שינטלו כאחת ואמרינן דכלים והולכים מעט מעט ואם כן אפי' להדיוט אסור אלא ודאי ס"ל כדעת רש"י:

והנה בפלתי הקשה לדעת מהרש"ל דסובר דתוכל לחזור להכשירה מאי הקשו התוס' בחולין דיליף דאזלינן בתר רובא מעדים זוממין דנהרגין, ודילמא הך דאסהידו בי' טריפה והקשו התוס' דילמא חובשין אותו יב"ח ואם יחי' אינה טריפה ומאי קושי' אכתי איכא למימר שלא בשעת עדות הקטין הכוליא של רוצח וטריפה הי' ואח"כ חוזר להכשירו ולכך חי' יב"ח ובשעת עדות באמת טריפה הי'. ונראה עפמ"ש התוס' מנ"ל דאזלינן בתר רובא מפרה אדומה ועדים זוממין וקשה הא פרה בת שתי שנים היתה ואוקמי' אחזקה ותירצו דאינו חזקה מבוררת ע"ש ואכתי קשה נוקמי' אחזקת הגוף דבשעה שנולד לא הי' טריפה וצ"ל דג"ז אינו מבורר די"ל דנבראת בנקובת הושט או בני מעים וריאה, דאפילו בנברא בנקב טריפה וא"כ אין כאן חזקה מבוררת וזהו דוקא בשאר טריפות משא"כ בכוליא דכתבו הפוסקים דנבראת קטנה כשירה וכמ"ש המחבר וא"כ שפיר הקשו התוס' דלמא חובשין אותו יב"ח ואם יחי' בודאי אינו טריפה, מאי אמרת הקטינה הכוליא ולית כאן חשש אחר והוי כאלו לא הי' טריפות כלל רק בהקטין הכוליא בזה שפיר מוקמינן לה אחזקת הגוף ובשעה שנולד לא הקטינה הכוליא שלו ובנבראת קטנה באמת כשר והקשו שפיר ודוק. איברא דאכתי יש לדקדק דגם בטחול קיי"ל הכי דנקובה טריפה וניטלה כשירה, וא"כ אם נאמר כאן כדברי מהרש"ל הה"ד והוא הטעם בטחול דחוזרת ג"כ להכשירה לפי דברי מהרש"ל ופשוט הוא ואכתי קשה דילמא ניקבה הטחול והדר ניטלה וחוזרת להכשירה, מיהו אם נאמר כדברי הצ"ץ לעיל סימן מ"ג דס"ל בטחול שאין בו חלל לא שייך נברא נקוב וא"כ גם כאן איכא חזקת הגוף וי"ל כנ"ל ודו"ק:

איברא דהפר"ח השיג על הצ"ץ מ"מ דעתו כאן מסכמת עם מהרש"ל וקשיא לי' מדברי התוס' ובאמת כי ראיות מהרש"ל מריאה שניקבה ודופן סותמה מחזירה להכשירו ושם גופי' קשי' למה תחזור להכשירו ונראה עפמ"ש הר"ן לרש"י דאין סירכא בלי נקב, ומ"מ בסריכן מאונא לאונא כסדרן כשירה, והקשה הר"ן לפ"ז אפשר לנקב שיחזור להכשירו אם יעלה סירכא בכסדרן ותירץ דבאמת אם היינו יודעין שיעלה סירכא בכסדרן היינו מכשירין אותו מיד אלא שאין כל הנקבים שוין ויש נקב שאינו ראוי שיעלה סירכא ולכן אנו מטריפין בנקב הריאה ע"ש, ולפ"ז י"ל ג"כ הטעם על ריאה שניקבה ודופן סותמה דאילו היינו יודעין דהנקב תעלה סירכא ויהי' סריך בבישרא גם מתחילה הי' כשר אף דעדיין לא סבוך בבישרא, אלא שאין כל נקב ראוי שתעלה סירכא ואפשר שאף אם יעלה סירכא אינו ראוי שיהא מסובך בבישרא ולכן כי חזינן דסבוך בבישרא איגלאי מילתא למפרע דלא היתה טריפה כלל מעולם וכדברי הר"ן ז"ל וא"כ אין טריפה חוזרות

להכשירה כלל דזה אינו טריפה ולא היתה טריפה כלום מעולם, וזה ברור ונכון, וכן נראה מדברי הט"ז סק"ג:

והשתא ג"כ כדעת רש"ל להכשיר כאן אבל לא מטעמי' דגם בכוליא י"ל כן דאילו היינו יודעין שעתידה להנטל לא היינו מטריפין כלל ק שתוכל לחזור להכשירה אלא דאין אנו יודעין שתחזור להכשירה בהנטל הכוליא ושמא אינו ראוי' שתנצל לגמרי כדברי הר"ן שכתבתי, והשתא דחזינן דניטל לגמרי איגלאי מילתא דלא היתה טריפה כלל וא"כ לדינא צדקו דברי מהרש"ל ומיושבים כל הקושיות שהקשה בפלתי דמה שהקשה לוקמי' פלוגתא דר"א ור"י בהני בולד טריפה דהקטינה הכוליא ונתעברה ובטרם הוליד ניטלה לגמרי ויכולה שתלד וכן מעדים זוממין דהקטין הכוליא של הרוצח, ולפ"ז ניחא דשם באמת אילו ניטלה כל הכוליא באמת אינה טריפה ואילו היינו יודעין שתינטל כל הכוליא לא היתה טריפה באמת רק משום שלא היינו יודעין ושמא אין סופה להחסר לגמרי אבל השתא בחסרה כשירה הוא למפרע ולא היתה טריפה מעולם וא"ש כל הקושיות ודוק:

ומ"ש בט"ז סקי"ג דאילו בכוליא חזרה להכשירה בהנטל לגמרי לא היינו מטריפין בהקטינה דמנונה והולכת אינו מוכרח דאם נאמר דמנונה למה נכשירין בנשאר כפול ול"א דמנונה עד שיהא פחות והי' חיסרון גלגולת. ולדעת התוס' דסוף הקרום ליפסוק א"ו דאינו אפשר שינטל יותר ויכולה לחיות וההד"נ הכא די"ל דאינה עתידה להנטל כלל ותמות קודם והכל לפי הלקותא וזהו אין אנו יודעין ולכן בכוליא שהקטינה מטריפה אבל כיון שניטלה לגמרי איגלאי מילתא דלא היתה ראוי' לקיים וסופה להנטל לגמרי מכשירה למפרע ובזה א"ש הלשון במשנה ניטלו הכליות אפילו ע"י חולי כפשיטות:

איברא דיש להביא ראי' מוכרעת דלא כמהרש"ל מהא דאיפלגי ריב"י ורבנן בנקיבת המרה אם היא טרפה וריב"י סובר דטרפה והקשו לו מאיוב דאמר נשפך לארץ מרירתי ומ"מ הוא קיים ואהדר להו אין מזכירין מעשה נסים דאי לא תימא הכי יפלח כליותי מי קחיי, ופירש"י האי לקותא הוא, וקשה מאי ראיה היא מיפלח כליות והי' קיים דילמא אחר כך ניטלו הכליות לגמרי ולכך הי' קיים משום שחזרה להכשרה או שהשטן חתך אח"כ הכליות, ולא מבעיא לדעת רש"י דסובר בפשוט דהוי טרפה ולא נחית למ"ש התוס' דמיירי שלא ע"י רפואה דודאי קשיא לדעת רש"י אף כי גם לדעת התוס' דסוברים דמ"מ צריך רפואה ולא מצינו שעשו לו רפואה, וקשה דלמא מש"ה לא צריך רפואה משום שניטלו ממילא ואילו לא היו ניטלים באמת היו עושים לו רפואה אלא ודאי מוכרח דלא כמהרש"ל, ולהליץ בעד רש"ל נ"ל ע"פ מ"ש התוס' דלא עשו לו רפואה, ולייישב

מה שהקשיתי נראה עפמ"ש הרמב"ם והתוס' וש"פ דכל היכי דניקב טרפה כ"ש ניטל, ובטחול נדחקו בטעם הדבר ועמ"ש לעיל בסימן מ"ג דאינו טרפות מצד עצמה ונקוט מיהא דניטל לגמרי יזיק יותר מבנקב לגמרי ואם כן כיון דנתברר דמחו בכוליותא וקטלו ובאמת הי' ראוי שיהי' טרפה אם לא מה דגמירי דבדרי לי' סמא וחיי ובלא רפואה ימות בהכרח וא"כ אף אנו נדמה זה דכיון דבניקב הכוליא מת אם לא יעשו לו רפואה ההד"נ בניטלו דבלא רפואה ימות בהכרח דמ"ש דהא גם לענין טרפות תליא בחיותא, ואף דאמרו דניטלו הכליות טרפה היינו דג"ש יועיל רפואה אבל בלי רפואה ימות בהכרח וא"כ דייק שפיר דל"ל דניטלו אח"כ לגמרי דכיון דלא עשו לו רפואה בניטלו נמי ימות וא"ש ודוק:

ובזה נמי מיושב מה שכתב בפלתי מתוס' דלמא הקטינה הכוליא בשעת עדות די"ל דכך היא הקושיא דנחבוש אותו ולא נעשה לו רפואה ואעפ"י כן נראה שיחי' ואינה טרפה כלום ודוק:

אך אין זה עיקר ובפרט למהרש"ל גופי' דדייק דיפלח כליותי דנבקעה הכוליא לשנים דטרפה מאיוב וש"מ דהוא טרפה באמת ולא אמרינן כדברי התוס' ואם כן מוכרח דאינו חוזר להכשירו וגם הרבה פוסקים סוברים כן ולכן העיקר כדברי הש"ע, ודברי רש"ל בבכורות צ"ע כעת דמרש"י גופי' מוכרח דס"ל דאינה חוזרת להכשירה דכיון דפירש דיפלח היינו לקותא ולא ס"ל כדעת התוס' דצריך רפואה ונ"ל דברי רש"י כמ"ש למטה:

(ח)

מחבר **דלובן** בכוליא לקותא כו'. והקשה בעה"ע לפ"ז למה לא פריך והרי לובן דכשר בריאה ופוסל בכוליא ולפמ"ש לעיל בש"ע סימן ל"ח דריאה שנמצאת לבנה הבקעת טרפה אם כן גם בריאה פוסל לובן ולק"מ, מיהו בעה"ע סובר דבריאה כשר מפני שמושכה ללובן וכתבו האחרונים דירוקה כשר גם בכוליא ודלא כב"ח, ויש ראיה ממה שתירץ הפר"ח על קושית בעה"ע שהקשה למה לא פריך והרי לובן דכשר בריאה ופוסל בכוליא ותירץ בפר"ח דזה אינו חומרא כיון שהריאה מושכה ללובן והכוליא לאדמומית ואי נימא דירוקה פסול בכוליא קשה הא בריאה כשר אף דאינו נוטה לירוק ואם כן הל"ל הרי ירוק דכשר בריאה ופסול בכוליא אלא ודאי דירוק כשר גם בכוליא ומזה יש ראיה ג"כ לדברי הט"ז דסובר דירוק דכשר בכוליא היינו (בלאה) אבל ירוק (געל) טרפה ודלא כת"ה דפירוש בהיפך דא"נ (דבלאה) טרפה בכוליא ובריאה כשר הדרא קושית בעה"ע לפרוך מירוק ככרתי שהוא (בלאה) דבריאה כשר ובכוליא פוסל אלא ודאי כדברי הט"ז

דגם בריאה כשר מראה (בלאה) כדלעיל סימן ל"ח ודוק. ובזה י"ל דברי הטור דתמה ב"י מנ"ל דירוקה כשרה לכ"ע, ולפי זה ניחא די"ל מדלא הקשה ב"ע והרי ירוקה כמ"ש: שם **וכל** שינוי מראה פוסל בה. כתבו הפוסקים אע"ג דאין שינוי מראה פוסל רק בריאה מ"מ כאן כיון דלקותא פוסל בה ושינוי מראה הוי לקותא וכדבא"ט האי שחור אדום הוא אלא שלקה, ומזה נראה דכאן ודאי לא מיטרפא בלא הגיע למקום חריץ דהא עיקר הטעם להטריף בשינוי מראה מחמת שנכלל בכלל לקותא וכיון דבלקותא אמרו דצריך דיגיע לקותא למקום חריץ ההדנ"ז דהוי בכלל לקותא, ואף לפמ"ש לעיל סימן ל"ח להחמיר כדברי הע"ז מ"מ הכא שאני דשם בריאה לא הזכיר כלל אם צריך שיגיע לב' קרומים משא"כ הכא דמבואר דבלקותא צריך שיגיע למ"ח ודלא כדברי הט"ז ס"ק ט"ו וכנ"ל מדברי הב"ע וט"ו דכתבו דשינוי מראה לקותא היא וכיון דכתבו לעיל דבלקותא צריך דיגיע למ"ח אה איתא דיש חילוק בין לקותא זו לדעיל ה"ל לפרושי, לכן נראה דכאן בודאי לכ"ע צריך שיגיע למ"ח, ואמת שצ"ע במה שלמדו לקותא דשינוי מראה מריאה דכיון דשם מיקרי לקותא ההד"נ כאן, וקשה הא לרש"י דפי' לקתה דרכיש היינו מוגלא ואף דבריאה מליי' מוגלא כשרה ולקותא טרפה אלא ודאי דל"ד להדדי, ואפשר דמוגלא אע"ג דהוי לקותא בכוליא מ"מ אינה לקותא בריאה אף דבשניהם הוזכר לקותא וא"כ גם להיפך י"ל דאף בריאה הוי לקותא בשינוי מראה מ"מ בכוליא אינה לקותא כלל ואף להרי"ף דפי' א אחר לקותא דהיינו בנתמסמס כדלעיל סעיף ב' מ"מ ודאי דנכלל בכלל לקותא וכמ"ש לעיל דג"ז בכלל לקותא דרכיש וע"כ שאין לדמות הלקותות זו לזו וא"כ גם להיפך אין ראי' וצ"ע:

(**ט**)

מחבר **כוליא** שהאדימה הא דלא כתב המחבר ירוקה היינו עפ"י שיטתו בב"י דסובר כב"ע דסובר דירוקה פסולה ומ"מ בהאדימה כשרה מפני שהכוליא מושכת לאודם וכ"כ בב"י להדיא. ויש לדקדק דהא בעינן דיגיע לקותא למ"ח ומ"ח הוא הלובן כדלעיל וא"כ כיון דהאדים מ"ח פשיטא דהוי לקותא דלא שייך לומר דמושכה לאודם, וא"ל דכיון דשאר הכוליא אין לקוי וליכא ריעותא רק במ"ח אינה טרפה דז"א דהא כתב המחבר לעיל דבלקתה בלובן לחוד נמי טרפה דחיותא תליא בלובן וכנ"ל, ובלא"ה נמי הא קשה למה יהי' לובן בכוליא לקותא הא צריך שיגיע ללובן וצ"ל כמ"ש רש"י דכיון דאינו ניכר בלובן טרפה מספק שמא יגיע לקותא גם ללובן אלא שאינו ניכר א"כ גם בהיפך י"ל כן כיון דעיקר לקותא בלובן אפשר דגם בשאר הכוליא אפשר דהגיע לקותא וא"א למיקם עלה דמילתא וטרפה מספק, ואף אם יסבור המחבר דאפי' במקצת טרפה ואפילו לא

הגיע לחריץ כדברי הט"ז מ"מ תיקשי הא תינח מקצתה כולה מא"ל כיון דהאדימה כולה גם הלובן בכלל, ומקור דין זה הוא מרוקח ואפשר לומר דמדמי כוליא לריאה דאין האדמה פוסל בה כדלעיל סי' ל"ח אבל על המחבר קשה וצ"ע:

וליישב דברי רש"י בבכורות נראה דס"ל כדעת הרמב"ם דסובר דכל ספיקא דאורייתא מה"ת לקולא רק מדרבנן הוא לחומרא שלא להקל בספיקא של תורה וא"כ הכי בכוליא נמי דודאי אם ניטלו בפעם א' ולא נעשית טרפה כלל ודאי דכשר דעיקר טעם המחבר דכיון דהקטינה קודם משא"כ בניטלו בפעם א' ואם כן הוא דמטריפים [בניטלה] (בהקטינה) מחמת חולי היינו מספיקא דספיקא דאו' לחומרא מיהא מדרבנן ולכן חוששין שמא הקטינה קודם אבל מה"ת שריא כיון דל"ה רק ספיקא, ואפי' אם נאמר דבחסרה מחמת חולי מסתמא כלה והולכת מעט מעט כדרך החולאים מ"מ י"ל דבאמת היתה כלה והולכת עד שהגיע כפול ומשם ואילך ניטלה בב"א כיון דלא אשתייר טפי מפול ולכך חוששין להחמיר מספק וא"כ התם דקאי אקרא דכתיב את שתי הכליות למעוטי בעלת א' בהא ודאי איכא לפרושי דמיירי מחמת חולי ומספיקא שריא דספיקא דאורייתא מה"ת להקל וא"ש ודוק, מיהו לקמן סימן ק"ט כתב בפלתי דרש"י סובר כהרשב"א דספיקא דאורייתא להחמיר מה"ת, ואין כאן מקומו:

או י"ל דרש"י סובר כדעת התוס' והרא"ש וש"פ דסוברים דבכל ספק שנולד אחר שנשחטה כראוי אמרינן נשחטה הותרה אם לא במקום דאיסורא שכיח טפי כגון בדרוסה וכמ"ש התוס' בא"ט דף מ"ג ע"ב וכאן נמי הוי ספק שקול וכדכתיבנא ולכן להדיוט מותר, והמחבר אזיל לשיטתו לקמן סימן נ"ב ס"ה דנפלה לאור ואינו יודע אי נחמרו בני מעיה דטרפה, ועיין פר"ח סימן כ"ט באריכות ולקמן סימן נ' ולכן מטריף נמי הכא משום דהוי ספק שקול ודוק. ובלאו הכי נמי מה"מ לכ"ע שרי בספק שקול דמוקמינן לה בחזקת היתר אלא מדרבנן אסור בספק שקול כמ"ש הפר"ח בכללי ס"ס ע"ש וא"כ התם דרש"י קאי על התורה דמה"ת בודאי שרי וא"ש:

סימן מה

(א)

מחבר **או** עוף שניטל כו'. דעת ר"ת להטריף בעוף בניטל האם דהיינו השלל של ביצים כפי מה שפירשו התוס' דבריו בפא"ט דף נ"ו ע"ב והקשו למה לא תני להו הך טרפות גבי טרפות שבבהמה ותירצו דבפלוגתא לא קמיירי כמו דלא חשיב ניטלה הנוצה לר"י ותמהו המפורשים הא הכא לכ"ע בבהמה כשרה ואף ר"ט דאסר חשיב לי' טועה והוא גופי' חזר בי', ונראה ליישב דבסנהדרין דף ל"ג אמרו אהא דמטריף ר"ט בניטלה האם

ובא מעשה לפני חכמים והתירוהו שאמר תודוס הרופא אין פרה וחזירה יוצאת ממצרים שאין חותכין האם שלה בשביל שלא תלד, ופירש"י וחזינן דמתקיימת, וכן בבכורות דף כ"ז ע"ב ואינה מתה הלכך לאו טרפה הוא משמע דעיקר טעמייהו דרבנן דס"ל טרפה אינה חי' ולכך מוכרת שפיר דלאו טרפה היא, וזהו דוקא למ"ד טרפה אינה חיה שפיר מוכח דלא כר"ט וכשרה, משא"כ אם נאמר דטרפה חי' ודאי דהלכתא כר"ט ור"ט דחזר בי' ואמר הלכה כמותך היינו משום דס"ל טרפה אינה חי' אבל למ"ד טרפה חיה ודאי יש לומר דבאמת טרפה ועיין תוס' זבחים דף קי"ו דנח הי' חי שלש מאות שנה למ"ד ט"ח וכן איכא למ"ד טרפה משבחת, ואם כן אין ראיה מדאינן מתים ושפיר י"ל דטרפה לר"ט כס"ד דר"י דטא"ח כפירש"י ולהכי לא נקט לוי משום דלא מיירו בפלוגתא כמו בנטילה הנוצה אף דר"ש ב"ח הראה דהנוצות חוזרין ע"ש בגמ' דף נ"ו ע"ב ולהכי לא חשיב נמי הך דטרפחות משום דלמ"ד ט"ח גם בבהמה טרפה וא"ש ודוק, וא"ל מהאי דריש א"ט דאמר בנחתכה רגליה דכשרה מפני שיכולה לכות ולחיתו ובעי למימר דר"י סובר הכי ופריך דהא ר"י ט"ח ס"ל ומשני דס"ל כר"י די"ל דזהו דוקא לס"ד לתרוצי לדר"י אתי ומוכרח דר"י סובר הכי מקושיות הש"ס משא"כ הכא כיון דעיקר הטעם משום דאינן מתים כפרש"י וא"כ למאן דאמר ט"ח י"ל דבאמת טרפה כיון דעיקר הטעם רק מפני שחיים ודוק. ובזה נמי ניחא דעת רש"י דפי' האיבעיא אי ס"ל כר"ט וקשה הא אפילו ר"ט חזר בי', ולפ"ז ניחא די"ל דס"ל ט"ח ור"ט חזר בי' משום דסבירא לי' טרפה אינה חיה, ואתיא שפיר כפשטא:

והנה הפר"ח הקשה לר"ת למה לא נקט לי' בהדי א"ט דבעוף, ובפלתי תירץ דלמתני' ודאי דכשרה אלא דאבעיא להו אי אינהו פליגי אמתניתין ומטריפים ומספק פסק ר"ח לחומרא ונכון הוא, דהא גם אם נוקי האיבעי' כפשטא דמיירי בבהמה מ"מ מוכרח דפליגי אמתניתין דחשיב ניטלה אם בהדי דכשרות ואעפ"כ לא הקשו התוס' אר"ח דפסיק דלא כמתני' והיינו משום דקיי"ל מעשה רב וכיון דמספקינן אולי היא טרפה והורו כך ומספיקא קיי"ל לחומרא, וא"כ ההד"נ אם מפרשינן האיבעיא בעוף כדעת ר"ח י"ל ג"כ דפליגי אמתני', ובזה מיושבים דברי התוס' ע"ש בפלתי ונכון הוא:

(ב)

ברמ"א **ויש** מחמירין בניקב כו'. נראה דזהו גם כן דעת ר"ח דפסק באיבעי' דטרפחת לחומרא, ותמהו התוס' עליו דהא ר"ט דאסר נמי חזר בו וכמש"ל, ולפ"ז ניחא דר"ח סובר דהתם האיבעיא הי' בניקב או נימוק דהוא גם כן מטעם נקב דמתחילה ניקב והא דחזר בו ר"ט היינו בניטל מיד כמו שהביאו ראי' ממשנה דבכורות דשם ניטל ביד, והתוס'

דלא פירשו כן דעת ר"ח היינו משום דסוברים בראב"ט דכל היכי דניקב טרפה כ"ש ניטל, ולהכי לא נקט ניטל לב וריאה ודקין ואם כן גם בטרפחת כיון דניטל כשרה הה"ד נקב אבל ר"ח י"ל דסובר כהרוקח ול"ק קושית התוס' ואם כן י"ל דבניטל אפילו בעוף כשרה ואתא מילתא דלוי כפשטי' ולפ"ז צ"ל הא דנטלה הטרפחת כשר היינו בניכר שניטל ביד או שנבראת חסרה אבל בלאו הכי י"ל שנימוק קודם כדלעיל סימן מ"ד סעיף ו' בכוליא, ומכל מקום נראה לדידן דאין להחמיר בזה כיון דדעת הרמב"ם דס"ל דכל אבר שטריפה בניקב כן הוא בניטל כמ"ש בפ"י מהל"ש הלכה י"ט, וכן בפרטי הטרפות שמנה לא מנה כלל ניקב הטרפחת וכן דעת התוס' והרא"ש והרשב"א והר"ן דכל היכי דניקב טרפה הה"ד ניטל, ואם כן הכא דניטל כשר הה"ד בניקב, ולכן יש להקל אף אם אינו ניכר שניטל ביד. ובלאו הכי נמי דעת רש"ל שחוזר להכשרה ולכן סמכינן הכא להקל ונראה דההד"נ אם נחתך מן האם דטרפה להרוקח דל"א ניקב לחוד ונחתך לחוד ואפילו לבעה"ע דפוסק כן בטחול מ"מ כאן כ"ע מודו דהא לא מיתבינן רק לר"ע וא"א אף לדידן תיקשי ותירץ דניקב לחוד הוא מוכרח א"ו דבהא ודאי נחתך ממנה כניקב דמי כיון דלא נזכר בגמ' לחלק בזה, והך דחותכין האם מתפרש להמחמירין דחותכין כל האם והוי ניטלה, והא דהקשו מחותך מן הטחול היינו דמן הטחול משמע מקצתה כמ"ש בפר"ח סימן מ"ג ע"ש:

והנה הא"ז כתב דנימוק הולד במעי אמה טרפה הבהמה, והקשה בפלתי לפ"ז לוקמי' כך משנה דזבחים דפריך אמתניתין דזבחים דנתערבו בטרפה היכי משכחת לה ולוקמי' בכה"ג דנימוק הולד ובהמה שלמה ולא הבנתי דבריו דהא בכלל טרפות פנימיות א"א להכיר מבחוץ אלא דקשה מנא ידעינן וההד"נ הכי נמי קשה מנא ידעינן דנימוק ואם אפשר לדעת אם נימוק הולד בקרבה אם כן גם עתה אפשר להכיר, ואולי כוונתו די"ל דמיירי דבהמה היתה מעוברת והי' נראה שהיא מעוברת ואח"כ לא הכיר עוברה שופטין דנימוק הוולד ולכך אינו ניכר, ולא ידעתי מנ"ל הא דאפשר דגם עתה ניכר, ודבריו צריכים עיון:

סימן מו

(א)

מחבר **ואם** חלב טהור סותם כשרה. מדברי התוספת פא"ט והפוסקים במה שכתבו בשם ר"י על מחט שנמצא בקורקבן וניקבה הכיס שלו וגם בשרו רק שהי' שומן סותם למעלה והתיר עכ"ל, מבואר דאפילו מחט תחוב בנקב וחלב טהור סותם כשר ש"ך, וכתב בפלתי שאין ראי' מדברי התוס' דאזלי לשיטתייהו דאינהו מפרשי שמא הבריא שמא תנקב וגם

בהמסס צריך להיות מעל"ע אבל לפ"ד הרמב"ם וכ"פ המחבר בסימן ל"ג דחוששין שמע העלה קרום מחמת מכה הואיל וקרומו רך כמ"ש הרא"ש כ"ש בשומן, נראה מדבריו דמפרש דכוונת הש"ך דלא חיישינן שמא ניקב גם השומן והבריא, ולזה כתב דאין ראיה מתוס', ולנ"ל דגם המחבר מודה בשומן דדוקא לעיל בווושט חוששין שהבריא משום דאיידי דפעיא בי' חזרה המחט לאחוריה משא"כ הכא אילו הי' ניקב לא הי' חוזר לאחורי' וכ"כ הרא"ש ורשב"א ור"ן ואם כן הכא דלא שייך האי טעמא ודאי דכשר ואפילו לרש"י דסובר בהמסס דאפילו באינו נקב מפולש טרפה היינו משום ה"ט דכתב הרא"ש והתו' בפרק המדיר משום שדופנו דק ולא כתב כלל הטעם מפני שהוא רך וא"כ גבי שומן ודאי סותם ולא חיישינן כלל שהבריא כמו בבית הכוסות וזה פשוט לפענ"ד:

גם מדברי הש"ך נראה שאין כוונתו רק להביא ראיי' דל"נ כיון דהמחט תחוב איך יסתום שומן כיון שמחט תחוב בו לזה הביא ראיי' מדברי התוס' דסוברין דאפילו בנקב המחט סותם וזה ברור בכוונת הש"ך ומדברי רש"ל בפ' א"ט דף מ"ח ע"ב דפי' טעמא דסימפון שניקב ובשר סותם אותו משום שהבשר רך ונכנס לנקב ולהכי לחבירו אינו סותם, א"כ משמע דבמחט דל"ש האי טעמא דשומן נכנס לנקב כיון דמחט מעכב אפשר שאינו סותם וי"ל דגם במחט כיון דבאמת במקום שהוא סתום אינה טריפה וא"כ גם המחט הוא סותם אלא דהטעם הוא מפני שהמחט עתידה להנטל או משום שמחסרת סביבותי' וא"כ גם שם כיון דתנטל המחט יסתום השומן שפיר סותם לעולם בכשהמחט בתוכה אין צריך לסתימה ואם תינטל יסתום השומן, ואפילו אם לא נאמר הך סברא מ"מ כיון שבהנטל המחט יסתום השומן כיון שאפשר שתיכשר גם עתה אינה טריפה כיון שאינה מוחלט שלא יחזור לכשירות וא"כ מ"ט במחט נמי שומן סותם וכן משמע שם דפריך מדר"ג דסובר סימפונא דאינקב טרפה ושם נמי כיון שיש מחט ניקב הסמפון בודאי ומשמע דלחבירו איתמר אבל שלא לחבירו הבשר סותם כפירש"י ואע"ג דהתם הי' מחט מ"מ סתם הבשר והה"ד נמי בשומן שסותם דאין חילוק בין בשר לשומן ודברי הש"ך מוכרחים. והנה דודי הגאון ז"ל בפלתי כתב דבושט נמי במקום שהוא דבוק לכשר נמי אין הנקב פוסל כיון דאדוק בו היטב שפיר סותם ואין לדקדק ע"ז דל"ה מאותו אבר והפוסקים הסכימו דגם בשר אינו סותם אם אינו מאותו אבר דז"א כיון דהכא הוא דבוק בתולדה הוי כמו ריאה שניקבה ודופן סותמה, ועיין פר"ח ס"ק ד' ולכן גם בושט כיון שהוא דבוק אצלו בתולדה שפיר אמרינן דסותם:

ובזה נראה ליישב דברי רש"י דפירש דושט אין לו בדיקה מבחוץ היינו לענין נקב שאין נקב ניכר בחוץ וכפי' המחבר לעיל סימן ל"ג, והתוס' בפא"ט הקשו עליו מהא דאמר

בא"ט שני עורות יש לו לוושט חיצון אדום ופנימי לבן ניקב זה בל"ז כשר והקשו התוס' כשניקב הפנימי איך אנו יודעין אם ניקב החיצון אם לא הא אין לו בדיקה ולכאורה י"ל דלהכי אמר ניקב זה בל"ז כשר לאשמועינן דאם ניקב החיצון באופן שהנקב ניכר בו דודאי לפעמים ניכר גם בחיצון, אלא שאין סומכין על הבדיקה דלפעמים אין נקב ניכר בחיצון ואשמועינן בניקב חיצון לחודי' והפנימי יש לו בדיקה דכשר וצ"ל דקושיות התוס' הוא כיון דלא משכחת לה ניקב זה בל"ז יהי' כשר רק בפנימי (נ"ל בחיצון) לחוד אבל אם ניקב הפנימי אף אם אין בחיצון נקב טריפה משום שאין לו בדיקה לא הל"ל רק ניקב חיצון ומאי נ"מ במאי דניקב פנימי לבד דכשר דז"א. ולפ"ז ניחא דודאי בבשר ועור יש בדיקה משא"כ אם ניקב הפנימי במקום שהוא דבוק בבשר כשר דאף שאין לו בדיקה מ"מ העור ובשר יש להם בדיקה, וא"כ אם נאמר דניקב פנימי לבד יהי' טריפה ואין מועיל סתימת העור והבשר כיון שהחיצון הוא מפסיק דל"ד כנקב מפולש וכמ"ש האחרונים בטחול לא מהני סתימה כיון שאינו מפולש ופשוט משא"כ אי אמרינן דניקב הפנימי כשר עד שינקב גם החיצון, וא"כ בניקב הפנימי אף שאין לו בדיקה בחוץ מ"מ הוא כשר דבשר סותם ולפ"ז אמר דניקב זבל"ז היינו משום דגם בפנימי אפשר שיוכשר במקום דביקות העור והבשר ולהכי אמר דניקב זבל"ז דגם בפנימי יש נפקותא וא"ל דבמקום שהוא דבוק שם גם דניקבו שניהם כשר דמ"מ אין לומר דניקבו שניהם כשר כמו דהאמת טריפה בניקבו שניהם רק מקום דבוקו ואתי לאשמועינן גוף הדבר דניקב זבל"ז כשר וממילא שמעינן דדוקא היכי דשייך להכשיר וליכא חשש דניקב גם החיצון וא"ש אלא דהפוסקים לא הזכירו כלל דין זה בוושט:

ולכן נראה דכיוון דקיי"ל בניקב זה שלא כנגד זה טריפה והיינו משום דזימנין דמהנדזין בהדי הדדי מהדרנא כאן כיון דניקב בפנימי יש לחוש שניקב החיצון שלא כנגד הפנימי, במקום שאין דבוק בבשר דאין כל הוושט דבוק כמ"ש בפלתי וא"כ לפעמים יזדמנו שניהם יחדיו ויהי' שלא כנגד הבשר, ואין כאן סתימה, והנה הוי ודאי כיון דליכא חששא רק דלפעמים יזדמנו יחדיו ובהכי א"ש טפי דברי רש"י דלהכי אמרינן ניקב זבל"ז משום דאף דניקב הפנימי לחוד כיון שאין נקב ידוע בחיצון, רק משום שאין לו בדיקה ושמא ניקב גם החיצון וא"כ יש ס"ס שמא ניקב גם החיצון ספק לא ניקב, ואת"ל גם החיצון, הרי הבשר סותם דשמא לא יזדמנו יחדיו משא"כ בניקבו שניהם לא מהני מה שהוא נגד הבשר דשמא לא יהי' כנגדו דלפעמים איידי דפעיא בי' יהי' שלא כנגד הבשר ודוק, ואף דהרמב"ם בפרק ד' מה"ט כ' דהוי נבילה ול"ב דהוי ספק מ"מ י"ל דרש"י סובר כן כפשטא דלישנא דזימנין דמהנדזין בהדדיו אפשר שלא יודמנו ולא הוי רק ספק:

שם **כשרה** כתב באו"ה דדוקא בדבר שניקיבתו במשהו, אבל בדבר שצריך שיעור לחסרונו כגון טחול לא מהני סתימה בחלב ובשר, ובד"מ השיג עליו דכל הנקובים צריכים להיות מפולשים או ניקב לחלל בדבר שיש בו חלל דהוי כמפולש כמ"ש התוס' בפא"ט והאחרונים השיגו על רמ"א דהדין עם או"ה דבשלמא בנקב שמצריך להיות מפולש שפיר אמרינן באם שומן סותם אינו מפולש משא"כ בטחול דאין צריך להיות מפולש מאי נ"מ בסתימות שומן ע"ש, ולהליץ בעד רמ"א נראה דקשיא לי' מהא דמסיק בפא"ט אתנא דבי ר"י דכולהו נקובים חשיב כחדא וקשה הא כתבו התוס' שם דלהכי לא בעינן חסרון בריאה דבבשרה נטרפת או מפני שאין שיעורן שוה וא"כ גם בטחול לא ימנה לא' עם שאר נקובים כיון דאין השיעורין שוין דכל נקובים צ"ל מפולשים ובטחול אין צריך שיהי' מפולש, וכבר הרגיש בזה ד"ז הגאון ז"ל בסימן מ"ג, ולכך ס"ל לרמ"א דגם בטחול הטעם הוא מפני שהוא עב לכך אין צריך שיהי' מפולש ואם לא ישאר כד"ז הרי הוא כמפולש וסופו לנקוב כולו וכן הוא לשון הרמב"ם והמחבר לעיל סי' מ"ג ה"ה כמפולש והשתא הוי שפיר כחד טרפות כמו שאר נקובים דכולם צריכים להיות מפולשים, ואפשר דהטעם הוא באם לא ישאר כד"ז סופו לנקוב כולו, ואם כן כיון דאין הטעם להטריף רק מפני שהוא כמו מפולש עכ"פ לא עדיף מנקב מפולש דמועיל סתימת בשר ואף אם ניקב מעבר לעבר וסתמו חלב נכשר:

זו מה שרצינו להליץ בעד רמ"א:

אלא דבפלתי תמה דאי' ואיפה הוא החלב הטהור אשר יסתום בטחול כי הטחול דבוק לחלב הכרס שהוא טמא, ואם כן מה בצע בדברים אלו עם שאין נ"מ לדינא ואינו במציאות. וליישב בעדם נראה דס"ל כמ"ש הדרישה דטעם הטרפות בטחול הוא מפני שיגיע לקותא לכרס ממנו וכמ"ש לעיל סי' מ"ג באורך, ואם כן אין טרפותו מחמת עצמו, והנה לעיל סימן מ"א ס"ח פסק המחבר להטריף בניקב הטרפש וכ' בט"ז ס"ק ט' לפמ"ש המרדכי שאינה טרפה מחמת עצמה רק מחמת שסוף הכבד להנטל לכך מהני סתימת הנקב בקרום מחמת מכה ואפילו בחלב טמא נמי הוי סתימה ואם כן הה"ד והוא הטעם כאן בטחול כפי דעת הדרישה שאינה טרפה מחמת עצמה מועיל גם כן סתימת חלב טמא אם הי' צריך נקב מפולש וזהו שנחלקו האו"ה ורמ"א אם דינו כמפולש ומועיל סתימת החלב טמא או דשאני טחול משאר נקבים וזהו ברור ונכון יותר מכל ישובים שנאמרו, ולענין דינא פשיטא דקיי"ל כדברי האו"ה כי לפי זה נסתר מה שכתבתי להליץ בעד רמ"א, ולכן העיקר כדברי האו"ה ודו"ק:

(ב)
מחבר **ואם** החזירן אם נתהפכו אע"פ שלא ניקבו טרפה. והקשה בפלתי לפי זה מאי דחוק בזבחים לאשכוחי מציאות טרפה שנתערב ולא הוכר בין הכשרות לוקמא בכה"ג כגון שנתערבה בהמה שנהפכה מעיה ע"י שנקרעה הבהמה ונהפכו בני מעיה, ואפילו יהי' ניכר י"ל שנתערב בין אשר לא נהפכו ונתפרו, ואפשר לומר כמ"ש התוס' בחולין כ"ח ע"ב דאם מפריד העור ובודק ה"ל מום וההד"נ כאן אם נקרע העור ה"ל מום, ועיין ברמב"ם בפ"ב מאיסורי מזבח, וא"כ כיון דבמתניתין נקט שם בטרפה ירעו עד שיסתאבו משמע דהשתא אין בהם מום, ואתי שפיר:

(ד)
מחבר **מחט** שנמצא בדקין טרפה כו'. זהו מדברי הר"ן בפא"ט שמדמה דקין למרה לפי שיטתו שסובר הטעם במרה שבכניסתה ניקבה המרה, והפר"ח כתב דמדברי הרמב"ם והמחבר לעיל סי' מ"ב ס"ט שלא חשש אלא שניקבה בכניסתה הא לא"ה לא חיישינן מנקיבות המרה ע"ש, ולשיטתו אזיל דפי' שם דעת הרמב"ם וש"ע שהטעם משום קני הכבד, מיהו לפמ"ש שם שגם הרמב"ם והמחבר חששו שניקבה המרה א"כ משמע שגם כאן חיישינן לנקובת הדקין אלא דמ"מ יש להכשיר כאן די"ל דשאני מרה דל"ל דוכתא למיפק כמ"ש בש"ך ס"ק י"א וכן משמע בגמ' דף י"ג ע"ב דאמרינן גבי נמצא בושט דודאי כשרה דכולהו חיוי ברייתא קוצי אכלי וכיון שאכלם הקוצין ושכיחין בושט גם בדקין שכיחין דהא לשם הולך המאכל ואין ספק שאם שכיחין בושט שגם בדקין שכיחין ואפילו הכי לא חיישינן שינקבו הדקין וכן הסכימו האחרונים להכשיר בהפסד מרובה כאן באם נמצא לארכו אבל בנתחב דעתן להטריף, ולא הבנתי דבריהם דהא הר"ן יהיב טעמא מפני שיש לחוש שניקבו הדקין ואין להם בדיקה בנקב משהו וזהו דוקא אם כל הדקין הם בחשש נקב אבל במקום ידוע ודאי כ"ע מודו שיוכל לבדוק ואם כן גם בתחוב כיון שנבדוק ולא יהי' נקב מפולש גם הר"ן מודה שאין לחוש לנקיבה שידוע שאינו מפולש, ועיקר טעמא דהר"ן אינו רק משום דכל הדקין הם בספק ולכך קשה בדיקת הדקין ואם כן משמע כאן שיש מקום ידוע ואין לחוש למקום זה בפרט להמכשיר בהמסס שניקב מצד א' וכ"כ הר"ן גופי' וכ' הטעם שדי בבדיקה דאין לחוש לקרום מחמת מכה דמינכר בבדיקה ע"ש, ואם כן כאן אין חשש כלל במקום שנתחב אדרבא זהו רחוק יותר שנאמר שכבר ניקבו הדקין ויצתה המחט וחזרה ונתחבה וא"כ לא ישאר רק חשש שניקבו הדקין ובזה דעתו להכשיר וצ"ע ועיין לקמן סעיף מ"ד ובהכי ניחא דבהגהות או"ה הגי' דבתשובת הגאונים מיירי באינו תחוב, ולפמ"ש גם האו"ה ידע

מזה אלא דפשיטא לי' כיון שאין חשש במקום אחר רק במקום התחיבה שפיר כיון דלא יצא לחוץ חילוק:

אם באותן כו' יש אוסרים במשהו כו'. בש"ך הביא דעת הל"ח שפסק כהמכשירין ובש"ך הסכים עמו בהפסד מרובה וכתב שם שדעת הר"ן כן הוא, והנה בגמ' דף ן' גרסינן אמר זעירי חלחולית שניקבה כשרה וכמה אר"א אר"י מקום הדבק ברובו שלא במקום הדבק במשהו כו' ור"נ אמר מקום הדבוק אפילו ניטל כולו כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסה, ועל אותו כדי תפיסה נחלקו הפוסקים דהרא"ה בב"ה דף ל"ו ע"ב הקשה לפ"ז הא דזעירי היכא מיתוקמא אי במקום הדבק אפילו ניטל כולו כשר ושלא במקום הדבק היא טרפה במשהו וע"כ דקאי על. המקום תפיסה שכשר בניקב עד רובא, והר"ן כתב הלכך דזעירי למעלה ממקום הדבק מיתוקמא, ותמה עליו הב"י וכתב דדוחק לומר דהכי מפרש הר"ן מקום הדבק ברובו אם ניטל רובו כשר גם כן ושלא במקום הדבק כשר במשהו ע"ש. ובאמת בדברי הר"ן ודאי א"א לומר כן דהר"ן פירש שם להדיא דמקום הדבק ברובו טרפה ושלא במקום הדבק טרפה במשהו אמנם ברש"י מבואר דמפרש ברובו אפי' ניטל רובו כשר ע"ש ברש"י וע"כ רש"י מפרש דהכי קאמר וכמה דקאי אזעירי דאמר ניקבה כשרה ומשמע ברובו בודאי טרפה וע"ז הקשו וכמה וקאמר דמקום הדבק אפילו ברובו כשר וא"כ כיון דמפרשין מקום הדבק ברובו כשר ע"כ צ"ל הך שלא במקום הדבק במשהו היינו דכשר במשהו ודזעירי מתוקמא שלא במקום הדבק כמו שביקש הב"י לפרש דברי הר"ן, וא"כ לשיטת רש"י בניקב אפילו שלא במקום הדבק כשר כ"ש באותו כדי תפיסה, וזה ברור, ואם כן גם דברי רש"י מסכימים לדברי הרא"ה להכשיר בניקב המקום תפיסה, ובהכי מיתוקמא דזעירי, ומ"ש הרשב"א במ"ה שם לא הבנתי כלל דפשוט שהרא"ה מפרש דזעירי על המקום תפיסה שכשר בניקב וברובו טרפה וכן משמע בגמרא, דמ"ש הרשב"א דלניקב קרי זעירי ניטל לא מסתבר כלל, וכן מצינו בגמרא דף נ' ע"ב גבי זפק דאמר ניקב הזפק טרפה ר' אומר אפילו ניטל ש"מ לרבנן דאמר ניקב כשר שמעינן דניטל טרפה ולכן נראין דברי הרא"ה, וגם מדאמר מקום הדבק ברובו משמע ודאי אפילו אותו כדי תפיסה ברובו דהא גם זה נקרא מקום דבק, ואם כן אם נימא דאותו כדי תפיסה טרפה במשהו, ע"כ רבא פליג אר"י בתרתי והיינו במה שמחמיר שאם נפסק ברובא טרפה ובזה פליג ואמר דאפילו ניטל כשר וגם במה שמקיל באותו כדי תפיסה אם לא ניטל רובו ורבא סבר דטרפה במשהו, א"כ ה"ל לומר לא תתלו כו' במה שהכשירו אם לא ניטל רוב ולרב נחמן באותו כדי תפיסה טרפה במשהו, גם ה"ל לבאר דגם באותו כדי תפיסה פליג על ר' יוחנן ומטריף, אלא ודאי ברור שלא בא לחלוק על ר' יוחנן זולתי

במה שמטריף ברובו אף אם נשאר כדי תפיסה, אבל בזה שאמר שמקום הדבק אינו טרפה במשהו מודה לי' ומנ"ל לאפושי פלוגתא, וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ו מהלכות שחיטה הלכה י"ו על חלחולית שניקב טרפה כשאר המעים בד"א שניקב לחלל הבטן כו' כמ"ש המחבר כאן, וכתב אם ניקב במקום הדבק כשר, ומשמע ודאי דבכל מקומות כשר אפילו באותן ד' אצבעות, אח"כ כתב שאפילו ניטל כל המקום הדבוק כשר, משמע ודאי שלא בא בזה להחמיר אלא להקל, אבל במה שאמר דניקב כשר במקום הדבק בזה ודאי אפילו במקום תפיסה כשר ובסיפא לא בא אלא להקל שאם נשארו ד' אצבעות כשר אפילו ניטל וניקב בכל מקום הדבק כשר, וזה ברור לפענ"ד ברמב"ם וכן נראה ג"כ מדברי הרי"ף שהביא הא דזעירי, ואי סבירא לי' כרשב"א ל"ל להביא הך דזעירי כלל כיון שאין מקום שמכשיר בניקב ולא ה"ל להביא אלא דר' יוחנן ור' נחמן דפליגי בניטל מקום הדבוק, אלא ודאי דס"ל כהרא"ה ומפרש דזעירי מיירי באותו כדי תפיסה וא"כ כיון דהרא"ה ורש"י ורמב"ם וכ"מ מדברי הרי"ף נמי וכן מסקנת הרא"ש והר"ר יונה והטור ורי"ו והר"נ לפי' הב"ח, ומ"ש הר"ם בגליון הרי"ף על דברי הר"ן לא נראה כלל ואין לו ביאור ע"ש, ואוסרין לא מצינו זולת הרשב"א והי"א שהביא הרא"ש. דברי המכשירין נראין עיקר ופשיטא דיש להקל בהפסד מרובה כמ"ש הש"ך, ולאפוקי מדעת פרי חדש שמטריף אפילו בהפ"מ ולא נחית לדקדק בדברי רש"י והפוסקים שהבאתי ע"כ הארכתי קצת אף שהדברים פשוטים, והנראה לענ"ד כתבתי:

שם **רוב** רחבו הכונה כמו שפרש"י אהא דמקום הדבוק ברובו אפילו נקדר וניטל דופנו העליון או תחתון ברובו כשרה ע"ש, וכאן נמי הכונה שאינה טריפה עד שינטל רוב רוחבו. ונראה ברור דאף אם נפסק רוב של ד' אצבעות נמי טריפה כמו פסיקת הגרגרת היינו שנפסק רוב הקפו, וכן נראה מדברי הרא"ה והמפרשים שפירשו דזעירי אמקום תפיסה וע"ז אמר ניקבה כשרה, ומשמע דוקא נקב כשר אבל בנפסק רובו טריפה והמחבר שכ' עד שינטל רוב רחבו וס"ל אפילו ניטל רצועה באורך מ"מ אם לא נקדר רובו ברוחב כשר אבל אם נפסק אותו כדי תפיסה ברובו נמי טריפה ודוקא נקב כשר בו ודין מקום התפיסה כדין חוט השערה להך דיעה וזה ברור ופשוט והאחרונים לא ביארו זה:

סימן מז

(א)

מחבר **כמעי** העוף כו' בין בעוף בין בבהמה משמע דגם בעוף טריפה בנמצא מעי יתר ואילו בסעיף שאח"ז דבעוף כיוצא בזה כשר, והסתירה מבוארת והש"ך פי' דהמחבר

בסעיף שאח"ז מיירי בחוזרים ומתערבים ולכאורה תמוה דאיך אמר בד"א בבהמה הא בחוזרים ומתערבים גם בבהמה כשרה ואם מיירי באמת באופן שבבהמה טריפה למה נכשיר בעוף דהא עכצ"ל כפי ב' של רש"י דאינו כשר כנגדו בעוף אלא במה שדרכו כן בכל עוף כמ"ש רש"י בחולין דף נ"ח ע"ב ועיין בפלתי, ואפשר ליישב דברי הש"ך דכך הוא כונת המחבר דבבהמה בעינן להך דעה שיהי' כלין למעלה ולמטה כאצבע לאידך דיעה וס"ל להמחבר כיון דקיי"ל בכל שיעורין משערין הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, כדלעיל סימן מ"ו סעיף ה' וסימן מ"ב ס"ב וסימן ל"ד וסימן כ' הה"ד ס"ל להמחבר כיון דבבהמה סגי כאצבע למעלה ולמטה סגי לפי ערך זה אין צריך בעוף אלא כ"ש חוזר ומתערב אפילו כ"ש סגי מיהו לפ"ז צ"ל שגם למעלה אין יוצאים מב' מקומות נפרדים, ומ"מ זה דוחק ובט"ז תירץ דזהו סיום דברי הי"א דלהך דעה בעוף כשר לגמרי ולכאורה היאך תלי דין זה דעוף בדעת הרמב"ם ודודי הגאון ז"ל בפלתי ביאר דברי הט"ז דודאי י"ל שני פירושים ע כנגדן בעוף דהיינו כפי' א' דרש"י דקים להו דבעוף אין יתר פוסל או כפי' ב' דלא מיירי רק במה שדרכו כך ומי יכריע, אלא דיש להבין אהא דאמרינן העיד נתן בר שילא על ב' בני מעים היוצאין מן הבהמה כא' שהוא טריפה וכנגדן בעוף כשרה, בד"א שיוצאין משני מקומות אבל ממקום א' וכלין עד כאצבע וי"א מפרשין שצריך שיהי' המעי שלם עד כאצבע וא"כ ק' למה אמר מב' מקומות אפי' ממקום א' אם אין כאצבע שלם טריפה וליפלוג בדידי' וצ"ל דמי הוי נקט כמעי א' אלא שבתוך שיעור אצבע יוצא מעי אחר ה"א דבעוף אינו כשר רק ביוצא ממעי א' אבל בשני מקומות נפרדים אפילו בעוף טריפה, ולהכי קמ"ל דאפילו בשני מקומות כנגדו בעוף כשר ומוכח כדעת ב' דבעוף בכל גווני כשר משא"כ להרמב"ם שסובר שאין צריך שיעור אצבע וא"כ זהו הפי' בשני מקומות היינו מפורדים לגמרי ובמקום א' היינו אפילו מחוברין כ"ש א"כ אין ראי' להתיר ע"ש אילו דבריו ז"ל ולכאורה תמוהין הם דאם נחשוב זה להוכחה א"כ אכתי קשה להך מ"ד דס"ל שצריך להיות הדרי וערבי למטה כמו שפסק בש"ע כאן שצריך שגם למטה יהי' מעי א' ולמעלה לחוד לא מהני מה שהוא א' כאצבע, דלהך מ"ד צריך להיות כלה למטה ולמעלה לחוד לא מהני וא"כ אכתי קשה למה נקט מב' מקומות אפילו ממקום א' ואפילו אם יוצא מתוך אחר שיעור כמה אצבעות מ"מ צריך להיות מתערבים למטה וא"כ אפילו ממעי א' נמי טריפה אם אינו חוזר ומתערב למטה, וע"כ מוכח דקמ"ל בעוף אפילו מב' מקומות כשר כמו לשיטת ה"ג וא"כ אפילו לשיטת הרמב"ם יש הוכחה זו ואכתי לא תלי זה בזה:

ונראה ליישב דודאי להך מ"ד דס"ל דצריך להיות הדרי וערבי למטה א"כ כך הוא הפירוש אם יוצאין ממ"א והיינו ממעי א' וכלין עד כאצבע לשיטת הרא"ש היינו שמתחבר למטה כאצבע ונעשה אחד, ולשיטת הרמב"ם אפילו כ"ש כל שנעשה כאצבע שהוא אחד עכ"פ צריך ע"כ להך מ"ד אפילו הדרי וערבי למטה שיהי' למעלה אחד עכ"פ כל שהוא בעינן וכ"כ הרא"ש בהדיא פי' דהדרי וערבי למטה כרוחב אצבע סמוך לבית הרעי ולמעלה אפילו אין ברוחב חיבורן אלא כל שהוא כשרה עכ"ל, וא"כ ביוצאין מב' מקומות נפרדים לגמרי ואינן מחוברין אפילו כ"ש טריפה וא"כ לק"מ למה נקט מב' מקומות דמשני מקומות אפילו מתחברים ומתערבים למטה מ"מ טריפה אפילו כלין עד כאצבע אבל ממקום א' אם כלין עד כאצבע למטה כשרה ולהכי נקט מב' מקומות דזהו בכל גווני טריפה אפילו כלין עד כאצבע ובמקום א' בכלין עד כאצבע כשר ולא חלה הקושיא כלל מיהו למ"ד דלא הדרי וערבי והדבר תלוי שלמעלה יהיו כלין ברוחב אצבע ודאי קשה ליפלוג בדידי' אם כלין פחות מכאצבע טריפה אפילו במקום א' דלדידי' אפילו הדרי וערבי למטה אפילו יותר מכאצבע מ"מ טריפה, כיון דלמעלה אין כלה כאצבע דמה"ט בעי הש"ע לאידך דעה שיעור אצבע למעלה אע"פ שיש שיעור אצבע למטה והיינו משום דמספקא לי' שמא הלכה כמ"ד שא"צ עירוב למטה וא"כ לא מהני מה שנתערבו למטה אם אין למעלה כאצבע כמבואר בפוסקים וא"כ קשה ליתני ביוצא ממעי א' דלהך מ"ד אפילו כלה למטה לא מהני ושפיר קשה ליפלוג בדידי', וזה דוקא להפוסקים שצריך למעלה שיעור אצבע ושפיר קשה דלהך מ"ד דלא הדרי וערבי ליפלוג בדידי' אע"כ קמ"ל דבעוף בכל גווני כשר ז דמוכח להך מ"ד ש"מ כפי' ראשון של רש"י אפילו לאידך מ"ד דבזה לא פליגי, ובזה שפיר לשיטת הרי"ף והרמב"ם לק"מ דלמ"ד הדרי וערבי י"ל להכי נקט ב' מקומות דבזה אין מועיל הדרי וערבי ולמ"ד לא הדרי וערבי בלא"ה היינו מקום א' אפילו משהו כל שהו מעי א' וכלין עד כאצבע הכוונה שיהי' מעי א' לגמרי א"כ לא מוכח מידי לשום מ"ד וכמ"ש ולכן טרפה, משא"כ להרא"ש מוכח דבעוף כשר, כנ"ל וצדקו דברי הפלתי דחד בחברי' מישך שייך ודוק:

וראיתי להר"ן שכתב לגירסת בה"ג דבין למ"ד דהדרי וערבי ובין למ"ד דלא הדרי וערבי לא בעינן שיהי' הפיצול חוזר ומתערב תוך רוחב אצבע אלא כל שהוא חוזר ומתערב למטה כאצבע סמוך לבית הרעי מותרת כו' ע"ש. ולכאורה תמוה דהא למ"ד דלא הדרי וערבי וצ"ל כלין למעלה א"כ מה מועיל מה שמתערב למטה כאצבע דהא לדידי' בלמעלה תליא מילתא וצ"ע, ועיין בגליון הרי"ף, ועלה בדעתי לומר דס"ל להר"ן דודאי אי נימא כגי' ה"ג ונאמר דלהך מ"ד דבעי הדרי וערבי צריך שיתערב למטה כאצבע ולמעלה לא

מהני, ולמ"ד אע"ג דלא הדרי וערבי למסקנא צריך שיהיו כלין למעלה כאצבע ולמטה לא מהני, א"כ איך שייך ע"ז לשון אע"ג דלא הדרי וערבי דמשמע שבא להקל ולומר שא"צ שיתערבו למטה מ"מ כשר, וקשה הא למ"ד דהדרי וערבי מכשיר אפילו אין למעלה כאצבע מעי א' וא"כ פליג עלה אידך בתרתי ואיך אמר אע"ג דלא הדרי וערבי נמי כשר הא למ"ד הדרי וערבי מיירי הברייתא אפילו באין למעלה מקום א' כאצבע ובזו טרפה באמת לאידך מ"ד ואיך אמר אע"ג דמשמע שבא להקל ולא להחמיר והכי ה"ל למימר ולפרושי אם כלין למעלה כאצבע אע"ג דלא הדרי וערבי אם אין למעלה כאצבע אפילו הדרי וערבי טרפה ותו דלפ"ז נחלקו בסברות הפוכות למ"ד הדרי וערבי אם יש כאצבע למטה כשר ואם אין למטה כאצבע אע"פ שכלין למעלה עד כאצבע טרפה, ולאידך מ"ד הוי איפכא אם כלין למעלה כאצבע כשר אע"ג דלא הדרי וערבי כלל ואם אין למעלה כאצבע אף שכלין למטה כאצבע מ"מ טרפה וזהו לא מסתבר כלל, ע"כ מפרש הר"ן דודאי לכ"ע אם הדרי וערבי וכלין למטה כאצבע ודאי מסתבר טפי להכשיר דנקרא מעי אחד ובזו לכ"ע כשר ואידך מ"ד ס"ל שאין צריך שיתערבו למטה כלל כאצבע ואפילו אין למטה כאצבע כל שיש למעלה כאצבע כשר אבל אם יש למטה כאצבע אפילו אין למעלה אלא כל שהוא כשר לכ"ע ולא בא אלא להקל ולומר שא"צ שיתערבו למטה וכמ"ש הוי סבר דגם למעלה אין צריך ופריך מכלין עד כאצבע ומשני מאי כלין למעלה היינו דלמעלה צריך שיהיו כלין עכ"פ אבל בכלין למטה כ"ש דכשר, ואם כן א"ש מ"ש הר"נ כל שהם כלים למטה לכ"ע כשר דבזה כ"ע מודו, וזה נכון בפי' הגמרא ואין כאן סברות הפוכות, ומיושב נמי קושיא הנ"ל למה נקט מב' מקומות דבזה אפי' הדרי וערבי למטה טרפה וא"ש ודוק:

איברא לפ"ז קשה על הר"ן שכתב דלהאי פירושא אינו כשר אלא א"כ מתערבין כאצבע למעלה וכאצבע למטה, וקשה כיון שיש כאצבע למטה לכ"ע כשר אפי' אין למעלה רק כ"ש וליכא למיחש למידי וצ"ע, ומ"מ בדעת בעל העיטור שהובא בב"י נראה לפע"ד לפרש כמ"ש וכן נוטים הדברים בפשט הגמ' אלא דמדברי הפוסקים שהצריכו אצבע למעלה אף שיש כאצבע למטה לא משמע כן:

מיהו קושיא זו דל"ל למימר בב' מקומות אפילו ממקום א' כל שהוא בתוך רוחב אצבע טרפה כנ"ל, י"ל דהא בלא"ה הקשה הרשב"א על דבריהם דמאי קמ"ל שכשרה פשיטא כל עוף דרכו בכך עיין בת"ה דף ל"ז ע"ב, ונראה דקמ"ל עיקר רבותא דאף דכיוצא בזה בעוף כשר והוי ס"ד כיון דכל עוף כן הוא גם בבהמה יראה וימצא כן לפעמים ותכשר, ולכך קמ"ל דאף באם היתה באותו אופן שכשר בעוף מ"מ טרפה בבהמה ואין למדין

מעוף וכן מדויק לשון הגמרא, וא"כ י"ל לא מבעיא ביוצא ממעי א' שגם בעוף כיוצא בזה טרפה אלא אפילו אם הם מובדלים שבעוף כזה הוא כשר לגמרי מ"מ בבהמה טרפה ולק"מ ודוק, ועיין תשובת הרא"ש וראב"ן דדוקא מה שכנגדו בעוף טרפה כדלקמן ס"ה: **ואפשר** ליישב דברי הש"ך דהש"ע מיירי בס"ב במעורבים למעלה ולמטה אפילו משהו וה"ק בד"א שאם אין כאצבע למעלה ולמטה טרפה זהו דוקא בבהמה אבל בעוף אין צריך לשיעור אצבע והכריע כן מסברא דנפשי' דלא מצינו מי שמחמיר ואומר דגם בעוף טרפה זולת הרמב"ם שמפרש כן והרי הרמב"ם סבר שאין צריך שיעור אצבע ולאידך דעות המצריכים שיעור אצבע י"ל דס"ל דבעוף כשר יתר מעים וכן דעת הרשב"א ז"ל וכן פסקו ב"ח ופרי חדש שצריך שיתערבו למעלה ולמטה ובכל שהוא סגי ומ"ש הפר"ח ס"ק ד' דבכל גווני מכשיר ההג"ה כו' ע"ש לא הבנתי ע"ש, וגם הרשב"א שסובר כהי"א ואפ"ה הביא דעת האוסרין בעוף:

(ב)

מחבר **ה"ז** מותרת ואין כאן יתר. זהו שיטת הרמב"ם והרי"ף עיין בר"ן וב"י שמפרשין כלין עד כאצבע היינו שנעשין מעי א' כאצבע שהוא א' ולמ"ד הדרי וערבי א"ש וכלין עד כאצבע היינו שלמטה נעשה מעי א' ולמ"ד לא הדרי וערבי נדחק הר"ן וב"י לפרש לשון וכלין עד כאצבע והפר"ח כ' דגורסין דכלין למעלה הוא כגי' ה"ג ור"ל אע"פ שאין לו רק פה אחד והוא סוגרו ואינו חוזר ומתערב למטה מ"מ כשר, ונראה דקשיא להו להר"ן וב"י כיון דנקט יוצאים ממקום א' והכוונה שהם מעי א' בראשו א"כ ל"ל כלל הך וכלין לא לינקט אלא יוצאין במקום א' והיינו שהם מעי א' וכשר ולכך הוכרח הב"י לומר דקאי על הפה שסתום ע"ש, שוב ראיתי שגם מהרש"ל פא"ט סימן ק"ח פירש כדברי הפר"ח אלא שכ' שגירסתו כגי' ה"ג לדעת הרא"ש:

שם ברמ"א **וכן** עיקר הפר"ח הביא גם דעת רש"י לחוש לו דס"ל שצריך שלא יהיה המעי יותר מכאצבע, וצריך ג' תנאים א' שיהי' ברוחב המעי אצבע קודם הפיצול, ב' שלא יהא באורך ובפיצול (יותר) מאצבע, ג' שיחזור ויתערב למטה כרוחב אצבע, והט"ז והש"ך לא הביאו דעת רש"י ונראה דס"ל כיון דהרי"ף והרא"ש והרמב"ם והר"ן וה"ג וב"ע, ודבריהם מרווחים בפי' הגמרא ובפרט שגם לשיטת רש"י למ"ד דלא הדרי וערבי אפילו המעי יותר מאצבע כל שמתערב למטה כאצבע כשר, והפוסקים לא פסקו כשני מ"ד להחמיר אלא משום דמספקא להו כמאן הלכתא, והפר"ח גופי' כתב בכללי ס"ס דמה"ת אפי' ספק פלוגתא מוקמינן בחזקת היתר וא"כ גם לרש"י מן התורה אמרינן נשחטה הותרה אלא דמדרבנן הוי כודאי וא"כ כדאי הם פוסקים הללו לסמוך עליהם וא"צ לחוש לדעת

רש"י כלל ובעוף ודאי אין צריך לחוש לפי' רש"י כיון דבלא"ה יש מכשירין וכן פסק מהרש"ל פ' א"ט ודוק:

(ה)

מחבר **הדרא** דכנתא כו'. האחרונים תמהו דזהו נגד סעיף א' שהצריך שיהי' המעי א' מב' ראשיו, ותירץ בש"ך סק"ז דבס"א מיירי ששניהם יוצאין מהקיבה וכאן מיירי שיוצאין מן הדקין, ובפלתי תמה עליו דהא בס"א הצריך שיצא אחר כאצבע למעלה ואפ"ה צריך גם כאצבע למטה, ונראה כוונתו דאפי' לדעת הראשונה שא"צ כאצבע מ"מ ודאי דמיירי עכ"פ שיוצאין למעלה עכ"פ מהמעי דמשהו עכ"פ צריך ואפ"ה צריך שיהי' א' גם בראש שני, ודוחק לחלק בין משהו ליותר, וגם מדאמר סתמא כענף היוצא מן הבד משמע אפילו יותר משיעור אצבע מ"מ צריך שיהי' א' משני ראשיו ותו דגם הרא"ש סותר דבריו ובש"ך ישב בזה דעת הרא"ש ג"כ והרא"ש סובר שצריך למעלה ולמטה כאצבע, וביארתי הדברים מפני שראיתי בפ"מ שכתב שלא הבין דבריו, והנה ד"ו הגאון ז"ל ישב דבריו, ולפי שדבריו קשין ההבנה אמרתי לבארו, וכוונתו דקשה על הרא"ש שגורס בהיפך בשלמא למ"ד דלא הדרי וערבי היינו דכלין למעלה אלא למ"ד הדרי וערבי מאי כלין עד כאצבע, ופי' הרא"ש דלהך מ"ד דלא הדרי וערבי א"ש שלמעלה הם מעי א' כאצבע אבל להך מ"ד דהדרי וערבי מאי כלין הא צריכין להתחבר יחד, וקשה דילמא גם אידך מ"ד מפרש כן דלמעלה הם כאצבע ומ"מ צריך שיתערבו גם למטה ומאי חילוק בין הך מ"ד להך מ"ד דלמא גם למ"ד הדרי וערבי צריך שיהי' למעלה אורך כאצבע כדפסק הש"ע, ותירץ דודאי ידע הגמרא דאורחא שיצא פיצולין ממעים אלא שפיהם סתום כדרך שכתב בש"ע ובזה כשר אבל אין להם פה בפני עצמן גם אינן נשפכין בפני עצמן וא"כ למ"ד דלא הדרי וערבי י"ל כן הפירוש שיוצא פיצול אחר כאצבע למעלה ובזה כשר דאורחי' הוא דאחר האצבע הוי ממעים. אבל למ"ד הדרי וערבי ולמטה נעשה מעי א' כיון שיש לו פה בפ"ע והרעי יוצאת דרך המעי עד למטה סמוך לבית הרעי א"כ ל"ל דאורחי' דאדרבא זה שיש לו פה בפ"ע אינו אורחי' דאורחי' שיהי' פה סתום לגמרי וא"כ אין לומר דלהכי צריך שיצא אחר שיעור כאצבע משום דאז הוא דק מהדקין ואורחי', דהא זו אינו אורחי' כיון שיש לו פה בפ"ע, וא"כ מה נ"מ מה שיצא אחר שיעור אצבע ונהי דהוי דק מן הדקין הא טעם דדק מן הדקין כשר משום דאורחי' בפיצולים והא אין אורחי' רק שיהא פה סתום לגמרי, ומשני דכלין למטה ואז הוי כמעי אחת לגמרי:

ולפ"ז מיושבים דברי המחבר דלעיל שהצריך שיעור כאצבע למעלה ולמטה, היינו דשם יש לו פה בפ"ע והרעי יוצאת דרך היתר וכאן דיש לו פה סתום ואין הרעי יוצאת דרך היתר כשר דלא הוי אלא דק מהדקין ולא הוי ב' מעים, אלו הם ביאור דבריו ז"ל ודפח"ח: **אלא** שקשה על מה שביקש ליישב דעת הרא"ש דלמ"ד דלא הדרי וערבי י"ל דמיירי במעי סתום בסופו כמ"ש בש"ע כאן, וקשה הא ודאי הך מ"ד מודה דבהדרי וערבי כשר דאיהו לא אמר אלא אע"ג דלא הדרי וערבי ומשמע דכי היכי דלמ"ד הדרי וערבי אפי' יש לו פה בפ"ע כשר וא"ל עירוב למטה כלל וא"כ אע"ג דזהו לאו אורחי' מ"מ כשר ובהדרי וערבי ודאי מודה דכשר, וא"כ לפי מאי דשני מעי כלין למטה והכוונה שלמעלה אין נ"מ להך מ"ד אפילו יוצאין מקיבה כשר כיון דלמטה מתחבר ונעשה א' כשר וא"כ ביש כאצבע למעלה אף שגם למטה כלין עד כאצבע למה יהי' כשר דהא עיקר טעם שצריך לצאת אחר כאצבע היינו שיקרא דק מן הדקין ואורחי' וכיון שיש לו פה לאו אורחי' ולמה כשר ועכצ"ל כיון דלמטה כלין מודה דהוי מעי אחד א"כ ל"ל שיהי' למעלה כלין כאצבע מאי נ"מ הא אין דרך דק מן הדקין שיהי' לו פה בפ"ע, ומטעם אחרינא מותר דמעי א' לגמרי הוא, וא"כ לכ"ע בכלין למטה סגי ולמה פסק בש"ע שיהא כלין למעלה ולמטה, ותו קשה לפ"ז במאי פליגי דבמעי סתום כ"ע מודו דכשר כמ"ש בש"ע דאי הוי פלוגתא במעי סתום א"כ הוי קיי"ל להחמיר מ"ש הפוסקים, וע"כ לא נחלקו בזה, ואם כן גם למ"ד הדרי וערבי כה"ג כשר ולא מצריך הדרי וערבי אלא לאפוקי שאם הם ב' מעים לגמרי מופרדים או פחות מכאצבע, ואם כן גם למ"ד הדרי וערבי יש לומר כן בברייתא דהא מודה דכזה א"צ הדרי וערבי ועוד יש לדקדק ע"ז ואין להאריך ועכ"פ דבריו צ"ע. אך דברי הש"ע אפשר ליישב כמ"ש בפלתי, ובישוב דברי הרא"ש אפשר לומר דס"ל להגמרא דאין סברא לומר שיהי' צריך למעלה ולמטה כאצבע דממ"נ אי בתר תחלת המעים אזלינן א"צ הדרי וערבי ואי בתר סופם אזלינן למה יצטרך בסופו להתחבר כא' ודוחק, ויותר נראה דהא בלא"ה יש להבין מש"ל ליפלוג בדידי' ול"ל למימר דבשני מקומות טריפה עדיפא הל"ל אפילו ממ"א אם אין כאצבע רוחב טרפה, ותירץ בפלתי דקמ"ל דבעוף אפילו מובדלים לגמרי כשר, ואי הוי תני ממ"א בפחות מכאצבע טרפה בבהמה הוי מצינן למיטעי ולומר דבעוף אינו כשר רק במחוברי' קצת אבל מופרדים לגמרי אפילו בעוף טרפה וכמ"ש ריש סימן, אלא דעדיין קשה ל"ל למימר מב' מקומות משום רבותא דבעוף כשר עדיפא הל"ל רבותא בבהמה דטרפה אפילו ממקום אחד ולמה נתן מקום לטעות להכשיר האיסור דנדון דוקא בב' מקומות טרפה אבל במקום א' כשר אפילו אין כאצבע וזהו רבותא טפי ממה שהיו יכולים לטעות בעוף, מיהו הא ליתא

דהא בלא"ה מוכח מסיפא דבעינן מ"א וכלין כאצבע שפיר נשמע דאם אין כלין כאצבע טרפה, אלא דהוי מצי למיפלג בדידי':

ובזה י"ל שפיר כמ"ש בפלתי דלהכי נקט בב' מקומות דגם בכה"ג בעוף כשר ובבהמה דטרפה נמי נשמע מסיפא, וזהו דוקא למ"ד לא הדרי וערבי וכלין עד כאצבע אלמעלה קאי שפיר נשמע דבעינן כלין כאצבע למעלה וליכא למיטעי כלל להכשיר האיסור אבל למ"ד הדרי וערבי וכלין עד כאצבע אלמטה קאי א"כ קשה לינקט אפי' במקום א' רק שלמטה מופרדים הם וצ"ל כיון דנקט בד"א בשני מקומות אבל במקום א' וכלין עד כאצבע למטה כשר, אם כן שמעינן דבשני מקומות לא מהני כלין עד כאצבע למטה, ובריית כילה מיירי בכלין למטה כאצבע וא"כ לא מצי למיתני ממקום אחד כיון דכל הברייתא מיירי אפילו מחוברים למטה כאצבע מ"מ בשני מקומות טרפה ובמקום א' באמת כשר כיון דכלין למטה כאצבע:

אמנם זהו דוקא אם נאמר דלמעלה סגי בכל שהוא כמ"ש הרא"ש שפיר י"ל כמ"ש דלהכי נקט ב' מקומות דאז אפילו מחוברין למטה טרפה ובמ"א באמת כשר בזה אבל אם נאמר דאע"פ שמחוברין למטה מ"מ טרפה אם אין למעלה כאצבע א"כ קשה ליפלוג בדידי' דאפי' ממ"א אם אין המעי אחד ברוחב אצבע טרפה, ול"ל דבשני מקומות אפי' הדרי וערבי טרפה ובמ"א כשר דהא באמת גם ממ"א טרפה אפילו הדרי וערבי אם אין המעי א' ברוחב, ול"ל דקמ"ל דבעוף אפילו נפרדים לגמרי כשר דעדיפא הל"ל לאשמועינן רבותא בגוף הדין דאפילו ממ"א וגם הדרי וערבי מ"מ אם אין רוחב כאצבע טרפה, אלא ודאי דהך מ"ד ס"ל באמת בהדרי וערבי אפילו אין כאצבע למעלה כשר, ואם כן בב' מקומות אפי' כלין כאצבע טרפה, וזהו למסקנא, אבל לס"ד דהוי סבר בכלין למעלה כאצבע קאמר אם כן ל"ל דגם למעלה מצריך שיעור כאצבע דקשה ליתני אפילו במקום א' וכנ"ל, אע"כ לדידי' סגי למעלה בפחות מכאצבע נמי בהדרי וערבי כשר, ואם כן מאי כלין כאצבע דנקט, ודברי הרא"ש ברורים ודוק:

ואפשר לומר עוד בישוב דברי המחבר דהרא"ש כ' להשיג על רש"י שסובר לחד מ"ד שצריך שלא יהי' היתר יותר מכאצבע, והשיג הרא"ש דכל שהוא כאצבע לא מיקרי ב' מעים וס"ל להמחבר דבגמרא לא נאמר רק ב' מעים טרפה וכאצבע שאינו בכלל מעי כשר, ואף דבתשובת הרא"ש איתא יותר מכאצבע מ"מ המחבר הכריע כן מסברא דנפשי' או דמעט יותר מאצבע נמי אינו בכלל יתר מעי, ובסעיף א' מיירי שהם ב' מעים גמורים אבל כיון שהוא כאצבע ולא יותר אינו אלא דלדול כמ"ש הש"ך וכן הסכים בפלתי דאין להכשיר רק כאצבע:

סימן מח

(ב)
מחבר **כרס** שניקב טריפה כו' שהרי החלב שעליו טמא זהו לשון הרמב"ם ודייק המרדכי מזה דס"ל כרבינו אפרים דאוסר חלב הדבוק לכרס אבל לרבי' יואל כיון שהדבוק לכרס טהור שפיר סותם, ויש לדקדק לפ"ז קשה על רבינו יואל דס"ל דאין אסור רק התותב לבד ולא מה שתחת הקרום ועיין לקמן סימן ס"ד סי"ד ועיקר יסודו סמך שם על רש"י שסובר כן כמבואר למי שמעיין במרדכי פא"ט, ורש"י פירש בא"ט דף מ"ט ע"ב טמא אינו סותם כגון כרס או המסס שניקב וחלב המכסה את הקרב סותמן אינם סתימה לפי שאינו חיבור אלא תותב עכ"ל, וקשה הא בניקב הכרס באמת סתימה מעליא הוא לשיטת ר' יואל ומדברי הרמב"ם גבי כרס שניקב שאין החלב סותמו דייק המר' דס"ל כר"א וא"כ איך אפשר דרש"י ס"ל כר' יואל דאם כן סתימת חלב טהור הוא ויש ליישב דודאי ברמב"ם מוכח שפיר מדכתב שאין לך שיסתום אותו כו' ומיירי אפילו בניקב הכרס לחוד מ"מ אין החלב סיתמו ושפיר מוכח דס"ל כר"א אבל ברש"י דקאי לפרש פלוגתא דרב ורב ששת דלרב ששת כל חלב טמא סותם אפילו תותב א"כ גם בכרס משכחת לה שאף שחלב הדבוק טהור מ"מ החלב שלמעלה הדבוק טמא והוא התותב שהוא למעלה מן הקרום וא"כ אם תחוב בו מחט עד למעלה מן הקרום ששם החלב טמא לכ"ע א"כ בחלב הדבוק ליכא סתימה דגם החלב ניקב והוי כמו מרה שניקבה וכבד סותמה ואינקב כבד להדה כדאיתא בגמרא דף מ"ח וכן בדופן וא"כ הוא טריפה וכמ"ש לעיל סי' מ"ם ע"ש וא"כ אם נאמר חלב טמא נמי סותם כיון שלמעלה שלם הוי סתימה בחלב טמא אבל כיון דחלב טמא אינו סותם לא הוי סתימה למעלה ולמטה נמי ליכא כיון שהוא נקוב ודוק, ועדיין יש לפקפק לפי מ"ש ל"ל לרש"י לומר על חלב טהור סותם כגון דקין כו' הא בכרם נמי משכחת לה בניקב הכרס והחלב שתחת הקרום סותם ויש לדחות וצ"ע גם בחי' כ' רש"י אם ניקב הכרס של חי':

והנה בא"ז נסתפק על חלב זה שנחלקו בו ר"י ור"א כנ"ל אם סותם לדידן ואמרינן אינהו מיכל אכלי לדידן מסתם לא סתם והקשה בפלתי הא רש"י פי' חלב טמא אינו סותם משום דאינו אלא תותב וכן פי' הרשב"א בת"ה טמא אינו סותם דקרום יש מלמטה וכן פי' אינהו מיכל אכלי משום דלא הוי תותב והחלב הדבוק בכרס הקרום למעלה ממנו ואפילו הוא טמא למה לא יסתום וע"ש מה שתירץ ולדבריו כרס שניקב ושומן סותמו אינו אסור אלא מדרבנן מחומרא בעלמא, ולא נראה כן מדברי פוסקים ולכן נראה דודאי רש"י לשיטתיה דס"ל כר' יואל וחלב הדבוק לכרם טהור הוא שפיר י"ל הטעם משום

דה"ל תותב ובדבוק לכרת באמת שרי אבל לר"א דס"ל דזהו חלב טמא וענוש כרת א"כ אין ספק שמה שאמר רב חלב טמא אינו סותם גם זה בכלל ועכצ"ל דהכי קים לי' לרב דטמא לא מהדק בשום פנים ואפילו מה שאינו תותב דהא גם חלב העשוי ככובע שהוא טהור לגמרי ואינו תותב כלל אמר רב נחמן דאינו סותם וע"כ כיון דלא מיהדק לא סתם וההד"נ חלב זה ע"כ קים ליה דלא מיהדק שפיר וכמו חלב העשוי ככובע מיהו רב דאמר חלב טהור סותם, ודאי לא כיון במה שמותר באכילה דמאי נ"מ בזה אלא דס"ל חלב טהור מהדק ובודאי כונת רב במה שאמר היינו כפי הדין הוא טהור וא"כ כיון מצד הדין קיי"ל כר"ע דתותב בעינן אלא דבי בבל נהגו מחומרא בעלמא להחמיר כר' ישמעאל כמ"ש מהרש"ל מ"מ בזה נכלל ע"כ במאמר רב דבכלל חלב טהור הוא ומהדק וכמו דלבני א"י דאכלו ליה סותם וע"כ ס"ל כיון שאינו תותב מהדק שפיר גם לדידן אף דמחמירין באכילה מ"מ בזה י"ל כ"ע מודה דמהדק כמו לדידהו ונכלל במאמר רב חלב טהור עכ"פ אפילו לדידן כיון דמדינא טהור הוא משא"כ הדבוק לכרס שהוא איסור כרת לר' אפרים ע"כ נכלל בכלל חלב טמא וצ"ל דהכי קים ליה דלא מהדק כן נראה לי בישוב דעת הרמב"ם ודוק וגם א"ז נסתפק בזה:

מיהו לפ"ז צ"ל שדעת הרשב"א כדעת ר' יואל דס"ל דהדבוק לכרס חלב טהור הוא דאל"כ קשה איך אמר חלב טמא אינו סותם הא איכא חלב טמא דסותם לפי הטעם שכ' שהקרום מפסיק למטה גם הרשב"א לא חילק, ומשמע דכל חלב טמא אינו סותם, מיהו קשה שהרשב"א גופי' בת"ה פסק כריש מעי באמתא וזהו חלב שעל הדקין שאינו סותם אף דשם אינו תותב שקרום מפסיק, ואפשר דס"ל דשם מקרי תותב וכנראה מדברי רש"י, ועיין בפלתי סי' ס"ד באריכות ואכ"מ להאריך:

(ג)

מחבר **כיון** שנקרע רוב עובי הבשר כו'. זהו דעת הרמב"ם, ורוב הפוסקים חולקין כמ"ש אחרונים ותמהו על הרמב"ם מנ"ל הא שא"צ קרע מפולש, ובפלתי הביא ראי' להרמב"ם דקשה אם נימא דצריך מפולש ובבשר זה דבוק חלב טמא וא"כ תיקשי לרב ששת דס"ל חלב טמא סותם למה יהי' טרפה הא החלב סותם ע"ש, ואין זו ראיה די"ל דלהכי נקט דהוי טרפות לאשמועינן היכא דלא הוי סתימה כגון שגם החלב טמא נקרע עמו והוי כמו אינקב כבד להדה וכמש"ל וגם בדקין וכרס ויש חלב טמא ואפילו הכי נקט ליה לטרפות ויש ג"כ חלב טהור בדקין, ולכן אין זו ראיה:

ולי נראה דיש לראות במשנה דנקט כרס הפנימי שניקבה או שנקרע רוב החיצונה ר"י אומר בגדולה טפח בקטנה ברובה, ובסיפא גבי דרוסה נקט ודרוסת הזאב רי"א דרוסת

זאב בדקה ודרוסת ארי בגסה, הנה ברישא אמר תחילה מה שנחלק על חכמים ובסיפא אמר במה שמודה לחכמים, ונראה דבסיפא שבא לפרש דברי ת"ק שאמר דרוסת הזאב כדאיתא דף נ"ב שפיר אמר הלשון שהת"ק אמר, אבל ברישא אמר עיקר מה שחולק על ת"ק, אלא דמדברי הרמב"ם נראה דגם ברישא בא לפרש הת"ק, ואפילו אם בא לחלוק על ת"ק קשה הא אינו חולק עליו רק בגדולה דת"ק ס"ל בין גדולה ובין קטנה ברובו, ור"י חולק בגדולה וס"ל דסגי בטפח אפילו לא הוי רוב, א"כ לא הל"ל אלא בגדולה טפח דזהו עיקר מחלוקת, ולכך ס"ל להרמב"ם דהא דאמר ת"ק שנקרע רוב החיצונה לא נחית כלל כמה יהא השיעור באורך או ברוחב אלא דרוב החיצונה היינו שנקרע הרוב בעובי ואם כן לא מיירי הת"ק כלל כמה יהי' השיעור אלא שאם נקרע רוב העובי טרפה ולא פי' כמה ור' יהודה מפרש כמה אורך הקרע, ואם ר"י בא לחלוק לפי דברי הרמב"ם היינו לת"ק צריך שיקרע כל החיצונה ברוב עוביו וזהו פי' או שנקרע רוב החיצונה בעובי, ור"י בא לחלוק ולומר שדי באורך טפח ובקטנה, וזה לא נשמע כלל מדברי ת"ק וא"ש:

והנה בפלתי הקשה על התוס' בפא"ט שהקשו למ"ד דבשר החופה רוב הכרס וכרס החיצונה ב' טרפות הם והכי ס"ל לתנא דבי ר"י והקשה התוס' למסקנא נחשבינהו בחדא, והקשה בפלתי דלמא תנא דר"י כר"י ס"ל ואם כן בגדולה סגי בטפח בכרס החיצונה ובשר החופו צריך רוב, ומכ"ש אם נאמר דר"י בא לפרש, והוא ז"ל ביקש לתרץ בדוחק דהתו' ס"ל דהא דאמר בשר החופה רוב הכרס ברובו סמך אמשנה כמו ברוב החיצונה ולר"י באמת סגי בטפח, ומלבד שזה דחוק מאד אף כי גם קשה הא בגמרא דף נ"ב מספקא אי ברוב קרוע או ברוב נטול ואי אמרינן ברוב נטול ע"כ לא קאי דומיא דמתניתין דמתניתין ודאי לא מיירי בניטל, ויותר נראה דע"כ הוכרחו לתירוצם, דהנה שם דמבעיא לן אי אמר שמואל ברוב קרוע או ברוב נטול ובעי למיפשט מדר"י ב"ח דבשר החופה את הכרס היינו החיצונה ודחי מידי הוא טעמא אלא לשמואל ושמואל לית ליה דריב"ח ע"ש:

ואיברא יש להבין על שיטת הרמב"ם דהא בגמ' דף ן' איכא פלוגתא מה הוא הכרס הפנימי ויש מ"ד דס"ל דאין כל הכרס הוא כרס הפנימי, מיהו אנן קיי"ל כריב"ח כמ"ש רש"י דפסקינן לחומרא בדאורייתא, ולכן ס"ל דכל הכרס הוא הפנימי ודינו לאסור בנקובת משהו, וזהו דעת הרמב"ם ג"כ לפסוק לחומרא, וא"כ קשה הא בכל נקובים קיי"ל שצריך להיות מפולש, ופשוט דבבני מעים וכל נקובים אפילו יש בהם קרע בעור אפילו על כל המעי כל שאינו מפולש הוא כשר וא"כ אם נפרש שבכרס גופי' יש מקום שנקרא רוב החיצונה כיש מ"ד בש"ם א"כ אפילו באין הקרע מפולש לשיטת הרמב"ם

טרפה, ואם נאמר דכל הכרס הוא כרס הפנימי א"כ אם אין נקב מפולש כשר אפילו יש בארכו טפח, ולשיטת הרמב"ם ה"ל לפסוק גם בזה להחמיר שמא הלכה כהך מ"ד וטרפה אפילו באינו מפולש והוי ליה לפסוק בתרווייהו לחומרא כמו לעיל סימן מ"ז במעים, ואפשר לומר על פי מ"ש בב"י דהרמב"ם דייק ליה דע"כ צ"ל שאין דמתני' מיירי אפילו בנקרע ע"י סכין ואם הוא מפולש בלא"ה טרפה שמא ניקב הכרס ע"ש, וזהו דוקא אם מפרשין בשר החיפה שפיר מוכח ממתני' דלא מיירי בקרע מפולש משא"כ אם נפרש על מקום בכרס הפנימי כיש מ"ד, אם כן י"ל בפשוט דמפרשין קרע מפולש ול"ל דהוי נקיבת הכרס דבמקום נקב כשר ושפיר מפרשין בפשוט קרע ממש א"כ באינו מפולש שהקרע לגמרי באמת כשר לכ"ע וליכא אלא לחומרא דניקב מעבר לעבר טרפה עכ"פ וא"ש ודוק:

אמנם כבר השיג הט"ז על הב"י בזה דזהו ודאי לא מסתבר כלל דבמשנה לא נחית לבאר כי אם פרטי הטרוף מצד עצמן, ובזה ודאי דבריו נכונים, ואני מוסיף דהא הרמב"ם גופי' ס"ל דאפילו מחט בחלל הגוף יש לו בדיקה אף שאין מקום ידוע ועיין בפ"ז הלכה י"ב י"ג וכ"מ שם וא"כ כ"ש דבסכין יש לו בדיקה במקום הכרס ואפילו נקב קצת מהכרס כל שאינו מפולש כשר, וע"כ צ"ל כמ"ש רשב"א דס"ל דזהו חילוק שבין קרועין לפסוקים ע"ש, ואם כן קשה מ"ש ואפשר דהרמב"ם ס"ל לגמרי כריב"ח מהראיות שכ' הרשב"א בתה"א דף ל"ח ואף די"ל דהרשב"א לא סמך עליהם רק להחמיר דאינו מוכרחות כ"כ אדרבא רבו של הרשב"א הביא ראיות להיפך הרמב"ם ס"ל לגמרי כן ולא מטעם רש"י והרא"ש שהוא לחומרא ואתי שפיר, ומה שתמה רבינו ירוחם על הרמב"ם אכתוב בסמוך:

(ד)

מחבר **אם** נקדר הבשר הזה כו'. זהו ג"כ לשון הרמב"ם בפ"ט, ונראה דכאן מודה שצריך להיות הקדירה מפולש, ואם אין כסלע רק ברוב עובי הבשר כשר אפילו להרמב"ם שמטריף בנקרע טפח ברוב עובי הבשר מודה כאן שצריך מפולש וכן משמע מדכתב אם נקדר הבשר, ולא כתב רוב עובי הבשר כמ"ש לעיל גבי קרע, וכן בגמרא שאמרו נקדרה משמע נמי מפולש כמו קדירת קנה בדף נ"ז ע"ב, וכן נראה להדיא מדברי רש"ל שישב דברי הרמב"ם והטור דכאן כתבו בעיגול או באורך, ובסעיף הקודם כתבו בניטל הבשר צריך רוב או טפח, ותירץ דשם לא ניטל במפולש וכאן הוא במפולש, ועיין בט"ז סק"ו ואם גם כאן אפילו באינו מפולש די בכסלע אכתי תקשי למה כתב לעיל בניטל שצריך טפח הא סגי בשליש טפח אלא ודאי דאין צריך מפולש, וכן מה שאמרו בגמרא וברמב"ם

כדי שיכנס משמע שיכנס בנקב, ואף שהש"ך ופר"ח יישבו קושית מהר"י בן חביב בענין אחר, מ"מ בזה [י"ל] על מהרש"ל דכאן צ"ל מפולש ובטעם הדבר נראה אף דבטפח סגי ברוב עובי הבשר מ"מ כאן דהשתא אינו אלא שליש טפח ואינה טרפה אלא על שם סופו כשימתח יעמוד על טפח, ועיין מ"ש לעיל סימן ל', ודוקא בקרע מפולש הוא כן אבל באינו מפולש אין סופו להמתח כלל ואינה טרפה, ולפ"ז מוכח להרמב"ם גם בקרע מפולש אינה טרפה בפחות מטפח, ובהכי מיושב מה שתמה רי"ו על הרמב"ם וכתב עליו ולא ירדתי לסוף דעתו אם נקרע אותו בשר עד שיראה הכרס כמה יהי' שיעורו לפי סברתו עכ"ל והובא בט"ז סק"ה, ולפ"ז מוכח שפיר כיון שאמרו בגמרא נקדרה כסלע טרפה שאם תמתח תעמוד על טפח ש"מ דגם במפולש הדין שוה שצריך טפח וזה ברור. גם בפר"ח הסכים דגם במפולש צריך טפח וכן נראה לי כאן שאם אינו מפולש כשר אפילו להרמב"ם ומחבר, ובלא"ה הרמב"ם יחיד בדבר זה שמטריף ברוב עובי הבשר ורוב פוסקים חולקין עליו, ובפר"ח פסק להקל בהפסד מרובה לכן גם כאן יש להקל כיון דמשמע שגם דעת רמב"ם כן הוא שצריך מפולש, כן נראה לי:

שם **שאם** ימתח קרע זה כו'. מה שקשה על המחבר מדלעיל סימן ל' ס"ב כתבתי שם ע"ש:

(ז)

ברמ"א **ויש** אוסרין בהמסס. זהו דעת רש"י דס"ל מדנאמר דין זה בגמ' דמצד א' כשר גבי בית הכוסות ולא אהמסס ס"ל בהמסס אפילו מצד א' טרפה, ועיקר הטעם דחוששין כיון שהוא דק שחזר המחט והבריא, ואין חילוק בזה בין קופא לבר או קופא לגאו, ויש לדקדק דבגמרא דף מ"ח מפלגינן במחט שנמצא בכבד אם קופא לבר טרפה דקופא אינה יכולה לנקב וש"מ דרך ושט אתא וניקבו הדקין ואין להם בדיקה, ובקופא לגאו כשר דודאי סימפונא נקט דקופא לא יכולה לנקוב כדלעיל סי' מ"א ס"ו, ופריך הגמרא מ"ש ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות דכשרה ולא אמרינן לחזי אי קופא לבר או קופא לגאו, ומשני התם כיון דאיכא אוכלין ומשקין אימור אוכלין ומשקין דחקוה, ופירש"י כיון דאין נקב ניכר מבחוץ, ונראה שכוונתו דודאי זהו רחוק שהקופא תינקב ע"י אוכלין ומשקין ויותר קרוב לומר דנכנס דרך ושט וניקב ההמסס מ"מ כיון שאין נקב מבחוץ כשר, דע"כ אמרינן אוכלין ומשקין דחקוה, ואם כן לשיטת רש"י שסובר דחוששין בהמסס שהבריא א"כ בקופא לבר ודאי טרפה, והשתא מנין לרש"י לומר דבהמסס בכל גווני טרפה בעור אחד, והקשה עליו ממתני' דנקט ניקבו לחוץ, גם כתבו דדוקא בושט חיישינן דפעיא ביה וכדומה נימא ודאי במחט קלישתא ואפילו בהמסס כשר, דמהיכי תיתי נימא שניקב החיצון, אלא דבקופא לבר טרפה בהמסס מטעם דקופא אינה יכולה

לנקב, ושנאמר דאוכלין ומשקין דחקוה זה לא אמרינן, דודאי רחוק שאוכלין ומשקין ידחקו כ"כ עד שהקופא תינקב, ויותר נכון לומר דבאה מבחוץ ומה שלא נראה הנקב היינו מפני שהבריא ועלה קרום מחמת מכה ומ"מ באה מבחוץ כיון דיש כאן עוד ריעותא שקופא אינה מנקבת וע"כ בא מבחוץ וקרום מחמת מכה עלה דמהיכא תיתי נדחוק לומר שאוכלין ומשקין דחקוה, אבל באין קופא לבר אפי' בהמסס כשר דמהיכי תיתי נאמר שניקב החיצון והבריא כיון שאין הוכחה לזה, ובהכי נמי ניחא מתני' דניקבו לחוץ דמיירי באין קופא לבר או בקלישתא, וניחא נמי הא דהובלילא בי כסא בי כסא הובלליא דמ"מ נמי לענין קופא לבר דלא אמרינן בזה אוכלין ומשקין דחקוה, ובהכי מיושב נמי מה שטען הרשב"א בתה"א דף ל"ח על רש"י דאם נימא טעמא דבבית הכוסות לא חיישינן שהבריא משום שיש לו שני עורות הא בושט יש לו ב' עורות מ"מ חיישינן דהבריא, ולפ"ז י"ל דגם רש"י מחלק דוקא בושט חיישינן דהבריא משום דפעי' ביה כמ"ש הרא"ש אבל כאן לא חיישינן דהבריא כל שאין הוכחה ממה שקופא אינה יכולה לנקב, ודוקא בקופא לבר טרפה שיש הוכחה להטריף גם משום דאין לו רק עור אחד אבל מבית הכוסות שיש לו ב' עורות לא חיישינן שהבריא ואמרינן אוכלין דחקוה, וזה ברור ונכון:

ובהכי נמי מיושב דפריך מ"ש מבית הכוסות דלא מפלגינן וקשה הא גופא מנ"ל ואי משום דנקט בברייתא סתמא הא גם מצד א' נקט סתמא אף שאינו מתפרש לצד החיצון, גם ליש פוסקים אף דנקט כשרה סתם מ"מ בדיקה בעיא, וכמו כן י"ל בזה דלא מיירי רק בקופא לגאו, ולפ"ז ניחא דקשה ליה למה נקט בית הכוסות ולא המסס וע"כ צ"ל משום דבהמסס יש הבדל בין קופא לבר או לגאו, ואם כן מוכח בבית הכוסות דאין חילוק, ואי מיירי ג"כ בקופא לגאו ליתני המסס ודוק:

ולדעת רש"י צ"ל דס"ל דאמר נ"מ למחט שנמצא בעובי בית הכוסות משמע דבכל גווני יש נ"מ בין בקופא לבר או לגאו דזה אפילו במחט קלישתא, ובזה מיושב דקשה לרש"י דדייק מדנקט בית הכוסות ולא המסס, ומזה דייק דבהמסס חוששין שהבריא, וקשה לעולא דס"ל בושט אין חוששין שהבריא לינקוט המסס ועמ"ש לקמן, ולפ"ז ניחא דודאי גם למ"ד בושט אין חוששין דהבריא היינו דוקא משום שאין הוכחה ולמה נימא דהבריא משא"כ בהמסס ובקופא לבר שיש הוכחה שקופא אינה יכולה לינקב ודאי מודה דחוששין דהבריא דדוחק לומר אוכלין ומשקין דחקוה, ורש"י לא דייק כן אלא מדאביי אבל מברייתא לא מוכח מידי וכמו שכתבתי, והדברים נכונים ודוק:

שם **ויש** אוסרין. כבר כתבתי הטעם דחוששין שהבריא, ובש"ך ס"ק י"ב ס"ל דעל ידי חולי גם רש"י מודה דלא חיישינן שהבריא וע"ש שהביא כמה פוסקים וכ"כ הר"ן גם

כן דעל ידי חולי ליכא חששא דהבריא, ובפלתי הקשה דהא קשה לרש"י דעיקר כיון מדלא נקט המסס, ואכתי תקשי למ"ד דלא חיישינן שהבריא בושט וע"כ המסס רך וושט קשה אם כן מה מייתי הרא"ש ראיה דקי"ל דאין חוששין שהבריא מבית הכוסות דמצד א' כשרה דלמא ושט רך ובית הכוסות קשה וע"כ אפילו בחולי חיישינן שהבריא וע"כ המסס רך טפי מושט דאם גם המסס כושט אם כן גם בושט חוששין דהבריא אפי' על ידי חולי ואיך משכחת דניקב זה בלא זה ע"ש, ואין דבריו מוצדקין:

ובגוף הקושיא שהקשה למ"ד חוששין לספק דרוסה כבר כתבתי לעיל בזה ואשתמטתי' דברי התוס' בב"מ דף ל"ו דכתבו אפילו מאן דלא חייש שהבריא דוקא גבי קוץ אבל במחט שדק חוששין ע"ש, אלא שדבריהם דחוקים בזה ומ"מ לפי דבריהם מיושב דהרא"ש מייתי ראיה מכח הנ"ל דבמחט אין חוששין דהבריא כ"ש בקוץ, ויותר נראה לי דבלא"ה טען הרשב"א בתה"א ל"ח והקשה על רש"י דמ"ש דבה"כ דאין חוששין משום שיש לו ב' עורות הא גם בושט יש לו ב' עורות ואפ"ה חוששין שהבריא, ודוחק לומר דעורות של בית הכוסות שאני שהם עבים ע"ש ולדעת רש"י צ"ל דודאי בושט אעפ"י שיש לו ב' עורות חוששין טפי משום דפעי' ביה כמ"ש הרא"ש אבל בית הכוסות כיון דאיכא תרתי לטיבותא שיש לו ב' עורות גם מינח נייחי ולהכי כשר אבל בהמסס כיון שאין לו רק עור א' אף דל"ל דפעי' ביה חוששין דהבריא, או כדברי רשב"א שהם עבים יותר עכ"פ נשמע מדברי רשב"א דטעמא של רש"י משום דהמסס יש לו עור אחד ולהכי חוששין שהבריא א"כ י"ל גם לעולא דלא חייש בושט היינו מפני שיש לו שני עורות כקושית הרשב"א וה"ל כבה"כ, אבל בהמסס שאין לו רק עור אחד מודה דחיישינן שהבריא ואתי שפיר, וגם הרא"ש מייתי שפיר ראיה מבה"כ להכשיר בושט כקושית הרשב"א ולא ניחא ליה לחלק ק עובי כל דהו כמ"ש הרא"ש בהדיא ולק"מ:

אמנם ברש"י גופי' לא מצאתי מבואר שיהי' עיקר דיוקו מהברייתא דלא נקט המסס ורש"י לא כתב כן רק לפרש מה שאמר אביי הובלילא כו' למאי נ"מ למחט שנמצא בעובי ב"ה גם יש להבין בתוס' פרק במה מדליקין שכתבו לרש"י בהמסס אפילו מצד א' טריפה ודוקא ב"ה נקט ברייתא, גם כתבו דהא דנקט מב' צדדין טריפה קמ"ל אף דדבוק הוא ומונח עם המסס והוי אמינא אפילו מב' צדדין כשר ויש להבין הא ר"ת דחה בזה ראית רש"י דקמ"ל מב' צדדין טריפה כמ"ש תוס' ואם גם רש"י ס"ל סברא זו מנ"ל לדייק מדלא נקט המסס דילמא בהמסס אין חידוש כלל דמצד א' פשיטא דכשר ומב' צדדין פשיטא דטריפה, משא"כ ב"ה יש חידוש עכ"פ בשני צדדין דטריפה אף שדבוק להמסס ויותר קשה לפ"ז מי הכריחו לרש"י לפרש מהא דהובלילא כו' דבהמסס אפילו מצד א'

טריפה הא ר"ת דפליג על רש"י פי' דקמ"ל דלא נטעה דדוקא המסס שנקרא ב"ה טריפה מב' צדדין אבל המסס שהוא ב"ה אפילו מב' צדדים כשר מפני שהמסס מגין עליו וא"כ בשלמא אם נימא דרש"י לא סבירא ליה הך סברא כלל שפיר מוכרח פירושו אבל אם גם רש"י סובר סברא זו דיש רבותא בב"ה שטריפה מב' צדדים שפיר יש לפרש כפי' ר"ת ומנ"ל להטריף בהמסס מצד אחד:

ולכן נראה דגם רש"י מודה לסברות שכתב רבינו תם דיש לומר דרבותא קמ"ל בב"ה דמצד א' כשר אף שניקב בעור שלם וכן ס"ל דרבותא היא דמב' צדדים טריפה אף שהוא שוכב על המסס ועיקר דיוקו דרש"י מדאביי דנ"מ למחט שנמצא בב"ה ושם ל"ל כמ"ש התו' לתירוץ א' דלא נטעי דדוקא בהמסס שנקרא עתה ב"ה כשר מצד א' אבל בב"ה האמתי שנקרא עתה המסס אפילו בעור שלם שנקב טריפה, וק' הא במתניתין נקט המסס וב"ה שניקבו לחוץ ופי' רש"י שנראה נקבתו בחוץ כמו שכתב הש"ך סקי"ב ורש"י מיירי ע"י חולי או שבלע מחט לפנינו עכ"פ מוכח סברא זו ממתני' דבין בהמסס ובין בב"ה בעינן שהנקב נראה בחוץ ומוכח עכ"פ דאינו טריפה בעור א' ואיך אמר נ"מ למחט שנמצא בב"ה וע"כ כוונת אביי שנטעה בפי' הברייתא אף דלענין שניהם שוין הא זיל קרי ביה רב הוא ובמשנה מבואר דבשניהם בעינן נקב לחוץ ויותר קשה לתירוץ הב' שלא נטעי דבב"ה אפילו מב' צדדים כשר דהמסס מגין ובריית נקט ב"ה דוקא שהוא המסס וקשה איך אפשר לטעות בזה הא משנה מפורשת היא המסס וב"ה שניקבו לחוץ הרי מבואר דבשניהם טריפה בניקב לחוץ ומאי קמ"ל אביי ואין נ"מ בדבר כיון דהוא מוכת ממתניתין ולכן ס"ל לרש"י דהנ"מ במחט שנמצא בעובי ב"ה דבהמסס מצד א' נמי טריפה וש י"מ דבהא לדינא, אך זה אינו מוכרח אלא מדאביי דל"ל כתירוץ ר"ת דקשר מתניתין היא אבל בריית' ודאי לא מוכח מדלא נקט המסס די"ל "ל רבותא קמ"ל כמ"ש ר"ת ואי דנשמע ממתניתין הא כמה יש שכתוב בהם מה שנאמר במשנה ועצמו מספר ושפיר י"ל כתירוץ ר"ת והא דנתנו התוס' טעם למה דלא נקט המסס מפני שטריפה מצד א' היינו משום בלא"ה מוכח כן לדידן דקיי"ל חיישינן שהבריא ומוכח כן מדאביי וכנ"ל אבל מ"מ תקשי למ"ד אין חוששין שהבריא די"ל כמ"ש התוס' דרבותא קמ"ל בברייתא ועיקר הוכחה אינה אלא מדאביי ואביי ס"ל כדקיי"ל חוששין לספק דרוסה אבל מ"מ אין מזה קושיא למ"ד אין חוששין וכמ"ש וא"ש ודוק:

ואמת שצ"ע על ר"ת מ"ש לעיל דנשמע ממתני' ועל תירוץ הא' הי' אפשר לומר דממתני' לא הוי שמעינן בבית הכוסות אע"ג דניקב עור שלם שיהי' כשר דבלא"ה הקשו התוס' על רש"י ממתני' דגם בהמסס בעינן ניקב לחוץ ותי' דשם הכונה לצד חוץ לאפוקי לחלל

חברו דבלא"ה שופכות מזו לזו וא"כ גם לר"ת הוי מצינן לומר בב"ה אפילו בעור א' טריפה ומתניתין דנקט בחוץ היינו לצד חוץ ואפילו בעור א' וא"ש מיהו לאידך תירוץ קשה דעכ"פ מוכח דב"ה משני צדדים טריפה וצ"ע:

ועכ"פ אין ראי' להטריף לרש"י ע"י חולי ומסתברא בזה להקל דלא חיישינן שהבריא רק במחט אבל בע"י חילי מהיכא תיתי נימא שהבריא בחוץ ולא בפנים ויותר נראה לומר שלא ניקב אלא חצי העור ועיין מ"ש לעיל סימן ל"ג בענין הבריא וכן משמע דאמר נ"מ למחט שנמצא בב"ה ולא אמר בפשוט נ"מ לב"ה שנקב א"ו דוקא במחט טרפה ואין לדייק מתו' ורשב"א שתירצו לצד חוץ ולא תירץ דמיירי על ידי חולי די"ל דבעי לאוקמה מתני' בכל גווני גם הר"ן שתירץ ע"י חולי ואפ"ה תירץ שאר תירוצים, ולכן נראה עיקר כדברי הש"ך דע"י חולי בודאי כשר בלא ניקב אלא חצי עור וכן הסכים הפר"ח:

(ו)

שם **בהממסס** בש"ך ס"ק י"ג הביא בשם רבינו ירוחם דבמקום הדק שיש [בבית הכוסות] (בהמסס) כמ"ש הר"ן דמקצתו עבה ויש בו שני עורות ומקצתו דק ואין בו אלא עור אחד ואי ניקב במקום הדק טרפה לרש"י כמו בהמסס ומדברי הר"ן אין הכרח כ"כ אבל מדברי הרשב"א בת"ה מבואר שכתב כיון דאין להמסס אלא עור אחד חוששין שהבריא לחוץ וכ"כ עוד שם דאי טעמא דבה"כ משום שיש לו ב' עורות כו' ע"ש, מבואר דעיקר משום שיש לו ב' עורות ואם כן במקום הדק שאין לו רק עור א' דינו כהמסס, ויש להקשות לפי זה על הרשב"א ור"ן שכתבו דאין לומר שיש חילוק בין המסס לב"ה דבהמסס אם ניקב מצד א' צריך בדיקה ובבה"כ אין צריך דגם בה"כ צריך בדיקה וכדאמר בגמרא מעשה בא לפני רבי במחט שנמצא בעובי בה"כ מצד א' והפכה רבי ש"מ דבעי בדיקה, וקשה דלמא שם היה המעשה במקום הדק שדינו כהמסס ולהכי צריך בדיקה אבל במקום העב א"צ בדיקה כלל ובהמסס לעולם צריך בדיקה דכולו דק, ודוחק לומר דלשון בעובי משמע במקום העב דא"כ לדייק רש"י מגוף הברייתא דנקט בעובי ולא נקט סתם בה"כ, אלא ודאי דוקא בעובי כן הוא, גם ע"ז לא תירץ כלום דקשה לינקט בה"כ סתם ונשמע בכל דוכתי וכן אביי שאמר נ"מ למחט שנמצא בעובי בה"כ ואם הובלילא בי כסי נפרש כן על המסס אף דכתב בברייתא בעובי אלא ודאי פשוט שהכוונה בעובי היינו שנמצא בעוביו ולא לארכו וזה פשוט ואם כן מנ"ל דבה"כ צריך בדיקה דילמא מעשה שהי' הי' במקום הדק שדינו כהמסס אבל במקום העב שיש לו ב' עורות אין צריך בדיקה כלל וצ"ע:

(ז)

שם **אפילו** בלא נקב מפולש. כתב הש"ך ס"ק דמ"מ מבפנים צריך קורט דם דאל"כ נימא דאחר שחיטה ניקבה ודבריו נכונים, וכן משמע דאם נימא בהמסס אפילו קורט דם

בפנים אין צריך א"כ מנ"ל לרש"י להטריף בחצי עור דלמא ההבדל שיש בין המסס לב"ה הוא זה דבב"ה אם אין קורט דם בחוץ אפילו מב' צדדים כשרה דאמרינן אחר שחיטה ניקב ובהמסס לא אמרינן כן כיון דהוא רך חיישינן טפי שניקב קודם שחיטה אלא ודאי זהו פשוט דכל שאין בו קורט דם בידוע שהוא אחר שחיטה וא"א שיהי' נקב מחיים מבלי שיהי' קורט דם ולהכי מכשירין אפילו אם המחט משני צדדין אף שהיא טרפה לפנינו, ואם הי' אפשר שתנקב מחיים מבלי קורט דם ודאי דלא הי' לן לתלות שאחר שחיטה ניקבה דשכיח טפי בחיים בתנועת הבהמה אלא ודאי אי אפשר בענין אחר כדמשמע לשון בידוע, ומ"ש בפלתי לא הבנתי אלא דיש לפקפק על דברי הש"ך דודאי י"ל אם אין קורט דם בחוץ ודאי לאחר שחיטה ניקבה דשם אין דבר שישטוף הדם אבל אם גם באין נקב בחוץ טרפה בפנים יש לומר שמשקין שטפוהו כמ"ש רשב"א בושט, מיהו מדברי רשב"א שחילק בין ושט להמסס דבושט שוטפין הדם משא"כ בב"ה שכני תותייהו משמע דכאן ליכא שטיפת הדם, אלא שצ"ע על רשב"א גופי' למה נדחק לחלק בין ושט לבה"כ דשכני תותייהו דלמא באמת בתרווייהו שוטפים הדם והא דנקט בב"ה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שלאחר שחיטה היינו דשם נמצא קורט דם בחוץ אבל בפנים י"ל שמשקין שטפוהו ובושט ליכא לאכשורי מפני שלא נמצא קורט דם בחוץ דושט אדום בחוץ ולא מינכר ובפנים שוטפים המשקין, ואפשר לומר לפמ"ש הש"ך ס"ק כ"ו דקורט דם בפנים הוי כמו ק"ד בחוץ וא"כ קשה בב"ה ששוטפים המשקים שמא הי' קורט דם בפנים ועכצ"ל דשכני תותייהו ועמש"ל בזה ומ"מ כאן יש להקל באין ק"ד כדברי הש"ך דהא בלא"ה התו' שהביא רשב"א לא ס"ל הך סברא שמשקין שוטפים את הדם ולעיל סימן ל"ג בארתי דבריהם וכאן בלא"ה רוב פוסקים מכשירים ולכן יש להקל באין קורט דם וכדברי הש"ך:

(ח)

מחבר **הופכין** אותו. עיין בט"ז ס"ק י"ב דמייתי ראיה שהבדיקה היא חיובית מהא דאמר מעשה בא לפני רבי במחט שנמצא בב"ה והפכה רבי ומצא עליה ק"ד וטרפה אם אין שם מכה ק"ד מנין ואמר אביי מתני' היא, ודייק הט"ז הא השמיענו חידוש גדול שצריך להפוך וע"כ זה דבר פשוט ע"ש, ומלבד שדבריו אינן מוכרחין כמ"ש הש"ך דלדידהו ההיפך הי' במקרה כמ"ש בב"י כמעט מוכרח בהיפך דקשה ודאי הא חידוש גדול קמ"ל שצריך בדיקה ול"ל שאין זו חידוש דהא לעולא דס"ל בקוץ בושט אין חוששין שהבריא ודאי פשוט דגם בב"ה אין צריך בדיקה מכ"ש דושט די"ל דפעיא ביה כמ"ש הפוסקים ואי הבדיקה היתה ע"צ החיוב א"כ טובא קמ"ל לאפוקי מעולא דחייש שמא הבריא

וקמ"ל דחוששין לספק דרוסה אלא ודאי הבדיקה לא היתה כלל על צד החיוב ואין כאן חידוש כלל, והנה הרמב"ם כפי מ"ש הב"י ס"ל שא"צ בדיקה שכ' בפי' מחט שנמצא בעובי ב"ה כשרה ואם ניקבה נקב מפולש לתוך חלל ב"ה ונמצאת טיפת דם במקום הנקב טרפה עכ"ל, ומשמע לי' להב"י מסתמא דכשר בלי בדיקה, ואין לדקדק דהא הרמב"ם מפרש שנמצא בעובי ב"ה בחוץ וע"כ צריך בדיקה משום מחט בחלל הגוף כמ"ש הב"י וכ"מ וא"כ ע"כ הא דנקט כשרה משמע ע"י בדיקת אברים פנימים וא"כ י"ל שגם ב"ה צריך לבדוק בצד הב' י"ל דבשלמא הא דלא הזכיר בדיקת חלל הגוף היינו מפני שסמך עצמו על מ"ש בפי"א משא"כ בב"ה דלא כתב מזה ה"ל להזכיר הבדיקה אלא ודאי שא"צ בדיקה, מיהו יש לדייק בשלמא להפוסקים דמפרשין מצד א' בפנים שפיר י"ל דכשרה בלי בדיקה משמע ולהכי אין צריך בדיקה משא"כ להרמב"ם דס"ל מצד א' היינו צד החיצון וע"כ כשרה בבדיקה קאמר א"כ מנ"ל לומר שאין צריך בדיקת הב"ה דע"כ כשרה בבדיקה קאמר ומ"ל דב"ה א"צ בדיקה בצד השני, ויש ליישב לפמ"ש לעיל סימן מ"א ס"ו ע"ש וגם מדברי הרי"ף משמע דס"ל דהא דהפכה רבי לא הי' על צד החיוב דאל"כ קשה למה השמיט זה הא יש ללמוד מזה חיוב הבדיקה בשלמא הא לא קשיא למה השמיט אם נמצא קורט דם בצד השני טרפה די"ל דזה אינו חידוש וכמ"ש אם אין שם מכה ק"ד מנין אבל לחיוב הבדיקה ה"ל להביא זה אלא ודאי גם רי"ף ס"ל שאין חיוב בבדיקה וא"כ יש לסמוך על המקילין כמ"ש רמ"א:

(ט)

מחבר **והוא** שלא מלחו כו'. זה למד המחבר מתשובת הרשב"א הוא בב"י, ובש"ך ס"ק ך"ג השיג על זה וכתב דהרשב"א לא כ"כ אלא אם ניטל המחט ומפני דקותה אין מקומה ניכר שהבדיקה להכשיר שיש לחוש שמא ניקב מב' צדדים וכל כמה דלא בדק הוא בחזקת איסור אבל באם אינו ניקב אלא מבפנים וידוע שלא ניקבה לחוץ שהבדיקה היא להחמיר וכל כמה דלא חזינן קורט דם אינו טרפה ע"ש, ולי הדברים מבוארים בתה"א ל"ח שכתב שם להקשות על דבריו, דגם בהמסס תסגי ליה בבדיקה דהא גם בושט הי' מועיל בדיקה לולא שאין נקב ניכר בחוץ לרש"י וא"כ בהמסס תסגי ליה בבדיקה וכ"ת אה"נ אם כן מה בין בה"כ להמסס שאף הוא צריך בדיקה כדאמרינן הפכה כו' ואכתי קשה דלמא אה"נ גם בהמסס סגי בבדיקה אלא דהמסס ה"ל כושט אף דחזינן שאינו נקוב לחוץ אפ"ה כיון שא"א לבדקו בחוץ טרפה וה"ה בהמסס בנאבד המחט אף שהוא מצד א' מ"מ טרפה אבל בב"ה אינה טרפה אם נאבד הב"ה אם ידוע שאינו אלא מצד א' משא"כ בהמסס שעורו דק ה"ל כושט דאף שאינו רק מצד א' מ"מ טרפה כיון שאין לו

בדיקה בחוץ, והא דאפכה רבי, לדברי הש"ך ע"כ לא הי' רק להחמיר א"ו ס"ל להרשב"א כיון שצריך בדיקה לעולם טרפה בנאבד, והדברים ברורים וכן מוכח גם כן מדברי הר"ן שכתב גם כן כדברי הרשב"א דבבדיקה אין לחלק בין המסס לב"ה ואי כדברי הש"ך יש לחלק ביניהם בנאבד וכמ"ש לדברי הרשב"א כנ"ל אלא ודאי ס"ל דבכל גווני בנאבדה טרפה דכיון דמבואר שצריך בדיקה עכ"פ אם א"א בבדיקה טרפה ודוק:

איברא דאכתי איכא למידק דהרשב"א בתשובה כתב וז"ל ועובדא דרבי בשלא ניכר הנקב מבחוץ והפכו לראות אם יצא לחוץ ולא מצא נקב אלא שמצא שם דם וממנו ידע שניקב עכ"ל, וא"כ לפ"ז אם ידוע שלא ניקב לחוץ מנ"ל דצריך בדיקה אחר קורט דם כלל הא מה דבדק רבי לא הי' אלא לראות אם לא ניקב בחוץ ונמצא בצד הפנימי ולא ניכר אם ניקב לחוץ, אבל אם ידוע שלא יצא המחט לחוץ כגון עובי המחט נראה שלא יצא לחוץ מנ"ל דצריך בדיקה אחר קורט דם ובאמת מדברי הרשב"א הנ"ל משמע באמת שא"צ בדיקה רק אם ניקב לחוץ ולא אחר קורט דם דאי ס"ל גם אחר ק"ד צריך בדיקה אפילו ידוע שלא ניקב לחוץ ל"ל למימר שהבדיקה הי' אם יצא לחוץ ולא פירש שהבדיקה הי' אחר קורט דם בחוץ, אלא ודאי לזה א"צ בדיקה דאם לא ניקב לחוץ מהיכא תיתי נחוש שניקב לחוץ וחזר לתוכו דלא חיישינן להכי רק בושט דפעיא ביה כמ"ש הפוסקים אלא שצריך בדיקה שמא יצא המחט עד החיצון ולא אחר קורט דם וא"כ תקשי ליה נימא דזהו ההבדל שבין המסס לב"ה דבהמסס אפילו ידוע שלא ניקב לחוץ טריפה שיש לחוש שחזר לתוכו אבל בב"ה אין חוששין שחזר לתוכו ומה שהצריכו בגמרא בדיקה, לא הי' אלא לראות פן יצא המחט לחוץ אבל בידוע שלא יצא לחוץ אחר ק"ד א"צ בדיקה כלל דבהמסס שעורו דק ואין אלא א' חוששין שניקב לחוץ וחזר וצריך בדיקה בחוץ אחר נקב וק"ד אפילו לא ניקב רק בפנים לבד כדמשמע מתשובת רשב"א שכתב עובדא דרבי בשלא ניכר הנקב, ולא כתב שיהי' ניכר שלא הי' רק בפנימי ובדקה אחר ק"ד א"ו אחר ק"ד א"צ בדיקה כלל וא"כ לימא דבהמסס צריך בדיקה אפילו אחר ק"ד וצ"ע ועכ"פ נראה שיש להקל בידוע שלא ניקב לחוץ כיון דגם מדברי רשב"א והר"ן שעיקר ראייתו מהא דאהפכה רבי ומשם אינו מוכח רק שצריך בדיקה שמא ניקב לחוץ ואחר ק"ד אינו מוכרח משם ויפה פסק רמ"א אבל ביש ספק שמא נקב לחוץ אפילו בהפ"מ יש להטריף וכן כתב הפרי חדש. וכן מוכרח מדברי הרא"ש והר"ן וש"פ שחילקו בין המסס לושט דדוקא בושט דפעיא בי' חוששין שהבריא וחזר המחט לפנים אבל בכרס שהוא נח, לא חיישינן שחזר לפנים עיין ש"ך ס"ק י"ט וכבר כתבתי לעיל סימן ל"ג שאין הבדל זה צודק רק אם ידוע שלא ניקב לחוץ לענין שתחזור המחט ודאי חילוק זה נכון אבל אם לא ניחוש

שניקב כלל לחוץ מה הבדל בין ושט דפעיא ביה ובין המסס דהא לאי חיישינן כלל שניקב לחוץ עד שאין צריך בדיקה וניהו שאינו חוזר לפנים עכ"פ יש לחוש שניקב לחוץ וברור הוא ע"ש, ובזה ישבתי דברי הרא"ש, ואם כן בהמסס ע"כ צריך בדיקה שמא ניקב לחוץ, ואם כן קשה למה נדחק ר"ת בנ"מ שיש בין הובלילא כו' נימא בפשוט בהמסס שהוא דק שצריך בדיקה עכ"פ אם ניקב לחוץ כמו ושט דבזה אין חילוק וכ"ש הוא דזה אין לו רק עור א' וב"ה שהוא עב אין צריך בדיקה או בהמסס אפילו דיעבד אסיר בלי בדיקה ובב"ה מותר אלא ודאי גם בב"ה צריך עכ"פ הך בדיקה אם לא ניקב לחוץ ובנאבד אפילו בב"ה טרפה ואם כן אין חילוק ומה נ"מ ואתי שפיר והדברים מוכרחים ודוק:

ובזה מיושב נמי מ"ש הש"ך דמדברי הרא"ש מוכח אפילו באופן שלא נודע אם ניקב לחוץ כשר בנאבד כמ"ש ס"ק ל"ב, והפר"ח כתב דלא מוכח מידי מס"ק ל"ב ולפמ"ש ניחא דשם הביא דעת הרא"ש דס"ל בישב קוץ בושט א"צ בדיקה והביא ראיה ממחט שנמצא בעובי ב"ה דכשר וס"ל דבלי בדיקה נמי כשרה וקשה הא בושט כ' הרא"ש גופי' די"ל דפעיא ביה וצ"ל כמ"ש סימן ל"ג דס"ל דא"צ בדיקה כלל אפילו א"י דניקב לחוץ וא"כ ל"ל חילוק זה וכנ"ל ועיין מ"ש סימן ל"ג וא"כ מוכרח שא"צ בדיקה כלל דאם צריך בדיקה קשה מאי ראיה הלא בושט י"ל דפעיא ביה, עיין בסימן ל"ג מבואר יותר, מיהו לדידן דקיימא לן בושט כעולא, גם כאן טריפה בנאבד בלי בדיקה אם ניקב לחוץ ודוק:

(ו)

שם **סביב** המחט. הט"ז ס"ק י"ג וש"ך ס"ק כ"ו בשם דרישה ומהרש"ל סבירא להו אפילו נמצא קורט דם בפנים נמי טריפה ובזה נתישב קושית המרדכי דהקשה מאי נ"מ בין מצד א' לשני צדדים דבשניהם באין קורט דם כשר וביש קורט דם אפילו מצד א' טריפה ותירצו במהרש"ל ודרישה וכ"כ הט"ז דמב' צדדים אפילו אם נמצא הדם בפנים טריפה דמוכח שנעשה מחיים ומצד א' בנמצא בפני כשר ולדבריהם ל"ל דמה שאמרו נמצא עליו קורט דם היינו על המחט ובפנים דאם עליה הוא בחוץ אפילו מצד א' כשר, ומ"מ לא הבנתי דבריהם דהא ודאי מסתבר יותר לומר שקודם שחיטה ניקב בפנים ואחר שחיטה נדחקה לחוץ משנאמר דלא ניקבה כלל ואחר שחיטה התחילה לנקוב זהו ודאי רחוק שתתחיל לעשות נקב אחר שחיטה, ואם כן אפילו יש קורט דם בפנים מאי ראי' מדנעשה הנקב בחיים ודאי התחילה לינקב מחיים אבל לא ניקב אלא קצתו ולכן יש קורט דם כיון שניקב מחיים כמ"ש הש"ך גם בהמסס צריך קורט דם בפנים להורות שניקב מחיים ומ"מ באין קורט דם בחוץ ש"מ שנדחקה אחר שחיטה, ובגמרא אמרינן מאי שנא מכל נקובי דעלמא דאפילו ליכא קורט דם טריף, ומשני התם ליכא מידי למיסרך הכא אם

איתא דקודם שחיטה הוי מסרך הוי סרך, וא"כ גם במחט שיצאה לחוץ ואין קורט דם בחוץ כיון דאיכא מידי למיסרך למה לא יסתרך סביב המחט בחוץ ומ"ש חוץ מפנים ותו קשה דבגמ' אמרינן נמצא עליו ק"ד בידוע שהוא לפני שחיטה ופירש"י טרפה, ואם נפרש שזה שנמצא בפנים איך נקט בידוע משמע שאין ספק שהוא לפני שחיטה הא אכתי איכא לספוקי שמא אינה טרפה ואחר שחיטה ניקבה לחוץ, ואפשר לומר דאין הכי נמי בידוע שלפני שחיטה התחילה לנקוב ולכן טרפה, וגם מדברי המרדכי וב"י שלא פירשו כן משמע דס"ל כמ"ש ותמיהני על מהרש"א שביקש לפרש דברי המרדכי כמ"ש ט"ז עיין שם, ועמ"ש לעיל יש קצת ראי' מדברי הרשב"א דגם בפנים לחוד טרפה וצ"ע לדינא. שוב ראיתי ברמב"ם פרק ו' הלכה י"ב שכתב הראב"ד עליו מה שכתב הרמב"ם ונמצא טיפת דם במקום הנקב וכתב הראב"ד הטיפה צריכה שתמצא בחוץ, ובלחם משנה נדחק לפרש כוונתו ע"ש, ולפי הלח"מ הל"ל שצריך שימצא על המחט, וברור דכיון למ"ש דאם יש טיפת דם בפנים ולא בחוץ יש לומר שהתחילה לינקב מחיים ונגמרה הנקיבה לאחר שחיטה והראיה שאין קורט דם בחוץ, ולזה כתב שצריך שימצא בחוץ וכן נראה עיקר, ועיין לקמן סימן מ"ט:

שם **ואם** לאו אחר שחיטה דחק ועבר וכשרה. יש להבין הא בגמרא מקשה מ"ש ממחט שנמצא בעובי בה"כ מצד א' כשרה ולא מפליג בין קופא לבר או לגאו, ומשני כיון דאיכא אוכלין ומשקין אימור דחקוה, וכבר בארתי לעיל סימן זה סק"ד מדברי רש"י דעיקר הטעם כיון דלא חזינן נקב יוצא לחוץ, אבל בלאו הכי ודאי רחוק שניקב הקופא על ידי אוכלין ומשקין, ואם כן אכתי קשה משני צדדים בלא נמצא עליו קורט דם דאמרינן דניקב אחר שחיטה, אכתי קשה נפלוג בין קופא לבר דכיון שאין קופא נוקבת ע"כ בא מחוץ והוי מחט בחלל הגוף, ואי דנימא אוכלין ומשקין דחקוה מהיכא תיתי כיון שנקוב בשני צדדים ונהי דבה"כ ניקב אחר שחיטה מ"מ נימא דניקב מבחוץ בחודה והוי מחט בחלל הגוף כיון שקופא אינה יכולה לנקוב ואחר שחיטה ניקב מבחוץ לפנים והראיה דקופא אינה יכולה לנקב, ואפשר לומר דדוקא ממחט בב"ה דנקט כשרה סתמא משמע אפילו בקופא לבר בכל גווני משא"כ הכא דלא נקט אלא בידוע שהוא לאחר שחיטה וזה אמת לעולם שנקב זה נעשה לאחר שחיטה ובקופא לבר יש חשש אחר, ומ"מ זה ודאי לעולם אמת שניקבה בה"כ אחר שחיטה גם י"ל דמיירי שנמצא ק"ד בפנים וע"כ בפנים ניקב מחיים כיון שיש קורט דם ובחוץ אין קורט דם ואמרינן שלא ניקב רק בפנים מחיים ובחוץ נדחק אחר שחיטה וכמ"ש לעיל בסמוך, וא"כ ל"ל שבא מחוץ דאם כן הקורט דם שבפנים מאין הוא הא גם הפנים ניקב אחר שחיטה ומזה מוכח דלא כהדרישה ודוק.

ומ"מ על הפוסקים והט"ו שלא חילקו כלל בזה קשה דה"ל לחלק באם קופא לבר טרפה דשמא בא מחוץ דקופא אינה יכולה לנקב ואפילו בקלישתא נמי הוי ליה לחוש שמא בא מחוץ, אלא בקלישתא י"ל דמסתבר טפי שבא עם המאכל מבפנים משא"כ בעבה וקופא לבר כיון שיש נקב יש לחוש שבא מחוץ וצ"ע, ועיין מ"ש לעיל ס"ס ל"ו:

שם **אבל** כשאין המחט לפנינו כו', עיין בע"ז דף ל"ב גבי עורות לבובין אמרינן גם כן באין קורט דם לא נעשה מחיים וביש ק"ד ודאי נעשה מחיים אף שכעת אין הסכין תחוב, גם אמרינן התם לא שנו אלא שלא מלחו אבל מלחו אימור מלח העבירו ומשמע דוקא מליחה אבל הדיחו לא ויש לחלק:

(י)

מחבר **זה** שאמרנו. עיין לקמן סימן נ"א בהג"ה ש"ד סימן צ"ב ואו"ה כלל נ"א כ' דאם נמצא מחט בדופן ב"ה לארכו שאין יכולין להבין באיזה צד פונה הקופא טרפה כיון דחללו רחב, דאי דרך הושט עייל על הפרש מבעיא ליה לאשתכוחי, וביאר הרש"ל בסימן ס"א שהמחט מונח בדופן ב"ה לארכו והסכים לזה בט"ז ס"ק ט"ו, ולי נראה דהגש"ד לשיטתו אזיל דס"ל לקמן בקורקבן בסעיף שאח"ז דטרפה דחוששין שבא מבחוץ ולא תלינן שבא עם המאכל משא"כ למאי דקיימא לן להקל בהפ"מ כמ"ש רמ"א, והטעם דכיון שאין הוכחה מאיזה צד בא תלינן טפי שבא עם המאכל גם כאן יש לומר כן, גם הפר"ח כתב שאין זה עיקר לדינא, מיהו בתחוב א א' מבחוץ הסכים הפ"ח ס"ק ך"ג להטריף:

(יא)

ברמ"א **והוי** כניקב מצד א', דעת מהרש"ל דכאן אפילו רשב"א דסבירא ליה בב"ה שצריך בדיקה בנמצא מצד א' צריך להפכו אם יש שם קורט דם וטרפה בלא בדיקה כדלעיל סעיף ח' מ"מ בקורקבן שעורו עב מודה. והש"ך ס"ק ל"ח ופר"ח ס"ק ך"ה השיגו עליו, ולכאורה הי' נראה לי דכאן אפילו לדידן דקיי"ל להקל בהפ"מ לעיל בנאבד בלי בדיקה, מ"מ כאן כ"ע מודו דדוקא התם כיון שאינו נקוב לחוץ מהיכי תיתי ניחוש שחזר המחט לפנים כיון דלא פעיא ביה, ולכן בודאי אמרינן שלא ניקב לחוץ ואין צריך בדיקה, משא"כ כאן שאינו ידוע מאין באה הנקיבה לכ"ע טרפה בנאבד. אמנם שוב ראיתי שיש לתמוה על הש"ך ופר"ח דהא עיקר טעמו דרשב"א כמ"ש בש"ך ס"ק ל"ז לפי שדרך הושט לבלוע ודרך שם נכנס עם האוכלים אלא שנסתם ועכצ"ל אחד מן הנקבים שנסתם ותולין במצוי ועוד העמידוהו על חזקת כשרות עכ"ל, ובנסתם משני צדדים ודאי שאין לו בדיקה, מ"מ כיון דמצוי יותר שיכנס דרך הושט תולין להקל ואם כן למה נטריף בנמלח מפני שאין לו בדיקה אם יש טיפת דם וע"כ אתה אומר שבא מחוץ והרשב"א ס"ל דתולין יותר שבא

מבפנים, וה"ט נמי שייך בנאבד ואיך נאמר שבא מבחוץ הא מצוי יותר שיבא לפנים ושנאמר דלמא אי הוי קמן הי' נקיבתו ניכר לחוץ אדרבא נימא שהי' ניכר שבא מבפנים ותולין במצוי כסברת הרשב"א עיין בסמוך:

שוב ראיתי כי י"ל כוונת הש"ך אף אם ודאי ניקב מבפנים י"ל שניקב לחוץ וצריך בדיקה ואם כן לדידן דקיימא ש להקל בהפ"מ אין נ"מ מזה דגם בדין זה אינו כשר רק בהפ"מ: שם ברמ"א **ויש** מחמירין כו'. הטעם כתב באו"ה כלל נ"א דין ך"ג דמאחר שהמחט לא ניכרת מבפנים כמו שאינה ניכרת מבחוץ איכא למיתלי ולומר שמבחוץ באה ונקבה ושט או דקין עכ"ל, ויש לדקדק דלקמן סימן מ"ט סעיף ד' קיי"ל בקורקבן שניקב עור החיצון ואינו ידוע אם הוא מחמת חולי או מחמת קוץ והוי מחט בחלל הגוף תולין להקל והטעם משום דס"ס הוא ספק מחמת חולי ספק מחמת קוץ ואת"ל מחמת קוץ והוי מחט בחלל הגוף שמא לא ניקבו אברים פנימים, והרמ"א לא הגיה שם דבר להחמיר באין הפ"מ ואם כן גם כאן אף לטעם או"ה דיש לתלות שבאה מבחוץ הא הוי ליה ס"ס ספק בא מבפנים ספק בחוץ ואת"ל מחוץ וניקב עור חיצון והוי מחט בחלל הגוף שמא לא ניקבו אברים פנימים, וכן קשה על הש"ך ופ"ח דס"ל בנאבד בלי בדיקה טרפה הא ה"ל ס"ס וכמ"ש, וכן קשה על הרשב"א בתשובה שכ' הטעם משום שיש לתלות ולהקל ולא כתב בפשיטות דה"ל ס"ס וע"כ הרשב"א לא ס"ל האי דינא וס"ל במחט בחלל הגוף הוי כודאי ניקב:

ונראה לישב דהא בלא"ה הק' הט"ז לקמן הא ה"ל ס"ס שאינו מתהפך דאיך תהפך ותאמר ספק ניקבו אברים פנימים ואם ת"ל ניקבו דאם ניקבו בודאי טרפה והש"ך בכללי ס"ס דין ט"ו כ' דמתחל' יש לדון מאין בא הנקב והטעם דס"ס שאינו מתהפך לא הוי ס"ס היינו משום דמאי חזית דתתחיל בהך ספק תתחיל באידך ספק ול"ל את"ל ע"ש וכאן מתחילה יש לדון מאין בא הנקב הוי שפיר ס"ס ספק בא ע"י חולי ספק על ידי קוץ ע"ש שהאריך וזהו דוקא לקמן דיש ק מאין בא הנקב דאיך תאמר שטרפה מטעם שניקבו אברים פנימים הא אין כאן מחט כלל למה ניקב אברים פנימים ואתה מוכרח לומר שנקבו על ידי מחט וא"כ אתה אומר שמא הי' כאן מחט שפיר י"ל שמא לא הי' ואי אפשר להתחיל שמא ניקבו אברים פנימים דבמאי ניקבו וע"כ אתה אומר שבא על ידי קוץ אבל כאן מיד שאנו רואין מחט, יש לחוש שניקבו האברים הפנימים ומצינן למימר שניקבה מחט זו אברים פנימים מיד והוי אינו מתהפך וא"ש ודוק. כן י"ל לפי שיטת הש"ך אבל לפי מה שהסכים הפר"ח שאפילו ס"ס שאינו מתהפך הוי ס"ס והביא ראיות ברורות קשה מ"ש, וגם לדברי הש"ך יראה דכאן הוי שפיר ס"ס דאי אפשר שתנקב

אברים פנימים אם לא שבאתה מבחוץ וא"כ יש להתחיל בהך ספק שמא בא מבפנים וצ"ע ועכ"פ יש להקל בנאבד קודם שבדקו אם יש ק"ד אם ידוע שלא ניקב לחוץ דה"ל ס"ס כמ"ש גם מטעם שכתבתי לעיל:

סימן מט

(ב)
מחבר **ושומן** שעליו סותמו הב"ח כתב אם הסתימה שעליו דק כסתימת המסס לרש"י טריפה ופר"ח השיג עליו וכן דעת הש"ך ועיין מש"ל סימן מ"ם אות ב' דיש לחוש בניקב גם השומן מפני ששומן אבר אינו תמיד על מתכונת א' ושמא יוכחש וישאר הנקב פתוח לרווחה ע"ש מ"ש דזהו הוי בכלל איבדרי ליה סמא וחי' וכיון שאפשר אם יושמן כהווייתו אשר נמצא עתה לא חיישינן להכי וכן נראה מסתימת הפוסקים:

(ג)
שם **דינו** כדין מחט כו'. בש"ך הביא דעת הד"מ דס"ל קורקבן שניקב בב' צדדים אפילו אין עליו קורט דם טרפה ולא אמרינן אחר שחיטה ניקב ולא בעינן קורט דם אלא בהמסס וב"ה שעורן דק אפשר לומר אחר שחיטה ניקב דבר מועט אבל קורקבן שהוא עב אין אומרים שמא ניקב בשעה מועטת כזו ולא תלינן לשמא ניקב מחיים כל הבשר חוץ ממעוט ואותו מעוט ניקב אח"ז הא לא אמרינן דהואיל וצ"ל שרובו ניקב מחיים תלינן המיעוט אחר הרוב עכ"ל ומזו ראי' למ"ש לעיל סימן מ"ח דבנמצא קורט דם בפנים ובחוץ אין קורט דם אמרינן קצתו ניקב מחיים ואח"ש גמרה הנקיבה דאם נימא דגם בקורט דם בפנים טריפה מב' צדדים א"כ ע"כ מיירי בד"מ באין קורט דם בפנים דביש קורט דם אפילו בב"ה טרפה וא"כ איך כתב בד"מ שלא תלינן לומר שמא ניקב מחיים כל הבשר הא הש"ך כתב לעיל סימן מ"ח סק"ט דגם בהמסס דמטריף מצד א' מ"מ אין קורט דם אמרינן אחר שחיטה ניקב, וכיון דכאן מיירי ע"כ באין קורט דם בפנים למה נכשיר בניקב מב' צדדים וע"כ משום דמדאין קורט דם ודאי ניקב בתר שחיטה וא"כ ע"כ גם בפנים לא ניקב עד אחר שחיטה וזה לא אמרינן לשיטת הד"מ אלא ודאי אפילו יש קורט דם בפנים מ"מ אמרינן דגמר הנקיבה אחר שחיטה וא"כ א"ש דלהכי כתב בד"מ ולא אמרינן היינו אפילו יש קורט דם בפנים דבב"ה אפילו כה"ג כשרה ודוק. ומ"מ לענין דינא הביא הש"ך הרבה פוסקים דגם בקורקבן צריך קורט דם בחוץ וכן נראה לעיקר וכיון דאמרינן בגמרא שהוא לאחר שחיטה משמע שאין ספק בדבר וכן הרמב"ם כתב שבודאי אחר שחיטה ניקבה וכיון שאמרו זה לודאי ש"מ דא"א שינקב מחיים מבלי יהי' קורט דם:

גם מדברי הגמי"י שהובא בש"ך שכתב לא נמצא עלי' קורט דם בידוע שננעץ מעבר שני לאח"ש משמע אף דמצד הפנימי נעשה מחיים אמרינן מעבר שני ננעץ אח"ש וכיון דניקב בפנים עכ"פ בחיים יש שם ק"ד כמ"ש הש"ך גבי המסס כנ"ל:

(ד)

מחבר **תולין** להקל הטעם בב"י בשם אוה"מ דה"ל ס"ס ס' ע"י חולי ספק ע"י קוץ ואת"ל ע"י קוץ שמא לא ניקב אברים פנימיים והט"ז בכאן תמה על זה ממ"ש רמ"א לעיל סימן ל"ג בושט באם שא"י אם ניקב ע"י קוץ או עי"ח טריפה ולא מכשרינן מס"ס ס' עי"ח וסי' עי"ק ואת"ל עי"ק שמא ניקב פנימי לבד וכבר כתבתי לעיל סימן ל"ג ישוב מספיק ומרווח על זה ובפר"ח תירץ כאן דבושט ודאי מסתמא אם ניקב הפנימי ניקב גם החיצון לא מקרי ספק אין דבריו מחוורין ומה שמביא ראיה מדקיי"ל ישב לה קוץ בושט חוששין אינו ראי' די"ל דטריפה מספק ועולא ס"ל חוששין שמא הבריא וע"כ לא אמרינן מסתמא הבריא וניהו דעולא לטעמא דס"ל אין חוששין לספק דרוסה מ"מ לדידן לא עדיף עכ"פ מספק דרוסה דמועיל בה ס"ס אם יש עוד ספק לאצטרופי לס"ס ויותר נכון דודאי יש לתלות טפי שניקב ע"י קוץ דשכיח טפי שניקב ע"י קוץ משינקב ע"י חולי ולא יהי' ניכר דע"י חולי דרך שיהי' האבר ממוסמס וחלש ומשונה במראיתו ולכן באין היכר ראוי לתלות יותר שניקב על ידי קוץ אלא דכאן מ"מ תלינן להקל דגם אי על ידי קוץ ניקב היה הקוץ נתחב עדיין וע"כ נאמר שנפל משם, להכי יש לומר טפי שניקב ע"י חולי ולכן אין דבר תחוב בו ומידי ספיקא לא נפקא ומצטרף שפיר לס"ס אבל בושט שאין ממה שלא נמצא הקוץ תחוב ראיה שהי' על ידי חולי כיון דפעיא ביה וגמדא ליה נפל הקוץ ולכן תלינן טפי שניקב על ידי קוץ ודוק, ועיין מ"ש בסימן הקודם סי"א להקשות על רמ"א ואין בידי ליישב בישוב הגון, גם לפמ"ש שם מוכת מדברי רשב"א ג"כ דלא ס"ל האי ס"ם, ואפשר שטעמא דהרשב"א דמסתמא כיון שהי' מחט בחלל הגוף מסתמא ניקבו אברים פנימים, ולפי זה גם כאן טרפה דלא הוי ס"ס דאם הי' מחט בחלל הגוף מסתמא ניקבו אברים פנימים, ולכן יש להטריף באין הפ"מ עכ"פ כיון דמוכח כן מדברי רשב"א והגש"ד ואו"ה כמש"ל, עיין תשובת רשב"א סימן רע"ז:

כתוב בט"ז שדין בשר החופה את רוב הכרס אינו בעוף אע"ג דקורקבן הוא נגד הכרס והביא ראיה מדברי הד"מ, ואין לדקדק הא תני לוי כל טרפות שמנו בבהמה כנגדן בעוף די"ל דאינו רק באברים השוים כמ"ש הרשב"א בת"ה דף ל"ז ע"ב, וראיה לדברי הט"ז דהא איכא מ"ד דמפרש במתני' דא"ט נקרע רוב החיצונה היינו בשר החופה רוב הכרס והכי קיימא לן לעיל ריש סימן מ"ח וקשה למה לא מנה באלו טרפות בעוף גם כן בשר

החופה הקורקבן אלא ודאי אין דין בשר החופה בעוף כיון שאין לו כרס ולא הוי טרפה, גם בין הכשרות לא צריך למתני' כלל דפשיטא דלא שייך דין זה בעוף:

סימן נ

(א)

ברמ"א **כל** מקום שאין יכולין לתלות כו'. כ"כ הד"מ ס"ס ל"א במעשה שאירע בקראקא שמצאו מים במוח ולא נודע אם המוח הקיפו אם לא, ויש רוצין להכשיר מטעם נשחטה הותרה, וכ' בד"מ דלא דמי דהואיל ויש כאן ריעותא ברורה מחיים אין להכשיר וכן משמע בתוס' פרק ד"א דף ל"א ועפ"ז היו דבריו בהג"ה כאן, ומהר"ם לובלין חלק עליו דהתוס' לא כ"כ אלא בס"ד ולמסקנא דחו חילוק זה וכ' דוקא בדרוסה משום דשכיח דוקא ולא משום ריעותא דמחיים, ובש"ך תירץ דזהו אינו אלא לרבה הוכרח לומר כן דאין הטעם משום שנולדה הריעותא מחיים, אבל למסקנא דאביי ורבא יגיד עליו ריעו וההה"ד בספק גירושין הדין כן י"ל דלהכי חולצת ולא מטעם חומרא אלא משום דנולדה הריעותא מחיים בעודה בחזקת איסור ולהכי מדינא חולצת והפר"ח הקשה עליו לפ"ז מה מקשו התוס' מספק דרוסה הא למסקנא א"ש משום דאתילידא ריעותא מחיים, וד"ז הגאון ז"ל תירץ דקושית התוס' לרבה לשיטתי' דאמר ושט אין לו בדיקה מבחוץ ומפרש בגמרא נ"מ לספק דרוסה ורבה ע"כ ס"ל התם דאף דנולדה הריעותא מחיים מ"מ מוקמינן בחזקת היתר, ולכאורה קשה למה הוצרכו התוס' לתת טעם בישב לה קוץ בושט דחיישינן שהבריא משום דשכיח הא זה לא אמר רבה, ושפיר י"ל הטעם משום דנולדה הריעותא מחיים דלדידן באמת כן הוא, מיהו הא לק"מ דבע"כ הוכרחו לומר דגם זהו שכיח דהא כיון דמוכרח לומר לרבה דספק דרוסה שכיח טפי לאיסורא, א"כ הא דאמר עולא בריש א"ט ישב לו קוץ בושט אין חוששין שהבריא ופריך מ"ש מספק דרוסה ומשני קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה, וקשה מאי פריך דלמא בספק דרוסה מודה עולא דשכיח טפי לאיסור, ועכצ"ל דגם הבריא שכיח ופריך שפיר מ"ש מספק דרוסה, ולהכי כתבו התוס' דגם הבריא שכיח וא"ש, ומ"ש בפלתי ראיה ממה דקשה על התוס' דמשמע כיון דדרוסה שכיח לא מוקמינן אחזקתי', מהא דבמ"ע קיי"ל כר"ג דנאמנת משום דאית לה חזקה דגופא אף דמ"ע לא שכיח לשיטת התוס' והרא"ש ול"ל משום ברי ושמא הא בכתובות דף ל"ו כתבו אפי' בחרשת דשמא ושמא הוא טוענין מ"ע, ותמהני אם יצאו דברים הללו מפי הגאון ז"ל דהא מבואר בתוס' דף ט' ושם דף ל"ו דמ"ע שכיח דכולהו חבוטי מחבטן ואדרבא שם בדף ל"ו כתבו דאי אמרינן מ"ע לא שכיח באמת יש לו ט"ב ואין טוענין לה מ"ע וכ"כ הוא עצמו באורים ותומים בהרבה מקומות ואפי' הרא"ש דס"ל

מ"ע לא שכיח כמ"ש מדבריו בשמעתין דפ"פ י"ל דס"ל כשיטת רש"י דטוענין משארסתני נאנסתי והתוס' גופייהו הסכימו לדבריו בעיקר הדין ואף דרובא ברצון כבר כתבו התוס' דף ט' ד"ה אבט"א דרובא דרצון אינו רק דרבנן, לכן אין שורש לדברים הללו ואין להאריך בזה כאן:

איברא דמ"מ מוכח מדברי התוס' כמו שהבין הפר"ח מדבריהם, דהא כתבו לבסוף אע"ג דאמרינן איכא למימר הכי וא"ל הכי אוקי תורא אחזקתי' מ"מ מסתבר טעמא לאיסורא, תדע דהא בספק כלבא ספק שונרא אימור כלבא אפילו לשמואל דחייש לספק דרוסה עכ"ל, הנה מבואר דס"ל הטעם דתלינן בכלבא הוא משום דמוקמינן בחזקת היתר אף דנולדה הריעותא מחיים, דאלת"ה אכתי תיקשי לדידן למה תלינן בכלבא הא הריעותא מחיים ואם יש שם טעם אחר מנ"ל כלל למידק מהתם, אלא ודאי ס"ל עיקר הטעם משום דמוקמינן בחזקת היתר וזה ברור, ובזה נדחה ג"כ מה שביקש בפלתי לומר דמדרבנן חוששין כמו התם דצריכה חליצה והיינו משום דנולדה הריעותא מחיים, נסתר גם כן ממ"ש דתיקשי לדידן אמאי תלינן בכלבא ולא נאסור מדרבנן עכ"פ, ולכן נראה כונת התוס' כדעת הפר"ח, ודעת הרא"ש גם כן כפי מה שכתב הפר"ח בשמו בתשובה ס"ל כמו שכ' התו', וכן נ"ל גם כן מפסקיו שכ' בפא"ט בשם ראב"ן דפסק אין חוששין שהבריא כעולא, והא דחוששין לספק דרוסה היינו משום דיש רגלים לדבר וגם שכיחא כמו שפי' התוס' עכ"ל, משמע דעיקר טעמא משום דשכיח כמ"ש התו' אבל בשצדדי האיסור וההיתר שוין מוקמינן בחזקת היתר אפילו נולדה הריעותא מחיים.

והפר"ח סימן ך"ט הקשה על שיטה זו מהא דפ' א"ט דף נ"א בהאי אימרתא דשדרן כרעי בתרייתא ואמרינן שיגרונא נקטי', ואתקיף עליה רבינא דלמא השדרה איפסק, וקשה לשיטת התוס' נוקמי' בחזקת היתר, והפר"ח כתב דבאמת רבינא לא סבירא לי' הכי ולא קיי"ל כוותיה וזה לא ניתן לומר דרבינא יחלוק על מה שאמרו נשחטה הותרה, ויותר נכון לומר דרבינא לא אסיק אדעתי' דשיגרונא שכיח וס"ל כיון דאיכא ריעותא בשדרן כרעי בתרייתא אית לן למתלי טפי בפסיקת החוט מבשגרונא וכמ"ש בתו' בספק דרוסה ומהדרינן ליה דשיגרונא שכיח ואתי שפיר ולא קשה מידי:

איברא דראיית הר"ר יונה היא ממסקנא דהתם מסקינן דהלכתא כרב יימר מ"ט שיגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח, ואי אמרינן בספק שקול מוקמינן בחזקת היתר אפילו אי חוט השדרה נמי שכיח מוקמינן ליה בחזקת היתר, והפר"ח נדחק בזה עד מאד והביא בשם מהר"י אלפנדרי דהא דאמרינן נשחטה הותרה היינו דוקא לענין שיהא מותר בדיעבד אבל מ"מ לכתחילה צריך בדיקה, ואם כן אתי שפיר להכי אמרינן חוט

השדרה לא שכיח דאפילו בדיקה לא בעי ובפר"ח הקשה לפ"ז למה להו לתוס' לומר דדרוסה שכיח וכן הבריא שכיח ת"ל דבלא"ה אף שהספק שקול צריך בדיקה, וזה אינו קושיא די"ל התוספות לשיטתייהו אזלי דמפרשי הך בר אווזא דבפרק השוחט דף כ"ח אדרוסה וס"ל דדרוסה אין לה בדיקה לאחר שחיטה ואם כן יש לחוש שמא במקו' דרוסה שחיט, והשתא כי אמרינן אהא דאמר רבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים נ"מ לספק דרוסה משמע דבבהמה כיון שאין לה בדיקה בחוץ אין לה תקנה ואי אמרינן שאין צריך בדיקה רק לכתחילה בבהמה בלא"ה שרי כיון שאי אפשר בבדיקה שרי, וכן בההוא שיקפא דספק דרוסה דשדינהו בנהרא ופירש"י שא"א לבדקו, מוכח להדיא דאסר אפילו בדיעבד ספק דרוסה ולא אמרינן בזה נשחטה הותרה ומהר"י אלפנדרי לא כ"כ רק דלכתחילה צריך בדיקה, עכ"פ אי שכיח לאסור גם כן וכן מה שהקשה ממה שנדחקו התוס' לומר דהבריא שכיח י"ל ג"כ כמ"ש לעיל כיון דמוכח דדרוסה שכיח כיון דחיישינן לספק דרוסה אפילו בדיעבד ממילא צ"ל דהבריא שכיח ג"כ דאלת"ה אלא דהא דחיישינן שהבריא היינו להצריך בדיקה תקשי מאי מקשי בגמרא על עולא דאמר אין חוששין מ"ש מספק דרוסה הא דרוסה שכיח וע"כ גם זה שכיח:

עוד יש לומר דהתוס' לשיטתייהו אזלי דבפא"ט דף נ' ע"ב גבי בית הכוסות דהביאו בשם רש"י דבהמסס חוששין שהבריא לשיטת רש"י ושם אפילו בדיקה לא מהני וכתבו דהוי כמו ושט דחיישינן דהבריא למאן דחייש לספק דרוסה ואפילו למאי דלא ס"ל לתוס' כשיטת רש"י שמטריף בהמסס, הטעם כמ"ש הרא"ש בשם ר"ת דדוקא בושט דפעיא בי' חוששין שהבריא עכ"פ מוכח מדברי התוס' דס"ל כהך פירושא דהבריא היינו שעלה קרום מחמת מכה ואפילו בדיקה לא מהני כפרש"י דף מ"ג ע"ב ושפיר קשיא להו נימא נשחטה הותרה ולק"מ ודוק:

אמנם הפר"ח הקשה עוד לפ"ז הא התוס' מייתו ראיה מהא דספק כלבא ספק שונרא אימור כלבא ואפילו בדיקה לא צריך לדידן ואין לומר כמ"ש לעיל דאם נצריך בדיקה אי אפשר לשחוט דיש לחוש במקום דריסה קשחיט, וכיון שא"א בבדיקה הראוי, לא הצריכו כלל בדיקה דמאי נ"מ אכתי יש לחוש שמא במקום דריסה שחט ומהר"י אלפנדרי לא אמר דבריו אלא כשאפשר לבדוק צריך בדיקה כגון בפסיקת החוט יש לו בדיקה אבל כאן אם נצריך בדיקה א"א לשחוט כלל ולכן א"ל בדיקה כלל אפילו בשאר אברים, דהא בגמרא אמרו כן בבר אווזה דעל לבי קניא דאמרינן ספק שונרא ספק קניא אימור קניא ושם הוא עוף ועוף אפשר לשחוט הקנה ואין לחוש שבמקום דריסה שחיט דיש לבודקו בצד השני בפנים ואפ"ה אין צריך בדיקה וש"מ לשיטת התו' א"צ בדיקה

כלל אלא די"ל מ"מ כיון דקיי"ל לעיל סימן כ"א דגם בעוף צריך לכתחיל' ב' סימנין וסברת מהר"י אלפנדרא לא היתה אלא דצריך בדיקה דהא בבדיקת הריאה קיי"ל שצריך בדיקה מטעם דה"ל מיעוטא דשכיח וצריך בדיקה עכ"פ לכתחילה וכ"ש בספק שקול דצריך בדיקה לכתחילה עכ"פ דהוי כמחצה על מחצה ולכן אם גם פסיקת החוט הי' שכיח הי' צריך בדיקה עכ"פ לכתחילה כמו בריאה דמיעוטא דשכיח הוא וכ"ש בזה וא"כ בעוף מאי נ"מ בבדיקה הא אי אפשר לבדוק דיש לחוש במקום דריסה שחט ואי משום לכתחילה צריך בדיקה, הא לכתחילה צריך לשחוט שני סימנין ומאי נ"מ אם לא יעשה מה שצריך לכתחילה בבדיקה או בשחיטה גם אפשר לחלק מה שהוא רק במקום א' אמרינן ליה זיל בדוק ומאי מפסיד, משא"כ דרוסה שצריך בכל החלל בדיקה לא מטרחינן ליה כלל יש לומר לדעת מהר"י אלפנדרי ופני משה ודוק עיין לקמן סוף סימן זה:

ויותר נ"ל דהא באמת יש להבין לפי הבנת הפר"ח דס"ל בדעת התוספות בספק שקול אפילו בדיקה אינו צריך האיך יעלה על הדעת שלא יהי' צריך בדיקה הא הפוסקים כתבו בבדיקת הריאה משום דהוי מיעוטא דשכיח ולכן צריך בדיקה ויש אוסרין אפי' בדיעבד כדלעיל ס"ס ל"ט וכ"ש בספק שקול השוה לאיסור ולהיתר וצ"ל דדוקא בבדיקת הריאה דהטריפות שכיח בכל הבהמות ולכך גזרו חכמים שצריכה בדיקה כמ"ש הרשב"א והר"ן משא"כ בשאר שאין הריעותא כי אם במקרה שקרה לה ספק טריפות כיון דהטריפות מצד עצמה לא שכיח מש"ה שוב א"צ בדיקה דלא גזרו רק מה שהוא בבהמה בעצמותה ולא מה שהוא מריעותא שקרה לה ולכן אף דביש ריעותא הטריפות שכיח מחמת הריעותא מ"מ אם הטריפות בעצמה אינה שכיח אינה צריכה בדיקה ולפ"ז יש לומר דמה שאמרו בגמרא שיגרתא שכיח חוט השדרה לא שכיח, אין הכונה שבשדרן כרעי' אינו שכיח די"ל זה באמת שכיח וזהו ס"ד דרבינא באמת דהוי ס"ל כיון דבשגרן כרעי' שכיח פסיקת החוט צריך בדיקה ומהדרינן חוט השדרה לא שכיח והיינו דבעצמו אין פסיקת החוט שכיח ואין צריך בדיקה על זה ולכן אף בנולדה הריעותא ושכיח הפסיקה מ"מ כיון דבעצמותה אין טריפות זה שכיח אין צריך בדיקה כלל דנשחטה הותרה ולק"מ ודוק:

ובהכי נמי מיושב דלשיטת מהר"י אלפנדרי דאף דבספק שקול אמרינן נשחטה הותרה מ"מ באם אפשר בבדיקה בודקין, וקשה הא עיקר ראית התוס' דאמרינן נשחטה הותרה הוא מפ"ק דאין חוששין בבא זאב ונטל בני מעים והחזירן נקובים שמא במקום נקב ניקב, וכתבו התוס' דמיירי אפילו יש נקבים הרבה שלא במקום שינוי תלינן בי' ואף דיש לבדוק בבני מעים אם הנקב נעשה לאחר שחיטה וכמ"ש המחבר כאן אפ"ה אין

צריך אפילו בדיקה ש"מ דאמרינן נשחטה הותרה אפילו באיכא לברורה וכן באנקבא ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא אף דיש לה בדיקה בהקפה כדלעיל אפ"ה אמרינן נשחטה הותרה ואין לומר דהתוס' סוברין בניקבה ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא וכן בזאב שנטל בני מעים דלהכי אפילו בדיקה אינה צריכה משום שיש דבר לתלות בו כמ"ש להר"ר יונה עיין פר"ח סימן כ"ט דא"כ מנ"ל כלל לומר בספק שקול נשחטה הותרה הא אין ראיה מזאב דשם יש דבר לתלות בו כדעת הר"ר יונה באמת אלא ודאי לא משמע להו לתוס' חילוק זה וא"כ ש"מ אע"ג דיש לו בדיקה אמרינן נשחטה הותרה ולפמ"ש ניחא כיון דבבני מעים לא שכיח נקבים וכן בריאה שאינה עלולה רק לסירכות ולא לנקבים וא"צ בדיקה כלל וא"ש:

והנה בפלתי תמה על מ"ש התוספות בדרוסה אוקמה אחזקתה מהא דכתבי התוס' דף י"א בבהמה שנמצאת טריפה דגבינות שלה אסורים ולא אמרינן אוקי בהמה אחזקתה שלא היתה טריפה מטעם דה"ל חזקה שאינה מבוררת דלא נודע בשום פעם שלא היתה טריפה בבירור, וא"כ גם בדרוסה איך נעמידנה על חזקתה הא לא הי' לו חזקת כשרות מעולם וה"ל חזקה שאינה מבוררת ע"ש ולא הבנתי דבריו דהא ע"כ אין כונת התוס' שיש לה חזקה שהיתה כשרה בודאי דהא ודאי לשיטת התוס' אמרינן נשחטה הותרה אפילו בבהמה שאינה בת י"ב חדשים דאין כאן שום חזקה שהיתה כשרה ועוד דהא מבואר בגמ' למ"ד אין חוששין לספק דרוסה משום דאוקי תורא אחזקי' ונימא דה"ל חזקה שאינה מבוררת, ועל זה היתה קושית התוספות דגם לדידן הוי לי' לאוקמה אחזקה, ותו דהא עיקר ראית התוס' מהא דנשחטה הותרה ותלינן בזאב וגם שם אינה חזקה מבוררת שמא נולדה נקובה כמ"ש הוא עצמו בפלתי וא"כ לא חלה הקושיא כלל על התוס' כי אם על הגמ' דנשחטה מוקמינן לה בחזקת היתר, ולשיטת התוספות הוי ליה חזקה שאינה מבוררת:

אמנם הדברים מבוארים ברשב"א בתה"א דף פ"ז שכתב על דברי התוס' שאוסרין הגבינות מטעם הנ"ל וכתב בשם רבינו שמשון להתיר דחזקה זו מכח רוב הוא כו' ולדעתו הסכים מורו הרב מדאמרינן נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה ואמרינן עלה מאי קמ"ל דאע"ג דאתיליד בה ריעותא ואע"ג דאפשר לומר דהתם שאני דריעותא בעלמא הוא שנולד בה וגופא דבהמה לא אתרעי כלל בודאי אבל כאן דודאי איתרעה לה בהמה דהשתא מיהא טרפה ודאי היא אפילו הכי איכא למשמע מינה דאזלינן בתר חזקה הבאה מכח רוב עכ"ל ע"ש, מבואר הוא דכוונת מורו להביא ראיה מכאן דאזלינן בתר חזקה הבאה מכח רוב, ולא נראה לו לחלק בין התם דאינה

רק ריעותא בעלמא, אבל בודאי לשיטת התוס' צריך לחלק בכך דדוקא אם היא טרפה בודאי ואין ספק בטרפותה אלא שנאמר דהשתא הוא דנטרפה בזה אמרינן כיון שלא נתברר כשרותה בשום פעם והרי טרפה לפנינו אמרינן מקודם נטרפה והרי טרפה לפנינו כמו במקוה דאמרינן הרי חסר לפניך אלא דביש לה חזקת כשרות בנמדד מקודם אמרינן השתא היא דחסרה, וזהו דוקא אם נודע בבירור שהיתה כשרה בשום פעם, אבל בנולדה הריעותא שאין אנו דנין לאסור הבהמה אלא מפני הריעותא שקרה לה וכיון שמקודם היינו מחזיקין אותה בחזקת כשרות אמרינן עדיין היא בחזקתה ולא נטרפה כלל והרי היא בחזקת כשרות שהיתה קודם לכן, כגון בספק כלבא ספק שונרא שאין אנו באין להטריפה לולי הריעותא שיש בה, ולכן כיון שמקודם לא היתה בחזקת דרוסה אמרינן גם עתה היא לא נדרסה כלל כמו שביקש גם הרשב"א לחלק אבל בודאי טריפה הרי יצאה מחזקת כשרות, וכיון דאינה חזקה מבוררת חוששין שמא קודם יצאה מחזקת כשרות כנ"ל ברור ודו"ק:

והנה הרמב"ם בפ"ה מהלכות שחיטה כתב שאף שכולם הל"מ הן הואיל ואין לך בפירוש בתורה אלא דרוסה החמירו בה וכל ספק שיסתפק בדרוסה אסור אבל בשאר הטרפות יש בהם ספיקות שמותרין עכ"ל, והקושיא מפורסמת לפי דבריו מאי מקשה הגמרא אהא דאמר עולא בישב לה קוץ בושט אין חוששין שהבריא ופריך מ"ש מספק דרוסה וקשה מאי קושיא דילמא בדרוסה המפורשת בתורה החמירו טפי ונראה דהא בלא"ה יש להבין מאי בכך דדרוסה מפורש בתורה או הל"מ מ"מ נ"מ בה הא גם ספק הל"מ הוי ספיקא דאורייתא, וצ"ל כוונתו כמ"ש בפלתי דהא הרמב"ם בפ"ד ממ"א כתב דלכך פרטה התורה דרוסה יותר משאר טרפות משום דמצוי הוא והכתוב דיבר בהוה וכיון דהתורה העידה דדרוסה שכיח אזלינן בספק לחומרא דרוב אריות דורסים כדאיתא בגמ', והנה לשיטת התוס' דס"ל דאמרינן נשחטה הותרה והקשו למה חששו לספק דרוסה נימא נשחטה הותרה ותירצו דדרוסה שכיח וקשה ג"כ מאי פריך מ"ש מספק דרוסה נימא דרוסה שכיח ועכצ"ל דס"ל להגמרא דגם הבריא שכיח וכ"כ התוס' ביבמות בפד"א דף ל"א להדיא וכיון דהבריא גם כן שכיח שפיר פריך מ"ש מספק דרוסה, ואי דמפרש בתורה מה בכך דזהו אינו הוראה רק לענין שטרפות שכיח וכיון דגם הבריא שכיח הוי ממש כמו ספק דרוסה וא"ש ודוק:

ולפ"ז מוכח להרמב"ם בספק שקול אמרינן גם כן נשחטה הותרה ודוקא להבריא חוששין משום דשכיח וכ"כ בפלתי אלא שקשה לזה ממ"ש בפרק ו' מהלכות שחיטה בהלעיטה דבר שספק נוקב ספק אינו נוקב תבדק, והמחבר לקמן בסימן ל"א ס"ד כתב

דטרפה משום דסבירא ליה דנקב בחלל הגוף אין לו בדיקה וכבר כתבתי לשיטת התוס' אפילו בדיקה אין צריך, והפר"ח הכריע לעיל סימן ך"ט ממ"ש המחבר לקמן ס"ס נ"א דס"ל כשיטת הר' יונה וש"מ דזהו שפיר ספק שקול ואפשר לומר דזה הוי כמו ספק חסרון ידיעה כמ"ש בסמ"ג וסה"ת בנשבר העצם ושמוטת ירך ולפי זה מוכח דעת התוס' והרמב"ם והראב"ן והרא"ש שיש להקל בספק שקול, ומן התורה לכ"ע מוקמינן אחזקתיה כמו שכתב הפר"ח בכללי ס"ס ולכן בהפסד מרובה כדאי הם פוסקים הללו לסמוך עליהם, כמו שכתב הש"ך:

(ב)

מחבר **כל** אבר כו' ויש מכשירין. זהו דעת הרמב"ם דס"ל דנטולה אינה רק ביד אבל לא בנברא חסר. וראייתו דאלת"ה מה בין חסירה לנטולה כמבואר בדבריו בפ"ח מה"ש, ולכאורה משמע דגם ביתר אינו טרפה באבר שנאמר ניטל ביד טרפה וכן דעת הב"ח וע"כ תמה על המחבר שכתב לעיל בסימן מ"א ס"י להטריף בשני כבדים והרמ"א לא הגיה עליו, מיהו כבר כתב הב"י ס"ס מ"א שביקש לומר ג"כ להרמב"ם בשני כבדים כשר, ובסוף כתב דיש לדחות דלמא אי אפשר להבראות חסירת הכבד ע"ש, אלא שלא הבנתי דבריו דמה בכך דא"א להבראות חסירת הכבד ממ"נ אם נחשוב היתר כחסר ומסור הדין כל אבר שנאמר בו ניטל טריפה בחסר כשר מה בכך דאי אפשר לה להבראות חסירת הכבד, ועכ"פ יש לומר שזהו טעם המחבר שסתם לעיל להטריף בב' כבדים דאזיל לשיטתיה שכתב בב"י דאפשר שגם הרמב"ם מודה בזה וכמ"ש, ובזה מיושב מה שתמה הרשב"א על הרמב"ם שהרי ניטל הלחי העליון אחד מן הנטולים הוא לשיטת הרמב"ם והוא עצמו כתב שא"א להתיר כשניטל לחי העליון מפני שהוא ככיסוי ע"פ עור הקדירה ואם יטלוהו יכנס הרוח ותמות מיד ע"ש בתה"א דמ"ו ע"ב, ולפמ"ש הב"י ניחא די"ל דא"א להבראות כלל מבלי לחי העליון מפני שהוא ככיסוי כמ"ש הרמב"ם ולכך מנאו בנטולים כמו כבד אף שא"א לה להבראות חסירת הכבד, מיהו כבר כתבתי שלא הבנתי דברי הב"י בזה וגם עיקר ראיית הרמב"ם ממה שמנאו הנטולים בפני עצמן, ואכתי תקשי למה לא מנאו גם כבד בכלל חסירה, ואם נאמר דמפני שא"א להבראות חסירה לא מנאה בחסרים אם כן מנ"ל להרמב"ם לחלק בין חסירה לנטולה ממה שנאמרו בשני פרטים דלמא להכי נאמרו בשנים דחסירה אפשר מתחילת ברייתה נטולה א"א להברא כך, אמנם בפלתי כתב שכך קים להו לחז"ל דיתר גרוע מחסר והרי הוא כנטול ביד ע"ש, מיהו ברמב"ם בפרק ח' מה"ש הלכה י"א כתב בהמה שהיתה חסירה רגל א' מתחילת ברייתה טרפה וכן ביתר רגל א' שהיתה כחסר משמע דיתר כחסר הוא וכ"כ

הפר"ח בסימן ך"ט להרמב"ם יתר בכלל חסר, ואפשר לומר ודאי על דין יתר רגל שגם בחסר היא טרפה לכך כתב שגם זהו כחסר הרגל שכתב ברישא כיון שגם חסר הרגל טרפה ולהכי נקט לישנא דחסר דאיירי ביה ברישא וצ"ע:

והנה בוקא דאטמא דשף מדוכתי' מנה הכ"מ בפ' עשירי בכלל שבורה, ובפר"ח סימן ך"ט תמה עליו דה"ל למנותו בכלל טולה כדמשמע בגמרא דף נ"ד ע"ב, ויש לדחות דודאי אי מטרפינן אפילו בלא איעכול ניבי' שפיר הוי ע"כ בכלל נטולה דלא שייך למנותו בכלל שבורה כיון שהוא שלם, אבל לדידן דקיימא לן דצריך להיות איעכול ניבי' שפיר שייך למנותו בכלל שבורה, גם י"ל דלא קאמרינן אלא דדמיא לנטולה ונתרבה בזה הכלל, אבל לא שיהי' עיקר הטריפות משום נטולה, אלא דמ"מ מנא ליה לכ"מ להוציאו מכלל נטולה הנאמר בגמרא:

ונראה דהכ"מ דייק מהרמב"ם לשיטתו דס"ל [טרפה] בנטולה כשר בנברא חסר ע"כ מוכח דבוקא דאטמא לא הוי בכלל נטולה, דהא רש"י פירש בדף נ"ח ע"ב אהא דאמרינן דחסר ויתר ברגל טריפה הוא מפני שמוטת ירך בבהמה דטריפה, וחסר ה"ל כשמוטת ירך ובבכורות דף מ"ה תנן דנשמטה יריכו הוי מום, ופרש"י דמיירי בלא איעכול ניבי' לדידן דקיי"ל דכשר ולפ"ז צריך לומר דחסר רגל הוי ליה כאיעכל ניבי' ולכך טרפה, דבלא איעכל כשר לדידן, ואם כן נאמר דבוקא דאטמא דשף מדוכתי' ה"ל בכלל נטולה והוא שמוטת ירך אם כן לשיטת הרמב"ם דס"ל באבר שנאמר בו ניטל כשר בנברא חסר למה יהי' טרפה בחסר רגל הא בוקא דאטמא דשף מדוכתי' משום נטולה נגעו בו וכשר בנברא חסר ולכן הוכרח הכ"מ לחושבו בכלל שבורה ובזה אפילו בנברא חסר טרפה וכמ"ש הפר"ח סימן זה סק"ד על חיסרון הגולגולת דהוא בכלל שבורה דאפי' נברא חסר טרפה, ודברי הכ"מ מוכרחים ברמב"ם לשיטתיה ודוק, ולפ"ז מוכח מדברי רש"י דלא ס"ל כשיטת הרמב"ם דבאבר שנאמר בו ניטל כשר בנברא חסר, דהא רש"י פירש בפא"ט דף מ"ג דשף מדוכתי' בכלל נטולה היא ורש"י גופי' כתב דחסר רגל הוא מטעם שמוטת ירך ש"מ דס"ל דמה שנאסר בנטולה אפילו נברא חסר טרפה וכמ"ש הרשב"א וזה ברור בעיני:

והנה בפלתי הקשה לשיטת הרמב"ם מהא דנדה דף ך"ד גוף אטום אינו מטמא לידה ואיזו גוף אטום רבי אומר כדי שינטל מן החי וימות וכמה ר' זכאי אומר עד ארכובה רבי ינאי אומר עד לנקביו ר' יוחנן אמר ר"י בן יהושע עד מקום טיבורו, ומפרש התם בין ר"ז לר' ינאי איכא בינייהו טריפה חי' מ"ס דט"ח ומ"ש שא"ח ובין ר' ינאי לר' יוחנן א"ב דר' אלעזר דאמר ניטל הירך וחלל שלה נבילה דר' ינאי אית ליה דר' אלעזר ור"י לית

ליה דר"א ומשמע דלכ"ע טריפה הוי אף דנחתך תנן וזהו ודאי אינה קושיא דהא כבר כתבתי דהרמב"ם מטריף בחסר רגל מטעם שמוטת ירך ובוקא דאטמא דשף מדוכתי' ואפילו בנברא (נ"ל חסר) מטריף וכ"כ בפלתי ג"כ ומה שהקשה בפלתי מאי פריך הגמרא בחולין דף ל"ב לחשוב נמי דר"א אמתניתין דא"ט וקשה דילמא מתניתין אתי' כר' יוסי בן יהושע שהי' תנא ולא ס"ל דר"א (ולדבריו נ"ל דר"א כר' ינאי ס"ל דאם לא כן אכתי תקשי לר"א מתניתי' וצריך לומר דגם ר' ינאי תנא הי' וצריך עיון). ולכאורה נראה ליישב דהא רש"י פירש בנדה שם איכא בינייהו דר' אלעזר ותרווייהו אית להו ט"ח ש"מ דס"ל לרש"י דאע"ג דרבי יוחנן פליג אדרבי אלעזר מ"מ מודה דטרפה מיהו הוי, אלא דס"ל ט"ח וא"כ אכתי תקשי ליתני בין הטריפות מיהו הא ליתא דהא בלא"ה הקשה התוספת מאי פריך ליתני דר"א הא תני ושייר בסגר ושב שמעתתא דאתי בזה הכלל וגם דר"א י"ל דאתי בזה הכלל ותי' דכל שאין כמוה חי' משמע שאינה נבילה אלא שאינה ראוי' לחיות משום טא"ח ע"ש וא"כ לרבי יוחנן דלא הוי רק טריפה שפיר י"ל דאתי' בזה הכלל דאינו רק טריפה:

אמנם בלא"ה לק"מ דהא רבי יוסי בן יהושע ס"ל טריפה חי' כמ"ש רש"י ומתני' דס"ל טריפה אינו חי' ע"כ לא מצי אתיא כוותיה להכי לא מוקמינן לה כרבי יוסי בן יהושע, וגם בפלתי לא הקשה כן אלא לשיטת הרמב"ם לשיטתי' דס"ל שאפילו אי טריפה אינו חי' כמו לדידן מ"מ כיון דחי' יב"ח שפיר מטמא והוי ולד ולפ"ז הא דאמרינן התם ט"ח לא הוי יותר מיב"ח וא"כ שפיר מצי מתניתין אתיא כר' יוסי ואי משום דס"ל טריפה חי' הא במתניתין אין הכונה אלא שאינה חי' יב"ח וגם ר' יוסי יכול להיות דמודה בזה שאינה חי' יב"ח אלא דלענין טומאה מקרי ולד מפני שחי' עד יב"ח אבל למאן דלא ס"ל כהרמב"ם לק"מ וגם מיושב בזה מה שכתבו התוספות בדף נ"ז ד"ה ודילמא וזה תימא דאפילו נבילה נקרא בניטל הירך וחלל שלה ניכר וליכא מאן דפליג וקשה הא ר' יוסי בן יהושע פליג אדר"א ומזה ביקש בפלתי להוכיח שדעת התוס' כדעת הרמב"ם דבניטל כ"ע מודים ולא פליגי רק בנברא כך ואינו מוכרח דהא כבר כתבתי בשם רש"י דלכ"ע טריפה הוי דאם נאמר דלר"י אפילו טריפה לא הוי מנ"ל לרש"י דר' יוסי אית לי' טריפה חי' א"ו לכ"ע טריפה הוי וא"כ שם שפיר הקשו על רש"י לשיטתי' דס"ל לכ"ע טרופה מיהו הוי ושם מיירי התוס' לענין טריפות וטריפה לכ"ע הוי ומ"ש בפלתי דכי נימא דבתרתי פליגי בט"ח וגם בדר"א דרבי ינאי ס"ל טא"ח וגם דר"א תמו' דהא גם רבי ינאי ס"ל דט"ח כדאיתא שם בהדיא כמ"ש הוא עצמו ואולי ט"ס הוא וצ"ל כר' זכאי דר' זכאי ס"ל טא"ח וגם זה לא הבנתי ואדרבה הסברא נותנת שלא להרחיק הפלוגתא דר' ינאי

יסבור דה"ל נבילה ור' יוסי יסבור דאפילו טריפה לא הוי אלא ודאי לכ"ע טריפה הוי וכן כונת התוס' ג"כ דטריפה הוי עכ"פ וכמ"ש ודוק:

ובזה נראה לי ליישב קושית התוס' באילו טריפות דף מ"ג שהקשו לרבי יוחנן דס"ל אילו טריפות תנן ולא ס"ל דרב מתנא בבוקא דאטמא וכ"ש דלא ס"ל דרכיש דלקותא טריפה ומנ"ל י"ח טריפות. ולפמ"ש ניחא דודאי לא היתה קושית התוספות מדרב מתנא דחסר נמי דרב מתנא דהא כבר כתבו התוס' לפני זה באיעכול ניבי' לכ"ע טריפה אלא דעיקר קושית התוס' היתה דכיון דממעט דרב מתנא כ"ש דממעט דרכיש ואם כן תקשה ליה מדרבי ישמעאל דאמר י"ח טריפות ולפי מ"ש ניחא דרבי יוחנן לשיטתיה אזיל דס"ל דלא כר"א בניטל הירך וחלל שלה נבילה (דלר"א ודאי ליכא למחשבי' בהדי י"ח טריפות דהא נבילה היא ורבי ישמעאל טריפות קאמר) ומ"מ מודה דטריפה הוי כמ"ש ואם כן אייתר לך הך דניטל הירך וחלל שלה ניכר דהוי טריפה לשיטת רבי יוחנן והוי שפיר ח"י טריפות ואין לומר דכבר ה"ל בכלל בהמה שנחתכה רגלי' דכבר כתבו התוס' בלא"ה בדף ל"ב אהא דמקשינן לחשוב נמי דר"א והקשו התוס' הא בהמה שנחתכו רגלי' הוא בכלל בסגר ואתיא בזה הכלל ותי' דמן הארכובה ולמעלה הוא דוקא סמוך לצ"ה ולמעלה שרי ע"ש ויהי' איך שיהי' עכ"פ לא משמע להגמרא שיהי' זה בכלל בהמה שנחתכו רגלי' וא"כ א"ש לרבי יוחנן לשיטתי' אייתר לן דר' אלעזר ובזה יש ליישב שאר קושית התו' שם ע"ש ודוק:

ולענין דינא נראה להחמיר בזה אפילו במקום הפסד מרובה כמ"ש הפר"ח דהב"י כתב דפלוגתא דתרי רברבי נינהו ואין מכריע ביניהם. וכבר כתב הפר"ח שהר"ן החזיק כדברי רשב"א במשנה דאילו כשרות וכן הוכחתי מדברי רש"י ומדברי התוס' אינו מוכח דס"ל כרמב"ם וגם פשט הפוסקים להטריף בשני כבדים משמע כשיטת הרשב"א מיהו יש קצת ראיה מדברי התוס' שהקשו אמתניתין דנקט ניטל הכבד ולא נשתייר הימנה כלום הא טריפה בלא"ה משום מרה ונדחקו בזה והקשתי לעיל בסימן מ"ם דילמא להכי נקט ניטל הכבד לאשמועינן ביש שני כבדים דטריפה אף דמרה ישנה קיימת ולפ"ז י"ל דתוספות סוברים כרמב"ם דאבר שנאמר ניטל טריפה בחסר כשר וההד"ד ביתר כמ"ש הב"י בסימן מ"א וא"כ ל"ל בשני כבדים דבאמת כשר בזה דיתר כחסר ולא נאמר רק ניטל ובחסר כשר ומוכרח כדעת הרמב"ם ויש לדחות ולכן יש להחמיר כדברי הרשב"א אפילו במקום הפסד מרובה:

ולפי גירסת הר"ן שכתב דה"ג גורם גבי האי אימרתא דנפל מאיגרא ואמר רב יימר שיגרונא נקטי' ומתקיף רבינא דלמא חוט השדרה איפסק, ומסיק הלכה כרבינא דחוט

השדרה שכיח שיגרונא לא שכיח, אם כן מוכח להקל בספק שקול דאי הוי שיגרונא שכיח הוי מקילינן ולא הוי קיימא לן כרבינא ולא הוי צריך בדיקה כלל, ויש לתמוה על הר"ן שכתב בפרק בהמה המקשה בשם בה"ג להחמיר בספק שקול, והא ה"ג לשיטתו דגרס דנפל כמ"ש הר"ן מוכח איפכא דאי הוי שיגרונא שכיח הוי מקילין אף דגם חוט השדרה שכיח כמו שהביא הר"ן ראיה בשם הר' יונה להחמיר בספק שקול, כן מוכח לגירסת ה"ג להקל בספק שקול וכמ"ש, ולפמ"ש לעיל יש ליישב דברי ה"ג אפילו לדידן כמ"ש ביישוב קושית הר' יונה, ודוק:

סימן נא

(א)

מחבר **חיישינן** שמא ניקב כו'. ובה"ג מכשיר על ידי בדיקה והפר"ח הביא בשם הב"ח דבה"ג לא קאמר אלא בנודע שניקב סמוך לשחיטה ודאי אין לו בדיקה דחוששין שמא עלה קרום מחמת מכה וכן משמע מדברי הרמב"ם בפי"א מהל' שחיטה עכ"ל, והפר"ח השיג עליו, ונראה דלשיטת רש"י דס"ל גבי המסס שעורו דק דטרפה אפילו מצד א' דחוששין שהבריא, אם כן ש"מ דחיישינן לקרום מחמת מכה כיון שעורו דק והה"ד שעורן דק גם כן כמ"ש הר"ן שקרומן רך, אבל לשיטת התוס' דס"ל בהמסס לא חיישינן שהבריא וע"כ ס"ל דלא חיישינן להכי אלא גבי ושט דפעי' ביה קרוב הדבר שניקב גם החיצון, ולכן חוששין לקרום של מכה כמ"ש הפר"ח סימן מ"ט, אבל היכא דליכא הוכחה לאיסורא לא חיישינן דניקב ועלה קרום מחמת מכה:

ובזה נראה לי ליישב לשון התוס' בא"ט דף נו"ן ע"ב שכתב על מה שכתב רש"י דבהמסס אפי' מצד א' טרפה דחיישינן שהבריא והפסיקו באמצע הפרק וכ' דב"ה דנקט מצד א' ע"כ היא מצד הפנימי דבחיצון ה"ל מחט בחלל הגוף, ולכאורה אין לזה ענין ענין לדברי רש"י, ולפ"ז ניחא דבלא"ה הוי מצינן למימר מצד א' אפילו אחיצון, והא דנקט כשרה היינו ע"י בדיקה דבלא"ה צריך בדיקה להרבה פוסקים כדלעיל סימן מ"ח, ואם כן י"ל גם כן הא דנקט כשרה היינו על ידי בדיקת אברים פנימים כמ"ש הרמב"ם, אבל לרש"י דחוששין דהבריא אי אפשר לומר על ידי בדיקה כשר דאכתי ניחוש שמא עלה קרום מחמת מכה כמו גבי המסס ועכצ"ל דנמצא מצד פנימי, אבל לשיטת התו' אינו מוכרח כ"כ ואפשר דמועיל בדיקה באברים פנימים וא"ש ודוק:

מיהו מ"ש הב"ח שכן נראה מרמב"ם לא נהירא דהא הרמב"ם בפרק ו' מה"ש מפרש מצד א' הוא מצד החיצון וסתם דכשרה, וצ"ל כמ"ש הכ"מ דכוונתו על ידי בדיקה כשרה ושם מיירי סתם בנמצא מחט אפילו אינו יודע אימתי ניקב, גם מיירי שם בהוגלד פי

המכה שהוא ג' ימים לפני שחיטה, אלא ודאי הרמב"ם מכשיר בכל גווני בבדיקה, ועיין מה שאכתוב בסמוך:

שם **וטרפה**. בגמרא אמרו בקוץ עד שתנקב לחלל ופרש"י דבניקב לחלל אין לה בדיקה דכיון דצריך בדיקה באברים פנימים ונקב משהו לא מינכר בהו, וקשה לי על זה מהא דפ"ק דחולין דביקשו ללמוד דאזלינן בתר רובא מרישא של עולה דאמר קרא ונתח אותה לנתחיה, ולא נתחיה לנתחים וניחוש שמא ניקב קרום של מוח ודחי דבדקינן ליה וכן דחה בגמרא כמה אוקימתות, וגם ברוצח אמרו דבדקינן ליה, וגם רב אשי אמר לר"מ דחייש למיעוטא היכא אכיל בשרא וכ"ת דבדקינן דלמא במקום שחיטה נקב הוי, ואם נאמר דנקב משהו באברים פנימים לית ליה בדיקה אפילו לדידן דקיי"ל דאזלינן בתר רובא כ"ש אי חוששין למיעוטא שאין לה בדיקה דבנקב משהו עובר ההרגש ואם כן מה קאמר דבדקינן נילף בפשיטות דהא יש לחוש שמא ניקב באברים פנימים ונקב משהו אין לו בדיקה וצ"ע, ואפשר דאינו אלא חומרא בעלמא, ולשיטת הרמב"ם וה"ג ודאי א"ש דמהני בדיקה בכל גווני כמ"ש בסמוך:

שם ברמ"א **ואם** ספק אם נעשה על ידי חולי או קוץ. עיין מ"ש לעיל סי' מ"ט, ובפלתי כתב כאן דזהו אינו ספק דהכל ספק אחד אם ניקבה הריאה או לא ניקבה ויהי' מאיזה טעם שיהי' ע"ש, ולא הבנתי דבריו דכל ס"ס כך הם הב' ספיקות אם נעש' מעשה המטריף לפי האמת וכן לקמן בסימן נ"ג בנשבר הגוף ואינו ידוע אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה דהוי ס"ס ספק אחר שחיטה ואת"ל קודם שמא לא ניקבה הריאה, אף דשני הספיקות הם אי ניקבה הריאה מ"מ ה"ל ספק ספיקא והה"ד כאן כיון שאין אנו באין לחוש לנקיבת האברים זולת אם הי' הנקב על ידי מחט או קוץ ואם נעשה על ידי חולי לא נכנס לבית הספק כלל ומאין הרגלים לחוש לנקיבת אברים פנימים אם לא שנאמר שהי' ע"י קוץ ושפיר ה"ל ס"ס:

סימן נב

(א)

מחבר **וכבד** כו'. ברמב"ם פ"ז כתב בתחילה דין זה בנפלה לאור ונשתנו לב וקורקבן וכבד דהוריקו טריפה ואח"כ כתב כל עוף שנמצא הכבד כמראה בני מעים או שנשתנו כל המעים כו' טרפה, וכתב בכ"מ שהרמב"ם מפרש הוריקה נגד בני מעים היינו שנמצא כמראה בני מעים, ובלח"מ כתב שם דלהרמב"ם יש חילוק באם ידוע שנפל לאור טרפה אפילו אינו כמראה בני מעים ובאין ידוע שנפל לאור צריך להיות דוקא כמראה בני מעים, ולא נהירא דהא רב יוסף קמבעיא ליה בידוע שנפלה לאור דאמתני' קאי כמ"ש

הרשב"א דרב יוסף קאי אמתניתין עיין בתה"א דף נ"א, ולשיטת הרמב"ם צ"ל דדייק ליה מדאהדר לו בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעים מוכח דאפילו לא נודע שנפלה לאור מ"מ מזה מוכח כיון דנשתנה הכבד להיות כבני מעים מוכח דנפל, וא"כ ר' יוסי דקאי אנפלה לאור ע"כ מיירי בהוריקו דנקט במשנה ועל זה אהדר לו דבידוע שנפלה לאור ש"מ דאף בהוריקה שאינה כמראה בני מעים מבעי' ליה ואם נפרש כנגד בני מעים הכוונה כמראה בני מעים אם כן לר"י מיהו נפלה לאור לא מיטרפא אלא כמראה בני מעים דרב יוסף קאי אמתניתין, ואפשר לומר שיטת הלח"מ דצ"ל דמבעי' ליה לרב יוסף בלא נפלה דבודאי ידע רב יוסף הברייתא באיזה בני מעים אמרו בלב וקרקבן וכבד ש"מ דבכבד נמי מיטרפא ולכן ס"ל להרמב"ם דבאמת זה ידע אלא דמבעיא ליה בלא נודע שנפלה לאור ונמצא כמראה מעים אם יש להטריף ואהדר לי' כיון שהוריקה נגד בני מעים בידוע שנפלה לאור וטרפה, ודוקא כמראה מעים אבל באינו כן לא מיטרפא בנמצא בא"י דנפלה לאור, אלא דמ"מ קשה לפי זה מנא ליה להרמב"ם להטריף בנמצא שינוי בשאר אברים אם לא נודע שנפלה לאור הא עיקר ראייתו מהא דבידוע שנחמרו בני מעים ואם איתא דדוק' כמראה בני מעים בעינן ובאינו כמראה בני מעים אפילו ירוק כשר, וצ"ל דכמראה בני מעים גרע, אם כן מנ"ל להרמב"ם בנמצא שינוי בשאר בני מעים בלא נודע שנפלה לאור טריפה דלמא הא דמיטרפא בהוריקה הכבד, היינו מפני שהוא כמראה בני מעים אלא ודאי להרמב"ם, וכן נראה מדברי המחבר לקמן ס"ו שכתב בנמצא שינוי בא' מאברים אלו טרפה ולא חילק בין כבד לשאר אברים ש"מ דין אחד להם, ומ"ש הרמב"ם כמראה בני מעים נראה כוונתו דס"ל דאמרינן ירוקין שהאדימו ואדומין שהוריקו טרפה, משמע דס"ל דהורקת האדומין הוא כירקות הירוקין וא"כ בנמצא הכבד שהוא מן האדומים כמראה הירוקין שהוא מרא' המעים טריפה, וכן להיפך אם נמצאו הירוקין כמראה האדומים טריפה וכן נראה מדבריו בפי' המשנה:

שם **ככרתי**. אבל ירוק כביצה שקורין גע"ל כשר בכבד שהכבד הוא ירוק כביצה אם הוא שמן טור בשם רשב"א, וכתב הש"ך דהרשב"א אפילו בעוף כחוש שרי מה"ט, והפר"ח כתב דהרשב"א מיירי בשמן והרשב"א כתב בחידושיו בתה"א דף נ"א ע"ב דהירקות הפוסל הוא ככרתי, ומה שאמרו ירוקין פסולים ע"כ מיירי ככרתי דומיא דכבד ע"ש, ועדיין קשה לי דודאי הא דאמרינן דדרך הכבד להיות כן מחמת שומן היינו דמחמת שמנונית תוריק הכבד ושבח הוא לה, וזהו דוקא באם כל הכבד היא כביעותא י"ל מחמת שומן הוא משא"כ באם לא הוריקה רק משהו כנגד בני מעים כמ"ש המחבר סעיף זה וכן בהוריקה נגד המרה או כנגד מקום מרה ושאר הכבד אדומה כטבעה א"כ ודאי אין לומר

שהוא מחמת שומן דאיך יעלה על הדעת דבקצתה תהי' שמנה ועיקר הכבד היא כחושה ובודאי ראוי לתלות יותר באור, וא"כ מאי דייק הרשב"א דירקות הכבד הוא דוקא ככרתי הא שיעור ירוקתן כשיעור נקיבתן והוא במשהו ובמשהו ודאי לא תלינן בשומן דהא קמן דאינה שמינה, ואפשר דהרשב"א לא קאמר אלא בלא"ה צ"ל דמשמע ליה להרשב"א דמיירי אפילו בעוף שמן דבכחוש באמת גם להרשב"א טריפה כביעתא וכיון דמיירי אף בעוף שמן ממילא לא משכחת לה דהא השמן לעולם הוא כביעתא וע"כ לא מיירי אלא ככרתי ומ"מ זהו דוחק, ולענין דינא נלענ"ד דבהוריקה מקצת הכבד בודאי טרפה דלא שייך לומר מחמת שומן וכמ"ש ודוק:

ומ"מ מדברי רשב"א נראה דאפילו בכחוש מכשיר דהא כתב דאין ירקות פוסל בעוף בייתי שיש במינו מדבריי כמ"ש המחבר לקמן שכל המדברין ירוקין ככרתי וקשה איך כתב שאין ירקות פוסל הא אכתי איכא כביעותא בכחוש דטריפה ומדבריים אינן רק ככרתי ולמה יהי' כשר בכביעתא הא ל"ל דלפעמים ימצא כן בבייתי הא במדברי אינה רק ככרתי ואיך כתב דאין ירקותה פוסל הא משכחת לה דפסול בכחושא א"ו כמ"ש הש"ך דאפילו בכחוש מכשיר הרשב"א ואם כן כביעתא בלא"ה כשר ולא מטרפא אלא ככרתי, וכיון שלפעמים נמצא לא מטרפינן אלא דיש להבין לדברי הרשב"א דהא בגמ' אמרו באיזו בני מעים אמרו בלב וקרקבן וכבד ומיירי ככרתי וא"כ בדקין אפילו ככרתי נמי כשרים שהם ירוקים וכן בכל מיני ירקות דדוקא ירוקין שהאדימו טרפה אבל לא האדימו אינן טריפה כלל וכמ"ש הש"ך סק"א בשם הר"ן וצ"ל דכיון דבעצמותן הם ירוקין אין כאן שליטת האור עד שיהי' אדומים בהכרח וא"כ הכי נמי נימא בכבד כיון שהירקות מצוי בה תהי' כבני מעים שדרכן להיות ירוקין ונאמר דהיתה בטבע ירוקה כביעתא וא"כ אפילו נשתנו מחמת האור לכרתי נמי אינו מזיק כיון דהיו ירוקין בטבע וצ"ע:

והנה הרשב"א בחידושיו כתב אהא דלא מנה ריאה בהדי לב וקרקבן וכבד לפי שהירוק כולל שני מיני צבעים א' ירוק ככרתי ועשב והשני כמוריקא וירוק הפוסל בלב וקרקבן וכבד הוא ככרתי דכמוריקא הכבד כשהוא שמן דרכו להיות כן ומסתמא מדעריב ותני לב וקרקבן וכבד ירקות הפוסל בלב וקרקבן הוא הפוסל בכבד והוא ככרתי אבל בריאה הירוק ככרתי אינו פוסל מדר"נ וכיון שזה בתולדתה אינו פוסל אפילו בנפלה לאור וכ"ש לפי גירסתן של גאונים שא"א לפסול מן הסתם אלא הירוק הפוסל בריאה הוא כמוריקא וזהו בלאו הכי טריפה עכ"ל והקשה ד"ז הגאון בפלתי תרתי ל"ל דלפמ"ש דהוא דומיא א"א לשנות ריאה דככרתי כשר מדר"נ ותו א"צ לומר כמוריקא בלא"ה פוסל וכן קשה להיפוך כיון דממ"נ לא משכחת לה בריאה דככרתי לעולם כשר וכמוריקא

לעולם פסול תו א"צ לומר דנקט דומיא ע"ש, ונראה ליישב דבלא"ה יש להבין בקושית הרשב"א שהקשה שם בחידושיו על האומרים דאין ריאה לעוף אפילו ראינו שהוריקה והקשה דהא אמרו אין ריאה ליחמר ושם ודאי בנתרסקה פסולה שהרי לא הגינו צלעותי' ולא הועילו אלא ודאי לא אמרו רק לענין בדיקה וא"כ ליחמר נמי דכותה ויש להבין כיון דפשיטא ליה בנמצאת מרוסקת דטריפה מפני שלא הועילו לה צלעותיה א"כ גם בהוריקה נמי תפשוט ליה דלא הועילו צלעותי' ובאמת בת"ה כתב אשניהם מה הצילו וקיצר בלשון אבל בחידושיו מבואר בעליל דדוקא מכח דומיא פריך וקשה למה פשוט ליה טפי במרוסקת שלא הצילו לה אברי' טרי מהוריקה ולכן נראה דהא הרשב"א כתב טעם האומרים דבעוף אין טריפה בנחמרה הריאה משום דאמרינן קוטרא עייל בהו ובגמרא דף נ"ו ע"ב מבואר באדומים שרירק ושלקן והאדימה כשר משום דקוטרא עייל בהו ושם אפילו בכביעתא נמי אמרינן קוטריא עייל בהו והש"ך ג"כ בנה"ך דלהרא"ש דס"ל אין ריאה לעוף אפילו הוריקה כביעתא כשר אלא שנדחק בטעם הדבר ע"ש, גם בדברי הרא"ש ודאי ליתניהו לדבריו כמ"ש לקמן מ"מ לפי מה שכתבתי אתי שפיר דכיון דאפי' כביעתא אמרינן קוטרא עייל בהו וא"כ ניהו דמטרפינן בריאה שנמצאת ירקה כביעתא היינו דוקא היכא דליכא מידי למתלי דמהיכא תיתי נאמר דנפלה לאור ועייל בהו קוטרא דהא ודאי ליתא ולא שכיח כמ"ש הרא"ש אבל בידוע שנפלה לאור בודאי כיון דאיכא קמן מידי למתלי תלינן דהא מחמת קוטרא וכ"ש הוא ממ"ש הרשב"א שתולין אפילו בלא נודע שנפלה לאור בדר"נ וא"כ בשלמא בנתרסקה שהוא טריפות מצד עצמו ודאי לא שייך לחלוק מפני שצלעות מגינות דמ"מ היא מרוסקת וריסוק אברים טריפה אבל בנחמרה דאמרינן קוטרא עייל בהו וזהו משכחת לה אפילו בשאר מעים אלא דבבני מעים בעי שליקה וכאן לעולם אמרינן קוטרא עייל בהו וכשר לשיטת המכשירין ולכן הוכרח לומר מכח דומיא דלנפל וא"ש והשתא לפ"ז באמת גם להרשב"א בנמצא ירוקה כביעתא אינו טריפה משום דהוי שינוי מראה בריאה דהא איכא למתלי שבא מחמת האור כגון דנפלה ואיכא מידי למתלי באור אלא דלרשב"א אפילו בא מחמת אור טריפה דלא ס"ל כי"מ וא"כ קשה ליתני ריאה בין לב וקרקבן ואי משום דבלא"ה טריפה משום שינוי מראה הא איכא למיתלי דבא מחמת אור וא"כ לא תלינן דשינוי מראה לקותא היא ואיכא למתלי בנפילת האור ואם בנפילת האור כשר, גם משום שינוי מראה אין לפסול דתלינן משום נפלה לאור וע"כ צ"ל דמשום נפילה נמי טריפה הוא וא"כ ליתני בהדי לב כו' ולכן הוכרח הרשב"א לומר דמיירי ככרתי דומיא דכבד וככרתי כשר מדר"נ ואח"כ כתב כ"ש לפי גירסת רי"ף דמיירי באינו ידוע שנפלה ובזה ודאי ממ"נ ליכא למתני

דככרתי לעולם כשר וכמוריקא לעולם פוסל אפילו בלי נפילת האור משום נחמרה בני מעי' דליכא למימר דאיכא למתלי בנפילת האור דהא מיירי בלא נודע ומהיכא תיתי למתלי בנפילת אור אדרבא טפי תולין בלקותא ואפילו בלי הטעם דנחמרה בני מעים נמי טריפה משום לקותא ואפילו אם שינוי מראה הבא מחמת אור כשר מ"מ טריפה ש דלא ידעינן שנפלה מהיכא תיתי לתלות בנפילה דלא שכיח כיון דאיכא למתלי בלקותא ומ"ש קודם היינו לפי גירסת הספרים שאין גורס בידוע שנפלה וכולה שמעתא מיריי דוקא בנודע שנפלה ובלא נודע אינה טריפה כלל כמ"ש הרשב"א ד"ה כנגד ואח"כ לגירסת רי"ף מיושב שפיר בכל גווני ודוק:

ובמ"ש דהי"מ שהביא הרשב"א דאמרינן קוטרא עייל בהו אפילו בגעל מכשירין נתיישב לי ג"כ דקשה למאי נ"מ הביאו בתה"א הא בעיקר הדין לא פליג עלייהו מידי ולמה השיג עליהם דגם לדידי' בדיקה א"צ וכמוריקא לעולם טריפה וככרתי להרשב"א נמי כשרה ומאי נ"מ בזה א"ו להי"מ אפילו בגעל כשר וכן בתה"ק הביא ג"כ הי"מ אלו וכתב שאינו מחוור ומאי נ"מ אלא ודאי להי"מ אפילו כמוריקה כשר ולדידי' כמוריקא טריפה וכמ"ש ודוק:

שם **והכבד** אין השינוי וכו' במרדכי כתב אע"ג דניקב הכבד כשר מ"מ הואיל דהוריק חיישינן אף לב ומעיים אף שאינו ניכר בהם ועוד יש לחוש שמא סופו ליטול כולו. ומכאן יש סמך לדברי הגאונים כו' והביאו הט"ז סק"ג ותמה ב"י עליו ולפ"ז למה אמרו כנגד בני מעיים דוקא ונדחק בדבר גם בט"ז נדחק והנראה לי בזה דס"ל למרדכי כי בודאי ידע רב יוסף דנחמרה הכבד טריפה כמו שאמרו בברייתא באיזו בני מעים אמרו בלב וקרקבן וכבד אלא דהמרדכי ס"ל דשם מיירי בהוריקה במקום מרה או מקום חיותא דשם תליא חיותא בזה ודאי ידע בהוריקה טריפה דשם תליא חיותא ולכן טריפה בהוריקה או באופן שירד למרה אלא דמבעי' ליה בהורק נגד בני מעים ושם מקום הדק כמ"ש רש"י ורשב"א בתה"א דף מ"ם ונ"א ע"ש ושם לא תלי חיותה כלל ולכן הוי ס"ד דאינה טריפה כיון דלא תלי שם חיותא והיינו דאקשי ליה ולא יהי' אלא ניטל ושני ליה כיון שהוריקה אף שהוא נגד בני מעים מ"מ בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעי' אלא דקשיא ליה להמ"ר הא קמן דאין בני מעים נחמרין וכתב שני טעמים הא' שאינו ניכר וטעם שני שסוף הכבד להיות נחמרה כולו והנה במתניתן אמרו נפלה לאור ונחמרו בני מעים ושם בודאי הכונה אפילו אחד מבני מעים כגון לב קורקבן או כבד וכבד הוא בכלל כמו שאמרו בברייתא באיזו בני מעיים כו' הרי דגם הכבד בכלל בני מעים וא"כ הא דאמרינן בידוע שנחמרה בני מעים ואם כן גם כאן הכונה כיון שהוריקה כבד בידוע שנחמרו בני מעים ואף דהשתא לפנינו

אינן נחמרים מכל מקום סופן להיות נחמרים וגם כבד בכלל בני מעים לסופו להנטל ג"כ וא"כ לק"מ מה שהקשה ב"י למה מבעי ליה בנגד בני מעיים דדוקא שם מבעי' ליה דשם אפילו ניטל כשר ואם הוריקה למעלה דשם מקום מרה לחיותא פשיט ליה דטריפה מברייתא ודוקא נגד בני מעים דהיינו בראש הדק מבעי' ליה ואהדר ליה דמ"מ סוף בני מעי' להיות נחמרים וההד"נ בכבד סופו להנטל מחמת שיהי' נחמרין ודוק:

שם **כנגד** המעיים אפילו בכל שהו ואפי' בני מעים לפנינו ואין רואין בהם שום ריעותא כ"כ הרשב"א והרא"ש וטור. והרשב"א בת"ה דף נ"א ובחידושיו השיג על התוס' דהתוס' פירשו דדוקא באין בני מעיים לפנינו אבל בהם בפנינו אם אין רואין בהם רעותא כשרה, ורשב"א השיג עליהם וכתב דאילו מבעי' לי' באין בני מעיים לפנינו ה"ל לפרש, ולענ"ד נראה דודאי אם נפרש אפי' במעיים לפנינו ואף שאין רואין בהם ריעותא מ"מ יש לחוש שנחמרו, א"כ אף בלא הוריקה הכבד נימא דבני מעיים הוריקו, ומה שאין ירוקין הינו שלא ניכר בהם כיון דלא מינכר לפעמים, א"כ כיון דנפלה לאור יש לחוש שאינו ניכר בהם ולמה הועיל הבדיקה שאינן ירוקין, כיון דלפעמים משכחת לה שלא יהא ניכר, ודוחק לומר כיון דלא חזינן אפי' כ"ש נגד בני מעיים לא חיישינן שאינו ניכר בהם דזהו דוחק, ואפשר לפרש בגמרא דהא מבואר בגמרא באדומים שלא הוריקו ושלקן והוריקו טריפה דאיגלי בהתתיהן ואמר רב אשי לא ניכול אלא בשלוק ומסיק דלא מחזיקינן ריעותא כיון דאין רואין בהם שום ריעותא וזהו דוקא באין כאן ריעותא משא"כ בהוריקה הכבד שפיר יש לחוש שהוריקו בני מעי' אלא שאין ניכר, לכן צריך שלוקה דחוששין דלא אגלי בהתתייהו, אבל בנשלקו המעים ואין רואים בהם ריעותא בודאי כשר, דלית לן למימר שנחמרה דא"כ הי' ניכר אחר שליקה עכ"פ וכולי האי לא חיישינן, וא"כ י"ל מ"ש התוס' בבדיקה סגי היינו בבדיקה שלאחר שליקה, וא"כ א"ש מילתא דרב יוסף אפילו בבני מעים לפנינו בלא נשלקו, אבל אם אין נראים בהם ריעותא אחר שליקה לא חיישינן כלל דהא קמן שלא נחמרו, מיהו בהוריקה נגד המעיים מסתמא גם המעיים הוריקו אלא דלא איגלי בהתתייהו כיון דבלא"ה היתה סברת רב אשי דלא ניכול אלא בשלוק די"ל דלא איגלי בהתתייהו, א"כ בכה"ג דהוריקו נגד בני מעים יש רגלים לדבר דלא איגלי בהתתייהו ובא"א לשלקן טריפה אפי' בבני מעיים לפנינו ואין רואין בהם ריעותא מ"מ י"ל לא איגלי בהתתייהו, אבל אם אחר השליקה אין ריעותא בהם י"ל דכשר ומ"מ יש להחמיר בכל גווני:

שם **אין** חוששין לה כו' הטור הביא בשם הרשב"א באם רואים שהוריקה (להגהת ב"י) טריפה והרא"ש מכשיר והט"ז סק"ה האריך להקשות על הטור ממ"ש הרשב"א לתרץ

על מה שלא מנו ריאה עם קורקבן וכבד, ומזה דייקו דאפילו נשתנה הריאה כשרה, והרשב"א כתב דליתא דלא אמרו אין ריאה ליחמר אלא לענין שאינה צריכה בדיקה, ומה שלא מנו ריאה מפני שאינו מצוי, עוד תירץ שהירוק כולל שני מיני צבעים הא' ירוק ככרתי וזהו כשר ובזה תלינן מדר"נ והוא כשר, וכל שיכולין לתלות בתולדה תולין וזהו כפי הסברא שכתבתי למעלה לסייע בהם דברי הגאונים וזהו בסיוע למ"ש למעלה וכביעתא בלא"ה טריפה עיין בט"ז לשון רשב"א ממ"ש וא"כ גם להרשב"א לא משכחת לה דטריפה כי אם בכביעתא ובזו אפילו להרא"ש טריפה, והאריך הט"ז בזה, והנה כבר כתבתי לעיל דלי"מ אפילו כביעתא כשרה, והש"ך כתב בנה"ך שגם דעת הרא"ש כך היא, והפר"ח כתב שאינו נכון, והאמת אתו דהא הרא"ש וטור כתבו אף אם נשתנה הריאה אינה טריפה דאין תולין שהוא מחמת נפילת האור ותולין בדבר אחר וא"כ פשוט דכביעתא טריפה באמת דכיון שאין תולין שמחמת אור הוא א"כ מנ"ל להכשיר הא ה"ל שינוי מראה וטריפה ולעיל כתבתי טעמא דהי"מ משום קוטרא עייל בהו בזו ודאי אמרינן אפילו כביעתא כשר דתולין כקוטרא אבל הרא"ש והטור שכ' תולין בדבר אחר משמע ודאי שאין תולין רק במראה הכשרה ובקושית הט"ז נראה דהרשב"א כתב דזה מסייע לגירסתן של גאונים, ונראה דודאי רשב"א מודה בנפלה לאור שאין תולין בדר"נ כיון דאיכא למתלי לאיסור תלינן טפי בנפילת האור אלא לפי גירסת הגאונים דבנמצא שינוי מראה נמי טריפה דבידוע שנפלה לאור א"כ מה שאמרו בלב וקרקבן וכבד ירוקין טריפה אפילו בלא נפלה לאור כך א וא"כ א"א לערב ולשנות ריאה עמהם דזהו כשר מדר"נ, אלא דמ"מ י"ל דמה שהכשירו בירוק ככרתי, היינו דוקא בבהמה דלעיל דהרשב"א לשיטתו ס"ל דין נפלה לאור אפי' בבהמה וא"כ הא דנקטו במתני' בעוף היינו דבבהמה לא שכיח כמ"ש בהג"א, וא"כ י"ל הא דמכשירין ככרתי היינו דוקא בבהמה דשם לא שכיח דנתלי באור, משא"כ בעוף שכיח דנפלה לאור, ולכן אפילו ככרתי אין תולין בתולדה כי אם בנפילה לאור, לזה כתב דכיון שיש לתלות בתולדה לא מטרפינן ותלינן בתולדה, ומהיכא תיתי למתלי בנפילת האור, ולזה כתב שזהו בסיוע למ"ש לדברי הגאונים דלפי מה שהחליט הרשב"א דגם בעוף אם נשתנה הריאה טריפה, וא"כ תקשי למה לא נקט ריאה, וע"כ צ"ל דאפילו בלא נפלה כך הדין וא"כ א"א לערב ולשנות עמהם ריאה דבלא נפלה תלינן בתולדה וזהו סיוע לגירסת הגאונים, משא"כ לגירסת הנוסחאות דאין מטריפים אלא בידוע שנפלה לאור, א"כ בודאי א"א לומר תירץ זה דלא מסתבר ליה להרשב"א לתלות בתולדה במקום שהריעותא לפנינו ובודאי בהוריקה ככרתי טריפה ובזו מיושבים דברי תה"א עם הקצר דבקצר מיירי בנודע שנפלה לאור ובכה"ג לא תלינן

בתולדה וא"כ יפה עשה הטור שהביא דברי רשב"א המטריף בנמצא שינוי בריאה אפילו בככרתי דהטור מיירי בידוע שנפלה לאור ובכה"ג הרשב"א מודה וכמ"ש ודוק:

ויותר נראה דברי רשב"א כפשטן דהרשב"א כ"כ לפי מ"ש למעלה לסייע דעת הרי"ף בסברא זו דאם נאמר דבא"י שנפלה לאור נמי טריפה וכתב הוא לסייע דאם נימא כפשטא דגמרא דדוקא נפלה לאור בעינן ובלא נפלה תולין השינוי בדבר אחר גם בנפלה ראוי שנתלה השינוי בתולדה דרוב בהמות כשרות הם, והרשב"א העלה להחמיר מפני שינוי הנוסחאות והשתא ניקום ונידון איפכא לגירסת ספרים שאין גורסין בידוע כו' ולא מטרפינן בנמצא ירקות באין נפלה לאור, וח"מ בנפלה תלינן שבא על ידי אור ולא תלינן שבא בתולדה דמה"ט מכשירין בלא נודע כהוכחת רשב"א לרי"ף ועכצ"ל דכיון דנודע שנפלה לאור לא תלינן בטבע וא"כ גם ככרתי כיון דנודע שנפלה למה לא תלינן בטבע ואי אפשר לומר כתירוץ הרשב"א כלל דמוכרח דבנפלה לא תלינן בתולדה וא"כ לפי מ"ש רשב"א שיש להחמיר כדברי הרי"ף, ונראה דלא החמיר רק משינוי הנוסחאות להחמיר כהגאונים, אבל לפי גירסת נוסחאות דמיירי דוקא בנפלה לאור ומוכרח דכיון דנפלה לא תלינן בתולדה ואזדא ליה תירוץ הרשב"א קיי"ל לחומרא דלא נתלה בתולדה ובזה מושווים ג"כ דברי הארוך עם הקצר וצדקו שניהם יחדיו דקיי"ל להחמיר מפני שינוי הנוסחאות, ואי לא גרסינן כרי"ף שתמה רשב"א עליהם באמת יש להטריף, ולכן כתב הרשב"א שזהו בסיוע למ"ש למעלה לגירסת הגאונים דלאידך גירסא לא שייך הכי כלל וזה ברור ונכון ומיושבים דברי הטור מכל צד:

ובפלתי כתב דאם נמצאת לאחר שליקה כביעתא ודאי משום שינוי מראה אין להטריף דלא מצינו לחוש לזה באם תשתנה הריאה אחר שליקה ומשום נפלה לאור אי שייך בעוף טריפה לשיטת הרשב"א ולי נראה הה"ד להיפוך דהרשב"א כתב ככרתי תולין מדר"נ ותולין בתולדה וברור, לפ"ז אם קודם שליקה היתה כמראיתה וכתבניתה מבלי שינוי כלל, ואח"כ שנשלקה נמצאת ככרתי הדבר ברור שאין לתלות בזה מדר"נ דרב נתן לא שמענו רק בתולדה ולא נפל בו דמו, אבל בזה ודאי תלינן בנפילה לאור כיון שנודע שנפלה, וא"כ יש נ"מ רבתי גם כן דבכה"ג לשיטת הרשב"א טריפה דודאי בא מחמת אור דליכא למתלי בתולדה כיון שמקודם היתה כתבניתה, ולהרא"ש אפילו כה"ג כשירה, והרשב"א לא תירץ אמאי דלא נקט ריאה אלא משום דס"ל דשם לא נקט רק מה שהוא לעולם טריפה בירקות אפילו בלי שליקה וזה א"א בריאה ומ"מ נ"מ טובי כמ"ש ודו"ק:

אמנם באמת כבר תמה ד"ז הגאון ז"ל על הרשב"א במ"ש דירוק ככרתי כשר בריאה משום דתולין בתולדה כדר"נ דהא דרב נתן אינו ענין מיוחד לריאה שהרי בולד שלא

נפל בו דמו וכל הגוף ירוק אמרינן דלא נפל בו דמו, וכן נראה להדיא בטור לעיל סימן מ"ד שהביא בשם בעה"ע דלובן בכוליא וכל שינוי מראה פוסל בה ומכל מקום בהוריקה כתב שהיא כשרה וע"ש בב"י בשם בה"ע דכ' להחמיר בכוליא טפי שהריאה מושכתה ללובן וכוליא לאודם ומ"מ הכשיר בירוקה ש"מ וגם בכוליא כשר מדר"נ ולא נאמר בזה דוקא ריאה וכ"ש לפמ"ש לעיל סימן ל"ח דאף אם יהי' מחמת לקותא אינו פוסל ע"ש מילתא בטעמא וא"כ בכל אברים הדין כן ועכצ"ל דלא תלינן בתולדה מדמטריף בהוריקו ככרתי בשאר אברים והה"ד בריאה כיון דנודע שנפלה לאור להך מ"ד דס"ל דיש ריאה לעוף אם הוריקה אפילו ככרתי טריפה. וכתב הפר"ח שיש לחוש לדבריהם שלא במקום הפ"מ ובמקום הפ"מ יש להקל כדעת התוס' ורא"ש ורמב"ם ובא"י אם נפלה לאור יש להקל בכל ענין, וכביעתא יש להטריף בכל ענין בריאה של עוף:

(ב)

אחר ששולקן מעט וממרסין בהם עכ"ל הרמב"ם בפ"ז וכתב הב"ח דוקא בשלוקה מעט אבל בנשלקו הרבה אין השינוי ראי' לאיסור והחזרה ראיה להיתר והכי נקטינן ע"כ והש"ך כתב דצריך עיון אם יש לסמוך על זה להקל, ולפענ"ד נראה דודאי גם הרמב"ם מודה באם נמצאו ירוקין אחר שליקה דאמרי' בגמרא דטריפה מטעם דאיגלי בהתתייהו ורגלים לדבר שנפלה לאור ונחמרו בני מעי' ובשלוק הרבה ג"כ י"ל דאיגלי בהתתייהו וירקות זה מאין בא בודאי ע"י אור בא, והרמב"ם דכתב אחר ששלקן מעט לא כתב כן רק אם הוריקו בפנינו והשלק בא להתיר ובזה ס"ל להרמב"ם בשלוק הרבה אין השינוי ראיה להתיר, ובטעמו י"ל דכיון דקיי"ל אפילו הוריק במשהו ואינו צריך להגיע לחלל דיורד וניקב עד לחלל א"כ בבישול הרבה י"ל שהעביר הירקות או האדמימות בירוקן ולכן צריך מעט אבל ודאי גם הרמב"ם מודה באם נמצאו אחר השליקה ירוקין אפילו נשלקו הרבה מ"מ י"ל איגלי בהתתייהו ומהיכא תיתי לתלות הירקות במקרה בודאי טפי מסתבר לתלות מחמת נפילת האור ואיגלי בהתתייהו וגם להרמב"ם טריפה בזה והרמב"ם לא כתב כן רק היכא דהחזרה ראיה להתיר בזו בעינן דוקא מעט ובהרבה יש לחוש שהעבירו הבישול הרבה כנ"ל:

(ג)

שם **כיון** שנפלה לאור אע"ג דהמחבר פסק לקמן ס"ו להטריף אם נמצא שינוי אפילו בא"י שנפלה לאור שאני הכא כיון שהשינוי לא נראה רק ע"י שלק, וכן מחלק בחידושי רשב"א ש"ך סקי"ב ואמת שכ"כ הרשב"א בחידושיו וכן נראה מדבריו בת"ה דף נ"ב שכתב דהרמב"ם פ' לדרב אשי דאמר לא ניכול אלא בשלק אפילו בלא נפלה לאור בסתם בני מעיים וברור דכיון למ"ש הרמב"ם דאם נמצא שינוי אחר שליקה טריפה אפילו בלא

נודע שנפלה לאור, וא"כ לפי זה מפרש הרמב"ם הא דאמרינן ירוקין שהאדימו וכו' מיירי אפילו בלא נודע שנפלה לאור וגם דרב אשי מתפרש כן אפי' בלא נודע שנפלה לאור, ועל זה תמה הרשב"א וכתב דליתא וא"כ מוכח לרשב"א אפי' נמצא שינוי אחר שליקה אינה טריפה, מיהו בחידושיו חשש הרשב"א לדברי הרמב"ם ומדבריו בת"ה מוכח דלא ס"ל כהרמב"ם בזה וכמ"ש אלא דיש להבין דהא הרשב"א הביא ראיה לדברי הגאונים דמטרפי אפילו בלא נודע שנפלה לאור שאם תמצא לומר דדוקא כשנמצאו ירוקין אחר נפילת האור הא סתמא לא לפי שיש שנויין באברים לעתים מן התולדות או מחמת חולי א"כ אף בשנפלה לאור ונמצא ירוקין לא נאסור דהא לא אשכחן מידי למתלי ביה לאיסור אדרבה נתלי להקל ונימא שמן התולדה הוא עכ"ל בחידושיו וכיוצא בזה בתה"א דף נ"א נ"ב ע"ש וא"כ קשה הא גם כאן אי נימא דבנמצא שינוי ע"י שלק בלא נודע שנפלה לאור כשר עכצ"ל שימצא לפעמים שינוי באברים ע"י שליקה גם בנפלה לאור נימא שבא מחמת השליקה כיון דרוב בהמות כשרות הם וגם בזה שייך ראית הרשב"א שסייע בהם דברי הגאונים, ואם נאמר דבנפלה לאור תלינן טפי בנפילה לאור גם לדברי הגאונים אין סיוע דבנפלה לאור יש לתלות טפי שבא ע"י האור וצ"ע לכאורה:

ומה שנראה ליישב הוא דודאי יש לגמגם בראיית הרשב"א דכיון דבלא נפלה כשרה וע"כ תלינן בתולדה הה"ד בנפלה דרוב בהמות כשרות ועיין פר"ח סך"ט דהרשב"א ס"ל להטריף בספק שקול אם לא היכא דאיכא למתלי טפי להתירא מלאיסורא וא"כ י"ל בודאי שכיח שינוי מראה בתולדה או על ידי חולי אלא דדוקא בלא נפלה לאור דליכא למתלי לאיסור ואיכא למתלי בהיתר ולכן מכשרינן משא"כ בנפלה דאיכא למיתלי נמי לאיסורא ומידי ספקא לא נפקא ומחמירינן להטריף כיון דאיכא למתלי לאיסורא וליכא ראיה כלל ולכן נראה כונת הרשב"א דודאי אי מחמרינן בספק שקול שפיר י"ל כמ"ש אבל אם נאמר דגם בספק שקול מתירין ואוקמה בחזקת היתר א"כ גם בזה אי מכשרינן בלא נפלה לאור וצריך לומר בשכיח מחמת תולדה או חולי א"כ גם בנפלה יש להקל מטעמא דכתב הרשב"א וא"כ למ"ד אין חוששין לספק דרוסה אף שיש ריעותא ברורה להטריף וכן עולא דס"ל בישב קוץ בושט אין חוששין שהבריא ועיין תוספות פא"ט וביבמות דף ל"א ומ"ש לעיל סימן נו"ן דאף דדרוסה שכיח מ"מ תלינן להיתר וכ"כ ביש לה קוץ בושט אף דשכיח לאיסור א"כ כ"ש בזה שיש לתלות בתולדה או מקרה כמו שתולין באינה נפולה וכוונת הרשב"א להביא ראיה לגאונים דשנוי מראה מילתא רחוקה הוא ומסתמא בא מחמת אור וע"ז שפיר הביא ראיה דאם נאמר שלא נפלה לאור כשר אפילו הוריקו עכצ"ל דזהו שכיח ומצוי א"כ גם בנפלה לאור נתלה ול"ל דשם אין לתלות

לאיסור רק להיתר משא"כ כאן דיש לתלות לאיסור כיון דידוע שנפלה לאור טריפה א"כ תקשי לעולא ולרב ומ"ד אין חוששין לספק דרוסה מתני' דנקט ירוקון פסולה נתלה בחולי או תולדה ועכצ"ל דמילתא רחוקה היא ומדרב נשמע לדידן דמילתא רחוקה היא דבזה לא נחלקו וכיון דמוכרח דמילתא רחוקה היא שיבא ע"י חולי גם לדידן אפילו לא נודע טריפה דמסתמא בא ע"י אור דבלא"ה מילתא דחוקא שיבא על ידי חולי או תולדה וזהו דוקא במאי דמוכח ממתני' משא"כ זה דאדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו טריפה זהו אינה משנה או ברייתא אלא דרב נחמן בר יצחק קאמר כן ובודאי סובר דחוששין לספק דרוסה כדקיי"ל א"כ יש לומר דע"י שליקה שכיח לפעמים ירקות או אדמימות מיהו בלא נפלה איכא למיתלי להיתר ובנפלה תולין לאיסור ואין כאן ראיה כלל ואדרבה מדלא הוריק מקדם מסתמא הוא ע"י מקרה ותולין להקל וא"ש ומ"ש בת"ה שם למטה וזה בסיוע למ"ש לעיל דתירץ אמאי דלא נקט ריאה יש לומר דשם סבירא ליה להגמרא דירוק ככרתי שכיח טובא בריאה ותולין להקל אפילו לדידן ולכן יש לדחות הראי' וגם לפמ"ש לעיל דזהו דוקא לשיטת הגאונים ומיירי בלי נפילה א"ש טפי ע"ש ודוק:

(ד)

אין ירקות פוסל כו' הקשה בט"ז סק"ט הא אינם מוכרח שיהי' כן מחמת שהיא מתולדתו ואפשר שבא מחמת אור ומידי ספיקא לא נפקא וא"כ לפי מ"ש המחבר בסעיף שאח"ז דאי ליתא קמן לבדקה אסורה א"כ גם כאן אין כאן בדיקה דשמא מחמת אור הוא ולא מפני היותו כמדברי ובנה"כ תירץ דשאני הכא כיון שבני מעים לפנינו ואין בהם ריעותא והקשה בפלתי עליו הא ראית הר"ן מהא דאמרינן אין ריאה ליחמר ומפרש הר"ן דוקא לענין בדיקה ומשמע דוקא ריאה אבל שאר בני מעים צריכים בדיקה ובליתא קמן אסורה א"כ מוכח אפילו לחוד נמי אסורה והה"ד בכבד דמ"ש ותירץ דלדידן בלא"ה אין ראיה לדקיי"ל אין ריאה לעוף אפילו ראינו שהוריקה ואין דברי הר"ן מוכרחים אלא דהב"י החמיר כדבריו ובהא ס"ל כרשב"א כיון דשאר ב"מ לפנינו ואין בהם ריעותא ולכאורה תמוה דהא גם הרשב"א מפרש כדברי הר"ן דאין ריאה לעוף לענין בדיקה איתמר וא"כ מוכח דבשאר בני מעים צריכה בדיקה וכדברי הר"ן ודין דסעיף זה הוא מהרשב"א ג"כ ואפשר דהרשב"א ס"ל דא"צ בדיקה כי אם לכתחילה ובעוף אין צריך אפילו לכתחילה בדיקה ואין ראיה לאסור באי אפשר בבדיקה גם י"ל בדעת נה"כ דודאי בריאה דיש לחוש דילמא אי איתא קמן הוי ריעותא ולכן צריך בדיקה ובליתא קמן אסורה משא"כ בכבד כיון דכל בני מעים אין בהם ריעותא לא חיישינן שהריעותא הוא בכבד ולא נתלה

במדברי דדוקא בבני מעים שיש לחוש דילמא אי הוו קמן הוו מוריקין אבל בכבד דאיתא קמן ויש לתלות בתולדה תולין וליכא רעותא קמן:

ולי נראה דודאי דין זה במדברי לא שייך אלא בהוריקה כל הכבד דבזו יש לתלות שהוא כמדברי שכבדו ירוק ככרתי בטבע אבל אם לא הוריקה רק מקצתה ומקצתה נשארה אדומה כטבעה ברור דגם הרשב"א לא אמר בזה להכשיר דל"ל דהוא כמדברי דמדבריין ירוקים לגמרי הם ואם נאמר דהיתה ירוקה כולה כמדברי ומחמת האור האדימה טריפה ג"כ דה"ל ירוקין שהאדימו וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה להדיא דבעוף המים שקורקבן שלו ירוק טריפה בהאדים וכן י"ל גם במדברי כיון שטבעו להיות ירוק וכדברי הרמב"ם בפי' המשנה בקורקבן וא"כ בהוריק מקצתה ברור דגם לרשב"א טריפה וא"א לתלות שהוא כמדברי דכולו ירוק ככרתי אם הוא מדברי ואם הוא ירוק והאדים ג"כ טריפה, וע"כ כאן מיירי בהוריקה כולו ובזה שפיר י"ל שהוא כמדברי והשתא א"ש דכיון דחזינן דליכא ריעותא בבני מעים והכבד כולו נהפכה לירוקין ואם נאמר שזו הי' מחמת אור ונצטרך לומר ששלטה מכוות אש עד אשר נהפכה כ"כ לירוקין מבלי שיור ובבני מעים לא ימצא רושם זה רחוק ואמרו בהוריקה נגד בני מעים בלבד בידוע שנחמרו בני מעי' ש"מ מדשלטה מכות אש בכבד אנו חושבין בידוע שנחמרו ב"מ ש"מ שאם שלטה בכבד צריך להיות אש חזקה עד שאנו שופטין מזה שנחמרו בני מעים מבלי ספק וא"כ גם כאן בודאי דוחק לומר דשלטה מכות אש כל כך ובבני מעים אינו ניכר אדרבה תלינן טפי שטבעה להיות ירוקה כי רחוק הדבר ששלטה מכות אש כ"כ עד שהוריקה כולו ובבני מעים לא יהא ניכר ולכן איכא למתלי טפי שהוא טבעיי ובאינה לפנינו באמת אסור ולק"מ ודוק וכן נראה לדינא דבלא"ה אכתוב בסמוך דתוספות ורשב"א ורא"ש חולקין אר"ן ע"ש:

(ד)

כבדן ירוק ככרתי אין להקשות על מ"ש הרשב"א דירקו' הנאמר בכבד הוא ככרתי די"ל שם מיירי באין במינו מדברי עיין מ"ש לעיל:

(ה)

מחבר **ואי** ליתא קמן כו' אסורה כ"כ הר"ן והוכיח כן מדאמרו אין ריאה לעוף לענין בדיק' ומשמע בבני מעים בעי בדיקה, וכ' ב"י דלדידן דמפרשין אפילו נשתנה אין ראי' אלא דמ"מ כ' להחמיר ומדברי התוס' שהביא הרשב"א בחידושיו דמפרשי הא בעי בהוריקה כבד נגד בני מעים דאמרינן בידוע שנפלה ונחמרו בני מעים דמיירי באין בני מעים לפנינו ובישנו לפנינו סגי בבדיקה א"כ קש' דלכבד מהכא הא טריפ' מחמת שאין בני מעים לפנינו וא"א לבודקן אלא הדבר ברור דכשר לדידהו באין בני מעים לפנינו והרשב"א

והרא"ש דכתבו דמסתמא מיירי בהם בפנינו דאלת"ה ה"ל לפרושי ולא הוכיחו בהוכחה גמורה דבלא"ה טריפה משום דצריך בדיקה מוכח דמכשרי באינו לפנינו, ואפשר דמ"מ צריך בדיקה לכתחיל' ותמהני על הר"ן שכתב במשנה כמ"ש המחבר כאן ואח"כ כתב בהוריקה כבד דמיירי באינו בפנינו ותמהני על הר"ן דבמשנה כתב בליתא קמן לבודקה אסורה כמ"ש המחבר ואח"כ כתב בהוריקה כבד נגד בני מעים כתירוץ הראשון דמיירי באינו בפנינו והא בכה"ג בל"ה טריפה וכמ"ש וצ"ע ועכ"פ נראה להקל כמ"ש המחבר לעיל סעיף שלפני זה וכמ"ש שם כיון דתוספות ורא"ש ורשב"א מקילין וצ"ל אף דהרשב"א מפרש כמ"ש הר"ן דאין ריאה לנפל היינו לענין בדיקה וא"כ מוכרח דשאר אברים צריך בדיקה צ"ל דוקא לכתחילה בעו בדיקה ובא"א בבדיקה כגון באינו לפנינו שרי בלי בדיקה וכמ"ש לעיל סעיף ד'. שייך לעיל אות ה' על מ"ש הפר"ח שיש לחוש לסברת הר"ן ורשב"א דמטרפי בנמצא שינוי בריאה בנפלה לאור וכן י"ל דעיקר ראית הרא"ש מדלא חשיב ריאה בהדייהו ונ"ל ליישב דהא בלא"ה הקשו בעל המאור והרשב"א בחידושיו למה נקט במתני' ירוקים פסולים ומיירי באדומים שהוריקו ולא נקט אדומים פסולים דהיינו ירוקין שהאדימו ונ"ל דקמ"ל רבותא דהא כתבו הפוסקים דאפילו הוריקו רק משהו ואפילו שלא הגיעו לחלל רק למעלה במשהו טריפה והנה אדומים הם לב וכבד וקרקבן שהם אברים עבים וקמ"ל רבותא דאפילו בהנך ירוקין פסולים והיינו במשהו משא"כ ירוקין שהם דקין באילו אין חידוש דטריפה במשהו למעלה אף שלא הגיע לחלל דהוא קרוב אל החלל ופשיטא שסופו לינקב ובמשנה מיירי במשהו דירוקין משמע אפילו אינן ירוקין בפנים רק למעלה במשהו טריפה ובזה מדוקדק מה שאמרו בגמרא דרב יצחק בר יוסף ה"ל תרנגולת שדרי' לר' אבוהו אמר ליה אדומים הם וטריפה והא אנן תנן אדומין כשרין א"ל אדומים שהוריקו וירוקין שהאדימו טריפה לא אמרו האדומים כשרין אלא בלב וקרקבן וכבד ומשמע לכאורה כיון דריאה בכלל אדומים היא א"כ ממילא הא בכלל מה שאמר אדומים שהוריקו דטריפה ולבסוף הוציא הריאה מן הכלל ולפמ"ש י"ל שכך כונתו דגם אדומים פסולים באברים שטבען ירוקין וא"כ קשה למה לא נקט איפכא אדומים פסולים כקושית בעהמ"א ולזה בא כמתרץ על זה דלהכי אמרו כן באדומים שהוריקו משום לב וקרקבן וכבד דהם עבים וקמ"ל דאפ"ה טריפה במשהו אף שלא הגיע לחלל וכמ"ש דבמתני' משמע כל שהם ירוקין במראה מחוץ טריפה, ולכך נקט ירוקין ואדומים כשרה היינו משום דאדומים כשרים הם בלב וקרקבן וכבד דהם עבין והוי ס"ד דלא מטרפי בירקותן עד שתגיע לחלל אבל בדקין שהאדימו

פשיטא דטריפה ולהכי לא נקטי ריאה דבריאה אין חידוש כ"כ יותר מירוקין שהאדימו דגם ריאה קרומי' דקין ורכין וא"ש ודוק:

(ז)

אין טריפות כו' אבל בבהמה כו' עיין בב"י דהרשב"א והר"ן מחמירין גם בבהמה בנמצא שינוי מראה, ועיקר ראייתם דהא תני לוי כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהם עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב הקרום ואם איתא דטריפות דנפלה לאור ליכא בבהמה הא איכא עוד יתר לכן החמירו, ולי נראה ליישב דהא בלא"ה יש לדקדק במאמר לוי שאמר כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף ומזה אין הוראה לומר שלא יהי' בעוף טריפות נוסף על טרפות הבהמה די"ל בעוף יש טפי טריפות, אלא דמ"מ מה שנמנה בבהמה טריפה גם בעוף ואיך שייך על זה יתר עליהם עוף כו' ואיפכא ה"ל למימר כל טריפות הנאמרים בעוף גם בבהמה טריפה יתר עליהם עוף, ואילו הי' אומר כן ודאי מוכח דמה שהיא טריפה בעוף הוא גם בבהמה, אבל ממה שאמר שכל הטריפה בבהמה גם בעוף טריפה מזה אינו מוכרח שבעוף לא יהי' טריפות נוסף די"ל בעוף יש טרפות נוספו על הבהמה, אמנם מה שיש בבהמה הוא ג"כ בעוף ובכלל מאתי' מנה, ולכן נראה לפרש דהנה רש"י פי' בד' נ"ו במשנה דא"ט בעוף אע"ג דכל טריפות דבהמה כנגדן בעוף הני איצטריך ליה למיתני נקובת הושט משום פסוקת הגרגרת דלא תימא הואיל ולא נפיש חיותא כו' אימא גרגרת נמי טריפה במשהו והכתה חולדה היינו ניקב הקרום דלא תימא דמיטרף בנשבר העצם בלא נקיבת הקרום כדאמרינן בעוף המים וכו' ע"ש, וכונת רש"י מבואר דבא ליישב מה שפרט קצת טריפות יותר מזולתן ועכצ"ל דמה שלא נתפרשו שאר טרפות זולתן היינו דהם נלמדין מבבהמה א"כ למה פרט דוקא הנאמרים במשנה ולזה תירץ רש"י דבכל הני איצטריך לאשמועינן כל חד מילתא בטעמא מיהו ודאי בפסיקת גרגרת ודאי הוא טעם פשוט כמ"ש רש"י וכן באינך, מיהו בהכתה חולדה על ראשה דהיינו נקיבת הקרום קשה למה אחשבי' וצ"ל כמ"ש רש"י דהוי ס"ד למטרף מבלי נקיבת הקרום כמ"ש רש"י והן הן דברי לוי במתק לשונו בא ליישב מה שפרטה במשנ' קצתן בלתי קצתן וע"ז בא כמשיב דאין צורך לפרטם כי כל טריפות שמנו חכמים בבהמה הם כנגדן בעוף, ולכן אין צורך לפרטן, ואם תשאל על זה למה פרטה הנאמרים במשנה בשלמא אפסיקת הגרגרת ושאר טריפות י"ל כמ"ש רש"י הטעם אבל בזה ודאי קשה וצ"ל כמ"ש רש"י במשנה דהוי ס"ד להטריף מבלי נקיבת הקרום כמו בעוף המים, וזהו כונת לוי ג"כ יתר עליהם עוף ומיירי בעוף המים, ולכן הוכרח לשנות במשנה נקיבת הקרום כפרש"י דלא תימא כל עוף כן היא, וזה ברור ונכון בפשט הגמרא, ואין להקשות

לפ"ז תקשי לס"ד דרב נחמן דבשבירת העצם לחוד טריפה, למה נקט במתני' נקיבת הקרום דהא ליתא דהא במשנה לא נאמר נקיבת הקרום רק הכתה חולדה על ראשה ומאן דמטריף בשבירת העצם לחוד לא מפר' כלל דמיירי בנקיבת הקרום, ומפרש על שבירת עצם וחידוש גדול הוא, ורש"י לא פירש כן כי אם למסקנא דמיירי בנקיבת הקרום, וא"כ אין חידוש בעוף יותר מבהמה וא"ש ודוק, ולפ"ז י"ל דבאמת ישנו בעוף טריפות יתר על הבהמה, וכן התוס' בדף ע' הקשו ג"כ מצומת הגידין דבעוף אפילו בנפסק א' מהם טריפה, ובבהמה צריך רוב ולפמ"ש ניחא דודאי יש בעוף טריפות יתרות כמ"ש ולוי לא בא רק לומר דכולן כנגדן בעוף אף שלא נאמרו במשנה היינו דא"צ לאמרן ונלמדו מבהמה, וא"כ תקשי למה נקט נקיבת ולזה תירץ ביתר עליהם עוף וכנ"ל והדברים ברורים ודו"ק:

ובזה נמי מיושב דברי הרמב"ם להכשיר בטחול עוף והקשה הרשב"א עליו הא כל הטריפות בבהמה כנגדן בעוף, ותירץ הב"ח דלא אמר לוי רק על הנאמרים במשנה והט"ז תמה עליו דמצינו בגמרא אין לך אלא מה שמנו חכמים, ושם אפילו שאר טריפות שאינן אמורים במשנה, ולפמ"ש ניחא דכאן מוכח מלשון לוי דלא קאי רק על המשנה וכמ"ש מיושב ג"כ מה שהקשה הרשב"א בת"ה ד' ל"ז ע"ב על הך דיעה דס"ל דטריפות יותר בבני מעים אינו בעוף ג"כ מלוי ולפי זה ניחא דטריפות יתר בבני מעים לא נאמר במשנה וא"ש ודו"ק וא"כ יפה כתבו אחרונים שיש לסמוך על הך דיעה בהפסד מרובה:

ובהכי מיושב נמי מה שנדחקו התוס' פא"ט ד' נ"ז לפמ"ש דלמ"ד דרב ס"ל שמוטת ירך בעוף כשרה ובבהמה לרב נמי טריפה וקשה מלוי דתני כל טריפות שמנו חכמים בעוף כנגדן בבהמה וביקשו לומר דרב לית לי' דלוי, וקשי' להו דלעיל ד' ג' אקשו מלוי לרב ונדחקו שם, ולפמ"ש, ניחא דודאי גם רב סבירא ליה דלוי והא דמכשיר בעוף בבוקא דאטמא היינו דלוי לא תני רק הנאמר במשנה וכמו שכתוב ובזה נמי נדחה מה שכתב התוס' שם דהוי ליה שמוטת ועוד דר' יוחנן כו' ע"ש ודו"ק:

סימן נג

(א)

בהג"ה **ויש** מטריפין גם בבהמה בש"ך סק"ד הביא בשם ש"ד ס"ס פ"ו דמטריף שמוטת יד בבהמה או שבורת יד בגוף דחיישינן שמא איעכול ניבי' ותמהו עליו דהוא נגד הש"ס דמבואר בגמרא דף נ"ז שמוטת יד בבהמה כשרה ומהרש"ל פרא"ט סימן צ"ט כתב דבנשבר יש להחמיר דאינו נגד הש"ס דאפשר דנשבר ונחתך גרע מנשמט, ולא נהירא דקשה לפ"ז מאי טעמא לא אקשינן בריש א"ט לתנא דבי ר' ישמעאל והא איכא

נשתברו ידי' דאף דנשמט כשר מ"מ בנחתך ונשבר טריפה וברגל אפילו נשמט טריפה, ועוד מנ"ל לש"ד להטריף בזה, וכי להוסיף על הטריפות יש ומנ"ל להטריף בזה ומה טעם יש לחלק בין איעכול ניבי' ללא איעכול, ואי' ואיפה הוזכר זה החילוק, ועיין מ"ש ד"ז הגאון בפלתי, ולי נראה בזה דהגש"ד ס"ל כהך דיעה דהובא ברשב"א ור"ן דמפרשין הא דאיתמר בגמרא שמוטת ירך ובדרב מתנא איתמר בוקא דאטמא דשף מדוכתי', ולכן ס"ל דשלשה פרקים יש ברגל ובוקא דאטמא היינו פרק השלישי המחובר לגוף ושם בעינן איעכול ניבי' ושמוטת ירך הוא בעצם השני המחובר לעצם השלישי וכמו שכתב הר"ן ע"ש וס"ל לס"ד דברב מתנא שאמר בוקא דאטמא דשף מדוכתי' זהו ענין משותף בין ביד בין ברגל ועיין פלתי, וא"כ שם טריפ' באיעכול ניבי' כדמסיק בגמרא ד' נ"ד ע"ב אדרב מתנא, והא דאמרינן שמוטת יד בבהמה ע"כ הכונה ג"כ על פ' השני המחובר בשלישי דומיא דירך שהכונה ג"כ על פ' זה כמ"ש הר"ן ומקום החיבור נקרא בוקא דאטמא וכבר נכלל בכלל דרב מתנא, והא דאמרינן דחסר ויתר ביד כשר וברגל טריפה, הכונה ג"כ בעצם השלישי אבל במקום החבור בגוף אפילו ביד טריפה דר"ל כדרב מתנא בשף מדוכתי' וברגל טריפה דה"ל כשמוטת ירך כדפרש"י נ"ח ע"ב ולהך דעות מיירי בלא איעכול ניבי' כיון דלא הוזכר זה בגמרא כמ"ש הר"ן וא"כ לפ"ז מה שאמרו שמוטת גף בעוף טריפה לרב היינו אפילו לא איעכול ניבי' דומיא דבהמה, אבל באיעכול ניבי' גם בעוף טריפה לכ"ע דהוי בוקא דאטמא דשף מדוכתי' והן הן דברי התשב"ץ שהביא בש"ך וז"ל שמוטת גף בעוף במקום חיבורן בכתף טריפה דחיישינן שמא איעכל ניבי', והש"ך ביקש להגיה דשמוטת גף בלא"ה טריפה, ולפמ"ש י"ל כונתו אפילו לדידן דקיי"ל כשמואל דס"ל דתבדוק וס"ל דבבדיקת הריאה בקיאינן מ"מ כיון דיש לחוש לאיעכול ניבי' טריפה דבהא לא בקיאינן ולק"מ:

אלא דהר"ן הקשה על הנך מפרשים דמפרשי שמוטת ירך בעצם שני במקום שמחובר לשלישי מדחשבינן בא"ט שב שמעתא ואם איתא דשמוטת ירך מלתא אחריתא היא תמני הוי ולא הבנתי דבריו דודאי י"ל להך דיעה דס"ל במקום חיבורו לשלישי טריפה הוא דוקא משום דה"ל כנחתך שם וקיימ"ל דבהמה שנחתכו רגלי' מן הארכובה ולמעלה פסולה ואפילו בתוך הארכובה כמ"ש הרא"ש וא"כ י"ל דהוי בכלל בהמה שנחתכה רגלי' דטריפה ועיין ברא"ש דהה"ד תוך הפרק ולמעלה לאו דוקא, וכן מוכרח לדעה זו דודאי נשמט לא גרע מנחתך וא"כ קשה להך לישנא דמפרש בבהמה המקשה שארכובה היינו שכנגדו בגמל ניכר והוא בעצם השלישי ואפ"ה בעינן דוקא למעלה מהארכובה אבל במקום הפרק כשר, ונשמט לא גרע מנחתך, ואיפכא אמרינן בגמרא דשמוטה כשרה

וחתוכה פסולה וכ"ש במקום דשמוטה פסולה שגם חתוכה פסולה מכ"ש וא"כ י"ל דה"ל בכלל בהמה שנחתכו רגלים וגדולה מזו כתבו התוס' דניטל צ"ה ה"ל בכלל בהמה שנחתכו רגלי' וכן כתבו בד"ה הנך ולק"מ:

עוד אני תמה על הר"ן דודאי למ"ד בהמה שנחתכו רגלי' מן הארכובה ולמעל' כשר כ"ש בכה"ג בנשמט שם דכשר, וא"כ למ"ד דארכובה היינו שכנגדו בגמל ניכר כדעה ראשונה לקמן סימן נ"ה ס"א ואפ"ה ר' שמעון בן אלעזר מכשיר כ"ש דשמוטה כשר, ואפילו למ"ד דארכובה היינו הנמכרת עם הראש מ"מ ודאי רשב"א אפילו בהך ארכובה שכנגדו בגמל ניכר מכשיר והה"ד בשמוטה שם, וא"כ כיון דאקשינן אדבי ר"י מבהמה שנחתכה רגלי', ומשנינין דס"ל כמאן דמכשיר כ"ש בשמוטה דכשר, ואיך שייך להקשות מזה אתנא דבי ר' ישמעאל דהוא ודאי מכשיר בשמוטה וזה ברור ודו"ק:

מיהו לפ"ז למאי דלא קיי"ל כהך דיעה שהביא רשב"א ור"ן לא קיי"ל נמי כדברי הש"ד דמוכח דשמוטת יד אפילו במקום חיבורו בגוף נמי כשר, אלא דיש לחוש לדבריו בבהמת גוי כמ"ש בפלתי:

אבל אין לחוש לזה עיין בטור די"א דגם בהמה צריך בדיקה וכ' דלא נהירא וטעמא מדאמרו בגמרא שמוטת יד בבהמה כשרה, שמוטת גף בעוף טריפה, שמואל אומר תבדק משמע ביד אפילו בדיקה אין צריך ולהך דעה צ"ל דכאן לכ"ע מהני בדיקה וכשירה ע"י בדיקה, ולמ"ש רמ"א בלא"ה ניחא דא"צ בדיקה כלל ובראינו דנצרר לא מצינו מאן דפליג בהדיא די"ל כ"ע מודה בזה:

(ב)

רמ"א **אבל** אין חוששין לזה אם לא שרואה שנצרר הדם, לא נתבאר בדברי רמ"א אם זה קאי דוקא אם אין רק אגודל בצמצום אבל אם יש אגודל ברווח אפילו נצרר הדם מעבר לצלעות כשר, או דבנצרר אפילו ביש אגודל מרווח מ"מ טריפה, ובתה"ד כתב דאין להחמיר אם יש אגודל מצומצם ובין כך ובין כך כתב שיש לעיין בצלעות כדאי' בהג"מ ומשמע מדבריו אפילו באגודל מרווח גם כן צריך בדיקה וע"ז כתב בד"מ שלא ראה חוששין לבדוק ומשמע באם שנצרר טריפה אפילו באגודל מרווח ובאמת בהג"מ לא כתב אלא בנשבר סמוך לגוף צריך בדיקה וי"ל דמודה ביש אגודל מרווח שאין צריך בדיקה והה"ד אפילו ראה שנצרר הדם ובפרט דהב"י מכשיר בלא"ה אפילו בפחות מאגודל אפילו ראו שנצרר וביש אגודל מרווח יש לסמוך עליו ומכ"ש ברחוק הרבה דאפילו נצרר אין לחוש:

(ד)
מחבר **נמצא** הנף כו' הקשו דהא המחבר ס"ל להקל בנשבר הגף כמ"ש בס"ב, ולי נראה דכאן מיירי מה שתחוב בגוף כבוכנא באסיתא דבזו דינו כנשמט כמ"ש בב"י, מיהו יותר נראה כמ"ש האחרונים דמיירי ביש עוקץ בשבר דהריאה צריכה בדיקה ואינה לפנינו, ולכן כתב הפר"ח על דברי רמ"א שאינן מכוונים שכתב דיש מכשירין בזה ויש לסמוך על זה בנשבר כיון דיש מכשירין בלא"ה וכיון דהמחבר מיירי ביש בו עוקץ ובהא ליכא מאן דמכשיר, ולי נראי' דברי רמ"א דמדברי הרשב"א בחידושיו והר"ן שכתבו דמכשירין סתמא במתני' נשתברו אגפי' ומיירי אפילו בסמוך לגוף ומשמע אפילו נשבר סמוך לגוף ממש, וגם הר"ן לא חילק בין יש עוקץ לאין בו עוקץ, ומה שהחמיר הרשב"א עיין בב"י שלא החמיר רק מטעם חומרא מפני שנמצא בתשובה כן בשם רש"י ומשמע מתחילה הי' סבור שאפילו יש בו עוקץ אין להחמיר, ובטעם הדבר י"ל דדוקא בנשמט יש לחוש לריאה שכששומטת גפה מנתקת הריאה וזהו דוקא בנשמט הגף מעיקרו אבל בנשבר לא חיישינן לריאה, וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח מה"ש שכתב דעוף שנשתברו אגפי' מותר כבהמה שנחתכו ידי', ומזה דייק הב"י דסבירא ליה דבשבורה א"צ בדיקה וא"כ כי היכא דבבהמה בכל גווני א"צ בדיקה בנחתכו ידי' הה"ד בעוף ג"כ כבהמה שנחתכו ידי', ולכן יפה כתב רמ"א דיש לסמוך אפילו ביש עוקץ בשבירה דבלא"ה יש מכשירין דהרשב"א והר"ן לא חילקו וכן הרמב"ם רק בתשובה החמיר הרשב"א מפני שמצא כן, בשם רש"י, וביש ס"ס יש לסמוך להקל:
בהגה"ה **אבל** כשנמצא שמוט כו' עיין בש"ך בשם מ"ב דמכשיר אפי' בשמוט בהפ"מ כמ"ש רמ"א בס"ט וע"ש בשם עט"ז שהוא קרוב לודאי שניקבה ואין כאן רק ספק אחד וכנ"ל להחמיר בזה, דהא בגמרא אמרו דרב ס"ל דטריפה דחיישינן שמא ניקבה הריאה, והא רב ס"ל דאין חוששין לספק דרוסה, ולשיטת התוס' דרוסה שכיח ויש לתלות יותר לאיסור ואפ"ה ס"ל לרב דטריפה ואפילו לשיטת המטריפין בספק שקול ע"כ לרב דחייש לספק דרוסה בודאי בספק שקול אפילו בדיקה לא צריך, ועיין מ"ש לעיל סימן נו"ן בזה באורך, וכאן מחמיר רב דאפילו בדיקה לא מהני, ע"כ צ"ל שקרוב לודאי שניקבה הריאה וא"כ לא הוי ס"ס כלל בנשמט כמ"ש הש"ך ס"ק י"ד בשם הב"ח כן נ"ל:

סימן נד

(א)
מחבר **ואם** נעקרו כו' בש"ך סק"ד הביא בשם בה"ג דמטריף בנעקרה צלע א' אף שכל החוליא קיימת והש"ך כ' שהוא נגד הש"ס, ובאמ' טעמו של בה"ג הוא כמ"ש בפר"ח

דס"ל דהא דאמר שמואל נעקר הצלע מעיקרה היינו אפילו בלי קצת חוליא ויש סיוע לפירוש זה מדאמרינן בגמרא ד' נ"ב ע"ב אדשמואל דאמר נעקרה צלע מעיקרה טריפה היינו צלע בלא חוליא, ולעיל בגמרא שם אמר רב נעקרה צלע וחוליא עמה טריפה, ופריך בגמרא דגיסטרא הוא ומשני כי קאמר רב צלע בלא חוליא, ופריך והא אמר וחוליא עמה, ומשני צלע וחצי חוליא נמצא דרב דאמר וחוליא עמה מפרשינן ליה אחצי חוליא, וא"כ שמואל דלא אמר וחוליא עמה, משמע ודאי דבצלע לחודה טריפה לשמואל, וגם מדאמר בגמ' צלע בלא חוליא משמע בלי חוליא כלל דהא לעיל אקשינן בגמרא אהא דבעי למימר דרב אמר צלע בלא חוליא הא וחוליא עמה קתני, ומסיק דחצי חוליא קאמר, א"כ משמע דצלע בלי חוליא משמע בלי קצת חוליא וא"כ גם מה שנא' בגמרא בלי חוליא הכונה בלי קצת חוליא. והפר"ח כתב סיוע לדברי הרמב"ן והרשב"א דמפרשין דשמואל נמי בחצי חוליא מדאמר בגמ' התם צלע בלא חוליא אף דשם מיירי בחצי חוליא עמה ע"ש וזה סיוע שאין בה ממש דזהו באמת קושית הש"ס הא וחוליא עמה קתני, ומסיק דמיירי בחצי חוליא, וא"כ מוכח דגם בחצי חוליא שייך לומר וחוליא עמה, ואדרבה מוכח כדברי ה"ג דה"ל לרב למימר רבותא טפי נעקרה צלע בלי חוליא טריפה דכיון דאמר וחוליא עמה, איכא למטעי דאמר דוקא בכל החוליא כס"ד דגמרא, אלא ודאי אי הוי אמר בלא חוליא הוי משמע בלא חוליא כלל, וא"כ כיון דאמר בגמ' אדשמואל דאמר צלע בלא חוליא משמע בלא חוליא כלל, וגם לשון נעקרה מעיקרה משמע דצלע לחודה נעקרה מעיקרה, ואינו דומה למאי דמפרשינן דרב כהנא ורב אסי שאמרו נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן וחוליא קיימת ע"ש בגמרא וכן פרש"י, וראיתי להרשב"א שכתב דרש"י סותר עצמו ממ"ש בריש א"ט דשם מפרש דשמואל עם חצי חוליא, וברש"י שלפנינו אין הכרח כלל, דרש"י כתב וז"ל נעקרה צלע, אע"ג דתנן במתני' נשתברו רוב צלעותי' דוקא נשתברו התם בעינן רובא אבל נעקרה צלע אחת מעיקרה עד חצי חולייתה כדמפרש לקמן טריפה עכ"ל. והבין הרשב"א דמ"ש עד חצי חולייתה כונתו דחצי חוליא נעקר עמה, וקשה לדבריו הא בנעקר חצי חוליא עמה, אפילו למאן דס"ל כר' יוחנן דנעקרה נמי ברוב, מ"מ בחצי חוליא עמה טריפה, וא"כ ל"ל לרש"י לחלק בין נשתברו לנעקרו הא אפילו בנעקרו כשר עד רוב, ועיקר החילוק הוא דבנעקרה החוליא נעקרה עמה, ואין לזה ענין לנשתברו, וכונת רש"י היא דלקמן אמרינן דרב דאמר נעקרה צלע וחוליא עמה היינו חצי חוליא, ואמרינן בגמרא אדרב כהנא דשאל לרב נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן וחוליא קיימת דמיירי דנעקרה בוכנה ואסיתא ופריך היינו דרב ורב אמר חצי חוליא ש"מ דאסיתא היא חצי חוליא, והיינו דהצלעות תחובים באסיתא עד חצי חוליא ורש"י ס"ל

הא דאמר שמואל מעיקרה היינו שהצלע נעקרה משורשה לאפוקי אם לא נעקר לגמרי, וכבר נתבאר שהצלע תחובה בחוליא עד חצי החוליא וזהו כונת רש"י ג"כ שנעקרה הצלע עד חצי חוליתה דשם הוא העיקר ושורש החוליא, אבל לא נעקרה החוליא כלל, ולדברי הרשב"א הל"ל עם חצי חולייתה, אלא ודאי דהחוליא קיימת והצלע נעקרה מעיקרה כן נ"ל ברור בדברי רש"י, וס"ל לבה"ג כמ"ש רשב"א בחידושיו, ובת"ה דף מ"ז דשב שמעתתא הלכתא נינהו גם קשיא לי' למה לא אקשינן מדרב שאמר ג"כ נעקרה צלע וחצי חוליא טריפה ולכן ס"ל דהלכה כשמואל:

ומה שהביא הפר"ח ראיה לסתור מהא דאקשינן לרב דאמר בנעקרה צלע מכאן וצלע מכאן דהיא גיסטרא מבן זכאי ור' יוחנן דא"א דלא קיימא חד מינייהו זה כנגד זה וכ"כ התוספות דף נ"ב ד"ה נעקרה, ולכן פירשו דשמואל בחוליא עמה יש לומר דהא בלא"ה כתב הרמב"ן לדחות ראיות הרי"ף דפסק כר' יוחנן מהא דפריך מדרבי יוחנן דס"ל נעקרו ברוב וא"כ אי אפשר דלא קיימא חד מינייהו זה שלא כנגד זה ומזה הביא הרי"ף ראיה דהלכה כר' יוחנן דאל"כ דילמא ס"ל כבן זכאי ודחה הרמב"ן דכיון דלרבי יוחנן אע"ג דא"א דלא קיימא חד מינייהו זה כנגד זה ואם כן ממילא אפילו לבן זכאי מיירי אפילו בזה כנגד זה מ"מ אי לא הוי רובא מצד אחד כשרה וקשה לרב מכ"ע ובזה מדוקדק לשון הגמרא דאי כדברי הרי"ף למה הביא הגמרא דבן זכאי כלל לא הוי ליה לאקשוי אלא מדרבי יוחנן דהלכתא כוותי' אלא ודאי לכ"ע אקשי ליה וגם מבן זכאי מוכח כן דאע"ג דמטריף ברוב צד אחד מ"מ אפילו קיימא זה כנגד זה מ"מ לא הוי טריפה ואיך יאמר רב דהוא גיסטרא והוי נבילה ולשיטת ה"ג י"ל דלא מסתבר לגמרא להרחיק הפלוגתא דלר' יוחנן אפי' טריפה לא הוי ורב אמר בפשיטות דהוי נבילה מחיים וא"א לה לחיות כלל עד שתמה על רב כהנא ורב אסי דלא יפול בזה שום ספק שהיא נבילה ובן זכאי ורבי יוחנן ס"ל דכשרה לגמרי זה לא ס"ל להגמרא וא"כ אין מכל זה הראיות לסתור דברי ה"ג דיש לומר דס"ל כפרש"י ושב שמעתתא הלכתא נינהו אלא שאני תמה על הרשב"א במה שכתב בפשיטות דשב הלכתא נינהו דהא דרב מתנא דבוקא דאטמא דשף מדוכתי' ג"כ בשב שמעתתא אע"ג דלא קיי"ל כרב מתנא דרב מתנא מיירי אפילו בלא איעכול ניבי' כמ"ש רשב"א גופי' בחידושיו דף נ"ד וכמו כן דר' עוירא דניקב הטחול טריפה ובדף נ"ה ע"ב מבואר דלית הלכתא כר' עוירא ועכצ"ל כיון דקיי"ל כרב מתנא באיעכול ניבי' וכר' עוירא בסומכי' שפיר שייך לאתנוי בשב שמעתתא א"כ גם בזה י"ל אע"ג דשמואל מיירי בצלע בלא חוליא מ"מ כיון דקיי"ל כוותי' בצלע שנעקרה וחצי חוליא עמה שפיר שייך להביאו בשמעתתא ומאי תמה על רש"י דמפרש דשמואל מיירי בלא חוליא כלל

דלעיל הובא בהני ז' שמעתתא דהלכות פסוקות נינהו דליתא דגם רב מתנא ורב עוירא אינן הלכות פסוקות וצ"ע וא"כ לפ"ז כיון דאין ראי' ממה שהובא דשמואל בז' שמעתתא אפילו אי מפרשינן כפרש"י דשמואל מיירי בלי חוליא כלל מ"מ י"ל כיון דרב ור"י ובן זכאי פליגי אשמואל פשיטא דלא קיי"ל כוותיה וא"כ פשיטא דלא קיי"ל כוותי' במקום הפסד וכמ"ש הש"ך שוב ראיתי רשב"א הרגיש בהא דרב מתנא ומ"מ דר"ע ודאי אינה הלכ' ויש ליישב:

והנה התוס' בריש א"ט הקשו לר"י דס"ל דבין נעקרו ובין נשתברו ברוב ב' צדדים א"כ חסר חד מי"ח טריפות דנעקרו ונשתברו בתרווייהו בעינן רוב ב' צדדים ונדחקו בדבר ויש לתמוה עליהם דאף דשם ס"ל כפרש"י דצלע בלא חוליא אמר שמואל מ"מ הא מבואר בדף נ"ב דרב ס"ל בצלע וחצי חוליא דטריפה אף דרב אתי נמי כר' יוחנן דהא אקשינן מדרבי יוחנן לרב ומסיק דר' יוחנן מיירי בבוכנא בלא אסיתא ובבוכנא באסיתא מודה ר' יוחנן דטריפה וא"כ שפיר איכא נעקרה צלע וחצי חוליא דבזה מודה רבי יוחנן דטריפה ושפיר ה"ל י"ח טריפות דבהא כ"ע מודו וגם אנן קיי"ל כר' יוחנן ואפ"ה קיי"ל כרב בנעקרה צלע וחצי חוליא טריפה ולית ננר דיפרקונה ובהכי מיושב נמי מה שהקשו התוס' שם אעולא דלא ס"ל דרכיש וא"כ בצר לן מי"ח טריפות ולפמ"ש ניחא דעולא לשיטתי' דס"ל כבן זכאי דנעקרו ברוב צד א' וא"כ נשתברו ונעקרו תרי מילי נינהו דאין השיעורין שוין דנשתברו הוא ברוב שני צדדים ונעקרו ברוב צד א' וגם יש נעקר צלע וחצי חוליא דבזה טריפה לכ"ע ושפיר ה"ל ח"י טריפות בלי לקותא ובזה יש ליישב ג"כ מה שהקשו התוספות עוד שם כיוצא בזו והדברים ברורים ודוק:

שוב הראו לי שמהר"מ לובלין הקשה ג"כ על התוס' כמ"ש ותרוצו אינו נראה כלל דמ"ש דנכלל בכלל חסרון חוליא אין נראה דחצי חוליא בשלהי כפלי אינו טריפה ועיקר הטעם מכח חסרון צלע בצירוף חצי חוליא ומה ענין זה לנעקר צלע וחצי חוליא:

(ג)

שם **נעקר** צלע מהצלעות גדולות כו' זהו דעת הרשב"א דס"ל דאף בנעקרה צלע וחצי חוליא עמה אינה טריפה רק בצלעות גדולות, ומהרש"ל ושאר אחרונים מטריפים בזה והפר"ח כתב דכי היכא דלפי' ה"ג ורש"י דמפרשי מימרא דשמואל דנעקרה צלע בלא חוליא ע"כ אינו אלא בצלע גדול דהא אפילו מאן דבעי נעקרו ברוב שני צדדים צריך להיות צלעות גדולות ההד"נ לדידן דמפרשין מימרא דשמוא' בחצי חוליא עמה נמי מיירי בצלעות גדולות ואין דבריו מוכרחים דגם לשיטת רש"י וה"ג ודאי שמואל מיירי בצלעות גדולות אבל רב דאמר בנעקרה צלע וחצי חוליא עמה יש לומר דמיירי אפילו בצלעות

קטנות וגם לשיטת רשב"א ע"כ הא דאמרינן נעקרו ברוב ב' צדדים מיירי בצלעות גדולות ואפ"ה מפרשינן דרב בצלעות קטנות וההד"נ אי שמואל מיירי נמי בצלעות גדולות אבל יש ראיה ברורה לרשב"א משיטת רש"י וה"ג דמפרשין דשמואל צלע בלי חוליא כלל ואף אי נימא דרב מיירי אפילו בצלעות קטנות אם כן יש לומר דשמואל נמי סבירא ליה דרב אף דשמואל מיירי בצלעות גדולות היינו משום דשמואל מיירי בצלע בלא אסיתא ובהא ודאי צריך גדולות אבל בנעקר חצי חוליא עמה טריפה אפילו בקטנות ואדרבא שמואל מחמיר טפי מרב דמשמע בגמרא דרב ס"ל כר' יוחנן דנעקרו ברוב ב' צדדים ושמואל מטריף אפילו באחת ואם כן קשה בריש א"ט דחשיב שבעה שמעתא ובתוכם דשמואל ואם איתא דבחצי חוליא עם הצלע אפילו בקטנות טריפה ושמואל ע"כ מיירי בגדולות וא"כ תמני שמעתא הם דיש עוד נעקרה צלע קטנה וחצי חוליא עמה, ובגדולה לא בעינן חצי חוליא כדשמואל אלא ודאי בקטנות אפילו בחצי חוליא עמה כשרה וא"כ ליכא רק שב שמעתא דכיון דכבר חשב דשמואל דאפילו צלע בלי אסיתא טריפה ובחצי חוליא עמה היא כ"ש וליכא למחשבי' כלל וכן נראה מדברי התוס' שכתבתי לעיל בסמוך דהקשו לר' יוחנן ל"ל דשמואל דשמואל ס"ל בעקירת צלע א' ורבי יוחנן בעי רוב וא"כ מוכח דס"ל דשמואל מיירי בצלע בלא אסיתא כפרש"י וא"כ דברי רשב"א מוכרחים ואף דרשב"א גופי' לא מפרש כן וכמש"ל מ"מ כיון דמוכח מדברי רש"י וה"ג ותוספות כדבריו וכן משמע פשט הגמרא כדברי רש"י וכמ"ש לעיל יש לסמוך על זה בהפסד מרובה:

והנה בפלתי הקשה על דברי רשב"א לדבריו קש' למה הוצרך לאוקמי בגמרא הך דחיסרון בשדרה בשלהי כפלי לוקמה דחסרה חוליא בצלעות קטנות דשם לא אמר שמואל נעקרה צלע מעיקרה טריפה כי אם בצלעות גדולות לשיטת הרשב"א ע"ש. ונראה ליישב דהא ע"כ קושית הג"מ הי' דכיון דאמר שמואל וכן לטריפה משמע דוקא בעקירת חוליא הוא דטריפה ולא בנעקר צלע כמ"ש רש"י דאי בעקירת צלע לחוד טריפ' לס"ד דמקשה לא משכחת לה חוליא בלא צלע דהצלעות ממילא נעקרו כיון שאין החוליא מחזיקן וא"כ אפילו בחדא טריפה בלי עקירת חוליא ומאי קמ"ל שמואל דגם בבהמה טריפה וזה פשוט בכונת הג"מ והנה בריש א"ט כתבו התוס' דלהכי חשיב דרבי יהודה בין המשניות דדייק לי' מהמשנה דבגלגולת אמרי ב"ה כדי שינטל מן החי וימות וס"ל דגם בשדרה השיעור לב"ה כשיעור שינטל מהחי וימות וע"כ היא טריפה ע"ש:

והנה הא דמפלגינן בין גדולות לקטנות היינו דוקא בבהמה דיש לה כ"ב צלעות גדולות שיש בהם מוח וג' קטנות שאין בהם מוח משא"כ באדם לא מצינו חילוק זה ועי' בפ"ק דאהלות דבאדם אין רק י"א צלעות ואין חילוק בין גדולות לקטנות כלל ואם כן לפי ס"ד

דמקשה דסבירא ליה דסתם חוליא היא בין הצלעות וכיון דשם מיירי באדם א"כ לא מוכח מהתם רק דצלע עם חוליא טריפה ושם מיירי בנעקרה החוליא ושני הצלעות נעקרות וא"כ כי אמר שמואל וכן לטריפה ודייק לה מהמשנ' אין מוכרח רק צלעות גדולות עם חוליא הוא דטריפה אבל בצלעות קטנות לא מוכח מידי דשם מיירי באדם ובאדם אין חילוק וכמ"ש א"כ גם בבהמה לא מוכח רק בצלעות גדולות די"ל הטעם דבחוליא א' הוא שיעור שינטל מן החי וימות היינו משום דגם הצלעות נעקרין עמה וי"ל דוקא בצלעות גדולות ואם כן מאי קמ"ל וכן לטריפה הא בעקירת צלע לחוד טריפה ול"ל דקמ"ל אפילו בצלעות קטנות דבהמה הדין כן דזה אינו מוכרח מן המשנה דשם מיירי באדם דאין רק י"א ואפשר דכולן דינן כגדולות ולא מוכח אלא בנעקרו שני צלעות ולכן משני בשלהי כפלי דזהו גם באדם משכחת נה וא"ש ודוק:

(ג)

רמ"א **אבל** אם אירע כך חסירה כו' דין זה הוא מתה"ד דס"ל דלשיטת הרמב"ם היכא דניטל טריפה חסר כשרה והה"ד בחוליא וע"כ תמה בד"מ על הב"י דכאן פסק כתה"ד ולעיל סימן נו"ן פסק כרשב"א דמה שהיא טריפה בניטל הה"ד בחסר ותירץ הט"ז דעיקר סמיכתו של תה"ד הוא דס"ל דלענין טומאה בודאי לא מסתבר שאדם נברא בחיסרון חוליא לא מסתבר שלא תטמא שדרתו באוהל ואם כן כיון דרבי יהודה אמר וכן לטריפה לא שמעינן רק בניטל ולא בנברא חסר והפר"ח כתב דמצינו להרשב"א שהי' גדול ממנו בחכמה ובמנין שלא סמך על סברת תה"ד דנתן טעם על זה שהכשיר יתר צלע שהובא ברמ"א כי אם דיתר כנטול דמי ואפי' בנטול לא מטרפא עד שיהי' רוב ב' צדדים ע"ש ומזה דייק הפר"ח דלא ס"ל סברת תה"ד ולא הבנתי דסברת תה"ד אינה אלא דחוליא דילפינן מטומאת אדם ובזה לא מיירי בחסר מברייתו וה"ה נמי לענין טריפות דמשם נלמד לטריפות וכיון דמשם לא מוכח רק בניטל ולא בנברא אבל בעקירת צלעות שלא נאמר בענין טומאת אדם פשוט דגם תה"ד מודה דאי הוי טריפה בעקירת צלע הה"ד בנבראת חסירה והתה"ד לא אמר רק בחוליא שנלמד מאדם וזה פשוט אלא דמ"מ אין דברי תה"ד מוכרחים ובפלתי הביא ראיה לדבריו מדברי התוס' בעירובין דף ז' שכתבו דלהכי לא אקשינן בא"ט בחיסרון גלגולת די"ל הטעם משום דסוף הקרום ליפסק אבל בחיסרון חוליא ל"ל הכי דחסרון הוא אפילו למטה מבין הפרשות ששם אין פסיקת חוט פוסל ולא כתבו בפשיטות דחיסרון הגלגולת י"ל כיון שאין הגנה לקרום סופו לפסק משא"כ בחוליא בנברא בי"ד צלעות מה יזיק זה לחוט ואפ"ה טריפה וש"מ דס"ל לתוס' כתה"ד בנברא חסר באמת כשר ויש לדחות דודאי אי הוי אמרינן הטעם משום דסוף

הקרום לפסק ובשדרה סוף החוט לפסק ואז פשיטא דבנברא חסר אין להטריף דאין היזק מזה לחוט לכ"ע ומהיכא תיתי להטריף מיהו ממסקנא דמוכח דאפילו למטה מבין הפרשות טריפה בניטל חוליא וע"כ דאין הטעם משום סוף החוט לפסוק והוא טריפ' מצד עצמו וכיון דהוי טריפות מצד עצמו אמרינן דכיון דטריפ' בניטל ההד"נ בנברא דאין לחלק וכשיטות הרשב"א והר"ן ובזה נדחה ג"כ סברת תה"ד דס"ל דבאדם מיירי בניטל אח"כ דלא מסתבר דאדם הנברא בי"ד חוליות לא תטמא שדרתו ולפמ"ש י"ל באמת באדם מיירי בניטל אח"כ מיהו כיון דשמעינן בניטל באדם טריפה דלענין טומאת אוהל אין נ"מ בין שיהי' טריפה ואטו שאר טריפות שיש באדם לא טמא בשביל כך אלא דכאן הי' הלמ"מ ובניטל נפיק לו מתורת שדרה ושיעורא בעינן כדי שינטל מן החי וימות וכיון דשמעינן דבניטלה אחת מהחוליות טריפות ההד"נ בנבראת כך דלענין טריפות אין חילוק בין נברא לניטל לשיטת רשב"א ור"ן ובזה נדחה ג"כ מ"ש בפלתי להוכיח מהתוס' בעירובין דהקשו מה קאמר ב"ה כדי שינטל מהחי וימות הא גם לב"ש מטריף בשיעורא דידהו ונדחקו ולא תירצו בפשיטות דפליגי בנברא חסר דלב"ש צריך שיעור טפי מכדי שינטל דבניטלה ימות בשיעור מועט מנברא ולב"ה שווין הם ע"ש ולפמ"ש לק"מ דשם בשדרה שפיר י"ל כפי סברת תה"ד וע"כ מיירי שנחסר אח"כ דלענין טומאה לא מסתבר דאדם הנברא בחיסרון שדרה לא יטמא באוהל וא"כ ע"כ מיירי שנחסר אח"כ ושפיר הקשו ודוק:

ויש להביא ראיה לדברי הפר"ח דבפ"ק דחולין דף כ"א אמר שמואל עשאו גיסטרא נבילה ופרש"י שחתכה לרחבה או בצוארה כולה או שחתכה בשדרה עד החלל עכ"ל ובגמרא מבואר לס"ד דמקשה חוליא בלא צלע לא משכחת לה דממילא נעקרין שני הצלעות וא"כ למה לא מקשינן משם לשמואל דאמר וכן לטריפה למאי דס"ד דמקשה דלא ידע משלהי כפלי וא"כ כיון דגם צלעות נעקרו ונחלק עד החלל הוי גיסטרא לשמואל ואפילו נבילה הוי ואיך אמר וכן לטריפה וכקושית רב גיסטרא קאמריתו וצ"ל דאגיסטרא לא הוי מצינן להקשות די"ל בנברא חסר צלע א' גדול וגם החוליא חסירה ותמורת י"א צלעות הם עשר ולית כאן גיסטרא כלל משא"כ בהך דאמר שמואל נעקרה צלע ומיירי עם חצי חוליא טריפה הה"ד בנברא טריפה וא"כ ליכא לאוקמה בנברא דגם בנברא טריפה וגם צלע נחסרה טריפה ומ"מ גיסטרא לא הוי אבל אי אמרינן בנברא כשר וע"כ צ"ל דשם מיירי בנחסרה אח"כ וא"כ הוי ליה גיסטרא והי' ליה להקשות אדשמואל שאמר עשאו גיסטרא נבילה וגם זהו גיסטרא ודוחק לומר דהמקשה הוי ס"ל דזו אינו גיסטרא דזהו דוחק וגם רב קרא גיסטרא אפילו באמצע חוליא קיימת וא"כ ה"ל להקשות כן אשמואל

וע"כ דנברא נמי טריפה לשמואל ושפיר י"ל דמיירי בנברא ולא הוי גיסטרא ומ"מ טריפה הוי ודברי הפר"ח מוכרחים ודוק:

סימן נה

(א)
מחבר

בין הערקום ובין השוק כן פירש מהרי"ן חביב בב"י לדעת הטור ומקורו מהרא"ש פ' בהמה המקשה וז"ל והיכא דנחתך הרגל בארכיבה בין הפרקים ראיתי מפרשים שהתירו ול"נ לאסור משום דאיכא לאקשוי דרישא לסיפא דברישא נקט מן הארכובה ולמטה כשרה הא בארכובה עצמה טריפה ובסיפא נקט מן הארכובה ולמעלה טריפה הא בארכובה עצמה כשירה חדא מינייהו דוקא ואידך לאו דוקא ואזלינן לחומרא וכן פירש"י פא"ט וכו' ועוד מדאמר באיזו ארכובה בארכובה הנמכרת עם הראש אלמא עצם התחתון הוי ארכובה ולמטה מן הארכובה דקתני היינו מהתחלת ארכובה ולמטה ולמעלה מארכובה היינו מסוף ארכובה ולמעלה והשתא לק"מ דווקא אהדדי עכ"ל, והנה יש להסתפק בדבריו מהו כונתו אם כיון לאותו ערקום שאם נחתך בינו לשוק כמ"ש בש"ע או כונתו שאם נחתך הרגל בין הערקום לרגל שהיא ארכובה הנמכרת, אבל כד מעיינת בלשון הרא"ש משמע דמטריף אפילו בין ערקום לרגל דהא תירץ על הדיוקים דלמטה מארכובה היינו מהתחלת ארכובה ולמטה, ואם נאמר דארכובה דכתב הרא"ש היינו ערקום וכונתו דמהתחלת הערקום ולמטה כשרה כפי' מהר"י חביב, ולמעלה היינו מסוף הערקום ולמעלה, ומה דקרי ליה למטה התחלת למעלה נקרא סוף דאי חשבינן מלמטה למעלה הרי הוא סוף הארכובה, ומלמעלה למטה הוא תחילת הארכובה, מיהו ממ"ש הרא"ש דעצם התחתון נקרא ארכובה, משמע דכוונתו לעצם התחתון שהיא ארכובה הנמכרת עם הראש, וא"כ למעלה מעצם התחתון טריפה אפילו בין עצם התחתון לערקום וכ"כ הש"ך לדעת הרא"ש, גם מהרש"ל הבין כן בדעת הרא"ש, ובתשובת הרא"ש משמע מתחילה דמפרש ארכובה היינו הערקום, ולבסוף משמע דמפרש על ארכובה עצם התחתון כמ"ש בפסקיו, אכן מהרש"ל בפ' בהמה המקשה השיג על הרא"ש מסברא דנפשי' וס"ל כמ"ש בש"ע דבנחתך בערקום דינו כלמטה מארכובה, והובא בט"ז ובש"ך ג"כ, והביא ראיה לדבריו מגמרא דעולא פריך לרב יהודא לדידך מאי וכן שניטל צ"ה דאם נחתכה למעלה בלא"ה ניטלו צ"ה, ואם נפרש כדברי הרא"ש דבערקום טריפה א"כ א"ש וכן שניטל דמארכובה למעלה בסמוך מיד אין כאן צ"ה, ואע"ג דבש"ד משמע דעל הערקום יש חשש צומת הגידים כבר פי' בט"ז דמיירי בין הערקום לשוק, ובודאי

בגמרא מבואר בהדיא ד' ע"ו דאיכא מ"ד דאערקומא גופי' ואמרו לא תציתו ליה ואם נפרש כפירש הרא"ש דלמעלה מעצם התחתון טריפה מיד א"כ א"ש למעלה מעצם התחתון טריפה אף דיש כל עצם האמצעי שאין בו צ"ה א"כ לק"מ לר' יהודה וזהו ראיה ברורה לענ"ד, ובפלתי תירץ דלמעלה מארכובה קשיא ליה ע"ש ולא הבנתי דהא למסקנת הרא"ש שאין הדיוקים סותרים ולמעלה היינו מעצם התחתון וא"כ א"ש מילת למעלה מעצם התחתון על כל הערקום אף דאין שם צ"ה מ"מ טריפה מחמת חתוכת רגל, גם מדברי רש"י נראה כן דכ' למעלה מיד בסמוך משמע היינו ניטל צ"ה משמע דמיד בסמוך הם צ"ה, ומה שהביא הרא"ש ראי' מרש"י דכ' נשתברו רגליהם בארכובה וכו' היינו דשם מיירי בעוף דלית ביה עצם האמצעי כמ"ש הפר"ח, ובלא"ה יש לדחות כמו שכתוב הפר"ח שאין ראי' מדברי רש"י, ולכאורה משמע מדברי רש"י שכ' למ"ד דעלוי ערקומא ואם נחתך בין עצם אמצעי לאותו ערקום טריפה ע"ש דכונתו דטריפה משום צ"ה וקשה הא בלא"ה טריפה משום חתוכת רגלים, א"ו דבין הפרקי' דינו כלמטה מארכובה וכשרה אי לאו צ"ה, ובזה מיושבים הדיוקים אם נפרש כפירש מהרש"ל דגם הערקום הוא בכלל ארכובה הנמכרת, ולמטה מן הארכובה היינו מהערקום ולמטה, ולמעלה היינו למעלה לגמרי בשוק מ"מ א"ש דלא סתרי הדיוקים דבאמת בין הערקום לשוק כשרה מחמת חתוכת רגל, ומ"מ לא פסיקא ליה דכשרה דמ"מ טריפה מחמת צ"ה אם נחתך לגמרי, ולהכי נקט בסיפא למטה מן ארכובה דלמטה מהתחלת ערקום אין כאן צ"ה וא"ש אלא דיש לדחות מרש"י הנ"ל דכוונתו י"ל שאם נחתך צ"ה לבד זולת הרגל טריפה, ומ"מ לענ"ד נראה כדברי רש"ל וכן משמע מדברי התוס' שכתבו דלעולא א"ש למטה מיד ולמעלה מיד ולר"י לא אתי שפיר למטה מיד ולמעלה מיד ע"ש משמע דמיד סמוך לארכובה הנמכרת הוא צ"ה כדברי רש"י ולהרא"ש יש ביניהם ברחוק בערקום גם אשתמיטתי' להאחרונים דברי רשב"א בתה"א ד' מ"ח ע"א וז"ל שם ואמר רב חייא למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה באיזו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש כלומר כל שנחתך הרגל הנמכר עם הראש ואפילו נחתך אותו עצם הנקרא ערקום כשרה אבל למעלה מאותו ארכובה כלומר שנחתך ראש התחתון של עצם האמצעי ששם צ"ה טריפה עכ"ל ע"ש הרי בהדיא דס"ל דוקא במקום צ"ה טריפה ללישנא קמא דקיי"ל הכי שאינה טריפה רק בנחתך בעצם האמצעי הנקרא שוק ואין ספק אצלי שיצא לו להרשב"א כן ממה דמשמע בגמרא למעלה מארכובה מיד יש שם צ"ה וכמ"ש לעיל והרשב"א ס"ל דבין ערקום לשוק אין שם צ"ה רק שמתחילין מתחילת השוק וא"כ שפיר הוכיח דדוקא במקום צ"ה ולמעלה טריפה אבל לא למטה מצ"ה ע"כ

נלענ"ד דיש לסמוך עליו כמ"ש בש"ע בהפ"מ כיון דבלא"ה הרבה פוסקים פוסקי' כדעת ראשונה בש"ע, ולכן באם נחתך בתוך הערקום יש להקל אם לא בין ערקום ובין השוק כמ"ש בש"ע דבזו יש להטריף אף על גב דהרשב"א מקיל בזה כמ"ש מ"מ יש להחמיר:

(ב)

ונהגו כו' כסברא האחרונה זהו דעת רש"י שכתב דקיי"ל לחומרא כהך לישנא דלמטה מארכובה היינו מהנמכרת עם הראש ומהרש"ל ביש"ש דחה להעמיד דברי רש"י וד"ז הגאון בפלתי כתב דמהיכא תיתי שלא לפסוק כלישנא קמא, ואי משום דהקשה עולא לר"י מאי וכן שניטל צ"ה וכו' ופרש"י דל"ל דתני ארכובה בלא צ"ה וצ"ה בלי ארכובה דהא נחתכו קתני וליתני ניטל צ"ה וכ"ש בנחתך כל הרגל וקשה הא אכתי לא נשמע דלמעלה מצ"ה טריפה די"ל דאין מדמין הטריפות ומכל מקום למעלה מצ"ה י"ל דכשר וצ"ל דאכתי לא ידע דאין אומרים בטריפות זה דומה לזו וא"כ למסקנא לק"מ ע"ש, ולא ירדתי לסוף דעתו דהא גם לעולא צ"ל כן דעולא מפרש ארכובה שכנגדה בגמל ניכר והיינו דיעה א' שבש"ע וס"ל בנחתך למעלה מצ"ה כשר ומפרש למטה מן הארכובה מיד סמוך לארכובה ותקשי ליה הא אפילו בניטל צ"ה לחודייהו טריפה וע"כ צ"ל דמ"מ למעלה מצ"ה כשרה דאין אומרים כו' וחותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן וחייתה א"כ גם לרב יהודא י"ל לשיטתי' ג"כ דלהכי הוכרח למתני נחתכו דמניטל צ"ה הוי מצינן למימר דכנחתכו רגלי למעלה מצ"ה כשרה ומאי הקשה לר' יהודא דאי אסיק אדעתיה הך סברא לק"מ לרב יהודה דמוכרח לאשמועינן נחתכו דלא נשמע מניטל צ"ה להטריף בנחתכו למעלה מארכובה, ואי לא אסיק אדעתיה הך סברא ליקשי ליה לנפשיה איך תהי' חתוכת בצ"ה טריפה, ולמעלה מהם תהי' כשרה, ולכן דבריו צ"ע. וליישב דעת רש"י י"ל דבלא"ה הקשו התוס' מה (נראה שכאן מהופך בכמה מקומות שצריך להיות מגיו נכתב לבר ובמקום לבר נכתב לגיו) הקשה עולא לר"י מאי וכן הא י"ל דצ"ה הם דאגרמא לגיו ואם כן למעלה מארכובה מיד בסמוך שעדיין אין צומת הגידין ותירצו דר"י גופי' ס"ל דאגרמא לבר ע"ש ובזה מדוקדק הלשון לדידך מאי וכן וכו' ולכאורה הא רב יהודא אמר כן משום רב ור"ח ולא משמי' דנפשיה והל"ל כן לרב ור"ח ולמה אמר דוקא לדידך ולפמ"ש התוס' הוא נכון ומדוקדק דודאי לרב ור' חייא לק"מ די"ל דס"ל דאגרמא ולגיו א"כ א"ש המשנה למעלה מיד בסמוך, מיהו לרבי יהודה דס"ל דאגרמא ולבר א"כ ל"ל הכי דלמעלה מיד בסמוך הן צ"ה וא"כ א"ש הלשון לדידך היינו דאתה אומר כן משמע שגם אתה סובר כן בשלמא רב ור"ח י"ל דס"ל דאגרמא ולגיו א"כ א"ש המשנה למעלה ביד בסמוך ושם ליכא צ"ה אלא לדידך דס"ל דאגרמא ולבר, ואעפ"כ אתה

סבור כרב ור' חייא ותקשי לך אמשנה מאי וכן דלדידך למעלה מיד בסמוך הן הן צומת הגידים, והנה רש"י פירוש בדף ע"ו ע"ב בשל תורה הלך אחר המחמיר ומעלוי ערקומא כו' ע"ש דמשמע מלשון רש"י דלהכי מחמירין כמ"ד מעלוי ערקומא משום דמחמירין בשל תורה, וכן פירוש אהא דקיי"ל כדעה אחרונה להחמיר ע"ש, וא"כ אי הוי אמרינן דצ"ה הם דאגרמא ולגיו א"כ מהיכא תיתי שלא לפסוק כלישנא קמא, ואי משום קושיא דעולא הא לק"מ די"ל כקושית התוס' דלמעלה מיד אינן צ"ה וכיון דבשל תורה אזלינן בתר המחמיר ולא בריר לן הלכתא היכא, זיל הכא לחומרא והכא לחומרא ומחמירין כלישנא קמא דשמא הלכה כמ"ד דאגרמא ולגיו וצ"ה מחמירינן כמ"ד לאגרמא ולבר והכא והכא לחומרא וא"ש ודו"ק:

עוד נראה דבאמת יש להבין על מ"ש רש"י ליתני ניטל צ"ה וכ"ש נחתכו, וקשה הא קיי"ל בנשבר העצם ואין עור ובשר חופין את רובו טריפה כדלקמן ס"ה והטעם דהוי ליה כאילו נחתך ועיין בכ"מ פ"ח מה"ש דאפילו נשבר בצ"ה לשיטת הפוסקים כדיעה ראשונה שכ' המחבר אם בדקו צ"ה ונמצאו שלימים כשר (ועמ"ש לקמן) וא"כ ע"כ הא דקיי"ל נשבר העצם למעלה מארכובה טריפה, היינו משום דה"ל כנחתך למעלה מארכובה וזה פשוט דזהו עיקר הטעם להטריף בנשבר וא"כ קשה אי הוי תנן ניטלו צ"ה אכתי לא הוי ידעינן בנשבר ואין עור ובשר חופין את רובו דיהא טריפה דמהיכא תיתי להטריף הרי צ"ה שלימים וקיימים ולהכי נקט נחתכו לאשמועינן דהטריפות מחמת הרגל וממילא שמעינן אפילו בנשבר שהיא טריפה אף שצומת הגידים שלימים (נ"ל דס"ד) אף אם נשבר במקום צ"ה מ"מ כשר כיון שצ"ה קיימים כמ"ש הכ"מ, ולהכי אשמועינן בנחתכו, וא"ל דתקשי ליתני נשברו רגלי', דהא בלא"ה לרב דס"ל הה"ד בנשתברו ע"כ הא דנקט נחתכו ולא נקט נשתברו היינו משום דאין חילוק בין נשתברו לנחתכו, גם י"ל דקמ"ל רבותא דלמטה מארכובה אפילו נחתכו כשר, וא"כ לא מצי למיתני ניטל צ"ה דלא נשמע נשברו רגלי' באין עור ובשר חופין את רובו, ומסיפא לא הוי מצינן למידק מהא דנקט נשברה העצם ויצא לחוץ אם רוב בשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם לא אין שחיטתו מטהרתו ומפרש רב דאבר ובהמה אסורי דהא ליתא דודאי למסקנא באמת דנקט במתני' דנחתכו טריפה י"ל הה"ד נשבר, אבל אי לא הוי נקט במשנה רק ניטל צ"ה מהיכא תיתי להטריף בנשבר העצם (נ"ל דלמא) כדברי שמואל באמת דבהמה מותרת, וא"כ איצטריך למיתני נחתכו רגלי' וצ"ל דאכתי לא אסיק אדעתי' דרב אוסר בנשבר והוי ס"ד כשמואל דמתיר הבהמה וא"כ למסקנא דאמר רב אפילו בנשבר טריפה א"כ לק"מ ליתני ניטל צ"ה לחוד די"ל להכי נקט נחתכו לאשמועינן רבותא בנשבר דליכא משום צ"ה

ודו"ק, ורש"י פי' רכובה בלא צ"ה כגון נשבר העצם ופריך הא נחתכו קתני והך מ"ד ס"ל כשמואל נחתכו דוקא וליכא נ"מ, ולמסקנא דקיי"ל נחתכו לאו דוקא א"כ ל"ק מידי, ובזה יש ליישב לשון רש"י שכ' וכל"ק דרב עבדינן לחומרא ולקמן פסק הלכתא הכי אפילו בנשבר וכ"ש בנחתך עכ"ל ולכאורה תמו' דהא יש לפרש דברי רב ושמואל בעצם אמצעי ועיין רשב"א בחידושיו מ"ש בכונת רש"י ולמ"ש א"ש דרש"י ס"ל מהיכא נפרש במשנה דארכובה עליונה קאמר הא אדרבה יש לפרש לחומרא דארכובה הנמכרת קאמר, וצ"ל עיקר הטעם משום קושיא דעולא וקשה ליתני ניטל צומת לחוד, וזהו דוקא אי מכשירין בנשבר כשמואל א"כ פריך שפיר אבל אי קיי"ל כרב בנשבר אין כאן קושיא כלל די"ל כמ"ש דקמ"ל בנשבר ומהיכא תיתי לפרש דארכובה עליונה, וזה כונת רש"י דלקמן פסק הכי בנשבר וכ"ש נחתך דמהיכא תיתי להכשיר כיון דקיי"ל בנשבר טריפה דלא כס"ד דעולא ממילא דנחתך מכ"ש טריפ', וא"כ אין ראי' לפסוק כלישנא בתרא ודו"ק:

אמנם מכל מקום קושיא הנ"ל באמת קשה מה שכתב רש"י ליתני צ"ה וכ"ש נחתכו רגלי' הא אם ליתני ניטל צ"ה לא נשמע עדיין נחתכו רגלי' למעלה מצ"ה, ונראה דבאמת יש להבין בשלמא למ"ד דארכובה דמתניתין היינו ארכובה עליונה אם כן אתי שפיר למעלה מארכובה היינו מכל ארכובה, אלא למ"ד ארכובה הנמכרת א"כ היכא נקט במתני' סתם ארכובה דהא גם עליונה נקראת ארכובה, כמו שאמר באיזו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת משמע שגם עליונה נקראת ארכובה א"כ היכא נקט במתני' סתם ארכובה ומהיכא תיתי לפר ארכובה דמתני' על ארכובה הנמכרת הא במתניתין נקט ארכובה סתמא ומשמע כל ארכובה והיינו למעלה מעליונה וצ"ל דס"ל דזהו בודאי אינו סברא לומר דנחתך למעלה מצ"ה יהא כשר, דזהו פשוט כיון שחסרו צ"ה ונחתכו שם אין סברא כלל להכשיר במעלה מצ"ה כיון דבין כך ובין כך צ"ה ניטלין גם י"ל דהך מ"ד ס"ל אי הוי מכשרינן למעל' מארכובה ומצ"ה הה"ד בצ"ה יש להכשיר כמ"ש הרמב"ן דיכול לחותכה למעלה מצ"ה וחוזר להכשירו אם יחתך למעלה מהם והרא"ש ור"ן השיגו עליו, דאם הי' אפשר בתקנה שיחתוך למעלה מצ"ה, גם עתה לא הי' טריפה דהוי כמו בדרי לי' סמא, והך מ"ד ס"ל דלא מהני לחתוך למעלה מהם, אבל הך מ"ד ס"ל אי הוי מכשרינן למעלה מצ"ה גם למטה יש להכשיר ולכן ס"ל דמוכרח דארכובה דמתניתין היינו למטה מצ"ה וזהו לא שמעינן מניטל צ"ה, וא"כ יפה הקשה עולא לדידך דאמרת ארכובה הנמכרת יקשה מאי וכן ושני ליה דתני ארכובה בלא צ"ה וצ"ה בלי ארכובה ופריך ליה והא נחתכו קתני והרי גם צ"ה וארכובה נחתכו וליתני ניטל צ"ה וממילא נשמע דאם נחתכו למעלה דטריפה במכ"ש מפני נטולת צ"ה ודו"ק, ואין להקשות לפ"ז

איך אמר ר"י מ"ט לא אמרי ליה למעלה מארכובה ומצ"ה דאכתי תקשי ליתני ליטל צ"ה ויהי' כ"ש נחתכו למעלה מצ"ה דקושיא זו בלא"ה הקשה מהרש"א שם ותירץ ע"ש אלא שלא הבנתי דבריו במ"ש להוציא מלב הס"ד וקשה אי איכא למיטעי דלמעלה כשרה א"כ הל"ל בפשוט דל"ק ליתני ניטל צ"ה וכ"ש נחתכו רגלי' הא לא נשמע זה מזה, ואי הוי ס"ד למימר הכי ואיכא למטעי בהא לק"מ דליתני ניטל צ"ה וכ"ש נחתכו רגלי' הא איכא למטעי כהס"ד אלא ודאי כמ"ש ודו"ק, ועיין בתירוץ השני של מהרש"א ע"ש:

ויותר נראה בישוב דעת רש"י דכתב דאי הוי תני ניטל נשמע כ"ש בנחתכו וקשה הא אין אומרים בטריפות זה דומה לזה ונראה דרש"י לשיטתיה אזיל ולפי מה שכתבתי לעיל בסימן נו"ן דרש"י ס"ל כרשב"א דאבר שאמרו בו ניטל טריפה הה"ד בנברא חסר ע"ש שהוכחתי כן מרש"י וא"כ לעולא עכצ"ל דאף דנקט במשנה ניטל צ"ה אף בנחתכו למעלה כשר מ"מ ניטל האבר כאן טריפה ואולי י"ל דזהו ראי' להרמב"ם דס"ל דכל היכא דנאמר ניטל נברא חסר כשר ואפשר שיצא לו מכאן דקשה לעולא איך נקט ניטל צ"ה הא בנחתכו למעלה צ"ה חסירים ומ"מ כשר ואם נאמר דניטל הה"ד חסר כיון דנקט ניטל ממילא שמעינן גם בנברא חסר שטריפה ובאמת לעולא כשר בנחתך למעלה דכל צ"ה חסירים וכ"ש בנברא חסר אלא ודאי כל מקום שנאמר בו ניטל הוא דוקא ניטל אבל לא בחסר ואף דהרמב"ם מודה בניטל ביד דטריפה היינו כגון בכבד דזהו ניטל ממש משא"כ בצ"ה שאין הכונה שנטל לגמרי לעולא אלא שנחתך בהם ובחסרים כשר אבל לרשב"א ורש"י ע"כ לעולא הכא דוקא כיון דנקט נחתכו מארכובה למט' כשר' ולדידי' ע"כ בארכוב' עליונה א"כ ממילא נשמע הה"ד בחסרו צ"ה דהרי בנחתכה למטה מארכובה עליונה צ"ה חסירים וע"כ חסרו צ"ה כשר אבל אם ניתני במשנה ניטל צ"ה לחוד ודאי ליכא למטעי דנחתכה למעלה דהרי צ"ה חסירים וכל מקום שנאמר בו ניטל הה"ד נברא חסר וכ"ש בנחתך למעלה מצ"ה וא"כ קשה ליתני ניטל צ"ה וממילא נשמע בנחתך למעלה משום דצ"ה חסירים וזה ברור ונכון ודוק ועיין מ"ש לקמן סעיף ד' ומזה מוכח ג"כ דרש"י סבירא לי' שאין להטריף שלא במקום צ"ה דאל"כ אכתי לא נדע בנחתך בין ארכובה דשם עדיין אין כאן צומת הגידים אלא ודאי לא ס"ל לרש"י כרא"ש וכמ"ש לעיל סק"א:

ויש עוד ראיה להפוסקים כלישנא בתרא (נ"ל גם כאן נראה שט"ס ובמקום שנכתב לישנא בתרא צ"ל לישנא קמא וכן להיפוך) ממה שהקשו התוספות בריש א"ט מאי לא פריך מניטל צ"ה דהיא טריפה ג"כ ותירצו דה"ל בכלל בהמה שנחתכו רגלי' ע"ש, ובשלמא ללישנא בתרא דלמטה היינו סמוך לצ"ה ובמקום צ"ה חתוכת רגלים טריפה

שפיר י"ל דה"ל בכלל בהמה שנחתכו רגלי' אבל אם נפרש כלישנא קמא אם כן למעלה מצ"ה כשר באמת ואפילו במקום צ"ה נמי כשר אי לא צ"ה אם כן איך אפשר דה"ל בכלל בהמה שנחתכו רגלי' הא שם חתוכת רגלים כשר במקום צ"ה עד ארכובה עליונה אלא ודאי הלכה כלישנא בתרא ובמקום צ"ה גם נחתכו רגלי' טריפה ושפיר יש לומר דהוי ליה בכלל בהמה שנחתכו רגלי' וא"כ משמע דסתמא דש"ס סבירא ליה כלישנא בתרא וא"ש:

ובזה יש ליישב קושית מהרש"א בדף מ"ג שהתוס' הקשו לעולא דלא סבירא ליה לקותא היכא הוי ח"י טריפות ותירצו דניטל צ"ה חשיב חד ולהכי ה"ל בכלל בהמה שנחתכו רגלי' ובתר הכי הקשו למ"ד נקרע רוב החיצונה הוא בשר החופה בציר ליה מי"ח וכן לר' יוחנן ע"ש והקשה מהרש"א הא י"ל דריב"ח ור' יוחנן דלית להו דרכיש ס"ל ניטל צ"ה בחד וריב"ח ס"ל כרכיש וגם ניטל צ"ה וכן ר' יוחנן סבירא ליה דלא כריב"ח וס"ל ג"כ ניטל צ"ה ונדחק בדבר גם כ' דגליון הוא שתירץ כן והתוס' ימאנו בהך סברא דליפלגו אמוראי אי ניטל צ"ה ה"ל בכלל בהמה שנחתכו רגלי' ע"ש שהאריך ולפי מ"ש ניחא דודאי התוס' לא מסתבר להו דר' יוסי ב"ח ור' יוחנן יהיו סבורים ניטל צ"ה בחד דהא בגמרא לא פריך ליה מיני' ש"מ דזהו פשוט דהוי בכלל בהמה שנחתכו רגלי' מיהו הא ליתא רק אם נפרש ארכובה הנמכרת עם הראש שפיר י"ל דה"ל בכלל בהמה שנחתכו רגלי' דשם טריפה הבהמה אם נחתכה שם. ולהכי לא מקשינן מיני' דעיקר כלישנא בתרא לדידן גם לא מסתבר דריב"ח ור' יוחנן לא יהי' סבורין כן ויפרשו ארכובה שכנגדו בגמל ניכר ושפיר יש לומר דהוי ליה בכלל בהמה שנחתכו רגלי' אבל למ"ד ארכוב' שכנגדו בגמל ניכר א"כ אין לומר דה"ל בכלל בהמה שנחתכו רגלי' דאין הנושאים שוין דזהו באמת כשר בנחתכה ואפילו נחתכה למעלה מצ"ה כשר וכמ"ש מיהו הגמרא סבירא ליה עיקר כלישנא בתרא ולהכי לא פריך מניטל צ"ה דשפיר הוי בכלל בהמה שנחתכו רגלי' דשם נחתכו פוסל במקום צ"ה גם י"ל דסוף כל הרגל להפסק באין צ"ה קיימים ומסתמא גם ריב"ח ור' יוחנן ס"ל כן ומכ"ש לדעת רש"י דסבירא ליה דרב דאמר לקמן נשבר הרגל היינו בארכובה הנמכרת למעלה ושלחו מתם הלכתא כוותיה ולא מסתבר דריב"ח ור"י חולקין על זה אבל לעולא לשיטתי' דסבירא ליה ארכובה שכנגדו בגמל ניכר א"כ י"ל צ"ה בחד ול"ל דהוי ליה בכלל בהמה שנחתכו רגלי' דשם אין חתוכת רגלים פוסלת וכ"ש דא"ש דברי הגליון ולק"מ מה שקשה מהרש"א דלא מסתבר דאמוראי יחלקו בזה ולפמ"ש באמת י"ל דחד בחברי' מישך שייך ועולא לשיטתיה סבירא ליה כנגדו בגמל ניכר ויפה תירץ הגליון והדברים ברורים ודוק:

ובלא"ה לא הבנתי עיקר ראית הפוסקים כעולא משום דלישנא קמא אתותב והא רב יהודה תירץ למעלה למעלה מארכובה ומן צ"ה אלא שלא קיבל תירוצו דלמעלה משמע מיד וכתבו התוספות דלעולא ניחא אף דלמטה בצ"ה טריפה מכל מקום כיון דמיתוקמא למעלה ולמטה מיד אף דזימנין טריפה בעצם אמצעי ומשמע ליה במשנה למעלה משמע מיד בסמוך ולמטה ג"כ בסמוך וא"כ לרב פפא דמתני למטה למטה מארכובה ומצ"ה ש"מ דלא סבירא ליה האי דיוקא למטה מיד ואין זה מוכרח וא"כ י"ל גם ללישנא קמא למעלה לא דוקא מיד בסמוך ומהיכא תיתי להקל כלישנא בתרא:

ס"ב **והוא** דאיעכול ניבי' והב"ח כתב להחמיר כסברת התוס' בבכורות שכתב שם דף מ"ם על נשמטה ירכו פרשי' וכגון דלא איעכול ניבי' דאי איעכול ניבי' טריפה נמי הוי כדאמר בא"ט האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה, וה"מ באיעכול ניביה, וקשה לפירושו דטריף התם אפילו בלא איעכול ניבי' ולא אפסק, אלא י"ל דנשמטה כן מתחילת ברייתו עכ"ל, וביקש הב"ח לפרש דתוס' ס"ל כראב"ד דבבוקא דאטמא אין צריך עיכול ניבי', וכתב הש"ך סק"ב דליתא דכונת התוס' הקשית לרב מתנא דטריף אפילו בלי עיכול וכ"כ מהרש"א. וד"ז הגאון ז"ל כתב דא"כ למה דחו התוס' פרש"י הא לדידן דלא קיי"ל כרב מתנא שפיר יש לפרש המשנה כפשוטה בלא איעכול, ואין זה כדאי לומר שיש סתירה בדברי התוס' מאחר שכתבו בפא"ט להדיא דשמוטת ירך היינו בוקא דאטמא דשף מדוכתי' ואיעכול ניבי', ויש לומר כונת התוס' דכיון דמוכח מדרב מתנא דנברא שמוט כשר הה"ד לדידן יש לפרש כפשוטי' בנברא שמוט ואין צורך לומר דמיירי בלא איעכול. ויש לפרש פשוט בנברא שמוט וגם לפי פירש הב"ח קשה מאי הקשו התוס' על פרש"י וכי עלם מדברי התוס' דברי רש"י בא"ט דף נ"ד דמפרש כן בהדיא בשמוטת ירך היינו דאיעיכול ניבי' וא"כ רש"י לשיטתיה יפה פירש, ואם כונת התוס' להקשות גם על פירש רש"י דמפרש בשמוטת ירך באיעכול ניבי' לא הי' להם להקשות אפרש"י דרש"י לשיטתי' אזיל, עוד אני תמה על פירש הב"ח דאף לדברי הראב"ד בבוקא דאטמא ודאי מודה דבעינן איעכול ניבי' כדאיתא בגמרא להדיא, אלא דהראב"ד סבירא לי' דבוקא דאטמא היינו עצם האמצעי ושם כשר בלא איעכול ניבי', ושמוטת ירך היינו למעלה בקולית כמ"ש המחבר, ומדברי התוס' משמע דטריף התם בבוקא דאטמא, דהא רש"י פירש בבוקא דאטמא ומשמע מלשון התוס' דטריף התם בבוקא דאטמא ובהא ודאי לדידן אפילו הראב"ד מוד' דבעינן איעכול, וא"כ איך כתבו התוס' דטריף התם הא בבוקא דאטמא לים מאן דטריף והוי ליה למימר דבשמוטת ירך טריף ולכן העיקר כפירוש מהרש"א וש"ך אלא דבאמת יש ליישב דעת רש"י לפמ"ש לעיל דרש"י סבירא ליה

כרשב"א דנברא חסר בוקא דאטמא טריפה וקשה לפי מ"ש התוס' בנשמטה מתחילת ברייתו כשרה והה"ד לדידן דבהא לא נחלקו וצ"ל בודאי לרב מתנא דמבואר בא"ט דף נ"ד דלא דמיא לא לנטולי ולא לפסוקי א"כ הוא חידוש דאף דלא דמיא לנטולי ולפסוקי מ"מ טריפה ודוקא בנשמטה אחר ברייתו אבל בתחילת ברייתו כשרה, משא"כ למסקנא דקיי"ל דבעינן איעכול ניבי' ושפיר דמיא לנטולי כמ"ש רשב"א בחידושיו וכל היכא דניטל טריפה בנברא חסר גם כן טריפה ואתי שפיר דברי רש"י דלדידן דקיי"ל דבעי עיכול ניבי' ל"ל דנברא חסר כשרה דכל מקום שנאמר ניטל טריפה הה"ד נברא חסר וצ"ל דלא איעכול ניבי' ועיין מה שכתבתי לעיל סימן נ"ג:

אמנם לענ"ד הדבר ברור דרש"י גרס כגירסת הרי"ף דגרס והנ"מ דאיעכול ניבי' וגם רב מתנא גופי' לא אמר רק בעיכול ניבי' אם כן לכ"ע בעינן עיכול ניבי' ויפה פירש"י לכ"ע כדמשמע לשון רש"י שם וכן משמע מדבריו פא"ט דף מ"ב ע"ב שכתב על דרב מתנא ולקמן מסיים בה והוא דאיעכול ניבי' ואין מקום לקושית התוס' והנה הרשב"א בחידושיו הקשה כמה קושיות על גירסה זו שהיא גירסת רי"ף והגאונים האחת דלפ"ז איך אמרינן דרבי יוחנן לא ס"ל דרב מתנא הא באיעכול ניבי' גם לר"י טריפה בשמוטת ירך דר' יוחנן גופי' אמר לקמן דף נ"ו שמוטת ירך בעוף טריפה י"ל דס"ל להרי"ף כר' אלחנן שהובא בטור דמטריף בעוף אפילו בלא איעכול ניבי' וע"כ צ"ל בין עוף לבהמה דבבהמה בעינן עיכול ניבי' ובעוף אפילו בלי עיכול טריפה וא"כ גם בדעת רי"ף יש לומר כן גם בדברי הרי"ף י"ל דס"ל כהראב"ד דבוקא דאטמא היינו עצם האמצעי ושם בעינן איעכול ניבי' אבל בירך לא בעינן עיכול ובזה ניח' מה שהביא הרי"ף דין שמוטת ירך אף דכבר הביא דרב מתנא דבוקא דאטמא דשף מדוכתי' טריפה בעיכול ניבי' ולפמ"ש ניחא דשם מיירי בנשמט השוק ושם בעינן עיכול ניבי' אבל שמוטת ירך אפילו בלי עיכול טריפה מיהו ברש"י אי אפשר לומר כן דרש"י סבירא ליה בהדיא דשמוטת ירך היא בוקא דאטמא דשף מדוכתי' ואעפ"כ גורס כגירסת הרי"ף וצ"ל דרש"י ס"ל לחלק בין עוף לבהמה אע"ג דרש"י מפרש כל שמעתא בדף נ"ז באיעכול ניבי' ואפילו בעוף בעינן איעכול ניבי' וצ"ל דס"ל לחלק לר' יוחנן בין עוף לבהמה דבעוף מודה ר' יוחנן דטריפה גם הרשב"א ביקש לומר כן ומה שהקשה רשב"א ע"ז אינו מוכרח ועיין בתוס' דף נ"ז ד"ה למה ובמהרש"א שם וכמ"ש לעיל ס"ס נ"ב ונ"ג ומה שהקשה הרשב"א עוד דבאיעכול ניבי' איך אמר דלא דמיא לא לנטולי ולא לפסוקי הא ודאי דמיא לנטולי שהרי נתעכל ואיפסוק גם כן אינו מוכרח דכיון דקיי"ל כמ"ש רמ"א דבנתעכל לחוד לא טרפינן וצריך דוקא בצרוף שף מדוכתי' ג"כ ולכן דמיא לנטולי דצריך ג"כ שף מדוכתי' וגם יש לומר כיון דבנפסק לחוד

אינה טריפ' עד דמתעכל איתעכולי וגם בניטל אינה טריפ' יש לומר דלא שייך לדמותו לנטולי דשם טריפ' בניטל משא"כ הכא דאין טריפות בניטל רק בנתעכל ולכן לא שייך לדמותו לנטולי ומה שפרש"י בדף מ"ג דרב מתנא בכלל נטולי היינו בכלל נטולי דעולא ומ"מ לא דמיא לנטולי דמתני' ולק"מ:

ועל דעת הר' אלחנן קשה לי מהא דבדף נ"ג אזיל רבי אבא אשכחי לר' ירמי' בר אבא דקבדיק בצ"ה אמר ליה ל"ל למר כולי האי הא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשירה א"ל אנא מתני' ידענא בהמה שנחתכו רגלי' מן הארכובה וכו' ולמעלה פסולה וכן שניטל צ"ה ואמר רב עלה וכן בעוף וקשה ממ"נ לשיטת הר"א דמיירי בלי עיכול א"כ מאי קשיא ליה וכן שניטל צ"ה הא כאן לא עיכול ולא הוי כנטל צ"ה ובבהמ' באמת בלי עיכול כשר אף דניטל צ"ה טריפה מ"מ אי לא איעכול ניבי' כשר וש"מ דלא הוי כנטל ומאי קשיא ליה על ר' ירמי' דבדק בצ"ה מה דאמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה והרי הכל ניטל כפרש"י הא שם לא איעכול ניבי' ובלא איעכול ניבי' לא הוי כנטל דר"י דבדק בצ"ה משמע דלא הוי שמוטה דשם אין צ"ה, ומאי הקשה לו משמוטת ירך דשם מיירי בלי עיכול, אבל בניטל צ"ה באמת טריפה גם בעוף, ואי לא סבירא ליה לחלק בין איעכול ללא איעכול בהמה גופה תיקשי לי' לד"ה דשמוטה בבהמה כשרה בלא איעכול ניבי' לכ"ע והא במתני' מבואר דנחתכו רגלי' מן ארכובה למעלה טריפה, ואפילו ניטל צ"ה לחוד טריפה, ואי סבירא ליה באמת דגם בבהמה לא בעינן איעכול ניבי' כר"מ לית ליה לשנויי דשני ליה בין שמוטה לחתוכה הא י"ל בפשוט דשני בין איעכול ללא איעכול וצ"ע:

אם לא נשמט הירך כו' כשר זהו מדברי המרדכי בפא"ט סימן תרי"ג דהכי אמרינן לעיל בוקא דאטמא דשף מדוכתי' טריפה ומסיק והוא דאיעכול ניבי' עכ"ל, והפר"ח סק"י דחה ראייתו וכתב דמשם אין ראיה רק דשף מדוכתי' בלא איעכול ניבי' כשרה, אבל באיעכול ניבי' לחוד י"ל דסוף הירך להנטל, וד"ז הגאון מהר"י ז"ל כתב שאין בדבריו ממש נגד הכרעת רמ"א, ובאמת ראיה שהביא המרדכי מדאמרינן בוקא דאטמא דשף מדוכתי' ומסיק מהא דאיעכול ניבי' אין ראיה לפי גירסא דידן דרב מתנא טריף אפילו בלי עיכול ניבי' ואנן לא קיי"ל כרב מתנא בהא ומסיק דאינה טריפה עד דמתעכל איתעכולי וא"כ לרב מתנא דטריפה אפילו בלי איעכול בשף מדוכתי' לחוד א"כ בודאי הוכרח לומר שף מדוכתי' דבלא איעכול ולא איפסק ולא שף מדוכתי' אין כאן טריפות, ואנן הוא דמסקינן דבעינן איעכול ניבי' וא"כ י"ל לדידן אפילו איעכול ניבי' לחוד טריפה אלא דהמרדכי גורס כגי' רי"ף והגאונים האי בוקא דאטמא דשף מדוכתי' טריפ' והנ"מ דאיעכול ניבי' ומשמע דבעיכול לחוד אינה טריפה דאל"כ הל"ל האי בוקא דאטמא דאיעכול ניבי'

טריפה ושף מדוכתי' ל"ל אבל לגירסת רשב"א דרב מתנא מיירי בלא איעכול אין כאן ראיה מיהו לגירסא דידן יש ג"כ ראיה להמרדכי לפי מ"ש המרדכי שם לשיטת הר"ר אלחנן דס"ל בעוף טריפה בנשמט אפילו לא נתעכל והקשה המרדכי לימא יתר עליהם עוף בלא נתעכל נמי טריפה ועל זה תירץ דכיון בעיכול ניבי' לחוד אינה טריפה, ועיקר טריפות בשף מדוכתי' וגם בבהמה לפעמים טריפה בשף מדוכתי' ואיעכול ניבי' ולכן לא תני ליה גבי יתר עליהם עוף וע"ז לא השיב הפר"ח כלום, מיהו לדידן דלא קיי"ל כר"א כמ"ש המחבר בסעיף זה דבעינן עיכול אפי' בעוף א"כ אין ראיה דבלא"ה לק"מ קושית המרדכי ומ"מ משמע בגמרא לדידן דרב מתנא טריף אפי' בלא איעכול דמייתי דרב מתנא בשב שמעתתא ואם איתא דבנתעכל אפי' לא שף מדוכתי' טריפה א"כ ה"ל תמני שמעתי' כיון דמייתינן דרב מתנא בחדא ואיהו מיירי בלא איעכול ניבי' ובעיכול ניבי' לחוד נמי טריפה א"כ ה"ל תמני שמעתתא דהא רב מתנא מיירי בלי איעכול ואיעכול בלא שף נמי טריפה הוא ואפי' למה שכתוב רשב"א בחידושיו דרב מתנא אינה הלכה ומ"מ מקשינן מינה בר"פ א"ט כיון דאיעכול ניבי' טריפה עכ"פ מ"מ משמע דגם לרב מתנא ליכא טפי משב שמעתא וכ"ש לפמ"ש לעיל סימן נ"ג דבשמעתא יש אפי' מה שאינן אליבא דהלכתא כמו דרב עוירא בנקב הטחול אף דלית הלכתא כוותיה כדאמרינן לית הלכתא כוותיה דר"ע ויש לדחות לפמ"ש הפר"ח דסופו להשמט א"כ כבר נכלל בכלל דרב מתנא מיהו לפמ"ש לעיל דלהרי"ף אף דמיירי באיעכול ניבי' מ"מ לא דמיא לנטולי ולא לפסוקי כיון דניטל ניבי' לחוד בלא נשמט אינה טריפ' א"כ מוכח כדברי המרדכי לגירסת הגאונים דקשה קושית הרשב"א הא דמיא לנטולי וצ"ל ע"כ דניטל לחוד אינו מטריף וכן נראה מדברי הרמב"ם שמנה בוקא דאטמא דשף מדוכתי' בכלל שבורה והפר"ח לעיל סימן כ"ט תמה עליו למה לא מנאו בכלל נטולה כמבואר בא"ט ד' נ"ד וכוונתו דאמרינן התם דלר' יוחנן ממעטי' דרב מתנא דמיא לנטולי ואפ"ה אינה טריפה ומ"מ מסקינן דבאיעכול ניבי' טריפה אפילו לרבי יוחנן ש"מ דהוי בכלל נטולה דמשמע בגמרא דלא ממעט רק דרב מתנא אע"ג דדמיא לנטולי לרבי יוחנן מ"מ ממעט ליה ולמסקנא דבעינן עיכול ניבי' מ"מ הוי בכלל נטולי עמ"ש לעיל סימן נ' ובאמת לק"מ דהרמב"ם גורס כגירסת הרי"ף רבו דגורס אדרב מתנא והנ"מ בעיכול ניבי' א"כ לרבי יוחנן אף דאיעכול ניבי' מ"מ כשר ואנן קיי"ל כריש לקיש דהכי סבירא ליה סתמא דגמרא גם מדאייתי ליה בשב שמעתא וכ"כ הרשב"א להדיא בחידושיו דקיי"ל כריש לקיש בהא לגירסת הגאונים ולריש לקיש מבואר בגמרא דלא דמיא לא לנטולי ולא לפסוקי, אלא שהרמב"ם הכניסה בשמנה טרפות של עולא דכל טרפות נרמזים בהם ולכן ס"ל דהוא

בכלל שבורה כיון דבעינן שף מדוכתי' ואף דמשמע בגמרא לריש לקיש לא דמיא כלל לטריפות דמתני' ואם איתא הא דמיא לשבורה היינו דלשבורה דמתני' לא דמיא דבמשנה נקט נשתברו רוב צלעותיה ולזה לא דמיא אבל מ"מ נכנס בשמנה טריפו' בסוג שבורה וזה ברור, ואי ס"ל להרמב"ם דאיעכול ניבי' לחוד טרפה ה"ל להכניסו בסוג נטולה א"ו ס"ל בעינן שף גם כן ולכן ה"ל בכלל שבורה כיון דהירך דבוק ולא ניטל אלא שנשמט ממקומו, וכן משמע ברמב"ם פ"י שפרט ע' טרפות ומנה נשמט הירך מעיקרו ולא הזכיר איעכול ניבי' אף דכוונתו באיעכול ניבי' כמ"ש להדיא בפ"י הנ"ל, והיינו משום דעיקר הטרפות משום שמוטת ירך ובלא איעכול הדרא בריא, ואי סבירא לי' להרמב"ם דבעיכול לחוד טרפה לא הי' לו לטענות בפרטי הטרפות רק איעכול ניבי' לחוד דזהו לעולם טרפה אלא ודאי סבירא ליה כהמרדכי, ומה שהביא ראיה בתשובת רשב"א שהובא לקמן ס"ז יש לדחות דשם מיירי בנשבר ואם נתעכלו ניבי' ודאי סופו להשמט, גם הב"י הביא ראיה מתשובת רשב"א הלזו דבשף מדוכתי' אפילו נתעכלו מיעוט ניבי' כבר ע"ש:

ס"ו **נשבר** עצם הקולית כו'. עיין מ"ש הפר"ח ולפמש"ל אתי שפיר דבנשבר גם הב"י מודה דאם איעכול ניבי' סופו להשמט וזהו ראיה גם כן למ"ש:

ס"ז **וי"א** דוקא כשעור ובשר חופין את רובו. כן כתב רמ"א בשם תשובת הרא"ש, והיינו דס"ל דנשמט דינו כנשבר וכי היכא דבנשבר שם טרפה הה"ד בנשמט, ובפלתי כתב דהר"ר יונה לא סבירא ליה כן דהביא ראיה לפסוק כלישנא בתרא דארכובה היינו הנמכרת עם הראש והביא ראיה מהא דלקמן בגידין רכין דאתא לקמי' דרבא ואמר רבא למאי ניחוש לה והרי אותן גידין לא משכחת להו בעצם הקולית שאין שם גידין כלל אלא בעצם האמצעי, ולדברי הגאונים לא משכחת לה שהרי אין טרפות בעצם האמצעי אלא צ"ה לבד עכ"ל, וקשה מאי קושיא דלמא שם נשמט עצם הג' מעצם אמצעי וצריך עור ובשר חופין את רובו ושאל אי גידין רכין מצטרפין ע"ש בפלתי, ותמהני עליו דהא פשוט דלהרא"ש אין נשמט באין עור ובשר חופין את רובו גרע מנחתך ואם נחתך כשר כ"ש נשמט באין עור ובשר חופין את רובו, ואם כן לדברי הגאונים דנחתך שם כשר כנראה להדיא מדברי רשב"א ור"ן ופשיטא דנשמט באין עור ובשר חופין רובו דכשר דלא גרע מנחתך לגמרי והרמ"א לא אמר רק דדינו כנשבר והיינו לדידן דקיימא לן כדיעה שני' דנשבר באותו פרק טרפה דהוי כמו נחתך בזה סבירא לי' להרמ"א דהוא הדין נשמט באין עור ובשר חופין הוא כנשבר אבל אם נחתך שם כשרה כ"ש נשמט ואין עור ובשר חופין את רובו ואם כן שפיר הקשה לדברי הגאונים דס"ל שאין טרפות בעצם אמצעי רק מצ"ה אם כן מאי גידין רכין יש בעצם הקולית וזה ברור, מיהו י"ל

דהרי"ף והגאונים סבירא להו כשיטת הרא"ש דבתוך ארכובה דינו כלמעלה מהארכובה ולמעלה מארכובה היינו מסוף ארכובה ולמעלה והוא הדין לשיטת הגאונים דמפרשין על ארכובה שכנגדו בגמל ניכר בתוך ארכובה זו טרפה כמו למעלה מארכובה דלמעלה מסוף ארכובה העליונה טרפה ושם יש גידין רכין בארכובה האמצעי וכ"ש אי ס"ל אפילו בתוך הערקום טרפה כמ"ש הרא"ש, וגם באותו ארכובה שכנגדו בגמל ניכר ביש שם ערקום כמ"ש במרדכי פרק בהמה המקשה, אם כן לא קשיא מידי דשם יש גידין רכין דדוקא בקולית אין גידין רכין כמ"ש הר"ן להדיא, ואם כן מדלא תיתי ה"ר יונה ורשב"א ור"ן כן ש"מ דלא סבירא להו כהרא"ש דבין הפרקים טרפה כלמעלה מארכובה ואם כן כ"ש דיש לסמוך בנחתך הערקום שלמטה מהארכובה כמ"ש ריש סימן זה, ועיין מ"ש לקמן ישוב אחר על הגאונים לדעת הטור, ומה שהקשה על המפרשים בוקא דאטמא הוא עצם הירך מהא דאשכחי' רבי אבא לר"י דבדק בצ"ה ואמר לי' ל"ל למר כולה האי הא רב אמר שמוטת ירך כשרה וקשה אפילו מטריף שמוטת ירך בנשמט עצם אמצעי לכ"ע כשר והרי שם צ"ה ומזה הביא ראיה לרא"ש דבעינן עור ובשר חופין את רובו ואם כן הדר בריא ע"ש, ותמוה הוא דאם כן גם בעצם הירך י"ל דהדר בריא אע"כ ס"ל דנשמט הוא כנחתך ומאי ראיה להרא"ש וגם לרא"ש קשה, ובעיקר הקושי' י"ל בוודאי לס"ד דשמוטה כחתוכה פשיטא גם בעצם אמצעי טרפה אם נחתך שם טרפה, מיהו למסקנא דשני לן בין שמוטה לחתוכה אם כן בנשמט עצם אמצעי מהיכא תיתי להטריף דדוקא בבוקא דאטמא קיומא לן דטרפה ולא בעצם אמצעי ויתר דבריו מגומגמים גם כן, ומה שהקשה להמפרשים בוקא דאטמא היינו עצם האמצעי שנשמט מן השלישי תקשי איך אמר רב שמוטת ירך טרפה ולאינך מפרשים היינו עצם האמצעי מן הקולית אם כן תקשי ללישנא דס"ל לרב דאינה טרפה רק בנחתך בעצם השלישי ואיך יהי' טרפה בנשמט לו יהי' נחתך לגמרי, זהו קושיא גדולה, ומצאתי ברשב"א במ"ה דף מ"ב סוף ע"א שהקשה כן וליישב דעת הראב"ד צ"ל דס"ל כהרא"ש דבין הארכובה הנמכרת לשני' דינו כלמעלה מארכובה והה"ד למאן דאמר ארכובה שכנגדו בגמל ניכר בנחתך בין הפרקים דינו כלמעלה מארכובה ולהך מימרא דינו כנחתך וכמ"ש לדעת הגאונים, ולכן לא השיג הראב"ד על הרמב"ם דהרמב"ם הביא לשון המשנה כצורתה וי"ל בארכובה גופה טרפה גם כן:

(ז)

אם יש לה ג' רגלים טרפה, רש"י בפא"ט דף נ"ח ע"ב כתב דלהכי טרפה דה"ל כשמוטת ירך, ולכאורה קשה למה לא פירש דה"ל חסר צ"ה ולהכי טרפה, ואין לומר דרש"י ס"ל

כרמב"ם דהיכא דנאמר ניטל נברא חסר כשר וכיון דאיתמר ניטל צ"ה נבראו חסרים כשר, דכבר כתבתי לעיל סימן נו"ן דרש"י ס"ל כרשב"א, ונראה דס"ל דרב הונא אתי כב"ע, וללישנא בתרא דרב ס"ל ארכובה שכנגדו בגמל ניכר כדעולא, אם כן בנחתכה למעלה מצ"ה כשרה אף דצ"ה חסרו גם כן מ"מ כשר ולכן פירש דרב הונא משום בוקא דאטמא דשף מדוכתי' ואתי שפיר כב"ע, ולכן לא הבנתי מ"ש בפלתי אות ז' בנברא חסר פרק אמצעי דצ"ה חסרים תליא בשיטת רמב"ם ורשב"א ולפמ"ש בלא"ה כשר להרמב"ם לפי מ"ש דארכובה שכנגדו בגמל ניכר ומוכח אפי' לרשב"א חסרו צ"ה כשר ונראה דכוונתו דיש נ"מ לדיעה ב' שבש"ע ס"א דלדיעה זו דנחתכו מיירי למטה מצ"ה י"ל חסרו צ"ה טרפה גם כן, ומדברי רש"י נראה גם כן דס"ל כמ"ש הר"ן בניטל הירך אפילו לא איעכול ניבי' טרפה דלא הדר בריא דהא הוא פי' דהיינו טעמא דחסר טרפה משום דה"ל שמוטת ירך אף דשם לא מיירי מעיכול ניבי':

שם **מראש** עצם התחתון ולמעלה. קצת קשה על המחבר דכאן סתם כדיעה שני' דלדיעה קמייתא דלעיל ס"א אפילו עומד למעלה מעצם התחתון כל שאינו למעלה מהעצם האמצעי כשרה לשיטת המחבר כמ"ש בב"י שאין יתר פוסל רק במקום דנחתך פוסל ואם כן לדעה ראשונה ברור דאפי' הוא למעלה מעצם התחתון כשר כל שאינו למעלה מעצם אמצעי, והנה הט"ז האריך כאן והביא לשון הטור והוא שיהא יתר זה מראש עצם התחתון ולמעלה בכל שהוא מחובר בין במקום צ"ה או למטה מהן עכ"ל והקשה הט"ז דלעיל סימן מ"א כתב הטור סתם להטריף בב' כבדים ולא כתב דאין אוסרים אם הם למטה ממקום מרה וחיותא ולכן פירשו הט"ז והסכים עמו הפר"ח דמ"ש הטור מראש עצם התחתון היינו עצם הסמוך לפרסות דזה אינו רק דלדול אבל למעל' מעצם התחתון טרפה אפילו באמצע ארכובה הנמכרת עם הראש ע"ש, ואין דבריהם נראין כלל בפי' דברי הטור דמיד בסמוך כתב הטור כל מקום שאם יחתך הרגל טרפה כגון מעצם התחתון למעלה לרש"י כו' וכאן בודאי הוא עצם התחתון היינו ארכובה הנמכרת עם הראש דבזו טרפה לרש"י כדלעיל ס"א ואיך נאמר דמ"ש מיד בסמוך עצם התחתון לא קאי על זה גם הרא"ש בפ' בהמה המקשה קרא לארכובה הנמכרת עם הראש עצם התחתון, ולכן ברור כוונת הטור כמ"ש ב"י דדוקא במקום שנחתך טרפה גם בזה היתר טרפה וכ"ש לפי מה שכתב הד"מ דגרס בטור או למעלה מהם דברור דלמטה מצ"ה אין טרפה במקום שאין חתך פוסל, ועיקר הקושיא שהקשו דהטור ס"ל כרש"י בפי' כל יתר כנטול דמי דהיינו כנטול כנגדו לק"מ דס"ל בודאי יתר אבר כחסר אבר ויתר חצי אבר כחסר חצי אבר כנגדו וכמו שאמר כל יתר כנטול דמי ופרש"י דמה שהוא יתר הוי כחסר ויתר

אחד הוי כחסר אחד ומשמע דעכ"פ לא גרע מחסר ואם כן ביתר כל הרגל הוי כחסר כל הרגל וביתר חצי הרגל הוי כנטול חצי רגל לעולם יתר כחסר ואם כן בודאי אם יתר כל הרגל פשיטא דטרפה אבל כאן שאין יתר רק מארכובה ולמטה ולא הוי רק כחסר מארכובה ולמטה ובחסר מארכובה ולמטה כשר גם כן ולכן בשני כבדים אם מתחילין למטה ממקום מרה וחיותא כתב רש"י דכשר וכוונתו שאין כל הכבד יתר דלמעלה הם לאחדים ואין כאן יתר רק חצי כבד והוי כנטול חצי כבד כנגדו ובנשאר מקום מרה כשר, ובאמת אם כל הכבד שלמה יתירה אפילו אינה דבוקה כלל טרפה לרש"י ואפילו אם מתחלת למטה ממקום מרה וחיותא כל שנראה שאבר שלם הוא יתר הוי כחסר אבר שלם אבל ביתר חצי אבר שיהי' כחסר אבר שלם זו לא שמענו וכן משמע בגמרא שאמרו חסר ויתר ברגל ומשמע יפר דומיא דחסר ו שהוא טרפה בחסר גם ביתר טרפה, גם הרמב"ם כתב שהיתר כחסר ועכ"פ לא גרע מחסר, וזה ברור לענ"ד דלכל הדעות יתר לא גרע מחסר, וכן הרשב"א בתשובה כתב דיתר צלע אחת לכולי עלמא כשר דאפילו ניטל צלע א' כשר, וכוונתו גם כן לא אמרינן יתר כנטול רק לעומת נטול טרפה ובניטל אבר שלם טרפ' הוא הדין חסר אבר שלם אבל דיגרע יתר שיעשה אף מה שאינו כנגדו כחסר זה לא מסתבר כלל וכן דעת רש"ל וב"י וברור לענ"ד, ומה שהביאו ראיה מרשב"א ור"ן ורא"ש שכתבו לרמב"ן יתרת רגל למטה מצה"ג כשר ומשמע דלרש"י טרפה, עיין בת"ה דף ל"ט ובר"ן דאינו מוכרח כלל ואדרבא קצת משמע ההיפך דבתחלה כתבו לרש"י שני כבדים טרפה ולא כתבו זה לנ"מ כלל ע"ש בדבריהם ומכ"ש מה שהביאו מהרא"ש דלא מוכח מידי דהרא"ש לשיטתי' דס"ל בכל העורקים טרפה כלמעלה מארכובה אף דאין שם צ"ה ולרש"י בערקום כשרה (טרפה) וכ"כ הש"ך סק"ח ואפשר גם הטור כיון לזה ועמ"ש סימן ל"ה:

שם **כל** מקום שאם יחתך כו' אלא נשבר כו'. לכאורה לאו כללא היא לדעה קמייתא בסעיף א' דלא מיטרפא בנחתך רק בעצם הקולית ובעצם שני נגד צ"ה טרפה ובנשבר נגד צ"ה לפי דיעה זו אם צ"ה קיימים כשרה בבדיקה כמ"ש בב"י וכ"מ ואם כן אם נחתך בצ"ה טרפה בנשבר שם כשרה אם צ"ה קיימים לפי מ"ש בב"י וכ"מ, וכוונת המחבר כאן כל מקום שאם יחתך טרפה מצד עצמו דבנחתכה במקום צ"ה אינה טרפה מחמת חתוכת רגל רק מחמת צ"ה כמ"ש בסעיף א' ולכן מ"ש כאן כל מקום שאם יחתך היינו שיהא טרפה מחמת חתיכת רגל, אבל בטור משמע להדיא דגם לשיטת הרי"ף שהוא דעה קמייתא בנשבר במקום צ"ה אם אין עור ובשר חופין את רובו טרפה כמו לדידן שכתב ובאמצעי שלא כנגד צ"ה לרב אלפס ומשמע נגד צ"ה גם לרי"ף טרפה והטעם י"ל כיון

דלא הדר בריא סוף גידין להפסק והב"י כ"כ בשם הכל בו וראב"ד אלא שנדחק לפרש לשון הטור דמלתא פסיקתא נקט ע"ש מפני שהוקשה לו דלקמן סימן נ"ו כתב שאם נשבר עצם האמצעי במקום צ"ה ונתרפא ונקשר יפה יש אוסרין בלא בדיקה ומשמע דבבדיקה מיהו מתכשרא, ודבריו תמוהין דהא בלאו הכי הטור סבירא ליה כהרא"ש בנשבר בעצם האמצעי בכל מקום טרפה ולמה מתכשר בבדיקה, וכוונת הטור י"ל בפשיטות דשם מיירי בעור ובשר חופין את רובו דכשר משום שבירת עצם ומ"מ יש להטריף משום פסיקות צ"ה ואפילו בלא נודע אם עור ובשר חופין את רובו בנתרפא יפה מכשיר הטור כמ"ש בסימן זה ומ"מ יש חשש אם הי' נגד צ"ה דהי' צריך בדיקה ואי אפשר בבדיקה וזה ברור, ויש ראיה לדברי הטור וראב"ד דסבירא ליה במקום צ"ה, גם לשיטת הרי"ף אם אין עור ובשר חופין את רובו טרפה, דרבינו יונה ורשב"א ור"ן הקשו לשיטת הרי"ף מהנהו גידין רכין דאתא לקמי' דרבא ואותן גידין אינן בעצם הקולית רק בעצם אמצעי וכמ"ש לעיל אות ה' ועמ"ש לקמן דאף לדידן קשה דלא קיי"ל כרי"ף מ"מ קשה כמש"ש, ולדברי הטור ניחא דשם הי' המעשה בעצם האמצעי כנגד צ"ה דשם לכ"ע בנשבר טרפה אפילו למ"ד ארכובה עליונה וביקש לצרף שם גידין רכין לחיפוי דצומת הגידין היו שלמים ולק"מ לרב אלפס, ואפשר מזה הוכיח הטור דכן הדין לרב אלפס מיהו לפ"ז נדחה ראיית הרא"ש מרש"י שהביא ראיה דרש"י ס"ל דבתוך ארכובה דינו כלמעלה מארכובה דגבי צנא דאינקורי פירש"י שנשברו רגליהם למעלה מארכובה או בתוך ארכובה ואין עצם יוצא לחוץ ומזה דייק הרא"ש דבעצם יוצא לחוץ אפי' תוך ארכובה טריפה ולפמ"ש לא מוכח מידי דרש"י לשיטתיה ס"ל דבין ערקום לשוק הוי צ"ה ואם כן גם בעוף יש שם בתוך ארכובה צ"ה, ועיין פר"ח סק"א ומש"ש, ולכן בנשבר בודאי טריפה ביצא עצם לחוץ דהוי כמו למעלה מצ"ה לשיטת הרי"ף דמכשיר ומ"מ למטה במקום צ"ה מטריף בנשבר והוא הדין לרש"י בתוך ארכובה ודוק:

שם **במ"ש** לדעת הטור דאין יתיר פוסל רק במקום שנחתך פוסל והט"ז הביא ראי' מרשב"א שכתב לרמב"ן באם יתר למטה מצ"ה כשר ומזה הבינו דלרש"י טרפה וכתבתי דליתא דגם לרש"י כשר בכה"ג ושוב מצאתי ראיה ברורה לדברי הרשב"א בתה"ק שבדין הנטולין הביא פלוגתא דרש"י ורמב"ן גבי שני כבדים דלרש"י טרפה דיתר כחסר ולרמב"ן לא הוי רק כנטול הוא ומקומו הדבוק עמו ובסוף הביא פירושו דאינו רק כנטול היתר לחוד וסיים ומ"מ לראשונים שומעין להחמיר בשל תורה ומשמע להדיא דחושש צם לדעת רש"י דיתר כחסר ואפילו אינן דבוקין במקום מרה וחיותא מ"מ טרפה וכן נראה גם כן מדבריו בארוך דחושש לכל הדעות וגם לדעת רש"י ובחסרה הביא בנמצאו לה

ב' רגלים דבוקים זה לזה יש מרבותי שאומר שאם נדבקו במקום שאם נחתך היתר עם מקומו טרפה ולא יראה כן כו' ובסוף כתב להחמיר בשל תורה ואם איתא דס"ל לרשב"א דלרש"י אפילו למטה מצ"ה טרפה ביתר עדיפא מיני' הוי ליה לכתוב דאפי' היה היתר במקום שאם יחתך כשרה כגון למטה מצ"ה מ"מ יש לחוש לדעת רש"י ולהטריף גם למטה מצ"ה אלא ודאי הדבר ברור דלרש"י נמי לא מיטרפא רק אם עומד היתר במקום שאם יחתך טרפה וכמ"ש:

שם הא דמכשרינן כו' ואז המיעוט של עור כו' והרמב"ם בפ"ה מהלכות מ"א דין ח' ובפ' ח' מה"ש דין י"ב פסק דעור לחוד נמי מציל וכהך לישנא דעור או בשר והקשה הרשב"א עליו שכתב דראיית הרמב"ם הוא מדבעי בגמרא ניטל שליש התחתון מהו ובעי למיפשט מהא דאמר עולא עור ה"ה כבשר ודחי בגמרא דלמא דקנה משכא דידי' וכתב הרשב"א וכ"כ הרא"ש דהרמב"ם מדייק מדבעי למיפשט מעולא ש"מ דהלכתא כוותיה ודחי דלא פשטינן רק מדעולא נשמע לדידן וכי היכא דלעולא אפילו ניטל מה שתחתיו ועור לבדו נשאר כשר הוא הדין נמי לדידן בניטל שליש תחתון מיהו ובאמת לא ידעתי מאי קשיא לי' להרשב"א דהא הרשב"א גופא פסק בקנה משכא דידי' ובמקום שעור לבדו בלא בשר לכ"ע מגין ואם כן הרמב"ם גופי' שהביא הך בעיא דניטל שליש התחתון ותקשי ליה דהא הוא גופי' פסק דעור או בשר חופה ואם כן קשה קושית הגמרא אי אמרינן עור או בשר מוכח אפילו ניטל שליש תחתון נמי כשר וצ"ל דמיירי בקנה משכא דידי' וגם הרמב"ם מיירי בכה"ג כדמוכח ממה שהביא בעיא דניטל שליש התחתון ואם כן גם הרשב"א מודה בזה ואין כאן מחלוקת כלל בין הרמב"ם לרשב"א מיהו לפי זה קשה דהא רש"י פירש דקנה משכא היינו במקום הסמוך לארכובה והיינו סמוך לארכובה הנמכרת עם הראש וכ"כ הרשב"א להדיא בחידושיו בתה"א דף נ' ע"א והרמב"ם בפ"ח מה"ש דפסק כדעה א' דלעיל ומיירי למעלה מארכובה עליונה ושם ליכא עור לחוד ואם כן תקשי הרמב"ם אהדדי כקושית הגמ' ונראה דהרמב"ם גורס כגירסת ר"ח דקנה משכא ריריי וביש ריריין מציל וכדעה שניה בסעיף שאח"ז וס"ל דכ"ש בדבוק העצם לעור ובזה אפילו למעלה מארכובה עליונה כשר כיון שדבוק העור בעצם, וניחא לפ"ז דלפירש"י צ"ל דהא אמר עולא עור הרי הוא כבשר אינו רק לענין אבר היוצא דהא עולא ס"ל כמ"ד ארכובה שכנגדו בגמל ניכר ולא מיירי עולא לענין טרפות כלל רק לאסור האבר וזהו דחוק וכ"ש לפי דעת האומרים דאבר המדולדל אינו אסור רק מדרבנן אם כן קשה למה הוצרכו לדחות דמיירי בקנה משכא דידי' לוקמה בפשוט דדוקא לענין אבר המדולדל דלא אסור אלא מדרבנן מקילין בעור לחוד אבל במקום שהוא טריפה לא סמכינן בניטל שליש

התחתון אלא ודאי עולא מיירי אפילו במקום שנעשה טרפה בשבירת העצם ולא משכחת לה רק בעצם אמצעי גם יש ראיה להרמב"ם דקשה נפשוט מהא דעור מצטרף לבשר ושם ליכא למימר בקנה משכא דידיה דהא לרש"י שם בסוף הפרק אין כאן בשר וע"כ מיירי שמצרף עמו בשר ואם כן מוכח דניטל שליש התחתון אפילו לדידן מצטרף מיהו לחיפוי רובו אם ניטל ממחצית מהחיפוי שליש התחתון דכשר, ולרש"י צ"ל דבהא לא מבעיא לן ופשיטא דכשר וזהו דוחק, ולרמב"ם ניחא דגורס רירי' וזהו משכחת לה אפילו במקום דאיכא בשר. שוב ראיתי בלח"מ תמה על הרמב"ם במ"ש ניטל שליש תחתון גם כתב דעור לחוד מציל וכנ"ל, ותירץ דהרמב"ם מיירי בדבוק ומפרש פירוש אחר והרשב"א שכתב בהיו רירין גם במקום הסמוך לארכובה שערום הפרק בלי בשר דסגי בחיפוי עור מסברא דנפשי' כ' כן ע"ש, ולא נהירא ונעלמו ממנו דברי רשב"א בחידושיו בתה"א דף נ' שנראה להדיא שמשם הוציא זה ע"ש ומ"מ לדעת הרמב"ם מ"ש הוא ברור ובזה מיושב נמי מה שהקשה ב"י על הרי"ף שהביא ברייתא כצורתה אם עור ובשר חופין את רובו ולא הביא כלל מה דאיתמר עלה וכתב הב"י דפוסק כל"ק דסגי בחצי עור וחצי בשר ולפמ"ש ניחא דהא למטה במקום שאין רק עור אפילו עור לחודי' מגין ולא יצא קולא רק במקום שיש גם כן בשר ולצרף העור עם הבשר, וכבר כתב הב"י על הרי"ף מה שהשמיט האיבעיות שנאמרו בגמרא היינו משום דלא שכיחי ובתוכם גם כן ניטל שליש תחתון וצ"ל גם זו אינה שכיח ולכן לא הביא כלל הך דעור משלים לבשר דלא משכחת לה רק בניטל הבשר שתחתיו וזה אינו שכיח ולכן לא הביאו אבל לא משום שפוסק כל"ק, ואפשר לומר בהיפך דאדרבא הרי"ף מחמיר טפי וס"ל כקושית הב"י דמאי דאיתמר דקנה משכא דידי' הוא דוקא לעולא דס"ל דעור לחודי' מציל אבל לפי מאי דלא קיי"ל כעולא למטה לא מהני העור לחוד וכן נוטים הדברים דאל"כ הוי ליה להרי"ף להביא הך דקנא משכא ללמוד באם נשבר למטה סמוך לארכובה התחתונה סגי בעור לחוד אלא ודאי ס"ל דלא קיי"ל כעולא וס"ל אפילו למטה צריך עור ובשר, ומה שלא הביא דעור משלים לבשר היינו משום דלא שכיח וכמו שכתבתי ודוק, ועיין בסמוך:

אבל בעוף כו' ובמחצה בשר כו' אבל עור לבדו אינו מציל אפילו בעוף כ"כ רשב"א וטור ולכאורה לשיטת רשב"א וטור היא משנה שאינה צריכה דלפמ"ש בסעיף שאח"ז דהיכא דקנה משכא דידי' סגי בעיר לחודי' וע"כ הא דעור לחודי' אינו מועיל היינו במקום שיש בשר וא"כ אפילו אם עור הוא כבשר הא בבשר גופי' למאי דקי"ל להטריף בניטל שליש התחתון וע"כ ניטל מה שתחתיו ואפילו יהיה עור כבשר לגמרי מ"מ בניטל מה שתחתיו ואין הבשר שלם דניטל קצתו בפנים הוי כמו שליש התחתון ופשיטא דטריפה ועיין

רשב"א בת"ה דף נו"ן שהוכיח כן כיון דלא שמענו רק מהמעשה שהי' ומעשה שהי' מצטרף לבשר הי' ולפמ"ש אין צריך לזה דבלא"ה לא משכחת לה שיהא כולה חיפוי עור דבמקום דקנה משכא באמת כשרה ובמקום דלא קנה משכי' אפילו יהא עור כבשר ופשיטא לו יהי' בשר גופי' בניטל שליש תחתון טריפה וא"צ לטעם הרשב"א דמעשה שהי' מצטרף לבשר הי' לרשב"א לשיטתיה וכמו שכתבתי וצ"ע:

(**ח**)
אסור מדרבנן. וכ"כ רשב"א ור"ן, אבל הרמב"ם בפרק חמישי ממ"א דעתו דאסור מן התורה אלא שאין לוקין עליו וזהו שאמרו בגמרא שאין בו אלא מצות פרוש לומר שאין לוקין עליו ונדחק הרב המגיד להביא ראיה לדבריו, וד"ז הגאון ז"ל הביא ראיה נכונה לדבריו דקשיא ליה קושית רבינו יונה גבי גידין רכין דאתא לקמי' דרבא ולשיטת הרמב"ם לא מיטרפא רק בעצם הקולית ושם אין גידין רכין רק בעצם אמצעי, ורבינו יונה הביא ראיה מזה דבפרק שני טרפה כדעה ב' דלעיל ס"א, אבל הרמב"ם דפסק כדעה ראשונה וצ"ל דשם השאלה היתה להתיר האבר וביקש לצרף גידין רכין וקשה איך אמר בגמרא ריש לקיש ואיסורא דאורייתא הא אין בו אלא מצות פרוש וע"כ דמן התורה אסור וראי' נכונה היא מיהו לרש"י דפרק האמצעי טרפה גם כן כדיעה ב' דס"א לא מוכח מידי דשפיר יש איסור תורה משום טרפות, ולכן הר"ן לשיטתי' דס"ל דאין בו אלא מצות פרישה בלבד הוכיח מזה כרש"י דבעצם אמצעי טרפה ושפיר הוי איסורא דאורייתא כמבואר בר"ן אלא שאני תמה על הר"ן דחשב מזה ראיה דבעצם אמצעי טרפה הוי דהא זה תליא בב' לשונות הנאמרים שם בגמרא דף ע"ו ע"א דללישנא קמא סבירא לי' לרב דטרפה למעלה מארכובה התחתונה ועולא מכשיר בעצם אמצעי ולללישנא בתרא גם רב מכשיר בעצם אמצעי ולא מצינו חולק בזה ולכ"ע בעצם אמצעי כשר, ואם כן כיון דמבואר בגמרא דרב פפא מתני הכי אמר ר"י אמר רב כו' דארכובה היינו שכנגדו בגמל ניכר וליכא מאן דפליג להך לישנא ולכ"ע בעצם האמצעי כשר ותקשי ליה להר"ן גופי' דהא רב פפא הוא דאמר הכי לרבה רשב"ל ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התור' חסה כו' כמו שהביא הר"ן גופי' שם ורב פפא ס"ל כלישנא בתרא ואיך אמר דהוי איסורא דאורייתא וכן יש לתמוה על הר"ר יונה ורשב"א שהביאו ראיה זו וצ"ע, ואם כן יש ראיה ברורה להרמב"ם אפילו אם נפסוק כלישנא קמא כרש"י וסיעתו מ"מ מוכח כן מדרב פפא דאסור מן התורה ותיובתא לרשב"א ור"ן דס"ל שאינו אסור רק מדרבנן, וליישב דעות דס"ל דהוא דרבנן צ"ל כמ"ש לעיל או דשם היה בתוך הפרק או דבמקום צ"ה כולי עלמא מודו דטרפה ומ"מ על הרשב"א ור"י ור"ן שהביאו ראיה מזה תמוה וצ"ע, ויש עוד

ראיה להרמב"ם מהא דאמרו בגמרא בנשבר עצם כו' אם עור ובשר חופין רובו כשר ואם לאו טרפה וכמה רובו כי אתא ר"ד אר"י רוב עביו ואמרי לה רוב היקפו ואפילו במקום שאין עושה אותו טרפה לענין האבר גופי' נמי קיי"ל כר"פ דבעינן רוב עוביו ורוב היקפו דגם על זה אמר ר"פ דבעינן תרווייהו ואם אין האבר אסור רק מדרבנן כיון דמספקא ליה לרב פפא למה החמיר להצריך שניהם הא ה"ל ספק דרבנן ועיין ט"ז סק"ז דהקיל כמה קולות מחמת שאין בו אלא מצות פרישה וקיל טובה משאר איסור דרבנן ולמה החמיר כ"כ להצריך תרווייהו אלא ודאי אסור מן התורה, ואם כן כל מה שהקילו בזה מחמת שהוא דרבנן אין להקל כלל דלרשב"א צ"ל אף שהוא דרבנן מ"מ החמיר רב פפא לחוש לשניהם, ובזה מיושב מה שתמה בט"ז על או"ה דמספקא ליה אם יש לאסור בנתבשל האבר או נצלה ולכן כתב להחמיר, ותמה בט"ז עליו דה"ל ספקא דרבנן, ולפמ"ש ניחא דכיון דחזינן דר"פ החמיר כשניהם משום דמספקא ליה ולכן החמיר גם כן מיהו לפמ"ש גם דברי או"ה אין נראין דמהיכא תיתי להקל בי' טפי משאר איסור דרבנן וכ"כ הפר"ח שאין להקל בו יותר משאר איסור דרבנן וכ"ש לפמ"ש דנראה כרמב"ם דאסור מן התורה ואם כן אפילו נסתפק אם יצא לחוץ לא מיבעיא דאבר גופי' אסור אלא אפילו נתבשל או נצלה ואין ששים כנגדו יש להחמיר באם נתבשל באינו מינו לפי מה דקיי"ל טעם כעיקר דאו' מיהו במינו אפשר להקל כדברי הב"ח וש"ך כיון דבלאו הכי מין במינו בטל ברובא והוי ליה כנשפך פך דספיקא דרבנן להקל, ואף דמדברי הש"ך נראה שאין זה דומה לנשפך כיון שיש ספק באיסור גופי' כמ"ש בכללי ס"ס ועמ"ש בסימן קי"א דלענ"ד גם זה כנשפך וכאן אפילו להש"ך יש להקל כיון דבלאו הכי רשב"א ור"ן ס"ל דאין בו רק מצות פרישה והש"ך מקיל בכל גווני וכן באיסור דבוק יש להקל דבלאו הכי אינו רק חומרא בעלמא כמ"ש הש"ך:

והנה הלח"מ הביא ראי' גם כן לרמב"ם מדאמרינן בגמ' היכא קאמר הרבה מצלת על שאינה גופה יותר מגופא והרי אבר המדולדל דהוי גופה ומכל מקום מן התורה שרי באכילה לגמרי, וד"ז הגאון בפלתי דחה דבריו דאנן אמרינן דהוא עדיין נקשר בבהמה ואין בו איסור מן התורה דהוי גוף בהמה ולא שייך כאן הצלה, ולענ"ד כוונת הלח"מ ברור דכיון דמבואר בגמר' דמיתה עושה ניפול ובמתה האבר אסור משום אמ"ה כמ"ש שם דף ע"ב וברמב"ם דין ו' ומ"מ הלכה י"ב ועכצ"ל דשחיטה מטהרתו דאם דינו כקשור מהיכא תיתי דמיתה עושה ניפול הרי הוא כבהמה וע"כ דשחיטה מטהרתו דאין שחיטה עושה ניפול ואם כן שחיטה מטהרת האבר המדולדל שהוא גופה אף דמיתה עושה ניפול ול"ל דהוי כקשור בעצם הבהמה ולענ"ד זה ברור בכוונת הלח"מ שם דין י"ב ע"ש מיהו

בלאו הכי אין זו טענה למעיין שם בגמרא דף ע"ג ע"א דר"מ השיב על מה שאמרו רבנן טרפה תוכיח ודחה ר"מ דשם הוא גופה ואהדרי רבנן דאין הוכחה ממה שהיא גופה דמצינו דמצלת על שאינה גופה יותר מגופה כגון בעובר אבל באבר המדולדל אף שהוא גופה מ"מ מצלת ושפיר תוכיח טרפה שאף שהוא גופה מ"מ לפעמים מצלת הרבה יותר מה שאינו גופה מגופה עיין שם בגמרא ודוק, וכן בלא נקשר שבר על שבר יחדיו יש להחמיר גם כן לאסור האבר כיון דלרמב"ם הוא דאורייתא כנ"ל ומ"מ אפשר להקל בזה כמ"ש הש"ך כיון דבלאו הכי יש שאינן מצריכין שידובק שבר אל שבר ובכה"ג יש לסמוך ועמ"ש לקמן סי"ב:

ס"ח **יש** מ"ש, כ"כ הרשב"א והקשה עליו הב"י דהא בגמרא לא אמרו כן רק לעולא דמיירי בהכי וא"כ לדידן דלא קיי"ל כעולא אפילו קנה משכא דידי' מ"מ טריפה ותירץ שני תירוצים ודבריו דחוקים טובא ומנ"ל לרשב"א לומר כן ונראה דס"ל לרשב"א דהא קשה ללישנא דקנה משכא דידי' ומיירי למטה ושם אינו רק עור וקשה מאי קאמר רב נחמן לעולא לימא מר מצרף לבשר הא עולא ע"כ מיירי במקוה שאין שם בשר וקאמר דעור למטה שאין שם יותר רק עור הוי חיפוי ושם ליכא לצרף בשר שאין שם בשר גם קשה מאי הקשה לו ממתניתין דנקט עור ובשר הא שם מיירי ביש בשר, ועולא מיירי במקום שאין בשר ובמקום שיש בשר באמת עור לחוד לא מהני אי אמרינן דניטל שליש תחתון טריפה ולהכי מוכרח לומר עור ובשר דבמקום שיש בשר בודאי אין עור מועיל, ולכן ס"ל להרשב"א דלמאי דבעי למימר דמיירי בקנה משכא דידי' הפירוש בהיפוך דר"נ ה"ק ליה לעולא דעולא אמר דעור או בשר סגי וע"כ מיירי במקום שיש עור לבד וזהו אינו רבותא ופשיטא דכשר בכה"ג כיון שאין שם בשר עדיפא הל"ל דעור מצטרף לבשר דאפילו ניטל הבשר שתחתיו מ"מ מצטרף לבשר דהא עור ובשר תנן ומוכח דאפילו במקום שיש בשר וניטל מה שתחתיו מ"מ תצטרף לבשר כדמוכח במתני' דהך לישנא ס"ל עור ובשר היינו מחצית עור ומחצית בשר ולהכי לא קאמר ליה לימא מר עור מצטרף לבשר לחומרא כדאמר ליה באידך לישנא והיינו משום דכאן לקולא אקשי ליה דזהו אינו רבותא דעור מציל במקום שאין יותר מעור והוי לי' לאשמועינן דעור מצטרף לבשר נמי כשר דזהו אין חידוש במקום דקנה משכא דיציל והל"ל חידוש טפי ולכן אהדר ליה דאנן עור או בשר תנן וא"כ לא מוכח דעור מצטרף לבשר דלא מיירי רק במקום שיש עור לחוד ולא במקום שיש בשר ובאידך לישנא מקיל עולא דאפילו במקום דאיכא בשר סגי בצירוף ולכן אמר ליה לימא עור משלים לבשר לחומרא אבל במקום שאין כאן רק עור לחוד לכ"ע מגין וכשר וכמ"ש ודוק. מיהו עדיין קשה להך לישנא דגרס רירי' ועולא מיירי אפילו במקום

שיש בשר ומנ"ל להקל בזה הא אנן לא קיי"ל כעולא ואפשר דגם זו אינה חידוש וא"כ במשנה דנקט אם עור ובשר חופין ע"כ לא מיירי בקנה רירי' דבזה סגי אפילו עור לחוד וכמ"ש לדעת רש"י ודוק ומ"מ לענ"ד צ"ע אם יש לסמוך ע"ז לדינא גם רשב"א וטור גופי' סותרים עצמן כמ"ש בסמוך ואפילו לדידן דקיי"ל כרמ"א להטריף בכל שבירה יש נ"מ בהפסד מרובה דיש להורות כהלכה ובכה"ג נלענ"ד להחמיר בכל גווני:

ס"ט **וכל** הגידין מקרי סופן להקשות כן מדייק ב"י מרמב"ם שכתב סתם דגידין רכין אין חשובין כבשר ולא חילק בין סופן להקשות ולכן כתב ב"י דכל גידין סופן להקשות וקשה דבפרק יוד מהלכות קרבן פסח כתב ג"כ גידין הרכין שסופן להקשות ולמה לא כתב שם סתם כמ"ש בפ"ח מה"ש ועוד דבגמרא דפסחים דף פ"ד ע"א מבואר בברייתא דמזמנין עליהם בפסח ופרש"י שם דמיירי בגידין שאין סופן להקשות לריש לקיש ואנן קיי"ל כוותיה ואולי יש לומר דשם מיירי בגידין שבשאר מקומות אבל גידין שברגל סופן להקשות ולהכי כתב הרמב"ם בק"פ גידין שסופן להקשות דיש גידין בשאר מקומות שאין סופן להקשות ויש קצת סמך לזה בגמרא דאמר סתמא הנהו גידין רכין דאתי לקמיה דרבא ולא אמר דגידין שסופן להקשות דאתי לקמי' דרבא אלא ודאי כיון דמיירי שם בגידי רגל וסתם גידי רגל סופן להקשות ודוק:

(ו)

או נקלף מעל העצם בגמרא מבעי' לן נקלף מאי פרש"י נקלף מעל העצם אותו בשר החופה ואינו דבוק בעצם וכך הם דברי המחבר כאן ויש לתמוה על רש"י דרש"י פירש רוב עוביו ורוב היקפו בד"ה רוב היקפו עוביו של עצם לא מעלה ולא מוריד אפילו נהפך חלל העצם ויצא דרך נקב קטן כשר עכ"ל ע"ש וקשה אם יצא העצם דרך נקב קטן ורוב היקפו מחופה בבשר ע"כ נקלף הבשר מהעצם ואם כן היינו בעין בנקלף וקיי"ל לחומרא דלא הוי חיפוי ואם כן פשיטא ביצא העצם דרך נקב קטן לא סגי לה דלא נקלף הבשר מן העצם ואפילו ללישנא ברוב עוביו משמע עכ"פ בלא יצא רוב העצם דכשר מיהו אף שאין הבשר דבוק סביב' ולרש"י ה"ל בכלל נקלף וכן קשה על הט"ו שכתבו פירש התוס' ורא"ש ומשמע דלדידהו אינה טריפה אף אם יצא דרך נקב קטן וכן נראה מדברי רמ"א שכתב שיש מחמירין אם יצא העצם דרך נקב קטן ומשמע דלשיטת הט"ו כשר אפילו יצא העצם דרך נקב קטן והא אם יצא רוב עצם לא סגי דלא נקלף וא"כ אין כאן חיפוי בשר כלל ואיך נכשיר וצ"ע והרמב"ם מפרש נקלף היינו שהבשר שעליו נקלף ולא נשאר רק קליפה דקה וזהו גם לרש"י טריפה ועיין פר"ח:

שם **או** שניטל שלישיתו התחתון כבר הוכחתי לעיל דדוקא בניטל בכל החיפוי שלישיתו התחתון או רובו אבל מ"מ אם במחצית החיפוי ניטל שליש תחתון מצטרף בהדי אידך פלגא בשר וראי' ברורה לפי דברי רש"י דבעי למיפשט דניטל שליש תחתון כשר מהאי דאמר עולא עור הרי הוא כבשר ומזה הביא רמב"ח ראיה לעולא דעור או בשר תנן, ולכן פסק כוותיה ורשב"א ורא"ש דחו דאף דלא קיי"ל כוותיה דעולא מ"מ פשוט שפיר דניהו דעולא ס"ל דעור הרי הוא כבשר ועכ"פ לא עדיף עור לעולא מבשר לדידן וכי היכא דלעולא דסבירא ליה עור הרי כבשר ואי גם בבשר גופי' בניטל שלישיתו התחתון טרפה לו יהא עור כבשר בבשר גופי' טריפה בכה"ג ע"ש בת"ה דף מ"ט ע"ב ומ"ש דקה משכא דידי' ופרש"י דמיירי במקום שאינו בשר רק עור לבדו ואכתי קשה לפשוט מהא דעור מצטרף דבשר דשם ליכא לאוקמה במקום שאין כאן בשר דאיך משכחת לה צירוף כיון שאין שם בשר ועכצ"ל דלא מבעיא לן בכה"ג ובודאי בהא קיי"ל דמצטרף לבשר שהוא שלם כדמוכח מהא דעור מצטרף לבשר ולדידן לא גרע בשר שניטל שלישיתו התחתון מעור לעולא כמ"ש רשב"א ומוכח עכ"פ דבכה"ג מצטרף מיהו לבשר והדברים מוכרחין מיהו לגירסת ר"ח דגרס דקנה משכא רירי' לא מוכח מידי דגם עור מצטרף לבשר יש לאוקמה בכה"ג וביש רירין המדבקין בלא"ה כשר לשיטת המחבר מיהו אף לפמ"ש לעיל להחמיר בזה מ"מ ודאי מצטרף עכ"פ בקנה משכא רירי' אף אם ניטל שליש התחתון דחיפוי הבשר הוי עכ"פ כחיפוי עור לעולא וכמ"ש לשיטת רש"י דבשר שניטל שלישיתו תחתון לא גרע לדידן מעור לעולא כמ"ש מדבר רשב"א ודוק:

(יא)

נקדר הבשר כו' והוא שיהא הבשר דבוק כו' זהו פי' מה שאמרו בגמרא דף ע"ז והוא דקנה גרמא דידי' כפרש"י שם והרמב"ם בפ"ח השמיט זה וכבר תמה עליו הרב המגיד וכתב ואולי הי' לו גירסא אחרת ואפשר כיון שאמרו בגמרא דאם קנה גרמא דידי' מעלה ארוכה ואפשר דזה בכלל מ"ש עד שיתרפא הבשר וצ"ע:

(יב)

נשברה עצם כו' והוא שחזר כו'. כ"כ הרא"ש ורשב"א ושאר פוסקים בשם הגאונים ואפשר דהטעם אילו יצא רובו לא הי' חוזר ונקשר עיין בפוסקים, ולענ"ד ברור דטעמו הוא דסבירא ליה דאבר מדולדל לא הוי רק מה שאין בו כדי להעלות ארוכה וכ"כ בתוספתא בהדיא בפא"ט דאבר מדולדל היינו שאין בו כדי להעלות ארוכה וכיון דחזר ונקשר והעלה ארוכה בודאי לא יצא רובו לחוץ דהא חזינן דהעלה ארוכה ובשר מדולדל לא הוי רק מה שאינו מעלה ארוכה ולכן ביצא רובו לחוץ ה"ל בשר מדולדל דקים להו לחז"ל דבאם אין עור ובשר חופין את רובו אינו מעלה ארוכה ובהעלה ארוכה ודאי

לא יצא רובו לחוץ דבשר מדולדל אינו מעלה ארוכה וכן משמע ברמב"ם בפ"ח דין ו' שכתב אבר המדולדל בבהמה שא"א לו לחזור ולחיות משמע שאי אפשר שידובקו בשום פנים, ולכן נוטין הדברים כמ"ש בב"ח דאפילו לא נקשר שבר אל שבר יחדיו מ"מ כיון דהעלה ארוכה בודאי לא הי' האבר מדולדל, ויש לסמוך עליו בהפסד מרובה אפילו לא נקשר שבר אל שבר יחדיו ידובקו כיון דהעלה ארוכה, דפשט התוספתא ורמב"ם משמע דלא הוי אבר מדולדל רק באי אפשר שידובקו בשום פנים וכמ"ש, כן נראה לי, וכן בפי' המשנה פ'. העור והרוטב דף קכ"ז שאבר המדולדל שאי אפשר שידובקו וירפאו בשום פנים:

סימן נו

(א)

ניטל צ"ה. הראב"ד בפ' ח' מה' שחיטה דין ט"ו נראה שדעתו לאסור בנתקפלו הגידין מעל הארכובה ממקום חיבורן ולמעלה והסכימו לדבריו האחרונים, ובט"ז ביאר דעת הראב"ד דלא כמ"ש בב"י, ובאמת דין זה לא הוזכר בשום מחבר, ועיקר ראיית הראב"ד מדנקט במשנה ניטל צ"ה ובגמרא מבואר דבנפסקו נמי טרפה ולכן חילק ביניהם דאם נתקבלו הוי בכלל ניטל ובנחתכו הוי בכלל פסוקה, ולכאורה יש ראיה לדבריו דנקט במשנה ניטל ולא אשמועינן רבותא טפי דאפילו נפסקו וכל צומת הגידין קיימים מ"מ טרפה וצ"ל דניטל לאו היינו לגמרי רק שנתקפלו וקמ"ל במשנה דאפילו לא נפסקו כלל רק שניטלו ונתקפלו ממקומן טרפה ולשאר מפרשים צ"ל דניטלו ונפסקו שוין הם, ולכאורה יש ראיה לדבריו מדברי התוס' בריש א"ט שהקשו אהא דפריך הגמרא אתנא דבי ר"י מבסג"ר ושב שמעתא והקשו למה לא פריך מניטל צ"ה והקשה מהרש"א הא התוס' גופא כתבו בד"ה אפיק חדא דע"כ ר' ישמעאל ס"ל כר"ש דניקבה הריאה אינה טרפה רק חסרה ושפיר ה"ל ח"י טרפות אבל לרבנן בציר לן חסרה הריאה ע"ש ואם כן מאי קשה להו מצ"ה הא לא הוי מצי לאקשוי הכי מניטל צ"ה די"ל דס"ל כרבנן וחיסרון בפנים ל"ש חיסרון ובציר לן חד ומעייל בדוכתי' ניטל צומת הגידין ולפי דברי הראב"ד ניחא דהא בצ"ה יש ב' טרפות הא' בנתקפלו ממקום חיבורן וגם בנפסקו ואם כן לא מצי לשנויי הכי דאכתי תקשי ניהו דמעייל חדא או ניטל או נפסק מ"מ אכתי איכא חדא ואף אם מעייל ניטל אכתי נשאר נפסק דהוא טרפות ג"כ ושפיר הקשו דאף אם מעייל ניטל נשאר נפסק ואם מעייל נפסק נשאר ניטל צ"ה וע"ז תירצו דהוי בכלל בהמה שנחתכו רגליה, ולפי זה צ"ל כי משני דסבר לה כרשב"א ע"כ צ"ל גם ניטל צ"ה כשר לרשב"א והה"ד נפסק ואם כן שפיר הקשו אם ס"ל כרבנן דניקבה הריאה טריפה ובציר לן חסרה

ול"ל דס"ל ניטל צומת הגידין דהא ס"ל כרשב"א ולרשב"א גם ניטל צ"ה כשר עכצ"ל דס"ל כר' שמעון ואתי שפיר ודוק:

וכן מוכח מדברי התוס' דף מ"ג שהקשו לעולא דלא ס"ל לקותא ליכא ח"י טרפות ותירצו דניטל צ"ה חשיב חד ולרכיש ה"ל בכלל בהמה בהמה שנחתכו רגלי' וקשה למסקנא דחשיב כל נקובי ופסוקי בחדא ואם כן ניטל צ"ה היינו נפסקו צ"ה, ואי נפסקו טרפה כ"ש ניטלו לגמרי ואם כן כבר נכלל בפסוקי כמ"ש הראב"ד בהדיא ועיין ט"ז דנחתכו היינו פסוקי וכבר חשיב לתרתי פסוקי בחדא וגם צ"ה בכלל וליכא י"ח טרפות ואי ניטלו לגמרי כ"ש הוא מפסוקת הגידין ואם פסוקה טרפה בודאי גם ניטלה לא גרע מנפסקו וכבר נכלל בפסוקי, ולדעת הראב"ד ניחא די"ל דמנה נתקפלו צ"ה והם שלימים וקיימים וזהו אינו נכלל בפסוקי ואתי שפיר ודוק:

אמנם לפמ"ש מהרש"א דאין זה מדברי תוס' רק גליון יקשה על התוס' למה לא פירשו באמת כן דחשיב ניטל צ"ה בחד, ותירץ מהרש"א דדוחק הוא דנימא דאמוראי פליגי אי הוי בכלל נחתכו רגלי', ודברי מהרש"א דחוקים דמהיכא תיתי לא נימא כן אטו מחלוקת זה תלוי בעיקר הדין ולא נחלקו רק דלהך מ"ד הוי ליה בכלל בהמה שנחתכו רגלי', והוכרח לומר כן משום דס"ל לקותא ולאידך מ"ד לא סבירא ליה כן, ועוד קשה דלמא לכ"ע לא הוי בכלל בהמה שנחתכו רגלי' אלא דמאן דסבירא ליה לקותא ס"ל כר"י ב"ח ובציר לן חד דנקרע רוב חיצונה ומאן דלא ס"ל לקותא לא ס"ל כריב"ח ומ"מ דכ"ע ס"ל ניטל צ"ה בחד ולא הוי בכלל בהמה שנחתכו רגלי' ואף דהמקשה לא פריך מניטל צומת הגידין היינו משום דאיכא לדחוי' דה"ל בכלל בהמה שנחתכו רגלי' אבל למסקנא אין אנו צריכין לידחק בכך, אך אם התוס' לא ס"ל כראב"ד וסבירא להו דאין טרפות רק בנפסקו צומת הגידין והיינו ניטל והיינו נפסק אם כן מצי לשנויי דניטל צ"ה חשיב חד דהא למסקנא דכולה פסוקי חשיב כחד וניטל היינו נפסק וכבר נכלל בכלל פסוקי ואי אפשר למנות ניטל צ"ה והתוס' שהקשו מניטל צ"ה היינו בס"ד דלא חשיב כל פסוקי בחד כמבואר בגמרא ושפיר הקשו אבל למסקנא אי אפשר למנות ניטל צ"ה דכבר נכלל בכלל פסוקה ודוק:

וכן נוטין הדברים גם בתוס' הנ"ל דכתבו דהוי ליה בכלל בהמה שנחתכו רגלי' ובשלמא אי נימא דלא מיטרפא רק בנחתכו שפיר י"ל דהוי ליה בכלל בהמה שנחתכו רגלי' אבל אם נימא דניטל צ"ה היינו נתקפלו וכולן שלמים וקיימים מה ענין זה לבהמה שנחתכו רגלי' הרי כאן הכל בשלמות רק שנקפלו ממקומן אלא ודאי התוס' מפרש דהיינו ניטל היינו נחתכו כמ"ש הב"י וכ"מ בפ"י וכן נראה גם כן מרשב"א בחידושיו דף מ"ג ע"ב

שהקשה אדשמואל דאמר תורבץ הוושט ברובו למה לא הביאו בשב שמעתתי' ותירץ כיון דבחד אבר הוא משום חתיכת האבר הוא ואע"פ שאין שוין בשיעוריהן כו' כולו בחדא חשיב להו כדחשבו נשברו רגלי' וניטלו צ"ה בחד כיון דבחד אבר הוא תרווייהו משום חתיכ' ושבירה נינהו עכ"ל, ואי ס"ל לרשב"א דאפילו נקפלו נמי טרפה איך הוי בכלל חתיכה ושבירה הא צ"ה קיימים הם, אלא ודאי ס"ל דלא מטריף רק בנחתך צ"ה ושפיר ה"ל משום חתיכה ושבירה דהגידין נחתך וצ"ע:

(ד)

כנגד הערקום כשרה. עיין ש"ך סק"ד שהביא בשם ש"ד דאף כנגד הערקום יש להטריף דאין אנו בקיאין בבדיקת צ"ה והביא ראי' לדבריו מרש"י בא"ט דף נ"ז ע"א גבי צנא דאינקורי שנשתברו רגליהם בארכובה או למעלה מארכובה כו' וש"מ דגם בנשברו רגליהם בארכובה צריך ג"כ בדיקה בצ"ה והפ"ח לעיל ריש סימן נ"ה דחה דבריו ע"ש, ומ"ש ראי' מרש"י כתב שאינה ראיה דאטו כולי עלמא דיני גמירי והיו סבורין שיש לחוש לפסיקת הגידין ע"ש, ודבריו דחוקים דהא מבואר בגמרא דבדקינהו רבא בצומת הגידין ואם איתא דבארכובה אין חשש לצ"ה למה בדקינהו בצומת הגידין, ובאמת נעלם מהם דברי רש"י פרק בהמה המקשה שכתב אם נחתך בין הערקום לשוק טרפה, ש"מ דס"ל דבין עצם אמצעי לערקום יש גם כן צומת הגידין, ואם כן בעוף דליכא ערקום פשיטא דיש שם צומת הגידין לשיטת רש"י דבין הערקום לעצם אמצעי יש צ"ה והה"ד נמי בעוף דליכא ערקום דיש צ"ה בין עצם אמצעי לארכובה התחתונה וז"ב, ומדברי רשב"א בתה"א דף מ"ח הבאתי לשונו לעיל סימן נ"ה משמע דאין צומת הגידין רק בעצם אמצעי ממש ע"ש ומ"ש ריש סימן נ"ה:

והנה הטור בסוף סימן זה הביא דעת רמב"ן שדעתו לפי דעת הרי"ף דמכשיר בנחתך בעצם אמצעי למעלה מצ"ה אף דבנחתך בצ"ה טרפה כדלעיל סימן נ"ה וס"ל לרמב"ן דבאם נחתך בצ"ה וחתכה אח"כ למעלה מצ"ה חוזרת להכשירה, והרשב"א ורא"ש ור"ן השיגו עליו, והנה ד"ז הגאון ז"ל בפלתי ביקש להוכיח מדברי התוס' דס"ל כרמב"ן דחוזרת להכשרה דבדף נ"ז ד"ה ל"ל הקשה למה לי' דאמר מתניתא ידענא כו' ואמר רב עלה וכן בעוף, מבהמה גופא ה"ל להוכיח והה"ד עוף, וקשה דלמא מבהמה גופא הוי מצינן למימר דרב ס"ל כרשב"א דמכשיר בהמה שנחתכו רגליה מארכובה למעלה כשרה ולכן הוכרח לדייק מהא דאמר רב וכן בעוף ש"מ דס"ל כרבנן, אלא ודאי בניטל צ"ה גם רשב"א מודה דטרפה ואם כן קשה ע"מ שהקשה התוס' ריש פרקין דניטל צ"ה הוי ליה בכלל בהמה שנחתכו רגלי', וקשה אכתי היכי משני ס"ל כרשב"א הא בניטל

צ"ה גם רשב"א מטריף, ועכצ"ל דהכי פירושו דבודאי מניטל צ"ה לחוד לא קשה אם חוזרת להכשירו בחותך אח"כ למעלה מצ"ה ולהכי לא קחשיב ליה, אלא דקושית התוס' למ"ד ארכובה תחתונה ואם כן למעלה מצומת הגידין כל מקום שיחתך טרפה, ומשני ס"ל כרשב"א ואם כן למעלה מצומת הגידין כשר וחוזר להכשירו ולהכי לא חשיב ניטל צ"ה ע"ש, וקשה על זה דאי לא קחשיב רבי ישמעאל רק מה שאין חוזר להכשירו ונימא פשיטא דחוזרת להכשרה, אם כן מאי פריך מדר' עוירא דמטריף בניקב הטחול ומרכיש דמטריף בלקותא הא גם בנטלו טחול וכליו' כשר ודוקא נקב ולקותא פוסלין, ואם כן לשיטת רמב"ן פשוט דגם בטחול שניקבה וכליות שלקו אם חתכן אח"כ חוזרת להכשירה ולא חשיב ליה תנא דר"י, ועיין ר"ן פ' בהמה המקשה ומ"ש לעיל ריש סימן ך"ט ועכצ"ל לשיטת רמב"ן דאף דחוזר להכשרה מ"מ מקשה מיני' ואם כן קשה מה תירצו התוס' דה"ל בכלל נחתכו רגלי' אכתי קשה לתירוץ הנ"ל דס"ל כרשב"א אכתי בניטל צומת הגידין גם רשב"א מודה דטרפה וע"כ לרשב"א גם בניטל צומת הגידין כשר גם כן, ומה שהקשה על התוס' דלמא רב ס ירא ליה כרשב"א י"ל דודאי רבי אבא נמי הוי ידע פלוגתא דרב ושמואל בנשבר העצם דלרב באין עור ובשר חופין את רובו הבהמה אסורה וש"מ דלא ס"ל כרשב"א דלרשב"א אפילו נחתך למעלה מארכובה שרי, וגם ר' ירמי' גופי' למה לא שני ליה מהא דרב דבשר ובהמה אסורה דהא מבואר בגמרא בפ' בהמה המקשה דף ע"ו ע"ב דר' ירמי' אמר להא שמעתא דנשבר העצם בשר ובהמה אסורין, ופרש"י דרב ירמי' בר אבא תלמיד רב הוי ואמר לה משמי' דרב הרי להדיא דרב ירמי' אמר משמי' דרב דנשבר אסור וכ"ש נחתך ואם כן למה לא שני ליה ממילתא דרב גופי' דנשבר העצם אסור וש"מ דלא ס"ל כרשב"א ולק"מ, וכן מה שהקשה מגוף אטום דר' זכאי ס"ל עד ארכובה ור' ינאי ס"ל עד נקביו ואמר בגמרא דאיכא בינייהו טרפה חי' דר"ז ס"ל טא"ח ור"י ס"ל טרפה חיה ובנחתך מארכובה ולמעלה טרפה וקשה מנ"ל לחדש פלוגתא לימא דר' זכאי ס"ל דטרפה ור' ינאי ס"ל כרשב"א ואינה טרפה מארכובה ולמעלה, ומזה הוכיח גם כן דרשב"א מודה בניטל צ"ה ושם בגוף אטום אף צ"ה חסרים, ולפמ"ש י"ל דהא בלאו הכי ר' יוחנן דמבואר שם דס"ל עד טיבורו ס"ל דלא כר"א בניטל הירך כמבואר שם בגמרא דף ק"ד ור' יוחנן ע"כ ס"ל דלא כרשב"א ומודה דמארכובה ולמעלה טרפה מיהא הוי דהא סתמא דמתני' דפ' בהמה המקשה דמארכובה למעלה טרפה, ור' יוחנן ס"ל הלכה כסתם משנה, וכן פירש"י שם בהדיא דר"י ס"ל טרפה חיה ועמ"ש לעיל סימן ן' ואם כן ע"כ מוכח דר' יוחנן ס"ל טרפה חיה ולהכי מוקמינן דגם רבי ינאי ס"ל הכי ולא הוי פלוגתא חדשה ומהיכא תיתי לומר דסבירא ליה כרשב"א ולא

כסתם מתני' פ' בהמה המקשה (מיהו קשה דהא סתם משנה ריש א"ט דטרפה אינה חיה דקתני כל באין כמוה חיה טרפה כמבואר שם בגמרא וע"כ ר' יוחנן לא ס"ל הכי כפרש"י וצ"ע), גם יש לומר דודאי ללישנא בתרא דקיי"ל כוותי' דמתני' מיירי בארכובה הנמכרת עם הראש, אם כן בארכובה עליונה יש לומר גם רשב"א מודה דטרפה דמהיכא תיתי לאפושי פלוגתא ולומר דגם בארכובה עליונה פליג רשב"א ומנ"ל הא ובארכובה עליונה יש לומר גם רשב"א מודה, ואם כן ל"ל למימר דסבירא ליה כרשב"א דהא ללישנא בתרא י"ל דבארכובה עליונה גם לרשב"א טרפה, וגם אם נאמר דרשב"א מודה בניטל צ"ה וחסרים דטרפה ע"כ לא אתי אלא ללישנא בתרא דללישנא קמא באמת אם חותכה למעלה מצ"ה כשר אף דצ"ה חסרים ואם כן רשב"א דמכשיר נמי למעלה מארכובה עליונה אף שניטל צומת הגידין וחסרו אפ"ה מכשיר רשב"א ואם כן אכתי נימא דרש"י סבירא ליה כרשב"א ועכצ"ל דשם מפרש ללישנא בתרא גם כן ואם כן י"ל כמ"ש ודוק:

ובזה מיושב ג"כ דברי התוס' בפא"ט הנ"ל דליכא למימר דרב ס"ל כרשב"א דמנ"ל דרשב"א מכשיר בנחתך הירך הא י"ל דרשב"א לא פירש רק בנחתך למעלה מארכובה התחתונה אבל למעלה מארכובה עליונה וכ"ש נחתך כל הירך (דבס"ד שמוטה וחתוכה אחד הם) ומהיכא תיתי לומר דרשב"א מכשיר גם בזה וכן מוכח ג"כ בריש א"ט דבתר דשני דסבר כרשב"א מ"מ מקשה מדרב מתנא דבוקה דאטמא דשף מדוכתי' טריפה ואי רשב"א מכשיר אפילו בניטל הירך כ"ש דמכשיר בבוקא דאטמא א"ו לא פליג רק למעלה מארכובה ואין להקשות לפמ"ש מאי משני ס"ל כרשב"א הא לאידך לישנא מודה רשב"א דבנחתך למעלה מארכובה עליונה דטריפה גם לרשב"א די"ל כיון דלהך לישנא דארכובה היא עליונה מכשיר רשב"א בנחתך למעלה מארכובה עליונה הה"ד נמי להך לישנא דתנא דבי ר"י מכשיר גם בארכובה עליונה כמו לרשב"א למעלה מארכובה התחתונה וכעין מה שאמרו בגמרא דאף שטעמו דרשב"א משום שיכולה לכוות ולחיות ור' ישמעאל טרפה חי' איתי ליה מ"מ יש לומר דסבר כוותי' בהא לא מטעמי' ה"נ י"ל למ"ש דמכשיר אפילו למעלה מארכובה עליונה ובהך ס"ד אפשר דגם רשב"א מכשיר בכה"ג ג"כ ולמסקנא לא נאמר כן דגם ר' ישמעאל לא סבירא ליה כרשב"א ודוק:

ומה שהקשה בפלתי על מ"ש התוס' דרב לא מכשיר רק בעוף ולא בבהמה והקשו מברייתא דלוי דכל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף וקשה הא לוי לא מיירי בפלוגתא ולרשב"א כשר שמוטת ירך גם בבהמה מיושב ג"כ במ"ש דכבר הוכחתי דמוכח מגמרא דגם רשב"א מטריף בשמוטת ירך מדמקשי מדרב מתנא דאמר בוקא דאטמא דשף מדוכתי' ולפי' התוס' בוקא דאטמא היינו שמוטת ירך כמ"ש להדיא ד"ה שמוטת

דף נ"ז ואף ע"ג דכבר שנו בגמרא ריש א"ט דתנא דר"י ס"ל כר' שמעון ב"א מ"מ מקשה מדרב מתנא ש"מ דגם רבי שמעון בן אלעזר מודה בשמוטת ירך דטריפה ואם כן יש לומר דר' שמעון ב"א מכשיר גם כן בניטל צומת הגידין וכמו שהוכחתי לעיל מדברי התוספות ודוק:

מיהו קשה מאי הקשו התוס' בפרק בהמה המקשה דף ע"ו ע"ב מהא דקיי"ל בעופא אפילו אפסק חד מן החוטים טריפה והקשו למה לא תני לוי גבי יתר עליהם עוף ולפמ"ש דלרשב"א גם ניטל צ"ה כשר וא"כ גם בבהמה כשר לרשב"א אפילו נפסקו כולן הה"ד בעוף דאין טריפות כלל בניטל צ"ה ולהכי לא תני לוי גבי יתר עליהם עוף דבפלוגתא לא קמיירו וכצ"ל ולייעשב זה נראה דתליא בתר לישנא דללישנא קמא דלמעלה מארכובה היינו מארכובה הנמכרת עם הראש ושם מיד הם צומת הגידין גם כתבתי לעיל בסימן נ"ה דלהך מ"ד בנחתך למעלה מארכובה יש טריפות מחמת חיסרון צ"ה וא"כ רשב"א דמכשיר אפילו למעלה מיד מוכח דס"ל ניטל צ"ה ג"כ כשר אבל לאידך לישנא דרב דהמשנה מיירי למעלה מארכובה עליונה ובארכובה עליונה אף דבמקום צ"ה טריפה מחמת צ"ה, מ"מ למעלה מצ"ה כשרה דחותכה מכאן וחיתה א"כ ניהו דרשב"א פליג ברישא דלמעלה מארכובה עליונה נמי כשר מ"מ מדלא פליג גם על סיפא דניטל צומת הגידין ש"מ דהוא מודה בניטל צ"ה דטריפה ואין ענין מזה שמכשיר רשב"א למעלה מארכובה עליונה לניטל צ"ה דליכא למימר כיון דמכשיר למעלה מארכובה עליונה בנחתך אף שגם צומת הגידין חסרין ש"מ דלא מטריף בניטל צ"ה דהא גם רבנן מכשרי למעלה מצ"ה ומ"מ מטרפי בניטל צ"ה ורשב"א לא פליג על זה כלל וגם רשב"א מטריף בניטל צ"ה וא"כ שפיר הקשו להך לישנא בתרא הוי ליה ללוי למימר יתר עליהם עוף דבנפסק חד מינייהו טרפה ודוק:

ואמת שקשה לי ג"כ על מ"ש התוס' דף נ"ו ע"ב דבפלוגתא לא מיירי לוי וקשה מהא דבעי גמרא למימר לחזקי' דאין ריאה לעוף אילימא דלא מיטרפא בה (ופירש"י אם ניקבה) והתני לוי, ומאי קושיא דילמא קאמר דנקב אינו פוסל בריאה של עוף וחסרה גם בעוף פסול וא"כ לק"מ מדתני לוי, דכיון דר"ש מכשיר בבהמה בניקבה הריאה בפלוגתא לא קמיירי ולר"ש אפילו בבהמה ניקבה הריאה כשרה, ואולי י"ל דדוקא ביתיר לא מנה מה שהוא פלוגתא אבל מ"מ זה אמת כל מה שהיא טרפה בבהמה טריפה בעוף לד"ה לכל חד כדאית ליה ועיין מה שכתבתי לעיל:

ובפלתי כתב שאם יש שאר צדדים להקל יש לסמוך ארמב"ן ע"ש, ותמהני דהא הרמב"ן לא אמר דבריו רק לשיטת הרי"ף ז"ל דמכשיר למעלה מצ"ה ולדידן דקיימ"ל למעלה

מארכובה הנמכרת עם הראש טרפה כדלעיל ריש סימן נ"ה א"כ לא נפקא לן מידי בהך דינא של הרמב"ן, ואולי כוונתו דיש נ"מ ג"כ בטחול וכליות וכמ"ש לעיל ועיין מ"ש לעיל סימן ס"ד שהבאתי ראיה ברורה לסתור דברי מהרש"ל וגם דברי רמב"ן נסתרים משם עיי"ש, ועיין מה שכתבתי לעיל סימן מ"ג:

והקשה עוד בפלתי אי התוס' ס"ל כרמב"ן מהא דע"ז דף ו' וזבחים דף קי"ו הקשו התוס' אגמרא דפריך ודילמא נח גופי' טריפה הוי והקשו בתוס' הא חי' אחר המבול ג' מאות שנה ומאי קושיא הא בלא"ה כתבו התוס' דטריפות הניכר בחוץ מיירי וא"כ י"ל דנשבר רגלו בצ"ה ואח"כ חתכו למעלה וחזר להכשרו ויכול לחיות זמן רב ויש ליישב עפ"י מ"ש התוספות זבחים הנ"ל ד"ה אבל דמסתבר ליה למעוטי טריפה אע"ג דחי' ויולדת טפי ממחוסר אבר דמ"מ אין טריפה בריאה נשארת ולא חזיא לקיום עולם כולה האי עכ"ל, הרי עיקר הטעם דממעטינן טרפה טפי ממחוסר אבר מפני שאינה ראוי' לקיום עולם ואי מיירי בנשבר רגלו בצ"ה שפיר חזיא לקיום עולם אם יחתך למעלה עד שיוכל לחיות זמן רב כזה וא"כ מהיכא תיתי ממעטינן טפי טריפה כי האי ממחוסר אבר דטריפה בכה"ג חזי שפיר לקיום עולם ולמה נמעטו וע"כ משום מחוסר אבר הוא ומוכח דמחוסר אבר פסול כדרבי אלעזר ע"ש בגמרא ודוק:

וקצת קשה להרמב"ן היכא קאמר מי איכא מידי דאילו מדלי פסיק ליה וחי' ומתתי פסיק ליה ומתה ומקשה כן למ"ד ארכובה שכנגדו בגמל ניכר בנחתך למעלה מצ"ה כשר והא גם למ"ד ארכובה הנמכרת עם הראש איכא ג"כ טחול דבניקבה טריפה וכשחותכה לגמרי חוזרת להכשרה וכן בכליות דלקו פסולין וחוזרים להכשרן כשחותכן אח"כ לגמרי, ומאי האי דקא מתמה דוקא על צומת הגידין וי"ל דבטחול יש לומר הטעם כמ"ש בדרישה שאינה טריפות מצד עצמו רק מטעם דסוף הכרס לנקב ובכליות כתב האגור דסוף בני מעים לנקב וא"כ אין חידוש בזה כיון שאינה טריפה רק מטעם דיגיע לקותא לכרס או לבני מעים ובניטל לא ילקו הכרס או ב"מ ואין זה חידוש כ"כ משא"כ בצומת הגידין שהם טריפות מצד עצמו ובזה לא מסתבר כלל דאי תלי' בהו חיותא איך נכשיר בניטלו לגמרי ונעדרו דבר שהנשמה תלוי' בו ודו"ק:

(ד)

נחתכו השנים בדקים כו'. בש"ך סק"ו הביא דעת הרב' פוסקי' מחמירין בשם רש"י דגם בבהמה אם נפסק רוב א' נמי טריפה והרשב"א תמה עליהם דמבואר בגמרא דרב אמר כן לחד לישנא ומר בר רב אשי פליג עליה וגם אמימר דלכ"ע לא מטריף ברוב א' קטן דאפילו לאמימר בעינן או רוב מנין דהיינו תרי קטיני או רוב בנין דהיינו חד אלימא והוא

תמוה באמת, ולהליץ אפשר לומר דקשיא ליה דמבואר בגמרא דבעוף נפסק חד נמי טרפה כדלקמן ס"ח וקשיא ליה קושית התוס' מברייתא דלוי לא מנה זה ביתר עליהם עוף ותירוץ התוס' דחוק ולא ס"ל לרש"י וס"ל דהני דבעי רוב מנין ובנין ס"ל כרב הונא אמר רב דלא ס"ל ברייתא דלוי כמ"ש תוס' דף נ"ז ד"ה ל"ש ואם כן למסקנא דקיימא לן ברייתא דלוי כדמוכח דבדף נ"ז הקשה ממנו לחזקי' ובדף נ"ו ע"א הקשו גם כן סתמא דגמרא מברייתא דלוי וש"מ דקיימא לן כוותי' וקשה הא איכא יתר עליהם עוף דבנפסק רוב א' טרפה וצ"ל גם בבהמ' הדין כן דרוב א' טרפה ע"ש ודוק:

סימן נז

(א)

אפילו בשור הגדול. כתב הפר"ח אפילו בגסה שבחיות דסתמא קתני ועוד דדומיא דדרוסת הנץ דמסיק בדרבה מיני' ע"ש ולא היה לו לתלות בזה דבהא איכא תרי לישנא בגמ' ובאמת פשוט אפילו נימא דדרוסת הנץ בדכוותי' לא מספקא לן בש"ס רק בנץ כיון דמבואר דאין לנץ דרוסה רק בעוף הדק, וס"ל להך לישנא דכל שהנדרס גדול מן הנץ מקרי גס נגד הנץ אבל בגס שמבואר במשנה בעוף הגס לא נסתפק כלל דאפילו בגס ממנו יש לו דריסה דאל"כ הוי לי' למיתני דרוסת הנץ והגס בדכוותייהו וכה"ג בארי אפילו בגדול ממנו יש לו דריסה וכן זאב באימרי רברבי אפילו גדולים ממנו יש לו דריסה וזה בלי ספק:

ועפ"ז אמרתי להמליץ על דברי רש"י שפירש בד"ה מן הזאב כו' אבל מן הזאב ולמטה אין לו ארס חזק להמית בהמה אלא עופות ותמה מהרש"א דהא חתול שהוא מן הזאב ולמטה אית ליה דריסה אפילו בגדיים וטלאים, ולפי זה נראה דקשיא לי' לרש"י איך אמר סתם בבהמ' מן הזאב ולמעלה ולא מפליג משמע דמן הזאב ולמטה אין לו דריסה בשום בהמה הא באמת גדיים וטלאים נמי בכלל בהמ' ויש לחתול דריסה בהם אף על פי שהוא מן הזאב ולמטה אלא על כרחך רב לא נחית לאשמועינן אופן הדריסה רק דה"ק מן הזאב ולמעלה דינו כזאב אבל מן הזאב ולמטה אין דינו כזאב, והשתא הא דקאמר למעוטי חתול לאו למעוטי מדריסה לגמרי אלא שחתול אין לו דין זאב שדורס אפילו בגדול ממנו אבל גדיים וטלאים אינם בכלל המיעוט, וזהו כוונת רש"י שאין לו ארס חזק להמית בהמה, היינו שהיא גדולה ממנו אלא עופות ממית אפילו שהם גדולים, ולפי זה נראה דלפרש"י הא דמסיק באימרי רברבי אין דרוסה לחתול היינו כל שהם גדולים מן הדורס מקרי ואימרי זוטרא היינו ששוין כמו הדורס וגדיים וטלאים היינו ששוין לדורס,

וכן מסתבר שאין סברא שחתול בן יומו ידרוס גדיים וטלאים, אלא ודאי שיעור אימרי רברבי היינו שהם גדולים מן הדורס וצ"ע שאינו מבואר בפוסקים שיעור אימרי רברבי:

(ב)

הזאב כו' בבהמה גסה. כתב הפר"ח והרא"ש הביא ראי' משום דאליבא דרב (היינו ללישנא דקמ"ל רב דזאב בגסה נמי דריס לא אימעט [חתול [מדריסת דקה) וכולה סוגי' מוכח דאין דריסה לחתול בדקה באימרי רברבי ודחי הפר"ח דמ"מ מוכח כן מדר' יהודה דקאמר זאב בדקה היינו למעוטי חתול ועיין פלתי, ובעניותי לא הבנתי דברי הרא"ש דאפילו תימא שאין ממעט מלישנא דרב חתול וכמו שפירש הרא"ש על קושיתו שהקשה מאי פריך מר' בנימין דאמר דלפרושי אתי נימא דרב נמי הא גופי' קמ"ל דממעטינן חתול משום דלא פליג והרא"ש מסיק על זה וז"ל הלכך נראה לפרש דלמא הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דריס ולא אתי למעוטי חתול ודבריו צריכין ביאור דאכתי לא תירץ מה שהקשה דמ"מ קשה לישני דקמ"ל למעוטי חתול והיינו משום הא גופי' דלא פליג וממעט חתול לכולי עלמא כי היכא דבעי למימר מעיקרא, ונראה ביאור דבריו שבא להוכיח לאפוקי מן הפירוש שכתב דאי סבירא ליה דמפליג פליג נמי הוצרך רב לאשמועינן למעוטי חתול ורבותא דרב היא למעוטי חתול ולא אתי לאשמועינן בגסה כלום שפיר קשיא ליה להרא"ש נימא דהא גופא קמ"ל דלא פליג וע"כ ממעט חתול, אלא ודאי משמע ליה להש"ס דאי מצי רב לאשמועינן בגסה טפי הוי לי' לאשמועינן בגסה והיינו אי בעי לאשמועינן דלא פליג למה איכפל לאשמועינן למעוטי חתול טפי הוי ליה לאשמועינן בגסה למעוטי זאב וממילא הוי שמעינן נמי למעוטי חתול כיון דלא פליגי וכמו כן אי אפשר לומר דרב קמ"ל תרתי דזאב בגסה דריס ואפילו הכי ממעטינן חתול דאם כן צ"ל דאע"ג דאית ליה לאשמועינן דינא דגסה ניחא ליה לאשמועינן למעוטי חתול ואם כן המ"ל נמי דס"ל דלא פליג והא גופי' קמ"ל למעוטי חתול משום דלא פליג, אע"כ אי בעי רב לאשמועינן בהא אי פליג או לא פליג טפי ה"ל לאשמועינן עיקרא דדינא לת"ק אי זאב דרים בגסה ולא שייך לומר דרב אשמועינן מילתא דאתי' מכללא ולא בעיקר מאי דבעי לפרושי אי פליג היינו בגסה גופא דבהא שייך לעיקר מילתא דפליגי בה ת"ק ור' יהודה אי פליגי, לכן פירש הרא"ש דבאמת לא קמ"ל רב בדקה מידי רק הא גופא דת"ק פליג רק דזאב בגסה נמי דריס ולא אתא כלל למעוטי חתול, כנ"ל ביאור דברי הרא"ש וכן יש לכוין דברי התוס', מיהו אפשר לפרש כוונת התוס' דלא ניחא לפרש כפירש"י דקשיא להו דמר' יהודא גופא מוכח למעוטי חתול דהא בהא לא מצינו דפליג ת"ק ואפושי פלוגתא לא מפשינן, ואין לומר דממילא נשמע דאי זאב דריס בגסה חתול

דריס מיהת בדקה דאם כן איך אפשר לומר דרב ס"ל דבגסה נמי דריס דאם כן יסבור רב דחתול יש לו דריסה בדקה וזה אי אפשר דרב אמר בהדי' דחתול אין לו דריסה באימרי רברבי אע"כ דאפילו תמצי לומר דזאב דריס בגסה מ"מ י"ל דחתול לא דריס בדקה לכן ס"ל דבאמת בחתול בדקה לא קמ"ל רב מידי רק דזאב דריס בגסה, מיהו נראה ליישב פירש"י דלא ניחא ליה לפרש כפי' התוס' והרא"ש דקמ"ל דבגסה נמי דריס דזה אינו מבואר בדברי רב רק דמן הזאב ולמעלה דינו כזאב והא גופי' דזאב בגסה נמי דריס אינו מבואר כלל בדברי רב, ועוד אמאי לא אמר בפשיטות דזאב דרים בגסה לכן ס"ל לרש"י דה"ק ודאי רב למעוטי חתול אמר והיינו דהדברים אלו דאיכפל רב לאשמועינן למעוטי חתול מכללא נשמע דס"ל דזאב בגסה נמי דרים ואם כן בגסה נמי דריס ושפיר איכא רבותא דלא תימא כי היכא דת"ק מחמיר בגסה טפי מר"י יחמיר בדקה נמי שאפילו חתול יהי' דריס וקמ"ל דלא אלא דמן הזאב ולמטה ודאי אין לו דריסה, וזהו דבר הנשמע בכח המאמר דקמ"ל רב למעוטי חתול:

ובהכי ניחא קושית הרא"ש דהקשה נימא דהא גופי' קמ"ל דר' יהודה לא פליג וממעטינן חתול, ולפי זה ניחא דלא שייך להעמיד זה בלישנא דרב דנימא דמהא דזאב לא גריס בגסה מוכח למעוטי חתול שאין זה מתחייב מזה כלל דאפילו אי זאב בגסה נמי דריס מ"מ אפשר דחתול לא דריס דהא אפילו אי דריס בגסה הא רב ס"ל בהדיא דחתול אין לו דריסה בגסה ואם כן לא תליא הא בהא כלל ואינו בכח מאמרו של רב אבל הא דס"ל לרב דזאב בגסה נמי דריס אתי שפיר מדאיכפל לאשמועינן למעוטי חתול דלא נימא דת"ק מחמיר נמי בחתול כדמחמיר בזאב בגסה וס"ל דמילתא דפשיטא דפליג כפשטי' דמתניתין ולא נחית לאשמועינן הא גופא דפליג כיון דפשטא דמתניתין הכין הוא ונקט רבותא לאשמועינן למעוטי חתול ומהא נמי שמעינן דפליג מדאיכפל לאשמועינן אע"ג דליכא רבותא כ"כ בהא כיון דפשטא דמתניתין הכין הוא אבל אי נחית רב לאשמועינן דלא פליג שהוא נגד פשטא דמתניתין טפי היו ליה לאשמועינן עיקר רבותא דזאב בגסה לא דריס והיינו משום דלא פליג וממילא הוי שמעינן למעוטי חתול, אבל מהא דממעט חתול לא יחוייב לומר דלא פליג, ועל פי זה ניחא לשון הש"ס דקאמר וכי תימא ר"י מפליג פליג ותמוה דאמר וכ"ת כאלו הוא מן המושכלות הראשונות דפליג דהא ודאי פשטא דמתניתין דפליג רק ר"ב בר יפת חידש דלא פליג והוי ליה למימר ואמר ר"ב אבל לא שיהי' מילתא דפשיטא דלא פליגי, ולפ"ז נראה דעיקר כוונת הש"ס דודאי אפילו אי פליג מוכח כן מדברי ר"י גופי' אלא דנוכל לדחות דאי רב יהודה פליג צריך לאשמועינן

לת"ק דלא תימא כי היכא דמחמיר ת"ק בגסה יחמיר נמי בדקה ועל זה קאמר וכי תימא ר"ל משום דר"י פליג הוצרך לאשמועינן לא כס"ד דמקשי דפשיטא ליה דבדקה לא פליגי: **ומה** שהקשה הרא"ש עוד מדקאמר לעולם למעוטי חתול משמע דלליש נא קמא לא למעוטי חתול אתי, אמת שרש"י דחק, ולענ"ד יש לפרש בפשיטות דכלפי מאי דס"ד דאי פליג דוקא צריך לאשמועינן למעוטי שני ליה לעולם למעוטי חתול היינו בין פליג לא פליג צריך למעוטי חתול וכדפריש בש"ס דמ"ד אורחא דמילתא קתני ועמ"ש בסמוך סק"ג:

(ג)

כבהמה גסה, כבר כתבתי דברי הרא"ש דסבירא ליה דכיון דסוגיין דחתול אין לו דריסה בדקה משמע דרב סבירא ליה דאין לו דריסה בדקה, ובאמת תמוה דהא רב גופי' אמר דחתול אין לו דריסה בדקה ואם כן איך משני אליבא דרב לחד שינוי' דס"ל דזאב בגסה נמי דריס הא רב גופא ס"ל דחתול לא דריס בדקה וע"כ שאין מוכרח לת"ק דחתול ידרוס בגסה דודאי תמו' לומר דבלישנא קמא לא אסיק אדעתי' דרב ס"ל דחתול לא דרים באימרי רברבי, ובחידושי אמרתי ליישב דברי הרא"ש בדרך פלפול וכתבתי דיש ליישב קושיות הרא"ש הנ"ל שהקשה נימא דהא גופא קמ"ל דלפרושי אתי, ונראה ליישב דיש להבין הא גופא מנ"ל דלפרושי אתי, לכן י"ל דסבירא ליה לר' בנימין בר יפת לסברא פשוטה דאי זאב דריס בגסה חתול דריס בדקה וקשיא ליה אם כן אמאי לא קאמר ת"ק דרוסת הזאב בגסה ודרוסת חתול בדקה וע"כ חתול לא דריס בדקה ומזה מוכח דזאב לא דריס בגסה ואם כן ממילא לא קשיא מה שהקשה הרא"ש נימא למעוטי חתול והיינו משום דלפרושי אתי דהא כל עיקר הא דשמעינן דלפרושי אתי היינו משום דמתניתין מוכחא בפשיטות מדלא הזכיר חתול מוכת דחתול לא דריס, ואם כן איך יתלה הסיבה במסובב ואיך שייך דלאשמועינן רב למעוטי חתול כדי שנדע דלפרושי אתי, דהא עיקר ההוכחה דלפרושי אתי הוא משום דאי ס"ל לתנא קמא דזאב דריס בגסה ממילא חתול דריס בדקה וה"ל למיתני חתול בדקה ואם כן מוכח ע"כ דפשיטא לן אפילו אי פליג ת"ק מוכח למעוטי חתול מדלא חשיב ליה ת"ק דאי זאב בגסה חתול ודאי בדקה ואם כן עד שאמר רב למעוטי חתול כדי שנדע דלפרושי אתו טפי ה"ל למימר לפרש בא ולא יהי' שום טעות בחתול אבל במה דממעט חתול אינו מוכרח דלפרושי קאתי דהא י"ל דגם לת"ק ס"ל אע"ג דזאב דריס בגסה מ"מ חתול בדקה לא וטפי ה"ל דלפרושי אתי וממילא הוי ידעינן דהוא מכח הך הכרח דאי זאב בגסה חתול דריס בדקה שיותר מוכרח ממאמרו דלפרש בא למעוטי חתול ממה שמוכרח דלפרש בא ממה שממעט חתול,

ועל פי זה נראה ליישב לשון הרא"ש דודאי הרא"ש סגי ליה בהך סברא שזהו דרך ישר לפני כל איש שאין להפליג אמוראים במה שאין ההכרח מחייב וא"צ ראיה יותר ולא בא הרא"ש בהוכחה שני' כי אם לחזק הראשונה, והוא דיש להבין דמשני הש"ס לעולם למעוטי חתול וקמ"ל דלא תימא אורחא דמילתא קתני דזאב אורחי' למידרס, יקשה דטפי יש לתנא לאשמועינן הדין דחתול דריס מדאשמועינן אורחא דמילתא אלא די"ל דהתנא קמ"ל אורחא דמילתא והיינו דזאב אורחי' למידרס ואם כן לפמ"ש התו' פא"ט דף מ"ג דהא דחוששין לספק דרוסה ולא אמרינן נשחטה הותרה משום דדרוסה שכיח וא"כ י"ל שפיר דקמ"ל דרוסת הזאב היינו אורחא ומספיקא נמי חיישינן לה משא"כ חתול כיון דלאו אורחי' לדרוס בדקה מספיקא לא חיישינן לה ואי חזינן דדריס הוי דריסה, וא"כ י"ל דהא דלא אמרינן לפי האמת אורחא דמילתא קתני היינו רב לשיטתי' אין חוששין לספק דרוסה אם כן קשיא למאי נ"מ אשמעינן התנא אורחא דמילתא ה"ל לאשמועינן דינא, ומעתה מאלו הפנים היה לנו מקום לומר דלכ"ע זאב דריס בגסה והיינו לדידן דקיי"ל חוששין לספק דרוסה אם כן נוכל לומר דאפילו ר"י נמי ס"ל חתול דריש בדקה ולפי האמת נקט זאב אורחא דמילתא ואם ק בטלה טענת הרא"ש דאין להפליג אמוראי דאפילו נאמר כן מ"מ י"ל דדוקא רב לשיטתו ממעט חתול משא"כ לדידן י"ל אורחא דמלתא לפי האמת וקמ"ל דלא חיישינן מספיקא אבל ודאי חיישינן וא"כ לפי דברינו דמסברא לא אמרינן לפרושי רק מכח הכרח דאי זאב דריס בגסה חתול דריס בדקה וקשיא לת"ק אמאי לא פריש חתול בדקה ואי אמרינן אורחא דמילתא נסתר הכרח זה ובלא ראיה לא אמרינן לפרושי דפשטא דמילתא משמע דפליג וע"ז בא הרא"ש לסתור סברא זו שאם תאמר דמסברא לא אמר לפרושי רק מכח הכרח דליתני חתול בדקה כנ"ל א"כ לפי האמת ימשך מזה שיהיה לחתול דריסה בדקה וזה ודאי אינו במשמע הסוגיא שלא נמצא חולק ע"ז ולכ"ע אין לחתול דריסה בדקה אע"כ לא מהכרח הלזה אמר דלפרש בא וא"כ ממילא כשאין הכרח להפליג האמוראים נקטינן דלא פליגי וממילא אין מקום לקושית הפר"ח:

(ד)

שאר חיות טמאות כו'. הרא"ש סובר דשאר חיות אין להם דריסה והביא ראיה מדפריך ארב דקאמר בבהמה מן הזאב ולמעלה אילימא למעוטי חתול כו' ואמאי לא אמר דקמ"ל דשאר חיות נמי דורסין, ונראה דמשמע לן שאין לעשות כלל מזה שכל החיות דורסין דהא איתא בפא"ט דף כ"ג ע"ב גלוי וידוע לפני הקב"ה שבהמה טמאה מרובה ופרט הכתוב הטהורין א"כ י"ל דאדרבה פשיטא לן דאיכא חיות דורסין ולא קשיא לינקט סתם

חיות טמאות שהרי אין ידועין ואפשר שיש שאין דורסין אבל הידועין לנו י"ל דבאמת כל שלמעלה מן הזאב דורס הוא והא דפריך הא דרוסת הנץ קתני היינו משום דעופות טמאים ידועים ומבעיא ליה שאר עופות טמאים ומשני דיש להם דריסה ומשמע דהיינו לכולם פריך שפיר הא דרוסת הנץ קתני וליתני סתם עופות טמאים דהא הטמאים ידועים הם, משא"כ בחיות שאין ידועין הטמאים לא שייך לדייק כלל מדנקט דרוסת הזאב וגם בדרב לא שייך להעמיד דכל מן הזאב למעלה יש לו דריסה כיון דאין הטמאים ידועים אע"כ רב לא קאמר רק מה שידוע בדורס וקמ"ל דמן הזאב ולמעלה דינו כזאב:

ובהכי ניחא מה שהקשה הרא"ש עוד מאי קמבעי' ליה שאר עופות טמאים אם יש להם דריסה תפשוט ליה מדרב דאמר בעופות מן הנץ ולמעלה משמע דכל שלמעלה מן הנץ יש לו דריסה, ולפי זה לק"מ דודאי קים לן דאיכא דורסין בעופות טמאים אלא דמבעיא ליה אם כולן דורסין ורב לא קאמר רק דבעופות מה שידוע בדורס יש לו דין נץ אם הוא מנץ ולמעלה ומבעיא ליה אי כולן דורסין ובהא רב לא איירי כלל:

ובזה ניחא נמי מה שהקשה הרא"ש אמאי לא פריך אדרב מאי קמ"ל בהא דקאמר בעופות מן הנץ ולמעלה ולפ"ז ניחא דודאי בעופות איכא למימר דקמ"ל דלא תימא דנץ דוקא קתני והיינו שאין שום עוף טמא דורס רק נץ וע"כ לומר דנץ או שבא למעט קצת שאין דורסין או שכולם אין דורסין שפיר קמ"ל רב דאיכא מיהת דורסין חוץ מנץ ולא תימא דנץ ממעט כולהו אבל בבהמה שאין שום דיוק למעט שאר חיות מדנקט זאב מאחר שאי אפשר לשנות סתם חיות שהרי אין ידועות א"כ ממילא י"ל דלא ס"ד כלל למעט חיות ידועות כיון דלא אתי למעוטי כלום בה דנקט זאב ולמסקנת הש"ס באמת כולן דורסין וא"ש בפשיטות דקמ"ל רב שכולן דורסין:

ומ"מ מה שנראה מדברי המחבר שהוא מדברי הטור ורשב"א שהשוה לזאב אין לו דריסה בדקה צ"ע דמפרש"י נראה שכתב למעלה מן הזאב וזאב בכלל משמע דבשוה לזאב נמי דינו כזאב וכן משמע בש"ס דקאמר למעוטי חתול שהוא למטה מן הזאב ואמאי לא קאמר למעוטי שוה לזאב אע"כ דאין חילוק ואפילו נימא דהרשב"א ס"ל דבבהמה דומיא דעופות ובעופות דקאמר מן הנץ ולמעלה ע"כ שוה לנץ אינו כנץ ולא דורס בדרבה מני' מ"מ ה"ל לפסוק עכ"פ דשוה לזאב דריס בדכוותי' עכ"פ וכפי הנראה ודאי גדול כזאב מיקרי אמרי רבי עכ"פ ואיך סתם דלא דריס בדכוותי' וצריך עיון דנראה למחמיר בזה וכן בגסה כארי נמי יש להחמיר שיש לה דריסה אפילו בגסה:

(ה)
ויש לחוש לחומרא עיין ש"ך שדייק בלישנא ומה שתירץ הש"ך ע"ז דחוק דכל יש מחמירין טפי מספיקא לא הוה ולע"ד נראה לפרש לפמ"ש רמ"א בסימן ק"י דספק טריפה שנתערב באחרות כולן אסורות ולא מהני ס"ס וכתב רמ"א הטעם משום דספק ראשון אסור מן התורה א"כ י"ל בכה"ג אם נתערב באחרות שפיר שרינן מס"ס דשמא הלכה כפוסקים דאין לו דריסה בגסה ולא מקרי ספק ראשון אסור מן התורה כיון דאינו אלא לחומרא שרינן התערובות משום ספק ספקא גם י"ל בספק דרוסה לא חיישינן להחמיר היכא דאיכא לספוקי אם נדרסה וגם דעת הרמב"ם נראה שאין דורס רק ארי לבד וכהך פירושו שפירש הכ"מ במ"ש שידרוס ארי וכיוצא בו הבהמה היינו כיוצא בו שיש בו כח לדרוס בהמה והיינו זאב בדקה אבל בגסה ארי דוקא וכמו שסיים שאין דריסה בגסה אלא לארי בלבד ובבהמה דקה כתב מן הזאב למעלה יש לו דריסה ולכאורה קשה מאן פליג ליה בין ארי לזאב ונראה דקשיא ליה קושית הרא"ש דמאי פריך ארב דאמר בבהמה מן הזאב ולמעלה אלימא למעוטי חתול כו' אמאי לא אמרינן דקמ"ל דזאב לאו דוקא והרא"ש דחק למאד בזה אמנם מעומק דברי רבינו הגדול הרמב"ם למדנו לתרץ שמ"ש למעלה אין הכונה בגודל דלאו בגודל תליא מילתא שהרי החתול ונמי' יש להם דריסה וכלב אף שהוא גדול יותר אין לו שום דריסה אלא ולמעלה דקאמר היינו שהוא עז וטורף יותר מן הזאב מעתה בזה אין שום חידוש שמה שהוא עז וטורף יותר פשיטא דיש לו דריסה כ"ש מזאב ולא חדית לן בהא מידי רק למעוטי חתול שאינו טורף כמו זאב מעתה ממילא בארי שהוא העז שבטורפים כפי מה שהוא בכל מקראות גבורת ארי העולה על כולנה א"כ אין למעלה ממנו בשום אופן:

וארווח לן בהא דקאמר בש"ס וכי תימא הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דריס שנדחקו רש"י ותוס' בפירוש הלשון שכפי הלשון דמעיקרא משמע דפשיטא ליה דזאב בגסה לא דריס ולא אתי אלא למעוטי חתול וא"כ קשה למאי דבעי למימר דס"ל לרב דזאב בגסה נמי דריס לא שייך לישנא דהא קמ"ל והוי ליה למימר וכ"ת לרבוי' דזאב בגסה אלא נראה דודאי איכא למימר דקמ"ל דגם שאר חיות דורסין בדקה אלא דסבירא ליה למילתא דפשיטא דרב קאמר מן הזאב ולמעלה היינו כל שהוא עז וטורף כזאב ולמעלה ממנו דורס בדקה ובהא ליכא שום רבותא דמסברא נמי לא נחלק ביניהם וא"כ לא קמ"ל רב מידי וזאב גופי' כבר ידעינן ממתני' בודאי דדריס וא"כ בזאב עצמו אינו רבותא רק אשאר מינים ובהא נמי ליכא רבותא דפשיטא שכיון שהוא כזאב יטרוף ודורס שגם הוא דורס ולזה אמר אלא הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דריס וה"ק בבהמה לא תמצא חלוקה אחרת

רק מן הזאב ולמעלה והיינו כל שהוא כזאב ומן הזאב ולמעלה דורס כל בהמה אפילו גסה ולא איירי בלמטה מן הזאב כלל דלמטה מן הזאב פשיטא דלא דריס גסה והא דלא קאמר בפשיטות דדריסת הזאב אפילו בגסה י"ל דודאי כיון דמסברא אמרינן דאפילו זאב לא דריס בגסה א"כ אגב אורחא קמ"ל דלא תימא שמא יש לחלק דשאר דורסין אין להם דריסה בגסה כיון דהא גופא דזאב דריס בגסה הוא נגד הסברא דהא רבי יהודה ס"ל אפילו זאב לא דריס בגסה וכיון שזהו עצמו אינו סברא פשוטה שפיר יש לומר לקמ"ל אגב אורחא דכולהו דורסין בגסה משא"כ אי איירי רב בדקה א"כ ליכא שום רבותא בדריסת הזאב בדקה וממילא גם בלמעלה ממנו אין רבותא לאשמועינן דבדקה פשיטא דכולהו דרסי שאין חידוש בדריסת הזאב בדקה עד שנאמר אין לך בו אלא חדושו ולזה אמר הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דריס א"כ איכא רבותא בכולהו עכ"פ מארי ולמעלה ליכא א"כ משמע כדברי הרמב"ם דארי דוקא וכן משמע בגמרא דרב גופי' אמר ארי שנכנס לבין השוורים משמע דליכא דריסה רק בארי וכלישנא דרב נמי סבירא ליה דאין לזאב דריסה בגסה:

שם **וחוץ** מהנץ. כתב הש"ך וכ"ש הגס דיש לו דריסה יותר מהנץ, ופשוט הוא וכ"כ פר"ח, ולע"ד עדיפא מיני' קאמינא דכל עופות טמאים כל שהוא למעלה ק הנץ י"ל כיון דבעוף הגס אין לנץ דריסה וכ"ש בגדיים וטלאים ואפילו הכי אהני מה שניקב לחלל לשוויה דרוסה אם כן אין לנו אלא למעט הפחות מנץ דהיינו דכוותי' דיש לומר מדלא הוזכר בברייתא רק נץ שתינקב לחלל י"ל דעופות דשוו לנץ אף דיש להם דריסה בדכוותייהו מ"מ י"ל אפילו לחלל אין להם דריסה בדרבה מיני' אבל מה שהוא למעלה מן הנץ אינו מוכח מן הברייתא דלא אהני דריסת ניקב לחלל בכל דהוא למעלה מנץ עיין מ"ש ס"ם ק"ח:

(ו)

והוא שיקוב כו'. כן דעת הרי"ף והרמב"ם דנץ יש לו דריסה בניקב לחלל עכ"פ. והקשה הב"ח לפי זה היאך מוקי בגמ' איכא דאמרי ברייתא כרבי הוא ובמקום שאין מצילין וקשה אם כן אפילו ניקב לחלל נמי לא הוי דרוסה כיון דליכא ארס וקושיא זו היא לפי פי' התוס' שפירשו דבאין מצילין אין זיהרא ולהכי מתיר אבל לפירש"י שסובר דגם באין מצילין איכא זיהרא רק דלא קלי זיהרא ודאי לא קשיא די"ל בניקב לחלל גרע טפי וכ"כ פר"ח אלא שהאריך בזה ללא צורך, מיהו באמת דחוק הוא כיון דלא קלי זיהרי' באין מצילין גם בניקב לחלל לא יזיק ואם נאמר בניקב לחלל כועס ביותר י"ל בפשיטות אפילו לשיטת התוס' י"ל בניקב לחלל הוי כיש מצילין כיון שניקב בכח עד שהכניס

לעומק בחלל, ומתרנגולת פריך שפיר דאדשא אע"ג דלא הוי בעומק נמי נמצא הארס, מיהו נראה ליישב עוד דודאי הרי"ף ורמב"ם דייקו מדתני עד שתנקב לחלל ורש"י פי' עד שניקבו הדקין וקשה פשיטא דניקב הדקין טרפה והרשב"א פי' דהוי כמחט בחלל הגוף אע"פ שלא נודע אם ניקבו הדקין ואם נימא כפי' זה לא מוכח דיש להם דריסה אבל אם נימא שניקבו הדקין ממש קשה פשיטא וע"כ קמ"ל בניקב לחלל אסור משום דרוסה ומשמע להו דל"ל כפרש"י דאסור משום נקב דא"כ פשטא אלא די"ל כפי' הרשב"א דאין לו בדיקה בפנים מיהו זה תליא בהא אי חוששין לספק דרוסה אבל אם אין חוששין לספק דרוסה ובישב לו קוץ בווושט אין חוששין שמא הבריא ופירש רש"י פרק אלו טרפות דף מ"ג דאין חוששין שמא ניקב ואפילו בדיקה לא צריך א"כ הה"ד בניקב לחלל מהיכא תיתי לחוש לניקב אברים פנימים וע"כ לומר דמשום דרוסה נגעו בה וא"כ י"ל לאיכא דאמרי דמשני באין מצילין וי"ל דהיינו למ"ד חוששין לספק דרוסה י"ל בניקב לחלל צריך בדיקה באברים פנימים אבל לא משום דרוסה דבאין מצילין אין זיהרא אלא דמוכח ממ"ד דסבירא ליה אין חוששין לספק דרוסה ועולא ס"ל דלא חישינן שמא הבריא וע"כ מוקי לה משום דרוסה ואם כן ודאי בהא לא פליגי ולכ"ע יש דרוסה בניקב לחלל:

ויש ראיה לרי"ף ממה שהקשו התוס' אמאי לא מוקי נמי בלישנא קמא הברייתא כרבי ובאין מצילין, ולפי זה ניחא דהש"ס בעי לשנויי לכ"ע למ"ד אין חוששין לספק דרוסה אם כן ל"ל דמיירי באין מצילין דאם כן כי ניקב לחלל מאי אהני כיון דאין לו ארס וכקושית הב"ח, ועוד נראה דודאי קשה לפי' רשב"א דבנקב לחלל הטעם משום נקב דקשה למאי דמוקי באין מצילין אם כן ליכא ארס כלל ואמאי קרי ליה דרוסה, לכן נראה דבלא"ה יש להבין במאי פליגי באין מצילין אי איכא זיהרא הא אפילו ודאי דרוסה יש לה בדיקה ואם מוצא זיהרא ודאי גם רבנן מודו דשור שחוט לפניך לכן צ"ל דפליגי אי בעי בדיקה דלרבנן באין מצילין לא חיישינן לזיהרא וא"צ לבדוק כלל, מיהו אם בדק ומצא ודאי רבנן מודו דודאי קשה לעשות פלוגתא רחוקה בין רבי לרבנן, והשתא י"ל דלעולם אין ו דריסה באין מצילין וא"צ בדיקה מיהו בניקב לחלל דבלא"ה צריך בדיקה באברים פנימיים משום נקב א"כ ממילא יתכן בה דריסה אם רואה רושם דרוסה דבהא מודו רבנן לרבי אי חזינן ריעותא אלא מיהת למ"ד אין חוששין לספק דרוסה אין חוששין כלל לנקב וא"כ קשה מהא דעד שתינקב לחלל ע"כ משום דריסה הוא וא"כ י"ל דאידך שינויא אזיל למ"ד חוששין לספק דרוסה שפיר י"ל כאמור בדרך ראשון דלא מוכח הדין רק ממ"ד אין חוששין לספק דרוסה דמוכרת לפרש מטעם דרוסה דלנקב לא חיישינן מספיקא גם י"ל בפשיטות דהרי"ף קשיא ליה קושית התוספות לוקמא כרבי לכן ס"ל אדרבא מיהא גופא

דקשיא א"כ אפילו ניקב לחלל נמי כיון דליכא ארס, וזהו דוקא בס"ד דלא ידע לחלק בין הצלת עצמה אבל למאי דמסיק דהצלת עצמה כהצלת ארים דמי אם כן י"ל כשניקב עד לחלל מסתמא היתה משתמטת להציל עצמה והוי כיש מצילין ולק"מ:

אלא דקשיא על שיטה זו מהא דאמרינן עלה דרב אילימא למעוטי חתול תנינא דרוסת הזאב וקשה נימא למעוטי חתול שאפילו ניקב לחלל אין דריסה באימרי רברבי וזה לא מוכח ממתניתין, ובפרש"י שם מדנקט עד שתינקב לחלל ש"מ שאין ארס שלה מזיק אפילו לעופות ותמהו מהרש"ל ומהרש"א דהא נץ ודאי דריס בעופות, ונראה דרש"י נתכוין ליישב קושית התוס' שהקשו דלוקמה באימרי רברבי, לכן י"ל דודאי ברייתא סתמא נקט משמע שאין מציאות דריסה בהם רק ניקב אלא בנץ לא"ה התנא צריך לפרש דמשנה שלמה הוא אלא דלא קאמר אלא דדריסת חתול נץ ונמיה היינו מה שלא הוזכר בהם דריסה אין בהם שום דריסה א"כ ממילא אפילו עופות בכלל מאחר שלא נזכר דריסה לחתול לכן לא מוקי באימרי רברבי כיון דהברייתא כיילא בכיילא רבה משמע שאין בהם שום דריסה חוץ מנץ שסמך על משנתינו ואינו צריך לפרש ול"מ:

ולשיטת התוס' נראה ליישב ג"כ דמשמע לי' מדהוזכר דרוסת חתול נץ ונמי' עד שתינקב לחלל מוכח ממילא אי נקט בברייתא מין א' שאין לו בהם דריסה משמע דבפחות יש להם דריסה ואי מוקי באימרי רברבי אין להם דריסה ונקט נץ בהדייהו, א"כ יהי' משמע דנץ נמי באימרי זוטרא יש לו דריסה, וא"כ תקשי אמאי לא אמר רב חסדא ג"כ נץ דיש לו דריסה באימרי זוטרי, ואם נימא דנץ קיל מחתול ונמי' א"כ איך כיילא ברייתא נץ וחתול בהדי אימרי רברבי כיון דנץ אפילו באימרי זוטרי אין לו דריסה אלא ודאי ברייתא נמי באימרי זוטרי אבל למאי דמשני באין מצילין לא קשיא דהא נץ אפילו ביש מצילין לו אין לו דריסה בגדיים וטלאים די"ל לפי שיטת התוס' דס"ל באין מצילין ליכא זיהרא א"כ ממילא דנץ דאית לי' זיהרא אפילו אין מצילין כדמוכח ממתני' ממילא אין חילוק בין יש מצילין לאין מצילין וא"ש, מיהו לפירש"י י"ל דס"ל באין מצילין איכא זיהרא אלא שאין מזיק א"כ אי מוקי ברייתא באין מצילין משמע דנץ נמי יש לו דריסה בגדיים וטלאים ביש מצילין ורב חסדא דלא נקט נץ היינו משום דאיירי אפילו באין מצילין וא"כ קשה על הפוסקים שפסקו דאין לנץ דריסה בגדיים וטלאים אפילו יש מצילין דהא להך לישנא יש לנץ דריסה במקום שיש מצילין דומיא דחתול ונמיה דאיירי דוקא באין מצילין, מיהו י"ל דמוכח כן דאל"כ לרבנן דלא מפלגי בין יש מצילין לאין מצילין אין לנץ דריסה בגדיים וטלאים אפילו יש מצילין, ולברבי דמקיל יהי' לנץ דריסה בגדיים וטלאים ביש מצילין והוו סברות הפוכות דודאי מתני' דלנץ אין דרוסה רק בעוף הדק ליכא מאן דפליג עלה

אע"כ גם לפרש"י אין לנץ דריסה בגדיים וטלאים אפילו ביש מצילין דהשתא תו לא הוי סברות הפוכות:

(ז)
הנץ יש לו דריסה אפילו בעוף גדול ממנו כו' עכ"ל. דע שהרמב"ם השמיט דין גס וסתם וכתב דמשמע דבכל עופות יש לנץ דריסה, ותמהו עליו דבהדיא איתא במתני' דרוסת הנץ בעוף הדק והגס בעוף הגס, והפר"ח דחק להליץ בעדו ע"ש ואין להאריך בסתירת דברים דחוקים, ויותר י"ל דקשיא ליה להרמב"ם לאידך לישנא דפסקינן כוותי' דדרוסת הנץ בדרבה מיני' ושאר עופות טמאים בדכוותייהו וא"כ קשה איך נקט בעוף הדק וע"כ תפרש בעוף הדק היינו בגס שבדק וכמ"ש הרשב"א וא"כ תאמר שנץ אין לו דריסה אפילו בדק שבגס וזה ודאי נגד השכל שלא יהי' לנץ דריסה באפרוחים ואי אמין קאי לא יהי' לנץ דריסה אפילו באפרוח בן יומו, ואיך יתכן שידרוס תורים ובני יונה אבל לא אפרוח קטן, לכן דעת הרשב"א דבאמת בקטנים דורס וכמ"ש רמ"א, וקשה אי קאי אמין אימעט נמי דק שבגסה כמו בדרוסת הזאב בדקה דממעט אפילו דקה שבגסה כגון עגלים, דבשלמא ללישנא דדרוסת הנץ בדכוותי' א"כ אורחא דמילתא קתני בעוף הדק שהוא דכוותי' יש לו דריסה והגס קאי אמין נץ גס כמ"ש הרשב"א פלקין או אסטור א"כ באמת אין חילוק בנץ רק בין דכוותי' לרבה מיני' ולעולם כל מינים דכוותי' דורס ורבה מיני' לא דריס שפיר יש לפרשו על המין אבל למאי דמפרש דנץ דריס רבה מני' בעוף הדק אם תימצי לומר דאמין קאי איך ממעט נץ ממין גס לגמרי כיון דדריס בדרבה מיני' במין דק משמע דאימעט מין גס לגמרי וזה אינו, לכן מפרש הרמב"ם להך לישנא מפרשינן מתני' כרוך ותני דרוסת הנץ בעוף הדק והגס בעוף הגס ר"ל בין בדק בין בגס שבעוף הגס יש לו דריסה והיינו כל העופות והא דלא נקט סתמא דרוסת הנץ היינו למעוטי שאר עופות אפילו בדק שגדול מהם אין לו דריסה להכי נקט דרוסת הנץ בעוף הדק ולעולם קאי והגס אנץ ועוף הגס לומר שדורס כל העופות, ולפי זה נראה דלא גרס הרמב"ם במתניתין ודרוסת הגס אלא והגס בעוף הגס ושפיר יש לפרש כמ"ש, אי אפשר שיפרש הרמב"ם דרוסת הנץ בעוף הדק לא קאי אנדרס אלא אעוף הדק שבטמאים הנץ הוא הדורס ודרוסת הגם בעוף הגס שבנדרסין שניהם דורסין אפי' עוף הגם והיינו דכוותי' וס"ל לפרש הבעיא דשאר עופות טמאים היינו אותן שלמטה מן הנץ וכמ"ש הר"ן אבל מן הנץ ולמעלה ודאי דרים דכוותי' והיינו מתני':

(ח)
אבל לא בעוף שהוא גדול מהם. מלשון זה משמע אפילו עופות טמאים שהם למעלה מן הנץ אין להם דריסה בעוף שגדול מהם, והא דאמר רב בעופות מן הנץ ולמעלה היינו שיש

להם דריסה בדכוותייהו ודעת הרשב"א כן הוא אבל בגס ס"ל דלמעלה מן הגס יש לו דריסה בכל עופות אפי' בגדול ממנו והוא תמוה דמאן פליג ליה אי ס"ל למעלה מן הגס כגס למה לא נימא למעלה מן הנץ כנץ, וכבר כ' עליו הפר"ח שאינו מחוור ותימה גדולה על המאור הגדול הרשב"א, ויגעתי ומצאתי ישוב לדברי הרשב"א דודאי לישנא דש"ס דקאמר שאר עופות טמאים בדכוותייהו נץ בדרבה מיני' דחוק לפרש דקאי דוקא על עופות טמאים דדמיין לנץ בכמות, ועוד דהל"ל נץ ולמעלה ממנו בדרבה מיני', לכן נראה דודאי אם נימא כסברת הרשב"א דשאר עופות טמאים אפילו שהם גדולים מן הנץ אין להם דריסה בדרבה מינייהו ע"כ לומר דארס הנץ חזק הרבה משאר עופות טמאים, אבל אם נאמר דכל שגדול מנץ אית ליה ג"כ דריסה בדרבה מיני' אפילו טובא כל שהוא מן הדק אין חילוק בין ארס הנץ לשאר עופות טמאים רק שמעט חזק ארס הנץ יותר, והתנא דמפרש דרוסת הנץ ולא פרט דרבה מני' משום דכ"ש הוא דרבה מני' יש לו דרוסה, והשתא נראה דס"ל להרשב"א אי קים ליה דהגם שהוא מין אסטור או פלקין כמ"ש הרשב"א הוא קרוב בגודל לעוף הגס, והשתא קשיא אם איתא דלמעלה מן הנץ דריס דרבה מיני' ג"כ במין הדק, א"כ כ"ש דשאר עוף טמא דגדול כמו הגס כיון שקרוב בגודל כעוף הגס אמאי לא יהי' לו דריסה הא גם שאר עופות טמאים יש להם כח לדרוס דרבה מיני' אפילו רבה מיני' טובא כ"ש עוף טמא כמו הפלקון שקרוב בגודל לעוף הגס שיהי' לו דריסה גם בעוף הגס אלא ע"כ חוץ מנץ לא דריס דרבה מני', ואם כן דוקא הפלקין יש לו כח לדרוס עוף הגס אע"ג דרבה מני', רק נץ כיון דעוף הגס רבה מני' טובא אין לו כח לדרוס, וזהו דוקא בגוף הדק אבל כל שהוא למעלה מן הגס אין לנו הוכחה שלא ידרוס אפילו גס שבגסין, דאין להוכיח ממה שפרט התנא הפלקון די"ל כ"ש דרבה מיני' שיש לו ארס חזק יותר אבל בנן אין לומר דרבה מיני' יש לו ארס חזק יותר, דא"כ עוף טמא שגדול כמו הפלקין יש לו לדרוס גם עוף הגס, אע"כ קים ליה לתנא דעופות שהם כמו הפלקין אין להם כח לדרוס עוף הגס, והיינו משום דלמעלה מן הנץ נמי אין לו דריסה בדרבה מני', ודברי הרשב"א מזוקקים, כמה עמקו מחשבותיו, ותימא על הפר"ח למאי דפשיטא ליה הכי דלמעלה מן הנץ דינו כנץ לגמרי אם כן אמאי כתב בסק"ח דכ"ש הגס שדורס בגדיים וטלאים בהגיע לחלל דהא אפילו למעלה מן הנץ נמי כנץ חשיב ליה:

ודע שלפי דעת הרא"ש אין לשום עוף טמא דריסה בדרבה מיני' רק הנץ בדק וגם בעוף הגס ודבריו מוכרחים לפי פירושו שסובר ששאר חיות אין להם דריסה בבהמה אפילו בדקה רק הזאב והארי הה"ד בעופות אין כאן רק נץ וגס והפר"ח כתב שדברי הר"ן עיקר שמפרש הבעי' דשאר עופות טמאים היינו בלמטה מן הנץ דלמעלה מן הנץ כבר אמר

רב בעופות מנץ ולמעלה ואני אומר כי מעומקא דסוגיא יראה פירוש הרא"ש עיקר רק לפי שדבריו סתומים קצת וצריכים ביאור ע"כ דחו שיטתו ובאמת דברי הר"ן דחוקים דאיך קאמר סתמא שאר עופות טמאים ולא זכר דברי רב כלל דמנץ ולמעלה פשיטא לי' דיש להם דריסה ואיך רמיזא בשאלה לשאר עופות טמאים דלמטה מן הנץ קאמר, ותו אם איתא דבעי רב לאשמועינן מידי מלמעלה א"כ מאי שקיל וטרי אמן הזאב ולמעלה אילימא למעוטי חתול תנינא, אימא דלא אתי לאשמועינן אלא דשאר מינים שלמעלה מזאב יש להם דריסה ג"כ וזה לא שמעינן ממתני' ומזה נראה כדברי הרא"ש וביאור דבריו דה"ק רב דבמתני' הוזכרו שני דורסין זאב וארי ולזה קאמר בבהמה אין דורס רק זאב שנזכר במשנה וגם למעלה שנזכר במשנה היינו דורס שלמעלה מן הזאב שהוא ארי כלומר שאין דורס רק זאב ולמעלה היינו הדורס שלמעלה מזאב והוא הארי שנזכר במשנה וא"כ אין במשמע דברי רב שמרבה שום דורס אחר רק ה"ק בבהמה אין דורס רק זאב וארי שהוא למעלה מן הזאב בדורסין וא"כ אין דברי רב לאשמועינן לרבות בדורסין כי אם למעט למטה וא"כ גם בעופות לא קאמר רב אלא אין לך בדורסין בעופות רק נץ וגס שהוא דורס שהוא למעלה מן הנץ ולהכי מבעי' ליה שאר עופות טמאים אי נימא דרב ממעט להו לגמרי ולא אשמועינן רב מידי בלמעלה רק איידי דבהמה נקט וכמ"ש הרא"ש בתחילת הסוגיא בתירוץ שני דקמ"ל דלא נימא אורחא דמלתא נקט קמ"ל דנץ וגס דוקא קאמר ואין לך דומים לאילו ולפום מסקנא דשאר עופות טמאים נמי דורסין לא קאמר רב רק דכולהו לא דמי לנץ וגס ואין בדורסין שידרסו דרבה מני' רק נץ וגס ומזה יצא לו להרא"ש להכריע דעופות טמאים שלמטה מן הנץ אין להם דריסה כלל דא"ת שגם עופות שלמטה מנץ ג"כ דורסין ה כא קאמר בעופות מן הנץ ולמעלה משמע דלמטה מנץ אין דורסין כלל דאי תימא דלמטה מנץ דורסין ג"כ א"כ אין חילוק בין למטה מנץ ללמעלה מנץ ואף דלשיטת הרא"ש מנץ ולמעלה אינו כלל יתר מינים רק נץ וגס מ"מ בשלמא בבהמה דלפי האמת אין דריסה רק בזאב וארי אין במשמע דלמעלה שום דורס רק ארי ולא אתי רק למעוטי למטה מזאב דהיינו חתול אבל בעופות כיון דלפי האמת יש דריסה בשאר עופות טמאים עכ"פ בדכוותי' א"כ אין להעמיד בלשון רב רק למעוטי למטה מנץ כמו בבהמה דממעט חתול וא"כ לא שייך לומר שממעט למטה מנץ שאין לו דין כמו נץ דהא גם למעלה מנץ לפי האמת דעיקר דורסין למעלה מנץ חוץ מן הגס והיינו בדכוותי' א"כ ליכא למימר דאתי למעוטי למטה מן הנץ דלא דריס אלא זוטרי מינייהו דהא אפילו למעלה מן הנץ שאר דורסין שאינם בכלל גס אין דורסין רק זוטרי מיניהו ואיך אשמועינן רב למטה מנץ בדזוטרי במה דאפילו למעלה כה"ג אין דורס אלא זיטרי

אע"כ למטה מן הנץ לא דריס כלל ואתי למעוטי למטה מנץ דומיא דלמטה מזאב ולפ"ז תו לא קשיא מה שהקשה בתחילת הסוגי' מאי קמ"ל רב במן הנץ ולמעלה דטובי קמ"ל דמן הנץ ולמטה לא דריס כלל ומה שלא תירץ הרא"ש כן בתחילת הסוגיא הוא משום דמשמע ליה מדבעי' בשאר עופות טמאים אם יש להם דריסה ולא פשיט מרב משמע דמרב לא מצינן לאוכוחי כלל דריסה בשאר עופות טמאים די"ל דלא דרסי כלל רק נץ וגס שהוא למעלה מנץ א"כ לא אשמועינן רב במן הנץ ולמעלה מירי דמן הנץ משמע דקמ"ל דלמטה מן הנץ אין דריסה ואי תימא דשאר עופות טמאים אפילו למעלה מנץ אין להם דריסה אין רבותא למעט למטה מנץ א"ו דאכתי לא נחית הרא"ש לברורי הך מילתא אבל לפי האמת פשיטא דרבותא הוא דלמטה מן הנץ אין לו דריסה כלל מעתה קמה לה שיטת הרא"ש דאין שום עוף טמא דורס בדרבה מיני' רק נץ וגס ולמטה מנץ לא דריס כלל ויש להפליא על הטור שבתחילה הביא דברי רשב"א שלמעלה מן כגס הוא נגס לדרוס אף דרבה מיני' והרא"ש כתב כהדיא ז"ל מן הנץ ולמעלה דהיינו גס דרסי אף בדרבי מינייהו ושאר עופות טמאים בדכוותייהו ע"כ משמע בהדיא דאין שום עוף דורס דרבי מיני' רק הגס דהא לא חילק כלל בין מן הגס ולמעלה למן הנץ ולמעלה וכי היכא דמן הנץ ולמעלה אין לו דין נץ רק שאר עופות טמאים ה"נ מן הגס ולמעלה אין לו דין גס, ולא דריס בדרבי מיני', וזה ברור וכן נראה מדברי הטור גופי' ברמזים:

ובאמת יש לתמוה על הרשב"א כפי סברתו דלמעלה מן הנץ נמי לא דריס דרבה מני' א"כ איך אמר רב א הנץ ולמעלה למעוטי למטה מן הנץ הא אין למטה מן הנץ קיל יותר מלמעלה מן הנץ דהא נמי דריס דכוותי' בשלמא לשיטת הר"ן י"ל דזהו החילוק דלמעלה מנץ דריס אפילו דרבה מיני' משא"כ למטה מן הנץ אבל לשיטת הרשב"א מאי קמ"ל דמן הנץ ולמעלה מה בין למעלה מנץ ללמטה מנץ ודבריו בתה"ק יש לפרש שכתב וכל שהוא מן הגס ולמטה יש לפרש שסובר כשיטת הרא"ש דלמטה מן הנץ לא דריס כלל רק בחדושיו צ"ע:

כללא דמילתא שהשיטה המוחוורת לעומקא דשמעתא היא שיטת הרא"ש דלמעלה מזאב אין דורס כלל רק ארי וכן למטה מן הנץ לא דריס כלל דהכי רהיטא דשמעתא דרב לא קמ"ל לא בלמעלה מן הזאב ולא בלמעלה מן הנץ ומקום הניחו לי בהבנת דעת הרא"ש העמוקה ורחבה מני ים אבל לדינא פשיטא שאין תלמיד כמוני מכריע נגד גדולי הפוסקים אלא מיהת חזי לאיצטרופי דעת הרא"ש לשאר צדדין לפי מה שבררנו ת"ל דבריו כי לפי דעת כולם נחשבה סברת הרא"ש כמעט בגדר הדחוי נגד כל הפוסקים

החולקים עליו בשאר חיות שלמעלה מן הזאב ולפי ענ"ד דבריו דברי אלקים חיים עטרה לרא"ש וקלורין לעינים:

(ט)
בעוף שכמותם כו' בעוף שגדול מהם משמע אפילו מין הדורס גדול כמו מין הנדרס רק שהדורס קטן מן הנדרס ג"כ אין לו דריסה דודאי אין כל המין שוה בגידול ובטור כתב אבל לא במינים הגדולים מהם וכן כתב הרשב"א בקצר ויש בזה להקל ולהחמיר וצ"ע דפשט הש"ס והפוסקים דתלי' בגודל כמות הדורס נגד הנדרס:

(י)
בין אין באים להצילו בכל הדורסין כל הפוסקים מודים דאין חילוק רק בדרוסת חתול ונמי' דעת כה"ת דקיי"ל כהך לישנא דדוקא ביש מצילין אית להו דרוסה אבל לא באין מצילין וגם הרא"ש דעתו נוטה לפסוק כהך לישנא וכתב ראיה לזה ז"ל דלישנא בתרא דחיקה הוא משום דבעי לפלוגי לברבי בנץ בין דריסת עוף הדק לדריסת גדיים וטלאים ועוף הגס וזהו דוחק גדול דאית ליה דריסה בכולהו ואין לו דריסה שוה בהם לזה דוקא במצילין ולזה אף באין מצילין עכ"ל, נראה מדבריו דס"ל למאי דמסיק ברייתא באין מצילין כולהו איירי בחדא גווני דנץ נמי יש לו דריסה ביש מצילין אפילו בגדיים וטלאים, לכן צריך לחלק בנץ דבעופות אית ליה דריסה אפילו באין מצילין ובגדיים וטלאים דוקא ביש מצילין ונ"ל שצ"ל אין שוה בהם ור"ל בנץ אין שוה שהרי בגדיים דוקא במצילין יש לו דריסה ובעופות יש לו דריסה אפילו אין מצילין ולפ"ז לדבריו נץ יש לו דריסה בגדיים וטלאים לאידך לישנא ולפענ"ד דבריו מגומגמים בזה דאין שום אחד מהפוסקים שיסבור דנץ דריס גדיים וטלאים אפילו מצילין ואי ללישנא בתרא יש לו דריסה בגדיים וטלאים ביש מצילין ה"ל להחמיר ביש מצילין ואפילו הטור לא הזכיר דעתו בזה וגם ללישנא קמא דמוקי דרב חסדא ביש מצילין ורב חסדא לא נקט רק חתול ונמי' משמע דנץ לא דרים גדיים וטלאים אפילו ביש מצילין ויותר ה"ל לומר לדעת התוס' דנץ אפילו ביש מצילין אין לו דריסה בגדיים וטלאים א"כ לא הוו דומיא דנץ דנץ אפילו ביש מצילין אין לו דריסה אבל ללישנא קמא ניחא דכולהו שוין שאין להם דריסה אפילו ביש מצילין ור"ח ס"ל כדרבי והרשב"א בחידושיו תמה על סה"ת דלמסקנא דש"ס אין חילוק בין יש מצילין לאין מצילין ואין זו תמי' שכבר מבואר מדברי הרא"ש שפוסק כלישנא קמא וגם מה שאמ' דבעופות לעולם יש לחתול דריסה אפי' אין מצילין תימא על תמיהתו דלתוס' באין מצילין שאין לו ארס פשיטא שאפילו עופות לא דריס ואפילו לפרש"י שסובר באין מצילין אית לי' זיהרא ולא קלי הא רש"י נמי ס"ל דגם בעופות אין לו דריסה וגם מה שסובר רשב"א מהא דאמרינן ספק כלבא ספק שונרא אימור כלבא על שתיק כו' דקאי

אשונרא רש"י פירש להדיא איהו קמעוהי נוהם והיינו לארי דנוהם הוא לארי א"כ משמע דלא אירי בחתול ואדרבה מדאתחיל בחתול וסיים בארי משמע דבחתול אין דריסה כדברי סה"ת ואמת שלשון רש"י צ"ע דביבמות דף ע"א פ"ב פרש"י מעוי צועק ע"ש ובאמת נראה לפי שיטת ריב"א שהביאו התוס' שבת דף מ"ב ע"ב דבכל איכא דאמרי לישנא קמא עיקר הדבר ברור דבאין מצילין אין דריסה לחתול וברא"ש פ"ק דע"ז דף ז' תמצא מחלוקת בזה ועיין בספר גט פשוט בכללים כלל ז' ואין כאן מקום להאריך דכאן י"ל לפסוק כלישנא קמא מטעם שכתבו התוס' דלישנא בתרא דחוק או כמ"ש הרא"ש וקצת ראי' לה מהא דבב"ק דף ט"ו ע"ב אמרינן בשונרא דאכול תרנגולה משונה הוא ולא מגבינן בבבל והנ"מ ברברבי וכו' ואם איתא שהחתול דורס תרנגולים א"כ משעת דריסה דעכ"פ עשאה טריפה ודרים דאורחי' למידרס ואמאי לא יגבו בבבל ומשמע מזה דסוגיין דאין דריסה לחתול באין מצילין וכל הפוסקים פסקו כן לענין ניזקין א"כ משמע דבאין מצילין לאו אורחה למידרס וצ"ע, וא"ת אכתי ה"ל לפלוגי דביש מצילין אורחא הוא די"ל משום יש מצילין לא מחייב בנזקין כיון דמעצמו לא הי' מזיק לא הוה מועד משום הכי וצ"ע גם בזה ואפשר לומר דלכ"ע חתול לאו אורחא למידרס ולא פליגי אלא אי חזינן דדריס אי אית ליה זיהרא או אין לו זיהרא או אי קלי זיהרא ולהכי פרש"י איהו קמעוי אארי קאי ומה שהקשתי לעיל מיבמות דפירש מעוי צועק נראה דרש"י דייק דכאן ע"כ אין הפירוש כן מדקאמר אי קמעואי ואינהו מקרקרן ולא קאמר חד לישנא בתרווייהו משמע דמעואי כינוי לצעקת ארי מיהו מצאתי סעד לדברי הרשב"א דמקרקרין משמע אתרנגולים דבקדושין דף ל"א פרש"י קרקר להם כמו שמקרקרין לתרנגולים ולפ"ז כינוי מעוהי אצעקת חתול קאי ויש לומר דרש"י הוכרח לפרש כן מטעמא דפרישית דחתול לאו אורחא למידרס וא"כ מספיקא לא חיישינן ודריסת חתול דלעיל דוקא בחזינן דדריס, ועיין ב"ק דף י"ו ע"ב דמפלגינן נמי בין דרס ואכל ומשמע דבכל גווני חתול לאו אורחא למידרס וצ"ע, ועיין בסמוך ס"ק י"א:

(יא)

שחתולים שלנו בני תרבות כו' כן למדו הרשב"א והר"ן זכות על המנהג שאין חוששין בחתולים שנכנסין ללול של תרנגולים משום שחתולים הללו בני תרבות הם, וכן נלענ"ד משמעות בב"ק דף פ' ע"ב דדריס רב חתול מותר להורגו ואסור לקיימו וע"ש דמחלק בין אוכמא לחיורא עכ"פ שבזמן הש"ס הי' חובל ומזיק יותר מבזמן הזה, וכבר הסכימו האחרונים דבהכה לחוד נמי יש לחוש ובאמת שכיח טובא שהחתול מכה בתרנגולת ואין איש שם על לב וכמ"ש הב"ח והט"ז הגם שיש בזה ללמד זכות כי מעולם לא שכיח

שימית החתול כי אם תרנגולים קטנים, והנמיה כמדומה לי שהוא הנקרא טחור"ז, ובפרמ"ג בשם תשובת הב"ח משמע שהטחו"ר הוא ברדלס ומדמה ליה לחולדה כמ"ש מקום שחולדה וברדלס מצוים שם פסחים דף ט' ועיין פי"ח דאהלות בתי"ט שם, עכ"פ נודע שזה דרכו להמית אף שהוא קטן מן החתול וא"כ אפשר לומר שאהני ליה מה שהוא בן תרבות שאין כחו וכעסו חזק כ"כ להמית עוף הגס בזיהרי', וכן באמת שכל חיות היער הם חזקים וטורפים יותר מן חיות הישוב וא"כ כיון שמצינו חילוק בין יש מצילין לאין מצילין דלא אלים זיהרי' כמו כן יש לחלק כשהוא בן תרבות דאהני ליה ג"כ לענין זה, וקצת סמוכין לזה מהא דבתענית דף ך"ה דר"ח בן דוסא אמר דליתי דובי בקרנייהו וקשה היאך הכניס העזים בספק דרוסה די"ל מעיקרא נדרסו ואחר כך נתחזקו העזים והביאו הזאבים דודאי לא היה סומך על הנס במה שהוא נגד הדין אלא ע"כ כיון שאין כח הדורס חזק על הנדרס אין חשש, מיהו יש לדחות דמדינא אית להו בדיקה בחוץ לפמ"ש הש"ך לקמן, וסמך על זה שיבדקם אח"כ ולא ימצא פצע וחבורה ומכת דריסה וצ"ע כי אין בכל זה כדאי להקל, ועיין מ"ש בסקי"ד:

גם במסכת כלים פ"א משנה ה' עור הלב של קטן ופי' הרע"ב שלא יכנו החתול על לבו וימות והוא מפירוש רבינו שמשון, אלמא שהי' בזמן ההוא החתול טורף ומחבל שאין כן בזמן הזה דלא שכיח שימית עוף הגס, עכ"פ יש קצת סמוכה לסה"ת ללמד זכות עכ"פ באין מצילין:

אלא דקשה לכאורה לסברת סה"ת מהא דחולין דף נ"ג בעי מני' רב כהנא מרב יש דריסה לחתול כו' א"ל אף לחולדה יש דריסה יש דריסה לחולדה כו' א"ל אף לחתול אין דריסה יש דריסה לחתול ולחולדה א"ל לחתול יש דריסה ולא קשיא הא בעופות יש דרוסה אפילו לחולדה ובאימרי רברבי אף לחתול אין דריסה ובאימרי זוטרי יש לחתול דריסה ולא לחולדה, ולדעת סה"ת קשה לוקמי כלהו בגדיים וטלאים ובאין מצילין אף חתול אין דריסה וביש מצילין יש לחתול דריסה ולחולדה אין דריסה בגדיים וטלאים ובעופות גם לחולדה יש דריסה:

ונראה ליישב דבלא"ה התו' שם בשם ריב"ם מפרש דכל הנך בעיות הוי בכמה זימנין מתחילה הי' עובק בעופות כו', ונראה לפי שהוקשה להתו' כיון דכבר השיב לו אף לחולדה מאי קמבעי' ליה תו יש דריסה לחתול, ובזה ניחא מה שדייק מהרש"א בפ' תולין על לשון התו' שם שהביאו שם בשם ריב"ם כשהי' עוסק באימרי הי' שואל לו אם יש דריסה לחולדה ודייק מהרש"א למה לא נקטו התו' תחילת הבעיא [בחתול] בחולדה דמיירי בעופות, ולפי זה ניחא דהתו' נקטו מה שעיקר הקפידא חל עליו שזה עיקר דיוקם

דזה עיקר קושיתם למה שאל על חולדה מה שכבר השיב לו דאף לחולדה יש דריסה והך בעיא מוקמינן באימרי רברבי, ומהר"ם שיף הקשה א"כ למה לא שאל לו על חתול כיון דקמייתא בעי בעופות, ולפ"ז ניחא דהא דלא בעי על חתול באימרי רברבי די"ל דפשיטא ליה דיש לחתול דריסה גם באימרי רברבי רק דמעיקרא מבעיא ליה אם יש דריסה לחתול היינו במקום שיש מצילין שבודאי יש לו זיהרא אלא דמבעיא ליה אי קלי זיהרא דשמא ס"ל כרבנן דברבי דאית ליה זיהרא ולא קלי ואחר שכבר השיב לו דקלי זיהרא י"ל כיון דאית ליה זיהרא טובא כדמוכחינן מתרנגולתא דרב כהנא גופי' י"ל דמסברא ס"ל דיש לו דריסה אף באימרי רברבי לכן לא בעי תו בחתול די"ל דאיהו ס"ל דודאי כיון דאית לי' זיהרא טובי ודאי דריס גם באמרי רברבי ורב ס"ל דמ"מ אין לו דריסה ברברבי וא"ש, וא"כ תו לא קשי' דנוקמה הא דאמר לחתול אין דריסה היינו באין מצילין ומה שהשיב לו בתחילה דלחולדה יש דריסה הוא ביש מצילין ובעופות ובעי' שני' באין מצילין בחולדה דא"כ קשה דה"ל למיבעי נמי בחתול, ואין לומר דפשיט' ליה דחתול יש לו דריסה אפילו באין מצילין דהתו' לשיטתי' אזלי דס"ל באין מצילין ליכא זיהרא כלל א"כ ליכא למימר דפשיטא ליה דהא באין מצילין ליכא זיהרא כלל וא"ש ולק"מ:

(יב)

למקום צר. כ"כ הפוסקים דבמקום רחב אימור לא השיגם, ונלע"ד קצת סמוכין לזה דבס"פ הפועלים דף ק"ג ע"ב רועה שהניח עדרו ובא ארי ודרס כו' אין אומרים אילו היה שם הי' מציל אלא אומדין אם יכול להציל חייב ואם לאו פטור וקשה אפילו אינו יכול להציל אילו הי' שם הי' רואה הנדרסין והיו מותרין אותן שלא נדרסו משא"כ עכשיו כולם אסירים אלא ודאי במקום רחב לא חיישינן רק אותן שרואין שנדרסו על זה אם אין יכול להציל פטור דלא מהני מה שיהי' שם, ואין לומר דשם מיירי שקטע רישא דחד מינייהו דסתמא קתני בברייתא:

(יג)

אבל אם דרס אחרים. כתב הש"ך ומשמע כל שנמצאים קצת נדרסים אפילו לא ידעינן שדרסן אחר שהרג א' מהן כולם אסורים, ובפר"ח ביאר הטעם דממה נפשך אם הרג ואחר כך פצע הרי לא נח רוגזי' ואם דרס תחילה הרי לא ידעינן הי מינייהו דרס ע"כ, ולא הבנתי ממה נפשך זה דכיון דבמצא הרוג חד מנייהו לא חיישינן שדרס תחילה קודם שהרג א"כ גם כאן נמי דראינו נדרסין י"ל שלא דרס רק אותן שראינום נדרסין ושוב קטל חד מנייהו ונח רוגזי', וצ"ל כמ"ש הר"ן הובא בט"ז דבשלמא בקטל חד מנייהו לא חיישינן שדרס מעיקרא דכיון שהם עומדים במקום שיכול לדרוס איזה מהם שירצה אמרינן זה דרס ראשונה והרגו ע"כ, א"כ י"ל דבעינן הוכחה שלא דרס שאילו דרס קודם היה הורג מה

שדרס כמו שהרג, אבל השתא דחזינן דדרס ולא הרג י"ל שדרס עוד יותר קודם שהרג אלא דלענ"ד דברי הר"ן צ"ע דאם כן אם יש בנדרסים גדולים וקטנים וההרוג הוא הקטן א"כ ניחוש שדרס לגדולים ונשמטו ממנו ומצא זה והרגו ואפילו בשוין י"ל שמא דרס ונשמטו ממנו ותפש את זה שהרג והרגו אע"כ כיון דבקטל נח רוגזי' ושוב אינו דורס אם כן לגבי אחרים ה"ל כספק כלבא ספק שונרא אימור כלבא דאע"ג דאיכא ריעותא לפנינו שמבעבע דם תולין בכלבא או בקניא כ"ש כאן דמאי דאיכא נדרסין בפנינו אינו אלא ספק שמא דרס עוד ואיכא למיתלי דלא דרס טפי מעיקרא אלא באין לתלות שנח רוגזי' י"ל שדרס ודרס אבל כשיש דבר לפנינו לתלות דנח רוגזי' יש לומר שמעיקרא לא דרס רק מה דחזינן ואח"כ שקטל אין חשש דריסה, ותו דהתו' פא"ט דף מ"ג ע"ב הקשו אמאי חוששין לספק דרוסה נימא נשחטה הותרה ותירצו דדרוסה שכיח, א"כ י"ל בשלמא בלא קטיל יש לומר דשכיח שידרוס הרבה אבל אהא לא שייך לומר דשכיח שידרוס הרבה קודם שיהרוג וינוח רוגזו, דמספיקא נימא שהרג מיד אחר הנדרסים הידועים ושוב אין חשש דרוסה כלל דאפילו לא הרג כלל גם כן אינו ודאי שידרוס כולם והשתא א"צ לדחוק כדברי הר"ן אלא דיש לומר בפשיטות מספיקא תלינן להקל שלא דרס יותר כיון דאפשר שזה ראשון שהרגו מיד א"כ כ"ש בדרס כבר שיש לומר שאין לחוש לזה שלא נודע כלל אם דרסה כיון דיש לתלות במאי דנח רוגזי' וכי היכא דאמרינן בנמצא א' הרוג שזה ראשון ונח רוגזי' ה"נ אם יש עוד נדרסים שניים וכדומה נימא שזה שלישי ונח רוגזי' וצ"ע, ונראה דהא דאמרינן נח רוגזי' היינו משום דחזינן שהיטב חרה לו עד מות שהרג הנדרס אמרינן אילו הי' דורס יותר הי' הורגן גם כן לכן לא תלינן לזה דרסו והרגו וזה דרס ולא הרג אבל אי חזינן שדרס ולא הרג אין ראיה ממה שהרגו לזה שלא הי' דורס בלא הריגה שהרי קמן שדורס בלא הריגה, ואף דיש עופות חלוקים בכאן מ"מ לא תלינן כולי האי רק בחדא שדורס והורג ולא חיישינן לשינוי בדריסה וא"כ עלו יפה דברי המ"ב וט"ז ופר"ח שאפי' יש כמה נהרגים מותרין השאר שהרי עיקר האומדנא שאינו דורס בלי הריגה לכן אמרינן דנח רוגזי' שאילו לא נח רוגזי' היה הורג גם הנשארים בדריסתו כמו שהרג לזה:

ולפ"ז יש לצדד במצא נדרסים מתים שלא לחוש לשאר אף דיש לומר דבתחלה לא המיתם רק שמתו אח"כ מחמת הדריסה ואכתי לא נח רוגזי' וכמ"ש הפר"ח בשם הצ"ץ, ולפמ"ש אינו מוכרח דעיקר טעמא דלא חיישינן לשינוי בדריסה וכיון שזה מת מכח דריסה וזה לא מת תלינן שזה נדרס וזה לא נדרס דבכה"ג הספק נוטה להקל וכן הדעת נוטה דלא מסתבר שיעמידו חז"ל הדין על מה שירדו לסוף טבע הדורסין שכולם נח

רוגזייהו אחר הריגת א' מהם אלא ודאי כדפרישית. דלא חיישינן שזה נדרס והרגו וזה דרסו ולא הרגו, ונראה שגם הר"ן נתכוין לזה דכיון שהם עומדים במקום שיכול לדרוס ר"ל שיכול להרוג ג"כ, ומיושב מה שהקשיתי שהרי נמצאו גדולים וקטנים ואין כל הכחות שוין מ"מ הרי עכ"פ גדול כח הדורס שיכול להרוג הנדרס לכן אמרינן אילו מעיקרא פגע בא' היה הורגו ג"כ, כנ"ל ברור סברת הר"ן. וניחא בזה הדין הנזכר בסעיף שאח"ז דבכלוב לא נח רוגזי' מתוך שהם בורחים ולכאורה הוא תפל מבלי מלח דאטו בלא כלוב אם יש דורס ביניהם פשיטא שבורחים אנה ואנה אע"כ כדפרישית דאין מתירין רק מצד שכיון שלא הומתו מסתמא לא נדרס וכאן אם משתמטים אחר הדריסה אין לו כח להורגן שאין יכול לרדוף אחריהן לתופסן:

אלא דמלשון המחבר שכתב פצע א' וברשב"א איתא דרס לא' דכ"ש דחמתו בערה בו, ולמ"ש א"צ לזה דאין דנין רק מכח השינוי שביניהם שזה הרג וזה לא הרג אבל פצע או דרס אין ראיה מא' לחבירו י"ל שכולם דרס, ומשמע דהרשב"א ס"ל הסברא כפשוטה דבהרג ודאי נח רוגזי' א"כ אפילו מצא נדרסים ג"כ איתא לסברא זו די"ל שהנהרג הי' אחר נדרסים שראינו וכן משמע ממה שהקשה הרשב"א בתה"א דף מ"ה שכתב ואני תמה עאל ושתק כו' הא הוי ספק ספיקא שמא לא דרס זו ואת"ל [שדרס זו] שמא במקום שאינו מטריף וכתב ולא היא שכולן בספק א"כ במצא א' הרוג וגם נדרסים שפיר הוי ס"ס שמא לא דרס יותר קודם שהרג ואת"ל שדרס עוד שמא במקום שאינו טריפה, דבשלמא בליכא הרוג בינייהו רק מקצת נדרסים לא שייך ס"ס שמא לא דרס יותר ואת"ל דרס שמא במקום שאינו מטריף י"ל דהחשש הוא על כולם שדרך שידרוס את כולם משא"כ באיכא חד הרוג שאחר הריגה אינו דורס א"כ שפיר הוי ס"ם, דרך משל אם נמצא דרוס א' והרוג א' י"ל חדא שמא זה הנהרג הי' שני לנדרסין ואת"ל שהרג אח"כ מ"מ שמא לא נדרס במקום המטריף, דכי היכא דתלינן שהי' הנהרג ראשון לנדרסין נוכל לתלות שהי' שני לנדרסין וצ"ע:

העולה מזה דביש כמה שנהרגו יש לסמוך על מ"ב וט"ז להתיר הנשארים והיינו כשהם קטועי ראש. ובאם נמצאו הרוגים בלא קטועי ראש כבר כתבתי שהצ"ץ ופר"ח מחמירין שמא לא מתו מיד ולא נח רוגזי', כבר צדדנו בזה להקל וצ"ע עכ"פ אם נמצא א' קטוע ראש והשאר מתים אפשר להקל כיון שאפילו בנדרסים צדדנו קולא בזה אם נימא שזה אחרון של נדרסים וע"כ לומר כמ"ש בסברת הר"ן דעיקר הטעם דלא תלינן שינוי בדריסה א"כ אין לחוש לשאר ואם נימא כדעת רשב"א דטעמא משום נח רוגזי' א"כ יש להקל אפילו בקצת נדרסין א"כ יש להתיר מכח ממה נפשך דאין תולין שינוי בדריסה או

משום דתולין שזה הנהרג אחרון לנדרסים, ולרווחא דמילתא יש לבדוק אם אין בהם רושם פצע וחבורה אף דאין אנו בקיאין בבדיקה בכה"ג דיש להקל מדינא יש לבדוק מה שאפשר לחומרא:

אבל היכא דחזינן דקפץ עליו כדרך הדורסין כו'. לשון זה הוא מתה"ד סימן קע"ח ומשיחתו למדנו דאף שהכהו בידו לא הוי חיישינן כשהוא בן תרבות או אפילו באינו בן תרבות י"ל שאין דרך דריסה רק לקפוץ על הנדרס להתחזק עליו, ובזו אפשר לומר דמ"ש הרשב"א בחתול רדף והכה היינו שהכהו ע"י רדיפה שלעולם דרכו של הדורס לקפוץ על הנדרס רק לפי שבורח ממנו יכהו וזהו נקרא דרך דריסה אבל בהכאה בלא קפיצה אין זו דרך דריסה עכ"פ בבן תרבות וכן דרך החתול באמת באפרוחים קטנים קופץ עליהם אבל בעוף הגס אף שמכה בידו אינו ע"י קפיצה כדרך הדורסין, ולפ"ז אפשר דמ"ש לעיל ס"ה וכל שלא הכהו אין חוששין ולא נזכר רדיפה היינו הכאה ע"י קפיצה על הנדרס שזהו דרך דריסה אבל הכאה בעלמא לאו דרך דריסה היא וכן מצינו בכל מקום דורס ואוכל טורף ואוכל הרי שהדריסה לתכלית האכילה עכ"פ משמע מכאן דבהכאה גרידא לא חיישינן בחתול כיון שהוא בן תרבות ואין דרכו לקפוץ על הנדרס בעוף הגס וכמ"ש בט"ז לעיל ס"ה ולא מטעמי' שהוא דרך שחוק רק שאין זו דרך דריסה וא"כ גם ברדיפה אין חשש רק כשרודף כדרך הדורסין וכשמשיגו קופץ על הנדרס אבל אם גם כשמשיגו אינו קופץ על הנדרס מזה ראיה שמתבעת גם הוא מן הנדרס וליכא חששא א"כ יש קצת לימוד זכות ולדינא אין לסמוך על זה אבל גם כאן אפילו הכהו בידו בלא קפיצה צ"ע ולט"ז לעיל דתלינן בדרך שחוק גם כאן יש להתיר:

(טו)

יש מי שאומר כו' לא חיישינן ליה. כ"כ הרשב"א בחדושיו ולכאורה קשה לי הא באיהו שתיק ואינהו מקרקרין דאמרינן דפליגי דרב ס"ל אין חוששין לספק דרוסה א"כ משמע דבמקרקרין איכא ספיקא שמא מחמת דרוסה או מחמת בעיתותא א"כ קיי"ל מספיקא להחמיר א"כ אמאי נקיל בלא ידעינן אי שתיק הא מ"מ ספיקא הוי אי דריס, מיהו לזה הייתי סבור לומר מאחר דאיכא בגמרא אי שתקי תרווייהו אימור שלמא עביד ואי מקרקרין תרווייהו אמרינן בעיתא מבעית אהדדי א"כ בלא ידעינן איכא סברא להיתרא די"ל שני צדדין שמא שלמא עבדו או בעותא, והרשב"א סיים בה דאע"ג דאמרינן רוב אריות דורסין לא דורסין ודאי אלא ראוין לדרום וכמ"ש ר"ת, ובאמת נראה דהרשב"א משמע ליה לפיר"ת דמפרש רוב אריות דורסין היינו ראוין לדרוס אבל אין ודאי דורסין ומשמע לי' מדלא מפרש בפשיטות פלוגתא דרב ושמואל רק בשתק ומקרקרין ולא מפרש

בפשיטות בלא נודע אי שתיק ע"כ ס"ל בכה"ג לכ"ע לא חיישינן דאפושי פלוגתא לא מפשינן בין רב לשמואל ואין זו מוכרח כ"כ כן יש להחמיר כמ"ש רמ"א:

שם **אבל** אם הוא ספק ארי או כלב כו'. בגמ' ההוא אווזא דאזל לביני קניא נפיק ממסמס קועי' דמא אמר רב אשי לא אמר רבא ספק כלבא ספק שונרא אימור כלבא ה"נ ספק קניא ספק שונרא אימור קניא מחיי', וכתב הרשב"א תמוה לי דמשמע משום דאזל לבי קניא הוא דתלינן בקני' ואמאי הא אפילו בסתמא תלינן בכלבא וע"ז תירץ דדוקא באיכא כלבא ושונרא תמן והוא מ"ש בש"ע, ואני תמה על הקושיא דהך דספק כלבא ספק שונרא הוא דבר הלמד מענינו דהא קאמר בתר הכי אזל שתיק ויתיב ביניהו אי קמעוהי ואינהו מקרקרן וכן באיהו שתיק ואינהו מקרקרין דפליגי רב ושמואל נראה ודאי כשאינו ממסמס קועי' דמא אבל אי אזל ביניהו ואתא קמן ממסמס דמא לפענ"ד ליכא שום מ"ד שיתיר דאפילו במקום צפורן חיישינן וע"כ הך פלוגתא בליכא ריעותא דאי על הדורס ביניהו ואתו ממסמסין דמא ודאי תלינן בדריסה כיון דממסמסן דמא שהרי הרשב"א גופי' מסיק דבעינן דוקא שיש לפנינו כלבא ושונרא לפי שיטתו א"כ ודאי בעאל דורס ביניהו ומבען דמי פשיטא דאפילו לרב אמרינן מסתמא מכח דריסה אע"כ מיירי בליכא ריעותא ואפילו אית לדרוסה בדיקה בחוץ נ"מ אי צריכין בדיקה ומעתה הך דספק כלבא ספק שונרא מיירי בעאל ביניהו ולא ידעינן אי עאל כלבא או שונרא אבל ליכא ריעותא כלל וא"כ י"ל בפשיטות דבאיכא ריעותא בפנינו דממסמס קועי' דמא תלינן טפי בדורס דמסתמא הדורס מועד להזיק ולחבל לכן בעינן דבר דאיכא למיתלי בפנינו כגון דעאל לבי קניא דאיכא לתלות המסמוס בקני' ושפיר מייתי רב אשי ראי' כי היכא דבלא ידעינן אם נכנס דורס או בלתי דורס תלינן בבלתי דורס בלא ממסמס דמא הכי נמי אע"ג דממסמס תלינן בקניא אבל אי לא עאל לבי קניא תלינן טפי בשונרא שאין דרך הכלב לפצוע כמו השונרא שהוא דורס בטבע:

ובהכי ניחא בפשיטות פי' התו' חולין דף כ"ה ע"ב שפירשו הך בר אווזא לענין ספק דרוסה וקשה הא תלינן בכלבא וכמו שפירש"י שם אלא ודאי י"ל כמ"ש דהיכא דליכא למיתלי בקניא דהיינו בעאל לבי קניא תלינן טפי בשונרא מיהו רש"י פירש שם ג"כ דתלינן בכלבא או בקנים ויש לפרש באופן שידוע שנוכל לתלות בו כגון דידוע ששכיח שם כלב מזיק כמו שונרא אבל בסתמא י"ל דמודה רש"י דתלינן טפי בשונרא בפרט בזמן הש"ס שהי' טורף וחובל כמ"ש לעיל ס"ק י"א אבל מספיקא תלינן טפי בדורס מבאינו דורס וכן נ"ל להדיא מלשון הרמב"ם מפ"ה משחיטה ז"ל ספק שנכנס לכאן טורף או שראינוהו ולא נודע אם זה מן הטורפין אין חוששין ק עוף שנכנס לבין העצים

או לבין הקנים וראשו מנטף דם אין חוששין לו שמא נטרף אלא אומרים שמא בעצים ניזק עד כאן לשונו, דייק בלשונו הצח דעל ספק נכנס לא הזכיר שראשו מנטף דם רק אין חוששין אלא בנכנס לבין הקנים הזכיר שראשו מנטף דם משמע בספק עאל או לא נודע מה הוא תלינן טפי בטורף אלא דוקא באיכא נמי היתרא למיתלי דבאיכא ריעותא דנוטף דם תלינן מסתמא בטורף רק כשההיתר בפנינו לתלות כגון שנכנס לבין הקנים ולא אתחזק שם טורף הוא דמקילינן אבל כשנכנס א' ספק כלבא ספק שונרא ובא לפנינו מנטף דם י"ל דתולין טפי בדורס וצ"ע, ומ"מ נראה שהדין אמת שהכל תלוי במצוי אם בא לפנינו מבעבע דם, ואף דהש"ך כתב דליכא נ"מ דאין אנו בקיאין בבדיקה מ"מ נ"מ בשאר הגוף אם מבעבע דם ואינו נקוב לחלל דאם יש לתלות בקני' או בחיכוך והדורס אינו מצוי ודאי תלינן טפי בהיתרא והיינו לפי מ"ש לעיל דחתולים שלנו בני תרבות תלינן טפי שניקב בקנה אפילו אם החתול מצוי אבל באפרוח קטן שגם בזמן הזה שכיח שחתולים מחטפים צ"ע אם נתלה בקנה, מיהו נראה כיון שדרך הוא שהדורס אוכלן ואין דרך להיות נשמטים ממנו א"כ טפי מצוי לתלות בקנה או חיכוך וכן מעשים בכל יום שאין חוששין בצרירת או נביעת דם במקום שאין חשש נקב בחלל הגוף או מקום סימנין (ע"ל סימן נ"א ולעיל סימן ל"ג) דמ"מ דריסה לא שכיח כל שלא ידענו ריעותא לחשש דרוסה:

(טז)

או יבשה הש"ך הביא בשם עט"ז דרבותא היא דלא נימא דיבשה מסתמא תחובה בכותל זמן רב והש"ך השיג עליו דבש"ס משמע ביבשה חיישינן טפי, אין זה השגה די"ל גם העט"ז ידע כסברת הש"ס רק בא ליישב לשון הטור וש"ע למה הזכירו כלל יבשה דהוא כ"ש ולזה פירש דלא נטעה בדבריהם דאם יבשה יש סברא לומר ג"כ שנתייבשה בכותל:

(יד)

אפילו אם הוא והם שותקין. ודאי דכן הסברא כיון דכל מתחכך (אין צפורנו נשמטת) [אין צפורן תחוב לו בגבו] אלא דצ"ע מה קשיא להתו' דכיון דרוב אריות דורסין אמאי לא חיישינן אפי' יהי' צפורן זה מן הכותל וכן ל"ל מקום צפורן ולמה הוצרך לדחוק דתולין שהצפורן נשמט מן הארי שהי' חולה ואמאי לא פירשו בפשיטות דאי לאו הצפורן לא היה חשש דריסה כיון דאיהו והם שותקין רק מכח הצפורן ואי אמרינן בכותל נתחכך אמרינן כיון דשתקי שלמא עבוד אלא ממאי שנמצא הצפורן אנו באין לדון אם לתלותו בדריסה או בחיכוך והא דקאמר רוב אריות דורסין היינו שדורסין בטבע ומזה יפול הספק כיון דגם בחיכוך רחוק לומר שנתחב הצפורן וגם בדריסה רחוק שנתחב וכיון דרוב אריות דורסין מקרי ספק דרוסה משא"כ לא הי' רוב אריות דורסין הי' לנו לתלות

יותר בחיכוך כיון שאם ת"ל שלא בא מן הכותל אתה צריך לתלות בדריסה ואי לאו דרוב אריות דורסין היה נוטה יותר לקולא וצ"ע:

וכתב הרשב"א בחידושיו דדוקא בנכנס הארי אבל אם נמצא צפורן ולא ראו שנכנס תולין שבכותל נתחכך ובתרתי ותלת צ"ע ע"כ, וצ"ע דאפי' באחד התינח לפירש"י שתולין שהי' הצפורן בכותל אבל לפיר"ת שסובר שהארי הי' חולה ונתחכך ובא מן הארי א"כ ע"כ תולין בארי וא"כ ה"ל ספק דרוסה ומ"ל נכנס מ"ל לא נכנס שהרי ע"כ לתלות שבא ארי לכאן דלפיר"ת אין תולין כלל שהי' צפורן בכותל וא"כ אכתי הוי ספק דרוסה דכי היכא שיש לספק בארי חולה יש לספק בארי ברי, ובאמת קשה לי לפרש"י שתולין שהצפורן הי' בכותל א"כ ראש הצפורן בכותל הי' וא"כ אם תחוב ראש הצפורן בגב השור א"כ ודאי מן הארי בא שאילו מן הכותל היה לו להיות ראש הצפורן למעלה שהרי ראש הצפורן נתחב בכותל, וצ"ל שהארי תחב הצפורן בצד השני של כותל והשור התחכך בצד זה עד שנתחב לגבו כסדר דריסה וכל זה צריך לדחוק לפרש"י אבל אם נתפוס פי' ר"ת א"כ בא כפשוטו בדרך תחיבת הארי וא"כ כשבא לפנינו וצפרנו תחוב בראשו בתוך גב השור ודאי מן הארי כא כי בודאי רחוק לתלות שהארי תחבו בכותל מעבר לעבר והשור נתחכך כצד השני שזה רחוק המציאות א"כ בודאי בא ק הארי וא"כ בלחה הוי ספק דרוסה, וגם צ"ע ביבשה איך נימא דבכותל נתחכך הא אמרינן כל המתחכך אין צפורן תחוב לו בגבו רק שלעומת זה אמרינן שכל הדורס אין צפרנו נשמטת אם כן ביבשה דעבידא דמשתמטא איך תלינן בחיכוך שהרי כל המתחכך אין צפורן תחובה לו בגבו וצ"ע:

ואם ידוע שנכנס הארי רק שהוא במקום רחב ונמצא צפורן תחוב. לשור בגבו בזה כתב הב"י דהרשב"א מודה דאף דבלא הצפורן לא היינו חוששין לדריסה כיון שהוא מקום רחב מ"מ כיון דאיכא צפורן חיישינן והט"ז השיב עליו והפר"ח דחה דבריו וכתב שהשיג על הב"י במילי דכדי, ואני תמוה לפ"ז מאי קשיא להו להתוס' והרשב"א אמימרא דרב דאפילו תימא דצפורן זה מחמת חיכוך בא גם לשאר שוורים ניחוש וכן ל"ל מקום צפורן ומאי קושיא נימא דארי שנכנס מיירי במקום רחב דאמרינן דנשמטו ממני ולא השיגם ואין דנין רק על זה שהצפורן תחוב לו בגבו וא"צ לדחוק כלל כמ"ש ר"ת, ומזה הי' אפשר לסייעו להט"ז דאם הוא במקום רחב אין כאן ריעותא כלל מ"מ אין זה מספיק דבשביל זה לא היו צריכין לדחוק כפיר"ת שהצפורן נתחב מן הארי שדבר רחוק הוא, ויש לפרש בפשיטות דרוב אריות דורסין כשמוצאין לדרוס אלא דאי אמרינן בכותל נתחכך אמרינן שלא השיגו כלל ומטעם דאין צפרנו נשמטת לכן ה"ל ספק דרוסה וזה תירוץ מרווח וצ"ע

על התו' והרשב"א שנדחקו בזה, ולדינא פשיטא שיש לחוש בצפורן תחובה אף במקום רחב וכבר כתבתי שגם בלא הוחזק דורס כלל נמי צ"ע לתלות בחיכוך וצ"ע:

(יז)

ואפילו ודאי דרוסה. לאפוקי קצת פוסקים שסוברים דודאי דרוסה לא מהני לה בדיקה וכמו שהבינו התו' פא"ט נ"ג ע"ב מפירש"י וכן הביאו בשם ריב"ם דודאי דרוסה אין לה בדיקה והתו' הקשו ע"ז מדאמר בסימנים עד שיאדימו סימנין עצמן משמע האדים בשר נגד סימנין אינו טרפה והא ודאי דרוסה הוא, ובעניותי לא הבנתי קושיא זו דהא הריב"ם נתן טעם שפעמים שמאדים הבשר ואינו ניכר סימן הדריסה בבשר אבל בסימנין ניכר סימן הדריסה א"כ כיון דבעי בסימנין שיאדימו סימנין עצמן ואם האדים בשר כנגדן אינו מזיק אף דודאי נדרסה מ"מ כיון שאין הודאי רק נגד הסימנין ה"ל בעלמא כספק דרוסה ושפיר מהני בדיקה, ולא קאמר הריב"ם רק כשנדרסה בודאי באופן שהוא בודאי נגד בני מעים שיש חשש בבשר גם כן בהא קאמר דאין לה בדיקה דשמא האדים הבשר, אבל בנדרסה נגד הסימנין אי בעי שיאדימו סימנין עצמן אלא שיש לחוש שמא דרס ג"כ במקום אחר שפיר ה"ל כספק דרוסה, עי' לקמן בס"ק זה:

עוד הקשו התו' איך אמר דרב מורה בה מכפא דמוחא ועד אטמא הא רב לא חייש לספק דרוסה ובודאי דרוסה לא מהני בדיקה, ולכאורה י"ל דריב"ם רק לדידן דקיימא לן חיישינן לספק דרוסה לכן בודאי נשאר עכ"פ ספק שמא לא ניכר הארס, משא"כ לרב דס"ל אין חוששין לספק דרוסה אם כן בודאי דרוסה אי בדיק לה לא נשאר רק ספיקא ולרב אין חוששין לספק וכן מצאתי בפלתי, ונראה דהתו' הוכיחו דאין לחלק בכך דאם נימא כדברי ריב"ם דאי חיישינן לספק דרוסה אין בדיקה לודאי דרוסה א"כ קשה הא דאמר בש"ס בעי אילפא יש דריסה לסימנין ואמר רב כבר פירשה רב חנן דאמר רב חנן אמר רב דרוסה שאמרו כו' צריכה בדיקה אפי' בסימנין, וקשה היאך מייתי ראי' מדרב דמיירי בודאי דרוסה לספק דרוסה דילמא בודאי דרוסה חיישינן טפי ואף דמהרש"א כתב די"ל אמרו ולי' לא ס"ל מ"מ לא שייך לפשוט דדלמא רב אליבא דנפשי' קאמר דס"ל אין חוששין לספק דרוסה אבל מספיקא לא חיישינן לסימנין אלא ודאי אין לחלק בכך:

ואפשר לתרץ קושית התו' דרב דמורי בדיקה מכפא ועד אטמא שפיר ס"ל כדברי ריב"ם דלודאי דרוסה לא מהני בדיקה, והיינו משום דכיון דודאי נדרסה מסתמא איכא ארס דאי אפשר לדריסה בלי ארס עכ"פ יראה אם נתערבה הדרוסה באחרים ובע"ח לא בטלי מ"מ יש לומר בהא גם לריב"ם מהני בדיקה לומר כיון דלא חזינן ארס מסתמא השניה נדרסה וא"כ שפיר י"ל דרב מצריך בדיקה בודאי דרוסה שנתערבה דשפיר אמרינן דמסתמא זו

שאין ניכר הארס לא נדרסה ותולין הדריסה באחרת ואה"נ אי אתרמי שבדק גם השני' ולא נמצא בה רושם באמת שניהם אסורות ולא קשה מידי:

גם י"ל דדוקא בדרוסה עצמה חיישינן שמא לא ניכר, אבל אם נתערבה באחרים דמן התורה בטלי ברובא שפיר סמכינן אבדיקה שבכל א שאנו רואים שאין בה רושם תולין בשני' ואפילו איבדקי כולהו ולא נמצא בהם רושם יש לומר שלא פעל הארס דבדרבנן סמכינן שפיר על שאין כאן קלקול וא"ש דרב בדיק היכא דנתערבה דכן שכיח שדרוסה בשדה ומתערבין הבהמות ולק"מ:

ולפענ"ד האמת יורה דרכו דודאי מה ראו רש"י וריב"ם לחלק ולומר דבודאי דרוסה לא יועיל בדיקה לכן ברור דס"ל דודאי משמע דאין דריסה בלא ארס ובפרט לרש"י לשיטתי' די"ל גבי חתול לעולם יש ארס אבל במקום שאין מצוין לא קלי זיהרי' והא דפריך בגמרא מהא דאשתכח ה' קורטי' דדמא היינו כיון דחזינן דאיכא ארס טובי לא אפשר שלא יהי' דרוסה א"כ ודאי נגד השכל שידרסנה הארי ולא יטיל בה ארס, ועפ"ז יתפרש לשון רש"י שפירש שראינו שדרסה ואינו ניכר מקום הדריסה והיינו משום דודאי הבדיקה מהני שפיר שמסתמא במקום זה לא דרס, והיינו אי בדקינן מקום המטריף תו לא צריך טפי ותלינן שדרסה במקום שאינו מטריף ולא רמיא חיובא עלן לבדוק במקום שאינו מטריף כדי שאם ימצא שגם שם אינו ניכר נטריף הבהמה דע"כ הוא ארס דכיון דליכא ארס תו לא חיישינן שידרוס ולא יוכר הארס אבל ודאי אי דריס בפנינו במקום המטריף לא מהני בדיקה של מקום דריסה במה שאינו ניכר דאין בדיקתנו מוציאה מידי ודאי ארס שבא מן דריסה דמסתמא אין דריסה בלא ארס וא"כ ממילא לא קשיא מה שהקשו התו' דבסימנין בעינן שיאדימו סימנין עצמן דהא ודאי כיון שדרס נגד הסימנין ואינו מזיק מה שהוא נגד הסימנין אף שיהי' ארס אם כן אף דאין דריסה בלא ארס מ"מ כיון שאפשר שלא הגיע לסימנין עצמן אמרינן שיש ארס ומ"מ אינו מזיק והא דרב דבדיק מכפא ועד אטמא ודאי בראו שדרסה ולא נודע מקום הדריסה בהא לא אמר רב אין חוששין לספק דרוסה וכמ"ש מהר"מ לובלין ג"כ וא"כ אפשר שדברי רש"י כפשוטן ולאו משום דמשום שאין נודע מקום דריסה יהי' ספק דרוס' דודאי לכ"ע חיישינן בה כיון שדרסה בודאי, רק לאפוקי שאם ודאי נדרסה נגד מקום שדריסה פוסל לא מהני בדיקה דודאי איכא ארס שם אבל אי לא ידעינן אי נדרסה במקום שפוסל דריסה כשבודקין אותה ואין ארס ניכר תלינן שנדרסה במקום שא"צ בדיקה דמסתמא אי הוי ארס הוי ניכר:

(יח)
שוחטין הנדרס, כתב הש"ך דלדעת רש"י דבדיקה היא בחוץ ואם האדים שם הבשר טרפה ואם לא האדים בחוץ ודאי כשרה והקשה להפוסקים דאפילו אן מקום דריסה ניכר בחוץ טרפ' א"כ קשה בזבחים דף ע"ד ע"ב ה"ל לאוקמה שנתערב בדריסה שאין מקום דריסה ניכר בחוץ, ובפלתי האריך והכל בדרך פלפול, ומה שנלע"ד בעיקר טיב הענין כי צריך לבאר בלא"ה כפי דברי הש"ך שסומכין על בדיקת חוץ וצריך להבין דמ"מ משכחת לה שנתרפא הבשר בחוץ ושוב לא ניכר הרושם ואח"כ נתערבה ואין שום היכר וא"כ קשה ה"ל להש"ס לאוקמה בכה"ג וצ"ל לשיטת הש"ך דאי נדרסה וזיהרי' מיקלי קלי אי אפשר להתרפאות כלל וא"כ לעולם רישומו ניכר:
ועפ"ז יש לומר דבלא"ה הקשו התו' על הא דאמרינן ספק שונרא ספק קניא אימור קניא ובזבחים שם אמרינן בין קוץ לדרוסת הזאב מידע ידוע דהאי משוך והאי עגיל ונדחקו לחלק בין בהמות קטנות לגדולות ולענ"ד נראה בלא"ה דודאי כיון דרב ינאי לא ס"ל הך היכרא ע"כ ס"ל דלא סמכינן אהך היכרא והשתא י"ל דגם הנהו דפליגי וס"ל דהוי היכרא דהאי משוך והאי עגיל מ"מ לא הוה רק סימנא בעלמא אבל סימן מובהק לא הוי וא"כ כיון דקיי"ל סימנין דרבנן לא סמכינן אהך סימנא אלא דהתם קאי אמתני' דנתערבה אפילו אחד ברבוא ומן התורה ברובא בטלי רק בע"ח חשיבי והוא מדרבנן ובדרבנן שפיר סמכינן אסימנא דמשוך ועגיל וא"ש:
ולפ"ז י"ל דודאי לא מוכח משם רק דבלא נמצא נקב לא משכחת דרוסה, וא"כ גם לשיטת הש"ך תקשי נוקמה שדרסה בפנינו ובדקנו ולא נמצא נקב הדריסה וצ"ל דבכה"ג כשר דאילו נדרסה דריסה המטרפת לא הי' אפשר להתרפאות וא"כ לא מוכח רק דבכה"ג איכא רגלים לדבר דלא שדי בה זיהרא ומ"מ אינו סימן מובהק ביותר לסמוך עליו בשל תורה אם הדרוסה בעינא ואף דאין סברא שתותר ע"י תערובת אחר שכבר עמדה באיסור ולא סמכנו על סימן הריפוי דשם נתחלחל הארס לפנים ונתרפא הבשר בחוץ מ"מ הא מקשינן שם נכבשינהו דנניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש ומשני גזירה שמא יקח מן הקבוע וא"כ בכה"ג שנתערבה ואין רישומן ניכר דע"י התערובות איכא למיסמך על סימן זה שאין רושם רק דלא הוי ס"מ ביותר וא"כ ה"ל למימר דנכבשיהו דנניידי ולהכי מוקי בנקיבת הקוץ בדרוסת הזאב דהך מ"ד ס"ל דלא הוי סימן כלל אבל דריסה שאין רישומה ניכר שפיר אמרינן נכבשינהו דנניידי:
ועפ"ז מבוארים דברי הטור ס"ס זה שהביא בשם ספר המצות דספק דרוסה שנתערבה לא מהני בה ספק ספיקא כיון דספק ראשון אסור מן התורה וכתב הטור ע"ז ונראה

שיש תקנה אפילו לודאי דרוסה דנכבשינהו דניידי וכל דפריש מרובא פריש ותמה הב"י דהטור סותר עצמו דבסימן ק"י דבעלי חיים ודברים חשובים אפילו פירש אחד מהם אסור גזירה שמא יקח מן הקבוע, ונלאו כל חכמי לב ליישבו אכן לפמש"ל נראה דבלא"ה צריך להבין מה ענין זה לדברי הסמ"ק שצידד להתיר מטעם ספק ספיקא היינו אפילו בלא פריש, אמנם הן הן הדברים אשר כתבתי שהרי הסמ"ק צידד בה וי"ל בודאי בחוץ בנקל לבדוק אם נמצא רושם דריסה וע"כ איירי שאינו ניכר בחוץ, וא"כ הטור ראה וידע הש"ס זבחים דלא משכחת לה תערובת דרוסה אלמא לעולם ניכר הנקב בחוץ ובזה ס"ל דודאי בקיאין גם עכשיו בבדיקה וע"כ לומר דמ"מ לא מוכח להתיר מכח הרושם דאינו ס"מ ביותר וא"כ אמאי לא מוקי הכי וע"כ לומר דבכה"ג עכ"פ שרי דנכבשינהו דנניידי שיותר מזה אין לנו הוכחה מן הש"ס וא"כ עכ"פ יש להתירן ע"י דנכבשינהו דניידי והדברים נדרשים בלשון הטור כמין חומר כפתור ופרח:

ובאמת בדעת הטור י"ל בפשיטות ג"כ דהטור כבר הביא הפלוגתא אי סמכינן על הבדיקה בזמן הזה וס"ל [להטור] להתוס' נהי דלא סמכינן על הבדיקה למישרי איסורא כיון דהטור לשיטתי' סבירא לי' דלעולם סמכינן אבדיקת חוץ והסמ"ק שטרח להתיר מכח ס"ס ודאי כיון דבחוץ נקל לבדוק אחר רושם פשיטא שלא הי' מתיר אלא אחר שיבדוק שאין רושם דריסה בחוץ אלא דאנן מחמירין בכל גווני סבירא לי' להטור דודאי כולי האי אין להחמיר לגזור שמא יקח מן הקבוע מאחר שלפי ראות עינינו לא שדי זיהרא כלל אין להחמיר ולגזור כולי האי אפילו להמחמיר ביותר וזהו קרוב למכוון:

גם י"ל בפשיטות דלא מוכח מן הש"ס זבחים רק דלא מיתוקמא בדרוסה שאין ניכר בחוץ אם כן י"ל דבאינו ניכר בחוץ מ"מ י"ל שכבר נתחלחל לפנים ומ"מ צריך לבדוק בפנים אלא מיהת י"ל כיון דאין ניכר בחוץ מידי ספיקא לא נפקא וי"ל שאין בה זיהרא כלל וי"ל שנתחלתל לפנים דכיון שאין ניכר בחוץ כבר נולד לנו מזה ספק אי שדי זיהרא כלל וכלל וא"כ י"ל דהני פוסקים ס"ל דספק א' בגופו וספק א' בתערובת מותר וא"כ ל"ל בכה"ג דא"כ נתיר כ"א מטעם ספק ספיקא שמא לא יצא זיהרא כלל כיון דאינו ניכר בחוץ ושמא אין זה הנדרס אע"כ איירי בודאי דרוסה וליכא ס"ס וא"כ ע"כ בניכר מיירי ולק"מ:

גם י"ל דמ"מ לא מוכח דינו של הש"ך דרש"י פי' בזבחים נקובת הקוץ ואינה נקובה לחלל, ונראה טעמו דאי נקובה לחלל אסור משום מחט בחלל הגוף וא"כ אי מהני בדיקה בקדשים לא אפשר כמו שפרש"י וא"כ י"ל דבלא"ה הק' התו' במשנה מה מועיל ירעו הא אין פודין הקדשים להאכילן לכלבים ותירצו דאי מיירי בדרוסה ניחא דיש לה בדיקה

א"כ י"ל לפמ"ש לעיל סימן נ"א דבמחט בחלל הגוף לא מהני בדיקה על כל אברים הפנימים א"כ ל"ל שאין מקום דריסה ניכר דא"כ ניחוש שנכנס לחלל ולא גרע ממחט בחלל הגוף שאין לו בדיקה אע"כ מיירי שדרס בפנינו במקום ידוע וס"ל דבמקום ידוע בקיאין בבדיקה לבדוק נגד המקום משום דרוסה א"כ שפיר מהני ירעו לבדוק במקום שדרס כנגדו אבל באין מקום דריסה ניכר אם כן לא ידעינן אם נכנס הצפורן לחלל ואיכא ספק על חלל הגוף ולא מהני בדיקה אע"כ מיירי שידוע לט מקום שדרס ולא הגיע לחלל שאין כאן רק חשש דריסה ודריסה יש לה בדיקה דמקומה מאדים וכמו שכתב רש"י דף מ"ג ע"ב, ומה שקשה לר' ירמי' דמוקי בולד טרפה כבר כתב בפלתי דאי לא אסור אלא לגבוה לא קשיא כלל קושית התו':

עוד לעיל ליישב לשון הטור ס"ס שכתב שיש תקנה אפילו לודאי דרוסה ע"י נכבשינהו ותמהו עליו שאין זו שיטת הרא"ש והטור עצמו בסימן ק"י דב"ח לא בטלי ולא מהני נכבשינהו, ונראה ליישב עוד דהתו' הקשו מאי מועיל רעי' הא אין פודין הקדשים להאכילן לכלבים, ולכאורה היה אפשר לומר דבגמרא פריך נכבשינהו ודנניידי ונימא כל דפריש מרובה פריש ומשני גזירה שמא יקח מן הקבוע וקשה למה נגזור הרי אפילו יקח מן הקבוע הא מחיים אינו ראוי וע"כ יקח וישחוט וא"כ אחר שישחוט לא יהי' שוב איסור דהא כיון דלא אסור רק משום תערובת בעלי חיים דחשיבי וכי שחיט לי' בטל חשיבותי' כדלקמן סימן ק"י ואמאי אית לן למיגזר כולה האי, וצ"ל דכיון דאם לקח מן הקבוע אסור לשחוט ולהקריב ואמר רבא שם השתא דאמור רבנן לא יקריב אי קרב לא מרצה דמתני' אתי' כמ"ד ב"ח נדחין וא"כ איכא איסורא אפילו בדיעבד כיון דבתחילה לא יקריב וא"כ י"ל דבחולין שפיר י"ל נכבשינהו ואי משום שמא יקח מן הקבוע הא אפילו יקח אינו ראוי רק לאחר שחיטה ואז כבר בטל חשיבתו וא"כ י"ל בב"ח הלכתא כר"ת ולא מטעמי' רק דבהא לא גזרינן שמא יקח מן הקבוע כיון דאפילו יקח וישחוט בטל הוא וא"כ א"ש דירעו עד שיסתאבו ואז נכבשינהו דנניידי, והפוסקים שהחמירו גם בב"ח צ"ל דמ"מ כשלוקח מן הקבוע ושוחט הוה כמבטל איסור לכתחיל', מיהו בדרוסה ודאי קשי' נימא נכבשינהו דנניידי דהא מדינא דש"ס לא שייך כלל לומר דדרוסה לא בטלה משום ב"ח דלא בטלי דהא ודאי יכול לשוחטה כדי לבודקה ובהא לא שייך מבטל איסור וא"כ אין חשש בתערובת דרוסה משום ב"ח רק בדיקה ודאי צריכי בכל אופן דכשיש להכיר האיסור לא בטיל ברובא אלא דלדידן דלא בקיאין בבדיקה שייך תערובת בדרוסה והשתא ס"ל להטור כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא דיש סוברין דבקיאין בבדיקה כמו שהביא הטור כאן א"כ אפילו היכא דשרינן משום כל דפריש מ"מ אין להתיר בלא בדיקה

דשמא ימצא שזהו הדרוסה ואיכא לברורי אלא דמחמירין ואין סומכין על בדיקתנו מ"מ לענין זה שפיר מהני דנכבשינהו דנניידי ואמרינן כל דפריש מרובא פריש ולא שייך לומר דהוה כמבטל איסור לכתחילה דודאי אם נתערבה דרוסה אחת ובודק ומוצא דריסה בא' הרי כולן מותרות דע"ז י"ל כ"ע מודו שבקיאין כשרואין ודאי דריסה ושפ' מותרין האחרות וא"כ רוצה לשוחטן ולהפסידן שמא ימצא בא' סי' דריסה להתי' אחרות פשיטא דשרי אלא שמפסיד אם לא ימצא סי' דריסה יש לחוש שאינו בקי ואף דאם נשחטו כבר בטל חשיבותן הוה לדידן כמבטל איסור אבל לכבשינהו אין להחמיר כלל ויוכל להתירן ע"י בדיקה ואי משום גזירה שמא יקח מן הקבוע הא אפילו יקח מן הקבוע ויבדוק אין כאן חשש שבטל חשיבותו רק משום מבטל איסור א"כ אין להחמיר כולה האי כיון שעכ"פ הוא בודקן ומדינא דש"ס הי' מותר לשוחטן לכתחילה ע"מ לבודקן:

ולקמן סימן ק"י מיירי במידי דלית לה התירא כגון בכור שנתערב וכדומה דאין צד היתר לשוחטו כלל וצ"ע אפילו לדידן איך נתיר ספק דרוסה שנתערבה בפירש ממילא ולכ"ע פירש קודם שנודע התערובות שרי וקשה הא אפשר בבדיקה ואיכא לברורי ואפילו נימא דכיון דשייך דפריש מרובא פריש לא צריך אפילו בדיקה מ"מ בהא דנפל א' א' לים דמקילינן משום דמדאורייתא ברובא בטל וכפי הנראה בדרוסה שיש לה היתר בבדיקה ואפשר להכיר האיסור לא שייך לומר דברובא בטיל וא"כ איך נסמוך בלא בדיקה להתיר האחרים בדרוסה ועיין בתוס' חולין דף צ"ה ע"א, וברא"ש משמע ג"כ היכא דשייך כל דפריש לא צריך בדיקה כלל ואפשר דכל דפריש חשיב רובא דאית' קמן וכדמשמע בחולין דף י"א וכיון דברובא דליתא קמן א"צ בדיקה דלא בדקינן כל י"ח טריפות כ"ש כל דפריש דמקרי רובא דאיתא קמן דפשיטא לן טפי, מ"מ יש לפרש בדברי הטור שיש תקנה ע"י כל דפריש ואי מתרמי שיקח מן הקבוע נכבשינהו ע"י לבדקן ג"כ שאז אפילו אי מתרמי שיקח מן הקבוע ג"כ אין איסור אם בודקן לכמה פוסקים דבקיאין בבדיקה ואם טעה בבדיקה אין בכך כלום שהרי בטל חשיבותן, מיהו בבהמה שנדרסה אין לה תקנה מחמת בדיקת הושט כמ"ש בטור וש"ע וזה קשה ג"כ על דברי התוס' זבחים וכמו שהקשה בפלתי ונדחק ליישב ונראה לפמ"ש י"ל כונת התוס' דניהו דאין לושט בדיקה מחוץ וחישינן שמא אינו ניכר, מ"מ אם מכיר הדריסה במקום אחר ניתרין כל הבהמות וא"כ י"ל דניהו דאין מבטלין איסור לכתחילה ואסור לשוחטן היינו כשמתכוין רק לבטל האיסור אבל כשיוכל לברר ע"י שחיטה אין כאן ביטול איסור דאולי יבורר האיסור ולא יהי' ספק כלל וכיון דמותר לשוחטו לברר האיסור אם ימצא אח"כ שאין בו סימן דריסה אף דיהי' חשש במקום נקב שחט מ"מ בטל הוא מצד שבטל חשיבותו לכן דוקא בקדשים

שאין מכניסין אותו בעזרה לשוחטו ע"י בדיקה כפרש"י אסור אבל אם ירעה עד שיסתאב שפיר יכול לבדוק ואם אתרמי שאינו מוצא מותר מצד הביטל אחר שבטל חשיבתו:

מיהו נראה בלא"ה דאם ידוע שדרס שלא כנגד הושט שפיר מהני בדיקה בבהמה מדינא דש"ס וכ"כ הב"י בפשיטות וא"כ מ"ש הטור וש"ע בהמה שנדרסה אין לה תקנה היינו כשאין מקום דריסה ידוע ויש לחוש שנדרסו הסימנין אבל בידוע שלא דרס נגד הסימנין שפיר אית לה היתר בבדיקה א"כ לק"מ על דברי התוס' וגם הב"י פירש כן לדעת הטור וא"כ דברי התוס' כפשוטן שכיון שידוע מקום דריסה כדקאמר שם האי משיך והאי עגיל א"כ א"צ בדיקה רק נגד הנקב ועמ"ש לעיל סימן ל"ג בישוב דברי הרא"ש:

יח **יב"ח** הרמ"א בת"ח פסק דבשנת העיבור בעינן נמי שנת העיבור והפר"ח השיג עליו ובפלתי המליץ בעדו דטריפות תלי' בשינוי העתים לכן בעינן חדשי חמה ולא הבנתי דא"כ אפילו בשנה פשוטה לא תסגי ביב"ח חדשי לבנה כיון דתלי' בעתים וה"ל להצריך שנת חמה היינו עם היתרון של שנה וקודם שנת עיבור שני יתרונות ולמה נקט רמ"א דוקא שנת עיבור ובאמת אין ראי' כלל דבעינן כל עתים דהא ר' ס"ל סימן לטריפה שלשים יום וא"כ י"ל דקים להו לחז"ל דסגי ביב"ח חדשי לבנה שכבר עברו עתים מן החמה והצינה וכי היכא דסגי בשנה פשוטה יב"ח הה"ד מעוברת ובאמת בת"ח משמע הטעם משום חמה וצינה אבל צ"ע דא"כ יצטרך לעולם דוקא שנת החמה וכל היתרונות של שנת החמה:

יט **או** בנקבה שתתעבר ותלד, בפלתי הביא הש"ס ע"ז דף י"ו תניא ר"י מתיר בשבורה משום שאינה יכולה להתרפאות ולא משהי לה א"ל והלא מרביעין עלי' ויולדת ואתי לשהוי' א"ל כשתלד אלמא לא מקבלה זכר ופרש"י דלא ילדה מעולם וא"כ קשה לדידן דקיי"ל טריפה אינה יולדת א"כ אמאי פסקו שאסור למכור שבורה כיון דקיי"ל טריפה אינה יולדת א"כ לא אתי לשהוי', ונראה דמשמע לי' מן הש"ס דקאמר דכשתלד אלמא לא מקבלא זכר, וקשה מנ"ל דלא מקבלה זכר וה"ל למימר אלמא לא ילדה ועוד (דוחק לומר) דכיון דר"י ס"ל דלא מקבלא זכר איך אמרו רבנן בפשיטות הלא מרביעין דע"כ לאו ממה שראו השיבו דמסתמא לא הוה שייך פלוגתא בזו שיכחישו זה את זה בדבר שהוא למראית וע"כ מסברא השיבו דמסתמא מרביעין עלי' והשתא מנ"ל הא, ועוד מאי קשי' להו דילמא ר"י ס"ל טריפה אינה יולדת, לכן נלענ"ד שהכי פירושו דבבכורות דף ח' איתא שאל קיסר לר' יהושע נחש לכמה מוליד אמר לשבע שנים והא סבי דבי אתונא ארבעינהו ואוליד לתלת ומשני הני מעברי מעיקרא הוה והא קמשמשי שמושי אינהו נמי משמשי כאדם והא חכימי נינהו וכו' הרי שאפילו החכמים שבהם סמכו על נסיון

שמוליד לתלת שני ולא אסקי אדעתייהו דמעברי מעיקרא א"כ ודאי שכיח שתלד גם שבורה היינו אי מעברי מעיקרא קודם השבירה דאפילו לענין טריפות שיחלא בתרא אסורה דאי מעברא מעיקרא אפשר שתוליד א"כ משמע לי' כיון דלפעמים כשנשברה וכבר נתעברה יכולה להוליד וכותים לא מסקי אדעתייהו לתלות שעיברו מעיקרא לזאת נחקק בדמיונם ששבורה יולדת וא"כ אתי לשהו' אף דמשום דשמא מעברא מעיקרא לא הוו משהו להו והוה אמרינן מסתמא לשחיטה זבנינהו, מ"מ כיון שפעמים ששבורה יולדת א"כ סבורין שאחר שתשבר נמי יכולה ליולד א"כ קונה אותה ע"ד שישהנה אצלו וירביע עלי' וע"ז השיב ר' יהודה כשתלד היינו דלעולם לא ילדה ממה שמרביעין לאחר השבירה וא"כ ל"ל דמשום דטריפה אינו מוליד קאמר דא"כ ודאי משהי לה שהרי אינו מעלה על דעתו דמעקרא הוה מיעברא וסבי דבי אתונא שהיו חכמים לא מסקי אדעתייהו לתלות בזה, כ"ש בהמון עם שבודאי מוסכם אצלם ששבורה יולדת, לכן צ"ל דלא מקבלא זכר כלל אם כן קונה אותה להרביע ורואה שאינה מקבלת זכר אינה משהה כלל אצלו או אחר שאין מקבלת זכר הדבר מפורסם לכל וא"כ י"ל דרבנן לא פליגא רק בהא דלא מקבלא זכר ורבנן ס"ל דמקבלא זכר וא"כ ממילא משההו מאחר שבאמת שבורה יולדת כשנתעברה קודם א"כ בודאי מוחזק להמון שיכולה להוליד ומשהה לה ולק"מ:

ואין להקשות אי מעברא מעיקרא הא פרש"י פ' וישלח דבהמה משנתעברה אינה מקבלת זכר וא"כ הדרא קושי' לדוכתה לרבנן דאי מעברא מעיקרא הא לא מקבלה זכר הא ליתא דודאי ע"י הרבעה אפשר שתקבל זכר וכן משמע מסוגיא דבכורות שכתבתי דשני ליה הא מעיקרא הוה מעברן ולא קשי' לי' דאינה מקבל' זכר רק על זה דמשמשי שמושי משמע דע"י הרבעה מקבלת ור"י ע"כ סבירא ליה דגם ע"י הרבעה אינה מקבלת ולק"מ:

ומה שהקשה בפלתי דדברי רשי' סותרים דבפ' מקום שנהגו פירש דגזרו שבורה אטו אינה שבורה לא הבנתי דגם בעכ"ו פרש"י כן והיינו משום דס"ל שבורה אינה ראוי' למלאכה, ואי משהו לה נפיק מיני' חורבא לזבונא גם שלימה ואין סתירה ברש"י כלל וטעמא דמרביעין הוא ג"כ משום דמשהי לה משום הרבעה ואתא לזבוני שלימה אבל בשבורה בעצם אין חשש שבת כיון שאינה ראוי' למלאכה לפרש"י וע"כ הטעם משום גזירה וכן מבואר במס' עבודה זרה דף י"ד ע"ב בתוס' שם:

ועוד נראה כפי דברי התוס' דף י"ז ד"ה אלמא דר"י ס"ל טריפה יולדת אלא דלא מקבלא זכר ומדברי הפלתי נראה דכשמרביעין עליה יולדת רק דלא מקבלא זכר מדעתה ולא משמע כן מלשון הש"ס דהא חכמים השיבו דמרביעין עליה, לכן נראה דדוקא בשבורה אמר ר' יהודה דלא מקבלא זכר מחמת יסורין וכאב ואין מציאות שתתעבר, אבל שאר

טרפות י"ל שיולדת וגם מקבלת זכר אפילו שלא ע"י הרבעה, ועפ"ז י"ל הא דקאמר ת"ק הלא מרביעין עליה ויולדת ודאי דחוק לומר דהת"ק ס"ל טריפה יולדת דזה דלא כהלכתא אלא נראה דדוקא אשבורה קאי והוא לפי שיטת הרמב"ם לשיטתי' שהובא דעתו לעיל ר"ס נ"ה דאם נחתך במקום צ"ה טריפה ואם נחתך למעלה מצ"ה כשירה וא"כ ר' יהודה דמתיר שבורה משמע כל שהוא יותר למעלה יותר נכלל בכלל שבורה, וע"ז שאלו רבנן הא מרביעין עליה ויולדת היינו שבורה למעלה מצ"ה, ואיך אתה מתיר בכל אופן וע"ז משיב ר"י לכשתלד אלמא לא מקבלא זכר דודאי הך לאו טריפה היא אלא דלא מקבלא זכר מתוך כאב:

ולפ"ז י"ל לרבנן ודאי אסור בכל גווני אפילו אינו מוליד דגזרו שבורה אטו שלימה רק לר"י פרכי דהא איכא שבורות טובי דילדו והיינו למעלה מצ"ה ואפשר דבאמת טעמייהו דרבנן דכיון דשבורה למעלה מצ"ה, אין להתיר למכור לא. מסתבר כלל להתיר שבורה במקום צ"ה לכן יש לאסור כל שבורות, דאותה שלמעלה מצ"ה יכולין לשהותה להרביע עלי' א"כ בודאי הם אין מבחינין בזה החידוש בין שחותכה מכאן וחי', חותכה מכאן ומתה ואין להתיר שבורה כלל דיכולה לילד ע"י הרבעה, וצדקו דברי הרמב"ם לפי שיטתו יש לאסור בכל אופן רק ר"י ס"ל דלא מקבלא זכר אפילו שהוא למעלה מצ"ה שאינה טריפה אלא דלכאורה דברי התוס' סותרים דכתבו לאו משום דאינה יולדת די"ל טריפה יולדת דהא התוס' דף צ"ו ד"ה אלא למ"ד דמאן דס"ל טריפ' יולדת כ"ש דס"ל טריפה חי' וא"כ ר' יהודה שאמר בשבורה שאינה יכולה להתרפאות ולחיות אלמא ס"ל דאינה חי' א"כ כ"ש שאינה יולדת וא"כ ע"כ לומר אפילו ס"ל לר' יהודה טריפה יולדת, מ"מ שבורה שאינה יכולה לחיות כ"ש שאינה יולדת וכמ"ש התוס' פא"ט וצ"ע:

ועיין בפלתי שהביא האו"ה שסובר דבטריפה זכר סימן כל שנזקק לנקבה, ותמוה מנ"ל וכתב בפלתי שהוכיח כן ממ"ש התוס' שם שגם שבורה זכר משהין אותו להרביע וא"כ קשה מאי משני ר' יהודה כשתלד דאינו יולדת, אכתי תקשי שבורה זכר למה מתיר וע"כ גם הוא אינו נזקק לנקבה, ודבריו צריכין ביאור דהא באמת הת"ק ס"ל דמשהין להרביע וא"כ אדרבה מוליד, מיהו כונתו הוא דע"כ לא פליגי ר"י ורבנן אלא שאם מרביעין אותו בע"כ ס"ל לרבנן דילדה ור"י ס"ל לא מקבלה זכר ואי אפשר להרביע אפילו בע"כ א"כ הה"ד בזכר דוקא אי מרביעין אותו בע"כ אבל מעצמו גם רבנן מודו דאינו נזקק וס"ל כמ"ש התוס' דאין חילוק בין טריפות שבורה לשאר טריפות ובודאי שיש בזה קצת סמוכין והדברים ראויים למי שאומרן, אלא דקשי' ליה איך אמרינן בש"ס בנקבה כל שאינה יולדת, ואמאי לא סגי משתזקק לזכר ולידה ל"ל אף די"ל דלידה הוה סימן אף

שמרביעין אותה בע"כ מ"מ למה שביק סימנא דתזקק לזכר שע"י זה ניתרת גם קודם לידה ועיינתי באו"ה כלל כ"ו דין ד' ולא מצאתי בו דבר אדרבה משמע שם בדין ה' דבעינן בזכר יב"ח ולדינא פשיטא שאין לסמוך על זה:

והנה בפלתי הקשה ע"ז דבמס' עבודה זרה שם דף ה' ע"ב דקאמר מכל החי למעוטי מחוסר אבר ופריך האי מבעי' ליה למעוטי טריפ' ומשני מלהחיות זרע נפקא ופריך הניחא למ"ד טריפ' אינה יולדת, אלא למ"ד טריפה יולדת מאי איכא למימר, וקשה אפילו למ"ד טריפה אינה יולדת מ"מ צריך קרא למעוטי זכרים טריפות דראויים להוליד וקיום עולם, ובאמת קושיא גדולה היא ונראה ליישב דהתוס' כתבו שם דף ז' ד"ה אלא דאי יולדת כ"ש דחי' וא"כ י"ל דהכי פריך בש"ס בשלמא למ"ד טריפה אינה יולדת יש לומר דס"ל דאינה חי' ג"כ א"כ שפיר י"ל דמלהחיות זרע ממעט אפילו זכרים אע"ג דזכר מוליד מ"מ כיון דאינה חי' יב"ח ומשפט דור המבול הי' יב"ח ובתיבה משמע דהיו אסורין בתשמיש דהא איתא בסנהדרין דף ק"ח ע"ב שלשה שמשו בתיבה כלב עורב חם וכולן לקו וכן פרש"י פ' נח שזכר להם זכות שלא שמשו בתיבה, א"כ אי טריפה אינה חי' שפיר ממעטינן גם זכר מלהחיות זרע כיון דאינו חי' יב"ח וכיון דהמבול הי' נמשך מי"ז לחודש השני עד לשנה כ"ז לחודש השני הוא יותר מיב"ח וא"כ לא יוכל לחיות עד שיצאו מן התיבה משא"כ למ"ד טריפה יולדת א"כ כ"ש דחי' וראוי' שפיר לקיום זרע אחר שיצאו מן התיבה ואתי שפיר:

ומה שהקשה עוד דלוקמה ולד טריפה היינו ולד מזכר טריפ' ומספיקא דחוששין לזרע אב אסור וביקש לומר דאפילו למ"ד זה גורם מותר אי חוששין לזרע אב אסור אם אביו טריפה אינו נראה כן מדברי הפוסקים דה"ל לאשמועינן האי חידושא לדידן לאסור ולד זכר טריפה גם מתני' וע"כ עכ"פ לאו בכלל זוז"ג הוא כיון דטריפה אינה יולדת, ובאמת רש"י בתמורה דף למ"ד ע"ב פירש ולד טריפה לא יקרב אבל להדיוט שרי לכ"ע דלאו מגופה קרבי והתוס' הקשו עליו דבהדיא פריך פא"ט דלפלגי בהדיוט ומשני להודיעך כח דרבנן ובודאי תימא גדולה דרש"י לא יזכור בתלמוד ערוך ורש"י גופי' ריש דף ל"א רמז לגמרא דשם לכן נראה דלפי גרסתנו במשנה שנדפסה בש"ס אין כתוב רק דברי ר"א (ובמשניות איתא וחכ"א יקרב ותימא שלא הרגיש בזה התוי"ט והגהות חדשות שבש"ס) ואפשר שכן גירסת רש"י א"כ לא שייך להודיעך כח דרבנן כיון דאין נזכרין במשנה וע"כ שרי להדיוט וס"ל לרש"י דלפי מסקנת הש"ס דטריפ' אינו מוליד ופליגי בברייתא בעיברה ולבסוף נטרפ' אי ולדה נטרף ג"כ בזו שפיר אין חילוק בין הדיוט לגבוה, והשתא מתני' דע"כ לגבוה לחוד מיירי צריך לפרש ר"א לשיטתי' אזיל דס"ל דזה

וזה גורם אסור בכל איסורין שבתורה כדאיתא בפסחים דף כ"ז א"כ משכחת לה ולד הבא מזכר טריפה שהוא מוליד וה"ל זוז"ג אלא דמ"מ להדיוט מותר דטריפות אסרה התורה משום שנעדרה החיות ממנו וזה יש לו חיות בפני עצמו לא יזיק לחיות שלו זרע הבא מטריפה והא דפריך אי פליגי בזוז"ג ליפלגי בהדיוט היינו לפום הך סברא די"ל דטריפה אפילו נקיבה יולדת וכ"ש דחי' א"כ ע"כ הטריפות לא תלי' בחיות לכן קשיא ליה דאפילו להדיוט תהא אסורה ולא קשיא רק דה"ל לאקשוי' להך אוקמתא תקשי ליה מתני' אמאי אמר ר"א לא יקרב הא אפילו להדיוט אסור ובמשנה לא נזכרו דברי חכמים וע"כ לומר דמוקי מתני' דנקט לא יקרב היינו בזכר טריפה ובהא י"ל דמודה ר"א דלא אהני זרע אב להטריף הולד דדוקא זרע אם מקלקל החיות, ואף דס"ל טריפה חי' מ"מ קלקול עכ"פ הוה אלא דלא ניחא לאוקמה הפלוגתא דולד טריפה נקט לא יקרב משום אביו טריפה דוקא בזרע אב דסתמא משמע שאמו טריפה אבל במשנה נקט לא יקרב משום דבאביו טריפה מותר להדיוט והמקשה קשי' ליה כיון דבאם טריפה י"ל דלהדיוט נמי אסור דאף שאנו רואין הולד הבא מטריפה חי' ומוליד מ"מ הא ס"ל טריפה חי' ומוליד וקשיא ליה לפלגי בהדיוט ובאם טריפה כפשוטו דהוה רבותא טפי לר"א לאסור אף להדיוט שנוהג בזמן הזה ג"כ ומשני להודיעך אבל המשנה שלא נזכר בה דברי חכמים ע"כ מיירי בגווני דלהדיוט שרי והיינו באביו טריפ' דלכ"ע אין לאסור להדיוט אבל טריפות האם י"ל שמקלקל החיות גם מן הולד אלא דחזינן דחי ומוליד וזה אינו ראי' למ"ד טריפה יולדת אבל זרע האב קים לן דאינו מקלקל החיות אפילו חוששין לזרע אב ואינו אסור רק לגבוה וא"כ מתניתי' נקט משום טריפה דאב דאי חוששין לזרע אב מ"מ לענין טריפות אינו אסור להדיוט כנ"ל להליץ בעד רש"י שלא יהי' נגד הש"ס:

ואמת דבגמרא מפרש בולד טריפה למ"ד טריפה ילדה משמע דבמתני' נזכרה הפלוגתא ואפשר דברייתא היא וחכ"א יקרב ואברייתא קאי וקצת משמע כן דאי גרס במשנה וחכמים אומרים יקרב א"כ קשיא אמאי שביק בחולין דף נ"ח מלאתוי' מתני' ומייתי ברייתא דר' יהושע אמר יקרב אלא ע"כ במשנה לא נזכרו דברי חכמים כלל ובהכי ניחא לי דקשי' דהנה בפלתי סימן מ"ם הקשה לדעת רש"ל דמיעוט טריפות חיים א"כ מולידים ג"כ וקשה לוקמה ולד טריפה במיעוט וזה אינו קושי' לענ"ד דאם כן משכחת לה שיהי' שניהם נטרפים ובכה"ג גם לר' יהושע למה יהי' מותר לסברא זו שהרי שניהם אסורים ואין גורם היתר

ועיין פלתי שהביא ליישב קושית מהרש"א ספ"ק דמכות דר"ע ור"ט אמרו אילו היינו בסנהדרין לא הי' נהרג אדם מעולם, וקאמר ברוצח שישאלו טריפה הרג שלם הרג בנואף

ונואפת יאמרו כנ"ל והקשו בעובדי כוכבים ומחלל שבת מאי איכא למימר, ותירצו שיאמרו ראיתם שמחלל אינו טריפה דשמא המחלל טריפה והוה עדות שאי אתה יכול להזימה והקשה מהרש"א כ"ג גם בנואף ונואפת נמי נימא הכי ועוד הקשה דהא התוס' כתבו בלא אפשר ודאי אזלינן בתר רובא ותירצו בנהרג יש לומר דקרום של מוח הי' מגולה, ואכתי ניחוש שהרוצח טריפ' וליכא למימר הכי דהרוצח עדיין חי עיין בפלתי שכתב ליישב לפי מאי דטריפה אינו מוליד, ונראה ליישב חדא מגו חדא דודאי בלא אפשר לא חיישינן למיעוטא וא"כ אם ת"ל לחוש למחלל שהוא טריפה לא אפשר לקיים הכתוב כלל אלא די"ל כך דאי חיישינן למעוטי י"ל באופן הלזה דבסנהדרין דף מ"א איתא בעדי נערה מאורסה שהוזמו אין נהרגין דיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו ופריך הא אתרו ביה כו' א"כ י"ל דודאי אין זה הטעם לפוטרו משום שמא טריפה הוא דא"כ לא אפשר ועקרת מה שכתוב בתורה אלא די"ל שהעדים יאמרו כיון דלא אזלי בתר רובא יכולין העדים להתנצל ולומר לא באנו להורגו כי חשבנו שטריפה הוא וטריפה שהרג אינו נהרג וא"ת למה באנו יכולין לומר לפוסלו באנו וכמ"ש התוס' פ' היו בודקין ואין לומר למה אתרו ביה י"ל דודאי צ"ל בשאר חייבי מיתות שנהרגין ע"י התראה ולא מצי למימר לפוסלו לעדות באנו די"ל בלא התראה נמי פסול לעדות אלא די"ל דזה אינו רק אי אזלינן בתר רובא משא"כ לסברא דחייש למיעוטא י"ל שיכול לומר שוגג הייתי אף שרובן מזידין, הא חיישינן למיעוטא וא"כ אף שהתרו בו יכולין לומר סברנו שטריפה הוא ולא באנו רק לפוסלו לעדות באנו ואין לומר למה להו להתוס' סברא דמחלל אינו טריפה לימא בפשיטות דלפוסלו לעדות דאי לאו סברא דטריפה לאו טענה הוא דהא יודעין שחייבין מיתה על רציחה וחילול שבת אם כן באו להרוג וכעין מ"ש התוס' בסנהדרין דף ט' ע"ב ד"ה עדי לכן כתבו התוס' שאומרין להם ראיתם שהמחלל טריפה, וכיון שלא ידעו זה א"כ כשיוזמו יתנצלו לומר לפוסלו לעדות באנו וא"כ תו לא קשיא איך הוא במציאות שיהרג בחילול שבת די"ל באמרו שחילל שני פעמים שכבר הוא פסול מפעם ראשונה א"כ ודאי באו להורגו כדמוקמינן שם בזינתה וחזרה וזינתה וזה בגדר לא נהרג אדם דלא שכיח שיאמרו שהתרו בו וחילל שבת ב' פעמים, משא"כ בנואף ונואפת שבהדיא כתיב שגם אשה חייבת ואשה בלא"ה פסולה לעדות ל"ל שמא טריפה היא דא"כ מקרי לא אפשר לכן צ"ל ענין אחר וא"ש ולפ"ז על עו"כ נמי לא שייך תירוץ זה וכעין מ"ש בפלתי לפי דרכו, מיהו נראה לפי מ"ש שפיר קאי התירץ גם על עובדי ככבים דגם באשה י"ל לפוסלה לשחיטה בא דעובד כוכבים הוה מומר לכל התורה ולאו בר זביחה הוא, משא"כ בזנות דלא מיפסיל לשחיטה בשאר עבירות א"כ באשה דלא שייך לפוסל'

לעדות ודאי להורגו באו א"כ את"ל לפוטרם משום הך סברא שמא טריפה הוא לא מצינו לאוקמיה קרא בשום אופן שאף אם אמרו שזינתה שני פעמים, לא תתחייב, ועוד י"ל דודאי אי אפשר לעקור מ"ש בתורה להרוג מחלל שבת ומקרו לא אפשר אלא דמ"מ י"ל דהתורה קמ"ל דמחלל שבת הי' בסקילה ואי לאו טריפה הוא שפיר, ואם הוא טריפה לא מיפטר רק מטעם דאין ראוי להזימה, א"כ י"ל דכיון דבאמת אם הוא טריפה אין בו חשש רציחה שפיר הי' הסנהדרין יכולין להורגו ליכנ' בספק הריגת טריפה דממנ"פ אם הוא שלם הי' חייב מיתה ואם הוא טריפה לא הי' בו חשש כ"כ רק חשש הוא טריפה והעדים אינם טריפה וכשיוזמו נהרגו בחנם מצינו למימר באמת שאין העדים היו נהרגין עד שיובדק המומת שאינו טריפה, ואף דקיי"ל הרגו אין נהרגין י"ל דאי לא הוה משכחת לה בענין אחר לא שייך לומר הרגו אין נהרגין משום דאין עונשין מן הדין דלא משכחת לה בענין אחר רק ע"י בדיקת החייב מיתה, מיהו אי אזלינן בתר רובא שפי' י"ל הרגו אין נהרגין א"כ י"ל דר"ע ור"ט שאמרו שלא הי' נהרג אדם מעולם היינו משום דמספקא להו אי אזלינן בתר רובא או שמא חיישינן למעוט' א"כ לא יוכלו להרוג המחלל דשמא טריפה הוא ואין ראוי להזמה ואין לומר נהרגנו אם הוא טריפה אין בו איסור כ"כ, ואם אינו טריפה יש הזמה די"ל איפכא שמא אזלו בתר רובא והרגו אין נהרגין, אבל בתורה עצמה י"ל ממה נפשך אי אזל בתר רובא א"ש בפשיטות ואי חק התורה דלא למיזל בתר רובא י"ל שחידשה התורה להורגו ולבודקו כדי שהי' יכול להזים העדים ובאמת הרגו נהרגין דלא מתברר כאשר זמם כי אם אחר הריגת אותו שהעידו עליו וזהו דוקא במחלל שבת ועובד כוכבים, משא"כ מנאפים יש בהם חייבי שריפה והי' זורקין פתילה של אבר וחומרת בני מעים א"כ אי אפשר בבדיקה, א"כ לעולם לא ראוי להזמה כשתמצי לומר שמא הנואף טריפה איך תמצא שריפת בת כהן ואשה ובתה הא אי אפשר בבדיקה ולעולם לא הי' ראוי להזמה א"כ לא אפש', ע"כ אין לחוש כלל וא"ש קושית מהרש"א:

(כ)

ימיתנו כתב בפלתי לא ידעתי למה לא יחתוך רגל למעלה מן הארכובה וימכרנו כו' ובגמרא י"ל דרבים הי' וטריחא ליה, וכתב דבגמרא משמע דיותר צער ב"ח אם עוקר פרסותיו מן ההורגו ובאמת משמע כן בחולין דף ז' ע"ב דקאמר עקרנא להו איכא צער ב"ח קטילנא להו איכא בל תשחית א"כ משמע דבהריגה לא שייך צער ב"ח מיהו נראה לי דקושיא זו משרקפא דספק דרוסות דהוי ליה לעשותן טריפה לא קשי' בלאו הכי די"ל שהי' עופות שמטיילין ביצים א"כ יש לחוש שמא יש בהם עדיין דשיחלא קמא ויטילו ביצים וימכרו הביצים לישראל לכן צריך להמיתם אבל בזכר אפש' דסגי בעושה אותו

טריפה ועיין מס' ע"ז דף י"ג עמוד ב' דאמ' ר"י בזמן שהוא בפני עצמו קוטע את אצבעו ומוכרו לו משמע שיכול לקטוע אבר וקשה הא איכא צער בעל חיים והתוס' שם הקשו איך ילפינן מיהושע דעיקור מותר דשם הי' ע"פ הדיבור ותירצו דיש כח ביד חכמים לעקור היכא דנראה קצת טעם, וקשה מ"ט להתיר קטיעת אצבע לא ימכור לו תרנגול לבן, ואפש' דבקטיעת אצבע ליכא צערא כ"כ כמו בעיקור וצ"ע:

(כא)

ודאי טריפה אע"פ ששהה יב"ח אסור זהו מתשובת רשב"א סימן צ"ח ונראה מדבריו עיקר הטעם שאין אנו מאמינין להכחיש דברי חז"ל לכן הוכרח ליתן טעם ביתרת דכך נאמרה הלכה כל שחסר טריפה מחמת שאינו יכול לחיות יתר נמי טריפה ולא יקשה עלינו המציאות שרואין שחי ובאמת דברי רש"ל מספיקים יותר שיש מיעוטן שחיין מעתה לא יוכלו להכחיש דברי חז"ל בשום אופן, ומה שטען הרשב"א מאיוב ישבו בפלתי על נכון וכמו כן מה שהקשה הפר"ח עליו מדברי התוס' פ"ק דחולין שהקשו הא פרה כבר חי' שנים עשר חודש וניחוש שמא ממיעוט הוא ועיין בפלתי שתירץ בזה:

ויותר נראה לומ' דודאי הא דיליף טריפה אינה חי' היינו משום דכתיב זאת החי' חי' אכול שאינה חי' לא תיכול והשתא קשה לדברי רש"ל מנ"ל דהנך מיעוט הם טריפות דלמא כך היא גזירת הכתו' שאינה חי' לא תיכול אבל חי' אכול, ובאמת אותו מיעוט הם כשרים וכמ"ש בתשובת הרשב"א שלא דיברו רק על הרוב אלא דאנן אמרינן איפכא דמ"ש בתורה חי' אכול היינו שרובן חיות אכול שאינה חי' לא תיכול, היינו שרובן אין חיות אף דהוא מן המיעוט אין זה רק סימן טריפות היא אם הוכתה במכה שרוב בהמות לא יוכל חיות בזו המכה לא תיכול אותה בהמה אפילו תחי' זמן רב שכך הוא סימן הטריפה מכה שרוב בהמות אין יכולין לחיות ממנה ולסימנא אתי אבל כשתמצי לומר דלא אזלינן בתר רובא אין לנו לומר דקראה התורה לאותה שהיא טריפה אינה חי' כיון דיש חיין ואין שייך שזהו סימן מכה שאין רוב בהמות יכולין לחיות מיקרי אינה חי' דמהיכא תיתי תקרא אין חי' בסתם שהרי יש חיין וכמו שלא נוכל לומר לפי האמת שפלגא חי', דא"כ לא היתה נקראת בגדר שאינה חי' אי חיישינן למעוטא לעולם ספיקא וכפלגא ופלגא הוא וע"כ אנו מפרשים שכך נאמרה הלכה אותה שהיא אינה יכולה לחיות ממכה זו לא תיכול וקשה איך נדע זה וכיון דלא הוה אלא ספיקא שמא תחי' ולא תהא טריפה א"כ אם נולד בה טריפות אין להטריפה דמוקמינן לה בחזקת היתר וע"כ לומר דקרא קאמר דוקא במכה שבבירור לא תוכל לחיות בשום אופן דודאי יש שאין יכולין לחיות כלל, וא"כ אותה שיכולה לחיות אינה בכלל טריפה כלל דהא חי' היא:

ובאמת יש לסייע דעת רש"ל מעיקר הסוגיא שהקשו התוספות גבי עדים זוממין דילמא חובשין אותו וכן מפרה אדומה וכולהו ונדחקו וי"ל באמת למ"ד טריפה אינה חי' ודריש שאינה חי' לא תיכול א"כ י"ל בודאי הטריפות נאמרו למשה מסיני וקים להו לחז"ל שיש מהם חיים וא"כ תקשי איך תסתור ההלכה המקרא דחי' אכול אלא ודאי קרא קאמר שאינה חי' לא תיכול היינו אותו שרובן אין חיין, א"כ מהא גופא מוכח דאזלינן בתר רובא אלא דהש"ס בעי לאסוקי למ"ד טריפ' חי' מנ"ל דאזלינן בתר רובא דכ"ע ס"ל דאזלינן בתר רובא וע"ז הולך וסובב כל הסוגיא וא"צ לדחוק כדברי התוס' וסייעתא לדברי רש"ל:

ומה שהקשה הרשב"א מאיוב דמייתי ראיה מישפוך לארץ מרירתי ועדיין איוב קיים והקשה הרשב"א שמא הי' מן המיעוט נראה דלאו תיובתא הוא להרש"ל דהא כתבו התוס' פ' שליח הקן דף ק"מ דאפילו אי טריפה חי' אינה לקיום העולם לפי שאינו חי זמן מרובה, וא"כ י"ל אדרבה מדקדוק הלשון ועדיין איוב קיים אף שלא הי' בימי התנאים, אלא י"ל דאדרבה הורה באצבע שאפילו תאמר טריפה חי' איך אפשר שהאריך ימים רבים אחרי כך כי כתיב ויוסף ד' כל אשר לאיוב למשנה וחי' ק"ם שנה והוליד הרבה אח"כ וזה ודאי אינו בטריפה ולק"מ ובאמת הרשב"א בתשובה לא הביא ראיה רק לסתור סברא זו שמיעוט טריפות שטבעם חזק יכולין לחיות ולא יזיק להם הלקותא הביא שפיר הראי' מאיוב אבל הרש"ל שכתב שיכול לחיות מ"מ י"ל דזמן מרובה ודאי אי אפשר שתחי' וע"ז לא יכחיש המופת וליתא לדברי פר"ח שדחה דברי רש"ל שהרי רש"ל ראה דברי רשב"א ועשיתי עוד סמוכין לדברי רש"ל דבחולין דכ"ח דפליגי אי מחצה על מחצה כרוב ומותיב להך מ"ד מהא דתניא הרי שהי' חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתו כשר' ואי מחצה על מחצה כרוב איטרפא לה ולא משכח תירוצא, וקשה לפי' הר' שמעון בתוס' דהקשו הא אי אפשר לצמצם, ותירץ הר' שמעון דכיון דאי אפשר לצמצם וי"ל שהוא רוב ואת"ל שאינו רוב שמא הוא מחצה על מחצה דסגי ג"כ להכשיר אף די"ל שמא רק מיעוט סימן הוא לא חיישינן להך כיון דשני צדדין להיתר, וא"כ קשה מאי קשי' לי' מחצי קנה פגום נימא דחצי היינו בצמצום א"כ הא דאיטרפא היינו משום שיש שני צדדין לאיסור שמא רוב ושמא מחצה מ"מ איכא צד להתירא שמא רק מיעוט קנה, אלא שמסתמא מחזיקין לאיסור ואם כן קשה נוקמה בעוף נקיבה שהולידה אח"כ או בזכר יב"ח א"כ נתברר המיעוט שמסתמא הי' רק מיעוט קנה לכן בהוסיף עליו כל שהוא כשר דודאי איכא עכ"פ פלגא ופלגא או שהוסיף באופן שבודאי הוא רוב הנראה לעינים ולמה לא מצא מקום ליישב אלא ודאי כיון דאיכא רובא לאיסור' בודאי הי' או פלגא או רובא ואיטרפא לה אין הלידה מבררת על המיעוט דמאי חזית דאזלת בתר

מיעוט זה שהי' מיעוט זיל בתר מיעוט מולידין וא"ש, מיהו מדברי הפוסקים שאפילו ודאי דרוסה מהני יב"ח משמע דלעולם כשיכולין לומר שאינה טריפה לא תלינן במיעוט דרחוק הוא לומ' שהי' רק כשרואין בעינינו, אלא דיש לדקדק על דברי רש"ל דבריש אלו טריפות קאמר דנפקא ליה למ"ד טריפה חי' מהא דבין החי' אשר לא תאכל אילו י"ח טריפות שנאמרו למשה מסיני ופרש"י דאע"פ שחי' לא תאכל והשתא מנ"ל לומר דטריפה חי' דילמא קרא קמ"ל דאפילו מיעוטין שחיין לא תאכל וזה אפילו למ"ד טריפה אינה חי' ונראה ליישב דבלא"ה יש להבין כיון די"ח טריפות הלכה למשה מסיני הם ל"ל קרא ומאי נ"מ אם חי' אם לא סוף סוף שאין להוסיף על הטריפות ואם להורות לנו שלא יועיל שהי' לספק טריפה הוא דחוק דהיכא רמיזא בקרא לכן נראה דה"ק להבדיל בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל דהיינו בנתערבה בהמה כשירה עם טריפה שצריך לדעת הבדלה והפרש איזה היא כשירה שיוכל לאכלה אלא דלא נימא לסמוך אם חי' יב"ח אז א"צ שום הבדלה, והיינו אם אחת מתה תוך יב"ח והשנית נשארה וחיתה יב"ח ס"ד דזהו ודאי שכשירה קמ"ל דלא אם אין לך הבדל ברור שזהו כשירה אע"פ שהיא חי' אעפ"כ לא תאכלנה וא"כ י"ל דודאי פשיט' לן מהלכה למשה שיש מיעוט' דמיעוט' אשר חיות הנה וכשיט' שאסורין וא"צ קרא על זה דלכ"ע מה שהוא הלכה למשה מסיני לטריפה טריפה בכל אופן וא"ש:

עוד יש מקום להקשות על רש"ל מהא דאיתא בחולין דף ק"ס דפריך טריפות מחיות נפקא הניח' למ"ד טריפה חי' פרש"י צריך קרא אחרינ' לאפוקי טריפה וקשה אפילו למ"ד טא"ח לא מוכח מחיות אם הוא ודאי טריפה וחי' יב"ח או שהטיל ביצים ואם כן צריך קרא למעוטי אותה טריפה שחי' וכ"ש דקשה להרשב"א דילמא צריך קרא ליתרת שיוכל להרבות כחול ימים מיהו י"ל דיתרת בחוץ פסול כמו מחוסר אבר דממעט התם דבעינן שחיין ראשי אברים שלה ויתרת בפנים לא נודע בחוץ מיהו זהו תליא בשיטת אם נימ' יתר כנטול כנגדו דמי אבל לשיטת הרשב"א גופי' דיתר כנטול היתרת א"כ י"ל דלאו מחוסר אבר הוא אם ינטל היתרת לבד, א"כ לאו בכלל מחוסר אבר הוא, וי"ל דממעט יתרת ולפי דעת רש"ל יש ליישב דכיון דסתם טריפה אינה חי' רק שלפעמים מיעוט' דמיעוט' חיין אם אפילו שכבר שהתה יב"ח מאחר שסתמה אינה חי' אין לך בה אלא חדושה שמכאן והלאה מסתמא לא תחי' עוד וכל שאין רואין בעינינו שיצא מן הרוב נחזיקה שלא תחי' עוד כי המקרה לא יתמיד וא"כ ממיל' תמה שכבר חי' עד עתה לא תהי' בכלל חי' מכאן ולהבא ונחזיק שלא תחי' עוד ומיושב לפ"ז גם הך דר"פ

אילו טריפות שהקשתי לעיל על רש"ל דאפילו כבר חי' אדרבה עלולה יותר למות ואינה בכלל חי' להבא אבל לדעת הרשב"א קשה:

עוד יש מקום להקשות על רש"ל מהא דפא"ט דף נ"ח דדחיק גמרא למצא פלוגת' דר"א ור' יהושע בולד טריפה אי אמרינן טריפה אינו מוליד וקש' לוקמה באיתרמי שילדה שמיעוט' דמיעוט' מיתרמי ודבר זה כבר הרגיש בו ד"ז הגאון בפלתי סימן מ"ם רק תירוצו דחוק, ולענ"ד יש ליישב ברווח והוא דאי טריפה מוליד ע"כ פליגי בזה וזה גורם כדאית' בש"ס ואם כן אם הזכר ג"כ טריפה א"כ אין כאן גורם דהיתר כלל וא"כ קשה איך נקט סתמא וחכ"א יקרב ובבריית' ר' יהושע אומר יקרב הא גם לר' יהושע משכחת ביה איסור' והיינו כשגם הזכר טריפ' מיהו י"ל דלא מיירי בדבר שהוא על צד הזרות כי מי ישגיח על המוליד מה שהוא אם טריפה או כשר והמשנה דיברה בהווה שאין משגיח על הזכר ממי נתעברה ומסתמ' אזלינן בתר רובא וכשר הי', אבל אם לא תמצ' לאוקמה מתני' רק בדרך זרות שאף שטריפה הוא הוליד שהוא דבר יוצא מן המציאות א"כ איך שייך שחכ"א יקרב הא גם לרבנן משכחת איסור אם גם הזכר טריפה, ואין לומר במה יודע ממי נתעברה כבר אמרו בהמה משנתעברה אינה מקבלת זכר, א"כ יכולין לדעת שגם המוליד טריפה וע"כ שדיברו בהווה א"כ ע"כ טריפה מוליד, ולדעת רשב"א אי אפש' ליישב כן וכבר הרגיש בפלתי בזה, דלרשב"א יש לומר בפשיטות דמיירי ביתרת, ובפלתי דחק ליישב בדרך פלפול, ואפש' לומ' לפמ"ש לעיל דיתרת חשוב בעל מום וא"כ לפום הך סברא ס"ל לר"א זה וזה גורם אסור א"כ ולד יתרת אסור אפילו לא יהי' טריפה אסו' לר"א כדמשמע בתמורה דף למ"ד ע"ב דלר"א כל האסורין לגבי מזבח אסור הולד אי זוז"ג אסור לרבא שם ואף דבפ' בהמה המקשה דף ס"ט מסיק דמבלבל זרע דאם לא כן סומא מוליד סומא וקיטע מוליד קיטע, מ"מ הא טריפה ודאי אין טריפה מוליד טריפה ואפ"ה אסר ר"א משום דמכח איסו' גבוה קאת, א"כ ולד בעל מום נמי אסור לר"א למאן דס"ל דר"א ס"ל בכל האיסורין לגבי מזבח זוז"ג אסור ולק"מ מיתרת, ומיהו צ"ע אם נימא כל מכח איסור גבוה ס"ל לר"א דאסור לגבוה א"כ צא ופרנס לי קרבנות שצריכין להיות זכרים כמו פסח ואשם ועולה, שהרי אם הולד אינו ראוי לקרבנות אילו ומפריש נקיבה לפסחו ירעה הרי אע"ג דהמוליד פסול לקרבן זה מ"מ לא איכפת לן ולא סגי בלא"ה, ונ"ל דר"א ס"ל דוקא בדבר שנרחק לגבוה מצד פחיתותו ופסול גופו וגם בבעל מום צ"ע דא"כ גם לרבנן בשניהם בעלי מומין הזכר והנקיבה דליכא גורם היתר לגבוה כלל נימא שלא יקריב הולד ולא מצינו זה וצ"ע:

גם קשה בפרק התערובות דלא בעי לאוקמה מתני' בולד טריפה דלא בעי למוקמה כר"א וקשה נוקמה בולד שנולד מודאי טריפה וגם האב הי' טריפה וא"ש לכ"ע דליכא גורם דהיתר כלל, מיהו נראה לזה י"ל דמתני' דנקט בטריפה משמע שטריפה מצד עצמה ולא מצד גורם ור' ירמי' דמוקי בולד טריפה היינו בעיברה ולבסוף נטרפה דטעמא משום היא וולדה נטרפו וזה לא שייך לרבנן ומ"מ בעיקר הסברא אם נימא שכך הלכה נאמרה טריפה אינה חי' ובאם יזדמן אותה שחי' נאמר שהיא בריאה וכחה חזק ואינה נטרפת בזו המכה או שי"ל שמכה זו כבר היא טריפה ואפילו חי' כמה שנים, באמת ראיות רשב"א אינם מכריחות דמה שהקשה מאיוב וכן ממה ששאלו על א' שעשו לו חידוק של קרוי' נימא שזה טבעו חזק, אין מזה הכרח כלל דיש לנו לומר שכך נאמרה ההלכה כל שנראה לחכמים שאינה חי' היא בכלל טריפה וזהו מה שיש מחלוקת בין החכמים שיש מטריפין ויש מכשירין, ודוחק לומר שפליגי איך נאמרה ההלכה (ועיין רמב"ם בפי' המשנה בהקדמת זרעים שמה שהוא הלכה למשה מסיני לא יפול בו מחלוקת) אלא ודאי ממאי דדריש מקרא טריפה אינה תי' היינו דדרשינן מקרא ואינה טריפה רק אותה שאינה חי' והוא רובן, אבל אותה שחי' י"ל שאינה טריפה רק שהחכמים במה שבאו לדון מסברת עצמם שאין יכולין לחיות, יש כח ביד חכמים להכניסן בסוג טריפה, לכן ר' יוסי בר יהודה דמטריף ניקבה המרה לפי שנראה לי שאין יכול לחיות וחכמים מכשירין לפי שנראה יש תרופה למכתה והשתא כשבאין לידון על תחילת הטריפות שפיר מייתי סעד לסברתם מאיוב אחר שאיוב הי' קיים, הרי סברתנו מתחזקת שאין אנו צריכין לתלות בשינוי טבע א"כ אין לך להוציא איוב מכלל הרוב, וכן אהך דבדף נ"ח ע"ב הוא ג"כ סעד לכ"א לפי דעתו שבודאי אם הי' הלכה פסוקה בידם הי' תולין לכולם במיעוט, אבל מי שבא לחלוק ולומר שאינה טריפה שפר סייעתא דילי' מיהו הוה שלא נצטרך לומר שזה יצא מן הרוב, אבל לעולם אימא לך דאפילו מה שמקובל לטריפה אימא הלכה כך נאמרה על הרוב, אבל המיעוט שפיר חיין וכשירין וכן בריש אילו טריפות גבי חתוכת רגלים רשב"א מכשיר מפני שיכולה ליכוות ולחיות, משמע שחכמי הש"ס דנו מסברת עצמן להכניס מה שאין יכול לחיות ובזו יפול המחלוקת

אמנם בתר עיון נראה כי שודאי השיקול הדעת מורה כדברי רשב"א שאין שום א' שיהי' בה סימני טריפות ותהי' כשרה והוא דודאי מה שאמרה תורה שהיא טריפה הוא אפילו בבהמה וחי' בריאה וחזקה מסתמא לא תוכל לחיות בזו המכה ובודאי יש בעלי חיים חלושי המזג שגם מכה שלא היתה מזקת כ"כ לבהמה בריאה וחזקה מ"מ לפי חולשת מזגה יספיק שתמות ממכה הלזו וא"כ אם נימא שיהי' הדבר תלוי בחיות הבעל חי עצמו

שנולד בו טריפות זה א"כ איך נאכל כל בהמה שהרי יש בהם שלחולשת מזגן מותו במכה קלה ונאמר אם נקבו שני קרומים בוושט טריפה בבריאה וחזקה ודאי לפעמים חלושי המזג שאפילו מקרום א' ימותו וכן בריאה שני קרומים ובועות שאין טריפות בודאי יש הבדל בין חלושי המזג לחזקי הטבע והמזג בתולדה וא"כ נימא שיהי' חילוק בטריפות שיש שיטרפו במכה מועטת שאינה טריפה כפי המסורת בידינו ומזה נראה כי נוטין הדברים שכך נאמרה הלכה שמכה כזו טריפה בכל בעלי חיים אפילו שהחי' עם מכה זו ימים רבים לפי שרובן מתים ממכ' זו וגם חיי המיעוט לא נחשבו דמתנוונה והולכת וכמו כן לא איכפת לן היות בעלי חיים שמתים במכה מועטת לפי חולשת מזגן מ"מ לאו טריפ' הוא וא"כ זכינו שהסברא נוטה שאין שום טריפות יוצא מכלל טריפה כל שמסור בידינו לטריפה אע"פ שראינו שחי':

(כב)

י"א שארס נץ אינו אדום כו' נראה דנץ לאו דוקא הה"ד כל עופות דורסין דהא זהו מדברי רש"י שפירש אשרקפא דספק דרוסות דלא התירן בבדיקה דאיידי דקליש זיהרא דנץ והא בש"ם לא הוזכר כלל נץ אלא פשוט שכל עופות כן וכן משמע ממאי דפריך דף נ"ג אהא דשאר עופות טמאים יש להם דריסה ופריך והא אנן דריסת הנץ תנן ומאי קושיא נימא שלכך הוזכרה נץ שאין לה בדיקה אלא ודאי בכל עופות הדורסין הדין, וקשה לפמ"ש המחבר לעיל סעיף י"ז דבהמה שנדרסה אין לה תקנה בבדיקה, א"כ צריך לפרש כל הבדיקות שהוזכרו בש"ס וברב דבדיק מכפא דמוחא ועד אטמא וקשה במאי עסקינן אי בבהמה אין לה תקנה ואי בעוף הא קליש זיהרי ולא מינכר ובאמת רש"י לשיטתי' דכתב סברא זו דקליש זיהרא ס"ל דדרוסה אית ליה היכר גם בבהמה לאחר שחיטה וכמ"ש רש"י דף מ"ג ע"ב וא"כ מתפרשא כולה שמעתא בבהמה אבל המחבר שפסק דבהמה אין לה תקנה ע"כ כולה סוגיא בעוף ומהני בדיקה ודוחק לומר דאיירי בעוף שנדרס מחתול דוקא דהא גם בשרקפא דסד"ר לא זכר ממי נדרסו וסתמא כפירושו בעוף הוא מנץ וא"כ מוכח דגם נץ יש לה בדיקה וצ"ל דהמחבר חושש לכל הדיעות לפרש"י שמא נץ אין לו בדיקה ולפירש רשב"א שמא בהמה אין לה בדיקה ולפ"ז מ"ש בסט"ז ואם דרס בסימנין לא מתפרש רק בעוף ובדרוסת חתול מיהו לדידן ליכא נ"מ בכל זה דבלא"ה אין אנו בקיאין בבדיקה:

(כג)

אם רבים הם הנדרסים משמע שאם א' או שנים מותר לשהותן והפר"ח השיג ע"ז דחיישינן לתקלה אפילו בא' ואין בדבריו כדאי להשיג על רש"י ורשב"א דמה שהביא מתקלה דקדשים י"ל ודאי קדשים חמירא טפי דאתו בהו לידי גיזה ועבודה, ואדרבה

אפילו בכולהו רעיות ה"ל למיגזר דבקל אתי לידי תקלה וכן בפ' ב' שעירי פריך א"כ כולהו רעיות נמי ניחוש להו וצריך טעם באמת למה לא נחוש וצ"ל כיון דהוה פסידא טובי לאסור כל הרעיות לא החמירו חכמים, א"כ הא דפסח לא יקרב י"ל דהני לא שכיחי כולה האי ופסח יוכל להקריב שלמים בשאר ימות השנה וכמו כן בפר ושעיר למאן דס"ל ימותו י"ל כיון דציבור הוא אין ציבור עני וגם כיון דאיכא נמי תקלה דגיזה אלא שלא הי' אפשר לגזור על כל הרעיות ובהא דאיכא נמי תקלה דהקרבה גזרו משום גיזה ועבודה ג"כ ובאמת בפסח שלא הוקרב בשני לא ידענא מאי תקלה איכא דהא פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא וצ"ל משום דבעי עקירה כיון שעומד לפסח שני וכמ"ש בתוספת ישינים ואכתי קשה מאי תקלה איכא דודאי בשאר ימות השנה לא ישחטנו לשם פסח רק לשם שלמים והוה עקירה וצ"ל שמא ישחטנו סתם א"כ י"ל משום הא גופי' איכא למיחש טפי דלאו כולה עלמא דינא גמירי וכיון דסתם פסח בשאר ימות השנה שלמים יש לחוש שישחטנו סתם משא"כ בעלמא וכמו בקרבנות ציבור יש לחוש כיון דחזי ליה"כ אחר יש לחוש לטעות שישחטהו בתוך השנה כיון דחטאת יחיד מתה וזה אינו מתה יש לחוש שיטעו להקריבה בתוך השנה ואין לדמות גזירת חכמים:

ומה שהביא מגדולי תרומה דגזרו עליהם שלא ישהו תרומה טמאה ואתי לידי תקלה וכתבו התוס' כיון שהוא זמן רב אפילו למ"ד תעשה זילוף חיישינן לתקלה נראה דודאי תרומה טמאה שכיחו טובא ותמיד הי' משהה אותה ואתי לידי תקלה אבל בדבר שבא במקרה לא חיישינן ועוד שם ליכא פסידא דלמה יזרע תרומה רק תרומה טמאה דרך שישהנה, לכן חיישינן טפי ועוד דאין לדמות דבר שהוא נאכל בעינא לבעל חי שאינו ניתר בלא שחיטה וי"ל מתוך כך זכור הוא וגם הוא מידי דמנכר בטביעת עין שזה הנדרס שעליו הספק משא"כ פירות וכדומה ולפ"ז נראה שאם היא בהמה חולבת אסור לחולבה להשהות החלב או למכרו די"ל דאתי לידי תקלה מיהו לקמן סימן קי"ז מתירין סתורה בחלב ולא חיישינן לתקלה וצ"ל דלסחורה אין דרך להשהות וא"כ יכולין למכור החלב ג"כ לאינו יהודי כל הזמן של יב"ח מיהו נ"ל דיש לעשות איזה היכר בכלים שנותנין בו החלב שהוא טריפה וגדולה מזו נראה מדברי התוס' דף נ"ג ע"ב ד"ה אתי דלמסקנא דלפרסומי מילתא עביד אפילו ברבים לא חיישינן לתקלה והתוס' עצמן הביאו הך דפסחים וע"כ ס"ל דאין לדמות הך לתקלה דפסחים ומה שהקשה ברבים למה ימית כולם ימכור לכ"א שנים י"ל דלכתחילה אין לזה לקנות לשהותו אצלו דדוקא למי שאירע לו הדבר שרינן ליה שלא להפסיד אבל לאחר למה יכנס לספק תקלה, גם אפשר דליכא מאן דקני א' או ב' שהרי אפשר שיתערבו לו בשלו ויאסרו כולם דב"ח לא בטלי אפילו

א' ברבוא וכן משמע בש"ס פא"ט דף נ"ז ע"ב דמייתי מרחל שנקדר קנה שלה ותרנגולת של רבי שמעון בן חלפתא שעשו לה שפופרת של קנה וחיתה ומשני תוך יב"ח הוה ופרש"י תוך יב"ח חיתה המכה ובסוף יב"ח מתה והשתא קשה איך השהה אותה ולא חש לתקלה אלא ודאי לא חיישינן בא' עכ"פ ועוד דחלב עצמו לא גרע מבצים דמשהינן לדשיחלא קמא אלמא לא חיישינן בזמן מועט לתקלה א"כ יכולין למכור החלב לא"י ומ"מ נראה שאין להשהותו לחמאה כיון שיש לחוש לשהיית זמן מרובה, אלא דצ"ע דאפשר דלא שרינן רק לשהיי' ביעי דספק טריפה אבל למוכרן בלא"ה אסור שמא ימכרם לישראל א אפשר דיש לחוש דילמא אתו למיכל מיני' בעוד שעוסק במכירה ול דמי לחלב ושמן דאינו נאכל בעינא עיין פסחים דף י"א ובחולין דף י' ע"ב גבי אשת חבר משמע דחיישינן שתאכל דבר שאינו מתוקן לפרש"י שם ועיין לקמן סימן קל"ד סי"א שיש להם תקנה למכור הפת לא"י הי' מקום לחלק בין איסור דרבנן לדאורייתא אלא דבגמ' דעבודת כוכבים דף ס"ה ע"ב לא משמע ק דמדמי כלאים דאורייתא ליי"נ שם ע"ש וצ"ע ועמ"ש לקמן ס"ס קל"ד לכן נראה שיש למכו' החלב מיד בשעת חליבה או לחלוב ע"י א"י ותקח החלב אצלה ומשם ימכר עמ"ש בס"ק שאח"ז:

(כד)

וכן אפילו ספק טריפות כו' מותר למכרו כ"כ בתה"ד משום דמכירה לא"י הוא דרבנן ובדרבנן סמכינן על המיקל וקשה דכבר כתבתי בס"ק הסמוך דאפילו בדרבנן אסור למכור לא"י משום שמא יחזור וימכור לישראל ובגמרא פריך מכלאים אלמא דלא מפלגינן בהא בין דרבנן לדאורייתא ואם כן מסתברא ודאי דספיקא דאורייתא לא גרע מוודאי דרבנן דאם חששו שלא יבא מכשול לישראל שיאכל איסור דרבנן כ"ש דיש לחוש לספיקא דאורייתא שיאכל הישראל ספק איסור תורה ואפילו בפלוגתא דרבוותא וצ"ע לכן אין לסמוך רק ביש הרבה צדדין להתיר מכירה:

לעיל בש"ע סי"ד שתתעבר ותלד דעת מהרש"ל דבעינן עיבור ולידה ובעיבור לחוד לא סגי ואין דבריו מוכרחים ופשטא דש"ס בדן נ"ח דקאמר אי הדרא וטענה שרי' משמע דסגי בעיבור לחוד אפילו שחטוה ונמצאו הביצים בתוך העוף נמי שרי ושלא כדברי רש"ל דבעי עיבור ולידה וכ"כ הפר"ח וארווח לן בזה ישוב הסוגיא שהוא תמוה דמעיקרא בלישנא קמא דפליגי בזוז"ג פריך אי הכי אדמפלגי לגבוה לפלוגי בהדיוט א"כ משמע אי לא פליגי בזוז"ג לא הוה קשי' לי' דליפלגי להדיוט ובאידך לישנא דמוקי דפליגי בעובר ירך אמו פריך נמי אי הכי לפלוגי בהדיוט וכבר נתעוררו התוס' בזה שצריך למצא טעם לדבר ועפ"ז ניחא לתרתי לישני דודאי י"ל אי טריפה אינה מוליד ונאמר כדעת רש"ל

שיוכל להתעבר י"ל דודאי אי פליגי לגבוה שפיר שמעינן פלוגתייהו בעובר ירך אמו דל"ל בזה וזה גורם ובנטרפה ולבסוף עיברה דהא טריפ' אינה מוליד ולא משכחת לה כלל אלא לפי דברי רש"ל הוה משכחת בנטרפה ולבסוף עיברה ושחטו לבהמה ומצאו בתוכה ולד חי דקיי"ל ד' סימנים אכשר רחמנא והולד בן פקועה ניתר בשחיטת עצמו כדלעיל סי' י"ג וא"כ אי זוז"ג אסור הרי הולד אסור ואי זוז"ג שרי הולד מותר א"כ משכחת לה פלוגתייהו בזוז"ג אפילו אי טריפה אינו מוליד מיהו מדפליגי לגבוה ע"כ איירי בעיברה ולבסוף נטרפה דל"ל בנטרפה ולבסוף עיברה דטריפה אינו מוליד ואין לומר שנמצא במעי אמו דא"כ בלא"ה פסול להקרבה דהוה יוצא דופן וכמ"ש רש"י חולין דף ע"ד ע"ב א"כ ע"כ איירי בכבר נולד וטריפה אינו מוליד א"כ ע"כ מוכח דפליגי בעובר ירך אמו ולהכי נקט פלוגתייהו ביקרב דמזה מוכיח דאיירי בנולד כבר וטריפ' אינו מוליד, ע"כ בעיברה ולבסוף נטרפה מיירי אבל לאידך לישנא דקאמר אי הדרא וטענה שרי' משמע דסגי בעיבור לחודי קשיא ליה שפיר דליפלגי בהדיוט ונשמע נמי דפליגי בעובר ירך אמו דל"ל בנטרפה ולבסוף עיברה דלא משכחת לה עיבור בטריפה כלל, ומזה ראי' לדברי הפר"ח דלפי מאי דקיי"ל כהך לישנא דאמימר טריפה אינה מתעברת כלל וזה כפתור ופרח בישוב הסוגיא:

וכן נראה דעת כל הפוסקים הרי"ף והרא"ש שלא הביאו לישנא קמא דאמימר כלל ואם כדברי רש"ל הא נ"מ טובא בלישנא קמא דאמימר בנטרפה ואח"כ עיברה ושחטו התרנגולת ומצאו הביצים בפנים דנ"מ אי זוז"ג שרי מותרים הביצים אלא ודאי לא משכחת לה, וכן פרש"י בהדיא בגמרא דרבינא לא סבר לה כאמימר ולא מצי למימר דשיחלא בתרא דהא לא טענה ואם יכולה להתעבר משכחת לה דשיחלא בתרא היינו ביצים שנמצאים במעי' כגון שקרעו התרנגולת וכדומה אלא לא טענה כלל, ולא משכחת רק דשיחלא קמא דאינה מתעברת כל עיקר וכן עיקר:

ועוד ראיה ברורה אה דללישנא דאמימר דאמר אי הדרא וטענה שרי' פריך מהך ושוין בביצת טריפה שאסורה ולפירוש התוס' שם קאי אמתני' דעדיות דפליגי בביצת נבילה שכמוה נמכרת בשוק דלב"ש שרי וע"ז קאמר ומודים ולדברי מהרש"ל מאי קושיא נימא שהביצה נמצאת בפנים דומיא דביצת נבילה ונשחטה התרנגולת ושפיר משכחת לה בלא לידה אלא ברור דאי טענה ועיברה אע"פ שלא ילדה סימן שאינו טריפ', וגם הרשב"א הסכים לפי' התוס' וליתא לדברי רש"ל:

חולין דף מ"ו בתוס' ד"ה ואת"ל כו' אע"פ שאמר שמואל עד בין הפרשות מ"מ מספקא ליה כו' עכ"ל ביאור כונת התוס' דקשי' להו אם פי פרשה אינ' בכלל טריפה רק עד פי

פרשה הוא שטריפה ה"ל למימר עד הפרשה או עד פי פרשה ולמה אמר עד בין הפרשות ולזה כתבו לחד תירוצא דמתחילת עובי פיצול ראשון עד פיצול שלמטה ממנו קרוי בין הפרשות ונכלל פי הפרשה בכלל בין הפרשות שהוא לשון הפרש שבין הפיצולים ואף דפי פרשה היינו עובי הפיצול מ"מ נכלל בשם הכולל להקרא בין הפרשות אבל חוט המתפצל עצמו לא יקרא בשם בין הפרשות, כי פרשות מורה לשון הפרש שבין הפצולים והדר כתבו א"נ שהחוט המתפרש עצמו נקרא בין הפרשות והיינו נמי עובי פיצול ראש והפיצולין עצמן נקראין בין הפרשות והא דלא נקט בין הפרשות ר"ל דבשלמא אי קאי אהפסקות שבין הפרשות אלא דהפיצול נמי מכללא אתי ניחא אבל אם החוטין עצמן נקראין פרשות הל"ל עד הפרשות ועובי החוט המתפצל בעצמו יכול להקרא בין הפרשות:

ולכאורה לפירש זה הי' אכשר לפרש דהספק אי אמרינן עד ולא עד בכלל ופי פרשה טריפה א"כ ע"כ בין הפרשות היינו למטה מפי פרשה משא"כ אי עד ועד בכלל א"כ פי פרשה ודאי טריפה אבל למטה מפי פרשה ודאי אינו בכלל בין הפרשות, משא"כ אי עד ועד בכלל פשיטא דפי פרשה טריפה אבל טפי מפי פרשה לעולם אינו טריפה אלא דזה אינו דא"כ אין חילוק אי פי פרשה טריפה בין עד ועד בכלל לעד ולא עד בכלל וע"כ לומר דאי פי פרשה טריפ' א"כ פי פרשה לא נקרא בין הפרשות וע"כ בין הפרשות אחר פי פרשה ואי פי פרשה נקרא בין הפרשות ואם עד ולא עד בכלל פי פרשה אינו טריפה א"כ פי פרשה נקרא בין הפרשות ואי פי פרשה טריפה ע"כ אינו נקרא בין הפרשות א"כ גם אי עד ועד בכלל שייכא הך בעי' דאי פי פרשה אינו נקרא בין הפרשות א"כ עד ועד בכלל עד השני' ואי פי פרשה נקרא בין הפרשות י"ל דאינו טריפה רק פי פרשה דהיינו עד בכלל דוקא עובי החוט וטפי לא אע"כ פשיטא ליה אי עד ועד בכלל טריפה עד השני', א"כ ע"כ אפילו פי פרשה נקרא בין הפרשות מ"מ הוה בין הפרשות עד שני':

בא"ד דממנ"פ הוה בכלל א"י כו' דהא עד כו' לכאורה קשה אם פי פרשה אינו בכלל בין הפרשות א"כ אינו מתחיל בין הפרשות השני רק אחר פי פרשה ויש לו להיות בכלל בין הפרשות הראשון, מיהו ברור כונת התוס' דאפילו אם נימא דאחר פי פרשה מתחיל בין הפרשות לכן פי פרשה טריפה אפילו אי עד ולא עד בכלל מ"מ אפילו אמרינן עד ועד בכלל הוה כאילו כל בין הפרשות אחת היא טריפה ופי פרשה אפילו תימא שהוא קודם לבין הפרשות שני כמו דמבעיא אי עד ולא עד בכלל מ"מ יוכל להיות פי פרשה טריפה לפי שעדיין לא התחיל בין הפרשות מ"מ פי פרשה שני' אי אינו קרוי בין הפרשות לפי שבין הפרשות מתחיל מסוף הפיצול מ"מ אינו בכלל בין הפרשות

הראשון דבין הפרשות לא מקרי רק מה שהוא בין הפיצולים, ובהתחלת פיצול השני נסתום עכ"פ בין פרשות ראשון שנאמר שעדיין לא התחיל בין הפרשות השני וא"כ אי אפשר שיהי' ודאי טריפה בשום פנים, ולפ"ז צדקו דברי היש מדקדקים שהביא מהרש"א שהוא דעת הרמב"ם דפי פרשה שלישית כשר דהא תו לא מקרי פרשה שני' עכ"פ ומה שדחה מהרש"א דממילא משתמע כיון דקאמר שלישית כשירה ממילא ותו לא מכלל דכי פרשה הוה בכלל א"י וכונתו דבשלמא בשני' ליכא לספוקי שמא פי פרשה שני' טריפה מטעם דלא הוה בכלל שני' מ"מ אין לומר שפי פרשה ודאי טריפ' כיון דאינו בכלל ראשונה עכ"פ א"כ פי פרשה שני' ג"כ אינה ודאי טריפה והא דנקט שני' א"י ולא נקט פי פרשה שני' ג"כ א"י יש לומר דלרבותא נקט שאפילו בין פרשות שני' בכלל ספק אבל לומר דפי פרשה שני' יהי' בכלל ראשונה ודאי לא ס"ד לכן ליכא לספוקי בפי פרשה שני' שיהי' ודאי טריפה שאין ודאי רק אחת ואין לומר שסמך על דיוק דשני א"י משמע מה שקודם שני' ודאי טריפה שהרי אמר אחת משמע תו לא ואין לומר שסמך על מה שאמר שני' א"י משמע דמקמי שני' הוא ודאי טריפה דאין זה הכרח די"ל דאפילו שני' בכלל ספקא הוא, לכן פשיטא ליה שאינה בכלל ראשונה אבל פי פרשה שלישית שפיר י"ל אי אמרינן פי פרשה טריפה וע"כ פי פרשה מקמי בין הפרשות הוא א"כ כי קאמר שלישית דהיינו בין הפרשות שלישית הוא דכשירה משמע דמקמי בין פרשות נמי בכלל ספיקא הוא ואף דפי פרשה שלישית אינה בכלל שני' יש לומר הה"ד שלישית בכלל ספיקא אלא דנקט שני' דאפילו שני' אינה בכלל ודאי טריפה כראשונה ואין לדייק לינקט ראשונה טריפה שלישית כשירה וממילא מישתמע דשני' בכלל ספיקא דלאו אורחא למיסמך אדיוקא שלא להשמיענו ספק כלל זה כונת מהרש"א ז"ל ואין לדייק עוד לימא פי פרשה שלישית א"י ונשמע דשני' אינה ודאי טריפה דהא אמר עד אחת וגם נשמע דפי פרשה שלישית ג"כ בכלל ספק דיש לומר היינו הך דאי פי פרשה אינה בכלל בין הפרשות ממילא נשמע מדאמר שלישית כשירה דהיינו בין הפרשות מוכח דפי פרשה שלישית נמי בכלל ספק עכ"פ:

ומ"מ אין זה מחוור דבשלמא אי עד ולא עד בכלל שפיר קאמר עד אחת טריפה ושני' היינו אפילו שני' בכלל ספק אבל אי עד ועד בכלל ופי פרשה שלישית אינה בכלל שני' איך שייך לומר שני' א"י הא אפילו בטפי משני' נמי בכלל ספק ואין לומר דקמ"ל דאפילו שני' אינה בכלל ודאי הא נמי פשיטא דשני' אינה בכלל אחת וה"ל למימר משני' עד שלישית א"י דהוה שפיר משמע אע"ג דפי פרשה שלישית יצא מכלל שני' מ"מ נכלל בספק א"י, לכן לענ"ד עיקר דהתוס' לא באו אלא להוכיח שאין למיבעי אי

פי פרשה שני' שייך לראשונה אבל לפי האמת י"ל ודאי כיון דהזכיר שני' בכלל א"י ושלישית כשירה אם נימא דפי פרשה שלישית אין שייך לבין הפרשות שלישית א"כ סתרי הדיוקים דמשמע טפי משני' לא הוה ספק אלא נראה דע"כ לא מספקא לן רק על פי פרש' ראשונ' די"ל דכל הפיצול עדיין לא נקרא בין הפרשות וא"כ בין הפרשות שמתחיל הוא אחר פי פרשה אבל פי פרשה דשני' כיון שאין יכול להיות בכלל ראשונה ממילא שייך לשני' ולגבי שני' שפיר מקרי בין פרשות שני' כיון שכבר התחילו הפרשות שהרי פי פרשה שני' הוא מפסיק בין פרשות ראשונה לשני' ושפיר הוא בכלל שני' ופי פרשה שלישית בכלל שלישית ובזה צדקו דברי הרמב"ם שמכשיר פי פרשה ג' והב"י דחק ולמ"ש ניחא וגם לדברי מהרש"א יש לקיים דברי הרמב"ם דהא אי אמרינן בעי' דפי פרשה הוה בכלל בין הפרשות ראשונה א"כ ממילא פי פרשה שלישית כשירה ואפילו נימא דפי פרשה ראשונה אינה בכלל בין הפרשות מ"מ לגבי שלישית טפי מאינו יודע לא הוה א"כ לגבי פי פרשה שלישית ה"ל ספק ספיקא שמא פי פרשה בכלל בין הפרשות ושלישית כשירה, ואת"ל שאינה בכלל בין הפרשות שמא אפילו שני' כשירה ואין כאן תמיה על הרמב"ם ואף דהפר"ח בסימן למ"ד ס"ק ב' דחה ס"ס כזה ואין דבריו מוכרחים דמביא ראיה מהא דמספקא לן תחת העור תחת צמר מסובך דשם לא הוה ס"ס כלל דכיון דדין חלדה מספקא לן אין נ"מ בין צמר מסובך לעור כלום אבל כאן מידי דתלי בטעמא הוא דכל למטה יותר נוטה להכשיר וכיון דאפילו בשני' אפשר שפסק כח הטריפות מן החוט א"כ נוטה יותר להכשיר כשהוא למטה יותר וגם שם אתחזק איסורא וספק בשחיטה משא"כ הכא דנשחטה הותרה מן התורה, ואי קשי' לשיטת הרמב"ם דפי פרשה שלישית כשר א"כ אמאי נקט הפרשה עצמה תדון כבשר ומוקי לה בשלישית, ולמה נקט פרשה עצמה הא אפילו פי פרשה תדון כבשר, נראה דלאו קושיא הוא דקשה בלא"ה ליפשוט מהכא דפי פרשה טריפה מדנקט פרשה עצמה דודאי בברייתא דחוק לומר דגם הברייתא מספקא לה אלא י"ל אי פי פרשה כשירה יש לפרש נמי פרשה עצמה על פי פרשה ודברי הרמב"ם נכונים עכ"פ בזה וכ"כ בש"ך ובזה אפשר ליישב מה שקשה עוד על הרמב"ם למה לא הביא בעי' דפרשה עצמה דהא בגמ' משמע דדוקא שלישית כשירה ואפילו אי גריס כגירסת הרשב"א מ"מ ה"ל להביא פרשה ראשונה דבכלל ספיקא הוא הפרשה עצמה ולפ"ז י"ל דס"ל דאי פי פרשה כשר א"כ כ"ש פרשה עצמה ופי פרשה עצמה ספיקא הוא וה"ל ס"ס:

בגמרא בעי כו' אם ת"ל עד ועד בכלל פרשה עצמה מהו לכאורה קשה דמצי למיבעי אפילו עד ועד בכלל אי הוה פרש' עצמה בכלל א"י ועיין בתוס' ואפשר הי' לומר דהא

יש להבין אי פרשה עצמה נמי טריפ' ה"ל למינקט עד הפרשות וי"ל לזה דאי הוה נקט עד הפרשות ועד ועד בכלל הוה מצינן למיטעי דכל חוט המתפצל לצדדין שהוא פרשה עצמה טריפה ולהכי נקט בין הפרשות להורות שאינו טריפה רק במקום שדבוק לחוט ונפסק הפיצול מן החוט וא"כ אי עד ולא עד בכלל א"כ אינה טריפה רק עד בין הפרשות ראשון ולא יותר אם כן הוי ליה למימר עד הפרשה דהא אפילו החוט הישר אינו בכלל טריפות אלא דאכתי איכא למימר כיון דקאמר שני' א"י אי הוה אמר עד הפרשות ושני' א"י הוה מצינן למטעי דפרשה עצמה אפילו רחוק מן החוט ג"כ בכלל א"י הוא, ולזה אפשר לומר דהא דקאמר שני' א"י לאו דברי שמואל אלא שנסתפק רב יהודה מה אמר שמואל בשני' ועל אחת לא מספקא ליה, וא"כ ליכא למימר דפרשה עצמה נמי כבין הפרשות דא"כ מאי מספקא ליה לרב יהודה מה אמר שמואל בשני' הא ע"כ אמר טריפה דאי אמר כשרה ועד ולא עד בכלל א"כ ליכא שום טריפות מפרשה ראשונה ולהלן אם כן ה"ל למימר עד הפרשות דהא ליכא שום טריפות מן פרשה ולהלן אלא ודאי שני' אמר דטריפה וא"כ הוצרך לומר בין הפרשה דלא נימא גם רחוק מן החוט בכלל וא"כ מצינן למימר מדמספקא ליה לר"י בדברי שמואל מוכח דפשיטא ליה דפרשה עצמה כשרה ותו לא שייך למיבעי אבל אי עד ועד בכלל אין ראי' מדלא נקט עד הפרשות דפרשה עצמה אינו טרפה רק כשנפסק הפיצול מן החוט די"ל כשנפסק הפיצול נמי טרפה ונקט בין הפרשות לומר שאינו טריפה רק סמוך לחוט, מיהו אי פי פרשה טרפה שפיר הוי מצי למיבעי בפי פרשה אם נפסק הפיצול מן החוט שהוא פי פרשה בבין הפרשות הראשונה וכמ"ש הפוס' והיינו כיון דפי פרשה ודאי טרפה א"כ אינו מתחיל בין הפרשות רק מסוף הפיצול א"כ איכא למיבעי בנפסק הפיצול מן החוט דהיינו פי פרשה ממש רק דפי פרשה הוא בחוט הישר ופרשה עצמה הוא הפיצול מן החוט:

וראיתי להפר"ח בסימן ל"ב סק"ה שכתב להתוס' חמיר פרשה עצמה מבין הפרשות וכתב שאין דבריהם מחוורים וכן דעת רש"י ושאר המפרשים ולא הבנתי דבריו דהא פי פרשה קודם בין הפרשות אי פי פרשה בודאי טרפה ולא נמצא ברש"י דבר נגד זה, ועיין בסמוך:

בתוס' ד"ה ואת"ל כו' אבל אי פי פרשה כשרה ליכא למיבעי כו' עכ"ל אע"ג דאי פכ"פ בכלל א"י ר' ירמי' לא נקט בבעייתו רק מה שהוא ודאי טריפה ונראה שזה כוונת רש"י ג"כ שכתב ובפרשה ראשונה אף על גב דהדוחה דחי דאירי בשלישית א"כ גם שני' בכלל היינו משום דלפי האמת איכא לספוקי נמי בשני' כמו בבין הפרשות אבל לר' ירמי' דנקט לבעייתו אי עד ועד בכלל משמע שלא רצה להעמיד בעייתו על הספיקות

שהם בא"י א"כ ע"כ בפרשה ראשונה קאי, וזו כונת התוס' ד"ה מאי לאו שכתבו הא דנקט שני' היינו משום דאיכא לספוקי נמי בשני' כמו בראשונה לפי האמת אע"ג דר' ירמי' העמיד בעייתו על הודאות מ"מ הספיקות נמשכין ממילא בהך דאמר א"י, וזו כוונת מהרש"א ג"כ דאף דר' ירמי' גופי' נקט לבעי' דידי' על ודאות מיהו לדידן כי היכא דבין הפרשות ספק יש לספוקי גם בפרשה עצמה:

לסימן נח

(א)

אם יש מכריסה כ"כ רוב פוסקים ותמהו על הרמב"ם שלא חילק וכתב סתם שנפלה ממקום גבוה יו"ד ולא חילק בין איכא מכריסה לארעא ובודאי הוא תמוה דתלמוד ערוך הוא בפ' הפרה דמסיק טעמא דרב נחמן משום דמכריסה ועד ארעא ד' טפחים והנלע"ד בישוב דברי הרמב"ם דקשה בגמרא דמעיקרא א"ל רבא לרב נחמן מהך דבור שיש בו עשרה טפחים ומסיק משום דלית בהו הבלא א"כ משמע דטעמא דרב נחמן דאיכא חבטא בפחות מעשרה והא דאין חייב בבור פחות מעשרה היינו משום הבלא א"כ ניהו דהש"ס הדר ומסיק דאין חבטא בפחות מעשרה מ"מ א"צ לחזור מסברא דרב נחמן ס"ל משום הבלא א"כ לא קשיא ממתני' דבור שיש בו כדי להמית עשרה הא מתני' איירי בחיוב שחייבה התורה להבל ולהבל בעי עשרה דבפחות מעשרה אין ראוי להמית בהבל דהא אינו חייב רק משום הבלו, לכן נראה דהקושיא היא דהא בלא"ה יש להבין כיון דס"ל חבטא קרקע עולם ואינו חייב על החבטא, א"כ למה יתחייב על ההבל הא ההבל לא הוסיף היזק שהרי גם מבלעדי ההבל הי' ראוי למות מכח החבטא, וצ"ל דמ"מ כיון דגם ההבל ראוי להמית ונהי דהי' פטור מכח החבטא מ"מ כיון שעכשיו ההבל ממית חייבתו התורה, מיהו השתא דבפחות מיו"ד פטור משום שאין הבל אף שיש שיעור כדי להמית בחבטה א"כ במה שהוסיף עד יו"ד לא הוסיף בהיזק, וא"כ אין סברא שיתחייב על ההבל כיון שבזה שהוסיף שיעור הבל לא הוסיף בהיזק, וא"כ י"ל דזו קושית הש"ס שאין סברא שתחייב התורה על י' דוקא כיון דבפחות מי' איכא שיעור מיתה ואפ"ה פטור א"כ לא הוסיף בהיזק, וע"ז משני באגנדר אגנדורי אז איכא שיעור מיתה ביו"ד דוקא כן י"ל בש"ס דלפי האמת דאיירי באגנדר אגנדורי שפיר י"ל דבכל גווני חייב כיון שהוסיף היזק ביו"ד טפחים דראוי למות אפי' אגנדר אגנדורי:

וא"כ י"ל דודאי קשה דרב נחמן גופי' שני ליה דטעמא משום הבלא כדאיתא וקשה הא רב נחמן גופי' ע"כ מוקי באגנדר אגנדורי וא"כ למה שני ליה משום דלית ביה הבלא אלא נראה ג"כ כמ"ש דודאי סתמא דמתני' ובכל דוכתי משמע דאין חייב על פחות מיו"ד

וא"כ אי משום חבטא ה"ל לחייב בפחות מיו"ד גם כן כיון דמכריסה יו"ד טפחים ולא שמעינן בשום דוכתא שיתחייב על פחות מעשרה אפילו לא איגנדר לכן הוכרח לשנות דס"ל משום הבל:

וא"כ קשה לרב דס"ל משום חבטא דתקשי לי' מתני' למה בעינן יו"ד דהא במתני' מייתי מסתם בור שיש בו יו"ד דאף בלא איגנדר אפילו בפחות מיו"ד חייב אע"כ לרב דס"ל משום חבטא חייב ס"ל אין חבטא בפחות מי' לא ס"ל כלל לצרף מכריסה דתורא וא"כ הרמב"ם לשיטתי' שפסק כשמואל י"ל לעולם בעינן י' טפחים דכיון דטעמא דבור משום חבטא עכ"ל לומר דאין חבטא פחות מעשרה דאל"כ למה הוזכר י' טפחים ולא חילק בין אגנדר או לא וא"ש:

ועם מה שכתבתי נדחה ראיית הפוסקים כשמואל מדמוקי באגנדר אגנדורי ולרב י"ל משום הבל ולמ"ש ניחא דאפי' מ"ד משום הבלא פריך שפיר דלא מסתבר שיתחייב בלא הוסיף היזק עכ"פ באיגנדר ואף די"ל שהוסיף היזק אם ימלאנו ספוגין של צמר משום הכי לא הוה חייבי' רחמנא דסתם בור לאו להכי קאי להכי מוקי שתוספת ההיזק הוא באיגנדר ואדרבה מרב נחמן מוכח דס"ל כרב דטעמא משום הבל דכיון דרב נחמן ס"ל דמכריסו חשבינן א"כ אפילו בפחות מעשרה הוי ליה לחיובי' ובכל דוכתי לא שמעינן שיתחייב בפחות מעשרה:

ועמ"ש בחידושי לי"ד בילדותי בישוב דברי הטור שתמהו עליו דכאן פוסק דחשבינן מכריסה ובח"מ סימן ר"י פסק דאינו חייב רק על י' ובט"ז ביקש לומר בשם רש"ל לחלק בין נזקין דאינו חייב על פחות מעשרה ותימא א"כ מאי מקשו בש"ס ארב נחמן ממתני' הא לענין נזקין בעינן עשרה דוקא דאל"כ הוה אונס, ונראה דס"ל דעיקר הקושיא מלישנא דמתניתין דמשמע בפחות מעשרה אין כדי להמית ואי חשבינן מכריסא דתורא א"כ אפי' בפחות מעשרה יש ג"כ שיעור מיתה אבל ודאי רחוק לאוקמא דוקא באגנדר איגנדורי אלא דקשה דא"כ דברי הטור הם נגד דברי הרא"ש דהרא"ש כתב מדמוקי באיגנדר משמע דס"ל משום חבטא ואם הקושי' מצד הלשון אין מקום לראי' ובעניותי לא הבנתי מה הרעש על דברי הטור גם הב"י תמה על מ"ש שהסכמת הרא"ש כסברא ראשונה ולענ"ד פשוט דכונת הטור דהרא"ש מסיק דספיקא אם הלכה כרב משום הבל או כשמואל משום חבטא ואם הטעם משום הבל נצריך עומק י' דוקא וכיון דמספיקא לא מפקין ממונא כתב שפטור אפי' יש מכריסה עשרה דשמא הטעם משום [הבלא] א"כ אין מצטרף מכריסה משא"כ לענין טרפו' ודאי כיון דאי איכא מכריסה י' איכא חבטא והוי טרפ' דלענין טרפה ודאי תליא בחבטא ואפי' תימא שעדיין יש לדייק על סתימת הטור

שכתב סתם שהרא"ש הסכים לסברא ראשונה משמע בהחלט מ"מ אחר שעכ"פ מבואר ברא"ש הספק שמא קיי"ל כמ"ד הבלא ומשים חבטא פטור משום קרקע עולם ואין לו ענין לטריפות לכן לא ידעתי מה הרעישו האחרונים בזה שהדברים פשוטים כמ"ש:

ועיין ברא"ש שתמה על הרי"ף דמשמע מדבריו דס"ל דיש חבטא בפחו' מעשרה שהוא נגד מסקנת הש"ס דמסיק ממעקה דאין חבטא בפחות מעשרה ובודאי תימא גדול הוא, וליישב נראה דקשי' לי' להרי"ף כיון דמעיקרא שני רב נחמן דיש חבטא בפחות מעשרה ומתני' דבעי עשרה טעמא משום הבלא א"כ נהי דהדר הש"ס ומסיק דאין חבטא בפחות מעשרה מ"מ י"ל דרב נחמן ס"ל משום הבלא ולא קשי' ממתני' אע"כ עיקר כונת הש"ס דקשה למ"ד משום חבטא ממתני' ובעי לאסוקי רב נחמן ככ"ע לענין טריפות י"ל דלכ"ע טרפה, וא"כ לפ"ז י"ל מאי מקשה הש"ס ממעקה דלמא הא דטרפי' רב נחמן לתורא היינו משום דעכ"פ איכא ספיקא בפחות מיו"ד וספק טרפות להחמיר משא"כ לענין מעקה י"ל דלא חייבה התורה רק כשיש שיעור מיתה בודאי אבל מספיק' אינו חייב במעקה כיון דליכא שיעור מיתה בודאי וצ"ל דאכתי קשה לרב דס"ל אין חוששין לספק דרוסה א"כ גם לענין טרפות לא הי' טרפה מספק לכן מסיק הש"ס טעמא דמכריסא דתורא ועד ארעא איכא ד' וא"כ למאי דקיי"ל חוששין לספק דרוסה שפיר י"ל דטריף רב נחמן לתורא מספיקא, ואין להקשות אם כן מאי מקשה רבא ממתני' דבור שיש בו כדי להמית עשרה די"ל ודאי כיון דבששה טפחים איכא ספק שיעור מיתה א"כ בודאי במת לפנינו מוכיח שהי' שיעור מיתה והוי ליה לחיובי' לכן מסיק ע"כ הטעם משום הבלא לכן לא העתיק הרי"ף הך דאין חבט בפחות מעשרה, כן נ"ל להליץ בעד הרי"ף:

ולשאר פוסקים דס"ל דקי"ל אין חבטא בפחות מעשרה צ"ל הא דלא משני דרב נחמן טרפי' מספיקא דגם לענין מעקה אי איכא ספיקא אם יש בו כדי להמית כפי ענין הנפילה שלפעמים שיעור מיתה ס"ל להש"ס דמ"מ הי' חייב במעקה וכן מורה לשון רב נחמן אי שקיל מרא דתורא קבא דקמחא ואזיל לבי מדרשא לא אפסדי' לתורא דשוה כמה קבי וקשה הא מסתמא מוחזק לטריפה בשעור נפילה (ולזה העירני בני המופלג מו' אהרן) אלמא דאי לא טרפי' רק מספיקא שמא לא הי' יכול לשהות מע"ל ואדרבא קרוב הי' אצלו שהי' שוהה מע"ל, מיהו הא דפריך מבית הסקילה לא א"ש לפ"ז דאי לא הוי רק ספיקא אין קושיא דבשלמא מבור פריך שפיר דכיון שמת השור ודאי יש לתלות בחבטא כיון דאפשר בחבטא פחות מעשרה אבל מבית הסקילה ודאי יש לעשות באופן שתהי' חבטא בודאי לא ספק חבטא, מיהו גם זה יש לדחות דאטו לא ידע הך ולטעמיך דהא סגי בעשרה אלא ודאי אסיק אדעתי' גם בס"ד ס"ל כיון דאיכא חבטא אפילו בפחות מעשרה

א"כ ל"ל כולה האי ודרך משל הוי סגי אפילו בקומה אחת משום מיתה יפה והמתרץ משני ליה ולטעמיך נעביד עשרה וכיון שאתה צריך לומר משום מיתה יפה א"כ בחרו שתי קומות וליישב הלשון דקאמר לא אפסדתי' לתורא י"ל דאריתא דדלאי אפשר שהי' בענין שנעשה שלא ברשות א' שהי' חייב משום בור אילו מת השור ועכשיו ששחטו לא יכול לתבוע מבעל הבור דשמא הי' חי אילו לא שחטו הי' שוהה מע"ל ומ"מ טריפה מספק א"כ אפסדי' לתורא ממנ"פ, כן י"ל דרך פלפול:

אבל ליישב הדיוק הנ"ל דמנ"ל דהי' חי מע"ל די"ל דה"ק די"ל הך גברא א"ל שלא שחטו מיד וכפי דברי מרא דתורא כבר הי' מע"ל בצמצום אלא דקיי"ל בריש הלכות שחיטה ובכמה דוכתי דמילתא דלא רמיא עלי' דאינש לאו אדעתי' א"כ זה שהי' אומר שהוא מע"ל ג"כ הי' כשר אלא דכיון דלא ידע האי גברא דבמע"ל תליא מילתא אם כן אפשר שלא הי' מע"ל במילואו דמילתא דלא רמי' עליה הוה אף שאמר עכשיו שנראה לו שכבר שהה מע"ל ה"ל מילתא דלא רמיא עליה דאינש ולאו אדעתי' ואילו הי' בקי בדין היו סומכין עליו לכן אמר רב נחמן אי תני ביה מדרשא שהתה מע"ל כשירה אם כן הי' יכולין לסמוך על דעתו שהי' מע"ל:

ובזה אפשר ליישב דעת הרי"ף שהביא דיש חבטה בפחות מעשרה שהוא נגד המסקנא דדייק ממעקה דאין חבטה ולפ"ז ניחא די"ל דודאי ממעקה לא מוכח רק דאין חבטא בפחות מעשרה בודאי אבל מ"מ מספיקא יש לומר דשכיח נמי חבטא אפילו בפחות מעשרה אלא דלרב נחמן דאמר להאי גברא אי שקיל קבא דקמחא ואזיל לבי' מדרשא א"כ איירי בשהה מע"ל לפי דבריו אלא דלא סמיך עליה כיון דלא רמי' עלי' כדפרישת וא"כ ל"ל דלרב נחמן מטעם ספק חבטא טרפי' דא"כ ה"ל ס"ס שמא אין חבטא בפחות מעשרה ואת"ל יש חבטא שמא הי' כבר מע"ל וע"כ מטעם ודאי טרפי' לכן צ"ל מכריסה דתורא הוה יו"ד אבל מספיקא אפילו בפחות מיו"ד חיישינן לכן הביא התירוץ ראשון להחמיר אלא דה"ל להביא לענין ס"ס:

סימן נח

(א)

אם יש מכריסה וכו' ואם היתה שוכבת וכו', בטור לא כתב רק אם יש מכריסה ולא הזכיר חילוק בין אם היתה שוכבת ותמה עליו הב"י למה לא הזכיר חילוק זה ולכאורה נראה דהטור לשטתו אזיל דבח"מ סימן ת' הביא מחלוקת הרמ"ה ואביו הרא"ש, דהרמ"ה פסק דעומדת אף בששה טפחים חייב, ובשם הרא"ש הביא דס"ל שאין חילוק בין עומדת למתגלגלת וכ' הב"י שם דלא ס"ל כרב נחמן דרבא דבתראה הוא אותיב לרב

נחמן ממתני' דנקיט מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים ש"מ דליכא חבטא בבציר מעשרה ומשמע דלא ס"ל לרבא הא סברא דמשחינן מכריסא דתורא עד ארעא כדמסיק הש"ס לר"נ, וס"ל להטור כרבא וכדעת אביו הרא"ש שהביא שם בח"מ לבסוף, ולכן לא הזכיר הטור כאן חילוק דלעולם בעינן עשרה מיהו דברי הרא"ש גופי' בפא"ט דף נ"א משמע דס"ל ג"כ דמצטרפין מה דאיכא מכריסא דתורא עד ארעא שכתב גבי זכרים המנגחים זא"ז אין חוששין משום ריסוק אברים נפיל לארעא חוששין כדלקמן ס"ט אף דבעינן עשרה טפחים ומכריסא דתורא עד ארעא ליכא אלא ד' טפחים וכו' משמע דס"ל דמשחינן מכריסא דתורא עד ארעא, ולכן נראה כמ"ש הט"ז דמסתמא מיירי בבהמה עומדת ומ"מ משחינן מכריסא לארעא ואם כן דעת הטור כדעת המחבר והקשו בזה ממ"ש בח"מ סימן ת' דהטור כתב בשם הרא"ש דלא מחייב רק בי"ט דוקא ודלא כהרמ"ה שכתב שם דבבהמה עומדת א"צ יו"ד טפחים גם המחבר לא הזכיר שם סברת הרמ"ה בסימן ת' ע"ש, וליישב נראה דודאי זה תלוי בענין הנפילה שהרי פעמים נוער פרסותיו ואז אינו נופל מן מקום רגלים שהרי הוא נסמך בהם וכיון שרגליו לא נחבטו דמרגליו לארץ אין כאן עשרה טפחים ואין בו כדי להמית אבל אם נופל על הכרס בשעה שהוא עומד בודאי יש כאן עשרה טפחים מן הכרס ולעומק הבור ומדי ספיקא לא נפקא לפעמים יש בו כדי להמית ולפעמים אין בו כדי להמית והכל לפי ענין הנפילה ולכן שם לענין ממון דהמוציא מחבירו עליו הראי' פסק דאינו חייב רק בעשרה טפחים דוקא דשמא לא מת מחמת הבור ולענין טריפו' פסק לחומרא אלא דשם פריך הגמרא דף נ"א ממתניתן דנקט א"כ למה נאמר בור מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים אף כל שיש בו להמית י"ט ומשמע דפחות מיו"ד טפחים אין בו כדי להמית כלל והא גם בפחות מי"ט משכחת לה כדי להמית ובשית נמי סגי כדי להמית אם אינו נופל על רגליו ולהכי משני דאיגנדר איגנדרי דאז בודאי בבציר מעשרה טפחים אין בהם כדי להמית אבל בנפל מעומד לפעמים יש בו כדי להמית אלא דמספיקא לא מצינן לחיובי' ממון, ושמא לא נפל בדרך שהי' בו כדי להמית ודו"ק:

אמנם כ"ז דוחק דמנ"ל לטור הא גם מ"ש בפלתי דרוב פעמים יש בו כדי להמית הוא ג"כ דוחק ומנ"ל הא גם קשה ע"ז מאי אותיב רבא לר' נחמן ממתניתן דבור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים אלמא דאין חבטה בפחות מעשרה ומאי קשי' לימא רוב פעמים יש חבטא בפחות מעשרה טפחים ובממון דאין הולכין אחר הרוב לא הי' מצינן לחיובי בפחות מעשרה ומ"מ בטריפות אזלינן בתר רובא בפחות מעשרה נמי יש בו כ"ל ודוחק לומר מדאמר רב דבור שחייבה עליו תורה להבלו. ולא לחבטא ואת"ל לחבטא קרקע

עולם הזיקתו ומפרש בגמרא טעמא דרב מינפל ע"ש ולא מפרשי בפשיטות דרב לשיטתו ליכא למימר לחבטה דא"כ בפחות מעשרה נמי חייב כיון דס"ל הולכין בממון אחר רוב, אלא פשיטא דאין חבטא פחות מעשרה ומ"מ קשה מנ"ל לרבא להקשות לרב נחמן ממתני' דהא הוי ס"ד דר"נ ס"ל יש חבטה בפחות מי' ולא הוה קשיא ליה רק ממתני' ובלא"ה הוי [ניחא] ליה ואכתי ממתני' לא מוכח מידי די"ל רוב פעמים יש חבטא פחות מעשרה, ולכן כ"ז דחוק, והנרא' דק' בגמרא דפריך [מאי] דאיכא בנייהו בין לרב ושמואל דס"ל לחבטו או להבלו ודחק לאשכוח בעבוד גוב' ולא מפ' בפשיטות דאיכא בנייהו בכל [ענין] שנפלו מעומד בבור שיש בו ששה טפחים דמשום הבלו ליכא כיון דאין בבור יו"ד ומשום חבטה איכא כיון דמכריסה יש עשרה טפחים וזהו נפקותא מרווחת טפי ול"ל למימר נ"מ אחריתא וה"ל לפרושי נ"מ זו ולכן ס"ל לט"ו דהתורה לא חייבה רק באם הוא לבדו גרם ועשה כדי שיעור מיתה בחפירתו לחוד, משא"כ באין בור רק ששה טפחים והוא לא עשה שיעור מיתה ואין בו שיעור חבטה להמית רק השור מצד עצמו מחמת שנפל מעומד הי' בו שיעור מיתה (והטור) [והתורה] לא חייבה רק באם יש בו שיעור מיתה לעולם אפי' במגלגל אבל אם אין בו שיעור מיתה רק מצד ד' טפחים שיש מכריסה לארעא ובשביל כך לא מחייב כלל כיון דאין בו שיעור מיתה במתגלגל וכן במשנה לא הזכיר כלל חילוק ובכל מקום שנאמר שצריך בור י' טפחים לא הזכיר כלל חילוק בין שנפל מעומד או מיושב א"ו דלענין נזקין לא הי' חילק כלל בין שנפל מעומד או שנתגלגל ולהכי לא אמרינן בגמרא לאיכא בנייהו בין רב ושמואל דגם לשמואל דס"ל לחבטו לא מחייב כלל כיון שאין בו כדי להמית זולת השור עצמו ואם הי' מגלגלת לא הי' בו כדי להמית לא מחייב כלל, ודוק:

ולאחר זמן רב מצאתי בהדיא בדברי הרשב"א בחידושי ב"ק שכתב ג"כ דלאו למימרא דמתני' דתני י' דוקא דאיגנדר איגנדורי ובנפל כדרכו בשיתא סגי אפי' לשמואל דאם כן ליפלוג בדידה וכו' אלא נ"ל דהכי פירושו דמתני' וכו' לפיכך שנינו עשרה ולומר שלא חייבה התורה רק בבור שיש בו לעולם כדי להמית ואפי' באיגנדר עכ"ל, הרי להדיא כמ"ש דלענין נזקין בעינן שיעור מיתה לעולם וכמ"ש לעיל, ונהנתי עד מאד, אלא שלא הביא ראיה זו מאיכא בנייהו הנ"ל, ולדברי הרמ"ה צ"ל דבאמת גם בזה איכא בנייהו למסקנא דמחשבינן מכריסא דתורא עד לארעא. ובזה מיושב קושית הב"י על הטור בח"מ סימן ת' שכתב שהרא"ש לא ס"ל כהרמ"ה, והק' ב"י מנ"ל לטור זה הא הרא"ש נסתפק בזה אם הלכה כרב או כשמואל ואם הלכה כשמואל שפיר מצי סבר כהרמ"ה, ולפמ"ש ניחא דקשיא ליה לטור נהי דבגמרא לא קאמר הך איכא בנייהו בכל השוורים וצ"ל דבס"ד

לא ידע דמשחינן מכריסא לארעא וא"כ להרא"ש דהביא ג"כ האיכא בנייהו הנאמר בגמרא ולא מפרש ג"כ איכא בנייהו בכל השוורים שנפלו מעומד אלא ודאי סבירא ליה דלענין נזיקין לכ"ע בעינן י' טפחים שיהי' כדי להמית אפי' במתגלגל וא"ש ודוק:

ולפ"ז מיושב ג"כ מ"ש הב"י על הטור שכתב שאין חילוק בין מעומד למתגלגל וכתב הב"י דאיגנדר שנוי' דחיקא הוא ופשטא דמתני' לא משמע הכי גם רבא פליג ולא ס"ל כרב נחמן, ולמ"ש אין צורך לזה דאפי' לרב נחמן גופי' לענין נזיקין לא הי' חייב רק שיהא בו לעולם כדי להמית אפי' באיגנדר איגנדרי כדברי הרשב"א ודוק:

והרמב"ם בפ"ט מה"ש כתב בסתם בנפולה היינו שנפלה ממקום גבוה י' טפחים ולא חילק כלל דמשחינן מכריסה ונדחקו בזה ול"נ ברור דהרמב"ם ס"ל כמ"ש ב"י הנ"ל דרבא פליג עם רב נחמן דדוחק לאוקמא מתני' באיגנדר איגנדרי וס"ל דאין כדי להמית בפחות מיו"ד טפחים אפילו נפל מעומד וכדאותיב רבא לרב נחמן ולכן לא קיי"ל כרב נחמן דטריף להאי תורא דנפל לארץ דלמאי דס"ל דמשחינן מכריסא לארעא מוכרח לידחק למתניתין דרבא לא ס"ל הכי וגם הרמב"ם בפי"ב לא חילק בזה כלל והיינו משום דס"ל דלא קיי"ל כר"נ כמ"ש ב"י סימן ת' ולכן בפ"ט מה"ש לא חילק כלל דמודדין מן הכרס ששה טפחים כרב נחמן כנ"ל ברור דברי רמב"ם, ודוק:

(ב)

מכריסה עד המקום שנפלה כו' בגמ' דב"ק דף נ"א אמרינן מכריסא דתורא עד ארעא ד' טפחים כו' והרשב"א כתב דלפעמים טפי מד' טפחים נמי אית בי', ומדברי הרא"ש בחולין נראה דמכריסא דתורא עד ארעא ליכא אלא ד' טפחים, ועיין בפלתי מה שדייק מהרשב"א נ"א ד"ה נפלה שוב ראיתי שגם הרשב"א גופי' אף שכתב בחידושי קמא דד' טפחים לאו דוקא מ"מ ממ"ש בחידושי חולין ובת"ה משמע דמכריסא דתורא ליכא אלא ארבעה כו' וצ"ע ואולי י"ל דמ"ש אלא ד' טפחים לאו דוקא ולא מוקי שהי' בצמצום היינו משום דמסתמא קאמר ולא סתרי דברי הרשב"א בחידושיו לב"ק למ"ש בת"ה ועיין בפלתי וצ"ע:

( )

ואם שהתה מע"ל כו' צריך לבדקה כו'. בפא"ט דף נ"ו דרסה וטרפה בכותל כנ"ל בסעיף ב' אם שהתה מע"ל כשרה, ואמרו שם ע"ב משום ר"א ברבי ינאי אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה משמע בהדיא שגם בשהתה מע"ל צריך בדיקה וכ"כ בתוספת גופי' בפא"ט דף נ"א ע"ב ד"ה עמדה. ויש לתמוה על התוס' בב"ק דף נ"ג ע"ב ד"ה אם, כתבו שם, בפא"ט אומר עמדה א"צ מע"ל, בדיקה ודאי בעי, הלכה כר"א ב"ר ינאי דמצריך בדיקה ובעי יב"ח עכ"ל, ולכאורה תמוה דהא מבואר בהדי' דאף ששהתה מע"ל בעי בדיקה, ודוחק

לומ' דמספקא להו אם הלכה כר"א ב"ר ינאי דמצריך בדיקה דזה דוחק לפרש בלשון התוס' גם דוחק לומר דמספקא להו הא דבעי בדיקה דוקא בעוף ובבהמה י"ל דלא בעי בדיקה דהא תני לוי כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן עוף כו' אבל בשאר דברים אין חילוק בבהמה לעוף, ועוד אם נאמר דבבהמה בשהיית מע"ל לחודה מתכשרה בלי בדיקה תקשי בזבחים דף ע"ד דמסקי מתניתין דאיערוב בטרפה היינו בנפולה דס"ל הלכה צריכה בדיקה ואכתי ק' אחר מע"ל תוכשר ופשט לשון התו' בב"ק משמע דמספקא להו בשהתה מע"ל אפילו לא עמדה, ועמ"ש לקמן בדברי רבינו ירוחם, ונראה דהתוס' מפרשין כמו שראיתי ברש"י דף נ"ו דצריך בדיקה שמא נפסק החוט, והרמב"ם מפרש דבעי בדיקת כל החלל כמ"ש בש"ע כאן ומספקא להו אם הבדיקה שם הוא בדיקת כל החלל או דאין צריך רק בדיקת החוט והיינו דפשט הלשון אם שהתה מע"ל שאמר ר"נ כשרה משמע טפי שא"צ בדיקת כל החלל דאי בעי בדיקת כל החלל מאן לימא לן דכשרה שמא יראה בו מעט שינוי ויהא טרפה דבשלמא אם א"צ רק בדיקת החוט שפיר קאמר אם שהתה מע"ל כשרה ויצאה מכלל ריסוק אברים, ונהי בנפסק החוט טרפ' היינו דזהו טרפה בלא"ה משום פיסוק החוט ומ"מ מצד ריסוק החוט י"ל דבשהתה מע"ל די, וע"ז הוכיח מהג' דבעי בדיקה מחמ' חשש ריסוק אברים שכתב דצריך שהיית יב"ח ובבדיקת החוט לחוד ודאי בקיאין דדוקא בבדיקת החלל כולה לא בקיאין כמו שנראה מדברי רמ"א בסימן זה דבמקום אחד בקיאין שפיר ומוכח דבעי בדיקת כל החלל, כנ"ל בלשון התוספת ומ"מ אי אפשר להשוות דברי (התוס') בפא"ט עם זה דמשמע בדיקת החלל כולו כמ"ש בש"ע גם בביצה דף ל"ד השמע להדי' דהלכה כר' ינאי ורש"י כתב שם ג"כ דמצריך בדיקה היינו בדיקה בכל אברים:

שם **או** שנתרסקו כו'. ועיין ט"ז ס"ק ג' שכתב דאע"ג דהפסד אבר הוא בכלל ריסוק מ"מ אין חוששין לו כל זמן שלא ראינו שנפלה הבהמה אלא תלינן בדבר אחר עכ"ל והביא ראי' לדבריו דבכליות בלא הגיע למקום חריץ כשר ולא תלינן בנפילה ואפי' להרי"ף דוקא הורקה אינו מצוי אבל זה מצוי בחולי קטן ישתנה אבר ע"ש (ולפע"ד נראה) דודאי בבהמה שאין בה ריעותא והלכה יפה פשוט שאין לחוש לנפילה וריסוק וגדולה מזו מבואר לקמן בש"ע ס"ה והוא מתשובת הרשב"א דאפי' נפלה והלכה הילוך יפה ונמצא שינוי באברים לא חיישינן וכתב הרשב"א הטעם שכל שהלכה הילוך יפה בידוע שאין לה ריסוק הגדול שמביא לידי טרפות וכ"ש בלא נודע שנפלה דאין חוששין לנפילה וריסוק אברים, ובזה נדחה ראיית הט"ז מכליות דשם אין ריעותא בבהמה והלכ' בטוב כשאר בהמות אבל אם יש ריעותא בבהמה כגון שאינה יכולה לילך אף דלא חיישינן

לריסוק אברים (מ"מ הרי יש ריעותא בבהמה לפנינו) וגדולה מזו מבואר לקמן דף נ"א בהניח בהמה למעלה ומצאה למטה לא חיישינן וכתב הר"ן אפילו אינה יכולה לילך והטעם דאמרינן מסתמא מדעתה קפצה וכל שקפצה מדעתה אינה מרסקת עצמה כ"כ עד שתטרוף מחמת ריסוק אברים ולא בעי בדיקה כלל מ"מ אם ראינו שנתרסקה תלינן שנפלה שלא מדעתה והריסוק ראי' לדבר שאילו נפלה מדעתה לא הי' ריסוק באברים ואפילו בלא נודע שנפלה מ"מ כיון דיש ריעותא דאינה יכולה לילך נהי דא"צ בדיקה מ"מ אם נמצא ריסוק למה נתלה בחולי אחר אדרבא כיון שלא היתה יכולת לילך מסתמא בא הריסוק מחמת נפילה ולא דמי להא דלעיל סימן נ"ב ס"ו דבאין ידוע שנפלה לאור אפילו נמצא שינוי באברים כשר ולא תלינן בנפילה לאור היינו משום דשם אין ריעותא אחרת זולת הירוקין שנמצאו שם אבל בנפלה לאור לא תלינן כלל במקרה והה"ד כאן בהניח בהמה למעלה ומצאה למטה ואינה מהלכת ונמצא אחר כך ריסוק באברים ואפי' לא נודע לו שנפלה מ"מ כיון שלא היתה מהלכת תלינן שבאה הריסוק מחמת הנפילה, ואף דהפר"ח השיג על הב"ח מהרמב"ם שכתב שהריסוק צריך שיהי' מחמת הנפילה ע"ש ולכן השיג על הב"ח, ובמ"ש א"ש דודאי בעינן שיהי' הריסוק מחמת הנפילה אלא באינה יכולה לילך מסתמא נפלה, ואין להביא ראי' מלקמן ס"ד דבעי דוקא הלכה אבל בלא הלכה ונמצא שינוי באברים דטרפה, די"ל שם איירי כגון שנפלה שלא מדעתה וכה"ג אבל בנפלה שאינה מטרפת וכ"ש בלא נפלה כלל אפי' שאינה יכולה (לילך) מ"מ י"ל דלא חיישינן שבא מחמת ריסוק מ"מ נראה להחמיר בזה כמ"ש דבלא"ה הב"ח מחמיר בזה אפילו הלכה וכמ"ש שודאי יש להחמיר ולא מצאנו בזה סמך להתיר:

(ה)

אפילו נתרסק כו', וכ"כ הרמב"ם והסכים עמו הרשב"א ונרא' דהרמב"ם לשיטתו הוכיח כן למאי דמפרש מה דאמר בגמרא בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים היינו לענין אם נתרסק בית הרחם גופיה והטעם כמ"ש הריב"ש שהוא רך וא"כ מוכח להדיא דשאר אברים אף דלא מיטרפא בנטילתן מ"מ בריסוק טרפה דאל"כ פשיטא דבית הרחם לית בי' משום ריסוק דאין בו איסור בנקיבה, מיהו הרשב"א תמה עליו ועיין בכ"מ פ"ט בשם הריב"ש שמישב דבריו ולכאורה נראה שיטת הרמב"ן שכתבתי לעיל סימן מ"ג דמצי לחזור להכשירה הה"ד בריסוק באבר שלא נטרפה בנטילתו כשיחתוך האבר חוזרת להכשירו, ויותר נראה דלכ"ע כיון דחזינן דנתרסק יש לחוש לשאר אברים ג"כ כיון שנתברר שהנפילה הביאה לידי ריסוק יש לחוש בשאר אברים ג"כ אלא שאין הריסוק ניכר כמו תוך מע"ל בלא עמדה דחוששין דריסוק אינו ניכר הה"ד בזה אף ששהתה

מע"ל כיון דחזינן דהנפילה גרמה ריסוק יש לחוש גם לריסוק שאינו ניכר, ובזה נדחה מ"ש הרא"ה בבד"ה שאין לך אבר שאילו ניטל כשר ותאסר בהפסדו, ולפמ"ש ניחא דהא דמטריפין הכא היינו משום דיש לחוש גם ליתר אברים שטרפה בנטילתן שנתרסקו אלא שאינו ניכר וא"ש, ודעת הרא"ה להכשיר באבר שניטל כשר וכ"נ דעת רש"י שפי' שצריך בדיקה נגד בני מעים שמא נקרע רוב החיצונה או ניקבו הדקין, ועל נגד כל החלל פירש משום עקירת צלעות משמע שאין צריך בדיקה כלל מחשש ריסוק דבשהתה מע"ל יצאה מכלל ריסוק רק צריך בדיקה משום נקיבת אברים ומשמע ודאי דבאבר שאין ניטולו פוסל דכשר בריסוק וגם זו נראה מדבריו שאין טרפות בריסוק ונשתנה צורת האבר כלל כי אם בנקיבה ופסיקא דטרפה בלא"ה ועיין בשו"ע ודוק:

(ו)

אם עמדה. דעת רי"ו דבעמדה ושהתה מע"ל אין צריך בדיקה כמו בהלכה דאין צריך בדיקה, ולכאורה קשה מש"ס דזבחים דף ע"ד דמפיק ריש לקיש מתניתן דאיתערוב בנפולה ופריך נפולה נמי ליבדקה ומשני קסבר עמדה א"צ מע"ל הלכה צריכה בדיקה, ולשיטת רי"ו עדיין קשה אמאי ירעו עד שיסתאבו אכתי אחר מע"ל סגי בעמידה וא"צ בדיקה כלל, ודוחק לומר דעמידה ומע"ל הוא כהילך ולכן כיון דבהלכה בפי בדיקה הה"ד בעמדה ומע"ל לא עדיף מהלכה, וכ"נ גם מדברי הפר"ח דזהו דוחק ומנ"ל לפרושי פלוגתא דבהא לא נחלקו וכי היכא דבעמדה ושהתה לא מהני לריש לקיש הה"ד לדידן, ויותר נראה דרי"ו גרס גירסא ישינה קסבר עמדה צריכה מע"ל הלכה צריכה בדיקה וס"ל דוקא לדידן דעמדה א"צ מע"ל ומהני העמידה להוציאו מכלל ריסוק אברים ומועיל בדיקה א"כ כי יש עוד חדא לריעותא (צ"ל לטיבותא) דשהתה ג"כ מע"ל מהני דאפילו בדיקה לא בעי אבל אם נאמ' דעמידה צריכה מע"ל ולא מהני העמידה מידי הה"ד שהתה מע"ל לחוד לא עדיף, דשהיית מע"ל לחוד לא מהני כיון דלא מהני העמידה מידי ורי"ו לא אמר דבריו רק לדידן דקיי"ל עמדה א"צ מע"ל מהני בצירוף מע"ל בענין שאפילו בדיקה לא בעי אבל אם צריך מע"ל לא מהני עמידה מידי והה"ד נמי בצירוף מע"ל לא עדיף ממע"ל בלי עמידה ובזה מיושב קושית התוספות למה לי למימר עמדה צריך מע"ל נימא דס"ל א"צ מע"ל, ולפמ"ש דאם נאמר דא"צ מע"ל מהני עמדה ומע"ל בצירוף כמ"ש רי"ו וא"כ אכתי אמאי ירעו עד שיסתאבו לבדקה בעי בצירוף המע"ל ולכן אמר דס"ל צריך מע"ל ואין תועלת בעמידה כלל בשום אופן, ובזה נמי מיושב מה שאמרו בגמרא כולהו כריש לקיש לא אמרי דס"ל עמדה א"צ מע"ל הלכה א"צ בדיקה וקשה ל"ל למימר כלל עמדה א"צ מע"ל נימא דס"ל צריכה מע"ל רק בהלכה אין צריך בדיקה ולפ"ז י"ל

דהכי קאמר דאפילו בלי הלכה נמי סגי בשהיית מע"ל ובהלכה סגי אפי' בלי שהיית מע"ל ודוק. אלא עדיין קשה מנ"ל דא"צ מע"ל דלמא צריכה אלא דמע"ל ועמידה מהני ולכן צ"ל דעמידה ומעת לעת הוי כמו הילוך ושניהם שוין הוא הדין בזה וכמ"ש ודוק, ועיין בפלתי:

(ה)

שכל שעמדה והלכה כו' כ"כ הרשב"א בתשובה ולכאורה יש להבין למה אמר בגמרא הלכה א"צ בדיקה עדיפא הל"ל רבותא מזו דאפי' נמצא ריסוק אינה טרפה א"כ בדיקה זו מה טיבה ועוד לודאי למ"ד צריכה בדיקה אם נמצא שינוי טרפה דהא צריכה בדיקה בין לדידן בלא הלכה א"כ מנ"ל לאפושי פלוגתא וניהו דאנן קיי"ל כמ"ד א"ל בדיקה כמ"ש הרא"ש ורשב"א דמוכח כן מש"ס דזבחים דאמרינן דס"ל הלכה אינו צריך בדיקה ואכתי מנ"ל דאם נמצא ריסוק דתהי' כשירה ויש ליישב וצ"ע:

(ו)

בד"א שהלכה הילוך יפה כן הוא דעת הרי"ף ורמב"ם וסייעתהו ובגמרא אמרינן אמר רב יהודא אמר רב עמדה א"צ מעת לעת כו' הלכה א"צ בדיקה ר' חייא בר אשי אמר הלכה צריכה בדיקה אמר ירמי' ב"א אמר רב פשטה ידי' לעמוד אע"פ שלא עמדה עקרה רגלה להלוך אע"פ שלא הלכה, ר' חסדא אמר ננערה לעמוד אף שלא עמדה והרי"ף השמיט מימרא דר' ירמי' ותמה עליו הרא"ש ובאמת אי אפשר לומר דרב יהודא חולק עם ר' ירמי' וקאמר הלכה דוקא דהא שניהם נאמר בשם רב וא"כ סתרי דברי רב אהדדי והר"ן כתב שסמך הרי"ף על הנוסחאות שגורסין הלכתא ע"ש ודוחק ג"כ דהא אין חולק בגמרא ע"ז דמהני עקירת רגל להלוך וניערה לעמוד ואם באו למעט בזה דעקירת רגל לא מהני ה"ל למימר הלכתא כר' ירמי' והתוס' כתבו דקיי"ל הלכתא עמדה דוקא ולא מהני ניערה לעמוד וקצת משמע דמודה בעקרה רגלי' להלוך וצ"ע דלא משמע כן בתוס' דאם נדייק עמדה דוקא הה"ד הלכה נמי דוקא ובאמת גם רש"י אף דגורס הלכתא כמו שנראה מדבריו מ"מ כתב גבי הפריסה ע"ג קרקע שננער לעמוד עיין שם והיינו כר"ח ובלא"ה כתב הרא"ש והר"ן דלא גרסינן לה כלל והרשב"א בתה"א דף מ"ז ע"א הביא בשם רמב"ן דעקירת רגל לילך לא מפקיע לן מידי חשש פסיקת החוט דבנפלה חוט השדרה שכיח ע"ש ותמוה דזה לא יספיק ליישב דברי הרי"ף דאכתי ה"ל להביא דברי ר' ירמי' דנ"מ שאין צריך בדיקת החלל רק בדיקת החוט לבדו ואפשר גם ר' ירמי' מודה בזה דצריך בדיקה בחוט השדרה אלא שאין צריך בדיקת החלל ומאי הועיל עדיין ליישב דברי הרי"ף דאכתי ה"ל להביא לנ"מ שאין צריך בדיקת החלל כולו בנפילה וכן נראה באמת דעת הטור דכאן הביא מסקנת אביו הרא"ש דסגי בעקרה רגלה להלך ולעיל סימן ל"ב הביא

דברי הרשב"א דבנודע שנפלה חיישינן לחוט השדרה ולא זכר דעת הרא"ש שאין צריך בדיקת החלל וקצת קשה על המחבר דלעיל ס"ס ל"ב הביא דברי רשב"א דבנודע שנפלה חיישינן ומשמע דלא כיון רק לפסיקת החוט וכאן כתב דצריכה בדיקה ומשמע בכל החלל ובב"י בשם מהר"ץ סימן י"א הביא בדרך השלישי אם עקרה רגל להילוך מהני כמו הלכה פחות מד' אמות ולא בעי בדיקה אם יכולה ללילך אם לא דמסתמא כיון דעקרה רגלה אית לן למימר דמסתמא כיון דראוי להילוך אבל אם אנו רואין אע"ג דעקרה רגל אינה יכולה להלוך לא מהני עכ"ל ובזה נתיישב קצת דלעולם צריך בדיקה כל שאינה מהלכת ד' אמות ואף דעקרה רגל מ"מ כיון דחזינן אח"כ שאינה יכולה ללילך לא מפיק ליה מידי בדיקה אלא דמ"מ הי' לו להרי"ף ורמב"ם להביא דיש נ"מ אם שחטה ולא הספיקו לראות אם היתה יכולה להלך דאמרינן מסתמא תלך כמ"ש ב"י בשם מהר"ץ ונראה דהרי"ף מפרש ג"כ גמרא בעקרה רגלי' היינו לענין שאם שחטו אח"כ י"ל דביקשה ללילך אלא דמ"מ קשה הא כתב הרי"ף דבאינה יכולה ללילך אח"כ לא מהני העקירה ואם כן י"ל ניהו דעקרה רגלה שמא לא הי' סיבה להליכה ושמא לא היתה יכולה ללילך אח"כ ומידי ספיקא לא נפקא ומנא לן שהיתה הולכת אח"כ הילוך יפה ולכן בגמרא נאמר כן בשם רב ורב לשיטתיה דס"ל אין חוששין לספק דרוסה וא"כ שפיר מוקמינן בחזקת היתר ועיין בתוספות דף מ"ג דדרוסה שכיח ואפ"ה רב לא חייש לה ולהכי ס"ל מסתמא תלך וגם רב חסדא צריך לומר כן דמהני בניערה לעמוד והיינו בשחטה אחר שניערה לעמוד כנ"ל משא"כ הרי"ף לשיטתו דפסק חוששין לספק דרוסה א"כ אין ראיה ממה שעקרה רגלי' ללילך דיש לומר דלא ידעינן אם לא שחטוה מיד אם היתה מהלכת אחר כך דאיכא למימר דעקירה לא הי' סיבה להליכה כלל כנ"ל ליישב דברי הרי"ף ודו"ק:

שם **צריכה** בדיקה כבר כתבתי דלעיל ס"ס ל"ב משמע מדברי המחבר דחוששין לבדיקת החוט לחוד וכאן משמע דצריכה בדיקה כמו בנפולה וי"ל דלעיל מיירי אפילו נפלה פחות מעשרה טפחים דלענין נפילה ליכא למיחש כיון שאין עשרה טפחים כדלעיל ר"ס זה רק לחוט חיישינן בפחות מי' וכן משמע מרשב"א ור"ן שהקשו על גירסת בה"ג דגרס דנפלה מאיגרא איך קאמר חוט השדרה לא שכיח ובנפלה שכיח ומאי קושיא דילמא מיירי שלא נפלה ממקום גבוה עשר טפחים אלא ודאי דגם בזה שכיחא פסיקת החוט ויש לחוש לפסיקת החוט גם בזה וכאן דנפלה מגבוה עשרה טפחים חיישינן לכל החלל וצריך בדיקת כל החלל אלא דיש להקשות לפ"ז בזבחים דף ע"ד דאמרינן כולהו כר"ל לא אמרי דס"ל עמדה א"צ מע"ל הלכה אין צריך בדיקה ואכתי קש' לוקמי' בבהמה שנפלה וצליעה דלא מהני הילוך זה וסתם בהמה שלא נפלה דתלינן בשגרונא

וקושיא זו כתובה אצלי זה זמן רב ועכשיו שמעתי מקשין קושיא זו ג"כ וראיתי לד"ז הגאון הקשה ג"כ כיוצא בזה ותירץ דבדיקה באבר א' אפילו בקדשים לא חיישינן משום הקריבהו רק במקום שצריך בדיקת כל החלל אבל בחוט השדרה לחוד אפילו בקדשים אפשר וק' לדבריו דרש"י פירש דף נ"ו דבשהתה מע"ל צריך בדיקה בחוט וכמש"ל וא"כ אכתי קשה אמאי ירעו הלא אחר מע"ל מותר להכניסו לעזרה ולשוחטו דא"צ בדיקה רק בחוט השדרה לחוד וזה אפשר אפילו בקדשים אלא ע"כ אפילו אם צריך בדיקה באבר א' א"א לשוחטו בקדשים וא"כ ליתא להך תירוצא וגם מ"ש קשה דהא לשיטת הרי"ף צריך בדיקה בכל החלל וכמ"ש ואפשר שגרונא לא שכיח רק בגדיים וטלאים כמו שמבואר בגמרא שבי אימרתא אבל בבהמות גדולות לא שכיח שגרונא והנה כבר כתבו התו' בזבחים ד' ע"ד ובפרק אלו טרפות דף (י"ג) ע"ב דש"ס בעי לשנוי' בכל הבהמות ובהמה גדולה לא שכיח שגרונא ובגוררת רגלים חיישינן לפסיקת החוט אפילו לא נודע שנפלה וא"כ ליכא לאוקמה בגוררת רגלים דבבהמה חיישינן בכל גווני מיהו מדברי הפוסקים לא משמע כן וכן המחבר לעיל סימן ל"ב כבר סתם בהמה שגוררת רגליה ולא חילק משמע דבכל הבהמות שכיח שגרונא וא"כ קשה כמש"ל גם דוחק לומר דשיגרונא יש לו רפואה ומצינו לברר דמשום שגרונא היא הדרא בריא אבל אם היא טרפה לעולם גוררת רגליה וא"כ קשה למה נקט ירעה עד שיסתאבו הא נוכל לברר איזה בהמה שיש לה רפואה ושוב אינה גוררת רגליה בהמה זו ודאי שגרונא נקטוה ואותה שאין לה רפואה היא הטרפה דגם זה דוחק, ונראה דבלא"ה הקשה הש"ך לעיל סימן נ"ז סעיף קטן ל"ו דלדעת האומרים דדרוסה אף שאין מקום דריסתה ניכר מבחוץ צריך בדיקה מבפנים והקשה לוקמה בזבחים בכה"ג דאיערוב דרוסה [שאינו] ניכר מבחוץ הדריסה בשאר בהמות קדשים ותירץ בספר בה"ז דדרוסה שאין דרוסתה ניכר מבחוץ לא הוי רק ספק דרוסה והך מ"ד דמשני דאיערוב בדרוסה ס"ל דאין חוששין לספק דרוסה עיין שם ואין להאריך כאן בזה:

ויש להבין לפי דבריו עדיין קשה דאמרינן התם כולהו כרבי ינאי לא אמרי דבין נקובת הקוץ לדרוסת הזאב מידע ידעי ואכתי לוקמה באין דרוסתה ניכר וצ"ל דגם אינהו ס"ל דאין חוששין לספק דרוסה או דבעי לשנויי אפילו לרב דלא חייש לספק דרוסה:

והנה הרשב"א והר"ן הביאו בשם הר"ר יונה ראיה דחוששין להחמיר בספק שקול מהאי אימרתא דמשדרין כרעי בתרייהו ואמרינן שגרונא נקטה משום דשגרונא שכיח וחוט השדרה לא שכיח וקשה אפילו אי גם חוט השדרה שכיח מ"מ כן דשגרונא נמי שכיח הוי ליה ספק השקול ש"מ דספק שקול הולכין להחמיר וגם הביאו ראיה מדחוששין

לספק דרוסה שמע מינה דבספק שקול הולכין להחמיר, ועיין פר"ח סימן כ"ט ומ"ש לעיל סימן נו"ן, מיהו למ"ד אין חוששין לספק דרוסה בודאי בספק שקול הולכין להקל ואוקמה בחזקת היתר, ולשיטת התוס' אף דדרוסה שכיח מ"מ לא חייש לה וצ"ל בספק שקול ששני הצדדים של היתר ואיסור שוין הם דזו לכולי עלמא אליבא דמאן דאמר אין חוששין לספק דרוסה דיש להקל בזה. והנה כבר הוכחתי מדברי הרשב"א דלמאן דאמר דמקילין בספק שקול אפילו אי גם חוט השדרה שכיח מכל מקום מקילינן בספק שקול והא דאמרינן חוט השדרה לא שכיח היינו משום דמחמירין בספק שקול לשיטת הרשב"א, והנה בה"ג גרס באמרתא דנפלה מאיגרא והקשה עליו הרשב"א לפי זה היאך אמרינן חוט השדרה לא שכיח הא בנפל ודאי שכיח ולכן דחו דבריו מ"מ י"ל ודאי למאן דאמר דאין חוששין לספק דרוסה ומוקמינן אחזקת היתר בספק שקול כמ"ש לעיל אפי' אם פסיקת החוט שכיח י"ל תלינן להקל כדמוכח מדברי רשב"א דאם נקל בספק שקול אפילו אי חוט השדרה שכיח ג"כ מכל מקום הולכין להקל דאמרינן נשחטה הותרה וכבר כתבתי דסוגיא דזבחים אזיל למ"ד דאין חוששין לספק דרוסה ואם כן אפילו נודע שנפלה תלינן בשגרונא כיון דגם שגרונא שכיח אפילו חוט השדרה שכיח ג"כ מ"מ מקילינן בספק השקול ורשב"א לא אמר דבריו רק לדידן דקיימא לן דחוששין לספק דרוסה ושם בזבחים אזיל למאן דאמר אין חוששין לספק דרוסה כמו שכתבתי לעיל ודוק:

סימן נט

(א)

רוחב סלע על פני כו' שדרה כו'. הרי"ף פסק דבנשתייר רוחב סלע ע"פ השדרה לחוד סגי ותמהו עליו הרשב"א והר"ן כיון דנסתפק כמאן הלכתא כי בגמרא דף נ"ה מבואר פלוגתא דאיכא מ"ד דבעי רוחב סלע ע"פ כל השדרה ואיכא דבעי רוחב סלע בראשי פרקים ואיכא מ"ד מקום טיבורו וכיון דמספקא להרי"ף כמאן הוי לי' להחמיר כדברי כולם כמ"ש בש"ע כאן, ותירץ הב"י דגם מאן דאמר מקום טיבורו מודה דסגי ברוחב סלע על פני השדרה ולא בא אלא להקל דגם אמקום טיבורו נמי סגי ע"ש אלא שהוקשה לו להרב ב"י מאי דכתב הרי"ף ואילו לשמואל אין מציל מכל בית חללו אלא השדרה לבד ולרבי ינאי אין מציל מכל בית חללו אלא מקום טיבור לבד ע"כ משמע דלרבי ינאי לא מהני מקום שדרה ותירץ הב"י דלא כתב כן רק למאן דאמר דהלכה כשמואל ור' ינאי. ולא הבנתי דברים אלו דגם למאן דאמר הלכה כשמואל ור' ינאי י"ל דרב ינאי מודה לשמואל בזה וא"ל דא"כ הוי ליה לפסוק כשמואל לחוד דסגי במקום השדרה דגם ר' ינאי מודה בזה דיש לומר באמת כוונת מ"ד דהלכה כשמואל ור' ינאי דגם ר' ינאי מודה במקום

שדרה ובמקום טיבורו ס"ל ג"כ הלכה כר' ינאי נגד שמואל כמו שדחה האיכא מ"ד דברי רבב"ח דבעי ראשי פרקים כלל הוא הדין נמי ס"ל דהעיקר כר' ינאי אלא דמ"מ הלכה כשמואל דסגי ברוחב סלע על פני כל השדרה דגם ר' ינאי מודה בזה, ואולי י"ל דכוונת הרי"ף היינו למ"ד דלרבי ינאי אין עור מציל מכל בית חללו אלא על הטיבור בלבד דהיינו משום דבמקום טיבורו הוא דסגי בכסלע ולשמואל בעינן כסלע על פני כל השדרה כולה ויש בזה כמה סלעים ור' ינאי ס"ל דבכסלע בלבד סגי במקום טיבורו אבל לא סגי ברוחב סלע על גבי השדרה דהא בעינן על כל השדרה ובמקום טיבורו סגי ברוחב סלע לחוד ולכן כתב הרי"ף דלר' ינאי דסגי לדידי' בסלע היינו במקום טיבורו אבל במקום שדרה לא מהני לחוד כי אם רוחב סלע על פני שדרה ובזה גם ר' ינאי מורה ולא בעי רק לפרושי המשנה דמשמע דסגי ליה בסלע לחוד ולכן מפרש על מקום טיבורו, ובזה מיושב שפיר דאם נימא דר' ינאי מודה במקום שדרה נמי סגי ואם כוונתו לומר דגם במקו' טיבורו מועיל שיור הוי ליה למימר אף מקום טיבורו ולפ"ז ניחא דלדידי' דבעי כסלע ובהכי סגי אף מקום אחד ובמקום שדרה באמת לא מועיל מקום אחד רוחב כסלע כי אם בכל שדרה ולהכי אמר מקום טיבורו לבד דשם סגי ברוחב סלע לחוד משא"כ בשדרה בעינן רוחב כמה פעמים סלעים על פני השדרה כולה ודוק:

ובעיקר תירוץ הב"י כבר קדמו הרמב"ן במלחמות וכת' דיש נוסחאות ש שגורסין אף על ראשי פרקים אף על מקום טיבורו ולפי גירסא זו אנו למידין דלר' ינאי סגי במקום שדרה ולא בא רק להקל ודברים הללו כדברי ב"י ממש אמנם יש לתמוה עליהם דאם נאמר דגם ר' ינאי מורה בנשאר על השדרה וכמו כן רבב"ח איך מבעי לן ניטל מקום טיבורו וכולו קיים ניטלו ראשי פרקים וכולו קיים הא כיון דעל השדרה לחוד קיים נמי סגי אליבא דכולי עלמא וכ"ש דכולו קיים ואם לא הי' כתוב בעיות הללו בנוסחאות הגורסין אף כו' איך אפשר לומר ברי"ף כן דהא הרי"ף הביא בעיות הללו בניטל כו' וכולו קיים ומ"ט ומר"פ וכולו קיים וא"ל דכולו קיים לאו דוקא דגם מקום השדרה ניטל ולהיתר קרוי כולו קיים דזה דוחק, ועוד בניטל כל השדרה וכולו קיים ודאי כולו ממש והוא הדין נמי בעי' דמ"ט ומר"פ בעי' גם כן דומיא דאיבעי' ניטל מ"ש ואם באותן נוסחאות היתה כתובה בעיות הנ"ל יש לפרש אף ר"פ אף מ"ט היינו דלא סגי בלא"ה ובנשאר מ"ט וג"כ נשאר רוחב סלע על פני השדרה וכן לרבב"ח:

(מכאן עד סימן ס"ד חסר מההעתקה וחבל על דאבדין):

סימן סד

(א)

וי"א שאם שלמו חדשיו חלבו אסור, זו דעת הרמב"ם דסבירא ליה אע"ג דקיי"ל דאין צריך שחיטה מכל מקום חלבו וגידו אסור, ותמהו עליו דהא מבואר בגמרא דר"א אמר ר' אושעי' אמר אפלוגתא דפליגי בחלבו וגידו דהלכו לשיטתן דר' מאיר סבירא ליה דצריך שחיטה חלבו אסור ור' יהודה ס"ל אין צריך שחיטה ס"ל דחלבו מותר, ואם כן הרמב"ם שפסק דאין צריך שחיטה א"כ אמאי פסק דחלבו אסור, ונראה ליישב ויתיישב הסוגיא ומה שתמהו התוס' בחולין בסוגיא ר"פ גיד הנשה דמייתי פלוגתא דר' מאיר על נוהג בשליל, והתוספות תמהו דלא פליגי רק לענין שחיטת אם אם ניתר בשחיטת אמו משא"כ בלא נשחטה האם בזה שוין ר' מאיר ור"י ובודאי הסוגיא תמוה. לכן נראה דס"ל להש"ס הא דפליגי ר' מאיר ור' יהודה אי מתיר שחיטת אמו או לא לכן י"ל דבלאו הכי הרשב"א בפרק בהמה המקשה הקשה על פירוש רש"י שפירש דר' מאיר סבירא ליה חדשים גרמי א"כ אמאי מתיר בבן ט' מת כיון דכלו חדשיו ותירץ דס"ל לר"מ כיון דניתר בשחיטת עצמו אין שחיטת אמו מתיר, וצריך ביאור הסברא ולכאורה יש לומר דודאי כיון דכתיב כל בבהמה תאכלו לא מרבינן רק שיהי' היתר להנמצא בבהמה א"כ יש לומר בשלמא בן ט' מת א"כ איתרבי שניתר בשחיטת אמו דאל"כ לא מתקיים כל בבהמה תאכלו משא"כ בן ט' חי שפיר מתקיים בו כל בבהמה תאכלו אלא דאכתי לא מיקוים כל בבהמה תאכלו אחלב וגיד דהא לרבי מאיר לא מהני שחיטה על חלבו וגידו אלא די"ל כיון דצריך שחיטה ממילא כיון דסתם שחיטה היינו ע"י שמוציאו ממעי אמו דכיון דנשחטה אמו ולא הותר בשחיטה זו של אמו דהא שוב הוה העובר כמונח בדיקולא ממילא גם חלבו וגידו אסורים ור"י ס"ל איפכא דכיון דכל בבהמה תאכלו משמע אפילו חלבו וגידו ממילא משמע דניתר נמי בשחיטת אמו דאל"כ כילוד הוא כיון דאמו כבר נשחטה:

והנה במתניתין דנקט נוהג בשליל ואינו מפורש ע"י שחיטת אמו רק על עיקר גיד משמע דפליגי בעיקר דין גיד אם נוהג בשליל וכיון דמתני' סתמא קתני משמע אפילו בבן ח' פליגי והיינו בענין שלא ניתר בשחיט' אמו ור"מ ס"ל דהגיד נוהג בשליל ולא נקט וגיד שליל אסור אלא עיקר הפלוגתא בזה דר' מאיר סבירא לים דגיד נוהג בשליל, והיינו אע"ג דבנשחטה אמו מותר בשחיטת אמו סבירא לי' לר' מאיר דגזירת הכ' הוא מכל בבהמה תאכלו אף דהוא נגד הסברא דלאם עצמה לא מהני שחיטה להתיר הגיד ולהשליל תועיל השחיטה להתיר וא"כ ממילא אם הוציא הגיד מחיים נוהג וחייב עליו ור' יהודה סבירא

ליה אינו נוהג בשליל והיינו משום דס"ל דלא מסתבר שהתורה תתיר הגיד בשחיטת אם מה שאינו מתיר באם עצמה אלא מיהת כיון דכתיב כל בבהמה תאכלו משמע נמי גיד וחלב. נשמע מזה דלא נאסר כלל הגיד בשליל לכן סבירא ליה אינו נוהג בשליל אם כן לעולם לא נהוג בו איסור גיד כשהוא במעי אמו מיהו הך דפליגי בחלבו דר' מאיר סבירא ליה חלבו אסור ור' יהודה ס"ל חלבו מותר ודאי איירי בבן ט' חי דלפחות מבן ט' גם לר' מאיר מותר אלא דר' מאיר אמר וחלבו אסור (בברייתא פרק המקשה דף ע"ד ע"ב) היינו נמי דיש איסור על החלב כשהוא מבפנים גם כן שייך איסור חלב רק התורה התירה מכח כל בבהמה א"כ בבן ט' שטעון שחיטה ממילא אסור ור' יהודה סבירא לי' אינו נוהג בשליל וחלבו מותר והיינו על ידי שחיטת אם דבלא שחיטה אפילו תימא שאין איסור חלב הרי אסור משום אבר מן החי או נבילה אם הא מת והשתא על כרחך ר' יהודה לשיטתיה דסבירא לי' שאין צריך שחיטה לכך חלבו מותר ור' מאיר לשיטתיה דפליג עליה דרבי יהודה אם כן בגוונא דמתיר ר' יהודה אוסר ר' מאיר גם כן א"כ מוכח דר' מאיר לשיטתיה דסבירא ליה דאין צריך שחיטה א"כ פליגי נמי מחיים דלרבי מאיר איכא איסור חלב וגיד בעודו במעי אמו ונפקא מינה לענין איסור חל על איסור ולר' יהודה ליכא איסור חלב וגיד במעי אמו רק בהא דר' יהודה סבירא לי' דמותר לגמרי ולר' מאיר אסור לגמרי בזו הוא שהלכו לשיטתן אבל ודאי פליגי נמי מחיים, והא דמשמע לר' יוחנן קודם בן ט' ליכא איסור חלב בהטילה נפל היינו לר' יהודה דסבירא ליה חלבו מותר דליכא איסור חלב במעי אמו רק בבן ט' אם הוציאו דאיכא חדשים ואוירא כמ"ש התוספות לקמן ומיושב הסוגיא ריש פרק ג"ה:

ובדעת הרמב"ם אפשר לומר דר' מאיר ורבי יהודה בהא פליגי דר' מאיר סבירא ליה דבן ט' אסור משום דמקיים ביה כל בבהמה תאכלו על ידי שחיטה, ואף דחלבו וגידו אין ניתרין אין לדייק מן הכתוב שבא להורות אפילו בבן ט' לענין היתר הגיד וכיון דקודם בן ט' שפיר מתקיים כל בבהמה אכולה אפילו חלב וגיד ובבן ט' נמי שייך אעיקר בהמה כל בבהמה על ידי שחיטת העובר עצמו ור' יהודה ס"ל דלעולם דייקינן שיהי' הכל מותר אפילו חלב וגיד אם כן מינה נשמע נמי דמותר בשחיטת אמו דאי טעון שחיטת עצמו אינו מקוים כל בבהמה אגיד:

והשתא י"ל דאכתי מנא ליה דכל בבהמה תאכלו קאי להתיר בן ט' דילמא קרא דיבר בהווה שאין דרך שיספור ירחים לבהמה וקרא קמ"ל בסתמא כשנמצא בבהמה כשהוא ספק בן ח' או בן ט' התירו הכתוב דספיקא דאורייתא לשיטת הרמב"ם מן התורה לקולא אם כן יש לומר דוקא כשהוא בבהמה אז מסתמא ספיקא הוא הוא שהתירה התורה

ואין הכי נמי אם הפריס על גבי קרקע ושהה שמנה ימים באופן שבודאי בן קיימא הוא יש לומר שלא התירתו התורה, מיהו לענין שחיטה מוכח שפיר דע"כ אין צריך שחיטה אפילו בבן ט' דליכא למימר דמספיקא הוא שהתירתה התורה ולא מטעם ודאי דהא שחיטה הוה איתחזק איסורא משא"כ גיד לא אתחזק כלל איסור גיד וחלב רק איסור אבר מן החי שפיר יש לומר דמספיקא התירו הכתוב אבל לא בודאי דקודם בן ט' לא הוה איסור גיד וחלב, אך יש לומר דעיקר דינו של הרמב"ם דסבירא ליה ספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא היינו משום דלא מיחייב אשם תלוי רק בחתיכה אחת משתי חתיכות משא"כ למאן דאמר חתיכה א' שנינו חייב אפילו לא אתחזק דספיקא דאורייתא לחומרא א"כ יש לומר דר' יהודה דמתיר חלבו וגידו סבירא ליה בהא כר' מאיר דכוי חייבין על חלבו אשם תלוי ולא בעינן איתחזק משא"כ לדידן דקיי"ל דבלא איתחזק ספיקא לקולא א"כ יש לומר דמספיקא התירו הכתוב א"כ יש לומר בבן ט' אסור כשהוא ודאי בן ט' דלא מוכח רק שחיטה משא"כ חלבו וגידו לא מוכח כלל בבן ט' והיינו סברת ר' יוחנן דמחייב בתלש חלב מבן ט' חי' היינו משום דסבירא ליה דלא התירה התורה חלבו וגידו דבן ט', ואתי שפיר דברי הרמב"ם:

ועפ"ז אפשר לפרש הת"כ שהביא רש"י פרק בהמה המקשה דף ע"ה את כל החלב אשר על הקרב ולא את השליל יכול לא יהי' בעונש ואזהרה אבל יהי' בעמוד והקרב כו' ותמהו התוספות דהא הכתוב מהקרבה מיעטו, ולפי זה ניחא די"ל דהכי קאמר ולא את השליל דהיינו הנמצא במעי בהמה וי"ל דלכך מיעטתו התורה דבסתמא לא נודע אם הוא בן ט' או בן ח' ומספיקא אין לחייבו בהקרבה דספיקא דאורייתא לקולא ולזה קאמר כיון דמספיקא הוא דקאמר שאין להקריבו אם כן ממילא שאינו בעונש ואזהרה דמספיקא אין עונש, ולזה קאמר אבל יהי' בעמוד והקרב דעכ"פ אם רוצה להקריבו אף שאפשר שהוא בן ח' ואינו בר הקרבה יש לומר ספיקא לקולא איפכא אם ירצה להקריבו דשמא הוא בן ט' א"כ אנן נימא ליה עמוד והקרב דמאי איכפת לך לחוש לספיקו ומייתי ראיה מאשם דיוצא מכלל שליל א"כ אפילו ודאי בן ט' לאו בר הקרבה הוא אבל כרת מחויב כדברי ר' יוחנן, ואם כן צדקו דברי הרמב"ם דחלבו וגידו אסורין:

הלכות בשר בחלב

סימן פז

ואחד לאיסורי הנאה כו', והקשה דו"ז הגאון בספר כרתי ופלתי סק"א דל"ל קרא דלא תבשל תיפוק ליה מלא תאכל כל תועבה בשלמא למאן דאמר דהוה מחייב בב"ח

במלקות אהנאה י"ל דאיצטריך קרא למלקות משא"כ לשטת הרמב"ם דסבר דלא היה לקי אהנאה קשה דל"ל ל"ת תיפוק ליה מלא תאכל כל תועבה, וא"ל דצריך קרא לאיסור הנאה דהרמב"ם פסק כר' אבוהו דכל מקום שנאמר לא תאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה משמע ע"ש, ומה שנראה לפענ"ד ליישב והוא דמבואר ברמב"ם פרק י"ד ממאכלות אסורות הלכה י"א דבבשר בחלב אפילו אם עירב בו דבר הפוגם מ"מ חייב משא"כ בשאר איסורים והטעם דבב"ח אפילו שלא כדרך הנאתן נמי חייב משום דלא כתיב ביה אכילה דנפקא לן מלא תבשל וא"כ אי הוי נפקא ליה מלא תאכל כל תועבה הוי פטור בשלא כדרך הנאתן לכך איצטריך לא תבשל לחייב אף שלא כדרך הנאתן ודוק:

ויותר נראה עפ"י מאי דאיתא בגמרא דחולין דף קט"ו אמר רב אשי מנין לבשר בחלב שאסור בהנאה שנאמר לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי בבל תאכל ופריך שם אלא מעתה מעשי שבת ליתסרו ומשני דאמר קרא קודש היא קודש ואין מעשיה קודש ופריך תו חורש בשור וחמור ליתסרו ומשני השתא מעשי שבת דחמירא אמרת היא קודש ואין מעשיה קודש חורש בש"ו לכ"ש עיי"ש בגמרא ופרש"י אבל בב"ח לא אמרינן האי ק"ו דמסתבר לן דקרא עלה קאי דהתם אכל תועבה גופה עיי"ש והקשו בתוס' ד"ה חורש בשור וחמור כו' וקשה למה לא יחשוב בישול שבת תועבה גופה כבב"ח, ונראה דהיינו טעמא דבב"ח הבישול ניכר אבל מעשי שבת אינה ניכר שנעשה בשבת עכ"ל התוספות שם, ויש להבין בתוס' שכתבו דבבשר בחלב ניכר הבישול הא בחלב אינו ניכר הבישול וצ"ל כי בטועמו טעם בשר בהחלב ניכר הבישול וכהנה בסוגית דטיפת חלב אפליגי אמוראי אי אפשר לסוחטו מותר או אסור ולמאן דאמר דאוסר הוא אפי' נסחט האיסור לגמרי מ"מ אסור, ומבואר בפוסקים הטעם כיון דנאסרו ע"י צירופן הבשר נעשה איסור מחמת עצמו וכן כתבו התוס', וקשה מנ"ל דאסור הא לא נפקא רק מל"ת כל תועבה והתם דווקא בניכר הבישול והכא מאי ניכר יש כאן, אך אי אמרינן דנפקא לן מלא תבשל שפיר י"ל דכאן דבישלו יחד וצרופין אוסרין הבשר נעשה איסור מחמת עצמו ושפיר י"ל דאפשר לסוחטו אסור והרמב"ם דפסק ג"כ בבשר בחלב אפ"ל אסור ולכן איצטריך לא תבשל אפי' היכא דאין הבישול ניכר וא"ש ודוק:

ואפשר שטעמו של ר"א דנפקא ליה מלא תאכל כל תועבה דסבר ג"כ אפשר לסוחטו אסור וכיון דנפקא ליה מלא תאכל כל תועבה א"כ אייתר ליה חד לא תבשל ולמאי אתי וע"כ לאפשר לסוחטו אתי:

ובזה י"ל ג"כ דעת הרי"ף דלא פסק האי אפשר לסוחטו כלל אפי' בב"ח ותמהו עליו כל הפוסקים דהא שמואל ור"י הלכה כר"י וגם רב סבר אפ"ל אסור ולמה לא פסק כוותייהו

ע"ש ולפמ"ש א"ש דמשמע ליה להרי"ף כיון דר"א דהוי בתראי נפקא ליה איסור בב"ח באכילה מלא תאכל כ"ת ומהתם לא מוכח רק היכא דהתועבה ניכר ואפ"ל מנ"ל אלא ע"כ דסבר רב אשי אפשר לסוחטו מותר והרי"ף לא ס"ל סברא הנ"ל מיהו בדעת הרמב"ם י"ל כמ"ש דרב אשי ס"ל אפ"ל אסור וא"ש ודו"ק:

ובזה י"ל מה שהקשה הכרתי ופלתי דל"ל אסור י"נ מוישתו יין נסיכם ותקרובת מן ואכלו ז"מ ותיפוק דהוא בכלל לא תאכל כ"ת ולמ"ש ניחא דהתם נמי אינו תועבה ניכר משא"כ בב"ח הבישול ניכר כמ"ש התוס' שם ודו"ק. גם מ"ש הפלתי באם בישל כזית בשר עם ע' זיתים חלב דמשום לא תאכל כל תועבה ליכא כיון דאינו ד"ב וא"כ הבשר מותר לכך איצטריך לא תבשל ותמיהני על זה כי מבואר מדבריו דמשום לא תבשל מחייב אף שלא כ"ב מזה אינו כמבואר בגמרא בכמה דוכתי ד"ב אסרה תורה ואי תרי ליה כולה יומא בחלבה שרי ואם כדבריו הי' לנו לאסור בכבוש כיון דקיי"ל אך דלא תבשל א"ו אף לדידן דנפקא לן מלא תבשל דהוציא הכתוב אכילה בלשון בישול אינו חייב רק דרך בישול וזה ברור ודו"ק:

והנה מענין צלי קדר אי קרי דרך בישול א"ל הביא הפלתי ראי' בשם הר"ן במסכת סנהדרין (דף ה) דאין לקרות בחלב בצירי משום דרך בישול אסרה תורה ופרש"י ותוס' דבחלב אינו דרך בישול וכ' הוא ז"ל דנהפוך הוא דהתם אליבא דמ"ד יש אם למסורת משא"כ לדידן דקיי"ל יש אם למקרא לא מוכח משם מידי ולפענ"ד יש לומר דמ"מ כיון דמוכח משם דחלב אינו דרך בישול מהכ"ת נפיש פלוגתא ולומר דפליגי דבזה ודאי לא פליגי אי הוי דרך בישול או לא וכן מוכח מדברי תוס' שהקשו אהא דאמרינן שם דרך בישול אסרה תורה מהא דמרבינן בפסחים צלי קדר דהוי בישול ותירצו דבשל מבושל מ"מ וקשה מאי הקשו הא לדידן דקיי"ל יש אם למקרא הוי צלי קדר בכלל וגם ל"ל דבשל מבושל תיפוק דמשום בב"ח הוי בישול ואף שקצת יש ראיה לדברי הפלתי מהא דפסק הרמב"ם דחייב על צ"ק בפסח משום בשול ותמה הכ"מ עליו דכיון דפסק צלאו ואח"כ בישלו חייב מנ"ל צ"ק עיי"ש, ולדברי הפלתי ניחא די"ל הא דבעינן בשל מבושל היינו דוקא למ"ד יש אם למסורת משא"כ לדידן אפי' בב"ח הוי צלי בכלל בישול וה"ה לענין פסח וא"ש מ"מ לא נהירא דהא בגמרא דפסחים דמרבינן צלי קדר מבמ"ב הוא לר' ור' סבר בסנהדרין יש אם למקרא ולמה לי בשל מבושל הא אפי' בבב"ח הוי בישול. ומיהו לזה י"ל דאדרבא מפרש"י יש קצת ראיה לדברי ד"ז הגאון דרש"י פי' בפסחים צלי קדר מים הנטפלים משמנו ולא פירש בפשיטות צלי קדר שטיגנו בשומן דלרבנן דבעי בשל מבושל אצלאו ואח"כ בישלו צלי קדר לא הוי בכלל דאין זה דרך בישול ולרב דסבירא

ליה בשל מבושל לרבוי אף צלי קדר מתרבא אע"כ משום דקשה ליה לרש"י לרבי דס"ל יש אם למקרא וא"כ לא צריך קרא להכי וא"כ גם מדברי הרמב"ם ליכא ראיה דע"כ לומר דהרמב"ם שפסק צלי קדר כסתמא משמע אפילו במים הנטפלים משמנו אסור וא"כ הדרי קושיא הכ"מ לדוכתי' אמנם כבר הארכתי בחידושי בישוב דברי הרמב"ם ואין כאן מקומו אכן מדברי התוס' בסנהדרין לא משמע כן דא"כ הו"ל בפשיטות רבי לשיטתי' דס"ל יש אם למקרא וגם הוי דרך בישול אלא ודאי ס"ל כמ"ש דלא פליגי בהאי כלל ולכ"ע לא הוי דרך בישול וראייתם נכונה ודו"ק:

עוד הביא ראיה שם דמדאמר ר"ל מניין לבב"ח שאסור שנאמר ובשל מבושל יש לך בישול אחר שהוא כזה ואיזה הוא בב"ח, והך בישול ע"כ לאו צלי הוא דצלי מצותו בפסח ולכאורה נהפוך הוא דבפסח קיי"ל דאף צלי קדר נמי אסור וא"כ אף צלי קדר הוא בכלל בישול אך לפמ"ש התוס' בחולין (דף קט"ו) דלית ליה לר"ל הך דרשות דדרשינן פרק כ"ש וא"כ לר"ל לא אמרינן דבצלאו צלי קדר דחייב בפסח ואין צלי קדר בכלל וא"ש ומוכח דצלי אינו בכלל בישול אך זה שהביא ראיה לתרץ מה שמקשי' העולם דמנ"ל בגעולי מדין דטעם כעיקר מן התורה דילמא לא צוה התורה להגעיל רק משום שמא יבשל הישראל בשר ואינו ישראל בישל חלב או להיפך וע"כ תירץ דלמה צוה התורה ללבן דבר הבא באש הא צלי מותר מן התורה ומזה מוכח דצלי מותר אי משום הא לא ארי' דבלא"ה נלענ"ד לתרץ ע"פ מ"ש הטור לקמן סי' צ"ג באם בישל בקדרה של בשר דגים מותר לבשל בו חלב שכבר נלקח טעם בשר וכן מבואר בסוף עבודת גלולים דבהיתירא בלע אף דבר הצריך ליבון די בהגעלה וא"כ קשה למה צותה התורה ללבן דבר הבא באור הא אינו אסור רק משום בשר או חלב דבשאר איסורין טכ"ע לאו דאורייתא ודי בהגעלה דהוי היתרא בלע אלא וודאי דבגעולי מדין אפילו בשאר איסורין טכ"ע דאורייתא וא"ש ודו"ק. ומה שהביא ראיה מכחל דמדאמרינן כחלא עלי בשרא שרי מאי טעמא חלב שחוטה מדרבנן יקשה מאי ארי' חלב שחוטה הא צלי בלא"ה אינו רק מדרבנן א"ו דצלי מן התורה גם זה אפש' לדחות למ"ש התוס' שם דאע"ג דדם שצלאו אינו עובר עליו מ"מ עד שלא נתבשל הוי דאורייתא והה"ד נמי דל"ל משום דצלי אינו רק מדרבנן דמ"מ כיון שהוא חלב גמור וראוי לבישול דאורייתא היא ראוי להחמיר אי לאו דחלב שחוטה דרבנן ואף דלא דמי לדם כ"כ מ"מ עדיפא לי למימר דחלב שחוטה דרבנן ולא משכחת בחלב זו בישול דאורייתא כלל, ובזה י"ל קושי' התוס' שהקשו ארש"י דסובר דם הכבד דרבנן האיך אמר כיון דם דאורייתא ולפ"ז ניחא דהכי פירושו דם דאורייתא ולא שהוא דם הכבד שאינו רק מדרבנן מ"מ יש לגזור אטו דם תורה משא"כ חלב שחוטה מדרבנן

ואף שצלי אסור עכ"פ מדרבנן מ"מ אין לגזור כמו בכבד כיון דחלב שחוטה דרבנן ואין להקשות דגם בדם איכא תרתי דדם שצלאו אינו עובר עליו כמ"ש התוס' שם דרש"י לשיטתיה אזיל דס"ל דם שבישלו ד"ת והתוס' הקשו שפיר לשיטתיה דאינו רק מדרבנן אבל לרש"י לא קשה מידי גם מה שהביא עוד ראיה מהא דאמרינן בב"ח חידוש הוא דאי תרי ליה כי"ב שרי ולרש"י דפי' דכבוש אינו רק בחומץ ניחא חידושיה טפי בצלי א"ו צלי מדאורייתא ומהא נמי לא ארי' דבלא"ה נמי קשה אף דצלי ד"ת נימא במליחה האי חידושי' דהוי במליחה נמי רבותא דהוי כרותח דצלי ועדיף מכבוש לרש"י א"ו באמת תרי ליה לאו דווקא, רק כל דלא הוי דרך בישול ולא מוכח מידי ומחוורתא כדעת הר"ן דצלי אינו דרך בישול מהך דסנהדרין וכמ"ש ונכון וברור ודו"ק:

אמנם הפרי חדש הסכים לאסור אפי' בצלי מטעם דפסק הרמב"ם והמחבר גבי מעושן ומבושל בחמי טבריא דאין לוקין עליו אבל מ"מ אסור מדברי תורה כמ"ש ה"ה וההי"ד נמי בצלי ודחה ראיה דסנהדרין דה"ק דאא"ב דהוי חלב צלול היינו דנקט קרא דלא תבשל משום דעיקר בישול הוא בצלול אבל אי אמרינן דחלב דקרא היינו תרבא לא הוי ל"ל לישנא דבישול דטפי שייך בצלול עכ"ד ולשון דנקט בש"ס ד"ב אסרה תורה משמע דהתורה לא אסרה רק דרך בישול וזה אינו דרך בישול ואפשר דהירושלמי פליגא אגמרא דידן וצ"ע לדינא ודו"ק:

סעיף ב' ועוף כו', זה דעת רוב הפוסקים אך המהרא"ט כתב שקשה להקל נגד התוס' דכתבו דבשר עוף בחלב הוי ד"ת ולי נראה שאין ראי' כלל מדברי התוס' וקצת משמע בהיפוך דהנה התוס' כתבו בפרק כל הבשר אהא דאמר אגרא עוף וגבינה נאכל באפיקורין ומפרש התוס' דעוף תחילה ואח"כ גבינה וכתבו התוס' בד"ה עוף וז"ל והעולם נוהגים שלא לאכול גבינה אפילו אחר ב"ע ואע"ג דתניא אגרא כו' אפשר דהיינו משום דסבר בשר עוף בחלב לאו דאורייתא ולא קיי"ל הכי עכ"ל ומזה הבינו דהך דלא קיימא לן הכי קאי אבשר עוף לאו דאורייתא אבל אי אפשר לומר כן דלפ"ז קשה היכא כתבו דילמא משום דסובר כו' משמע מזה דלא פסיקא להו דהיינו טעמא דאגרא והא וודאי דכל טעמא דאגרא הוא משום דבשר עוף בחלב לאו ד"ת דבלא"ה לא מסתבר כלל למימר דנאכל באפיקורין דמהכ"ת וכן משמע ממאי דהקשה לקמן אי סובר כר"ט אפי' חי' נמי ומאי קושי' דילמא סובר דהוא ד"ת רק בעוף הוא טעם אחר ואף שיש לדחות קצת מ"מ משמע כמ"ש עיי"ש. ועוד דמשמע מדבריהם שאין טעם זה מוכרח רק כתבו בלשון אפשר וטעם זה מספיק ונכון וברור הוא ואם כוונתם דאפשר דלא קיי"ל בשר עוף לאו דווקא הל"ל אפשר דלא קיי"ל הכי ע"כ נראה לי לברר כוונתם דלפי האמת

דקיי"ל כב"ה במתני' דלא עולה ולא נאכל אלמא דלא מפלגינן בין לדרבנן לדאורייתא לענין העלאה למאי שכתבו שם באותו דיבור דאגרא סבר כבית שמאי ופשיטא דלא קיי"ל כוותי' ואפילו לתי' השני ש"ש ממש די"ל דאנן לא קיי"ל כוותיה דר"ח אמר סתם אכל בשר אסור לאכול גבינה משמע אפילו בשר עוף והמשך דברי התוס' כך הם דשמא הא דקאמר אגרא עוף כו' היינו משום דסבר ב"ע ל"ד ולא קיי"ל הכי להקל משום טעם זה דאפשר דלא מפלגינן כי היכא דלא מפלגינן בהעלאה ואפשר דסבר כב"ש או מדרב חסדא מדאמר סתם כמ"ש וזה נ"ל ברור ואין דמדומי ראיה משם ואדרבא משמע להיפוך דגמגמו בטעם זה משמע דלא קיי"ל בשר עוף בחלב דאורייתא דאל"כ פשיטא שיש לחלק ביניהם וזה ברור:

אך הראש כתב בפ' כ"ה דר' עקיבא לא פליג אחכמים דאי הוי פליג לא הוי הלכתא כוותי' דהלכה כר"ע מחברו ולא מחביריו והנה התוס' כתבו התם דרבנן סברי בשר עוף בחלב הוי מ"ת ולפ"ז י"ל סברת הרא"ש דאין הלכה כר"ע מחביריו ומ"מ גם דברי הרא"ש אינם מוכרחים וכ"כ הרשב"א בת"ה להדי' דאף דחכמים פליגי עליו גם שמואל פליג מ"מ ליתא הילכתא כוותייהו דכולן סוגיין היא דבשר עוף בחלב דרבנן ע"כ ולפ"ז י"ל דגם התוס' סברי הכי ואין ראי' וכן משמע מדברי התוס' בביצה ובחולין לין וכן עיקר כדעת התוס' ודו"ק:

סעיף ג' בהמה טהורה כו'. וכ' הרמב"ם דבב"ח הוא מן הנקברים ואפרו אסור ובפלתי כתב דיש להבין למה אסור האפר הא אי הוה ברור דנסחט טעם החלב בבירור הוי מותר וא"כ בנשרף לאפר דודאי נסחט בבירור טעם החלב למה אסור השתא בחתיכה קיימת הוא מותר בשריפתו לכ"ש ולא הבנתי דבריו דהתורה אסרה לבב"ח בהנאה ומה לי אם יהנה בעין או שיהנה באופן שישרפנו ואז יהנה ממנו ומ"ש דנסחט טעם החלב בבירור לא הבנתי דליכא דמיון כלל דהתם נסחט החלב לגמרי וליכא בב"ח כלל לאפוקי בנשרף דיש כאן אפר מבש' ובחלב באכילה והקיטור דמי וזה ראיה מאכילה והוי כעץ בעלמא אבל מ"מ בהנאה אסור שפיר ודו"ק:

סעיף ד' ביצים כו', מקור דין זה הוא מש"ס מסכת ביצה וגרסינן שם השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות ר' יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות ופרש"י גמורות היינו בחלמון לבדו וע"ז פליג ר' יעקב ואמר דמעורות אסורות והרשב"א פירש בחלמון וחלבון מיירי גמורות ובלא"ה לא ורשב"א סובר דווקא גמורות בכיוצא בו נמכרות בשוק וקליפתה קשה אבל אם הקליפה לחה לא הוי גמורות ואסורין ונמשכו אחריו הבעה"ת והאגודה ואו"ה ולדידהו צ"ל דר"י מיקל טפי מת"ק דרבנן סברי גמורות

בקליפה קשה דווקא ור"י סבר דבלא מעורות אפי' אינם גמורות נמי מותר וזה דוחק דהול"ל אם אינם מעורות מותרות כיון דת"ק נמי מודה בהוי מעורות דהוי אסורות ואפשר שדעתם ז"ל דלא אמר ר"י למילתא על הת"ק לפלוג עלה רק דר"י ח ר באנפי נפשי' ובריייתא תני לה משמי' דר"י דס"ד דשלל הוי מעורות ולפ"ז כרבנן פשיטא דלא אתי ויותר קשה ללישנא בתרא דאמרינן דהך דהאוכל מן האשכול נימא ר"י הוא ומשני ממאי דאמרינן מהנך דתלי' באשכול דלמא אשכול גופה ולפ"ז לס"ד כש"כ דאתי' כרבנן וגם זה משני דתיתי הברייתא דלא כמאן ובפלתי תירץ דטעמייהו דגזרינן אטו ביצת טריפה ודבריו תמוהים דהא לב"ה דגזרינן אטו ביצת טריפה אפי' בכמוה נמכרת בשוק נמי אסרו והרשב"א התיר עכ"פ בנ"ב ואפש' דסבר דבזה לא גזרו והנלענ"ד ליישב דעת רבותינו דהנה התוס' כתבו במסכת ביצה הטעם דאסרו ב"ה ביצת נבילה משום דגזרו אטו ביצת טריפה ויש להבין דלמא לא גזרו בב"ח משום ביצת טריפה ותירצו דבשר עוף בחלב לאו דאורייתא לא ס"ל מטעם מהרש"א עיי"ש ודו"ק, וצ"ל דבב"ח לא גזרינן כולי האי דבגמורות אינה בכלל בשר דהתורה לא אסרה רק בשר בחלב וכיון שכמוה נמכרת בשוק ע"כ דלא הוי בשר דאם גם זה הוי בשר לא משכחת לה בעיתא בכותחא אע"כ צ"ל דבהא גזרינן אטו ביצת טרפה, ויש להבין מאי טעמייהו דהא ע"כ ג"ש לא גזרינן משום טרפה דאי גזרי אפי' בכמוה נמכרת בשוק נמי ליתסר כטעמייהו דב"ה באמת ואין לומר דהכי כ"ע מודו דאסור משום דחשוב כגוף התרנגולת והוי כמו בשר דלפ"ז בעיתא דקתני מן השלל של ביצים טהור ושלל היינו לפחות מעורות מעט כמו שפירש"י בביצה ואי חשוב נבילה שאין כמוה נמכרת בשוק דאסורה ומן השלל פסק דטהור כהאי בריייתא משמע דליכא מאן דפליג עלה וצ"ל דדוקא ליגזר אטו ביצת טריפה בהא פליגי ב"ש דמהיכא נגזור כיון שהוא שני גופין וגם לא שכיחא טריפה ודבר מופרך הוא איסורין של זה לא כאיסורין של זה ובהא לא גזרו ב"ש אבל באין כמוה נמכרת איכא למיגזר דאכל מגוף התרנגולת כיון דדמי לה ובהך גזירה כ"ע מודו רק אי גזרינן אטו ביצת טריפה בהא פליגי ולהכי לענין טומאה דאפושי טומאה לא מפשינן לא גזרינן הכא וגם ר' יוסף ידע מזה כמ"ש בפלתי וזה מוכרח ג"כ בדעת כל הפוסקים כמ"ש עיי"ש ולפ"ז קשה על ר"י דסבר דדוקא מעורות אסורות ובאינם מעורות אפי' באין כמוה נמכרת בשוק שרי ואב"ה ואפי' בביצת נבילה שרי וזהו דוחק ואם נאמר כן ג"כ לא קשה על שיטת הרשב"ם דאיפלוג ר' יעקב י"ל דבאמת רבנן מודו דאפילו במעורות לא הוי גוף התרנגולת רק משום גזירה דגוף העוף דבהא כ"ע מודו דגזרי' אך ר"י לא גזור וצ"ל דטעמי' דמדינא אסו' כמ"ש בפלתי ופריך שפי' אלא דשני' דחוקא דר"י פליג אב"ש וב"ה ובגמ' מהדר לתרץ בריית'

אליבא [דכולי עלמא] ע"כ נראה דגם ר"י לא פליג ואפושי פלוגתא לא מפשינן וטעמיה דר"י דלא גזור היינו משום דסבר בשר עוף בחלב לאו דאורייתא ודווקא בנבילה דהוי דאוריית' ג' גזרינן משא"כ בב"ח ולפ"ז קשה מאי טעמא דר"י דמעורות אסורות דליכא למימר משום גזרה דא"כ אף בלא מעורות ליגזור אך י"ל דר"י סבר דבנבילה גזרינן בכל גווני אפי' באינו מעורות משום דהוי דאורייתא משא"כ בבע"ב דרבנן לא שייך לאסור משום גזירה דבשר עוף גופא גזירה היא והוי כמו גזירה לגזירה והנה אנן קיי"ל דאסור להעלות על השולחן ב"ע וגבינה משום דגזרינן העלאה אטו אכילה אע"ג דהוי דרבנן וש"מ דאפי' בדרבנן גזרינן לגזירה ומאי פריך דילמא גזרינן במעורות ובאינו מעורות לא גזרינן דלא הוי רק איסור דרבנן, ועוד למ"ד דגזרינן גזירה לגזירה י"ל באמת בנבילה הוי מותר באינו מעורות, רק דגזרינן אטו מעורות ומעורות משום תרנגולת גופיה ובדרבנן לא גזרינן רק במעורות לבדו ולעולם לא חשיבי כבשר וצ"ל דמאן פריך האי קושיא ר' יוסף והנה ברישׁ כ"ה דייק ר"י מהך דהעלאה דאסורה אפי' בבשר עוף בחלב ד"ת דאי לאו הכי הוי גזירה לגזירה אלמא דר"י סובר דלא גזרינן גזירה לגזירה והלכך פריך שפיר לרב יוסף דע"כ סבר בע"ב דרבנן דאי הוה מן התורה ליגזור אפי' באינו מעורות כמו בנבילה כש"כ וכיון דהוי דרבנן קשה למה אסור ביצים מעורות דהוי גזירה לגזירה וצ"ל דביצים מעורות כמו בשר גופא דמי ופריך שפיר דלחייב משים נבילה ואביי שני ליה ג"כ לשיטתיה דאביי סבר דב"ע בחלב דרבנן ואפ"ה גזרינן העלאה אטו אכילה כמ"ש אביי ברישׁ כ"ה עיי"ש:

ולפ"ז יש לומר דטעמא דר"י הוא משום גזרה ובאינו מעורות לא גזרינן כמ"ש וכ"ז לר"י אבל לרבנן דסברי דווקא גמורות לא מצי ר"י לאקשויי די"ל דטעמייהו הוא דגזרינן גם לגז' אבל בטומאה לא גזרינן וא"ש ודו"ק:

ושמעתתא מרווחא טפי להרשב"ם וסיעתו דלרש"י והרשב"א תיקשי הא דשנינן גבי מן האשכול של ביצים דפרישו מן האשכול גופא ולדידהו לוקמו באינו גמורות דלכ"ע הוו כבשר ודחק הרשב"א בישוב ולרשב"ם ניחא כיון דבלשון חכמים י"ל דאפילו באינו גמורות לא אסרה תורה משום דהוי כבשר רק משום גזירה ולהכי קאמר דמן האשכול גופא אפילו ת"ק מודה כיון דהוא אינו מחלק בין גמורות משמע בכל גווני לא אסרה תורה רק מטעם גזירה דווקא בגמורות ודו"ק:

ובזה י"ל ג"כ דעת המרדכי דפ"ק דביצה דז"ל שם כן פי' רשב"ם שנגמר לגמרי קליפתה החיצונה אבל אם לא נתקשה הקליפה החיצונה כדרך שנמכרת בשוק דין בשר עליו לכל דבר ודווקא לענין בב"ח שרינן ביצים גמורות אבל נתנבלה בשחיטה אסורה איסו'

דאורייתא והכי תנן בעדיות ביצת נבילה כל שכמוה נמכרי' בשוק ב"ש אוסרין עכ"ל ודבריו תמוהין דמשמע דאסורה ד"ת ולפי זה ברייתא דשלל הוא דלא כמאן לא כב"ש ולא כב"ה וגם סותר דבריו ממ"ש בפ' כ"ה דטעמא משום דגזרינן אטו ביצת טריפה בשם הבעה"ת ובעה"ת סובר כשיטת רשב"ם לפ"ז יש לפרש דבריו דסבר הטעם משום דגזרו אטו עוף עצמה וזהו באינה גמורות אבל גמורות לא גזרינן כמ"ש וכ"ז בב"ע דהוי דרבנן משא"כ בנבילה דהוי ד"ת גזרינן אפילו בגמורות ולפי זה הכא הכי פירושו דווקא לענין בב"ח שרינן ביצים גמורות משום דהוי דרבנן או משום דלא גזרינן דכיון שנגמרה בידוע שאינו אסור תורה כמש"ל אבל נבילה אסורה אסור תורה והלכך גזרינן אפילו בגמורות או דסבר גם כן הטעם דלא גזרינן בגמורות היינו משום דסבר בשר עוף בחלב לאו דאורייתא ואתי שפיר ודו"ק היטב:

שמעתתא דטיפת חלב זו מכתבי שחברתי בילדותי כבר שיתסר ובר שיבסר ולאריכת הזמן וטלטולא דגברא חסר רובן ונשאר מעט מזעיר. **הקשה** הכרתי ופלתי וז"ל אך קשה לי במאי דפריך הגמרא וסבר רב גדי אסרה תורה ולא חלב והא"ר חצי זית בשר וחצי זית חלב הוה לוקה על אכילתו ואמאי כו' וקשה לר"ת כי חלב בלוע לאיסור בשר וטכ"ע לר"ת אף ללקות ופשיטא דהיה לוקה וצ"ל כיון דבלעה מחצי זית בשר אף ר"ת מודה דאין כאן מלקות דמעולם לא היה האיסור כשיעור דהא לקמן מוקמינן היה לוקה על אכילתו בבא מיורה גדולה דמתחלה בישל כזית בשר וכזית חלב שלם וא"כ הרי טעם כעיקר ופשיטא דהיה לקי לר"ת עכ"ל וקושיא זו שלימה ומ"ש עוד ז"ל וצ"ל דבס"ד דהתורה מיעטה לחלב אף טכ"ע עיי"ש קשה מנ"ל להגמ' זה דילמא באמת הוא כשאר איסורין לענין טכ"ע רק שאינו איסו' מחמת עצמו ודי בששים כמ"ש התוס' עיי"ש ודו"ק:

לכן נראה לענ"ד דהגמ' פריך שפי' לרב לשיטתיה ע"כ טכ"ע ל"ד דהנה לעיל בזרוע בשולה ובעבודת גלולים דף ס"ז כתבו התוס' ארש"י שכתב דנזיר וגיעולי אינו יהודי הוי ב' כתובים הבאים כו' וליכא למילף ותירצו דמגעילי אינו ישראל ליכא למילף דחידוש הוא דנותן טעם לפגם נמי אסור עיי"ש, והנה בפסחים (דף למד) הקשו ארב דאמר קדירות בפסח ישברו דהא נט"ל היא ובעבודת גלולים דף ס"ט מספקא ליה לרבא אליבא דרב אי נותן טעם לפגם מותר או אסור ותירצו דדוק' בפוגם בעין מספקא ליה אבל בבלוע ודאי אסור ואף שתירצו עוד תירוץ מ"מ תירוץ זה לפמ"ש בדף שאח"ז דהכא חשיב כדיעבד עיי"ש ודו"ק. וא"כ לרב דסבר נט"ל אסור הוי נזיר וגיעולי אינו ישראל ב' כתובים כנ"ל ובעבודת גלולים בדף הנ"ל כתבו התוס' דמהבשר לא מוכח דטכ"ע

דאורייתא דהחלב ובשר הוי ממש רק מהחלב דלית ביה רק טעמא וכ"כ הרשב"א בת"ה דף קע"ב בשמם נמצא דלרב דסבר נט"ל אסור הוי נזיר וגיעולי אינו ישראל שני כתובין ובשאר איסורין טכ"ע ל"ד ואם אמרינן דגדי אסרה תורה א"כ מנ"ל בב"ח טכ"ע דהבשר הוא ממש והחלב הוא כשאר איסורין הבלועין מאיסור והשתא פריך שפי' לרב דסב' היה לוקה על אכילה אמאי לוקה ואין לומר מטעם כעיקר דמנ"ל לרב למילף טכ"ע ודו"ק כי נכון הוא:

ולפ"ז יתיישב נמי קושיית הרשב"א בת"ה דף ק"א וז"ל ולדידי קשיא דהכא משמע דאביי סבר טעם כעיקר דאורייתא ובאילו עוברין אקשו ליה וכזית בכדי אכילת כ"ס דאורייתא ע"כ תורף קושייתו בקיצו' ולפמ"ש יתיישב שפיר דהנה לעיל אמר אביי ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמ' דאורייתא כו' והקשו התוס' ז"ל וא"ת מהכא משמע דמהכא נפקא ליה לאביי טכ"ע ובפרק אילו עוברין מפיק ליה ממשרת עכ"ל ולענ"ד לק"מ די"ל דודאי ידע אביי דממשרת מוכח טכ"ע רק אביי ה"ק דמבש' בחלב מוכח דטעם כעיקר דאורייתא וא"כ קשיא ל"ל קרא דמשרת כיון דמהכ' נפקא אע"כ דמשרת אתא לשני כתובים וטעם כעיקר בעלמא לאו דאורייתא והשתא ממילא מתורצים היטב קושית התוס' דתרווייהו איצטריך למהוי שני כתובין וגם אינו צריך לדחקם שאביי קיבלה מרבא וא"כ גם מה שהקשה הרשב"א לק"מ דהתם קאמ' שפי' בשא' איסורין דטכ"ע לאו דאורייתא דהוי בב"ח ונזיר ב' כתובים ואין מלמדין ודו"ק:

ולפמ"ש נראה לענ"ד ג"כ לתרץ קושית התוס' שהקשו על רשב"ם שפסק בשאר איסורין דרוטב הנבלע מנבילה נידון לגבי רוטב היתר מין במינו והא דמשני גדי אסרה תורה ולא חלב והלא חתיכה של היתר נעשית נבלה מדרבנן וא"כ החלב עכ"פ מדרבנן אסור והוי מב"מ ולכאורה לא קשה מידי דכיון דלא נאסר רק מדרבנן ולעיל בדף צ"ט ע"ב כתבו התוס' גבי ציר דמדרבנן אסור ולא אמרינן מב"מ לא בטיל והכא נמי כתבו התוס' דלא אסור רק מדרבנן ובטול שפיר אך י"ל דהתוס' שפיר שפי' שגם לעיל אמ' רב כיון שנתן טעם בחתיכה אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה ואף דלא נאסרה החתיכה רק מטעמא בעלמא וטכ"ע לרב ל"ד כמ"ש לעיל מיהו לפמ"ש למעלה דהחלב בבשר קרוי ממש וא"כ לעיל אסור מדאורייתא דכיון דהבשר הוא ממש משא"כ הכא בחלב דלא אסור רק דרבנן והוי מין במינו דרבנן ובטול לק"מ ודוק היטיב כי נכון הוא למאוד:

ולפ"ז נמי מתורץ קושי' התוס' שהקשו ארבא שהשיב דרך בישול אסר' תורה ומשמע שסוב' דטכ"ע ל"ד ודחקו עצמם שדחוי בעלמא הוא ולפמ"ש א"ש דאדרבא דרבא מדחי

ליה דמבב"ח ליכא למילף ולא הוי אלא חד קרא דמשרת ושפי' מלמדין לטכ"ע דאורייתא וא"ש ודו"ק:

הרב מגיד משנה כ' שדעת הרמב"ם כהרשב"א דמבלע בלע מפלט לא פלט פירושו עד ששבע מלבלע ולכך כתב וצריך אומד גדול לשער זה והקשו עליו הלחם משנה שאם כדבריו למה צריך לטעום את החלב שביורה הא הבשר לא פלט מידי ע"ש והניח בקושי' ולי נרא' לתרץ ע"פ מ"ש בספר כרתי ופלתי לתרץ קושית מהר"ם שיף למסקנת הגמ' דאיירי ביורה רותחת מאי ארי' נפל ליורה גדולה אפי' קטנה נמי כיון דלא פלט מידי ותירץ הוא שגם לרב היה ספק זה דלמא נח קצת רק אם יש ששים הספק הוא בחנ"נ ומספק לא מחמרינן בחנ"נ משא"כ בליכ' ששים אין הספק בחנ"נ ולכן הביא ראיה לבעל פרי תואר שמספק ל"א חנ"נ ולפ"ז לא קשה מידי קושי' הלח"מ על המ"מ שכתב שהדבר ספק והכא אין הספק בחנ"נ רק אם יש בו טעם ממש ולכן צריך הרמב"ם טעימה וא"ש ודו"ק:

אמנם בדברי הפלתי גופא ק"ל כי מבואר בגמרא שר' יהודה גופא חושש לשמא לא ניער יפה ודוחק לומר שר"י ורבי מפלגי בזה אי אמרינן מספק חנ"נ ולכ"ע חוששין שמא לא ניער יפה וגם מרש"י ז"ל נראה שאין טעמו של רבי רק דלא חייש לשמא לא ניער יפה ולא משום ספק וגם כיון דחנ"נ בב"ח ד"ת מדוע לא נחמיר כמו בשא' איסורין כמ"ש גם בתחילת דבריו וקושית מהר"ם שיף נלענ"ד בלא"ה לתרץ דלכאורה יש להבין דלמאי קמ"ל רב בזה פשיטא דמותר כיון דלא פלט מידי וצ"ל דהיא גופה דביורה רותחת סמכינן על אומד הדעת ומתירין היורה אך י"ל דלא אמר רב דסומכין על אומד הדעת רק היכא דליכא למיקם עלה דמילתא משא"כ בליכא ששים דאיכא למיקם עלה דמילתא בטעימת קפילא מדוע נסמוך על אומר הדעת כיון דאיכא לברורי והא"ש דביורה קטנה וליכא ששים וודאי איכא למיקם אטעמא וצריך קפילא לטעום ובאם יאמר דאית ביה טעמא וודאי דאסו' ואי ליתי ביה טעמא וודאי לא פליט מידי ופשיטא דמות' ואתא רב לאשמעינן דאע"ג דהיורה גדולה וליכא למיקם אמילתא מ"מ סומכין על אומד הדעת ולק"מ וגם לפ"ז קושיית הלח"מ לק"מ דהרמב"ם איירי בליכא ששים וצריך טעימא כנ"ל ונראה שגם פרי תוא' לא כ' שמספק לא מחמרינן רק ברמב"ם שכתב שהרמב"ם איירי באינו ידוע אם נפל לחתיכה שמקצתה תוך הרוטב או חוץ לרוטב וגם אינו ידוע אם נפל לחתיכה שיש בה ששים או לא ושם הוה ס"ס ספק תוך הרוטב ספק חוץ לרוטב ואת"ל חוץ לרוטב שמא היה בחתיכה ששים אבל בספק א' וודאי שמחמיר בב"ח דהוה מן התורה וזה מבוא' בדבריו שכתב תרי ספיקא כנ"ל ודו"ק:

הפלתי בסי' צ"ב הקשה ז"ל ויש לדקדק לשיטת רמב"ם הא דתנן קדירה שבשל בה בש' לא יבשל בה חלב ואם בישל בה בנ"ט דילמא בלעה ונעשה נבילה וכשפלט אי אפש' למטעם עכ"ל ונרא' לענ"ד דלק"מ דכיון דהכא איכא ספיקא אי הפליטה קדמה לבליעה ולא נעשית נבילה או הבליעה קדמה לפליטה ונ"נ וכיון דהשתא טעים ליה קפילא ואמ' דלית ביה טעמא ואפי' הי' באמת שהקדרה בלעה קודם נמי היה מב"מ ובטיל ברובא ולא הוי רק ספיקא דרבנן והוה להקל משא"כ הכא בחתיכה שנפלה לקדרה שאין מה שמעכבה בחתיכה מלפלוט הלכך משערינן בסמך וא"ש איברא מ"מ קשיא דלמ"ד מב"מ לא בטיל ואפש' לסוחטו בבב"ח היא מן התורה וודאי דהוי ספיקא דאורייתא ולחומרא ובגמ' דזבחים בפר' דם חטאת פריך לר' יהודה מברייתא דקדירה שבישל בה תרומה כו' ומשמע שם דאתי' אפילו כר"י ור"י סובר מב"מ לא בטיל וחנ"נ מיהו י"ל שזה וודאי שאינו מוכרח שיהי' הברייתא דווקא כר"י אך מ"מ הקשו שם שפיר שלפי הברייתא קשה אותה למה לי ואי סברא כר"ש פשיטא דקשיא מתרומה וא"ש ודו"ק:

עוד הקשה שם על דברי תוס' פרק ג"ה ז"ל ויש לדקדק בדברי התוס' בפרק ג"ה דף צ"ט ד"ה במאי דטרחו ליישב קושית רש"י בגמ' גריסין שנפלו לעדשים דפריך אלא במאי לאו בס' והקשה רש"י דילמא מיירי בטעמו וליכא טעמא ומאי קושיא הא גריסין בלעה עדשים נעשים נבילה וכשפלט אי אפש' למיטעם עכ"ל ופירש קושייתו דשמא מתחילה היה בהם טעם ואח"כ פלטו ושם אי אפש' לתרץ כמ"ש לעיל דהוה ספיקא דרבנן דהא התוס' סברי אפשר לסוחטו אסור וחנ"נ מן התורה כמו שהקשו כמה פעמים מגיעולי מדין וכיון שנאסר מתחלה שוב אין לה היתר בסחיטה וא"כ הוי ספיקא דאורייתא אמנם מ"מ נראה לענ"ד לתרץ דהנה כבר כתבתי לעיל שלמ"ד נותן טעם לפגם אסור הוי גיעולי מדין ומשרת ב' כתובים ולית לן למילף טכ"ע ובירושל' מוקי הך מתני' כר' מאיר דסבר נט"ל אסור ולפ"ז אף אם מתחילה הי' בהם טעם לא היו נאסרין רק דרבנן וכיון שכאן הספק אי לא היה כדי ליתן טעם מיד או בלעו נ"ט וחזרו ופלטו והוי ספיקא דרבנן ותלינן להקל ולא גרע מנשפך ודו"ק:

הכרתי ופלתי הקשה דברי תוס' אהדדי שבד"ה חלב נבילה כתבו התוס' שחנ"נ אינו אלא דרבנן ולמרה בד"ה שנפל כו' הקשו מגיעולי מדין וצ"ל דהוא דאורייתא ונראה לענ"ד לתרץ שהתם כתבו כן אליבא דרשב"ם שפירש שרוטב נבילה הוא ברוטב היתר מב"מ וא"כ קשה האיך הגעילו בגעולי מדין דרוב כלי בישול וודאי נבלע בהם מים והוה כמו הגעלה מב"מ ול"ב ולקמן אזלו לדידן דלא קי"ל כהרשב"ם ואפילו לרשב"ם גופיה י"ל שכ"ז אינו לרב דסבר מב"מ ל"ב ועכצ"ל דחתיכה נ"נ רק מדרבנן משא"כ לדידן דקיי"ל

מב"מ בטיל שפיר י"ל חנ"נ ד"ת ואין להקשות הא כתבו התוס' לעיל דף צ"ט דתרי משהו לא אמרינן וא"כ אף למ"ד מב"מ ל"ב י"ל דהגעילו ב' פעמים בקדירה שיש ששים ולא נאסר רק בפעם א' ממשהו והוה פעם שני במשהו ול"א דז"א דהא כבר כתב הט"ז סי' צ"ב דבלח בלח אמרינן תרי משהו שמתחלק האיסור והסכים עמו הש"ך בנה"כ והכא הוה לח בלח ומה שתירצו התוס' ביין נסך למאן דלא בעי תחילה דאיירי דלא נאסר רק ממשהו והוי תרי משהו אפי' בלח בלח דזה אינו דכיון דהתם איירי שנתערב אח"כ בשא"מ ושייך שפיר תרי משהו וכ"כ בנה"כ להדיא ז"ל בסוף דבריו אבל אם נאסר דבר לח מחמת מינו ונתבשל אח"כ אותו לח במינו דהיינו שהאיסור הוא מין תערובות הב' אסור אף התערובות הב' כאילו נפל האיסור הראשון שם אבל אם נפל אותו לח בא"מ א"צ רק ששים מן התערובות הב' נגד איסור הראשון עכ"ל והתם גבי יין נסך נמי הוי ששים במים נגד היין איסו' כנ"ל ודו"ק:

הנה דעת הט"ז הוא דאפי' לרש"י שפירש במקצתה תוך הרוטב אין הכל מצטרף לבטל הטיפה הוא דווקא לחומרא שלא יצטרף הכל לבטל הטיפה אבל מ"מ נאסר חלק התחתון מחלק העליון ואוסרת הקדרה, והפלתי הקשה עליו בסוף דבריו דמאי קאמר מבלע בלע מפלט לא פלט שמא איירי בקצתה תוך הרוטב ויכולה לאסור השא' והנה לפי מ"ש הר"ן ז"ל לכאורה לק"מ שהוא ז"ל כתב דמאי דאמרינן בגמ' מבלע בלע מיפלט לא פליט היינו דווקא למאי דס"ד אפש' לסוחטו מות' ואיסור הבשר אינו רק מפני החלב שבו אבל למאי דמסקינן אפ"ל אסו' אפילו לא ניער כלל נמי אוסרת עיי"ש ולפ"ז לא ק"מ דלא נוכל לאוקמה בקצתה תוך הרוטב דהשתא ס"ד אפ"ל מות' ואף בקצתה תוך הרוטב למה תאסר כל החתיכות משום מינה אמנם כבר כתב הפלתי עצמו בסימן ק"ה שדברי הר"ן דחוקים שלדבריו לשני הגמ' מיד אלא קסבר אפ"ל אסור ומ"מ נרא' לענ"ד לתרץ דברי הר"ן דהנה לפי מאי שתירצו בגמ' דאי אמרינן דרבנן נמי סברי אפ"ל אסור נראין ואינו נראין מבעי' ליה ופי' דכיון דהחתיכה עצמה לרבנן נמי אסור דחייש לשמא לא ניער יפה וקשה מנ"ל לגמ' זה דילמא בתרתי פליגי רבנן אר' יהודה דמב"מ בטיל וגם לית להו גזירה דשמא לא ניער יפה כי היכא דפליגי בין בניער ובין בלא ניער וצ"ל דא"כ בדברי חכמים גופייהו יש חילוק דבלא ניער מתחילה החתיכה עצמה לפי מאי דס"ד דכ"ע אפ"ל אסו' ובניער תחל' אף החתיכה עצמה מותרת וזה לא מסתברא ליה לגמ' לאוקמי הכי והשתא א"ש ודברי הר"ן ברורים שזה וודאי אליבא דאמת דאפ"ל אסו' יכולה החתיכה לאסור שאר החתיכות דהוי כנבילה ממש אך דלא מצינן לאוקמה הכי דלפ"ז אין דברי חכמים

שוים דבלא ניער כלל אף שחתיכה עצמה אינה נ"נ מ"מ וודאי שנשאר האיסו' בתוכה אסורה אף לרבנן ודו"ק:

ואפשר לומ' שהט"ז נמי לא כתב רק שנאס' חלק התחתון מחלק העליון ומ"מ האיסו' נשא' בחתיכה וי"ל כמ"ש אמנם בדברי הרשב"א בת"ה מבוא' להדיא שלא כדברי הט"ז שכתב וז"ל ושמעינן מהכא שאפילו הי' מקצת חתיכה תוך הרוטב ונפל עליה חלב או דם או שא' דברים שאינם מפעפעין אין אומרין שאותו שהוא ברוטב מסייע להוליך הבלועה בכולה דא"כ אפי' לא ניער יפה כו' למה נאסרות האחרות ועמ"ש וזה להדיא דאין נאסרות האחרות שלא כדברי הט"ז שנאסר חלק תחתון מחלק העליון ודו"ק היטב:

והנה מדברי הרשב"א במשמרת הבית משמע דאפילו למ"ד אפ"ל מות' החתיכה עצמה לעולם אסורה שכתב בדף נ"ח וז"ל וא"נ למה שפרש"י וז"ל שמפני שעד שלא נצטמק כו' וה"ל הא ניחא לר"י אבל לחכמים שמואל ור"ל מא"ל ולדבריהם אפי' חתיכת בב"ח שנפלה לקדיר' שיש בה ששים נגד הבליעה תחזור החתיכה להיתירה וכ"ש בשא' איסורין וא"כ מצינו הגעלת אוכלין אתמהה אלא על כרחינו כיון שנאסרה החתיכ' שוב אינה חוזרת להכשירה דודאי נאסרה וכשנפלה לקדרה אחרת אי אנו יודעין שנסחט ממנו כל האיסור ומספק אין אנו מתירין עכ"ל עיי"ש משמע שאף למ"ד אפ"ל מותר דווקא בידוע שנסחט ממנו כל האיסור ולפ"ז לא קשה לדברי חכמים דבניער מתחילה אפי' חתיכה עצמה מותרת ובלא ניער החתיכה אסורה וצ"ל דלא איכפת לן אי חתיכה אסורה אי לא והדרא קושיא לדוכתה דנימא דפליגי בתרתי דרבנן לא סברי גזירה דשמא לא ניער יפה מאי אית לך למימר כיון דבלא ניער חתיכה עצמה אסורה לא הוי דומיא הא לדידיה אפילו אליבא דאמת בלא ניער החתיכה אסורה ובניער אף החתיכה מותרת ואין לומ' דרבנן נמי סברי האי גזירה דשמא לא ניער יפה והחתיכה אסורה בין בניער ובין בלא ניער דא"כ נראין ואינו נראין מבעיא לי' וצ"ל להרשב"א דודאי החתיכה עצמה שנאסרה וודאי דאסורה לעולם ואין זה מוזכר בדברי חכמים רק דהמקשן רוצה לומ' דעד שתתן קאי אחתיכה וא"כ ל"ל דלא סברי גזירה דלא ניער דלפ"ז החילוק הוא בעד שתתן גופיה שבלא ניער פירושו אחתיכה ובניער פי' אטיפה וזה היה דוחק לומר כן משא"כ אליבא דאמת דבין כך ובין כך קאי אטיפה ולא איכפת לן אי החתיכה אסורה ומזה לא איירי רבנן ובזה נמי סרה קושיית הפלתי בסימן קט"ז שהקשה להרשב"א דנימא בקיצור דכ"ע אפ"ל אסור וקא מפלגי בחנ"נ דלפמ"ש הרשב"א אמר למלתיה אפילו לחכמים ואין זה ענין לאפ"ל ולא פליגי רק אם צריך ששים נגד הבלוע או נגד כל החתיכה משא"כ בחתיכה עצמה מודו דאסורה דאי אפשר לסוחטו כלל כמ"ש הרשב"א:

ובזה נתישבה שפיר גרסת הספרים דמתני איפכא נראין דברי ר' יהודה בשניער וכיסה פי' בניער בסוף ודברי חכמים בשלא ניער כלל והקשה רש"י עליהם דלפ"ז החתיכה עצמה לעולם אסורה ואין כאן מחלוקת רק באחרונות ולכמ"ש י"ל שגם הם סוברים פי' הגמ' כהרשב"א ה"ל דעד שתתן הטיפה קאי והגמ' לא משני נראין ואינו נראין מבעיא ליה רק משום דלרבנן צריך ששים עכ"פ נגד החתיכה ולרבי בניער תחיל' אף חתיכה עצמה מותרת ויכול להיות שבלא ניער חתיכה אסורה ובניער מותרת לרבנן ומחתיכה לא מיירי רבנן מידי ודו"ק:

הראב"ד בהשגות שלו השיג על הרמב"ם ודעתו כי לא אמרינן חתיכה נ"נ רק למ"ד מב"מ לא בטיל אבל לדידן דקיי"ל מב"מ בטיל לא אמרינן חנ"נ והקשה הלח"מ עליו הא בגמ' אמרינן דכ"ע אפ"ל אסו' והכא במב"מ פליגי אלמא דאף לרבנן דסברי מב"מ בטיל מ"מ י"ל אפ"ל אסו' ונראה לענ"ד לתרץ דהנה מלבד זה נמי קשה על הראב"ד מר' יוחנן דסב' אפ"ל אסו' ור' יוחנן סבר מב"מ בטיל וכן הקשה בפלתי וצ"ל דוודאי לא פליגי רק בענין האיסו' האוס' במשהו ולרב דס"ל מב"מ לא בטיל אמרינן בכל מב"מ חנ"נ ולר' יוחנן י"ל בטבל ויין נסך ובכל דבר האוסר במשהו ולמר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ולא פליגי רק באיסור האוסר במינו ואין זה דוחק דכי היכי דלרבינו אפרים לא פליגי רק בב"ח ה"נ לראב"ד והא"ש ודברי הגמ' לראב"ד ברורים דהמקשה הי' סובר דגם רבנן סברי מב"מ לא בטיל וא"כ שפיר מוכח דלא אמרינן חנ"נ אפי' באיסו' האוסר במשהו והקשה מנ"ל זאת דדילמא באמת כ"ע סברי אפ"ל אסו' ר"ל במב"מ דלא בטיל שלדברי הראב"ד אין הפלוגתא רק באיסו' האוס' במשהו והיינו טעמייהו דרבנן דסברי מב"מ בטיל ואפילו אליבא דמ"ד אפש' לסוחטו אסו' מודה היכא דמב"מ בטיל דלא אמרינן חנ"נ וכדעת הראב"ד וע"ז תירצו דאי טעמייהו דרבנן משום מב"מ בטל הוא האיך אמ' ר' נראין דברי רבנן דהא ר' סבר מב"מ ל"ב ולשיטת רבי אפילו לרבנן הי' חנ"נ רק שרבנן אמרו כן מטע' אח' דמב"מ בטיל ובענין זה אפי' ר"י נמי מודה דל"א חנ"נ ואי משום דסב' רבי דלא חיישינן לשמא לא ניער יפה הל"ל נראין ואינו נראין ובזה נמי מתורץ הדקדוק שדקדק בפלתי דאין סברא לומ' דהמקשן והתרצן מחלקין בזה בפירוש עד שתתן דמר סב' דעד שתתן קאי אחתיכה והתרצן סוב' דעד שתתן פירושו אטיפה דזה דוחק ולפמ"ש א"ש דבין להמקשן ובין להתרצן עד שתתן קאי על הטיפה כן נראה לענ"ד בשיטת הראב"ד ודו"ק:

הנה הש"ך והט"ז נחלקו ודעת הט"ז ס"ק ט"ז האריך אי אמרינן חנ"נ בדבר הנאסר במשהו אוסר את מינו במשהו ומסקנתו דאפי' בחמץ שאוסר בין במינו בין שלא במינו

דבר הנאסר במשהו אינו יכול לאסו' עוד והש"ך השיג עליו באמרו דדוקא מ"ש התוס' בחולין דדבר הנאסר במשהו ל"א חנ"נ הוא דווקא בשא' איסורין משא"כ בחמץ משום דלא אמרינן שמשהו יהי' כמאן דליתא רק שלא תירצו התוס' רק דהוי אינו מינו וא"כ בחמץ בפסח דבין במינו ובין בא"מ אוס' אפילו משהו נמי אוסר כמה פעמים במינו עיי"ש שהאריך וכבר כתב הפלתי שלר"ת וודאי כמאן דליתא דמי ע"ש אך לרבינו אפרים נסתפק ולא מצא ראי' ברורה ולענ"ד נראה ראי' ברורה שלא כדברי הש"ך דהנה הרשב"א בחידושיו הביא דעת רבינו אפרים ואו' אני שאין דברים אילו אמורין רק לענין בב"ח אבל בשא' איסורין לא וראיה לדברי מהא דאמ' ר' לעיל חתיכה של נבלה כו' ופרכינן מאי ארי' כו' ומשני בקדם וסלקו דאלמא דאע"פ שהחתיכה עצמה אסורה מטעם משהו שבה אפ"ה אינה נעשית נבלה לאסו' עיי"ש ולפי דברי הש"ך עכצ"ל שצריך ששים בחתיכות לבטל הנבילה אפילו לא נבלע בה רק משהו דרך משל שהחתיכה היא ע' זיתים ונבלע בה זית א' אף שאין בחתיכה זו כח לאסור מ"מ לא גרע מאינו מיני' וא"כ מאי זו הראי' שהביא ר' אפרים דכיון דהוי עכ"פ אינו מינו אף לר"ת שסובר בכל איסורין חנ"נ אתי שפי' דיכול להיות דהוה אינו מינו אלא וודאי ברור שדעת ר' אפרים דהמשהו הנבלע בה הוי כאינו ושפי' דייק דלמ"ד חנ"נ בכל איסורין ע"כ הטעם שכיון שנאסרה החתיכה נעשה כל החתיכה איסו' גמו' והקשה שפיר לדבריהם דכיון שהחתיכה נאסרה לא מטעם הבלוע בה מדוע לא יקרא מב"מ ודוחק לומ' שזה דחק לר' אפרים דלר"ת צריך ששים בחתיכות לבטל כל החתיכה הנאסרה ממשהו וזה נחשב לר"א לדוחק שרב אייר ביש ששים נגד החתיכה דהא לדעת הש"ך גם לר"א צריך לאוקמי באיכא ס' בחתיכות נגד כל החתיכה שהר"א כתב ז"ל וכמו כן מ"ש רבא סלק את מינו כמו שאינו היינו נמי אם קודם שנתנה הנבילה טעם בחתיכה יש לבטל ברוטב הנבילה אין לומר סלק את מינו שהרי נבלע בחתיכה נמצא אף שהחצי זית קרוי א"מ מ"מ אי אפש' לחתיכות לבטל החצי זית לבדו שהרי נבלע בחתיכה וע"כ צריך ששים נגד כל החתיכה:

סימן צ

עם הכחל, הקשה הרמ"א בת"ח למה בחתיכה שנתבשלה בדמה לא אמרינן דחתיכה עצמה תצטרף ותי' דמשום דהוי חלב דרבנן הקילו ועיין מ"ש הט"ז ונה"כ ובפלתי דש"ה דכב' נאסרה משום דפירש ממקום למקום ולכן אפי' לאח"כ אינו מצטרפת וזה לא יתכן בדעת דלא ס"ל הך דדם שפירש ממקום למקום כמבוא' בפכ"ה וכ"כ הוא עצמו לעיל ס"ס ס"ט ע"ש והדרא קושי' לדוכתה ולענ"ד נראה דדם שאני כיון דלא ידעינן כמה דם יש בחתיכה ואפש' שכל מה שיצא ממנו הוא דם ואף שגם עתה לא הקטינה שיעורה מ"מ

אמרינן שנתנפחה מחמת ההית' והוי כמו חתיכת נביל' דפשיט' דבעי נגד כל החתיכה אבל בכחל דיש לו הית' בקריעת שתי וערב ואין איסו' רק מחלב הכנוס בגומות ומצד עצמו הוא היתר שהרי עינינו רואות דבקריעת שתי וערב הבשר מן הכחל היא כמו החלב שבגומות ולא שייך לא ידעינן כמה חלב יש בו דהא וודאי שאין כל הכחל חלב רק דבעי ס' שאנו חוששין שמא יש בו חלב כמו הכחל כולו ועכ"פ גם בשר יש בו כמו החלב אבל בחתיכה אף אם יקרעה ויסחוט כל מה שבתוכה מ"מ לא תהי' החתיכה מותר שאין הטעם מהדם הכנוס רק שאנו דנין כל החתיכה כאילו היתה דם ואיך יצטרף וזה ברור ודו"ק:

אין הכחל מצטרף, זהו דעת הרשב"א ולדידן וודאי ניחא דחזר הכחל כחתיכת נבילה ולהכי לא מצטרף אך לדעת הרשב"א דסב' דלא אמרינן בשא' איסורין חענ"נ קשה מאין נ"נ חלב הנבלע אינו אוסר דאם בישלו לבדו מות' רק כל האיסו' מן טעם בשר הנבלע בו שהבשר קיבל טעם חלב כשחזר לכחל נעשה כחתיכת נבילה וכיון דכב' אסרה מבב"ח לא שייך חתיכה נ"נ עיי"ש בפלתי:

ולי נראה דלא משם חנ"נ דהוי כמו בב"ח בא הרשב"א לומר דלא מצטרף אלא דכיון דכשיצא מן הכחל לבש' ונעשה הבשר חתיכה דאיסורא דזה וודאי הוי בב"ח וכיון שכן מה שבלע הכחל מן הבשר הוא איסו' גמו' והוי כמו נתבשל עם נבילה וכיון דלא ידעינן כמה בלע הכחל מן הבשר לכן צריך לשער נגד כולו וכמו בכף לקמן סי' צ"ח סעיף ז' אף דהמחבר דלא פסק חנ"נ מ"מ צריך לשער נגד כל הכף כיון דלא ידעינן כמה בלע והאי נמי דכוותי' אבל ביש ס' כיון שהבשר לא נעשה איסור רק כשבא להכחל ומזה נאסר הכחל עצמו אז כיון שהחלב כבר נתבטל רק שחוששין שמא נשאר בו מעט חלב ועכ"פ אינו חמור מבראשונה והשתא נמי מצטרף דהואיל דהכחל הוא עדיין היתר כמו שהי' דהטעם הבש' בהכחל גופי' ר"ל בבשר הכחל אינו מזיק כיון דטעמן שוה ולא הי' האיסור רק משום החלב שבתוכה שנטעם בחלב טעם בשר ובשר הכחל עדיין היתי' הוא ולכן הדר מצטריף ואפי' לדידן דקיי"ל חענ"נ בכל איסורין והה"ד למה שכבר נאס' מבב"ח מ"מ לא מחמרינן כולי האי ובפרט לפמ"ש הש"ך דלא נאס' רק ממראית עין פשיטא דלא גרם מבראשון וזה ברור:

אם קרעו שתי וערב, משמע דאם לא קרעו שו"ע אפי' בבישול לבדו נמי אסו' בדעבד וזהו דעת רש"י דפי' מתני' דנקט קורעו היינו דווקא לבדו אבל דעת רוב הפוסקים אינו כן וגם דעת הראב"ד גופיה שם דלבדו מות' אלא שהחמיר שלא לפרוץ גדר והפ"ח כתב דאפי' בלי קריעה שו"ע נמי שרי כיון דבישלו לבדו כדעת רוב הפוסקים ובאמת לדבריהם

שמעתתא מרווח טובא ולדעת הרמב"ם ואלפסי נמי שרי בבישלו לבדו אפי' בלי קריעה כלל ולדידהו לקדירה צריך קריעת שו"ע דהיינו בבשר ורב דאמר אינו עובר עליו ומותר היינו שבישלו לבדו וקשה להו ע"כ קושית התוס' דמאי פריך לרב ממתני' דלמא מתני' דנקט אינו עובר עליו ואיסורא איכא היינו בהדי בישרא ולפמ"ש ניחא שפיר ובלא"ה נמי י"ל כתירוץ התוס' על רש"י דהקשו ג"כ דילמא מיירי לקדרה ותי' דהו"ל לאשמועינן רבותא טפי דאם לא קרעו מות' והוי מוקמינן ליה בצלי ובזה יש ליישב ג"כ מה שהקשו שם אהא דבעי למיתי סייעתא לרב מהא דתניא הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאח' בישולו לב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה והקשו תוס' אדרבה דוק מינה איפכא אינו עוב' עליו ואיסורא איכא והכא לא שייך למימר איידי ותירצו די"ל איידי דמתני' נקט נמי ברייתא הכי והדוחק מבואר אבל לפי' רש"י ניחא דכיון דכל קושי' הש"ס הוא דלשמעינן דלא קרעו מות' והוי מוקמינן לה בלא בשר ולפ"ז י"ל הא דמשני הש"ס איידי לאו היינו דבאמת מתני' דנקט אינו עובר עליו היינו דמותר באמת דזה דוחק דפשיטא דלישנא לא משתמע הכי אלא דהכי פירושא הה"ד דאיסור נמי ליכא והיינו בענין דמיירי רב בלי בשר והא דלא אשמיעינן רבותא טפי דמותר לבשלו בלי קריעה היינו משום דבעי למיתני סיפא דאינו עובר עליו דאסורא איכא נקט נמי רישא אינו עובר עליו ובאמת איסורא איכא והיינו לקדרה וא"ש ופי' זה מחוור טפי ולפ"ז י"ל דהא דנקט בברייתא אינו עוב' עליו באמת איסורא איכא ולא קשה קושי' הש"ס מידי דכיון דגם במתני' הכי הוא וצ"ל דהכי מקשה לפום מאי דס"ד השתא דקריעה וודאי מהני ליכא לפרושי דאיסורא איכא אפי' בלי בשר כיון דאפשר בקריעה רק בהדי בשרא שייך לומר דאוס' והבשר ג"כ נ"ט בו דאי אפש' בקריעה רק מה דכניס ביה והיינו החלב שבגומות וצ"ל דהא דאינו עובר עליו היינו לקדירה מקשה למה לא אשמעינן דומיא דסיפא דקורעו לאח' בישול דומיא דלב וליכא למימר דאיסורא איכא דהא וודאי מהני ליה קריעה וצ"ל דבאמת לא בעי קריעה ולהכי לא מצי למינקט דומיא דסיפא לכך נקט אינו עובר עליו ובאמת מיירי לבשר ולק"מ קושי' התוס' ובאמת גם התוס' לא הקשו דמאי מייתי סייעתא דילמא איסורא איכא דע"ז לא תירץ כלום די"ל דנקט איידי דמ"מ קשה מנ"ל למייתי סייעתא דבאמת איידי הוא תירוץ דחוק האיך מייתי סייעתא וכל מה דאיכא למידחי דחינן אלא עיקר כוונת דבריהם הוא דוודאי הא לא קשי' דמוכח דאיסורא איכא דוודאי למאי דקיימי השתא ל"ל הכי כיון דלהכל יש לו היתר בקריעה ושרי אלא כוונתם הי' ליישב הדיוק

דכאן לא שייך תי' איידי וע"ז תירצו דגם כאן שייך איידי וזה ברור ודו"ק ולפמ"ש ניחא די"ל דמיירי לקדירה וכמ"ש:

ובזה יש ליישב ג"כ קושי' השני' שהקשו שם דרש"י לא בעי כו' דהאיך ס"ד דלא לבעי קריעה דמאי אולמי' קודם בישולא מאחר בישול כיון דאפשר לקרעו ולפי' הנ"ל ניחא דבאמת לפי מה דסברי השתא דגם כחל אפשר בקריעה ליכא למימר דהני לישנא דרב פליגי דלחד שרי בקריעה וחד אפי' בקריעה נמי אסו' דמ"ש מלב כיון דמהני ליה קריעה נקט קורעו אלא וודאי דפליגי אי בעי קריעה או לא בעי קריעה כלל והא דקיי"ל דבעי קריעה היינו למאן דמסיק דלכחל לא מהני קריעה וגם מדר' אלעזר ורב גופיה י"ל דל"מ רק בדעבד אבל לכתחילה בעי קריעה וזה ברור וגם התוס' מודו בזה אלא דקשיא הא מתני' נקט קורעו וע"ז אמר בש"ס דאיסורא נמי ליכא משמע דקריעה בעי עכ"פ ולפמ"ש ניחא דבאמת מתניתין מיירי לקדירה אלא דלא בעי לאשמעינן דאפי' איסורא ליכא משום סיפא דאיכא איסורא כמש"ל ולפ"ז לס"ד דהשתא וודאי ללישנא קמא אפי' קודם בישולו לא בעי קריעה רק עם בשר ובלי בשר אפי' קריעה נמי לא בעי וללישנא בתרא בעי עכ"פ קריעה אפי' בלי בשר ואי אפשר בקריעה לאחר בישולו מבעי למקרעיה ופריך שפיר דליתני קורעו אחר בישולו וממילא הוי מוקמינן לה לקדירה בלי בשר ואתי שפיר ודו"ק:

סימן צא

ובמקום כו' אם לא קלפהו כו' מותר. הש"ך הקשה על זה מדבר התוס' פ' ג"ה דכתבו גבי ירך דצריך לשער נגד הקליפה הנאסרה משעת מליחה אלמא דאפי' בישלו בלי קליפה נמי אסו' והמג"א תירץ כיון דהקליפה אינו רק חומרא בעלמא דחיישינן שמא אדמיקר ליה בלע ולא מחמרינן כולי האי אבל אם הקליפה אסורה מדינא וודאי אוסר והפלתי הקשה עליו הא חם לתוך צונן הוה עירוי ועירוי מבשל כדי קליפה לרבינו תם ואסורה מדינא ואפש' לדחות דהתוס' לא בעי רק לתרוצי למה הביא הברייתא השניה ותי' דאשמעינן דהחלב מותר ובאמת מיירי בחלב צונן רק שנפל עליו בשר רותח ועי"ל דמיירי בנפסק הקילוח ולא מקרי עירוי כמבואר לקמן סי' ק"ה ובפרט לפמ"ש הש"ע בנפלו זה לתוך זה ונפל משמע בנפסק הקילוח וכן מה שהקש' ומה שכת' המחב' דאין חילוק בין מלוח עליון או תחתון י"ל דמיירי כשהקליפה הוא בעינא ועדיין לא נתבשלה אלא שמ"מ תי' המג"א נראה דחוק דמנ"ל להש"ס להקשות חם לתוך צונן מותר קליפה מיהו ליבעי דילמא לא ס"ל האי חומרא כלל אפי' בבעין ובפלתי תירץ דדוקא לענין בב"ח הדין כן דכיון דבקליפה יש טעם קלוש ובב"ח טעם קלוש אינו אוסר וגם זה דוחק כיון שכבר בא לידי איסור לא שייך לחלק בין טעם קלוש בענין בב"ח לשאר איסורין ולפענ"ד

נראה דוודאי הא דמקשה הש"ס אדמיקר ליה בלע לאו מחומרא בעלמא הוא דמקשה אלא דהכי קשי' להו כיון שהעליון חם והתחתון צונן וניהו דהתחתון מצנן להעליון מ"מ י"ל דשמא לא צננו רק בלע קצת קודם כיון שאין דבר זה מוחלט מיד שמא בלע עכ"פ כדי קליפה דבקל בלע כדי קליפה והגם שי"ל שציננו מיד ואפילו קליפה לא בלע מ"מ מידי ספיקא לא נפקא וכן משמע במג"א סי' תס"ז דעכ"פ ספק הוא וכיון דיש לנו ספק בזה אם כדי קליפה בלע או לא בלע והקליפה הוא בעינו ואי הוי ידעינן דבלע הוי איסו' מן התורה ואף השתא דלא ידעינן הוי ספיקא דאורייתא ואזלינן לחומרא ופריך שפיר אמנם כל זה בשאר איסורין דבת' טעמ' אזלינן אם טעים טעמ' דאיסור' אסור מדאורייתא אך בב"ח דרך בישול אסרה תורה וחם לצונן אינו דרך בישול דלא מבליע רק כדי קליפה כמ"ש הר"ן בפכ"ה בכמה דוכתי ולכן אנו מספקינן ספיקא דרבנן ואזלינן בכל דוכתא להקל ומ"מ אם הקליפה איתא מ"מ מחמרינן מטעם חומרא בעלמא כיון דליכא הפסד אבל כשהקליפה אינה בעינא לא מסתבר להחמיר כ"כ והא דמקשי שם קליפה מיהו ליבעי י"ל כיון דבאמת הך ברייתא הקודמת מיירי סתמא אפילו לענין איסו' כמבואר שם בכיצד צולין והתם נמי נקט להאי לישנא חם לתוך צונן מדיח ושם וודאי בעי קליפה וכיון דהתם מפרשינן להאי מדיח קליפה הה"ד הכא נמי מפרשינן לה הכי ואף דהוי ספיקא דרבנן מ"מ במידי דלא איכפת ליה כולי האי החמירו כמו דאורייתא אבל א עב כבר תו לא מחמרינן כולי האי למיסר כל החלב ובזה מיושב ג"כ מאי דקשיא ליה על התוס' דסברי דתרתי מתניתא מבעיין לאשמעינן דהחלב מותר והתינח ברייתא בתרייתא דבעינן לאשמעינן הכי אבל ברייתא קדמייתא למה לן כיון דהכל נשמע ממתני' בתראה ולא הו"ל לאתוי' רק ברייתא דבב"ח ותו לא מידי ולפמ"ש ניחא די"ל דבעי לאשמעינן דאפילו בב"ח כשהקליפה בעין צריך קליפה אפי' בדרבנן דהוי ספיקא דרבנן והלכך אי לא הוה מייתינן לברייתא קמייתא הוי מצי למימר דהאי מדיח מדיח ממש קאמר משים דהוי ספיקא דרבנן ולהכי מביא האי קמייתא דמשם נשמע דמדיח היינו קליפה והוא לאו דווקא וההי"ד הכי נמי איכא למימר הכי וצריך קליפה וא"ש ודו"ק:

ומעתה מיושבים כל הקושיות שהקשו האחרונים על רמ"א מדלעיל סי' ס"ט עיי"ש ודו"ק וגם מתוס' לא קשיא מידי דהתם הוא מדין מלוח כרותח וכן מ"ש הפלתי מדברי התוס' דפסחים דהקשו דהקליפה תאסר כדי נטילה עיי"ש דהתם נאסר מדינא מחמת צלי מחמת דבר אחר וא"ש ויש נפקותא בין מ"ש לתירוץ המג"א למ"ש דלדעת המג"א אפי' בשא' איסורין נמי דוקא הכי ולמאי דכתיבנא היינו דווקא בב"ח מטעם שכתבתי אך לפ"ז נשארה קושי' מהרש"א שהקשה על מה שכתבו התוס' פ' כיצד צולין דכתבו דלא גרסינן

בקולף את מקומו סגי דיכול לצלותו עם הרוטב עיי"ש והקשה מהרש"א למה מחקו לעיל הגירסא הא י"ל דבעי קליפה משום שהרוטב חיממה להחרס ובישל החרס את הרוטב כדי קליפה ונאסרה הרוטב כדי קליפה וחוזר ואוסר הפסח ותירץ מהרש"א דכיון דהרוטב אי אפשר בקליפה לכן מותר בלי קליפה והתם הוי צלי מחמת דבר אחר אסור מן התורה ולפמ"ש אפי' במקום דלא אפש' בקליפה אסור אך מ"מ נראה לענ"ד ליישב קושי' מהרש"א דבאמת לפמ"ש המהרש"א הא דמחקו התוס' הגירסא היינו לשיטת ר"ת ואיך יסתמו למחוק גירסא ולא יכתבו דלריב"א אפש' לקיים הגירסא וכבר הרגיש בפלתי מזה ולפמ"ש י"ל דגם ריב"א לא פליג על ר"ת דסב' דהוי ספיקא די"ל דגם ריב"א מודה בזה דסברא זו נכונה רק שטעמו הוא דכיון דחזינן דבעי קליפה ולא שרינן ליה מטעם ספיקא דרבנן אלמא דאפי' בדרבנן החמירו כמו בשל תורה וסברא הנ"ל לא ס"ל לחלק בין אם הוא בעין לאינו בעין ולכן מצריך ס' כדי קליפה והנה התם דנטף מרוטבו על החרס ובס"ד מוקי לה בחרס צוננת ויש ספק אם הרוטב נאסרה כדי קליפה וכי הדרא רוטב לגבי פסח הרוטב הוי צונן דכבר אוקיר ליה דכבר ירד לתוך החרס והחרס צונן ואין הספק רק אדמיקר ליה בלע פורתא אבל כשחזר וודאי צונן הוא ופשוט והלכך לא צריך למימ' דבקליפה סגי דהתם אפי' קליפה לא בעי דהוה ס"ס ספק נתבשל הרוטב כדי קליפה ספק לא נתבשלה והצינון הי' קודם ואת"ל דנתבשלה שמא לא בלע הפסח ממנו כלל משום דצונן הוא והרוטב צונן להפסח קודם ובזה אפילו בדאורייתא שרינן ואפי' ריב"א מודה כמ"ש ודו"ק היטב:

ואפשר לזה כיון המהרש"א ונסתלק ממנו השגות הפלתי עיי"ש אך הרמב"ם בהלכות ק"פ הביא המשנה דכיצד צולין בסתם ולא ביאר דמיירי בחרס רותח וכן בסולת רותח וכבר נתעורר הלח"מ להקשות עליו בזה ולפי דעת המג"א נראה ליישבו דהנה יש להבין בש"ס דס"ד דמיירי בחרס צוננת הא התם בחרס של תנור מייתי ופשיטא דסתם חרס תנור רותח הוא כמ"ש התו' שם ומהכ"ת יעלה על דעת המקשן דמיירי בחרס צוננת להקשות עליו ועוד קשה אהא דאמרינן בש"ס כדאמ' שמואל סולת רותח הכא נמי בחרס רותח ואמאי לא אמר שמואל אריאשא הכי ועוד יש דקדוק ביתר הלשון כדאמ' כו' ע"כ נראה ליישב דהנה התוס' הקשה במתני' דנקט יקלוף את מקומו דהרוטב שיש באותו קליפה יחזו' ואוסר בפסח כדי נטילה דהחרס מבשל הפסח כדי קליפה וקליפה זו היא כמו נבילה גמורה ולא שייך אין הנאסר יכול להאסר כן היא ביאור דבריהם ודו"ק, ותירצו דאינו שם רק רוטב מעט והוי כמו סיכה דמשהו בעלמא הוא דעבדא ליה ועיין מ"ש לקמן סי' ק"ה והנה בס"ד הקשה דלא ידע עדיין מסיכה דמשהו עבדא ליה קשה רישא דנקט

כדי קליפה למה לא יאסר כדי נטילה ותירוץ התוס' לא שייך כאן ועוד דמאי הקשה על שמואל לרב נמי קשיא רישא כקושטי' התוס' וצ"ל דהמקשה הי' סובר דהתם מיירי בחרס צוננת וכיון דהתחתון צונן מדינא מותר לגמרי רק מטעם חומרא בעי קליפה ולכן לא מצי לאקשויי' מרישא דמיירי בחרס צונן וכיון דלא נאסרו רק מחומרא בעלמא לא מצי למיסר תערובתו ואין להקשות דתקשי לרב דסבר עילאה גבר כיון דהעליון חם ומחמם להתחתון ואסור מדינא ולא אוסר כדי נטילה די"ל כמ"ש התוס' שם דמלשון נגע אין להוכיח אם הוא למעלה או למטה וי"ל לרב שנגע למעלה דלא אסור רק מטעם חומרא ולכן אינו אוסר תערובתו ויש להסכים שני תירוצי התוס' אליבא דאמת דתרתי קושטא נינהו ודו"ק:

ולפיכך דייק ליה המקשה שפיר דרישא ע"כ מיירי בחרס צונן אלמא דחרס תנור בסתמא לאו רותח היא וס"ד דסיפא נמי מיירי בצונן ופריך שפיר ושני ליה כדאמר ר"י אמר שמואל בסולת רותחת אעיל דסתם סולת צונן הוא מ"מ מוקי ליה ברותח כי היכא דלא לקשי ליה מתני' אף דרישא בחרס צונן הה"ד יש לאוקמי גם מציעתא ברותח אף דרישא לאו בהכי מיירי אך כל זה לס"ד המקשה דלא ידע מסיכה דמשהו עבדו ליה אבל למסקנא י"ל דרישא נמי בחרס רותח מיירי ודבר זה פשוט דסתם חרס תנור רותח הוא וליכא למטעי בהא כלל ולכן לא אמר ר"י אמר שמואל ארישא דמיירי בחרס רותח דזה פשוט ואין צורך להשמיענו כלל והא דלא אוסר הרוטב כדי נטילה היינו משום דסיכה משהו עבד לה:

ובהכי נמי ניחא מאי דקשה לשמואל מנא לך דין זה דתתאה גבר והמשנה נתרץ בדוחק זה דמהכ"ת נימא דמיירי בסולת רותח כיון דסתם סולת צונן הוא ולפ"ז ניחא דבאמת מאי דמסקינן דסתם חרס הוא רותח וודאי דהרישא לסיפא שוין הם ובענין אחד מיירי ואפי' לרב דסבר עילאה גבר נמי מיירי המשנה בסולת רותח באופן שישוו רישא לסיפא להדדי ולפ"ז הרמב"ם דפסק גבי סכו בשמן של תרומה דדין בקליפה והיינו מטעם דסיכה משהו עבד ולא קשה קושטי' התוס' הנ"ל דיאסר כדי נטילה די"ל כתירוצם דסיכה משהו בעלמא עביד והדרן לסברא קמייתא דסתמא בחרס תנור דרותח הוא מיירי וכיון דרישא מיירי ברותח סיפא נמי מיירי ברותח ואפי' מאן דסב' עילאה גבר ע"כ מוקי לה בהאי גוונא דלהוי רישא וסיפא מחד ענינא ולכן לא מייתי הרמב"ם הך אוקימתא כלל דכיון דרישא ברותח סיפא נמי ברותח הוא ואין צורך להביאה כלל דליכא מאן דפליג בהא כמ"ש ודו"ק:

וזה דווקא לדעת המג"א משא"כ לדידי אי אפשׁ' לומר כן דבאמת היכא דהקליפה אסו' מן התורה חוזרת הרוטב לאסור כדי נטילה ולא שייך לומר כמ"ש אמנם לדידי נמי ניחא די"ל כיון דהרוטב אינו אסור רק מספק לא מצי לאסור הפסח כיון דהרוטב הולכת כדי נטילה ובפסח יש ג"כ רוטב היתר והו"ל מב"מ ומב"מ מן התורה בטיל ברוב והדרן להנ"ל דהוי ספיקא דרבנן ואף דשמואל סבר מב"מ לא בטיל מ"מ כיון דרוטב ובשר שני מינין הם בשמא ובטעמא הם אחד ולא שייך מב"מ וגם טכ"ע לא שייך אפי' למ"ד מב"מ לא בטיל מודה וי"ל באופן שכתבתי לעיל לדעת המג"א ודוק:

שהה שיעור מליחה, עיין ש"ך שהקשה אמחבר מדלעיל סי' ס"ט בנמלח בכשא"מ דנאסר מיד אפי' בלי שהיה ובפלתי תירץ דלהבליע דם תיכף רותח כיון שטבע המלח להוציא דם משא"כ בשאר דברים וכתב שעל זה מודים דברי הש"ך והקשה לפ"ז מאי הוכיחו התוס' מדם קדשים דמליחה לקדירה הוי כרותח דילמא לגבי דם שאני כיון דטבע המלח להוציא דם מיד נעשה רותח עיי"ש ולי נראה לפי מ"ש הפוסקים דהיינו טעמא דהדחה ראשונה משום שהמלח מפליט רק לדם שבחתיכה משא"כ בדם בעין דאין טבע המלח להוציאו ולפ"ז כיון דאין טבעו להוציאו הרי הוא כשא' דברים והדרא לסברתי' דאין טבעו להוציאו ובעי שיעור מליחה דכאן לא שייך שהוא מרותח ע"י המלח ואתי שפיר ודו"ק:

הפלתי הקשה עוד דכיון דקודם שיעור מליחה לא הוי רותח ובקדשים דהיה מולחו ומעלהו מיד ואיך יוחשב כרותח וגם זה לא קשיא דבש"ס דמנחות אמרינן במלח תמלח ומסיק התם יכול תבונהו ת"ל תמלח ומסיק פירושו יכול יתן בו טעם כבינה ת"ל תמלח ופי' התוס' דהיינו אינו נאכל מחמת מלחו וכן פירשו כל הפוסקים ולפ"ז יש להבין בלא"ה הא בלי שהי' שיעור מליחה וודאי אינו נאכל מחמת מלחו כיון דמעלהו מיד פשיטא שאין המלח נבלע בכל החתיכה וצ"ל דבאמת פירושא דקרא הוא שלא יהי' נאכל מחמת מלחו אם ישהא שיעור זה וזה הוי בכלל תמלח שיתן עליו כ"כ מלח עד שלא יהיה נאכל מחמת מלחו אם שהה שיעור מליחה ולהכי קאמר דדם קדשים וכן לקדירה משמע דבעי שלא יהיה נאכל מחמת מלחו ובדם קדשים בלא"ה לק"מ דכיון דהתם הוא נותן עליו המלח ודם הוא דבר לח ופשיטא שמתערב עד שלא יהיה ראוי לאכול מחמת המלח שבו ודבר זה ברור לחוש הראות רק בדבר עב כמו בשר דאם אמרינן שאין המלח נבלע היטב בחתיכה זו עד השהותו שיעור מליחה אבל בדבר המתערב אין חילוק בין שהה והנסיון יוכיח ולכן דיוקו שפיר מדם דמליחה שאינו נאכל מחמת מלחו רותחת הוא דאל"כ אמאי נפיק מתורת דם וא"ש ודו"ק:

ומעתה גם קושי' ראשונה לא קשיא ולא מידי דהתם לא דייקי התוס' רק דמליחה שאינו נאכל מחמת מלחו רותחת הוא מדם קדשים דנפיק מדין דם אם מולחין אותו וזה ברור ודו"ק:

אמנם בסוף דבריו מסיק דיש להחמיר דהר"ן לא נתכוון לזה כלל וז"ל הר"ן פכ"ה כ' הר"י ברצלוני דבשהה שיעור מליחה לקדירה הוי רותח ומקמי הכי לא וא"ת הא אמרינן לקמן גבי דגים ועופות שמלחן זע"ז דבעידנא דפלטי עופות בלעו דגים מנייהו אלמא דאפי' בתוך שיעור מליחה הוי רותח וי"ל דכיון דבשהי' דקדרה מקרי רותח בעוד שמלחו עליו לגבי דגים דרפי קרמייהו מקרי רותח מקמי עכ"ל הר"ן וכבר תמה בפלתי על זה דמה ענין רפי קרמייהו לענין שיוחשב כרותח ומה ענין זה לזה הגם שאפשר לדחות די"ל דהר"ן נתכוון דכיון דרפי קרמייהו ובזמן מועט הי' מקבל טעם המלח והוי כמו דבר לח דכיון דכל הטעם דבעי' שהי' לקדירה היינו דמעיקרא נאכל מחמת מלחו הוא ובדגים דרפי מעיקרא נמי אינו נאכל ואין זה תימה וגדולה מזה כתבו התוס' דאפי' רבין דסבר מליח אינו כרותח בדגים דרפי קרמייהו מודה ע"כ מהא לא ארי' ובפלתי כתב דהטעם הוא שהמלח מחמם מיד במקום דאינו עושה פעולה אחרת רק לחמם ולכן בדם קדשים דאין הפעולה להוציא מיד מקרי רותח עיי"ש ואין זה אלא תימא דכי המלח נביא הוא שבדם קדשים אין הכוונה רק למצוה ואפש' שכיון למש"ל ומ"מ סברא זו דחוקה ועוד קשה לי דמאי מהני חימום הדגים וזה אינו מעלה ואינו מוריד רק העיקר הטעם האיסור היינו מליחת הטמא דטהו' מלוח וטמא תפל מות' ועיקר הדבר הוא שהאיסו' יהי' מלוח ולכן מאי מהני מליחת העופות אם אינו רותחת לאסו' הדגים הרותחים ואפשר לפרש דברי הר"ן דלשיטתיה אזיל דפי' גבי בשר שחוטה שמלחו עם בשר נבילה דמיירי באינם נוגעים זה בזה ומשמע בנוגעים זה בזה אפי' בטהו' מלוח ובטמא תפל אסו' ולכן גבי דגים דרפי קרמייהו מיד המה רותחים ומחממי להעופות ולכן הם נאסרים ולשונו מדוייק כמ"ש דכיון דבשהי' הקדרה מקרי רותח בעוד שמלחו עליו לגבי דגים כו' ולכאורה אין ענין לזה כלל דבשהי' הקדרה בעוד שמלחו עליו דמאי נפקא מינה בזה ואין ענין זה לכאן ולפ"ז ניחא שבא לאפוקי מדעת הרא"ש שהביא הש"ך כאן דבשכבר פלט דם שוב אינה רותת מחמת אותה מליחה וא"כ כיון דהדגים לא נאסרו רק בשפלטו כבר דמן וצירן ואז פסק כח המלח ואינו יכול לחמם העופות קמ"ל דלא כהרא"ש ודו"ק:

אמנם בכל זה לא הונח לי דפשט דברי הר"ן לא משתמען כן דמיירי בנוגעין זה בזה דלא נקט רק שמלחן עם עופות דומיא שחוטה שמלחה עם בשר נבילה והיינו באינו נוגעים וכן משמע מדברי הר"ן שם בשמעתא דדגים ועופות דלא איירי בנוגעים זע"ז שכתב

לתרץ קושי' התו' דלמה לא אמר שמלחן עם העופות עיי"ש ודוק ועוד תמיה לי דהא הר"ן גופיה כתב דאף שאין הבש' רותח מ"מ הציר חשיב רותח ולפ"ז לק"מ קושי' הר"ן דהא הציר והדם מיד הוא רותח ובאמת הרשב"א בת"ה השיג על ר"י ברצלוני מטעם זה ועיי"ש והר"ן דסבר כוותיה ומ"מ סובר דהציר מיד הוא רותח ומאי קושי' הא הציר מיד הוא רותח ע"כ נ"ל ברור כוונת הר"ן הוא באמת כן דכיון דבשהי' דקדרה מקרי רותח לגבי דגים חשוב מקודם זה רותח דכיון דדגים פולטין קודם שיפלטו העופות וא"כ לא שייך למימר איידי דטריד למפלט כו' ולכן הציר היוצא מן הבשר אוסרן ואי לא הוה רפי קרמייהו לא הי' אוסרן אותה העופות רק לאחר פליטת צירן ולא שייך למימר בעידנא דפלטי עופות בלעי דגים מינייהו אך הואיל דרפויים הם פולטין קודם ונאסרים מן דם והציר היוצא מן הבשר אך לפמ"ש הר"ן בשמעתתא דדגים ועופות דאפילו העופות אסורים מטעם דהדגים נעשים נבילה ואוסרים העופות עיי"ש שהסכים לזה לדעת הראשונים ז"ל רק מסברתו אשר נתחדשה לו התירם ולפ"ז קשה איך יאסרו הדגים את העופות מטעם שנעשים נבילה הלא המה צוננים רק שהציר הנפלט אות' להעופות וכיון דכבר פלטו כל צירן ואיך שייך לאסו' העופות מטעם פליטת הדגים דהדגים צוננים הם והוי כמו טהור מליח וטמא תפל אף שהטמא בולע מן הטהור מ"מ אינו אוסר הטהור כיון דצונן הוא וכ"כ הר"ן שם עיי"ש מיהו י"ל דהעופות אוסרין אותם לאח' שיעור מליחה דאז העופות רותחת מחמת המליחה שכיון דשהו אינו נאכלים מחמת מלחן והוי ככל מליח ולא כדעת הרא"ש שפסק כח המלח ולכן אוסרין העופות ודו"ק:

ומעתה יתבררו ויתלבנו הדברים בביאור לשון הר"ן דכיון דבשהי' דקדרה מקרי רותח בעוד שהמלח עליו ולא אמרינן פסק כחו וי"ל דהדגים אוסרין את העופות לאחר ששהו שיעור מליחה ובאמת גם העופות יכולין לאסור הדגים לאח' ש"מ אלא דקשה לישנא דש"ס בעידנא דפלטי עופות והיינו דוקא לגבי הדגים דנקט האי לישנא משא"כ בעופות לזה קאמר הר"ן דבדגים דרפי באמת מקרי רותח מקמי דכיון דכבר פלטו צירם ובלעו מדם העופות קודם שיעור מליחה והדברים ברורים:

ומעתה יתבארו ג"כ דברי המחבר דוודאי אי אפשר לומר דהמחבר סובר דהר"ן פליג עם הרשב"א דבב"י לא הביא מי שחולק ועוד שהביא דברי הג"מ דאפי' במקום שהבשר נאכל מחמת מלחו מ"מ הציר אינו נאכל מחמת מלחו ולא כתב כלל בלשון פלוגתא וגם בסי' ס"ט לא הביא מאן דפליג ארשב"א דבשר שמלחו בכלי שא"מ ותו דכבר כתבתי דהר"ן מודה ג"כ אפי' במקום שהבשר לא חשיב אינו נאכל מ"מ הציר הנופל עליו הוי אינו נאכל אלא וודאי המחבר כאן מיירי בבשר שכבר פלט צירו ודמו או בבשר מבושל

דאין טבע המלח להפליט כלל רק הוא כמו שאר דברים ואם אינו נאכל מחמת מלחו הוי רותח מחמת המליחה ככל דברים שאין המלח מבליע בחומו רק בחריפותו כמו שכתב הרשב"א בכמה דוכתי ואם אינו נאכל מחמת מלחו אסור ובאמת נראה שגם בפלתי הרגיש מזה אלא דכתב דה"נ ציר הבשר אוסר הגבינה ולפי מ"ש זה אינו דוודאי בבש' שעדיין לא פלט דמו וצירו פשיטא שטבע המלח להפליט בלי רתיחה וכמ"ש הפוסקים ורבין יוכיח דלא ס"ל מלוח כרותח ומ"מ וודאי בעי מליחה והיינו משום דטבע המלח להפליט ואם נפלט ממנו ציר אז נמס המלח בתוכו ואף אם נשאר בתוכו מ"מ אינו נאכל מחמת מלחו ובבשר דווקא הטעם משום שאינו נבלע בבשר משא"כ בדב' לח וכמש"ל וכ"כ האו"ה להדיא והביאו הש"ך בסעיף ע' בשר כשר שמלחוהו דלא שייך פסק כח המלח כיון שלא הפליט כלל ואם טבע המלח להפליט הציר הא גם התם פלט צירו ולא יוחשב רותח אלא וודאי דזה דווקא בבשר שלא נמלח עדיין וטבע המלח להפליטו וכן הפוסקים פסקו דהפליט ציר שתים עשרה שעות ואטו אם ימלח אח"כ עם נבילה לא יאסור ק שאין בו ציר דכ"ז שפולט ציר ומיד שהפליט הציר הוא מקבל טעם המלח ואינו נאכל לכן אוסר משא"כ בבשר כשר כמ"ש האו"ה בבשר מבושל שאין המלח מפליטו רק אם שהה שיעור מליחה דאז אינו נאכל מחמת מלחו ואוסר מטעם רותח ועל זה מורים דברי הש"ך וזאת אשר כיון אליו כמבואר להדי' מדבריו וזה ברור:

ומעתה מ"ש הפ"ח דאין לסמוך על דברי המחבר לפי הנ"ל דברי המחבר מוסכמים מכל הפוסקים דהפוסקים לא כתבו רק שהציר אינו נאכל מחמת מלחו אבל הבשר גופיה גם הרשב"א מודה דבפחות משיעור מליחה אינו רותח כמ"ש בת"ה דאף שאין הבשר אינו נאכל מחמת מלחו הציר כו' הרי להדיא דלא פליגי כלל דהר"ן מודה ליה בזה וכמ"ש וכן הרשב"א מודה בזה אלא שהרשב"א הבין דעת הר"י ברצלוני שאמר בכל מקום אפי' בכשא"מ וע"ז השיגו והר"ן לא הבין כן דבריו כמבואר להדיא גבי אין מולחין בכשא"מ וגם כמש"ל וכ"ז ברור ובזה מתישב ג"כ מאי דקשה על הר"ן דתירץ דכיון דרפוי מקרי רותח מקמי ולכאורה קשה עליו לס"ד דש"ס דלא נחית להכי הו"ל לאקשויי' כפשוטו למה אסורין כיון דלא רפו דלא ידע עדיין מזה ולפ"ז ניחא דוודאי באמת י"ל דהדגים נאסרים לאחר ששהו שיעור מליחה דבלעו העופות רק הקושי' הוא על לשון הש"ס ודו"ק:

ולפ"ז פשיטא דכל הפוסקים מודו דבעי שיעור מליחה ומעיקרא לא מקרי רותח וכן משמע להדיא מדברי התוס' דכתבו בפ' ג"ה דכיון דר"ה דייק לה דמליחה לקדירה הוי אינו נאכל מחמת מלחו מדפי' בהגמ' דשיעור מליחה כשיעור צלי והיינו דמליח הרי

הוא כרותח צלי אלמא דאפ"ה בעי שיעור צלי ואין לומ' דכוונת דמיד הוי רותח וצלי נמי מיד הוא רותח רק שאינו פליט בשיעור מועט כל דמו דגם בצלי אין הבשר מתחמם ובאמת י"ל דהא דבעי שיעור צליה שאז מרתח כל החתיכה ונפלט כל הדם כולו הה"ד נמי במליחה דמקמי הכי לא מקרי רותח וכן משמע מדברי הר"ן שהביא ג"כ לשון התוס' וכ' כ"כ הר"י ברצלונה ולא הזכיר שהר"י חולק בזה עם ר"ת אלא וודאי דכ"ע מודין בזה דוודאי אין סברא שמיד יהי' המלח נבלע בכל הבשר וכל הבשר יהי' אינו נאכל מחמת מלחו וכן עיקר וגם הפ"ח מודה בזה רק שכתב דהציר אינו נאכל מחמת מלחו וכבר נתברר דאין זה השגה:

הלכך בשר וגבינה כו' וכתב הש"ך דל"א איידי דטריד למיפלט רק בדם משא"כ בציר דנתך ונבלע בקל דלא כאו"ה כלל י"א די"א וכוונתו דהאו"ה סוב' דהואיל דלחלוחית הבש' וגבינה איסו' תורה ל"א איידי דטריד ומשמע דבאיסו' דרבנן אפי' בציר אמרינן איידי דטריד למפלט ובפלתי עשה לו סמוכים מפי' רש"י פכ"ה דפי' גבי עובדא דר' מרי דאימלח לי' בשר שחוטה בהדי בשר נבילה אתא לקמיה דרבא אמ' ליה הטמאין לאסו' צירן ורוטבן ופירש"י דנסתפק אי אמרינן בהאי איידי דטרוד והקשה הרשב"א דלפ"ז אין ענין תשובת רבא לשאלת ר' מרי כיון דלא נסתפק בזה כלל ולפי דברי האו"ה ניחא דר' מרי לא ידע אי מן התורה הוא אי דרבנן והי' מסופק אי אמרינן איידי דטריד ופשיט ליה דמדאורייתא הוא ול"א איידי דטריד עכ"ד בקצרה ובזה יש ליישב ג"כ מה שהקשה מאי הביאו התוס' ראיה מעובדא דריש גלותא דאטמתא דאימלחא בי ריש גלותא בגיד הנשה וכי נמלחו לאורחא ומאי קושי' הא הציר חשוב מיד רותח עיי"ש ולפ"ז ניחא דהא כבר כתבו התוס' ושאר פוסקים דהתם אין האיסו' משום הגיד דקיי"ל אין בגידין בנ"ט רק מחמת שמנו ואם האיסור הי' מחמת הציר שפלט הוא התם נמלחו לקדרה ובוודאי לא פלטו דמן וצירן וקשה נימא איירי דטרוד למיפלט לא בלע דשמנו של גיד הוא דרבנן אלא וודאי התם הי' האיסור מחמת השומן גופיה ובשומן לא אמרינן איידי דטרוד ודו"ק:

איברא דראייתו מרש"י לא הבנתי וממקום הראי' שם הסתירה מני' ובי' דהתם פריך מדג טהור שמלחו עם דג טמא מותר מאי לאו בשניהם מלוחים ומסיק דאסו' רק התם מיירי בטהור מליח וטמא תפל ולדברי האו"ה קשה מאי פריך משם לרבא הא התם הוא מדרבנן דציר דגים לכ"ע דרבנן הוא כמבוא' להדיא בש"ס ופוסקים דשאני ציר דזיעה בעלמא הוא ולמה יאסרו הדגים מציר הדג טמא ונימא איידי דטריד למפלט לא בלע ואין לומר הטעם משום דדגים רפו קרמייהו ופלטו מיד והדר בלעו דהא תרווייהו דגים נינהו ובשנח זה כבר נח זה וכן פירש"י הטעם גבי בשר דמות' למלוח שני חתיכות משום

דאיידי דטריד וכשנח זה כבר נח זה ואפשר לומר דהאו"ה סובר דבלעו לאחר פליטתן מציר הדג טמא כיון דכבר פלטו צירן לא שייך איידי דטרוד אבל רש"י דלא סבר להאי טעמא רק משום דכשנח זה כבר נח זה ולאחר שפלט סובר רש"י דכבר פסק כח המלח כמבואר לעיל סי' ס"ט ולכן אי אפש' לכוין הכוונה זו ברש"י ועוד קשה על דעת או"ה גופיה דמאי פריך משם דילמא התם מיירי בסילקן קודם גמר פליטתן ואמרינן איידי דטריד אלא וודאי דלא שייך בזה כלל איידי דטריד כו' דדווקא גבי דם אמרינן הכי וכמ"ש הש"ך ובפרט לפי מה שכתב הרא"ש פכ"ה דאם הדגים הם בקשקשייהו אמרינן איידי דטריד ונקטינן כוותיה לעיל סי' ע' פשיט' דלא פריך מידי דילמא התם בקשקשים מיירי ואין לומר דהא הקשקשים הם כמקום קליפה ומליחה אינה אוסרת רק כדי קליפה וא"כ קשיא סיפא דטהור תפל וטמא מלוח אסור דמ"מ קשה לוקמי בשמנים דאוסרים כולם כמ"ש הרשב"א בת"ה ודו"ק ע"כ העיקר כדברי הש"ך וכן משמע מדברי התוס' והרא"ש והר"ן גבי עופות דכתבו דגם העופות נאסרים משום שבלעו ציר הדגים ודם שמלחו אינו רק דרבנן וגם חענ"נ נמי אינו רק דרבנן כמ"ש התוס' והר"ן וקשה נימא אעופות דטרידי למיפלט ציר לא בלעו מציר הדגים אלא וודאי כמ"ש הש"ך ושאר פוסקים דדווקא גבי דם אמרינן הכי ולא בציר וכן משמע מהני אטמהתא דהיו נאסרים משום ציר הנפלט מהם ולדעת או"ה דהבשר אינו נאסר מחמת הגבינה למה יאסרו ועיקר כמ"ש הש"ך:

ואפילו במקום כו' מ"מ צירו כו' עיין פלתי שגמגם בזה ממה שהקשו התוס' והרא"ש ושאר פוסקים על רש"י מהני אטמהתא ושאר דברים דלמא התם האיסור היה מחמת הציר אבל מנ"ל שהבשר יקרא רותח ולכן כתב שנראה שדין הציר והבשר שוין ואני תמה עליו דהא הרשב"א והר"ן נמי הביאו ראיה התוס' ככתבם וכלשונם ואינהו כתבו להדיא דאפי' במקום שאין הבשר אינו נאכל מ"מ הציר הוא אינו נאכל כדכתיבנא לעיל משמייהו ובאמת הפוס' לא כתבו כן רק לסתור דברי המתירין בשר נבילה שנמלח בבשר שחוטה וז"ל התוס' הר"ר יעקב ישראל התיר פעם אחת גיגית מלאה בשר שנמלחה עם חתיכת נבילה כו' ע"ש וע"ז מקשו הנ"ל ותירצו דכל מליחה לקדירה מקרי רותח ואין להקשות מנ"ל זה דבאמת עיקר הוכחתם לזה מדם שמלחו דהוי כרותח ובקדשים השיעור היא שלא יהי' נאכל מחמת מלחו כמבואר בגמ' דמנחות יכול תבינהו וע"ז אמרו וכן לקדירה אלמא כיון דאינו נאכל מחמת מלחו הוי כרותח דדם קדשים דקאמר התם דנפיק מתורת דם והיינו כיון שאינו נאכל מחמת מלחו ואמרינן התם וכן לקדירה אלמא דגם מליחה לקדירה הוי הכי וזה ברור בכוונת התוס' וכן כתבו כל הפוסקים

דאפי' במקום שאין הבשר אינו נאכל מ"מ הציר הוא אינו נאכל וברור הוא בסברא ובדין וכן עיקר:

צלי רותח כו' דעת המחבר דדוקא בעי שיהיה רותח אבל צונן די בהדחה וכדעת הפוסקים שהביאם הש"ך ס"ק כ"א עיי"ש אבל דעת התוס' ושאר פוסקים שהביא הש"ך דאפי' בצוננים דינא הכי ובפרק כיצד צולין כתבו התוס' אהא דאמרינן סכו בשמן תרומה אם חי הוא ידיחנו ואם צלי יקלוף את החיצון היינו אפי' בצוננים והנה בש"ס מקשה התם אשמואל דסבר תתאה גבר מהא דיקלוף ליתסר לגמרי וקשה מאי קושי' דילמא שמואל מוקי לה למתניתין בצוננים ואפ"ה בעי קליפה כדעת התוס' ונראה לפי מה שהקשו התוס' גבי הא דנקט יקלוף את מקומו והקשו התוס' דהרוטב שיש באותו כדי קליפה יאסר כ"נ ותירצו דאין שם רק רוטב מעט והוי כמו סיכה דמשהו עביד והנה לכאורה יקשה על תירץ זה דמאי פריך הש"ס לשמואל דאמר תתאה גבר מסכו בשמן של תרומה הא לרב נמי קשיא רישא דמתני' דנקט יקלוף קושי' התוס' דיחזור ויאסור כדי נטילה ע"כ דסיכה משהו עבדא ליה ומאי קשיא לשמואל טפי מרב וצריך לומר לפמ"ש המג"א דהיכא דאינו אסור רק מחמת אדמיקר ליה בלע אינה אוסרת הקליפה ולפ"ז מרישא לא הוי מצי לאקשויי די"ל דמיירי בחרס צוננת והפסח נגע למטה ולרב למעלה למר כדאית ליה ולמר כדאית לי' ולכן אינה אוסרת כיון דאינו רק חומרא בעלמא וכמ"ש לעיל באורך רק התוס' הוצרכו לזה למסקנא דמיירי בחרס רותח וא"כ בס"ד דמיירי בחרס צונן ע"כ הפסח הוי רותח דאל"ה אין לאסור כלל וכיון דרישא מיירי בפסח רותח סיפא נמי מיירי בכה"ג ופריך שפיר ודו"ק. ויש לגמגם בזה די"ל דרישא נמי מיירי בפסח צונן רק בחרס רותח ומלשון נגע אין להוכיח כמ"ש התוס' וסיפא נמי בהאי גוונא מיירי וצ"ל דמשמע להו להתוס' דבכל ענין מיירי אפילו ברותח דאלת"ה כי היכא דמפליג בין צלי לחי לפלוג ולתני בצלי גופי' בין רותח דלא סגי בקליפה לצונן דסגי בקליפה אלא וודאי משמע דצלי דנקט הוא בכל ענין ודו"ק:

והה"ד אפוי ומבושל ונראה דהיינו דווקא דנפל לאיסו' לח כמו כותח אבל בדבר יבש כגון בשר אף שיש בו לחלוחית מ"מ לא אסו' וכן משמע מדברי הש"ס פכ"ה דאמרינן צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת שלא יהיו נוגעין זה בזה ופריך וכי נוגעין זב"ז מאי הוי צונן בצונן הוא וקשה דילמא מיירי בבשר מבושל וכיוצא בזה וכן מוכח במסקנא דמיירי בבשר מבושל דאורחיה בהדחה דבשר חי אפי' לכתחילה כיון דאורחיה בהדחה כמ"ש המחבר בריש סי' זה אלא דוה אינו רק באיסור צלול אבל בדבר גוש וודאי סגי בהדחה ומ"מ קשה לי דהא בפרק כיצד צולין אמרינן חם לתוך צונן קולף צונן וצונן

מדיח ומשמע דצונן בצונן סגי בהדחה וצ"ל דמיירי בבשר חי ולפ"ז ל"ל להש"ס על חם לתוך צונן אדמיקר ליה בלע קליפה מיהו ליבעי ותיפוק אפי' נימא צונן גמור חשבינן לה מ"מ כיון שכבר נתבשל אפי' צונן בצונן צריך קליפה כיון דהתם צלול הוא דמיירי בבשר שנפל לחלב ועוד דצונן לתוך צונן משמע דומיא דחם לתוך צונן ודוחק לומר דהך חם לא נתבשל עדיין דזה דחוק דהברייתא נקט סתמא ומשמע בכל ענין ומדברי התוס' פרק ג"ה נראה דהיינו דווקא בבר גוזלא דרכיך וכ"נ מדברי המרדכי שם אבל מדברי התוס' פ' כיצד צולין משמע דאפי' התם דמיירי בגדי נמי דינא הכי אפי' בצונן ואפשר דגדי נמי רכיך וצ"ע וכתב הש"ך דדעת רש"י ג"כ הכי הוא וכ"כ רש"י להדיא פ' כיצד צולין ובזה מיושב מה שמקשין על רש"י דסב' בכבוש אינו רק בחומץ וציר מאי חידושיה דבשר בחלב דאי תרי ליה כולי יומא בחלבה שרי הלא גם בשאר איסורין הדין כן ולפ"ז ניחא די"ל דהיינו חידושיה דבשאר איסורין דבצלי דרכיך אסור מן התורה ובב"ח דלא הוי דרך בישול שרי מן התורה ולפ"ז קשה לדעת הרא"ש דדייק מהאי דכבוש אסו' הא הרא"ש סבר דצלי אפי' צונן ואי מתבלו בתבלין כולה אסור דילמא היינו חידושיה דבב"ח ואכתי מנ"ל כבישה בדבר יבש שלא נתבשל עדיין ואפשר דדייק להו מדנקט כולי יומא ומ"ש יום דנקט אלא וודאי מדין כבישה נגעו בה ולכן בעינן יום שלם ודו"ק:

סימן צב

נאסרה אותה חתיכה, בטעם איסור חתיכה זו רבו המחלוקות והפ"ח העלה בכוונת המחבר שיש לה דין שמן לעניין שמפעפע בחתיכה זו ולא מחתיכה לחברתה ובפלתי כתב דמהכ"ת יהי' חלב שמן מחלבו דגיד וחלב כחוש דאינו אוסר רק כדי נטילה ואין זה תימה דמ"מ הרשב"א כ"כ להדיא ודייק לה מדאמרינן חלבא מסרך סריך ואין לדמות האיסורין זה לזה ומה שכתב עוד דלדעת המחבר אי אפשר לומר כן מדכתב לקמן סימן ק"ה דאף באיסור שמן ויש בו ס' מ"מ בעי נטילה לא הבנתי דדברי המחבר לקמן סי' ק"ה המה דברי הרשב"א בת"ה דף קי"א ז"ל אם נפל איסור שיש לי פיעפוע למקום ידוע בחתיכה אע"פ שיש בחתיכה ס' ויותר מ"מ בעי נטילה עכ"ד ואפש' שסובר שלהרשב"א באמת בעי נטילה אפי' ביש ס' רק המחבר שכתב אם אין בה טעם חלב מותרת החתיכה ועל המחבר גם כן לק"מ כיון דהמחבר מיירי כאן בשטעמו החתיכה ואין בה טעם חלב ומהיכא יהי' אסורה כיון שאומר שאין בה טעם חלב ואפי' באותו כדי נטילה ואפשר לומר דבכה"ג במין במינו בעי ג"כ נטילה ומכל זה אין הכרח שהמחבר לא יסבור סברת הרשב"א ז"ל והא דכתב המחבר לתוך קדירה ולא אשמעינן בצלי דבעי לאשמעינן עיקרא דמלתא בסיפא בחנ"נ ושאר דינים המתבארים מדברי המחבר בענין הזה ודעת התוס' פ'

כ"ה הוא ג"כ כרשב"א דכתבו בדף ק"ח דהא דמשערינן בחתיכה לבד היינו בשהחתיכה חוץ לרוטב וחלב מפעפע מחתיכה זו ואינו מפעפע מחתיכ' לחברתה ואפש' דסברי ג"כ דאין להחלב דין שמן מ"ש רק לענין שיאסר חתיכה זו י"ל דסברי דאפי' באיסור שמן ג"כ אינו מפעפע מחתיכה לחברתה ואף שנראה קצת מדברי התוס' פג"ה דף ק' שנסתפקו בזה אם איסו' שמן מפעפע מחתיכה לחברתה וכתבו בדרך ממנ"פ מזה אין ראיה די"ל דכתבו כן לדחות דברי רבינו אפרים בממנ"פ והאיך יסבור רבינו אפרים נידחית דעתו והאמת יורה דרכו דמשמע מדברי התוס' הנ"ל דאין מפעפע מחתיכה לחברתה והשתא נמי הא דכתבו התוס' גבי הא דרב כיון שנתן טעם בחתיכה דמיירי שהחתיכה כשירה הוא חוץ לרוטב והנבלה מונחת עליו מיירי ג"כ באיסור שמן ואפ"ה אינו מפעפע מחתיכה לחברתה ובזה נמי ניחא הא דכתבו בשמעתא דירך דלר"י הרוטב ג"כ מצטרף ולא אוקמי בחוץ לרוטב כי היכא דמתוקם לרש"י בקצתה חוץ לרוטב דאי מיירי בכולו חוץ לרוטב אין אוסר רק כדי נטילה ודלא כמ"ש הפלתי אפי' אם נימא דהתוס' סברי דחלב מפעפע מחתיכה לחברתה מ"מ י"ל דסברי ג"כ כהרשב"א דלענין זה מקרי שמן שיאסור חתיכה זו ולא הוי שמן לגמרי ובאיסור שמן מודו דמפעפע מחתיכה לחתיכה והתם גבי הא דרב דף ק' מיירי באמת באיסור כחוש וכיון דאסור כדי נטילה וקיבל טעם גמור פשיטא שמתחלק טעם זה לכל החתיכות כיון דמב"מ ל"ב וע"כ לא כתבו התוס' רק דדבר הנאסר ממשהו אינו אוסר האחרות אבל דבר הנאסר מטעם גמור מהיכי תיתי לא יאסור האחרות ויתכן עוד בכל החתיכות אינו גדולה יותר מעובי אצבע שזה שיעור נטילה ויהי' איך שיהי' ברור הוא דהתוס' לא סבירא להו דהבל מתפשט טעם הטיפה ולא הזכירו זה כלל והי' להם להזכיר משום הבלע ועיקר חסר מדברי תוס' א"ו כמ"ש וזה ברור ודו"ק:

שלא ניער כו' לדעת רש"י צריך לנער באופן שהחתיכה תהי' כולו תוך הרוטב ולדעת ר"י אין צריך רק שקצתה יהיה ברוטב ועיין ב"י שכתב דהתוס' דקדקו כן מרש"י פרק ג"ה ואין משם הכרח והמהר"ם שיף כתב דהתוס' הבינו כן ממ"ש הש"ס שהחלב בגגה של חתיכה וגם זה אינו הכרח דפשיטא דיותר מה שהחתיכה חוץ לרוטב החלב רותח בגגה של חתיכה ולי נראה דהתוס' הבינו כן ממ"ש רש"י אמשנה דטיפת חלב, דנקט התם אם יש בה בנ"ט אסורה ופרש"י טיפת חלב שנפלה על אחת מהחתיכות בתוך הקדרה ולא הגיס את הקדירה ולא נחלק טעם הטיפה אלא לאותו חתיכה בלבד ע"כ לשון רש"י ומדכתב רש"י נפלה על אחת מן החתיכות ולא חילק על איזה חתיכה נפלה הטיפה משמע שהחתיכה הוא בתוך הרוטב דכיון דיש כאן רוטב ומכל מקום כתב רש"י על אחת

מן החתיכות ולא על איזה נפלה משמע דכל שנפלה על חתיכה אינה מתערבת הכל בקדירה וכיון דמיירי שנפלה על החתיכה פשיטא דהיה קצת מגולה דאל"כ אינה קרוי נפלה על החתיכה רק ברוטב אלא וודאי מיירי במקצת החתיכה מגולה ומ"מ כתב רש"י על אחת מן החתיכות ובוודאי שקצת החתיכה מקצתה תוך הרוטב דלא סגי בלא"ה וזה אשר כתבו התוס' דמיירי בחתיכה חוץ לרוטב אמתניתין דמשם כ' רש"י שלא כדבריהם וזה ברור בכוונת רש"י ומעתה מ"ש הט"ז דלרש"י אינו הך דקצתו ברוטב רק לחומרא דנאסרת החתיכה חלק התחתון והעליון אוסרת הקדרה ליתא דכיון דנקט במתני' דאם יש בה בנ"ט אסורה אבל לית בה נ"ט מותרת ולמה תהי' מותרת הא הטיפה מתפשטת בכל החתיכה וברוטב נמי מתפשטת רק שאין החומרא רק כשנאסרה קוד' ונעשית נבילה לזה מותרת החתיכה הגם שיש לדחות דרש"י לשיטתיה אזיל דסבר דטעימה לא מהני בפחות משששים וא"כ ע"כ התם איכא ששים והיינו נ"ט מ"מ כיון דהט"ז כתב דאנן נמי נקטינן כוותיה ואנן לא קיי"ל הכי כמבואר לקמן סי' צ"ח והג"ה לא החמיר רק מחומרא אבל מדינא דש"ע וודאי די בטעימה אפי' לית בה ס' ועוד ראיה ברורה מדברי רש"י גופה דכתב ולא נחלק טעם הטיפה רק לאותו חתיכה ולהט"ז וודאי מתחלקת רק שאין החומרא רק דנאסרה קודם אלא וודאי ליתא למ"ש הט"ז ודו"ק:

ומדברי התוס' פ' ג"ה נראה שהבינו כן מדברי רש"י דכתב בכיסה שהרתיחות עולין משולים לפי' דמשמע דווקא שהרתיחות עולין למעלה ואפשר שגם מהתם מוכח ומ"מ גם ממתני' מוכח הכי וגם מדברי תוס' האילו מוכח ג"כ שלא כדברי הט"ז דכתבו דבגיד בקצתה חוץ לרוטב דאין הרוטב מצטרפת ומשמע שאינה מצטרפת לא לאיסור ולא להיתר ואפי' לאיסור נמי אינו מצטרפת ודו"ק ואפי' את"ל דמקום אחר מוכח מדברי רש"י מ"מ וודאי לרש"י בחוץ לרוטב אינו אסור רק כדי נטילה וא"כ מתני' מיירי בקצתה תוך הרוטב ואפי' הכי לא נחלק טעם הטיפה רק לאותה חתיכה אף אם רש"י יסבור ג"כ כדברי הרשב"א דחלב מפעפע בחתיכה זו מ"מ וודאי מתני' ג"כ מיירי בקצתה תוך הרוטב דע"כ לרש"י הך ניעור משמע בכולה בתוך הרוטב אבל אם הוא קצת ברוטב לא מקרי ניעור וניהו דרישא מיירי בלא ניעור מ"מ וודאי מיירי בכל גווני ואפי' בקצתה תוך הרוטב ואפ"ה לא נחלק טעם הטיפה רק לחתיכה זו לבדה ודו"ק וע"כ העיקר כדברי הש"ך וכן הבין הרשב"א מדעת רש"י וכן עיקר בדעת רש"י:

שייך למ"ש בישוב דעת הראב"ד דס"ל דלא אמרינן חתיכה עצמה נ"ג רק למ"ד מין במינו במשהו

שוב ראיתי בספר המאור שכתב ג"כ דאין אומרים תענ"נ רק למ"ד מב"מ לא בטיל והשיג על הרי"ף שלא הביאו דיש נפקותא אפילו לדידן דנקטינן כרבנן דמב"מ בטיל ויש נפקותא ביין נסך והרי להדי' כמ"ש ולדעת הפלתי ל"ל למימר דיש נפקותא לענין יי"נ עדיפא הוה לי' למימר דאיכא נ"מ בחתיכה גופה וא"כ תקשי ליה קושית הלח"מ ולפמ"ש ניחא ודו"ק:

אך קשה לי דמדברי הראב"ד דלא סבר חענ"נ כלל רק במין במינו והרשב"א והר"ן הביאו דברי הראב"ד דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה בדב' לח בלח כיון שאין האיסור רק מחמת התערובות אלא בלח ביבש משמע דבלח ביבש אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה ובהשגות כתב דאנו לא שמענו לומר חנ"נ רק במין במינו עיי"ש ולפמ"ש י"ל דכתב כן באיסורי משהו החמורים דג"כ מין במינו לא בטיל וכתב כדי לתרץ קושי' התוס' מיי"נ ואף שהרשב"א כתב סברתו על דברים אחרים מ"מ אפש' שהראב"ד לא אמרה רק ע"ז והרשב"א לקח סברתו למ"א אבל לדעת הפלתי דסבר דעיקר הפלוגתא היא באפשר לסוחטו קשה ואפש' דקאי ג"כ על אפשר לסוחטו ודו"ק וצ"ע:

ניער מתחילה ועד סוף, וי"ל הרמב"ם דבש"ס אמרינן דלר' יהודה חיישינן שמא לא ניער יפה ולא כיסה יפה ולכן אפי' ניער מתחלה ועד סוף נמי אוסרת כל החתיכות דשמא בתחלה לא ניער יפה לבסוף ניער יפה ומתפשט בכל החתיכות אבל אם לא ניער רק תחילה לבד אפי' ר' יהודה מודה דאינה אוסרת שאר החתיכות דממנ"פ אם לא ניער יפה לא קיבלו כלום מהחתיכה ואם ניער יפה גם החתיכה מותרת ואנן לא קיי"ל כר"י ולכן אפי' ניער מתחלה ועד סוף לא חיישינן שבתחלה לא ניער יפה נעשה החתיכה נבילה ובסוף ניער יפה לזה כיון הרמב"ם בכתבו ניער בתחילה ועד סוף לאשמעינן דנקטינן כרבנן בהא והטור לא כתב רק לפרש דברי הרמב"ם וזה ברור ודו"ק:

שוב מצאתי במהר"ם שיף שכתב ג"כ מ"ש ודברי מהר"י בן חביב וב"י בזה אך למותר עיי"ש:

וכן אם נפל לתוך המרק או לתוך החתיכות עיין ש"ך שכתב דדעת הרמב"ם הוא דכיון דאינו ידוע באיזה חתיכה נפל כל מה שנכנס בקדרה מצטרף לבטל והטור דהשיג עליו היינו משום כיון דאיכא למיקם עלה דמילתא לא שייך לומר כל מה שנכנס בספק מצטרף לבטל ואין זה נכון מטעם דאם לא ניער בתחילה מה מועיל מה שמנער בסוף ולדברי הש"ך וודאי הניעור מועיל לצרף כל הקדירה ואם כוונת הטור דהוי מבטל איסור במזיד הו"ל לפרושי דאין מבטלין איסור לכתחילה ואיכא נפקותא אם עשה כן בשוגג וברור דהטור לא כיון לזה ואפשר שמודה דבשאר דברים דכל מה שנכנס בספק מצטרף

לבטל אפי' באינו מינו ואין לתמוה על זה דהא הוי איסור תורה דהא אין מבטלין איסור לכתחילה לא הוי רק דרבנן כדעת רוב הפוסקים ועמ"ש לקמן סימן קי"א והטור לא נתכווין לזה מעולם אלא נראה ברור שדעת הטור והרב סעיף זה הוא כיון שבוודאי נפלה על חתיכה אחת א"כ וודאי יש בקדירה זו חתיכה אחת של נבילה דכיון דברור שנפלה לחתיכה שחוץ לרוטב ואין שאר החתיכות מצטרפות וכיון שכבר נאסרה חתיכה אחת וודאי הוא כנבילה גמורה דבבשר בחלב הוי גופו של איסו' וזה דומה שאם נפלה חתיכה של נבילה לקדירה ואינו ידוע איזהו דפשיטא דבעי ששים נגד כל החתיכה ואין שום הבדל לחתיכה שנאסרה מן החלב לנבילה גמורה ומה"ט מקרי מהר"ל וכיון שיש כאן וודאי חתיכת נבילה פשיטא דלא סגי בלי ס' ולא שייך כל מה שנכנס בספק מצטרף לבטל דאין כאן ספק ויש וודאי חתיכת נבלה וזה ברור בכוונת הטור דסתם דאם הוא חוץ לרוטב מאי מהני ניער ור"ל כיון שנאסרה החתיכה בבירור מאי נ"מ בין מכירו לאינו מכירו ומתני' נמי הוא גיד שנתבשל עם גדים אם אינו מכירו הר טב בנ"ט ואפילו לדעת הש"ך דדמי לה לסימן קי"א בזה מקרי כל מה שנכנס בספק מצטרף לבטל קשה הא לדידי' ע"כ מיירי שהחתיכה הוא חוץ לרוטב דאם הוא תוך הרוטב אין צורך לנער וכיון שהיא כן למה כתב הרמב"ם דניער החתיכות ברוטב הא כיון שנפל על חתיכות שחוץ לרוטב או בתוך הרוטב אם יסבור כדעת רש"י וודאי הרוטב לא נכנסה בבית הספק כלל והרוטב היתה מותרת בבירור והאיך נימא שתצטרף לבטל כמבואר לקמן סימן קי"א דדוקא בענין שנכנס לספק ומה"ט כתב הרשב"א והמחבר לקמן סי' קי"א דאם יש בקדרה אחת שיעור לבטל לא אמרינן כל מה שנכנס בספק מצטרף לבטל רק מטע' שאני אומר אמרינן הכי וע"ש הש"ך סקי"א שהביא ג"כ דברי רשב"א וסברה ברורה הוא ואטו אם יהיה ידוע שנפל איסו' לקדרה אחת תצטרף הקדרה השני' והאי נמי דכוותי' הוא ודוחק לומר דהש"ך מיירי דאין ידוע אם נפלה לתוך הרוטב או חוץ לרוטב דע"ז מהכ"ת נימא דפליגי הטור דאם עושה כן בדעבד לא הוי רק ספיקא דרבנן כיון דיש רוב נגד החתיכה וכן משמע מלשון הש"ך שכתב כיון שהחתיכה אחת היתה מתבררת שאסורה דמיירי באופן שחתיכה אחת היתה אסורה בוודאי וכמ"ש ע"כ נראה עיקר כמו שפירשו מהריב"ח והב"י והביאו האחרונים ודעת הב"י דאפילו אם נפל בחתיכה שתוך הרוטב מ"מ צריך לנער היטיב כדי שיתפשט כל הקדירה ולפי דבריו צ"ל דהרמב"ם סובר כדעת ר"י דאם סובר כדעת רש"י כיון שהחתיכה הוא קצת חוץ לרוטב ואינו מתפשט איסור החלב רק בחתיכה זו לבדה איך יצטרף הרוטב אח"כ דלא כהט"ז שכתב שדעת המחבר והרמב"ם כדעת רש"י וברמב"ם אפש' לפרש פירוש אחר משא"כ במחבר שכ"כ לפי מה

שהוא ז"ל פירש דבריו בב"י וודאי מוכח כדעת ר"י ודו"ק ולפ"ז אין חולק על הרמב"ם בזה והא דכתב הרב בלשון ויש חולקין הוא כמ"ש הש"ך עיי"ש:

וי"א בכל איסורין חענ"נ עיין פלתי שהקשה דברי התו' בהדדי דבדף ק"ח כתבו דחתיכה נ"נ אינו רק דרבנן דמדאורייתא אינו צריך ס' רק נגד האיסור הנבלע ובאותו עמוד גופיה הקשו מגיעולי מדין וכתבו דלא הגעילו רק ביש ס' נגד האיסור והנה לפמ"ש הט"ז לקמן בסי' קי"ז דאין כח ביד חכמים לאסור רק דבר שאינו מפורש בתורה לא איסור ולא היתר משא"כ דבר המפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לעקור דבר תורה וודאי לק"מ דהתם קושטא קאמרי התוס' דלא הוי רק דרבנן אך התוס' הקשו בזה לדעת ר"ת דע"כ ההיתר מפורש בתורה וקשה האיך הי' כח ביד חכמים לאסו' והדברים כפשטן וזה קרוב יותר לכוין בדעת התוס' מישובים שכתב הוא ז"ל דכה"ג הו"ל לפרושי ובפרט דלעיל דף ק' משמע שזה ראיה ברורה לדברי רבינו אפרים זולת מה שכתבו דמיירי ביש ס' ואפשר דהתם קאי לשיטת ר"ת כמו שכתוב בפלתי ודו"ק:

והיותר נראה לי דזה וודאי אפש' לומר דכיון שחתיכה נאסרה שוב לא תחזור להיתירא לעולם דהאיך נאמ' מעיקרא היתה החתיכה כולה אסורה ועתה תחזור להית' זה לא יתכן לעולם ולכן וודאי מסתבר למימר דלעולם היא אסורה דבר תורה דכל מה שנאסר כבר אי אפש' שיהיה חוזר להיתר אבל אם החתיכה נבילה נבלע בשני זיתים פת וכיוצא באופן שהוא מין באינו מינו בוודאי ענין האיסור מפני הפת עד שנאמ' שאם יאכל הפת יהי' חייב משום פת איסור זה וודאי אין סברא כלל ומנא ילפינן לטעם כעיקר ומשרת ואם נזיר שרה ענבים במים ויש בהם טעם יין וכי יתחייב משום המים זה וודאי אי אפש' שיתכן לאמרו דהתורה לא אסרה לנזיר כי אם יין וזה אי אפש' שיהיה בדין תורה אבל ראוי לומ' שהחכמים השוו דבריהם לדין תורה ודינו כמו איסו' מצד עצמו ולכן ברוטב של נבילה דהרוטב מצד עצמו הוא מים וכל האיסור הי' מחמת בשר נבילה המעורב והאיך אפשר שיהיה חמור מדין האוס' וסברא זו יתכן לאמרה שרבנן גזרו על הרוטב שיהיה דינו כמו איסו' מצד עצמו וע"ז סובב כוונת התוס' על אמרם דברוטב של נבילה שצריך ס' ג"כ נגד הרוטב בחתיכות שאנו דנין על הרוטב כאילו נאסרה מצד עצמה ובזה אי אפש' לומר שיהיה מצד דין תורה דמעיקרא הי' איסורא מחמת נבילה ועתה יהי' מחמת הרוטב ומן התורה וודאי סגי בכה"ג ביש ס' נגד כזית נבילה שבלעה הרוטב דמאי צד איסור יש בהרוטב כיון דכל איסור מין בשאינו מינו הוא מצד טועם טעם נבילה וגם להרוטב יש דין נבילה וכ"ז שנטעם טעם רוטב האיסור הוא אסור ולכן אם אין כאן טעם רוטב באיסור וכגון ברוטב נבילה דיש ס' בקדרה נגד החתיכה מהרוטב של היתר

ובוודאי אין סברא לומ' שהרוטב תהיה אסו' מן התורה הא אין נטעם ונרגש טעם איסו' ומטעם ליכא למיסרה וע"כ צריך לומ' בדעתם דנתנו החכמים דין רוטב זה כדין רוטב נבילה עד שלא יוכל מן הרוטב לבטלו דהוי מב"מ והקשו שפיר מהא דמשני גדי אסרה תורה לא יהי' רק החלב כדין הרוטב ומ"מ אין מינו מצטרף לבטלו ודו"ק:

ובזה נמי ניחא דקשה מאי הקשו על רשב"ם דהא נעשה נבילה מדרבנן דילמא ת"ל דבדרבנן לא אמרינן מב"מ לא בטיל ולכן כיון שהתורה מיעטה להחלב וודאי אינו אסור מן התורה משא"כ בשאר איסורין דמין במינו לא בטיל מד"ת ועיין מ"ש הר"ן בספכ"ה בשם הרמב"ן בזה ולפמ"ש ניחא דוודאי אי אפש' לומר שיהיה דין תורה כן שהרוטב אסור מצד עצמו אלא שהוא מדרבנן שהשוו כן לדבר תורה והוכרחו לזה ממה שאמרו בש"ס חלב נבילה הוא אלא דחכמים נתנו להחלב דין חלב נבילה ומ"ש התוס' דבחתיכה של היתר אין צריך מן התורה רק נגד האיסור הבלוע אין רצונם לומר דאם יתערב כזית יין נסך בשני זיתים מים והמים יתערבו באינם מינם דלא יצטרך ס' רק נגד היין דטעם המים ג"כ כטעם היין ואסורים באמת מן התורה אלא שעיקר כוונתם אם יתערבו המים בשאר מים באופן שאינו טועם טעם יין פשיטא שאינו ראוי לחושבו כמינו רק שחושבין אותו כאילו גם המים הם יין נסך גמור אילו לא הי' טעמו נרגש פשיטא שהי' מותר וההה"ד ה"נ כיון דטעם הרוטב אינו ניכר והמים בטלו ברובא דאפי' יש להם יין נסך מ"מ הם מין אחד עם שאר המים ובטלים ברוב ואין שם מים עליהם אבל לענין המים אם ערבו בשא' מינים כ"ז שנטעם טעם רוטב אסור הוא מדין תורה ולא כתבו רק דומיא דסברת רשב"ם ודו"ק:

ולענין איסור דרבנן אי אמרינן בי' חתיכה עצמה נעשית נבלה משמע מדברי רמ"א בכמה דוכתי דאמרינן וכן משמע דעת התוס' כמ"ש בפלתי רק הפ"ח הכריע מתוך דברי הרמב"ם בפרק ט"ו ממ"א דבשר עוף שנפל לחלב מרבה עליו עד שיבטל טעם חלב הרי דלא אמרינן חנ"נ באיסור דרבנן ובפלתי לא הכריע רק שכתב דאפש' לומר דחכמים השוו דבריהם לדין בב"ח ואפי' בדרבנן ע"ש ולי הדבר מוכרח מהראי' עיקרית שהביא הר"ן ומזה הכריע הר"ן והפ"ח מהירושלמי דפליגי ר"י בר יוסי ורבי בגריסי תרומה שנתבשלו עם עדשי חולין וסובר רבי שירבה נגד כולם ומטעם דחנ"נ וידוע דתרומת גריסין דרבנן והרי להדיא דאפי' בדרבנן אמרינן חנ"נ והך דתרומת גריסין דרבנן בוודאי אין חולק דדגן תירוש ויצהר כתיב ואם דעת הרמב"ם אינו כן הלא בלא"ה כתב הפ"ח שנעלם מכל הגדולים הירושלמי הוה וע"כ גם הרמב"ם לא השגיח לראות דברי ירושלמי זה ולכן פסק כן אבל לפי מה שהכריע מהירושלמי דבכל איסורין חנ"נ כי היכא

דמיכרעא בהא נמי מיכרע בהא וזה ראי' ברורה והכרחיית ואין צורך ברבות הראיות וכן עיקר ובענין חתיכה שנאסרה במשהו אם אוסרת אחרות בפליטתה האריכו הט"ז והש"ך בנה"כ:

סימן צג

לשון הטור בסימן צג

קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בה תוך מעת לעת אסור, והקשה ב"י דמשמע דלא משכחת ליה צד היתר והא ליתא ולכאורה נלענ"ד לתרץ לפמ"ש ברמב"ם דקדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בה בנ"ט והקשה הפלתי דילמא בלעה ונ"נ ותירצתי טעמו דכיון דמב"מ ברוב בטל והוה ספיקא דרבנן עיי"ש והטור החמיר לעיל גבי טיפה סי' צ"ב אף מספק וא"כ כאן נמי לא מהני טעימא דדלמא בלעה ונ"נ וא"ש אף לדברי הטור גופיה לקמן סימן צ"ח דכתב בכף באם ידוע כמה נוער בה אין משערין רק במה שניער וקשה ג"כ דדילמא בלעה ונ"נ וע"כ צ"ל דלא חייש להא והדרא קושיא לדוכתי' מיהו מ"מ י"ל דלפי מה שהקשה הסמ"ק בסי' צ"ד דלמה לא יהי' תחיבת הכף הגעלה ולחד תירוצא שתירץ שם דאסור משום גזירה וא"כ גבי כף דהוי הגעלה וע"כ פולט מיד דאל"כ בכל הגעלה נימא כן משא"כ גבי קדירה דוודאי לא הוי הגעלה וודאי האיסור אינו יוצא כולו ונ"נ אך לאידך תירוצא שתורץ הסמ"ק ליתא להא כלל עיי"ש בב"י סי' צ"ד ודו"ק:

והנה הטור השיג על בע"ה שכתב בקדירה של בשר שבשל בה חלב ויש בה ס' דמבשל בה מאיזה מין שירצה ותמה הטור דמי עדיף הבישול מהגעלה דאפי' הגעלה לא מהני לכלי חרס והאיך מות' לבשל בה חלב והב"י הקשה דעדיפא מיניה הו"ל לאתמוהי דהאיך יבשל בה בשר כיון דהבישול אחרון הי' חלב ותירץ הפלתי דכיון דיש ס' בקדירה נגד הקדירה לכן מותר לבשל בה בשר כיון דיש ס' ע"כ תמה הטור דמי עדיף מהגעלה ע"כ ובאמת נראה שזה באמת דעת בה"ע דכיון דיש ס' בקדירה נגד כל הקדירה אי אפשי' שיבא לעולם לידי נתינת טעם וזה נראה גם דעת הרמב"ם שסובר בפ"ח מהלכות מעה"ק דבזולת חטאת גם לכלי חרס מהני מריקה ושטיפה ותמה הבה"ז עליו דהא אמרינן בגמ' דפסחים דכ"ח אינו יוצא מידי דופיו לעולם ולפ"ז י"ל דאף דאינו יוצא מידי דופיו מ"מ בהגעלה וודאי יוצא רוב הטעם אשר בו כמ"ש בכרתי ופלתי סימן זה וא"כ גבי חטאת דהקפידה התורה אף על טעם משהו ולכן צריך שבירה משא"כ בקדשים קלים די במריקה ושטיפה ולפמ"ש נמי מיושב הא דפריך בפסחים ארב דאמר קדירות בפסח ישברו ליעבד בהו שלא במינו וקשה הא אין כלי מחזיק ס' נגד הכלי ואף לפי מה שכתבו

הפוסקים דגם בפחות מס' מהני טעימה מ"מ מי ישתמש בו מתחלה ויסמוך שלא יתן טעם ואין לומ' כדעת התוס' דלא נבלע בקדירה רק משהו דלפ"ז קשה מאי פריך דישתמש בו שלא במינו וגם מאי משני דילמא אתי למיעבד במינו הא לא נבלע בו רק משהו והוי תרי משהו ואף במינו יכול להשתמש בו אלא וודאי דהחמץ אינו משהו כיון שהקדרות בלועים בחמץ של כל השנה ולדעת הרמב"ם שכתבתי א"ש די"ל דפי' הגמרא שיגעילנה וישתמש בו באינו מינו ולאחר הגעלה וודאי יש ששים תוך הקדרה נגד החמץ ודו"ק:

וכתב הטור בשם הרשב"א אם בישל בקדירה בשר או חלב ואח"כ בישל בה ירקות הוי הגעלה משא"כ אם בישל בו איסור דלא הוי הבישול הגעלה וראי' שלו מדאמרינן בסוף מסכת עבודת גלולים השפוד והאסכלא מלבנן באור ופריך הא גבי קדשים סגי בהגעלה בחמין ומשני הגמ' דשאני התם דנעשה גיעול לחבירו ובישל בו שלמים דהאידנא או חטאת ואח"כ שלמים והוי גיעול והקשה הרשב"א דכי עדיף הגיעול מהגעלה גמורה דלא מהני בשפוד והאיך נאמר דנעשה גיעול וע"כ כתב דכיון דהתם הוי היתרא בלע סגי בהכי כיון שנקלט הטעם משא"כ באיסו' דאף טעם קלוש אסור ולא מהני הגיעול והב"י כתב דמדברי התוס' והרא"ש שכתבו דהאיך יעשה גיעול הא ממעט באכילתו ותירצו דמב"מ ברוב בטיל ולפ"ז אין הוכחת הרשב"א כלום והש"ך בנה"כ השיג על הב"י ואומר שאין דברי התוס' והרא"ש סתירה לדברי רשב"א דהם לא באו אלא ליישב דהאיך מותר לבשל שלמים אחר חטאת דממעט באכילתו וע"ז תירצו דמב"מ ברוב בטיל ובכלי מקדש אוקמא אדאורייתא עיי"ש שהאריך והנה הכרתי ופלתי כתב דמכל מקום מוכח מהתוס' דלפי מ"ש התוס' דחטאת קרוי איסורא בלע א"כ קשה האיך מהני הגיעול לגבי חטאת דהוי איסורא אלא וודאי דדעת התוס' דמב"מ ברוב בטיל סובב על הכל ואין דינו של הרשב"א מוכרח ועיי"ש ולענ"ד נראה מ"מ נכון כהש"ך דאם לא כן קשה למה לי טעמא דנעשה גיעול תיפוק ליה אף באיסורא בלע נמי מין במינו ברוב בטיל ומה שהקשה עליו ממ"ש התוס' והרא"ש דחטאת קרוי איסורא נראה לענ"ד ליישב היטב וגם הפלתי גופיה כתב דגם דעת הרשב"א דחטאת קרוי איסורא בלע ע"כ נראה לפי מה שהקשה הפלתי בסי' כ"ח להראב"ד דסבר אין מבטלין איסו' לכתחילה דאורייתא ממה שפירשו התוס' דמין במינו ברוב בטיל יהא מבטל איסור עיי"ש ונלענ"ד שהתוס' כתבו שפיר דהנה הטעם דממעט באכילתן היא משום שלא יבואו קדשים לבית הפסול ושמא לא יאכלו הכהנים ובאים לפסול וא"כ י"ל דמתחלה מבשל בשביל כהן ואם לא יוכלו כולם להאכל קודם זמנם נתיר גם לישראל לאכול שלא יבואו לבית הפסול וא"כ הא דכתבו התוס' במין במינו דברוב בטיל הוא דווקא לענין איסור זרים דאינו מבטל איסור משא"כ לענין

נותר וודאי דלא התירו לו לבטל איסור לכתחילה ואף אם הוא דרבנן מ"מ גנאי הדבר לבטל איסור והדרא קושי' הרשב"א לדוכתה דהתם אי נעשה נותר האיך יועיל הגיעול אלא וודאי משום דעדיין היתר הוא מהני גיעול ודינו של הרשב"א מוכרח ובאמת גם רשב"א גופי' סובר דחטאת קרוי איסורא וכמ"ש ודו"ק:

אמנם מ"מ קשה דהא הך סברא דסמכינן אביטול ברוב לא כתבו התוס' רק לר' טרפון משא"כ לחכמים דע"כ לא ס"ל האי סברא דאל"כ תיקשי בפשיטות למה טעין מריקה ושטיפה הא בטיל ברוב וא"כ הא דאמרינן בעבודת גלולים גבי שפוד דסמכינן אביטול ברוב הא לרבנן לא סמכינן אביטול ברוב ודוחק דסיפא נמי אתי כר' טרפון ע"כ נראה דהנה לעיל הקשה הגמ' בדף כ"ז בבישל קדשי קדשים וקדשים קלים באין בהם בנותן טעם דאינן טעונין מריקה ושטיפה ופריך ניהו דקדשי קדשים לא בעי קדשים קלים מיהו נבעי ומשני רבא דאתיא כר"ש דקדשים קלים אינן טעונים מריקה ושטיפה ומדסיפא ר' שמעון רישא דשפוד ואסכנא נמי ר"ש ובזבחים דף ע"ו סבר ר' שמעון דמביאים קדשים לבית הפסול וא"כ אי מבשל בה חטאת אף אי ממעט באכילתו לית לן בה אבל הכא הקשו התוס' לר"ט וחכמים דלא שמעינן להו בעלמא דמביאין קדשים לבית הפסול וא"ש ודו"ק:

ובפרט לפמ"ש הרב לח"מ בפ"י ממעה"ק דר' מאיר ור' שמעון הלכה כר"ש וא"כ אף אליבא דהלכתא מביאין קדשים לפסול והתוס' הקשו לר' טרפון דלא הוזכר לעיל כלל בפלוגתא דמביאין קדשים לבית הפסול וסתם משנה יכול להיות אליבא דאמת ולפ"ז מיושב נמי מה שהקשה בכרתי ופלתי דהך מתני' דמריקה ושטיפה בצונן רבי הוא ורבי סבר מב"מ לא בטיל ואיך יתכן תי' התוס' דמב"מ ברוב בטיל ולפמ"ש א"ש דמתניתין סברה מביאין קדשים לבית הפסול ואינו צריך לתירוץ התוס' רק לר"ט ואינו צריכין לתירוצו דמבשל בו שני מינים דזה דוחק וגם לדבריו קשה לפמ"ש לעיל בסי' זה דקשה לרב האיך מהני מריקה ושטיפה הא לרב אף טעם קלוש אסו' ותירץ דלא הוי רק דרבנן דטכ"ע לא שייך כאן וקשה דהאיך מבשל בקדרה מב"מ דבמ"ב אף טעם קלוש הוי מב"מ כמו שכתוב הוא כאן ודוחק דלא יבשל רק ברוטב ונימא סליק והרוטב לא נאסר רק דרבנן דטעם קליש ל"א טכ"ע דבשאר ימות השנה לא אוקמה אדאורייתא ומדרבנן אף טעם קלוש אסור אלא וודאי כמו שכתוב ודו"ק:

איברא מ"מ קשה לדעת הראב"ד שגורס לקמן ממתין כ"ז אכילה והדר עביד ליה מו"ש ופירשו דימתין עד שיעשה נותר כ"כ הלח"מ באם נאכל ליום ולילה ימתין עד שיעבור הלילה ויעשה נותר עכ"ל וא"כ קשה מאי אמרי' בעבודת גלולים דנעשה גיעול לחבירו

הא גזירת הכתוב הוא שימתין עד שיעשה נותר וצ"ע לכאורה והנראה ליישב הוא דהנה בזבחים יליף הגמ' דין זה מדכתיב ומורק ושוטף במים והדר כתיב כל זכר בכהנים יאכל אותו הא כיצד ממתין כל זמן אכילה ופרש"י דמדסומכן הכתוב ש"מ לומר שממתין זמן אכילה והנה בגמ' פליגי רבי ורבנן רבי סבר מריקה ושטיפה בצונן והגעלה בלא"ה ורבנן סברי מריקה בחמין ושטיפה בצונן וא"כ לרבי קרא לא איידי מידי מהגעלה רק ממריקה ושטיפה שהוא בצונן והנה מתני' דזבחים סברה דמו"ש בצונן והכתוב אינו סומכן רק לענין מריקה ושטיפה וא"כ י"ל דההגעלה היתה מיד והמריקה ושטיפה היתה לאחר זמן אכילה וא"ש משא"כ לדידן דקיימא לן כחכמים דמריקה בחמין צריך שימתין עד שיעשה נותר כנ"ל:

אך לפ"ז קשה מאי כתבו התוס' דממעט באכילתן הא צריך להמתין עד שיעשה נותר ואינו מבשל בו וצ"ל שהתוס' כתבו כן לר' טרפון דסבר דנעשה גיעול מיהו לפ"ז קשה מאי הקשו התוס' אחכמים דלמה טעון מו"ש בשלמים דהאידנא משלמים דאתמול דהוה נ"ט בר נ"ט דהיתרא הא צריך להמתין זמן אכילה ואז נעשה נותר וצ"ל שהתוס' הקשו כן אי אמרינן דהמריקה ושטיפה היתה מיד כדעת הרמב"ם וכן מבואר מלשונם שכתבו אמאי אמרי רבנן בזמן אכילה של ראשון שטיפה ולהראב"ד אינו טעון רק לאחר זמן אכילה וכן כ' הפלתי שקושי' זו לדעת הרמב"ם ובזה נמי מיושב דבחולין לא הקשו התוס' קושיא זו ולכאורה קשה מדוע לא הזכירו בחולין מקושי' זו דמזה ראיה דנתבשלו אסו' כי לא תירצו ע"ז כלום ולפמ"ש ניחא דבאמת התוס' סברי כדעת הראב"ד דאינו טעון מריקה רק לאחר זמן אכילה כמבוא' מדבריהם להדיא דף צ"ז רק הכא אינו מדברי תוס' עצמם כמבואר שם שחתום לבסוף ברוך וכן הרא"ש נמי סב' כדעת הראב"ד כמבואר ממה שהקשו דהוי נותן טעם לפגם ולכן לא הקשה קושיא זו ולפ"ז דברי הטור ברורים דלפמ"ש הך דמב"מ בטיל הוא דווקא לר"ע משא"כ התם בסוף עבודת גלולים שהוא לרבנן ולדידהו לא יתכן דמב"מ ברוב בטיל וצ"ל שהתם הוא למ"ד מביאין קדשים לבית הפסול וקשה קושית הרשב"א דאיך יועיל בישול תמורת ליבון וצ"ל דכיון דהיתרא בלע ודברי הרשב"א וטור מוכרחים ודו"ק היטיב:

אמנם מה שהאריך הש"ך להשיג על הב"י דהגעלה מהני תמורת ליבון היכא דהיתרא בלע לחנם האריך כי זה וודאי דמהני הגעלה וגמרא ערוכה הוא דאמ' ר' אשי הכא היתרא בלע וכי פלט ליתא לאיסורא בעינ' ובזה לא חידש רשב"א כלים רק הרשב"א לא אתי לאשמעינן רק דבישול מהני תמורת ליבון היכא דהיתרא בלע ודבר גדול השמיע לנו בזה דבאיסור לא מהני רק עד שיגעול הראוי להגעיל וע"ז חולק הב"י וזה ברור ופשוט:

והנה הרמב"ם פסק דהמריקה היא מיד לאח' אכילה ולדבריו קשה קושית הרשב"א וליכא למימ' דהוי היתרא בלע דא"כ לישני בפשיטות דלכן די בהגעלה כמו שהקשה בפלתי והך דמב"מ ברוב בטיל לא שייך דזה דוחק דסיפא תיתי כר"ת כמש"ל וצ"ל להרמב"ם לפמ"ש הרשב"א דבנשתמש איסו' במקצת הכלי צריך כל הכלי הגעלה והרא"ה הקשה עליו מתרומה ותירץ הרשב"א דבהיתרא בלע די בהגעלה המקצת וא"כ י"ל בגמ' דעבודת גלולים דשם הוי היתרא בלע ומבואר בפסחים ר"פ כיצד צולין בשפוד של מתכות חם מקצתה חם כולו וא"כ אין השפוד בלע רק מחמת חם מקצתו וא"כ א"ש דמשני דנעשה גיעול לחבירו דוודאי הגעלה לא מהני דצריך ליבון רק כיון דהוי היתרא בלע די בליבון מקצתו כיון דלא נבלע רק ע"י חם מקצתו משא"כ הגעלה בס"ד וודאי לא מהני ולדעת הטור צ"ל אף דפסק בסי' קכ"א דבנשתמש איסו' במקצת די בהכשירו המקצת צ"ל דהכא גרע טפי דדווקא בהגעלה אמרינן הכי משא"כ בליבון אינו מפליט רק מכלה כמ"ש הרא"ה שם ועיין בש"ך ס"ק י"ז ע"ש ודו"ק היטב והראיה לדבריו שם והרמב"ם לא ס"ל סברת הרא"ה וי"ל בשיטת הרמב"ם כמ"ש כן נראה לענ"ד בשיטת הרמב"ם והטור ולדידן דלא פסקינן בליבון עכ"פ מוכרח כהרשב"א ואף למאי דקיימ"ל דע"י חם מקצתו אינו נבלע בכולו בכף לקמן סי' צ"ד:

סימן ק

ברי' הנה הפ"ח ופלתי האריכו שכל דבר חשוב אינו רק דרבנן כדמשמ' מן הש"ס דגיטין פ' הנזקין דאגוזי פרך דהוי דבר חשיב מדאוריית' חד בתרי בטל אמנם המהרי"ל בתשובה דייק מדעת התוס' פ' קמא דמציעא שהקשו גבי קפץ א' לתוך המנויים דהקשו לבטל ויהי' חייב במעש' ודבר שבמנין אינו רק דרבנן וברי' נמי לא הוי כדפרישית בחולין משמע דאי הוי בריה א"ש דלא בטיל ואדבר שבמנין כתבו דלא הוי רק דרבנן משמע דברי' הוי מן התורה ואפשר שהתוס' כתבו כן רק דאפי' אם נימא דברי' הוא מן התורה מ"מ באמת הוא דלא חשוב ברי' כלל:

עוד י"ל דבאמת התוס' סברי דהוא מן התורה דלא דמי לדבר חשוב שאמרו בהנזקין דחד בתרי בטיל דהתם אין הטעם רק מפני שחשובה בעיניו והכל תלוי הואיל שהדב' חשוב אצלו ובאמת כתב הרמב"ם שחה"ל משתנה לפי המקום ולפי הזמן ובוודאי שהתורה לא נתנה דבריה לשיעורין דבכאן יהי' אסו' וכאן יהי' מותר אבל בריה דלא מהני בחשיבות והרי. גיד דאינו רק עץ בעלמא ומ"מ מקרי ברי' ואין זה מפאת חשיבות רק שאוסר במשהו מחמת שהוא באכילתו ג"כ במשהו ואמשהו נמי לוקה וכיון דהתורה הקפידה דכשהיא בעינא נלקי אמשהו ה"נ דעירובו דכוותי' אסו' במשהו וכי היכא דהתורה

אחשבי' לענין דלאסור בעינא אפילו משהו נמי לקי הה"ד לענין התערובות ולכן הוו כקבוע דהוא כמחצה על מחצה וכן משמע מדברי התוס' פ' התערובות דף ע"ג ע"ב שכתבו שם לכאורה נראה דאי שקיל חד מן הקבוע אסור מדגזור משום קבוע אבל אי אפש' לומר כן דהא בסמוך אמר ר' גבי טבעת כו' אלא היינו טעמא דהקילו דכל מילי מדאורייתא ברובא בטיל כיון דלא ידוע ואפי' ששה דברים עכ"ד הרי דהתוספות לא הוכרחו לומר דקבוע דדבר חשיב לא הוי רק דרבנן רק משום דקשיא להו מדרב ורב לא אמר רק בדבר חשיב וכיון דיש טעם טוב נחלק ביניהם אי הוי ניחא בהא הך מתניתא איכא למימר הכין דקושטא דמלתא הכין הוי דליפרקה הך קושי' אפשר דאליבא באמת דלא מפרקא קושיא בזה באמת לא החליטו זה כיון דאין ראי' משם ואין להקשות לדעת התוס' פ' הנ"ל דברי' דבר תורה מאי פריך הש"ס בחולין אברי' וחהר"ל דתרתי ל"ל ואי ברי' הוי מן התורה וחהר"ל אינו רק דרבנן מאי ענין למילף חהר"ל מברי' כיון דזה מן התורה וזה מדרבנן דבאמת י"ל דבהכא משני הש"ס דאתי לאשמעינן גיד משום דברי' ובאמת כוונת הש"ס לומר כן והיינו מכלל אמרם דברי' הוא ודו"ק:

מיהו קשה לדעת התוס' דאפי' אי בריה הוי מן התורה ואינו בטיל כמו שהיו רוצים לומ' גבי חהר"ל והתם פריך הש"ס וניבשינהו דניניידו ונימא כל דפריש מרובא פריש ומשני גזירה שמא יקח מן הקבוע ולכן כתבו התו' דאפי' נפרש ממילא נמי אסו' מטעם גזירה ובמעשר לא שייך כן דיקח מן הקבוע דמה שלוקח מן הקבוע באמת פטור רק מה שנפרש הוא חייב במעשר וא"כ קשה אמאי כולם פטורים הנך דפירשו לחייבו במעשר דאמרינן כל דפריש מרובא פריש ואפש' לומ' דבאמת הא דנקט כולם פטורים היינו כל זמן שהם בקביעתן ובאמת לכי הדר פירשו באמת יחויבו במעשר ולא אתא לאשמעינן רק דכל זמן שלא פירשו פטירי וצ"ע:

והנה מדברי התוס' במעילה משמע דדבר חשוב מן התורה לא בטיל דגרסינן התם נפלה פרוטה של הקדש לתוך כיסו או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא את הראשון מעל דברי ר"ע וחכ"א לא מעל עד שיוציא כל הכיס וכתבו התוס' שם ז"ל תימא לבטל האי פרוטה ברובה וליכא למימר דהקדש הוא דבר שיל"מ דדשיל"מ אינו רק דרבנן וי"ל דליכא אלא אחד בכיס אי נמי מטבע חשיב ולא בטיל ומזה דייק הבעל משנה למלך דהתוס' סברי דדבר חשיב מן התורה לא בטיל וכבר נתבאר שא"א לומר כלל דדבר חשוב יהי' מדין תורה דהוי נגד הש"ס הנ"ל וגם האיך יסתרו התוס' דבריהם ממ"ש בפ' התערובות ויות' תמוה שהרמב"ם בפ"ז מהלכות מעילה פסק להך משנה וכ' הכ"מ דהוי דשיל"מ ואי נמי מטבע חשיב והוא תמוה וגם הרמב"ם גופיה בפ' ט"ו ממ"א כתב

דכל איסורין הללו אינם רק מדרבנן והאיך אפש' לומר דלהכי מעל ונראה דוודאי אי תקינו חכמים דדב' חשוב לא יתבטל וודאי בכל ענין תיקנו ליה דלא יתבטל ובפרט התם היכא דנהנה מן ההקדש דניהו דבטילא ברובא מ"מ אטו יגזול ההקדש ואטו אם יתערב דינר של הקדש בשני דינרים יפסוד ההקדש ויהי' הכל לבעל השני דינרין זה וודאי אינו והנה בריש מסכת מעילה מבוא' דיש מעילה מדרבנן והיכא דלא בדילי לכולי עלמא הי' מעילה וכ"ש כאן במעות של הקדש ולכן י"ל כיון שתיקנו חכמים דדבר חשוב לא יתבטל מקדש בכל שהוא מדרבנן הה"ד נמי דמועל מדרבנן ואין להקשות ממה דסתמה מתני' סתמא מועלין בו דבכה"ג ותני' שם דף י"א יצא לנחל קדרון מועלין בו התם הוא דרבנן כמבואר בחולין וכ"כ בתוס' ריש מסכת מעילה ע"ב ע"ש ואע"ג דנקט סתמא מ"מ הו"ל מדרבנן ולפ"ז גם כאן י"ל דהיינו דרבנן אמנם זה שייך דווקא בדבר שאמרו חכמים שלא יתבטל מחמת חשיבותו א"ש דתיקנו לכל ענין דלא יתבטל מדרבנן אבל דשיל"מ מדינא באמת בטיל רק שחכמים אסרוהו מפני טעם שעד שתאכלנו באיסו' תאכלנו בהית' וזה שייך דווקא בדב' שרוצה לאכול אותו אנו אומדין לו הדבר דלמה לך לאכלו באיסו' אכלו בהית' משא"כ אם כבר עשה הדב' ואכל האיסו' האיך שייך לומ' דניחייבו משום דשיל"מ דלא שייך הטעם דתאכלנו בהיתר כיון שכבר אכלו ועשה האיסו' וא"כ בדבר שיל"מ אין הטעם דלא בטיל משום שאין לו ביטול דבאמת בטל הוא רק הואיל ומעורב בו איסו' החמירו חכמים עליו לאכול בזמן היתר ובאיסו' לא החמירו כ"כ משום שאין לו שוב היתר ולכן התם כיון שהוציא כבר הפרוטה וכבר נהנה מן ההקדש לא שייך דיאכלו בהיתר כיון שהוא לאחר מעשה והוא כמו איסו' מיהו זה דווקא אם דשיל"מ אינו רק מדרבנן וי"ל דרבנן לא אמרו רק מטעם עד שתאכלו באיסו' אבל אם הי' זאת מצד גזירת שדשיל"מ אין לו ביטול הוא כמו בעינא ופשיטא דלא שייך לחלק בין אם כבר הוציאו ללא הוציאו כיון שגזירת הכתוב הוא וזה הוא אשר כיוונו התוס' בתחילת שז"ל דדשיל"מ הוא לזה כתבו דאינו רק דרבנן וא"כ מן התורה וודאי אין כאן מעילה ומדרבנן ג"כ לא שייך כאן כיון דגזירת חכמים לא היתה רק מחמת גזירה דעד שתאכלנו וזה לא שייך הכא לזה תי' דמטבע חשוב וי"ל דרבנן תיקנו ג"כ מעילה מדרבנן ואין להקשות מאי פריך בריש מעילה מי איכא מעילה מדרבנן והא הכא איכא די"ל ג"כ כמ"ש התוס' שם דהיכא דלא בדילי לא פריך רק היכא דבדיל פריך עיי"ש וזהו היותר נכון ומתחוור בפי' דברי תוס' מכל הפירושים ובזולת זה דברי התוס' קשים להולמן והם תמוהים ולפ"ז ניחא ודו"ק:

איברא דזה דווקא אם נימא הטעם דדבר שיל"מ לא בטיל משום עד שתאכלנו באיסו' כו' א"ש דהכא לא שייך זה ולא שייך רק הך דמטבע חשוב ומה שכתבו התוס' בתחלת דבריהם דר"ע לטעמיה היינו משום דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי היינו משום דאי מדאוריי' לא שייך כאן מעילה כ"ש מדרבנן לא מעל אך אם נימא הטעם כמ"ש הר"ן דהיתר בהיתר לא שייך ביטול ואין אנו צריכין לטעם עד שתאכלנו רק שחכמים תיקנו שלא יתבטל אפי' אדבר שיל"מ נמי שייך למימר הכי דתיקנו מעילה כיון שאין לה ביטול מדרבנן והוי כמו דבר חשוב ובזה צדקו ג"כ דברי הכ"מ דכתב דהוי דבר שיל"מ דיש לומ' דהרמב"ם סוב' ג"כ כהר"ן דהיתר בהיתר לא בטיל ויש בו ג"כ מעילה דרבנן ולכן כתב תרתי תירוצי דתרתי שייכי ביה ואין לתמוה על מה שסתם הרמב"ם וכת' בסתם מעל דהכי נמי סתם גבי דם דינא לנחל קדרון מועלין והביא משנה זו בסתם והך מעילה אינו רק דרבנן ולכן אין לתמוה על זה ואתי שפיר ודו"ק בזה וכל זה הוי בישוב דברי התוס' ומ"מ לע"ד הדב' דחוק שיהיה הפשט במשנה דמעל מדרבנן ולולי דבריהם הי' נ"ל דבאמ' התם מיירי ביש לו סימן בפרוטה של הקדש ולכן לא שייך ביטול כיון דאיסו' ניכר רק שהוציא סתם פרוטה ואינו יודע איזה או שלא השגיח לראות בשעה שהוציא ולכן לא שייך שם ביטול ואין להקשות הא איכא לברורי בשא' פרוטות אם נשארה כיון שהי' לו בה סי' די"ל דמיירי שהוסיף עוד פרוטות שהם כמו הקדש שיש בהן ג"כ סימן זה או שנאבדה הכיס וכיוצא אלא דלא בעי לאשמעינן רק דר"ע חייש שמא פרוטה ראשונה הקדש שרבנן לא מחייבין בספק מעילות כמו שכתבו התוס' וכ"מ שם ואתו התם דין ביטול נחית לאשמעינן ואפש' שזה ג"כ כוונת התוס' שכתבו דליכא אלא חד בכיס וזה דחוק מאי בעי בלשון לתוך הכיס ולפ"ז י"ל שכוונתם הוא דיש באמת יותר רק שיש סימן בפרוטה של הקדש ושיש שינוי צורה בהם וכיוצא באופן דליכא לברורי מיהו מ"מ בדעת התוס' אי אפשר לפרש כן דא"כ ל"ל לרבנן עד שיוציא כל הכיס אפי' הוציא שני פרוטות אילו לבד סגי וכן באומר פרוטה בכיס זה הקדש משכחת לה כגון שיש שינוי בפרוטות וא"כ כל פרוטה בפני עצמה לא נתבטלה כלל ואם נימא שסבר הפרוטה שצורתה כך אין כאן ביטול כיון דניכרת ובלא"ה נמי לק"מ דבאמת פליגי בהא דר"ע סבר דלשון זה סובל פרוטה ראשונה כיון שאמר פרוטה בכיס זה הקדש לשון זה משמע פרוט' ראשונה ורבנן סברי דמלשון זה לא משתמע רק פרוטה אחרונה ולכן לא מעל עד שיוציא כל הכיס וכיון שהוציא כבר פרוטה אחרונה מחייב דלאחרונה לא הי' ביטול וכן משמע מפירש"י שם דפי' דמעילה בפרוטה אחרונה הוא עיי"ש וכן משמע נמי מדאמרינן ומודה ר"ע לחכמים באמר פרוט' מן כיס זה הקדש שהוא מוציא והולך עד

שמוציא כל הכיס משמע דברישא סברי חכמים דאפי' לכתחילה מוציא והולך מדנקט ומודה ר"ע לחכמים משמע דחכמים אפי' בכה"ג אמרו ומוקי לה באומר לא יפטור כיס זה מן הקדש דמשמע דפרוטה אחרונה סבר דיהי' הקדש וחכמים סברי ג"כ בדין הנ"ל כר"ע בזה ולק"מ ודו"ק:

מ"מ יהי' איך שיהי' אי אפשר לומ' כלל דדבר חשוב יהי' מן התורה ובמ"ל הובא בשם מהר"י אלפנדרי דהתוס' סוברים דדבר חשוב מן התורה לא בטיל וזה מן הנמנע כי הוא נגד הש"ס ונגד דברי עצמו כמ"ש ומה שטען שם מהא דאמרינן במסכת שקלים הכהנים דורשים מקרא לעצמן לפטור משקלים דכתיב בכל מנחת כהן כליל תהיה ואיך תהי' עומר משלהם נאכלת וקשה הא שקליהם בטיל ברוב שקלי ישראל אלא וודאי דמטבע חשיב ולא בטיל מן התורה עכ"ד:

ובאמת אילו הי' הקושי' קושי' לא תי' כלום שם דהתם הוא מבטל איסור עיי"ש בפ"ו וי"ל דמ"מ לדעת האומרים דאין מבטלין איסו' אינו רק דרבנן תקשי קושיא זו ובאמת לא הבנתי לטעמיה מי ניחא הא אין השקלים נאכלים רק העומר ושתי לחם וכיון שלוקח בעד השקלים העומר וישראלים הם רוב וא"כ העומר ושתי הלחם גופייהו דיש לכהנים חלק בהן וחלק זה בטל ברוב כדין כל מין במינו דבטיל ברוב דבר תורה וא"כ האיך אמ' דאיך יהי' עומר משלהם נאכלת הא אין להם רק חלק מעט וחלק זה בטל ברוב ככל איסורים ומאי הועילו אם אמרי דמטבע לא בטיל איברא דמעיקרא דקושי' ליתא דוודאי התורה ציותה לתת שקלים ובהם היו לוקחים עומר ושתי לחם וכי הוזכר בתורה שיערבו שקלי כהנים בשקלי ישראל ובוודאי לא דברה התורה מזה כלום ואפילו אם יש להם סימנים בשקליהם נמי התורה התירה או אפילו כשהם בפני עצמם ושקליהם ואיזה מהם שירצו התורה התירה ליקח עומר ושתי לחם ואפילו אם כל השקלים יהיו מיוחדים ויהיו ניכרים ממי באו מ"מ התירה כיון שאין כאן פסוק שלא התירה בכה"ג והתורה סתמה ובכל גווני מות' וא"כ ע"כ שהתורה לא כוונה שגם הכהנים יתנו שקלים כיון שאי אפשר ליקח מן הכהן לבדם וודאי התורה לא כיוונה שיתחייבו הכהנים ליתן שקלים ולזה אמרו כיון דעומר ושתי הלחם שלנו האיך נאכלין וכיון דאי אפשר בכה"ג וודאי לא כיוונה התורה לזה כמ"ש וזה ברור ונכון ודו"ק:

ומה שטען עוד אי אמרינן דבר חשוב לא בטיל מהא דאמרינן בכמה דוכתי וודאי לא אמרה תורה שלח לתקלה וקשה הא מיד כששלח בטל הוא ברוב דפרים ומותר אלא וודאי דדבר חשוב לא בטיל מן התורה גם זה אינו ראיה דכבר נתבאר מדברי תוס' גופייהו דב"ח בטילין מן התורה אלא וודאי דהתם דהוי שלח לתקלה וחיישינן שמא יאכלנו אחר

לבדו ובאמת זה שמשלחו יודע ומכיר להציפור ולא שייך כאן ביטול ואדם אחר יאכלו ובאמת לדידיה שרי למיכל דכל דפריש מרובא פריש רק שהמשלח עובר משום לפני עור לא תתן מכשול כיון שהיא יודעו ומכירו ולא שייך ביטול וזה ברור. כללא דמילתא בהא סלקינא ובהא נחתינא דאין שום דבר שיאסר מן התורה במשהו הן דבר חשיב הן בריה וכן משמע מדברי כל הפוסקים ומדברי התוס' ג"כ אין הכרח וכן עיקר:

ברי' הנה בפלתי האריך לבאר דברי פוסקים דברי' בטל באלף וזה דעת רבינו שמשון ורשב"א מקור דין זה הוא מן המשנה פרק יוד דתרומות גבי דג טמא שכבשו עם דג טהור דשיעורו בתתק"ס ע"ש בר"ש ויש מפרשים שיעור זה אדג טמא גופא דלבטל גופא של דג קאמ' ומזה דייקו דברי' בטלה בתתק"ס וכן דעת רש"י ורשב"א באמת והרא"ש טען על זה דהאי פריך הש"ס בפרק ג"ה ועביד צריכותא בהני תרתי דבעינן ואם נימא דברי' בטל באלף וחהר"ל לעולם לא בטילה לכ"ע וקשה האיך עביד צריכותא דענינו של זה לא כענינו של זה ובפלתי תי' דהצריכה קאי למ"ד כל שדרכו למנות שנינו וא"כ גם גיד חשוב כל שדרכו ובאמת לא בטיל למ"ד זה ואני לא הבנתי דלפ"ז מאי תי' הש"ס ואי אשמעינן חהר"ל משום דראוי להתכבד אבל גיד לא ולמה יגרע הואיל דשם בריה עליו כיון דבאמת הוא כל שדרכו ונראה מדבריו שגם הוא הרגיש בזה ותי' במ"ש דמ"מ לא נלמוד זה מזה וזה דחוק דמהכ"ת לא נלמוד חדא מחברתה כיון דבאמת הוא כל שדרכו ועוד נ"ל דגיד אפי' כל שדרכו לא חשיב דאפי' אם הוא בריה מ"מ בשביל זה לא יחויב שיהי' דרכו למנות דמה ענין זה לזה דכיון דהתורה אחשבי' לאסרו ולחייב אכילתו במשהו וכי בשביל זה יחשב כל שדרכו ונמלה ג"כ במשהו וכי בשביל זה חשב כל שדרכו ובפני עצמו וודאי גיד לא חשוב כל שדרכו וכן משמע מן הש"ס דמעיקרא פריך הש"ס אגיד לבטל ברובא ולא עביד הניחא דלמ"ד כל שדרכו ניחא ואחתיכה עביד הניחא ואם איתא דגם גיד חשיב כל שדרכו אמאי לא עביד האי צריכותא ברישא גבי גיד וברור דאפילו את שדרכו לא חשיב איברא דאנא מעיקרא דקושי' לא ידענא דמאי ראי' מזה דברי' לא בטילה דמ"מ איכא למימר דבאלף בטילה ובאמת הכי משני הש"ס דאי אשמעינן חהר"ל ה"א משום דראויה להתכבד לפני אורחין אבל גיד דבריה אימא לא ובאמת תירוצא הכין הוי דמחהר"ל לא שמעינן בריה כלל ועדיפא משני דאפילו עד אלף לא הוי ידעינן ובס"ד סבר דתרתי מחמת חשיבותא הוא ומחהר"ל נמי שמעינן ברי' ושני ליה דאיכא לאפלוגי בינייהו ואם הקושיי' על המקשן ודקארי לה מאי קארי לה אין קושיא זו תליא בדעת האומרים בריה בטיל דלדידהו דסברי דלא בטיל ג"כ הקושיא היא ונראה שהמקשה הי' סובר דתרתי הם שוין דהי' סובר דבתרתי הטעם משום חשיבות

דזה אחשביה התורה דהוא בעינא במשהו וחהר"ל חשבו ליה אינשי ולכן הי' סובר דאין חילוק בין מה שחשבה התורה ובין חשיבות בני אדם ועיקרא דמילתא תלי' בחשיבותא והי' סובר באמת דאין הבדל ביניהם בשום ענין ואפשר דבס"ד הי' סוב' דגם חהר"ל בטילה כמו בריה כדמוכח ממתניתין דתרומות ופליגי באמ' אתוספתא דסברי חהר"ל לא בטילה אפי' באלף ולבתר דשני ליה דאיכא לפלוגי בינייהו באמת איכא למימר דתרווייהו הילכתא נינהו ואתי שפיר:

ומה שתירץ עוד בפלתי דהצריכותא קאי ברוטב בנ"ט דאינהו גופייהו דלא לבטל לא איצטריך לאשמעינן רק רוטב אתו לאשמעינן דאינו אוסר דזה לא מוכח ממקום אחר קשה לכאורה מאי מתרץ הש"ס על זה ואי אשמעינן גיד משום דברי' הוא ולפי דבריו נהפוך הוא כיון דאית בו צד מעליותא תקשי טפי ל"ל חהר"ל דכ"ש הוא מגיד דאפילו גיד דחשוב טובא הרוטב בנ"ט כ"ש חהר"ל וצ"ל לדבריו דהכי משני הש"ס דאי אשמעינן גיד משום דבריה הוא היינו דאי הוי אשמעינן גיד י"ל משום דברי' הוא דכל חשיבותו אינו רק מחמת בריתו והפליטה לא מקרי בריה ולכן אינו אוסר רק בנ"ט אבל חהר"ל הוי אמינא דגם פליטה תהי' חשובה כחתיכה עצמה וכן להיפך ודו"ק:

מיהו מ"מ זה דחוק והנכון כמ"ש ועכ"פ ברור דאינו ראיה משם ובאמת נראה מדברי הרא"ש שלא מטעם הצריכא אתי עלה רק עיקר ראייתו ממה שהשווה אותם במתני' לחד ואמר וכן לחתיכה כו' וזה ברור למעיין שם ולכן תירץ ואיכא למימר כיון דתרווייהו צריכין שיעור גדול ואם הקושי' הצריכה מאי תירץ דמ"מ חד חמור מחברתה ע"ש בראש וזה ברור מיהו על זה איכא למימר באמת דוכן קאי ארוטב כמ"ש בפלתי וא"ש:

והנה בפלתי הביא ראיה למ"ד באלף בטל מהא דהיה קשה לתוס' בחולין דל"ל למתני' חתיכות בב"ח דכבר שמעינן לה מחולין ולמ"ד ברי' באלף בטל אתי שפי' דמשם לא מוכח שיאסור במשהו עיי"ש ולפנ"ד נראה להוכיח ההיפוך דהתוס' הקשו אש"ס דע"ג דפריך לתני חתיכת נבילה והקשה דלשני דכבר תני לה כדשני לה באגוזי פרך ורימוני בדן ותי' דהקושיא הוא מבב"ח דשמעינן ג"כ מחולין ואפ"ה הדר תני ליה ואם נימא דמשם ל"א דאוסר במשהו הדרא קושיא לדוכתה דלשני נהדר תני לה לנבילה לק"מ דלהכי בעי למיתני לה לאשמעינן בחהר"ל אפי' באלף ל"ב וכיון שכבר שמעינן לה מבב"ח דאין חהר"ל כמו ברי' למה ליה למהדר למיתני חתיכת נבילה דאין לומר דמהתם הוי אמינא דבטילה דכבר נשמע דחהר"ל אפי' באלף ל"ב מבב"ח ואי לאשמעינן דאיסורי אכילה לחודייהו לא בטיל כבר נשמע מחולין אבל אם ברי' אפי' באלף ל"ב וכן חהר"ל פריך שפיר דאי משום דתני לי ל"ל דבב"ח ואתי שפיר ודו"ק:

ולדידהו צריך לתרץ קושי' התוס' בגווני אוחרן ומה שהביא ראיה מגיד ג"כ לאו ראי' דגיד לא הוי דבר חשוב וגם אינו אסו' בהנאה לדעת רוב הפוסקים עוד הביא ראיה מפרק ג"ה דאמרינן התם לא כל השיעורין שוין שהרי ציר קרוב למאתיים ואי נימא כדעת הפוסקי' דרישא קאי אציר דג טמא למה דילג הרישא וזה כמעט ראיה ברורה וכן משמע ממש להדיא ממתני' גופא דאמרינן דג טמא שכבשו אם יש בו שיעור כו' שהם חמשה סלעים בגליל דג טמא צירו אסו' עכ"ד המשנה ע"ש וקשה הא מרישא שמעינן כבר דדג צירו אסו' דברישא אמרינן דבעי שיעורא דאלף למה ליה למיהדר למיחלט דג טמא צירו אסו' ולמה לא אמ' ר' יהודה למילתי' מיד ארישא דמתני' והכי הו"ל למיתני ר' יהודה אומ' רביעית בסאתיים אלא וודאי דרישא לא מיירי מציר כלל וכן נראה עוד להביא ראיה לדידן דקיי"ל לעיל סי' צ"ח בהגהת רמ"א ס"ח ולקמן סי' ק"ה דאין הנאסר חמור מן האוסר וא"כ קשה מהיכא תיתא אסו' הציר מחמת חריפתו יותר מן דגים גופייהו וכיון דלהדג גופיה הוי משערינן בס' למה יהי' הציר חמור ומ"ש מתבלין הבלועין מדם וכ"ש ציר דאינו רק דרבנן אלא וודאי דרישא לא מיירי רק מביטול הדג גופי' והנה ראיתי במרדכי בפג"ה שכתב דמזה דייקו הרשב"א ור"ש מקוצי דלא כבעה"ת שסובר דאין הנאסר חמור מן האוס' וא"כ לדידן דלא קיי"ל הכי עכצ"ל דרישא לבטולי לדג גופיה אתינן עלה ואמת שיש להבין ברמב"ם דסובר דציר הוא במאתיים וקשה הא הרמב"ם לא יסבור חנ"נ בשא' איסורין זולת בב"ח כמ"ש הר"מ בפ"ט ממ"א ע"ש וא"כ למה פסק דציר הוא במאתיים הא אינו אוס' רק הבלוע ובלוע אינו רק שמנונית ודוחק לומר דגם הדג טמא גופי' הוא חריף וצ"ע כ"כ דפשיטא דהדג לא חמיר משא' איסורין וכן משמע להדיא ממתני' דחתיכת דג טמא אי לאו דהוה ראוי להתכבד הוי בטילה וצ"ל לדעת הרמב"ם דכיון דחכמים אסרו הציר דרך כלל לא חילקו בין איסו' מחמת עצמו או מזולתו וזה דוחק דמהיכא תיתא יחמירו כ"כ במילתא דרבנן דזיעה בעלמ' הוא אבל אם נימא דדווקא מיירי לענין דג גופא א"ש והא דר' יהודה מצריך מאתיים הייינו כמ"ש המרדכי שם דמשום דסבר מין במינו לא בטיל מצריך מאתיים משום היכר ועכ"פ מוכח כן מדברי המרדכי דלענין דג גופי' קאמר וכן משמע מדברי מהר"ם דפסק כר' יוסי וכתב ג"כ דר"י לא מצריך מאתיים רק משום היכר ור"י ור' יוסי הלכה כר' יוסי ובוודאי יחיד ורבים הלכה כרבים ומדוע לא פסק כחכמים וכן משמע עוד שם ע"ש דחכמים לא מיירי בציר כלל ונראה שזה כוונת הגליון האו"ה שכתב על הא"ה שפסק כר' יוסי וכתב הגליון דלא כריב"א ור"ש מקוצי (כצ"ל וכ"ה במרדכי) ונראה שכיון ג"כ לפי שדעת הריב"א דציר נ"ט באמת עד מאתיים כמ"ש דנחלקו מש"ה על סה"ת ולפ"ז בציר נבילה דהוא

מן התורה צריך באמת מאתיים דטכ"ע ד"ת אבל למ"ד דאין הנאס' חמור מן האוס' בכל דוכתי סגי בס' ור"י לא מצריך רק רוב ור' רק משום היכר ע"ש במרדכי וזה ברור בכוונת הגליון וכן מוכח מדעת רש"י וריב"א ור"ש מקוצי שכתבו דצריך טעמא עד מאתיים ואין הטעם משום היכר וקשה האיך יחלקו במציאות רחוק כזה שזה יסבור דנ"ט עד אלף וזה יסבור עד מאתיים ואין זה דרכי מחלקותן שלהם כמ"ש הרשב"א בחידושין אגור וכמה יגיעות יגע לתרץ לקושי' זו ע"ש אלא וודאי דרישא לא מיירי מציר כלל ואפשר לומ' דכ"ע מודו שנ"ט עד קרוב לאלף רק ר' יהודה הקל משום דהוא מילתא דרבנן ב"ר כמו שר' יוסי היקיל כו' ע"ש ומ"מ לדידן דקיי"ל דאפילו ציר בטל בס' כמ"ש בדרכי משה לעיל סי' צ"ח וא"כ קשה הא נ"ט עד אלף ולפחות כמ"ש והא דהקל ר' יוסי היינו דווקא בציר דגים דאינו רק דרבנן וציר נבילה מן התורה הוא ואפ"ה קיי"ל בס' והש"מ מראי' כתב בדרכי משה דשיעורו מאתיים וכן בציר וקשה הא ע"כ לדעת הת"ק נותן טעם לאלף וע"כ צ"ל דהת"ק לא מיירי כלל מציר ועכ"פ אנן דקיי"ל דאפי' ציר נבילה בס' וכן דעת הטור לעיל סי' צ"ח כמ"ש בד"מ אי אפש' לומר כלל דהמשנה מיירי לענין ציר שיתן טעם ולפ"ז יש לתמוה כל הפוסקים ציר בס' וברי' לא בטל דהדברים סותרים זה את זה ולכן לדידן דקיי"ל דדי בס' צ"ל דברי' בטל והדברים מוכרחים וברורים וכן הוא ג"כ דעת הג"א בגמרא דעבודת גלולים בפ' השוכר דברי' בטילה בתתק"ס ובפלתי הביא ג"כ בשם הג"ה דדבריו דברי קבלה דסב' ג"כ דברי' בטילה באלף ואגב חורפי' לא עיין שפיר בהג"א והוא שלא בדקדוק ז"ל הג"א פרק השוכר בהג"ה פי' דשרץ לא בטיל כי אם באלף והכי אתמר בירושלמי ואין לסמוך על זה כיון שחולק עם תלמוד שלנו דפסק עכברא כו' מהרי"ח עכ"ל הרי להדיא שהג"א פסק דצירו של עכבר לא בטיל רק באלף מדכתב שחולק עם תלמוד שלנו ואי קאי אעכברא גופי' אינו חולק כלל אתלמוד שלנו דניהו דפליטתי' בטל בששים איהו גופיה לא בטיל בפחות מאלף לכ"ע אלא וודאי הבה"ג סובר דפליטתה ג"כ לא בטל רק באלף וכיון דמפרש האי ירושלמי אפליטתה וסוב' דפליטתה הוא עד אלף מנ"ל דעכבר גופה בטל וכ"כ התוס' שם בש"ס הנ"ל כה"ג ובירושלמי פסק דשרץ לא בטיל רק באלף ותלמידנו עיקר כו' הרי דכה"ג פוסק להיפוך וכיון דמפרש האי דעכברא אציר וודאי ברי' לא בטל לעולם וזה ברור ובאמת שקשה ששני הגהות יסתרו אהדדי דמעיקרא כת' דבריה בטל בתתק"ס כדאיתא בירושלמי והדר מפרש האי דירושלמי אציר וצ"ע מיהו באמת מתרי גברי נינהו הני תרתי הגהות וכן הוא דעת הראב"ד להדי' בחידושי הרשב"א בחולין דכתב דביצה הוא ברי' הקשה לו מהא דביצה ותי' דמ"מ במאתיים ואלף בטלה עכ"ל הרשב"א ונראה שמ"ש מאתיים הוא שלא

בדקדוק דליכא למ"ד הכי ובפלתי הביא ראיה מהא דפריך בביצה שנתערבה באלף כולן אסורין ופריך ליבטיל ברובא ומאי קושיא לוקמה כר' שמעון דסבר דאפי' חטה נמי בריה דלא בעינן ברית נשמה והביצה הוי ברי' ולפי מה שכתב הוא עצמו לקמן סי' זה דלמ"ד כל שהוא למנות לא עשו חכמים כלל היכר דיהי' אסו' במשהו ולפ"ז לק"מ דלר"ש דס"ל כל שהוא למנות אין בין איסור דבריה כלל ודו"ק:

והנה הרא"ש טען על הפוסקים המביאים ראי' מהירושלמי דהורה ר"י בר בון בעכברא חד לאלף ויש מפרשים דקאי אעכבר שנתערב בהית' וקשה ממנ"פ אם הוא בעין האיך אפש' שיתערב והרי הוא ניכר ואם נתרסקה צורתו בטל כשא' איסורין כיון שאין שם ברי' עליו ולכן פי' דקאי אציר דג טמא דאיירי ביה התם ומיהו מהא לא אריא דאפי' אי לא מיירי בעכבר מ"מ י"ל דקאי אדג טמא דאיירי בי' במתני' לדעת האומרים דברי' בטל והלכך איכא למימר דקאי אדג טמא גופיה והכי מסתבר טפי מלמימר דקאי על גוף העכבר דלפ"ז יפה טען הרא"ש והרשב"א בת"ה תירץ דמיירי בעכבר רק שנתערב בין התבשילין המרובים ווה דוחק דלמה לא יהיה התערובות מות' אפילו בפחות לאכול כל אחד וכשיכיר העכבר ישליכו אבל לפ"ז ניחא ובאמת גם הרא"ש גופיה לא החליט הדין היפך דעת האומרי' דברי' בטילה באלף ולא כתב רק וכן מסתבר דלא מיירי בעכבר שנתערב בהית' אבל מ"מ אי מתני' איירי בדג טמא גופי' איכא למימר דגם ר"י בר בון מיירי בכה"ג ואין להקשות מנ"ל זה כיון דמירושלמי ליכא למידק מידי דאיכא למימר דדייקו לה משאר ראיות הנ"ל וכן נראה באמת מדברי הר"ש בפירוש המשנה דתרומות דכ' הר"ש הורה ר"י בעכברא חד לאלף נמצא אחד לאלף והתיר עכ"ל וכתב הרא"ש שם על דברי הר"ש עכברא שם מקום הוא כדאמרינן פ' השוכר כו' הרי שהקשה כן בר"ש ומשמע שבשביל זה לא יוחלט דברי' בטילה מדכתב כן על דברי הר"ש והר"ש סוב' דברי' בטילה באלף ע"ש בפ' המשנה ותראה שכן הוא רק עיקר כוונת הרא"ש דלא מסתב' כהי"א שפירשו דקאי אגוף אעכבר וכן דעת רש"י בעבודת גלולים שפי' גבי חתיכת נבילה דבטילא ברוב משום דלא חשיב לי' במתני' דעבודת גלולים דאוס' בכל שהוא וכל מה דלא חשוב לא ס"ל לתנא דמתני' ופסק כוותי' וא"כ קשה למה חשיב ברי' דהוי ג"כ במשהו וצ"ל או דברי' אינו אוס' כלל או דבטל בתתק"ס:

סימן קב

אם נתערב בשאינה מינה בטל בס'. הוא מהמשנה דנדרים פ' הנודר מן המבושל דף נ"ב דאם אמר קונם יין שאיני טועם ונתערב באחר הוא בנ"ט והרמב"ם כתב בלשונו יראה לי והשיגו הראב"ד דמשנ' שלימה הוא והפ"ח כתב שכיון למשנה דפ"ג דחלה הטבל אוס'

בכל שהוא מין במינו שלא במינו בנ"ט וטבל הוא דשיל"מ ותי' הפ"ח די"ל דשם מיירי באין לו ממ"א להפריש עליו ולא שייך רק טעמא דכהיתרו כך איסורו ולכן תלה הדבר בסברתו ולא נהירא דהא סיים הרמב"ם לא יהי' זה שיש לו מתירין חמור מטבל שהרי אפש' לתקנו ולדברי הרב הנ"ל מאי ראיה מטבל דיש לומ' דשם מיירי באין לו להפריש ממקום אחר והאיך כתב שלא יהי' זה חמור מטבל ולכן נראה דגם הראב"ד לא השיגו ממתני' דהא הרמב"ם דייק ליה באמת מהתם אלמא דס"ל דס"ד אמינא ששאר דשיל"מ חמור מטבל ואפש' דטבל לא הוי דשיל"מ כיון שאין דבר המות' היה אסו' ואינו תלוי בזמן רק שבא לו ממ"א ההיתר ע"י הפרשה ואתי לאשמעינן דגם טבל מקרי דשיל"מ ואפ"ה שלא במינו בנ"ט רק שהראב"ד השיגו ממתני' דנדרי' דהא טעם מנדרים דיש לו מתירים ע"י שאלה ושם וודאי הוא דב' שיל"מ כמבוא' בש"ס להדיא ונראה דלכן כ"כ די"ל דהתם כיון דאמ' בשר זה שאיני טועם וי"ל דלא נדר רק מטעם בשר ולכן באין בו בנ"ט אינו אוס' עליו דלא נדר מזה כלל כי היכא דבנודר מבשר מות' ברוטב דלא נדר מזה כלל ואין בכלל אלא במה שבפרט ולא הי' בכלל נדרו רק מה שפרט ולכן לא מנע הרמב"ם ז"ל מלכתבו בלשון יראה לי:

כגון ביצה של ספק תרומה הובא בשו"ת צ"צ דממנ"פ יתבטל אם הוא טרפ' הרי בטל ברובא ואם יתברר דכשיר' הוא פשיטא דמותרת לגמרי דאיגלאי מלתא למפרע דמותר ומה שתירץ בפלתי דכתבו לנפקותא באם נעשו גבינות מחלב ספק תרומה ולמ"ד דספק אחד בגופו ואחד בתערובות אמרינן וא"כ הגבינה שנתערבה באחרות היתה מותרת בספק ספיקא דאכל חד י"ל דלא זו הוא האיסו' ואת"ל בזו היא שמא כשירה היא וכדשיל"מ דלא מהני ס"ס ואין דברים אילו נכונים לא במחבר ולא ברשב"א שממנו מקור דין זה דהרשב"א פסק להיפוך דספק בגופו וספק בתערובות לא אמרינן דיש לחוש לדברי ר"י וגם פסק בדף קכ"ו דאפי' בדבר שיש לו מתירין מהני ס"ס ודייק ליה מירושלמי שלא הזכיר כלל מי שחולק על זה וכן דעת המחבר ג"כ מכוון ההפך שפסק לקמן סימן ק"י בספק בגופו וספק בתערובות כרשב"א ור"י ובדבר שיש לו מתירין פסק דמהני נפל לים וכ"ש שאר ס"ס ולמה הביאן בש"ע כלל דאין דרך המחבר להביא כאן בש"ע רק דברים המכונים להלכה ולכן אין דבריו נכונים בזה:

ומה שנ"ל די"ל דהמחבר כתבו לנפקא מינה באופן שאם אחד נדר מכל ביצים המותרים באכילה מתרנגולת זו ואח"כ נעשה ספק טרפה כגון שאמר קונם ביצה המותרת באכילה או שאמ' קונם מתרנגולת זה אם תהיה כשירה וכה"ג טובא ואח"כ נתערבה אותה ביצה בשני ביצים ביבש או בלח בס' באופן שבטל אם אינו דבר שיש לו מתירין וידוע דנדרים

הוי דשיל"מ דאפשר למיתשל עלייהו כמבואר בש"ס פ' הנודר וא"כ כאן אילו הי' אפש' לברר אם התרנגולת הוא טריפה או כשירה וא"כ הי' שפיר דבר שיל"מ דאם יתברר שהוא כשירה תהי' אסו' לו כיון דיכול למיתשל עלה משום נדר ואם אינה כשירה יהי' דבר שיל"מ דהא אפש' לשאול עליו אבל אם יתברר שהוא טרפה באמת היא מותר לו לגמרי דלא נדר רק אם תהיה כשירה דלא שייך נדר על זה דלא נדר כלל מזה ודין הביצה לדידי' כמו לאחריני כיון דלא נדר כלל ואם כן אי הוי מצי לברורי אם תלד אם לא הי' אסו' לו שמא תלד וא"כ הוא כשירה ונדר הוא דבר שיל"מ לא בטיל לזה בא המחבר ורשב"א לאשמעינן שכיון שאין ההית' ברור לנו ושמא לא תלד לכן לא הוי בגדר דשיל"מ ודברי רשב"א והמחבר ברורים וגם בלא"ה לפי דברי ר"י בפ"ק דשבועות אין נדר חל בשב ואל תעשה על מצוה:

ועוד אפשר לומ' דאין צורך לכל זה שנדר דווקא מכשירה אלא אפילו בסתם מי שנדר מביצה והביצה של ספק טריפה נתערבה באחרות כמ"ש דהפוסקים כתבו דחמץ בפסח דלא הוי דשיל"מ כיון שלא הותר לגמרי לפי שהחמץ עצמו אם ישאר עד השנה הבאה בפסח יחזו' לאיסורו וכן פי' הפר"ח ס"ק י"ב וא"כ בנדרים ניהו דהנדר הוי דבר שיל"מ דמצי לאיתשולי עלה מ"מ כיון שאם היתה הביצה בעינא היתה אסורה מחמת ספק טריפות עכ"פ וא"כ לא הוי היתר לגמרי ואין זה בגדר דשיל"מ אבל אם הי' אפש' להתברר שתהי' התרנגולת כשירה שייך ג"כ דשיל"מ דהא מצי למיתשל עלה משום נדר ומשום טריפה יתברר דכשירה הוא וא"כ אם נשאל עליה לא שייך דלא הותר לגמרי שהרי אפי' אם תהיה הביצה בעין גם כן הוא מותרת לגמרי והותר לגמרי כמו כל דבר שיש לו מתירין אבל כיון שאינו ברור לנו שתלד ושמא לא תלד וא"כ עדיין עומדת בספיקא וכ"ז שהוא בעין אף אם נשאל עליה ומות' לו משום נדר מ"מ אסו' לו משום טריפה ולא הוי הותר לגמרי ואינו דבר שיש לו מתירין והדברים ברורים ונכונים ודו"ק:

ובזה נמי מיושב קושי' הש"ך שהקשה על המחבר וכן הרשב"א שכתבו בלשון יש מי שאומר והרשב"א שתלה דבר זה בסברתו דגמרא ערוכה הוא בפ"ק דביצה דמשני אתאן לספק טריפה ופריך ליבטל ברובא הרי להדיא דלא מקרי דבר שיל"מ ולפי זה ניחא דוודאי ספק טריפה שנתערב בכשרות בטל ברובא ממנ"פ כקושי' הצמח צדק דבין אם הוא אסורה או מותרת בטילה רק דהרשב"א כתב סברא זו להורות בכה"ג דאין ההיתר ברור לא מקרי דבר שיל"מ אפי' בנדר כמ"ש ונדר מאן דכר שמי' התם ולכן פריך שפי' דלבטל ממנ"פ ודו"ק:

והשתא א"ש ג"כ מה שהקשה הש"ך על הרב המגיד שכתב דדעת הרשב"א דספיקא שנתערבה מותרת בדבר שיל"מ כדעת הרמב"ם שם ותמה הש"ך בספרו הארוך דהא מדהוצרך הרשב"א בתה"א ליתן טעם דביצת טריפה לא הוי דבר שיל"מ כמ"ש המחבר כאן משמע דאי הוי דשיל"מ הוי אסו' דהא אפילו אי הוי דשיל"מ ג"כ מות' ולפ"ז ניחא דהמ"מ לא התיר רק ביבש דכל חד הוי ס"ס ספק הוא מותרת ספק הוא אסורה ואת"ל אסורה שמא לא זו כמ"ש הרשב"א בת"ה להדי' והבאתיו ריש סי' זה אבל כאן ע"כ לא מיירי כפשטי' דא"כ קשה קושי' הנ"ל דממנ"פ בטל וע"כ מיירי כמ"ש וכאן לא הוי ספק ספיקא דכל מה שאנו מתירין יותר הביצה הוי בכלל דבר שיל"מ ועיקר האיסור הוא משום שהביצה מותרת ואי הוי דשיל"מ לא הוי ס"ס רק חד ספיקא שמא לא תהיה כשירה ואז מותרת לו ודו"ק ואין להקשות דהיכא משכחת לה דכל הביצים אסורים עליו דיש לומ' דמיירי בלא נדר רק מתרנגולת זה וכה"ג טובי:

איברא דקושי' זו בלא"ה לק"מ דעדיפא מיני' הו"ל להש"ך לאתמוהי דלהדיא כתב הרשב"א לן בת"ה דאפי' בדב' שיל"מ ס"ס מותר אלא דלק"מ דהא בסוף דבריו מסיק הרשב"א דיש לחוש לדברי רבינו יצחק וא"כ האיך יהי' מות' דהא הוי ספק בגופו וכתב הרשב"א הטעם דלכן לא הוי ס"ס דאיך נאמ' שמא מותרת היא כיון שכבר עמדה לפנינו באיסו' ולכן העיקר כמ"ש לעיל דהרשב"א לא אמר רק בדאוריית' אבל בדרבנן שפי' אמרינן כה"ג הוי ס"ס דלא דחיק לה רק מפ' התערובות דשם מיירי בוודאי הך דאם נתערבה כמש"ל וכן משמע לשון הרשב"א שם דף ק"א ע"ש ולפ"ז ע"כ גם המ"מ לא אמ' כן בליכא איסורא דאורייתא ולא כתב המ"מ רק דמטעם דשיל"מ מהני ס"ס לאפוקי מדעת האומרים דלא מהני וא"כ כאן בביצת טריפה שהוא מן התורה וניהו דבטיל מטעם דשיל"מ מ"מ לא בטיל מטעם ספק בגופו וא"ש ודו"ק:

ויותר נראה דברי המחבר ורשב"א כפשטן דהא באמת קשה דהא אפי' בדשיל"מ מהני ס"ס לדעתם ולכן נראה דכאן מיירי בלח בלח כגון שהביצה נתערבה במין במינו ויש כאן רוב אבל אין כאן ששים והנה לקמן סי' קי"א מבוא' דבשני קדרות אחת של היתר ואחת של איסו' ונפלו שני חתיכות אחת של נבילה ואחת שחוטה אם יש רוב נגד חתיכה נבילה אמרינן שאני אומ' מטעם דספיקא דרבנן לקולא וכ"ש אם נתערב ספק איסו' דלא איתחזק איסורא בהאי נפילה כלל ויש כאן רוב דפשיטא דמות' ולא גרע מנשפך לעיל סי' צ"ח ואפי' אם החתיכות אינם לפנינו ואפש' לברר מ"מ תלינן מספק להקל וע"ש בפלתי שכ"כ להדיא וכ"ש כאן וא"כ ביצת ספק טריפה שנתערבה במינו בטל ברובא דלא הוי רק ספיקא לא גרע מנשפך כמ"ש לקמן סי' קי"א אבל אם נאמ' דהוי דשיל"מ

ואפש' להתברר אם תהי' תרנגולת טרפה ובדשיל"מ אפי' ספק אסו' כמבוא' בש"ס ולכן אם הי' אפש' להתברר והי' ההית' בא ממילא הי' צריך להמתין עד שיתברר הדב' ואם יהי' כשירה יאכלנו בהיתר ואם יתברר דהוא טרפה באמת צריך ששים דוודאי באיסו' אפי' מין במינו צריך ששים והיה צריך להמתין אם יתברר דהוא הית' שיאכלנו בהית' אך הואיל והמתי' אינו בידו ואינו בבירור שיבא ולא הוי רק ספיקא ודינו כשאר ספיקא דרבנן ודברים ברורים המה:

ומיושב ג"כ קושית הש"ך דהא מוכח מש"ס דביצה כמש"ל דהתם קתני אם נתערבה באלף כולן אסורות ואי בספק טריפה תקשי ממנ"פ יתבטל כקושי' הצ"ץ דהא התם בנתערבה באלף מיירי וליכא למימ' כמ"ש וגם קושיא השנייה שהקשה בש"ך בארוך על הה"מ דהרב המגיד לא קאי התם רק ביבש דמות' מחמת ס"ס כמש"ל דבלח ברור דאסו' דהא ספק דשיל"מ לחומרא והרב המגיד לא קאי התם רק על הרמב"ם דהרמב"ם השמיט הך וספיקא וס"ל דאנו למדין את זה מאם נתערבה באלף דג"כ הוי ספיקא דכל חד וחד הוי ספיקא וזה לא שייך רק ביבש אבל בלח וודאי לא מוכח דספיקא אסורה דהא שם הוא וודאי ופשיטא דדשיל"מ לא בטיל וע"ז כתב דהרשב"א הסכים לדעת הרמב"ם וזה ברור ודו"ק:

כלי שנאס' בבליעת איסו' כו', המהרש"ל נתן טעם שאין התירו בא ממילא מכח זמן לכן לא חשיב דשיל"מ והש"ך תמה עליו דהא נדרים ג"כ אין תלוי בזמן ומ"מ הוי דשיל"מ ותירץ בפלתי כיון דנדרים מצוה למיתשל עלייהו והוי כמאן דשאיל כבר ולכן הוא דשיל"מ משא"כ בשא' דברים ונכון הוא ולפ"ז ניחא ג"כ הא דאמרינן בתרומה מאי מצוה איכא לאתשולי עלה וקשה הא כל הטעם של דבר שיש לו מתירין הוא דעד שתאכלנו באיסו' תאכלנו בהית' וגם בתרומה שייך טעם זה אלא וודאי דבאמת לא הוי דשיל"מ הואיל ותלוי בזמן זולת סיבת היות המצוה שיושאל עליו וכן משמע הלשון שאני קונמות הואיל ואפש' למיתשל עלייהו הוי כדשיל"מ משמע דבאמת לא הוי דשיל"מ מחמת שלא יתחייב היתרו בהכרח רק כיון דמצוה לשאול עליו ומן הראוי שיושאל עליו החמירו חכמים עליו כדי שישאל עליו ולא יקיימו ובזה יש מקום ליישב דברי הרמב"ם שכ' יראה לי דשיל"מ כאינו מינו בטיל והיא משנה שלמה וכבר דברתי לעיל בזה ולפ"ז ניחא דמשם ליכא דיוקא דהא כל הטעם הוא משום דרבי נתן דסבר כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאלו כו' ולכן אי ממתני' הוי אמינא דהאי תנא לא ס"ל דרשה דר"נ ולכן אפילו במינו בטיל באמת כיון דאין מצוה למיתשיל עליה ואפי' מלבד דעת מהרש"ל מבוא' להדיא בש"ס דתרומה לא הוי דשיל"מ מהאי טעמא ולכן תלה הדבר בסברתו:

אמנם הרשב"א בתה"א דף קכ"ט נתן טעם אחר והוא כדעת המחבר כאן שצריך להוציא עליו הוצאות להגעילו והוציא כן מן הש"ס דב"ק דף נ"ג דאמרינן התם מעשר שני בטל ברובא ובאיזה מ"ש אמרו במעשר שני שאין בו ש"פ ושנכנס לירושלים ויצא ופריך אהך דנכנס לירושלים ויצא להדר ולעיילה ואהך דאין בו ש"פ לא פריך הכי אלא וודאי דלא הוי דשיל"מ כיון שצריך להוציא הוצאות בעלותו לירושלים אך מהך דנכנס מירושלים ויצא משמע אפי' לא יצא רק פסיעה אחת ופריך שפי' זו כוונת הרשב"א שם אף שדבריו סתומים וכ"כ התוס' בב"מ שם ובלא"ה אין מתיישב כלל לפי הש"ס בב"מ ע"ש:

והנה בפלתי הקשה דמאי קושיא דילמא אסיק אדעתיה דנפלו מחיצות רק דקא קשיא ליה קושיא שנייה דהא מחיצה לקלוט דרבנן ולא אסיק דלא פליג רבנן ולכן לא קשה דנהדר וניעיילו דמחיצה לאכול דאורייתא ובפדי' אי אפש' דהא אין בו ש"פ ולא מצי פריק ליה כדמסיק בש"ס אבל אסיפא דמיירי בדאית בו ש"פ דבר פדי' הוא וקפריך שפיר דניפרקיהו ואף דפריך וניהדר וניעיילו י"ל דודאי ידע מזה רק זאת היה עיקר קושייתו דנפרקי' כמין דעת רש"י באמת דמיירי בנטמא אף דאכתי לא הוי ידעינן מלטמא כן הוא כוונת קושייתו:

ונראה דהנה התם מסקינן על רישא דאין בו ש"פ דאי אפש' בפדי' כלל כדשקיל וטרי התם דלא משכחת לה אופן המועיל בפדי' ולכן פריך מסיפא דנכנס לירושלים דע"כ מיירי ביש בו ש"פ דאי אין בו ש"פ למה לי דנכנס לירושלים אפי' לא נכנס נמי דהא פחות מש"פ אי אפש' לפדות ולכן פריך התם ונפרקי' ולא מוקי בפחות מש"פ וע"כ דמיירי בפרוטה דאפש' בפדי' וא"כ התם דמסקינן דמיירי בנפלו מחיצות ופריך דלקלוט לא הוי רק דרבנן ומשני דלא פליג ואפי' ליתנייהו מחיצות אי אפש' בפדי' ורישא דפחות משוה פרוטה וסיפא מיירי מפרוטה ויותר דתרתי נינהו והוי כמו או בפחות מש"פ או אפי' בפרוטה ובנכנס מירושלים ויצא דשם איכא לאוקמה אפי' בפרוטה ע"ש בש"ס וזה ברור ופשיטא וא"כ קשה למסקנא דכבר ידעינן מלא פליג רבנן ולמה ליה הך בבא דפחות מש"פ דאפי' יש בו ש"פ נמי וכבר נשמע מסיפא דנכנס לירושלים ויצא ואכתי לא הוי ידעינן דחדא קתני דלפ"ז לק"מ אחזקיה כדמשני באמת בש"ס כמבואר שם וא"כ קשה נהדר וניעיילו דל"ל דנפלו מחיצות דאפילו יש בו ש"פ ג"כ לא הוי דשיל"מ אלא וודאי דלא מיירי מזה כלל וצריך לומר דלא אפש' כדחזקיה מטעם שכתב שם בש"ס וא"כ קשה דניהדר וניעילו וזה ברור:

אמנם מהרי"ל בתשובה סי' קצ"ד דייק דבהפסד מועט כגון הגעלה חשוב שפיר דשיל"מ ודייק לי' מדברי התוס' שם בב"מ שכתבו שם וז"ל אריא לא מצי לאקשויי הכי באין

בו ש"פ די"ל דמיירי שהוא רחוק מירושלים הרבה מקרי אין לו מתירין אבל כאן דקתני שנכנס לירושלים ויצא אפי' רגל אחת משמע וכיון דכתבו דמיירי ברחוק הרבה משמע דבעינן דווקא שיהי' הפסד גדול ופשט דברי התוס' אלו משמע דבפחות מש"פ ולא יצא רק פסיעה אחת הוי שפיר דשיל"מ כיון דאין לו טורח בזה והמהרי"ל לא פירש כן רק דבפחות מש"פ אפי' פסיעה אחת חשוב טורח והוצאה וקשה טובא דלפ"ז למה ליה למימר דמיירי רחוק מירושלים הרבה אפי' אינו רק פסיעה אחת חשוב ג"כ טורח והוצאה ותירץ בפלתי דלעיל פריך דלעבד כחזקיה ומשני דלא פריק ופריך וניתני מעשר דאית ליה ונצרפינהו כו' ומוכח מזה דלא מסתבר למימר דלא הי' לו וגם עתה אין לו וא"כ קשה הא גוף המעשר ששוה יותר מפרוטה יש לו מתירין בהעלאה וא"כ בלא"ה מוכרח להוצאה מרובה יקשה נעייל גם להאי אלא דלפ"ז הקשה למה להו לאסוקי דאיירי באינו רק פסיעה אחת אפי' אם הוא רחוק יותר כיון דגוף המעשר שוה יותר ונראה דהתוס' לא כתבו רק דמנ"ל מלשון ויצא דמיירי בקרוב לירושלים אלא וודאי דלשון ויצא משמע אפי' פסיעה אחת ומ"מ אי אפש' לכוון דברים אילו בתוס' דמ"מ קשה ל"ל למימר דרחוק הרבה אפי' אינו רחוק ומה שתירץ דכיון דיש לו עוד מעשר אינו מוכרח דהא המעשר האחר אפש' לפדותו דיש בו ש"פ וא"כ אינו מוכרח שיבוא לירושלים ולא הוי דשיל"מ ועוד קשה ליה לדברי מהרי"ל דהא התם במסקנא אמרינן דחדא קתני מ"ש שאין בו ש"פ שנכנס לירושלים ויצא ופריך ניהדר וניעיילה ולדברי מהרי"ל קשה מאי קושיא הא כיון שאין המעשר ש"פ הוי טורח והוצאה דאפי' פסיעה אחת חשוב טורח ואפי' לדברי הפלתי דסבר כיון דיכול להעלות שאר מעשר הוי דשיל"מ מ"מ הא התם י"ל דכבר פריק ולית ליה מעשר דהא אכתי לא הוי ידעינן מפדי' דהכי פריך התם וניעיילה דנפול מחיצות וניפרקיה ע"כ הרי דלא הקשה רק מפדי' לבד ולכן דברי מהרי"ל צ"ע ומנ"ל הא מדעת התוס' דפשטא משמע דאפי' אין בו ש"פ מ"מ צריך שיהי' רחוק מירושלים ומדברי רש"י נראה דאפי' יש לו טורח מ"מ הוי דשיל"מ מדהוכרח לתרץ קושי' התוס' דמיירי בנטמא (ואי אפש' לצרפו עם אחר דאסור בפדי') ולא שני כתירוץ התוס' ובספר פ"י הקשה לרש"י מאי פריך לעיל דליתני מעשר דאית ליה ונצרפי' דילמא מיירי בירושלים דאין פודין מ"ש שם ואי אפש' לצרפו עם אחר דאסו' בפדי' וגם לאכלו בפדי' א"א שאין בו ש"פ ולק"מ דהא מדקתני סיפא דנכנס לירושלים ויצא ולהאי ס"ד הוי סבר דתרי בבא נינהו או בפחות משוה פרוטה או דנכנס ויצא דלמסקנא בלא"ה לק"מ על חזקי' כדשני ר' הונא בר"י באמת וכיון דנקט בסיפא נכנס לירושלים ואי גם רישא מיירי לירושלים

למה ליה למינקט בסיפא הך דנכנס לירושלים וברישא הו"ל למינקט כיון דגם רישא מיירי בהכי אלא וודאי דרישא לא מיירי כלל בנכנס ברישא ודו"ק:

וגם מה שהקשה אהא דפריך וניתני מעשר דאית ליה דמאי ענין קושי' זו לדחזקי' י"ל ג"כ דהא דקשה מאי קושיא דילמא לית ליה וצ"ל דלא מסתבר למימר דאין לו ולא היה מעולם ואטו גברא ערטלאי אתי לאשמעינן אבל לפי מאי דשני דלא מצי למיעבד כדחזקי' דלא פריק וא"כ מסתמא יש לו עתה וא"ש:

ונראה שגם הרשב"א מודה לדברי התוס' דפסיעה אחת לא חשוב טורח והוצאה דהא התם פריך דניעיילי' אלמא דהוי דשיל"מ בהעלאה אלא וודאי שגם הרשב"א ז"ל מודה לדברי התוס' ומ"מ הגעלה דחשיב הפסד בזה לא אמרינן דהוי דשיל"מ והא דלא פריך אפחות מש"פ דשם לא נזכר ויצא וי"ל שרחוק מירושלים באופן שיש לו טורח הוצאה ואפש' שגם התוס' מודו לרשב"א דהא דכתבו רחוק הרבה הוא באופן שיש לו הוצאה דאם אינו רחוק רק מעט לא הוי הפסד כלל ודלא כמהרי"ל ובפלתי טוען על מהרי"ל דאף לפי דעתו דבאין בו ש"פ אף טורח מועט חשוב טורח הא גם בכלי שהבלוע אינו ש"פ וכל הטירחא חשוב טירחא מרובה ולק"מ דהא אם אנו באין לדין על הבלוע אינו ראוי שנחשבו בכלל דשיל"מ אף בלא טורח כי הבלוע באמת אין לו מתירין וע"כ דעת רשב"א שכיון שאנו באין לדין על גוף הכלי לא נשגיח בהבלוע רק בגוף הכלי ובגוף הכלי יש בו ש"פ ולכן לא הוי רק טעם מועט ודברי מהרי"ל מובררים לפי שיטתי':

אלא באמת לא הבנתי דלפ"ז אם נחשוב את זה שאפש' להפסיד האיסו' כדשיל"מ קשה לדעת הפוסקים דגם חתיכה עצמה חוזרת להיתרה כדעת הטור לקמן סי' ק"ו והמחבר לעיל סי' צ"ב וכן נראה דעת רש"י ותוס' רק דלא מבטלין איסו' לכתחילה ולכן אסו' לסוחטו לכתחילה וע"כ לא משכחת לה איסו' הבטל כלל דאפי' אם יש ס' ויות' לא יתבטל כיון שאפש' להסיר האיסו' ממנו לא וכל זה מיירי ביש הפסד לסוחטו ויות' אני תמה על הרא"ה בב"ה דכתב שכיון שאפש' להוציא האיסו' ע"י הגעלה הוי כאיסו' ניכר ואינו בטיל דהא הרא"ה גופי' סוב' דאפש' לסחוט האיסו' בחתיכה ובאמת הרשב"א תמה דמצינו הגעלה לאוכלים ופוסקים אילו סוברים דמ"מ אסו' שאין מבטלין איסו' לכתחילה וא"כ קשה האיך אפש' שיתבטל הא אפש' לסחוט האיסו' ולהסירו דביש בו ששים לא שייך אין מבטלין איסו' דהא השתא אנו מתירין אותו רק להחמי' נאמ' עד שתאכלנו באיסו' אכלו בהית' כמו בכלי:

גם במ"ש הרא"ה שם דשמא מיתרמי דיהיב ביה היתיר' ואתי לידי טעמא דאיסורא דברים אלו מתמיהין מן המתמיהין דלפ"ז מה שהוא בלוע בכלי יהיה גרוע מחתיכה נבילה

עצמו וחתיכת שנתערבה נהפך האיסור להית' לגמרי ואפי' האיסו' גופי' מות' ליה לאכלו וכ"ש טעמא לבד והרשב"א לא אתי עליה רק מטעם דשיל"מ דלא בטיל ברובא ושוב ראיתי שגם הרשב"א במ"ה השיג בזה וגם ברשב"א גופיה יש להבין דבחתיכה שנתערבה בין שני חתיכות אנו מתירין לאכול השלשה חתיכות ואם אח"כ נתערבו ונתבשלו כל אחד בכולו הי' כל אחד דבר שיל"מ דהא אם אנו מצריכים להגעילם יפסיד כל ההיתר עם האיסו' וכי יהיה נקרא דשיל"מ וכאן האיך נאמר שיהיה דבר שיל"מ שיזרוק האיסו' עם ההיתר וצ"ל דכאן שאף הבלוע חשובה בעיניו ואין חפצו כי אם להשיג היתר והבלוע כאין חשוב נגדו ולכן אין אנו דנין רק על הכלי ואין לו נפקותא כלל בההיתר הנפסד ובכלי אז אומרין עליו עד שישתמש בו באיסו' ישתמש בו בהיתר כמ"ש:

איברא דלפי זה איכא טעמא אחרינא דלא לחשב דשיל"מ מחמת שאפש' להגעיל דהא כלי זה בלא"ה בטל ברובא בין מדאוריית' ובין מדרבנן ולא אתינן למיסרי' רק משום דחשיב דשיל"מ וזה שייך דווקא באם הותר לגמרי ולית כאן איסורא כלל אבל כאן אף אם יגעילנה מ"מ לכי פלט הדר בלע מן האיסור כמו שכתבו הפוסקים גבי הגעלה ולכן צריך להגעיל ביורה שיש ס' נגד הכלי וא"כ עכ"פ משהו בולע ולא הוי מות' לגמרי דע"כ צריך לומ' שגם המשהו בטל ומה שכתוב ביטול המשהו מביטול כל הכלי כיון דכי היכא דשורת הדין שגוף הכלי יתבטל ברוב בין מן התורה ובין מדרבנן רק שאנו אומרים דלא אמרו חכמים דבטל ברוב בכה"ג דאפש' לאכלו בהית' ובכלי אף אם יגעילו צריך לביטול הרוב דביטול משהו וביטול חד בתרי שוים הם בכל ענין והמבין יבין שאין לחלק ביניהם כלל ודברים ברורים הם ולכן נ"ל שאף מי שיחלוק על דין זה בכלי ואף אי לא ס"ל דטעמא משום הפסד כהרשב"א מ"מ איכא למימר דמודה להא מטעם דכתיבנא ולכן לא מקרי דשיל"מ בהגעלה מהני טעמא דכתיבנא ואף רש"י דס"ל תי' התוס' מ"מ יש לומ' דמודה בכלי שנראה ברור דלא הוי דבר שיל"מ ובפרט שאפש' להסכים כולם לסברת הרשב"א זולת דעת רש"י שאינו נראה כן מ"מ אפש' שגם רש"י מסכים בעיקר הדין מהני טעמא דכתיבנא ומדברי הר"ש ג"כ אינו הכרח די"ל דמיירי בקרוב לירושלים באופן שאין לו הפסד זולת הטורח מעט וגם הרשב"א גופיה אפש' שמודה באין לו הפסד כלל ויכול להעלותו וגם י"ל כדעת מהרש"ל דכיון שאינו בא ממילא דמהכ"ת יהי' גרע מתרומה דכיון דלאו מצוה למיתשיל עליה לא הוי דשיל"מ וכאן מאי מצוה איכא משא"כ במ"ש והקדש דמצוה להעלותו או לפדותו וכן נדרים ומדברי הרמב"ם אין הכרח לפי מה שכתב הפר"ח אף שהרע"ב כ"כ והעיקר כמ"ש בפלתי ואין להקשות למה לא מוקי כפשוטיה בחוץ לירושלים אלא וודאי כפר"ח דביכורים דחקו ליה דלא מסתבר דמיירי

בכהן כמ"ש הר"ש עיין ברמב"ם פ"ד מביכורים הלכה ט"ו ותראה שכתב שם ולא מוכח מידי וגם הר"ש הזכיר פי' זה עיי"ש:

איברא דהרב הש"ך כ' טעם יותר נראה נכון לכאורה שכיון שלמחר מותר דמ"ש דהוי נט"ל ויש לו היתי' פשוט מבלי שום הוצאה וטורח כלל ואפש' לומר דכיון דלמחר נט"ל הוי כמו מאכל מתקלקל ולא הוי דשיל"מ ומ"מ לא נהירא הך טעמא דהא מעשים בכל יום דמבשלין בקדירה שאינה בת יומא ולא משגיחינן בקילקול המאכל והעיקר הטעם הוא באינו ב"י כיון שאינו נהנה מהאיסור ומה שמשבח בטעמן אינו כי אדרבה פוגמו כמו שכתב רשב"א בת"ה ולכן אין טעם זה מספיק:

איברא דבלא"ה נמי לא קשה מידי דכיון דלמחר עכ"פ אסו' מדרבנן לא הוי דשיל"מ דלא הותר לגמרי ואף שבפלתי כתב דגם דעת הרמב"ם כן ליתה וכמש"ל והסברא אינה מסכמת לזה דהא כל הטעם דדשיל"מ משום שאמרו חכמים עד שתאכלנו באיסו' תאכלנו בהיתר והאיך נחמיר עליה מטעם זה כיון דאי אפשר לאכלו בהיתר ואם כוונת הש"ך דלמחר נתיר לו באמת רק שהיום אנו אומרין עד שתאכלנו באיסור תורה תאכלנו באיסור דרבנן דהוי כהיתר מן התורה מ"מ כיון שהכלי עצמו אם היה ניכר לא היה מותר למחר דמ"מ אסור מדרבנן לא הוי דשיל"מ והוי כמו חמץ בפסח שכיון שאילו הי' החמץ עצמו נשאר עד אחר הפסח מ"מ היה חוזר לאיסורו לשנה הבאה הה"ד כאן נמי כן הוא שהכלי עצמו היה אסור מדרבנן למחר ולכן לא חשוב דשיל"מ וראיה ברורה לזה מהך דפ' הזהב דמשני הש"ס התם דמיירי בנפל מחיצות ופריך וניפרקי' דמחיצה לקלוט דרבנן וכי גזרו היכא דאיתנייהו למחיצות היכא דליתנייהו לא גזרו ומשני לא פליג רבנן ואם נימא היכא דיש לו היתר מן התורה חשוב דשיל"מ כיון דמן התורה שרי אף דמדרבנן אסור הדרא קושית הש"ס דיהיה דשיל"מ בפדיון דמחיצה לקלוט אינו רק דרבנן וכיון שיש לו היתר מן התורה למה בטל ברוב הא הוי כמו חמץ בפסח דאף דאסור מדרבנן מ"מ הוי דשיל"מ מן התורה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו ממ"ש ז"ל מ"ש בטל ברוב באיזה מ"ש אמרו במעשר שנכנס לירושלים ויצא ונפלו מחיצות שהרי אין שם מחיצות להחזירו ואי אפש' לפדותו מאחר שכבר נכנס ולכן לא הוי דשיל"מ הרי להדיא כמ"ש דאף שיש לו היתר מן התורה כיון דמדרבנן אסור לא הוי דשיל"מ וטעמא רבה איכא במילתא דהא החכמים לא החמירו עליו שכיון שאפש' לאכלו בהיתר גמור ול"ל לאכול איסור יאכלו בהיתר אף שמן התורה היתר גמור הוא אף כעת אבל אם היתרו אינו רק מן התורה מאי נפקא מינה אם נתיר לו איסור זה שהוא דרבנן כעת או למחר שיש ג"כ איסור דרבנן ומ"ש תרתי דרבנן או האידנא דלא הוי רק חד דרבנן וזה ברור:

אמנם הרב בעל פ"ח כ' לאסור בכלי של חלב שנתערב בכלי בשר באופן שאינו מין אחר וטעמו משום דכיון דאפשר להכיר האיסור למיטעמי' לקפילא ארמאה ולאיסור הניכר א מהני הביטול ובפלתי השיגו דזה לא הוי איסור הניכר דאטו פעם א' יצא כל הבלוע הלא הבלוע יוצא לאט לאט והגע עצמך אם נבשל בקדירה של נבילה ומטעמינן לקפילא ויאמר לית ביה טעמא וכי יהי' מותר לבשל באותו כלי על סמך זה אילו דבריו ז"ל ויפה כתב אלא דמ"מ יש להחמיר כל זמן שהכלי בן יומו דשמא אם יבשל בו מעט לערך כל הכלי יהי' האיסו' ניכר ונרגש דהא לפעמים האיסור נרגש דמה"ט בעינן ס' נגד כל הכלי וניהו דהוי ספיקא מ"מ ספיקא דאורייתא לחומרא ושמא איכא לברורי וצריך לברר דאם יברר יהי' איסו' תורה אבל לאחר מע"ל כיון דמן התורה שרי' ברור דמותר ולא מטרחינן ליה לברורי כלל וראיה לזה מדלעיל גבי בשר עוף בחלב דכתב הש"ך ושאר אחרונים דבנשפך אזלינן להקל אף שאפש' לברר ע"י קפילא ונט"ל קיל טפי דהתבשיל מותר ובשר עוף בחלב צריך ס' ועוד יאמר הפ"ח האיך יעשה זה והאיך יברר דאם יתן בו היתר באמת אף לדידי' שרי דהא התבשיל מותר בכל נותן טעם לפגם ולא שייך כאן לקנסו דהאי גברא לתקוני מכוון ולהסיר האיסור מן הכלי ואף אם יטעימנו לקפילא ויאמר שזאת הוא הכלי של איסור מ"מ מותר הוא ומהכ"ת נקנסו ומה יעשה העלוב הזה וכאשר בא לשאול לפנינו היינו מצווין אותו שיבשל בו היתר ואח"כ נקנסו ולכן מתירין לו לבשל ואם ירגש טעם האיסור ויתברר לו שזה כלי האיסור דפשיטא דאסור לו וכל זמן שלא ירגיש טעמו פשיטא שמתירין ומאי נ"מ אם אחר יטעימו או הוא:

כללא דמלתא דנקטינן מהני שמעתתא למילי מעליותא דכתיבנא שאם כלי איסור נתערב באחרים אינו ראוי שנתשבהו לדבר שיש לו מתירין מטעמים המבוארים למעלה ובתנאי שיהי' הכלי שנתערב עם אחרים מין א' זולת אם הם שני מינים כגון כלי חלב שנתערב בכלי בשר וכיוצא אז יש חילוק אם הוא ב"י אסור להשתמש בו כ"ז שהוא בן יומא ובאם עבר עליו מע"ל אז מותר בכל ענין להשתמש בו כ"ז שלא יורגש האיסור אבל אם האיסו' נרגש תבשיל זה מותר כדין כל המבשל בכלי שאינו ב"י ומכאן והלאה אסו' להשתמש בו אבל בחלוקה הראשונה שהכלי הוא מין במינו אפי' אם ב"י מותר להשתמש בו אפי' בו ביום וכן עיקר:

אבל טעמו בטל, הש"ך השיג על זה מן הש"ס והפוסקים ויפה השיג דמן הפוסקים שהביא מוכח דלא כוותיה אמנם צריך ישוב דלא תקשי ליה מן הש"ס דהך מילתא הוא מהגהת מהרי"ח בשם רבינו תם והקשה הפלתי מהך דפ' הזהב דפריך אהך דמ"ש בטל ברובא הא הו"ל דשיל"מ וקשה לוקמה בנימוח האיסור וזה אינו קושיא די"ל דסובר

כרשב"א דקיי"ל כוותיה דדייק מהך דמ"ש בטיל ברובא דחד בתרי בטיל דאל"כ לא שייך למיתני בטל ברובא נגד שיעור קטן דשיעור גדול נגד שיעור קטן לא שייך רובא כיון שזה צריך עכ"פ שיעור וא"כ אי מיירי בלח צריך ס' עכ"פ ולא שייך ביטול ברובא וגם בפלתי כתב בסוף דבריו קצת כעין זה אלא שתלה הדבר דמהרי"ח סבר כרש"י ולפמ"ש ניחא בלא"ה ואין להקשות למה קאמר במ"ש שאין בו ש"פ ולא קאמר בנימוח די"ל דבעי לאשכוחי לבטל ברוב לבד או דרבותא קמ"ל כדמשני התם למסקנא מיהו בלא"ה נמי לק"מ משם דהא התם נקט במעשר שאין כו ש"פ ושנכנס ואי מיירי בנימוח מאי אריא אין בו ש"פ אפי' יש בו ש"פ נמי וגם אסיפא דס"ד דמיירי ביש בו ש"פ קשה מאי ארי' נכנס ע"ש וזה ברור ואין להקשות ג"כ אהא דפריך בנדרים מתרומה דבטל בק"א הוי אי בעי מתשיל עלה והוי דשיל"מ ומאי קושיא דילמא מיירי בלח די"ל דעדיפא מיניה משמע דאף אי הוי מיירי ביבש מ"מ לא הוי דשיל"מ:

ולא נשאר קושי' זולת מה שהקשה בפלתי מהך דיבמות דשני רב אשי דחטאת הוי דשיל"מ דחזי לכהנים והתם מיירי בנימוחו דזולת זה קשה קושית הש"ס לר"ל ע"ש וקשה מאי מהני דשיל"מ הא בנימוח אפי' דשיל"מ בטל ומה שתירץ דמיירי ביבש ביבש באופן שנפרק לחתיכות קטנות אינו נראה לי כלל דא"כ קשה רישא דאמר ר"י לא תעלה מאי טעמא לא תעלה דאי מיירי בנימוחא י"ל דר"י לטעמי' דמב"מ לא בטיל ודוחק לומ' דמהרי"ש סובר כרש"י דאפילו ביבש אמ' ר"י דלפמ"ש לקמן לא יתכן דתקשי' ליה הקושיא הנ"ל ודו"ק:

ואי רישא וסיפא מחולקים קשה לשמעינן רישא אפי' בטהורה דכיון דמיירי בנימוח וגם עיקר חסר לכן זאת הקושי' בעיני קושיא גדולה וראוי לשום על לב לישבה ונראה לי בישוב קושי' זו דהנה התוס' שם הקשו דמאי פריך אריש לקיש דילמא ברייתא אתי' כרבנן דבעי דווקא דבר חשוב כששה דברים ועיין מ"ש ויש לפקפק כמ"ש לעיל סי' ק"א וניחא לי לפמ"ש הפוסקים דחהר"ל לא חשוב רק את שדרכו ובסיפא כתבו התוס' הטעם לר' יוחנן דלהכי לא בטיל בטהורה בחולין משום דהוי חהר"ל ואי אתי' כרבנן אפי' חהר"ל בטיל עמש"ל סי' ק"א כי שם מקור דברים אילו ביותר ביאור ואין להאריך ממה שנזכר כבר עיי"ש והנה זה שייך דווקא לס"ד דליכא לשנויי' הכי דתקשי סיפא אבל אי מסקינן בסיפא טעמא אחרינא י"ל דרישא אתיא כרבנן דאפי' את שדרכו בטל והא דלא אשמעינן אפי' באת שדרכו י"ל דבעי לאשמעינן סיפא דבטהורה אפי' בחתיכה לא בטיל דהו"ל דשיל"מ וא"כ י"ל דשנויי' דרב אשי אזיל דלעולם מיירי ביבש ואינו מוסב אהך דלעיל דמוקי בנימוחה ואין להקשות די"ל דאתי כרבנן ובסיפא אין הטעם

משום דהוי כל שדרכו דרבנן אפילו את שדרכו לא סברי רק הטעם משום דהוי דשיל"מ ולכן לא בטל וטעמא דר"י ברישא דאיהו תנא דליטרא קציעות ואפי' דבר שבמנין לא בטל כמ"ש התוס' שם ע"ש ובזה נמי מיושב קושי' שהקשו האיך תרומה עולה באחד ומאה די"ל דלא עולה רק בלח בלח כיון שאין איסו' בעין וכאן מיירי באיסור בעין ואינו צריך לדחוקים שפירשו שם רש"י ותוס' דמיירי בנימוחה ודברי מהרמ"א ברורים:

ומה שהקשה עוד בפלתי דברי ר"ת אהדדי דכאן כתב ר"ת דטעמו בטל ובשיטה מקובצת כתבו הטעם בשם רבינו תם דכלי אינו נקרא דשיל"מ משום טעמא דהמחבר וקשה הא טעמא בטל לר"ת בלא"ה ועמ"ש בפלתי ונכון הוא ולדידי בלא"ה ניחא דכל החילוק שיש בין יבש ביבש ללח בלח הוא משום דביבש ביבש יודע שאוכל איסור בעין מבלי שום עירוב והאיסור נפרש מן ההיתר רק שהתורה גזרה דאחרי רבים להטות דבטל ברובא וכל שיל"מ לא תקל בו משא"כ כשהאיסור אינו דבר נפרד ומעורב ואיסורא כמאן דליתא דמדומה דיש לו מתירין כיון שאינו מרגיש שום איסור וא"כ בכלי דהוי ג"כ דבר נפרד וכל אחד עומד בפני עצמו וטועם טעם האיסור בתערובת ואינו מעורב כלל ועל כל א' יש לחוש שמא זו האיסור ואילו הי' ניכר הי' אסור ולכן הוי דשיל"מ וזה ברור:

אמנם מ"ש בפלתי לחלק בין אם האיסור בעין נתערב או שהאיסור נסתלק ולא נשאר רק טעמו לבד כמ"ש הש"ך וכתב שכזה מבואר בהג"ה בשם ר"ת אינו נראה לי דשם באמת חדא גברא הוא והוא מהרי"ק ולא מסתבר לומר דשני הגהות של מהרי"ח חולקין דזה דוחק והי' לו להזכיר שם דברי ר"ת אלא וודאי דשניהם לדבר אחד נתכוונו וכן משמע לשון הגהות אשר"י שם דווקא היכא שמשהו של איסו' איתי בעינא אבל אם אין רק טעמו בטל הרי להדיא דבעינן שהמשהו יהי' בעין ובזולת זה לא קשיא לי דהא הרשב"א הביא בשה ר"ת תירץ אהא דאמרינן בבטל הטעם כהיתרו כך איסורו ולא אמר משום דיש לו מתירין וקשה מאי קושיא הא האי טעמא שייך אפי' בלח ודשיל"מ לא שייך רק בבעין ואמת שהתוס' בעבודת גלולים לא כתבו תי' זה בשם ר"ת רק דלפי מה שפי' ר"ת דדשיל"מ לא בטל רק באין לו הפסד ע"ש ואפש' שגם הרשב"א לא הביא רק דברי ר"ת לענין זה ע"ש ודו"ק:

והנה הטור כתב בסי' זה על ביצה שנתנו בתבשיל לר"ת דס"ל במינו דווקא אבל באינו מינו טעמו בטיל בס' וא"כ מתבטל בס' ובא"ח סי' תקי"ג כתב על הנ"ל ולפי שפיר"ת דהא דדשיל"מ לא בטל דווקא כשהוא בעין אבל טעמו בטל בס' והדברים סותרים זה את זה:

ונראה דהטור ס"ל לשיטת ר"ת דאינו מינו בטיל כיון שבטל טעם האיסור כמ"ש הר"ן והוי כמאן דליתא ולא שייך עד שתאכלנו כיון שכבר כלה ואבד והלך ו אבל במינו לעולם האיסור כאשר הי' כן יהי' וכה יקום לעולם ולא יתכן ביטולו זולת מפאת גזירת הכתוב דאחרי רבים להטות ונהפך האיסו' ברוב אבל בדשיל"מ לא נשגח בביטול האיסור ד"ת וראוי להמתין שיותר לגמרי כיון שאף עתה טעם האיסור כמו שהי' אדרבה הוא מחזיקו אבל באינו מינו כיון שכבר פרח טעם האיסור הוא כמאן דליתא אמנם מתנאי זה צריך שיהי' בהכרח לח בלח דאז מאבד טעמו אבל ביבש ביבש שלעולם הוא עומד בפעולתו וטעמו נרגש תמיד בפ"ע מאי סברא יש לחלק בין יבש ללח דכיון דבמינו לא בטיל משום שהאיסור לא נתערב ולא נתבטל לגמרי והה"ד נמי באינו מינו כאן שהוא עומד בפני עצמו וא"כ בא"ח דלא מיירי מביטולי האיסורים רק מה שצריך לענין יום טוב וכתב שם אביצה ההוא שבטל בס' דטעמו בטל בס' דדוקא כשהוא בעין כיון דשם מיירי באינו מינו ובכזה צריך בהכרח שיהי' בעין ובזולת היותו בעין הי' טעמו בטל אחר שכבר כלה וחלף והלך לו וכאן ביורה דעה דמיירי בדין ביטול האסורין ביאר ביותר ביאור עיקר כוונת ר"ת כאמרו לפי שפיר"ת דבאמת טעמו בטל בס' ואתא לאפוקי במינו כה"ג לא הוי בטל מחמת שמחזיקו כמש"ל ותרתי בעינן שיהי' אינו מינו וגם רק טעמו ושניהם עולים בכונה אחת:

ובזה אמצא מקום ישוב לשיטת רש"י ז"ל דסב' דאפי' ביבש ביבש למ"ד מב"מ לא בטל נמי לא בטיל ואין חילוק בין יבש ללח ומריקה ושטיפה קא קשיא ליה דהא דבפ' הזהב הנ"ל פריך וניפרקי' ומשני בלוקח בכסף מעשר ור"י הוא דאמר יקבר וקשה הא ר"י ס"ל מב"מ לא בטיל בטיפת חלב וביבמות פ' הערל וקשה האיך משכחת להאי במב"מ די"ל מהכא דשיל"מ מ"מ לא בטל מחמת מינו ואי במין באינו מינו קשה ל"ל טעמא דלוקח בכסף מעשר תיפוק ליה כפשטי' דדשיל"מ בטל באינו מינו וצ"ע אבל לפ"ז יתיישב שפיר דהתם מיירי ביבש דבלח לא בטיל ברובא רק בעינן ס' ואף שכתב רשב"א בתה"א דנראה מדברי רש"י ז"ל דאף יבש ביבש צריך ס' מ"מ איכא לאוקמה בכה"ג ובמין בשאינו מינו ורש"י לשיטתיה אזיל דבמין בשאינו מינו נמי בעינן בתרומה ק"א וא"כ מוקי לה שפיר כר' יהודה והכי קאמר דתרומה וביכורים עולים כ"א אפי' באינו מינו צריך אחד ומאה כדעת רש"י אבל מ"ש באינו מינו בטל בס' אפי' ביבש וקשה דהא הו"ל דשיל"מ ומשני דכר"י הוא דאמר יקבר ומין במינו לא שייך כאן רק משום דשיל"מ דאפי' באינו מינו ביבש שייך ולזה קאמר דר"י הוא ואתי שפיר ודו"ק:

ולפי הנ"ל גם מדברי הטור לא מוכח מידי ולכן נראה דאפי' טעמו אינו בטיל וכן משמע מהירושלמי דנדרים והביאו הרא"ש והרי"ף דמוקי למתני' במין באינו מינו ול"ל לאוקמה באינו מינו ולא מוקי כפשטי' בטעמו לבד אלא וודאי משמע דלא כמהרי"ח בשם ר"ת וכיון דרוב פוסקים חולקים עליו לא קיי"ל כוותי':

דהוי דשיל"מ הואיל ומותרת לצלי זה דעת הרי"ף פרק ג"ה דפת שאפאה עם הצלי דלהכי אסור למיכל בכותחא דהוי דשיל"מ אף דלא נאסר לזה מעולם מ"מ הוי דשיל"מ כיון שאפשר לאכלו בהיתר וה"מ דין זה אינו מוסכם לגמרי לדעת הרי"ף דהא טעמו של רמ"א דכתב דאיסור בלוע לא הוי דשיל"מ משום דחתיכה זו נאסרת מחמת דם ושאר החתיכות אינו נקרין ע"ש דם ולדעת הרי"ף אפי' הוא אינו מינו ממש כמ"ש שם בפת שאפאה עם הצלי דהוי אינו מינו גמור ומ"מ הוי דשיל"מ וק"ק על רמ"א שאם בא לחוש לדעת הרי"ף אחר שמשם בא מקורו ואם בא לחוש אליו בזה דהוי דשיל"מ כזו התם בפת ראוי' לחוש ג"כ אף אם הוא אינו מינו והנה באמת רוב הפוסקים חולקים על הרי"ף בזה דאפי' באינו מינו יהי' דשיל"מ מן המשנה דנדרים ושאר מקומות זולתי הר"ן שהחזיק דעת הרי"ף ז"ל והאריך וכלל דבריו הם כי מה שחכמים חולקים עם ר"י במין במינו הוא מפני דרבנן סברי שאינו ראוי ליולך אחר דמיונם בעצם רק אחר דמיונם באיסור והיתר אבל אם הם שוים גם חכמים מודים שאינן מתבטלין ולכן עולים לא בטילי כיון שהם שוים בדמיונם ואינם חלוקים באיסור והיתר ושניהם כשרים לזריקה לכן אין להם ביטול ולכן בדשיל"מ כיון שיש נו היתר וקרוב דמיונו להיתר אין ראוי שיבוטל כיון שעתיד להיות מותר כמוהו רק כיון שכעת אין דמיונם שוה לכן בעינן שיושוו במין במינו והחילוק שיש בין האיסור וההיתר משלים המין אחר שהיא שוה אבל באינו מינו כיון שכעת הם חולקים בדמיון האיסור וההיתר ואין דבר המשלימם ולכן ביטול ראוי משא"כ באם הם שוים לגמרי בהיתר ואף עכשיו הם מותרים ואין דבר המפליגם אין בטל כלל כמו עולין ולכן צדקו דברי הרי"ף ז"ל בפת שאפאו עם הצלי כיון שיש לו היתר כעת שפיר לא בטיל אילו הם כלל דבריו ז"ל והנה לפי דעתו ראויה שהי' דין דבר שיש לו מתירין דבר תורה אחר שדימה אותו לעולים וכהיות דין עולים מן התורה ג"כ דין דשיל"מ ובזה יש ליישב קושי' התוס' שהקשו במנחות דל"ל קרא דעולין לא בטילי ת"ל בלא"ה מצוה אין מבטלות זו את זו ולפ"ז ניחא דקיי"ל דהפסוק קאי לאשמעינן שדבר המותר אי אפשי' שיבטל דבר המותר כמוהו וא"כ גם דשיל"מ לא בטיל כיון שאינו חלוק ממנו בדמיון אפי' היכא דלא שייך מצות אין מבטלות זו את זו וא"ש ודו"ק:

אמנם דרך זה נפלא ממני דודאי הך דדשיל"מ וודאי אינו רק מדרבנן כמבואר בפ' הזהב דפריך וליתי מעשר דאית ליה וניצרפינהו ומשני דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי והטעם כמו שפרש"י ז"ל דמן התורה בטל ברוב ולפי דבריו ז"ל ראוי שיהי' מדין תורה ואם יאמר שזה דווקא ביבש דבטל מן התורה ברוב אבל בעולין מיירי בלח בלח כמ"ש התוס' לר"י במין במינו דדוקא בלח בלח שנבלל האיסור בכל ההיתר אבל ביבש לא א"כ קשה מנ"ל דביבש ביבש לא יהיה בטל הא עולין לא הי' רק לח בלח והאיסור נבלל דוודאי לא שמעינן מרבנן טפי מלר"י במין במינו ומדר"י נשמע לרבנן כי היכא לר"י דסבר שעיקר שנלך אחר הדמיון בעצם ומ"מ ס"ל דביבש בטל ה"נ נשמע לרבנן בדבר שהיתרו קרוב ולא מוכח רק במין במינו בלח אבל לא ביבש ואם יאמר דאפילו ביבש שייך דין עולין ואין חילוק פשיטא דקשיא ליה מפ' הזהב דמשמע דדשיל"מ אינו רק דרבנן וע"כ שגם הר"ן ז"ל מודה דביבש בטל ד"ת א"כ מנ"ל שלא יתבטל מדרבנן דאיהו לא יליף לה רק מעולין ובלא"ה נמי הא דעת כל הפוסקים דביבש ביבש מין במינו נמי בטיל דמשם לא ילפינן רק לח בלח והה"ד דשיל"מ נמי לא מוכח רק בלח בלח לכן לא נתחוורו דבריו בזה כלל לפענ"ד ואמנם נראה לפענ"ד ליישב דברי הרי"ף באופן אחר בדרך שיסכים לדעת המחבר לעיל סי' ס"ט סעיף י"ד דבשר ששהא ג' ימים בלי מליחה בטל ברוב אף שמותרת לצלי דמה שהקשו עליו הפוסקים דהא דין דשיל"מ אינו רק במינו כמבואר בירושלמי נרא' דס"ל להרי"ף ג"כ הטעם בהבדל שבין מין לאינו מינו היינו משום שבמינו לא חלף והלך טעם האיסור אדרבא הוא מחזיקו כמ"ש הר"ן גופי' והנה לעיל כ' רמ"א בסעיף א' דאם ליבנו בו מאכל לא בטיל אף דחזותא לית ביה מששא וגם לא שייך רק באיסורי הנאה כמ"ש הפר"ח ופ"ת מ"מ כיון שאינו בטל לגמרי אמרינן ביה עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר וצריך דווקא שיבוטל לגמרי והנה התם בפת הטעם הוא משום ריחא ואע"ג דריחא לאו מילתא מ"מ כיון שהריח נאכל הוי כמשהו כמ"ש הפר"ח לקמן סי' ק"ח עיי"ש וא"כ אי אפש' שיהי' בטל לגמרי כיון שעיקר הטעם משום הריח וריח אינו מתבטל לעולם ודברי הרי"ף ברורים ובאמת בזה יש ליישב ג"כ מה שהקשו המפרשים שם גבי מלח ומים דאמ' ר' אשי דלא בטל לגבי עיסה משום דהוי דשיל"מ ולפי זה ניחא דאין הבדל בין מינו לאינו מינו זולתי ביטול הטעם אשר מבוטל באינו מינו משא"כ במינו וזה שייך ביש כאן ס' אבל באין כאן ס' כיון שהטעם נרגש מאי סברא לחלק בין מינו לאינו מינו דכאן ג"כ נרגש הטעם ואינו נעקר שם האיסור ולכן אפי' באינו מינו לא בטיל ולא ידעתי במה נתחבטו גדולי הראשונים כי לפענ"ד פשוט כמה שכתבתי ודברים ברורים הם:

ומעתה י"ל שגם הרי"ף מודה לחלוקה זאת דבאינו מינו בטל אפי' בדבר שיל"מ כמבואר ממתני' דנדרים והדחוקים ללא צורך דהדבר ברור כדכתיבנא ונמצאו דברי המחבר לעיל סי' ס"ט ברורים דכיון ששם אין איסור זולתי דם הבלוע וזה הוי מין בשאינו מינו ויתכן שגם הרי"ף מודה בדין זה ודלא כפר"ח שכתב שיש לחוש לדברי הרי"ף בזה ולפי זה גם דברי הרב בהג"ה עולין כהוגן דוודאי אי הוי ק במינו הוי דשיל"מ לדעת הרי"ף כיון שאפש' לאכלו צלי אבל מטעם דלא הוי מין במינו גם הרי"ף מודה דהרי"ף לא אמר רק במין במינו אבל כאן דהוי אינו מינו ונעקר האיסור כמו לדידן שפיר בטל ברובא ועוד אפש' לומר שגם הר"ן יודה לזה כגון התם דהא הר"ן כתב גבי צלי כדעת מהרש"ל כיון שהיתרא תלוי במעשה לא מקרי דבר שיש לו מתירין וא"כ התם נמי דהאי גברא בעי לבשולי ליה ואנן ניקום וניגזור עליה למיטמיי' דווקא דהאי גברא לא ניחא ליה בהא ואפש' דאית ליה טירחא ופסידא בהא בשלמא התם דהאי פיתא חזי לי' כלו' בעינא כדקאי השתא אלא דאיהו בעי למיכליה בכותחא אמרינן ליה דליכליה בלא כותחא דגם השתא חזי אבל כאן שתלוי במעשה שיצלהו בהכרח לא הוי דבר שיל"מ שאין ההיתר בא ממילא ומכל מקום יש נפקא מינה באם כבר צלאו לפי מה שכת' המחבר שאם צלי לא יבשלנו ומ"מ גם בזה נראה להקל וגם במ"ש הרי"ף דאף שלא נאסר לזה מעולם הוי דבר שיל"מ נראה לפענ"ד להוכיח מדברי הירושלמי מוכח דלא כהרי"ף כמו שכתבתי דאף שלא נאסר לזה מעולם מכל מקום הוי דשיל"מ וז"ל הירושלמי בנדרים פרק הנודר והביאו הרא"ש בפסקיו סי' ג' ואילו נדרים מאי איתעביד להו כדשיל"מ או כדשאל"מ מסתברא כדשיל"מ התני תמן החכם עוקר הנדר מעיקרו כלומר וכיון שעוקר מעיקרו נמצא שלא נאסר מעולם ולא הוי דשיל"מ אמרי אין עוקר אלא מכאן ולהבא כלומר עיקר העיקור מכאן ולהבא שהרי הוא אסור עד עתה ואע"פ שעוקרו מעיקרו מ"מ היה אסור עד היום הלכך חשוב דבר שיל"מ עד כאן לשון הירושלמי בצירוף מה שביארו הרא"ש ז"ל הרי להדיא דהוה סלקא דעתך כיון שהחכם עוקר הנדר מעיקרו ולא נאסר מעולם הוי דבר שיל"מ ואף שאפשר בשאלה מ"מ כיון שהנדר נעקר למפרע לא הוי דבר שיל"מ ואף שתירץ לו מכל מקום לא תירץ רק כיון שהי' אסור עד עתה ועיקר העיקור מכאן ולהבא ובזולת זה לא הוי דשיל"מ כיון שלא נאסר מעולם ודלא כהרי"ף וכן משמע ברמב"ם פ"כ ממ"ש שכתב דבירושלים יאכל הכל בטהרה דהוי כדבר שיל"מ משמע דדבר שיש לו מתירין לא הוי באמת ועיין פלתי לפי מה שביארו מוכח גם כן דלא כהרי"ף וכן דעת הרבה פוסקים ממה שכתבו רובם ככולם וכן נראה עיקר:

יו"ד

סימן קג

דברים החשובים אם אינן פגומין כו' לאו למעט דברים הפגומים מעיקרא כגון שרצים וכיוצא בהן דהנהו אפי' פגומים אסורי' דהכי אסרה התורה וה"ה נמי לענין ברי' דלא בטיל וכן משמע מהירושלמי דהורה ר"י בעכברא חד לאלף ומזה הביאו הפוסקים ראי' דברי' בטילי ומבואר בש"ס לפענ"ד דעכבר מאיס ובדילי אינשי מיני' וגם הפליטה נט"ל זולתי בשכר דמספקין כמבואר לקמן סי' כ"ד ובפלתי דימה דברים אילו לחמץ בפסח כיון דהוי כמשהו מ"ש אם הוא לשבח או לפגם ולכן הקשה על דברי המחבר בא"ח סימן תמ"ז דפסק נט"ל שרי ולכן כתב דדין זה תלוי אם יבש ביבש מותר בפסח ולפענ"ד לא דמי כלל דבשלמא הכא בדברים החשובים כגון חהר"ל דמצד עצמה היא משובחת וראוי להתכבד זולתי התערובת פוגם החתיכה כמו חומץ לתוך גריסין שמצד עצמה הוא משובח רק התערובות הוא פוגם ובזה וודאי לא בטיל דכיון דאנו אוסרין אף שאין בו טעם כלל וביש ששים כנגדו דאינו נרגש טעם מ"מ אסור וא"כ ביש בו ששים מאי נ"מ אם טעמו פגום או לא וחשיבותו להיכן הלך וכן בברי' דעיקר הטעם הוא משום דהוא במשהו משום חשיבותו כפי משפטי התנאים המבוארים לעיל סי' ק' וכן פסק המחבר עצמו גבי גיד ותולעים שטעמן פגום דלא בטילי משום חשיבותן אבל גבי חמץ בפסח דעיקר הטעם הוא או משום דשם קיימ"ל כר"י או משום חומרא דחמץ דהוא בכרת ולכן צריך דווקא שיהי' כשהוא בעין משובח כחמץ גמור אבל אם הוא פגום מצד עצמו אין הטפל חמור מן העיקר וכמ"ש התוס' והרא"ש בעבודת גלולים וטעם הרשב"א דאוסר נט"ל היינו משום דסבר דהבליעה מצד עצמו ראוי לבד רק שאינו משביח תערובתו ובחמץ לא נפקא לן מידי בטעמא אבל התוס' והרא"ש סבירא יה דאפי' בעין הי' פגום וזה נ"ל ברור:

והנה הפר"ח הביא דברי הרמב"ם בפ"ח ממ"א גבי ברי' דאף שסרחה הברי' ונשתנה צורתה מ"מ הוא חייב וכתב המ"מ דשם מיירי דווקא בלא בטלה ממאכל אדם אבל אם בטלה ממאכל אדם אינו חייב כמ"ש הרמב"ם בפי"ד ממ"א עיי"ש ואמת שזה דוחק ונראה ע"פ מ"ש הרמב"ם שם בפי"ד הטעם דאינו חייב כשבטל ממאכל אדם ונתן הטעם דהוי שלא כדרך הנאתן ובגמ' דעבודת גלולים משמע דלא הוי רק מטעם דאינו ראוי לגר *) וכתב בפלתי לעיל סי' פ"ז דלא בעינן הך טעמא רק לר"ש דסבר שלא כדרך הנאתן כמ"ש מהרש"ל בשבועות אבל לדידן דקיי"ל שלא כדרך הנאה מותר א"כ עיקר הטעם הוא משום דהוי שלא כדרך הנאה ולפענד"נ דהרמב"ם ס"ל דהיינו טעמא דבאינו ראוי לאדם פטור היינו באמת משום דהוי שלא כדרך הנאתן וסבירא ליה דלדידן דקיי"ל

שלא כדרך הנאה וודאי מוקמינן לקרא אמסתבר דטעמא משום שלא כדרך הנאתן והנה המהרש"ל כתב אהך דשבועות דכתבו התוס' דפריך לר' יוחנן דמוקי לה בכולל וריש לקיש מוקי בחצי שיעור ואחצי שיעור חלה שבועה ופריך ור"י מ"ט לא אמר כריש לקיש והקשו התוס' פ"א ר"י ס"ל חצי שיעור אסור מן התורה וא"כ מושבע ועומד והדרא קושית הש"ס לדוכתא ותירצו דמצי לאוקמי שלא כדרך הנאתן והקשה מהרש"ל דלפ"ז מ"ט דר"ש דפוטר משום דכ"ש שהיה למכות ואין איסור חל על איסור ותירצו דכיון דמשהו אסור שלא כדרך הנאה נמי אסור וא"כ לדידן דברי' אפי' במשהו אסור כמ"ש הרמב"ם והוי כמו לר"ש בכל איסורין דכ"ש שהיה למכות וכיון דמשהו אסור אפי' שלא כדרך הנאה וצדקו דברי הרמב"ם דפסק אפי' בסרחה הברי' דחייב משום דברי' הוא במשהו ואפי' שלא כדרך הנאה אסור ודו"ק:

ובזה מיושב ג"כ קושי' הפלתי שהקשה דאי אמרינן בשרצים אפילו נט"ל אסור וקשה משבועות דף כ"ד דמוקמינן דמשכחת לאו הן בנבילה מיסרחת לחד תירוץ בתוס' וא"כ קשה בשרצים היכא משכחת לאו והן וסתם שרצים פוגמין כמ"ש התוס' שם עיי"ש ולפ"ז ניחא דהא כל הטעם משום דכיון דהוי כמשהו ואין הקפד אלשון אכילה וזה שייך דווקא כשהיא שלמה דאי עיקר הטעם משום החשיבות ואפילו לא הי' רק כחרדל ג"כ הי' מחייב אבל בנתרסקה הברי' דאין תורת ברי' עלי' ולא אתינן עלה רק משום טעמא דאכילת שרצים והוי כמו שאר איסורין בשיעורן בכזית וגם שלא כדרך הנאה מותר וא"כ משכחת לה הן בריסק דבעינן כזית וא"ש ודו"ק:

ובעיקר הדין שכתב הפר"ח דדברים הפגומים אפי' סרחו איסורין צ"ע דהא שרצים חידוש הוא ומדינא הוי מותר רק דהתורה גילתה דחייב ואין לך בו אלא חידושו ואפי' שרצים הפוגמים כיון שנתוסף עליהם עוד פגם אחר אפש' דאפי' בשרצים פטור ובלא"ה נמי יש לפרש דברי הרמב"ם דה"ק אפי' סרחה הברי' מעיקרא וכגון נמלה ופשפש דאסרה התורה אותן כשהן סרוחות אבל בשאר דברים שאינן פגומים רק מחמת מאיסתן אפשר דסרחו שריין לגמרי וכן משמע לשון הרמב"ם דנקט סרחה ולא נקט הסריחה דהוי משמע שמעיקרא לא סרחה ומדנקט סרחה משמע דלעולם היתה סרוחה וצ"ע:

אפי' פוגם קצת כו', ואם אינו נותן טעם לא לפגם ולא לשבח דעת השיך לאסור ודייק ליה מהירושלמי דתרומות דקאי אזית חולין שכבשן במי תרומה דאסור וזה אינו נותן טעם לא לשבח ולא לפגם ואפ"ה אסור ודחה הפלתי די"ל דהתם מיירי בליכא רובא כמבואר לקמן סוף סי' ק"ד דבעינן רובא ולי נראה ראית הש"ך נכונה דמדאמר בירושלמי הדא דתימא לא לשבח ולא לפגם אסור ואי בליכא רובא מנין לו זה הא בכה"ג הוי אסור

אפילו בנט"ל כמבואר לקמן סי' הנזכר דבעינן רובא אפי' בדבר פגום בעינן רוב אלא ודאי דמשמע ליה לירושלמי דהתם מיירי אפי' איכא רובא ואפשר שסובר דהא הזיתים בולעים מן המים ובוודאי לא בלעו כולי האי עד דלא להוי רובא מזיתים והחוש מעיד על זה וא"כ ראית הש"ך נכונה ובלא"ה נמי הא הטעם כמ"ש הרשב"א כיון דמדינא כל איסורין בטילין ברובא רק אם טעמן מושבח בעינן ס' משום טכ"ע וכשהוא פגום טעמו כמו שאינו וזה דווקא בפוגם אבל אם טעמו כמו שהי' רק שאינו משביח התערובת פשיטא דאסור:

ואם אין שם ממשו כו' עיין פלתי שרצה ליישב קושית התוס' והרא"ש שהקשו למ"ד לינת לילה פוגמת ל"ל מריקה ושטיפה בקדשים הא כשנעשה נותר הוי נט"ל ותירץ שמא יבשל במקצת כלי וליכא רובא משא"כ בשאר דברים דאינו פולט רק לעומת הבישול ודבריו תמוהין דהא דעת הרשב"א הוא כדעת המחבר דטעמו לא חשיב רוב וכן משמע ממה שהעתיק הש"ך ס"ק ה' והוא רצה ליישב בזה קושי' התוס' ואפשר שיאמר דברים אילו מסברא דנפשי' ובעיקר הדבר דטעם בעלמא חשיב רוב כתב שנראה מדברי התוס' ורא"ש בזרוע בשילה שאינן מסכימים לזה דכתבו בזרוע בשילה דאיל דלפעמים שמנונית הזרוע מונח עם קצת מהאיל חוץ לרוטב באופן דליכא רובא ולדברי רשב"א טעם בעלמא לא חשיב רוב ולפענ"ד נראה שגם התוס' אפש' שמודים בזה ולא כתבו רק דלפעמים מונח חוץ לרוטב והשומן נמלח ונבלע באיל באופן דאפי' ממשו איכא שנמוח גופו של איסור ואפי' צירו כגופו והוכרחתי לזה לפי שהרשב"א גופי' הביא פי' התוס' ולכן צ"ע כמ"ש:

פוגם ולבסוף השביח אסור פי' כשרוצה לאכלו בשבח אבל כשהוא פגום מותר לאכלו כיון דהשתא מיהו פוגם כ"כ הש"ך ס"ק י' והפר"ח השיג עליו מהירושלמי דקאמר רותחין וציננן מהו מעתה אפילו רותחין יהי' אסורין שדרכן לצנן פי' דאם נימא דציננן אסורין גם רותחין יהי' אסורין שדרכן לצנן ונראה שגם כוונת הפר"ח אינו אלא להשיג על הש"ך רק מדלא מפליג משמע דלעולם מותר לאכול בפגם אף דרכו לצנן וכיוצא בזה וע"ז השיג אבל אין כוונתו להשיג עליו בכל דוכתי היכא דאפש' שיבא לידי שבח יהי' אסור דמבואר להדיא בש"ס דחסירה מלח הוי נט"ל אף שאם יוסיף עליו מלח יהי' מושבח רק בדרכו לצנן וכיוצא פליג עלי' ומ"מ זה אינו מוכרח דאפש' היכא דאפש' לאכלו בפגמו אפי' דרכו להניח עד שיהי' מושבח מ"מ מותר די"ל דהירושלמי לא פריך רק אם נאמר דרותחין אסורין הא אי אפש' לאכלו עד שיצנן והאיך משכחת לה שריותא דרותחין כמ"ש הפר"ח עצמו בפירוש ירושלמי הנזכר ובוודאי גם הש"ך מודה בזה אבל

בלא"ה מותר לאכלו בפגמו וכן משמע להדיא בתוס' דעבודת גלולים שהקשו אהא דאמר לא שנו אלא שנפל לתוך גריסין רותחין אבל נפל לצונן והרתיח נעשה כמו שהשביח ולבסוף פגום ואסור והקשה ל"ל נעשה הא באמת הוא כן ותי' דעיקר השבח לא הוי רק אחר שיצנן וא"כ קשה ל"ל טעמא דהשביח ולבסוף פגום תיפוק ליה אפי' לא השביח כלל והי' פוגם בתחילה הי' מותר ול"ל הך טעמא אלא וודאי דאי לאו הך טעמא הוי שרינן למכלינהו בפגמייהו אבל כיון דהוי השביח תחילה אסור לאוכלם בשעה שהם רותחים ואף שדברי תוס' אילו מתנגדים להירושלמי מ"מ הך מילתא נלמוד מינייהו דאפי' בדרכן להשביח הוי מותר ובנפל לרותחים לעולם מותר כדעת הירושלמי דלעולם הוא פוגם ודלא כט"ז ס"ק ה' שתמה על הדרישה בזה וגם מצד הסברא נראה דבפוגם ולבסוף משביח דמותר לאכלו בפגם דהא טעמא דמות' בנט"ל משום דהוי שלא כדרך הנאה ומאי נ"מ בזה שישביח אח"כ כיון שכעת אינו נהנה מן האיסו' ומאי נ"מ בהעתיד להיות ובאמ' גם בהשביח ולבסוף פגום הי' נראה שאינו אסור רק כיון שהי' בפעם א' מושבח שוב אינו חוזר להתירו כיון שכבר עמד באיסו' ואפש' דהוי כאילו כל התערובות איסור ואינו חוזר בפגם קצת להיתר משא"כ בפגם ולבסוף השביח דלעולם לא הי' בו טעמא דאיסורא ואינו ראוי לאסור כלל וכן משמע מדברי ב"י שכתב שהרמב"ם למד דין זה דפוגם ולבסוף השביח אסור מכ"ש השביח ולבסוף פגם ואי מיירי הרמב"ם לאכלו בפגמו ק"ו פריכא הוא דכאן לא הי' איסור מעולם משא"כ הכא דכבר עמד תערובתו באיסור אלא וודאי כדכתיבנא ודו"ק:

ולכן נראה דבפוגם ולבסוף השביח מותר לאכלו בפגמו אף אם דרכו לעמוד עד שעת השבח כיון שאוכלו השתא זולת היכא שאי אפש' לאכלו בפגמו דפשיטא דאח"כ אסור לאכלו ואפש' דמ"מ מותר להוסיף על האיסור לבטלו בששים דלא שייך כאן אין מבטלין איסור דהשתא היתרא הוי ולא שייך אין מבטלין איסור:

ובהכי ניחא דעת התוס' שכתבו דעיקר השבח אינו רק אחר הצינון וקשה הנ"ל למה לי טעמא דתעשה כהשביח אפי' הוי פוגם מתחילה ג"כ הוי איסור דאי אפש' לאכלן רק אחר הצינון וכמו שכתוב הפר"ח דרותחין הוי יס"ב ולפ"ז ניחא דאתי לאשמעינן דאסורין אפילו רותחין דהוי כהשביח ולבסוף פגם ואסור אפי' הוסיף עליהם לאפוקי אם היה פוגם מתחילה הוי מותר לאסופי עלייהו והירושלמי לא דייק רק ממתני' דשרינן אפי' באכילה ומשם מוכח דאפילו ציננן הוי נט"ל כמ"ש ודו"ק:

וי"א דבשר אינו פוגם דבש עצמו משמע דבשמן ליכא מאן דפליג וכב' השיג הש"ך ע"ז דמבואר בתוס' פ' אין מעמידין דכתבו להדיא דשמן כשהוא בעין הוא לשבח רק בדבש

אפי' בעין הוי נט"ל ובפלתי ---------- *) במדינות הללו אסור לישראל לקבל גרים. הקשה מנ"ל להתוס' לחלק בין שמן דהוי נט"ל בעין ובין דבש דפוגם אפי' בעין ואי דקשיא למה אסרו שמן והתירו דבש הא כבר תירצו התוס' דף ל"ו ד"ה מפני שזילפתן דלא אסרו שמן רק משום חתנות והנה מהרש"א הקשה שם על דברי הר"ש בעבודת גלולים דף ל"ח ע"ב דמדבש דאמרינן נט"ל מותר אין ראיה דדבש פוגם אפי' בעין עיי"ש והנה לעיל דף הנ"ל הקשו דאי הוי סברי דנט"ל אסור למה לא אסרו שמן ומאי קשיא הא שם אפי' בעין הוי נט"ל עיי"ש ולי נראה דלא עלה על דעתן של התוס' לחלק בין בעין לבלוע בכלי דאין לחלק בזה כלל רק התוס' לא כתבו רק לס"ד דבעי למיפק דסתם כלי אינו ישראל אינו ב"י ורצו להוכיח מדבש דאמרינן לקמן אי משום גיעולי אינו ישראל נט"ל הוא וכתבו דמשם לא מוכח דסתם כלי אינו ישראל אינו ב"י דדבש אפי' בעין פוגם והוי שפיר נט"ל בכל גווני אבל בכלים י"ל דסתמייהו בני יומי נינהו ולכן דייקו משמן אבל למסקנא דאסיקו דסתם כלי א"י הוי נט"ל ומשום ס"ס וא"כ אין לחלק בין שמן ודבש והקשו מ"ש שמן מדבש כיון דבאמת סתם כלים הוי נט"ל וזה ברור ודו"ק:

אך מדברי התוס' דחולין נראה דלא נחתו לחלק בין טעם חתנות ונראה דסברי דמשום נ"ט לבד אסרו דהביאו ראיה דשמן עם שמנונית הוי לשבח דא"כ מ"ש שמן ומ"ש דבש ולפ"ז שני ושני ודילמא אפי' בשמן הוי נט"ל רק בדבש דלא שייך חתנות אוקמי' אדיני' משא"כ בשמן דבצירוף שני הטעמים אסרוהו ועיין בפלתי והנה הי"א שהביא רמ"א הוא ממרדכי פ' י"ט בביצה דהביא בחתיכה נבילה שנכבשה ג' ימים בדבש דהוי כבוש ולכן פי' מהרי"ל דשם מיירי בדבש שהוא בעין דאינו נט"ל ובעבודת גלולים מיירי במי דבש דהוי נט"ל ואחריו נמשך הרב בהג"ה ואני לא הבנתי דהא במרדכי אינו מוזכר בשני מקומות רק דבש סתם ומנ"ל דכאן מיירי בדבש דלשבח ובמי דבש הוי לפגם דילמא להיפך ואפשר דקושית הב"י דחוקה להו דעינינו רואות דדבש בבשר משובח למאוד וכן נראה מדברי הרב בדרכי משה ובאמת אין זה הכרח כ"כ דכבר תי' הב"י אהא וכה"ג כתבו התוס' בפרק כיצד מברכין דף ל"ט ע"ב עיי"ש:

ועוד דהא המרדכי סתם וכתב בסתמא דהוי נט"ל ואי הי' חילוק בין דבש עצמו ומתניתין מיירי במי דבש הו"ל לפרושי בהדיא הכי ואין דרכן של הפוסקים לסתום רק לפרש וכן משמע ממה שהוכיח המרדכי דבדבש אפי' בעין פוגם מדלא שקיל וטרי בדבש רק בשמן ש"מ דבדבש אפי' בעין פוגם וכוונתו ע"כ למ"ש התוס' מדאסרו שמן ולא אסרו דבש ואי נימא דבדבש עצמו לא הוי נט"ל אכתי תקשי למה לא שקיל וטרי אדבש עצמו והוי ליה למימר דדבש ג"כ אסור רק לאחר שהתירו שמן מטעם סתם כלים אינן ב"י גם דבש הותר

ומעיקרא באמת הוי אסור וכהוכחת המרדכי ודוחק לומר דס"ל כמ"ש התוס' דעיקר משום חתנות ובדבש לא שייך חתנות רק במי דבש שייך חתנות וצריך טעמא דנט"ל דא"כ מנ"ל דבמי דבש נט"ל דילמא מתני' מיירי בדבש עצמו ושרי דלא שייך חתנות אבל באמת אפי' במי דבש לא הוי נט"ל אלא וודאי כמ"ש ודו"ק וכן משמע עוד שם במרדכי מלשונו עיי"ש סימן תת"א וכן בסי' תתי"ט הביא שם מדין המי דבש וכתב שם דתניא בפלוגתא עיי"ש וברור שהמרדכי לא כיון דווקא למי דבש דוודאי מתניתין מיירי בכל גווני אפי' בדבש בעין:

שוב ראיתי בהרא"ש פ' אין מעמידין סי' ט"ו דפירש ג"כ המשנה לענין מי דבש והביא ראיה מדאמרינן אי משום בישולי אינו ישראל נט"ל הוא וזה לא שייך רק במבושל עיי"ש ולפי זה אין הוכחה דבשר בדבש בעין הוא פוגם ומ"מ אפש' לומר דגם הרא"ש מודה בעיקר הדין דדבש גופו ג"כ פוגם והכי מסתבר דאי הוי בדבש עצמו לשבח למה ישתנה בשביל המים שיפגם טעמו והמרדכי דביצה אפשר דמיירי בליכא רובא וכן תי' הב"ח והט"ז תמה דהא טעמא בעלמא לא חשיב רובא ואין כאן תימה דלאו ד"ה הוא דהתוס' פליגי עליה דרשב"א כמו שכתוב ריש סי' זה ואף שיש לדחות כמ"ש מ"מ אפשר דהמרדכי לא ס"ל הכי ובאמת שם לא אתי לאשמעינן רק דין כבוש ולכן נראה וודאי בהפסד מרובה להקל בדבש כיון דהתוס' והרמב"ם סברי הכי ואין סתירה להדיא לנגדם משאר פוסקין דלא כט"ז שהחמיר ביותר:

אם יש ששים נגד הדבש מהרש"ל חולק בזה ודעתו דבעינן נגד כל הקדירה כיון דהוי כמו טעם הבא מן הממש הביאו הש"ך ס"ק י"ו ובזה יש ליישב קושי' התוס' והרא"ש ושאר פוסקין שהקשו למ"ד לינת לילה פוגם האיך משכחת לה מריקה ושטיפה בקדשים הא לא הוי נותר רק אחר לינת לילה ואז הוא פוגם ולפ"ז ניחא דהא התורה לא ציותה המריקה ושטיפה רק בסוף זמן אכילה כמבואר בזבחים דף צ"ז ואז הי' מנוקין הכלי מן האיסור ומקדם דגזירת הכתוב הוא כן כמבואר שם דצריך להמתין כל זמן אכילה וא"כ לא הי' הכלים מנוקין מן האיסו' והי' נשאר בהם קצת כיון שלא הודחו ולכן אף לאחר מעל"ע לינת לילה לא הוי נט"ל ואז הוא מותר וכבר חל עליו מריקה ושטיפה וכן בכלי חרס דבעי שבירה י"ל ג"כ כה"ג כיון שלא ניקו הכלי רק בזמן איסור כמבואר שם לאחר זמן אכילה וא"כ הי' נשאר בהם דבוק ובפרט לפי מ"ש התוס' דשומן שעל החרס אינו יכול להתקנח יפה וכיון שכבר חל עליו תורת שבירה תו לא פקע כמ"ש הרא"ש בסוף ע"ג עיי"ש ודו"ק:

אלא דלפ"ז קשה ל"ל למימר בגיעולי מדין דלא אסרה תורה רק קדירה בת יומא הא אפי' אינו ב"י אסור משום הבעין ול"ל דווקא ב"י וצ"ל דהיא היא דפשיטא אי השומן דבוק דמקרי ב"י דגם זה הוי כנתבשל בו ביום לדעת רש"י דמ"ש נתבשל בו או הי' דבוק בו ובזה מיושב ג"כ הך דאמרינן דלא אסרה תורה רק קדירה ב"י ובאמת דבר זה רחוק מהדעת דכל המלחמה וכן מה שנאמר ויצבאו על מדין וגם י"ב אלפים איש שנמסרו ובו ביום יצאו וישובו וישאלו הלכות הגעלה זה כמו זר נחשב אבל לפ"ז ניחא כיון שהם לקחו הכלים כמו שהן ולא ידעו משפטן היכן הגעלת כל אחד לפי משפטו הניתן לו ומסתמא לא בישלו בהם וגם לא הדיחו אותן בדרך כיון שלא נשתמשו בהם ואטרוחי בכדי למה להן בהדחת כלים דברים כאלה ובוודאי יש טורח רב בזה וא"כ כשבאו לפני משה ואז הי' עדיין השמנונית דבוק בהם וא"כ לא הי' לפגם אף הבלוע בתוכו ועל זה נצטוו בדיני הגעלה כל אחד לפי מעשהו מחמת הדבוק שהיה בתוכו גם הבלוע לא יפגם וזהו ברור ונכון ותירוץ מספיק לקושית הראשונים אשר נתחבטו בו הרבה אם הי' האמת כדעת מהרש"ל וכ"מ מדברי הרמב"ם כמהרש"ל בזה. איברא כיון דהתוס' והרא"ש לא תירצו הכי וכן ש"פ ש"מ דלא ס"ל הכי ולכן אין להחמיר בזה כמ"ש הרמ"א בהגהה:

אבל אם עברה הלילה מותר הטעם הוא כיון דרוב פוסקים סברי דלינת לילה פוגם אלא דאנן מחמרינן כהני רבוואתא דבעי מעל"ע אבל בהחמת חמין בלא"ה דעת הסמ"ק להקל דלא יהי' המים חמורין מהאיסור ולפ"ז אף אם נאמר שצריך מע"ל מדינא מ"מ כיון דהבלוע גופי' לפגם הוא לא מחמרינן כולי האי ובעבר לינת לילה סמכינן אהנך פוסקים והרא"ש והטור כתבו שצריך מע"ל חימום המים ותמוה לי הא אינהו גופייהו כתבו גבי מלח הבלוע מדם דלא אמרינן דהוי כמו מידי דעביד לטעמא ולא יבטל כיון דאין איסורו מחמת עצמו רק מדם הבלוע ואין הנאסר חמור מהאוסר וכ"פ בעל התרומה שממנו מקור דין זה וא"כ קשה למה נאמר כאן שצריך מע"ל מחימום המים הא אין אנו רואין המים יותר מן הדבר שאסרם וגוף הדבר שאסרם הוא פוגם ולא חמירא הקדירה מהאיסור הנבלע וכיון דאיסור עצמו הוא פגום שייך ג"כ הטעם שכתבו המפרשים במלח הבלוע מדם שאין הנאסר חמור מן האוסר ולא יהי' יפה כח הבן מכח האב כמ"ש הרשב"א בחידושיו ובת"ה בשמעתתא דטיפת חלב וגם תי' שם ולא ידעתי מה ההבדל אשר ביניהם דגם שם הרוטב הוא מין במינו בשאר רוטב וכן תבלין הנאסרים כשהם בעין וא"כ כיון שנרגש טעם התבלין הוא מרגיש טעם האיסור וצ"ל שעיקר הטעם דלא חמירי התבלין מהאוסר אותם כנ"ל וכאן נמי נימא הכי כיון דטעמו כמו שאינו והוי כמאן דליתי' לטעמיה דאיסורא כלל כמ"ש הרשב"א ואף אם אנו רואין הקדרה כאילו היתה

כולה מאיסור עכ"פ לא יהיה חמור מן האיסור וברור למדקדק בזה שאין שום סברא לחלק ביניהם כלל ודברי סה"ת והטור והרא"ש תמוהים לפענ"ד ונראה שזה עיקר טעמו של סמ"ק וכמ"ש דאין הנאסר חמור מן האוסר כמו במלח הבלוע מדם וכה"ג וזה ברור ודלא כהפלתי שהצריך עיון בסברת הסמ"ק דפשיטא דחמור מן האיסור דאילו המים היו עומדין מימים ימימה היו מותרין וכשנבלעין בכלי יהיו מותרין ולפמ"ש נראה עיקר כהסמ"ק דזה הוה ממש כמלח הבלוע מדם אף שאילו היו המלח ותבלין הי' אסורין לעולם ונמצא זה מתבל קדירתו בתבלין של איסור מ"מ אינן חמורין מגוף האיסור והאי נמי דכוותי' ודו"ק:

ועכ"פ נראה דאפי' אם עברה לילה אחר חימום המים אע"פ שאין מע"ל מחימום המים כיון שיש מע"ל מזמן בליעת האיסור יש להקל כדעת הרב בהג"ה כאן ובלא"ה נמי אין סברא לחלק דהא כל טעם הקולא כיון שיש כאן תרתי לטיבותא חדא דעת הפוסקים לינת לילה פוגמת ובצירוף סברת הסמ"ק ומעתה מאי סברא יש לחלק בין אם עברה הלילה קודם או אח"כ וכן דעת הרב בת"ח והאחרונים השיגו דלא משמע כן מדברי הב"י והאמת אתם בזה דהב"י לא כ"כ וגם בסי' קכ"ב לא כ"כ עיי"ש אבל בעיקר הדין דברי הרב ברורים דאין שום סברא לחלק ביניהם דסוף סוף איכא תרתי לטיבותא ואף אם יחלוק על הב"י בזה נראין דברי הרב עיקר ובפרט שכבר בררתי דעיקר כדברי הסמ"ק ובלא"ה נמי דעת רוב הפוסקים דל"א חנ"נ בשאר איסורין ובלח בלח ע"כ נראה להקל בכל גווני:

והנה הב"י הקשה על הטור שכתב בהוחמו בה חמין דצריך מע"ל מחימום המים דאיהו פסק דל"א חתיכה נ"נ וא"כ אין המים אוסרין רק לפי חשבון והש"ך לעיל סי' צ"ד ס"ק כ"ב כתב דמ"מ אוסר הבלוע לפי חשבון דנ"ט בר נ"ט דאיסור אאיסור ולכן צריך מע"ל לחימום המים כיון שהאיסור נפלט ואין דבריו נכונים דמשמע מדברי כל הפוסקים ומדברי הטור גופי' דהטעם הוא משום חנ"נ וכן משמע מדברי הטור סי' זה וז"ל קדירה שאינו ב"י כו' ואם בתוך מע"ל הוחמו בה אפילו מים לבד חשובה ב"י עד שתשהה מע"ל לחימום המים לפי שמשערין בכל הקדירה וכשחממו בו מים לא הי' ס' לבטלה וחזרו המים כולם איסור ואם כדברי הש"ך ל"ל למימר דחזרו המים כולן איסור אפי' אי לא חזרו כולן איסור אעפ"כ אוסר לפי חשבון וגם זה אינו אמת לדעת הטור דל"א חנ"נ:

ובעיקר הדין לא מסתברא כדברי הש"ך בהא דלבעי מע"ל לחימום המים דהא טעמא דמע"ל חשיב טעם לפגם הוא משום כיון דהושהה הבלועה בדופני הכלי וטעמו פג ונמר ודופן הכלי פוגם הבלוע וודאי אין סברא שעד סוף מע"ל לא יפגום כלל עד שיבא מע"ל

ואז יבא כל הפגם דדבר זר הוא שלא יפגם בכל כ"ד שעות רק ברגע אחרונה ולכן אם נפלט מקודם והי' צריך מע"ל שלם דזה וודאי לא מסתבר דהאי אינו פוגם זולתי דופני הכלי הם פוגמים כפרש"י הופג טעמו בדופני הכלי ומאי נ"מ בזה אם נפלט באמצע מ"מ פגם קצת וכן היא להדי' בש"ס דר"מ סבר קדרה ב"י נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא וגם ר"ש לא פליג עליה בהא רק דפליגי כמ"ש תוס' דפגם רבא מפגמא פורתא לא ילפינן לר"ש כמ"ש התוס' שם עיי"ש אבל באמת אין סברא לומר דרגע אחת תגרום כל הפגם ובפרט למאי דקיי"ל דצריך מע"ל ועיקר הטעם מחמת שנשתהה כ"כ זמן בדופני הכלי הוי לפגם ומאי נ"מ אם נפלט מ"מ הוא פגום קצת וכיון שהופגם קצת אין צריך רק להשלים שיעור הפגימה שחוסר ממע"ל כיון שכבר הופגם קצת אלא שצריך מע"ל דמקודם לא נשלם שיעור הפגם עד שלא יאסר הקדירה וכיון שכבר הופגם ונוסף עוד פגימה קצת עד שנגמר שיעור פגימתו הראוי שלא יאסור התבשיל ומאי נ"מ אם הופגם כאחד מבלי הפסק או בהופסק בנתיים וזה ברור בעיני:

ומעתה דברי הש"ך אינם דהא הרא"ש והטור כתבו דצריך מע"ל מבישול אחרון ואף לפי דברי הש"ך למה להו לאצרוכי מע"ל הא די בהשלמת שיעור מע"ל מזמן ראשון דרך משל אם שמשו בה איסו' בליל א' והוחמו בה מים ביום שני וניהו דזמן שהוחמו בה שהיו המים נפלטים ולא הי' בדופני הכלי לא מצטרף למע"ל מ"מ אם יתוסף עוד זמן כזה וא"כ שפיר הוי מע"ל ומאי נ"מ דבכל מקום בכ"ד שעות הוא פוגם לאט לאט ואין נפקותא בדבר וכן משמע מדברי התוס' להדיא דעיקר הטעם הוא משום דחנ"נ וגם דעת הסמ"ק מוכרח להיות כן דאל"כ קשה למה לא יהיו כל המים נעשים נבילה דכיון דהמים גופייהו אסורים כעת ולא שייך אין הנאסר חמור מן האוסר וכן דעת הב"י והרב שסמכו עליו בזה וכן דעת מע"מ שהקשה מדברי הרא"ש דמשמע משם דאמרינן חנ"נ וכ"כ הפר"ח לעיל סי' צ"ד ס"ק ך' להדיא שאינו צריך מע"ל אלא שמדבריו נראה עוד דדי במע"ל לבדו ואפי' הזמן שבישל בו ג"כ מצטרף וזה אינו נכון דכיון דבעינן מע"ל שלם שיהי' בדופני הכלי ובשעת דנפלט האיסור ואז וודאי אינו פגום אפי' עומד שם זמן רב ולכן לא מסתבר שיצטרף זמן החימום למע"ל ולפ"ז צ"ל דהמחבר והרב מירי שיש כ"ד שעות בלי זמן חימום המים דרך משל אם היו המים בתוכה שעה אחת בחמין צריך שעה יתירה ואפי' אי לא אמרינן חנ"נ מ"מ הוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא אבל בכ"ד שעות וודאי פוגם דאין סברא לומר כשנפלט חור לשבחו דמ"מ הוא נפגם קצת כמ"ש ועיין לקמן סי' קל"ה סי"ב ובט"ז וש"ך שם וראוי לבאר ולא יכיל המקום הזה:

והנה שורש דין זה דלינת לילה פוגמת יוצא מתוס' ועיקר הרא"ש בסוף מסכת עבודת גלולים ושם הובא דעת ר"ת דסבר לינת לילה פוגמת והביא סמוכין לדבר מהא דתנן בזבחים דף ע"ז אברי חטאת שנתערבו באברי עולה תעובר צורתן ויוצא לבית השריפה ומדקרי ליה עובר צורה ש"מ דאפי' אוכל שהוא בעין נפגם בעיבור צורה וכ"ש בלוע בדופני הכלי ובסוף דבריו כתב כיון שאינו מוכרח אם תחילת לילה פוגם או סוף הלילה או כולה יש להחמיר להצריך כל הלילה והקשו התוס' והרא"ש דלפ"ז תפשוט ליה דעמוד השחר גורם הפגם דע"ה חש בא לינה ומזה הכריע דאין ראי' משם ולפענ"ד דלא קשה מידי דהא בלא"ה קשה לר"ת מנ"ל דלינת לילה גורמת אדרבא הא נקט התם תעובר צורתו אלמא אפי' בנשחטה בתחלת היום מ"מ בעינן עד ע"ה ומקודם אינו נפגם וצ"ל דראית ר"ת דהא סתמא נקט תעובר צורתו משמע דבכל שנעשה נותר הוי עובר צורה וזה פשוט שעיקר כוונת ר"ת דהתם נקט תעובר צורתו וזה הוא שימתין עד שיעשה נותר ואז מקרי עיבור צורה ואין הכוונה לומר שימתין עד שעובר צורתן ומיד ישרפנו די"ל דכוונת המשנה דעובר צורתן שממתין עד שיהי' נותר ואז ממילא הוא עיבור צורה רק עיקר כוונתו דכשנעשה נותר הוי עיבור צורה ומשמע אפי' שחטו סמוך לערב דסתמא קתני וא"כ התם ע"כ מיירי ששחטו ביום דאין שוחטין קדשים בלילה דבעי שחיטה בפנים וא"כ מיד בבוקר כלה זמן אכילתו של חטאת דאינו נאכל רק ליום ולילה וא"כ מוכח שפיר דעכ"פ בכל הלילה הוי עיבור צורה אבל סוף לילה אפשר דלא הוי עיבור צורה ומתני' דנקט תעובר צורתן היינו משום דבבוקר הוי עיבור צורה ואין ר"ת מביא ראיה דמיד שעובר צורתה נעשה נותר די"ל דבאמת קודם נמי הוי עיבור צורה ואטו מתני' זמן אכילה את, לאשמעינן ולא הביא ראיה רק דבבוקר וודאי הוי עיבור צורה ואת שפיר ודו"ק:

והרא"ש הקשה לר"ת דהאיך צותה התורה מו"ש בחטאת וקדשים הא מיד בלינת לילה קודם שנעשה נותר הוי לפגם ותירץ דגזירת הכתוב הוא להצריך מו"ש אף בנט"ל והקשה בפלתי לפ"ז תקשי הא דאמרינן בזבחים פ' דם חטאת לרבי קאי מריקה ושטיפה אצונן דהגעלה אינו צריך קרא מידי דהוי אשאר איסורים והא בשאר איסורין כה"ג מותר רק בקדשים דגזירת הכתוב הוא וכן קשה לחי' הר"ן ורא"ש עיי"ש ונראה ליישב דהא רבי לא דייק רק ממו"ש דהא בצונן דהגעלה בלא"ה מגיעולי מדין נפקא וא"כ כיון דהתורה גילתה דבקדשים אף טעם פגום אסור וא"כ מאי נ"מ אם הוא פגום או מושבח דגם טעם זה אסרה התורה ופשיטא דצריך הגעלה וא"כ כיון דחזינן בכלי חרס דהצריכה התורה שבירה והיינו משום דאינו יוצא מידי דופיו וקשה ג"כ קושי' הרא"ש הא השבירה אינו

רק מחמת נותר ומקמי דלהוי נותר קרוי נט"ל ע"כ דהתורה אסרה אף טעם פגום וא"כ לא בעינן קרא אכלי שטוף דבעי מריקה ושטיפה כיון דגם טעם פגום אסרה התורה וא"ש ודו"ק:

אמנם באמת אין צורך לכל זה דהא הש"ס קאמר התם דרבנן סברי מרו"ש מריקה בחמין ושטיפה בצונן ורבי סבר מריקה ושטיפה בצונן ומפרש טעמא דרבנן מידי דהוי אגיעולי מדין ורבי הגעלה לא קאמינא כי קאמינא למו"ש דבתר הגעלה כן הוא לשון הש"ס שם וי"ל שאין כוונת רבי דהגעלה לא קאמינא שכבר נשמע מגיעולי מדין אלא דהכי פירושא דרבנן אמרי דמיירי וודאי בחמין דהא טעמא דמו"ש הוא לנקות הכלי מן האיסור וא"כ לא מסתבר כלל דנוקמי לקרא בצונן דמריקה וודאי משמע להריק הכלי שלא ישאר בו כלום והאיך נאמר דקרא קאי אצונן שאינו רק לנקיות יתירה ובחמין לא לבעי דהא לא מסתבר כלל ולזה השיב רבי הגעלה לא קאמינא ולא אמר הגעלה לא צריך קרא אלא שכוונת רבי דהתורה החמירה ביותר בקדשים ואפשר דמשמע ליה מריקה דומיא דשטיפה ותרווייהו מיירי בצונן וכיון דהתורה קפדה על נקיון גדול גם הגעלה וודאי בעי דזה הוא עיקר הנקיון ואדרבא משם נראה להוכיח סברא זו דא"כ קשה לרבנן באמת ל"ל קרא דמריקה דקאי אחמין הא טעם כעיקר הוא מן התורה ופשיטא דלא גרע משאר טעם איסור מכל איסורין שבתורה ול"ל קרא דבעי הגעלה אלא וודאי דקרא אשמעינן אפי' בנט"ל אלא דרבנן מוקי לה אמסתבר ורבי לא מוקי בהכי כמ"ש ודו"ק:

ובזה יש ליישב ג"כ קושי' שהקשה הגאון הנ"ל דלפי מאי דבעי הש"ס דאפי' בישול בלי בלוע לבעי שבירה קשה מנ"ל מגיעולי מדין דהכא ליכא טעמא דאיסורא כלל ולפ"ז ניחא דוודאי רבי מסתבר ליה דקרא מיירי בצונן אלא דרבנן סברי דמסתברא כגיעולי מדין וא"כ גם כאן מסתבר דקאי אחמין לזה בא רבי להשיב דהגעלה לא קאמינא וקרא לא מיירי בהגעלה כלל רק דידעינן מסברא דאם הקפידה התורה אמריקה ושטיפה בצונן להיות הנקיון גדול פשיטא שצריך הגעלה עכ"פ אבל בבישול בלי בלוע באמת לא שייך כלל לדמות לגיעולי מדין וגם רבנן דאמרו מסתברא כגיעולי מדין ע"כ סברתם משום דקרא וודאי בבישול ובלוע נמי מיירי ובכה"ג וודאי מסתברא דמיירי בחמין וכיון דהתורה מיירי בחמין הה"ד אפי' בישול בלי בלוע נמי ע"פ כדכוותה מרבינן וע"ז השיב רבי אמאי דקאמרי דמסתברא וקאמר דהיכא דמסתברא אנא מודינא ודו"ק:

וכן מוכרחים הדברים לומר כמ"ש ומ"ש הפלתי דבישול בלי בלוע לא הוי רק דרבנן לא נהירא לפענ"ד דהא ס"ד דש"ס למיפשט האבעי' מדאמר ר' נחמן אמר רבה ב"א תנור של מקדש של מתכות הי' ואי ס"ד בישול בלא בלוע אסור נעבדי' דחרס וא"כ אכתי

תקשה הא זה הי' מימים קדמוניות ובוודאי רב נחמן מדין תורה קאמר וכ"כ הוא עצמו דהי' בזמן משה ונביאים ע"ש וגם במה שרצה להכריח סברא הנ"ל מהך דתענית בחוני המעגל שאמר להם צאו והביאו תנורי פסחים שלא יתמעכו ובוודאי היו תנורים משנה העברה וא"כ היו צריכין שבירה עיי"ש לא קשה מידי דהא מבואר בש"ס בדם חטאת ובפסחים פ"ב דהיכא דהוי הסיקו בפנים אפי' בכלי חרס סגי בהיסק וגם אתנור של מקדש פריך בזבחים ושני משום דהוי כלי שרת אבל בפסח פשיטא כיון דהסיקו בפנים לא בעי שבירה וזה ברור ותמי' עליו מאוד שלא עמד בזה:

והנה עוד הקשה בפלתי לדעת האומר דבקדשים אפילו נט"ל אסור מהא דאמרינן התם אותה למעוטי תרומה ממריקה ושטיפה ופריך ותרומה לא בעי מו"ש התניא קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב תרומה לא יבשל בה חולין ואם בישל בה בנ"ט ושני הש"ס כזה שנוי' ואמאי לא שני דלא איצטריך רק נט"ל דבתרומה שרי ובקדשים אסור וטובא אשמעינן דתרומה לא בעי מו"ש והניחו בצ"ע ותירוצו אינו מחוור כלל כאשר העיד הוא עצמו:

ומה שנ"ל בזה דהנה יש להבין בקושית הרא"ש דמקשי למה איצטריך רחמנא מו"ש מאי קושי' דילמא הא דאיצטריך מו"ש בחטאת היינו דלא ליבשל בה בתר הכי שלמים דשלמים אילו מחסרו לזה וגם ממעט באכילתן דשלמים תרי יומי ומניהן וחטאת אינו רק ליום וליל ואפילו למ"ד דמביאין קדשים לבית הפסול מ"מ בוודאי יודה דאי בשיל בקדירה זו וודאי שלים זמני' מקמי זמן אכילת שלמים כי הא דבעינן בגיעולי מדין להשתמש בו היתר הצריכה התורה כל דיני הגעלה הכא נמי הוי כמו איסור וכן בשלמים שכלה זמנם בו ביום ובא לבשל עוד שלמים דאישחטו האידנא וכי מבשל בקדירה שלים זמנייהו מקמי שמתחיל זמן של אלו שנשחטו עתה ובפרט לדעת מי שאוסר להביא קדשים לבית הפסול ואף מאן דמתיר מ"מ מודה לכתחילה דאסור כמבואר בזבחים מפני מה הצריכה התורה בחטאת שבירה שאין תקנה לבשל אחריו שלמים וגם חטאת שנשחט היום והראשון כבר כלה זמנו ודוחק לומר דלפ"ז ל"ל להתורה להצריך שבירה הא יכול לבשל בו חטאת שנשחטו בזמן אחר דדילמא מיירי התורה אם כבר נשלם הבשר ששחטו מאתמול כדמשמע פשטי' דקרא ולכן צריך שבירה שימעט באכילתן והתורה לא אתי לאשמעינן רק דאינו יוציא מידי דופיו ובלא"ה נמי קשה אפילו אי בעינן מע"ל למה הצריכה התורה שבירה וכן בהגעלה דמדין הא אם ימתין מע"ל הכל מותר אלא וודאי דהתורה לא אתי לאשמעינן רק דכ"ח אינו יוצא מידי דופיו ואין לו תקנה במריקה כמו כלי שטף ותדע דהא גם בתרומה בעי למימר דבעי מו"ש ואי לאו דכתב

מיעוטא ובתרומה וודאי מיירי בכה"ג דהא לעולם מותר לכהן וכן לשבירה וודאי אתרבי גם כן כדעת הפוסקים וע"כ מיירי התורה דלזר אין לו תקנה אף דחזי לכהן וא"כ איכא למימר גם בקדשים כה"ג כמ"ש ולכן ברור דקושית הרא"ש לא אזלא רק למאי דאמרינן בזבחים דממתין כל זמן אכילה ולדעת רש"י ורוב מפרשים פירשו דצריך להמתין כל זמן אכילה והדר ליעבד מו"ש עיי"ש ברש"ל ותוס' וכבר הארכתי לעיל סי' צ"ג וא"כ כיון דבעי אמתוני עד שלים זמן אכילתי' לא סגי דלא להוי נט"ל ופריך שפיר ודו"ק:

והנה רש"י ז"ל פי' התם ד"ה כל זכר דמדסומכן הכתוב דכתב כל זכר בכהנים יאכל אותה והדר כתיב ומורק ושוטף ש"מ דממתין כל זמן אכילה וזה שייך דווקא למאן דדריש סמוכין אבל אי לא דרשינן סמוכין מנ"ל דבעי להמתין זמן אכילה ומבואר בברכות פ' מי שמתו דר' יהודה לא דריש סמוכין כי אם במשנה תורה עיי"ש דף ק"א ע"ב ושם הוא בויקרא וא"כ כיון דר' יהודה לא דריש סמוכין לא מוכח מידי דנט"ל אסור די"ל כנ"ל ושייך ג"כ כמו שאמר ר"י וכי מפני שסמכו ענין נאמר דנט"ל אסור והתם ג"כ הוא ר"י דאפקיה לתרומה ממו"ש כמובא שם בש"ס ופריך שפיר לר"י דלא מוכח מידי דנט"ל אסור ופריך שפיר בתרומה ודו"ק:

עוד באופן אחר אפשר לומר דבלא"ה יש להבין ל"ל לאתויי ברייתא דתרומה ולא פריך בפשיטות הא טעם כעיקר מן התורה והאיך אפשר לפטור הכלי ממריקה ושטיפה וכי טעם איסור שבו להיכן הלך וצ"ל דבאמת היא היא דפריך מתרומה דתניא הכי להדיא אבל באמת בלא"ה הוי מצי למיפרך מטעם כעיקר אלא דניחא ליה לאקשוי' דבהדי' תניא בנ"ט ופשיטא דשייך טעם כעיקר דתניא בהדיא בנ"ט ואפשר דבלא"ה הוי מצי למידחק דבפליטת הכלים אין בה ליתן טעם ולא שייך כ"כ טעם כעיקר ויהי' איך שיהי' והנה דבר זה מוסכם מכ"ע דתרומה פטורה ממו"ש דאי כר"ש אפי' קדשים קלין פטורה וכ"ש תרומה ולר' יהודא אימעט מיהא תרומה וא"כ כי פרכינן דגם בתרומה שייך נ"ט ובאמת שייך התם טכ"ע וא"כ ליכא לתרץ דאתי למעוטי נט"ל דאכתי תקשי למ"ד נט"ל אסור אחר שנתבאר בברייתא שגם בתרומה שייך נ"ט ופשיטא דשייך טכ"ע ואהך דתרומה לא בעי מו"ש נמי מזולת המחלוקת בשום פנים כמ"ש וכיון שדבר זה מוסכם שוב בכלים שייך נ"ט כמו בשאר דברים וא"כ תיקשי להך מ"ד נט"ל אותה מאי עביד ביה דלפחות אימעטא תרומה ומן ההכרח שגם תרומה צריכה מו"ש מטעם כעיקר כמ"ש ודו"ק:

ובזה נמי מיושב קושית הפלתי שהקשה לעיל סי' צ"ח דמאי פריך לשיטת האומרים טכ"ע בשאר איסורין דרבנן וא"כ שפיר אתי קרא למעוטי מדינא דאורייתא וקושטא דמילתא דמדרבנן מיהא בעי כשאר איסורין עיי"ש ולפ"ז ניחא דהא עיקר הקושיא היא

לר"מ דס"ל נט"ל אסור ואי אמרינן טכ"ע ל"ד קשה למה לא ילפינן מגיעולי מדין וצ"ל דחידוש הוא ומשרת להיתר מצטרף לאיסור כמ"ש רש"י ז"ל פ' ג"ה כמו שמעמיד הפלתי קושייתו וא"ש וזה דווקא אי אמרינן בכל איסורין נט"ל מותר והוי שפיר חידוש דבכל איסורין מותר והכא אסור כמבואר בפסחים דחידוש הוא דבכל איסורין שרי דגמרינן מנבילה ע"ש משא"כ אי ילפינן מהתם ע"כ לאו חידוש הוא והא גופא ילפינן וכ"כ התוס' בפסחים דלר"מ מוכח שפיר מגיעולי מדין טכ"ע עיי"ש וא"כ פריך שפיר לר"מ מה יעשה ביתורא דאותה והחלוקה בזה נמנע ומוסכם בהכרח דתרומה אמעט ממו"ש וכ"ע לבעי למעוטי תרומה וכיון דטכ"ע לדידיה מן התורה ל"ל קרא ואתי שפיר ודו"ק:

איברא דבתר עיונא פורתא חזינן דכל הני פירוקא יתרון נינהו ואף דסלקין שפיר דהא וודאי קושי' הרא"ש לא הוי דהא התורה לא הצריכה מו"ש רק אחר זמן אכילה ולא סגי דלא להוי פגום כמש"ל וע"כ דקושי' הרא"ש לא קאי רק מנותר דלא שייך רק אחר הפגימה ופשוט ואינו צריך לפנים וא"כ מוכרח שפיר אבל בתרומה דלא שייך זמן אכילה וכל שעתא ושעתא זמנה היא וא"כ ע"כ אי הוי מרבינן לתרומה למרו"ש ע"כ לא הוי רק לענין איסור זרים בענין שהוא אסור לזרים ולכן צריך אי לאו דכתיב אותה הוי מרבינן גם לתרומה והוי גמרינן גם תרומה מקדשים ומדלא אימעט הוי אמרינן דתרומה צריך ג"כ מו"ש כיון דלא אימעוט ובוודאי כי הוי מייתינן לתרומה במו"ש לא הוי רק לענין איסור זרים ומה שייך בזה לאסור נט"ל דמהכ"ת נימא דהתורה הצריכה המריקה ושטיפה לאחר שיהי' נותר הא גם קדשים לא אתרבו רק מסמיכת הכתוב כמש"ל מדכתיב כל זכר יאכל משמע זמן אכילה כמש"ל ומאי זמן אכילה שייך בתרומה ומה יום מיומים כיון דלא הוי רק מאיסור זרים זמני' לאלתר ומאין לומר נט"ל אסור בתרומה דזה אינו נכנס בהיקש לקדשים דלא שייך זמן אכילה כמ"ש וע"כ דלא הוי מרבינן רק לענין איסור זרים ונט"ל לא מוכח באמת ופריך שפיר ודו"ק כי זה ברור ואמת ומקום הניחו לי:

והנה כל זה צריך לומר לדעת רש"י והראב"ד דגרסי התם בזבחים ימתין כל זמן אכילה דמשמע דלא בעי מו"ש רק בכלות זמן אכילה אבל הרמב"ם בפ"ח ממעה"ק וכן פי' בפ' המשנה דמיד בכלות האכילה צריך מו"ש דכשתכלה האכילה צריך מריקה ושטיפה מיד וא"כ אינו מוכרח דנט"ל אסור די"ל דהצריכה התורה מו"ש משום איסור זרים בחטאת וכן בשלמים שלא ימעט באכילה כמש"ל או לבשל בהם חולין כמו בתרומה כמ"ש לעיל וצריך לאכלם בתורת קדשים ולא קשה מידי על האומרים דלינת לילה פוגמת ודו"ק:

ובלא"ה נמי לפי מאי דמשמע שם מדברי הרמב"ם דהמריקה היא להסיר השמנונית המודבק בכלים ז"ל שם בפי' המשנה והכבוד המופלג עד שמסיר מה שנדבק בכלי

יקרא מריקה ותוספות הנקיות יקרא שטיפה ע"כ הרי שדעתו שהצריכה התורה מריקה להסיר הנדבק ובזה וודאי לא שייך נט"ל ומריקה צריך להיות בחמין דמסתברא כגיעולי מדין כמ"ש הרמב"ם שם ואף שדבריו מגומגמין שם וצ"ע למעיין שם מ"מ נשמע מדבריו דמריקה בא להסיר השמנונית הדבוק ואפשר דקשיא ליה קושית הרא"ש ועכ"פ לא קשיא בשום צד על אותן האומרין דלינת לילה פוגמת אלא דמ"מ קשה למה צריך בכלי חרס שבירה ידיחנו מהמדובק ושרי לגמרי לכן מחוורתא כדעת הרא"ש דגזירת הכתוב גבי כלים להצריכן מו"ש ושבירה אפי' בנט"ל:

ובזה מיושב קושי' רש"י שהקשה לר"ש דלא בעי בקדשים קלים מו"ש הא בעי עכ"פ הגעלה לפלוט האיסור ותירץ רש"י דנ"מ לבישל במקצת כלי ושאר תירוצים המוזכרים בש"ס שם לענין תרומה וזה דחוק דלפ"ז בס"ד הוי ליה לאקשויי' הכי אר"ש ומאי פריך דווקא מתרומה לפריך אקדשים קלים ומהתם משמע דלא קשה רק מתרומה לבד ולפ"ז ניחא דר"ש לשיטתיה דס"ל נט"ל שרי רק בקדשים הוא גזירת הכתוב ור"ש ס"ל דקדשים קלים אינם בכלל וא"כ מקמי דהוי נותר הוי נט"ל וא"ש ודו"ק:

וכן משמע מסתימת המשניות דאין שום צד לפטור ממו"ש ואפילו אם צריך מע"ל ג"כ דחוק דלפ"ז בשלמים לא הוי צריך מו"ש רק בנשחטו בסוף זמנם ומדברי הש"ס משמע דבכל ענין צריך מו"ש שאין הדבר מבואר ויש ראיה לזה מהא דפליגי ר"מ ור"ש בנט"ל ומייתי ר"מ ראיה מגיעולי מדין דנט"ל אסור וקאמר דר"ש סבר לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא ור"מ קדירה ב"י נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא ולמה לא יליף מהגעלה דקדשים לפי סברתו דקדרה ב"י אי אפשר דלא פגמה פורתא ובפרט דמקדשים מוכח טפי דסתמא דקרא מיירי אפילו באינו ב"י דלא משכחת לה בלא"ה רק בדוחק כמ"ש הרא"ש ועכ"פ היה לו להזכיר ג"כ ראי' מקדשים אלא ע"כ מקדשים אין ראי' דהתם הקפידה התורה טפי דהא הקפידה אפי' אשטיפה דצונן דלא בעי בשאר הגעלה ולא הקפידה רק על נקיון הכלי וכ"ע מודו דנט"ל אסור והדברים מוכרחים לפענ"ד דלפחות היה להם להזכיר דיליף מתרווייהו ועוד ראיה מהא דפרק ג"ה דאמר לא נצרכה אלא לטכ"ע דבקדשים אסור ופריך וליגמר מינה ומשני גלי רחמנא גבי חטאת ואם איתא דקדשים לא בעי מו"ש בנט"ל למה לא אמר גלי רחמנא בכלים כי היכא דילפינן מגיעולי אינו ישראל אבל אי נימא דאפילו נט"ל אסור לא מצינו למילף דחדוש הוא דגלי רחמנא גבי נבילה דנט"ל מותר כדאמר בגיעולי מדין ולכן לא ילפינן מהתם טעם כעיקר וה"נ חידושא הוא דאסרה התורה נט"ל ובפרט אי נימא דגיעולי מדין לאו חדוש הוא דלא אסרה תורה רק קדירה ב"י אבל כאן מוכרח דאפי' נט"ל אסור כקושי' הרא"ש ואין

להקשות לפי זה היכא קאמר דהוי חידוש בגיעולי מדין הא גם קדשים נמי הוי כה"ג והוי כמו כלאים ובב"ח דאמרינן דמ"ה לאו חידוש הוא דמשכחינן דכוותי' דלא דמיין להדדי עוד דשאני קדשים דאפילו מריקה בצונן נמי בעי ולכן נט"ל נמי אסור שאין הדבר תלוי בטעם זולתו בנקיון הכלי והדברים מוכרחים ודו"ק:

ומה שרצה בפלתי להכריח מהא דכל יום נעשה גיעול דבשבת מאי עביד דאז לא נשחט דבר וא"כ ממחרת השבת יהיה נותר ואי יכלו לעשות הגיעול בשבת אלא וודאי דנט"ל שרי אף בקדשים ואז הוי נט"ל ולא בעי כלל מו"ש באמת קושי' זה קשה אפי' על הפוסקים דפסקו מעת לעת לפי מה שכתב הרא"ש בפרק השוכר דכיון שכבר חל עליו חיוב מו"ש תו לא פקע וכ"כ הרא"ש ואפי' הכי נמי דחוק שיהיו כל יום השבת הכלים מנוקים מתבשיל ולא שמו בהן חמין באמת דבר זה בתכלית הדוחק ולפמ"ש הטור בסי' צ"ג אינו מוכרח דס"ל לר"ט דנט"ל אסור עיי"ש ודו"ק:

ויותר נראה דהא דהקילו חכמים בכלי מקדש היינו משום דברגל רבו הקרבנות ואי אפשר לבשלם רק ע"י מו"ש זה יביא טורח גדול ועי"ז יבואו לידי נותר ולכן הקילו חכמים להתירו לבשל בלי מו"ש כדי שלא יבואו הקדשים לפסול לסיבת גודל הטורח והשהי' עד שיריק הכלים אבל אי לא בעי מו"ש אז טרם כלות הראשון מבשל עמהם לבשל שנית וכן לעולם ולא נשאר לו זמן פנוי מבלי בישול משא"כ בשבת דלא נשאר שריד ופליט מן השלמים שנשחטו בע"ש דנעשו נותר מיד בהגיע מ"ש ובמ"ש לא נשחט שום דבר דאין שוחטין קדשים בלילה וא"כ הי' להם שעות טובא בלילה למרקן ולשטפן היטב היטב ובזה לא אמר ר' טרפון דבאמת ל"א ר' טרפון רק יבשל של כל הרגל ומלשון זה אין הכרח אם יהי' בלי מו"ש או במו"ש רק מדאמר יבשל משמע שלעולם מותר לבשל ולזה תירץ משום דנעשה גיעול אבל במ"ש דאין לו לבשל כלום בזה ע"כ לא אמר ר"ט דאי אפשר שיבשל אם אין ובלילה עביד מו"ש ע"כ א"א שיהי' לו דבר מה לבשל ור"ט לא אמר רק שרשאי לבשל בן כל הרגל באפשר לו לבשל ובאין דבר לכך באמת עביד מו"ש ודו"ק

ודברים אילו מוכרחים אף שדחוקים קצת דהא אף לדידי תקשי דכיון דכל הכלים צריך מו"ש אפי' נט"ל מ"מ לכתחילה אסור וצריך מו"ש ומדבריו נראה שאי אתה מוציא לשבח וזה אינו דוודאי אתה מוציא לשבח אם השהה השלמים עד קודם מ"ש ואז אכלם וכיון שהקדרה חמה לעולם הוא בולע ובפרט ברגל דרבו השלמים והלואי שיכלה אכילתן בסוף זמנם ולא יבא לידי נותר ועוד לדבריו אף לדידן למה אסרו כלי שאינו ב"י לכתחילה לא היה להם לאסור רק עד אחר שבת דאי אתה מוציא לשבח אלא וודאי כמ"ש ויותר הי'

לו לומר דברגל אוקמה אדאורייתא אלא דגם זה דחוק דמסתמא הושהו החמין בכלים עד למחר דהא רבי טרפון לא מפליג וסתמא קאמר יבשל בו כל הרגל ומ"ש הוא מוכרח ודו"ק:

סימן קד

עכברא דדברא נ"ט לשבח הנה הש"ך, תמה מנ"ל להמחבר זה דבגמרא לא אמרינן רק דלא מאיס ואכתי מנ"ל שנטל"ש ובפלתי המליץ בעד הש"ע דקשה לאיזה צורך הביא הגמרא האי פלפולא ועיי"ש ואין דבריו נכונים דהא ר' שימי בא להשיג על דברי ר' ששת דאמר דעכברא אסור אפי' נט"ל דחידושה הוא דמאיס ובדילי אינשי מיניה ואתקיף לה דמי מאיס וא"כ מנ"ל דנט"ל אסור כיון דלאו חידוש הוא ובא לדחות סברת ר' ששת וזה פשוט וכאלה רבות עצמו מספר בסוגיית הש"ס ואדרבה משם מוכח כדעת הש"ך דמדפריך ומי מאיס והלא עולה כו' ולא פריך אהא דאמרי ליה רבנן לר"ש לימא קסבר רב נט"ל אסור ואהדר להו ר' ששת בעלמא סבר רב נט"ל מותר ועכברא שאני דממאס מאיס ובדילי אינשי מיני' ואפ"ה אסרה רחמנא הלכך נט"ל נמי אסור ומתקיף לה ר' שימי מי מאיס ועדיפא מיניה הו"ל לאקשויי' היכא ס"ד למדחי מילתא דרב והו"ל למימר ומי הוי נט"ל ועוד מדאמר ר' ששת דחידוש הוא דממאיס מאיס ובדילי אינשי מיניה ואפ"ה אסרו רחמנא ואם נאמר שגם כוונת רבנן דאמרי ליה הוי מש"ה והיינו דאמרי ליה נט"ל הוא משום דמאיס לא הו"ל לשנוי' אלא חידוש הוא דאפ"ה אסרי רחמנא וגם מסיומא דמילתא הלכך נט"ל נמי אסור פלגינהו בתרתי אלא וודאי משמע דהוי ידעו דנט"ל הוא אף אם הי' מושבח בעצמותו אלא דר"ש חידש להם טעם אחר דאפי' אם הוא בעין הוא נט"ל ומכ"ש התערובות ולכן אסור ורבנן לא אמרי ליה האי טעמא ופריך ר' שימי דמ"מ תקשי מאי דאמרו רבנן דע"כ נט"ל אסור דמשום דחדוש הוא ליתא דבעין הוי נטל"ש וזה נכון בפי' הש"ס ודו"ק:

וכן מוכח מדברי הראב"ד שפירש שפוגם מחמת צמרו וא"כ ע"כ אפי' בדברא הוי נט"ל וכן משמע מדברי הרשב"א במ"ה דף ק"מ סוף ע"א ז"ל ועוד טעה טעות א' כו' וליתא דאדרב ששת אמרינן לה התם ואליבא דרב ששת הוא דאמרה ר' שימי ומקמי דברי רבא עכ"ל משמע דרב שימי לא אמרה רק לר"ש אבל בעיקר הדבר דנט"ל לא קשי' ליה מיהו קושטא דמילתא דעכברא דמתא הוא נט"ל אפי' בעינא וזה לא שייך בדברא וגם הרמב"ם בפט"ו הביא סתם עכבר שנפל אבל ליין ושמן וודאי פוגם ולא חילק כלל משמע דגם דדברא פוגם בדבש ויין ושמן מדלא חילק וגם מדלא הביאו הפוסקים חילוק זה דהא יש נפקותא בדבש ויין ושמן ששם וודאי פוגם ולא חילק כלל משמע דגם דדברא פוגם

בדבש ויין ושמן (מדלא חילק וגם מדלא הביאו הפוסקים חילוק זה דהא יש נפקותא בדבש ויין ושמן ששם וודאי פוגם) בדמתא מותר לגמרי משא"כ בדדברא א"ו כמ"ש ובזה נדחה ג"כ מה שדחה הפר"ח לראיית הש"ך מדלא הביאו עיי"ש ודו"ק:

מיהו בשאר דברים אפשר דיש להחמיר דבשלמא היין והשמן ודבש שהם צריכין להיות מבושמים אבל השאר דברים ע"כ אין הטעם רק משום דמאיס והכא לא שייך כן ואף דלפי ראיית הש"ך נראה דגם בזה הוי נט"ל מ"מ יש להחמיר בזה דהרשב"א לא כתב רק טעמא דמאיס כן נראה לפענ"ד:

עכברא דמתא בגמ' אמרינן האי עכברא דנפל לגו חביתא דשיכרא אסרי רב להאי שיכרא אמרוה רבנן קמי' דר"ש לימא קסבר רב נט"ל מותר ויש להקשות לדעת רשב"ם דסבר גבי חתיכה שנפלה לקדרה למאן דאמר מין במינו לא בטיל צריך שני פעמים ששים אחד ברוטב לבטל החתיכה וגם בחתיכות צריך ששים לבטל רוטב היוצא דרוטב ברוטב הוי מין במינו ולכן צריך ס' בחתיכות וגם בא"ח סי' תמ"ז הובא בטור דסבר נט"ל אסור והוא הי"א שהבאתי בתוס' דעבודת גלולים דהובא דהיכא דמשהו אסור נט"ל נמי אסור כמ"ש הב"י שם וא"כ מאי פריך לימא סבר רב נט"ל אסור הא רב לטעמי' דס"ל מב"מ לא בטיל והוי כבר בלע השכר ונעשה נבילה דרב סבר חנ"נ וא"כ הוי בשאר שכר מין במינו ובמין במינו אפי' נט"ל אסור דהשכר הנבלע וודאי נאסר ונעשה נבילה ונראה דס"ל ג"כ כהר"ן פרק כ"ה דהא בלא"ה קשה לדידי' קושי' התוס' בפכ"ה דמאי משני הש"ס גדי אסרה תורה מי גרע משאר איסורין וצ"ל דסבר דכל חנ"נ מבב"ח גמרינן כמ"ש הר"ן שם וא"כ היכא דלא שייך בב"ח חנ"נ דחלב לא אסור הה"ד נמי בשאר איסורין וא"כ י"ל ג"כ כסברת הר"ן דלא אסור רק דרך בישול דכל איסורין נ"נ משום לתא דבב"ח ובצונן בצונן לא שייך בב"ח דאי תרי ליה כולי יומא שרי והה"ד בשאר איסורין לא אמרינן כה"ג חנ"נ והנה התוס' הקשו שם גבי עכברא למה אסר הא צונן בצונן ותירצו מטעם כבוש ואף שיש שתירצו דמיירי ברותח מ"מ אפשר דהרשב"ם סבר דמשום כבוש הוא וכבוש לא הוי דרך בישול וכיון דלא גזרינן רק משום בב"ח אינו נעשה נבילה רק כדרך בישול וכיון דלא נעשה נבילה לא שייך מב"מ רק הוי מין באינו מינו ולכן אף שהנבלע בעכבר נאסר כיון דאפילו טעם פגום אסור בעכבר דבנבלע גופא וודאי אסור ועמ"ש הרשב"א בת"ה ד' קי"א ע"ש מ"מ לא שייך חנ"נ ואתי שפיר ודו"ק:

אמנם זאת הסברא מחודשת היא מהר"ן ולא מצאנוה לראשונים סברא זו דבלא דרך בישול לא שייך חנ"נ וכן כתב הרא"ש בחולין פ' כ"ה גבי דגים ועופות שמלחן זע"ז דשניהם אסורין בשם רשב"ם גופי' והביאו הב"י לעיל סי' ע' והוא מטעם דחנ"נ כמבואר

שם ומליחה ג"כ לא הוי דרך בישול ואפ"ה סבר דחתיכה עצמה נעשה נבילה והרי להדיא דלא סבר סברת הר"ן והדרא קושי' לדוכתה ולכן נ"ל דהא בלא"ה לכאורה אין הבנה לדברי הרשב"ם דהיכא דמשהו אסור נט"ל נמי אסור והי' הטפל חמור מן העיקר ואילו הי' בעין הי' מותר ואיך יאסר תערובתו וכן הקשו התוס' והרא"ש בפ' השוכר בעבודת גלולים ד' ס"ו ע"ש אלא וודאי נראה ברור שגם הם לא אמרו רק בדבר שמצד עצמה הוא מושבח כגון התם בחומץ שנפל לגריסין הה"ד נמי במין במינו כה"ג שתערובות פוגמו ומצד עצמו הוא משובח או כמ"ש הר"ן והרשב"א שבאמת אינו פוגם עד שלא יהי' ראוי לגר*) רק שאינו משביח התערובות ולא שייך בזה טכ"ע ומ"מ במין במינו כיון דאפי' משהו הוי אסור וודאי משהו מיהא איכא וכי התערובות הוא פוגם כ"כ עד שיגרע ממשהו ולכן כיון שמצד עצמו אין פוגם רק מזולתו מ"מ משהו מיהא איכא וכן בקדירה שאינה ב"י כיון שהבלוע מצד עצמו ראוי לגר*) רק שאינו משביח תערובתו ומ"מ משהו איכא ובחמץ אסור אבל בדבר שמעצמותו פוגם ולא מזולתו ואם הי' בעין הי' מותר אפי' משהו נמי אינה והיינו דאמרי בעכברא אף שמצד עצמו היא אסורה מ"מ כיון שבאמת היא פגומה וא"כ הנבלע גופה הוי ביה נט"ל וגם השכר שבלעה העכבר הוי נט"ל ולא נאסר מעולם ולא שייך חנ"נ ודו"ק:

איברא דמ"מ קשה דהא כבר הקשה הרשב"א בתה"א דף ק"י למה יהי' התערובת מותר הא הכתוב אסרן בפגמן והעלה כיון שבטל ברוב וטעמא ליכא ע"ש וא"כ בעי רוב והנבלע בעכבר וודאי רוב טעמו מן האיסור כי הבלוע הוא מעט ובוודאי מקבל טעם הרבה מעכבר ונעשה נבילה והשכר הוי מין במינו דהשכר לא הוי נט"ל וצ"ע:

ויש מחמירין בשומן, הוא דעת הרא"ש בתשובה וק"ק על הטור שכתב דלשמן הוא פוגם דלא כדעת הרא"ש אביו דכתב דיין ושמן פוגם ואפשר שאין ראיה משמן לשומן דבשמן נתן הרמב"ם טעמא מפני שצריכין להיות מבושמין וזה שייך דווקא בשמן וגם אפשר שלא ראה הטור התשובה וכן משמע מדלא הביאה מיהו קשיא ליה דהא הרא"ש בפ' ג"ה הביא לדעת הגאון דסבר בעכברא שנפל לשמן רותח דצריך ס' וביש ס' מותר ואם הוא מאיס אסור בהדלקה ובוודאי דס"ל הכי שלא השיגו וא"כ קשה על הטור שפסק נגד דעת הרא"ש אביו בפסקיו וביותר תמוה שברמזים שחיבר הטור בעצמו כתב ז"ל בסי' ל"ח ועכבר שנפל בשמן ונימוח אם הוא חם בטל בס' ואם הי' צונן מעבירו במסננת כו' הרי שכתב כן להדיא וגם הדין דאסור לבית הכנסת לא הביאו בא"ח סי' קנ"ד והמחבר הביאו שם וגם הב"י כתב דין זה בשם רבינו ירוחם ולא הזכיר דעת הרא"ש וגם הרב לא

הוצרך להביא דברי הרא"ש בתשובה דגם מפסקיו מוכח הכי אפי' בשמן דמשומן לשמן באמת אין ראי' כמ"ש וגם דעת גאון הוא כן לכן דברי הטור תמוהין באין ספק:

דכבוש כמבושל דמותר מס"ס. הקשה הש"ך אפילו בספק שיעור כבישה לבד הוי ספק ספיקא שמא אין משביח ואת"ל משביח שמא לא שהה שיעור כבישה ואפי' בלח יהי' מותר ומה שתירץ דהוי כעין חסרון ידיעה לא נהירא דהא בש"ס נמי מספקא לן ובוודאי ליכא לברורי ונ"ל דהא בלא"ה הקשו התוס' שם דבמאי פליגי בשכרא ליטעמי' קפילא ארמאה ותירצו דמחזק השכר ומחמצו ואינו ידוע אם מחמת העכבר בא החימוץ או מצד השכר עצמו וא"כ אי אפשר לומר דגם בשומן נסתפקו דאשומן ליכא לשנויי כתירוץ התוס' דלא שייך חיזוק וחימוץ וצריך לומר דהרא"ש ס"ל דבשומן וודאי משביח או שלא רצה לסמוך על הטעימה להחזיר ובבעין וודאי לא חשוב ספיקא כלל כיון שירגיש האיסור בטעמו לשבח ואפשר שגם הש"ך כיון לזה ודו"ק:

אפי' יש ס' הטעם הוא דכל פעם שעירה נאסר כדי קליפה וכתב הפר"ח שדין זה דווקא אי אמרינן חנ"נ אבל אי לא אמרינן חנ"נ מותר אם יש ס' וקשה דהא דין זה הוא מתשובת הרא"ש והרא"ש לא ס"ל חנ"נ וכן הקשה הפלתי ונראה דהיינו טעמא דבכל פעם ששפך עליו נאסר כדי קליפה מדין עירוי דעירוי אינו מבליע רק כדי קליפה כדלעיל סי' ס"ח ושוב כשישפך עליו שנית ג"כ לא הבליע רק כדי קליפה וכן לעולם כיון שאינו ידוע אם נמס כולו בשעה ששפך עליו וכל קליפה עומדת בפני עצמה ולא נתערבה בשני ואין אנו יודעין אם נתפשט הבלוע בשוה דפעם ראשון ושני לא הי' בוודאי ששים וכן הדין באמת אם נפלה חתיכה לקדרה ויש ס' ואח"כ נפלה לשני דלא בטיל רק בס' משני וכאן נמי הכי הוי כמו שנפלה לס' קדרות ובכל אחת אינו כדי לבטל רק בצירוף כולם דפשיטא דהקדרה אחרונה ג"כ אסורה ולכן הוי כאילו כל החתיכה עומדת בפ"ע מיהו קשה יתיכנו ויתפשט בשוה דכל מה שנכנס בספק מצטרף לבטל כדלקמן סי' קי"א וי"ל לפמ"ש הש"ך לעיל סי' צ"ב סק"ח ע"ש דבאינו מינו לא אמרינן כן ודו"ק:

ומ"ש דבקשה די בנטילה כ"כ הרא"ש ג"כ והוא תמוה דהא מטעם דהוי ס"ס אפי' בלי נטילה מותר ואין לומר דמיירי בשומן רותח דשומן רותח לא סגי דלא להוי נימוח ואי מיירי כשהוא שמן אינו שמן מהותך ל"ל טעמא מס"ס הא בלא"ה בשומן כי האי לא שייך כבישה ומה שתירץ הפר"ח דשם הוי רעותא דנמרטו השערות לא נהירא דהי' להצריך ס' דליכא ספיקא דכבישה ומה זו הממוצע שהצריך נטילה ועוד _____ *)

במדינות הללו אסור לישראל לקבל גרים ק"ל דבקשה אפשר להכיר אם נפל שם כשהוא לח דאם רישומו ניכר ואם אין שם שום רושם רק שמונח על השומן אי אפשר שיפול

לתוכו כשהוא לח דאז הי' הרושם ניכר ואפשר דלאו קשה לגמרי קאמר רק שאינו מתנועע ממקום למקום באופן דלא שייך כבישה וצ"ע ונראה כיון דתשובת הרא"ש הנ"ל משבשתא הוא כמ"ש הד"מ אין ללמוד שום דבר זולתי במ"ש דבשומן אינו פוגם וכ"כ משמו בפסקיו וכ"כ הגאון שם כמש"ל:

סימן קה

איסור שנשרה עם היתר מע"ל כו' כתב האו"ה חלב תפל ששהה מע"ל בקערה מודחת של בשר ב"י אסורים אפילו בדיעבד עכ"ל ותמהו האחרונים דאימתי בלע לאחר מע"ל ואז כבר נפגם ואין פליטת הכלי אוסרת כלל ותירץ בתשובת חוות יאיר ובפלתי שאין סברא לומר דהבלוע תבוא כא' בסוף מע"ל וכל מע"ל לא בלע כלום עד סופו ואז תבא הבלוע וכל הטעם נבלע בו אלא וודאי בלע פורתא פורתא וא"כ כיון שהפגימה אינה רק סוף מע"ל ואז רוב הטעם ממושבח אלא שכתב הפלתי שדחוק שיאמר האו"ה דבר זה מבלי ראיה מקדמונים ונראה שגם דעת ר"ת הוא כן דהנה הב"י לעיל סי' צ"א בסופו הביא הג' ש"ד בשם ר"ת וז"ל כתיב בהג' ש"ד בשר שנפל בחלב צונן פסק ר"ת שאם שהה יותר מיום אחד שאסור מדרבנן מטעם כבוש מדאמרינן בפ' כ"ה דאי תרי ליה כולי יומא שרי משמע ביותר מיום אחד אסור ע"כ ודברי תימה הם דלפ"ז מנ"ל ביותר מיום אחד דמותר מן התורה וכן עמד בזה בפ"ח סימן זה ואני תמה עליו שעזב עיקר הקושי' ותפס התפל דזה יש לדחות כמ"ש הוא ז"ל עצמו עם היותו דחוק אבל התימא הרבה הוא דמה חידושי' דבב"ח ומאי רבותי' טפי משאר איסורין הא בכל איסורין דינא הכי ולכן נראה אחר שנדקדק בלא"ה מהא דאמר אביי בפ' כ"ה ש"מ טעמו ולא ממשו ד"ת דאלת"ה מבב"ח אמאי לא גמרינן ואי חידוש אפי' ליכא נ"ט נמי ולכאורה דבר זה אין לו שחר אדרבה כיון דבלא"ה חידוש הוא אין לך בו אלא חידושו דאי לא כתבה התורה הוי שרינן לגמרי ואין לך רק מה שמוכרח מן התורה ואכתי מנ"ל בליכא נ"ט אמנם באמת יובן ע"פ מ"ש התוס' בעבודת גלולים פ' השוכר גבי בגד שאבד בו כלאים שלא ימכרנו לאינו ישראל והקשו לבטל ברובא ותירצו דבזה לא שייך ביטול כיון שצירופן אוסרין משא"כ בבב"ח דדרך בישול אסרה תורה וא"כ לאביי דסבר אף באין בנ"ט הוי דרך בישול שפיר דעכ"פ מן התורה כיון דחזינן דהתורה גילתה במ"א דהטעם כעיקר יש לנו ללמוד ג"כ משם שאר איסורין שהטעם חשוב כעיקר ואין לומר שמשם אין ראיה שחידוש הוא ובאמת לא הקפידה התורה משום טעם כלל ועיקר האיסור מפני צירוף הבשר עם החלב והקפידה התורה על בישולן לבל יבושלו בצירוף וא"כ אפילו ליכא נ"ט נמי דכיון שהתורה לא הקפידה רק על צירופן לא גרע מכלאים אלא וודאי דלא

דמי לכלאים דכאן הקפידה התורה דווקא על הטעם אף שאין כאן ממש נלמוד ג"כ לכל איסורין שהטעם כממש ושני ליה רבא דדרך בישול אסרה תורה ובאין בנ"ט לא הוי דרך בישול ולכן לא מוכח מהכא טכ"ע דבאמת אין האיסור מפני הטעם רק מפני הצירוף וא"כ לא שייך טכ"ע דאין האיסור כלל משום טעמא דלא איכפת לן מידי בטעמא ואפי' ליכא נ"ט אי הוי דרך בישול הוי אסור אלא דלא הוי דרך בישול ואין הדבר תלוי בטעם כלל ומאין אתה בא לדון מכאן טכ"ע ודו"ק:

והנה זה שייך דווקא אם נאמר דהתורה לא אסרה רק דרך בישול שאין זה מדרך בישול לבשל בשר בחלב באופן שיהי' ס' בבשר נגד החלב דפשיטא דלא הוי דרך בישול אבל אם נאמר שהתורה לא הקפידה על הבישול והה"ד בשרי' נמי דינא הכי וודאי ליכא נ"מ אם שרוי' מע"ל או פחות ויותר דבאמת הכלי מלא חלב רק שאין בליעתו בלע עד עבור מע"ל ומ"מ הוי שפיר דרך שרי' ואם היינו אומרים דגם שרוי' הוי כבישול פשיטא שלא היה חילוק בין השהותו מע"ל או לא וכיון דחזינן דלא הקפידה רק על חיבורן וודאי לא גרע מכלאים דלא שייך לומר שאין זה דרך כבישה דכל כבוש צריך שיוכבש מע"ל וכל דרך כבישה כן הוא ואם התורה לא כיונה לבישול דווקא והה"ד כבוש נמי דהוי כמבושל לכל דבר הה"ד זה בכלל דהוי דרך כבישה וכבר כתב הפ"ח דקשיא ליה לר"ת למה נקט יומא ולא טובי יומי ואני מוסיף למה אמר במליחה וכן בצלי ליש אומרים דלא הוי רק דרבנן אלא וודאי דבעי לאשמעינן מלתא דאפי' מדרבנן שרי ולישנא הכי דייק א"כ א"ש דהא בתרי ליה כולי יומא עכ"פ נבלע בו משהו אף שאינו בנ"ט מ"מ מוכח דכבישה אינו אסור מן התורה דבלא"ה הוי דרך כבישה ואסור אפי' בליכא נ"ט וא"כ אמר שפיר דאפילו מדרבנן מותר וזה חידוש ומינה ג"כ דאפילו ביומי טובי לא הוי רק דרבנן דאם נאמר בזה כבוש כמבושל כיון דהוי דרך כבישה אפילו ליכא נ"ט נמי אסור אלא דכבוש אינו כמבושל לענין זה וא"כ אפילו ביומי טובי נמי שרי ולא נקט יומי טובי משום דבזה אין לחלק בין נ"ט לאינו נ"ט ומדינא היה ראוי לאסור דצרופן אסרן ובשאר איסורין כה"ג אסור אלא כאן גזירת הכתוב דכבוש מותר וא"ש ודו"ק וזה דווקא אם בלע פורתא קודם שיעור כבישה והבלוע הוא פורתא פורתא אבל אם לא בלע כלל עד כלות המע"ל קשה מאי חידושיה פשיטא דהיכא דלא בלע ואין כאן דביקות כלל ומאי איסורא איכא הכא ומי איכא מידי דאסור בכה"ג ודברי האו"ה מוכרחים:

אמנם מ"מ לא נהירא לומר כדעת האו"ה דא"כ דברים האוסרים במשהו כגון חמץ וי"נ ראוי היותו אוסר בפחות משיעור כבישה ולא מצינו לשום פוסק שיחלוק בכך וכלי יי"נ שאינו מכניס יין לקיום שרי' בהדחה בעלמא וכן כלי שתשמישו בצונן בוודאי אי אפשר

דלא לישהו פורתא ובלע ואיך נתירן בשטיפה בעלמא ועוד דלפ"ז חתיכה גדולה שנשהה במים מע"ל והמדין אם החתיכה הוא ס' זיתים אסורה במע"ל ול"ל דבלע פורתא פורתא וברגע קודם מע"ל הי' מעט פחות מכדי נ"ט כגון זית ועתה נתוסף משהו באופן שיש בו נ"ט וא"כ אנו אומרים שפחות מע"ל נבלע זית ובאם כל החתיכה הוא זית א' אף שנשרה בחלב הרבה אלף פעמים ככמות החתיכה לא בעי בנתינת טעם קודם מע"ל דהא וודאי ליתא ודו"ק:

ומה שהביא בפלתי ראיה מדברי התוס' והרא"ש שהביאו ראיה דסתם כלי אינו ישראל אין ב"י משמן של אינו ישראל שהתירו משום נט"ל וקשה הא שם וודאי הוי נט"ל דשם לא מיירי ממשחא שאף דפליגי ביה אמוראי ג"כ אין ראיה דע"כ לא הוי מהאי טעמא דהא התוס' בפ' השוכר שם שהקשו גבי עכברא בשיכרא דצונן בצונן הוא ותני בשהה יום או יומים אלמא דלא ברירא להו להתוס' דביום אחד נקרא כבוש ואי בעי שני ימים וודאי מעיקרא נט"ל וע"כ לא כיוונו לזה ובלא"ה נמי דחה הוא עצמו דהתוס' לא החליטו דבעינן כל מע"ל דנסתפקו בזה וע"כ שלא כיוונו לזה:

וכן נראה מדברי הרא"ש פ' אין מעמידין סי' ך' שכתב שאינו נאסר היין שנתן בנוד רק במע"ל ובתחילת דבריו כתב אעפ"י שיש לדחוק דפולט מיד מ"מ וודאי איכא ס' מיהו לפי מאי דמשמע בסוף דבריו דאפי' לרש"י דסתם יין במשהו ג"כ מותר קודם מע"ל וכן נראה להדי' מדברי הטור שכתב בסי' קל"ד שדעת המפרשים דסתם יינם ג"כ במשהו ובסי' קל"ז כתב בפשיטות דבעי מע"ל וכן המחבר בסימן קל"ד פסק גם כן דסתם יינם במשהו ובסימן קל"ז פסק ג"כ כהטור וע"כ דליתא להאי סברא ואין להאריך עוד:

ובר מן דין יש להתיר בנידן זה בפשיטות דאפי' אם יהי' כסברא י"מ כיון דליכא נ"ט בזולת הפגם ומאי איסורא איכא הא לית כאן טעמא והגע עצמך אם יתערב כזית בשר ויש ס' לבטל פליטתו בצימצום ויפול עוד קצת נבילה סרוחה באופן שנט"ל וכי יהי' חוזר וניער זה באמת דבר בטל ולא כתבתי הנ"ל רק משום גווני אחריני

והפ"ח ומג"א סימן תמ"ז כתבו דהפגימה באה אחר הכבישה ולא ידעתי מנ"ל הא דהא טובא מרבוותא ס"ל דלינת לילה פוגמת והרא"ש הכריע כן מכלי מקדש דבעי מו"ש ולא מוכח טפי רק דבעי מע"ל ומנ"ל לחלק השוין ולאפושי פלוגתא וגם הא דבעינן מע"ל הוא מאי תרי ליה כילי יומא ואם באנו לומר דיום משמע קצת א"כ הא דלא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא משמע שנתבשל בו ביום ומשם אנו למידין מע"ל לפגימה נימא ג"כ דבבציר פורתא הוי נט"ל אדרבה כאן משמע טפי דלא בעינן מע"ל בצימצום וודאי ליכא לאפלוגי בין יום ליום וכיון דחד לשנא איתמר בתרווייהו מנ"ל לאפלוגי ביניהם ודו"ק:

סוף דבר שפשוט הוא שיש להתיר בזה כהסכמות הש"ך וט"ז ושאר אחרונים ובלא"ה הרבה פוסקים סוברים לילה פוגמת כנ"ל בסי' ק"ג ומהם סוברין דלא אמרינן כבוש רק -- ולכן אין ספק בזה:

ובכל מקום כו' אפי' מה שחוץ לציר אסור ולא הבנתי דכי כבוש עדיף ממבושל ובבישול דעת רש"י דאינו אוסר רק כדי נטילה ואפי' שהחתיכה מלמטה מ"מ אינו מוליך:

בתוך ציר, עיין בפלתי שדעתו לצדד בכבוש בחומץ וציר באמרו שזה אינו רק מדרבנן רק בכבוש מע"ל הוי ד"ת ואין דבריו ברורים דאדרבה קיל טובא כבישא דמע"ל מכבישה דציר שזאת הכבישה הוא מוסכמת דכבוש בציר לכ"ע לאסור וכבישה במים אינה מוסכמת לדעת רמב"ם ורש"י ורשב"א כתב בתשובה שצונן בצונן אינו מפליט כלל וכתב שפשוט שלא נתנו שיעור גבי צונן בצונן כמה ישהה זה בתוך זה וגם ראיה עיקרית מפ' אילו עוברין דאי תרי ליה כולי יומא שרי אינה הכרחיות ויש לדחות דפשיטא בדבר רך אם שרה במים או חל שהמים נצמתין בו כמבואר לחוש הראות אבל אכתי מנ"ל שמפליט ומבליע וכ"נ מדברי התוס' פכ"ה דף צ"ו ותדע שהרי גם רש"י פי' שם דבשאר איסורין כה"ג אסור ורש"י פי' בכל דוכתא כבוש בחומץ וציר משמע ולא בזולתם אלא וודאי כמ"ש אבל כבישה דציר מבואר בכמה דוכתי דהוא מן התורה המקום אחד בפ"ט משבועות גבי הכובש שלשה כבשים דפליגי תנאי התם בקראי משמע שמן התורה הוא אסור המקום השני בפ"ד ממעשרות שהכבישה קובעת למעשר בריש פירקא ועיין בר"ש שמביא ירושלמי דאמר ר"י מקח ושבת אינה ד"ת משמע דכובש הוא ד"ת ושאר דוכתי ופשיטא שהוא מן התורה שלא נתבאר שיעורו בגמרא ומדברי הירושלמי הנזכר משמע קצת שהדבר תלוי באומד שכתב הכובש עד שיכבוש כל צרכו השולק עד שישלק כל צרכו ע"כ משמע שהכל לפי צורך דבר הנכבש לפי מה שהוא והרא"ש בפכ"ה כ' דשיעורו כדי שיתנו על האור ויתחיל להרתיח ואפשר שדקדק מדאמר כבוש הרי הוא כמבושל משמע שיעור הכבישה כשיעור הבישול ולכן כתב כדי שיתנו על האור להרתיח ויתחיל להתבשל וכן משמע מלשון הרא"ש שם סי' מ"ט ובזה יש לי שב ג"כ דקשה על רבין דאמר מליח אינו כרותח וכבוש אינו כמבושל והקשו התוס' מדג טהור שמלחו עם דג טמא וכן קשה משניות הנ"ל ולפ"ז ניחא די"ל דרבין לא פליג רק אשיעור דכבישה ומליחה שהוא כשיעור צלי' אבל גם רבין מודה שבולע ומפליט ואינו מחולק כי אם בזמן ושיעור והא דמקשו ליה מפינכא דחבר תיאסר התם לא שהה רק שיעור מליחה לקדירה כדמשמע מדאמר דמלח בה בישרא משמע לקדירה ששיעורו לדידן כשיעור צלי וכן כבישה ואין להם מחלוקת זולתי בהשיעור וא"ש ודו"ק:

והנה המרדכי הביא ראי' שלא כדעת רש"י ממתני' דורד חדש שכבשו בשמן המבואר בשביעית והקשה בפלתי שלדבריו תיקשי ג"כ הך לרבין ונראה שהמרדכי מפרש ג"כ דלא פליג רק בכבישה דציר דזה אינו כמבושל לרבין אבל בכבישה דמע"ל גם רבין מודה והכי מפרש לכולי מתניתין דכתיבנא ולק"מ:

וספק כבוש אסור, הקשה בפלתי דמ"ש מדלעיל סי' פ"א גבי גבינות דמוקמינן החלב בחזקת כשרות והפרה טרפה לפנינו דאמרינן השתא הוא דאיתרע ומוקמינן אחזקת היתר ולענ"ד דשאני הכי דאיכא ריעותא בשמן גופי' כיון שכבר הוחלבה ועשה הכבישה ואנו מסופקין שמא נפלה כבר קודם מע"ל כיון שבא לפנינו והאיסור בתוכה משא"כ התם בגבינות ניהו דאתילדא הרעותא בפרה הלא אין אנו דנין על הפרה כלל ונחלטה כטריפה גמורה מ"מ מאי ריעותא אתיילדא בחלב עד שנוציאהו מחזקת היתר ואין הטריפות נולד בחלב זולת בפרה ולא מחזקינן רעותא בחלב כנלענ"ד ודו"ק:

או בחמץ, הרב ש"ך ס"ק ב' האריך והוכיח מהרא"ש דבחומץ בעינן יום שלם ודבריו ברור מללו שכ"כ הרא"ש להדיא ומה שדחה בפלתי לא נהירא כלל אלא שתמה איך החליט הדין להקל שהרי לדעת רש"י ורמב"ם אין כבוש רק בחומץ וציר ומסתמא משמע דשיעורא דתרווייהו שוין וכל שיעור כבישה מע"ל אנו למידין:

וא"כ מנ"ל להקל ולדידי מהא לא ארי' שגם הרשב"א לא סבירא ליה כבישה דצונן כלל ולא מוכח מא"ע ואפ"ה כתב בתה"א דף ק"י ז"ל אע"ג דחלא ושיכרא צונן מ"מ כיון דשהא טובא נ"ט דהו"ל כבוש וכבוש כמבושל ע"כ הרי שרשב"א מצריך דווקא דלישהי טובא ולא ביאר שיעור כדי שיתנו על האור כו' וכן התוס' בפ' השוכר שכתב אעכברא בשיכרא דמיירי בשהה שם יום או יומים משמע דאף דרשב"א משוה שכר לחומץ וגם לא ס"ל הך דאילו עוברין ואפ"ה לפחות בעינן יום וכבר כתבתי לעיל שאין שיעור זה מוכרח כמ"ש מירושלמי ובזה נמי מיירי הרמב"ם גבי עכברא בשיכרא דכוונתו ג"כ למ"ש ועיין ברמב"ם פ"ג ממעשר דפירש מתני' דכובש במים ומלח והיינו ציר והראב"ד השיגו למה לא כתב חומץ וע"ש בכ"מ דהרמב"ם לא ס"ל כבישה דחומץ כלל ולכן אין כאן תימה על הש"ך:

והנה בגמרא דפסחים דף ע"ד אמרינן אומצא ופי' התוס' והרא"ש בפ' ג"ה דמיירי בבשר חי שנתנו לתוך החומץ להצמית הדם בתוכו ואם שהה בתוכו עד דאסמיק נעקר הדם ונבלע בחומץ ולכן הוא וחלי' אסור ורבינא סובר אפי' בלא אסמיק חלי' אסור ואם אין כח בחומץ להבליע מאין יחזור ויאסור הבשר דאף דיש כח להוציא מאין יהי' כח להבליע אלה דברי הפלתי ז"ל כן הי' נראה לכאורה ויש להביא ראיה מדברי התוס' בג"ה גבי ירך

שנתבשל דאמר שמואל לא שנו אלא נתבשל אבל נצלה קולף עד שמגיע לגיד והקשה התוס' דהא ממתני' נמי מוכח הכי דאלת"ה ל"ל נתבשל שהרי כבר נאסר משעת מליחה ע"כ ולכאורה קשה דפשיטא דאיצטריך לאשמעינן בנצלה דמתני' איכא אוקמה בדחלט ליה בחלא וניהו דברותחין כבר נאסר משעת חליטה מ"מ איכא לאוקמי בחומץ דבעינן מע"ל וצ"ע לכאורה אבל לפ"ז ניחא די"ל דס"ל דבשיעור חליטה הוי כבוש רק לענין דם כיון שיצמית הדם בחתיכה ושוב אינו יוצא והוי דם אברים שלא פירש אבל באיסור גיד וודאי נאסר משעת כבישה מיהו מ"מ לא מסתבר דשיעור חליטה יהיה כשיעור כבישה ואדרבה אם שוהה נעקר הדם כנ"ל:

ואפשר שמזה יש סמך לדברי המחבר שדעתו דבפחות משיעור זה נאסר עכ"פ קליפה והטעם הוא דחומץ וציר דמיין לכל מילי וגם חומץ הוי כמו רותח דמליחה ועיין פ"ח שהשיגו מתוס' מוכח שפיר דבפחות משיעור נאסרו כ"ק והטעם דהוי כמו מליחה וא"כ לפי ס"ד דמליחה אוסר כולו הה"ד חומץ בפחות משיעור כבישה וא"ש ודו"ק:

אמנם שבתי וראיתי דמהך דפסחים לא מוכח מידי ואדרבה קצת משמע ההיפוך שהרי מבואר שם דאי חתכה ומלחה ברי' ואפי' לקדירה מותר והכי קיי"ל לעיל סי' כ"ז ס"ה וכן פסקו כל הפוסקים ואם נאמר שדין זה שוה לדין כביש הא קיי"ל לעיל סי' ס"ט גבי בשר ששהה מע"ל דאסור דהוי כמבושל וגם בסעיף י"ח בבשר שנמלח בכשא"מ ושהה כשיעור שיתנו על האש וירתיח דאסור לגמרי כל מה שבציר ואין לה תקנה כלל ואם איתא שדין חומץ שוה לציר האיך נתירה לצלי וכ"ש לקדירה הא שמואל דאמר כבוש כמבושל כיון גם לחומץ בשיעור הנזכר והרי זה ברור ומוכרח ההיפוך דלא יהבינן שיעורא כדי שיתנו על כו' רק עד דאסמיק וכל כמה דלא אסמיק שרי ולא נתנו שעור זה כלל אלא וודאי התם היינו טעמא מפני שיש לחומץ טבע להבליע ולהצמית הדם בחתיכה ואם אינו משהה נצמת הדם ונבלע היטב בחתיכה אבל אם אסמיק זהו סימן שנעקר הדם מן החתיכה ואינו מבליעו ולכן אסור לקדרה שחוזר ומפליט ובולע הדם אבל מליחה מתני' ליה ואם מלחי' נפיק מדמי' שפיר ע"י מליחה ולכן מותר לקדרה וזה ברור ומבואר ולכן נראין דברי הש"ך עיקר דבחומץ בעינן מע"ל ובפחות מזה לא הוי רק צונן בצונן כמ"ש הפר"ח ובפרט שיש כאן הודאת הבע"ד שהרב המחבר גופי' הדר ביה כמבואר בש"ך:

חום של כלי ראשון הש"ך האריך בדיני עירוי ע"ש והנה במה שאמר הש"ך דבעירוי קיי"ל דמבשל כדי קליפה כר"ת ואפילו נפסק הקילוח מבליע מיהת כדי קליפה ודבריו ברורים דכן משמע בהדיא פ' כיצד צולין דחם לתוך צונן קולף וכן בנטף מרוטבו דהוי

נפסק מ"מ מבשלים ההד"נ לדידן דבלע מיהו כדי קליפה מטעמא דאדמיקר ליה בלע ובפלתי הקשה דהא דעת רמ"א אינו כן שהרי לעיל סי' צ"ב ס"ז בהגה"ה כתב רמ"א באם נפסק הקילוח מן הקדרה דאינו בולע כלום ולא הוי עירוי ולדידי לא קשיא מידי דהא שם עבר הקילוח דכך הבורר מקדירה אחת אל השני' וזה לשון ההג"ה שם וקילוח מן קדרה רותחת שהלך אל קדירה אם נפסק הקילוח הוי נמי כך"ש ואם לא נפסק הוי כמו עירוי וכ"כ הש"ך בשם תה"ד ע"ז דלא אמרינן כיון שנזחל על גבי כירה נתקרר וזה דווקא בלא נפסק שהקילוח בא מכלי ראשון ועדין לא פסק כח הכ"ר משא"כ אם כבר נפסק פשיטא הוא כ"ש ממ"ש וכבר נצטנן מדופני הכירה כמ"ש התוס' בכ"ש שלא עמד על האור הולך ומתקרר ואין מי שחולק בזה דפשיטא דזה הוי כ"ש אבל בלא עבר דרך הכירה רק שנפסק כיון שעדיין לא בא אל הכ"ש ולא נתקרר עדיין פשיטא שהוא בכוחו דזה כמו אם יתפרדו שני דברים חמים דבוקים זה בזה ועם היותו מתפרד מהשני מ"מ לא נתקרר בזה וגם רמ"א מודה וזה ברור ונכון:

ולפ"ז י"ל שגם רמ"א מודה דבנפסק מבליע כדי קליפה והקשה בפלתי לפ"ז מנ"ל דעירוי מבשל כדי קליפה הא ע"כ צריכין אנו לחלק בין בליע לבישול ולפמ"ש אפשר לומר דרמ"א מודה דמבשל נמי כדי עירוי מיהו הא וודאי ליתא דלעיל סי' ס"א כתב רמ"א בהג"ה ס"ה דבנפסק לא חשוב עירוי ומ"מ י"ל דדייקו לה מהירושלמי דפ' כירה דמשמע דעירוי כך"ר כמבואר בתוס' שבת דף י"ב וזבחים ע"ש ואיפכא וודאי קשיא דמנ"ל לחלק בין נפסק שאינו כדי קליפה דגרע מעירוי הא התוס' בזבחים כתבו להדיא שר"ת אינו סובר מדאיצטריך לומר שעירוי אינו מבשל בכולו מכח קושי' דתתאה גבר וגם הר"ן דכתב בסוף עבודת גלולים לחלק בין נפסק הקילוח נראה להדיא דסבר לר"ת דמבשל בכולו וא"כ לדידן דלא מבשל רק כ"ק פשיטא דגם בנפסק מבשל דמנ"ל להקל והרמ"א דפסק להקל בתרתי הוי כמזכה שטרא לבי תרי לכן דברי רמ"א צ"ע ואפשר שטעמו כיון דבלא"ה יש מקילין בכל עירוי דהוי כך"ש וגם בנפסק יש מקילין אפי' לר"ת לכן סמכינן בכה"ג בצירוף תרתי סברות להתירא זה נ"ל בדעת רמ"א מיהו מהר"ם אפשר שסובר דנפסק מבשל נמי כ"ק ולעיל הוא מטעמא דכתיבנא ואין הצורך למ"ש בפלתי דקשיא ליה דהיכא משכחת לרב כ"ש א"ו בנפסק אפי' רב מודה דהא וודאי ליתא כדמשמע מפ' כיצד צולין דנטף וודאי הוי נפסק וכן מדמייתינן סייעתא לשמואל מברייתא דבשר שנפל לחלב מאי סייעתא דלמא התם איירי בנפסק א"ו לרב אין חילוק רק כל החילוק שיש לחלק הוא לשמואל דס"ל תתאה גבר ודו"ק:

והנה יש להקשות לרב דס"ל עילאה גבר למה אמרינן בשבת דלא יתן תבלין לתוך האלפס הא התבלין הם צוננים והתבלים הם עילאה ודוחק לומר שכיון שהתבלין הם מועטין דמדברי התוס' בשבת ד מ"ב ד"ה נותן משמע דלא מפלגו רק במים שהצוננים מתערבין במרובין משמע דאי לאו דמתערבין אף שהן מועטין כמ"ם התוס' מ לא הוי אמרינן הכי וכ"ש לדעת רש"י שאינו מחלק כלל וכן משמע בפ' כיצד צולין גבי סכו בשמן של תרומה דלרב דאמר עילאה גבר אף דסיכא רק משהו בעלמא הוא דעבידא מ"מ אמרינן בה עילאה גבר ותו דהא לא מפלגינן במתני' בין אם נותן תבלין מרובין לתבלין מועטין ואפילו את"ל דסתם תבלין הם מועטין מ"מ הא בפ"א ממעשרות משנה ז' אמרינן ג"כ דלא יתן השמן לקדירה ואלפס ואפשר דשם מיירי ג"כ במועט כמ"ש התוס' ומ"מ משמע דהתם אפי' לתבשיל שהוא עב דלא שייך עירוב מ"מ אסור וגם אין לומר כיון שהתבלין נופלין למטה הדר הו"ל התבשיל עילאה דהא לדידן דקיימ"ל כשמואל דתתאה גבר ומ"מ קיי"ל לעיל סי' צ"א בבר גוזלא רותת שנפל לכותח דאינו אוסר רק כ"ק דאף שהכותח צף על הגוזל מ"מ כיון שהוא במקומו גובר כמ"ש הרשב"א והביאו הש"ך ס"ק כ"ג ע"ש ומדשמואל נשמע לרב ונראה דרב ס"ל כמאן דאמר בירושלמי דעשו הרחקה לכלי ראשון ולא עשו הרחקה לכלי שני וא"כ בכ"ר אף שמותר מצד הדין מ"מ איכא למיגזר שמא יתן בו בעודנו עומד על האור ועשו הרחקה בכל גווני אף במקום שמותר מצד הדין מיהו הא קושטא דלעולם אמרינן עילאה גבר אלא דבכ"ר מחמרינן טפי אפי' בגווני דליכא בישולא דעילאה גבר אפ"ה עבדי הרחקה ולכן לא יתן לתוכו תבלין ובזה יש ליישב ג"כ הירושלמי דר' יונה סבר חילוק בין כ"ר לכ"ש משום הרחקה ולבתר הכי דייק ר"י דעירוי ככ"ר ואפילו בעירוי מחמיר והפ"ח כת' לעיל סי' ס"ח דהאי נמי משום הרחקה הוא ולא נהירא כלל דהא ר"י דייק לה התם מהך דאחד שבישלו בו ואחד שעירה לתוכו ומסקו התם דאף בכלי נחושת כן מקרא דאם בכלי נחושת בשלה והכי איתא בש"ס חולין בפ' דם חטאת דף צ"ה אלמא דמן התורה עירוי כבישול והיכא שייך משום הרחקה מן התורה וליכא לאפלוגי בין בלוע לבישול דהא ע"כ ר' יונה לא מפליג מדמייתי ראיה משם לר"י ש"מ דלא מפליג בין בליעה לבישול ולפ"ז ניחא דוודאי כ"ר מבשל כדמשמע בכולי אלא דקשיא ליה מחומרא דמחמרינן בכ"ר כגון בנתינת תבלין ואפשר דס"ל ג"כ עילאה גבר וא"כ וודאי לא גרע מכ"ש ולזה שני משום הרחקה שעשאו ודו"ק:

מיהא איפכא וודאי קשיא אהא דאמרינן נותן הוא לתוך הקערה ותמחוי ואמאי הא אתחמי קערה מרותחין דכ"ר והדר מבשל לה לתבלין ולפמש"ל ניחא דוודאי מדינא אפי' רישא נמי שרי' דהתבלין הם עילאה ולא אסור רק מטעם הרחקה וזה דווקא בכ"ר

משא"כ בכ"ש אע"ג דאמרינן עילאה גבר מ"מ לא עבדו הרחקה ומדינא שרי דהא גם בסיפא התבלין הם עילאה וא"ש:

אמנם גם בזה לא הונח לי דלפ"ז לא משכחינן כ"ש לרב רק באופן שהעליון צונן מטעם עילאה גבר ולא משמע כן בפוסקים וגם קשה לי להיפך לדידן דקיי"ל תתאה גבר וא"כ אם שאב בכלי מכלי ראשון באופן שהתחתון היה חם ראוי שיהי' ככ"ר והא וודאי ליתא ולא משמע הכי בש"ס גבי הא דרב יצחק בר אבדימי דף מ' ע"ב דאמר ובקשתי להניח לו פת של שמן באמבטי וא"ל טול בכ"ש ותן משמע שציוהו לשאוב בכ"ש מדלא אמר ערה לכ"ש וראיתי לט"ז לעיל סי' צ"ב בס"ס שפירש פי' זה במחילת כ"ת וז"ל ואין לטעות שבכ"ש ישאוב כו' דא"כ לא שייך כ"ש דהא כ"ר הוא ועוד הביא ראיות חלושות ורעועות שאין צורך להשיב עליהם דבמ"ש שאין לטעות עשה האמת מוטעה ואדרבה מדאמר כ"ש והכלי שעמד על האור כ"ר הוא וממילא הבא מכחו הוא שני לראשון ולפי דבריו ראוי שיקרא כלי שלישי ומעולם לא מצינו כלי שלישי בשום מקום וגם מדברי כל הפוסקים והטור סי' שי"ח שלא חילקו רק כולם כתבו בסתם כ"ש אינו מבשל וכ"כ הטור ואם הם בכ"ש ולא חילק באיזה אופן שיהיה ועוד שגם לדברי הט"ז וסברתו וטעמו כיון שנתחממו בכ"ר גם לכלי זה יש דין כלי ראשון דהוי כאילו עמד על האור א"כ אין לדבר סוף שהרי הכלי ששאב בו הוא ככ"ר כיון שנתחמם ואין הבדל בין כלי זה לזולתו מה שעמד על האור א"כ גם בכלי הג' נמי נימא הכי שהרי נתחמם בכ"ר שהשני ג"כ דין ראשון יש לו ואין לדבר סוף וגם רש"י ז"ל באותו שפירש שם ד"ה טול מן המים ובכ"ש שיצטננו מעט דכ"ש אינו מבשל ואח"כ תן אותו הפך לתוך אותו כ"ש דהך אמבטי שהחמין נמשכין לה חשובה ככ"ר שאע"פ שהעבירו על האור מבשל כו' הרי שלא פירש רק שהאמבטי הוא כ"ר אע"פ שהעבירן מהאור אבל הכלי ששאב הוא כ"ש וכ"ש ולא ידעתי למה עשה האמת מוטעה ואין ספק שהאמת הוא כן במ"כ הרמה ודברי מהרי"ל שהביא שם הם ברורים ונכונים במ"ש שלא ישאוב בהגעלה מכ"ר דזה הוא ככ"ש ואולי הם מדברי התוס' פרק אין מעמידין דף ל"ג ע"ב ד"ה קינסא שכתבו ז"ל ויש משימין קערה בתוך מחבת של אש עד שתרתיחה עולה תוך הקערה מאותה קערה מגעילין ובזה מסופק ר"י אם ככ"ר ותלה הדבר להחמיר לענין הגעלה ולענין מליגת תרנגולת ע"כ הרי להדי' שהתוס' לא כתבו רק כיון שהעלו רתיחה בתוך הקערה ובזה חששו שמא הוא כ"ר כיון שהעלו רתיחה הוי כאילו עמדו על האור אבל בלא העלו רתיחה אף שהכלי שהושאב מתוכו הוא כי"ר גמור וראוי אף להגעלה הוי ככ"ש כדמשמע להדיא מדבריהם שם ודו"ק:

והן הן דברי מהרי"ל שכתב בסיפא דאם שוהה בתוכו שהעלו המים בעוד שהוא שם רתיחה הוי ככ"ר וזה כהיש משימין שכתבו התוס' ומה מאוד אני תמה על דברי הט"ז ששפך סוללה על מהרי"ל וסיעתו מדברי התוס' שהם ממש דברי מהרי"ל ובזה נסתלק כל תמיהותיו ע"ש ולא ידעתי מה היה לו להט"ז להשיג על מהרי"ל שהם ממש כדברי התוס' גם התרומת הדשן משמע כן להדיא שכתב ז"ל ולאחר שהוציאו הכף מן הרותחין חשוב ככ"ש ומה שחילק הט"ז בזה לא נהירא כנראה שם עיי"ש גם מה שהביא ראי' מהאגודה ג"כ אינו ראיה דשם יש לחוש שמא העלה הקדירה רתיחה על הכף והא דלא נקט הך ס"ס יש לומר דמסתמא כיון שהיא בכ"ר עמד על האש העלה רתיחה ולכן אין משם ראיה מבוררת וכן הך דלקמן סוף סי' ק"ז איכא לאוקמי בכה"ג ודו"ק

וכיון שכבר נתברר שדעת רוב הפוסקים שזה הוא כלי שני כדמשמע מהש"ס ראוי לחקור למה נאמר כן דהא קיי"ל תתאה גבר והתחתון מחמם להעליון ונימא דהעליון היא כ"ר וגם מדברי התוס' דזבחים מוכח ג"כ דאפי' לרב דסבר עילאה גבר מ"מ אי אמרינן דעירוי אינו מבשל לא הוי רק ככ"ש שהקשו שם למ"ד עירוי מבשל מהא דאמרינן בפרק חבית דכל שלא בא בחמין לפני השבת מדיחין אותו ואמאי הא עירוי ככ"ר וקשה מאי ארי' לר"ת אף לרשב"ם תקשי דהא רב ס"ל עילאה גבר ותקשי ליה הך דמדיחין וכן כל כ"ש שבתלמוד לא משכחת לרב רק אם שאב בכלי אבל לא בעירוי וזה אינו נראה כלל ודבר זה צריך עיון גדול להולמו כראוי וכנכון:

ומה שנראה לענ"ד בזה אחר העיון היטב על פי מה שהקשו התוס' בשבת דף מ' דמה בין כלי ראשון לכ"ש ותירצו דכ"ר מתוך שעומד על האור דופניתי' חמין ומחמין חומן זמן מרובה אבל כ"ש כיון שלא עמד על האור ודופנותיו צונן הולכים ומתקרר עכ"ל ולפ"ז י"ל דעיקר חימום דכ"ר הוא מן הכלי מתוך העמדתו על האור ואפילו אם היה אפשר לו לאבד חומו מ"מ הכלי עכב בעדו ומשמרו לבל יאבד לכן יש כח בידו לבשל דהוי כאילו עומד עדיין על האור והוי כאילו נתבשל על גבי האור ממש ולכן אי אמרינן עירוי ככ"ר אמרינן שכיון שבא מכח הכ"ר אינו מניח הכלי להתקרר כ"ז שהקילוח הולך מן הכלי ואפי' בנפסק לא פסק כחו שהכלי מחזיקו ג"כ וכן אי לא מבשל רק כדי קליפה אין כח הכ"ר הולך רק כ"ק אבל אי לא אמרינן עירוי ככ"ר א"כ מיד שמוציא הקילוח מדופני הקדרה אין כח הקדרה להחזיקו ועד שמגיע לחתיכה הוא קר ואין סיפוק בקילוח לבשל ולכן אף אי אמרינן עילאה גבר והקילוח בא מלמעלה אם אנו אומרין עירוי ככ"ש מ"מ נצטנן ואינו יכול לבשל וכן שאב מן האמבטי דשבת ניהו דבאמת הכלי מחמם לכ"ש ונתבשל הכ"ש בתוכה בעוד שעמד על האור מ"מ כיון שהעלוהו על הכ"ר עם היות

שחומו רב מצד עצמו אף אם יהי' חם ממש ככ"ר מ"מ כיון שאין דבר שעמד על האור להחזיקו ממילא הולך ואובד וכלה חומו יען כי אין דבר המשמרו ולכן אף שהכלי הוא חם מ"מ כיון שחימום זה אינו בא מפעולת האור עצמו רק מתולדת האור אף שיש כח בחום הקדרה מ"מ הולך ומקרר מטעם שכתבתי ואין כח בידו לבשל דבר אחר שהוא בלתי מבושל כלל והא דאמרינן בפ' כ"צ דהדר פסח ומרתח לחרס והחרס מרתח לרוטב התם שאני שהרי הרוטב מצד עצמו חם גמור ומיד שנתחמם החרס אז החימום והבישול באים יחד ובפעם אחד אבל למ"ד תתאה גבר אדרבה החרס מקררו ולא נתחמם כלל אבל לבשל דבר אחר עיקר תל בדפנות ויהי' איזה חום שיהי' מ"מ הולך ומתקרר אחר שאין דבר להחזיקו וזה נראה לי ברור אחר העיון והיגיעה מחוורתא דמילתא כדכתיבנא: **ונשמע** מזה שאם נפל איסור לכלי ראשון ונטלה מן הכ"ר וחזר ונפל היתר עליו דלא הוי רק ככ"ש בלבד שלא תעלה הרתיחה עליו וכן הוא דעת התוס' ומהרי"ל ותה"ד וכן משמע בש"ס ואם עלתה הרתיחה וודאי יש להחמיר ועדיין צ"ע:

סימן קח

אין צולין כו' דעת הש"ך הוא דבשניהם כחושים מותר אף לכתחילה והשיג על הרמ"א והפלתי חלק עליו דכיון שדעת הרמ"א כהרי"ף בחמץ בפסח דיש לחוש הואיל דאיסורו במשהו אפי' בכחוש לגמרי פשיטא דלכתחילה יש לאסור דכי נבטל משהו איסור לכתחילה עכ"ד ונראה לענ"ד שדעת הש"ך וט"ז דכיון דקיי"ל בסי' צ"ט דאם נבלע איסור מועט בכלי שדרכו להשתמש בו בשפע מותר אפי' לכתחילה להשתמש בו וכן הוא בסי' קצ"ב ואף הטור דחולק ע"ז היינו טעמא משום דיש לגזור שמא יבוא להשתמש בו איסור מועט כי היכא דגזרינן בקדרה שאינה בת יומא אטו בת יומא משא"כ הכא כיון דאי אפשר שיבוא לידי נתינת טעם כלל וודאי דמותר אפי' לכתחילה ונראה דאף רש"י ורי"ף דפסקו דאסור לכתחילה מודו בשניהם כחושים ואפי' בשניהם שמינים נראה להתיר לדעתם וכפי שיתבאר דהנה התוס' הקשו לרש"י מאי פריך הגמרא ללוי מאין צולין ב' פסחים כאחד מפני התערובות ופריך הגמרא ללוי ולרש"י מאי קושי' הא התם לכתחילה איתמר ואפי' ללוי אסור והרשב"א דחק עצמו בזה והפלתי תי' דהא דקאמר הרי"ף דאסור לכתחילה היינו דווקא לרב משא"כ ללוי אפי' משהו ליכא ואני תמה האיך אפשר לומר כן בהרי"ף דהרי הרי"ף כתב להדיא דלא אשכחן דשרי ללוי לאטווי' בשר שחוטה בהדי בשר נבילה לכתחילה דהרי לוי שצלאו קאמר ע"כ והרי מבואר להדיא דאפי' ללוי אסור לכתחילה והדרא קושי' לדוכתא ועוד הקשה הרשב"א על הרי"ף מהירושלמי דמבואר להדיא דללוי שרי לכתחילה דאיתא שם מהו לצלות שני שפודין אחד של שחוטה ואחד

של נבילה בתנור א' רב אסר ושמואל בשם לוי מתיר והרי להדיא דשרי אף לכתחילה ולענ"ד יוסיף להפליא לדברי הרי"ף מאי קאמר דעבד לוי עובדא בי ריש גלותא בגדי ודבר אחר והא הרי"ף מפרש טעמא דרב משום דסבר מב"מ במשהו וגדי ודבר אחר וודאי הוי שני מינים בין בשמא בין בטעמא ומאי רבותא דלוי הא אפי' לרב שרי ומאי ס"ד למיסר כה"ג ול"ל דאפי' לכתחילה שרי לוי הא לכתחילה אף ללוי אסור ע"כ נראה דניזיל בתר טעמו דהרי"ף מדקאמר לוי שצלאו ואפשר לומר דגם לוי לא אסר מתחילה רק בבשר שחוטה כחוש ובשר נבילה שמן שקלט ריח הרבה והריח נרגש בשחוטה אף דאמשהו שנבלע בו לא קפדינן לבטלו לכתחילה מ"מ כיון שהריח נאכל אסור עכ"פ מתחילה כמו שדקדק הפר"ח מתנור שהסיקו בכמון דדווקא בדיעבד קאמר דשרי מפני שהריח נאכל והתם נמי נרגש ריח כמון בפת משא"כ בשניהם שמנים כיון דלא נרגש הריח כלל כי ריחו של זה כריחו של זה ומאיזה טעם נאסור לכתחילה משום המשהו הלא בטל הוא ואי אפשר לבא לידי נתינת טעם כלל דבשלמא בהיתר כחוש ואיסור שמן וודאי דאסור לעשות כדי שיאכל המשהו איסור דהתם בקדרה הנבלע בה משהו אין רצינו ליהנות מאותו משהו איסור כי באמת אין לו הנאה ממנו כלל משא"כ היכא דהמשהו נרגש בעיני' וודאי אסור עכ"פ לכתחילה לבטלו אבל בשניהם כחושים ואפי' שמינים וודאי אין רצונו שיהנה מן האיסור כי באמת לא יוכל לבא להנאת איסור כלל ולפ"ז א"ש ולק"מ מה שהקשו התוס' דנוקי לכתחילה דממנ"פ בשניהם כחושים או שניהם שמינים מות' אף לכתחילה ואי באחד כחוש ואחד שמן וודאי דאין השמן נאסר לצלותו לכתחילה מחמת הכחוש כי הכחוש אינו קולט ריח בשמן ובוודאי אין ריחו של כחוש נרגש בשמן ואין האיסור רק על הכחוש ובברייתא מפני התערובות משמע דתרווייהו אסורין וכן משמע לישנא דאין צולין שני פסחים כאחד אתרווייהו קאי ובתרווייהו איכא אסורא עכ"פ לכתחילה ולרב דסבר ריחא מילתא אתי שפיר ואפי' בשניהם שוים אסור מטעם מב"מ אבל ללוי קשי' ובהכי נמי ניחא בירושלמי דשמואל מתיר אפילו לכתחילה דהתם מיירי בשניהם שוים או כחושים או שמינים וגם בעובדא דלוי י"ל דאתי לאשמעינן דאפי' לכתחילה שרי והתם איירי בגדי שמן אך מ"מ זה דחוק לענ"ד דלוי שהתיר איירי בגדי שמן דמ"מ קשיא מאי קמ"ל ללוי הא אפי' לרב נמי שרי דכיון דטעמיה דרב אינו רק משום מב"מ וגם דוחק לאוקמי' בחתיכה וכדעת או"ה דסובר דחתיכה בחתיכה הוי מב"מ כי מלבד דהד"מ השיג עליו בלא"ה נמי לא משמע כן מדברי הפוסקים כמבואר בסי' צ"ח וגם גדי ודבר אחר משמע גדי שלם ע"כ נראה ע"פ מה שכתבו התוס' בפ' כ"ה מחלוקת ר"י ורשב"ם בדבר הנאסר ממין איסור כגון מים הנאסרים מנבילה אם נתערבה

במים אחרים אי הוי מב"מ ודעת רשב"ם דהוי מב"ס וזה נראה גם כן דעת הרי"ף ז"ל ולפ"ז ה"נ כיון שנכנס ריח הגדי בחזיר ונאסר מחמת החזיר וכי הדר אזיל ריח הגדי לגדי הוי מב"מ כמו מים הנאסרים מנבילה דדינם כאילו היו המים נבילה גמורה וה"נ הגדי הנאסר מחמת החזיר בגדי הכשר הוי מב"מ ובפרט לדעת הרי"ף דסובר דהא דחנ"נ תליא אי אמרינן מב"מ לא בטיל וע"כ לא הביא כלל בחולין מחלוקת דחנ"נ ועיין בר"ן סוף כ"ה וכ"כ הרשב"א בדעתו וה"נ לדעת הרי"ף עיקר פלוגתייהו הוא מב"מ כמבואר ברי"ף וא"ש ודו"ק:

ועכ"פ נשמע מדברי רי"ף ורש"י דדוקא בשאיסור שמן והיתר כחוש אסור מתחילה אבל בשניהם כחושים ואפי' שמינים אפילו לכתחילה מיתר ולפ"ז לדידן דקיי"ל כר"י במלח הבלוע מן דם שאין דינו כאיסור מחמת עצמו כמבואר ס"ס ק"ה ליכא למימר הכי כדעת הרי"ף דאל"כ תקשי ממעשה דלוי ומעתה מה שכתב המג"א בא"ח סי' תמ"ז לצרף דעת הרי"ף לדעת התוס' דגבי חמץ בפסח לאסור משום דמשהו איכא דלפמ"ש מבואר דלא כתב הרי"ף רק באיסור שמן ומכ"ש גבי שניהם כחושים וודאי ליכא ריחא כלל ואפשר דמודה לסברת ראב"י בשם ר"ת דלא מצינו ריח פת בפת והביא ראיה לזה ע"ש במרדכי פ' ג"ה סימן תרס"ו ובפרט לפמ"ש מוכח כן מדברי הרי"ף אפילו בשניהם שמינים באיסור שאינו אוסר במשהו ועוד דלדידן דקיי"ל דאין הנאסר חמיר מן האוסר אי אפשר לומר כדעת הרי"ף דא"כ תקשי מעובדא דלוי וכמ"ש וגם רש"י מתיר ריחא מילתא והיינו משום דפסק כלוי ורש"י סובר מב"מ במשהו וצ"ל לדעת רש"י דאפילו משהו ליכא וגם התוס' שכתבו דאפי' בפת יש לאסור היינו משום דפסקו ריחא מילתא אבל וודאי ללוי אפי' משהו נמי ליתא וא"כ לדידן דלא קיי"ל כהתוס' בהא פשיטא דשרי ואפי' לכתחילה מתירין התוס' אליבא דלוי כמבואר ממה שהקשו על רש"י דגם כי לא אמר הרי"ף רק לסניף בעלמא והא ליתא דשנוי ומשולש ברי"ף דמשהו איכא אבל לפמ"ש וודאי אפי' לרי"ף שרי מטעמים הנ"ל והיש אומרים שמביא רמ"א היינו דעת התוס' אבל מדברי הרי"ף לא מוכח מידי ואדרבה איפכא מוכח מיניה וכמ"ש וכן משמע בגמרא דאמר בשר שמן שצלאו עם בשר כחוש אפי' בשר נבילה כחוש אסור דמפטמי אהדדי ולדברי התוס' ל"ל טעמא דמפטמי תיפוק ליה אפי' בשניהם כחושים נמי אסור לרב דהא רב סובר מב"מ במשהו וצ"ע לכאורה ונראה לתרץ לפי מה שהקשו התוס' בעבודת גלולים אמאי לא הביא בפסחים דאתנור שהסיקו בכמון דדייך רבא מיני' דריחא לאו מילתא והו"ל לאתוי' ולדחי ג"כ במסכת עבודת גלולים ותירץ שם דריחא דפיטם אלים טפי עיי"ש וא"כ הא דאמרינן במסקנת הגמ' לרב לדידי כפת חמה וחביות פתוחה דמי' והיינו

משום דריחא דפיטם וכ"כ התוס' בעבודת גלולים ע"ש והכא רב לא אמר למילתי' כתנאי והלכך אמר מילתיה בחד מינייהו שמן דהוי לכ"ע משא"כ בכחושים דתליא בתנאי וא"ש ולק"מ ודו"ק:

והשתא לדידן דשרינן ריחא היינו משום דרבא קאי בשיטתי' דלוי וע"כ לא מפלגינן ק ריחא דפטום דאל"כ מנ"ל דרבא קאי בשיטת לוי וא"כ הדרא קושיא לדוכתה דליתני רבותא טפי בתרווייהו כחושים ואפי' בפת וצ"ל דבכה"ג גם רב מודה דשרי וסוף דבר דחמץ לדידן לא מסתבר להחמיר בריח משהו וכמו שנתבאר ודו"ק:

(**ומ"ש** בישוב דברי התוס' דחוק מאוד דהא התוס' כתבו כן למסקנא דקיי"ל כרבא וגם כרב וא"כ ע"כ בפת חמה וחביות סתומה ג"כ שרי דהא בעבודת גלולים דף ס"ו מסיק לרבא בתנאי ומוכח דרבא ס"ל כמ"ד המתיר בפ"ח וח"ס והתוס' כתבו למסקנא לאסור בחמץ דמשהו מיהא איכא וש"מ דלכ"ע הוי משהו וליישב דעת התוס' צ"ל דלאביי קיי"ל בבשר שמן וכחוש דהוי שני מינין בטעם כמ"ש לקמן ולרבא י"ל דמיירי בגדי וטלה דחלוקין בשמא ועכ"פ מדברי הרי"ף מוכח בשניהם כחושים אפי' משהו ליכא):

וא"כ אפרקו כמה קושיות על הרי"ף במה שכתבתי אך הפוסקים הקשו עוד קושי' עצומה מאוד על הרי"ף מהא דקאמר בגמ' לימא כתנאי מהרודה פת חמה ע"פ חביות דר"מ אוסר ור"י שרי ור' יוסי מחלק בין חיטין לשעורין והתם וודאי הוי מבא"מ ואפי' לרב נמי קשה והרמב"ן נדחק בזה הרבה בפסחים וגם הפלתי דחק עצמו בזה באמרו באיסור שצריך יותר משששים נמי ריחא מילתא והרי"ף סובר כרש"י בתרומה אף באינו מינו צריך ק"א וזה דוחק כי מבואר בפ' גיד הנשה לרש"י באם הסיר ממשו של איסור ולא נשאר רק טעמו אפי' לרש"י די בס' וזה מוכרח שם בדף צ"ט עיי"ש וגלל כן נלענ"ד לפמ"ש הש"ך בריש סימן צ"ח דחלב ובשר טעמן חלוק מהא דכתב הראב"ן בתשובה דחלב ובשר טעמן שזה מיירי בבשר שמן וא"כ מוכח מדברי הש"ך דבשר שמן וחלב שוין בטעמם וע"כ בשר כחוש ושמן חלוקין בטעמן וקשה לדעת הרי"ף לאביי דס"ל בתר טעמו אזלינן וא"כ בשר שמן ובשר כחוש תרי מיני הוין והאיך אפשר לומר דטעמו של רב משום מין במינו משהו ודוחק לומר דרב סבר כרבא ועוד דהרי"ף סובר דטעמי' דאביי משום דקאי בשיטת רב ולאביי אפי' בבשר שמן וכחוש נמי מותר דהוי תרי מיני וצ"ל לדעת הרי"ף דבאמת קשה לאביי ורבא לפי מה דכתב הרי"ף ז"ל דדעת אביי כרב ורבא כלוי אמאי פליגי בפלוגתא דרב ולוי והו"ל למימר לאביי אנא ס"ל כרב ורבא לימא דס"ל כלוי וצ"ל לדעתו דבאמת למ"ש הרי"ף דטעמי' דרב משום משהו באמת הוא אפילו אם נימא דהלכה כרב דריחא מילתא היינו משום דסובר מב"מ במשהו ואנן דלא קיי"ל

כוותי' במב"מ והך דריחא ממילא אזלא וא"כ י"ל דסבר הרי"ף דוודאי אביי ורבא לא נחלקו אם הלכה כרב אי לאו דוודאי הלכתא כרב באיסורא רק כל חד וחד לשיטתי' אזיל דרבא סבר בתר שמא אזלינן י"ל טעמא דרב משום מב"מ ובהא לא קיי"ל כוותיה וריחא ממילא שרי' ואביי לשיטתי' דסבר בתר טעמא אזלינן וע"כ ליכא למימר טעמי' דרב משום מב"מ דכיון דחלוקין בטעמן והוי תרי מיני וע"כ לא ס"ל לחדש סברא דמשהו מיהא איכא כיון דלא סגי בהכי רק טעמו של אביי משום דריחא הוי כטעמא ולוי דשרי משום דסבר ריחא לאו מילתא כלל ואפי' משהו נמי ליתא ובהכי נמי ניחא הא דמייתי בגמרא דעבד לוי עובד בגדי ודבר אחר וקשה הא בהא אפי' רב נמי מודה ולפמ"ש ניחא די"ל דאתי לאשמעינן אליבא דאביי דסבר דריחא כטעמא ואי הוי אמרינן ריחא מילתא ללוי אפי' באינו מינו נמי אסור ובהכי נמי מיושב קושית התוס' שהקשו דמאי פריך מאין צולין דהתם מיירי לכתחילה ולפמ"ש ניחא דוודאי י"ל דהא דאמר אביי ריחא מילתא היינו טעמא דלא מסתבר לי' למימר דריחא אף אי לאו מילתא מ"מ משהו מיהא איכא וא"כ כיון דליכא אפי' משהו לדידי' וודאי דאפי' לכתחילה שרי וא"כ הגמרא פריך התם לאביי דלדידי' היכא מתוקמא וא"ש ודו"ק:

והנה לדעת רבא דסבר טעמא דרב משום משהו י"ל דבאמת לא פליג רב ארב יהודה ור' יוסי דסברי ריחא לאו מילתא דבאמת הילכתא כותייהו לגבי ר"מ ורב דסבר ריחא מילתא היינו טעמי' משום דמב"מ במשהו משא"כ התם דהוי אינו מינו אך לאביי דבר מוכרח הוא דרב כתנאי אם לא כמו שתירצו בש"ס והשתא א"ש דהתם אמרינן לימא כתנאי ואין לומר טעמי' דרב משום מב"מ דאל"כ תקשי לאביי דאתי ע"כ כתנאי והגמ' בא לאסוקי אפי' אליבא דאביי אבל לדידן דקיי"ל כרבא טעמיה דרב ליתא רק משום מב"מ ואי מב"מ בטיל ריחא נמי לאו מילתא הוא ודו"ק היטב כי הדברים נכונים ואין זה דוחק דהגמ' דאמר לימא כתנאי יהיה אליבא דאביי דיותר מזה צריכין לדחוק לדעת התוס' שם בעבודת גלולים שחילקו בין מזיקו לאינו מזיקו דקשה מאי פריך לימא כתנאי הא התם אינו מזיקו וצ"ל כמ"מ מהרש"א שם דבעי לאסוקי ללוי ע"ש והוא דחוק מאוד מפני זה מסיק הגמ' מילתא דרב כתנאי והל"ל דעכ"פ לרב ניחא ולדעת הרי"ף שמעתתא מרווחא שפיר ואין צריכין לדחוקין כלל ובפסחים בעי לאסוקי אף לאביי דלא יהיה כתנאי:

אם התנור גדול כו' הקשה בכרתי ופלתי לפ"ז מאי פריך הגמ' ארב אפילו גדי וטלה לוקמה בתנור גדול ותי' בדוחק עיי"ש ונלענ"ד לתרץ דבלא"ה הקשה הפלתי לעיל על דברי התוס' שהקשו אקושית הש"ס מאפי' דלוקי בתרווייהו כחושים ובעבודת גלולים כתבו התוס' להדיא דאפי' במעשה תנור דלאו פיטום מ"מ אסור משום דמשהו מיהא

איכא ואפילו בשניהם כחושים נמי אסור עכ"ל ולפמ"ש לעיל בדעת התוס' דבשניהם כחושים כיון דלא הוי ריחא דפיטם תליא בפלוגת' דר"מ ור"י ע"ש והנה לכאורה יוקשה בגמ' דפריך ללוי מהא דאין צולין שני פ' וש"מ דריחא מילתא ומאי קושי' דילמא הך ברייתא אתי' כמ"ד ריחא מילתא דללוי וודאי תנאי הוא כמבואר בש"ס וצ"ל דאע"ג דאיכא מ"ד שאוסר מ"מ ר"י מתיר ריחא מלתא והגמרא בעי לאסוקי ככ"ע ולא ידע הפלוגתא וא"כ ק' על רב למה נקט הך טעם דמפטם וצ"ל אפי' כחוש משהו איכא וע"כ דבעי לאסוקי ככ"ע ולהך ס"ד לא ידע וע"כ דשמן דוקא ופריך שפיר בשלמא לרב דסבר ריחא דפטום הוי כפת חמה וחביות פתוחה דלכ"ע אסור וא"ש הוי תוספתא כר"י דאפי' ר"י מודה בהא אבל ללוי דתלי' בפלוגתא דר"מ ור"י והתוספתא הוא ר"י אלמא דאפי' לר"י ריחא כי האי אסור ופריך שפיר ודו"ק:

ולפ"ז נמי לק"מ על התוס' דבשניהם כחושים לרב נמי אסור די"ל כיון דברייתא איירי בשניהם כחושים ותליא בפלוגתא דר"מ ור"י כמש"ל דלהכי אמר רב למילתי' בחד שמן וא"כ כיון דהגמ' פריך ללוי משום דאתיא כר"י ולר"י בשניהם כחושים מותר ושפיר קשה מאי פריך הש"ס לרב ומה שכתבו התוס' בעבודת גלולים לדידן דריחא מילתא אפי' במעשה תנור אסור היינו משום דקיי"ל היכא דאינו מינו אסור כרבא אבל תליא בפלוגתא דר"מ ור"י ודו"ק:

וכל זה בשניהם כחושים דליכא ריחא דפיטום משא"כ בשמינים אע"ג לר"י דסבר ריחא לאו מילתא הוא בריחא דפיטום מודה וא"כ אף בתנור גדול דאין בריחא ליתן טעם מ"מ משהו ריחא איכא וריחא כי האי הוי כטעמא ושפיר פריך הגמרא לרב כיון דאתי' כר"י ובשמינים מודה ואף בתנור גדול משהו איכא וקושי' התוס' דנקט בכחוש בלא"ה צריכה תירוץ וצ"ל תירוץ אחר דליכא לאוקמה בכחושים יהיה איך שיהי' וע"כ קושי' הגמרא משום דאיירי בשמינים וליכא לתרוצי בתנור גדול דכיון דמשהו איכא ור"י סובר מב"מ במשהו ודו"ק ואף דהמחבר לא חילק בין איסור אוסר במשהו היינו משום דפסק כלוי וללוי אפי' משהו נמי ליכא אבל לרב דריחא כטעמא משהו ריחא נמי כמשהו טעמא:

אם האיסור דבר חריף כו' דין זה למדו האו"ה מהך דכמון של תרומה דמבואר בש"ס דריח כמון מותר ומזה יליף רבא דינו ואביי דחו דהיינו, טעמא דמקלי קלי איסורא ודייק או"ה דוקא משום מקלי קלי איסורא אבל בלא"ה הוי אסור והיינו טעמא משום דכמון הוי דבר חריף והפ"ח השיגו באמרו דכל זה לאביי אבל לדידן דקיי"ל כרבא לא אמרינן הך מקלי קלי והפלתי הוסיף לתמוה עליו בתרתי חדא מנ"ל לחדש דין זה ועוד דמשמע איפכא דרבא דייק ליה מהתם ורבא לא סבירא לו' הך דמקלי קלי אלמא דלרבא אפי'

בלא מקלי קלי שרי' עיי"ש ובאמת הוא תמוה ונראה ליישב דבאמת אף לרבא דדייק ליה ריחא לאו מילתא והא וודאי מסתבר לחלק בין ריחא מילתא היכא דהאיסור בעין והיכא שאין ממשו של איסור בעין ובאמת אביי הכי משני ורבא קיבלה להאי סברא אלמא דיש לחלק בהכי א"כ קשה איפכא לרבא דלשמעינן רבותא טפי אפי' היכא דהוי הכמון בעינא נמי ריחא לאו מילתא ומזה דייק או"ה למילתי' דכיון דכמון חריף בלא מקלי קלי הוי אסור אך כל זה אי ידעינן לחלק בין מקלי קלי או לא מוכת שפיר דדבר חריף אוסר באיסור בעין אבל אי אכתי לא ידעינן לאפלוגי בין מקלי קלי או לאו אף בדבר חריף מהכ"ת למימר דריחא וליכא למימר לאשמעינן רבותא טפי דאכתי לא ידעינן מהך סברא דמקלי קלי והשתא ניחא דרבא בס"ד שהקשה לאביי לא ידע לאפלוגי בין מקלי קלי אי לא וליכא למידן מדבר חריף ופריך שפיר לאביי משא"כ למסקנא דשני ליה אביי במקלי קלי ורבא נמי סובר דיש חילוק בהכי כי רבא לא השיב על אביי ע"ז כלום וקשה ליתני רבותא טפי וע"כ דבדבר חריף בעיני' אוסר ודו"ק כי הדברים נכונים:

ובהכי נמי מיושב קושי' מהרש"א בעבודת גלולים דף ס"ו שהקשה על דברי התוס' שחילקו בין מזיקו לאינו מזיקו רבא מודה דאסור וקשה מאי פריך רבא לאביי מכמון תקשי ליה לנפשי' דהתם אינו מזיק כלל ודחק עצמו בזה עיי"ש ולפמ"ש י"ל ג"כ בשטת התוס' דודאי ליכא לאפלוגי בין מזיקו לאינו מזיקו ומהכ"ת אך באמת קשה לרבא קושי' או"ה והתוס' לא סברי לחלק בין דבר חריף כנ"ל וצ"ל כיון דהתם אינו מזיקו אי הוי בעינא הי' אסור משא"כ במקלי קלי איסורא דשרי וא"כ בס"ד הי' רבא סובר דיש לו משם הוכחה ברורה להתיר ואכתי לא ידע לאפלוגי בין מקלי קלי ובוודאי מסברא לא חילק רבא בזה ופריך שפיר לאביי אבל במסקנא תקשי איפכא דלשמעינן בלא מקלי קלי וצ"ל כיון דאינו מזיקו בלא מקלי קלי הי' אסור וא"ש ודו"ק:

ובהא איכא לפרוקי נמי קושי' רשב"א שהקשה ארבוואתא דסברי בפת חמה וחביות פתוחה אפי' רבא מודה דאסור ולא פליג אריש לקיש ומכללי המחבר דפסק בפת חמה וחביות פתוחה דאסור אע"ג דפסק כרבא דריחא לאו מלתא והקשה הרשב"א דלפי זה קשה ארבא דמקשי ליה לאביי מכמון ואביי אמר דפת תיהא הוי כפת חמה וחביות פתוחה דקאמר לדידי כפת חמה וחביות פתוחה וצ"ל דרבא סובר דכמון נמי כפת חמה וחביות פתוחה דלאביי נמי שרי בכה"ג וא"כ בפת תיהא דלרבא לא דמי לפת חמה וודאי דשרי' אבל באמת לסלקא דעתי' דרבא דלא ידע ממקלי קלי כיון שיש לו הוכחה ממתני' אפי' בפת חמה נמי שרי ולאו משמיה דנפשיה קאמר ליה רבא רק מהכרח אשר הכריחו

ממתני' דתרומות אבל במסקנא דמקלי קלי קשי' איפכא דליתני רבותא טפי כנ"ל וצ"ל דכ"ע מודו הכא ואתי שפיר ודו"ק:

עוד י"ל דוודאי לא מסתברא למימר להגורסין לדידי כפת חמה וחביות פתוחה דמי דאביי ורבא יחלוקו בזה דאביי יסבור דדמי לפת חמה ורבא יחלוק דלא דמי כי זה דוחק גדול דיחלוקו בדמין ואמת לדעת התוס' אפשר לומר דלתרווייהו הוי כפת חמה רק רבא סובר סברא דמזיקו הלכך שרי אבל אביי דלא סבר סברא דמזיקו הלכך אסור אבל לפ"ז קשה קושית מהרש"א ש"א הנ"ל והרא"ש באמת לא מחלק בין מזיקו רק סובר דבפת חם אפי' ללוי נמי אסור וגם לדידן דקיי"ל כלוי ואפ"ה בפת חמה אף ללוי אסור ומהיכי תיתי יפלגו בזה וצריך לומר דבאמת כתב הפלתי דמשמע ממשנה דמכשירין דעכ"פ משהו נבלע בו וא"כ י"ל דבפת חמה וחביות פתוחה נמי מודה רבא והיינו משום דטעמא ממש נבלע בו ובאמת לאו משום ריחא אסרה ריש לקיש ורבא נמי מודה אבל בפת צוננת דלא נבלע ביה רק ריחא בעלמא בהא פליגי ולאביי דסבר ריחא מילתא הא דאמר ריש לקיש בפת חמה כ"ע מודו דאסור ופרש"י בפסחים בד"ה לרב מי לימא תנאי הוא ז"ל כלום צריך לאוקמי כתנאי ולמימר אנא דאמרי כר' מאיר ור' יוסי אבל ר' יהודה לית לי' או דילמא ר"י נמי קאי כוותי' כו' וטעמא דר' יהודה משום דלא עייל בה ריחא עכ"ל רש"י וכן פירש"י בע"ג ד"ה לאביי כו' וטעמא דר"י משום דהתם אין ריח היין נכנס בפת אבל בפת תיהא דריח נסך נכנס בגוף מודה עכ"ל הרי להדיא מדברי רש"י דטעמו של אביי דמיחשב ליה כפת חמה וחביות פתוחה הוא משום דריחו וודאי נכנס משא"כ לרבא דסבר ריחא לאו מילתא והטעם בפת חמה הוא משום דממשו נכנס בו וכמ"ש וודאי דפת תיהא לא דמי לפת חמה וחביות פתוחה דהתם ממשו נכנס והכא ליכא רק ריח והשתא א"ש דרבא פריך לאביי דסבר דפת חמה וחביות פתוחה טעמא דאסור משום דעייל ביה ריחא וא"כ התם במתני' מבואר דהפת מותרת משום שאין טעם כמון אלא ריח כמון ולאביי דסבר דהיכא דוודאי נכנס ביה ריחא כ"ע מודו ופריך ליה שפיר אבל לרבא ניחא דאיהו סבר טעמי' דפת חמה משום טעמא והתם מבואר במשנה שאין טעם כמון ולהכי שרי ומשני אביי דבהאי ריחא אף אנא מודינא לך דשרי משום דמקלי קלי ודו"ק:

ולפ"ז גם דברי או"ה נכונים דסבר כי היכא בפת חמה דאית ביה ממש וודאי דבר חריף נמי אית ביה משהא וכ"כ המרדכי בבצל שצלאו בבשר נבילה דאסור דדמי לפת חמה וממשו נבלע בו ולפי זה בכמון נמי ראוי לאסור משום דהוי דבר חריף ונבלע בו ממש וא"כ התם דמקלי קלי איסורא ליכא למימר דנכנס בו טעם ממש דהאיסור אינו בעין ואף דרבא ע"כ לא חילק בהא היינו משום דלא נחית ליה לחלק בענין ריחא בהכי כיון

שכתוב במתני' שאין כו' אלא ריח כמון אבל וודאי דידע שהכמון נשרף ופריך ליה שפיר דאיכא ריחא ולאבויי דמי לפת חמה וחביות פתוחה ולרבא לא דמי וכמ"ש ודו"ק היטב:
יש אומרים דאיסור האוסר במשהו כו' י"א אילו הוא דעת הרי"ף דסוב' דריחא הוא עכ"פ משהו וממילא נשמע לענין חמץ בפסח דריחא אוסר כיון דאיסורו במשהו ובאמת אף לפי דעת הרי"ף י"ל דזה דוקא באחד מהם שמן כגון צלי שנאפה במצה אבל בשניהם כחושים כבר הוכחתי לעיל דהרי"ף מודה נמי דאפי' משהו ליכא והתוס' שכתבו בעבודת גלולים דאפילו בפת ובמשהו אמרינן ריחא מילתא היינו דווקא לרב דסב' ריחא מילתא אבל ללוי דסבר ל"מ אפי' לכתחילה נמי מותר כמש"ל והמרדכי כ' דאף למ"ד ריחא מילתא מ"מ לא מצינו ריח פת בפת והש"ך הקשה על הרב דבמרדכי לא כתב רק דלא מצינו ריח פת בפת אבל באחד שמן השמן נפטם לו להפת והניח בצ"ע ויש ליישב כיון דטעמו של המרדכי דליכא ריח פת בפת ובלא"ה אנן קי"ל דאין הנאסר יכול לאסר אלא במקום שהאיסור עצמו יכול לילך והא דלמ"ד ר"מ אפילו בהיתר שמן אחר דמפטם אף דהאיסור כחוש היינו טעמא דוודאי בשר כחוש נמי אית ביה ריחא רק שאינו יכול להגיע להשחוטה וכיון דמפטם ליה ההיתר באיסור הדר מפטם האיסור בהיתר וריח הכחוש באמת הולך עמו משא"כ בפת דכתב המרדכי דלא מצינו ריח פת בפת והטעם צ"ל או משום דריח פת אינו אוסר או דליכא ריח כלל בפת ומהיכא תיתא נימא דהשמן מפטם להחמץ כיון שהיא פת וממנ"פ אי ליכא ריח כלל וודאי לא אסור דאין הנאסר כו' ואף אי איכא ריח כיון דהתירא הוא נמי כמאן דליתא דמי וא"ש ודו"ק:
ולפ"ז גם מדעת הרי"ף אין הכרח די"ל דגם הוא מודה לסברת המרדכי וא"כ צ"ל דהרמ"א לא כ"כ רק אי נימא דהרי"ף מסכים לדעת התוס' אבל מדברי הרי"ף גופי' אין הכרח וכמש"ל ובאמת אינו צריך לזה כי מבואר במרדכי להדי' בפת שאפאה עם צלי דאפילו לרב שרי ש"מ דווקא בשר בבשר שייך ריחא אבל ריח בשר בפת לא שייך כלל וגם בלא"ה י"ל די"א שאין לחלק הוא דעת רש"י דאפילו משהו ליכא וכן הר"ן והרשב"א השיגו על הרי"ף בזה ופשיטא שיש לסמוך על דברי המקילין בפת במקום הפסד ודלא כהג"א כיון דמדברי הרי"ף ג"כ אין הכרח וכמ"ש אך מ"מ איכא נפקותא בדעת רי"ף דסובר דמשהו מיהא איכא כגון בדבר שיל"מ ומשכחת לה במי שנדר מבשר שמן וצלאו עם בשר כחוש ואז לדעת הרי"ף אסור לו משום דמשהו מיהא איתא ומכ"ש לדעת הסוברין ריחא מילתא ולדעת רש"י ורשב"א ור"ן שרי דאפי' משהו נמי ליכא דרש"י פסק מב"מ ל"ב ואפ"ה פסק כלוי ודלא כרב וש"מ דאפי' משהו ליכא ומיני' נשמע לדידן

אבל אם בא לבשלם כו' בישול בקדרה וודאי דמותר ממנ"פ אם הטעם דבבישול אין ריח כלל פשיטא דשרי ואם הטעם משום דדופני הקדרה מפסיקין וכאן נמי דופני הקדרה מפסיקין ולפ"ז אפילו בצלי קדר נמי שרי דהרי דפנות מפסיקין אך לטעם הראשון בצלי קדר יש לאסור משום דאיכא ריח והאחרונים נסתפקו בזה והפלתי חוכך להחמיר מהא דפרש"י אהא דמשני הש"ס כעין שני קדירות פירש"י שפוד מכאן ושפוד מכאן ותל גדול של גחלים מפסיק ביניהם והוי ליה לרש"י למימר סתמא תל גחלים מפסיק ומ"ש ממחיצות קדירה אלא וודאי דהריח עולה למעלה מהקדרה ואין הכרח מדברי רש"י דפשיטא דצריך להיות תל גדול כמו הגדי דאל"כ מה שעולה מן הגדי למעלה אוסר כיון דלית כאן הפסקה ע"כ פרש"י תל גדול אדרבה מפשטא דש"ס מוכח איפכא דאמר התם כגון שצלאו בשני קדרות ופריך שני קדרות ס"ד כו' ואם נימא דצלי קדר יש לו דין צלי למה ליה להש"ס לפרוכי שני קדרות ס"ד בלא"ה נמי קשה מהני שני קדירות כיון דהריח עולה למעלה מן הקדירה אלא וודאי דאף בצלי קדר לא שייך ריחא וכן משמע מהא דמשני הש"ס כעין שני קדרות משמע דאיירי בענין השוה לשני קדרות וכן רש"י דפי' תל גדול ולא פירש עד דופני התנור למעלה אלא וודאי דצלי קדר לא אסור והדבר מוכרע מהש"ס וגם בלא"ה כיון דלדידן ליכא נפקא מינה כלל רק במקום דמשהו אוסר כגון דבר שיל"מ ודכוותי' ובלא"ה דעת רוב הפוסקים דריחא ל"מ כלל הלכך אין להחמיר כנ"ל גם במג"א דחק בסי' תמ"ז בהך דפירש"י בשני קדרות להוכיח כנ"ל וליתא:

ואם הי' פת שעורין אסור כו' אע"ג דהמחבר סובר דריחא לאו מילתא מ"מ בשעורין אסור משום דנכנס בו ממשות איסור וכן מבואר בריב"ף והטור השמיטו והוא תמוה לכאורה דילמא רבא מודה בזה וממש הוא ונלענ"ד ליישב דהי' קשה ליה להטור קושית הרשב"א דהטור וודאי לא מצי למיגרס בגמרא והא נמי כפת חמה וחביות פתוחה דמי דבהא אפי' רבא ולוי מודה דאסור אלא וודאי דגריס לדידי כפת חמה וחביות פתוחה דמי ודווקא לאביי דמי אבל לרבא באמת לא דמי כמבואר ברשב"א והרשב"א הקשה על זה מהא דפריך ליה רבא לאביי מכמון דצריך לומר דכמון נמי כפת חמה וחביות פתוחה ותקשי' ליה לנפשי' עיי"ש ברשב"א בת"ה ע"כ סובר הטור דהא דאמרינן בגמרא כתנאי ומייתי עלה הא דריש לקיש דאמר דבפת חמה וחביות פתוחה כולי עלמא מודו דאסור ומסיק הש"ס לרבא באמת תנאי היא ובש"ס אינו מוכרח לומר דרבא יהיה כתנאי ובאמת הוא דוחק לומר דרבא יהיה כתנאי דא"כ לימא הלכה כר' יהודא וצ"ל דהא דאמר בגמרא רבא כתנאי היינו דבעי מילתייהו אליבא דרב דהיינו אם נימא דרב יהי' כך"ע וע"כ צריך לאוקמה הברייתא בפת צוננת או חביות מגופה ולפ"ז רבא ע"כ אתי כתנאי ועמ"ש בדעת

התוס' המהרש"א דבעי לאסוקי אפילו ללוי עיי"ש והוא הדין הכא נמי יש לומר דבעי לאסוקי אי רב אתי ככ"ע וכמ"ש אבל באמת רבא גופי' מצי למיסבר דהפלוגתא הוא בפת חמה וחביות פתוחה כי היכא דליתי ככ"ע ובאמת רבא גופיה מוקי לה הכי בפ"ח וח"פ והשתא א"ש דבלא"ה קשה מאי הקשה רבא לאביי מכמון כיון דבאמת פלוגתא דתנאי הוא ודילמא הך מתני' אתיא כמאן דשרי וצריך לומר דבאמת התם כפ"ח וח"פ הוא ולשיטת אביי האי לכ"ע אסור וא"ש משא"כ לרבא אף דהלכה כרב באיסורי דאפי' ריחא דפיטום אסור וכ"ש פ"ח וח"פ מ"מ רבא סובר דפלוגתייהו הוא בפ"ח וח"פ ואפילו בהא ר' יהודא מתיר וי"ל דמתני' אתיא כר' יהודה ואתי שפיר או י"ל דבאמת הך דכמון בפת צוננת הוא רק לאביי אפילו בפת צוננת וחביות פתוחה יפליגו ור"מ אוסר אפילו בהא וסתם מתני' ר"מ ובכמה דוכתי דחקינן טובא להעמיד המשנה כר"מ ולרבא ניחא די"ל בפת צוננת כ"ע מודו דשרי ולא פליגי רק בפ"ח וח"פ וא"ש מתני' ככ"ע אבל לאביי ע"כ פליגי בפת צוננת וצריך לאוקמי מתני' כמאן דשרי וזה דוחק ואתי שפיר ודו"ק:

ולפ"ז י"ל דהטור סובר לרבא דמוקי פלוגתייהו בפ"ח וח"פ כמ"ש ור' יוסי לא פליג רק בפת שעורים דשואבת ועדיפא הול"ל דפת שעורים אסור אפי' בפ"צ וגם כיון דבבפת צוננת נמי איכא ריחא והטור סובר דשואבת קאי אריח כמו שפרש"י בפסחים וכיון דפת צוננת הוא ע"כ דריחא כי האי לא אסור ומאי נפקא מינה אי שואב טובא או פורתא דבבת תיהא וודאי שואב כל מה שרוצה ואפ"ה שרי לרבא ודוחק למימר משום דשואבת הריח אלים טפי והוי כפ"ח וח"פ גלל כן השמיט הטור דמהיכא תיתי לאפושי פלוגתא ונימא דר' יוסי מחמיר טפי מר"מ וגם מתני' דתרומות מסתמא אתי אפי' בפת שעורים והוי מחלוקת ואחר כך סתם והלכה כסתם משנה כיון דלא מצינו להדי' מאן דפליג כנלענ"ד להליץ בעד הטור ודו"ק:

מותר לשאוב כו' מכאן הקשה הר"ן על הרי"ף דסובר דריחא משהו איכא והאיך מותר לשאוב משהו יין נסך ועיי"ש בפלתי בזה ונראה לי ע"פ מה שכתב בפלתי ממתני' דמכשירין דהתם נמי פליגא וצ"ל דמשהו נבלע בו ומש"ה פליגי אי מכשיר א"כ לפ"ז י"ל שגם הרי"ף דסבר דלרב משהו איכא היינו משום דמשהו נבלע בו כמתני' ולהכי ל בטיל משא"כ בבת תיהא דרבא אמר דריחא בעלמא הוא ובוודאי אינו נבלע בגופו אפי' משהו יי"נ ומהכ"ת נאסור דריחא לאו כלום לרבא משא"כ לאביי הריח גופי' הוא כשותה והוא סובר דטעמיה דרב ג"כ הוא משום ריחא וכמש"ל בדעת הרי"ף ולהכי אסר וא"ש ובהכי נמי ניחא דגבי בת תיהא קאמר הש"ס טעמא דריחא מילתא ולרבא ל"מ ובפסחים לא אמרינן בטעמא דרב דריחא מילתא ולפ"ז ניחא דבפסחים מדברי הרב אין הכרח דריחא

מילתא דאפילו לרב י"ל דל"מ רק משהו איכא הנבלע בו דכיון דאית ליה ריחא וודאי אבלע בו משהו אבל בעבודת גלולים עיקר טעמא משום ריחא הוא וא"ש:

עוד י"ל בדעת הרי"ף דלכאורה קשה על הרי"ף דמתיר ריחא אפילו בא"מ והתם נרגש במה שאוכל ריח בעין וכיון דהוה משהו יהיה דקה מן הדקה הלא קיי"ל חצי שיעור אסור מן התורה וצ"ל כיון דטעמ' דח"ש אסור מן התורה הוא משום דחזי לצרופי כמבואר ביומא והכא לא שייך חצי לאצטרופי הלכך מותר אך לכתחילה אסרו והתם מזיקו ומי פתי יעשה זאת לכתחילה וצ"ל דבוודאי אינו עושה כי אם במקום הצריך לו כגון במקום הפסד ודכוותיה הלכך הוי כדיעבד כמ"ש רמ"א גבי פת וכ"ש בהקום הפסד וכיוצא וא"ש ודו"ק:

סימן קי

ונאכל אחת מהן כו', זהו דעת תה"ד דאפילו למאי דכתב הר"י דבהפילה שוגג קנסינן אטו מזיד היינו דווקא בהפילה לים דיש לגזור שוגג אטו מזיד אבל באכלה בשוגג לא שייך לקנוס דיאכלנו מזיד דלפי דעתו יאכל האיסור וטוב הי' לו לאכלו כולם בספק והאחרונים השיגו עליו דיש לגזור שיאכלנו לכלב ונראה דבאמת לא גזרינן שיאמר דבר שקר דא"כ נגזור אפילו בנפילה דיאמר שנפלה מעצמו אבל התוס' לא כתבו רק דיש לגזור כשיבא לשאול יאמר שנפלה שוגג ובאמת הפילו במזיד וצריך לומר דבהא מורי אינשי התירא טפי לומר על מזיד שוגג ובאמת צריך טעם לחלק ביניהם וע"כ בזה יורה היתר לעצמו יותר ולפ"ז באמת אי יאמר שהאכילו לכלב באמת נאסור לו משום מזיד והא לא חיישינן דיאכילנו לכלב ויאמר שהוא אכלו כמ"ש וגם ליכא למיחש שיאכילו ולא יבוא לשאול כלל דזה אפי' בנפילה יש לגזור דיפילו ולא ישאל עליו וצריך לומר דזה לא גזרינן או דלא טעו אינשי בין נפלה להפילה הה"ד בנאכל נמי י"ל כן ובאמת לדעת התוס' דחילקו בנפלה לא שייך לקנוס שוגג אטו מזיד להפילה והוציאו כן מלשון נפלו קשה הא דנקט בגיטין נפלו ונתפצעו בין בשוגג בין במזיד לא יעלו והטעם משום דאתי' לאערומי וקשה הא התם נמי קתני נפלה ובנפלה לא קנסינן אלא וודאי דליכא חילוק בין נפלה וגם בנפלה הוי כמו שוגג ולפ"ז רב דנקט נפלה היינו משום דלא קנס שוגג אטו מזיד וזה דעת הרשב"א באמת דגם הכא לא קנסינן ובפרט לפ"מ שפסוק המחבר לעיל דלא קנסינן שוגג אטו מזיד הה"ד כן והתוס' והרא"ש אפשר דפסקו קנסינן שוגג אטו מזיד וכ"מ לשון התוס' רק המחבר פסק כן דאזיל לשיטתיה שחילק בסי' צ"ט דהכא יש לגזור טפי כיון דלא משתרי רק מס"ס ע"ש ובפלתי סי' צ"ט לכן בכה"ג וודאי יש לסמוך על הרשב"א וגם הרא"ש שהביאו מהרא"י מדנקט כיון שנאכל קודם שנודע לא שייך

לקנסו משמע דווקא כיון שהפיל קודם שנודע ואינו מוכרח די"ל דהרא"ש כת' להתלמד במקום אחר קודם שנודע בהפילו וכן הביא הטור באמת הפילו קודם שנודע ולק"מ:

או נפל לים כו' וכתב הש"ך ונראה דהיינו דווקא שנאכל א' מהם או נפל לים קודם שנפרש אבל אם פירש לפנינו קודם שנפלה או אפי' פירש ממילא למאן דאוסר בפירש ממילא כיון דנאסר הוא וגם התערובות כיון שהנפרש ממנו בעין א"כ כשנפל אח"כ לים לא מן התערובות הוא נפרש שנאמר הך דנפל דאיסור הוא הך שעמד בפני עצמו הלכך הוא וגם התערובות נשאר באיסורו עכ"ל ודבריו מגומגמים במ"ש למאן דאוסר פירש ממילא דמשמע למאן דאינו אוסר שפיר דמי דלמאן דשרי פשיטא דלא אמרינן שאני אומר דלא נפרש מן התערובות ויש ראיה לדברי הש"ך מהא דאיתא בפ' התערובות אמר ר' אושעיא חבית של תרומה שנתערבה במאה וחמשים חביות ונתפתחו מאה מהם נוטל מהם כדי דימועה ושותה ושאר אסורים עד שיפתחם כו' וכ"פ הרמב"ם וקשה למה יאסרו עד שיפתחם הא כיון ששתה אחד מהם יותרו כולם ולא שייך כאן מבטל איסורין דבאמת מותר לו לשתות אפילו לכתחילה אנא וודאי כיון שהותר לו תחילה בעוד שהוא בעין אע"ג דאח"כ שתה אותו מ"מ השאר אסורים והה"ד הכא נמי כיון שמיד שנפרש היינו צריכין לדון על החתיכה אע"ג דאח"כ נאבד ואינו בעין מ"מ אסור וכן משמע מדברי כל הפוסקים שפסקו בנחתכה החתיכה היא מותרת והשאר אסורות ואע"ג דאכיל האי חתיכה מ"מ אסורין השאר:

הותרו כולם כו', הנה בפלתי האריך כאן בישוב דברי הרמב"ם עיי"ש ע"כ אמרתי לכתוב ג"כ מה שנלענ"ד בזה וכבר נתבאר דבפ' התערובות אמר רב טבעת של עבודת גלולים שנפלה למאה טבעות ונפל א' מהם לים הותרו כולם ופריך רבא ממתני' דקתני ימותו כולם ואמאי נימא הך דמיתא איסורא מית ומשני רב הוא דאמר כר' אלעזר דאמר אם קרב ראש א' יקרבו כל הראשים עכ"ל הש"ס ומזה משמע דמתני' דנקט ימותו כולם הוא דלא כר"א והרמב"ם פסק כרב ופסק ג"כ משנה דכל הזבחים דימותו כולם והוי תרתי דסתרי אהדדי והכ"מ תירץ בשם הר"י קורקוס דימותו בידים ודווקא בנפלה מותר אבל הפילה אסור וכמ"ש התוס' וכמו שנתבאר לעיל ולפ"ז אין מקום לקושי' הגמרא ממתני' וכן הקשה הגאון מהרש"ק ובפלתי תי' דהקושי' הוא לריש לקיש עיי"ש והדבר דחוק דרבא פריך לר' נחמן אמר רב ואדרבה אריש לקיש לא פריך מידי ונראה דהנה כבר כתבתי בשם התוס' דכתבו אר"ל דמוקי לה למתני' דסנהדרין דרוצח שנתערב באחרים כולם היו פטורין ומוקי לה שם בשור שלא היה נגמר דינו שנתערב בשורים אחרים שהיה נגמר דינן ואילו בשורים מעלים לא קתני היינו משום דהיתה תקנה דנכבשינהו דנייידו ואין

להקשות דגם בשוורים אחרים שנגמר דינן נכבשינהו די"ל דלא היו מטריח ביה דינא כולי האי כיון דאסורי בהנאה ואפילו בשור אחד כולן היו אסורין ורבא מוקי לה התם באדם אבל בשור שנתערב בשוורים אחרים כולן היו סוקלין אותן ואפי' בשוורים מעלין והקשו התוס' דניכבשינהו ותי' דבשוורים אותן שהיה לתלות בהן שהרגו היו חייבין להורגם משום ובערת הרע מקרבך וריש לקיש סבר דהיו פטירי דלא ליתי לאחלופי באדם ולא היו פטורים דלשתרי בהנאה קאמר אלא דלא היו אטרחו ביה דינא להורגם דלא ליתי לאחלופי ובשוורים מעלין פליגי רבא וריש לקיש ורבא סובר דהיו חייבים להורגם משום ובערת והלכך לא אמרו דנכבשינהו והנה זה היה תלי' בהך סברא אי היינו אומרין דכל דפריש מרובא פריש ספיקא הוא רק התורה התירה ספק זה (ובמקום דשייך) כמ"ש באסיפת זקנים בב"מ שפיר י"ל דהיו חייבין להורגם כיון דאף הם בכלל הספק רק התורה התירה ספק זה ובמקום דהיה שייך ובערת הרע אותם שהיה לתלות היו צריכין להורגם אך אי היינו אומרין דכל דפריש מרובא פריש הוא הי' דבר בלתי ספק והוי כאילו היינו יודעין בברור דמרובא הוא והוה אליהו בא והעיד ע"ז וודאי לא הי' שייך לומר אותם שהיה לתלות בהם שהיו נהרגים דאין שייך הי' לתלות בהם כלל והוי כאילו היינו יודעין בבירור דמרובא פריש ומהכ"ת נפסדינהו לכולהו ולא היה שייך ובערת הרע מקרבך והנה לעיל סי' ס"ג כתב הפלתי דרב ושמואל פליגי בהך סברא דפליגי בהולכין בפיקוח נפש אחר הרוב דרב ס' דאין הולכין אחר הרוב והלכך בפירש א' מהם אסור לפקח עליו הגל בשבת והטעם דהוי כמו דברור לן דפריש מרובא ושמואל סבר דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב דלא הוה רק ספיקא ע"ש והנה התוס' כתבו שם דבקדשים חיישינן לתקלה טפי דהזיד במעילה במיתה וכה"ג הלכך היה צריך להמיתן בידים ובשור הנסקל לא תקינו ליה מיתה אף דאיסור הנאה דלא יחלפו באדם ולפי דבריהם המשנה דקתני ימותו כולם קשה האיך ימיתן הא איכא לאחלופי באדם וצריך לדחוק בדבריהם דהכא לא חיישינן דידעי דמשום קדשים ימיתן והדוחק מבואר ע"כ סובר הרמב"ם דאין לחלק בזה ובאמת תלי' אי היינו אומרין בשור הנסקל דימותו בידים הה"ד הני נמי פירושן דימותו בידי' דמתני' אכולהו קאי ואי אמרינן דשור הנסקל היה אסור להמיתן בידים דאתי' לאחלופי ע"כ הפי' ימותו היינו דהיו מניחין אותן עד שימותו ועוד יש לומר לפמ"ש התוס' כיון דאיסורי הנאה נינהו הלכך היה צריך להמיתן וחילקו בשור הנסקל לקדשים הא ג"כ לא מסתברא ויותר נראה אי תיקנו מיתה בקדשים גם בשור הנסקל תיקנו מיתה דמשום איסור מעילה לבד לא שייך לחלק כיון דבשור הנסקל נמי איסור הנאה אית גבייהו והלכך יש לומר דבכל איסורי הנאה תיקנו מיתה ומה

שהביאו ראיה מהזאב והברדלס דכל הקודם להורגם זכה ומוקי לה ריש לקיש והוא שהמיתו ואע"ג דאיסורי הנאה נינהו י"ל דבאמת פליגי רבנן עליה דר"א בהא וגם התם כיון דמועדים הם ירא לגשת אליהם ולא חיישינן דיהנה מנייהו משא"כ בשור הנסקל שנתערב באלף שוורים י"ל דבאמת תקינו ליה מיתה דאיסורי הנאה הם ולפ"ז ניחא נמי דנקט במתני' שור הנסקל ול"ל דכבר שמעינן ליה מעבודת גלולים ומחטאת המיתות ובהכ' ניחא די"ל דנקט ליה לידע הפירוש דימותו אם ממיתן היו בידים או הערימו עד שימותו ולמר דסבר בשור הנסקל דממיתן היו בידים הה"ד ימותו דחטאת המיתות נמי פירושו הכין הוא ולמר דסבר בשור הנסקל דהיה מניחם עד שימותו דלא ליחלפי באדם ולא חיישינן משום דאיסורי הנאה הם הה"ד בחטאת המיתות נמי פירושא כן ולא חיישינן משום דאיסורי הנאה הם והנה לפמש"ל דרב ס' דכל דפריש ליכא ספיקא כלל ליכא למימר דרב מוקים לה למיתות כרבא דאיערב בשוורים מעלים דקשה נכבשינהו דלדידי' לא היה שייך ובערת וקשה היכא מתוקמא מתני' אליביה וע"כ צריך לאוקמה כר"ל דהפירוש שור הנסקל שנתערב בשוורים שהיה נגמר דינן ואין להקשות לרב דנכבשינהו דניניידו דזה קשה לר"ל וצריך לומר דאי אתה היית רשאי למשכן להחמיר עליהן או דלא ליתי לחלופי באדם ואף עפ"כ נקט המתני' דפטורי וקשה הא איסורי הנאה נינהו כמ"ש וצריך לומר דאע"ג דאיסורי הנאה נינהו לא תקינו להו מיתה וכבר כתבתי דהרמב"ם לא מחלק בין קדשים לשאר איסורי הנאה או דהטעם דפטירי דלא ליתי לאחלופי והלכך אע"ג דאיסורי הנאה הם לא תקינו להו מיתה ומתני' דקתני ימותו אתרווייהו הי' קאי ובתרווייהו פירושא דיניחם עד שימותו והלכך רבא דפריך התם לרב ורב ע"כ היה סובר דיניחם עד שימותו כמ"ש וקשה כי מית חד מינייהו לשתרי כולהו אבל לדידן דקיי"ל כרבא דהיו סוקלין אותן בידים הפירוש שדין היה ימותו הוא ע"כ בידים וי"ל כתירץ הר"י קורקוס דכיון דממיתן בידים הוי כמו הפילה ודו"ק כי חריף הוא:

והראי' ברורה שהי' לרמב"ם לזה שאינו בהכרח דהמשנה יהי' דלא כר"א הוא דלקמן פרכינן ובטרפה היכי דמי ע"ש ומשני ר"י בילדה טרפה ור"א הוא וקשה הא אמשנה ע"כ הוא דלא כר"א וכבר כתבתי לעיל מזה אבל יש לפקפק עליו ואינו מוכרח וי"ל להרמב"ם דלא ס"ל להנך סברות שכתבתי לעיל ולפ"ז ניחא די"ל דגם ר' ירמי' אתי כהלכתא כמו שתירץ רבא דהיו סוקלין אותן בידים והפירש שהדין היה ימותו הוא ג"כ בידים ולק"מ ודו"ק:

ובהכי מיושב ג"כ מה שהקשה בפלתי לפמ"ש הפוסקים הטעם דנפל מותר משום ס"ם ספק נפל האיסור ואת"ל דהיתר נפל דילמא לא זהו ולפ"ז לר' יודא דאסר ס"ס בכל

איסורים כ"ש בנפל וקשה מאי פריך התם לוקמי מתני' כר' יהודה דאסר ס"ס וכ"ש במית חד מינייהו ותירצו דגם על המשנה דסנהדרין קשה כיון שסלקו אחד יותרו כולם וזה יתכן לשיטת מהרש"ק דסבר כיון דהומת היה בב"ד היה כמו נפל אבל לשיטת הרמב"ם ור"י קורקוס זה לא יתכן דהתם היו סוקלין אותם בידים ולפמ"ש ניחא דהנה התוס' כתבו ראיה להך סברא דפטירו דלא ליחלפו באדם ור' יהודה דסבר היו כונסין אותן לכיפה ואמאי ליטרפינהו בקופיץ ואמאי היה עבד צער ב"ח ומקלקל חצירו א"ו דלא ליחלופי וקש' למה היו כונסין אותו ננחינהו עד דלימותו והיה צריך לומר כיון דרוצחי נינהו ע"כ לא היו מיפטרי לגמרי וניחא דליכא היה למימר ר"י הוא דקשה ממנ"פ אם הפירוש היה דימותו היינו דיניחם קשה למה הא היה רוצח מעורב ביניהם אלא וודאי דמתני' דלא כר' יהודה ואתי שפיר ודו"ק:

והנה התם בסנהדרין מוקי לה רבא בשור הנסקל שנתערב בשוורים מעלין היו סוקלין אותן ומייתי הש"ס דתנא כוותיה נתערב באחרים ואחרים באחרים היו כונסין אותן לכיפה ור"ש אומר היו סוקלין אותן ולכאורה קשה הא הוא סובר דפטירי וצ"ל דלר"ש הוא דעה שלישית ומתני' לא ס"ל הא דר"ש מדלא הובא כלל במשנה והנה התוס' כתבו אהתם דנקט נתערב באחרים ואחרים באחרים דלא היה לחוש דהתם כר' יהודה אתי והתם ע"כ אפי' במעלין כן הוא מדמייתי מיניה סייעתא לרבא עיי"ש במהרש"א ולפ"ז ע"כ ר' יהודה היה סובר דאפי' נתערב בשוורים מעלי לא מפטרי כיון דרוצח היה מעורב בהם ומ"מ לא היו סוקלין אותן דלא ליחלפו וכמו שכתוב התוס' כו':

באופן אחר י"ל והוא בסיגנון שכתב בפלתי ע"פ מ"ש התוס' גבי אברי תמימין דדייקו התוס' למה לא בטילי ואי משום דהוי עולין הא בעלי מומין לאו עולין נינהו וגם הא דעולין לא בטילי היינו דווקא בדבר לח דומי' דמב"ס לר"מ עכ"ד והפלתי כתב דיש לפקפק על דברי התוס' וי"ל דרמב"ם פ"ל אם המבטל לבדו עולין הוא אע"ג דהמתבטל לאו עולין הוא מ"מ לא בטיל ובזה אמרתי ליישב קושית התוס' שהקשו למה לן קרא דעולין לא בטיל ת"ל דמצות אינן מבטלות זא"ז ולפ"ז ניחא דהנה בגמרא דפסחים מבואר דאתיא מרור דאורייתא ומבטל מצה דרבנן אלמא דדוקא שניהם צריכין להיות מצות דלא ליבטלו אהדדי אבל בעולין תלוי בהמבטל לבדו וי"ל דקרא אתי אפי' כשהמתבטל לאו עולין הוא דמשום מצות היה בטיל דבעלי מום לאו מצוה הוא ואתי שפיר ודו"ק:

והנה לפ"ז קשה מאי דפריך הש"ס ממתני' דהא כבר כתבו הפוסקים דהא דאמרינן שאני היינו דווקא באיסור דרבנן כגון בטבעת דנתבטל מו התורה אבל באיסור תורה לא אמרינן שאני אומר וה"נ לפמ"ש הוי איסור תורה דהוי עולין ולא אמרינן שאני אומר

וצ"ל דהנה מבואר בגמ' דמנחות וזבחים דשניהם מקרא אחד דרשו מולקח מדם הפר ודם השעיר דמר דריש ליה לעולין ור' יהודא דריש ליה למין במינו דלא בטיל ולפ"ז אי אמרינן דעולין הוא אפי' ביבש ביבש הה"ד נמי מין במינו הוא אפי' ביבש ביבש דנפקא ליה מחד קרא וזה ברור ופשוט ובפלתי מזכה שטרא לבי תרי דכתב בעולין דהוי אפילו ביבש ביבש ומב"מ לא הוי רק לח בלח וכתב הטעם דאינו קרוי מב"מ רק בלח בלח וזה לא שייך בעילין ולא ירדתי לסוף דעתו דכיון דמחד קרא נפקא וודאי אי מב"מ לא הוי רק בלח בלח פשיטא דעולין נמי הכין הוה ובאמת התוס' דחילקו בין לח ליבש במב"מ הוא משום דנפקא לי' מדם הפר הוא דבר המתערב וזה הטעם שייך גם בעולין ואי אמרינן דהוא אפי' ביבש הה"ד מב"מ נמי אפי' ביבש ולפ"ז ניחא דהתם קאמר רב להך מלתא ורב סבר בחולין דמב"מ לא בטיל וקשה אמאי אמרינן שאני וצריך לומר דאף בדאורייתא אמרינן שאני אומר ומותר מכת ס"ס ופריך שפיר משא"כ הרמב"ם דפסק מב"מ בטיל ופסק כריש לקיש בחביות והטעם דדוקא בדרבנן אמרינן שאני אומר ומתניתין הוי עולין ומן התורה לא בטיל ול"א שאני אומר ואתי שפיר ודו"ק:

ובהכי ניחא נמי מאי שהקשיתי לעיל אר' ירמי' דסבר דמתני' כר"א עיי"ש ולפ"ז ניחא די"ל דגם מתני' אתיא כר"א והא דלא אמרינן שאני אומר היינו משום דהוי איסור תורה אך זה אינו דבאמת ר' אליעזר אמר ג"כ למילתי' בעולין וצריך לומר דר' אלעזר אפי' בעולין אמר שאני אומר והדרא קושי' לדוכתה וצ"ל כמש"ל:

עוד באופן אחר דהנה התוס' הקשו בזבחים אגמ' דפריך נבטלי' ברובא והקשו דמי גרע שור גדול מאת שדרכו לימנות ואפילו חתיכה בעלמא חשיבה משום דר"ל בה לפני אורחים ותירצו דהקושיא הוא מב"ח קטנים ולפ"ז קשה מאי פריך היכא נימא הך דמית איסורא מית הא אפילו לאחר מיתה עומד בחשיבותו ואפילו היו כולם מתים הוי חשיבי כ"ש אי מת חד מינייהו וצ"ל דגם הקושיא זו אזלא מדקתני כל הזבחים משמע אפי' ב"ח קטנים וקשה אי מית חד מנייהו נימא דאיסורא מית ובטל חשיבותו והנה לקמן איתא פלוגתא רבה ורב יוסף אי אמרינן בתאינה ג"כ הותרו כולם רבה סבר דוקא חביות דמינכרא נפילתה אבל תאינה לא ור' יוסף סבר אפי' תאינה כנפילתה כך עליתה ופרש"י כשם שבנפילתה חשובה בעינך לאסרם כך בעלייתה חשובה להתירם וב"ח קטנים וודאי לא מינכרי נפילתן ובפרט אחת מריבוא ומאי פריך לרב ועיין כ"מ בפרק ט"ו מהלכות תרומות דיש לומר דהרמב"ם גרס לקמן רבא ופשיטא דקשה אמאי דפריך רבא דרבא גופי' סובר דדווקא חביות ומשמע דווקא דבר מסוים כחביות ואפי' למ"ד אפי' תאינה היינו משום דכשם שנחשבה בעינך לאיסור התערובות הה"ד בנפלה תחשוב בעינך

להתיר אותן וזה שייך דווקא בדבר חשוב שנאבד דגם עתה הוא כמות שהיתה מתחילה משא"כ דלא אסור רק משום חשיבות דב"ח הלכך היה לו כח לאסור מה שאין כן במיתה דמית א"כ בעלייתה לא הוי דבר חשיב ואפילו האי מ"ד מודה וצ"ל כמו שכתב הכסף משנה דהנה הכ"מ הקשה דברי רמב"ם אהדדי דפסק בטבעת דבעינן שיפלו שנים ובחביות פסק כהך דדי באחת ותי' דכיון דחביות מינכרא נפילתה טובא ע"כ די באחת אבל בטבעת דלא מינכרא נפילתה כולי האי צריך שתים ולפ"ז צריך לומר דהא דאמר ר' אלעזר אליבא דר"א דבעינן שיקרבו ב' היינו הטעם משום דלא מינכרי נפילתן ע"כ צריך שתים אך הרמב"ם פסק בתאנה דלא הותרו השאר ולא הקיר בשתים כמו בטבעת וצ"ל דבלא"ה קשה לשיטת הכ"מ למה נקטו פלוגתייהו בתאינה ולא בטבעת וצ"ל דבטבעת כולי עלמא מודו דסגי בתרתי משום דהוי עכ"פ דבר תשוב וחשיב טפי מאת שדרכו והרמב"ם דפסק כרבנן וחשוב כששה דברים ע"כ די בשנים אבל תאינה אפי' טובא נמי לא ולפי זה גבי מידי דחשוב ג"כ צריך להיות עכ"פ מינכרא נפילתה ולפי זה לק"מ דכיון דהא דבעינן מינכרי נפילתה הוא משום ר' אלעזר דלא התיר רק בשנים אך בס"ד דלא ידעינן דרב אתי כר' אלעזר ורב אמר שיפלו שנים רק אחת היא ממש פריך שפיר מב"ח קטנים ואין להקשות הא לא מנכרי נפילתה דבס"ד דלא ידע דבעינן שיפלו שנים ובאחד טבעת נמי לא מינכר וע"כ רב לא סבר דבעינן מינכר הנפילה וקשה מב"ח קטנים דהוי נמי לא מינכר ואפי' הכי שרי ושני ליה רב הוא דאמר כר' אלעזר דאמר אם קרב ראש א' מהם יקרבו כל הראשים ובס"ד דלא ידע רבא לא התיר רק בשנים פריך לזה מר"א דלא התיר רק שנים ושני ליה אנא תרתי קאמינא וכיון דסבר תרתי בעינן משום דבעינן מוכח הנפילה לק"מ ממתני' מב"ח קטנים דזה לא מינכרא נפילתן כלל ואינן רק משום חשיבות דב"ח ובעלייתה אזדא החשיבות דכבר מית ולק"מ ודו"ק:

עוד אפ"ל לפמ"ש הכ"מ דאפי' במידי דלא מנכרי הנפילה די בתרי ואם לא נחלק בין טבעת דדי בשנים לשאר דברים אשר לא מנכרי נפילתן לא מהני שתים י"ל באופן זה דוודאי הטעם דבעינן מינכר הנפילה היינו משום דהרואה יראה שבל התערובות נאסר ואח"כ בנפילת אחר לים נתיר לו כולם אתי למישרי ואפי' בלא נפילה ופשוט הוא ואפשר לומר דבאמת בהא פליגי דמ"ד דבעינן שנים היינו משום די"ל דהרואה שנאסר התערובות יבא להתיר אף די"ל בנפילת אחד מהם ומר סבר דהא דחיישינן דמאן דרואה שנאסר התערובות דמשום התאינה שנפלה לתוכן אסרנו אותן וכנפילתה כך עלייתה והרמב"ם פסק דבעינן שיפלו שנים משמע דווקא דניכר נפילתן אבל אם כבר נפל אחד מהם והשאר עמד באיסורו מ"מ שייך אם נתיר לו בנפילת הא' השני ג"כ יבא להתיר בלא

נפילת השני דלא מינכר כיון שהתערובות נשארו באיסורו ולפ"ז קשה מאי פריך ממתני' דימותו כולם דהא הפי' ימות הוא שמניחין עד שימותו כמש"ל דלמא מתניתין קתני דימותו כולם אם לא ימותו שנים אבל באמת אם מתו שנים באמת מותרין אך הגמרא הקשה בס"ד דלא ידע דר"א הוא ובעינן שנים ובסיגנון שכתבתי לעיל וא"ש ודו"ק היטב:
ואין להקשות על הרמב"ם שסתם ולא השמיענו דין זה דיש לומר שסמך עצמו על הך דעבודת גלולים וגם הרמב"ם לא העתיק רק לשון הש"ס:
אבל לוקח מכאן ואילך אסור, הב"ח חילק בענין קבוע באם נשחטו לפנינו עשרה בהמות ונמצא ריאה טרפה באחת מהן ולא נודע באיזה מהן לא מקרי קבוע אבל אם עשרה חניות מיוחדים והספק הוא באיזה חנות הטריפה אז מקרי קבוע והפרי חדש השיגו דד"ת אינו קרוי קבוע רק באיסור ניכר והביא ראיה מתוס' נזיר דכתבו דאינו נקרא קבוע באינו ניכר ולכן כתבו גבי האומר לשלוחו קדש לי אשה דאסור בכל הנשים שבעולם דמטעם קנס בעלמא הוא דניזל בתר רובא ורוב נשים בלתי מקודשות ואי משום קבוע לא הוי כיון שאין האיסור ניכר ומזה משמע דלא הוי קבוע כיון שאין איסור ניכר אך הגאון הפלתי טען מהא דכתבו התוס' בזבחים גבי הנשרפים שהיו בהנסקלים דקשה היה ניזול בתר רובא ותי' דגזירה היתה שמא יקח מקבוע ומזה מבואר דאפי' באין איסור ניכר הו"ל קבוע:
ונראה להביא ראיה מהא דכתבו התוס' בפסחים דף ט' דהקשו מה לי נמצא ביד עכבר ומה לו ביד אינו ישראל ותירצו דביד אינו ישראל פי' שלא בפנינו אבל ביד עכבר מיירי בפי' בפנינו שראינו העכבר לקח מן הקבוע וקשה הא התם תשע ציבורין מצה והחמץ ידוע במקומו והיכא משכחת בפי' בפנינו הא ראינו מהו נטל אי חמץ אי מצה ודוחק לומר דמיירי בראינו ושכחנו או מיד שלקח העכבר בעוד שלא נייד נולד לנו הס' דזה דוחק בסתימת התוס' אמנם לדעתי ניחא בפשיטות דמיירי בידעינן דהני תשע ציבורין הם במקום מיוחד ואינו ניכר דומיא דתשעה חניות רק שהספק נולד בקבוע הלכך אסור אך באמת זה אינו דלפי שהקשה שם אתשע חנויות דמותר בפירש ולא גזרינן שמא יקח מן קבוע ואילו בזבחים גזרינן ותירצו דדווקא היכא דאין איסור ניכר שפיר איכא למיגזר שמא יקח מן קבוע כיון שאין איסור ברור אבל בתשע חניות ויש שם איסור ברור לא גזרינן שיקח מטריפות הברור דלא ברשיעי עסקינן ולפ"ז בתשע ציבורין דקתני בפירש ואתא עכבר ושקל דאמרינן דמותר מטעם כל דפריש ואי מיירי באין איסור ניכר תיקשי נגזור שמא יקח מקבוע אלא וודאי מיירי באיסור ניכר ואין ראיה ובאמת לומר לפי עניות דעתי דהתוס' סברי באין איסור ניכר דאמרינן קבוע דהא להדיא כתבו בחולין ובזבחים

דלא מיקרי קבוע רק באיסור ניכר זולת בדברים החשובים כב"ח וגם החילוק שחילק הב"ח בין לא נודע הטריפות ללא נודע החנות לא הבנתי דכי בשביל החנות אומרים קבוע הלא בשביל הטריפות הנודע אמרו כן והגע עצמך אם היו עשרה בהמות ואחת מהן טריפה וידוע איזה היא האם לא יקרא קבוע דפשיטא דהוי קבוע בלא נודע לחלק בין איסור ניכר לאינו ניכר כיון דבוודאי ליכא לאפלוגי מנ"ל לאפלוגי בלא נודע בהכי ועוד קשה הא דזבחים מוקמינן משום דב"ח חשיבי ומה לן לאוקמי מטעם ב"ח לוקי בכה"ג היכי דאין האיסור ניכר רק משום קבוע אסור וכגון שהספק באיזה מקום האיסור עומד באופן שכתב הב"ח דהוי קבוע ובאמת נרא' שמזה הוכיחו התוס' בחולין ובזבחים דלא אמרינן קבוע רק באיסור הניכר ולא קשה מה שהקשה בפלתי דאיפה הוא המקום בש"ס שעשאוהו קבוע מדרבנן דמזה יש ראיה ברורה ומשם הוציאו דינם וגם הרשב"א הוציא כן דאין לך איסור מתבטל לעולם ומזה הוכרחו לחלק בין איסור ניכר וכיון שמדברי הש"ס ותוס' מוכח להדיא כן דלא כהב"ח והראיה ראשונה שהביא בפלתי יש לדחות דלא קשה מידי דבלאו הכי נמי יש להבין מה ראו חכמים בדברים חשובים לאסור קבוע ובשאר דברים לא אסרו ואם הטעם דגזרו משום קבוע דאורייתא אף בדברים הבלתי חשובים יש לגזור אבל נראה ברור דלאו משום קבוע גזרו רק דבשאר דברים כיון דכתוב אחרי רבים להטות אם נתערב חד בתרי נהפך האיסור להיות היתר מה שאין כן בדברים החשובים שלא יתבטלו ולא שייך ביה אחרי רבים להטות דגזרו ביה משום חשיבות רק אם פי' מותר מטעם דאין כאן איסור דכל דפריש מרובא פריש ואינהו לא גזרו רק באיכא איסור ביניהם והנה התוס' כתבו שם מתחלה דמשום רובא לא נעבד דבר שהוא שקר הי' להרוג אותו שלא היה נגמר דינו וצריך לומר דאע"ג דבחתיכת חלב שנתערב בין שני חתיכות שומן מותר מדאורייתא מ"מ באדם מהכ"ת הי' להרוב הפטור ואדרבה התורה אמרה ושפטו העדה ואין לך ראיה לזכות גדול' מזה ועיין מ"ש רש"י ד' ע"ט ע"ב בסנהדרין וכיון דהתורה לא אמרה בכה"ג דניזל בתר רובא א"כ כ"ז שהם בקביעתם פשיטא ואלו הם דברי התוס' בזבחים משא"כ בנזיר דאזלינן בתר רובא דאמרינן דהוא איתתא ורובא הוא פשיטא דמותר מן התורה וקבוע לא שייך שם כיון שאין כאן איסור ידוע ואמרינן דאשה זו מהרוב הוא כי הא דאמרינן רוב בהמות חולבות יולדות אע"ג דוודאי איכא דחולבת אע"פ שלא ילדה אנו אומרין דמרובא היא וה"ה הכא כיון שלא היתה אשה זו בין התערובות שקידש השליח ולק"מ ודו"ק:

גם מתוס' סנהדרין י"ל דמיירי בכה"ג דידע היה הרוצח שהיו שם תשעה ישראלים ואחד עובד גלולים אך לא ידע איזה היה עובד גלולים אבל באמת נכרין כולם אך הרוצח לא

ידע כגון שעמד מרחוק וכה"ג וא"ש ודו"ק מ"מ יהיה איך שיהיה נראה ברור לדינא דלא שייך דין קבוע בניכר האיסור וכמ"ש ודו"ק:

וכן משמע מדברי הרא"ש פרק ג"ה גבי בשר שנתעלם מן העין דכתב דלא הוי קבוע רק באיסור ניכר דלא שייך ביה ביטול משמע להדיא היכא דשייך ביה ביטול לא הוי קבוע וכן משמע עוד מלשונו ע"ש ודו"ק הלכך אי אפשר לומר בטור כדברי הב"ח דיהיה נגד דעת הרא"ש אביו וכן הביא הפלתי עוד ראיה מדברי התוס' בבא בתרא דהקשו אר"ח דאמר רוב וקרוב הולכין אחר הרוב והקשו דמתני' הוא בנמצא הנך אחר הרוב ואפילו נמצא קרוב לחנות המוכרת נבלה וקשה מאי קושי' דילמא אין החנות ניכר ולא שייך קרוב א"ו דלא מקרי קבוע באין איסור ניכר וזה יש לדחות ומשום הא לא ארי' דברייתא קתני ואינו יודע מאיזה חנות לקח ואי מיירי בלא מינכר איסורא ל"ל דלא ידע מאיזה לקח תיפוק ליה אפילו יודע נמי הוי קבוע אלא וודאי דמיירי בניכר החנות אך לדינא דברים נכונים וכמ"ש:

אם נתפרשו כולם כו' זהו דעת הרמ"א לתרץ קושי' הב"י על הטור דסתר עצמו מסי' נ"ז דכתב ניכבשינהו דניניידו ומקור דעה זה הוא ר"ת ובפלתי הקשה עליו מהא דכתבו התוס' בזבחים דהקשו על ר"ת דסבר בב"ח דהיתה תקנה ע"י דנכבשינהו מהא דטבעת דמותר דווקא בנתערב אחר שנפרש משא"כ בפני עצמו לא ותירצו דשאני ב"ח דאפשר הי' ע"י דנכבשינהו דניניידו וקשה מס' חניות דא"א דנכבשינהו ונגזור שמא יקח מן הקבוע וצריך לחלק בין איסור ניכר ומנ"ל לחלק בין חולין לקדשים דמנמצא לק"מ ומה שתירץ שם מולד הנוגחת דמדוע נקט בוולד זה אינו דקדוק כ"כ דלא משום הא אמר שם רק לאשמעינן דוולדה אסור גם מה שתירץ דהוי ברי' הוא תמוה חדא דלא נאסר מתחילת ברייתו דהא דאסור הוא משום דהיא וולדה נגח וגם אם יחלוק אין שמו עליו כמו שכתבו התוס' והרא"ש גבי שור הנסקל והאיך אמר כן לתרץ דעת הטור דפסק כהרא"ש וכן פסקו כל הפוסקים והמחבר אלא וודאי דליתא ואי אפשר לאומרו כלל ואף איהו גופיה לחידודי בעלמ' אמר לה אך מעיקרא דקושי' ליתא דמבואר בתוס' בזבחים דר"ת הוציא דינו מהא דסנהדרין דאמר ריש לקיש גבי רוצח שנתערב באחרים ומוקי לה בשור שלא הי' נגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים שנגמר היה דינן דמשמע בנתערב בשוורים מעלי' היינו אומרים דניכבשינהו דניניידו וז"ל התוס' ריש פרק התערובות דר"ל אפי' כו' ומשמע דבההוא ענינא דאוקמי ר' אבוהו באדם מוקי לה ריש לקיש בשור שנגמר היה דינו אבל נתערב בשוורים מעלי' היינו אומרים דניכבשינהו כו' אבל בעלמא היינו אמרינן נכבשינהו דניניידו כו' ומטעם זה היה אומר ר"ת עכ"ל הרי מבואר להדיא

כמ"ש ובאמת הרשב"א לא סבר דר"ת התיר לכבשן לכתחילה רק בפירש ממילא ואפילו בדברים שאי אפשר לכבשן התיר כמבואר בת"ה וגם הרשב"א גופיה לא הוציא כן מהך דנמצא דוודאי הרשב"א לא יחלוק על סברת הר"י דפשיטא דלא גזרינן שיקח מטרפה גמורה הואיל והתרנו לו מה שלקח קודם שנודע דפשיטא דלאו ברשיעי איירי ואם יקח מן הטרפה ויהיה רשע אף בלא נתיר לו יקח מטריפה רק מסברא חלק עליו וכ"ז ברור ופשוט ועוד למאי דמוקי התם בנגמר דינה עיברה וולדה דאסור בתחילת בריותו מ"מ לא שייך אם יחלק והטור פסק שאם יחלק אין שמו עליו:

והנה הפלתי טען על רבינו תם שחילק בין חולין לקדשים מאי עביד הגמרא צריכותא בין הך דעבודת גלולים להך דקדשים דוודאי טובא אשמעינן כיון דבשאר איסורין מהני כבישה רק בקדשים מטעם דיבאו עשרה כהנים ונראה לענ"ד לתרץ דהתם דתני' חדא דווקא הרובע והנרבע אוסרים בכ"ש ועביד הגמרא צריכא דמהתם הוה אמינא הנ"מ לגבוה אבל להדיוט אימא לא ואי אשמעינן בזבחים דימותו ואפילו להדיוט אסורי אבל עכ"פ תני בכל איסורים דאסורים וקשה נכבשינהו וע"כ דגזרינן שמא יקח מקבוע ושמא יבואו עשרה כהנים ופריך שפיר דלמא ליה האי דזבחים כיון דמוכח משם דבקדשים גזרינן טפי כמ"ש וא"ש ולא קשה מידי:

אם פירשו כו' זהו דעת מהר"ר שכנא ליישב דלא יהיה סתירה בטור ע"כ חילק בין פירשו כולם לקצתם והט"ז הקשה לפ"ז הדרא קושי' הש"ס בזבחים לדוכתה דניניידו כולם והנה"כ השיג עליו דרמ"א לא קאמ' רק דעבר אבל לכתחלה לא ושגגה הוא דרמ"א כ"כ ליישב דעת הטור דאמר דנכבשינהו דניניידו ואפי' לכתחילה פסק כן וכן כתב בדרכי משה ובת"ח וע"ז הקשה הט"ז ותי' הט"ז לחלק בין קדשים לחולין דמשום חומרא דקדשים גזרינן טפי ועל תירוצו קשה דאפילו בלא פירשו כולם יהא מותר דווקא בקדשים גזרינן טפי וגם מנ"ל להטור לחלק בזה ועוד דהרא"ש פרק ג"ה כתב דלא מסתבר לחלק בין חולין לקדשים ונראה לישב דהנה ר"ת סובר אפילו לכבשן לכתחלה ואפילו קצתן נמי מותר וכן בפירש ממילא הותר גם כן והקשו התוס' עליו מהך דטבעת ותירצו לחלק בב"ח דאפשר ע"י כבישה לא גזרינן שמא יקח מקבוע וזה שייך דווקא אילו הגזירה היה דיעשה כן במזיד היינו אומרים דלא שביק היתרא ועביד איסורא משא"כ אם חוששין שמא יטעה וילקח מן הקבוע לא שייך לחלק בזה כלל וזה לא שייך רק בנשארו מקצת בקביעתם שייך אם נתיר לו את הפורש יקח מן הקבוע וכמ"ש הרא"ש בתשובה דכולי עלמא לא בקיאי בדין קבוע וזה שייך דווקא בניידו מקצתם דיש לומר אם נתיר לו אולי יסבור מ"ל הך ומ"ל הך דכולי איתנייהו בתערובות מה שאין כן בניידי כולם

דנעקר שם קבוע ומאיזה שיקח באמת מותר ואפילו שנים אחרונים לא אסירי רק מטעם מבטל איסור כמו שכתב הפלתי בזה מודה הרא"ש גופיה כמבואר בהרא"ש באו"ב והוציא הטור מדברי הרא"ש אביו והרא"ש גופי' י"ל דהוכיח לי' מקושית התוס' דזבחים שכתבתי לעיל דמשם משמע דוקא נתערב בשוורים שנגמר הי' דינן אבל בשוורים מעלין לא והטעם דמצי למיכבשינהו כולהו ואין לגזור אם נתיר לו ע"י כבישה אתי למיסבינהו בלא כבישה דמהיכא נגזור כולי האי ואפי' אם יקח בלי כבישה לא יבוא לידי איסור תורה דלא הוי חשיבותו רק מדרבנן אבל באם יש לגזור דיבא לידי איסור תורה יש לגזור אפי' בהכי דאם נתיר לו בכבישה יורה היתר לעצמו אפי' בלי כבישה אע"ג דבאיסו' דרבנן לא גזרינן כולי האי באם יוכל לבא לידי איסור תורה מאי דאיכא למיחש חיישינן אבל במקום דאיכא למיגזר שיקח מהנשארים כיון דקרוב הדבר לעשותו בהא לא שייך לפלוגי בדרבנן לדאורייתא דהוא קרוב שיעבור עליו והנה התם בזבחים איכא לגזור דיבא לידי איסור דאורייתא אם יקח מן קבוע וישחט במזיד ואילו היה נמלך אם יקריב למזבח היינו אוסרים לו וכיון דנדחה פעם אחת שוב אינו חוזר ונראה דאין חילוק בין נדחה מדרבנן או מדאורייתא וכן אמר רבא התם השתא דאמר רבנן לא יקרב אי קרב לא מרצה ואע"ג דלא הוי דחיה מדרבנן מכל מקום אסור מן התורה דהוי פסול לגבי מזבח הלכך איכא למיגזר טפי אם נתיר לו על ידי כבישה מה שאין כן בחולין מאי איכא למיגזר דיעשה כן ויקח בלא כבישה דיש לומר דכולי האי לא גזרינן כיון דיש תקנה וגם אי אפשר לבא לידי איסור תורה והא"ש דהא דכתב הרא"ש דלא מסתבר לחלק בין חולין לקדשים היינו דווקא בפירש ממילא ונשאר הקביעות שמא יקח מהנשאר מה שאין כן אי כבשינהו כולהו יש לחלק בדרבנן לדאורייתא וכמ"ש ודו"ק:

אך בפלתי הקשה על רמ"א דכל זה שייך בטור דסובר פירש ממילא מותר קושי' הנ"ל במקומה עומדת אי ס"ל לחלק בין חולין לקדשים מנ"ל דנעקרו קצתם לא מהני דמטבעת לא קשי' מידי דבלא"ה קשה הא הוי פירש ממילא וצ"ל דפירש ממילא בפנינו ואי לא סבירא ליה לחלק קושי' הט"ז במקומה עומדת וקושיא גדולה הוא לרמ"א ונלענ"ד לתרץ דהרמ"א פסק כהטור ולא מטעמיה דהנה הרשב"א כתב בת"ה בפירשו כולם בפנינו הוי כשלא בפנינו ויש להבין מנ"ל זה ונראה דקשיא ליה להרשב"א קושית התוס' דהקשו מאי פריך דנכבשינהו הא הוי פירש בפנינו והתוס' תירצו דקושי' הגמרא שיעשה בענין שיפרש שלא בפנינו וזה דוחק ויכול להיות דלא אפשר למעבד הכי או י"ל דבאמת הטעם דפירש בפנינו אסור דנולד הספק במקום קביעות וכיון דהוא כובשן יודע שניניידו ומיד נולד הספק לו משעת כבישה ע"כ תירץ רשב"א דפירשו כולם בפנינו הוי כשלא

בפנינו ולפ"ז י"ל דהרמ"א סבר לגמרי כר"ת והא דמצריך נעקרו כולם היינו משום דאיירי בהפרישן במתכוין ואפי' שלא בפנינו מ"מ נולד הספק מיד משעת כבישה או די"ל דהרשב"א והרמ"א סברי דבפירשו שלא בפנינו יש לגזור דיפרשם בפנינו ויהי' איך שיהי' מה שיש לפרש ברשב"א יש לפרש ג"כ ברמ"א ולכך מצריך פירשו כולם משום דהוי בפנינו ואע"ג דבת"ח משמע דמטעם הטור פסק כן היינו משום דבת"ח כתב דיש להחמיר כדברי הרא"ש ואתי שפיר ודו"ק:

ודברי הש"ך בכאן הם תמוהים דכתב דהרמ"א לא התיר רק בדעבד וזה אינו כמ"ש וכ"כ בסוף דבריו שהרגיש בזה דכתב אכן בת"ח כו' עיי"ש ובזה נסתלקה גם כן תמיהת הב"ח שפסק זה אינו אמת דלפמ"ש הרמ"א סובר כשיטת ר"ת מכח קושי' התוס' ואף שהתוס' סבר לשיטת רבינו תם דבשאר דאי אפשר דניכבשינהו הוי אסור שזה לדעת רמ"א כהרשב"א ומהך דטבעת לק"מ דשם הוי פירש בפנינו כמו שכתב רשב"א ולק"מ על רמ"א:

והנה הרשב"א סובר דלכבשן בידים וודאי אסור דבהא וודאי איכא למיגזר רק בפירש ממילא שרי וקשה עליו קושי' התוס' דלא מוקי ריש לקיש בשור שנתערב בשוורים מעלין ונראה ליישב קושית התוס' דהנה בש"ס בזבחים פריך ונבטליה ברובא הניחא למ"ד כל שדרכו אבל למאן דאמר את שדרכו מא"ל ומשני ר' אשי אפילו תימא רבנן וב"ח חשיבי והנה למאן דאמר כל שדרכו לא בטיל וודאי דלא ס"ל להך דב"ח חשיבו וודאי הוא סובר כל מאי דאיכא למידק סתמא דמתני' כוותייהו וודאי ניחא ליה טפי ולפ"ז לרבנן דפליגי עליה דר"מ דסבר כל שדרכו באמת אף ב"ח בטלי ולפ"ז ניחא דהתם ריש לקיש הוא דמוקי לה התם וליכא לאוקמה בשוורים דקשי' לבטל דוודאי היכא דאפש' לאוקמי המשנה ככ"ע וודאי בעינן למוקמי ככ"ע אף דבלא"ה אתי כהלכתא והך תירוצא דב"ח חשיב לא ברירא ליה דמנ"ל הא לכן מוקי לה בשור שלא היה נגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים שנגמר הי' דינן ואתי ככולי עלמא ובאמת התוס' דהקשו כן היינו משום די"ל דשור גדול חשיב את שדרכו וקושית הש"ס לא אזלא רק בבעלי חיים קטנים ולכ"ע ל"ב עיי"ש בתוס' אבל הרשב"א דפסק דכבש בעורו וחתיכה גדולה לא מקרי חתיכה הראויה להתכבד ולא קשי' מידי וכמו שכתוב ודו"ק:

שנים אחרונים כו', וזה שייך בדברי הטור אבל המחבר דלא עשה חילוק זה קשה למה פסק לעיל האו"ב דניכבשינהו ותירצו הרש"ל והפ"ח דכיון דהוי דבר שיש לו מתירין לא גזרינן שמא יקח מן הקבוע דמה"ת יעשה כן בשביל יום אחד וכתבו בפלתי דיש לעיין בא"ח שכתב גבי ביצים שהביא אינו ישראל אעפ"י שרוב ביצים מעי"ט מ"מ אסורין דאין

הולכין בדבר שיש לו מתירין אחר הרוב וקשה אינו ישראל המביא ביצים מביתו לישתרו מטעם כל דפריש ואי דהו"ל קבוע הא אינו ניכר וצריך לומר דגזרינן שמא יקח מן הקבוע אע"ג דהוי דבר שיש לו מתירין ודבריו בלתי מובנים דהאיך יאמר זה בדעת המחבר שסובר כהרשב"א דפירש ממילא מותר ולא גזרינן שמא יקח מן הקבוע אלא וודאי התם גזרינן שמא יקח רוב הביצים או כל הביצים שיש לו בביתו דאמרינן איסורא ברובא איתא ויהי' איך שיהי' לק"מ משם והביא ראיה מגמ' ביצה כדעת המהרש"ל דאמרינן זימן שנים ומצא שלשה אסורין ומפרש הגמ' דממנ"פ אי אחריני נינהו אסירי ואי הנהו נינהו איכא חד דמעורב בהו וקשה למה נקט כלל הא חששא דאחריני נינהו דתליא בפלוגתא דרבי ורבנן בהניח מנה ומצא מאתיים אלא וודאי דמטעם חד המעורב איכא תקנתא דניכבשינהו דניניידו וקשה הא איכא למיגזר שמא יקח מן הקבוע וצריך לומר דבדבר שיש לו מתירין לא גזרינן וזה אינו מוכרח כ"כ דאדרבה מגמ' משמע דבטעם חד מעורב לבד אסור ועכ"פ אין ראיה משם ויש ראיה מדברי התוס' להיפוך דהקשו ליבטל ברובה ותירצו דב"ח חשיבי וקשה נימא ניכבשינהו דניניידו ואי משום דהתוס' לא סבר כר"ת הא הוי דבר שיש לו מתירין ובהא כ"ע מודו אלא וודאי משמע מדברי התוס' דאין חילוק בין דבר שיש לו מתירין לאין לו מתירין לשיטת ר"ת באמת צריך לומר דמשום האי חששא דחד דמעורב לבד לא אסרו השלשה רק מטעם הגמ' אמרה לסניף בעלמא כמ"ש הפלתי ואפשר דהמחבר סובר לגמרי כר"ת ולא משמע לן מסתימת דבריו בסעיף שאחר זה גבי ב"ח: